CVNCTIS REVER. PATRIBVS ET OMNI VENERATIONE COLENDIS

Dominis Abbatibus, Generalibus Prioribus, cæteriſq; Sacri Canonici, Apoſtoliciq; Ordinis Prælatis, & Concanonicis ſincera charitate dilectiſsimis.

D. GABRIEL PENNOTTVS

Concanonicus, & ſeruus humilis in Domino, S.

REGINALDVM Heſtenſem inter ſacri Ieroſolimitani belli Duces, & Principes inuictiſsimum, veneficæ cuiuſdam incantationibus ab exercitu longiſsimè abductum, & inter amœniſsimi pomarij delicias otio torpentem Poëta noſter Italicus ad mentis vigorem, & caſtra fidelium citius reuocaturus, tale apud ſemetipſum iniijt conſilium, vt ſpeculo adamantino illi ante oculos poſito ad illius ſtatus ab auita maiorum ſuorum nobilitate longè degenerantis abiectionem, ac vilitatem meditandam excitaret, mox Virgilium lib. 6. Aeneidos aliquo pacto æmulatus ad ſolutas animi vires inſtaurandas, alterum clipeum omnia maiorum ſuorum egregia facinora, & res præclarè geſtas miro quodam artificio depicta referentem, illi contemplandum exhiberet. Nec illum ſua cogitatio fefellit, quandoquidem adoleſcens verè nobilis, & generoſus rubore perfuſus, & pudefactus nimium, non ſolùm à fallacibus Armidæ blandimentis ſtatim reſiliuit, verùm ad caſtra pedem referens, ſtrenuè contra hoſtes certando, errata, & damna præcedentia, lucris ſequentibus longè maioribus exæquauit. Sanè, Religioſiſsimi, & mihi ſumma veneratione colendi Patres, & Canonici, ex innumeris penè metaphoris, quibus diuinæ ſcripturæ Cœleſtis Ieroſolimæ diuitias, fœlicitatem, & viam ad regnum æternæ beatitudinis aſſequendum nobis proponere conſueuerunt, vt nulla frequentior, ſic etiam mea ſententia, nulla conſentanea, & apta magis, ea, qua Regnum æternæ gloriæ ſub ſpecie, ac ſymbolo ciuitatis, ſiuè arcis munitiſsimæ obſidione vallatæ, & per vim captæ nobis exhibetur: hoc enim illud ipſum eſt, quod Vates Diuinus Ezechiel ſanctam Ciuitatem Ieruſalem in latere deſcribere iubetur, & ordinare aduerſus eam obſidionem, & ædificare munitiones, & comportare aggerem, & dare contra eam caſtra, & ponere arietes in gyro. quippe quod (vt Magnus Gregorius hom. 12. in Ezechielem aduertit) vt ad cæleſtem Ieruſalem, ſiuè ad æterna pacis gaudia pertingere valeamus, hic proculdubio neceſſarium ſit tribulationum certamina multa ſuſtinere. Huc etiam tendit teſte Origene homil. 7. in primum caput lib. Numerorum, quod populus electus, quem Deus tot portentis, & miraculis de ſeruitute Pharaonis erutum, & per profundiſsimos maris vortices ſicco veſtigio deductum, mànna de cœlo præſtito, per

annos quadraginta in deſerto pauerat, nihilominus nonniſi contra Gigantes præliando, & per medios exercitus Cananeorum ſibi diſtrictis gladijs iter aperiendo, terram promiſsionis nuncupatam ingredi iubetur. *Quod nimirum oporteat ſpirituales nequitias, quæ in cœleſtibus eſſe dicuntur, qui ſunt viri Cananei, a nobis vinci, vt expediti ad cœleſtia Regna tranſire poſsimus, & pro illis inde pulſis cœleſtem patriam inhabitare*, quod euidentius expoſuit ipſe Mundi Saluator apud Matthæum vndecimo cum inquit. *Regnum Cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* huc tandem tendit, quod præſens vita in ſacris literis militia, ſiue exercitus dicitur apud Iob cap. 7. quod credentes Apoſtolus milites in ſtadio pugnantes, & in agone contendentes, & Regnum Gloriæ coronam, & brauium vocat, & ſemel, quod ipſamet Eccleſia in terris poſita caterua militantium, & caſtrorum acies vſu apud Catholicos frequentiſsimo nuncupatur.

Porro autem in iſto certamine, quo contra vitia, & peccata repugnantes, & aduerſus mundi principes, & poteſtates, & rectores tenebrarum, & contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus dimicantes cœleſtem Ieroſolimam obſidemus, quemadmodum non ijdem, ſed varij, ac multi pugnantium ſunt Ordines ad varia munera obeunda, multipliciter per Diuinam Sapientiam diſpoſiti; ita inter omnes primum, ac principem locum noſtrum Sacrum Ordinem multis ſeculis tenuiſſe, teſtantur in primis innumera Sanctorum millia Canonicorum Regularium, qui pro Chriſti nomine contra ſeculi tyrannos, & aduerſus portas inferi dimicantes, proprio ſanguine militantem Eccleſiam meritis, triumphantem coronis, & ipſum Ordinem pluribus trophæis ditauerunt: ex quibus mille, ac ſexcentos in album Sanctorum eſſe redactos, fatetur ex Anaſtaſio, & ex Bibliotheca Romana Ioannes de Nigraualle Apoſtolicus Bibliothecarius, lib. ſiue epilogo 13. ſuarum Chronicarum cap. 18. præter Confeſſores quatuor mille ſupra quingentos eidem Catalogo Sanctorum additos, quos ex eiſdem autoribus collegit. Probant etiam innumeræ S. Doctorum cateruæ, qui verbo, & ſcripto fidem Catholicam acriter contra ſapientiam huius ſeculi, & verſutias hæreticorum defendentes, tot voluminibus editis, tanquam ſplendor firmamenti refulgent, & veluti aſtra lucidiſsima in cœlo militantis, ac etiam triumphantis Eccleſiæ locati, fulgebunt in perpetuas æternitates. Confirmant tot Summi Pontifices, quos ſex ſupra viginti tum ex Lateranenſi, tum ex alijs Collegijs Canonicorum Regularium ad Summum Pontificatum euectos (præter illos, qui Vrbani Primi tempora præceſſerunt, qui omnes Clerici Canonici fuerunt) documentis certiſsimis probatur. vt multitudinem penè innumeram S. R. E. Cardinalium, Patriarcharum, Metropolitanorum, Epiſcoporum, & aliorum Præſulum omittamus, qui totam Eccleſiam Catholicam per annos circiter octingentos ſanctiſsimè rexerunt. Oſtendunt denique ipſæ Cathedrales Canonicorum Regularium Eccleſiæ, Metropolitanæ, ac etiam Patriarchales, in quibus Canonicam normam per multa ſecula viguiſſe, & ſumma cum laude floruiſſe, per ſingularum fundationes, & vetuſta cuiuſque monumenta diſcurrentibus euidenter patebit, præter alia Collegia, ex quibus in Europa quatuor millia quinquaginta quinque, in Italia verò ſeptingenta olim extitiſſe autor eſt libro vigeſimo primo ſuorum Commentariorum Vrbanorum Volaterranus.

Verùm

Verùm enimuero vt contrariam in partem nunc ſermonem vertamus, quis non videt, quàm longè (proh dolor) hic talis, ac tantus Ordo, neſcio quibuſnam illecebris, aut faſcinationibus, à primo illo ſplendore, & à primæuis Apoſtolicis inſtitutis modò ſit abductus, & à multis, qui ad caſtra nouiſsimè venerunt, quàm longo interuallo præcedatur, & poſt terga relinquatur, & qui primus in acie cōſtitutus cæteros præcedebat, quique olim regularis vitæ ſplendore, & numero virorū ſanctitate, ac doctrina pollentium, & ſpiritu feruentiū, ſolus ferè per vniuerſam terrā eminebat, & tanquam Sol ſine diminutione proprij luminis cęteris omnibus Ordinibus lumen, formam, & ſpiritum, & ortum diffundebat, qualē nunc, & quantam luminis defectionē patiatur, & totus ferè in tenebris deliteſcat, & veluti miles defeſſus, aut ſenio confectus, aut mater annicula, quæ vacuis, & laxatis vberibus in angulo ſedeat, à cunctis poſtponatur, & forſan etiam deſpectui habeatur? Vbi enim nunc primus ille Canonicæ diſciplinæ vigor, ſplendor, ac ſpiritus, qui in noſtris maioribus fulgebat? Vbi priſci illi proceres Hæreticorū domitores, & proſtratores validiſsimi Auguſtinus, Athanaſius, Proſper, Gelaſius? Vbi Theologorum Principes, & Magiſtri doctiſsimi Hugo, & Riccardus Victorini, & Petrus Lombardus? Vbi Eccleſiaſticæ dignitatis, & immunitatis etiam cum periculo vitæ, & effuſione ſanguinis defenſores fortiſsimi vterque Thomas Martyr, ſcilicet Cantuarienſis, & Pariſienſis, vterque Alexander Pontifex, Secundus, ac Tertius? Vbi nunc Sanctiſsimi Præſules mirabilium patratores, infernalibus ſpiritibus nimis formidabiles, Patritius, Frigdianus, Vbaldus, & Bernardus? Vbi Canonicæ diſciplinæ reparatores zelo Dei ferüidiſsimi Iuo Carnotenſis, Vbaldus idem Eugubinus, Petrus Rauennatenſis, Theotonius Colimbricenſis, Ioannes Rusbrochius Bruxellenſis, Bartholomæus Columna Romanus, Leo, & Thadæus Papienſes? Vbi tandē nunc tot Canonicorum cœtus, collegia, congregationes, & Eccleſiæ Cathedrales, quibus olim veluti aſtris lucifluis totus terrarum Orbis fulgebat? ſcio quidem, nec inficior R. P. hanc tantam cladē magna ex parte noſtro Ordini contigiſſe, vel ex infidelium, & hæreticorum perſecutionibus, vel ob dira ſchiſmata, quæ non ſemel Eccleſiam vexauerunt, & ferè ad triarios redegerunt: vel etiam ob ſecularium quorundam inexplebilem nimis auaritiam, bonis temporalibus religioſorum nunquam non inuidentium, nunquam non inhiantiū. Eamq; tunc vel maxime confirmatam, & auctam, cum Eccleſiæ, & Monaſteria non iam Paſtoribus regularibus, ſed Clericis ſecularibus in commendam, vt aiunt, conferri cœperunt. Quod malum, vtpote grauiſsimum, & non ſolùm Ordinibus regularium, ſed toti Eccleſiæ valde pernicioſum Sanctiſsimus Pontifex Clemens V. in Extrauaganti Ex ſupernæ. de Præbendis. ſic deplorabat. *Sanè pridem nos licet inſufficientibus meritis ad Summum Apoſtolatus apicem, ſicut Domino placuit euocati, ab ipſo noſtræ promotionis exordio antiquæ notitiæ Regum, Prælatorum, Magnatorum, & aliarum nobilium perſonarum Eccleſiaſticarum, & ſecularium memores exiſtentes, ac ipſorum aliquibus, tum quia in terris morantes eorum, gradum huiuſmodi promotionis habuimus, tum quia ſolitæ ad eos amicitiæ ſpecialibus affectibus ducebamur, aliquibus verò ex aſſueta Romanorū Pontificum liberalitate, quam in ſuis exercere ſunt ſoliti nouitatibus, volentes honoris, & liberalitatis affluētia cōplacere, ad eorū tamen importunas, & multiplicatas precū inſtantias nonnullis clericis, & perſonis Eccleſiaſticis religioſis, & ſecularibus diuerſorū Ordinum, dignitatis, conditionū, & ſtatuū Patriarchales, & Archiepiſcopales, &*

Epiſco-

Epiſcopales Eccleſias, ac Monaſteria deſtituta Paſtoribus, ſub commendæ, vel cuſtodiæ, vel curæ, vel guardiæ, aut adminiſtrationis titulo, nomineve notabili duximus perpetuò ad vitã, ſeu ad ſpacium certi temporis committenda, ſuper his an tales videlicet, tantaſq; gratias per nos fieri decuiſſet, variorum, arduorum negotiorum multiplicitate diſtracti, vſque ad tẽpus, quo infirmitate ſatis periculoſa nos his diebus viſitauit Omnipotens, nequiuimus cogitare plenariè. Verùm in debilitate ipſius Ægritudinis conſtituti, à negotiorũ vtcunque diſcuſſione ſemoti, ad hoc ſub diligenti examine direximus aciem noſtræ mentis, demumq; proſpeximus euidenter, quod Eccleſiarum, & Monaſteriorum eorundem cura negligitur, bona, & iura diſſipantur ipſorum, ac ſubiectis eis perſonis, & populis ſpiritualiter plurimum, & temporaliter derogatur, eiſq; redundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectum, ac nedum ipſis, ſed etiam Romanæ Matri Eccleſiæ, quæ diſponente Domino ipſorum caput fore dignoſcitur, & Magiſtra, grauiora inde futura timentur pericula. Nolentes igitur his tot, & tantis diſpendijs vlterius cauſam relinquere, ſed volentes potius opportunũ, & debitum in hac parte remedium adhibere, omnes, & ſingulas promiſſiones huiuſmodi per nos, vt præmittitur factas, quibuſcunque, cuiuſcunque Ordinis, dignitatis, aut ſtatus, ſed etiam S. R. E. Cardinalibus, quoquo modo, vel tempore facta noſcantur, autoritate Apoſtolica ex nunc ex certa ſcientia, reuocamus, caſſamus, & annullamus, & decernimus de cætero nõ habere aliquam roboris firmitatem. Sanctiſsimè profectò, nam vt ſcitè, & veriſsimè Ioan. Trullus lib. 1. cap. 38. hanc ipſam Extrauagantem perpendens aduertit. hi cõmendatarij illi ſunt, qui Monaſteria relaxauerunt, labefactauerunt, & corruperunt: quã ob cauſam, vt malo tam grandi remedium adhiberent, non ſolùm dictus Pontifex Decretũ nunc recitatum edidit, verũetiam Concilia Generalia, & Oecumenica Lateranenſe ſub Leone X. & Tridentinum ſub Pio IV. alias ſaluberrimas conſtitutiones condiderunt, quæ in Lateranenſi ſeſſ. 9. cap. 3. & in Trident. ſeſſ. 14. cap. 10. & ſeſſ. 25. de Regul. videri poſſunt. quanquam omnia ferè incaſſum, ſiue ob difficultates tẽporum, ſiuè ob alias cauſas, quas mihi curioſiùs perueſtigare non licet. Cæterum vt hęc omnia veriſsima eſſe concedamus, tamen quis noſtrum neget, complura etiã Collegia Regularium Canonicorũ mundana conuerſatione intro demiſſa, deficiẽte paulatim ſuauitate ſpiritualis deuotionis, feruore diſciplinæ canonicę, & zelo ſanctæ religionis penitus extincto, propria voluntate ſuaue iugum vitæ regularis excuſsiſſe, & ad ſecularitatem omnimodam conceſsiſſe? Quis etiam neget, alia nõ pauca Monaſteria, etſi regularis inſtituti modicum quid nunc etiã retineant, adeo tamen à primo illo inſtituto Apoſtolico relaxata, ſine capite, ſine congregatione, ſine Prælatorum regularium viſitatione, & conſequenter ſine interno ſpiritu vix aliquid regularitatis habere præter nomen, & habitum, qui tamen in multis varius, & diuerſus eſt, & multipliciter detruncatus?

Hanc profectò tantam, & tam grauem noſtri Ordinis iacturam, & defectionem ſanguineis lacrymis verè deplorandã, quam, vt ingenuè dicam, nunquam abſque ingenti animi mœrore ad memoriã reuoco, multis ab hinc annis mecũ ipſe reputans, & de remedijs opportunis ad illam inſtaurandã non ſemel recogitans, cum multã ad tantam molem mouendã conducibilia, ne dicam neceſſaria, ſeſe mihi obtuliſſent, nihil tamen magis opportunũ, aut efficax, vel etiam neceſſarium exiſtimaui, quàm, vt frequentius noſtræ conditionis dignitatẽ, & generis nobilitatem, à noſtris ſecundum Deum Parentibus, nimirũ à Sanctiſsimis Apoſtolis, & viris Apoſtolicis primis

noſtri

noſtri Ordinis autoribus ſpirituali propagatione in nos deriuatam, & transfuſam impensè meditemur: necnon etiam ipſorum Parentum noſtrorũ egregia facinora, & res præclarè geſtas ſolicita conſideratione ad memoriam reuocemus. Eſt equidem,fuitq; ſemper apud omnes homines tantarum viriũ hæc ipſa meditatio,vt non ſolùm innumeros ad laborioſa opera, & difficillima obeunda impulerit, ſed etiam ob auitã nobilitatem, & propriam dignitatem ſeruandam,infiniti propemodũ bona omnia fortunæ,& animã ipſam libentiſsimè profuderint. Ita, vt de multis pauciſsimos referam,ſtrenuiſsimus Machabæorum Dux in vitæ diſcrimine cum ſuis cõſtitutus,glorioſam mortem,inquit ſacer textus,magis, quàm turpẽ fugam ſuaſit, ne propriæ gloriæ aliquam maculam inferre videretur. Ita Grandæuus,& omni laude celebrandus Eleazarus ad ritum Gentium à patrijs legibus transfugere ſuaſus, recogitans propriæ ſenectutis eminentiam,& ingenitæ nobilitatis canitiẽ,ne maculam,& execrationem propriæ ſenectuti conquireret, glorioſiſsimã mortem potius, quàm odibilem vitã elegit. Ita demum legis Diuinæ zelantiſsimus Razeias Spiritu S. impellente,elegit potius nobiliter mori,quàm ſubditus fieri peccatoribus,& contra natales ſuos indignis iniurijs agi. Præclariſsimus etiam Vates Iſaias, vt populum Hebræorum ab execrandis Idololatriæ vitijs ad cultũ, & ſtudium ſanctæ religionis reuocaret, ad auitæ nobilitatis recordationẽ prouocabat dicens: *Attendite ad Abrahã patrem veſtrum,& Saram,quæ peperit vos*. è contrario verò Saluator noſter Ioan. 8. Iudæos tanquã à Paterna gloria degeneres redarguens,aiebat: *Si filij Abrahæ eſtis,opera Abrahæ facite*. Porro cum apud omnes homines tantas habeat vires hæc ipſa recordatio,nulli tamen ſunt,apud quos maiores habere deberet,quàm apud nos,Religioſiſsimi Patres,qui noſtrum genus,& originem ſecundum ſpiritualem noſtri Ordinis propagationem, non ad mundi Principes,& ſeculi Monarchas,ſed ad ipſoſmet Chriſtianæ religionis Protoparentes, & Principes iurè, ac meritò referendum putamus, quibus illud Apoſtolicum veriſsimè conuenire poteſt: *Iam non eſtis hoſpites, & aduenæ, ſed eſtis ciues Sanctorum, & domeſtici Dei, ſuperædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto* IESV.

Hanc igitur potiſsimum ob cauſam,vt in cõi negotio,& periculo, cui,quòd omnes tangat, cuique pro viribus occurrere tenemur, ipſe quoque licet conſilio,ac viribus omniũ minimus, meum qualecunque auxiliũ,ſeu famulitium conferrem, Poëtã antedictum quadantenus æmulatus,vt in primis meipſum,deinde cæteros omnes mei Ordinis Canonicos, ad tàm piam,religioſam,& ſalubrem cogitationẽ,ſiue recordationẽ prouocarem,tum mihi,tum vobis omnibus duplicẽ clypeum ante mentis oculos exponendũ iudicaui,vt in altero noſmetipſos,& noſtræ dignitatis eminentiã tãquam in ſpeculo cernere poſsimus:in altero verò tanquã in imagine,maiorũ noſtrorum res probè geſtas,& præclara facinora contẽplari valeamus. Speculũ iam obtuli primũ .ſ. librum,qui circa S.mi P. noſtri Auguſtini inſtitutum,& vitæ normã,& Regulam Canonicã,ad exemplar vitæ Apoſtolicæ conquadratam totus verſatur. Hæc .n. Patres Clericorũ Canonicorũ ſpeculum eſt, quam idcirco per antonomaſiã ſpeculũ vocamus,quam S.mus Præſul diù ante oculos tenere iubet,vt ſpiritualis pulchritudinis amatores in libello iſto tanquã in ſpeculo frequentius noſmetipſos cõſpicere, & errata corrigere, & mores noſtros in meliùs reformare poſsimus. Alterũ nunc profero,maiorum noſtrorum ſeriẽ,& res geſtas referentẽ,hunc videlicet ſecundum

librum,

librum, qui Ordinis originẽ, progreſſum, Eccleſias cathedrales, Metropolitanas, Patriarchales, Monaſteria, varias per ſecula reformationes, & Canonicorũ congregat., Viros quoque ſanctitate, doctrina, & dignitate cõſpicuos, ſi non oẽs, & omnia, quod vires meas longè excedebat, maxima ſaltem ex parte conſpiciendas præbebit. Exiguum ſanè ingentis animi mei, & ſummæ in vos, & in totum Ordinem obſeruantiæ apophoretum, ſed tamen magno labore comparatum, cuius conquiſitio eò mihi difficilior extitit, quod licet ante nos de quibuſdã peculiaribus Canonicorũ congregationib. quidã nonnihil ſcripſerint: tamen de toto Ordine nullus, aut nõniſi valde pauca, & cum maxima diminutione, & obſcuritate tractauit. Nec tamen iactauerim, ita diligenter, & exactè prouinciam iſtam difficillimam me abſoluiſſe, vt non plura ad eiuſdem Ordinis dignitatem ſpectantia, præcipuè ad Catalogos Eccleſiarum, Monaſteriorum, & Virorum Illuſtrium integrandos, meritò deſiderari poſsint. Quemadmodum etiam non negauerim, in quibuſdam decipi me potuiſſe, vel Codices manuſcriptos amanuenſium vitio corruptos, vel libros Typographorum incuria deprauatos offendentem, vel Hiſtoriarum errores vix emendabiles ſequentem, maximè circa nomina particularium monaſteriorum, vel locorum ex manuſcriptis nonnullis taxarũ Cam. Ap. libris collecta, circa quæ nullus ferè nõ aliqñ hallucinabitur, niſi qui omniũ Gentiũ idiomata didicerit, & omnia orbis terræ loca exactè luſtrauerit, & eorũ nomina probè aſſecutus fuerit: Mihi ſatis ſit, viã difficilem aggreſsũ primũ, alijs indicaſſe: vt fortè nõ immeritò cũ noſtro Poëta dixerim:

Nulla erat via, prærupta, atque aſpera ſaxa,
Et denſi latè obducebant omnia Vepres.
Ipſe manu validam quatiens vtraque bipennem,
Latum limitem ago, fruticum cedentibus vmbris:
Iamq; aditus datur, atque via licet ire patenti.

Reliquum nunc erit, ne noſter qualiſcunque labor ſuo fructu vacuus maneat, noſmetipſos in hoc ſpeculo cõſpicientes, noſtræ dignitatis ſedulò eminentiã recogitare, & ad petram aſpicere, & ad cauernã laci vnde præciſi ſumus: necnon etiã S.mi Patris Auguſtini, cæterorumq; Virorũ Apoſtolicorũ parentũ noſtrorum virtutes, mores, geſta præclara, & facinora ſæpius recolere. Ita nãq; fiet, vt ſpretis fallacibus blandimẽtis, quibus noſtri nos inimici ab expugnãda cœleſti Ieroſolima lõgius abducere nitũtur, non ſolũ excuſſo torpore ad ſanã mentem reuertamur: verumetiã tanquã generoſæ ſoboles auitã gloriã æmulantes, ad prima caſtra, videlicet ad primæuũ canonici Ordinis vigorẽ, & ſplendorẽ per verã reformationẽ cito reuertamur, & damna præterita lucris ſequẽtibus exæquare ſatagamus. ne de nobis illud verè dici poſsit, quod de nõnullis Canonicis Iacobus de Vitriaco S.R.E. Cardinalis, & noſtri Ordinis illuſtrator, vir Dei zelo plenus in ſuo lib. Hiſtoriæ Occidẽtalis c. 21. nõ ſine graui animi mœrore aiebat. *Ipſi n. tanquam ſepulchra foris dealbata, intus aũt pleni immunditijs, & oſsibus mortuorũ, & putredine cadauerũ, adeo fœtentes in naribus bonorum virorum ſecũ cohabitantiũ effecti ſunt, quod multi, cum iam ſuſtinere non poſſent, ab eis diſceſſerunt, ad aliã religionem mutato habitu fugientes: quidam autem in eodem habitu, & ſub eadem regula permanentes, prædictis velut folijs defluentibus, fortiter perſtiterunt ad obſeruantiam regulæ ſanctæ, & reformationem regularium inſtitutionum tam in ſe, quàm in alijs tota virtute laborantes, & totis deſiderijs anhelantes.* Hæc Vitriacus ibidem.

Capita

Capita Libri Secundi

I. Nomenclatio multiplex, quâ Clerici Canonici tum in Iure Canonico, tum in Sacris Conciliis, et apud Ueteres probatos nuncupari consueverunt explicatur.

II. De Origine Canonicorum Clericorum, qui et Regulares vocantur, quaestio generalis proponitur et Ioachimi Sententia multiplicis erroris convincitur, et reprobatur.

III. Aliae opiniones de origine Canonicorum Regularium minus probabiles referuntur, et rejiciuntur.

IV. Vera Sententia de Origine Canonicorum Regularium exponitur, quos a Sanctissimis Apostolis institutos, demonstratione probatur.

V. Beatos Apostolos ac etiam omnes Clericos ab Apostolis institutos in primitiva Ecclesia vitam communem cum abdicatione bonorum temporalium, et Substantialia Religionis vovisse.

VI. Nonnulla Corollaria ex antecedentibus deducta.

VII. An Clerici Canonici ante Divum Augustinum aliquam certam, et determinatam Regulam haberent.

VIII. An iidem Clerici Canonici ante Augustinum certum Regularem habitum habuerint.

IX. De forma tonsurae Clericorum Apostolicae.

X. Canonicorum Ordinem ab Apostolis fundatum usque ad B. Patris Augustini tempora continuatum maxime floruisse, ac toto Christianismo extitisse.

XI. De Ecclesiis Cathedralibus, Metropolitanis, et aliis Canonici Ordinis Collegiatis ante D. Patrem Augustinum.

XII. De insigni Reformatione Canonici Ordinis in Ecclesia Hipponensi facta a D. P. Augustino.

XIII. De Augustiniana Reformatione post excidium Civitatis Hipponensis per totum Orbem propagata.

XIV. De Reformatione Lateranensis Patriarchalis Basilicae Lateranensis facta per Gelasium Galesij Filium S. Augustini discipulum, et Canonicum Regularem.

XV. De eodem Ordine Canonico in praefata Patriarchali Basilica per S. Gelasium reformato quorundam opiniones minus probabiles referuntur et rejiciuntur.

XVI. De aliis Ecclesiis Canonicorum Regularium olim in Urbe existentibus.

XVII. De propagatione ejusdem Ordinis per S. Augustinum reformati in aliis Civitatibus et Ecclesiis Italiae constitutis.

XVIII. De Ecclesia Veronensi, et Sancto Herculano ejusdem Civitatis Episcopo et Martyre.

XIX. Contrariae Cajetani argumentationes pro Monastica S. Herculani professione superius adductae dissolvuntur.

XX. De aliis Canonici Ordinis Ecclesiis in Hetruria institutis.

XXI. De Ecclesiis, et Monasteriis Canonicorum Regularium Provinciarum Marchiae Anconitanae, Ducatus Urbini et Romandiolae.

XXII. De Ecclesiis, et Monasteriis Canonicorum Regularium existentibus in Episcopatibus Ferrariensi, Mutinensi, Regiensi, Parmensi, et Placentino et Mantuano.

XXIII. De Ecclesiis Bononiensi, et Collegiis Canonicorum Regularium in Episcopatu Bononiensi.

XXIV. De Ecclesiis, et Monasteriis in Patriarchatu Gradensi seu Venetiarum.

XXV. De Ecclesiis, et Monasteriis existentibus in Patriarchatu Aquileiensi ac in toto Ducatu.

XXVI. De Ecclesiis Mediolanensi, et aliis Ecclesiis, et Collegiis Canonicorum Regularium existentibus in toto Dominio et Metropoli Ecclesiae Mediolanensis.

XXVII. De Ecclesiis, et Monasteriis existentibus in Archiepiscopatu Januensi, et in Marchionatu

XVIII. De Ecclesiis, et Monasteriis Ord. Can. Reg. in Transmarinis partibus existentibus, et præcipue [illegible]
XIX. De Ecclesiis, et Monriis quæ sunt, vel fuerunt olim in Regno utriusque Siciliæ.
XX. De propagatione Ord. Canci in Provinciis, et Regnis Hispaniarum, et primo de Ecclesia Caesaraugustana Sanctæ Mariæ de Pilari, sive de Columna nuncupata.
XXI. De cæteris Ecclesiis, et Monriis Canicorum in Regnis, et Provinciis Hispaniarum, excepta Lusitania constitutis.
XXII. De Ecclesiis, et Monriis Canicorum Regrium Provinciæ Lusitaniæ.
XXIII. De propagatione, Ecclesiis et Monriis Canicorum Regrium in Provinciis Galliarum.
XXIV. De propagatione Canci Ord. in Hibernia, et de S. Patricio ejus Insulæ Apostolo, et Ubiis, Mon.
XXV. Dubia nonnulla contra ea, quæ superiori Capite de Canco D. Patricij Instituto dicta fuerunt, proponuntur et solvuntur.
XXVI. De Ecclesiis, et Monriis Canicorum Regrium in Regno Scotorum consistentibus.
XXVII. De Ecclesiis, et Monriis Ord. Canicorum Regrium Angliæ.
XXVIII. De antiquis, et recentioribus Canicorum Regrium Ecclesiis, et Monriis in Belgio consistentibus.
XXIX. De propagatione Canicorum Regrium, eorumque Ecclesiis, et Monriis in Provinciis Alemanniæ.
XXX. De Monriis Canicorum existentibus in Provinciis Moraviæ, et Silesiæ, necnon in Regnis Poloniæ, Suetiæ, et Norvegiæ.
XXXV. De Institutione, et propagatione Canicorum Regrium in Imperio Orientali.
XXXVI. De Canicorum Regrium multiplici Reformatione.
XXXVII. De Secunda Reformatione Canicorum Regrium An. D. 1039. per Benedictum Papam hujus nominis IX. promulgata
XXXIV. De Annalis Capitulis Provincialibus pro eisdem ... Constitut. Benedicti XII. [illegible]
XXXV. De variis Congregationibus Canicorum Regrium: ac in primis de Congregatione Frisonaria S. Frigdiani
XXXVI. De Congregatione Mortariensi Sanctæ Crucis nuncupata.
XXXVII. De Congrione Canicorum Portuensium apud Ravennam in Romandiola.
XXXVIII. De Congne Sanctæ Mariæ ad Renum prope Civitatem Bononiam.
XXXIX. De Congne S. Mariæ de Crescentiano ... Mediolanum.
L. De Congne Canicorum Regrium Z. ... apud Mantuam.
LI. De Congne S. Salvatoris de Bononia, sive de Lateran. nuncupata.
LII. Catalogus Monriorum prædictæ Congnis S. Salvatoris de Bononia recensetur.
LIII. Corollaria quædam ex præcedentibus deducuntur, per quæ nonnulla errata in quibus ... Morigiagni corriguntur.
LIV. De quibusdam aliis Congnibus Italicis Canonicorum Regularium.
LV. De Congnibus Canicorum Regrium Gallicanis, et reformatione facta ... in Ecclesia ... Sancti Quintini.
LVI. De Congne Gallicana Canicorum Regrium Sancti Rufi nuncupata.
LVII. De Congne Canicorum Regrium S. Victoris Parisiensis.
LVIII. De Congne Canicorum Regrium S. Antonii de ... Martyrum, sive de Ultzio in Delphinatu.
LIX. De Congne Canicorum Regrium Sanctæ Crucis Colimbricensi.
LX. De Reformatione prædictæ Congrionis, et de illius Monriis.
LXI. De Viris Illustribus prædictæ Congrionis Colimbricensis.
LXII. De Congrione Belgica S. Nicolai de Arrosia.
LXIII. De Capitulo, sive Congrione Belgica Windesimensi nuncupata.
LXIV. Catalogus Monriorum Congrionis Windesimensis tam virilium, quam monialium recensetur.
LXV. De Viris Illustribus, qui floruerunt in eadem Congrione Windesimensi.
LXVI. De quibusdam aliis Congnibus videlicet Marbacensi, ... , et Clau... trensi Omnium Sanctorum nuncupatis.
LXVII. De Congne Canicorum Dominici Sepulchri Jerosolimitana.
LXVIII. Quod Canonici dictarum Congnum essentialiter sint unici, et ejusdem Ordinis inter se, et cum antiquis Canonicis a B. Augustino, ac ab Apostolis institutis.
LXIX. De multiplici Habitu eorundem Canonicorum Regularium.
LXX. De Canonicis Regrium Præmonstratensibus, et aliis quibusdam Ordinibus, qui dicuntur Canonicorum Regularium.
LXXI. De Canonici Ordinis eminentia, et jure præcedendi tum in Conciliis, et publicis Processionibus, tum in aliis quibuscumque actibus publicis, et privatis.
LXXII. Canonicos Regulares sine speciali dispensatione obtenta a Sede Apostolica, sed sola licentia suorum Superiorum Regrium, posse beneficia Sæcularia etiam in titulum obtinere.
LXXIII. Quod alii Regrium Ordines, sive illorum Auctores, et Legislatores, sive præcipui Illustres ex Ordine Canonicorum Regularium prodierunt.
LXXIV. Catalogus omnium Ordinum, et Congregationum sub magni Patris Augustini Regula militantium.

Caput

Caput primum.

Nomenclatio multiplex, qua Clerici Canonici tum in Iure Canonico, tum in ſacris Concilijs, & apud autores probatos nuncupari conſueuerunt, explicatur.

I. DE origine, procurſu, Eccleſijs Metropolitanis, Cathedralibus, Monaſterijs, varijs Reformationibus, Cōgregationibus, Sacri, Apoſtoliciq; ordinis Canonicorum regularium, necnon de quibuſdā eiuſdem Ordinis Priuilegijs, & præeminentijs ad omnipotentis Dei, & illius Genitricis Virginis, necnon Beatiſſimi Patris Noſtri Auguſtini, & omniū Sanctorum honorem, & gloriam, in hoc ſecundo libro cum diuini auxilij confidentia verba facturi, ne in progreſſu operis ob nominum multiplicitatem, & varietatem in errores labamur, à multiplici nominū varietate, quibus ipſi Canonici Regulares à Romanis Pontificibus, Concilijs, Patribus, Hiſtoricis, & Iuris vtriuſque Doctoribus paſſim nuncupari conſueuerunt, ipſam tractationem exordiendam arbitramur. Vocantur enim ipſi Canonici regulares nō vnico, ſed multiplici nomine. Primò quidem abſoluto nomine Clerici. Secundò Clerici Regulares. Tertiò Clerici Religioſi. Quartò Clerici Canonici. Quintò abſoluto nomine Canonici. Sextò Canonici Regulares. Septimò Canonici Religioſi. Octauò abſoluto nomine Monachi. Nono Monachi Canonici. Decimò Fratres. Vndecimò Domni, ſeu Domini. Quarum omnium denominationum rationes aſſignare, & explicare, priuſquam ad vlteriora gradum faciamus, operæ pretium fore iudicaui.

II. ET quidem abſoluto, ac ſimplici nomine Clericorum ſæpiſſime à probatis autoribus appellatos ipſos Canonicos Regulares, præter D. Auguſtinum in tribus ſermonibus de communi vita Clericorum, in quibus de clericis, quos modò Regulares Canonicos vocamus, ex omnium conſenſu loquitur, teſtes ſunt Clemens I. in epiſt. 5. ad Iacobum fratrem Domini, Vrbanus I. in epiſt. ad omnes Chriſti fideles, quæ referuntur in cap. Dilectiſſimis, & cap. Scimus 12. q. 1. Concil. Aquiſgrani ſub Ludouico Pio celebratum cap. 118. & 120. necnon Innocentius III. in epiſt. ad Priorem & Clericos S. Petri apud Spoletum in primo libro epiſtolarum huius Pontificis pag. 283. iunctis, quæ legi poſſunt apud Gratianum in ſuo Decreto cauſa 12. q. 1. per totum, & in cap. Legi epiſtolam. cap. Decimas. 16. q. 1. cap. Quidam Monachorum. 18. q. 2. ac etiam in Decretalibus ſub titulo de vita, & honeſtate Clericorum, ſub quo tam Regulares, quam ſeculares clerici ex omnium Doctorum contenſione comprehenduntur.

Huius autem denominationis ratio duplex, eaq; veriſſima reddi poteſt, altera ex ipſa nominis etymologia: altera verò ex fine, ac inſtituto eiuſdem Canonici ordinis accepta. Nam quod ad primam attinet, ſi vocis etymon attēdamus, quid aliud hoc nomen Clericus ſonat, niſi eum, qui omnibus ſeculi facultatibus renuncians, ſolum Deum ſortē ſuam eligit, ab ipſo Deo viciſſim in ſuam ſortē receptus? quemadmodum D. Hieron. ad Nepotianum de Inſtitutione Clericorum à Gratiano in cap. Clericus 12. q. 1. his verbis apertiſſimè teſtatur: *Clericus, qui Chriſti ſeruit Eccleſiæ, interpretetur primò nomē ſuū, & nominis definitione prolata nitatur eſſe, quod dicitur. ſi enim* cliros *græcè, ſors latinè appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia Dominus ſors, ideſt pars clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe debet exhibere, vt & ipſe poſſideat Dominum, & poſſideatur à Domino. Qui Dominum poſſidet, & cum Propheta dicit, pars mea* Dominus, *nihil extra* Dominū *habere poteſt: quod ſi quidpiam aliud habuerit, præter* Dominum, *pars eius non erit* Dominus. *v. g. Si aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus* Dominus *fieri pars eius non dignatur, &c.* Hinc dū clericatui quis initiatur, tondetur ab Epiſcopo dicens, Dominus pars hæreditatis meæ: quia capillorum depoſitio, rerum temporalium depoſitionem ſignificat, ad perfectam omnium temporalium bonorum renunciationem deſignandam, vt idem met Hieronymus in epiſtola ad quendam Leuitam in cap. Duo. eadem cauſa, & quæſtione relatus ſcribit. Hinc iure merito deducit Panormitanus in cap. Licet. de officio Ordinarij, nomen clerici rectius, & veriùs, & magis propriè conuenire clericis ſiue canonicis regularibus, quàm ſecularibus. *Nota*, inquit, *Gloſſam, quare clerici, qui non ſunt alicuius Religionis, dicuntur clerici ſeculares: participant enim Religioſis, & in hoc appellantur clerici. Item participant laicis: & hoc reſpectu appellantur ſeculares.* Quod etiam notatur in additionibus marginalibus ad dictam Gloſſam in verbo Seculares, & Speculator in ſuo Rationali diuinorū officiorum lib. 6. cap. Sine rubrica de ſeptem diebus poſt Paſcha, referens conſuetudinem quarundam Eccleſiarum, in quibus à Paſchate vſque ad Pentecoſten in Matutino non dicebantur niſi tres Pſalmi, eam multipliciter corrigit: ſed ob hoc præcipue, quia, inquit, inter canonicos regulares, & alios clericos, qui vſurpato nomine ſeculares dicūtur, nulla debet eſſe quoad hoc differentia: nam & ipſi magna ex parte antiquitus Regulares fuerant. cap. Quia. cap. Scimus, & cap. ſeq. & cap. certe extra de vita & honeſt. Clericorum. cap. Quoniā. & certum eſt, quod canonici Regulares in octaua Reſurrectionis dicunt in Nocturnis nouem Lectiones cum octo Reſponſorijs, vt D. Auguſtinum omittamus in ſermone primo, & ſecundo de communi vita Clericorum, vocantem clericos proprietarios cœcos, & claudos, & hipocrytas.

Alrera ratio eiuſdem denominationis ex ipſa natura inſtiruti, ſiue ex fine ipſorum Canonicorum Regularium deprompta hæc eſt, quia nimirum ipſis Canonicis Regularibus ex propria natura, & ex vi illorum profeſſionis competit clericatus, quod non ita accipias, vt Canonicus Regularis naſcatur clericus, vel quod per ſolam profeſſionem ſine collatione ordinis clericus efficiatur, vt ad nos carpendos Zoili quidam accipiunt: ſed quia Canonici Regulares ex vi illorum inſtirutionis clericatui deputantur, & ad munera clericorum exercenda, quæ ſunt verbi Dei prædicatio, Sacramentorum diſpenſatio, & animarum regimen, vt ſcitè D. Thomas 2. ſecundæ quæſt. 189. art. 8. ad ſecundum hiſce præciſis verbis notauit dicens: *Ad ſecundum dicendum, quod vtraque Religio, ſcilicet Monachorum, & Canonicorum Regularium ordinatur ad opera vitæ contemplatiuæ, inter quæ præcipua ſunt ea, quæ aguntur in diuinis myſterys, ad quæ ordinatur directè ordo Canonicorum Regularium, quibus per ſe competit, quod ſint clerici Religioſi: ſed ad Religionem Monachorum non per ſe competit, vt ſint clerici, vt habetur in Decretis 16. quæſt. 1.* Hinc Pius IV. conſtitut. 95. qua Canonicos Lateranenſes Monachis præferendos declarat, ac decernit, inter alia ſuæ determinationis fundamenta hoc præcipuum recenſet, dicens: *Eoſdem Canonicos tam ſuæ antiquæ inſtitutionis huiuſmodi, quàm etiam dignitatis clericalis, qua eos ſtatim, quòd profeſſionem regularem emittunt, inſignitos eſſe oportet, &c.* Hinc etiam in conſtitutionibus Canonicæ Portuenſis præclariſſimæ olim Congregationis Principis, & nunc noſtræ Lateranenſis familiæ Collegij cum primis nobilis, per Paſchalem Secundum firmatis parte prima capite nono, qui ad Congregationem Canonicorum admittebantur, priuſquam ſolemnem profeſſionem emitterent, in chorum deducebantur, & clerici ſecundum vſum, & conſuetudinem fiebant, ac deinde in medio fratrum proſtrati profeſſionis cattulam legebant, quod etiam in Conſtitutionibus noſtræ Congregationis parte 2. cap. 15. cauetur.

III. SEcundò vocantur iſdem Regulares Canonici clerici Regulares, quæ nuncupatio frequentiſſima eſt tum in iure Canonico, & in Sacri Concilijs, tum apud Iuris Canonici Interpretes, & Gloſſatores, vt videri poteſt apud Gloſſam 12. q. 1. in principio, aduertentem, Canones ibi loci à Gratiano compilatos, quibus clericis temporalium bonorum poſſeſſio interdicitur, de Regularibus non de ſecularibus loqui. & in cap. Plerique de Pactis, & capite primo de filijs Presbyterorum; & in conſtitutione Eugenij Quarti, qua eoſdem Canonicos Lateranenſi Baſilicæ vti veros originarios illius clericos reddens, Regulares clericos nuncupauit. Eſt porro vetuſtiſſimus in Eccleſia Catholica hic loquendi modus, quo clericorum genus in duas ſpecies diuidentes, alios Regulares, alios verò ſeculares appellare conſueuerunt, non quòd ab initio naſcentis Eccleſiæ fuerint clerici ſeculares à Regularibus diſtincti, vt falsò Præpoſitus in capite primo 44. diſtinct. ſcribit: ſed quia frigeſcente in animis fidelium primæui illius Apoſtolici inſtituti clericorum naſcentis Eccleſiæ diſciplina, cum paulatim tolerari cœpiſſet, vt clerici proprium poſſiderent, ad grauiora peccata, maximè verò ad multorum hipocryſim vitandam, vt Auguſtinus ſermone primo, & ſecundo de communi vita clericorum ſcribit, & refertur in capite Nolo, duodecima quæſt. prima, paulatim quoque diſtinctio clericorum in Regulares, & ſeculares in Eccleſia Catholica obtinere cœpit, vt qui primæuum regularis vitæ inſtitutum cum abdicatione bonorum temporalium, & profeſſione vitæ communis in Actis Apoſtolorum laudatæ retinuiſſent, Regulares clerici vocarentur: qui verò ab illo ſancto inſtituto recedentes more ſecularium proprium habere voluiſſent, ſeculares clerici nuncuparentur. quemadmodum Gloſſa in capite Licet. in verbo ſeculares. de officio Iudicis Ordinarij, & Abbas ibidem obſeruarunt.

TErtiò Clericos Religioſos nuncupauerunt IV.
Iſidorus Hiſpalenſis libro ſecundo de Officijs capite tertio. Concilium Aquiſgrani ſub Ludouico Pio capite centeſimoprimo, & clariſſimè Alexander Secundus in capite Præter. trigeſima ſecunda diſtinctio. dum inquit: *Præcipientes etiam ſtatuimus, vt hi prædictorum Ordinum, qui eiſdem prædeceſſoribus noſtris obedientes, caſtitatem ſeruauerint, iuxta Eccleſias, quibus ordinati ſunt, ſicut oportet Religioſos Clericos, ſimul manducent, & dormiant, & quidquid eis ab Eccleſiis competit, communiter habeant.* Qua verò ratione tales dicantur, in promptu eſt reſponſio: quia modo quodam peculiari ſunt diuino cultui mancipati: nam vt Beatus Auguſtinus lib. 10. de Ciuit. cap. primo fatetur. *Cum de cultu Deitatis vertitur quæſtio, fideliter dicere valemus, Religionem non eſſe niſi Dei cultum.* II
Hinc namque fit, vt quemadmodum non vnico, ſed multiplici modo poteſt aliquis diuino cultui dicari: ita non vno, ſed multis modis conſueuerint homines religioſi nuncupari: nam primo generali quadam nuncupatione Religioſi nuncupari ſolent quicunque per fidem, & baptiſmi ſuſceptionem Chriſto nomen dederunt: quod nimirum per ipſam fidem, & baptiſmi ſuſceptionem homines cultui diuino primitùs dicentur, quin & ipſam fidem Religionem vocare, frequens Sacrorum Canonum eſt vſus cap. Id conſtituimus. cum ſeq. cap. Si quis. primo & ſecundo. 17. quæſt. 4. cap. Sic enim. 28. quæſt. 1. iuxta quam acceptionem ſcripſit B. Auguſtinus librum de vera, & falſa Religione. & Eccleſia in Collecta Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli inquit: *Da Eccleſiæ tuæ eorum in omnibus ſequi præceptum, per quos Religionis ſumpſit exordium.*

Secun-

Secundò dedicatur aliquis poſt baptiſmum cultui diuino per ſpeciale opus fidei ſuperadditum, ad Dei honorem exhibitum, quo pacto B. Iacobus in ſua Canonica cap. 1. Miſericordiæ opus pauperibus ob Dei amorem exhibitum, Religionem appellauit. *Religio*, inquit, *munda, & immaculata apud Deum, & Patrem, hæc eſt, viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum*. In hoc ſenſu intelligendus D. Auguſtinus lib. 22. de Ciuitate cap. 8. vbi Innocentium ciuem Carthaginenſem eiuſdem Auguſtini hoſpitem virum religioſiſſimum cum tota domo ſua nuncupauit. Iuxta quem ſenſum loquuntur Sacri Canones cap. Si quis nuptias. 30. diſt. cap. Si quis vituperat. 31. diſt. cap. Non liceat. 44. diſt. cap. de Iudæis. 45. diſt. cap. Benè quidem. 96. diſt. cap. Nos ad fidem. eadem 96. diſt. cap. Laicis. 16. quæſt. 7. cap. Si vos fratres 23. quæſt. 8. cap. Viduas. cap. Mulieres. cap. Si quis rapuerit. cap. Vidua 27. q. 1. cap. Plerique de conſ. d. 4. cap. Eccleſia. de Conſtitution. cum alijs ſexcentis, quæ paſſim occurrere poſſunt. Tertiò poteſt quis diuino cultui magis ſpecialiter per ſuſceptionem ſacri Ordinis mancipari: nam dum clericus aliquis efficitur, omnibus rebus huius ſeculi ſpeciali quodam modo ſe renunciare fatetur, & ſolum Deum ſe habere velle. Patrem profitetur: vt illa verba oſtendunt, quæ clericus in ſua conſecratione dicit. *Dominus pars hæreditatis meæ, &c.* quo pacto clerici omnes ſpeciali quadam ratione præ cæteris fidelibus perſonæ Religioſæ dicuntur. cap. Præter. 32. d. cap. Finali. 60. d. cap. Sacrorum. 65. d. & cap. Quicunque. 23. q. 8. & alijs, quæ breuitatis gratia omittuntur. Demum quarto modo ſpecialiſſimo poteſt aliquis diuino cultui dicari per ſolemnem votorum profeſſionem, & hoc quarto modo illi omnes, ac ſoli Religioſi dicuntur, qui per ſolemnem emiſſionem votorum Obedientiæ, Caſtitatis, & Paupertatis ſeipſos diuinis obſequijs mancipauerunt, vt notat Abbas in cap. Dilecta. de maioritate, & obedientia. & iuxta hanc acceptionem inquit D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 1. Religionem importare ſtatum cum deliberatione, & nouo habitu aſſumpto, omnibus iſtis modis Canonici Regulares dicuntur Religioſi: quia ſeipſos cultui diuino primo per fidem, & baptiſmum, ſecundò per exercitium bonorum operum, tertiò per ſuſceptionem Sacrorum Ordinum, quartò per ſolemnem profeſſionem Religionis cum trium votorum emiſſione dedicauerunt.

V. QVartò, vocantur Clerici Canonici in Concilio Romano ſub Eugenio II. ſiue ſub Leone III. it . . . in libro, qui dicitur Canonicus quinque Capitulorum, in eodem Concilio edito, cuius fragmentum refertur in cap. In omnibus de Conſecrat. d. 5. necnon ab Alexandro III. in cap. Dilecti de Iudicijs, & ab Innocentio III. in epiſtola ad Præpoſitum, & fratres S. Vincentij Papiæ, in 1. lib. epiſtolarum eiuſdem Pontificis pag. mihi 56. quippe quòd ad differentiam ſecularium clericorum illi ſub regulari diſciplina vitam moderentur: nam Canonicus à Canone, qui eſt Latinè regula vocatur.

QVintò, appellantur abſolutè Canonici vſu antiquiſſimo, & frequentiſſimo apud omnes veteres ante ſexcentos annos recepto adeo, vt ſupponat B. Petrus Damiani pro re notiſſima, vſque ad ſua tempora nomine Canonicorum ſolos Regulares clericos venire conſueuiſſe, quemadmodum videri poteſt apud illum in ſuis epiſtolis quinto libro epiſt. 9. ad clericos Fanenſes data, vbi contra clericos proprietarios, qui cum ſine regula viuerẽt, Canonici nihilominus nuncupari affectabant. *Plane*, inquit, *quo pacto quis valeat dici Canonicus, niſi ſit regularis, quomodo monachus, niſi iuxta vim ſui nominis, ſit etiam ſingularis? volunt ſiquidem Canonicum, hoc eſt regulare nomen habere, ſed non regulariter viuere. Ambiunt communia Eccleſiæ bona diuidere, aſpernantur autem apud Eccleſiam communiter habere, Enimuero non eſt hæc primitiua Eccleſiæ forma: ſatis exorbitat ab inſtitutionis Apoſtolicæ diſciplinæ &c.* Quod præter ipſum Petrũ Damiani monſtrãt etiam verba Concilij apud Illebonum in Anglia ſub Gulielmo Rege anno 1080. paulò poſt mortem eiuſdem B. Petri Damiani celebrato, quòd videri poteſt apud Oldericum Vitalem monachum Vticenſem in ſua hiſtoria Eccleſiaſtica lib. 5. ſub anno 1080. cap. 15. ad finem, & cap. 3. in princ. dicti Concilij. Necnon etiam Concil. Claramont. ſub Vrbano II. anno 1095. celebratum can. 11. 12. & 25. apud Baronium tom. 11. ſub annò 1095. nu. 20. & ſeq. Videatur pro hac ſententia Azorius tom. 1. lib. 12. cap. 22. q. 2. vbi etiam tractat de origine, & antiquitate huius nominis Canonicus. Eſſe verò antiquiſſimum, & receptiſſimum hunc vſum vocandi Canonicos Regulares ſimplici nomine Canonicorum abſque alio addito, conſtat primò ex D. Baſilio tum in animaduerſionibus ad Canonicos delinquentes, tum ex libro Monaſticarum conſtitutionum cap. 19. cuius eſt titulus: ad Canonicos, hoc eſt Regularem vitam in Cœnobijs degentes, ac exinde ex Concilio Turonenſi ſub Leone III. & Carolo magno, Aquiſgrani ſub Stephano IV. & Ludouico Pio, & ex Moguntino ſub eodem Ludouico celebratis per multa capita. Sic etiam ex Gratiani decreto in cap. Obſeruandum 15. qu. 2. cap. Perniciosam 18. qu. 2. cap. in omnibus de Conſecrat. d. 5. cap. Cum cauſam. cap. Cumana. de electione. cap. poſt tranſlationem. de Renunciatione. cap. Intelleximus. de ætate, & qualitate. cap. Cum in Eccleſijs. de maioritate & obedientia. cap. Dilecti. de iudicijs. cap. Cum ſuper. de Confeſſis. cap. Cum veniſſent. de reſtitut. ſpoliatorum. cap. ex literis. de dolo, & contumacia. cap. cum V. & A. de ſententia, & de re iudicata. cap. cum cauſam. de Appellationibus. cap. ad noſtram. de Confirmat. vtili, vel inutili. cap. Sicut nobis. cap. Licet. de Regularibus. cap. Nullus. de iure patronatus. cap. Nullus 2. de Eccleſijs ædificandis. cap. Cum olim il 2. de Priuilegijs. cap. Non dubium. de ſententia excommunicationis. cap. Si Canonici. de officio Or-

dinarij in 6. Clementina Diſpendioſam. de Iudicijs. & Innocentius III. in epiſtola ad Priorem, & Canonicos de Nauburgo, cum alijs innumeris. Eſt verò circa huiuſmodi nomenclationem aduertendum, non ab annuo cenſu, ſiue canone, quem ſeculares clerici annuatim percipiunt, ſed à Regula, quam profitentur, ipſos clericos Canonicos vocari, quemadmodum loco proximè citato B. Petrus Damiani, necnon D. Bernardus in vita S. Malachiæ lib. 1. cap. 24. & duobus ſequentibus, & Iuo Carnotenſis epiſt. 202. ad Gualterium Præpoſitum Hirpenſem, Cardinalis de Cuſa lib. 10. exercitationum, & nouiſſimè Ioannes Molan. lib. 1. de Canonicis cap. 4. & ſequenti obſeruauerunt. Si namq; ab annuo cenſu, vel Canone, non à Regula Canonici dicerentur, non Eccleſiarum, ſed horrei, crumenæ, & cellæ vinariæ Canonici eſſent, ac tales iure merito deberent appellari.

VII. SExtò vocantur Canonici Regulares, quæ nomenclatio nunc frequentiſſima eſt, & ferè ſola in vſu ab annis circiter quingentis poſita, quemadmodum ex titulo de ſtatu Monachorum, & Canonicorum Regularium, & alijs locis innumeris aucupari licet: quæ laborioſum eſſet potiùs, quàm ingenioſum, hoc loco recenſere. Porrò cum Canonicus à Canone, qui Latinè eſt regula, dicatur, ac perinde idem ſit Canonicus, quod Regularis, non deerunt, qui geminatam iſtam nomenclaturam Canonicorum Regularium reprehendant, quaſi non ſemel contenti Canonici ſiue Regulares appellari, geminato vocabulo Canonici Regulares, hoc eſt Regulares Regulares nuncupari velint. *Idem* (inquit, Viues in 3. de Ciuit. cap. 15.) *eſt regularis, quod Canonicus, à Canone græco, hinc quidam monachi D. Auguſtini, ne non ſemel putentur Regulares, bis hoc vocari gaudent*. Audacter magis Coriolanus in Defenſorio par. 1. cap. 5. ad tertium argumentum eandem vocabulorum geminationem non ſolùm nugationis, ſed etiam ſuperſtitionis notauit. *Quantum ad tertium,* inquit, *dico quod iſte terminus Canonicus Regularis poteſt ſupponere pro quibuſcunque Canonicis ſecularibus, maximè qui in Eccleſiis Cathedralibus iuxta formam Conſtitutionum ſuæ Eccleſiæ, & ſui Epiſcopi viuunt. Patet quia Canon græcè, latinè regula, & Canonicus a. m. id eſt hic & hæc regularis, & hoc regulare. Clerici igitur, qui regulati ſunt ad obſeruanda ſtatuta Eccleſiarũ Collegiatarum, & maximè Cathedralium, Canonici ſunt, & nominantur, & patet, quod eſt nugatio, ponere Ly. regulares: quia idem ſignificat iſte terminus Canonicus, quod iſte terminus* Regularis: *& nulla eſt penitus differentia inter eos, niſi quia Canonicus eſt vocabulum græcum, & Ly* Regularis *latinũ. Secundò Canonici regulares ſignificant iſtos religioſos, qui ſecundum Abbatem Ioachim habuerunt initium a S. Rufo, qui volentes plus cæteris ſapere, non contenti vocari Canonici abſolutè, ſed committentes nugationem, tanquam ſuperſtitioſi addiderunt,* Regulares, *& hæc de primo articulo*. Verùm ab iſtis autoribus quærendum eſt inprimis, vnde habeant, Canonicos regulares propria autoritate ſibi iſtud nomen quæſiuiſſe, ne non ſemel Regulares putarentur. Ego quippe Canonicos regulares à Summis Pontificibus, & Doctoribus Catholicis in corpore Iuris Canonici, in literis Apoſtolicis, in poſterioribus Concilijs, in Commentarijs, & Gloſſis librorum iuris tum Canonici, tum etiam Ciuilis, ſic paſſim nominatos inuenio. Quod autem ipſi ſibi hoc nomen ambitioſè, vel ſuperſtitioſè, vt Coriolanus ait, vſurpauerint, hactenus nec inueni, nec qui nos carpunt, hoc oſtendere potuerunt. Videant igitur ineptuli Pędagogi, ſe non Canonicos regulares, ſed omnes Doctores Canonicos, & ſacrorum Canonũ conditores, Concilia, & Summos Pontifices reprehendere, & ſuperſtitionis accuſare: ſed videãt Abbatem Panormitanum in cap. Deus qui. de Vita, & honeſtate Clericorum, vbi non ſolùm huius nominis, ſiue nomenclationis autores, verumetiam rationem, & cauſas plane his verbis ſic aperit. *Cum in multis Clericorum ſtatus ſit relaxatus, & ſub illa diſtrictione, ſub qua erãt Apoſtoli, & Apoſtolici viri, nollent viuere, facta eſt diſtinctio ſecularium à regularibus Clericis, quorum obſeruantia ſucceſſiuè viget in regularibus Canonicis, qui & clerici regulares sũt: nam alij ſeculares dicti ſunt, quia voluerunt habere proprium, & ſe exhibere ad ritum ſecularium hominum*. Præter quod ſi de cõgeminata nomenclatione reprehendendi ſumus, quod bis regulares vocari velimus, cur non magis, & rationabiliùs ſeculares Canonicos reprehendunt, quod vel ſine regula Canonici, id eſt regulares vocari appetãt, aut quod magis portentoſum eſt, Canonici ſeculares .i. regulares contra regulã nuncupari velint? & ſi propter eandẽ geminatam nominationẽ reprehenſione digni ſumus, cur non etiã Apoſtolum reprehendunt, qui dicit ad Rom. 8. Nos accepiſſe ſpiritũ adoptionis, in quo clamamus Abba Pater? An Chriſtũ ſeruatorẽ noſtrum reprehendere etiam audebunt, quod Marci cap. 14. dixerit: Abba Pater omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicẽ hunc à me? Verùm de hac geminata Canonicorum regulariũ nuncupatione, qui plura volent, videre poterũt Ioan. de Nigraualle in epilogo ſuarum Chronicarũ 13. c. 18. Ioan. Molanũ lib. 1. de Canonicis c. 24. Ioan. Trullum lib. 1. de Canonicis c. 7. Auguſtinũ Ticinenſem in Propugnaculo par. 3. cap. 4. Didacum Couarrunias in Clem. Si furioſus de homic. par. 1. in princ. ad quos remitto.

SEptimò vocantur Canonici religioſi. cap. Quo- VIII.
niam velim. 12. q. 1. & cap. Præſens 20. q. 3. & ab Innocentio III. in epiſtola ad Pictauienſem Epiſcopum lib. 1. pag. 282. cuius denominationis cauſa ſuperiùs eſt explicata: quia videlicet ipſi Canonici non ſolùm per fidem, baptiſmum, exercitium bonorum operum, ſacrorum Ordinum ſuſceptionem, verumetiam per ſolemnem votorum emiſſionem modo ſpecialiſſimo ſunt cultui diuino dedicati, vt ſupra dictum eſt.

OCtauò appellãtur ẽt nomine Monachorũ abſo IX.
lutè, & ſine alia additione quę nomẽclatio eſt vetuſtiſſima & frequẽtiſſima apud multos autores, vt

lib.

lib. 1. cap. 38. oſtendimus. vbi etiam rationem iſtius denominationis explicauimus: qui locus ad inutilem repetitionem vitandam omnino videndus erit. Immo verò noſtro ſeculo ita apud nonnullos iſte vſus Canonicos Regulares monachorum nomine abſolutè nuncupandi obtinuit, vt illos paſſim, ac ſemper nomine monachorum nuncupare velint. Videatur Renatus Cbopinus in ſuo Monaſtico per totum, vbi illos ſemper vocat monachos cucullatos, vt Ludouicum Viues loco proximè citato, Auentinum Vndium, & alios omittamus.

Nonò vocantur etiam monachi Canonici, ſiue monachi Ordinis Canonicorum. Ita nuncupatos reperio ab Anaſtaſio Bibliothecario in Gregorio Quarto dum ait, illum in Eccleſia Beatæ Mariæ Tranſtiberim Romæ monachos Canonicos aggregaſſe, qui ibi officium facerent, & omnipotenti Deo grates, & laudes redderent. & à Ioanne de Nigraualle in præcitato Epilogo 13. cap. 18. à Ioanne Trithemio de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & à Cardinali Bellatmino in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cum Hugonem, & Riccardum Victorinum, & alios nonnullos vocant monachos Ordinis Canonicorum Regularium. quinimmo Diuus Hieronymus de Viris Illuſtribus in Pbilone, Caſſianus lib. 1. de Inſtitutis renunciantium, & clariùs D. Baſilius in lib. Conſtitutionum Monaſticarum hoc modo loquendi vtuntur, cum vel clericos primitiuæ Eccleſiæ ſub nomine monachorum comprehendunt, vel Canonicos inter monachos recenſent, quod ſignanter apud D. Baſilium lib. citato c. 19. intueri licebit.

Aduertendum tamen, licet nomen monachorum lata quadam ſignificatione vſurpatum ad Canonicos Regulares extendatur, quando ſola profeſſio vitæ communis, & votorum attenditur, multi nihilominus ſunt caſus, in quibus ſub nomine monachorũ nullatenus veniunt Canonici Regulares, ſed ab illius ſignificato prorſus excluduntur, & primus eſt, quando peculiaria cuiuſque Ordinis officia, vel inſtituta conſiderantur, & fines particulares, ad quos ſinguli ordines ſunt inſtituti. textus ſunt expreſſi in cap. Alia, & cap. Monachus, c. Legi 16. q. 1. vbi dicitur, aliam eſſe cauſam, & aliud officium monachi, aliud cleri. item in cap. Placuit, cap. Peruenit, cap. Interdicimus, cap. Iuxta, eadem. vbi interdicitur monachis prædicatio, miniſterium Sacramentorum perſonis ſecularibus, & regimen parochiarum, quæ nullatenus interdicuntur, quin expreſsè conceduntur Canonicis Regularibus. cap. Quod Dei timorem. de ſtatu monachorum. Item in Concil. Aquiſgrani cap. 125. & cap. Statuimus, cap. Mandamus 19. q. 3. & cap. Licet de Regularibus, vbi interdicitur Canonico Regulari vſus cucullæ monaſticæ, & tranſitus ad ſtatum monachorum, ſaltem non petita licentia. item toto titulo de ſtatu monachorum in Decretali, Sexto, & Clementinis, & paſſim in Concilijs, in quibus de ordine Canonicorum, vt à monaſtico diſtinctò agitur. Secundus caſus eſt, quando nomen monachi ſumitur, vt contra diſtinctum à clerico, cap. Monachus, cap. Legi, cap. Alia 16. q. 1. & alijs multis, quæ paſſim occurrunt: nam cum Canonici Regulares ſint per eſſentiam clerici, non poſſunt ſub nomine monachorum ſic accepto comprehendi. Tertius caſus eſt, cùm Canones cõtinent præceptum, vel probibitionem pœnalem. textus ſunt expreſſi in cap. Quod Dei timorem. de ſtatu monachorum. vbi dicitur, quòd licèt prohibeatur, ne monachi ſinguli per parochias vagentur, non tamen prohibetur Canonicis Regularibus, qui inſeruiunt regulæ laxiori. Item in Clementina. ne in agro. §. quia verò. de ſtatu monachorum, vbi prohibentur monachi tenere arma ſine licentia Superioris, idq; ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quæ pœna non extenditur ad Canonicos Regulares, vt notat ibid. Gloſſa, & Nauarrus in Manuali cap. 27. num. 139. & regulariter in omnibus odioſis, & pœnalibus, in quibus debet fieri ſtrictiſſima interpretatio, nec licet trãſire de caſu in caſum, aut de perſona in perſonam, multò minus de ordine ad ordinem, nomine monachorum non veniunt Canonici Regulares, vt notat Abbas communiter receptus in cap. Quod Dei timorem. de ſtatu monachorum: licet in contrariam ſententiam citetur à Decio in cap. Cauſam quæ. in principio. de Iudicijs. vbi tamen dicit, quod in materia odioſa nomine monachorum non veniunt fratres, nec clerici, & è contra, & hanc aſſertionem, & regulam generalem, quòd in odioſis nomine monachorum non comprehendantur Canonici Regulares, data opera probat, & firmat Nauarrus in comment. 3. de Regularibus quæſt. 12. num. 40. & ſequentibus, vbi etiam contrarias rationes ſoluit. Quartus caſus eſt, quando agitur de iure, & ordine præcedendi, vel incedendi in proceſſionibus publicis, vel in ſeſſionibus, vel Concilijs, vel alijs quibuſcunque actibus publicis, & priuatis: nam in tali caſu iura, quæ dant locum monachis, non dant locum Canonicis Regularibus, ita quod ſi dicatur v. g. in literis Apoſtolicis, monachi omnes incedant in tali, & tali loco, ante vel poſt clericos, vel mendicantes, per eiuſmodi literas, ac in illis non intelligitur dari locus Canonicis Regularibus, qui in tali caſu tanquam veri Clerici omnes Monachos præcedunt, per Conſtitutionem editam à Pio Quarto, & eſt 95. in ordine, in cauſa præcedentiæ inter Monachos, & Canonicos Regulares. item ſi ad proceſſiones vocentur Monachi, non tenentur accedere Canonici Regulares, nam illi diſtinctè ſemper vocari conſueuerunt diſtinctis nominibus, v. g. accedant Monachi ſancti Pauli, accedant Canonici Regulares ſanctæ Mariæ de Pace: & ſi vocarentur Canonici Regulares ſub hac forma, accedant Monachi ſanctæ Mariæ de Pace, illi profectò non accederent, nec teneréntur accedere: quia vſus, & modus conſuetus loquendi attendendus eſt, & a ſeculo non eſt auditum, quod in Vrbe Canonici Regulares vocati ſint ad pro-

ceſſiones ſub nomine monachorum, qui vſus attendi etiam debet in alijs Eccleſijs, quæ ab Eccleſia Romana normam accipiunt: immo verò in conſtitutionibus Pontificijs, quæ diſponunt de iure, & ordine procedendi in publicis proceſſionibus Canonici Regulares conceptis verbis ſecernuntur, & excluduntur à monachis, & comprehenduntur inter Canonicos, extantq; de hoc literæ Alexandri Quarti ad Archipresbyterum, & Capitulum Baſilicæ Principis Apoſtolorum per Eugenium IV. & Nicolaum V. confirmatæ, quas Canonici Regulares Lateranenſes produxerunt in cauſa præcedentiæ aduerſus monachos Caſſinenſes, in quibus ita formaliter cauetur. *Prouida igitur deliberatione decernimus, & irrefragabili conſtitutione ſancimus, vt Canonici tam ſeculares, quàm Regulares, & Monachi omnium Patriarchalium Eccleſiarum cum Crucibus, & alijs inſignijs conſuetis, Eccleſiarum verò Presbyterorum, & Diaconorum Cardinalium. & monaſteriorum cum Crucibus proprijs, & vexillis: Archipresbyteralium autem Eccleſiarum, Prioratuum, & Capellarum, &c. alij autem Monachi, fratres Prædicatores, Minores, Eremitæ, ac Religioſi alij cuiuſcunque Ordinis cum Crucibus in eodem feſto proceſſionaliter veniant ad Baſilicam memoratam.* Vbi vides primo loco poni Canonicos Regulares, & ſeculares: ſecundo, Monachos Patriarchalium: tertio, Clericos Eccleſiarum Cardinalium presbyterorum, vel diaconorum Cardinalium: quarto, Clericos aliarum Eccleſiarum, quinto, Monachos cæteros, & exinde Prædicatores, Minores, &c. & nota quod Monachi Eccleſiarum Patriarchalium ratione dignitatis Eccleſiæ præcedebant Clericos aliarum Eccleſiarum non Patriarchalium, licet vt monachi deberent incedere in loco inferiori. Literæ Pontificiæ reperiuntur in Archiuo Baſilicæ S. Petri.

X. Decimo appellari conſueuerunt olim prænomine fratrum, qui mos extra fines Italiæ nūc apud multos retinetur, de qua re quoniam copioſe, & ſufficienter, ni fallimur, dictum eſt lib. 1. cap. 10. & 39. hic aliud nihil addendum eſſe arbitramur.

Tandem apud Italos, Hiſpanos, ac etiam apud Germanos ab aliquot ſeculis citra conſuetudo obtinuit, vt iidem Canonici vocentur hoc prænomine Domnorum v. g. Domnus Petrus, Domnus Paulus, non quidem ſuperbiæ tumore, vel quòd à ſuauiſſimo fratrum nomine, & charitatis pleno, quo ſe ipſos antea compellare conſueuerant, abhorrerent, vti Coriolanus illis de more imponit: ſed propter eminentiam Ordinis, & dignitatis clericalis, quæ per ſe illis competit, & ex vi illorum regularis profeſſionis, nam clericos, & præſertim ſacerdotes Domnorum, ſeu Dominorum prænomine nuncupare non recens eſt Regularium Canonicorum inuentū, ſed mos antiquiſſimus Eccleſiæ, vt colligitur ex hiſtoria inuentionis Reliquiarum S. Stephani, ex D. Gregorio lib. 1. Regiſtri epiſtola 6. & lib. 7. epiſtola 127. Petro Damiani in ſuis epiſtolis. Notat Gulielmus Durandus in Rationali diuinorum officiorum lib. 5. cap. 2. nu. 44. Ioannes Molanus lib. 3. de Canonicis cap. 15. vt Auguſtinum Ticinenſem, Ioannem Baptiſtam Signium, Ioannem Philippum noſtrum Nouarienſem, & alios recentiores omittam: nam & Protomartyr Stephanus in præcitata hiſtoria ſuæ inuentionis vocatur Dominus Stephanus, & B. Petrus Damiani ſcribens Petro Archipresbytero, & Rectori ſacri Conuentus Lateranē, vocat illum Domnum Petrum; vt patet lib. 2. epiſtola 10. Eodem modo vocat omnes Archiepiſcopos, Epiſcopos, Deſiderium quoque Abbatem Caſſinenſem, Damianum fratrem ſuum, & Archipresbyterum Rauennatenſem, Almericum Archidiaconum V. & P. Fauentinæ Eccleſiæ clericos, & alios plures, qui apud illum in dictis epiſtolis videri poſſunt. ipſi quin etiam inferiores Clerici Maiores ſuos Domnos vocant in officijs diuinis, cum dicunt: Iube Domne benedicere, ad principatum Eccleſiæ deſignandum, ac etiam quod nullus non iuſſus in Eccleſia legere debet, vt Durandus loco proximè citato notauit. An autem verum ſit, quod Ioannes Philippus noſter lib. 1. cap. 6. ſcribit ex inſtitutione primitiuæ Eccleſiæ introductum ad Sacramentum Ordinis honorandum, vt Clerici Domini ſiue Domni vocarentur, à voce Hebraica Don, quæ Latine Iudicem ſignificat, quod nimirum Apoſtolis, & illorū vice fungentibus dictum fuerit à Domino: *Sedebitis & vos ſuper ſedes iudicantes duodecim tribus Iſrael*: non facilè affirmare auſim. licet enim verbum Hebraicū דין Don idem valeat, quod apud Latinos iudicare: tamen vocem hanc Domnus non ab hoc verbo Hebræo Don, ſed à Latino Dominor, teor eſſe deriuatam. Verùm quidquid ſit de vocis deriuatione, hoc certum, & conſtans, ipſos clericos, maximè ſacerdotes, vtpote animarum Iudices à Chriſto Redemptore noſtro in terris conſtitutos honoris, & reuerentiæ ergò, Domnos, vel etiam Dominos ſemper à fidelibus nuncupatos, vt iure merito ipſi etiam Canonici Regulares, qui per eſſentiam ſunt Clerici, & in quibus clericorum Apoſtolicorum inſtitutum ſeruatur, hoc prænomine Domnorum vocati poſſint.

Nec enim obſtat, quod in literis Pontificijs ad ipſos Canonicos datis non prænomen Domnorum, vel Dominorum, ſed fratrum præmittatur: alijs enim titulis vtuntur Superiores erga ſubditos, alijs ſubditi erga Superiores, alijs pares erga ſibi æquales: & aliquis eſt titulus honoris, qui tibi per me rectiſſimè tribuitur, qui tamen in ore tuo ſordeſceret, vt ſi ego Dominum te ſalutauero, & tu viciſſim teipſum Dominum dicere velis: & ita in re noſtra etſi Canonici Regulares à Summis Pontificibus nequaquam Domini, vel Domni, ſed fratres in literis Apoſtolicis vocari conſueuerint, nihil obſtat, quin legitimè poſſint, vt cæteri Clerici hoc titulo honoris, & reuerentiæ a ſecularibus, aut etiam à ſuis conclericis decorari. Si enim quo tempore Abbates XI.

bates monachorum non neceſſariò clerici adhuc exiſtebant, nihilominus in ſignum honoris, & reuerentiæ à ſubiectis, Domni ſeu Domini vocari iubebantur, vt in regula B. Patris Benedicti intueri licet, quantò magis qui per eſſentiam ſunt Clerici, eodem titulo reuerentiæ, ac honoris legitimè decorari poſſunt? Verùm hæc longiùs proſecuti ſumus. nunc varia Canonicorum nomenclatione declarata, ad eiuſdem Canonici Ordinis originem perquirendam accedamus.

Caput ſecundum.

De origine Canonicorum Clericorum, qui & Regulares vocantur, quæſtio generalis proponitur, & Ioachimi ſententia multiplicis erroris conuincitur, & reprobatur.

I. TRactaturus igitur de primaria origine, & inſtitutione Canonicorũ Regularium, illorum opinione omiſſa, qui eam non ſolùm à ſanctiſsimis Apoſtolis in Lege Euangelica, verùm etiam à Nazaræis ſiue Leuitis in Lege Moſaica, figuratiuè tamen deducere nituntur, cui tũ D. Pauli autoritas fauet, legem veterem, & vetus tabernaculum nouæ Eccleſiæ typum, figuram, & vmbram nuncupantis, tum etiam ſacrorum Canonum, & Doctorum Catholicorum teſtimonia adſtipulantur, quemadmodum apud Gratianum c. 1. d. 21. Durãdum in Rationali diuinorum officiorum lib. 2. in princip. Ioannem de Deo in tractatu de Diſpenſatione, Albertum Trottum in tractatu de Perfecto Clerico cap. 16. & 17. Petrum Rauennatem in Conſtitutionibus Portuenſibus per Paſchalem II. confirmatis in principio, Ioannem de Nigraualle epilogo 13. cap. 18. Auguſtinum Ticinenſem in Propugnaculo in princ. & apud alios quamplures intueri licet: ne antiquiorẽ noſtri Ordinis originem, quàm par ſit, expiſcari, & lapides pro vnionibus legere videamur, vt aliqui commentantur, antequã ad veram ſententiam aperiendam, explicandam, & confirmandam me cõferam, naturam æmulatus, quæ agrum ante ſeminis iactum à ſpinis, & ſentibus purgare iubet, nonnullas opiniones falſas, quas vel inaduertentia, vel ignorantia, vel zelo non bono ducti in libris ſerere autores quidam ſtuduerũt, prius ex animis legentium, ſi forſan radicem miſerunt, conuellere neceſſarium exiſtimaui. Eſt igitur de Origine Canonici Ord. prima ſententia cuiuſdã Abbatis nomine Ioachimi in expoſitione libri Apocalypſis D. Ioannis Apoſtoli, aſſerentis Ordinem Canonicorum Regularium circa annum Domini 1100. initium habuiſſe in partibus Galliarum à quodam Epiſcopo nomine Rufo, qui ipſis Canonicis D. Aug. regulã primus tradidit, & ab illo Congregatio Canonicorum Regularium originem traxit: quæ idcirco ſancti Rufi Congregatio eſt appellata. Hæc ſententia plauſibilis admodum viſa eſt Coriolano in ſuo Defenſorio, ſiue Apologia contra Canonicos Regulares par. 1. cap. 5. ad 3. & alibi, quam cæteri eiuſdem inſtituti profeſſores libentiſſimè complexi ſunt, ad imponendum Canonicis Regularibus, inter quos Paulus Bergomenſis in Apologia contra Dominicum Taruiſinum fol. 18 licet concedat, B. Auguſtinum aliquibus Canonicis regulam dediſſe, non tamen illis, qui tunc erant, quo tempore idem autor illa ſcribebat. Iacobus Philippus Bergomenſis in ſupplemento Chronicarum lib. 9. ſub anno 405. vbi dicit, Canonicos Regulares in Gallijs, & in Italia degentes à B. Rufo inſtitutos, & lib. 12. ſub anno 1106. vbi de eodem B. Rufo hæc ſcribit: *Rufus ſeu Arnulphus Præpoſitus, & Lugdunenſis Epiſcopus hoc tempore Abbate Ioachimo teſte in Gallijs, & concionandi gratia, & doctrina, ac mira ſanctitate plurimum effulſit, qui poſt B. Auguſtinum Doctorem Canonicorum Ordinem Regularium & ipſe in Gallijs inſtituit: vbi multis fundatis monaſterijs, cum eſſet egregius Chriſtianæ doctrinæ declamator, etiam in Italiam deſcendit, vbi & ſuis prædicationibus Chriſti paupertatem, integerrimamq; vitam ipſius ad imitationem ſectandam omnibus miro ardore proponere non deſtitit. quamobrem multos ex nobilioribus Romanis ad ſe traxit, quod tanquam verum Chriſti diſcipulum, ſanctumq; Prophetam, arbitrabantur, atq; ad cælum vſque eum tollebant, vnde in Hetruria, maximèq; in Luca vrbe, & eius agro multa Regularium monaſteria adhuc extantia erexit, ea quippe in vrbe Luca, & extra ſũt in primis S. Frigdiani, S. Michaelis de Platea, & extra à Boſcho, & alia duo, vno ſub capite gubernata, & aliæ fermè Parochiales Eccleſiæ omnes illius vrbis ſuppoſitæ fuerunt huius ſancti viri Rufi Regularibus. Extat & Friſonariæ extra vrbem ipſam Mathildis Comitiſſæ opus, huius optimi viri iuſſu fundatum, nunc ſub regulari obſeruantia excultum. Sunt & alia pleraque monaſteria, in Hetruria ab hoc ſanctiſſimo homine ſub Regularibus Canonicis fundata & extructa. Verùm hic Rufus cum Romæ acerbè nimium in Clericorum laſciuias inueheret, & eorum pompas improbaret, ab eiſdem ſecretè tandem è medio ſublatus eſt: nec vnquam tanti ſceleris autores inueniri potuerunt.* Hæc ille. Ioannes quoque Marquez in ſuo libro de Origine Fratrum Eremitarum pagina mihi 181. huius Ioachimi ſententiæ meminit, eamq; ſequitur pagina 232. ſcribens, Canonicos Regulares, qui nunc extra Cathedrales in monaſterijs degunt inſtitutos eſſe poſtquam Regulares in Cathedralibus defecerunt, & facti ſunt ex Regularibus ſeculares. Omitto Antonium Maſſam, Galleſium Iuriſconſultum in ſuis Informationibus in cauſa præcedentiæ pro RR. Monachis Caſſinenſibus contra Canonicos Lateranenſes, typis editis Venetijs anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo apud Iordanum Zillettum vbi pagina ſeptima ſub numero quadrageſimo octauo, & pagina deci-

ma octaua, ſub numero ſexto ipſum Abbatem Ioachimum, & Fratrem Paulum Bergomenſem ſecutus multas ineptias effudit, quibus animi ſui venalitatem, & ingenij leuitatem, & ignorantiam apertiſſimè monſtrauit, ſed quod valde miror, eandem ſententiam videntur ſecuti ſaltem aliqua ex parte viri alioqui doctiſſimi Emanuel Robericus in ſuis quæſtionibus Regularibus tomo primo, qu. 3. art. 1. dum poſt Abbatem Ioachimum, & fratrem Hieronymum Romanum Eremitā Auguſtinenſem, inquit, Canonicos Regulares, quorum Sacri Canones mentionem faciunt, non eſſe de illis Canonicis à B. Auguſtino inſtitutis, ſiue reformatis, ſed de illis, quos B. Arnulphus Lugdunenſis Epiſcopus in Gallijs, & in Italia inſtituit, quibus B. Auguſtini Regulam dedit, de quibus dicit etiam loqui Benedictum XII. In Bulla generalis reformationis Canonicorum Regularium, fatetur tamen in eodem articulo, Canonicos regulares Lateranēſes ab Apoſtolis primùm inſtitutos, poſtea à B. Auguſtino reformatos, ac nouiſſimè in agro Lucenſi in monaſterio Friſonariæ anno 1407. iterum reformatos. Azorius quoque tom. 1. Inſtitutionum Moralium lib. 12. cap. 22. qu. 2. & 3. eidem ſententiæ adhæret, vbi multa de B. Arnulpho ſcribit, Nauclerum ſecutus, quem Arnulphum cum B. Rufo Auenionenſi Epiſcopo confundit.

II. HAec Ioachimi ſententia eo modo præſertim explicata, & aucta, quo illam eius ſectatores explicauerunt, & auxerunt, non vnum, ſed multos, illosq; manifeſtos, & palpabiles continet errores. Primus eſt Congregationem, quæ in Gallijs B. Rufi nuncupatur ab ipſo B. Rufo fundatam, & inſtitutā: nam B. Rufus à quo monaſterium apud Valentiā, quod illius Congregationis eſt caput, denominatur, Apoſtolorum coætaneus, & inter Chriſti diſcipulos recenſetur: qui cum Magdalena, Martha, Lazaro, ac cæteris diſcipulis à Iudæis pulſus ad partes Galliarum delatus, primus Auenionenſiū Epiſcopus extitit, vt ex vetuſtiſſimis illius Eccleſiæ tabularijs, & ex Martyrologio Romano die 12. Nouembris habetur, cuius nonnullas reliquias cum regulares Canonici ex Auenione ad vrbem Valentiæ tranſtuliſſent, ibi monaſterium ſub nomine B. Rufi, qui illos prius in Eccleſia Auenionenſi inſtituerat, crexerunt.

Secundus error eſt, monaſterium Valentiæ. Beati Rufi nuncupatum ſiue à B. Rufo, ſiue ab alio circa annum 1100. vt infra cap. 55. probabitur.

III. TErtius error eſt, dum ait, Ordinem Canonicorum Regularium inçepiſſe circa annū 1100. qui potius meretur nomen craſſiſſimæ ignorantiæ, quam erroris, cum in Concilijs Turonenſibus, Cabilonenſi, Arelatenſi quarto, Aquiſgrani, Moguntino, Romano ſub Eugenio II. & Nicolao II. ſæpiſſime fiat mentio de Canonicis regularibus: cum etiam in Gallijs ante annum 1100. Iuo S. Quintini Beluacenſis Præpoſitus ordinem Canonicum reformauerit, vt omnes hiſtorici concorditer fatentur, quod monaſterium annis circiter quingentis ante ipſum Iuonem fundatum fuerat, vt infra hoc eodem libro oſtendemus, & non ſolùm in Gallijs, ſed in Italia, Hiſpanijs, Hybernia, Anglia, Scotia, Germania, & alijs prouincijs ante annū 1100. fuerint præclariſſima Canonicorum Cęnobia, quorum nonnulla nunc etiam per Dei gratiam ſuperſunt, vt ſuis locis monſtrabitur.

QVartus error eſt autoris ſupplementi, & aliorum, qui S. Rufum cum Arnulpho confundunt, & ex duobus vnum conflant, cum ſecundum rei veritatem S. Rufus Apoſtolorum coætaneus, & Lazari, ac Magdalenæ, & Marthæ ſocius fuerit, Arnulphus autem quem Congregationis Gallicanæ autorem faciunt, vixerit circa annū 1120. mortuus eſt enim Romæ ſub Honorio II. ex omnium ſcriptorum illius, & poſteriorum temporum conſenſione, de qua re præter autores citatos, ſcribunt Platina in Honorio II. Trithemius in hiſtoria monaſterij Hirſaugenſis ſub anno 1128. Nauclerus, & alij communiter, qui error ex eo proceſſit, quoniam putauerunt, Congregationem S. Rufi nuncupatam, ab autore illius Congregationis ſic dictam: cum è contrario res ſe habeat, quod illa Congregatio non ab autore, ſed à titulo præcipui monaſterij, quod ipſius Congregationis eſt caput, ita denominatur, ſicut Congregatio S. Victoris Pariſienſis, & aliæ ſimiles. IV.

QVintus error eſt illorum, qui dixerunt, B. Arnulphum, quem prædictæ Congregationis autorem faciunt, fuiſſe Archiepiſcopū Lugdunenſem, quod eſt vaniſſimum commentum, cum in Catalogo Archiepiſcoporum Lugdunenſium ab anno ſaltem 1080. vſque ad annum 1140. nullus reperiatur hoc nomine appellatus: puto autem deceptos hoc ſcribentes, quòd circa annum Domini 1080. vnum quendam Lugdunenſem religioſum, & ſanctiſſimum, & regularis diſciplinæ reparatorē, Abbatem quoque, & Arnulphum vocatum repererint. Verùm ille neque Canonicus, neque Canonici ordinis reformator, vel inſtitutor, nec Lugdunenſis Archiepiſcopus fuit, ſed Monachus, & Abbas S. Medardi ab Hugone Archiepiſcopo Lugdunenſi iuſſu Gregorij VII. Epiſcopus, non Lugdunenſis, ſed Sueſſionenſis ordinatus: qui ab eodem Gregorio VII. legatus in Flandriam ad Robertum Comitem miſſus, apud Eccleſiam S. Petri in Aldembur Cœnobium ædificauit, in quo tandem ſancto fine quieuit, de quo videndus Sigibertus in Chronico ſub anno 1080. & Baronius ſub eodem anno, & ſub anno 1084. in fine, & in ſequentibus. V.

SExtus error eſt Iacobi Philippi Bergomenſis in ſupplemento ſcribentis, monaſterium S. Frigdiani de Luca opus eſſe iſtius B. Arnulphi, impenſis Comitiſſæ Mathildis ædificatum: nam ante tempora huius B. Arnulphi extant Alexandri II. literę ad Canonicos S. Frigdiani, & illorum ſucceſſores, datæ anno Domini 1068. quin etiā inferius oſtendemus, Eccleſiam S. Frigdiani ab ipſomet Frigdiano ſub inuocatione S. Vincentij extructam, & ibi VI.

clericos canonicos inſtitutos, qui nũquã interrupta ſucceſſione vſque in hodiernũ diẽ ibidẽ perſeuerãt: ex quibus idemmet Alexander II. ad apicem Papalis dignitatis euectus Canonicam diſciplinam penè labentem Laterani inſtaurauit. Idem puto dicendum de Eccleſia ſancti Michaëlis in platea, quanquam ad nos nihil attinet, illius antiquitatem curioſius velle perſcrutari.

VII. Septimus error eſt Io. Marquez ſcribentis, Canonicos Regulares, qui nunc ſunt, inſtitutos eſſe, poſtquam Canonici Regulares in Eccleſijs Cathedralibus deficere cœperunt, quod miror valdè, cum videre potuerit Concilium apud Vernas ſub Pipino anno 755. cap. 18. & Turonenſe tertium ſub Leone Tertio, & Carolo Magno ſub anno 813. cap. 23. & 24. & Mogũtinum eodem anno celebratum cap. 20. vt alia poſteriora omittamus, apertiſſimè de Canonicis non ſolum in Cathedralib. ſub Epiſcopis, ſed etiã in monaſterijs extra Cathedrales ſub Abbatibus inſtitutis, quæ res in progreſſu huius libri, dum Catalogum monaſteriorum cuiuſque Prouinciæ cum illorum fundationibus recenſebimus, clarior reddetur.

VIII. Octauus error eſt Emanuelis Roderiquez, dũ ait: Canonicos Regulares, de quibus in libris ſacrorum Canonum mentio habetur, non eſſe de illis à B. Auguſtino, aut ſanctis Apoſtolis inſtitutis, ſed de illis, quos B. Arnulphus Archiepiſcopus Lugdunenſis per Gallias, & per Italiã inſtituit, quibus B. Auguſtini regulam dedit, nam vt concedamus, in corpore iuris Canonici de Canonicis B. Rufi nuncupatis mentionem haberi, vt in cap. Statuimus 19. quæſt. 3. errat tamen hic grauiſſimus autor dupliciter, primò in eo, quod putat, Canonicos ſancti Rufi non eſſe verè de illis à B. Auguſtino, vel à ſanctis Apoſtolis inſtitutis, nam Canonici ſancti Rufi de illiſmet fuerunt, & ſunt, qui à viris Apoſtolicis in Eccleſia Auenion. fuerũt inſtituti, qui in eadem Eccleſia vſque ad annum 1500. & ad Pontificatum Iulij Secundi, aut ſaltem illius Cardinalatum ſteterunt, qui Canonicæ diſciplinæ iam labentis reparandæ ſtudio inflammati, in Eccleſia B. Rufi Auenionenſis Epiſcopi prope Vrbem Auenionenſem conſiſtentes eidem reformationi initium dederunt, quæ in ampliſſimam, & religioſiſſimam Congregationem poſtea coaluit. Nullus autem extitit Arnulphus Canonicorum inſtitutor, niſi ille, qui in Italiam deſcendens Romæ interijt. Secundò errat in eo, quod ait, in corpore iuris Canonici de ſolis Canonicis Congregationis D. Rufi mentionem haberi, nam in Decreto tota duodecima quæſtione prima verba fiunt de Canonicis Regularibus & tamen ferè omnes illi canones conditi fuerant ante Congregationem B. Rufi. Similiter in cap. in omnibus de conſ. d. 5. ſimiliter in Decretali plerique ſunt canones, qui loquuntur de Canonicis Regularibus exiſtentibus in Cathedralibus, & extra, qui non erant de Congregatione B. Rufi, vt cap. poſt translationem de Renunciatione. cap. Cum cauſam. cap. Innotuit de Electione. c. Præterea de Præbẽdis, cap. Quod Dei timorem, de ſtatu monachorum cum alijs ſexcẽtis.

IX. Nonus error eſt eiuſdem aſſerentis, Benedictum XII. in Bulla generalis reformationis Canonicorum Regularium non de canonicis à D. Auguſtino, ſiue à ſanctis Apoſtolis, ſed de ſolis à B. Rufo inſtitutis loqui: In quem errorem puto virum alioqui doctiſſimum, & de Regularibus optimè meritum incidiſſe, quòd ipſas Benedicti XII. literas præ manibus non habuit. Vidiſſet enim Pontificem ſtatim in principio dictarum literarum hæc ſcribentem: *Ideoque inter religiones in agro eiuſdem plantatas Eccleſiæ, ad Religionem Canonicorum Regularium Ordinis ſancti Auguſtini, ab Chriſti glorioſis diſcipulis in primitiua Eccleſia ſuis inſtitutionibus ſtabilitam, gerentes præcipuè Charitatis affectum, ac nolentes, quæ in eadem Religione reformanda cognouimus, abſque reformatione præterire, omnia, quæ in Religione prædicta tam à prima ipſius inſtitutione, quàm à ſacris Canonibus ſunt ſalubriter inſtituta, omnino immota in ſua firmitate manere cenſentes, nonnulla, quæ experientia deeſſe probauit, & ſupplenda dictæ Religionis vtilitas, quin immo neceſſitas perſuadet, ſtatuenda prouidimus, in ea perpetuis futuris temporibus obſeruanda.* Per quæ verba oſtendit, ſe non ſolùm generaliter, & vniuerſaliter de omnibus Canonicis, & de toto Ordine à ſanctiſsimis Apoſtolis inſtituto loqui, ſed etiam ſacros Canones generaliter de Ordine ab Apoſtolis inſtituto, non de ſolis canonicis à B. Rufo, vt autor putat inſtitutis verba facere, quod magis adhuc patebit legẽtibus verba diſpoſitiua eiuſdem reformationis, in qua generaliter, & vniuerſaliter loquitur de omnibus Canonicis Regularibus tam in Cathedralibus, quàm extra Cathedrales, in quibuſuis mundi partibus inſtitutis. Vide ipſam reformationem infra capite quadrageſimo tertio.

X. Vltimus error eſt, omnes Canonicos Regulares, qui ſunt in Italia, aut in Gallijs, eſſe de illis à S. Rufo inſtitutis, nam quod ad Italos ſpectat, certum eſt, Lateranenſes, Lucenſes ſancti Frigdiani, Bononienſes ſancti Victoris, & ſancti Ioannis in Monte, Portuenſes, & Mortarienſes, in Alpibus item Canonicos ſancti Bernardi de Monte Iouis, ſancti Mauritij Agaunenſis in Diœceſi Sedunenſi, Cathedrales Auguſtæ Prætoriæ, in Gallijs Victorinos, Biſontinenſes ſancti Pauli, Bellouacenſes ſancti Quintini, Aroaſienſes, in Hiſpanijs item Cæſarauguſtanos ſanctæ Mariæ de Pilari, & alios infinitos in alijs Prouincijs exiſtentes, huius Congregationis non eſſe, quod ex illorum fundationibus infra recenſendis magis apertè conſtabit.

Caput

Caput tertium.

Aliæ opiniones de origine Canonicorum Rgularium minùs probabiles referuntur, & reijciuntur.

I. EST ſecunda ſententia aliorum, qui licet Canonici Ordinis originem altiùs deducant, negant tamen illum à D. Auguſtino, vel à ſanctis Apoſtolis fundatum: ſed aiunt, temporibus Caroli Magni, aut Concilij Aquiſgrani ſub Ludouico Pio illum incœpiſſe, in quo Concilio facta eſt compilatio quarundam Conſtitutionum ex ſententijs diuinæ ſcripturæ. & ſanctorum Patrum decerptis, prò reformatione Clericorum. Hanc autem ſententiam ex alio fundamento falſo deducunt, quia negant B. Auguſtinum, & clericos cum illo communiter viuentes vota Religioſorum emiſiſſe, putant enim, illos communem vitam ſine votorum obligatione ita duxiſſe, vt cuique licitum eſſet, ab illius vitæ inſtituto recedere, ſi placuiſſet: & dato quod recedere non poſſent, hoc non proueniebat ex alicuius voti ſolemnis emiſſione, ſed ex ſtatuto Epiſcopi, cui ſeruando ſeipſos ſponte obligabant. Hanc ſententiam probauerunt nonnulli Iuriſconſulti, qui pro RR. Monachis Caſſinenſibus contra Canonicos Lateranenſes in cauſa præcedentiæ ſcripſerunt, inter quos Antonius Maſſa Galleſius in Allegationibus Venetijs 1562. editis pag. 18. num. 1. vbi ſic ſcribit: *Hanc quoque particulam falſam eſſe, ſi referatur ad Canonicos Regulares, tum ex ſupradictis patet, tum etiam ex ipſorum Canonicorum Regularium origine, quæ habuit initium, vt qui antiquius volunt, à tempore Ludouici primi Imperatoris ſub anno Domini 520. (puto eſſe errorem Typographi, & velle dicere 820.) cum dicat Sigibertus, Aquiſgrani generali Concilio habito, per diſpoſitionem Imperatoris Ludouici, Epiſcoporumq; & Abbatum, aliqua capitula ad vſus Regularium Monachorum addita, & multa ſanctarum ſcripturarum, compilatione facta, clericorũ, & clericalium ſanctimonialiũ regula conſtitutæ ſunt*: Et ſupra pag. 16. n. 12. dicit, nulla autoritate probari, quod ante D. Auguſtinum neque ducentis annis poſt ipſius D. Auguſtini obitum fuerint in rerum natura Canonici Regulares, & eadem pag. num. 6. dicit, quòd clerici, quibus Aug. regulam dedit, nõ obligabantur ad tria vota, ad quæ obligantur Canonici Regulares Lateranen. quamuis ſciam hunc autorem, alibi aliter docere. Eandem ſententiam ſecutus eſt Felinus Sandæus in cap. Quod ſuper his, de maioritate, & obedientia, dicens clericos B. Auguſtini non ex voto, ſed ex ſtatuto proprijs renunciaſſe. Quæ ſententia valde placuit Eraſmo in Cenſura regulæ D. Auguſtini vt lib. 1. viſum fuit.

VErùm hæc ſententia tam in aſſertione, quàm in fundamento aſſertionis falſitatis conuincitur. Nam Canonicos Regulares ante Concilium Aquiſgrani inſtitutos conuincitur ex Concilio tertio Turonenſi ſub eodem Ludouico Pio celebrato anno Domini 813. nam in eo Concilio cap. 14. ſic habetur: *Simili modo, & Abbates Monaſteriorum, in quibus canonica vita antiquitùs fuit, vel nunc videtur eſſe, ſolicitè ſuis prouideant Canonicis, vt habeant clauſtra, & dormitoria, in quibus ſimul dormiant, &c.* Ecce tibi ante Concilium Aquiſgrani ab antiquo tempore erant Canonici in monaſterijs ſub regimine Abbatum viuentes, & Ordo canonicus Abbates habebat: quod memoriæ diligenter tenendum eſt propter nonnullos, qui ſtatim atque aliquod monaſterium ſub cura Abbatis inſtitutum inueniunt, ſuis monachis ſiue iure, ſiue etiam iniuria adſcribendum volunt. Rurſus in Cõcilio apud Vernas ſub Carolo Magno anno 755. habito cap. 18. ſic habetur: *Vt nullus clericus ad iudicia Laicorum publica conueniat, ſine iuſſione Epiſcopi ſui, vel Abbatis.* Rurſus Beda, qui fuit circa annum 700. lib. 4. Hiſtoriæ Gentis Anglorum cap. 4. de Monaſterio in Iugeto verba faciens: *Ad exemplum*, inquit, *Venerabilium fratrum ſub Regula, & Abbate Canonico in magna continentia, & paupertate proprio labore manuum viuunt.* Adhuc in Concilio Calcedonenſi, quod celebratum fuit anno Domini 4500. fit mentio clericorum in monaſterijs degentium, & illius verba referuntur in cap. quidam monachorum 18. quæſt. 2. nec poteſt dici, quod illi clerici in monaſterijs degentes eſſent monachi ad Ordines aſſumpti, quia Concilium illos data opera à Monachis diſtinguit. Sed quid moramur, cum ipſe Auguſtinus in ſermone primo, & ſecundo de Communi vita Clericorum meminerit monaſterij clericorum, profeſſionis, etiam & votorum, quæ ijdem clerici cum illo in monaſterio viuentes emittebant, vt alia interim omittamus, quibus capite ſequenti demonſtratiuè oſtendemus, Ordinem Canonicorum Regularium ante Diuum Auguſtinum à ſanctis Apoſtolis inſtitutum. II.

QVod autem fundamentum, cui eadem ſententia nititur, ſcilicet, quod clerici cum D. Auguſtino viuentes vota non emitterent, ſit falſum, & erroneum, demonſtratum eſt lib. 1. cap. 2. contra Eraſmum. Nec difficultatem ingerit, quod obijcitur ex eodem Auguſtino relato in cap. Certè 12. quæſt. 1. dicente: *Certè ego ſum, qui ſtatueram, ſicut noſtis, nullum ordinare clericum, niſi qui mecum vellet manere, aut ſi vellet recedere à propoſito, recte illi tollerem clericatum: quia deſereret ſanctæ ſocietatis promiſſum, cœptumq; conſortium. Ecce in conſpectu Dei, & veſtro muto conſilium. Qui volunt habere aliquod proprium, quibus non ſufficit Deus, & Eccleſia ſua, maneant vbi volunt, & vbi poſſunt, non eis auſero clericatum.* III.

Nam

Nam hæc Auguſtini verba intelligenda ſunt non de clericis, qui vota iam emiſerant: ſed de illis, qui nondum vouerant: ſciendum enim eſt Beatum Auguſtinum, cum primùm ad Epiſcopatum euectus eſſet, ex magno deſiderio reparandi in ſuis clericis vitam Apoſtolicam ferè collapſam, firmiter ſtatuiſſe, nullum in ſua Diœceſi clericum ordinare, qui communem vitam non ſuſciperet, cum abdicatione omnium temporalium bonorum, & emiſſione trium votorum. Verùm quia deprehenſi ſunt clerici in hipochryſi viuentes, qui ne clericatum amitterent, aut ad clericatum promoueri poſſent, vitam communem ſimulantes occultè pecunias tenebant, inter quos deprehenſus fuit preſbyter Ianuarius, qui poſt votorum emiſſionem proprium habuiſſe, & teſtamentum feciſſe: & cum proprio ex hac vita exceſſiſſe inuentus fuerat, Auguſtinus in futurum præcauens, primum illud decretum ſic moderatus eſt, vt qui ſecum in monaſterio manere voluiſſent, vota emitterent, & communem vitam profiterentur: qui autem in clericatu extra monaſterium manere voluiſſent, ante emiſſam profeſſionem, vel ſine votorum emiſſione clericatum ſuſcipere, licitè manerent, quia, inquit, malui habere cœcos, & claudos, quàm lugere mortuos. Clericus enim proprietarius ante votorum emiſſionem imperfectus quidem eſt, non tamen mortuus: quia non eſt in ſtatu damnationis. At clericus proprietarius poſt emiſſam profeſſionem mortuus eſt, & hipochryta, & hic eſt ſenſus verus, & legitimus verborum illorum D. Auguſt. ſicut patet ex ſermonib. de comm. vita cleric. quorum etiam fragmenta recitauerat ſupra Gratianus in cap. Nolo ead. 12. q. 1.

IV. Tertia ſententia eſt aliorum, qui originem Canonicorum Regularium referunt in D. Auguſt. non autem in ſanctos Apoſtolos, quia dicunt clericos primitiuæ Eccleſiæ, aut communem vitam non duxiſſe, aut ſi duxerunt, vota religioſorum non emiſiſſe, & Aug. primum fuiſſe, qui ſuis clericis regulam tradidit, & vota adiunxit. Adeo quòd ſecundū iſtā opinionem Clerici Regulares ex ſecularibus ortum habuerint per reſtrictionem: non autem clerici ſeculares ex regularibus per relaxationem. Hanc ſententiam tenuit in primis ſecundum aliquos: Boëtius in ſuo tractatu de Vita Eremitica, columna vltima, num. 20. 21. docens, clericos primitiuæ Eccleſiæ potuiſſe teſtari, & habere proprium, addēs; eſſe erroneum, immo & hæreticum contrarium tenere, vel docere propter extrauagantem Ioannis Papæ xxij. quæ incipit: Cum inter nonnullos. de verborum ſignificatione, quanquam iſtam opinionem apud Boëtium in loco allegato non reperi: licèt dicat aliqua, ex quibus deducitur, illum ſenſiſſe, inſtitutionem Canonicorum Regularium non eſſe admodum antiquam. Sed in hiſtorijs parum ſe verſatum oſtendit: nam & Hugonē de ſancto Victore putat obijſſe in monaſterio ſancti Victoris Marſiliæ, quod eſt Ordinis D. Benedicti. Hanc opinionem ſequitur quoad hoc Felinus in cap. Quod ſuper his. de Maioritate, & Obedientia. & Antonius Maſſa Galleſius in dictis allegationibus pagina 5. num 12. & ſequentibus dicens, quod in iure illi, qui ſunt, & remanent inſtitutionis primitiuæ Eccleſiæ, appellantur Clerici Seculares: & qui ſunt inſtitutionis Diui Auguſtini appellantur Canonici Regulares, propter qualitates iniunctas per B. Auguſtinum videlicet, quia profitentur tria vota, & propter multa alia, quæ inducit regula Beati Auguſtini, propter quæ facta eſt noua ſpecies clericorum diſtincta à clericis primitiuæ Eccleſiæ. eadem ſententiam tenuit Azorius in ſuis Inſtitutionibus Moralibus tom. 1. lib. 12. cap. 22. queſt. 2. vbi dicit clericos primitiuæ Eccleſiæ communem quidem vitam duxiſſe: non tamen vota emittere ſolitos, dictos tamen fuiſſe Canonicos, hoc eſt Regulares, quia regulam Apoſtolicam tenebant. Poſtea verò canonici quidam nō ſolùm vitam communem tenere, ſed tria vota Religioſorum Monachorū ritu, & more profiteri cœperunt, & cœperunt vocari Canonici Regulares: canonici quidem à canone Apoſtolorum, & Regulares, quia vota inſtar Monachorum emittebant: & tunc facta eſt diſtinctio inter Canonicos Seculares, & Regulares, & multa alia ibi dicit de Ordine Canonicorum Regularium falſa, & incompoſsibilia, quæ non minùs cum ſeipſis, quàm cum veritate pugnant, quia hic autor non tantùm in veritate dicendorum inuenienda laborauit, quàm in aliorum dictis coaceruandis: qui quoniam inter ſeſe pugnabant, ideo multa illorum dicta inuicem pugnantia in vnum conflauit, quæ partim libro 1. ſunt notata, partim in ſequentibus notabuntur, concedit tamen, Beati Auguſtini clericos vota emiſiſſe contra Eraſmum: ſed dicit, poſt Diuum Auguſtinum alios ſucceſſiſſe, qui in communi viuentes vota non emittebant. Eidem ſententiæ videtur fauere doctor quidam nomine Bellamerus in cap. Dilectiſſimis duodecima quæſtione prima, relatus à Præpoſito in capite primo, diſtinctione quadrageſima quarta, num. 4. immo idem Præpoſitus ibid. licet concedat cum D. Thoma, & alijs, Apoſtolos, & viros Apoſtolicos primitiuæ Eccleſiæ vouiſſe, quæ ſpectabant ad ſubſtantiam perfectionis: non tamen fuiſſe Canonicos Regulares, quia iſta nomina non erant in vſu.

V. Eidem ſententiæ plurimum accedit Cardinalis Baronius to. 3. ſuorum Annal. ſub anno. 328. nu. 21. & duobus ſequentibus, cum docet, inſtitutum vitæ regularis in Eccleſia Alexandrina per Diuum Athanaſium, ex monachis acceptum in clericos Eccleſiarum ciuitatis introductum, illiſque adiunctum: ac exinde Romam delatum, & à Romana Eccleſia veluti ex promptuario quodam diſciplinæ Eccleſiaſticæ alias omnes Occidentis Eccleſias eiuſmodi inſtitutum fuiſſe mutuatas, primumque, qui ex Oriente iſtiuſmodi inſtitutum in Occidentem inuexit, fuiſſe Beatum Euſebium Epiſcopum Vercellenſem, qui vt D. Ambroſius Mediolanenſis epiſtola 82. teſtatur, primus in Occidentis partibus diuerſa inter ſe inſti-

inſtituta coniunxit, videlicet clericorum, & mona-
chorum, quod ipſum præſtantiſſimum vitæ genus
Sanctus Martinus Epiſcopus Turonenſis tranſuexit
in Gallias, & Sanctus Auguſtinus in Africam. Vide-
tur ergo hic autor ſentire, clericos primitiuæ Eccle-
ſiæ ab Apoſtolis inſtitutos vota non emiſiſſe, nec
regularis vitæ inſtitutum tenuiſſe ante annũ trecẽte-
ſimum vigeſimum, vel circa, quo tempore Diuus
Athanaſius illud inſtitutum ex monachis mu-
tuatum clericis adiunxit, & ex conſequenti vitæ
regularis inſtitutum non ex clericis ad monachos,
ſed ex monachis ad clericos deriuatum, & pro-
fectum.

Verùm decipiuntur illorum pace prædicti auto-
res, & quicunque illorum ſententiæ in hoc adhæ-
rent, nam clericos primitiuæ Eccleſiæ ante Augu-
ſtinum, & Euſebium, & Athanaſium non ſolùm cõ-
munem vitam tenuiſſe, verùm etiam vota Religio-
ſorum monachorũ profiteri ſolitos, & inſtituta cle-
ricorum ad monachos, nõ monachorum ad clericos
deriuata, vt interim ea omittamus, quæ longa ora-
tione ſequenti capite adducemus, teſtes ſunt im-
primis Vrbanus Papa huius nominis primus, &
martyr in epiſtola ad omnes catholicos, quæ refer-
tur in cap. Scimus. 12. quæſt. 1. vbi non ſolùm di-
cit, communem vitam ab Apoſtolis inſtitutam in
omnibus clericis vſque ad ſua tempora ſcilicet ad
annum 224. viguiſſe: ſed conceptis verbis meminit
votorum, vt in textu non ſemel legitur, vt mirum
ſit, quomodo viri docti, & præclari in re manife-
ſtiſſima fuerint hallucinati. Secundò Clemens etiã
Romanus, & Petri ſucceſſor in epiſtola ad Iacobum
fratrem Domini, quæ refertur in eadem cauſa &
quæſtione cap. Dilectiſſimis, clericos Ieroſolimita-
nos ad tenendam vitam communem iam ſuſceptã
longa oratione adhortatus, ita demum concludit:
*Vnde conſilium dantes, veſtram prudentiam horta-
mur, vt ab Apoſtolicis regulis non recedatis: ſed
communẽ vitam ducentes, & ſcripturas ſacras rectè
intelligentes, quæ Domino vouiſtis, adimplere ſata-
gatis.* Tertiò D. Hieronymus in lib. de Viris illu-
ſtribus in Philone, vbi dicit, talem primùm Chriſto
credentium fuiſſe Eccleſiam, qualem nunc mona-
chi eſſe nituntur. Quis autem neſciat, primitiuæ Ec-
cleſiæ præcipuam, & nobiliſſimam portionem fuiſſe
clericos, à quibus regimen, & diſciplina cæterò-
rum chriſtianorum pendebat? non ergo vita regu-
laris ex monachis ad clericos profecta eſt, ſed ex
clericis ad monachos. Quartò Euſebius Cæſarien-
ſis lib. 2. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 16. & 17. vbi
loquens de inſtitutione Eccleſiæ Alexandrinæ, &
de libro Philonis Hebræi ſcripto in laudem virorũ
Apoſtolicorum primitiuæ Eccleſiæ, quem de vita
contemplatiua ſupplicum intitulauit, quoſque D.
Hieronymus, Caſſianus, & alij monachos vocant,
inquit, illum omnia Eccleſiæ inſtituta complexum
fuiſſe, quæ à Diuo Marco tradita ſunt, & vſque in
illud tempus ſeruabantur in Eccleſia, & vitas abſti-
nentium deſcripſiſſe, qui in Eccleſijs, & in mona-
ſterijs etiam temporibus ipſius Euſebij degebant,
qui tamen viuebat temporibus B. Athanaſij: nam
ſcripſit vitam, & obitum magni Conſtantini, qui
obijt circa ann. Dom. 337. ex Baronio to. 3. Annal.
Onuph. in Chronico & Card. Bellarm. in Chronico.
Et notanda ſunt verba illa Euſebij in fine c. 17. *In
quibus (ſcilicet libris Philo) ſupradictus vir Eccle-
ſiaſticæ inſtitutionis initia, atque originem Apoſto-
licæ, atque etiam Euangelicæ traditionis intexuit.*
Ex quibus habes, quæ nonnulli ad monachorum
inſtitutum detorquent, ac reſtringunt, Philonem
ex ſententia Euſebij de inſtitutione primitiuæ Ec-
cleſiæ, ſeu de inſtitutionis Eccleſiaſticæ initijs ſcri-
pſiſſe.

Caput quartum.

Vera ſententia de origine Canonicorum Regularium exponitur, quos à *San-ctiſſimis* Apoſtolis inſtitutos, demonſtratiuè probatur.

REiectis, & reiectis falſis opi- I.
nionibus vera ſententia de
Clericorum Canonicorum
origine ſequentibus propoſi-
tionibus explicatur. Prima
propoſitio: *Ordo Clericorum
Canonicorum, qui nunc Regu-
lares Canonici dicuntur, à Sã-
ctiſſimis Apoſtolis, ſiue ab illorum immediatis di-
ſcipulis fuit verè, & propriè, & immediatè inſtitu-
tus.* Hæc propoſitio tot, ac tantis Summorum Pon-
tificum, Sanctorum Patrum, Theologorum, Do-
ctorum, & Hiſtoricorum teſtimonijs, & rationibus
fulcitur, vt in illis recenſendis difficilius ſit exitum,
quàm principium inuenire, quam ob cauſam, vt
in eis recenſendis confuſionem vitemus, ad quædã
ſumma capita ſiue prædicamenta, illa reducere ni-
temur. In quorum primo referemus teſtimonia
Pontificum, & autorum, qui formalibus verbis Ca-
nonicorum Clericorum ordinem ab Apoſtolis de-
riuatum, & immediatè inſtitutum aiunt. In ſecun-
do illorum, qui fatentur D. Auguſtinum ſui inſti-
tuti primum autorem minimè fuiſſe, ſed reformato-
rem, ſiue reparatorem: eum verò à Sanctiſſimis
Apoſtolis deriuatum. In tertio illorum, qui dicunt,
Sanctiſſimos Apoſtolos, & Clericos primitiuæ Ec-
cleſiæ vota ſubſtantialia Religionis, & Euangelicæ
perfectionis emiſiſſe.

Quod ſpectat ad teſtimonia primæ claſſis ex Ro-
manis Pontificibus, qui per formalia verba noſtram
aſſertionem probãt. Primus eſt Paſchalis II. in lite-
ris Priori Sancti Frigdiani directis, quæ in illius mo
naſterij Cartophilacijs ſeruantur, vt etiam teſtatur
Cæſar Franciottus ex Congregatione Clericorum
Regularium Lucenſi Beatæ Dei Genitricis nuncu-
pata ſacerdos in ſua hiſtoria de miraculoſis imagi-
nibus, & reliquijs in Vrbe Luca ſeruatis, vbi tra-

ſtat de Eccleſia & conuentu S. Frigdiani, quique illius monaſterij Archiuum luſtrauit, in quibus literis ſic ait: *Vita regularis propoſitum in primitiua Eccleſia cognoſcitur ab Apoſtolis inſtitutum, quam B. Auguſtinus tam gratanter amplexus eſt, vt eam ſuis regulis informaret.*

Secundus eſt Benedictus XII. in bulla Generalis reformationis ſuo motu proprio emanata, quæ ſic incipit: *Benedictus* Epiſcopus *ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Ad decorem Eccleſiæ ſponſæ* Dei, *& ſanctarum* Religionum *fundatarum in ea, &c.* & infra. *Ideoque inter Religiones alias in agro eiuſdem plantatas Eccleſiæ, ad Religionem Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini ab Chriſti glorioſis diſcipulis in primitiua Eccleſia ſacris inſtitutionibus ſtabilitam, gerentes præcipuæ charitatis affectum, ac volentes, quæ in eadem Religione reformanda cognouimus, abſque reformationis remedio præterire, &c.* Edita eſt bulla Auenioni Idibus Maij Pontificatus ſui anno 5.

Tertius eſt Eugenius huius nominis Quartus in Bulla, qua Canonicos Regulares poſt liminio ad Lateran. Baſilicam reduxit, quæ incipit: *Cum ad ſanctiſſimam, & venerandam* Lateranenſem *Baſilicam dirigimus oculos mentis noſtræ, & inter innumeras curas, &c.* & infra. *Has igitur pia, & ſancta inſpiratione ducti, & domus Dei zelo ſoliciti ſacratiſſimi* Pontifices *prædeceſſores noſtri. illius ſequuti veſtigia, cuius perfecta, & ordinata ſunt opera, poſtquam venerabilem locum pro populi Dei ſalute, & ſummi Regis gloria ditauerunt, & ex theſauro Chriſti ſacratiſſimo inenarrabilibus, & incomprehenſibilibus indulgentijs, & diuinæ gratiæ largitate, & remiſſionis exuberantia ornauerunt, horum priuilegijs ſublimarunt, & decorarunt titulis dignitatum, diuinam in terris familiam Clericorum, qui vitam religioſam ducerent, & ad exemplum naſcentis Eccleſiæ ſanctam inſtitutionem ſeruarent, quos* Canonicos *Regulares appellamus, vt ſacrum inter Clericos, & miniſtros Chriſti viuendi modum in ſacra Baſilica inſtituerunt, firmauerunt, erexerunt, & perpetuò deputauerunt: vt ibi primæ in terris Eccleſiæ, & matris ſanctorum Apoſtolica prouidētia curā gererent, qui primorum Chriſtianæ religionis clericorum normam traditionis, & inſtituta ſectantur.* Huius *profeſſiò ſacri ordinis, & ſancti propoſiti poſt ſanctos Apoſtolos primùm in Alexandrina Eccleſia Marcus Petri diſcipulus fuit inſtitutor, & conditor, ac glorioſus* Doctor *Auguſtinus diuinis regulis illud decorauit, & S. memoriæ Vrbanus martyr & Sua. Pontifex Generalis* Decreti *ordine reformauit: & B. Gregorius Auguſtino Anglorum Epiſcopo velut plantationem ſacram in commiſſo ſibi populo præcepit inſtitui, & in occidentis finibus ampliauit.*

Quartus eſt Sixtus IV. in magno priuilegio, quo eiſdem Canonicis Regularibus Lateran. etiam Eccleſia ipſa Lateranenſi exactis, titulum, & omnia priuilegia Canonicorum, & Eccleſiæ Lateranenſis confirmauit, ac ſi actu in eadem Eccleſia manerent, quod incipit: *Dudum ad vniuerſos Regulares ordines.* in quo inter alia ita inquit: *Ad illum præcipuè Canonicorum Regularium congregationis Lateranenſis Ordinis ſancti Auguſtini eò libentius noſtræ mentis oculos conuertimus, quò Ordo ipſe in naſcentis Eccleſiæ ſancta inſtitutione, ac primorum Chriſtianæ Religionis Clericorum norma* I
traditionibuſq; fundatus, & ſacris inſtitutis, ac diuinis regulis, eloquijſquè præmunitus exiſtit, ab eiuſque primæua fundatione varijs virtutum meritis ſemper reſplenduit.

QVintus eſt Pius Quartus in motu proprio, II.
quo ſententiam à ſe latam in cauſa præcedentiæ inter Canonicos Lateranenſes, & monachos Caſſinenſes ſuper illorum antiquitate, ac iure præcedendi in omnibus actibus publicis, & priuatis diu exagitata confirmauit, qui eſt inter Cōſtitutiones huius Pontificis 95. in ordine, in quo inter alia ſic ait: *Qui quidem Cardinales dictis partibus, earumue procuratoribus, & aduocatis pluries auditis, dubijſquè emergentibus ad plenū diſcuſſis, & reſolutis, comperto ſatis per eos ex cōpluribus literis Apoſtolicis, diuerſiſq; alijs documentis, rationibus, & probationibus, quod ipſi Canonici fuerunt, & ſunt de illis Clericis à S. Auguſtino quin immo à ſanctis Apoſtolis inſtitutis, eoſdem* Canonicos *tam ſuæ inſtitutionis huiuſmodi, quàm etiam dignitatis Clericalis, qua eos ſtatim, quod profeſſionem regularem emittant, inſignitos eſſe oportet, aliarumq; qualitatum in eis exiſtentium ratione, dictamq; illorum* Congregationem *Lateran. præfatos monachos, & eorum* Congregationem *Caſſinen. præcedere debere cenſuerunt, & concluſerunt. Vnde nos illorum relatione intellecta, eaq; diligenter per nos examinata, quoniam iam in omnibus ſuis partibus veritati, & iuri conſonam comperimus, per noſtram diffinitiuam ſententiam pronunciamus, &c.* Quæ verba dici non poteſt, quod ſint narratiua, & non diſpoſitiua: quoniam vt patet, ſunt diſpoſitiua, poſt longam controuerſiā multo tempore hinc inde diſcuſsam, & ventilatā, & etiā ſi eſſent narratiua, tñ Sūmus Pontifex ipſa narratione intellecta, & diligenter examinata eā in omnibus ſuis partibus veritati, & iuri conſonā inueniſſe fatetur; & in ea fundat ſuam diſpoſitionem, vnde non poſſunt amplius in dubium reuocari, nec poteſt aliquis circa illa tergiuerſari.

SExtus eſt Pius Quintus in motu proprio, per III.
quem eoſdem Canonicos Regulares Congregationis Lateran. decernit, omnes alios Regulares mendicantes, & non mendicantes iure præcedere poſſe, & debere iure antiquitatis, & prioris inſtitutionis, in quo inter alia ſic habet: *Cum itaque ſicut accepimus dilecti filij vniuerſi* Canonici Regulares Congregationis Lateran. *qui ab Apoſtolis originem traxerunt, quiq; ab eodem Aug. eorum reformatore iterum per reformationis viam mundo geniti meritò prætendere poſſunt, ſe omnes alias perſonas Eccleſiaſticas tam ſeculares, quàm regulares, in proceſſionibus, & alijs actibus publicis præcedere debere, &c.* Quæ verba licèt ſint narratiua, tamen cum ſint

inducta per modum cauſæ, & in illis fundetur diſpoſitio Pontificis euidenter intentũ concludũs, & licèt tot tantorumq; Pontificum autoritas ad prædictam aſſertionem probandam ſatis ſit, ac ſuper: nihilominus vt de illius veritate magis, ac magis conſtet.

IV. SEcundò loco proferuntur in illius confirmationem teſtimonia Doctorum, & Hiſtoriarum, qui illam cõceptis, & formalibus verbis tradiderunt, & probauerunt. Hi ſunt, Primus Sigibertus Gemblacenſis in Chronico ſub anno Domini 1078. vbi ſcribit: *Ab hoc tempore cœpit reflorere in Eccleſia Beati Quintini Beluacenſi Canonicus Ordo, primùm ab Apoſtolis, poſtea à Beato Auguſtino Epiſcopo regulariter inſtitutus, ſub Magiſtro Iuone venerabili eiuſdem Eccleſiæ Præpoſito, poſtea Carnotenſium Epiſcopo.*

Secundus eſt Vincentius Beluacenſis in Speculo hiſtoriali lib. 26. cap. 51. & poſt illum

Tertius B. Antoninus Archiepiſcopus Florẽtinus in Summa hiſtoriali titulo 15. cap. 16. in fine, vbi referens verba Vincentij ſcribit: *Circa annos Domini 1080. vt refert Vincentius hiſtor. in Speculo lib. 26. cap. 51. poſt Sigibertum, tempore Gregorij VII. Papæ, & Henrici Imperatoris cœpit reflorere in Eccleſia Beati Quintini Beluacẽſi Ordo Canonicorum Regularium primùm ab Apoſtolis, poſtea a S. Auguſtino Epiſcopo, & Doctore eximio regulariter inſtitutus, ſub Magiſtro Iuone venerabili eiuſdem Eccleſiæ Præpoſito, poſtea Carnotenſi Epiſcopo, qui poſt Iſidorum fecit compilationem antiquam Decretorum.*

Quartus Vvernerus Carthuſianus autor Faſciculi temporum fol. 54. vbi ait: *Ordo Canonicus cœpit florere in Eccleſia Beluacenſi, qui primò ab Apoſtolis, poſtea ab Auguſtino regulariter eſt inſtitutus, ſub magno Iuone Præpoſito, poſt Carnotenſi Epiſcopo.*

Quintus Lucidus Hiſtoricus libro 10. de Rebus geſtis poſt Chriſti aduentum cap. 7. vbi dicit: *Rubrica de Ordine Religioſorum teſtatur, communem Clericorum ordinem à B. Petro, & alijs Apoſtolis inſtitutum fuiſſe, qui deinde ab Auguſtino inſignem, & ſingularem regulam accepit.*

Sextus Raphaël Volaterranus lib. 21. Antropologiæ ſcribens: *Ordo autem Canonicus ab Auguſtino non tam inſtitutus, quàm renouatus: ab Apoſtolis n. in monte Sion exordium accepit; qui poſt Aſcenſionem, vt ait D. Thom. 2. 2. q. 88. de Vitæ genere deliberantes communia inter ſe omnia, ac tria vota coram Deo ſtatuere. Qui ritus à ſucceſſoribus, clericiſq; omnibus diù diligentiſſimè ſeruatus, fideq; poſtea deferueſcente deſitus, nunc quoque in Eccleſijs amplius quadraginta perſeuerat.*

Septimus Iacobus Philippus Bergomẽ. in ſuo Supplemento poſtremæ editionis lib. 14. vbi corrigens, quæ ſupra lib. 9. minus conſideratè ſcripſerat, hæc de Canonici Ord. antiquitate, & origine ſcripta reliquit *Verùm quia de Canonicorum ordine ſup. lib. 9. aliqua diximus, poſt quorum impreſſionem ad notitiã noſtram noua quædam peruenerunt, authenticis approbata ſcriptis, non ab re pauca hæc, quæ ſequuntur, pro clariori veritate ſubnectimus. Canonicorum autẽ ordo Regularium D. Auguſtini, à quibus præfata Congregatio Lateranenſis continuauit, ab ipſo Patre Auguſt. regularem ſumpſit inſtitutionem, &c.* & infra. *Sunt ergo omnes iſti Canonici, de quibus paulò ſuperius diximus, vnius eiuſdem ordinis cum illis, qui habitu lineo regulam Auguſtini profitentes, primùm ab Apoſtolis in primitiua Eccleſia ſunt inſtituti, & per B. Auguſtinũ regularibus inſtitutionibus ad communem regularem vitam reſtituti; vt etiam ex præfatis ſermonibus colligitur de Communi vita clericorum, & Conſtitutionibus, & Decretis Romanorum Pontificum.*

Octauus Onuphrius in libello de Septem vrbis Eccleſijs in Eccleſia Later. vbi hæc inter alia ſcribit: *Aucta fidelis populi multitudine cum presbyteri per ſingulos Vrbis Romæ titulos diſtributi eſſent, ijq; in ſuis Parochijs occupati non ita aſſiſtere Romano Pontifici poſſent, clericorumq; diſciplina laberetur, Gelaſius Papa circa annum Domini CD. Clericos, qui ab arctiori vita inſtituto Canonici, id eſt Regulares vocati ſunt. Hi Apoſtolorum & primitiua Eccleſiæ more ſecundum B. Auguſtini regulam in communi viuebant, Laterani collocauit, qui Preſbyterorum veterum tam Cardinalium, quàm non Cardinalium loco, Baſilicæ Lateranenſi ſpeciatim addicti, quotidie deſeruirent.*

Nonus Ioannes Gerſon Cancellarius Pariſienſis Alphabeto 22. litera N, vbi ait: *Regularis vita originem ab ipſis Apoſtolis traxit.* & Alphabeto 42. in ſermone de Cœna Domini dicit, quod Apoſtoli fuerunt Canonici Regulares ſub Abbate Chriſto.

Decimo Robertus Arboricenſis to. 2. in Opuſculo de tuendò cœlibatu, vbi inquit: *Canonicos dicimus, qui ex communi placito ac voto orationi, ac mutuæ bonorum diſtributioni obnoxij erant. Erat autem hoc veluti elementum quoddam, atque exemplar futuræ Communionis in Ordine Canonicorum, qui triplici voto aſtricti, ſe Regulares appellãt, quem Auguſtinus longo poſt tempore inſtituẽs, ſe ab Apoſtolico fonte hauſiſſe profitetur. Hic ergo ordo ſtatim ab orbe redempto &c.*

Vndecimus Hieron. Platus de Bono ſtatu Relig. capite 23. quem Duodecimus ſequitur Emanuel Rodriquez to. 1. Quæſtionum Regularium quæſt. 3. art. 1. vbi propoſita quæſtione à quo habuit originem Ordo Canon. Regul. inquit: *Reſpondeo dicendo, quod Canonici Regulares Ordinis S. Auguſtini dicti Lateranenſes ab Apoſtolis primum, vt narrant hiſtoriæ, traxerunt originem, prout tradit Hieronymus Platis ſed poſtea à B. Auguſtino fuit talis Congregatio regulariter ordinata.*

V. TErtiò principaliter confirmari poteſt eadem aſſertio alijs teſtimonijs autorum, qui dicunt, B. Aug. non nouum ordinem inſtituiſſe, verùm ab Apoſtolis inſtitutum ad primam vitæ rationem reparauiſſe. Quod præter autores proximè allegatos, quorũ pleriq; id cõceptis verbis affirmãt, fatetur primus

mus ipſemet Aug. in tribus ſermonibus de Comm. vita clericorum. Nam in ſerm. 1. ita ſcriptum reli-
II quit: *Noſtis omnes, aut penè omnes, ſic nos viuere in ea domo, quæ dicitur domus Epiſcopi, vt quantùm poſſumus, imitemur eos ſanctos, de quibus loquitur liber Act. Apoſt. Nemo dicebat aliquid proprium, ſed erant illis omnia communia &c.* Similiter in 2. ſerm. in princ. *Quomodo autem*, inquit, *viuere velimus, quomodo Deo propitio iam viuamus, quamuis de Scriptura ſancta multa noueritis, tamen ad commemorandos vos, ipſa de lib. Actuum Apoſt. verbis lectio recitabitur: vt videatis, vbi deſcripta ſit forma quam deſideramus implere, &c.* In 3. verò, vbi ipſa regula Canonicorum exactè ſcribitur, ita legimus: *Hæc ſunt, quæ vt obſeruetis præcipimus, in monaſterio conſtituti. Primum propter quod in vnum eſtis congregati, vt vnanimes habitetis in domo, & ſit vobis anima vna, & cor vnum in Deo: & non dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia, &c. Sic enim legitis in Actibus Apoſtol. quia erant illis omnia communia, & diſtribuebatur vnicuique ſicut cuique opus erat.* Et vt ſemel dicamus, tota ſeries illorum ſermonum ad hoc tendit, vt Clerici Auguſtiniani ad normam vitæ Apoſt. & Clericorũ à SS. Apoſtolis inſtitutorũ reformarẽtur, vt legenti patet.

Secundus eſt Poſſidius in vita D. Auguſtini c. 5. vbi ait, quod: *Factus presbyter monaſterium intra Eccleſiam mox inſtituit, & cum Dei ſeruis viuere cœpit ſecundum modum, et regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam.*

Tertius eſt D. Thom. in officio D. Auguſt. per illum ordinato, & ante annos circiter quadringentos in Eccleſia vſitato, quod etiam probauit Pius V. in Bulla approbationis diuinorum officiorum Canonicorum Regularium Congregationis Later. in quo officio in laudibus, & ad veſperas canitur Antiphona: *Factus ergo presbyter monaſterium clericorum mox inſtituit, & cœpit viuere ſecundum regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam.* Quo officio vtebantur Eccleſia Cæſarauguſtana, & Valentiana in regno Aragonenſium, licèt fortè illius vſus, quod prædictæ Eccleſiæ cum innumeris alijs ex Regularibus ad ſecularitatem tranſierint, in deſuetudinem iuerit. Videatur de hoc Trullus lib. 1. de Canonicis cap. 3.

Quartus eſt Vincentius Beluacen. ex quo Quin-
III tus. D. Antoninus in Summa Hiſtoriali titulo 10. cap. 8. §. 2. vbi eadem verba reſcribit: Factus ergo presbyter monaſterium &c.

Sextus Carolus à Baſilica Petri Nouarien. Epiſcopus in ſua Nouaria lib. 2. in vita B. Gaudentij primi eiuſdem ciuitatis Epiſcopi, ac Diui Euſebij Vercellen. Epiſcop. & martyris, diſcipuli, necnon Orientalis peregrinationis Comitis, vbi inter alia hæc de illo memoriæ tenenda ſcribit: *Boni ſacerdotes veteres, ſequentes verbum Domini renunciabant ijs, quæ poſſidebãt, abnegabant ſemetipſos, quod quidẽ præcipuum eſt, non omnes tamẽ Canonicis quibuſdam ſeſe deuinciebat inſtitutis, ijs inquam inſtitutis, quæ perfectè, & ab Apoſtolis inſtituto perfecta vitæ canone continebantur. Hoc ſanctus Ambroſius appellat officia Clericorum cum Monachorum inſtitutis coniungere, cuius rei autorem in Occidentes facit ſanctum Euſebium Vercellenſem Epiſcopum Gaudentij noſtri magiſtrum, præclarum ſanè teſtimonium, & valdè obſeruandum, ex quo fatendum eſt, perfectam clericorum diſciplinam, & monaſteria clericalia in Occidentalibus Eccleſijs ab eo profecta eſſe, & ipſum ſanctum Auguſtinum eius diſciplinæ ſanctiſſimum, præcipuumq; cultorem vnà cum Euangelio in hac regione illam didiciſſe.* Ecce tibi vndenam profecta fuerit inſtitutio Canonica, quam Auguſtinum in Africam inuexiſſe omnes fatẽtur, ex Apoſtolis nimirum, & à B. Euſebio ex partibus Orientis in Eccleſiam Occidentalem aduecta, quod non de primaria inſtitutione Occidentalis Eccleſiæ, ſed de reſtitutione intelligas, vt infra patebit. Adſtipulatur S. Carolus Mediolanen. Epiſc. in epiſtola de Tranſlatione reliquiarum ſancti Simpliciani, quæ habetur in Actis Eccleſiæ Mediolanen. parte 7. affirmans, Inſtitutum vitæ communis Hipponenſium Clericorum à Simpliciano presbytero profectum, ab eoque Auguſt. apprimè edoctum, ad quem etiam libros de Trinitate poſtmodùm Auguſtinus ſcripſit.

Caput quintum.

Beatos Apoſtolos, ac etiam omnes Clericos ab Apoſtolis inſtitutos in primitiua Eccleſia vitam communem cum abdicatione bonorum temporalium, & ſubſtantialia Religionis vouiſſe.

AD maiorem ſupradictæ aſſertionis corroborationem ſubiungitur ſecunda propoſitio: *Beatiſſimi Apoſtoli, & omnes Clerici in primitiua Eccleſia inſtituti, communem vitam, ac cætera ſubſtantialia Religionis vouebant.* Hæc propoſitio probanda eſt primò de Apoſtolis, mox de Clericis Apoſtolicis in primitiua Eccleſia inſtitutis. Nam quod ad ipſos Apoſtolos ſpectat, illos communem vitam cum omnium bonorum temporalium abdicatione, ac cætera ſubſtantialia Religionis vouiſſe, teſtantur in primis Diuus Auguſtinus libro 17. de Ciuitate Dei, cap. 4. poſt medium vbi ſic ait: *Dixerant enim potentes illi: ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. hoc votum potentiſſimi vouerant. Sed vnde hoc eis, niſi ab illo, de quo his continuò dictum eſt, dans votum vouenti? alioquin ex illis eſſent valentibus, quorum infirmatus eſt arcus &c.* Sequitur D. Thom. 2. 2. quæſt. 88. art. 4. ad 3. ſcribens, Apoſtolos vouiſſe ſubſtantialia ſiue pertinentia ad ſtatum perfectionis, quando relictis omnibus ſecuti ſunt Chriſtum. Quæ verba expendens Dominicus Soto I.

lib. 7. de Iuſtitia, & iure q. 2. art. 5. deducit, Reli-
gionem ab ipſis Apoſtolis originem habuiſſe. Idem
ſentit Alphonſus à Caſtro contra Hæreſes in verbo
Votum, vbi non ſolùm probat Apoſtolos vota emi-
ſiſſe, verùm etiam vitam regularem cum emiſſione
trium votorum ab Ipſis Apoſtolis inſtitutam, & an-
te illum Petrus Paludanus in 4. d. 38. D. Thomã ſe-
cutus expreſsè dicit, Apoſtolos tria vota emiſiſſe:
vnde concludit, Apoſtolos, & omnes primitiuæ Ec-
cleſiæ Clericos Regulares fuiſſe, & hoc eſt, quod
inquit Io. Gerſon capite præcedenti relatus, quod
Apoſtoli fuerũt Canonici Regul. ſub Abbate Chri-
ſto, vbi etiã addit, quod Iudas triplici honore fuit à
Chriſto decoratus: quia fuit illius procurator, & cõ-
menſalis, & Canonicus Regularis ſub ipſo Abbate
Chriſto, & vt ne gratis hoc docere videantur. Pro-
batur illorũ aſſertio primùm quidẽ autoritate diui-
næ ſcripturæ, deinde etiam ratione demõſtratiua, &
irrefragrabili, nã quod ſpectat ad autoritatem diui-
næ ſcripturæ, B. Apoſtolos paupertatem cum om-
nium temporalium bonorum abdicatione vouiſſe,
teſtantur illa Petri verba apud Matthæum cap. 19.
Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, &c.
iuncta interpretatione D. Aug. D. Thom. & aliorũ
Doctorum proximè allegatorum. Ex quibus etiam
verbis colligitur, Apoſtolos perfectam obedientiã
vouiſſe, quod in ſequela Chriſti exprimitur. Qui. n.
patrem, matrẽ, fratres, parentes, & amicos relinquit,
vt Chriſtũ ſequatur, perfectam obedientiam Chri-
ſto vouet. Similiter eoſdem Apoſtolos caſtitatẽ vo-
uiſſe, indicat cœlibatus omniũ Apoſtolorum, & Epi-
ſcoporum, ac ſacerdotum ab Apoſt. inſtitutorũ, nam
ſi Apoſtoli ipſi poſt electionem ad munus Apoſto-
latus vxores tenuiſſent, nullatenus Epiſcopis à ſe or-
dinatis caſtitatẽ præcepiſſent: ſufficeret. n. Epiſco-
pos, & ſacerdotes eſſe, ſicut fuerũt ipſi Apoſtoli, in
quod verba D. Pauli rectiſsimè quadrãt, de hac ip-
ſa re ſcribentis: *Volo autem omnes homines eſſe ſicut
meipſum.* At Epiſcoporum, & Sacerdotum cœliba-
tus, & continentia ex traditione Apoſt. in tota Ec-
cleſia ſaltẽ Occidentali ab initio vſque in hodiernũ
diem inuiolabilis tenetur, de qua re videri poteſt
Card. Bellarminus lib. 1. de Clericis cap. 19.

Ratio verò irrefragabilis, quæ hãc veritatẽ euin-
cit eſt, quia ſtatus vitæ regularis cum trium voto-
rum emiſſione omnium, perfectiſſimus eſt, vt omnes
Catholici aduerſus Vuicleffum, Lutherum, Calui-
num, & cœteros vitæ monaſticæ antagoniſtas affir-
mant, & probat Alphonſus à Caſtro aduerſus Hære-
ſes, in verbo Votum, & Card. Bellar. lib. 2. de Mo-
nachis, ad quos remitto: nam ſtatus vitæ regularis
præter mandatorum, exactam etiam conſiliorum
Euangelicorum obſeruantiam perſtringit, in qua
totius perfectionis Euangelicæ ſumma conſiſtit, vt
ijdem autores, & alij paſſim Theologi deducunt.
Cæterũ ſanctiſsimos Apoſtolos ſummum gradum
perfectionis Euangelicæ proximè poſt Chriſtum
ſuper cunctos Chriſtianos tenuiſſe, res eſt, quã nul-
lus Catholicorum negabit. Rectiſſimè igitur, ac ve-
riſſimè affirmant D. Tho. & alij proximè allegati,
ſanctiſsimos Apoſtolos ſubſtantialia Religionis vo-
uiſſe.

His de ſanctiſsimis Apoſtolis conſtitutis, pro- II.
banda nunc eſt ſecunda pars eiuſdem pro-
poſitionis, quod non ſolùm ipſi Apoſtoli, ve-
rùm etiam ſacerdotes, & cæteri omnes clerici
primitiuæ Eccleſiæ vota Religionis emitterent, ac
conſequenter Clerici Regulares, quos clericos
canonicos Regulares dicimus, verè, & propriè
exiſterent. Id verò probatur primùm in genere
de omnibus antiquis clericis, mox inductione
facta per clericos particularium Eccleſiarum.
Qui omnes clericos primitiuæ Eccleſiæ commu-
nem vitam, & ſubſtantialia Religionis vouiſſe af-
firmant, hi ſunt

Primus Vrbanus I. Papa, & martyr in epiſtol. ad
omnes Chriſti fideles, cuius fragmentum refertur
in cap. Scimus 12. quæſt. 1. vbi conceptis verbis di-
cit, communem vitam ab Apoſtolis inſtitutam
vſque ad ſua tempora in Eccleſia retentam apud
omnes clericos, & meminit votorum, ne quis dicat,
illos clericos eiuſdem vitæ genus abſque votorum
emiſsione tenuiſſe. Floruit autem hic Põtifex cir-
ca annum Chriſti 224. libet autem illius verba
hoc loco ponere, tum quòd eius teſtimonium ſit ir-
refragabile, tum etiam quia ad multa in ſequenti-
bus dicenda ſcitu neceſſaria ſunt, & ad eorũ intelli-
gentiam facem præferunt: *Scimus*, inquit, *vos non
ignorare, quia hactenus vita communis inter omnes
Chriſtianos viguit, & adhuc gratia Dei viget,
maximè inter eos, qui ſortem Domini ſunt electi,
id eſt Clericos, ſicut in Actibus legitur Apoſtolo-
rum: Multitudinis autem credentium erat cor
vnũ, & anima vna, nec quiſquã eorũ, quæ poſſidebat,
aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erat illis omnia com-
munia*, & infra. *Quicunq; veſtrum communẽ vitam
ſuſceptã habet, & vouit ſe nihil proprium habere, vi-
deat ne pollicitationem ſuã irritã faciat: ſed hoc quod
Domino eſt pollicitus, fideliter cuſtodiat, ne dãnatio-
nem, ſed præmium ſibi acquirat, quoniam ſatius eſt
non vouere, quàm votum prout melius poteſt, non
perficere. Grauius. n. puniuntur, qui votum fecerũt,
aut fidem perceperunt, & votum non perfecerunt,
aut in malis vitam finierunt: quàm illi, qui vitam
ſine voto finierunt, aut ſine fide mortui ſunt, & ta-
men bona egerunt opera.*

Secundus eſt Euſebius Cæſarien. lib. 2. Hiſt. Ec- III.
cleſiaſticæ c. 16. vbi Philonis Hebræi verba
referens, quæ ille in ſuo libro de Vita contempla-
tiua ſupplicum in laude Chriſtianorum primitiuæ
Eccl. per Marcum Petri diſcipulũ Alexandriæ con-
ſtitutæ ſcribit, inquit, Philonẽ omnia inſtituta com-
plexum fuiſſe, quæ & tunc ſcilicet tempore Marci
Euangeliſtæ & in hodiernũ diem ſeruantur à nobis:
Sed & abſtinentium, inquit, *vitas eorum duntaxat,
qui nunc in Eccleſijs, vel in monaſterijs degunt, de-
ſcribit ad liquidum.* & cap. 17. idem autor ponit
verba Philonis inter alia, ſic dicentis: *In mul-
tis eſt orbis terræ partibus hoc hominum genus,
oportebat enim perfecti huius boni participem
fieri*

ſieri omuem Græciam, omnemq; Barbariem. In Aegypto tamen maior eſt copia per ſingula quoque territoria, præcipuè autem circa Alexandriam. Nã optimus quiſque ex omuibus locis veluti ad vberis patriæ glebam feſtiuus accurrit colouus. Regio quędam eſt Philoſophiæ magis, quàm frugibus opportuna, ſupra lacum cui Mariæ nomeu eſt, ſita, colliculis quibuſdam molliter, & clemeuter erecta, ad muuimẽtum ſimul, atque aëris temperiem commoda. & infra. *Eſt autem in ſingulis locis conſecrata orationi domus quę appellatur* Semneion, *vel monaſterium. Semneion autem iu noſtra liugua ſignificare poteſt boneſtorum conuenticulum* (inquit Euſebius) *iu quo ſecedeutes, boneſtæ, ac caſtæ vitæ myſteria celebrant.* Multa alia ibidem ſubiungit, ex quibus tandem in fine capitis ſic concludit: *Iu quibus ſupradictus vir Eccleſiaſticæ inſtitutiouis iuitia, & origiuem Apoſtolicæ, atque Euangelicæ traditiouis iutexuit.* Ecce ex teſtimonio Euſebij Cæſarien. quale vitæ genus clerici primitiuæ Eccleſiæ tenerent, illud nimirũ, quod colebatur etiam in monaſterijs, quod inſtitutum ex ſententia eiuſdem Euſeb. qui vixit vſque ad annum circiter 340. nam magni Conſtantini obitum ſcripſit, qui anno 337. ex hac vita migrauit, vſque ad illud tempus in omnibus Eccleſijs, & monaſterijs obſeruabatur.

IV. TErtius eſt D. Hieron. in lib. de Viris illuſtribus in Philone, de quo iſta ſcribit: *Philo Iudæus, natione Alexandrinus, de geuere ſacerdotum, idcirco à nobis inter Scriptores Eccleſiaſticos pouitur, quia librum de prima* Marci *Euangeliſtæ apud Alexandriam ſcribens* Eccleſia, *in noſtrorum laude verſatus eſt, non ſolùm eos ibi. ſed in multis quoque prouincijs eſſe memorans, & habitacula eorum dicens monaſteria, ex quo apparet, talem primo Chriſto credentiũ fuiſſe* Eccleſiam, *quales uuuc monachi eſſe uisuntur, & cupiunt &c.* Nulli autem dubium eſt, inter Chriſtianos primitiuæ Eccleſiæ, potiores partes habuiſſe Sacerdotes, ac cæteros clericos. Ergo illi omnes Regulares erant, & Regularium inſtituta tenebant, & vt de Hieronymi ſententia circa vitam communem clericorum primitiuæ Eccleſiæ, cum abdicatione bonorum omnium tẽporalium, magis conſtet. lege illum in epiſt. 2. ad Nepotianum, de Inſtitutione clericorũ, cuius fragmentum refertur in cap. Clericus 12. q. 1. vbi ex etymologia huius nominis clericus deducit, clericos nihil proprium habere poſſe, & illorum, qui extra Deum aliquid proprium habere voluerint, Dominũ partem non eſſe: Si *enim*, inquit, *cleros græcè, ſors latiuè appellatur, propterea vocãtur clerici, vel quia de ſorte ſuut Domiui, vel quia Dominus ſors, id eſt, pars clericorum eſt, qui autem vel ipſe pars* Domini *eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet, vt, & ipſe poſſideat Dominum, & poſſideatur à* Domino. *Qui* Dominum *poſſidet, & cum Prophetæ dicit, Pars mea* Domiuus, *nihil extra Dominum habere poteſt: Quod ſi quidpiam aliud habuerit præter* Domiuum, *pars eius non erit Dominus, v. g. ſi aurũ, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus Domiuus fieri pars eius non diguabitur.* Iam vide, quales vſque ad D. Hiero. tempora veri clerici eſſent, à ſanctis Apoſtolis inſtituti, à quibus, & nomen ipſum clericorum acceperunt.

Quartus eſt B. Aug. in ſermonibus de com. vita clericorum, in quibus cum expreſsè dicat, propoſitum illius extitiſſe clericos Hipponenſes ad normam vitæ Apoſtolicæ clericorum primitiuæ Eccleſiæ reformate, vocetq; clericos proprietarios cæcos, & claudos, vtpote à perfectione clericorum Apoſtolicorum claudicantes, & deficientes: ſatis apertè indicat, clericos primitiuæ Eccleſiæ à ſanctiſsimis Apoſtolis tales fuiſſe inſtitutos, quales per B. Auguſt. Hipponẽſes clerici fuerunt inſtituti.

Quintus eſt B. Proſper Rhegiẽſis Epiſc. Auguſtinianę doctrinę, ac inſtituti acerrimus propugnator, & æmulator. Is enim in 2. de Vita contemplatiua exemplo Chriſtianorum primitiuæ Eccleſiæ oſtendit Sacerdotes nihil propriũ poſſe poſſidere, & grauiter inuehitur in clericos proprietarios, & ſummoperè commendat, & extollit vitam communem clericorum, vt videri poteſt cap. 9. 15. & 16.

Sextus D. Gregorius Romanus Pontifex huius nominis primus in Reſponſionibus ad quæſtiones Auguſtini Anglorum Epiſcopi, cuius etiam verba ad clericorum naſcentis Eccleſiæ vitam regularem probandam recitat Gratianus in cap: Quia tua fraternitas 12. quæſt. 1. nam tota illa quæſtio in hac noſtra aſſertione probanda principaliter verſatur: *Quia*, inquit, *tua fraternitas monaſterij regulis erudita ſeorſum uou debet fieri à clericis ſuis, in Eccleſia Anglorum, quæ autore* Deo *nuper ad fidem perducta eſt, hanc debet inſtituere conuerſationem, quæ in iuitio naſcentis Eccleſiæ fuit patribus uoſtris, in quibus uullus ceterum ex ijs, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia.* Oſtendemus verò inferius, Auguſtinum in Eccleſia Anglicana Clericos Regulares communem vitam in monaſterijs tenentes inſtituiſſe, qui in eadem Eccleſia vſque ad annum 960. perſeuerauerunt, quo tempore cum à regulari diſciplina multùm eſſent relaxati, ſuadentibus Epiſcopis Cantuarienſi, Vigorienſi, & Vuintonienſi. in quibuſdam Eccleſijs ſubmoti ſunt, & loco illorum poſiti Monachi Benedictinenſes.

SEptimus eſt B. Petrus Damiani in epiſtola ad canonicos Fanenſes, vbi vt illos ad communem vitam clericorum primitiuæ Eccleſiæ reduceret, inter alia multa hæc literis mandauit: *Planè quo pacto quis valeat dici Cauonicus, niſi ſit Regularis, quomodo Mouachus, uiſi iuxta vim uominis ſui ſit etiam ſingularis? Volunt ſiquidem* Cauonicum, *hoc eſt Regulare nomen habere: ſed nou regulariter viuere ambiunt cõmuhia Eccleſiæ bona diuidere. aſpernantur autẽ apud Eccleſiã communiter habere. Euim verò uon eſt hęc primitiuę Eccleſię forma: ſatis exorbitat ab inſtitutionis Apoſtolicæ diſciplina, quibus nimirum erat cor vnũ, & anima vna, & vendebãt agros, &c.* Videatur tota illa epiſtola, quæ eſt V.

in quinto lib. epiſtolarum autoris nona in ordine, quæque tota hic tranſcribenda eſſet: quoniam in hoc argumento tota verſatur, vbi cum multa ex Euangelio, & ex Actis Apoſtolicis recitet, ſic tandem concludit. *Cur itaque hæc in Eccleſia legimus, niſi hæc ipſa, quæ leguntur, operibus impleamus? præſertim ij qui per ſuccedentiũ viciſſitudines temporum, eorum (ſcilicet Apoſtolorum & ſacerdotum primitiuæ Eccleſiæ) funguntur officio, eorum proculdubio neceſſe eſt conuerſentur exemplo.* Vide hic, ex ſententia Petri Damiani vſque ad illius tempora nomen Canonici ad ſolos Regulares clericos extentum.

VI. OCtauus eſt D. Thomas, qui non ſolum in 2, 2. q. 88. art. 4. ad tertium expreſsè docet, Apoſtolos ſubſtantialia Religionis vouiſſe, ſed in 4. d. 38. q. 1. art. 2. quæſtiuncula 3. ad tertium dicit, quod antequam eſſent iſtæ regulæ, quæ modò ſunt, erat aliquis modus ab Eccleſia approbatus, quo aliqui ad ea, quæ ſupererogationis ſunt, ſe obligabãt: & tunc certi temporis obligatio ad alium modum viuendi idem faciebat, quod nunc obligatio ad certam regulam: & in officio D. Auguſtini per Piũ V. probato inquit, quod B. Auguſtinus inſtituit ſuos clericos viuere ſecundum regulã ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam.

Nonus, Petrus Paludanus ibidem ſcilicet in 4. d. 38. vbi verba D. Thomæ tranſcribens, illius ſententiam confirmat ex duobus capitulis à Gratiano relatis, ſcilicet ex cap. Dilectiſſimis, & cap. Scimus 12. q. 1. illi autem Canones loquuntur de clericis primitiuæ Eccleſiæ.

Decimus, Dominicus Soto lib. 7. de Iuſtitia, & iure q. 2. art. 5. vbi deducit, Religionem à temporibus Apoſtolorum cœpiſſe, quod confirmat autoritate D. Thomæ, & clariùs lib. 10. q. 4. art. 3. in 2. notando, vbi ita ad literam. *Secundò & id quoque meminiſſe opus eſt, quod naſcens clericorum Eccleſia cœpit in communi viuere, in quo vitæ inſtituto nonnihil temporis adoleuit: ille enim erat decentiſſimus illorum ſtatus, ſi perdurare poſſet, vt patet ex Canone Clementis, Dilectiſſimis. & Canone Vrbani citato, Videntes. & Canone Scimus. & multis alijs 12. q. 1. nam cum paucitas tunc exiſteret clericorum, & Eccleſiarum, poterant ſic commodè viuere. Immo & in multis Eccleſijs Cathedralibus etiam nunc ſpecimen aliquod eiuſdem vitæ communis retinetur.* Et licet hic autor non meminerit votorum: tamen cum producat canones, Dilectiſſimis, & Scimus, & alios 12. q. 1. & illi expreſsè loquantur de clericis vouentibus, conſequens eſt, vt in eodem ſenſu loquatur.

VII. VNdecimus eſt, Riccardus Cenomanus Theologus Pariſienſis in Antidoto ad cenſuram Eraſmi in Regulam Auguſtini, vbi teſtimonijs Doctorum probat, Beatos Apoſtolos vota emiſiſſe, & B. Auguſtinum ſuos clericos ad normam regulæ ab Apoſtolis traditæ, & vitæ clericorum Apoſtolicorum primæ Eccleſiæ inſtituere voluiſſe, quæ Antidotus reperitur in primo tomo operum D. Auguſtini editionis Pariſienſis anni 1541. ad finem.

Duodecimus eſt, Cardinalis Bellarminus lib. 2. de Monachis cap. 5. §. 6. probatur, vbi hæc ad literam. *Sextò probatur ex Apoſtolorum exemplo, qui veri primi fuerunt monachi Chriſtiani: nam quod vitam Cœnobiticam inſtituerint, vbi eſſent omnia cõmunia, patet ex Actis Apoſtolorum, vbi Ananias cũ fraudaſſet de pretio agri, & decipere voluiſſet Apoſtolos, audiuit a Sancto Petro: nonne manens tibi manebat, & venundatum ſub tua erat poteſtate? quod etiam voto ad eam perfectionem ſe obligauerint Apoſtoli, docet Auguſtinus lib. 17. de Ciuit. cap. 4. Hoc votum,* inquit, *potentiſſimi vouerant. Quod denique ab Apoſtolorum exemplo cœperint Religiones, teſtantur plurimi Patres, vt Euſebius lib. 2. Hiſtoriæ cap. 16. Hieronymus de Viris illuſtribus in Philone, Auguſtinus ſerm. 2. de communi vita Clericorum, Poſſidius in vita Auguſtini, Iſidorus lib. 2. Officiorũ cap. 15. Denique Caſſianus collat. 18. cap. 5. itaque,* inquit, *Cœnobitarum diſciplina à tempore prædicationis Apoſtolicæ ſumpſit exordium.* Vbi vides, illum ſub nomine Monachorum comprehendere clericos regulariter viuentes, & ſentire, illos fuiſſe in primitiua Eccleſia regulariter inſtitutos, cum dicat, ipſos Apoſtolos, qui veri clerici, & clericorum parentes, & inſtitutores fuerunt, Monachos fuiſſe, qui modus loquendi familiaris eſt huic Doctori, vt patet eodem capite paulò inferius, vbi vocat Auguſtinum Monachum, & numerat inter Monachos: quẽ tamen in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis in cenſura Sermonum ad Eremitas dicit eatenus dici Monachum, quia cum ſuis clericis in ciuitate, & domo Epiſcopali Monaſticam vitam duxit. & in eodem libro vocat Hugonem, & Riccardum de Sancto Victore Monachos Ordinis Canonicorum Regularium, & ſemel apud hunc autorem omnes clerici regulariter viuentes dicuntur Monachi. Ex quo Doctore habes, vnde non ſolùm multos priſcos autores rectè interpreteris: verùm etiam illorum teſtimonio hanc propoſitionem confirmes, dum aiunt vitam Monaſticam ab exordio naſcentis Eccleſiæ inſtitutam ab ipſiſmet Apoſtolis, & illorum diſcipulis, ex quibus ſunt Dionyſius cap. 6. de Eccleſiaſtica Hierarchia, vbi etiam ritus, & modos ipſos Monachos initiandi deſcribit, Caſſianus in libris de Inſtitutis Renuntiantium. D. Gregorius lib. 1. Regiſtri epiſt. 33. ad Venantium, & D. Bernardus in epiſtola ſiue Apologia ad Gulielmum Abbatem Cluniacenſem: accipiunt enim vitam ſiue inſtitutionem Monaſticam pro inſtitutione Regulari genericè ſumpta, quatenus comprehendit non ſolum eos, quos modò dicimus monachos, verùm etiam clericos Regulariter, & communiter viuentes, qui Chriſtianorum naſcentis Eccleſiæ portio præcipua fuerunt.

DEcimus tertius eſt Gulielmus Durandus in lib. qui vocatur Rationale diuinorum officiorum lib. 6. in rubrica de Septem diebus poſt Paſcha, vbi illos reprehendit, qui poſt octauas Paſchæ vſque ad Pentecoſten tres tantum Pſalmos cum tribus VIII.

lectio-

lectionibus in Matutino recitare volunt: idq; multiplici ex cauſa, quarum tertia eſt, quia inter Canonicos Regulares, & eos, qui vſurpato nomine dicuntur ſeculares, nulla quoad hoc debet eſſe differentia: nam ipſi clerici ab initio ferè omnes Regulares erant, vt patet ex cap. Quia, & cap. Scimus, & alijs 12. q. 1. & certum eſt, quod Canonici Regulares dicunt plures, quàm tres pſalmos, & lectiones, & multa alia in eodem Rationali ad idem ſcribit.

Decimus quartus eſt autor gloſſæ in cap. Licet, de officio Ordinarij. vbi dicit, quòd Clerici in quantum participant cum Religioſis regularibus, ſunt clerici, & in quantum habent proprium, & conueniunt cum laicis, dicuntur ſeculares.

Decimus quintus eſt Præpoſitus in cap. primo. 44. d. nu. 4. vbi ad longum probat hanc aſſertionē, quòd clerici primitiuæ Eccleſiæ primò tenebant communem vitam, & poſtea paulatim cœperunt relaxari, & proprium habere.

Decimus ſextus Abbas in cap. Licet. de officio Ordinarij. vbi ſimiliter poſt Gloſſam dicit, clericos eatenus dici clericos, quatenus participant vitam Religioſam; & quatenus habent proprium dici ſeculares: ſed clariùs in cap. Epiſcopus de Præbendis. vbi propoſita quæſtione, An clericus habens patrimonium, & beneficium poſſit licitè viuere de redditibus beneficij, & conſeruare patrimonium parentibus, allegatis iuribus pro parte affirmatiua, & negatiua, quæſtionem reſoluit, dicens: iura pro parte negatiua procedere de clericis antiquis, quādo nondum introductæ erant præbendæ: nam clerici primitiuæ Eccleſiæ omnes communem vitam ducebant. Verùm deferueſcente charitate, cum occultè inciperent proprium tenere, ad vitandam hypocriſim conceſſum eſt illis, vt poſſent vti redditibus beneficiorum. & ſic modò clericus licitè tenet fructus beneficiorum, etiamſi habeat patrimonium. & in cap. Deus qui. de vita, & honeſtate Clericorum dicit, quod clerici ſeculares ſunt clerici relaxati à primæuo inſtituto naſcentis Eccleſiæ.

IX. PEr hæc ſufficienter probauimus, non ſolùm ſanctiſſimos Apoſtolos, verùm etiam omnes ſacerdotes, & clericos primitiuæ Eccleſiæ ab illis inſtitutos, regulares extitiſſe, cum vera trium votorum emiſſione, & profeſſione, & id quidem ratione illa generali confirmari poteſt, quia clerici primitiuæ Eccleſiæ, præſertim quos Sanctiſſimi Apoſtoli inſtituerunt, in eminĕtiori, ac nobiliori gradu Chriſtianam perfectionem participabant, quam clerici poſteriores, præſertim horum temporum, cum eſſent propinquiores ipſi primo principio, ex quo deriuat omnis pulchritudo Chriſtianę perfectionis, ſcilicet Chriſto, & illius Apoſtolis: Verùm vt iam diximus, vita regularis, quæ conſiſtit in emiſſione, & obſeruantia trium votorum, longè perfectior eſt, quàm vita ſecularis, nam vitæ ſecularis perfectio in obſeruatione mandatorum poſita eſt, iuxta illud Euangelicum: Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata. Cæterum perfectio vitæ regularis vltra mandata perſtringit obſeruantiam trium conſiliorum Euangelicorū, ad quam ipſi regulares ſolemni voto ſeſe obſtringunt, quis igitur neget, clericos primitiuæ Eccleſiæ regulares extitiſſe? Verùm præter rationes generales, & vniuerſales, probanda eſt nunc eadem aſſertio ratione particulari, & inductione facta per ſingulos clericos ſingularum Eccleſiarum. Et primò incipiendo ab ipſa Eccleſia Ieroſolimitana, quæ ordine temporis ante omnes alias Eccleſias eſt fundata, ſanè illius Eccleſiæ clericos per Sanctiſſimos Apoſtolos inſtitutos, & cum D. Iacobo Domini fratre, ac Ieroſolimorum Epiſcopo degentes, vitam regularem cum votorum emiſſione vouiſſe teſtatur D. Clemens Romanus Petri Apoſtoli ſucceſſor, & diſcipulus in epiſt. 5. ad Iacobum fratrem Domini, & clericos cum illo Ieroſolimis degentes, cuius partem Gratianus ſuo decreto inſeruit in cap. Dilectiſſimis. 12. q. 1. ibi enim ait: *Communis vita, fratres, omnibus neceſſaria eſt, & maxime ijs, qui Deo irreprehenſibiliter militare cupiunt, & vitam Apoſtolorum, eorumq; diſcipulorum imitari volunt.* Et ne quis dicat, illos non ex voto, ſed ex libertate communem vitam coluiſſe, inferiùs ſubdit: *Vnde conſilium dantes, veſtram prudentiam hortamur, vt ab Apoſtolicis regulis non recedatis: ſed communem vitam ducentes, & Scripturas ſacras rectè intelligentes, quæ Domino vouiſtis, adimplere ſatagatis.*

Similiter loquendo de Eccleſia Alexandrina, res eſt extra omnem dubitationem poſita, illius Eccleſiæ clericos per B. Marcum Petri diſcipulum ibidem inſtitutos regularem vitam duxiſſe; id enim teſtantur non ſolùm Philo Iudæus, verùm etiam Euſebius Cæſarienſis loco citato ex lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 16. & 17. & D. Hieronymus de Viris illuſtribus in Philone, & poſt illos Caſſianus in libris de Inſtitutis Renunciantium. Nec dici poteſt, prædictos autores de Monachis per Marcū inſtitutis, non de clericis loquutos: frigidum enim eſſe hoc commentum, oſtendunt illorum verba. nam Euſebius expreſsè dicit, Philonem deſcripſiſſe illud vitæ inſtitutum, quod ſeruabatur non ſolùm in Monaſterijs, ſed etiam in Eccleſijs, quod idem prorſus eſt, ac ſi dixiſſet, illum deſcripſiſſe inſtitutum vitæ tum Monaſticæ, tum etiam clericalis. Hieronymus verò dicit, Philonem deſcripſiſſe inſtitutum primitiuæ Eccleſiæ: Porrò primitiuæ Eccleſiæ pars nobilior erant clerici. Caſſianus quoque lib. 1. cap. 5. & 7. deſcribit habitum clericorū regularium nempe veſtem lineam cum maforte, quod modò vocamus almutiam: ſed quod omnem ambiguitatem eliminat, Eugenius IV. in Bulla ſuperiori capite allegata expreſsè dicit, Religioſos per B. Marcum in Eccleſia Alexandrina inſtitutos fuiſſe clericos, qui nunc vocantur Canonici Regulares: *Huius*, inquit, *profectò ſacri Ordinis, & ſancti propoſiti poſt Sanctos Apoſtolos primùm in Alexandrina Eccleſia Marcus Petri diſcipulus fuit inſtitutor & conditor.* Libet verò ad pleniorem huius veritatis elucidationem Nicephori Caliſti auto-

ritatem ex libro 2. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 38. acceptam hic adiungere, vbi poſt longam narrationem de Monachis per varias Aegypti plagas degentibus, maximè apud Nitriam, & ciuitatem Rinocuraram (hæc ex Ptolemæo in ea Aegypti plaga ſita eſt, quæ Caſſiotidis nuncupatur) tandem concludit, illud maximè memoria commendandum, in ea Eccleſia Rinocureræ fuiſſe, quod clerici ibi domicilium, menſam, vnum inſtitutum, & dietam vnā, & alia adeo omnia habebant communia.

De Eccleſia verò Romana hoc minimè in dubiū reuocari poteſt, cum idem Clemens Petri diſcipulus, & ſucceſſor in epiſtola proximè allegata ſcribat, communem vitam omnibus Chriſtianis neceſſariam fuiſſe, ijs præſertim, qui Sanctorum Apoſtolorum imitatores eſſe voluiſſent, & Vrbanus dicat, illud inſtitutum vitæ communis inter clericos Romanæ Eccleſiæ vſque ad ſua tempora retentum, & vterque meminerit votorum. Accedit, quod credendum non eſt, B. Marcum alijs inſtitutis Eccleſiam Alexandrinam plantauiſſe, quam quæ Romæ in B. Petro, & alijs Apoſtolis viderat, ac didicerat, vt Leo Primus in epiſt. 79. ad Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum ſcribit, & habetur in cap. cum Beatiſſimus 24. q. 1. quare cùm ille Alexandriæ clericos regulariter viuentes inſtituerit, quis ſanæ mentis crediderit Romanos clericos alienis inſtitutis, quàm regularibus vixiſſe?

Caput ſextum.

Nonnulla Corollaria ex antecedentibus deducta.

I. EX hactenus dictis quatuor veritates inferuntur, quarum prima eſt, minus rectè ſcripſiſſe illos auctores, qui dixerunt, clericos primitiuæ Eccleſiæ aut vitam communem non duxiſſe, aut ſaltem ad illud vitæ genus aliquo voto ſeipſos non obſtrinxiſſe, de quorum numero fuit Azorius tom. 1. Inſtitutionum moralium lib. 12. c. 22. q. 2. nam Apoſtoli, & clerici ab illis inſtituti non ſolùm illud vitæ communis inſtitutum tenebant, ſed ad illud cum trium votorum emiſſione ſeipſos obſtringebant, & ſanè quod vouerent vitam communem, expreſsè dicunt Clemens Primus, & Vrbanus Primus in dictis cap. Dilectiſſimis, & cap. Scimus 12. q. 1. Auguſtinus ſerm. 2. de communi vita Clericorum, & lib. 17. de Ciuit. cap. 4. & alij Doctores in præcedentibus allegati, quibus addendi ſunt Archidiaconus in cap. Qui verè 16. q. 1. & Ioan. de Turrecremata 17. q. 1. in Summa, Auguſtinus de Ancona de Poteſtate Eccleſiæ q. 84. art. 3. & q. 91. art. 3. Quod etiam emitterent votum obedientiæ, deducit idem Auguſtinus de Ancona: quoniā qui ſimul in eadem domo plures viuunt, nihil propriū, ſed omnia communia habentes, vnum caput habere debent, cui obediant, à quo regantur, & à quo victui, & veſtitui neceſſaria iuxta cuiuſque indigētias diſtribuantur, aliàs vix imaginari, aut etiam fingi poterit aliquis ſtatus vitæ communis abſque obedientia, qui non innumeris perturbationibus abundet, & cum nunc etiam ipſi clerici in illorum ordinatione ſuis Ordinarijs obedientiam promittant, multò magis probabile eſt, primos illos clericos ſeipſos per votum obedientiæ adſtringere voluiſſe. De voto autem continentiæ minor eſſe poteſt dubitatio: nam cœlibatus Epiſcoporum, & ſacerdotum ex inſtitutione Apoſtolorum vſque in hanc diem inuiolatus in Eccleſia Catholica ſeruatur. Diuus etiam Auguſtinus, qui ſuos clericos ad exemplar clericorum Apoſtolicorum reformauit, expreſsè dicit, illos non ſolùm vitam communem, ſed etiam continentiam vouiſſe ſerm. 2. de communi vita Clericorum. *Clericus*, inquit, *duas res profeſſus eſt, ſanctitatem, & clericatum*. Per ſanctitatem verò omnes continentiam ſiue caſtitatem intelligunt, quæ nomine ſanctitatis exprimitur in diuina Scriptura, ita enim ait Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. dum ad continentiam nos hortatur. *Et mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini ſunt, vt ſit ſancta corpore, & ſpiritu*. Et Dauid 1. Reg. cap. 21. *Et quidem ſi de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri, & nudius tertius, quando egrediebamur: & fuerunt vaſa puerorum ſancta*. & D. Thomas communiter receptus in 2. 2. q. 88. art. 7. expreſsè dicit, quod ſolemnitas votorum attenditur ſecundum aliquid ſpirituale, quod ad Deum pertinet, ideſt ſecundum aliquam ſpiritualē benedictionem, vel conſecrationem, quæ ex inſtitutione Apoſtolorum adhibetur in profeſſione certæ regulæ, ſecundo gradu poſt ſacri Ordinis ſuſceptionem, vt dicit Dionyſius 2. cap. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ. Ipſe quoque Dionyſius cap. 6. eiuſdē libri tradit ritus, & modum ſolemnis profeſſionis, & tandem omnes Catholici contra Hæreticos horum temporum affirmant, emiſſionem trium votorum ex Apoſtolorum inſtitutione profectam, & retentam in Eccleſia: & tempore Apoſtolorum fuiſſe, qui tria vota Religioſorum profiterentur. Quod ſi verum eſt, neque à viro Catholico negari poteſt, non etiam negari poſſe videtur, inter illos, qui eiuſmodi vota profitebantur, primos fuiſſe ipſos clericos: puto enim omnes intelligere, ipſos ſacerdotes, & clericos maius debitum habuiſſe ponendi ſeipſos in ſtatu perfectionis, quàm laicos: qui enim hoc non intelligunt, indigni ſunt, cum quibus de hac re pluribus agamus: indicant enim, ſe ignorare, quæ ad ſtatum perfectionis requirantur, & quæ perſonæ ad illum præ cæteris teneantur.

SEcundò infertur, falſum eſſe, quod nonnulli II.
ſcribunt, inter quos Pamelius in Annotationibus ad epiſtolam 66. Diui Cypriani, in primitiua Eccleſia fuiſſe duos ordines, ſiue duas claſſes clericorum, alteram eorum, qui vitam communem tenebant: alteram illorum, qui priuatam vitam ducentes propria poſſidebant: nam ſi per clericos

primi-

primitiuæ Eccleſiæ intelligant illos, qui fuerunt ſaltem ante annum 220. & circa illud tempus, falſum omnino affirmant, cum prædicti canones Clementis Primi, & Vrbani Primi conceptis verbis dicant, omnes clericos illorum temporum communem vitam ſine proprio duxiſſe, & meminerint votorum, & hortentur ipſos clericos ad implendum ipſum votum vitæ communis, vt legenti patebit. Addo Euſebium Cæſarienſem, qui fuit circa annũ Domini 330. loco ſuperius allegato dicere, inſtitutum vitæ communis durauiſſe in omnibus Monaſterijs, & Eccleſijs vſque ad ſua tempora. Addo Hieronymum, qui obijt circa annum 420. in epiſt. ad Nepotianum ſcribere, Dominum non eſſe partem illius clerici, qui extra Dominum aliquid bonorum temporalium habere voluerit, verbi gratia aurum, argentum, poſſeſſiones agrorum, variam ſupellectilem: quæ vide in cap. clericus 12. q. 1. Addo D. Auguſtinum, qui obijt anno 431. magnopere dubitaſſe, an liceret ordinare clericos, qui nollent vitam communem profiteri: & decreuiſſe non ordinare, quamuis poſtea ad Hypocriſim vitandam decretum abrogauerit, quod vide in cap. Certè. eadem cauſa, & quæſtione: at non dubitaſſet, an liceret clericos proprietarios ordinare, ſi ab initio naſcentis Eccleſiæ Sanctiſſimi Apoſtoli, & illorum diſcipuli duas claſſes clericorum inſtituiſſent, quorum aliqui propria poſſiderent.

III. Tertiò infertur, minus verè dixiſſe eundem Azorium, clericos regulares ex ſecularibus ortos per reſtrictionem, ſcilicet, quia cum antiqui Canonici ſolis conſtitutionibus Apoſtolicis ſine votorum emiſſione vitam inſtituerent, poſt Concilium Moguntinum, & Aquiſgrani Canonici quidã non ſolùm vitam communem degebant: ſed tria vota religioſorum monachorum ritu, & more emittere cœperunt: & tunc eiuſmodi Canonici vocati ſunt Canonici regulares: Canonici quidem, quia Apoſtolorum canonem, & regulam tenebant, in commune ſua bona conferendo: Regulares verò, quia inſtar Monachorum tria vota emittebant, & ſe Deo arctiùs obligabant, quàm cæteri Canonici, & proinde Canonici duplices eſſe cœperunt: nã alij dicebantur Canonici regulares: alij ſeculares. Seculares, quia licèt Apoſtolorum regulam tenebant, nihil proprium habentes, nullo tamen Religioſorũ inſtituto adſtricti tribus Monachorum votis ſoluti, ac liberi erant, ac proinde ſeculares dicebantur. Quo modo dicendi, illius pace, multipliciter errat. Primò dum inquit, antiquos Canonicos ab Apoſtolis inſtitutos ſiue Apoſtolorum Canonem, & Regulam tenentes, vitam communem tenuiſſe ſine votorum emiſſione, indicatq; ſe canones Clementis, & Vrbani Primi, & alios ſupra citatos minimè vidiſſe: ſed de ſuo hæc ſcripſiſſe. Secundò cum ait Canonicos nonnullos poſt Concilium Aquiſgrani, & Moguntinum vitæ communi tria vota Monachorum adiungere cœpiſſe: & tunc factam diſtinctionem Canonicorum regularium, & ſecularium: nam certum eſt, Canonicos ſiue clericos non ſolùm ante prædicta Concilia, verùm ab initio naſcentis Eccleſiæ tria vota emittere conſueuiſſe: certum eſt etiam, clericos Hipponenſes à D. Auguſtino reformatos eiuſmodi vota emiſiſſe, & vt ingenuè fatear, miror, hunc autorem priuſquam hæc ſcriberet, materiam diligenter non vidiſſe vel apud D. Auguſtinum, vel apud Theologos, vel apud Canoniſtas, vel ſaltem non legiſſe Antidotum Riccardi Cenomani contra cenſuram Eraſmi, quam ipſe ſi non verbis, ſaltem re apertiſſimè contra traditionem Eccleſiæ probat. Tertiò cum ait, Canonicos ſeculares dictos fuiſſe clericos illos antiquos Apoſtolicos, qui Canonem Apoſtolorum ſeruantes ſine votorum monaſticorum emiſſione vitam communem tenebant, cum è contrario illi vel abſolutè clerici, vel clerici regulares, vel abſolutè Canonici dicerẽtur: Canonici verò ſeculares tunc vocari cœperint, quando vitæ communis inſtitutum abiecerunt, & propria habere voluerunt, vt notat Gloſſa in cap. Licet. de officio Ordinarij, & ibi Abbas, & idem Abbas in cap. Deus qui. de vita, & honeſtate Clericorum, & in cap. Epiſcopus. de Præbendis, & Speculator in Rationali diuinorum officiorum. vnde conſequens eſt, Canonicos ſeculares ex regularibus exortos per relaxationem: non autem regulares ex ſecularibus per additionem votorum Monaſticorum, ſicut etiam Præpoſitus, & Soto cap. præcedenti allegati, & alij paſſim notauerũt. Quare conſultius feciſſet hic autor, ſi ab illis quæſtionibus abſtinuiſſet: quantum enim conijcio, multa de Regularibus ſcribit, in quibus non erat verſatus, vt de omnibus diceret, & nihil intactum prætermitteret.

Quartò deducitur, falſum eſſe quod tomo 3. ſub anno 328. nu. 21. & duobus ſeqq. inſinuat Baronius, primos, qui vota Monachorum in Eccleſias inuexerũt, & clericis adiunxerũt, fuiſſe in Oriente magnum Athanaſium, & in Occidente D. Euſebium Epiſcopum Vercellenſem: nam ſi de prima trium votorum emiſſione per clericos facta loquatur, falſum omninò dicit: cum apertè ſcribant præfati Pontifices Clemens, & Vrbanus Primi, clericos Apoſtolicos vota emiſiſſe, & D. Hieronymus de Viris Illuſtribus in Philone ſcribat, primitiuam Eccleſiam illud vitæ inſtitutum coluiſſe, quod tunc Monachi tenebant, & Euſebius Cæſarienſis ſcribat, illud inſtitutum primitiuæ Eccleſiæ retentum vſque ad ſua tempora in omnibus Eccleſijs, & Monaſterijs, vbi vides, idem fuiſſe inſtitutum Clericorum, & Monachorum primitiuæ Eccleſiæ. Quare vt aliquo modo concedamus, verum eſſe, quod Baronius ſcribit, dicendum eſt, B. Athanaſium, & B. Euſebium primos fuiſſe, qui clericis inſtituta monachorum adiunxerunt, non per nouam inſtitutionem, ſed per reformationem: vel quia præter tria vota aliquas rigiditates, & obſeruantias ex ordine monachorum acceptas ipſis clericis addiderunt, & tandem hoc certum, non clericos regulares ex monachis ortos, ſed è contrario monachos ex ipſis clericis regularibus: nam IV.

primò

primò omnes clerici regulariter viuentes inſtituti ſunt, & communem vitam ducentes: ſecundò, multi etiam ex laicis primitiuæ Eccleſiæ communem vitam ducebant; vt patet ex Actis Apoſtolorum: tertiò, cum calor diuini Spiritus in fidelibus laicis deferbuiſſet, aliqui tamen illud vitæ inſtitutum retinere voluerunt, & ad illud ſolemni voto ſe obſtrinxerunt: & iſti vocati ſunt Monachi, qui medium gradum tenebant inter clericos, & laicos, ex Dionyſio cap. 6. de Eccleſiaſtica Hierarchia, & iſti ſub regimine clericorum manebant; quippe qui nonniſi à tempore Siricij Papæ cœperunt ad ordines admitti ex diſpenſatione. Immo non deſunt, qui in dubium reuocent, an in primitiua Eccleſia ipſi Monachi tria vota profiterentur, & Gloſſa in cap. de Viduis. in verbo Proprijs. 27.q.1. & Ioannes Andreæ in cap. finali de conditionibus appoſitis dicũt, quod olim Monachi non præſtabant obedientiam alicui, & alia Gloſſa in l. Si quis presbyter. in verbo Monachus. C. de Epiſcopis, & Clericis, dicit, quod Monachi propria poſſidebant, & hoc eſt certum, quòd illi more laicorum decimas ſoluebant, vt notat Gloſſa in cap. Ex parte tit. il 1. in verbo Laborum. de Decimis.

Caput ſeptimum.

An Clerici Canonici ante Diuum Auguſtinum aliquam certam, & determinatam regulam haberent.

I. CVm duo ſint ad Regularem ordinem inſtituendum neceſſaria, nimirum profeſſio Regulæ, ac certus, & determinatus habitus. cap. Porrectũ. de Regularibus, notatq; D. Thomas communiter à Doctoribus receptus in 2. 2. q. 184. art. 6. hinc duplex dubium circa ea, quæ de Canonici Ordinis inſtitutione tradidimus, ſtatim exoritur, alterum an clerici Canonici, qui B. Auguſtinum præceſſerunt, aliquam certam Regulam haberent: alterum an haberent aliquem habitum certum, & determinatum. primum dubium in hoc capite, ſecundum in ſequenti expendemus, & reſoluemus. Rurſus aduertendum, primum dubium non vnum, ſed plures etiam articulos continere, primus enim eſſe poteſt, an haberent aliquam certam Regulam: ſecundus quænam illa eſſet: tertius an illam Regulam expreſsè, & ſub aliqua determinata verborum forma profiterentur. Circa primum articulum à parte negatiua eſt apparens argumentũ: quia ſi affirmemus, illos certam regulam habuiſſe, vix ac ne vix quidem aſſignari poſſe videtur, quænam illa fuerit: non enim ſufficit reſpondere, illam fuiſſe regulam Apoſtolicam in Actis Apoſtolicis deſcriptam: nam regula illa generalis eſt, quam non ſolùm clerici Canonici, verùm etiam Monachi, & in vniuerſum omnes Regularium ordines profitentur: hoc enim eſt, quod inquit Gloſſa in quartũ caput Actuum Apoſtolicorum, in illo primæuo inſtituto Chriſtianorum omnes Regularium ordines veluti in ſinu materno contentos fuiſſe. Quare vt ordo Canonicus à Monaſtico, & ab alijs ordinibus eſſet ſpecie diſtinctus, opus erat altera Regula, cum ordinum diſtinctio non ſolùm ſumatur ex profeſſione trium votorum, in qua omnes ordines conueniunt, ſed ex diſtinctis regulis, ſecundum quas diſtincti ordines diuerſimodè profeſſionem emittunt. Et augetur difficultas, quia ſicut clerici ante Auguſtinum profitebantur Regulam Apoſtolicam, ita etiam & Monachi: vnde ſicut Canonici Regulares prætendunt huiuſmodi Regulam illis traditam, ita & Monachi; & ſicut Canonici prætendunt, illorũ ordinem fuiſſe primum ordinem inſtitutum in Eccleſia, ita etiam & Monachi: & non deſunt graues autores, qui affirment primum ordinem inſtitutum in Eccleſia, fuiſſe ordinem Monaſticum, inter quos eſt D. Bernardus in Apologia ad Gulielmum Abbatem Cluniacenſem.

Nec videtur ſufficere, ſi dicamus, quod D. Tho. in 4. d. 38. reſpondet, quòd antequam eſſent iſtæ regulæ, quæ modò ſunt, erat aliquis modus viuendi ab Eccleſia approbatus, quo aliqui ad ea, quæ ſupererogationis ſunt, ſe obligabant: & tunc certi temporis obligatio ad illum modum viuendi idem faciebat, quod nunc obligatio ad certam regulam: quia D. Thomas loquitur ibi non de regula, ſed de modo profitendi: immo ſolemnis illa forma ſeu modus profitendi certam aliquam determinatam regulam poſtulabat.

Nihilominus abſolutè dicendum eſt, illos clericos aliquam certam Regulam habuiſſe, ſecundum quam profitebantur: nam Regularis à Regula dicitur vnde vel non erant illi clerici Regulares, vel aliquam Regulam habebant: & quoniam ſolutio huius dubij ex reſolutione ſecundi articuli pendet.

AD ſecundum articulum deueniendo, reſolutè dico, Regulam ſecundũ quam clerici primitiuæ Eccleſiæ profitebantur, erat ipſa regula in Actis Apoſtolicis deſcripta: ita enim habemus ex Diuo Auguſtino in ſermonibus de communi vita Clericorum, in quibus fatetur, ſuos clericos inſtituiſſe ſecundum modum, & regulam ſub Sanctis Apoſtolis conſtitutam. Immo verò ipſa Regula D. Auguſtini nihil aliud eſt, niſi explicatio Regulæ Apoſtolicæ, vt vel prima verba eiuſdem Regulæ ſatis euidenter indicant. Poſſidius quoque in vita D. Auguſtini inquit, illum monaſterium intra Eccleſiam inſtituiſſe, & cœpiſſe viuere ſecundum modum, & regulam ſub Sanctis Apoſtolis conſtitutam, quod etiam habetur in dicto officio per Eccleſiam probato, vt ſuperius dictum fuit. II.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur, Reſpondeo, diſtinctionem ordinum non ex ſola Regula, ſub qua profeſſio emittitur, ſed ex alijs etiam circunſtantijs deſumi, & præſertim ex diuerſis finibus, ad quos ipſi ordines Regulares ſunt inſtituti,

& ex

& ex diuerſis conſtitutionibus ipſi Regulæ ſuperadditis: nam in Eccleſia multi ſunt ordines ſub B. Auguſtini Regula militantes, qui nihilominus vel ob diſtinctos fines, ad quos fuerunt ordinati, vel ob diſtinctas conſtitutiones ſuperadditas, pro diſtinctis ſunt habiti, & nunc habentur, vt Ordo Clericorum, Prædicatorum, Seruorum, & Eremitarum, ac etiam militum Rhodiorum, Sãcti Iacobi de Spata, & aliorum, & ita in propoſito noſtro ante regulas, quæ modò ſunt in Eccleſia, tam clerici, quàm monachi regulam Apoſtolicam profitebantur: nec tamen erant vnus Ordo, ſed pro diſtinctis habebantur. Diſtinguebantur enim primò ratione finium, ad quos quilibet Ordo fuerat ordinatus. nam finis Ordinis Monaſtici eſt vita contemplatiua: cæterum finis Ordinis Clericalis eſt tum cõtemplatiua, tum actiua, vt dicit D. Thomas 2.2. quæſt. 189. art. 8. ad 2. Rurſus monachi paſcuntur, & propria, & aliena peccata plangunt. cap. Alia 16. quæſt. 1. clerici verò paſcunt oues Chriſti prædicando, docendo, ſacramenta miniſtrando, & curam animarum exercendo, ibidem. diſtinguebantur quin etiam monachi à clericis per varias conſtitutiones ipſi Regulæ Apoſtolicæ ſuperadditas, vel ab Epiſcopis, ſub quorum cuſtodia, & cura degebant, vel à Concilijs, vel à Summis Pontificibus, vel ab ipſis monachis, ac illorum Abbatibus, vt videri poteſt apud Caſſianum, & in vitis Sanctorum Patrum, ac etiam in antiquis Concilijs, in quibus multa fuerunt ordinata ad vitam clericorum, & monachorum informandam, quæ ſtatuta non ſolùm ante D. Auguſtinum, verùm etiam poſt illum Regulæ ſunt nuncupata, vt patet in vita Innocentij I. de quo in Pontificali Romano, & apud Anaſtaſium, & alios legitur, quod fecit ſtatutum de Regulis monaſteriorum, vel vt alij dicunt, fecit Regulas pro monachis.

III. POrro quod ſpectat ad tertium articulum, an dicti clerici ſecundum aliquam determinatam formam profiterentur expreſse, recens quidam autor nomine Ioſephus Moxzagrugnus, qui nuper ad manus meas peruenit, in primo libro de rebus geſtis Canonicorum Regulariũ pag. 26. ſcribit: *Nuſquam legimus Apoſtolos, vel clericos primitiuæ Eccleſiæ ad Auguſtinum vſque expreſsè profeſſos fuiſſe. ſed nec vllibi Auguſtinum, & clericos eius.* Cuius aſſertionis fundamentum eſt, quia, inquit, Auguſtinus nuſquam præfert aliquam formam profeſſionis ſubiungit: *Auſim affirmare huiuſmodi propoſitum fuiſſe ſub tacita profeſſione, quæ in clericis tunc annectebatur promotioni clericatus, abſque alia expreſſione verborum: ſicut modò paupertas; & caſtitas connectuntur ſub obedientia, quamuis non exprimantur: & ſicut continentia in aſſumptione Ordinis, vt notat Ioannes Andreæ in cap. Legebatur. de Maioritate, & obedientia.*

Verùm licet ſola profeſſio tacita ſufficere potuiſſet ad hoc, vt Regulares verè, & propriè dici poſſent: Cenſeo nihilominus, illos non ſolùm tacitam, verùm etiam expreſſam votorum, & regulæ Apoſtolicæ profeſſionem tum ante D. Auguſtinum, tum etiam tempore illius, ac poſt illum emiſiſſe, primò quia ita expreſsè dicit D. Thom. In 4. d. 38. q. 1. art. 2. quæſtiuncula 3. ad tertium, dum inquit, quod antequam eſſent iſtæ Regulæ, quæ nunc ſunt, erat aliquis modus viuendi approbatus ab Eccleſia, quo aliqui ad ea, quæ ſupererogationis ſunt, ſe obligabant, & tunc certi temporis obligatio ad illum modum idem faciebat, quod nunc obligatio ad certam regulam. agebat enim ibi D. Thomas de ſolemni voto, quod emittitur per profeſſionem certæ regulæ, vt patet ex argumento, cui reſpondet, & ex tota quæſtione. votum autem ſolemne non tacitam, ſed expreſſam profeſſionem requirit, & clariùs in 2.2. quæſt. 88. art. 7. in corpore, vbi dicit, ſolemnitatem voti attendi ſecundum aliquid ſpirituale, quod ad Deum pertinet, id eſt ſecundum aliquam ſpiritualem benedictionem, vel conſecrationem, quæ ex inſtitutione Apoſtolorum adhibetur in profeſſione certæ regulæ, vt dicit Dionyſius 2. cap. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, & quod votum ſolemne in primitiua Eccleſia requireret expreſſam profeſſionem, habemus ex D. Dionyſio in 6. cap. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, vbi ille, qui votum ſolemne emittit, etiam expreſſam profeſſionem facit, expreſsè renuntiando omnibus diuiſibilibus, id eſt diuitijs iſtius ſeculi. Vide illud caput in 3. part. Addo, cum dicat Auguſtinus, ſuos clericos fuiſſe profeſſos ſanctitatem, & profeſſos fuiſſe clericatum & toties repetat nomen profeſſionis, illudq; inculcet, ac exaggeret, probabile admodum eſſe, illos non per ſolam Ordinis ſuſceptionem profiteri ſolitos, ſed etiam expreſsè promittendo vitam communem, & continentiam, & obedientiam. Quod confirmatur, nam profeſſio tacita continentiæ non emittitur per ſuſceptionem cuiuſcunq; Ordinis, ſed ſolum per ſuſceptionem Ordinis ſacri: verùm in monaſterio Diui Auguſtini, tam in horto Valerij, quàm in domo Epiſcopi erant clerici profeſſi, qui non erant in ſacris conſtituti, & de primo monaſterio id patet. ſecundò verò idem probatur ex ſermone 2. de Communi vita Clericorum, vbi meminit Patritij nepotis ſui, qui necdum erat in ſacris conſtitutus & ex epiſt. 265. in qua meminit cuiuſdam Antonij ſecum à pueritia in monaſterio nutriti, ſed nullis, niſi Lectoratus clericalibus inſignijs ornati. Illi ergo non per ſolam Ordinis ſuſceptionem profitebantur, ſed expreſſam profeſſionem emittebant.

NEc refert, quod B. Auguſtinus, aut alij ante IV.
illum aliquam determinatam formam profitendi non tradiderint. credendum enim eſt, talem formam traditam, quamuis illam non teneamus. ſecundò dici poteſt, talem formam traditam à D. Dionyſio loco proximè allegato. nam licet de ſolis monachis loqui videatur, tamen reuera loquitur de omnibus, qui per votum ſolemne ſpeciali modo ſeipſos diuino ſeruitio mancipabant, aut tandem dicendum, formam profitendi fuiſſe determinatam in genere, quod ſcilicet aliquibus verbis exprimerent vota, quæ emittebant, quibus autem

verbis

verbis id exprimerent in illorum arbitrio relinqui conſueuiſſe, ſicut etiam in contrahendo matrimonio determinata eſt à Chriſto forma in genere, vt conſenſus exprimatur per aliqua verba ſenſibilia, vel per ſigna externa, quæ à contrahentibus intelligi poſſint: quibus autem verbis in particulari eiuſmodi conſenſus exprimendus ſit, in arbitrio contrahentium relictum fuit.

Caput octauum.

An ijdem Clerici Canonici ante Auguſtinum certum regularem habitum haberent.

I. SEcundum dubium maiorem difficultatem ingerit, an ijdem Clerici Canonici ab Apoſtolis inſtituti ante D. Auguſtinum haberent aliquē certum, ac determinatum habitum. nam quod eiuſmodi habitum habuerint, neceſſariò dicendum videtur, quia determinatus habitus neceſſariò requiritur ad determinatum regularem ordinem conſtituendum tanquā ſignum externum profeſſionis internæ, vt notat D. Thom. 2. 2. quæſt. 18. artic. 8. è contrario verò vix poſſibile eſt imaginari, quis, & qualis fuerit huiuſmodi habitus, cum ex vetuſtiſſima Eccleſiæ traditione, ac etiam ex modo pingendi Sanctos Apoſtolos, & clericos primitiuæ Eccleſiæ approbato conſtet, illos nullum certum, ac determinatum habitū tuliſſe, ſed quiſq; illum habitum induebat, quem decentem, & tempori, & loco congruentem exiſtimabat, vel quem pietas, & charitas fidelium offerebat. Nec videtur ſufficere, ſi quis reſpondeat, illorum habitum fuiſſe tunicam lineam, quam nunc etiam Canonici Regulares deferunt, hic enim ad ſummum eſſe poterat habitus, quem in Eccleſia, & in ſacris peragendis deferebant, ſicut & nunc faciunt. Verùm de iſto habitu quæſtio non eſt, ſed de habitu quotidiano, ac vſuali, quem extra Eccleſiam Regulares quique deferunt.

II. PRo huius itaque dubij reſolutione primò aduertendum eſt, duplicem eſſe habitum Clericorū Canonicorum, qui Canonici Regulares nunc vocātur. alterum internum: alterum externum. Habitus internus is eſt, qui propriè regularis dicitur, quem in ſua profeſſione Canonicus Regularis aſſumit, ac gerit in ſignum eiuſdem profeſſionis: hic habitus eſt ſola, & ſimplex linea tunica, ſiue ſuperpelliceū, ſiue rochettum nuncupata, quam etiam camiſiam romanam vocamus, vt notat Ioannes Andreæ in clem. 1. de Electione, in verbo Habitus, vt colligitur euidenter ex Conſtitutionibus Benedicti Papæ huius nominis XII. pro reformatione Canonicorum Regularium editis, in cap. de forma habitus: cætera namque accidentalia ſunt, hic autem ſolus eſt habitus illorum proprius, & eſſentialis. habitus verò externus eſt externum tegumentum, quod cauſa maioris decentiæ, aut neceſſitatis, aut etiam vtilitatis, habitui interno ſuperinducimus. eiuſmodi ſunt pallium, cappa, ſeu tabardum, & alia id genus, quibus canonici vtuntur ſuper tunica linea, cum domo exeunt, vel itinera conficiunt. Inter hæc duo genera diſcrimen eſt, quod habitus internus nunquam dimitti, aut variari, aut occultari poteſt, ita vt cuius quiſq; ſit profeſſionis, vel inſtituti non agnoſcatur, & contra facientes incidunt in Canonem excommunicationis latæ ſententiæ per textum in cap. 2. Ne clerici, vel monachi, in 6. habitus verò externus in cauſa rationabili mutari, & variari poteſt, ſiue in materia, ſiue in forma, ſiue etiam in colore: cuius variationis exempla videri poſſunt in varijs Prouincijs, in quibus ſunt Canonici Regulares, & notatur in dictis Conſtitutionibus Benedicti XII. in cap. de forma habitus, & veſtimentorum, & etiam à Ioanne Andreæ in Clement. ſupra citata. Habemus etiam aliud iſtius variationis exemplum in cap. Deus qui, de vita, & honeſtate clericorum, vbi Pontifex Liuonienſi Epiſcopo ſcribens, qui multos Regulares ex diuerſis Ordinibus ad Euangelium illis gentibus prædicandum acciuerat, ac inter illos quamplures Canonicos Regulares, iubet, vt ijdem regulares interno habitu retento, quem nullatenus dimittere, vel immutare debebant, in vnum decentem habitum externum ſe inuicem conformare ſtudeant. & ibidem Gloſſa in verbo, Profeſſi, & Abbas verſiculo, in ea gloſſa, notant, quod ſolus habitus interior, non autem exterior eſt de ſubſtantia Religionis.

SEcundò ſciendum eſt, antiquos clericos apoſtolicos, etſi certum, ac determinatum habitū externum non haberent, ſiue quoad materiam, ſiue etiam quoad formam, & colorem, ſed quiſq; illo habitu vteretur, quem loco, ac tempori congruētem exiſtimabat, vel quem fidelium pietas, & charitas offerebat, habuiſſe nihilominus certum, & determinatum habitum internum, qui in omnibus vnus, & idem erat. is erat linea tunica candida, ſuperpelliceum, ſiue rochettum, ſiue cotta vulgariter nuncupata. Et quod hic fuerit proprius vſualis, & eſſentialis habitus illorum clericorum, ex non paucis, nec dubiæ fidei autoribus, ac etiam euidentiſſimis coniecturis monſtratur. Nam vt omittamus, veſtem lineam fuiſſe proprium habitum veterum Sacerdotum, & Leuitarum antiquæ Legis Moſaicæ in quibus nouæ Legis Euangelicæ Leuitæ, ac Sacerdotes figurabantur, vt inquit text. in cap. 2. 21. diſt. notat Durandus in Rationali diuinorum officiorum lib. 2. in princip. & Albertus Trottus in tract. de perfecto clerico cap. 16. & 17. Primò eidem veritati adſtipulatur Nicolaus de Lyra in 6. c. Apocalypſis circa illa verba: *Et ecce equus albus.* vbi per equum album exponit cœtum Apoſtolorum, qui veſtimentis albis, & lineis vtebantur, & ideo Mahumetes vocabat illos per irriſionem homines dealbatos: *Videntur,* inquit, *alij melius dicere, quod per equum album intelligitur cœtus Apoſtolorum dealbatus ſanctitate vitæ: & quia Iacobus Ieroſoli-* III.

roſolimitanæ Eccleſiæ Epiſcopus, vt dicit Hieronymus in lib. Illuſtrium *virorum, dicitur vſus fuiſſe tane non veſtibus laneis, ſed lineis, & per conſequens albis. & idem æſtimari poteſt probabiliter de alijs Apoſtolis: unde & Mahumetus vocat eos viros dealbatos.*

Secundus eſt liber Hiſtoriæ Sancti Syluestri, in qua legitur, quod B. Euphroſinus Epiſcopus Pamphiliæ Rnmam venit veſte cãdida, & linea indutus, quæ dicitur fuiſſe B. Iacobi Apoſtoli.

Tertius Caſſianus lib. 1. de Inſtitutis Renũciantium cap. 5. vbi deſcribens habitum Religioſorum, quos D. Marcus inſtituit in Alexandria, inquit: *Colobijs quoque lineis induti, quæ vix ad cubitorum ima pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus &c. & cap. 7. Poſt hæc anguſto pallio, tam amictus humilitatem, quàm humilitatem pretij, compendiumq; ſectantes, colla pariter, atque humeros tegũt quod Mafortes tam noſtro, quàm ipſorum nuncupatur eloquio, atque ita planetiearum, atque birrorum pretia ſimul, ambitionemq; declinant.* Vbi vides, illum clericorum habitum deſcribere, quem nunc etiam in multis Eccleſijs, & monaſterijs gerunt: & quanquam videatur de monachis hæc ſcripſiſſe, tamen certum eſt, inter Religioſos à D. Marco inſtitutos, potiores partes obtinuiſſe ipſos clericos, Adde, Caſſianum ſuum librum non de Inſtitutis Monachorum, ſed de Inſtitutis Renunciantium adtitulaſſe, qui titulus omnes Regulares tam Clericos, quàm Monachos complectitur: præter quod ſub nomine Monachorum ſæpius ijdem clerici Regulares comprehenduntur. Et quidquid ſit de hoc, certum eſt, habitum lineum non monachorum, ſed clericorum eſſe proprium, ex antiquiſſima, & vſu receptiſſima Eccleſiæ traditione.

Quartus eſt autor vitæ, & martyrij B. Cypriani Epiſcopi Carthaginenſis Pontius nomine, qui ſcribit, cum illi caput amputãdum eſſet, primò exuiſſe birrum, & poſtea Dalmaticam, & ſic remanſiſſe in veſte linea: illa enim erat habitus Epiſcoporum, & Sacerdotum antiquorum, vt notat Baronius tom. 2. ſub ann. 261. num. 4.

Quintus eſt Chryſoſtomus hom. 83. in Matth. vbi de clericis loquens ait: *Hæc eſt dignitas veſtra, hæc ſtabilitas, hæc corona, nõ quia tunicã induti cãdidiſſimã per Eccleſiã ambulatis, &c.* Dices hos autores de veſte ſacra, vel de habitu Epiſcoporũ loqui, non de habitu vſuali clericorum extra miniſterium ſacrorum. Sed contra hanc reſponſionem adhibeo alios teſtes, qui expreſsè aiunt veſtem lineam fuiſſe habitum non ſolum Prælatorum, ſed commune omnium clericorum, quem ferebant non ſolum in Eccleſia, dum ſacra fierent, verùm etiam extra Eccleſiam, vti habitum quotidianum, & vſualem, ex quibus.

IV. Sextus in ordine ſit D. Hieronymus lib. 1. contra Pelagianos inter mediũ & finem, vbi hæc habet: *Quæ ſunt rogo inimicitiæ contra Deum, ſi tunicam habuero mundiorem, ſi Epiſcopus, presbyter, diaconus, & reliquus Ordo Eccleſiaſticus in adminiſtratione ſacrificiorum cum candida veſte, proceſſerint.* Et ne quis ſtatim dicat, illum de veſte ſacra loqui, non de vſuali, audiat illum in lib. de Inſtitutione Clericorum, ſiue in epiſt. 2. ad Nepotianum hæc ſcribentem. *Veſtes pullas æque deuita, vt candidas, ornatus vt ſordes pari modo fugienda ſunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.* Similia de habitu Auguſtini ſcribit Poſſidius in eius vita cap. 22. ſubiungit poſtea Hieronymus: *Non abſque amictu lineo incedere, ſed pretium veſtium linearum non habere, laudabile eſt.* Ecce tibi, tempore Beati Hieronymi veſtis linea vſualis clericorum erat habitus, ſine quo clericus non incedere ab ipſo Diuo Hieronymo laudatur, dum nimis candidis, & pretioſis non vtantur, qui abuſus per illa tempora forſan inter clericos obrepſerat. Idem Hieronymus in epiſt. ad Fabiolã de veſtibus Sacerdotum, & Clericorum: *Veſtimenta ſua non ſcindet, quia candida ſunt, quia impolluta, quia Agnum ſequentia, & de attonſæ ouis velleribus.*

Septimus eſt Beatus Auguſtinus, qui de habitu ſuorum clericorum, quos ad normam Regulæ Apoſtolicæ reformauit, ita loquitur in ſermone ſecundo de communi vita clericorum. *Nemo det birrum, vel lineam tunicam, vel aliquid aliud, niſi in commune:* Et ille habitus erat communis, tam ipſis clericis, quàm eidem Auguſtino, & erat habitus quotidianus, & vſualis, quem non de Sacriſtia accipiebant, ſed de communi veſtiario, vt in prima parte probatum fuit. Diuus autem Auguſtinus non legitur, nouum habitum clericis præſcripſiſſe, ſed illo eodem vſum, quo & cæteri clerici illorum temporum vti conſueuerant.

V. Sed quod hanc veritatem maximè confirmat, nulli dubium eſt, quin vſus, & forma veri habitus Apoſtolici, & Clericorum Apoſtolicorum ſeruetur in Eccleſia Romana, quæ dicitur Apoſtolica, & præſertim in ipſo Domino Apoſtolico, qui Beati Petri Apoſtolorum Principis locum obtinet, & ſucceſſiuè in Epiſcopis, qui gerunt vices aliorum Apoſtolorum, necnon in Prælatis, & Clericis Apoſtolicis. At Sanctiſſimi Domini noſtri Apoſtolici habitus eſt veſtis linea, cum tunica alba, & birro, qui habitus adeo illius eſt proprius, vt licet monachi ad ordinem Epiſcopalem aſſumpti proprium habitum retineant, nec veſtem lineam aſſumant, tamen cum ad apicem ſummi gradus Apoſtolici promouentur, illico veſtem lineam accipiant. Similiter qui Epiſcopi ordinantur, in ſua creatione veſtem lineam accipiunt, niſi ſint monachi, quos priorem habitum tenere oportet in ſignum monaſticæ profeſſionis, quam emiſerunt. Idem in Clericis Cameræ Apoſtolicæ, Protonotarijs, & cæteris Prælatis Romanæ Curiæ ſeruatur, qui omnes in ſua creatione veſtem lineam accipiunt, & illa non ſolum cum diuinis interſunt, ſed in omnibus actibus publicis vtuntur.

Atque huc argumentum euidentiſſimum deducitur

citur, hanc veſtem clericorum Apoſtolicorum habitum extitiſſe, ab ipſiſmet Apoſtolis deſignatum. quod enim tenet Eccleſia Romana, quæ vniuerſalis eſt, & Apoſtolica, nec Concilijs inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi autoritate Apoſtolica traditum, rectiſſimè creditur. Cæterum vſus veſtis lineæ in Eccleſia Romana apud clericos Apoſtolicos, quin apud Epiſcopos, & ipſum Domnū Apoſtolicum antiquiſſimus eſt, cuius initij memoria non extàt. Ergo ſignum eſt Apoſtolicæ traditionis, iuxta Regulam à B. Auguſtino traditam lib. 4. contra Donatiſtas cap. 24.

VI. NEc obſtat, quod ſi veſtis linea ex inſtitutione Apoſtolica clericorum proprius eſſet habitus, omnes clerici illam ſemper, & vbique ferre deberent, quod cum non faciant, indicium eſt, illam ex inſtitutione Apoſtolica proprium eorum habitum non eſſe. Nam reſpondeo, quemadmodum in prima parte dictum fuit, omnes clericos ab initio Regulares fuiſſe, & ſic etiam veſtis linea omnium clericorum communis, & vſualis erat habitus. Porro quemadmodum ſucceſſu temporis multi ex clericis à primæuo illo communis vitæ inſtituto deſciuerunt, alij verò idem inſtitutum retinuerunt: ita etiam multi ex Apoſtolica conceſſione vſum quotidianum veſtis lineæ omiſerunt, & in ſolis Eccleſijs vel functionibus Eccleſiaſticis huiuſmodi habitum retinuerunt, quem cæteri clerici, qui inſtitutum vitæ Regularis tenuerunt, quotidie deferunt. cum enim habitus regularis ſignum ſit externum profeſſionis internæ, hæc ſeſe inuicem conſequuntur, tenere profeſſionem, & tenere habitum, abijcere profeſſionem, & abijcere habitum.

Dices. At clerici ſeculares in functionibus Eccleſiaſticis eiuſmodi habitum gerunt, non ergo eſt habitus profeſſionis.

Reſpondeo veſtis linea eſt habitus tum profeſſionis, tum clericalis. ideo Canonici Regulares, quia ſunt clerici, & quia ſunt profeſſi, ſemper habitum deferūt, tam quādo munera clericalia exercent, quā quando non exercent, & è contra: clerici verò ſeculares, quia nō ſunt profeſſi, habitum lineū deferunt ſolùm in functionibus clericalibus, nō autē in alijs actibus priuatis. Similiter monachi licet ſint profeſſi, nō tamen deferunt eiuſmodi habitum, niſi in functionibus clericalibus: quia non ſunt clerici ex vi ſuæ profeſſionis, ſed quaſi per accidens.

Dices. Clericos Cameræ Apoſtolicæ, & alios Romanæ Curię veſtem lineam deferre, etiam extra functiones Eccleſiaſticas.

Reſpōdeo hoc noſtram ſententiā minimè infirmare, ſed potius confirmare: hinc enim deſumitur argumentum, omnes clericos Romanæ Eccleſiæ ab initio eiuſmodi habitum geſtare conſueuiſſe, cuius geſtaminis veſtigium etiam nunc à primo illo inſtituto relaxati detinent.

VII. NOn me latet, præter tunicam lineam fuiſſe antiquis clericis alia indumenta tum ex vſu antiquo, tum etiam per Summos Pontifices, & Sacra Concilia deſignata qualia erant, quæ Maſortes, ſiue Almutiæ, Lacernæ, Dalmaciæ, Planeticæ, Birri, Cappæ de choro clauſæ, cappæ apertæ, & pallia vocabantur: de quibus Caſſianus dicto lib. 1. de inſtitutis Renuntiantium, Auguſtinus ſer. 2. de Communi vita clericorum, Gratianus in ſuo Decreto 30. d. & 21. q. 4. & alibi, Benedictus XII. in Reformatione generali totius Ordinis cap. de Forma habitus, & Molanus lib. 3. de Canonicis c. 5. & ſequentibus. Verùm quòd illa ad ſubſtantiam clericalis habitus minimè ſpectent, ac etiam pro locorum, & temporum varietate ſint immutata, quin etiam nonnulla tum clericis, tum monachis ſint communia, prolixiùs de illis agere, ſuperfluum exiſtimaui.

Caput nonum.

De forma tonſuræ Clericorum Apoſtolicorum.

I. QVod non deſint, qui ſub nomine habitus etiam ipſam tonſuram clericalem ſiue monaſticam latiſſima quadam acceptione, ac extenſione complecti voluerint, vt videri poteſt apud venerabilem Bedam lib. 5. Hiſtorię gentis Anglorum cap. 22. & in Concilio IV. Toletano cap. 40. vbi de tonſura clericali inter alia hæc habet: *Vnde oportet pro amputando ab Eccleſijs ſcandalo, vt hoc ſignum dedecoris auferatur, & ſit vna tonſura vel habitus, ſicut totius* Hiſpaniæ *eſt vſus:* Hinc meritò ex nobis deſiderari animaduertimus, vt de forma habitus clericorum Apoſtolicorum agentes, de illorum tonſura aliquid imprę̄ſentiarum dicamus, tū vel ob hoc prę̄ſertim, quod in forma ipſius tonſuræ clerici regulares diſtinguantur à ſecularibus nō ſolùm laicis, verùm & clericis. Iſtud quęſitū vt quò breuius fieri poſſit, elucidemus, & reſoluamus, ijs omiſſis, quę de Paganorum ſacrificulorū tōſuris autores pleriq; à Baronio to. 1. ſub ann. 58. n. 122. relati ſcribunt. Suppono imprimis, tonſuræ vſum apud omnes clericos, & monachos antiquiſſimum in Eccleſia Catholica ſemper fuiſſe, & conſequenter in traditione apoſtolica fundatum: de quo ſcripſerunt autores tū antiquiſſimi, tum etiam probatiſſimi, nimirum venerabilis Beda lib. 3. Hiſtoriæ gētis Anglorū c. 26. & lib. 5. c. 22. Alcuinus, Rabanus, Amalarius, Iſidorus, & alij à Baronio loco proximè citato, & à Cardin. Bellarmin. lib. 2. de Monachis cap. 40. allegati.

II. NEc vacat de cauſis huius inſtitutionis præſēti loco diſputare, an tonſura clericalis in memoriam ſpineę coronę Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti fuerit inſtituta, vt ſentit Beda in locis prox. alleg. an in ſignum ſpecialis conſecrationis, qua monachi, & clerici ſeipſos Deo dedicauerunt, quē admodū in veteri lege Nazaręi tōdebantur in illorū conſecratione, Numerorū c. 6. an in ſignū cōuerſionis & ſingularis pœnitentiæ, quod pœnitentes ex anti-

qua

qua Eccleſiæ conſuetudine tonderentur, ſicut legitur in Concilio Tertio Toletano cap.12. An quia tonſura capillorum vitam lugubrem denotat, quippe quod monachorum partes ſint tum propria, tum aliena peccata lugere: An ob reuentiam B. Petri Apoſtoli, cuius verticem Pagani ob contumeliā abraſerunt: An in ſignum regalis dignitatis clericorum, & maximè Sacerdotum, vt Hieronymus ait in cap. Duo 12. quæſt. 1. An ob alias cauſas, quæ paſſim apud ſcribentes legi poſſunt, quas ſuperfluum exiſtimo longiori oratione hoc loco recenſere, nam quæcunque huius inſtitutionis ratio extiterit, hoc certum, & conſtans eſt, illam in Eccleſia vetuſtiſſimā eſſe, vtpotè à Sanctiſſimis Apoſtolis inſtitutam.

III. Secundò ſciendum eſt, triplicem formam apud veteres inueniri, quæ non ſolùm apud Hæreticos, ſed etiam inter Catholicos in vſu aliquando extitit. Prima, qua Simon Magus, & hæreticus vtebatur. nam illle vt autor eſt Beda lib. 5. Hiſtoriæ Gētis Anglorum cap. 22. tonſuram capitis ita componebat, vt ſupra frontem, & à parti anteriore ſpeciē coronæ repræſentaret, cæterum eadem corona, à parte poſteriori, & in occipitio interciſa videbatur, & decurtata, & iure quidem, nam cum eſſet Hypocrita in præſenti quidem vita cenſebatur ab hominibus illius artibus deceptis corona æternæ gloriæ dignus: verùm in altera vita non ſolùm ipſa corona gloriæ fuit priuatus, ſed ad Inferni ſupplicia iuſtiſſimè damnatus. Hanc formam tonſuræ geſtabant olim Scoti, ac etiam nonnulli Epiſcopi, & Monachi, qui cauſa prædicandi Euangelium ex Scotia in Angliam traijciebant, ac intereos Colmanus quidam, & Monachi in Inſula Lindiſfarnenſi apud Angliam degentes, cum quibus grauis concertatio eſt habita, cuius idem venerabilis Beda lib. tertio cap. vigeſimoquinto, vigeſimoſexto, & ſequentibus meminit: qui demum ab Epiſcopis & clericis Catholicis in Eccleſia Romana Catholicè inſtitutis de ſuo errore certiores effecti, perfectam coronam clericorum, & monachorum Eccleſiæ Romanæ Catholicæ, & Apoſtolicæ, abiecta illa Simoniana, libentiſſimè ſuſceperunt. Altera eiuſdem clericalis tonſuræ forma ea extitit, cuius meminit Concilium Quartum Toletanum capite quadrageſimo ita ſcribens: *Omnes Clerici, & Lectores, ſicut Leuitæ, & Sacerdotes detonſo ſuperiùs capite toto, inferius ſolam circuli coronam relinquant; non ſicut huc vſq; in Gallitia partibus facere Lectores videntur, qui prolixis, vt Laici, comis in ſolo capitis vertice modicum circulum tondent. Ritus enim iſte in Hiſpania huc vſque Hæreticorum fuit: vnde oportet, vt pro amputando ab Eccleſijs ſcandalo hoc ſignum dedecoris auferatur, & ſit vna tonſura, vel habitus, ſicut totius Hiſpaniæ eſt vſus. Qui autem hoc non cuſtodierit, fidei Catholicæ reus erit.* Ex hoc Concilio habes, hanc ſecundam formam tonſuræ, qua clericorum ſupremus vertex in modum parui circuli tondetur, relictis alijs capillis prolixis more laicorum, quod eſſet in vſu apud Hæreticos in Regnis Galitiæ degentes, ſanctiſſimè ab eodem Concilio Catholicis interdictam, ad materiam ſcandali tollendam: quo tamen ſcandalo ceſſante, apud plurimos Catholicorum in Hiſpania, Italia, & alijs Prouincijs in vſu fuit, & nunc etiam tenetur. Tertia eiuſdem clericalis tonſuræ forma cuius priſci Patres frequentius meminerunt, fuit in modum coronæ, ita nimirum, vt detonſo ſuperius capite in modum circuli, ſiue ſphæræ, necnon etiam in parte inferiori, remaneant capilli ad modum coronæ torum caput ambientes, vt præfatum Concilium apertè indicat, & D. Hieronymus, cuiuſmodi ea eſt, quam nunc Canonici, & cæteri Regulares ferè omnes tenent.

Ex tribus formis prædictis certum eſt, tonſurā clericorum regularium primitiuæ Eccleſiæ non fuiſſe iuxta primam formam: quia illa forma nullus Catholicorum, pauciſſimis exceptis, in angulo Scotorum per ignorantiam lapſis, vtebatur, nec reperi alium autorem, qui tonſuræ ſemicircularis meminerit, præter vnum Bedam in locis proximè allegatis. Et reſtat dubium, an eſſet iuxta ſecundam formam, qua nūnc paſſim ſeculares clerici vtuntur: an verò iuxta tertiam, quam deferunt Canonici, & cæteri omnes Regulares pauciſſimis exceptis. Ad quod dubium reſolutè, & ſine vlla hæſitatione reſpondeo, tonſuram antiquorum clericorum ab exordio naſcentis Eccleſiæ vſque ad tempora D. Hieronymi, & Auguſtini formam coronæ iuxta tertium modum explicatum habuiſſe, cuiuſmodi eſt, quam nunc etiam nos clerici canonici geſtamus: vt ex hoc etiam capite intelligas, non ſolùm antiquum illud clericorum Apoſtolorum inſtitutum, ſed etiam integrum illorum habitum nunc quoque apud noſtros canonicos ſeruari. Huius veritatis habeo teſtes tum antiquos, tum etiam probatos, quos referam. IV.

Primus eſt D. Hieronymus in d.c. Duo 12. q. 1. qui tum formam, tum vſum, & originem tōſuræ clericalis in hunc modum deſcribit. *Hi ſunt reges (de clericis loquitur) id eſt ſe, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo regnum habent, & hoc deſignat corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ Eccleſiæ in ſignum regni, quod in Chriſto expectatur. Raſio verò capitis eſt temporalium omnium depoſitio.*

Secundus teſtis eſt Canon ex Cōcilio IV. Toletano c. 40. proximè alleg. ex quo Card. Bellarm. lib. de Monachis c. 40. *Iubet Concilium, vt omnes clerici toto capite detonſo ſolum circulum capillorum ſuper aures relinquant, ex quo apparet olim eandem fuiſſe coronam clericorū, & monachorū: ſed monachi quidem ſeruauerunt antiquam conſuetudinem, clerici verò magna ex parte illam mutauerunt.* Hæc Bellarminus.

Tertius eſt Beda d. lib. 5. c. 22. dicens: *Neq; ob id tantū in coronā attondemur, quia attonſus ita eſt Petrus: ſed quia Petrus in memoriā Dominicæ paſſionis ita attōſus eſt,* & inf. *Ita oportet et eos, qui vel monachi votū, vel gradum clericatus habent, & arctiori-*

bus neceſſe habent pro Domino ſe continentiæ funibus adſtringere, formam quoq; coronæ, quam ipſe in poſſione ſua ſpineam portauit in capite, vt ſpinas, & tribulos peccatorum noſtrorum portaret, id eſt exportaret, & auferret à nobis, ſuo quoq; in capite per tonſuram præferre, vt ſe irriſiones, & opprobria pro illo libenter, ac prompto animo ſufferre ipſo etiam frontiſpicio doceant, vt coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe ſemper expectare, preq; huius perceptione aduerſa mundi, & proſpera contemnere diligerent.

Quartus eſt Gregorius Turonenſis in vita Sancti Patritij cap. 17. vbi de Sancto Nicetio verba faciens, inquit: *Sanctus Nicetius Epiſcopus ab ipſo ortus ſui tempore clericus eſt deſignatus, nam cum partu fuiſſet effuſus, omne caput eius, vt eſt conſuetudo naſcentium infantium, à capillis quidem nudum cernebatur: in circuitu verò modicorum pilorum ordo apparuit, vt putares, ab eiſdem coronam Clerici fuiſſe ſignatam.*

Quintus eſt B. Auguſtinus in epiſtola 147. ad Proclinianum, vbi meminit tonſuræ clericalis ſub nomine coronæ: *Per coronam*, inquit, *noſtram nos adiurant veſtri: per coronam veſtram vos adiurãt noſtri.* Eadem verba habentur apud Hieronymum epiſt. 26. inter epiſtolas Auguſtini: *Fratres tuos Dominum meum Alipium, & Dominum meum Euodium, vt nomine meo ſalutes, precor per coronam tuam.*

Sextus eſt Canon Concilij Niceni primi 76. qui ſic habet: *Vt Religioſi tum monachi, tum moniales habeant alia indumenta, & alios mores, quàm habent Laici, & tondeant caput in modum coronæ.*

V. Septimus D. Iſidorus lib. 2. de officijs cap. 4. vbi dicit tonſuram, & coronam clericalẽ fuiſſe inſtitutam ab Apoſtolis. Ex quibus videas, parum probabilitatis habere, quod Baronius tom. 1. ſub anno 58. nu. 229. ſcribit, non fuiſſe olim vnam & eandem conſuetudinem omnium Eccleſiarum in tonſura clericali ferenda ad modum coronę. nam ſi de priſco illo tempore vſque ad Beatos Hieronymum, & Auguſtinum, & paulò etiam poſt illud loquitur, apparet, conſuetudinem totius Eccleſiæ fuiſſe, vt clerici, ac monachi tonſuram in modum coronæ deferrent, non in modum parui circuli in ſummo vertice, ſicut modò fertur à clericis dictis ſecularibus: nam iſta neque refert coronam regiam, nec etiam ſpineam coronam Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quod de corona priſcorum clericorum præfati Doctores affirmant, ſed vt rem exemplo illuſtremus, qualiſnam fuerit tonſura priſcorum clericorum Apoſtolicorum, intueri licet in Domno Apoſtolico, in quo Apoſtolici habitus integritas ſeruatur, nam ille tonſuram clericalem non inſtar parui circuli in ſummo vertice, ſed in modum coronæ totũ caput ambientis ex vetuſtiſſima, & nunquam temerata conſuetudine defert.

VI. Vtrum autem ipſa corona clericalis fieret cũ tonſura, itaut cutis operta relinqueretur, D. Hieronymus in Ezechiel cap. 44. circa illa verba: *Cumq; ingredientur portas atrij, &c.* dicit, Sacerdotes capita ſua nec radere debere, neq; comam nutrire, ſed tondere debere capita ſua, itaut operta ſit cutis, & idem dicit in cap. 3. & 6. Iſaiæ eodem modo loquitur Concilium Agatenſe, cuius Canonem refert Gratianus in cap. Clerici 23. d. & Martinus Papa relatus in c. non liceat il 2. eadem d. & Alexander III. in cap. Clericis de vita & honeſtate clericorum. E contrario Anacletus Papa in c. Prohibere, ead. diſt. 23. dicit, Clericos radendos eſſe, idq; ex præcepto Apoſtolico. Meminerunt etiã raſuræ Gregorius Nazianzenus in Maximum, & Socrates lib. 3. Hiſtoriæ tripartitæ cap. 1.

Ceterum ſiue illi antiqui clerici tonderentur, ſiue raderentur, parum retulerit, & potuit quoad hoc eſſe varia conſuetudo Eccleſiarum, vel ſaltem diuerſis temporibus, vel in diuerſis prouincijs, vt aliquando tonſura fieret cum raſura, aliquando verò ſine raſura. Quemadmodum etiam parum referebat, an barbam raderent, an etiam laxarent: nã in diuerſis prouincijs diuerſus erat mos barbam radendi, ſiue laxandi, Occidentales enim tondebant, vel etiam radebant: Orientales verò laxabant. Immo Clemens Primus Petri diſcipulus, & ſucceſſor lib. 1. Inſtitutionum Apoſtolicarũ c. 3. Barbæ raſuram expreſsè interdicit. *Oportet præterea*, inquit, *non barbam radere, neque formam hominis contra naturam mutare: ait enim lex, non radetis barbas veſtras: mulieres enim vt deceret, non eſſe barbatas, fecit earum autor Deus, viros contra, vt non deceret, idem iuſſè ſtatuit.* De qua Conſtitutione, & illius cauſis videnda ſunt, quæ Franciſcus Turrianus in illum locum ſcitè de more obſeruat, & habentur in tomo 1. Conciliorum. Et nũc etiam inter ordines Regulares aliqui barbam vel radunt, vel ad cutim tondere ſolent: alij verò laxant. Neq; tamẽ qui laxant vt inter clericos Theatini, & S. Pauli Decollati, & inter mendicãtes Fratres D. Franciſci ſtrictioris obſeruantiæ Cappucini nuncupati, ac inter Eremitas Camaldulenſes, & montis coronæ, minùs perfecti cenſentur, quàm qui tondent, vel radunt, vt inter clericos Ieſuitæ, & inter mendicantes Prædicatores, & Fratres D. Frãciſci reformati, & monachi omnes. Verùm conſuetudines vnius cuiuſq; inſtituti ab Eccleſia probati tenendas eſſe arbitror, & omnem luxum ſiue in coma, ſiue in barba nutrienda ab ipſis clericis ſiue regularibus, ſiue etiam ſecularibus ita arcendum, vt tamen in barbæ raſura tantum momenti conſtitutum non putemus, quod ex ea potiſſimum regularis diſciplinæ ſummam pendere arbitremur, ſicut nonnulli interdum ſentire videntur, zelum forſan habentes, at non ſecundum ſcientiam excutientes culices, & camelos vorantes, decimantes mẽtam, & anetum, & quæ interiora ſunt paropſidis, immunditiarum plena relinquentes. VII.

Caput decimum.

Canonicorum Ordinem ab Apoſtolis fundatum vſque ad Beati Patris Auguſtini tempora continuatum maximè floruiſſe, ac toti orbi notiſſimum extitiſſe.

I. QVia Ioannes Marquez in ſuo libro nuper edito de origine fratrum Eremitarum Auguſtinenſium inter multa, quæ de Canonicis Regularibus falsò videtur aſſerere, hoc præ cæteris inſigne, & luculentum cap. 8. S. 5. pag. mihi 51. col. 2. ſcribit, Canonicorum Ordinem, licet ab Apoſtolis plantatum, circa B. Auguſtini tempora vix in mundo agnitũ, quod patum tunc temporis fuiſſet dilatatus, quæ res in cauſa fuit, vt eundem Auguſtinum ipſius Ordinis primum inſtitutorem plerq; exiſtimauerint, poſteaquam de ipſius Ordinis fundatione in præcedentibus dictum fuit, compellor nunc illius continuationem vſque ad B. Auguſtini tempora mõſtrare, illumq; per id temporis ante reformationem ab Auguſtino inchoatam maximè per omnes Eccleſias floruiſſe, ac toti mundo notiſſimum extitiſſe, quod non vnico, verùm triplici argumentationis genere tum facillimè, tum etiam euidentiſſimè præſtabo, nimirum teſtimonijs Doctorum, qui vel conceptis verbis, vel ſaltem æquipollentibus hoc teſtantur, necnon ex Sãctis Patribus, qui ante Auguſtinum ipſi Ordini reformando, ac inſtaurando ſtrenuam operam impenderunt, ac tandem ex ipſis Eccleſijs tum Cathedralibus, tum etiam Metropolitanis, in quibus ante D. Auguſtinum Ordo canonicus ſummopere florebat. Et quidem quod attinet ad teſtimonia primi generis, inter autores, ex quibus ipſa Canonici Ordinis continuatio vſque ad Beatum Auguſtinum deducitur, primus teſtis irrefragabilis eſt Vrbanus Primus in allegata epiſtola ad omnes Chriſti fideles, relatus in dict. cap. Scimus 12. quæſt. 1. vbi fatetur vitam communem inter omnes clericos ſub obligatione votorum vſq; ad ſua tempora per omnem Eccleſiam durauiſſe, cuius verba ſuperius c. 5. num. 2. ſunt allegata. Hic Pontifex circa annum Domini 232. martyrio coronatus fuit.

Secundus eſt Concilium Nicenum primum ſub Syluestro Papa, & Conſtantino Magno circa annũ 320. celebratum, in quo non ſemel de clericis ſub Canone, ſiue ſub regula degentibus mentio habetur, vt in Canone 17. cuius verba referuntur in c. Quoniam multi 47. diſt. vbi interdicitur clericis viuentibus ſub regula, vel vt Gentiani lectio habet, ſub Canone, non ſolum exercitium vſurarum, ſed etiam omnis negotiatio ſub pœna depoſitionis, & in c. præcedenti, cuius etiam verba referuntur in cap. Si qui vero 9. q. 1. vbi interdicitur omnibus clericis, ſiue presbyteris, ſiue diaconis, ſiue alijs ſub regula conſtitutis, ne à ſuis Eccleſijs diſcedant, & ſi diſceſſerint, ne in alijs Eccleſijs recipiantur, item in Canone 15. ſecundum verſionem ex Arabico: *Si quis eorum, qui ſunt in Clero, aut in Regula acquirendis opibus ſtudeat, aut vſuris, vel iniquis lucris, deiiciatur ab Ordine, & ſit alienus à Regula.*

Tertius eſt Euſebius Cæſarienſis, qui vixit poſt Magnum Conſtantinum vſque ad annum circiter 340. in ſecundo libro Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ c. 16. vbi dicit inſtitutum D. Marci in Eccleſia Alexandrina plantatum, de quo ſuperius ex Philone diximus, vſque ad ſua tempora in omnibus Eccleſijs, & monaſterijs retentum, quod ſaltem de Eccleſijs Orientalibus intelligi debet: *Tanta*, inquit, *refertur multitudo credentium virorum, ac mulierum primo ingreſſu exemplo ſobrietatis (ſcilicet D. Marci.) & continentiæ congregata, vt etiam conuerſatio eorum, qui per ipſum crediderant, & vita totius abſtinentiæ, ac frugi eorum ſobriaq; conuiuia librorum memoriæ mandarentur à viro diſertiſſimo Philone, quem ſermo tenet, temporibus Claudij Imperatoris* Romam *veniſſe, & Petrum Apoſtolum vidiſſe, atque eius adhæſiſſe colloquiis, verbum Dei prædicantis, quod valde eſt veriſimile, quia ſcripturam iſtam, quam diximus, poſterioribus ab eo temporibus conſtat eſſe compoſitam, in qua euidentiſſimè omnia* Eccleſiæ *inſtituta complectitur, quæ & tunc tradita ſunt, & in hodiernum ſeruantur à nobis, ſed & abſtinentium vitas, eorum duntaxat, qui nunc in* Eccleſiis, *vel monaſteriis degunt, deſcribit ad liquidum.* Ecce tibi inſtitutum vitæ abſtinentium (illi idem erant quod alio nomine Regulares) vſque ad tempora Euſebij retentum non ſolum in monaſterijs, id eſt inter monachos, ſed etiã in Eccleſijs, ſiue inter Clericos.

QVartus eſt B. Ambroſius in ſerm. 69. de Natali Beati Euſebij Vercellenſis Epiſcopi, & martyris vbi inter præclara illius Sancti viri facinora recenſens, quod ab exilio reuerſus ſuos clericos ad inſtar Orientalis Eccleſiæ reformauerit cum officijs clericalibus monachorum inſtituta iungens inquit: *Nam vt cætera taceam, illud quàm mirabile eſt, quod in hac Sancta Eccleſia eoſdem monachos inſtituit, quos clericos, atq; iiſdem penetralibus ſacerdotalia officia contineri, quibus & ſingularis caſtimonia conſeruatur, vt eſſet in ipſis viris contemptus rerum, & accuratio Leuitarum: vt ſi videris monaſterii lectulos, inſtar orientalis propoſiti iudices: ſi deuotiones Cleri, perſpexeris, Angelici Ordinis obſeruatione gaudeas.* Ex quibus habes, Beatum Euſebium more Orientalis Eccleſiæ ſuam Eccleſiam reformaſſe, & conſequenter vſque ad tempora Beati Euſebij in Eccleſia Orientali regularia inſtituta inter clericos paſſim viguiſſe. nam quos Beatus Ambroſius Vercellenſis Eccleſiæ monachos ob regularia inſtituta nuncupat, eoſdem ipſius Eccleſiæ clericos fuiſſe, ſtatim declarauit. II.

Quintus eſt S. Hieronymus in epiſt. 2. ad Nepotianum ſupra citatus, qui cum expreſsè dicat, clericos ſuorum temporum nihil proprium tuta conſcientia poſſidere potuiſſe, & illos non ſine veſte linea inceſſiſſe, ex illorum profeſſione, & habitu ſatis indicat, regularia inſtituta inter clericos vſque ad ſua tempora retenta fuiſſe: quanquam clerici Romani illius tempore ob temporalium bonorum affluentiam paulatim inciperent relaxari à primæuo illo inſtituto, quod tandem progreſſu temporis reiecerunt, contra quos grauiter inuehi cœpit idem Hieronymus: vnde apud illos grauiter offendit, vt videri poteſt apud Baroniū tom. 4. ſub an. 385. n. 8.

III. SExtus eſt ipſemet Auguſtinus, qui Petiliano ſibi obijcienti, quod inſtitutum vitæ monaſticæ primus ille in Africam inuexiſſet, quod quale genus vitæ eſſet, ignorare ſe finxit, reſpondet lib. 3. contra literas Petiliani, genus vitæ monaſticæ à ſe in Africam introductum, toti Orbi notiſſimum fuiſſe. Conſtat verò, B. Auguſtinum Ordinem Canonicorum Regularium, ſiue clericorum regulariter viuētium in Africam introduxiſſe, id enim omnes nemine contradicente fatentur, Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Eccleſiaſticis in Auguſt. in cēſura ſermonum ad Eremitas, S. Carolus Borromæus S. R. E. Cardinalis, & Epiſcopus Mediolanenſis in actis illius Eccleſiæ par. 7. in epiſt. de tranſlatione S. Simpliciani, Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 7. quin, & Cardinalis Baronius tom. 3. Annal. ſub anno 328. nu. 22. vbi hæc inter alia ſcribit: *Qui verò in orbe occidentali monachiſmum coniunxerit clericatui, prædicatur à S. Ambroſio S. Euſebius* Epiſcopus *Vercellenſis*, & infra: *Quod ipſum præſtantiſſimum vitæ genus S. Martinus* Epiſcopus *Turonenſis tranſuexit in Gallias, & S. Auguſtinus in Africam*. Et licet idem Baronius alibi dicat, Beatum Auguſtinum duos ordines in Africa inſtituiſſe, alterum monachorum viuentium in ſolitudine ab hominum conuerſatione remotiſſimorum: alterum clericorum in vrbibus commorantiū, quæ res nonnullis cauſa extitit, vt in ſpem Eremiticæ ab Auguſtino inſtitutæ probandæ, & ſuadendæ erigerentur, de qua re in prima parte dictum fuit: hoc tamen ſufficit, nec Baronium, nec aliquem probatum Doctorem negare, quin B. Auguſtinus Ordinem clericorum canonicorum in Africam inuexerit, ac latè propagauerit. vnde

Septimo loco produci poſſunt Autores, qui dicunt, inſtitutum clericorum communiter viuentiū, quem D. Auguſtinus in Eccleſia Hipponenſi, & exinde per totam Africam plantauit, non illum primitùs inueniſſe, ſed in Italia, & præſertim Mediolani ſub D. Ambroſio didiciſſe. Hi ſunt Baronius, Ioannes Molanus, & S. Carolus Cardinalis, & Archiepiſcopus Mediolanenſis in locis proximè allegatis, & Carolus Epiſcopus Nouarienſis in ſua Nouaria lib. 2. vbi de ſancto Gaudentio noſtræ Nouarienſis ciuitatis primo Epiſcopo, & Patrono ita ſcribit: *Diſcipulus fuit S. Gaudentius, S. Euſebij Vercellenſis, Lectoris officio in ea Eccleſia functus, eo magiſtro vel ſuſcepit, vel ſuſceptam perfectiùs coluit Canonicæ vitæ diſciplinam, hoc ei tribuitur ſacris literis, quibus Eccleſia Nouarienſis eius laudes canit, ac celebrat. Hæc in antiquis membranis habentur, hæc in ore Nouarienſium adhuc ſonant: Poſitus in iuuentute B. Gaudentius ſtudioſè rectam ſecutus eſt Canonicæ vitæ normam. Boni ſacerdotes veteres ſequentes verbum Domini renunciabant ijs, quæ poſſidebant, abnegabant ſemetipſos, quod quidem præcipuum eſt: non omnes tamen Canonicis quibuſdam ſeſe deuinciebant inſtitutis; ijs inquam inſtitutis, quæ perfecto, & ab Apoſtolis inſtituto perfectæ vitæ canone continentur. Hoc Sanctus Ambroſius appellat officia clericorum cum inſtitutis monachorum coniungere, cuius rei autorem in occidente facit S. Euſebium Vercellenſem Epiſcopum Gaudentij noſtri magiſtrum. Præclarum ſanè teſtimoniū, & valdè obſeruandum ex quo fatendum eſt, perfectiorem clericorum diſciplinam, & monaſteria clericalia in Occidentalibus Eccleſiis ab eo profecta eſſe, & ipſum S. Auguſtinum eius diſciplinæ ſanctiſſimum, præcipuumq; cultorem, vnà cum Euangelio in hac regione eam didiciſſe, diſciplinam intelligo clericorum Canonicam in vniuerſum, non certi alicuius Ordinis, aut Congregationis*. Hæc ille.

OCtauo loco addi etiam poſſunt autores, qui IV.
dicunt, clericos primitiuæ Eccleſiæ vitam communem vſque ad magnum Conſtantinum retinuiſſe, quo tempore Eccleſia redditibus aucta, etiam affectus inordinatus cupiditatis bonorū temporalium adeo augeri cœpit, vt multi vel apertè, vel ſaltem occultè bona temporalia in particulari habere voluerint. Hi ſunt Præpoſitus cap. 1. d. 44. nu. 4. Boëtius in quodam ſuo tractatu de vita Eremitica circa medium, quidquid illi in contrarium à nonnullis tribuatur, Dominicus Soto lib. 10. de Iuſtitia, & Iure q. 4. art. 3. Abbas in cap. Licet de officio Ordinarij, & cap. Deus qui, de vita & honeſtate Clericorum. & cap. Epiſcopus de Præbendis, pro quanto dicit, quod ab initio non erant præbendæ, & quod clerici viuebant in communi, ſed poſtea ſucceſſu temporis cœperunt habere propria, & facti ſunt ex Regularibus ſeculares, quod etiam fatetur Durandus in Rationali lib. 6. cap. de Septem diebus poſt Paſcha.

SEcundum argumentum principale ad eandem V.
continuationem probandā ſumi poteſt ex Sanctis Patribus, qui ipſum Ordinem ſub tempora Beati Auguſtini à diſtrictione Canonicæ diſciplinæ paulatim relaxari animaduertentes, eidem reparando ſtrenuam operam impenderunt: nam quod ea ſit terrenarum diuitiarum proprietas, vt quò minus poſſidentur, minus appetantur, & quantò magis augentur, tantò auidius deſiderentur: eſt enim cupiditas ignis quidam, vt appoſitè D. Baſilius homil. 7. ex varijs contra diuites auaros. *Auarus*, inquit, *naturam ignis æmulatur, decem talentis alia decem addere ſtudens, & cum viginti facta fuerint, alia viginti quærit: & ſemper id, quod additur, auget concupiſcentiam*. Hinc factum eſt,

vt

vt Eccleſia per Magnum Conſtantinum affluentia bonorum temporalium aucta, dira cupiditas inter clericos paulatim ſerpendo, ac æſtuando ſanctiſſimum illud communis vitæ Apoſtolicæ inſtitutum non ſolùm in diſcrimen adduxerit, ſed quod dolendum eſt, magna ex parte labefactauerit. Huic periculo tam graui occurrentes Sanctiſſimi Præſules, nullum non mouerunt lapidem, vt ſuos clericos in regulari diſciplina, vbi illæſa adhuc ſeruabatur, continerent: vbi verò iam collapſam deprehendebant, pro viribus inſtaurarent. ex quibus vt Vrbanum Primum omittamus, in ſæpe allegato cap. Scimus 12. quæſt. 1. vtpote aliquantò vetuſtiorem, præcipui fuerunt inter Græcos Magnus ille Athanaſius Alexandriæ Epiſcopus. is enim huic operi tam impensè incubuit, vt de illo ſcribat Baronius tom. 3. ſub anno 328. num. 23. illum monachorum inſtituta in Clerum Eccleſiarum Ciuitatis tranſtuliſſe. & ſupra num. 22. Euſebium Vercellenſem Apoſtolica Legatione apud Eccleſiam Alexandrinam functum, ibidem inſtitutum didiciſſe, quod in Occidentem ad ſuos clericos reuexit, & in ſua Eccleſia plantauit. quod non ita intelligendum eſt, vt vitæ regularis inſtituta primus Athanaſius Alexandrinis clericis addiderit, quam D. Marcus regularem inſtituerat, vt ſupra oſtendimus: ſed quod regularem diſciplinam in ea labentem ad primæuum inſtitutum reparauit.

Secundus, qui in eadem Eccleſia Orientali tam pio, & præclaro facinori totus incubuit, numeratur Magnus Baſilius. Extant inter eius opera libelli animaduerſionum ad Canonicos, ac etiam contra Canonicas delinquentes. extat inter Monaſticas Conſtitutiones cap. 19. in Ordine ſub hoc titulo. *Ad Canonicos in Monaſteriis regulariter degentes*. Et quanquam non deſint, qui illum inter monachos numerare velint, tamen ſi illius vitæ rationem, ac inſtitutum diligentiùs quis animaduerterit, inueniet omni dubio procul carenus illum monachum à nonnullis vetuſtioribus dici, quod clericus cum eſſet, regularis vitæ normam ſtudebat exactiſſimè ſeruare. quod etiam Ioannes de Nigraualle in ſuo epilogo Chronicarum 13. c. 18. non temerè adnotauit.

VI. Porro ex Patribus Latinis, qui ſub Auguſtini tempora ipſi ordini canonico reparando viriliter inſtiterunt, primum locum D. Syluestro Papæ Primo iſtius nominis meritò tribuendum iudicabunt, qui ea ponderauerint, quæ in illius vita, & in officio per Eccleſiam Romanam vſitato leguntur, illum ſcilicet prouidiſſe, vt clericis copioſis egentes coniungeret, & ſacris virginibus, quæ ad victum neceſſaria eſſent ſuppeditarentur, & quod de Clericis Regularibus in Baſilica Lateranenſi per Conſtantinum fundata ſtatim locatis Romani Pontifices teſtantur, de quibus capite ſtatim ſequente verba faciemus.

Secundus recenſetur Beatus Euſebius Epiſcopus Vercellenſis, de hoc ſanctiſſimo præſule Sanctus Ambroſius præter ea, quæ in ſerm. 69. de Natali eiuſdem Sancti Euſebij ſuperiùs relata ſcribit, in epiſtola 82. quæ eſt ad Vercellenſem Eccleſiam, poſt medium, in eodem argumento verſans hæc ſubdit. *Quod ſi in alijs Eccleſijs tanta ſuppetit ordinandi ſacerdotis conſideratio, quanta cura expetitur in Vercellenſi Eccleſia, vbi duo pariter exigi videntur ab Epiſcopo, monaſterij continentia, & diſciplina Eccleſiæ. Hæc enim primus in Occidentis partibus diuerſa inter ſe Euſebius ſanctæ memoriæ coniunxit, vt & in Ciuitate poſitus inſtituta monachorum teneret, & Eccleſiam regeret ieiunii ſobrietate. multum enim adiumenti accedit ad ſacerdotis gratiam, ſi ad ſtudium abſtinentiæ, & normam integritatis iuuentutem aſtringat, & verſantes intra Vrbem abdicet vſu Vrbis, & conuerſatione*. Quod etiam ita accipiendum eſt, vt non primus ille regularis vitæ inſtituta in clericos Eccleſiæ Occidentalis introduxerit, cum ab initio per profeſſionem votorum clerici omnes regulariter viuerent, quemadmodum ſupra oſtendimus: ſed quòd primus ille diſciplinam collapſam inter ſuos clericos reſtituit, vel quòd præter vitam communem, ac cœlibem rigiditates quaſdam ex monachis acceptas eiſdem clericis adiunxit.

Tertius fuit D. Hilarius Pictauienſis, quem ſimiliter ab exilio reuocatum Gallicanam Eccleſiam Orientalis inſtar, apud quam exulauerat, ſtatim reformaſſe, & clericos ſuos regulariter viuentes inſtituiſſe, autor eſt frater Hieronymus Romano lib. 6. de Repub. Chriſtiana cap. 4. & 16. & ex illo Emanuel Rodericus tom. 1. quæſtionum Regularium quæſt. 3. art. 1.

Quartus recenſetur à Baronio loco allegato ex tomo 3. ſub anno 328. num. 22. Sanctus Martinus Epiſcopus Turonenſis, & Sancti Hilarij Pictauienſis diſcipulus, nam de inſtituto regulari per Beatum Euſebium Vercellenſem ex Oriente in Eccleſiam Occidentalem euecto verba faciens inquit: *Quod ipſum præſtantiſſimum vitæ genus Sanctus Martinus Turonenſis Epiſcopus tranſuexit in Gallias, & Sanctus Auguſtinus in Africam: qui admirabili quadam connexione duo hæc (vt dictum eſt) omnium perfectiſſima vitæ genera Clericorum, & Monachorum in vnum pariter coniungentes, tanquam lucidiſſimis aſtris, vt olim Martyres tempore perſecutionis, in pace Chriſti Eccleſiam exornauerunt*.

Quintus ſubnectitur Beatus Gaudentius Nouarienſis noſter Beati quidem Euſebij Vercellenſis, peregrinationis, ac exilij comes, Sancti verò Martini Turonenſis, notarius Eccleſiæ autem Nouarienſis primus Epiſcopus, & Sacri Ordinis apud noſtros Sator. de quo qui Nouarieñſis Eccleſiæ Hiſtoriam texuit Carolus eiuſdẽ Ciuitatis Epiſcopus lib. 2. in princ. fatetur, illum & in iuuentute poſitum ſtudioſè canonicæ vitæ normam ſecutum, & ſuum Magiſtrum Euſebium imitatum ſuis clericis cum clericalibus officijs regularia etiam inſtituta iunxiſſe. Hinc Ioannes Philippus Nouarienſis in Chronica lib. 3. cap. 23. *Epiſcopatus*, inquit, *No-*

 uarien-

narienſis fuit Canonicorum Regularium, vt apparet in ædificijs antiquis adbuc extantibus, & in ſcripturis ipſius Eccleſiæ, & Eccleſia B. Gaudentij, dicitur enim in legenda eius, quod ipſe ædificauit per Parochias monaſteria, & cellas, & pater effectus eſt innumerabilium Clericorum.

VII. SExtus fuit B. Proiectitius Bergomenſis Eccleſiæ Archidiaconus & Martyr, qui obijt circa annum Chriſti 308. vt ex Epitaphio illius tumulo inſcripto notauit, qui illius vitam Italico idiomate ſcriptam recens inuulgauit Marius Mutius einſdem Eccleſiæ Canonicus, & non vulgaris eruditionis, & literaturæ Theologus. De hoc B. Martyre in hiſtoria Eccleſiæ Bergomenſis cuius titulus eſt. *De ſacra, & fertili Bergomenſi vinea ex diuerſis authenticis, Catholicisq; libris, & ſcripturis diligenti cura collecta.* in prima parte cap. 7. ita legimus. *Proiectitius primus Bergomi Archidiaconus per annos ſeptem, menſes ſex, hanc ſacratiſſimam vineam cuſtodiuit, & ſibi coadiutores, ſucceſſoresq; elegit quadraginta clericos, qui ſecundum Regulam, moresq; Apoſtolorum viuerent. Hæc ex Epitaphio eius, & ex 3. libro Chronicarum Domini Ioannis Mariæ Mediolanenſis Canon. R. & ex hiſtoria ipſius ſcripta in lib. 3. cap. 1. & 2. de Antiquitatibus, & geſtis Diuorum Bergomenſium.* Quæ ſi vera ſunt habes euidentiſſimè, vnde conuincas, non primum D. Euſebium Vercellenſem Epiſcopum in occidentali Eccleſia ſuos clericos regulariter viuentes inſtituiſſe, ſed longè ante illum idem inſtitutum inter Bergomenſes clericos viguiſſe, duraſſe verò in eadem Eccleſia diſciplinam Regularem ad noſtra ferè tempora inferius ſuo loco authenticis documentis oſtendemus.

Quibus omnibus mea ſententia abſque vllo dubio Beatus ipſe Ambroſius Mediolanenſis Epiſcopus, aut eius Archidiaconus Simplicianus adcedus: tum quòd Mediolanenſem Eccleſiam ab initio Regularem fuiſſe infra oſtenſuri ſumus, tum quòd ſcribat S. Carolus in Actis Eccleſiæ Mediolanenſis parte 7. in epiſtola de tranſlatione S. Simpliciani, inſtitutionem vitæ communis Hipponenſium clericorum à Simpliciano presbytero profectã, ab eoq; Auguſtinum apprimè edoctum: ad quem etiam libros de Trinitate poſtmodũ Auguſtinus ſcripſit, veluti aurum probans ex affrictu. Omitto D. Proſperum Aquitanum, qui clericis Aquitanicis ad communem vitam Apoſtólicam reformandis maximè laborauit tum exemplo, tum etiam ſcripto, vt in 2. libro illius de Vita contemplatiua legimus, ac etiam D. Patritium Hyberniç Apoſtolum, qui idem inſtitutum in Eccleſia Hybernenſium plantauit, quòd D. Auguſtino coætanei, aut etiam paulò recentiores fuerint, & Regularem diſciplinam ab ipſo Auguſtino exiſtimentur accepiſſe.

Caput vndecimum.

De Eccleſijs Cathedralibus, Metropolitanis, & alijs Canonici Ordinis Collegiatis ante D. Patrem Auguſtinum.

TErtium Argumentum ad eandem veritatem demonſtrandam ſumitur ex pleriſque Collegiatis, Cathedralibus, ac etiam Metropolitanis clericorum Canonicorum Eccleſijs, in quibus Ordo Canonicus etiam ante Auguſtini tempora ſumma cum laude florebat, nam in primis quod ad Orientales attinet, omnes Orientalium Eccleſias vſque ad annum 340. eiuſmodi inſtitutum retinuiſſe, indicio ſunt, quæ Euſebius Cæſarienſis lib. 2. cap. 16. in verbis ſuperius recitatis, ac etiam cap. 17. ſcribit, cui adſtipulantur verba D. Ambroſij Mediolanenſis ſerm. 69. cum de reformatione clericorum Eccleſiæ Vercellenſis per B. Euſebium eiuſdem Eccleſiæ Antiſtitem facta ſcribens inquit, illum ſuos clericos inſtar Orientalis Eccleſiæ inſtituiſſe. Verùm vt ad particulares Eccleſias deſcendamus. Primò certum eſt, Eccleſiam Alexandrinam regularem diſciplinam per D. Marcum in ea plantatam diutius retinuiſſe: Immo verò ſucceſſu temporis labentem per Magnum Athanaſium impensè reparatam, vt in præcedentibus ex Cardinali Baronio adnotauimus. floruit autem D. Athanaſius circa annum Domini 350. & circa annum 370. ex hac vita fragili migrauit ad æternam, ſi eidem Baroniò fides adhibetur. I.

Altera inter Orientales Eccleſias, in qua per eã tempora Regularis diſciplina ſumma cum laude florebat, fuit Eccleſia ciuitatis Rinochureræ, in ea Aegypti prouincia, quæ Caſſiotis nuncupatur, ex Nicephoro cuius verba ex lib. 2. Hiſtoriæ cap. 38. ſuperius ſunt recitata.

Tertia fuit Eccleſia Cappadociæ, in qua multa Canonicorum in monaſterijs degentium collegia extitiſſe circa tempora Magni Baſilij, argumento ſunt, quæ ille cap. 19. de inſtitutis Monaſticis ad Canonicos regularem vitam in Monaſterijs, ſiue in Cęnobijs degentes, & in Animaduerſionibus ad Canonicos & Canonicas delinquentes ſcribit. II.

Quarta fuit Eccleſia Babilonenſis, non ea, quæ fuit in Meſopotamia, vel Aſſyria, ſed in Aegypto conſtituta. de qua Auguſtinus Ticinenſis noſter vir omnimodæ Hiſtoriæ peritiſſimus, vt ex libris ea de re ab illo editis conijci poteſt, lib. 2. Dilucidarij Chriſtianarum Religionum pag. mihi 32. ita ſcribit: *Epiſcopatus in Babilonia conſtitutus eſt per ſanctum Anianum diſcipulum S. Marci, & ibi vſque in præſens viget Ordo Canonicus: & ego ex illis Indianis vidi, & noui, & dilatati ſunt per omnem ferè Indiam in regno presbyteri Ioannis: & ibi plu-*

rimi

rimi ſunt Epiſcopatus, Abbatiæ, Præpoſituræ, & Prioratus in lingua Chaldæa habent officium, & in Aethyopia ſimiliter florent Canonici Regulares. Et Zacharias Ferrerius Iureconſultus, & Theologus clariſſimus in quodam libello de Habitu Canonicorum Regularium ad Leonem X. qui libellus habetur in lib. Indulorum Congregationis noſtræ Lateran. in 2. probatione inter alia ſcribit: *Et qui veniunt ex India, dicunt, quod maior: pars Eccleſiarum Cathedralium Indiæ, immo quaſi omnes gubernantur per Canonicos Regulares: quoniam ibi adhuc viget in Eccleſiis ille cultus Regularium Clericorum, qui fuit in primitiua Eccleſia: & dicunt, quod omnes illi clerici profitentur inſtituta clericorum ſecundum regulam B. Auguſtini*. Aduertendum tamen hunc autorem nomine Indiarum intelligere Aethyopiam.

II. QVod autē ſpectat ad Eccleſias Occidentales, in primis ſacroſancta Lateranen. Baſilica, quæ omnium Eccleſiarum, eſt princeps, ac mater, & Sedes ſummi Pontificis, ſtatim vt per B. Syluestrum fuit dedicata, regularibus clericis more Apoſtolico viuentibus eſt deputata. Teſtatur hanc veritatem Eugenius Papa huius nominis Quartus in Bulla ſuperiùs allegata, per quam ipſos clericos regulares eidem Eccleſiæ, tanquam originarios illius reſtituit: *Vt propria*, inquit, *religio, & dicta Eccleſiæ originalis ordo, & inſtitutio habeatur*. Confirmat Nicolaus V. in alijs literis datis anno 1450. Kal. Ianua. dicens, Eugenium Papam IV. illius prædeceſſorem hanc ſacroſanct. venerabilem Lateran. Baſilicam ad primā eius inſtitutionem, primæuūq; eius ſtatum, videlicet Canonic. Regularium ex certis tunc expreſſis cauſis, poſt deliberationem prouidam, quam cum fratribus ſuis S.R.E. Cardinalibus habuit diligentem, pro Eccleſiæ Dei Catholicæ, fidei Chriſtianæ, & Religionis honore, & Saluatoris noſtri gloria, publica vtilitate, ac dictæ Lateranen. Baſilicæ ſtatu, veneratione, commodis, honore reduxiſſe, & repoſuiſſe.

Paris antiquitatis fuit altera Eccleſia in Ciuitate Parthenope, ſiue Neapoli extructa, & s. Ioannis Maioris titulo nuncupata, de qua, qui Chronicam Neapolitanam exarauit Io. Villani ex vetuſtiſſimis illius Ciuitatis manuſcriptis, & hiſtorijs, & ex illo Ioannes Antonius Summontius in Hiſtoria Ciuitatis, & Regni Neapolis lib. 1. pag. mihi 333. hæc ad literam ſcribit: *In Chronica prædicta lib. 1. capite 48. legitur, quod Conſtantinus Imperator in freto Siciliæ maxima tempeſtate exagitatus, ita vt in apertum vitæ periculum eſſet adductus, votum vouit, ſi incolumis ad littus perueniſſet, nummorum triginta millia ad Eccleſiam in honorem Beati Ioannis Baptiſtæ erigendam, cui peculiari deuotionis affectu addictus erat erogaturum. Conſtantia quoque ipſius Conſtantini filia aliud votum nummorum viginti millium in Eccleſiam Diuæ Luciæ Virginis, cuius erat deuotiſſima, excitandam nuncupauit, cumque incolumes Neapolim appulisſent, vota ſoluerunt, nam quemadmodum cap. 2. dictum eſt, vetuſtum Adriani templum in honorem Sanctorū Ioannis Baptiſtæ, & Luciæ Virginis dicauerunt, quod S. Ioannis Maioris modò vocatur, vbi cum maxima ſolemnitate, ac ingenti populorum concurſu illorum feſtiuitates celebrauerunt: in cuius templi fornice opere muſiuo Saluatoris effigies ad iudicium vniuerſale venientis eſt depicta, templo verò abſoluto Canonici Regulares ad diuina officia perſoluenda magnis redditibus tributis ſunt ibidem inſtituti, vt in fine eiuſdem capitis dictæ Chronicæ habes*. Idem ferè legimus in alio libro vetuſtiſſimo membranacco, qui in eodem templo conſeruatur, ex Regiſtro Caroli Primi extractus anno ſalutis 1409. iubente Rege Ladiſlao, in quo hæc ſcripta leguntur: *Conſtantinus primus Chriſtianus Imperator Neapolim maritimo itinere adueniens, applicuit in Regionem ſedilis portus, vbi dicitur ad Ripam. ibi fundauit Eccleſiam magnam in teſtudineo opere, & artificio muſeo, & multo auro, & lapide porphiretico, alioq; multifario marmoreo lapide compoſitam, quæ poſtquam perfectè conſummata eſt per Sāctiſſimum Syluestrum Papam conſecrata eſt, per quem etiam oratorium S. Mariæ de principio dedicatum eſt. Eandem Eccleſiam S. Ioannis præfatus Conſtantinus Imperator maximis prouentibus donauit*. Hæc Summontius loco allegato.

Huic tertio loco ſubnecti poteſt Eccleſia Bergomenſis, in qua Regulares Clericos more Ieroſolimitanæ Eccleſię communiter viuentes primùm ſub Hamio, & Viatore Epiſcopis, exinde ſub Proiectitio Archidiacono circa annum 300. ac poſtea rempore B. Ambroſij Mediolanenſis Archiepiſcopi ſub ſancto Iacobo item Archidiacono, & martyre degiſſe, vetuſtiſſimæ illius Eccleſiæ tabulæ teſtantur, de qua inferiùs ſermo prolixior redibit.

Quarta fuit Eccleſia Vercellenſis, quam à Beato Euſebio Vercellenſi ad normam inſtituti Orientalis Eccleſiæ ita reformatam, vt ſuis clericis cum officijs clericalibus inſtituta monachorum adiungeret, D. Ambroſius, Ioannes Molanus, Cardinalis Baronius, Carolus à Baſilica Petri Epiſcopus Nouarienſis cap. præcedenti allegati concorditer affirmant.

Quinta Mediolanenſis, in qua S. Auguſt. vitæ regularis inſtitutum didicit, quod in Africa ſuis clericis tum in monaſterio Eccleſię Parochialis, tum in Epiſcopatu adiunxit, vt ſuperiùs non ſemel obſeruatum fuit.

Sexta Nouarienſis, quam B. Gaudentius S. Euſebij Vercellenſis diſcipulus, & exilij Orientalis comes iuxta regulas canonicas inſtituit, qui etiam per omnes Parochias ſuæ Diœceſis monaſteria clericalia plantauit, vt ex antiquis eiuſdem Eccleſiæ tabulis habemus.

Septima Aquileięſis, cuius clericos D. Hieronymus in Chronico ſub anno 378. Olympiade 289. tanquam Angelorum choros, & agmina laudauit, quæ per B. Hermagoram Marci Euangeliſtæ diſcipulum plantata:, inſtitutum communis vitæ Apoſtolicæ vſque ad obſidionem, & deuaſtationem,

ſub

ſub impiſſimo Atila ſecutam retinuit.

Octaua Pictauienſis per B. Hilarium, ac Nona Turonenſis per Beatum Martinum Epiſcopos inſtitutæ, quemadmodum capite præcedenti dictum fuit.

III. QVibus omnibus poſtremā adijcio Auguſtiſſimæ præcelſæ Genitricis Dei Mariæ Baſilicam Cæſarauguſtanam de Columna vulgo de Pilari nuncupatam primam in honorem Dei, & ipſius B. Virginis ex omnibus orbis Eccleſijs à Diuo Iacobo Zebedæi filio, & Chriſti Saluatoris Apoſtolo ædificatam, de qua Eccleſia multa inferius ex inſtituto dicenda ſunt. Sed quod ad præſens inſtitutum attinet, cum ab ipſomet Chriſti Apoſtolo fuerit fundata, nulli dubium eſſe poteſt, eam illis legibus, & forma viuendi inſtitutam, quam Petrus, & cæteri Apoſtoli ſuis diſcipulis, & clericis à ſe inſtitutis tradebāt, & quam D. Clemens apud omnes clericos vſque ad ſua tempora retentam fatetur dicto cap. Scimus 12. q. 1. Libet autem in huius ſententiæ confirmationem illud recenſere, quod referunt Illuſtriſſimus, & Excellentiſſimus Legum Doctor, & Regij Aragonenſium Magiſtratus Præſes Michaël Martinez de Villari in proprio libro de hac ipſa re anno 1609. edito nec non Reuerendus admodum Pater, & ſacræ Theologiæ Lector Frater Didacus Murillo Seraphici Ordinis Regularis obſeruantiæ apud Aragonios Prædicator in ſuo libro de Miraculoſa fundatione ſacelli Beatæ Mariæ de Pilari cap. 14. Reperta nimirum ſub anno 1608. in eadem æde Beatæ Mariæ tria vetuſtiſſima ſepulchra cum ſuis inſcriptionibus, ſiue Epitaphijs, in quorum primo cadauer vnius nomine Poncas repertum cum iſtiuſmodi inſcriptione.

Ante tuos vultus ſum primus ritè ſepultus
Presbyterum Poncas, ſcripſi moralia, Roncas
XIII. Cal. Iulij. mundo me Chriſtus ade.

Quod quidem Epitaphium idem Doctor Michaël Martinez ita eſt interpretatus, Ego Poncas cognomento, vel genere Roncas, qui ſcripſi Moralia, id eſt Leges, ſeu Statuta, ſiue Regulas componendi mores, & vitam presbyterorum, huic Eccleſiæ famulantium, ſum primus ò Beata Virgo, qui ante tuos vultus, ſiue in conſpectu ſacelli tui, ritè, & more Chriſtiano ſepultus ſum: non more Gentilium: contigit hoc XIII. Cal. Iulij, quo tempore Chriſtus me huic mundo ademit, quod quo anno acciderit, cum ex inſcriptione minimè eliciatur, deducit ille ex fundatione eiuſdem Eccleſiæ quinque menſibus poſt dictam fundationem accidiſſe.

In ſecundo verò inuentum eſt cadauer Leuitæ nomine Laurentij cum hoc epitaphio.

Hic Leuita puer Laurentius eſt tumulatus.
In Iulias Idus migrauit ſpiritus huius.
Ѧ bis C X quater abq; ſub anno.

Qui verſus planum habent ſenſum excepto vltimo, cuius primus character ænigmaticus Ѧ varias habet explicationes, poteſt enim explicari, vt ſignificet idem, quod Modò, vel Milleſimo, vel Mundo. Sed vt verſus debita menſura ſeruetur, videtur legendum, Mundo, & ſic erit ſenſus: Laurentius puer Leuita hic eſt tumulatus, cuius ſpiritus migrauit ex hoc mundo Idibus Iulij, qui ſub annis bis centum, & decem ſublatis quatuor ſepulturam accepit, quanquam idem Doctor Michaël Martinez illum ſub anno Chriſti 196. ſepulturam accepiſſe interpretetur.

Demum in tertio ſepulchro duodecim illius Eccleſiæ Canonicorum oſſa cum hoc epitaphio ſunt adinuenta.

Hic duodenorum ſunt condita Canonicorum
Oſſa ſub hac petra, quos Chriſtus ſumat ad æthra 8 oo

Quod ſimiliter Epitaphium planum eſt, excepta illa vltima nota 8 oo quam nonnulli putant denotare annum octingenteſimum, quam interpretationem reijciunt præfati Doctores. Sentit verò idem Martinez, illorum Canonicorum oſſa circa annum Domini 250. ibi recondita; quod ſi verum eſt, habemus in inſigni, & totius Hiſpaniæ olim præclariſſima Eccleſia inſigne teſtimonium ad Canonici ordinis dilatationem, etiam ante D. Auguſtinum in partibus Hiſpaniarum oſtendendam. Non me fugit Excellentiſſimum Doctorem Bartholomæum Laurentium eiuſdem Eccleſiæ dignisſimum olim Priorem, ac totius Regni Aragonenſium Generalem Chroniſtam, quem ſequi videtur idem Didacus Murillo, aliter prædictas inſcriptiones interpretatum. Verùm ad Canonici ordinis antiquitatem, & dilatationem ante D. Auguſtinum probandam, iſta ſufficiant.

Caput

Caput duodecimum.

De inſigni reformatione Canonici Ordinis in Eccleſia Hipponenſi facta per Diuum Patrem Auguſtinum.

I. QVod de fœmina illa præclariſſima inquit Sapiens Prouerbiorum cap. 31. *Multæ filiæ congregauerunt ſibi diuitias, tu ſupergreſſa es vniuerſas*. Quam Eccleſiæ Catholicæ typum geſtare, teſtatur in eum locum Gloſſa ordinaria, illud ipſum ex fœminis ad viros, & ad eiuſdem Eccleſiæ paſtores transferendo, de Beatiſſimo Patre, & Patriarcha noſtro Auguſtino meritò dicendum videtur, quam plures Sanctiſſimos Pontifices in varijs mundi partibus Canonici Ordinis reformationi, ac inſtaurationi operam dantes, Sanctitatis, meritorum, ac doctrinæ diuitijs Eccleſiam Catholicam locupletaſſe: verùm illos omnes longè ſupergreſſum ipſum Beatiſſimum Patrem Auguſtinum. Siquidem ex hoc ſanctiſſimo Præſule reformationem adeo inſignem Ordo noſter Canonicus accepit, & in Eccleſia Catholica tam altè ſuas radices defixit, tam latè, ac longè ſuos palmites diſtendit, tam eximios, & copioſos omnimodæ virtutis, probitatis, ac doctrinæ fructus retulit, vt breui totam Eccleſiam informauerit: ac exinde Canonicorum inſtaurator, & autor iure ſit ab omnibus per Antonomaſiam ferè ſolus nuncupatus. Monſtrauimus in prima parte, B. Auguſtinum factum presbyterum intra, ſiue iuxta Eccleſiam parochialem vrbis Hipponenſis monaſterium clericorum inſtituiſſe, ac cum illis ſecundum regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam viuere cœpiſſe, quod vitæ genus vt factus Epiſcopus etiam in Epiſcopali dignitate poſitus teneret, alterum in domo Epiſcopi monaſterium clericorum habere voluit, cum quibus vſque in extremũ præſentis vitæ inſtitutionis Apoſtolicæ modum tenere voluit. Nunc mentis noſtræ propoſitum eſt, oſtendere, quemadmodum reformatiò Ordinis per hunc Beatiſſimum virum inter clericos Hipponenſes inſtituta, Deo adiuuante, primum per Africæ regiones, ac deinde per omnes mundi prouincias fuerit propagata.

II. ITaque Beatus Patriarcha noſter Auguſtinus cũ Mediolani per ſanctum virum Ambroſium Mediolanenſem Epiſcopum, & illius Archidiaconum Simplicianum alterius quidem publicis concionibus, alterius verò priuatis locutionibus in fide Catholica eruditus, ac ætatis ſuæ anno trigeſimotertio ſacro baptiſmate initiatus cum matre Monica filio Adeodato, ac ſocijs Mediolano vale dicẽs, ad Oſtia Tiberina contendiſſet, ibiq; matre Monica eodem anno die 4. Maij defuncta poſt aliquot menſes, quibus Romæ commoratus eſt, ex Oſtijs Tiberinis ſoluens eodẽ anno ad Africam repedauiſſet, ad agros proprios reuerſus, ac ibidem in agro Tagaſtēsi conſtitutus, alienatis à ſe curis ſecularibus, cum amicis orationi, lectioni, & meditationi triennium ferè integrum conſumpſit, ſcribens libros, docens indoctos. Verùm quia diſponebat eſſe in monaſterio cum fratribus, cum quibus apud agros proprios, & in domibus paternis conſtitutus communem vitam, licet non ſecundum regularia alicuius Ordinis inſtituta, iam inchoauerat, intelligens fideli relatione, reperiri apud Hipponem Regium virum quendam ex ijs, quos dicebant agentes In rebus, hominem Chriſtianum, & Deum timentẽ, qui diceret, ac promitteret, ſe mundi huius omnes poſſe contemnere cupiditates, ſi aliquando ex ore illius Dei verbum audire meruiſſet, propter illum lucrandum, vt ſecum eſſet in monaſterio, confeſtim ad ciuitatem Hipponenſem contendit: & hominẽ viſum frequentius allocutus fuit, ac etiam exhortatus, vt quod Deo vouiſſet, diutius reddere non differret. Verum quòd eo tempore S. Valerius Hipponenſis Epiſcopus in Eccleſia de eligendo presbytero Ciuitatis plebem Dei alloqueretur, à populo, cum quo aderat, apprehenſus, & Epiſcopo oblatus, inuitus, & reluctans cum multis lacrymis eſt presbyter ordinatus. Factus ergo presbyter monaſterium mox inſtituit, non in ſolitudine, ſed in Ciuitate, non in nemore, ſed in horto Valerij Epiſcopi prope ipſam Eccleſiam parochialem conſtituto, non ſanè Eremitarum, quid enim illorum temporum Eremitis cum Ciuitatibus? quid cum Eccleſijs parochialibus? quid cum exercitio regendæ plebis, vel curæ animarum? ſed clericorum, ſiue Religioſorum, ex quibus veluti plantario quodam, & ſeminario tum Hipponenſis, tum aliarum Eccleſiarum, iuxta illarum indigentias, clerici ſumerentur: cum quibus quidem clericis ſecundum regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam triennio vixit, orando, lectioni incumbendo, verbum Dei etiam publicè in Eccleſia prædicando, Hæreticos verbo & ſcriptis priuatè, ac publicè inſectando, & acerrimè profligando, ſic factum eſt vt lucerna ardens, & lucens ſupra candelabrum eleuata omnes, qui erant in domo, ſuo lumine illuſtraret: quod animaduertens S. Valerius Epiſcopus, timens, illum ad regimen aliarum Eccleſiarum poſtulari, ſuæ ciuitati benè conſulens, cum Epiſcopo Carthaginenſi, & cum primate Numidiæ per literas occultè egit, illum Epiſcopalis muneris coadiutorem ſibi dari, atque in hunc modum B. Auguſtinus Hipponenſis Eccleſiæ coadiutor in Epiſcopali munere Valerio adhuc ſuperſtite fuit ordinatus: qui ne prioris propoſiti inſtitutum in priori monaſterio ſuſceptum deſereret, in domo Epiſcopi alterum monaſterium clericorum, concedente Valerio, ſtatim fundauit, atque in hunc modum Eccleſiam Hipponenſem ad normam vitæ regularis veterum clericorum naſcentis Eccleſiæ primus reformauit.

CAeterum qualia, & quanta fuerint, quæ in III.
Sede Epiſcopali conſtitutus pro Dei gloria, &
Eccle-

Eccleſiæ vtilitate geſſit, tulit, dixit, ſcripſit, deprauatos mores corrigendo, vitia extirpando, hæreticos, & hæreſes inſectando, fidem Catholicam propagando, inſtituti noſtri non eſt hic longius narrare, qui non illius panegyricum ſcribendum, ſed Canonici Ordinis per illum reparati hiſtoriam, ac ſeriem narrandam ſumpſimus. Verùm quia verus Chriſtiani gregis Paſtor ipſe cœpit facere, & deinde alios docere, & regularis diſciplinæ formam, ad cuius normam alios reformare ſtuduit, primus ipſe experiri voluit, & vſque ad poſtremam huius vitæ periodum exactiſſimè obſeruauit: non ab re fuerit ex amœniſſimo vitæ illius per Poſſidium quadragenarium illius diſcipulum exaratæ viridario paucos flores decerptos, & faſciculo breuiſſimæ narrationis ſummatim collectos venerandis Patribus, & Dominis meis omnibus clericis Canonicis odorandos præbere: vt exemplo Sanctiſsimi Patris noſtros mores, ac ſtudia, nos, qui eius filij nuncupamur, & ſumus, componere diſcamus. Veſtes illius, nimirum birrum & tunica linea, quas ex cõmuni veſtiario cæterorum clericorum accipiebat, communes erant, ac tales, quales preſbyteris, vel Diaconis, aut Subdiaconis, ſi opus haberent, dari poſſent, quibuſque decenter vti valerent. Si quis meliorem dediſſet, ſtatim vendebat, vt quando veſtis communis eſſe non poterat, illius pretium eſſet commune. Pari modo calceamenta, & lectualia, & id genus cætera omnia, ex moderato, & competenti habitu erant: nec nitida nimium, nec abiecta plurimum: Nam ex vtroque homines plerunque ſua quærentes, & non quæ Ieſu Chriſti ſeſe velle iactare, vel abijcere ſolent, ipſe verò medium tenens, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinabat.

Menſa vtebatur frugali & parca, & inter olera, & legumina quandoque propter hoſpites, & infirmos carnibus veſcebatur. Vinum autem ſemper habebat, memor Apoſtoli ad Timotheum ſcribentis: Noli adhuc aquam bibere, ſed vtere modico vino propter ſtomachum, & frequentes infirmitates tuas.

Cochlearibus argenteis vtebatur, cætera vaſa, quibus cibi menſæ inferebantur, vel teſtea, vel lignea, vel marmorea erant: non neceſſitatis inopia, ſed propoſito voluntatis, in qua menſa diſputationem, vel lectionem magis quàm epulationem, aut potationem diligebat, quam etiam ob cauſam contra peſtilentiam humanæ conſuetudinis in eadem menſa ſcriptum legebatur.

Quiſquis amat dictis abſentum rodere famam,
Hanc menſam indignam nouerit eſſe ſibi.

Vnde omnes cõuiuas à ſuperfluis, & noxijs fabulis, & detractionibus abſtinere admonebat: nam & quoſdam ſuos familiariſsimos Epiſcopos illius ſcripturæ oblitos aliquando tam aſperè obiurgauit, vt diceret, aut delendos eſſe illos verſus de menſa: aut ſe de menſa ad ſuum cubiculum ſurrecturum.

Hoſpitalitatem ſemper exhibebat: pauperum verò ſemper recordabatur, quibus erogabat, quod ſibi, ac ſuis omnibus ſecum habitantibus erogabatur, vel de redditibus poſſeſſionum, vel de oblationibus fidelium, deficiente verò pecunia, & Eccleſiæ Gazophilatio à fidelibus neglecto, cum non eſſet, quod ad ſubueniendum pauperibus poſſet erogari, iuxta morem S. Ambroſij populum monebat, vt prouideret: & ſi opus eſſet, etiam ſacra vaſa frangi, & conflata pauperibus diſtribui iubebat: quod & ſanctum Ambroſium egiſſe illo præſente, cum Mediolani eſſet, multoties referebat.

CVm ipſo ſemper clerici vna etiam domo, ac IV.
menſa, ſumptibuſq; communibus alebantur, & veſtiebantur. Inter cætera maxima cura illi erat, ne ſui clerici iurarent: & ſi prolapſus quis fuiſſet, vnam de ſtatutis portionibus amittebat: nã præfixus erat numerus portionum, commonebat eos ſæpius, ne quis aduerſus fratrem aliquid habens, irreconciliatus accedere præſumeret ad altare, ac memores eſſent iuxta Euangelicam ſententiam, etiam ſeptuagies ſepties offenſos, veniam poſtulantibus indulgere.

Fœminarum intra domum illius nulla vnquam conuerſata eſt, nec manſit, nec germana quidem ſoror, quæ vidua Deo ſeruiens multo tempore vſq; in diem obitus ſui Præpoſita ancillarum Dei vixit: ſed nec fratris filiæ, quæ pariter Deo ſeruiebant, quas perſonas Concilia ſanctorum Epiſcoporum à conuerſatione clericorum non excipiunt. Dicebat enim, & ſi de ſorore, ac nepotibus cum clericis commorantibus nulla iuſtè naſci poſſet mala ſuſpicio: tamen quia illę perſonæ ſine alijs neceſſarijs, aut ſecum manentibus fœminis eſſe non poſſunt, & ad illas etiam aliæ à foris intrabant, ex his poſſe offendiculum, vel ſcandalum infirmioribus naſci. Si verò ab aliquibus fœminis vt videretur, aut ſalutaretur, rogabatur, nũquam ſine clericis teſtibus ad eas intrabat, vel ſolus cum ſolis vnquam eſt locutus, niſi ſecretorum aliquid intereſſet.

FAbricarum nouarum ſtudium nũquam habuit, V.
deuitans occupationes animi ſui, quem ſemper ab omni rerum moleſtia temporalium liberum habere volebat, volentes tamen ædificare non prohibebat, niſi quæ immoderata fuiſſent.

Domus Eccleſiæ curam, omnẽq; ſubſtantiam ad vices valentioribus clericis delegabat, nunquam clauem, nunquam annulum in manu habuit, ſed ab eiſdem domus præpoſitis cuncta accepta, & erogata notabantur. Domum verò, vel agrum, ſeu villam nunquam emere voluit: verùm ſi ab alijs Eccleſiæ ſponte offerebantur, non reſpuebat, ſed ſuſcipi iubebat. Nam & aliquas hæreditates recuſauit, quod iuſtum, & æquũ exiſtimabat, vt à mortuorum filijs, vel propinquis magis poſsiderentur, quibus ab eis deficientes dimittere noluerunt, ſed & illud memorandum, quod ciui Hipponenſi, qui poſſeſſionem Eccleſiæ donauerat, & confectas tabulas vltro eidem Auguſtino miſerat, poſt aliquot annos petenti, vt donationis tabulæ filio ſuo reſtituerentur, confeſtim reddidit, dicens etiam frequenter,

ſecu-

ſecuriùs Eccleſiam legata à defunctis dimiſſa ſuſcipere, quam hæreditates forte ſolicitas, & damnoſas: & dum forte, vt ſolet, de poſſeſſionibus inuidia clericis fieret, alloquebatur plebem Dei, malle ſe ex collectionibus plebis viuere, quàm illarum poſſeſſionum curam, vel gubernationem pati: & paratum ſe eſſe illis cedere, vt eodem modo omnes ſerui Dei, & miniſtri viuerent, quo in veteri teſtamento leguntur altari deſeruientes de eodem participare.

VI. VErbum Dei vſque ad extremam ægritudinem imprætermiſsè, alacriter, fortiterq; membris omnibus ſui corporis incolumis, integroq; aſpectu, & ſano conſilio in Eccleſia prædicauit, Bibliothecam, & Codices diligentiſſimè cuſtodiendos poſteris commendauit, ornamenta vero, quæ in Eccleſia erant, fidei presbyteri, qui ſub illo curam gerebat domus Eccleſiæ commendauit.

Conſanguineos ſuos vel extra, vel in propoſito continentiæ ſecum conſtitutos ſicut in vita, ita & in morte ſua, more reliquorum vulgi tractauit: quibus cum adhuc ſupereſſet, ſi quid eis opus fuit, quod cæteris, erogauit, non vt diuitias haberent, ſed vt aut non, aut minus egerent.

In ætate iam prouecta, & ad ſenectam vergente, conſtitutus, normam vitæ ſuorum clericorum vſu hactenus retentam in ſcripturam redigere voluit: quam & Speculum clericorum appellauit, vt in ea tanquam in ſpeculo ipſi clerici ſeipſos inſpicere, tanquam ſpiritualis pulchritudinis amatores, & ſuorum errorum maculas tergere, & errata corrigere valerent. Hæc eſt Regula illa toti mundo celeberrima, quæ ſub alio titulo vocatur tertius ſermo de Communi vita clericorum.

VII. TEſtamentum nullum fecit, quia vnde faceret, pauper Chriſti ſeruus non habuit: iam verò ſub extremum diem iſtius vitæ conſtitutus, dum in lecto decumberet, & magnis febribus agitaretur, quo tempore quidam ægrotus veniens ad illum, ſanitatem recepit, ipſe pſalmos de Pœnitentia ſcribi, & iuxta ſe ad parietem iuſſit apponi, quos in lecto iacens legebat, & meditans intuebatur, & vbertim flebat, & vt ne aliquis illius meditationibus impedimento eſſet, ante decem dies, quam ſanctiſſima illa anima de corpore exiret, mandauit, ne quis ad eum intraret, præter medicos, & cum ad eum refectio inferebatur, tandemq; membris omnibus ſui corporis incolumis, integro aſpectu, atque auditu, præſentibus, & videntibus ſuis clericis, & cum illo pariter orantibus, obdormiuit in pace.

VIII. HAec Beatiſſimi Patris vitæ norma extitit, hæc viuendi regula, quam ſuis clericis præſcriptã primus ipſe expertus, & profeſſus cæteris ſeruandam propoſuit, in qua cum ſumma totius Euangelicæ perfectionis, & Chriſtiana religioſitate, vrbanæ ciuilitatis imago quædam exactiſſima relucet, vnde non mirum, ſi hæc ipſa vitæ norma omnibus clericis ita placuerit, vt non ſolùm poſt illius obitum per totum Orbem, verumetiam illo adhuc ſuperſtite in varijs Regionibus fuerit propagata, nam vt de illius propagatione ante ipſius Beati Auguſtini obitum aliquid breuiter dicamus, præter primum monaſterium in horto Valerij, & ſecundum in domo Epiſcopali inſtitutum, tertium quoque fundauit Leporius eiuſdem Beatiſſimi Patris diſcipulus, & Regularis clericus, generis quidem nobilitate clarus, ſed regularis diſciplinæ obſeruantia longè clariſſimus, de quo idemmet Auguſtinus ſerm. 2. de Communi vita clericorum ita ſcribit. *Veſtrum plurimi ſciunt, presbyterum Leporium, quamuis ſeculi natalibus clarum, & apud ſuos honeſtiſſimo loco natum, tamen iam Deo ſeruientem, cunctis, quæ habebat relictis, inopem ſuſcepi: non quia nihil habuit, ſed quia iam fecerat, quod lectio iſta perſuadet. Hic non fecit, ſed nos ſcimus, vbi fecit, vnitas Chriſti, & Eccleſia vna eſt, vbicunque fecit bonum opus, pertinet ad nos, vt ſibi gaudeamus. Hortus eſt vnus, vbi noſtis, ibi monaſterium ſuis conſtituit; quia & ipſi Deo ſeruiunt. ille hortus ad Eccleſiam non pertinet, nec ad ipſum, & ad quem dixerit aliquis? ad illud, quod ibi eſt monaſterium.*

Sed & quartum addidit presbyter Barnabas eiuſdem inſtituti, & Societatis Canonicus, de quo ſimiliter idem Auguſtinus in eodem ſermone hæc ſubiungit. *Dixi, aliquid ſuum non habere presbyteros cohabitatores meos, inter quos eſt & presbyter Barnabas: ſed de illo audiui, quædam fuiſſe iactata, ante omnia quod emit villam à dilecto, & honorabili filio meo Eleuſino. Hoc falſum eſt. Monaſterio donauit ille, non vendidit. Ego ſum teſtis. quid amplius quæratis ignoro. Ego ſum teſtis, donauit ille, non vendidit: ſed dum non creditur donare potuiſſe, creditur vendidiſſe.* & infra. *Remanſit aliquid, quod non debebatur etiam monaſterio illi, quod per ipſum Deus inſtituit.* & vt ſemel cum Poſſidio dicamus, clerum ſufficientiſſimum, & monaſteria virorum, & mulierum continentium plena cum ſuis præpoſitis in Eccleſia, cum Bibliothecis ſuis libros, & tractatus, & ſuos, & aliorum continentibus reliquit.

AT non ſolum in Eccleſia Hipponenſi, & adiacentibus Africanis, verùm etiam in tranſmarinis regionibus hæc tam ſancta inſtitutio eodem Auguſtino in viuis agente mirum in modum fuit propagata, de qua propagatione, qui eam oculatus vidit Poſſidius cap. 11. in hunc modum ſcribit. *Proficiente verò doctrina diuina ſub ſancto, & cum ſancto Auguſtino, in monaſterio Deo ſeruientes Eccleſiæ Hipponenſi clerici ordinari cœperunt: ac deinde innoteſcente, ac clareſcente de die in diem Eccleſiæ Catholicæ prædicationis veritate, Sanctorumq; ſeruorum Dei propoſito, continentia, & paupertate profunda, ex Monaſterio, quod per illum Venerabilem virum, & eſſe, & creſcere cœperat, magno deſiderio poſcere, & accipere Epiſcopos, & Clericos pax Eccleſiæ, atque vnitas & cœpit primò, & poſtea conſecuta eſt. Nam fermè decem, quos ipſe noui ſanctos, ac venerabiles* IX.

viros continentes, & doctiſſimos Beatus Auguſtinus diuerſis Eccleſijs, nonnulliſq; eminentioribus rogatus dedit. Similiterq; & ipſi ex illorum Sanctorum propoſito venientes, Domini Eccleſijs propagatis, & monaſteria inſtituerunt, & ſtudio ædificationis verbi Dei cæteris Eccleſijs promotos fratres ad ſuſcipiendum ſacerdotium præſtiterunt. vnde per multos, & in multis, ſalubris fidei, ſpei, & charitatis Eccleſiæ innoteſcente doctrina, non ſolùm per omnes Africanas partes, verumetiam in tranſmarinis, & per libros editos, atque in Græcum ſermonem tranſlatos, ab illo vno homine, & per illum multis, fauente Deo, multa innoteſcere meruerunt. & cap. 15. de Mercatore illo Manichæo ad ipſius Auguſtini prædicationem conuerſo verba faciens: *Ex eo*, inquit, *ille homo propoſito ſeruorum Dei adhærens, negotiatoris dimiſit actionem: & proficiens in Eccleſiæ membris in alia regione ad presbyterij quoque Dei voluntate petitus, & coactus officium acceſſit: tenens, atque cuſtodiens propoſiti ſanctitatem. & forte adhuc vſque nunc in rebus humanis viuit trans mare conſtitutus.*

X. QVæret forſan aliquis, in quibuſnam tranſmarinis regionibus viuente Beato Auguſtino, hæc illius reformatio fuerit propagata. Huic ego quæſtioni quid certi reſpondeam, me non habere ingenuè profiteor: nam quæ de Leporio Epiſcopo Vticenſi in Bethica, & de Profuturo item Epiſcopo Bracharenſi ſimiliter in Bethica, Ioannes Marquez in ſuo libro de Origine fratrum Eremitarum ſcribit, apocrypha, & falſa ſunt, vt in prima parte monſtrauimus. Nihilominus ſi coniecturis in re prorſus incerta vti, ac diuinare liceat, affirmarem, in illis potiſſimum prouincijs Auguſtinianum inſtitutum propagatum, quibus tunc temporis cum Africanis, & præſertim Hipponenſibus commertia, eaq; frequentiſſima intercedere ſolebant. Eiuſmodi erant Gallicæ, ac Hiſpanicæ, Tirreni, Gallici, & Iberici littoribus adiacentes, vt Narbonenſis, Barchinonenſis, Valentiana, Carthaginenſis, & finitimæ; necnon etiam interiacentes inſulæ Corſicæ, Sardiniæ, Capratiæ, nam inter iſtarum Regionum, & Africani littoris Hipponenſis accolas, commertia, familiaritatem, & neceſſitudinem interceſſiſſe, conuincunt epiſtolæ beatorum Hilarij, & Proſperi ad Auguſtinum, & quæ pro eiuſdem Auguſtini doctrina de Prædeſtinatione tuenda contra Maſſilienſes Iidem Proſper, & Hilarius egerunt, & epiſtola Diui Auguſtini ad Hilarium 89. necnon etiam acta per Caſſianum, & cæteros presbyteros Galliarum pro Leporio Epiſcopo Vticenſi in Africa ab errore Pelagiano reuocando, atque tandem colligitur ex literis, & nuncijs Epiſcoporum Hiſpanorum ad Auguſtinum miſſis, ex quibus vnus extitit Paulus Oroſius eiuſdem Auguſtini diſcipulus, eiq; familiaritate iunctiſſimus, vt alia omittam, quæ ſacras Hiſtorias legentibus paſſim occurrunt. Quod non ſine cauſa animaduertere oportuit, eſtq; memoriter tenendum propter ea, quæ de D. Auguſtini inſtituto per Sanctum Patritium in Hyberniam delato inferiùs dicemus.

Caput decimumtertium.

De Auguſtiniana reformatione poſt excidium ciuitatis Hipponenſis per totum Orbem propagata.

INter eximia ſeruorum Dei priuilegia, illud mea ſententia præcipuum, & præclariſſimum videtur, quod Beatus Iob cap. 8. recenſuit, cum illos arbori cuidam in horto plantatæ, ac ſucci plenæ comparauit, quæ radicibus inter aceruos lapidum defixis, nec vim ventorum, nec Solis æſtum timeat: quam ſi quis conuellere nitatur, illius conatum rideat, ac tandem ſi ſecuri ſuccidere voluerit, nouis ſtolonibus emiſſis, mille alijs vijs repullulet, & exurgat. *Humectus*, inquit, *videtur antequam Sol veniat, & in ortu ſuo germen eius egredietur*. Hebraicus, Tigurina, Vatablus, & Pagninus legunt. & in horto germen eius egredietur. *Super aceruos petrarum radices eius denſabuntur, & inter lapides commorabitur, ſi abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit eum, & dicet, non noui te: hæc enim eſt lætitia cordis eius, vt rurſum de terra alij germinentur.* Iſtud eximium priuilegium etſi omnium Dei ſeruorum ſit proprium, tamen in Beatum Auguſtinum, & in ordinem Clericorum Canonicorum ab illo reformatum, qui ſecundum Deum germen eſt illius delectabile, tam propriè, & tam exactè quadrat, vt in nullos vnquam magis. Nam ſicut negari nequit, Beatiſſimum Patrem arborem pulcherrimam fuiſſe, iuxta decurſus aquarum plantatam, quæ tanta diuinæ gratiæ, ſupernæ ſcientiæ, virtutum, & donorum plenitudine exuberauit, vt non modò inæſtimabiles fructus dederit, verùm etiam inter mundi preſſuras hæreticorum perſecutiones, & malorum inuidias, nec Solis æſtum timuerit, nec folium illius defluxerit: ſed & omnia, quæ facere cogitauit, Deus proſperè illum agere voluit: ita ſanè huius Beatiſſimi Patris germen, quod factus presbyter in horto à Valerio ſibi donato plantauit, quando vt Poſſidius inquit, monaſterium intra Eccleſiam mox inſtituit, & cum Dei ſeruis viuere cœpit, ſecundum modum, & regulam ſub Sanctis Apoſtolis conſtitutam, Deo protegente, & adiuuante, tam altè ſuas radices defixit, tam longè, ac latè ſuos ramos diſtendit, tam copioſos, ac vberes virtutum, & meritorum fructus retulit, vt non ſolùm ex illo horto egreſſum plurimas Eccleſias, & monaſteria circunquaque compleuerit, in quibus Auguſtiniani clerici, eodem Auguſtino adhuc viuente, fuerunt inſtituti, propagati, I.

multi-

multiplicati: ſed quod eſt dictu mirabile, & vix credendum, quantiſcunq; perſecutionum conatibus Diabolus per Vvãdalos, Alanos, Gothos, Hæreticos, Arianos, Pelagianos, Donatiſtas, cæteroſq; Inferni miniſtros illud eradicare, & de Eccleſia conuellere conatus fuerit, non modò illud ſuccidere non potuit, quin potius per totum orbem mirificè propagatum eſt, & per omnes Eccleſias dilatatum. id verò quemadmodum acciderit, conſequens nunc eſt, vt ex Victore Vticenſi, necnon etiam ex geſtis S. Quoduultdei Carthaginenſis Epiſcopi, & alijs probatis Hiſtoricis breuiter aperiamus.

II. IGitur Beatiſſimo Patre noſtro Auguſtino de corpore mortis huius egreſſo circa annum ſalutis 431. irruptionis Vvandalorum in Africã ann. 3. obſidionis verò Ciuitatis Hipponenſis menſe 4. vel 5. ætatis illius anno 76. furor Barbarorum, qui in electos quoſq; Catholicos, præcipuè tamen in Sacerdotes, Epiſcopos, ac cæteros clericos deſæuiebat, in ipſam Beatiſſimi Patris familiam præ cæteris recrudeſcere, & exquiſitis tormẽtis cœpit debacchari. Hinc plurimi gladij trucidati, nũnulli rogo ſuccenſo iniecti, alij admotis eandentibus laminis toto corpore exuſtulati: quidam ſqualore carceris, & inedia necati, certaminis ſui curſum fœliciter peregerunt. Ex his fuerunt Lætus, Epiſcopus, Papinianus, Manſuetus, Archiminus, Satyrus, & Armogaſtus. Alij verò exilio fuerunt dãnati, vt S. Quoduultdeus Epiſcopus Carthaginenſis, Gaudioſus Epiſcopus Bitinenſis, Gelaſius Valerij filius, qui poſtea fuit Romanus Pontifex, Valerianus, Vrbanus, Hortulanus, Fuſculus cæteris circiter ducentis Epiſcopis, & clericis per Italiam, & alias Prouincias diſperſis. Hinc verò Deo protegẽte, & Beatiſſimo Patre noſtro ſuis precibus adiuuante effectum eſt, vt contra quam hoſtes Eccleſię ſperauerant, ipſa D. Auguſtini plantatio inter aceruos lapidum altiùs radices defixerit, & inter procellas perſecutionum ſuos palmites longiùs, & latius diſtenderit, & ex naturali, vt ſic dixerim, ſolo Eccleſiæ Africanæ exciſa, in Eccleſijs Italicis, Gallicis, Hiſpanicis, & alijs per varias mundi prouincias maiori cum incremento fuerit replantata.

III. DE hac propagatione conſequenter nunc dicturi, vt Ordinẽ ab Ariſtotele nobis traditũ ſeruemus, qui docet ab vniuerſalibus ad particularia progreſſum nos facere, monſtrabimus primò generali, & vniuerſali ratione, ipſum ordinem canonicum à Diuo Auguſtino reformatũ per omnes Chriſtiani orbis Prouincias tum in Oriente, tum in Occidente fuiſſe dilatatum. poſtea de illius propagatione per ſingulas prouincias verba faciemus. Et ſanè canonicam inſtitutionem à B. Auguſtino reformatam non ſolùm in partibus Africæ, verùm etiam per cunctas Chriſtiani orbis prouincias fuiſſe ampliatam, & ab antiquiſſimo tempore viguiſſe, vt alia documenta innumera, & authentica omittamus, quæ inferius in progreſſu recenſenda erunt; probari poteſt ex Bulla reformationis generalis ipſius Canonici ordinis factę per Benedictũ Papã XII. quæ incipit: *Ad decorem Eccleſiæ ſponſæ Dei*. nam in ea Bulla in cap. de Capitulis Prouincialibus ſingulis triennijs, vel quadriennijs in ſingulis prouincijs celebrandis, omnes Prouinciæ, in quibus Canonici Regulares viuentes ſub regula B. Auguſtini per ea tempora inueniebantur, in huncmodum referuntur.

Conſtitutionem inſuper Concilii Generalis de communi Capitulo Abbatum, atque Priorum Abbates proprios non habentium in ſingulis regnis, ſiue Prouinciis faciendo volentes exacta diligentia obſeruari, ſtatuimus, quod in religione prædicta in ſingulis prouinciis per nos deſignatis inferius, & diſtinctis fiat in loco, qui ad hoc fuerit deputatus, de quadriennio in quadriennium, ſaluo iure Diœceſani, commune, ſeu prouinciale capitulum Abbatum, Præpoſitorum, Priorum, cæterorũmq; Prælatorum Abbates, ſeu alios prælatos, ſuperiores eiuſdem ordinis non habentium &c. & infra. Vt autem in Prouinciis, in quibus dicta capitula fuerint celebranda, diſtincta limitatio habeatur, nec de ipſis in poſterum hæſitetur, quamlibet prouinciam quoad huiuſmodi prouincialia tenenda, & celebranda Capitula, prout ſequitur limitamus. In primis Vrbs Romana cum Epiſcopatibus nobis immediatè ſubiectis in noſtra ſpeciali prouincia cum toto Regno Siciliæ pro vna prouincia computatur. Prouinciæ Thebana, Cretenſis, Athenienſis, Patraenſis, Corinthienſis, & Neopathenſis, cum toto Patriarchatu Conſtãtinopolitano pro vna. Regnum Cypri pro vna, Regnum Corſicæ, & Sardiniæ pro vna. Prouincia Piſana, Ianuẽſis, Mediolanenſis, & Rauennas cum Epiſcopatibus Placentino, Ferrarienſi, & Ariminenſi pro vna. Patriarchatus Aquilegienſis, & Gradenſis cum Prouinciis Iadrenſi, Spalatenſi, Raguſina, Antibarenſi pro vna Prouinciæ Strigonienſis, Collocenſis, & Gneznenſis, cum Epiſcopatu Caminenſi pro vna. Rigbenſis pro vna, Salſeburgenſis, Magdeburgenſis, & Bremenſis pro vna. Colonienſis, Maguntinenſis, Treuirenſis cum Epiſcopatu Bãbergenſi pro vna. Ebredunenſis, Viennenſis, Aquenſis, Arelatenſis pro vna. Lugdunenſis, Tarantaſienſis, & Biſuntina pro vna. Rhemẽſis, Senonenſis pro vna. Rotomagenſis, & Turonenſis pro vna. Burdegalenſis, & Biturricenſis, cum Epiſcopatu Anicienſi pro vna. Narbonenſis, Tholoſana, & Auſitana pro vna. Taraconenſis, & Cæſarauguſtana cum Epiſcopatu Maioricenſi pro vna. Toletana, Hiſpalenſis, Compoſtellana, & Bracarenſis pro vna. Cantuarienſis, & Eboracenſis pro vna. tota Hybernia pro vna. Regnum Scotiæ pro vna. Regnum Datiæ, Noruegiæ, & Suetiæ pro vna prouincia deputantur. Si qua verò Epiſcopatus, vel monaſteria, aut loca alia dictæ Religionis exiſtant, quæ in aliqua dictarum prouinciarum minimè includantur, quoad dicta Capitula prouincialia intelligantur eſſe de illa Prouincia, cui viciniora exiſtere dignoſcuntur.

Hæc in dicta Bulla. Ex quibus facilè coniectari

poteſt, ſi tempore iſtius Pontificis, quo ipſe Ordo Canonicus ſeneſcens, ac incuruatus fere cadebat, tot nihilominus Regulariũ Canonicorũ Prouinciç in omnibus mundi partibus numerabantur, quid de priſcis temporibus cenſendum, quibus in flore adoleſcentiç, & iuuentutis erat conſtitutus? quibus inquam tot Regna Chriſti fidem colebant, quç non ſolùm à fide Catholica, verùm etiam à Chriſtiana Religione prorſus defecerunt. Nec hyperbolem eſſe, quod dixit Volaterranus lib. 21. Commentariorum Vrbanorum: *Denique nulla magis Religio propagauit, cuius cœnobia olim in Europa ad quatuor millia quinquaginta quinquaginta quinque, in Italia ſeptingenta.*

Caput decimumquartum.

De reformatione Sacroſanctæ Patriarchalis Baſilicæ Lateranenſis facta per Beatum Gelaſium Valerij filium, Sancti Auguſtini diſcipulum, & Canonicum Regularem.

1. AD mare, inquit Sapiens, vnde exeunt flumina reuertuntur, vt iterum fluant, oſtendimus libro antecedenti non ſemel, inſtitutionem, & vitæ normam, ſecundum quam B. Auguſtinus Hipponentes clericos inſtituit, & ad Regulam Apoſtolicam informauit, ex Italia in Africam ab illo euectam, ab Eccleſia Romana, & Mediolanenſi potiſſimùm exemplatam. Quid igitur mirum ſi poſt illius obitum eadem regularis inſtitutio in Italiam poſtliminio ſtatim repedauerit, & ad ſuum caput recurrerit, vt ex illo per omnia huius myſtici corporis membra iterum diffunderetur. Nam defuncto Beatiſſimo Patre noſtro Auguſtino, quemadmodum ſuperiori capite dictum eſt, omnes illius diſcipuli vel per martyrium fœliciter conſumati fuerunt, vel exilio ad varias terrarum Prouincias deportati. Porro inter alios illius alumnos, qui ob Chriſti fidem, & Sanctæ Religionis clientelam exilio fuerunt damnati, vnus extitit Beatus Gelaſius, quem natione Afrum, & Valerij filium, eius inquam Valerij, qui Hipponenſis fuit Epiſcopus, liber Pontificalis Damaſo adſcriptus, & à Gratiano in cap. Oſius 56. d. relatus, Anaſtaſius Bibliothecarius, Platina, Onuphrius, & alij communiter atteſtantur. Hic cum ab Hunnerico Vvandalorum Rege impijſſimo cum Sanctis Quodnultdeo Carthaginenſi, Gaudioſo Bitinenſi ac cæteris Epiſcopis, & clericis ex Africa pulſus circa annum ſalutis 440. Neapolim Campaniæ Ciuitatem appuliſſet, Romam veniens à Sancto Leone Primo huius nominis Pontifice perbenignè ſuſceptus, & in Sacroſancta Lateranſi Baſilica collocatus, eandem Baſilicam ipſo Romano Pontifice in primis iubente, & adiuuante, ſecundum D. Auguſtini Regulam ad originarium eiuſdem Eccleſiæ inſtitutum à B. Sylueſtro primitus in ea plantatum, ſed progreſſu temporum aliqualiter relaxatum, reformandam totis viribus procurauit: in qua cum ſanctiſſimè per multos annos cum cæteris illius Eccleſiæ Sacerdotibus, & clericis iuxta prædictam regulam vixiſſet, tandem ad Summum Pontificalis dignitatis apicem à Clero, & Populo Romano fuit vnanimiter ſubleuatus; & ſic ſub iſto Sanctiſſimo Pontifice, & per ipſum Ordo Canonicus ſecundum reformationem, & regulam traditam à B. Auguſtino primùm in ipſa Eccleſia Lateranenſi, deinde in alijs Eccleſijs tum in Vrbe Roma, tum in alijs Ciuitatibus, & Prouincijs breuiſſimo temporum interuallo eſt propagatus, & confirmatus, quod euidenter oſtendunt innumeræ Cathedrales, & aliæ Collegiatæ, intus, & extra Italiam conſtitutæ. de quibus, vt nunc in particulari diſtinctè aliquid dicamus, à Sacroſancta Lateranenſi Baſilica narrationẽ ordiemur. In hac igitur Sacroſancta Baſilica, quæ ex omnibus Eccleſijs ritu ſolemni per Romanos Pontifices dicatis prima extitit, Ordinem Canonicum ſecundum Regulam à D. Auguſtino traditam per B. Gelaſium Valerij filium, & eiuſdem Auguſtini diſcipulum fuiſſe inſtitutum, & continuata ſucceſſione per annos circiter octingentos, nimirum ab ipſo Gelaſio Primo, vſque ad Bonifacij Papæ Octaui tempora ſteriſſe, Solis luce clarius oſtendunt innumera Pontificum diplomata, & priuilegia tum ipſi SS. Lateranenſi Baſilicæ, tum clericis canonicis inibi degentibus conceſſa, quæ nunc etiam in eiuſdem Eccleſiæ Cartophilacijs adſeruantur, quorum multa exempla in Bullario Romano recens edito, ac etiam in libro Indultorum noſtræ Congregationis Lateranenſis cernere licebit, quæ quod huic noſtro volumini inſcribere ad noſtræ narrationis veritatem probandam durus eſſet labor, illorum tenoribus omiſſis ſolùm duos teſtes oculatos adhibendos cenſuimus, quorum alter Sũmus Pontifex dum exiſteret, ea exhiberi ſibi fecit, & vidit: alter verò quòd eſſet Eccleſiæ Romanæ Bibliothecarius, eiuſdem Baſilicæ omnia archiuia fatetur ſe fuiſſe, quam diligentiſſimè luſtratum. Horum teſtium primus fuit Eugenius Papa huius nominis Quartus in Bulla, per quam Canonicos Regulares eiſdem SS. Lateranenſi Baſilicæ tanquam veros, primæuos, & originarios illius Eccleſiæ Clericos reſtituit, in qua inter alia multa, quæ in laudem Canonici Ordinis exarauit, hæc literis mandauit: *Decet igitur, vbi totius ſanctitatis eſt caput, vbi hærent terrena cæleſtibus, vbi eſt gratiæ magnitudo, ſacratiſſima holocauſta, & immaculata obſequia diuinæ maieſtati cum omni ſanctitate perſolui, & munda ſacrificia offerri diuino conſpectui. Hac igitur pia, & ſancta inſpiratione ducti, & zelo domus Dei ſoliciti ſacratiſſimi Pontifices prædeceſſores noſtri, illius ſecuti veſtigia, cuius perfecta, & ordinata ſunt opera, poſtquam venerabilem locum pro Populi Dei ſalute, & Summi Regis*

gloria decorauerunt, & ex theſauro Chriſti ſacratiſſimo inenarrabilibus, & incomprehenſibilibus indulgentijs, & diuinæ gratiæ largitate, & remiſſionum exuberantia ornauerunt, honorum priuilegijs ſublimauerunt, & decorauerunt titulis dignitatum, diuinam in terris familiam clericorum, qui religioſam vitam ducerent, & ad exemplum naſcentis Eccleſiæ ſanctam inſtitutionem ſeruarent, quos Canonicos Regulares appellamus, & ſacrum inter clericos, & miniſtros Chriſti viuendi modum in Sacrata Baſilica inſtituerunt, firmauerunt, erexerunt, & perpetuo deputauerunt: vt hi primæ in terris Eccleſiæ, & matris Sanctorum Apoſtolica prouidentia curam gererent, qui primorum Chriſtianæ Religionis clericorum normam, traditiones, & inſtituta ſectantur. Huius profecto ſacri ordinis, & ſancti inſtituti poſt Sanctos Apoſtolos primùm in Alexandrina Eccleſia Marcus Petri diſcipulus inſtitutor, & conditor: ac glorioſus Doctor Auguſtinus diuinis regulis, & doctrina decorauit, & ſanctæ memoriæ Vrbanus inſignis martyr, & ſanctiſſimus Pontifex Generalis decreti Ordine reformauit, & Beatiſſimus Gregorius Auguſtino Anglorum Epiſcopo veluti plantationem ſacram in commiſſo ſibi populo præcepit inſtitui, & in Occidentis finibus ampliauit. Hi ſunt profecto, qui Sanctorum Patrum vitam probabilem imitantur, & Apoſtolorum inſtituta inſtinctu Spiritus ſancti renouant: qui ad exemplum illorum credentium in vnum conuenerunt, quibus erat cor vnum, & anima vna, qui paſtoribus ſuis iuxta Eccleſiaſticas, & Apoſtolicas traditiones obediunt. Sicq; hæc ſancta, & placens Deo inſtitutio antiquitus, & ab ipſis ferè primordijs obſeruata extitit, & Sacram Baſilicam per dicti Ordinis Clericos per longa tempora ſanctè, & ſalubriter gubernatam fuiſſe, certiſſima ſcientia, & veritate comperimus: & hoc euidentiſſimè teſtantur innumera documenta. Cum autem hoc pium, & ſalutare inſtitutum mundo in maligno poſito, ex antiqua hoſtis inuidia fuerit perturbatũ, & per fel. rec. Bonifacium Octauũ prædeceſſorem noſtrum quadam illius temporis malitia conſideratione immutatum, & per ipſum Patrum termini tranſlati noſcantur, & amotis Regularibus Canonicis, ſecularium clericorum, & canonicorum fuerit dicta Eccleſia curæ, & gubernationi commiſſa &c. Nihil amplius noſtræ menti, noſtris affectibus, noſtræ ſaluti, & humeris imminere conſpicimus, quàm vt priſtinum, ſanctum, & diuinum opus, primam ſcilicet inſtitutionem repetamus, Patrum terminos reponamus, & quaſi iacenti manum porrigentes Sanctam Eccleſiam Lateranenſem ad primæuum ſtatum, & ordinem reducamus: Hęc Sanctiſſimus Pontifex, in quibus præter ea, quæ pro ſuo ingenti in ordinem canonicum affectu de eius laudibus dicit, quod ad rem præſentem attinet, hæc habet. Primò Romanos Pontifices, poſtquam ipſam Lateranenſem Baſilicam ditauerunt, & ingentiſſimis priuilegijs munierunt, familiam clericorum religioſorum, qui dicuntur canonici Regulares in ea inſtituiſſe, & eidem Baſilicæ perpetuo deputaſſe. Secundò prædictam Baſilicam per longa tempora per dicti Ordinis canonicos ſanctè, & ſalubriter fuiſſe gubernatam, nimirum vſque ad tempora Bonifacij VIII. Tertiò ipſum Papam Bonifacium dictos canonicos regulares eijciendo, & ſeculares introducendo, Patrum terminos tranſtuliſſe. Quartò ipſum Eugenium IV. Canonicos Regulares eidem Eccleſiæ reſtituere voluiſſe, vt ſanctam illam Eccleſiam ad primæuum ſtatum, & ordinem reduceret. & hinc ſequitur. Quintò loco, ordinem primæuum, ſeu primariam illius Eccleſiæ inſtitutionem fuiſſe clericorum regularium, non ſecularium, quod magis explicat inferiùs vocando ipſum ordinem canonicorum regularium ordinem originarium illius ſanctiſſimæ Baſilicæ. Sextò ſupradicta omnia Summum Pontificem aſſerere non ex aliorum narrationibus, ſed ex certiſſima ſcientia, & veritate comperta, ſiue vt aiunt, cauſa cognita, quam, inquit, atteſtantur innumerabilia documenta.

Atque hinc habes, quo illos corrigas, qui II.
dicunt, illam Bullam per canonicos regulares importunis precibus, & falſis narrationibus ab hoc Pontifice extortam, de quorum numero fuit Antonius Maſſa Galleſius Iuriſconſultus in quodam ſuo conſilio ſcripto pro Reuerendis Monachis Caſſinenſibus in cauſa præcedentiæ inter illos, & Canonicos Regulares Lateranenſes, edito Venetijs apud Iordanum Zillettum anno 1562. fol. decimo quinto, & decimo ſexto: nam præter quòd illa Bulla non eſt emanata ad ſupplicationem ipſorum canonicorum, ſed motu proprio, & ex certa ſcientia, & matura deliberatione, & tractatione diligenter habita cum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus. ſi hanc tam conſtantem Pontificis aſſertionem factam, vt ille ait, ex certiſſima ſcientia, & veritate comperta, quam innumerabilia documenta teſtantur, liceat in dubium reuocare, cui alij credemus? cur non alia tum illius, tum aliorum omnium Romanorum Pontificum diplomata in dubium reuocare, ac deludere poterimus?

Secundus teſtis pro eadem veritate confirman- III.
da, isq; tum ob illius eruditionem, tum quòd eiuſdem Lateranenſis Baſilicæ, ſicut etiam aliarum Vrbis Eccleſiarum Archiua, & monimenta omnia eſt exactiſſimè luſtratus, tum demum quòd Eremitici Ordinis fuerit profeſſor, omni exceptione maior, eſt Onuphrius Panuinus in volumine proprio de Eccleſia Lateranenſi quatuor libris diſtincto, quos ex dictæ Baſilicæ Cartophilacijs, nec non ex libro Ioannis Diaconi de eadem Baſilica ad Alexandrum Tertium ſcripto collegit. in eo ſiquidem volumine libro ſecundo, capitulo tertio, ac etiam in libello de ſeptem Vrbis Eccleſijs ſub titulo de Eccleſia Lateranenſi pagina mihi 132. ita ſcribit.

Principio ſtatim poſt Baſilicam conditam diuina

in ea ſpeciatim miniſteria celebrabant Romanus Pontifex, & presbyteri Vrbis Romæ, tam Cardinales, quàm non Cardinales, ſeptem Diaconi*, totidem Subdiaconi, & reliquus* Romanus *Clerus, & populus fidelis. Nam pſalmodiam, hymnos, & preces populus cum minoribus, maioribuſue clericis canebant.* Epiſcopus *concionabatur, presbyteri omnes Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Sacramenta per vices tractabant. Aucta fidelis populi multitudine, cum presbyteri per ſingulos Vrbis* Romæ *titulos diſtributi eſſent, hiq; in ſuis* Parochijs *occupati, non ita aſſiſtere Romano* Pontifici *poſſent, clericorum quoque diſciplina laberetur,* Gelaſius *Papa circa annum Domini* CD. *clericos, qui ab arctiore vitæ inſtituto canonici, id eſt* Regulares *vocati ſunt (hi Apoſtolorum, & primitiuæ Eccleſiæ more ſecundum* Beati Auguſtini *regulam in communi viuebant)* Laterani *collocauit, qui presbyterorum veterum tam Cardinalium, quàm non* Cardinalium *loco, Baſilicæ* Lateranenſis *ſpeciatim addicti quotidie deſeruirent in adminiſtrandis præcipuè Sacramentis, & publicis precibus fiendis. In quibuſdam verò ſolemnitatibus* Romanus *Pontifex antiquum cum* Presbyteris *Cardinalibus, & alijs* Baſilicarum *Vrbis Prælatis morem retinebat: nam veteri inſtituto in* Baſilica *Lateranenſi rem diuinam facere ſolebat.* Canonicorum *porro priſcis illis temporibus præcipuum (vt dixi) munus erat Sacramenta plebi Dei adminiſtrare: nam in pſallendo minus erant occupati, quum eo tempore pſalmodiam adhuc fideles populi frequentarent.* Cæterum *cum* Religionis *zelus paulatim decreuiſſet,* Lateranenſiſq; *Baſilica non ita in pſalmodia frequentaretur à populis, & canonici maioribus occupati rebus cantiones frequentare nequirent, optima occaſione accidit, vt haud longè poſt Gelaſij tempora à monachis id munus Laterani ſuſciperetur. Qui paulo ante à* Beato Benedicto *Abbate in Occidente inſtituti optimè viuendi normam acceperant. Is enim in Monte* Caſſino*, monachorum cœnobio ædificato, eis primus omnium Occidentalium iura viuendi dedit; qui quum nullis ſacris tum initiarentur, orationibus tantum, precibus, hymnis, pſalmis, & cantui in* Eccleſia *vacare ſolebant. Huic ſanctiſſimo* Patri *Benedicto, quum anno Domini* DXLII. *obijſſet in monaſterij Caſſinenſis regimine; vir ſanctus Abbas* Conſtantinus *ſuffectus eſt eiuſdem* Patris *diſcipulus: huic Tertius* Simplicius*, cui quartus Vitalis, & eidem Bonitius Abbates ſucceſſere.* Sub Abbate Bonitio *Longobardi, qui Iuſtino minore Auguſto anno Domini DLXVIII. Italiam inuaſerant, Caſſinenſe monaſterium nocturno tempore fratribus quieſcentibus ceperunt, & omnibus direptis effecerunt, vt ne vnus quidem illic homo permaneret. fugientes itaq; ex eodem cœnobio fratres, Romam ſub Ioanne* Papa *Tertio profecti ſunt, ex cuius* Pontificis *conceſſione iuxta Lateranenſem* Baſilicam *monaſterium conſtruxerunt ſub titulo* Sanctorum Ioannis Baptiſtæ*, Euangeliſtæ, & Pancratij, vbi per centum & triginta annos, quoad Caſſinenſe monaſterium diutum permanſit, perſtiterunt, & laicorum loco in Lateranenſi* Baſilica *ſacras horas, & pſalmos canere cœperunt, canonicis tantum ſacra in ea facientibus, & ſacramenta omnia adminiſtrantibus. Huius monaſterij meminit Sanctus Gregorius libro Dialogorum ſecundo cap. primo. Cæterum quum proceſſu temporis monachorum Lateranenſium laberetur inſtitutum, Gregorius Papa Tertius monaſterium Sanctorum Ioannis* Baptiſtæ*,* Euangeliſtæ*, & Pancratij prope Lateranenſem Baſilicam antiquitus conſtructum renouauit, quod tum monachis ſuperiorum* Pontificum *incuria deſtitutum pene erat. cui prædia multa, & dona contulit, & quæ inuenerat ipſius monaſterij alienata, reddito pretio eidem loco reſtituit: vbi & Congregationem monachorum reformauit, & Abbatem conſtituit ad perſoluenda quotidie ſacra officia laudis diuinæ in Baſilica ſancti Saluatoris, quæ dicitur Conſtantiniana iuxta Lateranum, diurnis, nocturniſq; temporibus, quemadmodum tunc in Baſilica ſancti Petri Apoſtoli fieri mos erat. Quo verò tempore monachi eo loco ceſſerint, & canonici multiplicati monachorum munia in pſallendo, & horas canonicas cantando ſupplere cœperint, incompertum. Certum eſt, aliquot ſeculis poſt canonicorum tantum Lateranenſium, qui monachorum more in communi viuebant; Prioremque, qui Abbatis loco omnibus præeſſet, habebant, mentionem fieri, & monachis omnino præteritis, canonicorum Ordinem dilabentem Laterani iuxta Beati Auguſtini regulam poſt multa tempora primus omnium* Romanorum Pontificum *reformauit Alexander Papa Secundus, qui ante Pontificatum clericus regularis fuerat, & in ampliſſimam dignitatem, vitæq; ſplendorem reſtituit, itaut monachis Caſſinenſibus magno tunc ſanctitatis, & pietatis nomine florentibus, & celeberrimis nulla in re cederent. Quare ea deinceps Congregatio ingentem maximorum virorum prouentum tulit. Ex eo enim Monaſterio prodierunt* Honorius *Secundus, Innocentius Secundus, Lucius Secundus, Alexander Tertius, & Honorius Tertius* Romani Pontifices*, multi præterea, & magni nominis Cardinales. Poſt* Alexandrum *Secundum, Paſchalis Secundus* Papa *canonicum ordinem diuturni ſchiſmatis tempore paulatim laxatum,* Pontifex *factus ſalubri ſtudio, & prouidentia in Lateranenſi cœnobio correxit. floruit verò maximè hæc Congregatio Laterani ſub* Alexandro *Tertio, & aliquot eius ſucceſſoribus, cum magna hominum præſtantiſſimorum copia, tum eximiæ ſanctitatis opinione. Hi monaſterium Lateranenſe incolebant, quod inter porticum ſancti Venantij, &* Baſilicæ *Lateranenſis abſidam inchoatum, vbi adhuc in area eadem veteris clauſtri nouem columnæ ſuperſunt, ab ea area ad eandem* Baſilicæ *partem protenditur, quæ Occidentem ſpectat. Vbi adhuc in ipſa area vetus clauſtrum, totum vermiculatum cum hoc elogio in Zophoro è muſiuo iam exoleſcente conſpicitur.*

Canonicam formam ſumentes diſcite normam,

Quam

Quam promiſiſtis, hoc clauſtrum quando petiſtis.
Diſcite ſic eſſe, tria vobis adeſſe neceſſe,
Nil proprium, morem caſtum portando pudorem.
Clauſtri ſtructura ſit vobis docta figura,
Vt ſic clareſcant animæ, moresq; niteſcant.
Et ſtabiliantur animo, qui canonicantur
Vt coniunguntur, lapidesq; ſic polliuntur
Gaudeat ... nouellis .... Chriſtoq; fidelis
Qui ſua dimiſit operi vel mundi .....

Extant in eodem loco omnia monaſterij veſtigia, vt ſuperiue clauſtrum aliud nouum cum cellis hinc inde exſtructum, dormitoria duo, cellula, refectorium, clauſtrum aliud interius dirutum, vbi ſunt aliquot canonicorum domicilia. In medio verò clauſtri vermiculati eſt hortus cum ciſterna, & aliquot pulcherrimis pilis, & omnia poſtremo extant, quæ in rectè inſtitutis cœnobijs ædificari ſolent.

Permanſerunt autem clerici hi, qui canonici vocati ſunt, in communi monachorum more viuentes in monaſterio Lateranenſi Baſilicæ adiecto annos plus minus DCCC. *vſque ad Bonifacij Octaui Pontificatum, qui circa annum Domini* MCCC. *eos canonicos clauſtrales Monaſterio Lateranenſi exire ordinauit, & ſeculares clericos, qui canonici ſeculares vocantur, collocauit: ſingulisq; ex reddetibus monaſterij ſingulas præbendas ſpeciatim conſtituit.*

Caput decimumquintum.

De eodem Ordine Canonico in præfata Lateranenſi Baſilica per B. Gelaſium reformato quorundam opiniones minus probabiles referuntur, & reijciuntur.

I. EX teſtimonijs proximè allegatis primò habes, vnde illorum errorem craſſiſſimum refellas; qui aiunt, canonicos ſeculares in Eccleſia Lateranenſi vſque ad Bonifacij Octaui tempora ſtetiſſe, illum verò amotis clericis ſecularibus canonicos regulares in eadem Eccleſia inſtituiſſe, quanquam qui hoc dixerit, nullum reperi, præter vnum Antonium Maſſam Galleſium in conſilio proximè allegato, qui quoniam adeo craſſus eſt, vt niſi illius verba formaliter, & fideliter referantur, de impoſtura ſuſpicioni locus eſſe meritò poſſit, Ecce tibi, quæ ille in præfato conſilio fol. nono in principio ſcribit ad tertium argumentum allatum ad fauorem canonicorum regularium. *In hoc quidem argumento*, inquit, *multa ſunt falſa, quorum falſitate detecta non erit opus alia reſponſione.* Nam *quantum attinet ad Eccleſiam Lateranenſem, in qua dicunt fuiſſe ab initio inſtitutos canonicos regulares, qui ibi octingentis annis perſeuerando, etiam Canonicis Sancti Petri fuerunt prælati, quod dicunt conſtare ex Hiſtoricis, continet duplex mendacium, quia in dicta Eccleſia Lateranenſi prius fuerunt alij Religioſi, quàm Canonici Ordinis Sancti Auguſtini, vt patet ex teſtimonio Alberici de Roſate in Rubrica, ff. de ſtatu hominum, vbi ponit hæc verba: in Vrbe Roma ſunt quinque Eccleſiæ, quæ Patriarchales vocantur, videlicet Eccleſia Beati Ioannis Lateranenſis, quæ conſueuit habere Priorem, ſed ex Conſtitutione Bonifacij Papæ Octaui habet Decanum. Erant Religioſi, & facti ſunt canonici Ordinis Sancti Auguſtini: vnde patet quod canonici Sancti Auguſtini non fuerunt ibi, niſi à tempore Bonifacij Octaui, cum antea ibi eſſent alij Religioſi. nec dubitari poteſt de fide teſtimonij Alberici, cum ſit autor grauiſſimus, vixeritq; in Vrbe Aduocatus Conſiſtorialis non multo poſt Pontificatum Bonifacij Octaui.* hæc ille.

SEcundò infertur erraſſe Azorium tomo primo libro duodecimo cap. vigeſimoſecundo quæſtione quarta, cum inquit: *Onuphrius Panuinus in libello de ſeptem Eccleſijs Vrbis ſcribit in hunc modum. Gelaſius Primus circa annum Domini quadringenteſimum conſtituit in Eccleſia Lateranenſi clericos canonicos, qui ſeruabant Regulam Apoſtolicam, nihil proprium habentes, ſed in commune iuxta Regulam Sancti Auguſtini viuentes. Poſtea Gregorius Tertius poſuit monachos in Eccleſia Lateranenſi, vt in ea preces quotidie canerent: deinde deficientibus monachis, iterum ſunt in eadem Eccleſia clerici canonici conſtituti, qui more monachorum religioſorum vitæ inſtitutum ſeruabant, & Priori, loco Abbatis parebant, & in communi domo habitabant.* Contrarium apertè dicit Onuphrius in verbis capite præcedenti allegatis, & vt eſt rei veritas, fuiſſe quidem monachos in eadem Eccleſia adiunctos clericis ad canendas diuinas laudes more laicorum, clericis interim circa alia occupatis, tum à Gregorio Tertio, tum ante illum à Ioanne Tertio: non tamen vnquam amotos clericos, ſed immo ibi ſemper annis circiter octingentis manſiſſe: quin deficientibus monachis, multiplicatos numero illorum munera in pſallendo, & horas canonicas decantando perſoluere cœpiſſe: & aliquot ſeculis poſt canonicorum tantum, qui monachorum more in communi viuebant, Prioremq; qui loco Abbatis omnibus præeſſet, habebant, mentionem fieri, monachis omnino prætermiſſis. II.

NEc aliquem moueat nomen Prioris recens in illud collegium introductum: etſi enim nomen Prioris ante Paſchalem Secũdum non reperiatur inter Canonicos Lateranenſes, fuiſſe tamen in eadem Eccleſia canonicos ſub Stephano Nono, & ante Leonem Octauum, ſub Archipresbytero, & ſub illius cura conuentualiter vixiſſe, ſicut poſtea ſub Priore viuebant, conſtat ex vita Leonis III.

Papæ Octaui, quem ex canonico Lateranenſi ad apicem dignitatis Pontificalis euectum fatentur Volaterranus, Autor ſupplementi Chronicorum, Platina, & alij. Conſtat etiam ex epiſtola Beati Petri Damiani Domno Petro Lateranenſis Eccleſiæ Archipresbytero directa ſub hoc titulo: Domno Petro canonicæ Lateranenſis Archipresbytero, Petrus peccator monachus, quæ habetur in ſecundo libro Epiſtolarum huius autoris num. decima, qua illum ad mores ſuorum canonicorum reformandos hortatur. meminit enim in ea epiſtola ſacri Conuentus, cuius erat Rector inſtitutus per hæc formalia verba: *Porro autem quia ſancti Conuentus Rector conſtitutus es, noli diſſimulare culpam, ſed mox vt emerſerit, adhibe diſciplinam*. Ita enim habet textus, quo Baronius tom. ſecundo, ſub anno 1065. numero ſexto vtitur, licet Conſtantinus Caietanus in editione operum Petri Damiani Romana, verba illa expunxerit, in quibus de Conuentu Lateranenſi mentio habetur. hanc autem epiſtolam longe ante Paſchalem Secundum, Petrum Damini ſcripſiſſe, conuincitur quia ille anno 1073. ex hac vita migrauit. Cur verò ſublato Archipresbytero eius loco in dicto Collegio fuerit Prior inſtitutus, id ea ratione factum crediderim, quòd collegium illud propter dirum ſchiſma, quod priori ſeculo Eccleſiam diu vexauerat, ad diſſolutionem, & deformationem pene deuenerat. nec mirum, cum in eadem Eccleſia Lateranenſi, quæ erat omnium aliarum Eccleſiarum caput, & Sedes Pontificalis, aliquot annis ob eaſdem cauſas exercitium ſacrorum penitus fuerit intermiſſum, quare cum Romani Pontifices eidem Eccleſiæ reficiendæ, & canonicis inibi degentibus reformandis, impenſius operam darent, & ob eam cauſam canonicos ſancti Frigdiani Lucenſis, penes quos diſciplina canonica tunc temporis refloruerat, ad Eccleſiam Lateranenſem acciuiſſent, Onuphrio autore in lib. de ſeptem vrbis Eccleſijs in cap. de Eccleſia S. Crucis in Ieruſalem pag. mihi 124. quòd illi non ſub Archipresbytero, ſed ſub Priore ex antiqua conſuetudine degerent, vel quòd alij clerici regulariter viuentes Priorem, non Archipresbyterum, vt plurimum haberent, etiam Lateranenſes, omiſſo Archipresbytero, Priorem eius loco habuerunt.

IV. TErtiò infertur ex prædictis, falſum eſſe, quod alij dixerunt, Valentinianum illum Abbatem monaſterij Lateranenſis ex familia, & inſtituto Diui Benedicti aſſumptum, cuius Diuus Gregorius meminit lib. ſecundo ſuorum Dialogorum; in monaſterio canonicorum, non autem monachorum Abbatem extitiſſe, quod olim præſertim ante Conſtitutionem Clementis V. quæ habetur in clementina prima de electione in monaſterijs monachorum eligerentur canonici, & in monaſterijs canonicorum monachi. Nam clerici canonici in Lateranenſi monaſterio degentes nunquam habuerunt Abbatem, ſed ſolum Archipresbyterum, vel Priorem, quare Valentinianus non monaſterij Lateranenſis canonicorum, ſed monaſterij Sanctorum Ioannis Baptiſtæ, & Euangeliſtæ Ordinis Monachorum Diui Benedicti Abbas fuit. Sciendum autem eſt, licet Ioannes Tertius, & quidam alij Pontifices Diui Benedicti monachos ad horas canonicas, & cætera diuina officia in Eccleſia Lateranenſi, die noctuq; canenda introduxerit, non tamen ſublatos canonicos, neque monachos in monaſterio canonicorum, ſed in alio monaſterio diſtincto conſtitutos, neque ad officia canonicorum, ſed ad alia munera obeunda illuc admiſſos. Nam monachi officia diuina in Eccleſia more laicorum canebant: canonici verò prædicationi, ſacramentorum miniſterio, & curæ animarum operam dabant: munus enim iſtud canendi pſalmos, & cætera diuina in choro alternatim, in primitiua Eccleſia non erat munus clericorum, ſed laicorum, qui vſus durauit in Eccleſia Orientali ſaltem vſque ad tempora S. Ioannis Chryſoſtomi, vt colligitur ex homilia illius prima in 8. caput Iſaiæ, in qua contra nonnullos laicos inordinatè in Eccleſia canentes inuehitur. Eundem durauiſſe in Eccleſia Occidentali vſque ad tempora Beati Ambroſij, notauit Baronius in notis ad Martyrologium die quinta Ianuarij. Immo Diuus Auguſtinus innuere videtur lib. nono Confeſſ. cap. ſeptimo, modum illum canendi pſalmos, & hymnos alternatim in Eccleſijs, qui poſtea in tota Eccleſia vſu fuit receptus, ſuo tempore inuectum in Eccleſiam Occidentalem ex Orientali; & vt ſemel dicam ex Baronio tomo primo Annalium ſub anno quinquageſimo primo, num. ſeptuageſimo primo; hic mos, vt laici, & omnis populus ſimul cum clericis diuinas laudes Deo in Eccleſia canerent, diutius perſeuerauit, quas verò ob cauſas in diſſuetudinem poſtea abierit, ſi diuinare liceat, duas potiſſimas fuiſſe arbitror. Primam defectum charitatis, & feruoris fidelium primitiuæ Eccleſiæ: Alteram inordinatum modum, & incompoſitum pſallendi ipſorum laicorum, de quo in Concilio Laodiceno, quod habetur in tomo primo Conciliorum Canone 15. legimus: *Quod non oporteat amplius præter eos, qui regulariter Cantores exiſtunt, qui & de Codice canunt, alios in pulpitum conſcendere, & in Eccleſia pſallere*. Porro quemadmodum, vt diximus loco Laicorum primitiuæ Eccleſiæ communiter viuentium ſucceſſerunt Monachi: ita deficientibus Laicis à munere pſallendi in Eccleſia nocturnis horis, ac diurnis, eorum loco ſucceſſerunt monachi, tunc temporis præſertim, quando numerus clericorum in Eccleſia exiguus erat, & valde erat difficilè, ipſos clericos quantuncunque regulariter viuentes, in exercitio curæ animarum, prædicationis, & miniſterijs ſacrorum detentos, nocturnis, ac diurnis horis canendis operam dare, quod & Beatus Gregorius indicare videtur in cap. Nemo poteſt 16. quæſtione prima, & ob hanc cauſam effectum eſt, vt numero clericorum nondum aucto, cum illis monachi iungerẽtur in Eccleſijs ad diuina officia celebrãda, nõ qui-

dem in eiſdem domibus, ſed diuerſis: quod non ſolum in Eccleſia Lateranenſi factum legimus, ſed etiam in Metropolitana olim D. Ambroſij Mediolanenſi, & in capella Regia D. Petri in cœlo aureo Papiæ, ac etiam in Eccleſia Cantuarienſi. Immo verò etiam in Eccleſia Principis Apoſtolorum de Vrbe ſub Leone Primo, vt Anaſtaſius in eius vita ſcribit.

V. QVartò infertur falſum eſſe, quod Baronius tom. 12. ſub anno 1130. in principio ex Archiuis Sanctæ Praxedis ſcribit, monaſteriū Sanctorum Ioannis Baptiſtæ, & Euangeliſtæ, & Pancratij ſtetiſſe vſque ad tempora Innocentij Secundi, & dictum Innocentiū illius monaſterij fuiſſe monachum, non quidem ex monaſterio Canonicorum, ſed ex monaſterio monachorum. primò quia quo tempore Canonici reformati ſub cura Prioris, aut etiam Archipresbyteri inibi multiplicari cœperunt, non amplius monachorum mentio facta reperitur, vt Onuphrius obſeruat, ſed longè ante Innocentium Secundum Canonici iam multiplicati erant, & reformati in Eccleſia Lateranenſi tum ſub Priore, tum ſub Archipresbytero, vt dictum eſt, ſed quod omnem tollit difficultatem, ſub Alexandro Secundo Canonici regebant tam Eccleſiam Saluatoris Lateranenſis, quàm etiam Eccleſiam Sanctorum Ioannis Baptiſtæ, & Euangeliſtæ, & Pancratij, & illorum monaſterium dicebatur monaſterium Sanctorum Ioannis Baptiſtæ, & Euangeliſtæ. Conſtat hoc ex Priuilegio conceſſo ab eodem Alexandro II. Priori, & Canonicis Lateranenſibus, quod licet temporum vel hominum iniuria non habeamus, habemus tamen alterum priuilegium Anaſtaſij Quarti eiſdem Priori, & Canonicis Lateranenſibus conceſſum ad exemplar illius Alexandri II. Datum anno ſecundo ſui Pontificatus; quod ſic incipit: *Anaſtaſius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filijs Ioanni Priori Sacroſanctæ Patriarchalis Baſilicæ, quæ Conſtantiniana vocatur, pariterq; Ioannis Baptiſtæ, ac Euangeliſtæ, eiuſq; fratribus Canonicis tam præſentibus, quàm futuris regularem vitam profeſſis in perpetuū, &c.* & infra. *Eapropter vobis in Domino filijs Eccleſiam ipſam, in qua diuino mancipati eſtis obſequio, ad exemplar prædeceſſoris noſtri beatæ memoriæ Alexandri Papæ Secundi Apoſtolicæ Sedis priuilegio communimus. imprimis ſiquidem ſtatuentes, vt Ordo Canonicus qui ſecundum Deum, & B. Auguſtini regulam &c.* Innocentius verò fuit poſt Alexandrum annis circiter ſexaginta. Secundò habemus aliud priuilegium Paſchalis II. eiſdem Priori, & Canonicis Lateranenſibus conceſſum an. 1106. quod etiam habetur in Bullario Romano per Laërtium Cherubinum recens edito, in quo præſcribuntur fines Parochiæ ipſius Eccleſiæ Lateranenſis, quam totam dictus Pontifex conceſſit ipſis Canonicis Lateranenſibus in perpetuum, quam nunc etiam Canonici ſeculares poſſident, cum omnibus, quæ ſunt intra ipſam Parochiam. In eo verò priuilegio cum fiat mentio Eccleſiarum, monaſteriorū, & hoſpitalium eidem Parochiæ, ſeu illius finibus adiacentium, de monaſterio monachorum nulla prorſus mentio habetur, ſed nec poſt ipſum Paſchalem Secundum, nec multo tempore ante illum, niſi in illo ſcripto Archiui Sanctæ Praxedis, ad ſuadendum forſan quod Innocentius II. non fuerit Canonicus Lateranenſis, ſed monachus Diui Benedicti, quod tamen eſt contra communem aſſertionem omnium hiſtoricorum. Quod priuilegium, vt de veritate dictorum conſtet, hic deſcribendum curaui, eſt autem huiuſmodi.

Paſchalis Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filijs Rocio Priori venerabilis Baſilicæ Saluatoris, eiuſque Fratribus tam præſentibus, quàm futuris Regularem vitam profeſſis in perpetuum. Quantò Lateranenſis Eccleſia amplioris dignitatis ex antiqua inſtitutione eſſe cognoſcitur, tantò magis eundem venerabilem locum in maiori reuerentia decet haberi, & ad eius incrementum tam ſpiritualiter, quàm temporaliter à nobis, & alijs fidelibus operam dari. Nec dubium, quod ſi Religioſorum virorum petitionibus paterna benignitate annuimus, noſtris opportunitatibus clementem Dominum reperiemus. Eapropter dilecti in Domino filij ob reuerentiam Saluatoris, beatiq; Ioannis Baptiſtæ concedimus, & confirmamus vobis, veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum totam, & integram Parochiam, vt in vita noſtra, & poſt obitum ſpecialis oratio iugiter fiat pro nobis ad Dominum, videlicet ab Eccleſia Sancti Nicolai de forma, per viam, quæ venit à Sancto Stephano in Cœlio monte, & vſque ad ſupradictam noſtram Baſilicam Saluatoris, & à porta monaſterij Sanctorum quatuor Coronatorum deſcendente per cliuum in via maiori, & exinde per ſtratam ex vtraque parte vſque ad campum Lateranenſem, & reuoluente ſupra Eccleſiam Sanctorum Marcellini, & Petri vſque ad Eccleſiam Sancti Bartholomæi de capite Merulanei, & deinde ad Sanctum Danielem, & exinde deſcendente ad portam Vrbis, & vertente ad Eccleſiam Sancti Nicolai de Hoſpitali ad ſupradictam Baſilicam Saluatoris. Statuimusq; atque etiam autoritate Sedis Apoſtolicæ ſtabilimus, vt Parochia ipſa nulli alij Eccleſiæ, vel Monaſterijs, aut pijs locis de ſpiritualibus, atque diuinis rebus teneatur penitus reſpondere: ſed quietè, ac liberè ſub præfatæ Baſilicæ Saluatoris iure nomine Parochiali in perpetuum maneat. Saluo tamen iure hereditario, quod infra ſupradictos fines ad præfatas Eccleſias, vel monaſteria, aut pia loca pertinere dignoſcitur. Præcipimus itaq; vt nulli perſonæ fas ſit in præfata Parochia Eccleſias ædificare, aut altare erigere, vel aliquam Religionem ibi inſtituere, præter ſupradictam Saluatoris Baſilicam. ſtatuentes Apoſtolica cenſura, ſub diuini Iudicij obſecratione, & anathematis interdictio, vt nullus vnquam noſtrorum ſucceſſorum, vel alia qualibet magna, vel parua per-

ua perſona huius noſtri priuilegij donum infringere, aut inquietare præſumat. Si quis præterea quod non credimus, contra hoc noſtrum Apoſtolicum præceptum venire, aut agere tentauerit, anathematis vinculo ſit innodatus, & à Regno Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti ſit alienus. Qui verò pio intuitu cuſtos, & obſeruator huius noſtri Priuilegij extiterit, benedictionis gratiam à miſericordioſiſſimo Domino Deo noſtro conſequatur in ſecula ſeculorum amen.

Ego Paſchalis Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

Sequuntur ſubſcriptiones decem, & nouem Cardinalium, quorum primus fuit Lambertus de Fagnano, qui poſtea fuit Honorius Secundus, & ipſe canonicus eiuſdem Eccleſiæ Lateranenſis.

VI. POſtremo notandum quod præter Romanos Pontifices ex eodem monaſterio Lateranenſi aſſumptos, quos Onuphrius eodem loco recenſet, multi alij fuerunt eiuſdem Eccleſiæ clerici, & canonici in eadem Eccleſia Lateranenſi degentes, & etiam à teneris annis ibidem educati, quos referunt Anaſtaſius Bibliothecarius Volaterranus libro vigeſimoprimo Antropologiæ; Iacobus Philippus Bergomenſis, & Ciaconius in vitis Romanorum Pontificum, videlicet Gregorius ſecundus, Stephanus ſecundus, Paulus primus, Stephanus tertius, Leo tertius, Stephanus quartus, Paſchalis primus, Valentinus, Leo quartus, Benedictus tertius, Adrianus ſecundus, Stephanus ſextus. Hos omnes referunt Anaſtaſius, & Ciaconius, licet nonnulli eorum antequam aſſumerentur ad Pontificatum tranſiuerint poſtea ad monachos, & præter illos Benedictus quartus, & Landus ex Ciaconio. Leo item octauus ex Volaterrano, Iacobo Philippo Bergomen. libro ſecundo ſub anno 960. Platina, & Ciaconio. de quibus & alijs Romanis Pontificibus ex canonicorum Ordine profectis, ſi Deus conceſſerit, in lib. Virorum Illuſtrium canonici Ordinis dicemus.

Caput decimumſextum.

De alijs Eccleſijs Canonicorum Regularium olim in Vrbe exiſtentibus.

I. PRæter ſacroſanctam Baſilicam Lateranenſem, aliæ plures fuerunt olim in Vrbe Romana Eccleſiæ canonicorum Regularium ſub D. Auguſtini regula militantium, vt videri poteſt apud Zachariam Ferrerium in ſuo libro de habitu canonicorum Regularium ad Leonem decimum, probatione ſecunda ad finem, vbi inter alia hæc habet: *De Eccleſijs verò Principalibus Cardinalarium titulorũ certiſſimum eſt, quod nulla fuit inſtituta à ſui exordio ſub monachis, ſeu alijs religioſis, ſed bene ſub Canonicis Regularibus, ſicut Eccleſia Sanctæ Crucis in Ieruſalem, quæ à ſui primordio fuit Canonicorum Regularium, vt patet per literas Apoſtolicas Alexandri III. directas Vbaldo presbytero Cardinali Sanctæ Crucis in Ieruſalem, & eius Canonicis ibidem regularem vitam profeſſis, & incipiunt: Quoties illud à nobis petitur &c. quibus decernit, ne quiſquam eligatur in eo titulo Sanctæ Crucis Cardinalis niſi de gremio dictorum Canonicorum Sanctæ Crucis. Deficientibus autem ibi Canonicis Regularibus, illa Eccleſia redacta eſt à paucis temporibus ſub fratribus Carthuſieſibus. Item Eccleſia S. Mariæ Nouæ, quæ eſt titulus Cardinalaris, quam modò eadem ratione incolunt monachi albi Ordinis Montis Oliueti, fuit à ſui inſtitutione Canonicorum Regularium, vt patet per literas Apoſtolicas eiuſdẽ Alexandri directas Priori, & Canonicis Sancti Frigdiani, & incipiunt: Ad hoc vniuerſalis Eccleſiæ cura &c. Item Eccleſia ſanctorum Apoſtolorum, quæ eſt titulus Cardinalaris, quam nunc tenent fratres Minores. Item Eccleſia ſanctæ Cęciliæ, quam nunc Humiliatorum fratres retinent. Item Eccleſia ſanctæ Sabinæ, quam habent Fratres Prædicatores. Item Eccleſia ſanctæ Praxedis, quam tenent nunc Fratres Ordinis Vallis Vmbroſæ. Item Eccleſia ſancti Stephani in Cęlio monte, quam tenent fratres s. Pauli primi Eremitæ. Item Eccleſia ſanctorum Ioannis, & Pauli, quam tenent nunc fratres Ieſuati. Item Eccleſia ſancti Petri ad Vincula, & ſanctæ Potentianæ, & multa aliæ Eccleſiæ Romæ continentes titulos Cardinalares, fuerunt à prima inſtitutione Canonicorum Regularium, ſicut patet in antiquis priuilegijs dictarum Eccleſiarum.*

SEd & illud non omittendum, vtpotè admirandum, & vix credendum, quod de Eccleſijs, & monaſterijs Religioſorum Romæ ſub Syluestro Secundo, & Ottone Tertio pro ruinis veterum Fanorum ſurgentibus ſcribit Arnaldus Comes illorum temporum autor, & oculatus teſtis, ac ex illo Baronius tomo vndecimo, ſub ann. 1001. numero vigeſimoquarto: *In tantum, inquit, creuit in diuino cultu, vt pro ruinis murorum, & veterum fanorum ſurgant quotidie innumera ædificia Eccleſiarum, ſiue Monaſteriorum, in quorum incredibili numero, vt audiui à quodam ſene, qui ſe dixit nutritum in eadem Ciuitate, viginti poſſidentur à Sanctimonialibus, quadraginta à Monachis, ſexaginta à Canonicis, exceptis ijs, quæ extra Ciuitatem ſunt, & aliis Eccleſiis, ſiue Capellis, quæ in eadem Vrbe abundant.* Et aduertendum nomen Canonicorum, vſque ad illa tempora vix fuiſſe alicui Collegio clericorum, qui non ſaltem in ſpecie aliquod regularis diſciplinæ veſtigium tenerent, attributum, vt videri poteſt apud Beatum Petrum Damiani in ſuis epiſtolis præſertim in epiſtola ad Canonicos Fanenſes. Porro ex ſupradictis, & alijs Romanæ Vrbis Eccleſijs, quas authentico ſcripto probari poteſt Canonici Ordinis extitiſſe. II.

III. PRima recenſeri poteſt Eccleſia Patriarchalis ſanctæ Crucis in Ieruſalem à Conſtantino Magno exſtructa. De iſta Eccleſia Onuphrius loco, & libro proximè allegato plura ex inſtituto ſcribit: Verùm quod ad rem attinet, iſta ad verbum pagina ducenteſima, decima tertia, & ducenteſima decima quarta ſubdit: *Benedictus Septimus, vt ex eius elogio marmoreo paraſtate affixo intelligitur, in ea ſepultus eſt, is Baſilicam hanc, & monaſterium renouauit, Monachos ad paucos redactos in ea reſtituit, ampliauit, priſcis enim temporibus clerici eam incoluerant, poſtea antiqua Monachorum ſodalitati conceſſa eſt. Leo Nonus Papa diuino officio deſtitutam Monachorum Caſſinatum Abbati Richerio donauit. Alexander Secundus eam ijs abſtulit, & monaſterium Sanctorum Sebaſtiani, & Zoſimi martyrum, quod Pallaria dicebatur, retrò hortos ſanctæ Mariæ Nouæ verſus Amphitheatrum eius loco ijſdem conceſſit. In ea verò Canonicos Regulares Congregationis ſancti Frigdiani Lucenſis, ab ſe etiam Laterani reſtitutos, locauit, qui eam ad Clementis Sexti tempora tenuerunt. Ampliſſimo hoc priuilegio à Romanis Pontificibus ornati, vt presbyterum Cardinalem tituli ſui ex ſuo corpore crearent, quod & de Diacono Cardinale ſanctæ Mariæ Nouæ eius Diaconiæ Canonicis conceſſum fuerat. Ex hoc Collegio multi Cardinales eximij, & Lucius Papa Secundus prodierunt, qui cum ante Pontificatum eius Eccleſiæ presbyter Cardinalis eſſet, Pontifex creatus totam ipſam Eccleſiã, & Canonicorum clauſtra à fundamentis renouauit.* Conſimilia ſcribit Baronius tomo 12. ſub anno 1144. in principio, niſi quod ait, eum fuiſſe Patria Bononienſem ex Patre nomine Viſeo, ab Honorio Secundo aſſumptum ad dignitatem Cardinalitiã in eodem titulo ſanctæ Crucis in Ieruſalẽ, quod minimè ijs repugnat, quę Onuphrius teſtatur.

Quis verò Priuilegium adeò inſigne illi Canonicorũ collegio primus fecerit. putat Ciacconius, à Caliſto Secundo primitùs emanatum: cæterum illius priuilegium hactenus non vidi. quantum verò ex Bullarijs Romanorum Pontificum aucupari licet, crediderim; illud ab eodem Lucio Secundo primitùs conceſſum, licet illius etiam exemplum iniuria temporum, vel hominum deſideretur. Sed adeſt aliud priuilegium Alexandri Tertij ad exemplar illius exaratum, quod ad poſterorum memoriam hìc redditur.

Alexander Epiſc. ſeruus ſeruorum Dei, Dilectis filijs Vbaldo presbytero Cardin. eiuſq; fratribus tam præſentibus, quàm futuris in Eccl. S. Crucis, quæ dicitur in Ieruſalem, regularem vitam profeſſis in perpetuum. Quoties illud à nobis poſtulatur, quod Religioni, & honeſtati conuenire dignoſcitur, animo nos decet libenti concedere, & petentium deſiderijs congruum ſuffragium impertiri. Ea propter dilecti in Domino filij veſtris iuſtis petitionibus clementer annuimus, & præfatã Eccl. cum omnib. pertinentijs ſuis in qua diuino mancipati eſtis obſequio, ad exemplar prædeceſſoris noſtri piæ recordationis Lucij Papæ Apoſt. Sedis protectione, & præſentis ſcripti priuilegio communimus. Imprimis ſiquidem ſtatuentes, vt Ordo Canonicus, qui ſecundum Deum, & D. Aug. regulam, & inſtitutionẽ ordinis ſancti Frigdiani ibi noſcitur inſtitutus, perpetuis ibidem temporibus obſeruetur, nec alius, niſi de ipſa aut ſancti Frigdiani Congregatione in eadem Eccleſia Cardinalis presbyter ordinetur. Si autem (quod abſit) in ipſa Congregatione idoneus reperiri non poterit, de alio regulari clauſtro eiuſdem ordinis aſſumatur. Præterea quaſcunque poſſeſſiones extra &c. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Eccleſiam temerè perturbare, aut eius poſſeſſiones auferre, aut ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare: ſed omnia integra conſeruentur eorum, pro quorum gubernatione, & ſuſtentatione conceſſa ſunt vſibus omnimodis profutura, ſalua ſedis Apoſt. autoritate. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſecularisue perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginã ſciens, contra eam temerè venire tentauerit, ſecundò, tertiòue commonita, niſi præſumptionem ſuam congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis, honoriſq; ſui dignitate careat, reamq; ſe diuino iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à Sacratiſſimo Corpore, & ſanguine Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti Redemptoris noſtri aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem loco ſua iura ſeruãtibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti; quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum Iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Laterani per manus Hermani tit. S. Suſanæ Presby. Card. 16. Kal. Maij Indictione 13. Incarnationis Dominicæ anno 1566. Pont. verò Alexandri III. *anno 7.*

SEcunda eſt Eccleſia s. Mariæ Nouæ, quæ vna IV. eſt ex vetuſtiſſimis Diaconijs titulo Cardinalatus inſignitis. Hanc Eccl. Aimericus Gallus ex Canonico Regulari Diaconus Card. à Caliſto Secundo creatus, ac etiã S.R.E. Cãcellarius anno 1123. ſtatim cum monaſterio inſtaurandam curauit, & Canonicos Regulares prædictæ congregationis S. Frigdiani ibidem locauit, impetrato etiam illis priuilegio ab Innocentio Papa ſecundo, ne quiſquam illius Eccl. diaconus Card. niſi vel ex ipſo Capitulo: vel ex s. Frigdiani cõgregatione aſſumeretur, quod priuilegium plerique alij Romani Pontifices firmauerunt, nimirum Cœleſtinus II. Lucius II. Eugenius III. Adrianus IV. & Alexandet Tertius, cuius exemplum hic ſubijcitur. *Alexander Epiſc. ſeruus ſeruorum Dei Dilectis filiis Vener. Priori Eccl. s. Frigdiani, eiuſq; fratribus tam præſentibus, quàm futuris Canonicam vitam profeſſis in perpetuum. Ad hoc vniuerſalis Eccleſiæ cura nobis à prouiſore omnium bonorum Deo conceſſa eſt, vt religioſas perſonas, & beneplacentem Deo religionem ſtudeamus modis omnibus propagare, non enim Deo gratus aliquando famulatus impenditur, niſi ex charitatis radice procedens, à puritate religionis fuerit conſeruatus. oportet igitur, omnes Chriſtianæ fidei amatores religionem diligere, & religioſa loca cum perſonis inibi*

Domi-

Domini ſeruitio mancipatis attentiùs confoueri, vt nullis prauorum hominum inquinentur moleſtijs, nullis angarijs fatigentur. Americus ſiquidem S. R. E. Cancellarius, & Eccleſiæ B. Mariæ Nouæ Diaconus Cardinalis fratres veſtros ad eandem Eccleſiam conuocauit; & bonis ſibi à Deo *præſtitis ad eorum neceſſitatem, & ſuſtentationem honeſtè prouidit, vt per eos ibidem religio ſtatueretur: & locus ipſe tam ſpiritualiter, quàm temporaliter eorum ſtudio (auxiliante* Deo*) augeretur. Ne igitur tam ſanctum ipſius propoſitum immutari, vel perturbari in poſterum debeat, prædeceſſorum noſtrorum Innocentij Secundi, Cœleſtini Secundi, Lucij Secundi, Eugenij Tertij, & Adriani Quarti Romanorum Pontificum veſtigijs inhærentes, ſtatuimus, vt Diaconus Cardinalis, qui pro tempore ibidem ordinandus fuerit, de Conuentu S. Frigdiani, ſi idoneus ibidem fuerit repertus, aſſumatur. Si fortè (quod abſit) ibidem reperiri non poterit, de alio Regulari Collegio vocetur, & ordinetur. Ordinatus autem cum fratribus ipſius Eccleſiæ communiter viuat; quod ſi facere noluerit, tertiam partem de omnibus redditibus antiquæ hæreditatis illius Eccleſiæ, quæ eſt in Valerano, & Galera ſibi in ſuos vſus recipiat. Cætera verò quæ Regulares fratres ipſius Eccleſiæ impræſentiarum iuſtè, & canonicè poſſident, aut futurorum conceſſione Pontificum, largitione Regum, liberalitate Principum, oblatione fidelium, ſeu alijs iuſtis modis (præſtante Domino) potuerint adipiſci, firma vobis, veſtriſque Succeſſoribus, & illibata permaneant. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Eccleſiam temerè perturbare, aut eius poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare: ſed omnia integra conſeruentur eorum, pro quorum gubernatione, ac ſuſtentatione conceſſa fuerunt, vſibus omnimodis profutura, ſalua in omnibus Apoſtolicæ Sedis autoritate. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica ſecularisue perſona hanc noſtræ Conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temerè venire tentauerit, ſecundò, tertiòue commonita, niſi præſumptionem ſuam congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis, honoriſq; ſui dignitate careat, reamq; ſe diuino iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à Sacratiſſimo Corpore, & ſanguine* Dei, *& Domini noſtri Ieſu Chriſti Redemptoris noſtri aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem loco ſua iura ſeruãtibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum Iudicem præmium æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Anagniæ per manus* Hermani *S.R.E. Subdiaconi, & Notarij* XII. *Cal.* Ianuarij *Indictione nona, Incarnationis* Dominicæ *anno* MCLX. *Pontificatus verò* Domini Alexandri Papæ *Tertij anno primo.*

Tertia eſt Eccleſia s. Praxedis, quam Canonicis Regularibus monaſterij s. Mariæ de Rheno apud Bononiam tunc ſanctitatis fama celeberrimis conceſſit Anaſtaſius Quartus, qui fuit Pontifex anno Domini 1154. Etſi enim huius Pontificis conceſſionem non vidi, illius tamen diſtinctè meminit Alexander Tertius in quodam priuilegio conceſſo Gerardo Priori, & Fratribus s. Mariæ de Rheno ſub anno 1177. quod in libro Indultorum Congregationis Lateranenſis videri poteſt pag. 93. ad quem locum remitto, vbi hæc habet: *Eccleſia quoque ſanctæ Praxedis ſicut à piæ memoriæ prædeceſſore noſtro Papa Anaſtaſio vobis conceſſa eſt, ſaluo iure, & reuerentia Cardinalis, qui pro tempore in eadem Eccleſia fuerit, vobis autoritate Apoſtolica confirmamus.*

Quarta eſt Eccleſia s. Potentianæ, ſiue Pudentianæ, quam eiſdem Canonicis S. Mariæ de Rheno conceſſiſſe Adrianum Quartum Anno Dom. 1155. oſtendit eiuſdem Pontificis priuilegium Guidoni Priori, & Canonicis dictæ Eccleſiæ conceſſum 16. Cal. Aprilis quod in eodem libro pagina 78. habetur.

Quinta eſt Eccleſia s. Sebaſtiani extra Vrbem ad Catacumbas, quam Canonicis S. Mariæ Nouæ conceſſit Alexander Tertius. quam poſtea Hieronymus Cardinalis cum Priore, & toto Capitulo S. Mariæ Nouæ Monachis Ciſtercienſibus conceſſerunt, reſeruatis ſibi quibuſdam vineis cum cenſu duarum librarum thuris in Aſſumptione B. Mariæ Virginis à dictis Monachis ſoluendo. Teſtatur hoc Onuphrius in dicto libello, vbi agit de dicta Eccleſia S. Sebaſtiani pagina 100.

Sexta eſt Eccleſia s. Ioannis ante portam Latinam, cuius meminit Gregorius Nonus in Priuilegio conceſſo Priori, & Canonicis Baſilicæ Saluatoris Lateran. anno Domini 1227. tertio nonas Februarij. Iſta Eccleſia erat membrum antiquæ Congregationis Lateranenſis: Verùm Canonicis Regularibus ex Baſilica Lateranen. per Bonifacium Octauum pulſis, etiam iſta Eccleſia ſucceſſu temporis eiſdem Canonicis fuit deſtituta, & in monaſterio poſitæ fuerunt Sanctimoniales, quemadmodum ex illius veſtigijs, quæ nunc ſuperſunt, apertè conſpicitur. Sed illis quoque deficientibus, quòd locus pro ſeruandis ibidem Virginibus ſacris parum eſſet idoneus, tandem in dicta Eccleſia proiectum eſt ſilentium. Porro ad eandem Eccleſiam s. Ioannis ante portam Latinam quatuor aliæ Eccleſiæ ſpectabant, quarum in eodem priuilegio fit mentio, de quibus dicemus in Congregatione Lateranenſi.

Septima eſt Eccleſia s. Gregorij in Campo Martio, quàm Canonicis Regularibus Laterani degentibus conceſſit Anaſtaſius Quartus ex eodem priuilegio Gregorij Noni, in quo hæc ſpecialiter habentur: *Ex dono etiam beatæ memoriæ Anaſtaſij Papæ Eccleſiam ſancti Gregorij in Martio, in quo ipſa ſita eſt, & cum omnibus ad eandem pertinentibus.*

Octaua s. Mariæ de Pace, quam Sixtus Quartus à ſe ædificatam noſtris Canonicis à Populo Romano ex Eccleſia Lateranen. vi pulſis, tempore Sedis vacantis, tribuit, confirmans nobis titulum, & omnia priuilegia Eccleſiæ, & Congregationis antiquæ

tiquæ Lateranenſis, ac ſi nunc etiam illius canonici, ac de gremio illius Capituli actu eſſemus.

Nona, ſancti Petri ad Vincula, cuius meminit Volaterranus lib. 21. Antropologiæ, quam Canonicis Regularibus Congregationis S.Saluatoris de Bononia nuncupatis conceſſit Innocentius Octauus, anno 1486. die 9. Auguſti. Erat tamen ab antiquo tempore Conuentus Canonicorum.

Decima, Eccleſia s.Laurentij extra muros eidem congregationi vnita per Iulium Secundum 7. Idus Nouembris anno 1511.

Vndecima, s. Agnetis via Nomentana eidem congregationi vnita, ſiue potius Eccleſię, & monaſterio s. Petri ad Vincula, ab eodem Innocentio Octauo anno 1489. Idibus Auguſti.

Duodecima quoque recenſeri poteſt Eccleſia s. Mariæ in Via lata, quia cum ſit Collegiata, & teneat dignitatem Prioris, quæ eſt prima dignitas illius Eccleſiæ, argumentum euidens eſt, illam ante fuiſſe Regularem: ſed poſtea ex Regulari effectam ſecularem, ſicut aliæ innumeræ, retenta dignitate Prioris.

Decima tertia etiam numerari poteſt Eccleſia s.Mariæ trans Tiberim, quam olim tenuiſſe Canonicos Regulares, teſtatur Anaſtaſius Bibliotecarius in Gregorio Quarto, quamuis appellet eos monachos canonicos, dicens illum Pontificem in dicta Eccleſia conſtituiſſe monachos canonicos.

Decima quarta fuit Eccleſia collegiata ſanctorũ Sergij, & Bacchi, quemadmodum conſtat ex priuilegio Innocentij Tertij Romano Archipresbytero, & clericis eiuſdem Eccleſiæ conceſſo anno 1199. quod habetur in 2. lib. Epiſt. dicti Innocentij pagina 335.

Decima quinta, s. Triphonis Cardinalaris, cuius fuit canonicus s. Clemens Doctor. Ioannes de Nigraualle in Catalogo ſanctorum Ordinis canonici, quæ Eccleſia poſt templum s. Auguſtini ædificatum illi eſt vnita, & titulus Cardinalatis ex Eccleſia s. Triphonis ad Eccleſiam s. Auguſtini translatus

Decima ſexa s. Georgij in Velabro, quæ eſt titulus Diaconiæ Cardinalaris. In hac manſerunt ſeptem Canonici ſub Priore vſque ad Pauli V. tempora, qui eoſdem canonicos ad ædem s.Mariæ Maioris translatos, in Sacello B. Virginis à ſe magnificentiſſimè conſtructo, & ornato locauit. Porrò dictam Eccleſiam fuiſſe Canonicorum Regularium monſtrat dignitas Prioris, quæ non niſi ex Regularibus ad ſeculares eſt profecta. Vide inſcriptionem quæ eſt in fronte ipſius Eccleſiæ ſcilicet in periſtilio porticus illius

Aliæ inſuper erant Canonicorum Regularium Eccleſiæ in eadem Vrbe, quæ vel quòd conuentuales non eſſent, vel alijs Eccleſijs eſſent vnitæ, in obliuionem iuerunt, de quarum nonnullis dicemus libro ſequenti de Congregatione Lateranenſi.

Caput decimumſeptimum

De propagatione eiuſdem Ordinis per B. Auguſtinum reformati in alijs Ciuitatibus, & Eccleſijs per Italiam conſtitutis.

Exinde ab ipſa Lateranenſi Baſilica, tanquam à capite cœpit ſtatim hæc ſancta inſtitutio clericorum canonicorum per B. Auguſtinum reformata, & per Gelaſium eius diſcipulum ad Vrbem Romanam euecta, per alias Eccleſias Vrbis, & Orbis mirum in modum dilatari, & propagari, de quibus conſequenter dicturi, à Prouincia Romana inchoabimus, in qua ſequentes Eccleſiæ, quæ olim erant Canonicorum Regularium, reperiuntur, & in primis. I.

Eccleſia Veletrenſis. Hanc ab inſtitutione regularem extitiſſe, colligitur ex Beato Petro Damiano libro tertio Epiſtolarum epiſtola decima, ad A. Archiepiſcopum in principio, qui illam ad primæuum regularis vitæ inſtitutum penè collapſam inſtaurauit: *Quia*, inquit, *noui ſanctam mentem tuam Venerabilis Pater, præcipuè de hominum ſalute gaudere adeò, vt cum animarum te contingit audire profectum, velut ad dulcium aggliſcas, ac delecteris edulium. Refero tibi de Canonicis noſtris ſancta videlicet Veletrenſis Eccleſiæ, quia qui cum multis laboribus noſtris, atque ſudoribus incorrigibiles videbantur, iam per diuinam gratiam reſipiſcunt, & per canonicæ regulæ tramitem non iam coacti, ſed gaudentes incedunt. Vnuſquiſque præterea eorum quadrageſimali tempore quotidie pſalterium complet: tribus per hebdomadam diebus omnes vino, & pulmento communiter abſtinent: tantumq; diſtrictæ conuerſationis videntur habere feruorem, vt per totam Quadrageſimam, quæ eſt ante Paſcha, & illam, quæ Natiuitatem Domini noſtri Ieſu Chriſti conſuetudinaliter antecedit, tribus in hebdomada diebus vnuſquiſque in capitulo ſe coram fratribus exuat, & propria peccata confeſſus, dura corrigiarum ſcutica perferat diſciplinam.* Hæc ille.

In Diœceſi Anagnina illuſtris Abbatia ſanctæ Mariæ de Gloria à fundatione eſt Canonicorum Regularium, quæ modò eſt vnita Eccleſiæ Lateranenſi, de qua vide libro tertio capite trigeſimo, vbi de Prioratu ſanctæ Mariæ de Balnearia, qui erat membrum dictæ Abbatiæ, & de illius vnione cum monaſterio Lateranenſi fuſior ſermo habetur.

In agro Sabinenſi Abbatia ſancti Petri de Aſciano, nunc monaſterium cum Eccleſia dirutum, bona clericis ſecularibus commendata, ſub titulo tamen monaſterij Ordinis ſancti Patris Auguſtini.

Eccleſia quoque s. Mariæ de Fraſcata, ſiue Tuſculana erat regularis ex priuilegio Gregorij Noni conceſſo Priori, & Canonicis Lateranen. quod incipit: *Vigilanti, atque ſupereminenti*. Dato tertio nonas Februarij 1227.

In Diœceſi Tuſculana monaſterium s. Mariæ de Crypta Ferrata à fundatione eſt Ordinis Canonicorum Regularium Diuo Auguſtino ex libro taxarum Cameræ Apoſtolicæ, licet modò ſit commendatum, & illius ampliſſimi redditus teneantur ab vno Cardinali, conſtitutis ibidem quibuſdam monachis Ordinis D. Baſilij ad diuina officia celebranda.

In eadem Diœceſi Monaſterium s. Syluestri Montiſcompatrum de quo vide lib. 3. cap. 25.

Eccleſiæ exiſtentes in Caſtro, quod dicebatur Perlata videlicet ſanctæ Luciæ, ſancti Petri, ſancti Simeonis, & ſancti Pancratij, omnes erant Canonicorum Regularium Later. ex eodem priuilegio Gregorij Noni.

Eccleſiæ omnes Vallis Montonis cum ipſo Caſtro ad eoſdẽ Canoni. ſpectabãt ex eodẽ priuilegio.

Item Eccleſiæ omnes exiſtentes in Caſtris Cellani, Metalantij, & Carpineti ex eodem priuilegio.

Item Eccleſia ſancti Ioãnis in Paterno, ex eodem priuilegio.

In Diœceſi Vrbeuetana monaſterium s. Ioannis Euangeliſtæ ab antiquo tempore erat Canonicorũ Regularium. Verùm ſucceſſu temporis diu etiam Canonicis deſtitutum manſit. tandem ſub Alexandro VI. vnitum fuit Congregationi s. Saluatoris de Bononia circa annum 1498. veteres illius Eccleſiæ Canonici Violaceis indumentis vtebantur ſub tunica linea, ſicut etiam nonnulli in Gallobelgica nũc vtuntur, inter quos ſunt illi ſancti Auberti Diœceſis Cameracenſis.

In Ciuitate Soanẽſi monaſterium vetuſtiſſimum s. Martini erat Canonicorum Regul. quod cum eſſet Canonicis deſtitutum, illius bona vnita ſunt menſæ Epiſcopali ex lib. taxarum Cameræ Apoſtolicæ.

In Ducatu Spoletano Eccleſiam Narnienſem ab antiquo tempore fuiſſe Regularem teſtatur, Io. de Nigraualle in Catal. Eccleſiarum Regulariũ in Italia exiſtentium. In eadem Diœceſi Narnienſi Eccleſia ſancti Nicolai de Capite Montis, quæ eſt Prioratus, olim Canonicorum Regularium fuiſſe conuincitur ex epiſtola Innocentij Tertij N. Priori dictæ Eccleſiæ directa, quæ habetur in 1. libro Epiſtolarum huius Pontificis pag. 167. in qua illi præcipit, vt de ipſa Eccleſia nulli alij excepto Romano Pontifice, cui erat immediatè ſubiecta reſpondere debeat. nunc eſt commendata.

In Diœceſi Interamnenſi Eccleſia s. Thomæ in ciuitate, à fundatione eſt Canonicorum Regularium antiquæ Congregationis Lateran. ex eodem priuilegio Gregorij Noni. Item Eccleſia s. Mariæ in Colle Scipij ex dicto priuilegio.

Eccleſiam Spoletanam à ſua inſtitutione, vel ſaltem à vetuſtiſſimo tempore Regularem fuiſſe conuincit dignitas Prioratus adhuc inter Canonicos eiuſdem Eccleſiæ retenta. Sed quod omnem dubietatem eliminat, hoc ipſum indicãt literæ Innocentij Tertij directæ Priori, & Clericis ſancti Petri extra portam Spoleti, quæ habentur libro primo, pagina ducenteſima octuageſima tertia: illa enim Eccleſia erat vetus Cathedralis Spoletana, ex qua Eccleſia cum dignitas Cathedralis intra vrbem eſſet translata, Clerici nihilominus D. Petri ſub Regulari diſciplina vſque ad Innocentium Tertium manſerunt. Poſtea verò facti ſunt ex Regularibus ſeculares.

In Ciuitate Spoletana eſt nunc monaſterium Abbatiale s. Iuliani, ſiue s. Anſani, ſub cuius regimine ſunt duo monaſteria ſacrarum Virginum eiuſdem Ordinis, noſtræ Congregationis Lateran. de quibus dicemus in Congregatione Lateranenſi. In eadem ciuitate Eccleſia vetuſtiſſima, & collegiata s. Gregorij ex antiqua traditione erat Regularis: licèt illius Eccleſiæ monumenta videre hactenus non potuerim. Priori dictæ Eccleſiæ s. Gregorij & Abbati s. Iuliani ſcribit Innocẽtius III. lib. 1. fol. 283

In eadem Diœceſi eſt monaſterium s. Mariæ Lacrymarum Caſtri Triuij noſtræ Cõgregationis Lateran. ſed & Eccleſiam s. Mariæ Caſtri Iſpelli Collegiatam Regularem extitiſſe indicat Prior, qui illius collegij eſt caput.

Eccleſia Amelienſis olim Regularis fuiſſe conuincitur ex picturis Canonicorum Regularium, qui nunc etiam, in dicta Eccleſia picti cernuntur. Erant olim in Ciuitate Ameliæ duæ Eccleſiæ Canonicorum Regularium antiquæ Congregationis Lateran. videlicet ſanctæ Romanæ, ac ſancti Pauli ex ſupraſdicto priuilegio Gregorij Noni: ſed modò Clericis ſecularibus ſunt commendatæ.

In eodem Ducatu Spoletaño aliæ plures erãt Eccleſiç eiuſdem Ordinis ad Congregationem Later. ſpectantes, quas Gregorius Nonus in dicto priuilegio recenſet. Eas vero omittimus, quòd Collegiatæ non eſſent, ſed vel parochiales, vel capellæ per Caſtra, & Villas ſparſim exiſtentes.

Caput decimumoctauum.

De Eccleſia Peruſina, & Sancto Herculano eiuſdem Eccleſiæ Epiſcopo, & Martyre Canonico Regulari.

ECcleſiam Peruſinam ab antiquo tempore Canonicos Regulares ſecundum B. Auguſtini regulam Altiſſimo famulantes rexiſſe, conſtat primò ex Prouinciali Romano, in quo eadem Eccleſia vſque ad Alexandri Sexti tempora Ordinis Diui Patris Auguſtini nuncupabatur: illam enim Iulius Secundus, qui Alexãdro Sexto immediatè ſucceſſit ex Regularibus ad Canonicos ſeculares tranſtulit. I.

Con-

Conſtat ſecundò ex literis Innocentij Tertij Archypresbytero, & Canonicis dictæ Eccleſiæ directis, in quibus nonnullas conſtitutiones ab illis pro reformatione canonicæ diſciplinæ factas cõfirmat. Sed & regulæ Beati Auguſtini ibidem meminit, quæ in 1. lib. pag. 22. videri poſſunt. Vetuſtiſſima etiam illius Eccleſiæ tabularia id manifeſtè indicant, & clauſtrum eidem Eccleſiæ contiguum, quod nunc etiam ſupereſt, & Prior clauſtralis, qui inter canonicos creatur, quid? quod ante annos circiter viginti ipſimet Canonici Seculares in dicta Eccleſia officium Beati Patris Auguſtini cum octaua iuxta morem veterum Canonicorum Regularium celebrabant, quem ritum Perilluſtris, & Reuerendiſſimus D. Neapoleo de Comitulis, qui nunc eidem Eccleſiæ præeſt, multis quidem titulis ſuſpiciendus Epiſcopus abrogauit. Verùm quo tempore inſtitutum Canonicorum Regularium inuehi cœperit in ipſam Eccleſiam Peruſinam, antiquæ illius tabulæ ad tempora Beati Herculani ſanctiſſimi illius Epiſcopi, & martyris huius nominis ſecundi hoc reijcere videntur, cum inquiunt, Beatum Herculanum factum Epiſcopũ Peruſinũ clericos maioris Eccleſiæ inſtituiſſe more canonico viuere, omnemq; clerum 2. 4. & 6. feria ieiunare. Noſtri autem Lateranenſes Auguſtinianum inſtitutum ante Beatum Herculanum in eadem Eccl. conſtituunt: nam in officio illius, quod ſummus Pontifex Pius V. cum alijs quorundam ſanctorum Canonici Ordinis, qui in noſtra Cõgregatione venerantur, approbauit, lectione 4. ſic legitur: *Herculanus Peruſij in maiori Eccleſia à quodam probatiſſimæ vitæ* Canonico *Regulari prima Religionis rudimenta edoctus, ibiq; poſtea profeſſus ad tantam humilitatis, charitatis, omniumq; virtutum perfectionem aſcendit, vt defuncto Ciuitatis Epiſcopo omnibus vno conſenſu efflagitantibus in eius locum fuerit electus &c.*

II. E Contrariò Conſtantinus Caietanus monachus Ordinis D. Benedicti in ſuo quodam libro ſacrarum Concertationum, quem tamen non vidi, ſed illius tantùm fragmentum, quod manuſcriptum à præfato Perilluſtri, & Reuerendiſſ. Domino Neapoleone Peruſino Epiſcopo accepi, hanc D. Herculani hiſtoriam gratis aſſertam, & ex turbidis fontibus ab aliquo otioſo hauſtam liberè fatetur. Sanctum verò Herculanum monaſticæ Diui Benedicti regulæ profeſſorem facere totis viribus conatur. Sunt hæc illius verba inter alia ſignanda: E*x turbidis denique fontibus ab aliquo otioſo ſancti* H*erculani hiſtoriã, quam etiã in diuinis officijs quotannis recitare boni iſti Patres* Auguſtin. *non verentur, hauſtam fuiſſe, & illud aliud inſigne ſatis mendacium manifeſtat, quod vnà cum ſancto Herculano &c.*

Porrò ſanctum Herculanum profeſſione monachum Benedictinenſem, non Canonicum extitiſſe nonnullis ratiocinationibus ſuadere nititur, quas ne ſuo pondere fraudare videar totidem verbis ab ipſo amplificatas hic ſubijcio: ſunt autẽ huiuſmodi: *Sed hæc omnia (quæ Canonici Auguſtiniani aſſerunt) gratis aſſerta, quis non videt? nam in primis ſi Magno Gregorio Eccleſiæ* Do*ctori ſanctiſſimo, ac ijs Totilæ temporibus vicino, & qui nonniſi ex relatione ſancti Floridi* T*iſernatis Epiſcopi, & ſancti Herculani ipſius diſcipuli ſcripſit, credendum eſt, monachum potius Herculanum, quàm Canonicum dicemus. Gregorij verba ſunt hæc: Floridus vir venerabilis Tiferniæ Ciuitatis Epiſcopus mihi narrauit, quoddam valde memorabile miraculum, dicens: Vir S. Herculanus nutritor meus Peruſinæ Ciuitatis Epiſcop. fuit, qui ex monaſterij cõuerſatione ad ſacerdotalis Ordinis gratiam eſt deductus. Ex conuerſatione namque monaſterij (vt ait Gregorius) petitum fuiſſe ſanctum* Her*culanum, nihil aliud eſſe, quàm monachum extitiſſe apertè declarat Arnulphus Aretinus Canonicus in eiuſdem ſancti Floridi vita, quã anno Chriſti 1077. ex vetuſtioribus eius Eccleſiæ monumentis conſcripſit ad Theobaldum Tiſernatem* Epiſ. *In ea .n. habet,* Her*culanus Epiſc. cum ex monaſtica diſciplina ad* Epiſ*copatus apicem euectus eſſet, ſtudebat & põtificalis dignitatis officiũ adimplere, & monaſticæ inſtitutionis normam inuiolabiliter retinere. Gratulabatur, & exultabat in* D*omino Herculanus Dei famulus, quod in exercitijs diuinorum operum ſe tam ſolicitè æquiparare videbat Venerabilem* Dia*conum Floridum. Vnde perſpiciens, eum ſacris myſterijs conficiendis ſatis idoneum, quãquam reluctantem, & indignum ſe proclamantem, cunctis, qui ſeu ex Tiſernitis, ſiue ex* Peru*ſinis aderant, gaudẽtibus, atq; collaudãtibus, eum cõſecrauit presbyterũ.*

*Arnulpho huic Aretino, & docti quique ſcriptores aſſentiuntur, vnde C*æ*ſar Baronius Cardinalis de eodem ſancto* Her*culano ex monaſtica quidem vita ad* Epi*ſcopatum veniſſe ſcribit Gregorius.* Phi*lippus etiam* Fer*rarius:* Her*culanus* Peru*ſiæ in cœnobio vitam monaſticam laudabilem ducens, eius vrbis Epiſcopus poſtea creatur.*

His quoque ſuffragantur Codices manuſcripti E*ccleſiæ* Peru*ſinæ, ac ſancti* Pe*tri* Peru*ſini, ex* C*aſſinenſi* Con*gregatione Monaſterii, qui, & Herculanum non ſolùm Monachum, ſed etiam Benedictinum affirmant apertiſſimè.* C*æterum quanta* C*odices huiuſmodi authoritatis ſint, ac eo maximè cum ex ſacris locis, probatiſque autoribus habeantur, fidem faciunt Ambroſius, Auguſtinus,* Gre*gorius, atque alii Martyrologiorum inſuper ſcriptores Florus, Beda, Vſuardus, Ado, cæterique dum huiuſmodi ſanctos* C*odices ſuis paſſim in libris in teſtes adducunt. Atque vt* C*anoniſtarum* C*anonumque* Pon*tificiorum autoritatem de his ipſis* Co*dicibus reficiam, vna hic Romana ſufficere debet* Ec*cleſia, quæ in diuinis officiis de* San*ctis, lectiones ex eiſdem* Co*dicibus decerpere conſueuit. His innixa teſtimoniis ſacra Illuſtriſſimorum* C*ardinalium Rituum* C*ongregatio cum officia propria* Ec*cleſiæ Peruſinæ eius vrbis* Epi*ſcopo* Nea*poleone* Co*mitulo curante, poſt diligẽtem à Baronio factam reuiſionem, approbaſſet, Anno 1605. die 12. Menſis Nouembris de Martyre hoc noſtro inter alia decreuit. Herculanus ſecundus*

huius nominis Peruſiæ Epiſcopus, cum in Cœnobio ex ſancti Patris Benedicti inſtituto Peruſiæ fundato vitam monaſticam magna cum laude duxiſſet, tandem Eccleſiæ Peruſinæ Antiſtes eſt ordinatus.

Antiquiſſimis iſtis adhuc fundamentis celeberrimus, & antiquus ſonè ſcriptor Ioannes Trithemius inhærens, vt etiam Cardinalis Baronius ait, annumerat eundem ſanctum Herculanum inter monachos Ordinis ſancti Benedicti, & Trithemij teſtificatio. Herculanus Epiſcopus Peruſiæ ex monacho vir ſanctiſſimæ conuerſationis fuis, qui multos pro Chriſto labores martyrij palma terminauit. Quæ Trithemij ſententia quàm verior vero ſit, Ioannes Baptiſta Brachesius ex Ordine Prædicatorum, cuius laudabiliter meminit Cardinalis Baronius in notis ad Martyrologium Romanum, optimè confirmat, eundem ſanctum Herculanum fuiſſe monachum Benedictinum Peruſino ex Cœnobio, quod ſancto Benedicto exſtruendum curauerunt.

Illud præterea aliud de Benedictina ſancti Herculani profeſſione argumentum maximi eſt faciendum, quod vt idem Ioannes Baptiſta Brachesius optimè etiam probat, cum idem ſanctus Herculanus quãpluribus Dei viris comitantibus ex Syria Romam aduenißet, & ij eius in peregrinatione ſocij per Vmbriam, Sabinam, & Tuſciam, fere omnes vel monaſticam, aut Eremiticam excoluiſſe vitam commemorantur. Immo & eorum nonnulli Cœnobij effecti Abbates, non aliam, quàm ſancti Benedicti Regulam obſeruarunt, obſeruandamq; monachis tradiderunt, id quod nullo negotio, niſi breuitati conſuleremus, demonſtrare poſſemus. præcipuè tamen ex perantiquis monumentis monaſteriorum Ferentilli, Vallis Narci, Panaræ, Spoleti, Nurciæ, & aliorum, in quibus Benedictinos Abbates præfuiſſe, certiſſimè conſtat Lazarum, Ioannem, Maurum, Fœlicem, Ioannem olium, Iſaac, Eleuterium, atque Florentinum, ſanctitate illuſtres, omnes Herculani conſodales: ſed & hæc eadem monaſteria cum adhuc extent, Ordinis ſancti Benedicti, cenſeri, & eſſe cuncti planè fatentur.

Quam rei veritatem ingenui quique Lectores facile ſibi perſuadebunt, ſi ante oculos ponent, ſanctum Benedictum Regulam à ſe diuinitus ſcriptam ab anno Chriſti 497. ad 543. quo mortuus eſt, vt ex Magno Gregorio, ac fide dignis ſcriptoribus alijs fuſius nos alibi probabimus, monachos docuiſſe, ac per vniuerſas Chriſtiani Orbis partes euulgaſſe. Quod ſi quiſpiã negauerit, negare illi neceſſe erit & Romanæ Eccleſiæ autoritatem, quæ de Patriarcha hoc noſtro inconcuſsè teſtosum reliquit, quod monachorum diſciplinam in Occidente penè collapſam reſtituerit, ac mirificè propogonerit. negare illi neceſſe itidem erit, & Fauſtum eiuſdem Magni Benedicti diſcipulum ſanctitate clarum, teſtemq; oculatum de ipſo Monachorum Patriarcha ſcribentem. Tantam à Domino promeruit gratiam, vt nemini poſt Beatos, ac primos Apoſtolos vnquam fuerit ſecundus: ſed potius, Deo ſeruante, tot Sanctorum extiterit fundator Cœnobiorum, tantaq; Domino acquiſierit millia monachorum: ſed de Regula monachorum à Benedicto Principe Occidentis legiſlatore longè, lateq; propagata, cum nos pluribus alias tractauerimus, hoc loco ſit ſatis attigiſſe. Cæterum cum ſanctus Herculanus ex monaſtica conuerſatione deductus, & ipſe monachus Peruſinus fuerit ordinatus Epiſcopus, deinde etiam ſua ea in Eccleſia monaſticas diſciplinas, & virtutes tam ipſe obſeruauerit, quàm alios docuerit, quo ſanè pacto iam aſſerti Canonici affirmant Auguſtiniani hac ipſa in Cathedrali à Regulari quodam probatiſſimæ vitæ Canonico, eundem illum prima religionis rudimenta edoctum, ibiq; profeſſum, in Epiſcopum poſtea aſſumptum, & etiam Canonicorum ſancti Auguſtini Regularium inſtituta, & cæremonias non ſolùm docuiſſe, verùm etiam eorundem Canonicorum obſeruantiam, quæ ibidem diutiſſimè floruerat, & quæ à prima inſtitutione deflexerat ad priſtinum ſtatum reformaſſe? quo pacto inquam hæc affirmare audent, cum & Peruſina eadem Eccleſia Ordinis ſancti Benedicti potius extiterit, nec aliquando ſancti Auguſtini Canonicos, ſed Benedictinos tunc temporis habuerit Regulares?

Canonici inſuper Auguſtiniani ſeipſos etiam decipere cognoſcuntur, cum volunt, maiorem Peruſij Eccleſiam ea ſancti Herculani tempeſtate fuiſſe illam, quæ hodierna hac die eandem intra ciuitatem Sancto Laurentio dicata veneratur. cum eadem potius in Peruſino ſuburbio, ac in monte cognomento Caluario ſancti Petri nomine diceretur, quæ & eadem ipſa eſt, cuius meminit in Dialogo Magnus Gregorius. Hanc tamen maioris commoditatis gratia permultos poſt annos intra Ciuitatem tranſtulit Rogerius eius loci Epiſcopus. Ipſa verò D. Petri Eccleſia, quæ Benedictinorum Caſſinenſium inſtitutionibus hodie ſubiacet, à monachorum Patriarcha Benedicti Regulæ obſeruatione nullo vnquam tempore diſceſſit, quod clariſſimum ſit ex vita ſancti Petri eiuſdem monaſterij Abbatis, qui Othonis magni Imperatoris ætate vixit. Ex eo etiam quod ſancti Petri Damiani de perantiquo altero illius monaſterij Abbate ſanctitate inſigni teſtatur. atque demum ex Pontificum Romanorum priuilegijs Cœnobio eidem elargitis, in quibus hæc inter alia habentur: In primis ſiquidem ſtatuentes, vt ordo monaſticus, qui ſecundum Deum, & B. Benedicti Regulam in eodem monaſterio inſtitutus eſſe dignoſcitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obſeruetur.

Ex turbidis denique fontibus ab aliquo otioſo eam de S. Herculano hiſtoriam, quam etiam in diuinis officijs quotannis recitare boni iſti Patres Auguſtiniani non verentur, hauſtam fuiſſe, & illud aliud inſigne ſatis mendacium manifeſtat, quod vnà cum ſancto Herculano, & Canonicos, quos, vt dicebam, ſuos regulares intelligunt Auguſtinianos, gladio interemptos fuiſſe volunt. Verum enim verò, & hoc ipſum ſicut, & ſuperiora omnino Commentitia eſſe, optimè percipient ij, qui tam veteres, quàm recentiores Scriptores præ manibus habebunt. Percipient inquam, quòd cum ſancto Herculano Epiſcopo nec presbyter, nec clericus, non modò

Augu-

Auguſtinianus gladio fuerit interēptus & exultabit lingua mea iuſtitiam tuam Deus &c. Hæc Conſtantinus Caietanus, quæ ſicut ad manus meas venerunt, fideliter reddenda curaui, ſine vlla prorſus immutatione, ſiue per augmentum, ſiue diminutionem.

III. HIc tamen Conſtantinus apparatus, ac tantus verborum ſtrepitus, tot ſcommatum ornatibus tumens, ac turgens, non adeò ſolidus eſt, vt vel vno ictu totus diſrumpi, & in aërem ſolui non poſſet, nec tanti ponderis, vt ad illum refutandum manum calamo admouere deberemus, niſi iam apud nonullos iſta de ſancti Herculani profeſſione diſceptatio in rem iudicatam parte inaudita pertranſiſſet. Quod fide oculata didici, cum anno ſuperiori in Eccleſia ſancti Laurentij Peruſina quadrageſimales conciones ad populum haberem, è quorum mentibus errorem, quem radices iam fixiſſe reperi, non per verba volantia, ſed per ſcripta manentia conuellendum exiſtimaui.

Hoc autem vt efficiam, illis ſuppoſitis, quæ hactenus de Canonici Ordinis inſtitutione, & propagatione diſſeruimus, contra Conſtantinum Caietanum ſequentes veritates euidentiſſimè probabo: quarum prima hæc eſt. Sanctus Herculanus potuit eſſe Clericus Canonicus ex Ordine reformato per ſanctum Auguſtinum. Secunda, ſanctus Herculanus non fuit monachus inſtituti Diui Benedicti, ſed nec eſſe potuit. Tertia, ſanctus Herculanus verè fuit Canonicus, ſiue Clericus Regularis ſacri ordinis Apoſtolici reformati per ſanctum Patrem Auguſtinum. In iſtis veritatibus probandis, & firmandis, vt modeſtiùs cũ Conſtantino agamus, quã ille enim canonicis Auguſtinianis, eã partem omittã, quæ conuitiorum parergis illius orationẽ exornat, dum canonicos Auguſtinianos, quod in officio s. Herculani ſupra narratam hiſtoriam legant, viros otioſos vocat, inuerecundos, ac inſigniter mẽdaces.

Prima igitur veritas probatur ex eodem fundamento, cui ſoli nititur Conſtantinianum ædificium, illud autem eſt autoritas Magni Gregorij dicentis, s. Herculanum ex conuerſatione monaſterij ad ſacerdotalis dignitatis gratiã euectũ. Verũ quo tempore B. Herculanus ad ſacerdotalis dignitatis gratiam euectus eſt, ſolis luce clarius conſtat, clericos canonicos multa monaſteria, tũ in Africa, tum in Europa habuiſſe, niſi forſan dicas, monaſteria Africana per Vvãdalos iam ſubuerſa, & vaſtata, quod ad rem nõ facit. Et quidem quod ante D. Herculanum canonici Auguſtiniani haberent monaſteria in Africa, plus notum eſt, quàm quod probatione indigeat. Quod etiam domus Canonicorum Auguſtinianorum vocarentur monaſteria: apparet ex Poſſidio in vita Aug. c. 5. t 1. & 15. ex ſer. 1. de Comm. vita cler. dicentis: volui habere mecũ in domo Epiſcopi monaſterium clericorum, quæ ſola autoritas totã Conſtantinianam argumentationem eludit, dũ iocatur, idẽ eſſe s. Herculanum aſſumptum fuiſſe ex inſtitutione monaſterij, & ex inſtitutione monaſtica, quod leue eſt commentum, nam ſi omnia monaſteria, & monaſteriorum inſtituta Benedictinẽſi familiæ ſint vendicanda, vbi, aut quid erant tot monaſteria Canonicorum Regul. ſiue Clericorum Auguſtinenſium? quę monaſteria vocauiſſe Auguſtinũ & etiã Pontifices Romanos, & Concilia, & ſuperius oſtendimus, & etiã inferius oſtendemus. Quod verò ante s. Herculanum fuerint monaſteria canonicorũ in Europa, maximè in Italia, apparet ex dictis ſuperiùs de Eccleſia Later. per Gelaſium I. reformata, de alijs Eccleſijs Neapoli, Mediolani, Bergomi, Vercellis, & Nouariæ, ex quibus ipſemet Auguſtinus inſtitutum Regularium Clericorum didicit, & accepit quod in Africa plantauit. Dices: At illæ vocabantur Eccleſiæ, nõ monaſteria. Reſpondeo vocatas tũ Eccleſias, tum monaſteria, quod præter autoritaté irrefragabilem D. Auguſt. & Poſſidij proximè allegatam, habetur ex D. Baſilio in lib. Conſtitutionũ monaſticarum cap. 19. cuius eſt titulus: Ad Canonicos Regularem vitã in monaſterijs degentes, & ex Concil. general. Calced. celebrato anno 450. c. 8. vbi fit mentio clericorum in monaſterijs degẽtium, vt recentiora Concilia Turonenſia, Arelatenſia, Aquiſgrani, Moguntinũ, & alia omittamus, & vt ſemel dicamus, cum temporibus D. Herculani longè plura fuerint monaſteria Canonicorum Auguſtinianorũ, quàm monachorũ D. Benedicti, qui vix de ouo erũpere incipiebant, facilius fuit, D. Herculanum ex monaſterio Canonicorum aſſumi, quàm monachorum Benedictinenſium. Sed puto iſtam veritatem euidentem adeò eſſe, vt illam non percipere, vel manifeſtam Eccleſiaſticæ hiſtoriæ ignorantiam arguat, vel debilitatem intellectus.

SEcunda veritas, quòd nimirum B. Herculanus ex inſtitutione monaſtica D. Benedicti aſſumptus non fuerit, ſed nec aſſumi potuerit, ex temporũ ratione deducitur, ſuppoſitis duobus, quorũ alterũ eſt D. Benedicti monachos ex illius S. Patriarchæ inſtitutione, & regula non fuiſſe Clericos, neque deputatos clericatui, hoc enim eſt, quod D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 8. ad 2. inquit, clericatum ineſſe monacho per accidens: quam ob cauſam D. Benedictus in ſua regula nihil de clericis diſponit. Alterũ verò eſt, licèt Gelaſius Primus in cap. Priſcis 55. d. cum monachis diſpenſauerit, vt ob penuriam clericorum poſſent in clericos ordinari: id tamen conceſſiſſe cum adhibita limitatione, nimirum vt ſaluæ in reliquis manerent antiquæ cõſtitutiones de ijſdẽ Monachis diſponentes. porrò inter conſtitutiones de Monachis diſponentes; quod ad rem attinet, erat conſtitutio Siricij Papæ in epiſt. 1. Decretali, quæ etiã refertur in c. Monachos 16. q. 1. præcipiẽs, monachos non ante quadrageſimum, & quintum ætatis annum ad Epiſcopalem dignitatem poſſe aſſumi. Sunt .n. hæc ipſius canonis formalia verba: *Monachos quoque, quos tamen morum grauitas, ac vitæ, & fidei inſtitutio ſancta commendat, clericorũ officijs aggregari, & optamus, & volumus, itaut qui intra trigeſimum ætatis annum ſunt digni, in minoribus per gradus ſingulos creſcente tempore promoueantur ordinibus, & ſic ad Diaconatus, vel Preſ-* IV.

 byte-

byterij inſignia maturę ætatis conſecratione perueniant: nec ſtatim ſaltu ad Epiſcopatus *culmen aſcendant, niſi in bis eadem, quæ ſingulis dignitatibus ſupra præfiximus, tempora fuerint cuſtodita.* Superius verò ſcilicet cap. 6. eiuſdem epiſt. talis terminus ſingulis ordinibus ſuſcipiendis præfigitur, vt ab acceſſu adoleſcentiæ vſque ad trigeſimum annum, qui digni reperti fuerint, minores ordines & Subdiaconatum ſuſcipiant, à trigeſimo verò anno Diaconatum, & poſt quinque annos Presbyteratum, & poſt decennium à ſuſcepto Presbyteratu Epiſcopatum. Ita enim legimus in dicta epiſt. in primo volumine Conciliorum; quamuis Gratianus in cap. Quicunque 77. d. vbi hoc caput refert, iſta tempora aliquo pacto immutauerit, vt alia multa. His ſuppoſitis deducitur veritas iſtius aſſertionis euidenti ratione, ex annorum ratione, ac ſupputatione accepta. nam quo tempore B.Benedictus vix monaſterium fundare incœperat, neceſſe eſt Beatum Epiſcopum Herculanum non ſolùm clericum extitiſſe, verùm etiam in ſacris Subdiaconatus, & Diaconatus ordinibus, ac fortaſſis etiam Presbyteratus conſtitutum. Ergo impoſſibile eſt, illum ex monaſterio, vel profeſſione, vel inſtitutione ſanctiſſimi Patriarchæ Benedicti ad ſacerdotalis dignitatis gratiam fuiſſe euectum, vt malè Conſtantinus Magni Gregorij verba interpretatur. Sequelam nullus negabit; cum nec monachi à Diuuo Benedicto inſtituti ex illorum inſtitutione eſſent clerici, nec legatur, aliquem illorum, qui ſe in prima ſaltem ordinis inſtitutione illi inſtituendos tradiderunt, clericum fuiſſe. Sed nec Ipſe Beatiſſimus Patriarcha in ſua regula clericorum meminerit, nec ipſi monachi ab eodem iſtituti, niſi priùs aliquot annorum interuallo in monaſterio probati, ad Clericatũ aſſumi potuiſſent. Antecedens verò iſtius rationis ita probatur. B.Herculanus circa annum humanæ ſalutis 544. ſub Vigilio Papa, & Totila Tyranno in ruina Ciuitatis Peruſinæ per martyrium curſum conſummauit, vt Baronius teſtis pro eiuſdem ſancti Herculani Benedictina profeſsione à Conſtantino productus, ac idcirco maior omni exceptione, in notis ad Martyrologium ſub die ſeptima Nouembris ex Sigiberto, & Mombritio fatetur. Ergo inter illius Diaconatum, & aſſumptionem ad Epiſcopatum quindecim ſaltem anni interceſſerunt ex prædicta Conſtitutione Siricij Papæ. His addendi ſunt ſaltem quatuor, aut quinque anni, in quibus Minores Ordines, & Subdiaconatum ſumpſit, ac in eiſdem ordinibus ſeipſum exercuit, iuxta vetuſtiſſimam Eccleſiæ traditionem, de qua non eſt nunc diſſerendum. Igitur ab initiatione s.Herculani ipſi clericatui vſque ad aſſumptionem ad Epiſcopatum viginti ſaltem anni interceſſerunt. Vlteriùs certum eſt, eundem Herculanum aliquot annis in Epiſcopali dignitate vixiſſe, quippe qui illam Eccleſiam optimis inſtitutis reformauit, & tantam autoritatem apud omnes ciues ſibi conciliauit, vt Ciuitatem a Gothis obſeſſam magis ſuaſione, quàm ciues armis defenderit, quam ob cauſam iuſſus eſt viuus decorticari: quæ non facilè vno, vel etiam altero anno fieri poſſunt, quæ res adhuc magis confirmari poſſet, ſi vera eſſent, quæ Diuus Gregorius illorum temporum vicinus eod. lib. 3. cap. 13. ſcribit, Peruſinam ciuitatem ſeptennij obſidionem ſuſtinuiſſe. Hoc de Clericatu B. Herculani, & illius ad Epiſcopatũ aſsumptione conſtituto, videamus nunc, quo tempore B.Benedictus monaſteria fundare cœperit, & monachos in eis congregare, non me latet, Conſtantinum, vt ſcopulos præcaueret, illa verba ex induſtria poſuiſſe: *Quam veritatem ingenui quique lectores facilè ſibi perſuadebunt, ſi ante oculos ponent, ſanctum Benedictum* Regulam *à ſe diuinitus ſcriptã ab anno Chriſti 497. ad 543. quo mortuus eſt, vt ex Magno Gregorio, & fide dignis alijs ſcriptoribus fuſius nos alibi probabimus, monachos docuiſſe, &c.* Verùm ingenui lectores hæc de regula à B. Benedicto anno Domini 497. diuinitùs ſcripta ſibi ob oculos ſaltem pro veritate ponere non poſſunt, qui legunt, D. Gregorium lib. 2. Dialogorum cap. 3. ſcribentem ſanctum Benedictum poſt deuictas tentationes, poſt fractum ſigno Crucis vas vitreum cum veneno ſibi propinatum, relicto monaſterio, quod ad preces quorundam monachorum regendum ſuſceperat, in ſolitudinem fugiſſe, ibiq; diu permanſiſſe: ac exinde cœpiſſe multos ad illum congregari, & tunc duodecim monaſteria ibi conſtruxiſſe, & tunc etiam cœpiſſe nobiles Romanos ad illum cõcurrere, & tunc Equitium, ac Tertullum nobiles Romanos ſuos filios Maurum, & Placidum illi inſtituẽdos tradidiſſe, id enim non niſi anno ſalutis 523. contigiſſe, oſtendit ſub eodem anno Baronius tom. 7. num. 11.

MVltò minus eandem fabellam ſibi pro veri- V.
tate ob oculos ponent ingenui lectores, quicunque legerint in Actis s.Mauri Abbatis eiuſdem Benedicti diſcipuli ſcriptum, ipſum Diuum Benedictum ex hac vita migraſſe 12. Kal. Aprilis in ſabbato ſancto, & Marianum Scotum explicatiùs illius obitum referentem in annum Chriſti 603. cum vixiſſet annos 96. quin & Sigibertum Gemblacenſem, & Trithemium omnes ex Benedictino inſtituto monachos eandem ſententiam, vt veriorem, prędicantes, aut ſi demus, illos in hoc deceptos alijs errandi occaſionem præbuiſſe, in hanc tamen Conſtantinianam ſententiam nunquam deſcendent, qui cum Leone Hoſtienſe, & Baronio tom. 6. ſub anno 494. num. 71. ſenſerint ipſum Diuum Benedictum natum anno Chriſti 480. quomodo enim Regulam Monachis tradere potuiſſet, qui necdum prima vitæ monaſticæ documenta exactè in tam tenera ætate diſcere potuerat? Supponamus igitur cum Cardinali Baronio, Beatum Benedictum non ante annum Chriſti 523. monaſteria erigere, monachos congregare, inſtituere, & regulis informare cœpiſſe, iam ab illo tempore vſque ad B.Herculani obitum non pluſquam anni vnus, & viginti intercedere potuerunt, cum vt diximus, B.Herculanus

anno

anno 544. martyrio curſum ſuum conſummauerit. Verùm ſi B.Gregorio fidem adhibemus, neceſſe eſt dicere, ipſum B.Herculanum ſeptennio ſaltem obſidionis Peruſinæ Cathedram Pontificalem tenuiſſe, & adhuc ex Conſtitutione Siricij Papæ ſuperius memorata decem annis presbyterum ante Epiſcopatum manſiſſe, & alios quinque Diaconū, qui integrum numerum annorum intercedentium inter primam inſtitutionem Benedictinam, & obitum B. Herculani explent, & ſuperant, vt alios annos omittamus, in quibus idem ſanctus vir in Minoribus, & ſacri Subdiaconatus Ordinibus ſeſe prius exercuerat. Igitur de vltimis ad prima pedem referendo, antequam D. Benedictus monaſteria erigere, & monachos inſtituere cœpiſſet, Beatus Herculanus iam inter Clericos erat numeratus, & ſaltem inter Diaconos conſtitutus.

VI. QVæ ratio in hunc modum roborari adhuc magis poterit, ſi ſupponamus B. Herculanū, antequam à ciuibus Peruſinis Pōtifex poſtularetur, ex longa conuerſatione in monaſterio Peruſino ante habita illis optimè notum, & probatum fuiſſe, quod nec Conſtantinus negat, quin & cōnſtanter aſſerit: hoc namq; ſuppoſito neceſſe erit dicere, monaſterium illud iam Peruſij extitiſſe, antequam D. Benedictus in montibus Simbruinis prima ſuorum monaſteriorum fundamenta proijceret, vt ipſe Herculanus iuxta pontificias conſtitutiones per conuenientia temporum interualla ad ſingulos ordines aſcenderet. Ergo cœnobium illud, ex quo D. Herculanus ad Pontificialis dignitatis culmen fuit euectus, ex D. Benedicti inſtituto nullatenus eſſe potuit.

VII. SEd adhibetur ad maiorem corroborationem eiuſdem veritatis hęc ſecunda ratio, quo tempore Sanctus Herculanus in monaſterio Peruſino conuerſabatur, ſiue ante aſſumptionem D. Herculani ad gratiam ſacerdotalis dignitatis, monachi D. Benedicti nullum monaſterium Peruſij habebant. Ergo frigida eſt iſta Conſtantini imaginatio de Benedictina D. Herculani profeſſione, antequā ad epiſcopalis dignitatis gratiam aſſumeretur. Sequelam iſtius rationis ſuppono, vt manifeſtam: quia tam ipſe Conſtantinus, quàm Canonici Auguſtiniani conueniunt, Beatum Herculanum aſſumptum fuiſſe ex aliquo monaſterio Peruſij tunc exiſtente. Aſſumptum verò probatur, nam D. Gregorius in Dialogis Chronicæ monaſterij Caſſinenſis, Baronius, & alij antiquiores, qui monaſteria à D. Benedicto vel etiam ab illius diſcipulis illo viuente exſtructa recenſuerunt, iſtius monaſterij Peruſij, ſiue ab illo, ſiue à Peruſinis ipſo viuente exſtructi, ne per ſomnium quidem meminerunt, quis verò credat, omiſſuros, ſi eiuſmodi monaſterium Benedictinum reuera ibi fuiſſet inſtitutum, cum aliorum tum à D. Benedicto in montibus Simbruinis, & in monte Caſſino, tum à B. Placido in Sicilia extructorum diſtinctè, ſpecificè, & conceptis nominibus meminerint?

Patiantur obſecro tarditatem meam, qui ingenio præuolant. Si B. Herculanus ex monaſterio aſſumptus fuit, quod Peruſini D. Benedicto exſtruxerunt, eiuſmodi monaſterium quodnam fuit, & vbi extitit?

Reſpondet Conſtantinus, illud fuiſſe monaſterium Beati Petri, vbi tunc D. Benedicti inſtitutio vigebat, & nunc etiam viget, nec vllo tempore à monachorum D. Benedicti inſtitutionibus deſciuit. At eum hic loci ego volebam, nam iſtud vltimum præſidium, ad quod veluti ad ſacram Anchoram recurrit, tandem illius aſſertionem Solis luce clarius euertit, quod ſolùm ad hominem ſaltem ſufficit ad oſtendendum, & quidem inuincibiliter, Beatum Herculanum non monachum ſiue ex Diui Benedicti, ſiue etiam alterius cuiuſuis inſtituto, ſed clericum regularem neceſſariò extitiſſe, primò nāq; vbi reperit Conſtantinus, monachos tempore B. Herculani, aut etiam quadringentis annis poſt illius obitum immediatè ſequentibus, monaſterium Beati Petri in Suburbio, in loco, qui mons Caluarius dicitur incoluiſſe? Legat quæſo vitam Beati Petri eiuſdem monaſterij primi Abbatis ex Ord. D. Benedicti: legat hiſtoriam manuſcriptam eiuſdem monaſterij, quam viri docti, & nobiles, & probatæ fidei non pauci eiuſdem Ciuitatis viderunt. Videat inſuper Eccleſiæ Peruſinæ hiſtoriam, videbit, Eccleſiam D. Petri non ante monachis Benedictinis traditam, quàm Rogerius Ciuitatis Epiſcopus nouam Cathedralem intra Ciuitatem, quæ nunc S. Laurentij dicitur, exſtruxiſſet, & in eam ex dicta Eccleſia S. Petri ſuam, & ſuorum canonicorum ſedem tranſtuliſſet: quæ omnia circa tēpora Othonis III. Imperatoris contigerunt, quibus temporibus Honeſtus eiuſdem Ciuitatis Peruſiæ Epiſcopus, & Rogerij ſucceſſor Petro Abbati Benedictino Eccleſiam Sancti Petri conceſſit, vt ibi monaſterium ſecundum Regulam D. Benedicti inſtitueret. Ante id temporis oſtendat Conſtantinus, eam Eccleſiam monachorum D. Benedicti fuiſſe, ac vt illi etiam indulgeamus, oſtendat Peruſinos aliquod aliud monaſterium vel D. Benedicto, vel illius monachis exſtruxiſſe.

Præterea Diui Petri Peruſina Baſilica temporibus Beati Herculani, & ſequentibus vſque ad Rogerium Epiſcopum, qui fuit circa annum 980. plus minus, maior Eccleſia erat, vel vt vocār Cathedralis ipſomet fatente, & aſſerente. Verùm monachos D. Benedicti temporibus Sancti Herculani, qui eiuſdem D. Benedicti contemporaneus extitit, Eccleſias Cathedrales tenuiſſe, Conſtantinus quo probabili documento oſtendet? eo præſertim tempore quo vix ex Sublacenſibus tugurijs erumpere incipiebant, homines ſanctiſſimæ quidem vitæ, ſed omnes Laici, vt vulgi more loquamur ob vocabulorum indigentiam, id eſt nullo adhuc clericali charactere inſigniti, quibus Diuus Benedictus non vt clericis, ſed vt laicis regulā vitæ præſcripſerat, in qua de clericis monachis ne verbū quidē habetur.

TErtiò ſi ſanctus Herculanus ex monaſtica D. VIII.
Benedicti inſtitutione aſſumptus fuit, vt hoc

etiam gratis concederemus, ſanè inter primos ipſius D. Benedicti diſcipulos veniret connumerandus, vtpote vel ætate maior ſecundum aliquos, aut ſaltem illi æqualis: & cum fuerit inſignis non ſolùm Epiſcopus, ſed etiam Chriſti martyr, conſequens erit, vt primus ex familia D. Benedicti Epiſcopus, & martyr, eodem Benedicto adhuc ſuperſtite, ſit omni iure conſtituendus. Hoc ſi ita eſt, cur venerandi monachi illum ab antiquo tempore in ſuis Martyrologijs minimè ſcripſerunt? cur illi ſua officia minimè perſoluerunt, cur Beatus Gregorius, qui aliorum D. Benedicti diſcipulorum ſanctorum, & martyrum meminit, & alij vetuſti, qui Sanctorum Placidi, Mauri, & aliorũ, & Sanctiſſimi Patriarchæ res geſtas tanta diligentia, tam accuratè literis conſcripſerunt, vnius Herculani primo loco ante omnes recenſendi, ne per ſomnium quidem meminerunt? ſed nec ex recentioribus aliquis fide dignus, & probatus autor illum in albo Sanctorum Benedictinenſium repoſuit? parum igitur probabilia ſunt, quæ Conſtantinus de Monaſtica Benedictina S. Herculani profeſſione ſcribit.

Poſtremò vetuſta, & conſtans eſt Eccleſię Peruſinæ traditio, Beatum Herculanum ſtatim ad epiſcopalem dignitatem euectum, clerum reformaſſe, & optimis Regulis Clericalibus inſtituiſſe, quin etiã illos more canonico ſeu regulari viuere conſtituiſſe. Ergo neceſſe fuit, illum inter clericos, & cum clericis regulariter, & more canonico viuentibus ante illud tempus degiſſe, non inter monachos Benedictinos, qui vix vnum ſacerdotem, aut diaconum per ſingula monaſteria per id temporis habebant, vt ex regula D. Benedicti cap. 62. habes.

IX. Tertia tandem veritas, quod S. Herculanus fuerit verè clericus canonicus, ſiue regularis, ex inſtituto per D. Patrem Auguſtinum inſtaurato, multipliciter etiam probarur, & primò quidem ratione proximè facta, quia veteres Eccleſiæ Peruſina tabulæ, quæ in antiquo officio Sancti Herculani recitabantur, expreſsè habent, Beatum Herculanum ex monaſterij conuerſatione aſſumptum, clericos maioris Eccleſiæ more canonico viuere inſtituiſſe. Hinc verò euidens præſumptio eſt, illum profeſſione canonicum antea extitiſſe, quomodo enim regularis vitæ inſtituta ſuis clericis tradere potuiſſet, & illos ad normam vitæ canonicæ reformare, niſi prius ipſe eiuſmodi inſtituta apprimè doctus fuiſſet in aliquo Collegio Canonicorum?

Ad hæc Beatus Herculanus venerando P. Conſtantino fatẽte in monaſterio Eccleſiæ Beati Petri, ante Epiſcopatum regularis vita inſtitutum profitebatur. At illo tempore Eccleſia B. Petri Peruſina Cathedralis cum eſſet, non monachorum D. Benedicti, nec alterius inſtituti; ſed Clericorum Regularium erat, ſicut omnes primæui illius temporis Baſilicæ, vt in antecedentibus oſtendimus. Ergo vel ex hoc capite, quod aduerſæ partis præcipuum eſt fundamentum, maximè probatur clericalis inſtitutio B. Herculani.

Præterea certum eſt, in Eccleſia Peruſina regulare D. Auguſtini inſtitutum ab antiquiſſimo tempore viguiſſe vſque ad Iulium Papam huius nominis Secundum. Tradunt etiam Peruſinæ tabulæ, B. Herculanum ſuos clericos maioris Eccleſiæ more canonico viuere inſtituiſſe. Ergo ante B. Herculanum in Eccleſia Peruſina non erant monachi, ſed clerici. Ergo & poſt Sanctum Herculanum fuerunt ibi clerici canonici, id eſt regulares. ſed quod ad rem pertinet. Ergo vel ante D. Herculanum erant clerici canonici, & ſic habemus intentum, cum S. Herculanus aſſumptus fuerit ex numero Religioſorum illius Eccleſiæ, vel ipſe primus inſtitutum clericorum canonicorum in Eccleſiam Peruſinam introduxit, & ſic cum introduxerit inſtitutum Diui Auguſtini, & cum ſuis canonicis communiter vixerit, ſaltem in Epiſcopatu fuit profeſſor inſtituti Canonicorum Regularium Auguſtinianorum, præter quod veriſimile admodum eſt, illud inſtitutum in Eccleſiam Peruſinam illum induxiſſe, cuius ipſe profeſſor antea extiterat: & vt ſemel dicam, ſi Sanctus Herculanus huiuſmodi inſtitutum in Eccleſiam Peruſinam non inuexit, aut ſaltem non reformauit, vt Canonici Auguſtiniani in ſuis officijs quotãnis recitatis dicunt, quis alius huiuſmodi inſtitutum in Eccleſia Peruſina plantauit? tandem quod omnem dubitationem tollere videtur, in Bulla Iulij Secundi, per quam Eccleſia Peruſina ex regulari eſt ſecularis effecta, dicitur illam à ſua inſtitutione fuiſſe regularem, & Ordinis S. Auguſtini, non ergo fuit aliquando inſtituta ſub Ordine Monaſtico, ſiue D. Benedicti, ſiue alterius.

Secundò principaliter probari poteſt eadem veritas teſtimonijs duorum Hiſtoricorum non minores certè autoritatis, quam decem Arnoldi, & Brachefij, vel etiam Trithemij, cum alter Apoſtolicæ Eccleſiæ Bibliothecarius extiterit, alter non ſolùm Theologus, & legum Doctor ſui temporis clariſſimus, verùm etiam Hiſtoricus peritiſſimus, qui integram hiſtoriam à mundi exordio ſex tomis diſtinctam ad ſua tempora perduxit. Primus eſt Ioannes de Nigraualle in Epilogo Chronicarum tertiodecimo cap. 18. vbi in Catalogo Sanctorum Canonici Ordinis refert ſanctum Herculanum Seruſinæ Ciuitatis Epiſcopum. Hunc librum ex Bibliothecis monachorum D. Benedicti ad nos deriuaſſe, fidem facit, qui illum manu propria exemplauit, & Ioanni Alcatio Alemano tradidit, qui illum poſtea imprimendum curauit, nimirum Dõnus Zacharias Vicentinus Benedictinenſis, poſtea Epiſcopus. ita enim in fine ipſius libri habes: *Hæc omnia ſupra ſcripta de verbo ad verbum ex Chronica ſupradicti Ioannis de Nigraualle Bibliothecarij Apoſtolici per Reuerendum Patrem D. D. Zachariam Vicentinum Benedictinenſem, poſtea Epiſcopũ, manu propria fideliter tranſcripta.* Quod adnotandum duxi, ne quis prædictum Chronici fragmentum à Canonicis Regularibus ſub falſo titulo Ioãnis de Nigraualle inuulgatum, calumnietur, quod integrum illius Chronicon difficile inueniri poſſit. Alter eſt Auguſtinus Ticinẽſis in Dilucidario Chriſtianarum X.

ſtianarum Religionum part. 4. in vita ipſius Sancti Herculani, vbi inter alia hæc habet: *Quum verò cæleſtem vitam in terris ageret in Eccleſia Peruſina, Religionis prima elementa, ſub quodam viro probatæ vitæ didicit*, & infra. *Cumq; in Regulari Canonica ſecundum Apoſtolicæ perfectionis, & D. Auguſtini regulam iam profeſſus eſſet &c.* Contra quem ſi obijciat Caietanus, Ticinenſem canonicum Auguſtinianum extitiſſe, obijciam ego eidẽ Cõſtantino Ioannem item Trithemium, quem ille antiquum, & celeberrimum Scriptorem pro Sancti Herculani monachatu nobis obijcit, monachum Benedictinenſem fuiſſe, cui Ticinenſis noſter vel antiquitate, vel eruditione hiſtorica eſt ſine dubio comparandus, & æquiparandus, pluribusq; etiam titulis tum eruditiſſimi Theologi, ac Diuini verbi Concionatoris, tum Iuriſconſulti ſuorum temporum clariſſimi eidem Trithemio præferendus, vt illius ſcripta ſine alio laudatore prædicant.

XI. SEd vt omnem ſcrupulum amputemus, probatur hæc eadem aſſertio teſtimonio irrefragabili S. D. N. Pij Papæ V. in ſuo motu proprio, per quem officia Ordinis Canonicorum Regularium Congregationis Lateranenſis probauit anno Domini 1570. inter ea namq; officia, illa ſancti Herculani habetur hiſtoria, quam Conſtantinus Caietanus pro ſua licentia ab aliquo otioſo ex turbidis fontibus hauſtam prædicat, ac etiam inſigniter mendacem. qui motus proprius plenam fidem facit, præſertim in antiquis, vt tradunt paſſim Doctores, Felinus in cap. Cum à nobis. de teſtibus. Iaſon volum. 3. conſil. 65. Socc. conſil. 226. col. 2. verſ. Ad ſecundum reſpondetur, Alexander vol. 1. conſil. 6. col. fin. Decius conſil. 445. nu. 15. & ſaltem transfert in aduerſarium onus probandi contrarium vt notant Felin. vbi ſupra, & Angel. conſil. 368. vnde cum Pater Conſtantinus contrarium non probauerit, parum reuerenter prædictam hiſtoriam ex turbidis fontibus à viris otioſis hauſtam iocatur, nec plus aliquid dicam. His omnibus addo Decretum S. Congregationis Illuſtriſſimorum Cardinalium ſuper Ritibus editum anno 1613. per quod ipſa Congregatio probauit officia Canonicorum Regularium Congregationis S. Saluatoris de Bononia nuncupatæ, inter quæ continetur eadem hiſtoria quæ recitatur quotannis à Canonicis Regularibus Congregationis S. Saluatoris Lateranenſis, quod Decretũ poſterius eſt eo, quod pro monaſtica S. Herculani profeſſione profert ipſe Caietanus, & eſt huiuſmodi: *Die 22. Decembris 1612. Officia hæc propria, & particularia recitanda in proprijs ſolemnitatibus Sanctorum Canonicorum Regularium Congregationis S. Saluatoris Ordinis S. Auguſtini iam à Sede Apoſtolica approbata, & iterum in S. rituum Congregatione propoſita, & de mandato, & ordine eiuſdem S. Congregationis recognita, emendata, & ſubſcripta ab Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Cardinali Bellarmino, eadem S. Rituum Congregatio approbauit, & vt à Canonicis eiuſdem Cõgregationis S. Saluatoris recitari poſſint, & debeant iuxta rubricas in principio huius libelli poſitas, conceſſit, & indulſit, cum facultate, vt eadẽ ſubſcripta officia pro maiori totius ordinis prædicti commoditate imprimi poſſint, & valeant, & ita cenſuit, & declarauit die 22. menſis Decembris 1612. R. Card. Bellarmin. F. Maria Cardinal. de Monte. Ioannes Paulus Mucantius Secret.*

Demum filius honorat Patrem ſuum, & ſeruus Dominum ſuum, ait Dominus per Malachiam 1. Si ergo S. Herculanus ex ordine Monachorum Benedictinenſium fuit, debebant illi eum in albo Sãctorum ſui ordinis reponere, debebant illum peculiaribus officijs quotannis venerari, ſicut cum alijs eiuſdem ordinis facere conſueuerunt, vel ob id maximè, quod inter primos ex illo ordine in numerũ Sanctorum relatos, ille primus Sanctus, primus martyr, & primus Epiſcopus fuiſſet: at inter Benedictinenſes ante paucos ſaltem annos S. Herculani mẽtio nec habita, nedum peculiaria officia in eius laudem recitata: è contra Canonici Auguſtiniani illũ ſemper inter pręcipuos illorum ordinis Patres, Protectores, & Sanctos habuerunt, illi quotannis diuinum officium peculiari ritu perſoluere conſueuerunt. Quis ergo in dubium reuocet, num Monaſtico, an potius Canonico ſit ordini meritò, ac iure vindicandus? meritò enim dicet vobis S. Herculanus ò Venerandi Benedictinenſes, filius honorat Patrem, & ſeruus Dominum ſuum. Si ergo Pater veſter ego ſum, vbi eſt honor meus?

Caput decimumnonum.

Conſtantini Caietani argumentationes pro Monaſtica S. Herculani profeſſione ſuperius adductæ reſoluuntur.

COnſtare ſatis arbitror ex dictis, quid virium Conſtantinianæ argumentationes contineant ad aſſertam Beati Herculani Monaſticen probandã, cum illas ex duplici errore, iuris, & facti procedere nullus non intelligat. Iuris quidem, quòd cenſeat, idem eſſe, Beatum Herculanum ex Monaſterij conuerſatione ad Epiſcopalis dignitatis gratiam euectum, & illum ex Monaſtica profeſſione ad Epiſcopatum fuiſſe aſſumptum, quod pręterquam ſi pro vero admitteremus, nõ tamen exinde inferret ex familia Benedictinenſium acceptum, quæ necdum ab ouo eruperat. tamen ſecundũ rei veritatem falſum eſt, & oſtendit, illum non vidiſſe, quæ de Canonicis in Monaſterio degentibus ſcribunt D. Baſilius in inſtitutionibus Monaſticis c. 19. Concil. Calcedonenſe c. 8. & de Monaſterijs Clericorum, ſiue Canonicorum, D. Auguſtinus ſerm. 1. & 2. de communi vita Clericorum, & in pſal. 132. Poſſidius eius diſcipulus in illius vita cap. 5. 11. & 15. D. Ambroſius in epiſtola 82. & in ſermone 69. I.

de

de Natali Beati Euſebij, Concilium item Arelatẽſe quartum cap.8. Turonenſe tertium c.24. Aquiſgrani, Moguntinum, & alia, Venerabilis Beda lib.4. Hiſtoriæ gentis Anglorum cap.4. Gulielmus Malbesburienſis in Libris de Regibus, & Epiſcopis Anglicanis, Archidiaconus in c. Quæſitum 1.q.3. vbi dicit omnes Eccleſias Galliarum antiquitus conſueuiſſe vocari Monaſteria, vt Vincentium Bellouacenſem, D. Antoninum, Ioannem Molanum lib.1. de Canonicis cap. 12. & alios recentiores omittamus, ne in re notiſſima laboremus.

Errare etiam in facto eundem Caietanum nullus non intelliget, qui aduertat, illius rationes in falſa narratione fundatas, nempe quòd quæ nunc dicitur S.Petri Eccleſia Peruſina Congregationis Caſſinenſis, tempore ſancti Herculani eſſet monaſteriũ ordinis Sanctiſſimi Patriarchæ Benedicti, id enim pluſquam falſum eſt, quia illa Eccleſia Cathedralis tunc temporis erat, quæ per Clericos, non per Monachos regebatur: quam Benedictinenſes Monachi non ante annum Chriſti 980. vel 990. obtinuerũt, quod mirum eſt illum ignoraſſe, cum non facile credatur propria ignorare, qui alienorum curioſus adeo eſt ſcrutator: & licet hoc pacto facillimũ eſſet ab eius nos moleſtijs liberare, ne tamen queratur, nos illius argumenta conſultò diſſimulare voluiſſe, illius diſcurſum hunc breuiter repetemus, ſingulis rationibus ſingulas adhibendo reſponſiones. ait igitur.

II. *SEd hæc omnia gratis aſſerta quis non videt? nam ſi Magno Gregorio Eccleſiæ Doctori ſanctiſſimo, ac ijs Totilæ temporibus vicino, &c.*

Reſpondeo, Principij petitionem meritò obijci poſſe, quòd probanda pro veris ſupponantur, videlicet idem eſſe, fuiſſe aſſumptum ex conuerſatione monaſterij, & fuiſſe aſſumptum ex conuerſatione monaſtica: hoc enim principio negato, quod nullus eruditus non negabit, primum illius argumentum flaccefcit, & euaneſcit. Sed quia forſan Dialecticis parum aſſuetus hæc audiens Sophiſtam inclamabit: Reſpondeo aliter, falſum eſſe, quod aſſumit, idẽ eſſe, Beatum Herculanum fuiſſe aſſumptum ex conuerſatione Monaſterij, & ex conuerſatione Monaſtica. nomen enim Monaſterij commune eſt ad domus tam Canonicorum, quàm Monachorum, & æque dicuntur Monaſteria domus, Clericorum vnà communiter viuentium, ſicut domus Monachorũ: & ante D.Benedictum, immo etiam D.Herculanũ pleraq; Monaſteria Canonicorum in orbe Chriſtiano viſebantur. Sed lege, ſi placet, quæ notauimus ſupra lib.1.cap.38. aut ſi libros noſtros legere non dignaris, lege D.Auguſtinum, Poſſidiũ, & alios autores proximè citatos, ſed præſertim ipſum Auguſtinum in expoſitione pſalmi 132. at ſubdit.

Conſtantinus *ex conuerſatione namque monaſterij, vt ait Gregorius, petitum fuiße ſanctum Herculanum, nihil aliud eſſe, quàm Monachum extitiſſe, apertè declarat Arnulphus Aretinus Canonicus in eiuſdem ſancti Floridi vita &c.*

Reſpondetur, quid ſi pro vno Arnulpho Aretino Baſilium, Auguſtinum, Poſſidium, Bedam, Innumera Concilia, & teſtimonia Patrum, Hiſtoricorum, Canoniſtarum, quin & Sacrorum Canonum authentica teſtimonia tibi obiecero, & probauero, æque cõuenire nomen Monaſterij domibus Canonicorum, ſicut & Monachorum? An pro ſacris monumentis vnus tibi ſuppetit Arnulphus Aretinus, & non magis ſacri Canones, & ſacrorum Conciliorum definitiones, & Priſcorum Patrum narrationes, quas non eſſe omittendas diuina ſcriptura præcipit, cum inquit: Non te prætereat narratio Seniorum?

Conſtantinus, *Arnulpho huic Aretino & docti quique ſcriptores aſſentiuntur: vnde Cæſar Cardinalis Baronius de eodem ſancto Herculano, ex Monaſtica quidem vita veniſſe ſcribit Gregorius. Philippus etiam* Ferrarius: *Herculanus Peruſiæ in Cœnobio vitam laudabilem ducens, eius Vrbis Epiſcopus poſtea creatur.*

Reſpondetur, cum tam liberè doctos quoſque Arnulpho Aretino aſſentiẽtes audiui, extimui valde. Cæterum quando doctos quoſque ad Cardinalem Baronium, & Philippum Ferrarium reſtringis, animum reſumpſi, maximè quia tu ipſe Baronium in multis arguis; & præſertim in vita magni Pontificis Gregorij: & alter Philippus Ferrarius vix eſt in orbe cognitus. Sed quid ſi iſti duo viri etiam doctiſſimi tecum in eadem ſalebra hæſerũt, aut tu cum illis, dum putant, idem eſſe, aliquem aſſumi ex conuerſatione monaſterij, & ex conuerſatione monaſtica, vt nullus præter Monachos in monaſterio degere, & conuerſari valuerit?

Conſtantinus: *His quoque ſuffragantur manuſcripti Codices antiquiſſimi Eccleſiæ Peruſinæ, ac ſancti Petri Peruſini ex Caſſinenſi congregatione Monaſterij, qui Herculanum non ſolùm Monachum, ſed Benedictinum apertiſſimè affirmant, &c.*

Reſpondeo, Satius fuiſſet, fixum de Codicibus antiquiſſimis Eccleſiæ Peruſinæ teſtimonium ponere. Nam illi nihil amplius ponunt, quam quod ex verbis D.Gregorij referunt, addẽtes quod Herculanus factus Epiſcopus inſtituit Clericos maioris Eccleſiæ more Canonico viuere, & omnem Clerum ſecunda, quarta, & ſexta feria ieiunare conſtituit. Manuſcripti verò Codices monaſterij S.Petri hoc ſolùm verè affirmare poſſunt, ſanctũ Herculanum ex conuerſatione monaſterij ſancti Petri aſſumptum: quod non negamus, ſed quàm maximè contendimus. Si autem ex inſtitutione Monaſtica, præſertim D.Benedicti aſſumptum aiunt, manifeſtè illorum autores ſe, & alios decipere conuincũtur: cum conſtet, illam Eccleſiam ante annum circiter 980. Cathedralem extitiſſe, neque Monachos D.Benedicti, niſi poſt ſedem Epiſcopalem, & Canonicorum Regularium intra vrbem trãslatam, illam Eccleſiam obtinuiſſe, quod accidit circa annũ 990. Quare fruſtra terremur teſtimonijs Ambroſij, Auguſtini, & autorum veterum Martyrologiorum, ac etiam Hiſtoricorum, qui de hac re ne verbum quidem habent, ſed nec tu aliquod teſtimonium ex illis promis.

Conſtan-

III. Conſtantinus. *His innixa teſtimonijs Sacra Illuſtriſſimorũ Cardinalium Congregatio, cum officia propria Eccleſiæ Peruſinæ, eius vrbis Epiſcopo Neapoleone Comitulo curante, poſt diligentem à Cardinali Baronio factam reuiſionem, approbaſſet, anno Chriſti 1605. die 12. menſis Nouembris de Martyre hoc noſtro inter alia decreuit. Herculanus ſecundus huius nominis Peruſiæ Epiſcopus, cum in Cœnobio ex ſancti Patris Benedicti inſtituto Peruſiæ fundato vitã Monaſticã magna cũ laude duxiſſet, &c.*

Reſpondeo. Exiguum momẽtum in iſto Decreto conſtituendum eſſe, primò quia parte inaudita, & cauſa minus cognita emanauit, ſuppoſita falſa narratione, quòd Monaſterium ſeu Eccleſia S. Petri Ciuitatis Peruſinæ teneretur per illa B. Herculani tempora à Monachis Benedictinis, quòd tã falſum eſt, quàm quod non niſi poſt annos quadringẽtos à fœlici dormitione ſancti Herculani Benedictineſes Monachi dictam Eccleſiam obtinuerunt. Secundò, quia eadem ſacra Congregatio anno 1612. probãdo officia congregationis Canonicorũ Regulariũ s. Saluatoris Bononiẽſis, virtualiter, & implicitè hoc anterius decretum reuocauit, & noſtrã Sententiam manifeſtè probauit. Tertiò, quia nos habemus firmiorem propheticum ſermonem, cui & tu benefeceris attendens, nempè Bullam Pontificiam Pij V. per quam officia Sanctorum Canonici ordinis, quæ à noſtra Lateranenſi Congregatione quotannis recitantur, approbauit. Sed quid ſi dixero tibi Reuerendiſſimum eundem Neapoleonem Comitulum viſo meo reſponſo ad tuas argumentationes, quod tibi tradidiſſe, vt ſi quid velles, replicares, tum ab illo, tum ab alijs fide digniſſimis didici, ſuaſiſſe mihi plurimum, ac etiam Generali Procuratori noſtræ congregationis, vt oſtenſis noſtris euidẽtiſſimis rationibus hoc tuum decretum, quod iactitas, per eãdem Sacram Congregationem Illuſtriſſimorũ Cardinalium ſuper Ritibus reuocandum procuraremus. ipſe adhuc in viuis agit, quem Deus Optimus incolumem diu ſeruet, & ad Cœli coronam perducat. ex illo ſciſcitare.

IV. Conſtantinus, *Antiquiſſimis iſtis fundamentis celeberrimus, & antiquus ſanè Scriptorum Ioannes Trithemius inhærens, vt etiam Cardinalis Baronius ait, &c.*

Reſpondeo, prætèr quod Trithemius Monachus Benedictinus fuit, & pars in cauſa formalis, vt ſemel intelligas, quam opportunè illius teſtimonium exaggeres, referam tibi, quæ de illo, ac eius ſimilibus Cardinalis Baronius, quem contra Auguſtinianos Canonicos producis, ingenuè fateatur, tom. 6. Annalium ſub anno 494. num. ſeptuageſimo ſexto: *At verò, inquit, cum innumerorum penè ſanctiſſimorum virorum, & doctiſſimorum Patrum Patriarcha Benedictus fuerit fæcundiſſimus propagator, perperàm mea ſententia illi faciunt, qui ei, quos non genuit, alienos partus ſupponunt. qui inquã nimio eius ordinis, ſub quo profitentur amore, nonnullos famæ illuſtres viros, qui etiam ante ſancti Benedicti tempora floruerunt eiuſdem fuiſſe regula profeſſores imprudenter, & inconſultè nimis affirmant. Etenim nõ fœcundis, ſed ſterilibus ſupponi aliena ſoboles conſueuit. Præſtitis hoc inter alios Trithemius, autorque cæteris poſterioribus fuit id ipſum faciendi. Quid rogo cum ſancto Benedicto ſanctus Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus? &c.* Hæc Baronius, & alia, quæ ibi ſunt videnda. & præter Cæſarium Arelatenſem, & alios ibidem relatos addiderim ego. Quid cum ſancto Benedicto, vel cum Monachis Adrianus Papa huius nominis Quartus? quid monaſterium S. Rufi apud Auenionem, quod cum eodẽ Adriano Quarto illius olim Abbate, inter monaſteria Monachorum tecenſet, quod Monaſterium nunquam Monachorum, ſed ſemper Canonicorũ extitiſſe plus notum eſt, quàm quod vlla indigeat demonſtratione? Addo cum ex ſententia Trithemij in lib. de Scriptotibus Eccleſiaſticis magnus Patriarcha Benedictus poſt annum Chriſti 600. ætatis annorum 96. obierit, ſanctus verò Herculanus anno Chriſti 544. vel ad ſummum 546. martyr ad Chriſtum migrauerit, ac & Epiſcopali munere aliquot annis defunctus, & conſequenter ætate prouectus, & grãdæuus, quomodo non animaduertit Conſtantinus, ſuo ſe gladio petere, cum Benedictina n ſancti Herculani profeſſionem ex Trithemij teſtimonio nititur comprobare?

Conſtantiuus. *Quæ Trithemij ſententia quam verò verior ſit, Ioannes Baptiſta Bracheſius ex ordine Prædicatorum, cuius laudabiliter meminit Cardinalis Baronius in notis ad Martyrologium Romanum optimè confirmat, &c.*

Reſpondeo, putabam ad Trithemij ſententiam, vero veriorem oſtendendam aliquod ex ſacratum Scripturarum oraculis, vel Summorum Pontificũ, vel Conciliorum Oecumenicorum Decretis teſtimonium promendum. Sed cum illis omiſſis ad vnũ Bracheſium ſe recipiat, videat an dici poſſit, cœcus cœco ducatum præſtat, & ambo in foueam caduut. nam circumſcripta illius autoritate, quæ apud me in hoc nulla eſt, ille ſuum dictum nec cõfirmat, nec optimè probat, ſed voluntariè loquitur, eodem errore captus, quod nullus ex Monaſterij conuerſatione niſi Monachus aſſumatur.

V. Conſtantinus: *Illud præterea aliud de Benedictina Sancti Herculani profeſſione argumentum maximi eſt faciendum, quod vt idem Ioannes Bracheſius optimè etiam probat, cum idem S. Herculanus cum pluribus Dei viris comitantibus ex Syria Romam aduentaſſet &c.*

Reſpondeo, quod Ioannes Baptiſta Bracheſius Sanctum Herculanum cum pluribus Dei viris ex Syria Romam aduentaſſe, aut optimè, aut peſſimè probauerit, non video. nam arguens illius probationem non attulit, quam non omitteret, ſi præ manibus haberet. quod verò S. Herculanus ex Syria Romam venerit, apochrypbum eſt: nam in manuſcripto libello hiſtoriæ Annuli Beatiſſimæ Virginis Deiparę, qui apud Peruſinos ſũma veneratione aſſeruatur, mihi oblato, dum in maiori Eccleſia Cõciones quadrageſimales haberem, S. Herculanum

non

non ex Syria, ſed ex partibus Germaniæ, ſiue Alemaniæ illuc aduenaſſe reperi. Porrò eundem S. Herculanum apud maiorem D. Petri Eccleſiam eiuſdem Ciuitatis in monaſterio educatum, ipſe etiam Conſtantinus cum Canonicis Auguſtinianis fatetur: qui hoc ſolo à nobis diſtat, quòd nos monaſterium illud clericorum, ſicut & cæterarum illius temporis cathedralium fuiſſe contendimus: ille autem monachorum Benedictinenſium, qui nondum per id temporis Peruſij viſi fuerant, ſed neque ad regimen cathedralium niſi poſt multa ſecula, & per accidens admitti conſueuerant, vt in ſequentibus oſtendemus. Iam videat, quàm optimè Brancheſius intentum euincat. Verùm eſto id verum ſit, quod tamen falſiſſimum eſſe contendo, oſtendendum manebat, quod ſocij S. Herculani, quos fingit in monaſterijs narratis, S. Patriarchæ Benedicti monachi extiterint, & illius regulam ſeruauerint, & alijs obſeruandam tradiderint. neque enim probationem adeo neceſſariam, vtpote circa quam rei cardo vertitur, omittit breuitati conſulens, ſed illius inopiam manifeſtè prodit. Certè vt de alijs taceam, monaſteriū, quod ſanctus Iſaac apud Spoletanam Vrbem in cliuo montis fabricauit, à fundatione Benedictinenſium monachorum extitiſſe, vel ſanctum Iſaac D. Benedicti monachum fuiſſe, nunquam probabit, quod ipſum de alio monaſterio ſancti Petri de Firentillo & eidem monaſterio Spoletano olim ſubiecto contendo. Monaſterium enim Spoletanum, quod ſancti Iuliani vocatur, ex Apoſtolica conceſſione noſtræ Lateranenſi familiæ ceſſit, cuius ſum ego Abbas, licet immeritus. Reliquiæ illius ſanctiſſimi Viri apud nos ſunt, cum omnibus eiuſdem monaſterij monumentis vetuſtiſſimis. extant eiuſdem ſancti Viri res geſtæ in tabulis Eccleſiæ Spoletanæ? extant apud D. Gregorium lib. 3. Dialogorum cap. 14. hæc omnia ſcio vidit. At quod S. Iſaac D. Benedicti Regulæ profeſſor extiterit, vel ſub eadem regula ſancti Iuliani martyris Eccleſiam, & monaſterium fundauerit, certè non vidit, ſi non inuidit. Fateor idem monaſterium progreſſibus temporum Benedictinis monachis Cluniacenſibus, ſicut & S. Petri de Firentillo ceſſiſſe, quod vetuſtiſſimę ſcripturę in eodē monaſterio adſeruatæ indicant. Verùm aliud hoc eſt. & tandem vt daremus per importunitatem, alios ſancti Herculani ſocios in illis monaſterijs degentes monachos Benedictinenſes fuiſſe, non probaret, ſanctum Herculanum ſancti Benedicti monachum fuiſſe, quem in Eccleſia ſancti Petri Peruſina Cathedrali vitæ Regularis inſtitutum coluiſſe, ille ipſe fatetur.

VI. Conſtantinus. *Quam rei veritatem ingenui quique Lectores facilè adhuc ſibi perſuadebunt, ſi ante oculos ponent, S. Benedictum Regulam à ſe diuinitus ſcriptam ab anno 497. ad 543. quo mortuus eſt.*

Reſpondeo. Iam dixi, ingenuos Lectores niſi excutiendo, ſibi ante oculos hoc ponere non poſſe: ſed etſi ponerent, & concluderent etiam, prout concedendum eſt, ſanctiſſimum Patriarcham Benedictū monaſtici Ordinis in Occidente reparatorem, innumera monachorum Cœnobia per ſe, vel per ſui inſtituti profeſſores erexiſſe, quid inde? An ex hoc ſequeretur, S. Auguſtinum Canonici Ordinis in Occidente reparatorem non extitiſſe, & Eccleſias Cathedrales omnes ab initio clericorum regulariū non fuiſſe, vel ante D. Benedictum innumera Collegia, & monaſteria Canonicorum Regularium in Italia non fuiſſe: aut etiam ſanctū Herculanum, qui S. Benedicto ætate maior fuit, & in Eccleſia Cathedrali Peruſina regulariter inſtitutus, nonniſi monachum Benedictinenſem eſſe potuiſſe: aut tandem per tempora D. Benedicti, & poſt illum, nullos monachos in Europa, addo in Italia, niſi ex Ordine D. Benedicti extitiſſe? Errant certè, qui iſta credunt. Circa tempora B. Herculani S. Benedicti monachi per Vmbriam non erant propagati, ſolitudines colebant, non Ciuitates, non Eccleſias Cathedrales. Clericorum erant munera non monachorum, Eccleſias regere, intra Vrbes, & in media populorum frequentia conſtitutas: ſed ſubiungit.

VII. Conſtantinus. *Quo ſane pacto iam aſſerti Canonici Auguſtiniani affirmant, hac ipſa in Cathedrali à Regulari quodam probatiſſimæ vitæ Canonico, eundem illum prima religionis rudimenta edoctum, ibiq; profeſſum, in Epiſcopum poſtea aſſumptum, ea etiam Canonicorum Regularium S. Auguſtini inſtituta, &c.*

Reſpondeo. Quo pacto Canonici Auguſtiniani id affirment, ex dictis apparet. quod autem de aſſertis Canonicis Regularibus Auguſtinianis ſubmurmurat, neſcio quid latentis adhuc offenſionis redolet, qua veteres diſcordias, ſi poſſet, vellet iterum ab Orco reuocare. Verùm incaſſum, nos enim Canonicos Auguſtinianos non aſſertos, vt ait, ſed veros, proprios, originarios, ac de veris antiquis clericis, à D. Auguſtino, immo à ſanctis Apoſtolis inſtitutis exiſtere, poſt longas, & diſpendioſas moleſtias noſtræ Congregationi Lateranenſi illatas, Sedes Apoſtolica decreto inappellabili ſententiauit, & definiuit, quod videri poteſt inter conſtitutiones Pij Quarti conſtitut. 95. in ordine, ad quem locum lectorem remitto.

Conſtantinus. *Canonici inſuper Auguſtiniani ſe ipſos etiam decipere cognoſcuntur, cum volunt, maiorem Peruſij Eccleſiam ea S. Herculani tempeſtate fuiſſe illam, quæ hodierna hac die eadem intra Ciuitatem S. Laurentio dicata veneratur, cum eadem potius in Peruſino ſuburbio, &c.*

Reſpondeo. Canonicis Auguſtinianis hic error ſtultiſſimus, quem illis imponit, nunquam in mentem venit, neque vllum ex noſtris monſtrabit, qui hunc aſſeruerit. aiunt noſtri, idq; veriſſimè, quod nec ipſe Caietanus detrectat, S. Herculanum in maiori Eccleſia Peruſina prima Religionis rudimenta didiciſſe, quod autem maior Eccleſia Peruſina eſſet illa, quæ nunc intra Ciuitatem S. Laurentio eſt dicata, non dicunt, ſed ab arguente imponitur. Quod autem ſubiungit: *Ipſa verò S. Petri Eccleſia, quæ Benedictinorum Caſſinenſium inſtitutionibus*

nibus

nibus hodie ſubiacet, à monachorum Patriarchæ Benedicti Regulæ obſeruatione nullo vnquam tempore defeciuit, quod clariſſimum ſit ex vita ſancti Petri eiuſdem monaſterij Abbatis, qui Othonis magni Imperatoris ætate vixit. Amphibologicum dicendi genus eſt ad ignaros illudendos: nam diſtinctione opus habet, vel enim ſenſus verborum eſt, Eccleſiam ſancti Petri ſub Diui Benedicti Regula fundatam, & primitùs inſtitutam, eiuſdem Diui Benedicti inſtitutionem ſemper retinuiſſe, quem ſenſum accipere oportet, ſi aliquid probare intendit, quemq; arguens accipere conuincitur, dum ait, ſanctum Herculanum monaſticam exercuiſſe in eo monaſterio ſancti Petri, quod Peruſini D. Benedicto exſtruxerunt. Verùm hic ſenſus quàm falſus ſit, nullus non intelliget, qui legerit, maiorem Eccleſiam Peruſinam ante Diuum Benedictum exortum multo tempore fundatam; & in ea quamplures ſanctiſſimos Præſules floruiſſe, vt Herculanum primum, Fœliciſſimum, & alios. Vel ſentit, ex quo tẽpore Benedictini monachi Eccleſiam ſancti Petri obtinuerunt, illam nunquam dimiſiſſe, qui ſenſus admitti poteſt. Sed quid inde? ipſi enim monachi Benedictini non ante annum circiter 990. ſub Othone magno Impetatore illam obtinuerunt, vt patet ex vita eiuſdem Beati Petri primi illius monaſterij Abbatis, quem ſi primum illius monaſterij Abbatem dixiſſet, vt debebat, illico artem detexiſſet, cum primus ille Abbas quadringentis annis, & amplius, S. Herculano poſterior fuerit, & adhuc longè poſterior ille alius Abbas, quem perantiquum ex Petro Damiani refert, cum Petrus Damiani lib. 6. epiſtola 25. de illo Abbate ſancti Petri Peruſini hæc ſcribat. *Ante ſeptem fere annos Abbas monaſterij ad honorem Diui Petri in Peruſino ſuburbio conſtituti, commiſſi ſibi regiminis curam ſpreuit.* Videat igitur, quid iuuet iſtorum Abbarum antiquitas ad intentum probandum.

VIII. Conſtantinus. *Ex turbidis denique fontibus ab aliquo otioſo eam de ſancto Herculano hiſtoriam, quam etiam in diuinis officijs quotannis recitare boni iſti Patres Auguſtiniani non verentur, hauſiam fuiſſe, & illud aliud inſigne ſatis mendacium manifeſtat, quod vnà cum S. Herculano, & Canonicos, quos vt diccbam, ſuos Regulares intelligunt Auguſtinianos, gladio interemptos fuiſſe volunt.*

Reſpondeo, autorem hiſtoriæ, quam boni Patres Auguſtiniani recitant, fuiſſe virum otioſum; & inſigniter mendacem, illius licentiæ indulgendum eſt, qua vtitur etiam in notis marginalibus, quibus opera Beati Petri Damiani aſperſit, cuiuſmodi exempli gratia eſt illud in tom. 1. lib. 1. epiſtola 16. *En quam Regulam obſeruabant Canonici Regulares B. Petri Damiani ætate.* & illud in tom. 2. ſerm. 70. de Dedicatione Eccleſiæ. *Legant hæc inertes Canonici, qui nihil aliud, quàm ventrem curant.* Eiuſmodi autem hiſtoriam ipſos Canonicos Auguſtinianos, quos per irriſionem Bonos vocat, quotannis in diuinis officijs recitare non vereri, libentiſſimè concedo, quippe qui veris laudibus Deum, & Sanctos venerari non timent. Vereantur, qui putant Diuos illorum mendacijs indigere, vt pro illis loquantur dolos, vt eſt apud Iob cap. 7. Illud tandem ſatis inſigne mendacium, cuius eoſdem Canonicos Auguſtinianos reuincit, cum aiunt, vnà cum ſancto Herculano & Canonicos, quos illi ſuos Regulares intelligunt (& meritò quidem, velis, nolis, ac remurmures quantumcunque volueris) gladio interemptos fuiſſe; inſignem oſcitantiam in verbis Doctorum legendis & ponderandis oſtendit, ne plus dicam. nam leguntur apud D. Gregorium hæc verba lib. 3. cap. 13. *Tunc Comes, qui eidem exercitui præerat, ad Regem Totilam nuncios miſit, exquirens, quid de Epiſcopo, vel populo fieri iuberet: cui ille præcepit dicens, Epiſcopo prius à vertice capitis vſque ad calcaneum corrigiam tolle, & tunc caput eius amputa. omnem verò populum, qui illic inuentus eſt, gladio extingue.* Nam ſi hæc Caietanus legit, & ponderauit, quæro, putetne cum ſancto Herculano in illa obſidione nullos clericos, ſiue canonicos, ſiue monachos extitiſſe, & ſi extiterunt, impium Tyrannum in ſanctum Epiſcopum, & totum populum tam dirè debacchantem, ſolis clericis parcere voluiſſe, vt cæteris omnibus extinctis illos omnes ſuperſtites eſſe voluiſſet? Iam videat, quàm inſigne mendacium protulerint boni Patres Auguſtiniani, dum cum S. Herculano illius Eccleſiæ canonicos, quos ſuos Regulares eſſe volunt, gladio interemptos fuiſſe contendunt.

Hæc pro Dei gloria, & canonica D. Herculani profeſſione vindicanda, non autem iniuriæ referendæ cauſa ſcripſi, neceſſitate cogente, propter nonnullos, qui labore ſuperfluo tum ſeipſos in ſcribendo, tum alios in reſpondendo grauant.

Caput vigeſimum.

De alijs Canonici Ordinis Eccleſijs in Hetruria conſtitutis.

Præter ſupradictã Eccleſiam maiorem Peruſinam, recenſentur aliæ quãplures Eccleſiæ, ac monaſteria canonici Ordinis in ciuitate, ac Diœceſi Peruſina, & alibi, quæ olim canonicos Regulares tenuiſſe tum Prouinciale Romanum, tum etiam libet taxarum Apoſtolicarum, & alia particularium locorum authentica documenta fidem certiſſimam præbent: ex quibus nonnulla ſubijciam, quorum veridica teſtimonia oculata fide examinaui. Sunt autem in primis. In Suburbio eiuſdem ciuitatis Peruſinæ monaſterium perantiquum ſub titulo S. Muſtiolæ martyris Cluſinæ, ac membrum Præpoſituræ S. eiuſdem Muſtiolæ apud Cluſium canonicorum regularium vetuſtiſſimæ, de qua ſtatim dicendum. I.

Erat autem iſtud monaſterium in pomerio extra portam ſanctæ Suſannæ Vrbi proximo: Verùm vi bellorum, quæ proximo ſeculo multas Vrbes Hetruriæ contriuerunt, illud etiam attritum fuit, & ſolo ferè æquatum, & Canonicis omnino destitutum. aliquot ab hinc annis renatum ex illius ruinis monaſterium Sanctimonialium ſub Regula D. Franciſci, quæ ab arctiori eiuſdem Sanctiſſimi Patris diſciplina Capuccinæ paſſim ſunt nuncupatæ. Meminit huius Eccleſiæ Ioannes Baptiſta Laurus Peruſinus Protonot. Apoſtolicus in libello recens edito de Annulo Beatæ Virginis pag. 33. & 34.

In eadem ciuitate Peruſina, & illius Diœceſi aliæ plures erant Eccleſiæ canonicorum Regularium, quin etiam ipſi Canonici Regulares in Vrbanos, qui maiori, & alijs minoribus Eccleſijs intra vrbem conſtitutis, & Rurales, qui alijs Eccleſijs extra Ciuitatem exiſtentibus regendis erant præfecti, diſtinguebantur, qui omnes in Bulla Secularizationis ipſius Eccleſiæ maioris intra vrbem, ac ipſam D. Laurentij maiorem Baſilicam reducti ſunt, Eccleſiarum illarum redditibus menſæ Canonicorum cathedralium applicatis, ac in eiſdem Eccleſijs conſtitutis perpetuis Vicarijs, per quos deinceps regi conſueuerunt. hęc omnia conſtant ex Bulla Secularizationis eiuſdem Eccleſiæ Iulij ſummi Pontificis huius nominis Secundi.

Eſt in eadem Ciuitate Prioratus conuentualis ſanctæ Mariæ Angelorum congregationis canonicorum Regularium ſancti Saluatoris Bononienſis, eidem congregationi vnitus per Pium Secundum anno 1468. octauo Idus Decembris, cum antea eſſet monaſterium ſacrarum Virginum Ordinis ſanctæ Claræ.

II. IN ciuitate Cluſina, quæ à Peruſio viginti quinque circiter milliaribus diſtat, ſiue prope eandem ciuitatem ad Clanim fluuium inſignis, ac vetuſtiſſima extitit canonicorum Regularium Præpoſitura ſanctæ Muſtiolæ nuncupata: ſiquidem in illius Eccleſia reliquiæ ſanctæ Muſtiolæ Claudij Principis conſobrinæ, & inſignis matronæ, ac Chriſti martyris, vnà cum reliquijs ſancti Irenæi Diaconi, & martyris ſeruabantur. Fuiſſe autem iſtud collegium canonicorum Regularium vetuſtiſſimum ante annos ſeptingentos, oſtendit miraculum Annuli pronubi Glorioſæ Virginis Deiparæ à puerulo Rainerij ciuis Cluſini filio defuncto, dum ad dictam Eccleſiam ſanctæ Muſtiolæ ſolemni pōpa tumulandus portaretur, ad vitam reuocato, diuina reuelatione indicati, qui Annulus in eadem Eccleſia ſub cura Præpoſiti, & canonicorum diu eſt adſeruatus, nimirum vſque ad ipſius Eccleſiæ euerſionem bellorum vi ſecutam, quæ omnia cum ſub Præfectura Hugonis Hetruriæ Marchionis pijſſimi ante annum milleſimum, tempore Othonis tertij Imperatoris contigerint, indicio ſunt, illud monaſterium ſeptingentorum circiter annorum antiquitatem habuiſſe. Extant Alexandri Quarti literæ ſub anno 1262, quibus Præpoſiti, & canonicorum vitam relaxatam ſeuerè coërcuit. Sed & illud non omittendum, quod de quodam canonico illius monaſterij Anonimo, vitæ caſtimonia ad miraculum ſuſpiciendo ex relatione Tuſſignani in Annalibus Seraphicis idem Ioannes Baptiſta Laurus Peruſinus in dicto libello pag. 27. narrat, ipſo die, quo Beata Virgo Deipara cum Elizabet cognata congreſſum habuit, illum more alterius Simeonis puerum Ieſum in vlnas ſuas ſuauiſſimè recipere conſueuiſſe, ac præſentia diuini numinis mirum in modum recreari. Tandem ſeculo præterito ipſo monaſterio euerſo illius bona partim Eccleſiæ Cluſinæ à Pio Secundo, partim Plebanæ à Clemente Octauo ſunt attributa. ex libro taxarum Cameræ Apoſtolicæ in Eccleſia Cluſina, ac ex eodem Ioanne Baptiſta Lauro, qui plura de eadem Præpoſitura, & de alia eiuſdem nominis in Suburbio ſanctæ Suſannæ Peruſino ſcribit libro citato. eiuſdem fit mentio in Actis cuiuſdam Capituli prouincialis Eugubij in Eccleſia Cathedrali anno 1344. die 4. Maij celebrati, cuius acta ſunt in Archiuo eiuſdem Cathedralis.

PRoxima eidem ciuitati Peruſinæ eſt etiam Eccleſia Tifernatenſis, nunc ciuitatis Caſtelli vocata, quam ab illius inſtitutione, ſeu fundatione vſque ad annum 1578. ſub D. Auguſtini Regula ſtetiſſe, præter Prouinciale Romanum, in quo dicta Eccleſia ſub Ordine Diui Auguſtini recenſetur, conſtat apertiſſimè ex Bulla Gregorij Papæ Decimi tertij, eodem anno 1578. Kalendis Februarij emanata, per quam dictam Eccleſiam, quòd in ea Regularis diſciplina ſolo habitu canonicorum regularium, ſcilicet rochetto retento, in reliquis eſſet penitus collapſa, ex Regulari ad ſtatum ſecularem tranſtulit: nam in dicta Bulla hæc inter alia leguntur. *Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Infirma hominum conditio ſæpe efficit, vt res vel maximè perſpicuæ, & memorabiles, &c.* & infra: *Exhibita ſiquidem nobis nuper pro parte eorundem Præpoſiti, & Canonicorum petitio continebat, quod etiamſi dicta Eccleſia ab eius Inſtitutione Regularis dicti Ordinis exiſtat, nulla tamen profeſſio Regularis, aut votum à dicto Præpoſito, & Canonicis, alijſq; perſonis dictæ Eccleſiæ à memoria hominum expreſſe emittitur, ſed ſolummodo Rochettum per Canonicos dicti Ordinis geſtari ſolitum etiam extra dictam Eccleſiam deferunt &c.* Ex quibus habes, dictam Eccleſiam ab illius inſtitutione Regularem extitiſſe. Huius Eccleſiæ præſul fuit ſanctus Floridus ſancti Herculani Peruſini Epiſcopi diſcipulus, & conſequenter canonicus Regularis, vt ex Diuo Gregorio libro tertio Dialogorum capite decimotertio habes, quod etiam Ioannes de Nigraualle in Catalogo Sanctorum eiuſdem Ordinis notauit, quanquam aliter in officio eiuſdem Eccleſiæ legatur. Sed eſſe potuit, vt ex ignorantia imperiti alicuius hiſtorici in III.

dictam

dictam Eccleſiam hic error obrepſerit, ſicut dictum eſt in præcedentibus de ſancto Herculano ſecundo Epiſcopo Peruſino: & ſi diuinare liceat, eidem errori anſam præbuit, qui illius vitam ſcripſit Arnulphus canonicus Aretinus, dum ex verbis Diui Gregorij malè intellectis deduxit, ſanctum Herculanum ipſius beati Floridi nutritorem, monachū fuiſſe, non clericum: quòd illum ex conuerſatione monaſterij aſſumptum, magnus ipſe Gregorius loco ſæpius allegato ſcribat: nam ſi beati Herculani diſcipulus, & Eccleſiæ Peruſinæ Diaconus fuit beatus Floridus, vt vel ipſemet Arnulphus iſtis verbis fatetur. *Gratulabatur, & exultabat in Domino Herculanus* Dei *famulus, quòd in exercitijs diuinorum operum ſe tam ſolicitè æquiparare videbat Venerabilem* Diaconum *Floridum. vnde perſpiciens eum ſacris myſterijs conficiendis ſatis idoneū, quanquam reluctantem, & indignum ſe proclamantem, cunctis, qui ſeu ex Tiferuitis, ſiue ex Peruſinis aderant, gaudentibus, atque collaudantibus, eum, conſecrauit presbyterum.* Cum in præcedentibus certo certius oſtenderimus, Eccleſiam Peruſinam canonici, non monaſtici Ordinis ab illius institutione vſque ad Iulij Secundi tempora extitiſſe, & S. Herculanum ex monaſterio canonicorum, non autem monachorum aſſumptum fuiſſe. quis non videt, per ſequelam ineuitabilem, ipſum etiam beatum Floridum clericum canonicum, non autem monachum fuiſſe?

In Diœceſi Suanenſi erat inſigne, ac vetuſtum monaſterium S. Martini nuncupatum, quod canonicis deſtitutum euerſum eſt cladibus bellorum, illius bona nunc menſę Epiſcopali ſunt vnita ex libro taxarum.

IV. Eccleſia Senenſis olim Epiſcopalis, nunc verò Archiepiſcopalis, videtur ab antiquo tempore fuiſſe regularis: nam in quibuſdam vetuſtiſſimis priuilegijs ſeu conceſſionibus factis per Epiſcopum, & canonicos ipſius Eccleſiæ Senenſis Vener. Priori, & canonicis S. Frigdiani Lucenſis de Eccleſia Cardinali S. Martini in Burgo ciuitatis Senarum, ad conſtituendum ibi collegium canonicorum regularium ſecundum inſtitutionem S. Frigdiani Lucenſis, fit mentio Præpoſiti Eccleſiæ Senenſis, & ſuorum fratrum ſub nomine fratrum, ſicut dum fit mentio eorundem canonicorum S. Frigdiani, nec mirum, quia omnes Eccleſiæ Italicæ ab olim erant Regulares, vt inferius oſtendemus, licet multarum peculiares inſtitutiones nunc minimè teneantur. Cæterum quidquid ſit de Eccleſia Metropolitana, de qua non contendo, quia non me latet, omnes canonicos, ſiue Regulares, ſiue ſeculares nonnunquam vocari fratres, & canonicum eſſe fraternum clericum, vt deducunt Doctores ex cap. Relatum de Præbendis.

In eadem Ciuitate, ſeu in quodam Burgo ciuitatis Senarum, conſtat fuiſſe olim collegium canonicorum Regularium congregationis S. Frigdiani cum primis nobile S. Martini nuncupatum, de cuius fundatione, & progreſſu ex authenticis ſcripturis, & priuilegijs Romanorum Pontificum, & Epiſcoporum Senenſium, quorum originalia ſunt Romæ in Archiuis monaſterij noſtri ſanctæ Mariæ de Pace, iſta accepi. Oldericus Præpoſitus, & Ioannes Archipresbyter ſanctæ Mariæ ciuitatis Senarum cum conſenſu ſuorum canonicorum, & fratrum, ac etiam Rainerij dictæ Eccleſiæ Epiſcopi dederunt Attoni Priori ſancti Frigdiani, eiuſque ſucceſſoribus in perpetuum Eccleſiam Cardinalem ſancti Martini nuncupatam, poſitam in Suburbio, ſiue in Burgo eiuſdem ciuitatis cum Xenodochio, & omnibus poſſeſſionibus ſuis, & pertinentijs, quandiu in dicta Eccleſia Ordo Canonicus viguiſſet, quam conceſſionem idem Rainerius Epiſcopus confirmauit per ſuas datas 15. Kalend. Octobris anni 1168. quarum hic eſt tenor.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Anno Dominicæ Incarnationis Milleſimo centeſimo ſexageſimo octauo, quinto decimo Kalendas Octobris, Indictione ſecunda. Piæ poſtulatio voluntatis effectu debet proſequente compleri. Ea propter Ego Raiuerius diuina prouidentia ſanctæ Senenſis Eccleſiæ Epiſcopus, dilecte in Domino frater Verne Eccleſiæ ſancti Frigdiani Lucanæ ciuitatis Prior, tibi, tuisq; fratribus rectè poſtulantibus, vt priuilegium Religionis intuitu, prædeceſſori tuo Attoni beatæ memoriæ Priori à uobis conceſſum firmaremus, clementer annuimus, & vt firmius vobis, & illibatum Veſtræ in perpetuum Eccleſiæ *permaneat, volumus, & deſideramus. Statuimus ergo, vt ſicut Oldericus ſanctæ Dei Genitricis Mariæ Senenſis Canonicæ Præpoſitus, & Ioannes eiuſdem Eccleſiæ Archipresbyter, ſuorumq; fratrum conſilio Eccleſiam ſancti Martini Cardinalem iuxta Burgum Senenſis ciuitatis poſitam, eiusq; Eccleſiæ Xenodochium cum ſuis poſſeſſionibus, eiusq; pertinentijs omnibus Attoni Lucanæ ſancti Frigdiani Eccleſiæ Priori, eiusq; ſucceſſoribus conceſſerunt. Nos quoque eorum optatu, & conſilio presbyterum* Petrum *clauſtralem Priorem prædictæ Eccleſiæ ſancti Frigdiani vice præfati Prioris poſtea inueſtiuimus, & per noſtrum priuilegium ſub proprio ſigillo, & propriæ manus ſubſcriptione in perpetuum valitura firmauimus. Ita nunc vobis, veſtrisq; ſucceſſoribus, quouſque in ea Canonicus Ordo viguerit, per præſentis ſcripti paginam in perpetuum valituram ſtabilimus, atque firmamus, & liberam tribuens facultatem omnium, quæ in noſtro Epiſcopatu ſiue nunc iuſtè poſſidet, vel de cætero acquirere Dei fauente gratia potuerit, firma ei, & illibata poſſidere noſtra, noſtrorumq; ſucceſſorum ſalua reuerentia Epiſcopalis matricis Eccleſiæ Senenſis, Synodi videlicet, & Generalis Capituli, & vt de eiuſdem ſancti Martini Eccleſiæ fratribus aliqui ad maiorem Eccleſiam in feſtiuitatibus ſanctæ Mariæ Annunciationis, & Aſſumptionis, & vt in die Cœnæ Domini, atque in Sabbatho ſancto Reſurrectionis veniant, & cenſum trium ſolidorum*

Lucenſis moneta in feſtiuitate ſancti Martini, ſi Epiſcopus illuc ad celebrandum Miſſam venerit, perſoluant. Addentes præterea, vt nulli præter eos in ſua parochia liceat ædificare Eccleſiam, vel Venerabilem domum, ſine conſenſu Epiſcopi, & Canonicorum eiuſdem Eccleſiæ ſancti Martini voluntate, & aſſenſu. Si qua ergo Eccleſiaſtica, ſecularisſuè perſona huius noſtræ inſtitutionis paginam violare tentauerit, ſui honoris periculo ſubiaceat, ac Corporis, & Sanguinis Domini acceptione indignus exiſtat, atque vltimi examinis iudicio damnatus pereat. Actum quidem hoc fuit in Epiſcopatu *Lucenſi in Caſtro videlicet, quod vocant Caſtillione Vallis Violæ, coram Auguſtino diuina gratia presbytero, & Priore clauſtrali iam dictæ Eccleſiæ ſancti Frigdiani, & Bernardino Diacono eiuſdem* Eccleſiæ, *& Vbaldo Clerico . . . . Vbaldi de Piſcia, & Bernardino, & Barcillione . . . iam dicti Rainerij Epiſcopi, & ſine nomine filio eiuſdem Bernardini, atque Græco Camerario eiuſdem* Epiſcopi, *&c.*

Confirmauerunt eandem conceſſionem Romani Pontifices, præſertim Lucius Tertius per ſuum priuilegium datum Nonis Nouembris anni 1181. Bernardo Priori ſancti Martini, eiusq; fratribus, in quo inter alia hæc habentur. *Imprimis ſiquidem ſtatuentes, vt Ordo Canonicus, qui ſecundum Deum, & beati Auguſtini regulam, & inſtitutionem fratrum ſancti Frigdiani in eadem Eccleſia inſtitutus eſſe dignoſcitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obſeruetur.* In eodem quoque priuilegio fit mentio alterius priuilegij per Alexandrum Tertium conceſſi eiſdem Priori, & Canonicis, quo non ſolùm antedictam conceſſionem illis confirmat, ſed illos etiam eximit à iuriſdictione, & ſubiectione Epiſcopi, & Capituli Senenſis. Eandem conceſſionem confirmauit Vrbanus Tertius altero priuilegio dato 13. Kalend. Februarij anno 1185. Adeſt & aliud priuilegium Honorij Tertij, datum 16. Kalend. Maij 1217. per quod antecedentia priuilegia confirmat. Sed inter alia eiuſdem monaſterij priuilegia illud non omittendum, quod Prior dicti monaſterij ſancti Martini habebat vſum mitræ, & baculi, & aliorum pontificalium, ad inſtar Prioris ſancti Frigdiani.

Porro non ſolùm inter Priorem s. Frigdiani, cui illud monaſterium tanquam capiti erat ſubiectũ, & Epiſcopum Senenſem, & alias quaſdam perſonas cœperunt lites progreſſu temporis naſci, quarum occaſione diuerſæ literæ Pontificum emanauerunt: ſed etiam inter Priorem ſancti Frigdiani ex vna, & Priorem ſancti Martini ex altera ortæ ſunt diſſenſiones: nam Prior, & Canonici ſancti Martini voluerunt ſe ab obedientia Prioris generalis ſancti Frigdiani ſubducere, quarum occaſione aliæ Romanorum Pontificum literæ emanarunt, quæ in eodem Archiuo noſtro Romano habentur. Perſeuerauit nihilominus in dicto monaſterio canonica inſtitutio, vſque ad annum 1497. quo tempore lite vertente inter Bartholomæum de Carraria canonicum ſancti Frigdiani, & Priorem ſancti Martini ex vna, & Canonicos ſancti Frigdiani ex altera, Pontifex cauſæ cognitionem Auditoribus Rotæ Romanæ commiſit: poſt quem annum vix reperitur mentio Canonicorum Regularium in dicto monaſterio reſidentium. Porro poſtquam monaſterium ipſum ſancti Frigdiani cum ſuis membris per Sedem Apoſtolicam noſtræ congregationi fuit vnitum, reperiuntur quædam acta de anno 1531. eiuſdem noſtræ congregationis, contra Eremitas Auguſtinenſes in dictum monaſterium ſancti Martini intruſos. Cæterum propter varios bellorum tumultus, quibus Senenſium Reſpublica tunc temporis exagitari cœpit, ac tandem Duci magno Hetruriæ ſubdita eſt effecta, re à noſtris omiſſa, Eremitæ in pacifica poſſeſſione vſque in hanc diem ſteterunt.

Eſt in eadem ciuitate Senenſi monaſterium ſanctæ Mariæ Angelorum congregationis Canonicorum Regularium ſancti Saluatoris Bononienſis, eidem congregationi vnitum per Eugenium Quartum, die prima Octobris anni 1434. cum prius eſſet monaſterium Sanctimonialium.

Eſt etiam in Diœceſi Senenſi in caſtro S. Caſſiani Eccleſia ſanctæ Cæciliæ Ordinis Canonicorũ Regularium: ſed tenetur à clericis ſecularibus.

IN Diœceſi Vulterrana Eccleſia ſancti Bartho- V.
lomæi de monte Scalochio ſpectat ad Eccleſiã ſancti Frigdiani Lucenſis. Conſtat mandato facto cuidam Domno Ioanni canonico ſancti Frigdiani à Priore, & canonicis ſancti Frigdiani anno 1498. die 5. Octobris, rogato Lucæ per manum Petri quondam Ioannis de Piſalla.

In Diœceſi Cortonenſi monaſterium ſanctæ Mariæ Gratiarum congregationis ſancti Saluatoris Bononienſis, conceſſum eidem congregationi per Innocentium Octauum xj. Octobris 1488.

In Diœceſi Aretina Prioratus ſancti Petri de Supporio cum annexa ſibi Eccleſia ſanctæ Luciæ de Mongorno eiuſdem Diœceſis, vnitus congregationi noſtræ Lateranenſi per Iulium Secundum, ſeptimo Idus Februarij 1507.

In ciuitate Feſularum inſignis Abbatia ſancti Bartholomæi congregationis noſtræ Lateranenſis, illi vnita per Eugenium Quartum, de qua libro ſequenti dicetur.

In ciuitate Florentina monaſterium Monialium ſanctæ Mariæ de Niue, exactis eiſdem Monialibus ab Eugenio Quarto, dum Florentiæ moraretur, conceſſum fuit noſtræ congregationi Lateranenſi, cuius etiam meminit D. Antoninus in 3. parte ſummæ Hiſtorialis tit. 22. cap. 10. §. 5. hoc monaſterium nunc eſt vnitum Abbatiæ ſancti Bartholomæi Feſularum.

In eadem ciuitate monaſterium ſancti Iacobi ſupra Arnum congregationis ſancti Saluatoris de Bononia, ad quem locum tranſlatum eſt vetus monaſterium ſancti Donati de Scopeto anno 1573. ſub Gregorio XIII.

In Diœceſi Florentina erat monaſterium

ſancti

ſancti Andreæ de Moſciano, cuius Prior Capitulo Prouinciali Eugubij anno 1344. celebrato interfuit, ab eodem Capitulo deſignatus Viſitator monaſteriorum exiſtentium in Epiſcopatu Lucenſi. nunc arbitror eſſe commendatum.

VI. IN Diœceſi Piſana vetus, ac nobile monaſterium ſancti Auguſtini de Nicoſia nuncupatum, quod fundauit Hugo Epiſcopus Nicoſiæ in Cypro inſula, genere quidem obſcurus: ſed doctrina, probitate, ac dignitate clariſſimus: nam cum puerulus in valle Arni Piſanæ Diœceſis ouibus paſcendis operam daret, ab illius loci plebano ad ſcholas deſtinatus, breui optimus Philoſophus, ac Theologus euaſit: nec minus pietate, & religione, quàm doctrina omnibus ſe amabilem, & admirabilem exhibuit: cuius virtute commotus Romanus Pontifex Nicoſienſem Epiſcopum illum deſtinauit, quo munere per aliquod tempus laudabiliter abſoluto, cum ſub Clemente Quarto in patriam eſſet reuerſus, inter alia pietatis opera, quæ præclarè ab illo geſta fuerunt, monaſterium apud Piſas in Valle calcis nuncupata, ſub inuocatione ſancti Auguſtini ædificauit, in quo etiam Canonicos ſecundum Beati Auguſtini Regulam viuentes conſtituit, quam eleganter expoſuit, additis etiam conſtitutionibus, iuxta quas in eodem monaſterio vitam componere deberent. Accidit hoc circa annum Domini 1268. Poſt quod tempus etſi varias iacturas, & ruinas, monaſterium ob difficultates illorum temporum ſuſtinuerit, viguit tamen in eo Regularis obſeruantia vſque ad annum ſaltem 1401. quo anno datæ ſunt à Bonifacio Nono literæ Abbati ſancti Petri in cœlo aureo Papiæ, & Prioribus ſancti Frigdiani de Luca, & ſancti Auguſtini Nicoſiæ pro obſeruatione conſtitutionum Benedicti XI. & celebratione Capituli prouincialis canonicorum regularium exiſtentium in Archiepiſcopatibus Mediolanenſi, Ianuenſi, Rauennatenſi, & Piſano, quæ literæ habentur in libro Indultorum Congregationis Lateranenſis pag. 276. & ſeq. Immo circa annum 1420. plus minus Nicolaus Guiniſius Epiſcopus Lucenſis, inſtante Paulo Guiniſio eius fratre, & Ciuitatis moderatore, eidem monaſterio Nicoſienſi aliud monaſterium Monialium ſancti Michaëlis de monte Brancoli nuncupatū, cum parte illius bonorum, ſublatis monialibus vniuit, vt ibi canonici ſecundum D. Auguſtini regulam, & conſtitutiones Nicoſienſium viuentes conſtituerentur: ſed & circa annum 1455. ijdem canonici Nicoſienſes noſtræ Congregationi Lateranenſi, vnà cum monaſterio prænominato ſancti Michaëlis fuerunt vniti per Caliſtum Tertium, licet Pius Secundus, qui eidem Caliſto ſucceſſit eandem vnionem ex cauſis rationalibus diſſoluerit, quarum ea potiſſima extitit, quòd cum noſtri Lateranenſes Gregorium Florentinum monaſterij Feſulani canonicum ad curiam Romanam pro eadem vnione obtinenda legaſſent, ille pro ſe dictum monaſterium à Sede Apoſtolica non bonis artibus impetrauit: quæ res multorum diſſidiorum inter noſtros, ac dictos Venerabiles Canonicos Nicoſienſes ſeminarium extitit, cum ſe vtriuſque partis canonici contra conuentiones initas fraudatos cauſarentur. Quam ob cauſam cum res Nicoſienſium in deterius vergerent, inſtantibus Lucenſibus, idem Pius Secundus dictum monaſterium de monte Brancoli à Nicoſienſibus ſeparatum, Epiſcopo Lucenſi reddidit, ſub cuius iuriſdictionem per aliquot annos manſit. Demum ipſi Nicoſienſes à Iulio Secūdo, anno Chriſti 1504. fuerunt vniti canonicis regularibus Congregationis ſancti Saluatoris Bononienſis.

SEd nec illud omittendum, quod ineptè ſatis de hoc eodem Nicoſienſi monaſterio notauit recens autor Ioſephus Mozzagrugnus lib. 7. de rebus geſtis Canonicorum regularium cum ait: *Tempore præterea, quo ad extinguendum ſchiſma Piſis Concilium celebrabatur, circa annum Domini 1409. quidam Venerandus frater Ordinis Prædicatorum cum ſocijs aliquibus illuc petijt: & cum Canonicorum mores, & vitam attendiſſent per multos dies, & Regularia inſtituta perdidiciſſent, conſtitutionibus eum ipſorum habitu humiliter petitis gratioſiſſimè à B. Petro tunc Priore donati, & decorati fuerunt. Qui cum iu ampliſſimam Congregationem effuſi eſſent, ſæpius procurauerunt vniri ſibi canonicam Nicoſienſem, quæ tunc celebris valdè erat, vt Frigdianenſis Lucæ. in qua retractanda variè hinc inde elaboratum eſt, quod reticendū proponimus nunc. Sed non prætereundum, quod Gregorius è Feſulano monaſterio Procurator inuaſum anno 1490. Nicoſienſem Prioratum per aliquot annos non bona gubernatione geſſit, vt ijdem Canonici fatentur, & nos in vltimo libro ad horum atteſtationem in reſponſionibus recolimus: quo tempore Apoſtolica autoritate, annuente Senatu Lucenſi, monaſterium Brancolanum eidem periculo diſpoſitum à Nicoſienſi ſegregatum fuit: ſed paruo tempore durauit illa violenta prælatio.* Hæc ille ad literam, quæ illius pace facilè refelluntur: nam quod de fratre illo Venerabili Ordinis Prædicatorum, quem tacito nomine noſtræ Lateranenſis Congregationis circa annum Domini 1409. facit autorem, cum ſit vetus cantilena, à quibuſdam Eremitis Auguſtinenſibus, præſertim Paulo Bergomenſi, & Ambroſio Coriolano excogitata, & à monachis Caſſinenſibus in cauſa præcedentiæ contra nos pluries adducta, & pluries reiecta, quid iuuat, eam nunc repetere? & quomodo ab iſto Venerabili fratre de anno 1409. potuit Lateranenſis Congregatio originem trahere, cum extent inſtrumenta authentica contractuum celebratorum à Priore, & Canonicis de Friſonaria de anno 1405. extet inſuper Gregorij Duodecimi priuilegium eiſdem Priori, & Canonicis factum anno 1407. Idibus Decembris. Extet etiam aliud priuilegium eiuſdem Gregorij Duodecimi Canonicis monaſteriorum ſanctæ Mariæ de Friſonaria, & ſancti Leonardi apud Veronam ſimul vnitorum, datum anno 1408. quinto Kalendas Maij, quin immo extet bulla VII.

vnionis, & reformationis dicti monaſterij ſancti Leonardi prius Ordinis ſancti Marci, data anno 1407. ab eodem Gregorio Duodecimo, pridie Nonas Iulij, per quam dictus Pontifex tribuit Domno Benedicto Ariminenſi Canonico profeſſo monaſterij ſanctæ Mariæ de Friſonaria Ordinis ſancti Auguſtini, & ſacerdoti dictum Prioratum ſancti Leonardi reformandum, ſecundum Ordinem ſancti Auguſtini, & conſtituendum in eo numerum Canonicorum, qui de prouentibus dicti Prioratus ſufficienter viuere valerent. verum de hac re pluribus agendi alius locus eſt.

Quod etiam ait, illum fratrem Ordinis Prædicatorum, quem Congregationi noſtræ primum autorem tribuit circa annum Domini 1409. dum Concilium Piſanum ſiue Conciliabulum celebraretur, cum ſuis ſocijs conſtitutiones, & habitum Canonicorum Regularium Nicoſienſiũ, à Petro illius monaſterij Priore ſumpſiſſe, vnde obſecro hauſit? nam frater Iacobus Bergomenſis prius Albericus de Aduocatis Primarius in Patauino Gymnaſio legum Doctor, poſtea frater Ordinis Prædicatorum, qui ex diſpenſatione Pontificis, & etiam licentia obtenta à fratre Thoma Generali tunc Magiſtro Ordinis Prædicatorum ad nos tranſiuit, non certè à Priore Nicoſienſi, ſed à Priore ſanctæ Mariæ de Friſonaria habitum ſumpſit, & in illius manibus profeſſionem emiſit, extat enim chirographum membranaceum, & vetuſtiſſimum, in quo notatus eſt dies ſumptionis habitus illius per manum Prioris ſanctæ Mariæ de Friſonaria, ſcilicet ij. Iunij in feſto ſancti Barnabæ Apoſtoli, de quo lib. ſequente dicemus. Præterea quod ſubiungit. *Qui cum in ampliſſimam Congregationem effuſi eſſent, ſæpius procurauerunt vniri ſibi Canonicam Nicoſienſem, quæ tunc celebris valde erat, vt Frigdianenſis Lucæ.* Vnde accepit? nam noſtri Annales contrarium dicunt, Nicoſienſes procuraſſe nobis vniri, non nos illis: ſed eſto verum ſit, quid tum? quid, quod pro nunc reticendum proponatur? etſi Frigdiana canonica Lucenſis, vt Nicoſienſis tunc temporis celebris erat, qua ſpecie veritatis dixit idem autor ſupra lib. 5. ſæpius, quo tempore Gregorius XII. illorum Congregationem ex Eremitis Ilicetanis in Canonicos transformaris inchoauit, nullos Canonicos fuiſſe, qui regulariter viuerent, & Canonicorum clauſtralium vix agnita veſtigia? Demum quod de Gregorio canonico Feſulano ait, illum anno 1490. Prioratum Nicoſienſem inuaſiſſe, ſi vera ſunt, quæ de hac re ſcribit Cæſar Franciottus in lib. Hiſtoriæ ſanctarum imaginum ciuitatis Lucenſis, in deſcriptione Eccleſiæ ſanctæ Mariæ foris portam ciuitatis Lucenſis, falſum omnino eſt: cum caſus narratus non ſub Innocentio Octauo, ſed ſub Pio Secundo acciderit. Sed de monaſterio Nicoſienſi ſatis.

In Diœceſi Piſana conſtat fuiſſe aliud, ac inſigne monaſterium ſub titulo Præpoſituræ ſancti Petri ad Vincula, cuius Præpoſitus Capitulo prouinciali Papiæ anno 1340. celebrato interfuiſſe perhibetur ex actis eiuſdem Capituli, quæ inferius hoc eodem libro capite 44. ex integro referemus.

In ciuitate Piſarum eſt Abbatia ſancti Michaëlis diſcalceatorum noſtræ Lateranenſis Congregationis, de qua libro ſequenti in ipſa Congregatione Lateranenſi. Sed & alia multa dicti Ordinis monaſteria, tempore prædicti Capituli prouincialis Papiæ celebrati, in prouincia Piſana extitiſſe, hinc colligere potes, quod pro ſolis monaſterijs dictæ prouinciæ viſitandis vnus viſitator eſt conſtitutus, nimirum Prior ſancti Auguſtini de Nicoſia. Sic namque in eiſdem Actis legitur. *Domnus Prior ſancti Auguſtini dicti Nicoſiæ teneatur, & debeat viſitare omnia monaſteria, Eccleſias, & loca Conuentualia dicti Ordinis exiſtentia in tota prouincia Piſana.*

VIII. IN ciuitate Piſtorienſi eſt Abbatia ſancti Bartholomæi noſtræ Congregationis, de qua libro ſequenti.

Item Prioratus ſancti Frigdiani olim membrum Congregationis ſancti Frigdiani Lucenſis, vt paret ex quadam comparitione facta per Domnum Michaëlem eiuſdem Eccleſiæ Priorem coram Reuerendiſſimo Epiſcopo Piſtorienſi de anno 1350. qui cum ad inſtantiam Abbatis ſancti Michaelis Piſtorienſis citatus fuiſſet coram eodem Reuerendiſſimo Epiſcopo, comparuit, & proteſtatus fuit de incompetentia Iudicis ex eo, quia illius Prioratus membrum erat Congregationis ſancti Frigdiani, & illius Priori immediatè ſubiectus, & exemptus à iuriſdictione Ordinarij. Exemplum proteſtationis authenticum eſt Romæ in noſtro Archiuo ſanctæ Mariæ de Pace. huius monaſterij fit mentio in libro taxarum Apoſtolicarum.

In eadem Diœceſi in Caſtro, quod Prarum nuncupatur, Prioratus ſancti Saluatoris nuncupatus. Item Prioratus ſancti Saluatoris Vallis Agnæ ad noſtram Lateranenſem Congregationem ſpectant: ſuntq; membra Abbatiæ Feſulanæ ſancti Bartholomæi, ex bulla vnionis Eugenij Quarti, data tertio Idus Februarij anno 1439.

In eadem Diœceſi Piſtorienſi Prioratus ſancti Thomæ de ſancto Matho Canonicorum Regularium noſtræ Congregationis Lateranenſis ex conceſſione Innocentij Octaui, & Alexandri Sexti, quam confirmauit Iulius Secundus per ſuas datas quarto Idus Octobris 1504.

IX. LVcenſem Eccleſiam s. Martini nuncupatam ab illius fundatione ſiue inſtitutione ſuos Canonicos in clauſtris regulariter viuentes habuiſſe, fidẽ facit, qui eiuſdem Eccleſiæ priuilegia peruestigauit Cæſar Franciottus proximè allegatus in deſcriptione ipſius Eccleſiæ s. Martini pag. mihi 516. vbi refert priuilegium Leonis IX. quo ipſis Canonicis ea omnia firmauit, quæ Ioannes I. eius nominis Lucẽſis Epiſcopus eiſdem Canonicis regulariter viuentibus donauerat, nimirum circa an. 790. quo tẽpore Eccleſiæ Lucenſi idem Epiſcopus præerat, nec mirũ,

cum

cum illius Eccleſiæ prima fundatio, & inſtitutio in Sanctum Frigdianum Canonici Ordinis profeſſorem, & propagatorem referatur, vt ex vetuſtiſſima ſcriptura tranſlationis Reliquiarum Sancti Reguli facta ab eodem Ioanne primo Epiſcopo, quæ in monaſterio noſtro Sancti Frigdiani ſeruatur, probat idem qui ſupra Cæſar Franciottus loco proximè citato.

Porro in eadem Ciuitate, & Diœceſi Lucenſi multæ aliæ fuerunt,& nunc etiam ſunt inſignes Canonici Ordinis Eccleſiæ, quarum Prima eſt S.Frigdiani ab eodem S. Frigdiano ſub inuocatione triū Leuitarum exſtructa, in qua Deo fauente Ordo Canonicus ſecundum B. Auguſtini regulam ſemel ab eodem ſancto Frigdiano inſtitutus, vſque in hāc diem perſeuerat: fuit autem monaſterium ſancti Frigdiani caput Congregationis præclariſſimæ: nunc verò noſtræ Lateranenſis præcipuum, de quo inferius ſpecialis tractatio habenda erit, tum in hoc ſecundo libro, cum de Congregatione ſancti Frigdiani agemus,tum in ſequenti cum de monaſterijs noſtræ Lateranenſis Congregationis ſermo erit.

Secunda eſt Eccleſia S.Mariæ de Friſonaria prius ſancti Frigdiani oratorium, poſtea ab illuſtriſſima fœmina Mathilda in monaſterium erecta,tertio ab equite Marcoaldo Lucenſi circa ann.Do.1255.inſtaurata,demū à noſtris an.1400.reformata,de qua in Catalogo monaſteriorū noſtræ Congregationis.

Tertia,Eccleſia ſancti Petri, quam vetuſtiſſimam fuiſſe, ac in ea ab antiquo tempore diſciplinam canonicam viguiſſe, oſtendunt literæ Innocentij tertij Priori ſancti Frigdiani, & Canonicis Lucenſibus directæ, quibus mandat, vt quandoquidem in dicta Eccleſia ordo canonicus ab antiquo tempore fuerat inſtitutus, licet poſtmodum per multa, & longa tempora fuerint in dicta Eccleſia inſtituti Priores non profeſſi, tamen quia non oportet arare in boue, & aſino, compellant Priorem electum, & alios dictæ Eccleſiæ canonicos non profeſſos, vel profeſſionem emittere, vel beneficia,quæ in eadem Eccleſia tenebant, dimittere. Refertur hæc epiſtola in cap. Cum cauſam de electione.

Quarta eſt Eccleſia ſancti Pantaleonis eiuſdem Ciuitatis,quam cum in ea diſciplina canonica collaberetur,Innocentius Secundus per ſuas datas kalend. Nouembris Priori, & canonicis ſancti Frigdiani reformandam ſub iſtis verbis conceſſit: *Atque Eccleſiam ſancti Pantaleonis, ad reformandum in ea Religionem,& locum ipſum,tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus, Deo propitio,meliorandum, cum omnibus ſcilicet, quæ in præſenti prima indictione iuſtè, ac laudabiliter pertinere noſcuntur, Apoſtolica vobis diſpenſatione committimus, vt videlicet quandiu ibi Religio durauerit, idem venerabilis locus in veſtra diſpoſitione, veſtroque regimine,abſque alicuius contradictione conſiſtat.*

Quinta eſt Eccleſia S. Saluatoris in Moſthiolo eiuſdem Ciuitatis Prioratui S. Frigdiani ſubiecta, & illius membrum,cum ſuo capite noſtræ Congregationi vnita.

Sexta, Eccleſia ſancti Leonardi eiuſdem ſancti Frigdiani membrum, & ſimiliter noſtris vnita.

Septima, Eccleſia S. Mariæ foris portam, vetuſtiſſima, & à Deſiderio Rege Longobardorum inſtaurata,vt Cæſar Franciottus in deſcriptione eiuſdem Eccleſiæ adnotauit pag. mihi 564. in qua ab antiquiſſimo tempore degiſſe canonicos regulariter viuentes, conſtat ex titulo Prioris, qui canonicis eiuſdem Eccleſiæ præerat, cuius fit mentio in quodam inſtrumento confecto anno Domini 1281. prædicta Eccleſia cum ad ſecularitatem tranſiſſet, iterum ad Regulares repedauit anno 1512. cum Iulius Secundus canonicis regularibus Congregationis ſancti Saluatoris Bononienſis illam vniuit.

Octaua, Eccleſia ſancti Ioannis in capite Burgi nuncupata, quam fundatam circa annum Chriſti 1050. illius Patroni de anno 1135. habita ab Innocentio II. facultate, Priori, & canonicis ſancti Frigdiani cum hoſpitali eidem annexo regendam tradiderunt. Idem autem Prior cum canonicis de anno 1517. ſacris Virginibus Canoniſſis noſtri Ordinis ſub dicti Prioris regimine conſtitutis tenendam conceſſerunt, quam etiam nunc tenent.

Nona ſancti Michaelis de Platea, ſecundum Autorem Supplementi lib. 12. ſub anno 1107. vbi de ſancto Ruſo ſiue Arnulpho verba faciens hæc ſcribit: *Vnde in Hetruria, maximè in Luca Vrbe, & eius agro multa Canonicorum Regularium monaſteria adhuc extantia erexit, ea quippe in Vrbe Luca,& extra ſunt in primis ſancti Frigdiani, ſancti Michaëlis de Platea,& extra à Boſco,& alia duo vno ſub capite gubernata. & alia firmè Parochiales Eccleſia omnes Vrbis illius,ſuppoſita erāt huius ſancti viri Ruſi regulari &c.* Non me latet tamen, de Eccleſia ſancti Michaëlis aliter ſentire ſupradictum Cæſarem Franciottum in deſcriptione huius Eccleſiæ.

Decima, Eccleſia ſancti Michaëlis de Monte Brancoli,de qua dictum eſt ſupra. nunc vnita Congregationi ſancti Saluatoris Bononienſis per Iulium II. anno 1507.

Vndecima, S. Mariæ Magdalenæ Caſtri Franchi Vallis Arni membrum Congregationis ſancti Frigdiani, quam de anno Domini 1345. conuentum Canonicorum habuiſſe, conſtat ex electione facta eo anno à Canonicis monaſterij de Friſonaria in illorum Priorem, de quodam canonico dicti Conuentus nomine fratre Matthæo.

Præter ſupradictas verò Eccleſias ſunt in præfata Diœceſi Lucenſi aliæ parochiales ad monaſterium noſtrum ſancti Frigdiani, vel S. Mariæ de Friſonaria ſpectantes, & per aliquem ex noſtris canonicis gubernari ſolitæ,de quibus etiam inferiùs dicemus, ſed & alias quamplures Eccleſias, quæ nunc à ſecularibus clericis reguntur, regulares olim extitiſſe priorales earum tituli ſatis indicant, qui nonniſi Eccleſijs Regularibus ſaltem ab inſtitutione tribui conſueuerunt.

In Diœceſi Lunenſi, ſiue Sarzanenſi Eccleſia S. Andreæ de Carcaria cum omnibus parochiali-

bus,& capellis eidem ſubiectis olim membrum ſancti Frigdiani Lucenſis, nunc cum eodem capite noſtræ Congregationi vnita, cuius Prior ordinariã iuriſdictionem in ſeculares dicti loci Carcariæ, & aliorum adiacentium exercet, vice tamen Prioris ſancti Frigdiani.

Caput vigeſimumprimum.

De Eccleſijs, & Monaſterijs Canonicorum Regularium Prouinciarum Marchiæ Anconitanæ, Ducatus Vrbini, & Romandiolæ.

I. ECcleſiam Collegiatam ſancti Saluatoris in Caſtro ſancti Angeli Diœceſis Firmanę Canonicorum Regularium, ſub Beati Auguſtini regula militantium extitiſſe, quo tempore ſanctus Nicolaus de Tolentino illius Eccleſiæ erat Canonicus, teſtatur D. Antoninus 3. parte Hiſtoriali tit. 24. cap. 10. in principio, vbi ſic ait: *In iuuenili igitur ætate ſanctè conuerſans, cuiuſdam Eccleſiæ ſancti Saluatoris Canonicus efficitur Regularis*. Eam enim Eccleſiam ſancti Saluatoris in Caſtro ſancti Angeli nuncupato, Firmanæ Diœceſis fuiſſe, habes ex Breuiario Romano in officio eiuſdem ſancti Nicolai. Canonici dictæ Eccleſiæ ſeculares effecti habent adhuc Priorem.

In Diœceſi Firmana propè ciuitatem, ſecundo circiter milliario ad ripam Adriatici fuit vetuſtiſſimum Collegium noſtri Ordinis ſancti Marci nuncupatum, quod rogantibus, ac iuuantibus ciuibus Firmanis intra vrbem translatum, nunc ſanctæ Catharinæ vocatur, ingentiſſimis priuilegijs per Romanos Pontifices munitum, de quo vide libro ſequenti in Catalogo Monaſteriorum noſtrę Congregationis.

In Ciuitate Firmana erat alia Collegiata Eccleſia s. Mariæ nuncupata, cuius, & illius Canonicorum meminit Eugenius Quartus in literis Priori ſancti Saluatoris eiuſdem Ciuitatis directis anno 1431. ſecundo Kal. Maij per hæc formalia verba: *Exhibita ſiquidem nobis nuper pro parte dilecti filij Firmani Pellegrini Canonici monaſterij ſanctæ Mariæ per Priores ſoliti gubernari Ordinis ſancti Auguſtini petitio continebat, &c.*

In ciuitate Tolentini eſt Præpoſitura collegiata noſtræ congregationis ſancti Caterui nuncupata, vbi ſancti Martyris ſanctiſſimæ Reliquiæ adſeruantur.

In ciuitate Anconitana monaſterium Abbatiale s. Ioannis Baptiſtæ de Capite montis ſub arce poſitum noſtræ Lateranenſis congregationis.

In eadem ciuitate eſt collegium cum primis nobile S. Virginum Canoniſſarum noſtri ordinis, quod ſancti Bartholomæi nuncupatur.

In Epiſcopatu Aſculano circa annum 1344. fuiſſe monaſteria noſtri ordinis, patet ex actis Capituli eo anno Eugubij celebrati, in quo deſignatus eſt ad viſitanda monaſteria in Epiſcopatibus Firmano, & Aſculano Prior ſancti Ioannis de Vrbe veteri.

Eccleſia Fanenſis ab inſtitutione Regularis fuiſſe conuincitur ex epiſtola B. Petri Damiani ad Clericos Fanenſes, qua vitã communem, & regularem diſciplinam in dicta Eccleſia collapſam reparare nititur, oſtendens illos perperam, & contra ſuum nomen canonicos vocari velle, qui Regulares eſſe, ac regulariter viuere noluerint, & inſtitutum clericorum primitiuæ Eccleſię ab Apoſtolis fundatæ, fuiſſe inſtitutum vitæ communis, & regularis, quę epiſtola tota eſſet hic ponenda.

IN ciuitate Fanenſi eſt collegium Abbatiale inſigne s. Paterniani congregationis s. Saluatoris Bononienſis. II.

In eadem ciuitate quædam Eccleſia s. Mariæ nuncupatæ iuxta portum, noſtræ Lateran. congregationis, non tamen collegiata.

Eccleſia Eugubina ab illius inſtitutione fuit regularis, in qua inſtitutum vitę canonicæ ſub regula B. Auguſtini vſque ad Iulium Secundum durauit, qui illã, vt multas ex regularibus ſeculares effecit: nam & in Prouinciali Romano ſub Alexandro VI. typis cuſo, ipſa Eccleſia Eugubina ponitur ſub ordine D. Auguſtini, extant literę ſecularizationis illius à Leone X. emanatę anno 1514. quarum eſt tenor, illam antea regularem fuiſſe ordinis ſancti Auguſtini.

In Diœceſi Eugubina erat vetuſtiſſimũ monaſterium canonicorum, cuius bona poſt illius euerſionem per bellicos tumultus, tandem monaſterio ſacrarum Virginum ſancti Benedicti ordinis ſanctæ Claræ fuerunt applicata. Sed locus, vbi illud monaſterium extabat, etiam nunc La Canonica vulgo dicitur.

In ciuitate Eugubina eſt aliud collegium vetuſtiſsimum ſancti Secundi nuncupatum, cuius Eccleſiam ſanctus Vbaldus Canonicus Regularis, & Epiſcopus Eugubinus, quòd apud illam fuerat enutritus ab infantia, ac etiam clericali militia initiatus, ſuis ſumptibus, vt fertur, refecit, dotauit, & ex ſeculari regularem effecit, canonicorũ collegio ſecundum normam canonicę Portuenſis in littore Adriatico viuentium in eadem Eccleſia conſtituto, quæ cum ſucceſſibus temporum varias iacturas paſſa eſſet, & canonicis deſtituta, Caliſtus Tertius per ſuas datas ſub die 3. Nouemb. anni 1455. illam congregationi ſancti Saluatoris Bononienſis vniuit.

In Monte eidem ciuitati imminente eſt Præpoſitura noſtrę congregationis, in qua ſanctiſsimi Patris, & Præſulis Vbaldi Reliquiæ, ſumma ciuitatis Eugubinæ, ac etiam totius Prouinciæ, necnon finitimarum regionum veneratione ſeruantur.

III. IN ciuitate Vrbini Eccleſia s. Agathæ ab inſtitutione fuerat regularis ex lib. Taxarum Apoſtolicarum. verùm ſublatis canonicis videntur poſitæ in eadem Eccleſia Sanctimoniales Canoniſſæ eiuſdem Ordinis s. Auguſtini, quæ inibi vſque ad annum 1480. permanſerunt, quibus tandem amotis, & in monaſterio s. Benedicti eiuſdem ciuitatis locatis, Sixtus Quartus eandem Eccleſiam congregationi s. Saluatoris Bononienſis vniuit, anno 1481. die 27. Aprilis.

Eccleſia Ariminenſis videtur ab inſtitutione regularis extitiſſe: ſi vera ſunt, quæ Hieronymus Rubeus in Hiſtoria Rauennatum lib. 5. ſub anno 1119. de Aldobrando prius Portuenſi canonico, mox Ariminenſi Præpoſito, & tandem Foroſempronienſi Eiſcopo his verbis ſcribit: *Cum interea confluerent vndique complures ad Portuenſe cœnobium, in diſciplinamq; ſeſe eius canonicis traderent, in his fuiſſe Aldobrandus legitur, qui in Oppido Sorbetulo è Bobio, ſeu Galliata prope Ceſennam natus, & in Grammatica eruditus in Portuenſe cœnobium, vt maiores in literis ac pietate progreſſus faceret, ſe contulit. Cum autem Ariminenſes canonici Præpoſito deſtituti peterent, vt fieri ab illis cōſueuit, ex eorum conuentu aliquē ipſis idoneum præfici, qui virtute præſtaret, Aldobrandū obtinuerunt, qui deinde Foroſempronienſium Epiſcopatum adeptus, Kal. Maÿ decedens in Diuorum numerum relatus eſt.* Non me latet, viros nonnullos eruditos, ac in hiſtorijs Eccleſię Ariminenſis apprimè verſatos hanc Rubei de Regulari Aldobrandi profeſſione hiſtoriam habere ſuſpectam. Primò quod de nullo alio dictæ Eccleſiæ Præpoſito, ex innumeris ab eiſdem Ariminenſibus canonicis de more, conſuetudine, ac etiam iure electis legatur, illum ſiue ex conſuetudine, ſiue alio titulo ex Canonicis Portuenſibus electum, quod non omiſiſſet Rubeus, qui nullum non mouit lapidem ad Patriam gloriam extollendam. Secundò, quòd cum Eccleſia Ariminenſis ab inſtitutione nulli præter quàm Romano Pontifici ſubijciatur, nulla etiam lege illius canonici obnoxij tenebantur ad illorum Præpoſitum ex Portuenſi collegio, ſiue alio quopiam eligendum. Verùm non inquit Rubeus, Ariminenſes canonicos aliqua lege obnoxios fuiſſe ad illorum Præpoſitum ex Portuenſi cœnobio eligendum, ſed Præpoſito deſtitutos id effeciſſe, quod & alij conſueuerant, ſcilicet Præpoſitos, & Rectores ſuorum collegiorum accipere ex eodem collegio Portuenſi, quod non de ſecularibus, ſed de regularibus collegijs intelligendum eſt, neque enim vſus fuit, collegia canonicorum ſecularium ex collegijs regularibus ſuos Rectores accipere. Conſueuerunt autem ita facere canonici regulares, vt innumeris exemplis in re notiſſima minimè neceſſarijs probari poteſt. Nec etiam obſtat, Eccleſiam Ariminenſem per antiquiſſima tempora ſoli Romano Pontifici ſubiectam, ius eligendi proprios Epiſcopos, multò magis Præpoſitos, habuiſſe: innumeræ enim erant Eccleſiæ Cathedrales, & Metropolitanæ, quæ ſoli Romano Pōtifici cum ſubijcerentur, & proprios Epiſcopos eligerent, ſub regulari nihilominus diſtrictione illorum clerici viuebant. Præter quod cum vel ex eorum libera confeſſione conſtet, Ariminenſium Parochias magna ex parte olim per canonicos regulares regi conſueuiſſe, probabile admodum videtur, ipſam maiorem Eccleſiam, à qua cæteræ pendebant, multò magis regularem extitiſſe, vtcunque verò id fuerit, hoc certum, ante annos trecentos multa collegia canonicorum Regularium ciuitatem, ac Diœceſim Ariminenſem habuiſſe: quandoquidem in Capitulo Prouinciali Papiæ anno 1340. habito, deſignatus eſt viſitator pro viſitandis monaſterijs in Ariminenſi Diœceſi exiſtentibus.

In eadem ciuitate eſt collegium noſtræ congregationis s. Marini nūcupatum, cum altero s. Lazari de Tertio, circiter milliario tertio à ciuitate remoto, ſibi vnito, quod antiquitus erat Ordinis D. Auguſtini, ſub cuius Prælati regimine degit aliud collegium ſanctarum Virginum Canoniſſarum noſtræ Congregationis, quod vocatur ſancti Sebaſtiani.

IN Diœceſi verò Ariminenſi apud Caſtrum ſancti Archangeli eſt vetus monaſterium s. Ioannis de Cereto Ordinis s. Auguſtini, quod noſtræ congregat. primitus vnitū, per aliquot annos in eadem congregatione manſit, vt ex literis Martini V. & Nicolai V. habes. Verùm quod noſtris minus aptum exiſteret, dimiſſum Sixtus IV. congregationi s. Saluatoris Bononienſis vniuit anno 1478. die 3. Decembris, quod poſtea conuentu deſtitutum eſt, & illius bona alteri monaſterio in Foroliuienſi Diœceſi eiuſdem congregationis applicata. IV.

In Prouincia Rauennatenſi circa tempora Magni Gregorij fuiſſe monaſteria canonicorum, habes ex illius epiſtola ad Marianum Archiepiſcopum Rauennatenſem lib. 6. epiſt. 40. cuius etiam fragmentum refertur in cap. Dudum 18. q. 2. in illis verbis: *Nec illic vlterius habeat poteſtatem aliquam, ne monaſteria huius occaſionis velamine, ea, quæ prohibemus ſimul cum canonicis, & monachis in Eccleſia ſuſtinere onera compellantur.* Licet in Decreto Gratiani Correctores Gregoriani propter nonnulla vetuſtiora exemplaria deleuerint illas dictiones: *Cum canonicis, & monachis ſimul in Eccleſia.*

Cæterùm in ciuitate Rauennate extat in primis antiquum, & inſigne monaſterium Portuenſe, prius in litore Adriatico exſtructum, cuius etiam nunc ædificia ibidem cernuntur: poſtea in vrbem à noſtris tranſlatum, multorum ſanctorum virorum, & præclariſſimorum Doctorum domicilium, quod per varios caſus hactenus, Deo protegente, ab vniuerſali canonici ordinis diluuio ſeruatum, noſtrę congregationi Later. eſt vnitum, de quo infra lib. 3. dicemus.

Prope eandem ciuitatem erat Prioratus vetuſtiſſimus s. Laurentij in Cæſarea, prius monaſterio noſtro s. Iacobi Celiæ Volanę Comaclienſis Diœceſis,

ceſis, poſtea eidem collegio Portuenſi vnitus, ad quem Eccleſia s. Marię in Coſmedin eiuſdem ciuitatis ſpectabat.

In Diœceſi Rauennatenſi monaſterium s. Adalberti, ſiue Alberti monaſterio s. Iacobi Cellæ volnæ vnitum poſtea oppido vaſtato, factum eſt Archipresbyreratus ſecularis, qui curam animarum eius loci adiunctam habet.

In eadem ciuitate Rauennatenſi monaſterium Abbatiale s. Ioannis Euangeliſtę, antea Ordinis ſancti Benedicti, conceſſum fuit congregationi s. Saluatoris Bononienſis, à Pio II. per ſuas datas 6. Idus Auguſti 1459.

V. IN ciuitate Ceſenæ collegium Abbatiale s. Crucis noſtrę congregationis à fundatione ſub canonica inſtitutione, & regula D. Auguſtini inſtitutum, erat membrum congr. antiquæ Portuenſis; adeſt priuilegium Innocentij Secundi anno 1139. conceſſum eidem collegio, quod cum alijs inferius in noſtra Lateranenſi congregatione reddemus.

Inter Ceſennam, & Oppidum, Forum populi nuncupatum, erat vetus monaſterium cum Hoſpitali s. Ioannis Baptiſtæ, cuius Priori, & fratribus inſigne priuilegium conceſſit Innocentius Tertius anno 1199. quod eſt in Archiuo s. Mariæ in Portu Rauennæ.

In Diœceſi Foroliuienſi Prioratus D. Auguſtini eiuſdem ordinis, & membrum prędictæ congr. Portuenſis, nunc autem eidem monaſterio Portuenſi vnitus, olim conuentualis, quandoquidem & clauſtrum, & cæteræ canonicorum officinę integra adhuc etiam viſuntur. Sed modò canonicis in monaſterium Portuenſe receptis, manet ibi tantum Prior cum ſocio, qui etiam curam animarum exercet.

In eadem Diœceſi in Villa Fornouij eſt monaſterium s. Mariæ de Gratijs, quod à quodam Eremita piorum eleemoſynis exſtructum, congregationi s. Saluatoris Bononienſis conceſſum fuit per Sixtum Quartum 29. Maij 1477.

In ciuitate Fauentiæ ſeu prope illam erat Prioratus s. Mariæ de Stradella membrum monaſterij, & congregationis Portuenſis, cuius monaſterium propter guerras vaſtatum eſt, & bona illius à Communitate ciuitatis occupata magnas lites inter dictam Communitatem, ac Portuenſe monaſterium excitauerunt.

In eadem ciuitate Eccleſia s. Iuliani olim erat regularis, eaq; per canonicos s. Iacobi Cellæ Volanæ regebatur, quam de anno 1222. conuentus Cellæ Volanæ conceſſit Epiſcopo Fauentino, compenſatione ab illo accepta.

In ciuitate Imolenſi eſt Præpoſitura s. Iuliani martyris conuentualis noſtrę Lateranenſis congregationis, de qua lib. ſequenti.

In Diœceſi Comacienſi erat vetuſtiſſimũ collegium in nemoribus exſtructum, quod s. Iacobi de Cella Volana nuncupabatur, quod noſtræ congr. Lateranenſi vnitum ob aëris intemperiem primò ad aliud monaſteriũ s. Lazari apud Ferrariã & tandem intra ciuitatem Ferrariæ ad Abbatiale cœnobium s. Ioannis Baptiſtæ fuit translatum, de quo infra. Extant in Archiuo eiuſdem cœnobij exempla contractuum, & inueſtiturarum, quæ factæ ſunt à canonicis dicti monaſterij Cellæ Volanæ de anno 1018. quæ venerandam illius antiquitatem produnt.

Caput vigeſimumſecundum.

De Eccleſijs, & Monaſterijs Canonicorum Regularium exiſtentibus in Epiſcopatibus Ferrarienſi, Mutinenſi, Regienſi, Parmenſi, & Placentino, & Mantuano.

I. FErrarienſem Eccleſiam à prima illius fundatione Regularem extitiſſe, facilè intelliges, ſi prius animaduertas, Cathedralem Ferrarienſem ab initio non illam fuiſſe, quæ modò intrà ciuitatem cernitur, ſed quæ ſancti Georgij vulgò de Ferrarola extra ipſam ciuitatem vltra vetuſtum alueum fluminis poſita nuncupatur: hanc enim, non illam, quæ nunc eſt in ciuitate, quippe quòd nondum exiſteret, Epiſcoporum Ferrarienſium ſedem primariam fuiſſe, oſtẽdit priuilegium factum ab Epiſcopo Ferrarienſi nomine Griſo anno Chriſti 1141. die 11. Maij Hugoni Sacerdoti, & Ioanni Subdiacono prædictæ Eccleſiæ Canonicis, in quo inter alia hæc habet: *Pro remedio ſcilicet animæ meæ, meorumq; prædeceſſorum, & ſucceſſorum Epiſcoporum, qui in poſterum in prædicto Epiſcopio ordinati fuerint, & pro remiſſione peccatorum noſtrorum vobis præſentibus Hugoni Sacerdoti, & Ioanni Subdiacono Transpadanæ ſancti Georgij Eccleſiæ Canonicis, in qua Ferrarienſis Epiſcopatus ſedes olim viguit, &c.* Porro eandem Eccleſiam à primaria illius fundatione ſub diſciplina canonica, ſiue regulari inſtitutam oſtendit aliud priuilegium Vitaliani Papæ, cuius autoritate eadem Eccleſia fuit ædificata, necnon etiam Epiſcopali dignitate aucta, præfecto eidem primo Epiſcopo Marino de Sauellis viro ſanctiſſimo circa annum Chriſti 658. quo quidem priuilegio multis prædijs, & redditibus dictam Eccleſiam locupletauit, ſtatuens in ea canonicos, qui vitam communem ducerent, quod priuilegium habetur in Archiuijs ciuitatis Ferrariæ, cuiuſque meminit qui hiſtoriam Eccleſiarum Ferrarienſium recens edidit Io. Baptiſta Guarinus Ferrarienſis Canonicus in deſcriptione Eccleſiæ ſancti Georgij de Ferrarola, qui etiam ſubdit, translata intra vrbem ſede Epiſcopali circa annum 1135. remanſiſſe eandem Eccleſiam s. Georgij de Ferrarola cum titulo Canonicæ Regularium Lateranenſium, quod nimirum multis prædijs tributis ab Epiſcopo Griſo Cœleſtinus Pontifex huius nominis Secundus Prioratus titulo exornatam Canonicis Regularibus Lateran.

tribuiſ-

tribuiſſet ſuo priuilegio dato Laterani anno 1143. quod priuilegium firmauit Innocentius Tertius anno 1215. ſtetiſſe verò in eadem Eccleſia Canonicos regulariter viuentes vſque ad annum 1339. oſtendunt literæ Benedicti Papæ XII. Abbati s. Petri in coelo aureo Papiæ, & Priori eiuſdem Eccleſiæ s. Georgij de Ferrarola directæ eodem anno 1339. Kalend. Iulij, quibus mandat Capitulum Prouinciale congregare, vt infra dicetur. Sed & de anno 1362. Canonici monaſteriorum s. Iacobi Cellæ Volanæ, & s. Laurentij in Cæſarea apud Rauennam inuicem vnitorum capite deſtituti, canonicè elegerunt in illorum Priorem Antonium Canonicum ſancti Georgij de Ferrarola eiuſdem Ordinis ſancti Auguſtini, quorum electionem confirmauit Innocentius Sextus per ſuas datas Auenioni anno decimo ſui pontificatus, quæ ſeruātur Ferrariæ in noſtro Abbatiali Collegio s. Ioannis Baptiſtæ. Exinde verò cum eſſet cuidam Petro Diacono Cardinali tituli s. Angeli commendata, ac etiam poſt illius obitum commendata cuidam Iordano Epiſcopo Albanenſi, Canonici Regulares illam omnino deſeruerunt. Quam Ioannes Papa huius nominis XXIII. inſtante Nicolao Ferrariæ Marchione monachis Oliuetanis vniuit per ſuas datas Bononiæ de menſe Septembris anno 1411.

II. IN Ciuitate Ferrariæ extitit vetus Collegium Canonicorum Congregationis ſancti Frigdiani Lucenſis ab Illuſtriſſima, & piiſſima Comitiſſa Mathilde ſub inuocatione D. Marci exſtructum circa annum Domini 1083. aut vt alij malunt 1071. Cauſa iſtius collegij excitandi hæc fuit. Henricus Quartus Imperator Italiam inuadens, Ferrariam cum alijs quibuſdam ciuitatibus, & oppidis eidem Comitiſſæ abſtulit. Eodem ex Italia profecto Mathildis Romani Pontificis, necnon etiam Venetorum copijs adiuta, Ferrariam recepit: ſtatimq; in ſuperiori parte ciuitatis Eccleſiam magnificentiſſimā exſtruxit, ac in honorem D. Marci Venetorum patroni, quòd illorum præſertim auxilio Ferrariam, ac etiam Mantuam de manibus Imperatoris eruiſſet, dicandam curauit, mox ſancti Frigdiani Canonicis magna ſanctitatis fama celeberrimis illuc aduocatis, eam illis tradidit, qui eam aliquot ſeculis tenuerunt, nimirum vſque ad annum 1478. quo anno Sixtus Quartus inſtantibus Hercule Heſtenſi Ferrariæ Duce, & Eleonora ejus coniuge illam Frigdianis Canonicis ablatam, fortè quia debitis obſequijs illam deſtituerant, Diui Benedicti Monachis Congregationis s. Iuſtinæ vniuit, qui ſub inuocatione D. Benedicti in eam, quæ nunc cernitur formam eandem inſtaurauerunt, extat bulla ipſius vnionis in noſtro Archiuio Romano s. Mariç de Pace.

In Dioeceſi Ferrarienſi in loco Vico Airoli nunc corrupto vocabulo Ficcarolo nuncupato idem canonici congregationis ſancti Frigdiani aliud Collegium s. Saluatoris præcipuum, eiuſdem ferè antiquitatis tenebant, in eo ſiquidem Vico, qui vnus erat de ſeptem præcipuis totius ditionis Ferrarienſis, nobiliſſima foemina Imicza Sickelmi vxor cum Caſotto filio magnificentiſſimam Eccleſiam s. Saluatoris, cum Xenodochio eidem adiūcto ædificauit, & multis prædijs, decimis, & alijs redditibus dotatam Landulpho Ferrariæ Epiſcopo donauit, qui circa annum Chriſti 1112. Abbati Pompoſiano regendam tradidit. Cæterum (qua de cauſa mihi incompertum) poſt annos circiter viginti amotis Monachis Pompoſianis idem Landulphus illam Attoni Priori, & canonicis s. Frigdiani tribuit anno 1133. quam Innocentius Secundus, Imperatores, Principes, & Epiſcopi Ferrarienſes magnis priuilegijs decorauerunt, tenuerūt eam canonici Frigdiani vſque ad annum 1478. quo inſtantibus Hercule Ferrariæ Duce, & Eleonora eius coniuge illam cum Eccleſia D. Marci Monachis Benedictinis congregationis s. Iuſtinæ, nunc Caſſinēſibus vocatis vniuit. Meminerunt iſtius Eccleſiç Innocentius Secundus in priuilegio conceſſo Attoni Priori S. Frigdiani anno 1133. tertio Nonas Octobr. Coeleſtinus Secundus in priuilegio conceſſo Petro Priori, & fratribus s. Frigdiani dato 5. Idus Decembris 1143. Eugenius Tertius in alio priuilegio eiſdem Priori, & fratribus conceſſo anno 1145. tertio idus Aprilis. III.

In eadem ciuitate Ferrarien. eſt Collegium Canonicorum s. Mariæ de Vado nuncupatū, cuius Eccleſia, quæ vetuſtiſſima erat, priuſquam Ferrarienſes Padum traijcientes nouam vrbē, quæ nunc cernitur, excitarent, ſuo loco nomen dederat, qui s. Mariæ in Burgo Vado dicebatur. Cum aūt Ferrarienſes in alia fluminis parte fines illorū vrbis ampliaſſent, Eccleſia s. Mariæ intra eoſdem fines recepta, & ampliata, inſtante Gualterio Rauennatenſi Epiſcopo canonico regulari, Portuenſibus canonicis apud Rauennam conſtitutis per Lādulphum Epiſcopum Ferrarien. fuit conceſſa, conſtituto in ea canonicorū conuentu ſub Martino Priore circa annum 1135. vel ſecundum Hieron. Rubeum in Hiſto. Rauennat. anno 1141. cui anno ſequenti 1142. Philippus electus Ferrariēſis omnes decimas bonorum dicti Prioratus donauit. Sed & Eugenius Tertius anno 1148 multiplici illā priuilegio muniuit, & exornauit, tenuerunt illam Portuenſes multis annis, verùm ipſis deficientibus, cuidam Poëtç Lyrico nomine Io. Auriſpæ fuit commendata. Iterum noſtris Portuenſib. iam reformatis de anno 1457. reſtituta procurante Paſchali Maripetro Venetorū Principe, ij quòd Borſo Ferrarienſium Dux nonnullis legibus illos vellet obſtringere, quæ minus placerent, cum aliquot dies tenuiſſent, ſponte dimiſerunt. Eam poſtea Sixtus Quartus anno 1473. Canonicis congregrationis ſancti Saluatoris Bononienſis vniuit.

In eadem ciuitate eſt noſtrum collegium Abbatiale s. Io. Bapt. ex loco s. Lazari intra vrbem tranſlatum, cuius Eccleſiam Hercules Ferrariæ Dux I. Regia magnificentia extruxit: ſed illa terræ motu horribili, qui anno 1570. totam ciuitatem labefactauit, tota penè ruit.

In Dioeceſi Ferrarien. eſt alius Prioratus vetuſtiſ-

ſtiſſimus s. Margharitæ in loco Conſtantiaco apud portam Maiorem cõſtitutus, quem Gualterius Archiepiſc. Rauennas anno 1120. canonicis Portuenſibus regendum tradidit, & Gulielmus Bulgari filius cum illius coniuge Adelaſia dotauerunt, tributo eidem Caſtellari, in quo Eccleſia s. Margaritæ eſt ædificata, foſſis, & euripis cincto: Hic Prioratus nunc etiam eidem monaſterio Portuenſi noſtræ congregationis eſt vnitus.

In eadem ciuitate Ferrarienſi eſt Collegium S. Virginum Canoniſſarum anno 1502. erectum; quod s. Mariæ de Gratijs dicitur vulgò del Mortaro: quia illæ ex Mortarienſibus apud Inſubres in Diœceſi Papienſi originem traxerũt, ſicut patet ex inſtrumentis fundationis eiuſdem collegij.

III. IN Epiſcopatu Mutinenſi Archipresbyteratus Oppidi Carpi ab illius fundatione fuit regularis, & ſub diſciplina canonica, vſque ad noſtra ferè tempora permanſit. Archipresbyter Carpi Capitulo Prouinciali Papiẽſi interfuit, vt ex actis patet, nunc Collegium factum eſt ex Regulari ſeculare.

In Suburbijs Mutinæ erat monaſterium s. Catharinæ Canonicorum Regulariũ Ordinis s. Auguſtini, cuius Prior electus fuit Præſidens in dicto Capitulo Papienſi, nunc arbitror eſſe commendatum.

In eiſdem Suburbijs Prioratus s. Trinitatis vetuſtus noſtræ congregationi vnitus, & intra ciuitatem translatus, ac etiam dignitate Abbatiali auctus, de quo in congregatione Lateranenſi.

In Caſtro Vineolæ Mutinenſis Diœceſis eſt Præpoſitura s. Mariæ noſtræ congregationis à nobilibus de Murenis fundata.

In ciuitate Mutinenſi eſt etiam Prioratus ſancti Hieronymi Congregationis ſancti Saluatoris Bononienſis, erectus per Alexandrum Sextum anno 1498.

In Ciuitate Regij erat Abbatia, cuius Abbas nominatur in Capitulo Prouinciali Papienſi. Verùm cum nõ exprimatur titulus Eccleſiæ, quænam, & vbi fuerit, diuinare non poſſum.

In Diœceſi Regienſi ex libro Taxarum Apoſtolicarum, erat vetuſtum monaſterium s. Mariæ de Marola, cum alio monaſterio ſibi vnito, quod puto commendatum.

In ciuitate Regienſi eſt cœnobium Abbatiale s. Mariæ Gratiarum noſtræ Congregationis.

In eadem ciuitate collegium S. Virginum Canoniſſarum, quæ regimini Abbatis s. Mariæ Gratiarum, & totius Congregationis ſubduntur, quod s. Petri Martyris vocatur.

In eadem ciuitate eſt collegium canonicorum ſancti Saluatoris de Bononia ſancti Marci nuncupatum, erat antea congregationis, ſeu Ordinis s. Marci de Mantua, ſed deficientibus canonicis illius Ordinis, vnitum fuit dictæ Congr. anno 1497.

IV. IN ciuitate Parmenſi collegium Abbatiale vetuſtiſſimum noſtræ congregationis ſancti Sepulchri nominatum, de quo infra in congregatione Lateranenſi.

In Diœceſi Parmenſi non longè à Ciuitate eſt vetuſtiſſimus Prioratus Ordinis Canonicorum Regularium ſancti Armani nuncupatus, quem conuentu deſtitutum Monaſterio ſancti Sepulchri vniuit Sixtus Quartus anno 1494.

In eadem Diœceſi eſt alius Prioratus vetuſtiſſimus s. Fœlicula, quem conuentui ſancti Sepulchri antea vnitum, noſtræ congregationi conceſſit Pius Secundus anno 1460.

In ciuitate Parmenſi eſt antiquum, & præcipuum Collegium Canoniſſarum noſtri Ordinis, & etiam Congregationis, quod ſancti Saluatoris dicitur.

In ciuitate Placentia eſt præclarum cœnobium Abbatiale ſancti Auguſtini noſtræ Congregationis, præcipuum inter omnia collegia Italica, de quo in noſtra congr. Lateranenſi.

In Diœceſi Placentina eſt Prioratus antiquus ſancti Petri de Domo Dei, circa annum circiter milleſimum centeſimum fundatus à nobili viro Gandulpho, & vxore eius Ghiſla, vt apparet ex priuilegio Innocentij Tertij Ioanni Priori, eiuſque fratribus conceſſo, ad exemplum aliorum priuilegiorum, quæ eidem monaſterio conceſſerant Romani Pontifices Caliſtus Secundus, Innocentius Secundus, Cœleſtinus Secundus, Anaſtaſius Quartus, Adrianus Quartus, Alexander, Lucius, Vrbanus, Clemens, & Cœleſtinus Tertij, hoc monaſterium quòd canonicis eſſet deſtitutum, Eugenius Quartus anno 1442. prædicto cœnobio S. Auguſtini vniuit, reſident tamen in eo Prior, Vicarius, & alius Canonicus, qui curam animarum exercet.

In eadem ciuitate Placentia erat aliud collegium inſigne ſancti Raimundi, cuius Propoſitus Capitulo Papienſi interfuit, ac in eo Definitor renunciatus, ac etiam Viſitator monaſteriorum, & Eccleſiarum in Ciuitatibus, & Diœceſibus Placentina, Cremonenſi, Parmenſi, Regienſi, cum Archipresbyteratu Carpi. Verùm ipſum quoque canonicis deſtitutum, monialibus Ordinis Ciſterçienſis per Sedem Apoſtolicam fuit conceſſum.

IN ciuitate Mantua eſt cœnobium Abbatiale ſancti Bartholomęi noſtræ congregationis, olim membrum Congregationis Portuenſis, de quo inferius. V.

In eadem ciuitate eſt aliud cœnobium Abbatiatiale ſancti Viti noſtræ congregationis, quod antea erat Prioratus Canonicorum Regularium Ordinis ſancti Marci de Mantua: ſed Pius Secundus anno 1459. inſtante Illuſtriſſima Eleonora Mantuę Marchioniſſa, illum noſtræ congregationi reformandum tradidit, extincto in eodem ordine s. Marci, & inſtituto Ordine s. Auguſtini.

In eadem ciuitate eſt collegium inſigne Canonicorum Regularium congregationis ſancti Saluatoris de Bononia, ſancti Sebaſtiani nuncupatum, ad quod de anno 1527. prædicti canonici ſe tranſtulerunt ex Abbatiali cœnobio s. Rufini foris Mantuam, olim Ordinis s. Benedicti, vbi degebant.

In eadem ciuitate eſt inſigne collegium S. Virginum Canoniſſarum noſtræ congreg. quod dicitur ſanctæ

s.Mariæ de Cantelma, pluribus priuilegijs per Sedem Apoſtolicam exornatum. quod ſubeſt regimini Abbatis s.Bartholomæi.

In eadem Ciuitate eſt aliud cœnobium canoniſſarum regularium noſtræ congregationis, quod dicitur s.Mariæ Annunciatæ, in Burgo s. Georgij, & eſt ſub cura Abbatis s.Viti.

In eadem Ciuitate erat Prioratus s. Marci caput ordinis canonicorum regularium s.Marci, qui ordo anno 1200. fundatus, cum multis collegijs in partibus Lombardię, & Marchiæ Taruiſinæ fuiſſet ampliatus, paulatim deficiens, cum ad vnicum monaſterium s. Marci Mantuani eſſet redactus, ibi quoq; deficiente diſciplina canonica, ſub Vincentio Mantuæ Duce finem accepit. monaſterium à viginti circiter annis obtinuerunt monachi Congregationis Camaldulenſis.

Etant autem in Ciuitate Mantuæ alia tria collegia canonicorum eiuſdem Ordinis D.Marci, de quibus inferius cap. 50. dicemus.

Caput vigeſimumtertium.

De Eccleſia Bononienſi, & Collegijs Canonicorum Regularium in Epiſcopatu Bononienſi conſtitutis.

I. BOnonienſem quoque Eccleſiam ab illius inſtitutione regularem fuiſſe, & ſub canonica diſciplina per multa ſecula ſtetiſſe, oſtendunt in primis Romanorum Pontificum, necnon Imperatorum, & Epiſcoporum Bononienſium diplomata, ac priuilegia eidem Eccleſiæ conceſſa, in quibus de canonicis regulariter, & canonicè, & in congregatione, & ſub regula viuentibus, ſæpius mentio habetur; quorum meminit Sigonius de Epiſcopis Bononienſibus non vno in loco. nam libro 2. ſub ann. 946. hæc ſcribit: *Huius rei præcipuo illa documento exiſtit, quod Epiſcopus abhinc, vt dignitatem tuèri ſuam poſſet, non ſolùm decimis frugum omnium, quæ in Diœceſi naſcerentur inſtructus, ſed etiam varijs Pontificum, atque Imperatorum priuilegijs ad ornamenta, & commoda ſua amplificanda munitus eſt. Clericis verò canonicam ex lege vitam agentes, haud ſecus multis, & ipſi beneficijs ab Epiſcopis ſuis, Pontificibus, & Imperatoribus cumulati.* Quæ priuilegia recenſens ſub anno 967. ponit priuilegium Ioannis Papæ XIII. ad exemplum alterius Leonis V. eius prædeceſſoris ſub hac forma tributum: *Ioannes Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Cum ego Ioannes s. Mariæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ Romanæ* XIII. *Papa reſiderem in Rauennate Ciuitate, vnà cum meis, & Italicis Epiſcopis, affuerunt præſentia noſtræ Religioſi Presbyteri, & Diaconi ſanctæ Bononienſis Eccleſiæ, ac pro vniuerſo clero canonicæ Congregationis humo proſtrati noſtros oſculantes pedes, obtulerunt epiſtolam tuitionis ſanctæ recordationis Domini Leonis Quinti Papæ, &c.* Et videri poſſunt reliqua apud ipſum autorem, quæ ſatis indicant, non ſolùm Cathedrales, ſed alios omnes Bononienſes clericos in Congregatione canonica per ea tempora vixiſſe. Rurſus ſub anno milleſimo quinquageſimo quarto, aliud refert priuilegium Adelfredi Epiſcopi, qui canonicus Bononienſis bona à ſuis prædeceſſoribus conceſſa firmauit, alia multa inſuper largitus, in quo priuilegio hæc habes: *Omnes verò decimationes, quas præſentialiter prædicti canonici habent, & tenent, ipſis, & eorum ſucceſſoribus Canonum iure viuentibus, vel inuenire potuerint, gratanter annuimus. Hæc omnia ſupradicta eo tempore Petro Archipresbytero, & fratribus eius, videlicet Lamberto Subdiacono, & Stephano, & Bononio presbyteris, Rolando, & Aldebrando Diaconis, & Hugoni Acolito dedimus, vt regulariter ipſi, & ſucceſſores eorum viuant, atque ſine omnium ſucceſſorum noſtrorum moleſtatione cunctas ſupradictas res poſſideant. Si verò inſtigante diabolica verſutia ipſi canonici, vel ſucceſſores eorum canonicè viuere deſierint, aut ipſa canonica penitus deſtructa fuerit, ad nos, vel ſucceſſores abſque infeſtatione reuertantur.* Sed & aliud Victoris Papæ Secundi diploma circa eadem tempora eiſdem canonicis factum ſubdit, quod ſic incipit: *Victor Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Petro Archipresbytero, reliquiſque canonicis regulariter viuentibus Sanctæ Bononienſis Eccleſiæ, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum &c.* Datum anno primo ſui Pontificatus decimo octauo Kalend. Iulij, indictione octaua. Ibidem etiam addit aliud priuilegium Henrici Imperatoris, quod eſt huiuſmodi. *Henricus Rex Omnium fidelium nouerit induſtria, quoniam interuentu coniugis noſtræ, & pro incremento Henrici Regis filij noſtri Petrum Archipresbyterum, cunctoſque Canonicos Sanctæ Bononienſis Eccleſiæ regulariter viuentes, cum omnibus rebus, & poſſeſſionibus illorum per ſingula loca, & territoria conſtitutis &c.* Adhuc ſub anno milleſimo ſeptingenteſimo octauo, meminit cuiuſdam donationis ab Alberto Comite, & Mathilda eius coniuge ciuibus Bononienſibus, factæ canonicis in canonica ſancti Petri canonicè viuentibus. Adhuc ſub anno milleſimo centeſimo vigeſimo nono, meminit alterius priuilegij Honorij Secundi, quo canonicis Eccleſiæ Bononienſis canonicè viuentibus bona, quæ poſſidebant, confirmauit.

SEd præter ſupradicta priuilegia aliud etiam II.
argumentum mea quidem opinione robuſtiſſimum eandem Bononienſem Eccleſiam canonicos regulares per multa ſecula habuiſſe demonſtrat: nam cum in Ciuitate Bononienſi quamplura regularium canonicorum eſſent Collegia, vt ſancti Ioannis in monte Olineti, ſancti Victoris, ſanctæ Mariæ ad Rhenum, ſancti Saluatoris, quos nulli dubium ſub beati Auguſtini regula canonicè vixiſſe, illi tamen in canonicos Eccleſiæ Cathedra-

lis aſſumebantur: nam & Gerardum Giſlam, ſiue Giſellam ſancti Petri Archidiaconum, quem poſtea Epiſcopum Gregorius Papa Octauus ordinauit, antea ſancti Ioannis in monte canonicum fuiſſe, tũ ipſe Sigonius ſub anno 1186. tum etiam liber matriculæ Bononienſis affirmant. Lambertus quoque de Fagnano, qui poſtea Summus Pontifex renunciatus, dictus fuit Honorius II. ab eodem Sigonio ſub anno 1105. prius ſanctæ Mariæ ad Rhenum canonicus, poſtea Bononienſis Cathedralis Archidiaconus traditur. Guido etiam de Baiſio eiuſdem Eccleſiæ Archidiaconus fuit antea canonicus ſancti Victoris, vt Ioannes de Nigraualle in ſuo epilogo Chronicarum adnotauit: vnde habes, quo illorum reſponſionem retundas, qui fortè dixerint, canonicos cathedrales Bononienſes regulares quidem tunc temporis fuiſſe, ſed non tales, quales cæteri canonici regulares ſub beati Auguſtini Regula militantes erant. Quanquam & iſtud ſatis frigidum ſit affirmare, ſcilicet canonicos, in cathedralibus olim regulariter viuentes, minimè eiuſdem inſtituti cum alijs ſub D. Auguſtini regula degentibus fuiſſe, vt Infra cap. 68. oſtendemus.

Quo verò tempore ipſi cathedrales canonici à regulari diſciplina deſciuerint, incompertum habeo. quantum tamen ex narratione Sigonij ſub anno 1374. aucupari poſſum, videntur per illa tempora ijdem canonici, vel paulò antè à vita regulari defeciſſe: nam ibi de Bernardo Epiſcopo verba faciens, inter alia notat, illum ſtatim factum Epiſcopum conuentum omnium presbyterorum coëgiſſe ad diſciplinam clericorum, quæ ſoluta erat, inſtaurandam, & conſtitutiones, quas ſynodales vocant, à ſe compoſitas edidiſſe. Cauſas verò diſſolutæ apud Clerum Bononienſem canonicæ diſciplinæ; præcipuas fuiſſe crediderim motus bellorum, vaſtationes, incendia, ruinas, quibus ſub illis temporibus comitatus Bononienſis grauiſſimè eſt attritus, & Eccleſiæ præſertim Suburbanæ grauiſſima detrimenta paſſæ, vt ſanctæ Mariæ Rhenanæ, ſancti Victoris, ſancti Michaëlis in Boſco, regularium tunc canonicorum, quod idem Sigonius ſub ann. 1359. notauit.

III. IN Epiſcopatu Bononienſi multa fuerunt olim, & nunc etiam ſunt collegia canonicorum regularium, vt vix alium inuenire liceat, in quo canonicum inſtitutum ita copioſè fuerit multiplicatum. Ex his primum eſt ſancti Ioannis in Monte Oliueti nuncupatum, quod à ſancto Petronio Bononienſi Epiſcopo fundatum ſcribit idem Sigonius lib. primo in Actis illius Epiſcopi. illud porro Agapetus Papa s. Theodoro Bononienſi Epiſcopo cum multis alijs monaſterijs monachorum, & clericorum ſuo priuilegio ſubiecit circa annum noſtræ ſalutis 530. ex eodem Sigonio in actis ſancti Theodori Epiſcopi Bononienſis, quod priuilegium Pelagius anno 556. renouauit. Meminit etiam eiuſdẽ monaſterij Gregorius Septimus in priuilegio, quod dedit Lamberto Epiſcopo Bononienſi anno 1073. relato ab eodem Sigonio in vita ipſius Lamberti.

Poſterioribus verò ſeculis eiuſdem monaſterij mentionem ſępiſſimè habitam inuenies ab eodem Sigonio, ſed de cœnobio ſancti Ioannis in monte, & de viris ſanctitate, dignitate, ac etiam doctrina comprimis illuſtribus ex illo profectis, dicemus lib. ſequenti in congregatione Lateranenſi: nunc enim ſufficiat illius antiquitatem ante annos mille ex probatis autoribus oſtendiſſe. illud adijciendo, regulam canonicam in illo ſemel inſtitutam nunquam defeciſſe.

Secundum eſt ſancti Victoris in Colle propè Ciuitatem, paris ſanè antiquitatis. nam qui eidem monaſterio nonnullis annis digniſſimè præfuit, Auguſtinus Ticinenſis noſter in 3. part. Propugnaculi cap. 5. probatione decima, hæc de illo ſcripſit. *Decimo idem patet ex cap. Cum in Eccleſijs de Maioritate, & obedientia. Dicitur ibi, canonici Eccleſiæ ſancti Victoris, & ſancti Ioannis in Monte de Bononia, & vocantur ibi canonici ſimpliciter, & vſque in præſentiarum continuatis ſucceſſibus conſtat, ibi regulares canonicos viguiſſe per annos octingentos, & Dei cooperante gratia vigent ſub regulari, & laudabili eiuſdem ordinis obſeruantia: quibus inuicem connexis Eccleſijs ego licet indignus per quatuor annos præfui*. Sigonius quoque lib. 2. de Epiſcopis in Ioanne canonico ſancti Ioannis in Monte poſtea Epiſcopo ſub anno 1178. hæc habet: *Idem 1178. ædem ſancti Victoris in Colle ſitam, quam canonicorum regularium fuiſſe diximus 4. Nonas Martij conſecrauit*. Vbi verò dixerit, illam Eccleſiam canonicorum regularium antea fuiſſe, mihi incompertum: ſed parum refert, nam conſtat collegium ſancti Ioannis in monte ab antiquo tempore ipſi Collegio Victorienſi tanquam capiti ſubiectum fuiſſe, non ſolum ex literis Innocentij Tertij in cap. Cum in Eccleſijs, de maioritate, & obedientia: ſed etiam ex alijs literis Martini V. per quas illud monaſterium cum ſibi vnito ſancti Ioannis in monte illorum canonicis procurantibus, noſtræ congregationi vniuit, in quibus hæc ad verbum legis: *Exhibita ſiquidem nobis pro parte* Bartholomæi *Prioris ſancti* Ioannis *in monte* Bononienſis, *& s. Victoris ordinis s. Auguſtini* Bononienſis *Diœceſis monaſteriorum inuicem canonicè vnitorum, quæ per Priorem gubernari ſolita ſunt, petitio continebat, quod cum monaſterium ipſum s. Victoris, quod ipſorum caput & conuentuale dudum eſſe conſueuit &c.* Ex hoc cœnobio viri illuſtres non pauci prodierunt, de quibus Infra in noſtra congregatione Lateranenſi, cui illud cum altero s. Ioannis in monte fuit vnitum.

TErtium eſt s. Michaelis in Boſco, olim s. Michaelis in fundo Paterno nuncupatum, quod Sigonius lib. 1. in actis s. Paterniani ſub eodem Epiſcopo, qui floruit ſupra ann. 450. ædificatum fuiſſe ſuſpicatur, quod in actis s. Theodori illius regimini cum cæteris monaſterijs in Diœceſi Bononienſi conſiſtentibus, Agapetum Papam ſubegiſſe, confirmat, ac exinde Pelagium Agapeti ſucceſſorem id confirmaſſe, & lib. 3. in actis Octauiani Vbaldini aduertit, ordinem Canonicorũ regula- IV.

rium

rum s. Auguſtini in eodem monaſterio s. Michaëlis in Boſco fuiſſe firmatum per Romanum Pontificem Nicolaum Tertium. In actis quoq; Capituli Prouincialis Papiæ anno 1340. habiti, legimus Priorē s. Michaëlis in Boſco eidem Capitulo præſentialiter interfuiſſe. Cæterum, idem Sigonius lib. 3. in Actis Aimerici Lemouicenſis Epiſcopi Bononiēſis ait: *Sub anno 1364. Pace conſtituta, Monachi Oliuetani, quorum ordinem proximè Ioannes Pontifex approbauerat, cum ſuperioribus annis in Vrbem profecti in Burgo Auri domicilium poſuiſſent, inde in Collem ad ſanctum Michaëlem in Boſco ſe contulerunt, cum canonici regulares, qui ad vnum Priorem deuenerant, eo loco ceſſiſſent, eamq; rem Androinus Legatus ex decreto Vrbani Pontificis approbaſſet.*

IV. Quartum eſt ſanctæ Mariæ ad Rhenum, tertio circiter milliario ab Vrbe diſtans, quod à canonicis regularibus ſancti Auguſtini circa annum 1083. fundatum Sigonius lib. 2. in Actis Bernardi Epiſcopi ſuſpicatur, quod ante illum frater Cherubinus in ſua Bononia autumauerat. Cæterum ſi vera ſunt, quæ de Guidone eiuſdem Collegij Priore ſcribit Ioſephus Mozzagrugnus lib. 4. de rebus geſtis canonicorum regularium fol. 9. pagina 2. illum fuiſſe primum Priorem eius monaſterij, cum in eiuſdem monaſterij præfectura vſque ad annum 1169. durauerit, vt ex priuilegio Alexandri Tertij dato ſub anno 1169. & idem Guidoni directo probat Mozzagrugnus lib. 4. fol. 11. pag. 2. alterum è duobus dicendum videtur: aut Eccleſiam Rhenanam non circa annum 1083. extructam, ſed longè poſtea: aut vſque ad annum circiter milleſimum centeſimum trigeſimum, nondum in ea collegium aliquod canonicorum ſub regimine Prioris conſediſſe. Quidquid tamen ſit de tempore fundationis, hoc certum, in eo collegio diſciplinam canonicam cum magna ſanctimoniæ fama per multos annos floruiſſe, ac ex illo viros cum primis illuſtres profectos, de quibus inferius in Congregatione Rhenana dicemus. nunc quod ad rem attinet, circa annum Domini 1359. cum Barnabas Mediolani Dux in Bononienſi obſidione propè Rhenanum monaſterium caſtrametatus fuiſſet, ipſum monaſterium euerſum fuit, canonicis in ſancti Saluatoris domicilium ſeſe recipientibus: illud tamen cum altero s. Saluatoris intra Vrbem canonicis congregationis s. Saluatoris Bononienſis vnitum, paucis abhinc annis fuit ab illis inſtauratum.

Verùm tamen aduertendum, multos aliorum collegiorum canonicos præclaros, eidem Rhenano collegio nonnullos perperam adſcripſiſſe, & alijs eoſdem adſcribendi occaſionem dediſſe, nixos autoritate cuiuſdam calendarij apud veteres canonicos Rhenanos reperti, in quo olim defunctorum canonicorum, ſiue illius, ſiue aliarum congregationum eiuſdem profeſſionis nomina, ex ſtatuto Capituli Prouincialis Portuenſis deſcribebantur. Sciēdum enim eſt, canonicis Rhenanis ſtatim inſtitutis Innocentium Secundum per ſuas datas apud Piſas anno Domini 1136. Conſtitutiones Capituli, & Congregationis canonicorum regularium Portuenſium apud Rauennam per Paſchalem Secundum antea probatas, ſeruandas tradidiſſe, illoſq; more Portuenſium viuere conſtituiſſe. Sciendum etiam, apud monaſterium Portuenſe, procurantibus forſan Archiepiſcopis Rauennatenſibus, omnes canonicos regulares illius Prouinciæ certis temporibus ad celebrandum Prouinciale Capitulum congregari ſolitos, ac in illo ſtatuta aliqua communi conſenſu condere, à ſingulis collegijs ſeruanda. Porro inter eiuſmodi ſtatuta, quæ in codice vetuſtiſſimo poſt conſtitutiones à Paſchali firmatas habentur, poſtremum eſt illud de canonicis defunctis in matricula, ſeu calendario deſcribendis, quod vide infra in congregatione Portuenſi. habebatur eiuſmodi calendarium in monaſterijs noſtris Portuenſi apud Rauennam, s. Victoris, & s. Ioannis in Monte Bononiæ, & adhuc forſan in dictis locis inuenitur. Porro ex forma ſtatuti in ipſo calendario ſcribebantur non ſolùm, qui erant de familia, ſiue de congregatione monaſterij, verùm etiam qui erant de alijs congregationibus, dum tamen eſſent eiuſdem profeſſionis, & ordinis. Immò in calendario Portuenſi etiam canonici maioris Eccleſiæ Rauennatenſis notabantur, cum quibus illi ſpiritualem fraternitatem iniuerant, vt Ioannes Philippus Nouarienſis lib. 3. ſuæ Chronicæ cap. 39. ex Archiuis maioris Eccleſiæ Rauennatenſis per hæc verba notauit. *Canonici huius venerandi cœnobij ob eorum ſanctitatem, & morum honeſtatem, cum Reuerendis Canonicis Cathedralis Eccleſiæ confraternitatem habebant, vt in dictæ Eccleſiæ archiuis habetur, in tantum vt videretur vnum eſſe collegium, & inter cætera ordinauerunt, vt quando vnus canonicus Cathedralis Eccleſiæ ex hac vita migraret, Canonici Portuenſes tanquam fratri ſuo omnes exequias celebrarent, & ſic è conuerſo.* Sed & Congregationes monachorum Germaniæ vſum conficiendi huiuſmodi calendarium habuerunt, ex Ioanne Trithemio in Chronica Sponheimenſi ſub anno 1128. Iſtud calendarium recentioribus quibuſdam canonicis Saluatorienſibus apud Bononiam errandi occaſionem præbuit, vt aliquos aliarum Congregationum, vel Collegiorum canonicos ad Epiſcopatum, vel Cardinalatum, vel Summum Pontificatum euectos in copias antiquorum Rhenanorum traducerent, quod tamen ad recentium canonicorum dictorum collegiorum antiquitatem, ſiue dignitatem commendandam, nihil iuuat, cū iſti non ſint de illis antiquis canonicis Rhenanis, vel Saluatoriēſibus, ſed à Gregorio XII. nuper ex Eremitis Ilicetanis creati, vt infra patebit, ijdemq; diuerſi habitus, & obſeruantiæ ab illis.

Quintum eſt s. Saluatoris intra Bononiam, quod ibidem circa ann. 1136. vel 1139. Oliuerius Diaconus in honorem Saluatoris mūdi conſtruxit, & Rhenanis canonicis vniuit, vt haberent in Vrbe hoſpitium, intra quod ad Vrbē accedētes, ſe poſſent recipere. de quo plura Io: Baptiſta Signius lib. 2. c. 3. Mozzag. & Sigonius lib. 1. de Epiſcopis in Henrico

qui Sigonius lib. 3. in Lamberto de Podietto de eodem monaſterio, & tribus alijs hæc ſcribit: *Is ex autoritate Patrui quatuor monaſteria infamia flagrantia abrogauit, ſancti Columbani, ſancti Geruaſij, ſancti Auguſtini, & ſancti Saluatoris, quæ poſtea reſtituta ſunt.* Steterunt canonici Rhenani in eodem monaſterio vſque ad annum 1418. quo anno Franciſcus Ghislerius Prior ſanctæ Mariæ de Rheno, & ſancti Saluatoris inuicem vnitorum, qui vnus ex dicti monaſterij canonicis ſuperſtes erat, cupiens in illis diſciplinam canonicam inſtaurare, cum non facile alios aliorum collegiorum reperiret, qui ad ſuum vellent tranſmeare, canonicos s. Ambroſij de Eugubio, ſiue ſancti Saluatoris de Iliceto nuper à Gregorio XII. inſtitutos, concedente Martino V. acciuit, etſi diuerſi habitus, & obſeruantiæ, vt verba literarum ſonant.

V. SExtum fuit ſancti Barbatiani circa annum Domini 485. exſtructum, ex Sigonio lib. 1. in actis ſancti Iocundi. obtinent illud monachi ordinis ſancti Hieronymi nuncupati, quod quo tempore ex clericis ad monachos tranſiuerit, incompertum habeo.

Septimum monaſterium Archipresbyterale ſanctæ Mariæ Caſtri montis Belli ab illuſtriſſima Comitiſſa Mathilda erectum, & membrum Congregationis ſancti Frigdiani Lucenſis, nunc noſtræ Congregationi Lateranenſi vnitum. de cuius dignitate, & amplitudine innumera documenta in eiuſdem Collegij Cartophilacijs habentur: erat enim caput quinquaginta circiter parochiarum illi ſubiectarum, quæ ferè omnes per regulares canonicos regebantur. Verùm, quòd prædicta documenta hactenus habere non licuit, ego quoque de illo aliquid dicere non curo.

Octauum eſt ſancti Gregorij extra portam ſancti Vitalis, de quo Sigonius ſub anno 1260. hęc habet. *Monaſterium ſancti Gregorij extra portam ſancti Vitalis monialibus ſancti Benedicti liberiùs viuentibus ex autoritate Gregorij de monte longo Legati Lõbardiæ ademptum, & virginibus ordinis ſancti Auguſtini ſanctæ Mariæ in monte Guardiæ datum eſt, quod illæ canonicis s. Auguſtini Maturani apud ſanctum Antonium male habitantibus, tradiderunt:* Inferiùs verò ſub anno 1418. de eodem Collegio hæc ſubdit: *Anno Domini 1418. Nicolaus Albergatus Epiſcopus Bononienſis monaſterium ſancti Gregorij extra portam ſancti Vitalis ad unum Priorem, & Cõuerſum redactum, à veteribus canonicis ſancti Auguſtini ad nouos ſancti Georgij iu Alega Pontificis mandato traduxit: ſequenti verò ann. 1419. canonicis s. Mariæ Rhenanę & s. Saluatoris, qui ad vnum Priorem videlicet Franciſcum Ghislerium deuenerant, canonicis ſancti Ambroſij Eugubini regularibus illis quidẽ, ſed diuerſi habitus, & obſeruantia, à Gregorio XII. probatos, ibidem ex decreto Martini V. copulauit, qui nũc s. Saluatoris dicũtur.*

Nonum fuit ſanctorum Apoſtolorum eiuſdem Ciuitatis Bononienſis, cuius monaſterij Prior Capitulo Prouinciali Papiæ ann. 1340. celebrato adfuit. hoc monaſterium nunc tenent moniales de Pœnitentia, quas Conuertitas vocamus.

Decimũ monaſterium s. Georgij, cuius itẽ Prior eidem capitulo interfuiſſe legitur. nunc à fratribus ordinis Seruorum poſſidetur.

VNdecimũ eſt monaſteriũ s. Apollinaris apud Caſtrum Serrauallis in Archipresbyteratu montis Belli poſitum, de quo in libro ſiue cataſtico beneficiorũ in Ciuitate, & Diœceſi Bononienſi conſiſtentium, in plebanatu montis Belli ſic lego: *Monaſterium canonicorum regularium s. Apollinaris de Vallata ordinis s. Auguſtini prope caſtrum Serrauallis, cum Eccleſia s. Remigij, & cum Eccleſia s. Andreæ de Burgo Paradellæ vnitum.* Hoc monaſterium deficientibus canonicis nunc eſt commendatum ſub titulo Prioratus. VI.

Duodecimum s. Frigdiani de ſaccis vetuſtiſſimũ membrum Congregationis s. Frigdiani Lucenſis, cui nunc & eſt vnitum. de hoc monaſterio in eodem Cataſtico ſic legitur: *Monaſterium s. Frigdiani de ſaccis extra portam s. Mamæ eſt reſidentia Prioris principalis, ſeu generalis. Prior s. Frigdiani de Luca confert.* In vetuſtis autem monumentis s. Frigdiani Lucenſis iſtud monaſterium erat collegium canonicorum, qui ex congregatione s. Frigdiani ad ſtudium Bononienſe mittebantur. nunc monaſterium canonicis eſt deſtitutum.

Decimum tertium eſt Abbatiale cœnobiũ s. Stephani de Ponticulo noſtræ congregationis ſexto circiter milliario diſtans à Ciuitate.

Decimum quartum eſt Prioratus SS. Quirici, & Iulitæ Caſtri Caſij, in territorio, & diœceſi Bononienſi, ſed membrum s. Frigdiani Lucẽſis, vbi Prior cum duobus, vel tribus canonicis, & vno Conuerſo manet. hoc ſolo nomine illuſtre, quod Florianum Nanium Theologum ſuorum temporum eruditiſſimum, ac meum olim præceptorem beneuolentiſſimum, tandem Epiſcopum Scalenſem in Campania noſtræ Lateranenſi Congregationi dedit.

Decimum quintum eſt monaſterium s. Mariæ de Ripa ſaſſi cuius Priori, & fratribus inſigne priuilegium fecit Vrbanus IV. quod incipit: *religioſam vitam*, & reperitur in Archiuo s. Ioannis in monte Bononiæ.

Decimum ſextum monaſterium Vallis viridis nuncupatum, membrum antiquæ congregationis eiuſdem nominis, quod nunc menſę epiſcopali eſt vnitum. Eſt foris portam s. Mamæ ex cataſtico beneficiorum Diœceſis Bononiẽſis.

FVit etiam in Diœceſi Bononienſi monaſterium ſatis illuſtre canoniſſarum regularium noſtri ordinis s. Mariæ de monte Guardiæ nuncupatum, de quo Sigonius ſub anno 1087. ita ſcribit. *Anno 1087. Angela virgo Bononienſis diuino inſtincta ſpiritu in montem Guardiæ vrbi proximum iuſſu parentum ſeſe contulit, atque ibi exiguo tugurio ſibi parato Eremiticam vitam inſtituit, cui pater anxius, vt eam de eiuſmodi depellere ſententia nequiuit, virginem alteram* VII.

nomine

nomine Angelicam vitæ ſociam, ac religionis adiunxit, atque eis ſacellum cum domuncula condidit, canonicis S. Mariæ ad Rhenum, qui eo loco potiebantur, iura ſua facilè concedentibus. Angela porro relictis alijs virginibus, quæ ſe ſeruitio deinde diuino deuouerant, anno poſt milleſimum centeſimum quadrageſimo quinto vita ceſſerit: Angelica verò ſuperſtes acceſſionem adiunxit ædibus, ac locum in monaſterij formam redegit, quem Cęleſtinus Secundus nobili priuilegio decorauit, ac virgines ab Eremitica vita, ad diſciplinam canonicorum regularium ſancti Auguſtini traduxit. Porro eędem S. Virgines ſub anno Domini 1280. intra Ciuitatem in monaſterium ſancti Matthiæ ab illis extructum ſeſe recipientes, habitum fratrum ſancti Dominici ſumpſerunt, vt notat Sigonius ſub eodem anno.

Demum in eadem Ciuitate Bononienſi eſt collegium Canoniſſarum noſtræ congtegationis, & genere, & numero cum primis nobile, quod ſancti Laurentij dicitur, & ſubeſt regimini Abbatis ſancti Ioannis in monte.

Caput vigeſimumquartum.

De Eccleſijs, ſeu Monaſterijs in Patriarchatu Gradenenſi, ſeu Venetiarum.

I. PAtriarchatus Gradenſis, ſeu Gradenenſis idem eſt cum eo, qui nũc dicitur Venetiarum: nam Ciuitate Gradenſi deſolata, & ferè conſumpta pattiarchalis dignitas ad Ciuitatem Caſtellanam, quæ & Venetiarum dicitur, circa annum humanæ ſalutis 1451. fuit tranſlata. Porro in eadem Ciuitate Venetiarum ſeqnentia canonici ordinis collegia recenſentur, quæ vel nunc etiam ſub Beati Auguſtini Regula degunt, vel ſaltem ab initio ſub illa fundata dignoſcuntur.

Primum ſanctæ Mariæ de Charitate, quod Marcus Iulianus clericus Venetus ſub Caliſto Secundo fundauit, & beato Petro Apoſtolo obtulit, ac deinde canonicis regularibus in cœnobio Portuenſi apud Rauennam conſiſtentibus, tenendum, & habitandum tradidit. Extant literæ Caliſti Secundi eidem Marco Iuliano directæ, quarum exemplum ab originali in eodem monaſterio ſeruato, quod Iacobus Venetus noſtræ Congregationis canonicus, & concionator, meus olim amantiſſimus diſcipulus, è ruderibus vetuſtatis tandem erutum tranſmiſit, hic ſubijcitur: *Caliſtus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilecto filio Marco clerico ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Chariſſimus, & venerabilis frater, & Legatus noſter P. Portuenſis Epiſcopus miſſis literis ſignificauit nobis, te poſſeſſiones tuas per manus ſuas beato Petro, eiuſq; Romanæ Eccleſiæ obtuliſſe, ſub cenſu annuo vnius bizantij. Vbi videlicet Eccleſiam ædificare deſideras, in qua ſub iure, ac dominio beati Petri regulares canonici conuerſentur, & nos ergo deuotionem tuam, & deſiderium approbantes oblationem ipſam ſuſcipimus, & pro te Omnipotenti Domino ſupplicamus, vt bonum, quod cępiſti opus, ad honorem ſuum, & ſalutem tuam te faciat conſummare. Præterea lapidem, quem in fundamento illius Eccleſiæ ponere debeas, mittimus, in eo tibi noſtrum conſenſum, & gratiam indulgentes. Datum Auerſæ VIIII. Kalend. Auguſti.* Licet dictis literis non ſit notatus annus datarum: conſtat tamen Caliſtum Secundum anno 1119. ad Pontificatum euectum, anno 1124. ex hac vita deceſſiſſe. Adſunt præterea literæ Innocentij Secundi, quibus Ioanni Priori Portuenſi, eiuſque fratribus mandat, ſupradictæ Eccleſiæ regimen quantocius aſſumere, aut eam alijs tegendam liberè dimittere, exemplum literarum eſt.

Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filijs Ioanni Priori, & fratribus ſanctæ Mariæ in Portu ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Filius noſter Marcus Iulianus Venetus à tempore prædeceſſoris noſtri bonæ mem. Papæ Caliſti, vouit Eccleſiam in honorem beatæ Mariæ conſtruere, & canonicos ibi regulares ſtatuere, cuius videlicet magiſterium eſt vobis conceſſum, verùm vos eius tardantes votum, nondum eam regere cępiſtis. Ne igitur pium eius euacuetur propoſitum, mandamus vobis, vt ſi commodum viſum fuerit, abſq; dilatione prædicti loci regimen aſſumatis: aut vt alios ibi poſſit ſubſtituere canonicos, liberè refutetis. Datum Piſis x. Kalend. Iulij. Cæterum eoſdem canonicos Portuenſes ipſius Eccleſiæ regimen ſuſcepiſſe, & in ea Collegium canonicorum ſtatuiſſe ſub Drudono Priore, conſtat authentico inſtrumento donationis ſiue ceſſionis factæ eidem Priori, & ſuis fratribus in dicta canonica ſanctæ Mariæ commorantibus, à nobili viro Ioanne quondam Antonij Polano de quadam petia terræ, poſita ſuper Canale ſancti Vitalis, rogato per manum Ioannis presbyteri, & notarij anno 1140. 2. Iulij in Riuo alto, cuius hoc eſt exemplum, ab authentico, quod ſeruatur in Archiuio prædicti monaſterij fideliter extractum.

Anno milleſimo centeſimo quadrageſimo ſecundo, Iunij in Riuo alto. Plenam, & irreuocabilem ſecuritatem facio ego quidem Ioannes Polanus filius quondam Dominici Polani de confinio ſancti Lucæ, cum meis hæredibus Eccleſiæ ſanctæ Mariæ canonicè ædificatæ ſuper allodium Marci Iuliani, & ædificandæ, & tibi Drudono presbytero, & Priori ipſius loci, & veſtris ſucceſſoribus, de vna petia de terra poſita ſuper canale ſancti Vitalis, quam prædictus pater meus acquiſiuit de bonis relictis à commiſſaria Stephani Lucarelli &c. & illam Drudono prædicto, & ſancto loco, & canonicis do, & offero, ad faciendum quidquid vobis placuerit &c. Ego Ioannes presbyter, & notarius compl. & robora. &c. Sed præter ſupradictam, alię quamplures ſub eodẽ ann. 1140.

inueniuntur factæ fuiſſe donationes eiſdem canonicis in eadem Eccleſia degentibus, quarum ibi authentica inſtrumenta in pergameno vetuſtiſſimo ſeruantur, vna videlicet ſub die 8. Maij, quæ talis eſt.

Milleſimo centeſimo quadrageſimo octauo menſis Maij in .... Ego quidem Helica ziani de Riuo alto de Confinio S. Trinitatis cum meis heredibus, & ſucceſſoribus pro diuino ſcilicet amore Dei, & remedio animæ meæ, parentum meorum ſimiliter .... in Dei, & Chriſti nomine do, dono, cedo, & offero Eccleſiæ Dei, & ſanctæ Mariæ de la Carità, quæ ædificata eſt in Riuo *alto ſub titulo ſanctę* Mariæ *in portu* Rauennatis *omnibus profuturis temporibus in perpetuum poſſidendum, & dominandum, videlecet vnam meam ſalinam poſitam in fundamento da Sablono, quæ eſt in lido &c.* Ego *Aegidius presbyter compl. & robora. &c.*

In hoc collegio, quod, vt vides ſub regimine Prioris, & canonicorum Portuenſium inſtitutum fuit, & membrum illius Congregationis per annos circiter ducentos, & quinquaginta manſit, multi viri ſanctitate, & doctrina illuſtres vixerunt, de quibus, & alijs ad illud ſpectantibus dicemus in noſtra Congregatione Lateranenſi, nunc enim ſolùm primariam illius originem indicare volui, propter nonnullos, qui ſibi ipſis blandientes, propria ignorantes, & aliena neſcientes, vt Ariſtoteles inquit in lib. peri herminias, de facili enunciant, ad pauca reſpicientes.

II. SEcundum igitur eſt Collegium ſancti Saluatoris, cuius Eccleſiam, quæ antea per Plebanos regebatur, Bonfilius re, & cognomine Iuſtus, cum eiuſdem Plebanus fuiſſet, canonicè inſtitutus, conſulente Henrico Dandulo Patriarcha Gradenſe in Collegium canonicorum regularium ſub beati Auguſtini Regula viuentium reformauit, quod inſtitutum cæteri illius Eccleſiæ presbyteri, & clerici libentiſſimè per aſſumptionem regularis habitus probauerunt. Verùm Epiſcopus Caſtellanus, qui & Venetiarum, quòd rem totam ſe neſciente geſſiſſent, illico, vt reſciuit, totis conatibus aggreſſus eſt diſturbare: nam cunctis presbyteris, & clericis dictæ Eccleſiæ canonicis regularibus effectis præcepit, ne amplius in illa Eccleſia officia diuina celebrarent. Sed totam pium opus clementiſſimus Pater miſericordiarum in nihilùm euaneſcere nullatenus permiſit: nam prædicto Patriarcha Gradenſi Romam profecto, rebusq; Innocentio II. ex ordine narratis, ille ſuo priuilegio Laterani dato ſub die 3. Maij anni 1141. dictam Eccleſiam, ac illius perſonas ſub protectione Sedis Apoſtolicæ recipiens, in ea Prioratum, & Conuentum canonicorum regularium inſtituit. Inſuper ad maius ſolatium illius viri Dei, & augmentum incœpti operis duos ex canonicis Eccleſiæ Lateranenſis ad illam Eccleſiam miſit, quorum alter dictus Petrus, Cato alter: ad quorum præſentiam ceſſauit perſecutio, & numerus Deo ſeruientium incrementum accepit. Priuilegium Innocentij confirmauit Eugenius III. per ſuas datas Brixiæ 13. Kalend. Septemb. 1148. & noua addidit, ſed & Anaſtaſius Quartus, & Adrianus Quartus, & Alexander Tertius, & Lucius Tertius, Innocentius Tertius, & alij Romani Pontifices, & Præſules ſacrum locum eximijs priuilegijs muniuerunt. Perſeuerauerunt ijdem canonici in prædicta Eccleſia continuata ſucceſſione, vſque ad annum 1400. quo anno ſi vera ſunt, quæ refert Ioannes Baptiſta Signius lib. 2. cap. 10. Bonifacius Nonus conceſſit Domino Ioanni Bono XXI. Priori, & ſuis ſucceſſoribus vſum Pontificalium. Subdit autem ibidem Signius hæc verba. 1
In initio ſchiſmæ 22. hæc canonica fuit omnino destructa, & priſtina regulari obſeruantia deformata ab adulterinis canonicis. Quare vacante hoc beneficio in Romana Curia fuit a Martino V. ann. 1427. commendatum Gabrieli Condulmerio Bononiæ Legato, Epiſcopo verò Senenſi, & S. Eccleſiæ Theſaurario. Quæ verba deſtruunt antecedentia, nam vigeſimum ſecundum ſchiſma non poſt ann. 1400. ſed anno 1124. accidit Cœleſtino Pſeudopontifice contra Honorium II. à ſchiſmaticis creato, ſed etiam poſt annum 1400. vſque ad 1439. nullum ſchiſma eſt excitatum: anno autem 1439. excitatum fuit ſchiſma 27. contra Eugenium Quartum. Durabat autem ſchiſma 26. inchoatum ann. 1378. quod ſub anno 1428. Clemente Octauo Antipapa ſpontè renunciante, finem accepit. Quare quod de ſchiſmate vigeſimo ſecundo comminiſcitur, & de canonica ſancti Saluatoris in illius initio deſtructa, & adulterinis prioribus, & canonicis, vt ingenuè fatear, non intelligo. hoc vnum ſcio, iſtud Collegium, ſicut alia pleraq; illorum temporum iniuria, canonicis deſtitutum, Gabrieli Cődulmerio S.R.E. Cardinali, qui poſtea fuit Eugenius Quartus fuiſſe commendatum, qui noſtros canonicos, ad quos præcipuum gerebat dilectionis affectum, rogauit, vt illius Eccleſiæ curam gererent, nocturnas, ac diurnas horas, & cætera officia diuina in illa perſoluentes: qui dicto obedientes per aliquod tempus prædictam Eccleſiam tenuerunt. Cæterum quòd aliam collegiatam, eamq; præcipuam ſanctæ Mariæ Charitatis obtinerent, in Eccleſia verò ſancti Saluatoris iuxta Ordinis conſtitutiones non ſatis commodè vitam ducere, ob nimiam ſecularium frequentiam, valerent, quos ob ius ex licentia quæſitum à clauſtris arcere non poterant, ac ob alias etiam cauſas nunc reticendas, in Generalibus Comitijs Rauennæ anno 1427. Dominica tertia poſt Paſcha Dominicæ Reſurrectionis habitis, de eadem Eccleſia dimittenda in hunc modum decreuerunt. *Item deliberatum eſt, quòd monaſterium ſancti Saluatoris de Venetijs omnino dimittatur: & quòd fiat reſponſio Domino Cardinali Senenſi, vt prouideat loco ſuo: quoniam intentio totius Capituli Generalis eſt, vt nullo modo teneatur. & ita determinauit, cum hac tamen conditione, quòd fratres vſque ad tres menſes incluſiuè, & non vltra ſeruiant Domino Cardinali, habitando in monaſterio, ita quod nihil exigant ab eo pro expenſis, ſed quod*

vult faciat ſecundum iudicium ſuum, ſed transacto termino trium menſium omnino,& ſine mora exeāt, quod vt fiat,pertinebit præcipuè Rectori Generali.

Noſtris verò ab eodem loco recedentibus, idem Cardinalis ad Pōtificatū euectus pro ea,quæ ſūma in eo erat Regularium ordines, & collegia reparādi voluntas,protinus Thomæ Rechanatēſi,& Maceratenſi Epiſcopo in mandatis dedit, vt de Religioſis ſub D.Auguſtini Regula militantibus,præter quàm de mendicantibus,vſq; ad viginti quinque perſonas colligeret, & in canonicos Eccleſiæ, & monaſterij ſancti Saluatoris prædicti aſſumeret, Superiorum etiam licentia ſuper hoc minime obtenta, vel requiſita,à qua tamen licentia noſtros per ſpeciales datas Florentiæ 15.Kalend.Februarij 1435. exceptos eſſe voluit. Tandem idem Pontifex anno 1442. 21. Iunij eandem Eccleſiam cum omnibus eius iuribus, & pertinentijs vniuit Congregationi ſancti Saluatoris Bononienſis.

III. DE prædicto monaſterio,& illius priuilegijs,& viris illuſtribus plura ſcribit Ioannes Baptiſta Signius in libris de Ordine, ac ſtatu canonico præſertim lib. 2. cap. decimo,apud quem ſit fides. Plura etiam perperam effundit Ioſephus Mozzagrugnus in ſuis libris de rebus geſtis canonicorum regularium, vt cum ſcribit lib. octauo, fol. 40. pag. prima, ſuos canonicos ſancti Saluatoris Venetiarum abſque vllo dubio antiquitate, nobilitate, & præeminentia erga canonicos ſanctæ Mariæ de Charitate gloriari, vt in ſuperioribus dictum eſt, & lib. ſeptimo fol. 7. pagina prima, & ſecunda, cum ſcribit: *Dato igitur priuilegio dictus Romanus Pontifex ad maius viri Dei ſolatium, & conſolationem conceſſit eiſdem duos fratres de Eccleſia Lateranenſi Petrum videlicet, & Catonem, & numerus Deo ſeruientium cœpit augeri. Hi canonici Lateranenſes, maximam noſtræ Congregationi autoritatem contulerunt, vt etiam nos à Lateranenſibus ante reformationes particulares pēdere profiteamur, & eum Lateranenſibus vnitos eſſe*, & eod. lib. fol. 14.pagina prima, cum dicit, canonicis ſanctæ Mariæ de Charitate volentibus ire de præ ſe in proceſſionibus ſeparatis à canonicis ſancti Saluatoris, Sereniſſimū Ducē Venetiarum iuſſiſſe,illos ire in loco inferiori ab illis ſancti Saluatoris, & poſtea lib. octauo fol. 40. colum. prima hoc factum ſuis applicat, tanquam ſi ſui illi eſſent, qui tunc in cœnobio ſancti Saluatoris degebant. Quæ illius pace falſa ſunt, neque illius ſcopo vllatenus deſeruiunt: nam quod primo loco ait, monaſterium ſancti Saluatoris antiquitate præſtare monaſterio ſanctæ Mariæ de Charitate, ſi de monaſterio, & collegio canonicorum regularium intelligi velit, abſolutè falſum eſſe conuincitur, ex vtriuſque fundatione ſuperius notata. Rurſus quod ſecundo loco ſubdit, duos illos canonicos ex monaſterio Lateranenſi miſſos ab Innocentio Secundo ad Eccleſiam ſancti Saluatoris maximam autoritatem contuliſſe ſuæ Congregationi, vt ipſi quoque, qui ſunt canonici ſancti Saluatoris de Bononia nuncupati, à Lateranenſibus ante reformationes particulares ſe pendere profiteantur, ſilentio potius explodendum eſt, quam ratione confutandum. quam enim autoritatem huic congregationi Lateranenſes illi contulerunt, quæ non niſi poſt annos ducentos, & ſeptuaginta ab illorum profectione ad dictam Eccleſiam ſancti Saluatoris, in mundo eſſe cœpit,in qua canonica ſancti Saluatoris antiqui illi canonici ſiue ab Innocentio Secundo Pontifice Maximo, ſiue à Bonſilio de Iuſtis inſtituti,multis annis antequam canonici Saluatoriēſes de Bononia eò accederent, penitus, atque penitus extincti erant? At inquiet, nos in eorum loco ſubrogati ſumus. ſed cur non à pari dicunt, Diuum Benedictum, & alios eiuſdem inſtituti ſanctiſſimos viros magnam autoritatem ſuæ congregationi contuliſſe, vt meritò gloriari poſſint, ſe à Benedictinenſibus deſcendiſſe? nam conſtat in eorum locum ſubrogatos fuiſſe in cœnobijs ſancti Michaëlis de Candiana, ſancti Danielis de monte Apono Diœceſis Paduanæ, ſancti Sebaſtiani aliàs ſancti Rufini apud Mantuam, ſanctæ Sophiæ Beneuentanæ, & alijs præcipuis illius congregationis, eadem enim de vtriuſque ratio eſt, ne latum vnguem diſtans. Tandem quod ait,canonicos s.Saluatoris Venetiarum ex decreto Principis Venetiarū in proceſſionibus de an.1391. habitis,canonicos ſanctæ Mariæ Charitatis præceſſiſſe,quid commune habet cum ſuis Saluatorienſibus de Bononia? vel quid iſtis modernis ex Eremitis Ilicetanis in canonicos transformatis, cum illis s.Saluatoris antiquis,veris,originarijs, & vt ſic loqui liceat,naturalibus canonicis communè,excepta domo,quam illis penitus extinctis,iſti obtinēt, vel nomine canonicorum,vel priuilegijs ex largitate Apoſtolica impetratis? canonici s. Mariæ de Charitate,qui tunc erant,& qui nūc ſunt, cum illis antiquis s.Saluatoris Venetiarum eiuſdem naturæ, ac inſtituti erāt:& ob eam cauſam in publicis proceſſionibus ſub vna Cruce tanquam vnum corpus ſimul incedebant. Cæterū antiquo inſtituto s. Saluatoris alterato,& tandem extincto illi s.Marię de Charitate ſuum locum obtinuerunt,qui illis non ex decreto Principis Venetiarū,ſed de iure cōgruebat,digniorē ſuper omnes ordines regulariū,ita demū poſt longos litium amphractus ſummo Pōtifice decernente. Noui autem canonici s.Saluatoris,vt qui de illis antiquis nullatenus ſunt, ſed recēs poſt monachos inſtituti, nouiſſimum ſimiliter locū tenēt infra omnes ordines monaſticos, ſupra Fratres Prędicatores.& tamē iactat confidēter hic autor,abſq; vllo dubio antiquitate,nobilitate, & præeminentia erga canonic.s.Mariæ de Charitate,ſe & ſuos gloriari vt dictum eſt,dum de s.Saluatore ageretur.

TErtiū collegiū eſt s. Clementis de Orphano vocatū,quod vnà cum xenodochio illi contiguo ante annum ſaltem 1160.fundatum conſtat ex inſtrumento conceſſionis factæ ab Epiſcopo Ariminenſi nomine Alberico Lothario Priori ſancti Clementis de Orphano,& illius ſucceſſoribus in perpetuum,ad inſtantiam Domini Patriarchæ Gradēſis, IV.

de quadam Eccleſia S. Iacobi de Secundo nũcupata cum omnibus ſuis pertinentijs, quod inſtrumentum fuit rogatum Arimini per manum Saſſo Ariminenſis ſcribę communitatis anno 1173. die 10. Ianuarij, & extractum ex Authentico per manum Gabrielis Scibani S. Palatij Notarij anno 1231. die 11. Februarij: ſed & Ioſephus Mozzagrugnus lib. 1. in fine refert, lectas literas Benedicti XII. ſub Bulla plumbea, atteſtantes Ioannem XXII. illius prædeceſſorem contuliſſe monaſterium ſancti Clementis cum Xenodochio in ripa Canalis Orphani Caſtellanenſis Diœceſis, conſtructum à Petro Gatiloſo Veneto anno 1141. canonicis regularibus, tunc vacans per deceſſum Domini Nicolai de Arimundo in perſonam D. Nicolai de Beneuenuris canonici regularis monaſterij ſancti Spiritus, licet diuerſi habitus, apud quem autorem quoad hoc ſit fides. Ad iſtud monaſterium primò delatæ ſunt ex Alexandria reliquiæ ſancti Confeſſoris, & Patriarchæ Aniani, quæ poſtea in Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Charitate fuerunt tranſlatæ, vbi nunc in veneratione habẽtur. demum iſtud monaſterium canonicis deſtitutum dicto monaſterio s. Mariæ de Charitate noſtræ cõgregationis fuit vnitum ab Eugenio Quarto per ſuas datas iv. Nonas Decemb. an. 1432.

Quartum eſt ſancti Spiritus Venetiarum. iſtud monaſterium ferunt circa annum 1140. cum Xenodochio contiguo exſtructum, quod an verum ſit neſcio. hoc certum, ſi vera ſunt quæ de collatione monaſterij ſancti Clementis Ordinis canonicorum regularium, facta à Ioanne XXII. Domno Nicolao de Beueuenutis canonico item S. Spiritus proximè ſunt narrata, viguiſſe ab antiquo tempore diſciplinam canonicam in dicto monaſterio. Cæterum & illud quoque canonicis deſtitutum varia paſſum eſt diſcrimina. tandem circa annum 1430. idem inſtitutum canonicorũ regularium denuo recepit, quod hactenus ſeruat: qui canonici regulares s. Spiritus cõmuniter dicuntur, de quibus infra ſermo redibit.

Quintum eſt s. Helenæ, quod ab inſtitutione canonici Ordinis extitiſſe, oſtendit hiſtoria tranſlationis reliquiarũ s. Helenæ Conſtantini matris ex ciuitate Bizantio ad prædictum monaſteriũ s. Helenę, quæ ſic habet. *Anno 1213. Duce Petro Ziano Aicardus canonicus regularis ex monaſterio ſui Ordinis Conſtantinopolitano, clam ſuſtulit corpus S. Helenæ, quod Venetias tranſlatũ in ſuo monaſterio S. Helenæ dicato locauit.* Quanquã de hoc monaſterio aliud reperire nõ potui, niſi quod de an. 1407. cũ canonicis eſſet penitus deſtiturũ, monachis Oliuetanis conceſſum eſt, qui vſque in hodiernũ diem illud detinent.

V. SExtum eſt s. Georgij in Alega, quod ab inſtitutione fuiſſe collegium canonicorum regulariũ, ac in eo diſciplinam canonicam viguiſſe, oſtendunt literæ Greg. XII. per quas idem monaſterium canonicis ferè deſtitutum, quippe qui ad vnum ſolum Priorem, & duos fratres conuerſos redacti fuerant, eodem Priore nomine Ludouico Balbo conſentiente, ex Regulari tranſtulit in collegium canonicorum tunc ſecularium, qui s. Georgij de Alega vocantur in quibus literis hæc inter alia habentur. *Sane petitia pro parte dilecti filij Ludouici Prioris monaſterij S. Georgij in Alega per Priorem ſoliti gubernari, Ordinis S. Auguſtini Caſtellanenſis Diœceſis, nobis nuper exhibita continebat, quod monaſterium prædictum, in quo ab olim laudabiliter viguit obſeruantia regularis, & eius inſtituta Apoſtolica fuerunt per Sedem Apoſtolicam approbata, à longis retroactis temporibus extitit, prout exiſtit huiuſmodi regulari obſeruantia deſtitutum, &c.* Hæ literæ habentur in nouo Bullario Romano inter conſtitutiones Gregorij XII. conſtitutione prima, quæ eſt Bulla inſtitutionis canonicorum ſecularium S. Georgij in Alega nuncupatorum.

Septimum eſt monaſterium S. Crucis quod nũc à Collegio ſacrarum Virginum Ordinis . . . tenetur: illud enim prius monaſterium canonicorũ regularium fuerat, teſte Sanſoino in ſua Venetia in deſcriptione illius monaſterij.

Octauum eſt S. Antonij Venetiarum, cuius Eccleſia primò fuit vnita monaſterio S. Saluatoris Venetiarum tunc Congregationis S. Saluatoris de Bononia per Sixtum Quartum anno 1471. die 19. Octobris. Deinde anno 1475. 29. Auguſti ab eodem Pontifice ſeparata, & in Prioratum dictæ Congregationis erecta. cuius Prioribus Innocentius Octauus, & Alexander Sextus, ad inſtantiam Ducum Venetorum vſum Pontificalium, & alia priuilegia conceſſerunt.

Præter ſupradicta verò collegia canonicorum eſt etiam in eadem ciuitate Caſtellana ſeu Venetiarum, monaſterium cum primis nobile ſacrarum Virginum canoniſſarum noſtræ congregationis ſancti Danielis nuncupatum, cuius tamen regimen Abbas S. Mariæ Charitatis anno 1604. iuſtiſſimis, & honeſtiſſimis ex cauſis, in manibus Illuſtriſſimi Patriarchæ, necnon etiam Sereniſſimi Ducis, quibus iubentibus ante centum circiter annos prædeceſſores illius coacti illud ſuſceperant, ſponte reſignauit, & ita congregationem præter expectationẽ grauiſſimis curis liberauit. In eadem Ciuitate erat aliud collegium canoniſſarum S. Mariæ de Virginibus, quæ neſcio, an nunc etiam cum regula canonica perſeuerent.

Caput vigeſimumquintum.

De Eccleſijs, & Monaſterijs exiſtentibus in Patriarchatu Aquileienſe, ac in toto Dominio Venetorum.

PAtriarchalem Eccleſiam Aquileienſem ſanctus vir Apoſtolicus Hermagoras D. Marci diſcipulus, aut potius ipſe Marcus Euangeliſta primus fundauit, & cum nulli dubium ſit, ijſdem illam inſtitutis, ac legibus plantaſſe, quas Romæ à B. Petro didicerat, L

dicerat,

dicerat, quibuſque Eccleſiã Alexãdrinam fundauit, extra difficultatẽ remanet, Eccleſiam Aquileienſem ſub regulari diſciplina clericorum communiter viuentium fuiſſe inſtitutam, nec minori certitudine credendum eſt, idem inſtitutum in ea vſque ad omnimodam illius euerſionem ſub Totila ſecutam, retentum fuiſſe, nam & Diuus Hieronymus in continuatione Chronici Euſebij Pamphili circa annum Domini 378. Olympiade verò 289. in laudem clericorum Eccleſiæ Aquileienſis ſcribit, quos veluti choros Beatorum commendat. illum vide. Nec dubium in eodem Aquileienſi Patriarchatu multa olim fuiſſe canonicorum noſtri Ordinis collegia, quandoquidem ille vnus cum Gradenſi eidem finitimo pro vna integra Prouincia ad capitulum Prouinciale celebrandum à Benedicto XII. fuerat determinatus. Verùm viciſſitudines temporum, & Barbarorum frequentiſſimæ in illam Prouinciam irruptiones, incurſiones, populorum euerſiones, quas non ſemel ſuſtinuit, illorum monumenta deleuerunt, paucis ſeruatis, quorum vel adhuc veſtigia remanent, vel ſaltem in locorum tabularijs memoria eſt conſeruata, ex quibus, quæ venari licuit, hic fideliter ſubijcimus.

In Diœceſi Cenetenſi in Caſtro Conegliani eſt vetuſtum collegium canonicorum regularium olim Ordinis ſancti Marci, nunc Ordinis s. Auguſtini, & noſtræ congregationis Lateranenſis, cui per Sixtum Quartum ſub anno 1478. fuit vnitum.

In ciuitate Taruiſij cœnobium S. Quadraginta Martyrũ olim membrũ congregationis s. Frigdiani Lucenſis, nunc cum ſuo capite noſtræ congregationi vnitum, & multis priuilegijs, & viris claris exornatum, de quibus in noſtra congregatione Lateranenſi ſermo erit.

In eadem ciuitate Prioratus vetuſtiſſimus ſanctę Mariæ de Bethleem nuncupatus, cum à tempore immemorabili conuentu eſſet deſtitutus, & commendatus per reſignationem nobilis viri Doymi de Valuaſono, fuit ab Innocentio Octauo an. 1490. eidem monaſterio ſanctorum quadraginta martyrum vnitus.

In eadem ciuitate monaſterium ſancti Pauli erat Canoniſſarum, quæ paucis ab hinc annis habitum mutauerunt.

II. IN ciuitate Patauina Eccleſiam s. Iuſtinę nunc monachorum Caſſinenſium, & ante illos Cluniacenſium, antea collegium canonicorum regularium extitiſſe fatentur Gloſſa in cap. ex literis & ibidem Oſtienſis de officio iudicis delegati.

In Diœceſi Patauina ab antiquiſſimo tempore fuiſſe collegium canonicorum regularium, indicat locus, qui nunc etiam tertio circiter milliario verſus Orientem ab vrbe diſtans, Canonica vulgariter nuncupatur.

In eadem verò ciuitate Patauina eſt Abbatiale cœnobium cum inſigni Bibliotheca noſtræ congregationis ſancti Ioannis in Viridario nuncupatum.

In eadem ciuitate eſt conuentus Prioralis canonicorum regularium s. *Spiritus* Venetiarum, qui s. Michaëlis dicitur.

In eadem ciuitate eſt Prioratus s. Antonij de Vienna nuncupatus, olim membrum s. Antonij Venetiarum congregationis s. Saluatoris Bononienſis, poſtea in Prioratum diſtinctum erectus per Pium Quartum anno 1563.

In Diœceſi verò Patauina eſt præcipuum cœnobium Abbatiale ſancti Michaëlis de Candiana eiuſdem cogregationis, ac illi vnitum per Nicolaum Quintum, cum prius eſſet monachorum Ordinis s. Benedicti, vt patet ex libro taxarum Apoſtolicarum.

In eadem Diœceſi eſt aliud Abbatiale cœnobium s. Danielis prope Aponum eiuſdem congregationis, à Pio Secundo illi vnitum, cum prius eſſet Ordinis s. Benedicti, ex eodem libro taxarum Apoſtolicarum.

IN ciuitate Vicentia eſt Abbatiale cœnobium s. Bartholomæi, cum alio de Pane in ſacco ſibi vnito, noſtræ congregationis, antea Ordinis s. Marci, de quo ſuo loco dicendum erit. III.

In Diœceſi Vicentina erat Prioratus conuentualis canonicorum regularium Ordinis D. Marci, cuius Prioris meminit Honorius Tertius in literis Confirmationis Regulæ, & Conſtitutionum eiuſdem Ordinis D. Marci datis anno 1218. Vocabatur dictus Prioratus s. Euſebij de Seratico. Verùm præter contenta in dictis literis amplius nihil de illo potui inuenire.

In ciuitate Veronenſi collegium s. Georgij, quod nunc tenent canonici s. Georgij de Alega nuncupati, antea fuerat canonicorum Regularium Ord. s. Auguſtini, qui exactis quibuſdam monialibus ob ſolutam vitam, & ad alia monaſteria translatis, ad illud regendum vocati fuerunt à Pellegrino illius Eccleſiæ tunc Curatore, & conſentiente ciuitatis Epiſcopo anno humanæ ſalutis 1127. de quo Hieronymus à Curte nobilis Veronenſis in ſua hiſtoria lib. 15. hæc inter alia ſcribit: *Hic (ſcilicet Pellegrinus Archipresbyter) qui paulò plus quinque annis iſtam Eccleſiam tenuit, ductus deuotione, egit vt anno 1127. ad illius regimen Canonici Regulares S. Auguſtini ponerentur, & ita fuit, Epiſcopo rem probante, quemadmodum legitur in quibuſdam libris vetuſtiſſimis, & authenticis illius monaſterij, in quibus ad literam ita legitur. Cum ſit quod monaſterium S. Georgij in Braida de Verona quoddam mulierum, ac monacharum fuerit cœnobium, Diaboli tamen potius quàm Dei templum, & quaſi proſtibulum: idcirco in remedium animæ noſtræ volentes illud reformare, Canonicos ſub regula D. Auguſtini perpetuò famulãtes in eo ordinare voluimus. & poſt pauca. Rexerũt RR. Canonici Eccleſiã prædictam, & monaſterium vſque ad annum 1295. eo maiori ſanctitatis, Religionis fama redolentes, quo maiori licentia, & ſcandalo Moniales antea vixerant, atque in hunc modum locus virtutum Seminarium euaſerat, & morum optimorum gymnaſium, quibus mediantibus multa priuilegia, & immunitates*

tate à Summis Pontificibus, & ſeculi Principibus obtinuerunt: bonorum etiam affluentia plurimum ditati, Deo oſtendente quantum ad bonorum etiam temporalium incrementum, vitæ ſanctitudo proſit. Hæc dictus autor, & alia, quæ apud illum videri poſſunt. quando verò, & quas ob cauſas canonici regulares loco ceſſerint, diuinare non poſſum.

Apud Veronam in monte Donico ciuitati immi nenti eſt Abbatiale cœnobium congr. s.Leonardi, ſanctorum ſeminarium, de quo in Lateranenſi congregatione plura dicenda.

In ciuitate Veronenſi erat Prioratus conuentualis canonicorum regularium Ordinis s.Marci, cuius mentio habetur in literis Honorij Tertij proximè citatis, quod s.Spiritus appellabatur.

IV. IN ciuitate, & Diœceſi Brixienſi multa fuiſſe olim collegia noſtri Ordinis, vel ex hoc ſolùm coniectare licet, quòd in capitulo Prouinciali Papienſi ſæpius memorato vnus viſitator pro ſolis monaſterijs, & Eccleſijs canonicorum regularium in Epiſcopatibus Brixienſi, & Laudenſi fuerit cōſtitutus. Ea verò, quorum nomina ex actis dicti Capituli, vel alijs veridicis ſcripturis colliguntur, quæq; hactenus, vel per ſe, vel alijs monaſterijs vnita ſuperſunt, hæc ſunt.

Primum Abbatiale cœnobiū s. Afræ, ſeu verius SS. Fauſtini, & Iouitæ ad ſanguinem, vel s. Saluatoris vetuſtiſſimum,& nunc noſtræ congregationis: dicitur autem SS.Fauſtini,& Iouitæ ad ſanguinem, quòd ſit locus plurimorum S.Martyrum ſepulchro, & Reliquijs venerandus, de quibus Galeſinus in Martyrologio ſub die 7. 11. & 16. Ianuarij, & ſub die 12. Februarij, & alij, ſed & nos in lib. de congregatione Lateranenſi ex inſtituto dicemus. Nunc quod ad illius antiquitatem attinet, in actis ſæpe dicti Capituli Papienſis recenſetur Præpoſitus monaſterij SS. Fauſtini, & Iouitæ, ad ſanguinem, & videtur fuiſſe idem et, qui in ingreſſu Capituli ſermonem habuit, quique inter Definitores ipſius Capituli fuit renunciatus. Quare decipiuntur, qui non ante annum 1516. quo tempore noſtri, monaſterio s. Saluatoris Suburbano, vbi tunc degebant hoſtiliter euerſo, intra dictam Eccleſiam ſeſe receperunt, illam noſtri Ordinis canonicos habuiſſe arbitrantur, cum longè ante illud tempus, nimirum 1340. conſtet, Eccleſiam ſanctorum Fauſtini, & Iouitę ad ſanguinem canonicorum conuentum non ignobilem habuiſſe, qui ſub cura Præpoſiti degebant. Sed & longè ante annum illum 1340. fuerunt ibidem clerici canonici, ſi vera ſunt, quæ de prædicta Eccleſia Ioannes Philippus noſter lib. 3. cap. 32. ſcribit, in ea ſiquidem ſtetiſſe Beatum Dominicum, & ibi habitam ſedem, ac menſam, in qua ipſe glorioſus ſanctus ſtudebat, quæ cum maxima veneratione ſeruaretur: ibi quoque B. Guallam Ordinis Prædicatorum, & poſtea Brixienſem Epiſcopum, dum eſſet in campanili, Beati Dominici animam vidiſſe, quam in Paradiſum Angeli ferebant. Iſtud monaſterium conuentu tandem deſtitutum anno 1523. canonicis noſtris, monaſterio ſancti Saluatoris Suburbano bellorum ruinis euerſo, fuit conceſſum, vt infra dicemus.

Secundum eſt monaſterium ipſum s.Saluatoris in Suburbijs ciuitatis Brixiæ conſtitutum, cum altero monaſterio Canoniſſarum eiuſdem ordinis ſibi vnito, quibus inuicem vnitis Gregorius Nonus inſigne priuilegium conceſſit anno 1232. & Pontificatus ſui quinto, quod quidem priuilegium ſic incipit: *Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Dilectis filijs Præpoſito s.Saluatoris, & s.Mariæ iuxta Brixiam, eiuſq; fratribus, & ſororibus tam præſentibus, quàm futuris regularem vitam profeſſis in perpetuum. Religioſã &c.* Reliqua ſi vacat, videre poteris in libro Indultorum noſtræ congregationis pag. 146. & ſequentibus huius etiam monaſterij ſub titulo Præpoſituræ in actis Capituli Papienſis mentio habetur, in hoc monaſterio regularis obſeruãtia per tot viciſſitudines temporum vſque ad noſtram reformationem in loco Friſionariæ factam durauit, noſtris verò ibidem reformatis, Præpoſitus dicti monaſterij cum ſuis canonicis reformationem ipſam ex animo ſuſceperunt, & noſtræ congregationi fuerunt vniti, & ita viguit in eodem monaſterio diſciplina canonica vſque ad annum 1516. quo anno in obſidione ciuitatis ſolo fuit æquatum. Conuentus verò, & Præpoſitura cum titulo ſancti Saluatoris intra vrbem, & Eccleſiam olim ſanctæ Afræ, ſiue Sanctorum Fauſtini, & Iouitæ ad ſanguinem, per Clementem Septimum anno 1523. tranſlata.

Tertium eſt s. Ioannis deforis, cuius ſimiliter ſub titulo Præpoſituræ in actis eiuſdem capituli mentio habetur. Ferunt ante canonicos moniales quaſdam ibi conſediſſe. Verùm cuius Ordinis eſſent, vel quo tempore loco ceſſerint, mihi hactenus incompertum: hanc Præpoſituram nunc obtinent canonici congr. s. Saluatoris de Bononia per Innocentium Octauum anno 1485. eidem congregationi vnitam.

Quartum eſt s.Petri in Olineto, cuius Præpoſitum, Capitulum Prouinciale Papienſe anno 1340. celebratum, in numerum Definitorum Capituli ſequentis elegit. iſtud monaſterium nunc tenent canonici Regulares ſancti Georgij de Alega nuncupati.

Quintum eſt ſancti Alexandri, quod vſque ad annum 1400. Canonicos Regulares tenuiſſe oſtendunt inſtrumenta authentica in Archiuis cœnobij ſancti Saluatoris eiuſdem ciuitatis Brixienſis ſeruata.

Sextum eſt s.Mariæ Magdalenæ apud Brixiam, quod iam dudum canonicis deſtitutum, & in fabricis, excepta Eccleſia, propemodum cōſumptum, Eugenius Quartus anno 1441. eidem monaſterio s.Saluatoris vniuit.

Septimum eſt monaſterium, ſeu Prioratus olim conuentualis s. Georgij de Monte Claro Diœceſis Brixienſis, cuius Prior in Actis ſupradicti Capituli Papienſis memoratur, qui Canonicis deſtitutus, eidem cœnobio s.Saluatoris eſt vnitus.

Erat

Erat prope eandem Ciuitatem Monaſteriũ Canoniſſarum S.Mariæ nuncupatum, & Monaſterio Sancti Saluatoris vnitum, & ſub regimine Præpoſiti eiuſdem Monaſterij degẽs, cuius meminit Gregorius Nonus in Priuilegio eiſdẽ Monaſterijs conceſſo, cuius mentio habita eſt ſuperius hoc eodem capite. Verùm illud cum dicto Monaſterio S.Saluatoris de anno 1516. fuit euerſum, & forte ante illud tẽpus nullæ amplius erant ibi Sanctimoniales.

In eadem Ciuitate erat aliud Monaſterium Canoniſſarum S.Catharinæ nuncupatum. extant literæ Eugenij Papæ Quarti datæ anno 1443. quibus Præpoſito s.Ioannis Brixienſis mandat, vnire dicto Monaſterio s.Catharinæ domum s.Lucæ in Burgo s.Alexandri, & hoſpitale s.Ioannis de foris Brixiam Ordinis Humiliatorum, & hoc ad ſupplicationem ciuitatis. quarum literarum exemplum habetur in noſtro Archiuio Romano.

V. ECcleſia Bergomenſis inter præcipuas, eaſq; vetuſtiſſimas, in quibus apud Italos diſciplina Canonica à ſanctiſſimis Apoſtolis inter Clericos inſtituta, & a D.Auguſtino reparata olim viguit iure ac meritò numerari debet. de iſta Eccleſia aliquid dicturus, vt rei amplitudini, ac ſermonis breuitati conſulam, ea ſolùm hic referam, quæ Bartholomæus de Peregrinis Ciuis Bergomenſis, ac Presbyter in ſuo libro de Sacra, ac fertili vinea Bergomẽſi ex diuerſis authenticis, catholiciſq; libris, & ſcripturis diligenti cura collegit, qui liber editus eſt Brixiæ apud Ludouicum Britannicum. v. Idus Iulij M.D.LIII.

Igitur hic autor 1.par.cap.7. de s.Proiectitio Bergomenſis Eccleſiæ Archidiacono differens in hunc modum ſcribit. *Proiectitius primus Bergomenſis Archidiaconus per annos ſeptẽ, menſes ſex, hanc Sanctiſſimam vineam cuſtodiuit, & ſibi coadiutores, ſucceſſoreſq; elegit quadraginta clericos, qui ſecundum Regulam, moreſque Apoſtolorum viuerent. Hæc ex epitaphio eius, & ex tertio Libro Chronicarũ D.Ioãnis Mariæ Mediolanenſis Canonici Regularis, & ex hiſtoria ipſius ſcripta in lib.3.cap.1. & 2. de Antiquitatibus, & geſtis Diuorum Bergomenſium, & cap.2. einſdẽ primæ partis. Anno Chriſti 654. ſurrexit in vinea magnus ille colonus, & Beatus Paſtor Io.Epiſcopus noſter, &c. & infra. Hic ſanctiſſimus Paſtor numerum Canonicorum, & prouentus mirum in modum auxit, & quicquid ex victu honeſto, ac veſtitu ſupererat, in Eccleſiæ ſuæ beneficium dabat, vna denique, eadẽq; menſa communis omnibus, vnus habitus, vna regula, atque vnus ordo Apoſtolicus in Canonica Diui Martyris Alexandri ingiter ſeruabatur, &c.* Et infra. *Hæc breuiter collegimus ex antiqua Longobardorum hiſtoria Pauli Diaconi lib.6. cap.6. & 9. & ex Priuilegijs trium Imperatorũ Caroli Tertij, Arnulphi, Berengarij Primi. ex parte 5. lib.14.cap.26.30. & 40. Chronicorum Bartholomæi de Oſſa Bergomatis, & ex 4. lib. Chronicorum D.Ioannis Mariæ Mediolanenſis, & ex lib. Pontificum Platinæ Cremonenſis, & ex epitaphio eius, & vt cõſtat ex quadam ſcriptura in quodam ſaxo ſculpta. Fara. & ex Memoriali Epiſcoporum Bergomi Ionitæ Clarenſis. Rurſus ex cap.19. einſdem primæ partis. Beatus Adalbertus Carimalus nobilis ciuis Bergomenſis vineam collabentem, ciuitatemq; ipſam bis ab Vngaris combuſtam, ac dirutam reformauit: templumq; in Vrbis medio, quod antea Beatæ Agneti dicatum fuerat Parochiale, illud amplificans Cathedrale templum s.Vincentij martyris conſtituit, & canonicam. Poſtea medium canonicorum numerum canonicæ S.Alexandri in recentiorem Canonicam prædictam S.Vincentij tranſtulit, & ibi iuxta Apoſtolorum Regulam, vt antea in Canonica D.Alexãdri degebant, ipſi quoque viuerent, conſtituit. & hoc fuit anno Chriſti 896. & Epiſcopatus ſui anno ſecũdo. Rurſum ex cap.23. einſdem 1.par. In hanc vineã intrauit Reginfredus, qui hanc non more anteceſſorũ ſuorum regulariter gubernauit, ſed tanquam paſtor mercenarius, ad quem non pertinebat de ouibus, canonicos ſuos ex Regulari, & honeſta valdè ad ſecularem, nimiſq; liberam vitam tranſire, eoſq; vagari permiſit. Hoc factum eſt anno Chriſti 1012. & Pontificatus ſui 16. menſe 7. quo anno è vita migrauit die 28. Decembris. Hæc ex dicto memoriali.*

Præſtat etiam huius autoris teſtimonio ad maiorem dilucidationem hiſtoriæ, & veritatis aliud ſubnectere ex canonico Regulari acceptum, ſed ab eo, qui eadem Bergomenſis Eccleſiæ monimẽta diligentiſſimè luſtrauerat, Ioanne Philippo noſtro ex lib.3.cap.24. acceptum, quod ſic ſe habet. *In Epiſcopatu Bergomenſi erant canonici Regulares: legitur enim in antiquis ſcripturis ipſius Eccleſiæ, quòd primò viuebant in communi iuxta morem Ieroſolimitanæ Eccleſiæ, ſub ſancto Narnio, & Viatore Epiſcopis, & poſtea tempore Syluestri Papæ Primi floruit ſub ſancto Proiectitio Archidiacono, & tempore ſancti Ambroſij ſub ſancto Iacobo Martyre: deinde tempore Iuniperti Longobardorum Regis floruit ſub ſancto Ioanne Epiſcopo, & Martyre. tandem ſub ſancto Adalberto Epiſcopo, & Cardinale. In ipſo Epiſcopatu adhuc eſt refectorium canonicorum, & Regula Patris Auguſtini in choro Eccleſiæ.* Hæc Io.Philippus, qui cum Bergomi eſſet, quando iſta ſub anno 1529. ſcribebat, & fateatur tunc temporis Refectorium Canonicorum, & Regulam D. Auguſtini in Epiſcopatu, & Eccleſia Bergomenſi viſa, duo mihi euidenter probat. Alterum, Regularem obſeruãtiam in aliqua ſaltem dictarum Eccleſiarum (duæ quippè erant Eccleſiæ, ſancti Alexandri vna, s.Vincentij altera) longiùs poſt annum 1012. durauiſſe, alterum, canonicos Bergomenſes canonicos Regulares, ac ſub Beati Auguſtini Regula degentes verè extitiſſe: non autem canonicos communem vitam ſponte, & ſine votorum emiſſione ducentes, vt recentiores ſcribunt.

PRæter verò ſupradictas maiores Eccleſias ſanctorum Alexandri, & Vincẽtij, aliud erat Collegium noſtrorum canonicorum perantiquum ſancti Georgij de ſpino, cuius nunc etiam veſtigia cum Eccleſia extra ſuburbium s.Leonardi cernũtur, de quo in prææallegato libro de Vinea Bergomẽſi p.2. cap.40. VI.

c.48.hæc habes: *Militabat etiam Deo in hac vinea in temporibus (ſcilicet anno 1319. venerabilis Dominus Melchior de Traruſſis, Prior monaſterij ſancti Georgij de Spino fundati extra portam colonij, Ordinis Canonicorum Regularium, qui anno ſequenti videlicet 1320. principium dedit conſortio Carceratorum Bergomi. Hæc ex primo, & ſecundo capite regulæ ipſius conſortij, & ex alijs ſcripturis antiquis.*

In eadem ciuitate Bergomenſi eſt cœnobium Abbatiale s. Spiritus noſtræ congr. ex quo viros ſãctitate, & doctrina illuſtres habuimus, de quibus inferius.

In ciuitate Cremenſi eſt cœnobium Abbatiale s. Benedicti noſtræ congregationis, cum nonnullis Parochijs ſibi ſubiectis, de quo in congregatione Lateranenſi.

In Diœceſi Tridentina, quæ licèt ſit in Comitatu Tirolis, & extra dominium Venetorum, eſt tamẽ in Patriarchatu Aquileienſi, cuius ſuffraganeus eſt Epiſc. Tridentinus, duæ ſunt inſignes Præpoſituræ canonicorum regularium, de quibus ex actis viſitationum Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſ. DD. Card. Madrucij Epiſcopi Tridentini hæc pauca accepi. *In Diœceſi Tridentina ſunt duæ Præpoſituræ Canonicorum Regularium ſancti Auguſtini, altera ſancti Michaëlis ad decem milliaria, à ciuitate diſtans, altera ſanctæ Mariæ ad portam clauſam vulgò Gries nuncupata. Harum Præpoſiti ex ipſarum gremio eliguntur, & vſum mitræ, & baculi obtinent*

Caput vigeſimumſextum.

De Eccleſia Mediolanenſi, & alijs Eccleſijs, & Collegijs Canonicorum Regularium exiſtentibus in toto Dominio, & Metropoli Ducatus Mediolani.

I. CVm ex multorum probatæ ſatis fidei Autorum relatione docuerimus, canonicum inſtitutum, ſecundum quod Beatiſſimus Pater Auguſtinus factus Hipponenſis Epiſcopus illius Eccleſiæ canonicos reformauit, illum in Italia, & præſertim apud Inſubres in Eccleſia Mediolanenſi didiciſſe, rem ſuperfluam agere videremur, ſi Mediolanenſem Eccleſiã ab inſtitutione regularem fuiſſe pluribus confirmare niteremur, quod nunc admonendum cenſemus, ſolùm eſt, duas olim fuiſſe Mediolani maiores Eccleſias, quæ pro temporum viciſſitudine pro Cathedralibus deſeruiebant, alterã s. Teclæ, s. Ambroſij alteram, & quidem poſterior nunc etiam ſupereſt proprio nomine retento. Verùm Prior ſolo æquata in eam magnificentiſſimam, & propè admirabilem formam, quæ nunc cernitur renouata, quæque nunc ſola Eccleſia Metropolitana reputatur. Cæterùm in vtraque per multa tempora canonicorum regularium inſtituta viguiſſe, probatione non indiget. Nam quod ad Eccleſiam s. Ambroſij ſpectat, illius canonici vſque ad tempora Io. Andreæ Clementinarum Gloſſatoris Regulares erant. Vide quæ ille notat in Clementina prima in verbo Monaſterijs, de electione. obijt autem Io. Andreæ anno 1348. ex Cardinali Bellarm. in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis: poſtea verò ex regularibus facti ſunt ſeculares. De Eccleſia ſanctæ Teclæ minor poteſt eſſe difficultas, cum in antiquo Pontificali pro forma ſolemnis profeſſionis à canonicis regularibus emitti ſolitæ, repoſita fuerit forma profeſſionis canonicorum ipſius Eccleſiæ s. Teclæ. Ferunt etiam inueniri adhuc cartulas profeſſionum quorundam illius Eccleſiæ canonicorum, quas tamen non vidi, ſed ex relatione virorum fide dignorum didici, qui illas fatebantur vidiſſe: ſed & ſanctus Carolus Borromæus eiuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopus maximè laborauit, vt illam ad primæuum inſtitutum quadantenus ſaltem reduceret, quòd canonicos Mediolanenſes olim regulares fuiſſe authenticis documentis didiciſſet, prout in illius vita habes. Quo verò tempore canonici dictæ Eccleſiæ ex ſtatu regulari ad ſecularem defecerint, hactenus non inueni: ſuſpicor tamen circa annum 1000. id accidiſſe, quod coniectari licèt ex his, quæ pro Eccleſia Mediolanen. reformanda geſſit B. Petrus Damiani.

II. PRæter verò Eccleſiam ipſam Metropolitanam alia multa recenſentur canonici Ordinis collegia, quorũ nonnulla, vel ex regularibus ſecularia ſunt effecta, vel canonicis deſtituta, ad alios aliorum ordinum regulares tranſierunt: Alia verò licèt valde pauca primæuum regularium canonicorum inſtitutum adhuc retinent. Ex his Primum eſt collegium s. Laurentij vetuſtiſſimum, & incolatu s. Aquilini Colonienſis canonici, & martyris, & tandem illius reliquijs decoratum, nunc factum ex regulari ſeculare.

Secundum eſt s. Stephani in Brolio nuncupatum, cuius Præpoſito, & fratribus Innocentius III. in hunc modum ſcribit: *Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Præpoſito, & fratribus ſancti Stephani in Bralio, &c. Cum pro dilecto filio Al. Marcellino Subdiacono noſtro preces vobis miſiſſemus Apoſtolicas, & præceptum, vt ipſum in fratrem veſtrum, & canonicum recipere deberetis, titulati Eccleſia veſtra hoc in ſuum præiudicium fieri aſſerentes, ne procederetur &c.* & infra. *Si verò (quod non credimus) mandatum noſtrum nolueritis adimplere, noueritis nos dilecto filio Guiſcardo de Arſag. Canonico Mediolanenſi in mandatis dediſſe, vt vos ad ea, quæ præmiſimus, exequenda per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, compellat.* Habetur hæc epiſtola in ſecundo libro epiſtolarum Innocentij Tertij, pagina 426. ſed & iſtud etiam collegium ex regularibus ad ſeculares defecit.

Tertium eſt s. Satyri in quo antiquitus fuiſſe

duplex collegium (ſicut etiam apud ſanctum Ambroſium) alterum canonicorum regularium, alterum monachorum, Baſilius noſter Sirenius authenticis ſcripturis, quas apud ſe habet, perhibet comprobari, quas ſcriptutas, quoniam ego non vidi, apud illum ſit fides.

Quartum ſancti Barnabæ extra portam Tonſam, in quo ſtetiſſe Canonicos regulares ſub regimine Prioris vſque ad annum circitet 1500. fatetur, qui illos vidit Auguſtinus Ticinenſis, dum monaſterij noſtri Caſoretani apud Mediolanum Præfecturam teneret, in ſecunda parte ſui Dilucidarij Chriſtianarum Religionum, & Syluester Maurolicus in hiſtoria omnium Chriſtianarum Religionum libro quinto, pagina 599. poſtea verò canonicis deficientibus, clerici regulares Congregationis ſancti Pauli Decollati ſubintroducti, ſui Ordinis prima fundamenta ibidem ponentes, Barnabitę ſunt exinde nuncupati.

Quintum ſanctæ Mariæ de Creſcentiaco, tertio ab vrbe milliario verſus Orientem poſitum, quod eſt vetuſtiſſimum, & caput congregationis olim extitit, vt & præclariſſimorum virorum ſeminarium, inter quos duo Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales fuerunt. nunc noſtræ Lateranenſi congregationi vnitum, de quo infra dicendum erit.

Sextum ſancti Georgij de Brinate apud Ticinum amnē 20. à ciuitate milliario remotum, quod Vrbanus Pontifex huius nominis Tertius ex Patricia familia de Cribellis in ſuo allodio paterno fundauit, & bonis patrimonialibus dotatum, Canonicis Regularibus ſanctæ Mariæ de Creſcentiaco donauit, quod nunc etiam, Deo adiuuante, canonici noſtræ congreg. tenent. de quo infra in congr. Later.

Septimum eſt monaſterium s. Petri de Vlmo, quod idem pijſſimus Pontifex, & in ordinem canonicum ſummoperè propenſus, in alio allodio paterno excitauit, & bonis patrimonialibus ſimiliter locupletauit teſte Seuerino Caleo in quadam epiſt. ad Io. Cribellum eiuſdem collegij s. Petri de Vlmo Præpoſitū, quæ præmittitur libro Euſebij Corradi Mediolanen. cuius eſt titulus: *Reſponſio pro venerabili, & erudito Dei prædicatore D. Dominico Canonico Regulari contra quendam fratrem ord. Erem.* Ex qua etiam epiſt. habetur canonicos regul. in monaſterio ſub Præpoſito item regulari vſque ad annum ſaltem 1478. quo anno liber eſt impreſſus, permanſiſſe. Præpoſitus eiuſdem monaſterij capitulo Prouinciali apud Papiam anno 1340. celebrato interfuit, ac in eo inter Definitores capituli renunciatus. Nunc locus canonicis deſtitutus, monaſterium deſtructum, Eccleſia vix ſuperſtite, & bona illius, quæ maximos prouentus reddunt, commendata.

Octauum eſt monaſterium Campi mortui nuncupatum à nobiliſſima familia de Mantegacijs fundatum, continentis in eo Canonicis Regularibus, qui per multa tempora illud tenuerunt. Nam & in ſæpę memorato capitulo Papienſi huius monaſterij, & illius Prioris mentio habetur. Sed quanquam eſſet de Iure patronatus familiæ de Mantegacijs, neque alij, quàm canonici Regulariter profeſſi ex fundatoris diſpoſitione poſſent inſtitui Priores, patronis reclamantibus, clericis ſecularibus eſt commendatum, & diſciplina canonica penitus ſublata.

Nonum eſt Abbatiale cœnobium noſtræ con- III.
gregationis de Caſoreto 2. ab vrbe milliario foris portam Orientalem à Religioſiſſimo viro Petro de Tancijs anno 1405. fundatum, de quo in congr. Lateranenſi.

Decimum eſt Abbatiale cœnobium ſanctæ Mariæ Paſſionis noſtrę congregationis inter præcipua Mediolani collegia Regularium numerandum, à Reuerendiſſimo D. Celſo Dugnano Abbate Generali nouo periſtitilio magnificentiſſimo auctum, & alijs fabricis, tam pro vſu canonicorum, quàm etiam ad excipiendos hoſpites. cui operi tam præclaro Gabriel Citadinus, qui nunc eidem monaſterio præeſt Abbas digniſſimus non parum contulit, de quo in congr. Lateranenſi ſimiliter dicemus.

Vndecimum eſt ſancti Celſi congreg. s. Saluatoris Bononienſis, quod illis conceſſum fuit à Paulo Quarto anno 1548. per ſuas datas tertio idus Martij. erat Ord. D. Benedicti ex lib. taxarum Apoſtolicarum.

Duodecimo tandem loco numerari poteſt collegium ſacrarum Virginum canoniſſarum ſanctæ Mariæ Annuntiatæ noſtræ congr. quod & regularis vitę ſanctimonia, & virginum primæ nobilitatis numero cum primis floret.

In ciuitate Cremonenſi Eccleſia collegiata ſanctæ Agathę, cuius Præpoſitus vtitur inſignibus Pōtificalibus, à prima fundatione fuit canonica regularis. illam enim pij quidam ex Cremonenſibus, proprijs ſumptibus erexerunt circa annum ſalutis 1080. cuius regimen canonicis regularibus ſtatim commiſerunt. Eam verò Vrbanus Papa II. anno 1096. ſub protectione Sedis Apoſtolicæ recepit, quam ipſe ac illius prædeceſſor Gregorius Septimus, nec non etiam ſucceſſores Paſchalis, & Caliſtus Secundi, Eugenius, Alexander, Lucius, Vrbanus, Cœleſtinus, Innocentius III. & alij multis, ijſq; ampliſſimis priuilegijs communierunt. Inter quæ præcipuum, quo nunc etiam illius Eccleſiæ Præpoſiti vtuntur, eſt priuilegium vſus mitræ, & baculi, & aliorum habituum pontificalium, quod ab Alexandro, & Lucio Tertio conceſſum firmauit Vrbanus Tertius. In dicta Eccleſia per annos circiter quadringentos viguit diſciplina canonica ſub regula D. Patris Auguſtini, nam in priuilegio, quod Nicolaus V. anno 1452. tertio nonas Februarij Rectori noſtro Generali, & cæteris noſtræ congr. Prælatis contra fugitiuos, & apoſtatas conceſſit, ſic habetur: *Prælatis verò quibuſcunq; tales ſuſcipientibus, ac recipientibus, præſertim dilecto filio Bono de Vſpirellis Præpoſito Monaſterij ſanctæ Agathæ Cremonenſis per Præpoſitum ſoliti gubernari, qui vt aſſeritis nonnullos ex dilectis filijs*

Canonicis Lateranenſibus prætextu quarũdam literarum Apoſtolicarum recepit, ac recipere tentat, quibus literis etiamſi motu proprio, & ex certa ſcientia à nobis emanauerint, derogamus, illaſque omnino quoad Canonicos Lateranẽſes prædictos annullamus, & pro infectis haberi volumus. Quatenus eoſdem canonicos fugitiuos à ſe ſuiſq; locis penitus, & omnino expellere intra competentes per vos eis, & eorum ſingulis præfigendos terminos peremptorios ſtudeant, & procurent &c. Verùm paulatim zelo diſciplinæ canonicæ frigeſcente, eadem canonica ex regulari effecta eſt ſecularis.

In eadem ciuitate, eſt cœnobium Abbatiale s. Petri ſeptem Eccleſias Parochiales partim in ciuitate, partim in Diœceſi Cremonenſi, & Bergomenſi ſub ſe habens, de quo in noſtra cong. Lat.

In eadem ciuitate eſt Prioratus s. Pauli Parochialis, in quo Prior cum duobus canonicis, & vno conuerſo reſident, eidem tamen Abbatiali cœnobio ſubiectus, & vnitus.

In eadem ciuitate, ſiue in illius Suburbijs erat perantiquus Prioratus conuentualis, ſeu monaſterium ſanctæ Mariæ de Valle Viridi, congregationis, vt opinor, canonicorum Regularium Vallis Viridis nuncupatæ: nam dictam congregationem in Prouincijs Galliarum, & Italiæ, ac etiam vtriuſque Siciliæ, viris, & monaſterijs, non parum fuiſſe dilatatã, teſtatur Syluester Maurolicus in ſuo libro, quem mare Oceanum omnium Religionum adtitulauit pagina mihi trigeſima octaua, vbi data opera de hac congregatione ſcribit, & inter alia illius monaſteria, iſtud de quo nunc agimus, nominatim recenſet. hoc inſuper addens, prædictam congregationem non ſolùm collegijs canonicorum, verum etiam Sacrarum Virginum Canoniſſarum in Italia olim abundaſſe: quæ res ſuſpicandi anſam præbet, alterum monaſterium Sanctimonialium eiuſdem ciuitatis Cremonæ, quod Vallis Viridis dicitur, ab antiquo tempore Canoniſſarum dictæ congr. extitiſſe; quibus nihilominus deficientibus, moniales Ordinis Ciſtercien. ad illud ſunt trãslatæ.

In eadem ciuitate ſiue in eius ſuburbijs, erat Prioratus s. Pelagiæ Ordinis canonicorum regularium s. Marci, cuius Prior nouiſſimus fuit M. Hieronymus Vida Cremonenſis, poſtea Prior ſancti Sylueſtri apud Tuſculanum à noſtro Abbatiali cœnobio Romano s. Mariæ Pacis pendentis, demum Albæ Epiſcopus. nunc Seminario clericorum ciuitatis Cremonenſis vnitus.

In ciuitate, ac Diœceſi Laudenſi fuiſſe olim monaſteria canonici Ordinis non pauca, indicio eſſe poteſt Viſitator, qui in capitulo Prouinciali Papiæ habito pro ſolis monaſterijs in Epiſcopatibus Brixię. & Laudẽ. exiſtẽtibus fuit deſtinatus. nã in actis illius capituli ſic legitur: *Dominus Præpoſitus monaſterij s. Io. de foris Brixiæ viſitare debeat, & teneatur omnia monaſteria, Eccleſias, & loca exiſtentia in ciuitatibus, & Diœceſibus Brixien. & Laudenſi.* Verùm quæ clades ciuitatem cũ illius Diœceſi contriuerint, ex hoc accipe, quod nõ ſolum omnia monaſteria prędicta, verùm etiam illorũ nomina funditus ac penitus deleuerunt. eſt nunc in eadem ciuitate monaſterium s. Romani Parochiale noſtræ congr. cum Abbatia s. Mariæ de Riolo ſibi vnita, de quo in Lateranenſi congregatione ſermo redibit.

IN Eccleſia Papienſi per ſanctum Syrum Marci IV. Euangeliſtæ diſcipulum fundata clericos more Apoſtolico in communi viuentes inſtitutos, præter Auguſtinum Ticinenſem, alij quoque autores non ignobiles affirmant. & ſane ita dicendum eſſe conuincunt, quæ de communi vita clericorum primitiuæ Eccleſiæ ſuperius tradidimus, vſque ad Vrbanum Primum, & Sylueſtrum Primum inter omnes clericos ſeruata. nec illud omittendum, quod Sigonius libro decimo de Epiſcopis Bononienſibus in Actis Ioannis Epiſcopi narrat, celebratum videlicet anno 872. apud Ticinum Concilium, ac in eo definitum, vt Epiſcopi proximum Eccleſiæ clauſtrum inſtituerent, in quo ipſi cum clero regulariter Deo militarent. Recenſentur in ciuitate, ac Diœceſi Papienſi collegia canonici Ordinis non pauca, quorum nonnulla vel penitus extincta, vel illorum domus ad alios Ordines translata: quædam verò nunc etiam ſub regulari diſciplina perſeuerant. hæc autem ſunt.

Primum Regale cœnobium D. Petri in cœlo aureo ſanctiſſimi Patris Auguſtini Reliquiarum theſauro inæſtimabili ornatum, & locupletatum, quod ſemel ſub Regula canonica fundatum, per ſummam rerum viciſſitudinem inſtitutum canonicorum regularium ſemper tenuit. de quo libro 1. in fine plura dicta ſunt, ſed plura adijcienda, quæ in libro ſequenti de congregatione Lateranenſi referemus.

Secundum s. Iuentij eiuſdem ciuitatis, quod collegium circa annum 1100. à quodam nobili ciue Papienſi ex familia de Canetanoua fuit inſtitutum ea lege, vt in eo Præpoſitus cum ſeptem canonicis regulariter, & communiter viuerent, ſecundum regulam B. Patris Auguſtini. Extant Innocentij Tertij literæ ad Præpoſitum, & fratres s. Iuentij, quibus quendam clericum in fratrem, & canonicum recipi mandat, & locum ei, & ſtallum in choro aſſignari, & etiam beneficium. Vide ſuſpicari poſſumus, illos temporibus Innocentij Tertij iam à regulari obſeruantia relaxatos, quanquam non taliter, vt præbendas deſignatas haberent: ſiquidem pro illo vno clerico, quem in canonicum recipere nolebant, ſex alios in canonicos admiſerant, vt ex forma dictarum literarum patet. Iſtud collegium nunc ſeculare penitus eſt effectum, in quo Præpoſitus cum paucis canonicis reſidere ſolet. Literæ Innocentij habentur libro decimo, pag. 56.

Tertium fuit ſancti Ioan de Cimiterio in Suburbio ciuitatis Papien. quod licèt nunc ſolo ſit æquatum, ac penitus extinctum, conſtat nihilominus fuiſſe monaſterium canonici Ordinis non ignobile, quod Lucius & Innocẽtius Tertius ſuis priuilegijs confouere, & ſub protectione Sedis Apoſt. recipere

non

non ſunt dedignati. Habetur priuilegium ab Innocentio Tertio eidem monaſterio ad exemplum alterius à Lucio illius prædeceſſore cõceſſum lib. 1. epiſtolarum pag. 230. cuius exemplum hic ſubijcere non abs re futurum exiſtimaui. illud eiuſmodi eſt.

Innocentius Epiſcopus &c. N. Præpoſito s. Ioannis de Cimiterio, einſq; fratribus tam præſentibus, quàm futuris canonicè ſubſtituendis in perpetuum. effectum iuſta poſtulantibus &c. & infra, *& præfatam Eccleſiam s.* Ioannis *in* Papienſi *ſuburbio ſitam, in qua diuino mancipati eſtis obſequio, ad exemplar fælic. record. Lucij Papæ prædeceſſoris noſtri ſub* B. Petri, *& noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti pagina communimus, ſtatuentes vt ordo canonicus qui ſecundum Deum, &* B. Auguſtini *regulam in eadem* Eccleſia *inſtitutus eſſe dignoſcitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obſeruetur. Præterea quaſcunq; poſſeſſiones &c. in quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis, locum ipſum, in quo præfata* Eccleſia *ſita eſt cum omnibus pertinentijs ſuis,* Eccleſiam *s. Mariæ poſitam in porta aurea cum omnibus pertinentiis ſuis,* Eccle*ſiam s. Mariæ poſitam in Caſtello* Lomphranchi *cum pertinentiis ſuis, & plebem, quæ dicitur rete, cum omnibus pertinentiis ſuis. Sanè cum Generale interdictum &c. ſepulturam quoque &c. obeunte verò te &c. Datum Laterani per manum* Rainaldi Domini *Papæ Notarii, Cancellarii vicem agentis. 18.* Cal. Iannarii, *indictione ſecunda,* Incarnationis *Dominicæ anno 1198. Pontificatus verò* Domini Innocentii *Papæ Tertii anno 1.*

V. QVartum fuit ſancti Marcelli in eadem Ciuitate, quod erat Præpoſitura, & erat membrum congregationis ſanctæ Crucis Mortarienſis, vt conſtat ex priuilegijs Vrbani Papæ Tertij, & Benedicti Duodecimi, Præpoſito, & canonicis Mortarienſibus elargitis, in quibus iſtius Eccleſiæ ſpecialis mentio habetur. In hoc monaſterio manſerunt canonici Mortariẽſes etiam poſtea quàm illorum caput noſtræ Congregationi fuit per Sedem Apoſtolicam vnitum vſque ad annum milleſimum quinquageſimum, & ſupra, quos Auguſtinus Ticinenſis, qui aliquot annos poſt illud tempus ſuperuixit, fatetur ſe in eodem monaſterio, & in habitu canonicorum regularium incedentes vidiſſe, & quanquam cœnobium ipſum Mortarienſe cum omnibus ſuis membris fuiſſet noſtræ congregationi per Sedem Apoſtolicam vnitum: tamen vnio quoad hoc membrum, ſicut & multa alia ob potentiorum violentiam effectum habere non potuit, vnde tandem canonici regulares defecerunt, & bona commendata. manent ibi pauci clerici ſeculares.

Quintum fuit ſancti Victoris foris portam nouam eiuſdem ciuitatis, & membrum eiuſdem ſanctæ Crucis Mortarienſis, ſub titulo præpoſituræ, cuius in dictis priuilegijs mentio habetur, & in quo canonicos Mortarienſes in habitu vſque ad ſupradicta tempora ſtetiſſe teſtatur idem Ticinenſis, qui illos vidit, quod poſtmodum ſucceſſu temporis ſimiliter perijt, illius bonis commendatis. Extant quædam ſcripturæ in Archiuo noſtro Romano ad hanc Præpoſituram ſpectantes.

Sextum eſt Prioratus olim conuentualis s. Spiritus de Columbina dictæ Ciuitatis, qui temporibus Alexandri Sexti, & Iulij Secundi iam erat conuentu deſtitutus, & cuidam aulico commendatus. Extant in eodem Archiuo noſtro s. Mariæ de Pace Romano quamplures literæ Apoſtolicæ ad illum ſpectantes, cum bullis plumbeis, quas vidi, & legi. nunc eſt Xenodochium puerorum Orphanorum eiuſdem Ciuitatis Papienſis.

Septimum eſt monaſterium s. Petri herbæ amaræ nuncupatum, quod an eſſet in Ciuitate Papienſi, an in Comitatu neſcio: quia illius mentionem in ſolis libris taxarum Cameræ Apoſtolicæ inueni, ſub titulo monaſterij Ordinis s. Auguſtini, quod non eſt dubium intelligendum de ordine canonicorum regularium.

OCtauum eſt Præpoſitura s. Albini apud caſtrum Mortariæ. hanc præpoſituram Carolus Magnus fundauit in honorem s. Euſebij Vercellenſis Epiſcopi, & Martyris, tradente Vincentio Beluacenſi lib. 23. Speculi hiſtorialis cap. 169. vbi ſcribit: *Hortante igitur B. Albino cum cęteris Epiſcopis, & Abbatibus, vt* Eccleſia *ibi fabricari, & interfectorum corpora ſepeliri iuberentur, fabricata ſunt ibi duę* Eccleſia, *vno iuſſu Regis, qua dedicata eſt in honorem* B. *Euſebij Vercellenſis: altera iuſſu Reginę in honorem* B. *Petri.* Plura ibi proſequitur Beluacenſis præſertim de duobus ſocijs, & Carolo Magno familiaribus, Amico, & Amelio, in congreſſu Caroli Magni cum Rege Deſiderio ibidem interfectis, & tumulatis. de quibus illum conſule. ac etiam ſupra cap. 162. & Diuum Antoninum ſecunda parte Hiſtoriæ tit. 14. cap. tertio in principio, & nouiſſimè Carolum noſtrum Nouarienſem Epiſcopum in ſua Nouaria lib. primo pagina vigeſimatertia, & ſequentibus, nam ea pars agri, & caſtri Mortarienſis, in qua prædictæ Eccleſiæ fuerant exſtructæ, ad Epiſcopatum Nouarienſem olim ſpectabat, quæ nunc Viceuanenſi ſubditur. Porro eadem Eccleſia temporum ſucceſſu in honorem ſancti Albini Epiſcopi, & Confeſſoris curantibus canonicis regularibus, fuit dicata. Verùm ne nominum æquiuocatione decipiatis, aduerte, quatuor fuiſſe Albinos, ſanctitate, & doctrina conſpicuos, quorum duo eidem Carolo noti, & familiares extiterunt. Primus fuit ſanctus Albinus canonicus regularis, & Abbas monaſterij Tranſlacenſis, & deinde Epiſcopus Andegauenſis, cuius feſtum agitur primo die Martij. hic Concilio Tertio Aurelianenſi ſubſcripſit. quare decipitur Trithemius in lib. trigeſimo de viris illuſtribus Ordinis ſancti Benedicti cap. 103. illum inter monachos D. Benedicti referens, cum fuerit ſancto Benedicto coætaneus, & ætate ſuperior. nam Concilium Tertiũ Aurelianenſe an. 537. VI.

vt in volumine 2. Conciliorum, vel anno 540. vt Baronius tom. 7. ſub illo anno, celebratum fuit. Alter fuit Scotus ſiue Hybernus ex inſtituto ſancti Patritij, quem cum ſocio nomine Clemente ad partes Galliarum applicantem, idem Carolus, quòd eſſent viri ſanctitate & doctrina conſpicui primum honorificè ſuſcepit, mox altero apud Pariſios retento, alterum nomine Albinum Papiam miſit, qui & Ticinenſe Gymnaſium primus fundauit, in monaſterio ſancti Auguſtini commoratus, quod monaſterium ſancti Petri in cœlo aureo fuiſſe reor. Hæc habentur ex hiſtoria Arelatenſi. Sed clarius ex libro de Geſtis Caroli Magni, quem paucis abhinc annis Henricus Caniſius inter alios libros Antiquarum lectionum edendum curauit, in cuius libri initio ferè ita legimus: *Alterum verò nomine Albinum in Italiam direxit, cui, & monaſterium ſancti Auguſtini iuxta Ticinenſem Vrbem delegauit, vt illuc ad eum, qui voluiſſent, ad diſcendum congregari potuiſſent.* Tertius autem extitit Albinus Alcuinus Anglus, quem ad Carolum Magnum pro Rege Anglorum legatione functum, ille apud ſe retinuit, & monaſterio Turonenſi præfectum in honore habuit. Qui iuſſu Caroli Magni homilias Patrum in vnum collegit, de quo idèm autor libri de Rebus geſtis Caroli Magni loco citato ita ſubiungit: *Audito autem Albinus de natione Anglorum, quàm gratanter ſapientes viros ſapientiſſimus Regum Carolus ſuſciperet, conſcenſa naui, &c.* Hunc Albinum nonnulli eundem eſſe putant cum illo, cuius meminit Beda in Proœmio Hiſtoriæ gentis Anglorum, quod creditu difficile videtur: namille, cuius Venerabilis Beda ibi meminit, ſanctorum Theodori Epiſcopi, & Adriani Abbatis diſcipulus fuit, & iam ætate grandæuus, & Abbas Reuerendiſſimus erat, quo tempore Beda librum illum ſcribebat, nimirum anno Domini 731. vt ex proœmio, & ex fine illius hiſtoriæ apparet. Cæterùm Carolus Magnus anno ſeptingenteſimo quadrageſimo ſexto, natus eſt, & anno 814. ſeptuagenarius occubuit, ex Epitaphio illius Mauſolæo inſcripto cuius meminit Baronius tomo nono ſub anno octingenteſimo decimo quarto, numero octuageſimo. Adhæc Albinus ille Carolo Magno notiſſimus circa annum Domini 778. eodem Carolo magno Imperante, & iam apud Longobardos regnante, potiſſimum florebat, vt ex Continuatore hiſtoriæ Anglicanæ ipſius Bedæ deducit Baronius, ſub eodem anno 778. numero 13. & ſequentibus, quo tempore neceſſe erat, Albinum illum, cuius Beda in Proœmio librorum ſuorum meminit, aut vita functum, aut ſenio propemodum confectum extitiſſe. Demum Albinus, quem Beda memorat, Beatorum Theodori & Adriani diſcipulus fuit: At Albinus, Carolo familiaris, non Theodori, & Adriani in Cantuaria, ſed Egberti Eboraci diſcipulus fuit, vt illemet epiſtola ſua ad Carolum Magnum fatetur, cuius verba notauit Baronius ſub eodem anno 778. numero 14. quare puto, duos fuiſſe Albinos natione Anglos, alterum Bedæ Sinchronum, & forſan ætate maiorem, qui Adriano in munere Abbatiali apud Cantuariam ſucceſſit: alterum Iuniorem, qui Eboraci Gymnaſium aperuit, & poſtmodum in Gallias migrauit, vt ſint numero quatuor eiuſdem nominis, Primus Epiſcopus Andegauenſis. Secundus Anglus, diſcipulus Ss. Theodori, & Adriani, Abbas Cantuarienſis. Tertius diſcipulus Egberti, qui ſub Carolo magno in Gallias migrauit, & Turonenſi monaſterio eſt præfectus. Quartus Scotus, ſiue Hybernus, qui cum ſocio Clemente in Gallias veniens, Papiam eſt deſtinatus. Hos Albinos Hiſtorici confundentes ſæpe decipiuntur, ac decipiunt, nam Albinus, qui apud Papiam Carolo adfuit, Albinus Andegauenſis eſſe non potuit, qui multò ante vita exceſſerat: neque etiam fuit Albinus Alcuinus, qui apud Turones manſit: ſed Albinus Scotus, quem Vincentium per errorem, Epiſcopum vocare arbitror, illum Andegauenſem cum iſto confundentem; niſi forte & hic Quartus Albinus ad Epiſcopalem dignitatem fuit euectus, quod eſſe potuit, ob præcipuam illius doctrinam, & ſanctitatem. Porro ſanctus Albinus, cui prædicta Eccleſia prius ſancto Euſebio nuncupata, poſtea fuit dicata, eſt ſanctus Albinus Epiſcopus Andegauenſis, quem non ſolùm canonici regulares, verùm etiam omnes populi Galliarum in magna ſemper veneratione habuerunt. Sed decipi Vincentium, & cum illo ſanctum Antoninum ſecunda parte, titulo decimo quarto, capite ſecundo, §. decimo, ex hoc conuincitur, quòd putent, Beatum Albinum Andegauenſem floruiſſe ſub Anaſtaſio Secundo Imperatore. In hac igitur Præpoſitura canonicorum regularium inſtitutum per tempora longiſſima dignoſcitur permanſiſſe. Verùm ingruentibus procellis bellorum, quibus non ſemel Inſubria conflagrauit, ipſi tandem canonici loco cedere coacti fuerunt, maximè quòd campeſtris ſit locus à Caſtro Mortariæ, milliario, & amplius remotus: bona verò dictæ Præpoſituræ nunc ſecularibus commendantur, ſub titulo tamen Præpoſituræ Ordinis ſancti Auguſtini, vt patet ex collatione facta per Pium Quintum anno 1565. pridie Idus Iunij in perſonam Blaſij de Guarnario clerici Caſalenſis, cuius exemplum cum multis alijs ad eam ſpectantibus habetur Romæ in Archiuo noſtro ſanctæ Mariæ de Pace.

VII. Nonum eſt monaſteriũ s. Crucis Mortariæ anno 1080. à Dño Adamo Clerico Mortarieñ fundatum, quod ſtatim in magnam cõgregationem coaluit, ab Vrbano Secundo, ac etiam Innocentio Secundo proprijs manibus dicatum, ab illis, & alijs ſummis Pontificibus ingentiſſimis priuilegijs munitum, ſæpe deſtructum, ſæpe reædificatum, ex quo viri ſanctitate, ac etiam dignitate Illuſtriſſ. prodierunt, de quo infra in congr. Mortarien. & lib. ſeq. in congr. noſtra Lateranen. nam nunc eidem congr. cum aliquot illius membris manet vnitum.

Deci-

Decimum eſt Prioratus ſanctæ Mariæ de Carbonaria, membrum eiuſdem monaſterij, & congregationis Mortarienſis, cuius in priuilegijs Innocenrij Secundi, Eugenij Tertij, & aliorum ſequentium Pontificum mentio habetur, ſicut aliorum nonnullorum Prioratuum dictæ Congregationis Mortarienſis, qui olim in Diœceſi Papienſi reperiebanrur, vt Prioratus ſancti Petri de Cantiano nunc de Cereto monaſterio s. Crucis modò vnitus, Prioratus ſanctæ Mariæ apud Caſtrum Gemi nunc factus ſecularis, Prioratus s. Andreę apud Ticinetum. de quibus inferius dicemus. Hic Prioratus de Carbonaria fuit vnitus monaſterio s. Petri in cœlo aureo per Clementem Septimum anno Dom. 1524. ſexto idus Aprilis.

Vndecimum eſt Abbatiale cœnobium s. Epiphanij noſtræ Congregationis. de quo lib. ſequenti dicemus.

Duodecimum s. Stepbani in Campanea extra muros Papiæ, cum Eccleſijs ſibi ſubiectis s. Mariæ in Campo, & s. Petri in Sylua, quod erat Congregationis s. Rufi ex lib. Priuilegiorum dictæ Congregarionis.

VIII. IN eadem Ciuitate Papienſi, eſt Collegium ſacrarum Virginum Canoniſſarum, quæ reguntur per Abbatem dicti monaſterij s. Epiphanij, quod etſi non ſatis conſtare poſſit, quo tempore, vel à quibus primò fuerit fundatum, conſtar nibilominus eſſe perantiquũ ante Pontificatũ Ioannis Papæ XXII. nam idem Ioannes anno 1316. & ſui Pontificatus primo, digniſſimo priuilegio ipſas canoniſſas ibi degentes communiuit. vocatur monaſteriũ s. Mariæ Ioſaphatis, quod in Palatio à Theodorico Rege Gothorum exſtructo, in quo & Rex Alboinus habitauit, fundatum Breuentanus lib. 3. ſuæ hiſtoriæ cap. 1. ſcribit.

Ex autbenricis quoque monumentis, & ſcripturis, quæ in eodem monaſterio reperiunrur, aliud etiam monaſterium canoniſſarum eiuſdem ordinis olim fuiſſe, conuincitur in ſuburbijs Ciuitatis ſancti Victoris nuncupatum: adſunt enim Scripturæ, quæ illius meminerunr ante annum 1274. ſed propter bellorum incurſiones, & frequentes ruinas, eædem canoniſſæ parum tutè ſe in dicto loco amplius conſiſtere arbitratæ, ſub anno 1452. eo relicto, intra Ciuitatem, & in monaſterium prædictum s. Mariæ ſe receperunt, & illis ſunt vnitæ, quarum vnionem primùm Iacobus Borromæus Papienſis Epiſcopus eodem anno die 22. Iulij, deinde Nicolaus V. anno ſequenti 1453. ſecunda Ianuarij confectis literis probauit.

In Caſtro Mortariæ eſt monaſterium canoniſſarum noſtræ congregationis s. Caſſiani nuncupatum, quod regitur per Præpoſitum ſanctæ Crucis.

IX. ECcleſiam Nouarienſem, cuius primus Epiſcopus fuit s. Gaudentius s. Euſebij Vercellenſis Epiſcopi, & martyris diſcipulus, & peregrinationis Orientalis Comes indiuiduus, per eundem ſanctum Gaudentium regulariter fuiſſe inſtitutam, vetus & conſtantiſſima Nouarienſium traditio eſt, quam illius Eccleſiæ tabularia vetuſtiſſima confirmant. Adſtipulatur Carolus à Baſilica Petri Nouarienſis Epiſcopus in ſua Nouaria lib. 2. pag. 241. de eodem ſancto Gaudentio ira ſcribens. *Diſcipulus fuit ſancti* Euſebij *Epiſcopi Vercellenſis, Lectoris officio iu ea Eccleſia functus eo duce, & magiſtro vel ſuſcepit, vel iam ſuſceptam perfectius coluit cauonicæ vitæ diſciplinam, boc ei tribuitur ſacris literis, quibus* Eccleſia *Nouarienſis eius laudes colit, ac celebrat. bac in antiquis membrauis babentur. bæc iu ore* Nouarienſium *adbuc ſonaut, poſitus in iuuentute beatus Gaudentius ſtudioſè rectam ſecutus eſt uormam canonicæ vitæ.* Hæc ille. Idem prorſus ante illum ſcripſerat Ioannes Baptiſta Plotus Iur. C. in repetitione l. ſi quãdo C. vnde vi, & in Indice, in verbo Nouaria. Neque verò in ſola primaria, ſeu cathedrali Eccleſia verùm etiam in omnibus parochijs monaſteria clericorum idem beatiſſimus Pater noſter Gaudentius inſtituit, quemadmodum in eius legenda habetur, quod ipſe ædificauit per parochias, monaſteria, & cellas, & pater effectus eſt, innumerabilium clericorum. Quantum verò in eadem Eccleſia Nouarienſi regularia canonicorum inſtituta durauerinr, ex clauſtris canonicorum argue, quę adhuc prope maiorẽ Eccleſiam intueri licet, præter innumera collegia, quorum vel ruinæ adhuc ſupereminent, vel ſaltem memoria in Cartophilacijs eiuſdem Eccleſiæ, aut aliorum locorum fideliter eſt ſeruata, ex quibus vt à vetuſtioribus incipiamus.

Primo loco recenſeri poteſt collegiũ canonicorũ nunc ſecularium, ſed ante non multos annos regularium s. Columbani Comitarus Blandrati, quod licet modò ob veteres Comitum Blandracenſium diſcordias cum Epiſcopis Nouarienſibus ex Nouarienſi ad Vercellenſem Epiſcopatum autoritate Apoſtolica fuerit tranſlatum, tamen ab antiquo rẽpore Nouariẽſis Comitatus, ac Diœceſis extitiſſe, nulli rerum Nouarienſium non imperito dubiũ eſſe poteſt. Iſtud porro collegiũ regulare ab inſtitutione primaria fuiſſe, tum antiquæ illius Eccleſiæ ſcripturæ, tum etiam præpoſiturę, & canonicatuum vetuſtiores collationes adſtipulantur, quibus illius Eccleſiæ beneficia vti regularia, & ſub titulo Ordinis ſancti Auguſtini conferri conſueuerant. Conduntur in Eccleſia ſancti Columbani Reliquiæ ſancti Sereni Epiſcopi Maſſilienſis, vt Carolo Nouarienſi Epiſcopo placet, cuius hiſtoriam cum epitapbio illius ſepulchro inſculpto apud illũ vide.

Secundum numerari poteſt s. Petri, vel s. Apollinaris loci Calpurniani vulgo Carpignani, quod ex incolarum traditione fuiſſe monaſterium Canonicorum, ſcribit idem Carolus Epiſcopus in deſcriptione Dięceſis Nouarienſis lib. 1. pag. 92. Cęterũ illius aliquæ ruinæ hodie tantum ſuperſunt; nec mirum, cum Nouarienſis Comitatus hoſtilibus incurſionibus, & rapinis, duobus, vel tribus abhinc ſeculis noſtro malo expoſitus ſemper maneat, vt mirum ſit, ſi lapis ſuper lapidem in illo videatur.

Tertium quoque recenſetur collegium s. Spiri-

auimæ ſuæ remedio, Beato Petro, & eius S.R.Eccleſiæ ſub cenſu auuuo ſex denariorum Medio laneuſium obtulit. Hauc itaque dilecte iu Chriſto fili Beruarde Mortarienſis Eccleſiæ ſanctæ Crucis Præpoſite uos tibi, tuisque ſucceſſoribus regeudam, diſponeudamque committimus, vt iu ea per veſtra ſolicitudinis ſtudium canonici ordinis Religio ſtatuatur, & in perpetuum preſtaute Domiuo couſeruetur. Statuimus ergo, vt nulli omnino Eccleſiam ipſam temerè perturbare, aut quæcunque ipſius ſunt, vel fuerint auferre, ſiue ſubtrahere, ſed ſemper ſub Apoſtolicæ ſedis tutela, & in Mortarieuſis Eccleſiæ vnitate, per vos diſponenda permaneant, ſaluo Lateraueuſis Palatij ſicut ſuperius contiuetur, ceuſu. Si quis autem aduerſus iſtam præſumpſerit, nec Canouicè monitus ſatisfecerit, ſciat ſe omuipotentis Dei, & Beati Petri Apoſtolorum Principis iudignatione plectendum, & mucrone ſancti Spiritus feriendum. Quicunque verò Eccleſiam ipſam, & iu ea Domino ſeruientes fouere, atque bonorare curauerit, Omuipoteutis, & Apoſtolorum eius gratiam couſequetur. Data Laterani per manum Ioanuis Diacoui, tertio Nonas Aprilis, indictione octaua, Incarnatiouis Dominicæ anno MCXV. Pontificatus autem Domiui Paſchalis Papæ Secundi tertio decimo. Iſtud monaſterium eſt vnitum noſtræ congregationi, & ideo libro ſequenti de illo ſermo iterum redibit.

In Diœceſi Dertonenſi erant quidam alij Prioratus ad monaſterium s.Crucis Mortarienſis ſpectantes, vt s.Ioannis apud Troncianum, & s.Mariæ apud Veſulam. Verùm iſti, vt puto, facti ſunt beneficia ſecularia, nec reperio an fuerint monaſteria, vel Eccleſiæ collegiatæ.

In ciuitate Alexandrina eſt Præpoſitura collegiata s.Mariæ de Caſtello, antea Mortarienſis, nũc noſtræ congregationis Lateranenſis. In eadem ciuitate eſt Prioratus s.Bartholomæi, qui ad dictũ monaſterium mortarienſe nunc etiam ſpectat, nuncupatus tamen, & non conuentualis.

Caput vigeſimumſeptimum.

De Eccleſijs, & Monaſterijs exiſtentibus in Archiepiſcopatu Ianuenſi, & in Marchionatu Montis Ferrati.

I. DE Eccleſia Metropolitana Ianuenſi multorum eſt traditio, illam antiquitus regularem extitiſſe, quòd nunc etiam iuxta illam claustra canonicorum regulariter, & in communi viuentiũ cernantur, quod quia nullo authentico documento probare poſſum, vt non detrecto, ita nec affirmare auſim. Cæterum Ianuenſes ſemper fuiſſe in noſtrum ordinem propenſiſſimos, monaſteria tam virorum, quam fœminarum ab illis extructa ſatis manifeſtè indicant, quorum pleraque noſtro ſeculo, licet vel diruta, vel commendata, vel ad alios ordines ſint translata, ſatis tamen ſufficiunt ad ciuium affectum erga noſtros oſtendendum. Porrò ex Collegijs, vel monaſterijs ciuitatis, & Diœceſis Ianuenſis, quæ noſtri ordinis olim fuiſſe, aut nunc etiam exiſtere, authenticis ſcripturis probare poſſum.

Primo loco recenſendum eſt Abbatiale Cœnobiũ s.Theodori de Faſiolo extra portã ciuitatis, in via, quæ s.Petri de Arena nuncupatur. Hoc monaſteriũ eſſe vetuſtiſſimũ, oſtendunt inſtrumenta emptionũ, & venditionum circa annum 900. ſtipulata, quæ in eius Cartophilacijs ſeruãtur. Sed & aliud ibi reperitur ſcriptũ authenticum in Pergameno ſeu mẽbranaceo anno 1100. confectũ, quo illa Eccleſia vocatur s.Theodori, ac etiã s.Saluatoris. Hoc collegium, cum cõgregatio Mortarienſis circa annũ 1100. sãctitatis opinione apud Inſubres plurimũ redoleret, ſeſe in ipſorum Mortarienſium ſocietatem adiũxit, & effectum eſt membrũ d.Congregationis ſub titulo Prioratus, cuius meminit Innocentius II. in priuilegio conceſſo Præpoſito, & canonicis Mortariẽſibus anno 1134. reperitur etiam in Archiuo dicti monaſterij aliud Priuilegium ab Alexãdro III. Canonicis s.Theodori conceſſum, quo illis indulget, vt ad proceſſiones cõpelli non poſſint, s.Laurentij s.Syri, & dedicationis Eccleſiæ maioris exceptis. Datur hoc priuilegiũ anno 1168. Iſtud monaſteriũ eidem congregationi ſemper vnitum manſit, cuius Prior tẽpore vltimi Generalis Capituli d.congregationis Dertonæ habiti anno 1448. erat Vicarius Generalis. demũ illud cum ſuo capite noſtræ congregationi fuit vnitum, non ſolùm per generalem vnionem omnium membrorum dictæ congregationis Mortarienſis, ſed per ſpecialem conceſſionem factam à Nicolao V. anno 1451. quam anno 1457. Calixtus Tertius firmauit.

Secundum collegium eſt Præpoſitura s.Mariæ in Vineis eiuſdem ciuitatis, quam regularẽ olim extitiſſe, & membrum d.congregationis Mortarienſis, tum clauſtrum adiacens, tum authenticæ illius ſcripturæ indicant, quas viri fide digni, qui nũc ſuperſunt, ſe vidiſſe indubiè atteſtantur. ea verò ex collegiata regulari, nunc ſecularis eſt effecta.

Tertium eſt s.Mariæ de Albario, quod ſimiliter erat membrum dictæ congregationis Mortarienſis. nam illius Prior nomine Frater Chriſtophorus de Caſtilliono Generali Capitulo Mortarienſi Dertonæ celebrato interfuit, vt ex actis patet, quæ inferius in dicta congregatione referemus. nunc beneficium clericis ſecularibus eſt commendatum.

Quartum eſt Prioratus ſanctæ Mariæ de Caſſinellis vno milliari diſtãs à ciuitate, eiuſdem cõgregationis Mortarienſis, quod ſucceſſu temporis fuit commendatum clericis ſecularibus. tandem anno 1451. monachi ſancti Nicolai de Buſcheto ordinis s.Iuſtinæ de Padua illud à Nicolao V. impetrauerunt, expeditę fuerunt literæ vnionis 7. Idus Auguſti anno 1451.

Quintum Prioratus ſancti Ioannis de Pauarano prope Ianuam, membrum dictæ congr. Mortarienſis. nunc dictum Prioratum tenent Patres Societatis Ieſu.

Sextum Prioratus s. Mariæ de Priano, qui fuit vnitus monaſterio s.Theodori per Nicolaum V.anno 1453. & in bulla vnionis dicitur, quod erat membrum s.Crucis Mortarienſis.

Septimum Prioratus s.Mariæ de Granatolo propè ciuitatem, & membrum eiuſdem congr. quem nũc tenẽt fratres s.Franciſci Tertij Ord.nuncupati.

Octauum s.Petri de Prato, quod diſtat ab vrbe Ianua per octo circiter milliaria, olim membrum s. Crucis Mortarienſis, nunc commendatum.

Nonum S.Io. de Borbonino in diſtrictu s. Petri de Arena. De iſta Eccleſia,ſicut de alijs prædictis extant authenticæ ſcripturæ in monaſterio ſancti Theodori Ianuæ, ſicut ex relatione admodum R.P. D.Ioan.Pauli Larcarij illius monaſterij Abbatis accepi, ac etiam in Archiuijs Eccleſiæ s.Crucis Mortarienſis,& s.Mariæ Pacis Vrbis Romæ, quarum plures, ac earum originalia ipſe vidi. Iſta Eccleſia ſoluebat monaſterio s.Theodori annuum cenſum quatuor librarum ceræ. nunc eſt commendata.

Decimum eſt s.Mariæ de Cella in diſtrictu ſancti Petri de Arena. Iſtud monaſterinm erat membrum congregationis s.Mariæ de Creſcentiaco propè Mediolanum, cuius extitit Præpoſitus quidam D.Simõ de Mantegatijs ante Præpoſitus dicti monaſterij s.Mariæ de Creſcentiaco, prout in Catalogo Præpoſitorum dicti Monaſterij de Creſcentiaco habetur. Verùm monaſterio principali igne conſumpto, & ruinis bellorum euerſo, ipſum quoque monaſterium s.Mariæ de Cella in deterius ruere cœpit: & demum regulari obſeruantia deſtitutum,monaſterio s.Benigni de Capite Fari Ord.D. Benedicti fuit vnitum, prout notatur in libro taxarum Apoſtolicarum, per hæc verba: *Nota quod monaſterium ſancta Mariæ de Cella extra muros Ianuenſes Ord. ſancti Aug. valoris centum florenorum vnitur monaſterio S.Benignio*. Verùm poſt dictam vnionem eadem Eccleſia s. Mariæ de Cella Patribus Eremitis Auguſtinenſibus fuit conceſſa, donec viguerit in illa obſeruanria regularis, & hoc circa annum 1500. referente Auguſtino Ticinenſi in 2. parte Dilucidarij, qui tunc in viuis agebat, qui etiam addit in vita B. Auguſtini titulo 9. in tabula, locũ illum traditum fuiſſe Eremitis ex conſenſu canonicorum regularium, & ſub conditione, quod ceſſante ibidem regulari obſeruantia locus ipſe ad canonicos regulares reuertatur, & de hoc extare inſtrumenta apertiſſima, quæ ego non vidi. Addunt nonnulli,in dicta Eccleſia repoſitas D.Auguſtini Reliquias, eum ex inſula Sardiniæ Rex Luitprandus Ticinum transferendas curaret. Verùm non me latet, qui Ianuenſium hiſtorias ſcripſerunt, aliter ſentire.

Vndecimum eſt monaſterium s. Michaëlis vetuſtiſſimum collegium canonicorum regularium congregationis s. Rufi, de quo in Catalogo eiuſdem congregationis, & Auguſtinus Ticinenſis in lib. de Origine, & procurſu Chriſtianarum Religionum. Verùm iſtud monaſterium à multis annis eſt commendatum clericis ſecularibus, & canonicis omnino deſtitutũ, cuius vix aliqui ſuperſunt parietes.

Duodecimum eſt Monaſterium ſancti Nicolai de Capite Montis quindecim milliaribus diſtans à Ciuitate,quod ſimiliter erat congregationis s.Rufi. Verùm ipſum quoque nunc commendatum aut ad alios ordines translatum.

PRæter ſupradicta collegia canonicorum ſunt nunc in eadem Ciuitate Ianuenſi tria præcipua collegia ſacrarum Virginum canoniſſarum, quæ, & generis nobilitate, & vitæ ſanctitate inter cæteras illius Ciuitatis Sanctimoniales magna cum laude florent. Primum eſt ſanctæ Mariæ Gratiarum, ex quo fuit Domna Ioanna Baptiſta, cuius meditationes, & libri ſpirituales, qui typis editi circumferuntur, ingenium ſublime, ac piſſimum, & ſexus conditionem ſuperans Solis luce clarius oſtendũt. exceſſit ex hac vita circa annum 1585. magna ſanctitatis opinione apud totam ciuitatem relicta. Secundum eſt s.Andreæ. Tertium s.Bartholomæi, quæ omnia per Abbatem s.Theodori,& Prælatos noſtrę Congregationis reguntur. III.

In Diœceſi Sauonenſi fuiſſe olim monaſteria ex ordine canonicorum Regularium conuincitur ex actis capituli Papienſis, in quibus ſic legitur, *Dominus Præpoſitus S.Petri de Ferraria Albenſis Diœceſis,teneatur, & debeat viſitare omnia monaſteria, Eccleſias,& loca Conuentualia dicti Ordinis exiſtentia in Ciuitatibus,& Diœceſibus Albenſi,Aſtenſi, Sauonenſi, Secuſienſi, & in tota Prouincia Ianuenſi*. Verùm quænam illa fuerint, vel vbi extiterint, ad notitiam meam non peruenit,recenſetur in priuilegijs Alexandri III. & Lucij III. Eccleſia s.Ioannis de Vadio cum titulis ſuis attinens ad Præpoſiturã s.Laurentij de Vltio, de qua infra dicemus.

IN Marchionatu Montis Ferrati Eccleſia Caſalenſis s.Vaſij olim Eccleſiæ Vercellenſi ſubiecta,ſed in Epiſcopalem poſtmodum erecta,ab inſtitutione fuit canonicorum Regularium. Habetur ex Innocentij Papæ Tertij epiſtola ad Epiſcopum Vercellenſem, quæ eſt in ſecundo lib. pag.414. in qua præcipit caſſari electionem à capitulo Caſalenſi factam tempore interdicti, quo illi nonnullos ſcholares in ſuos fratres, & clericos dictæ Eccleſię elegerant. quo autem tempore poſtea facta fuerit ex Regulari ſecularis, mihi incompertum. IV.

In Diœceſi Caſalenſi in loco, qui dicitur Mons Cretæ eſt Abbatiale cœnobium noſtrę congregationis s.Mariæ de Creta nuncupatum, quod olim Illuſtriſſimi Marchiones Mõtis Ferrati fundauerant ſub titulo Prioratus, & ſub ordine canonicorum Regularium, quodque per temporum interualla commendatum, ad alium ordinem tranſierat. Verùm eurantibus iiſdem Marchionibus ſuo ordini reſtitutum.

In eadẽ Diœceſi refertur ab autore ſupplementi Chro-

Chronicorum Iacobo Philippo Bergomenſi lib. 12. ſub anno 985. monaſterium ſub titulo ſanctæ Mariæ in loco Vizulani, quod iidem Marchiones ordini canonicorum regularium D. Auguſtini ædificauerunt, habens ex prouentibus ſingulo anno ducatos 6000. quod monaſterium nunc videtur deſtructū, & illius bona commendata.

In eadem Diœceſi eſt antiquus Prioratus s. Andreæ de Caſtelletto nuncupatus propè Caſtrum s. Saluatoris, olim membrum congregationis Mortarienſis, vt colligitur ex priuilegio Vrbani Tertij: facto Nicolao Præpoſito Eccleſiæ s. Crucis Mortarienſis, & illius fratribus calend. Iulij 1187. hic Prioratus per Sixtum Quartum vnitus fuit præpoſituræ s. Mariæ de Caſtello Alexandriæ per ſuas datas calend. Februarij ann. 1482.

In eadem Diœceſi Caſalenſi eſt Prioratus s. Agathæ Pontis Sturæ membrum s. Crucis Mortarienſis, cuius Prior nomine frater Zaninus Capitulo Generali congregationis prædictæ anno 1448. Dertonæ celebrato, interfuit, nunc monaſterio ſanctæ Mariæ de Creta vnitus, habet annexam curam animarum, manet in eo Prior cum vno canonico.

V. IN Diœceſi Albenſi erat monaſterium s. Petri de Ferraria vocatum, cuius Præpoſitus in Capitulo Prouinciali Papiæ anno 1340. celebrato creatus fuit Viſitator monaſteriorum, & Eccleſiarum, & locorum conuentualiū in Epiſcopatibus, & Diœceſibus, Albenſi, Aſtenſi, Taurinenſi, Sauonenſi, & in tota Liguria, nunc commendatum, & canonicis omnino deſtitutum.

In eadem Diœceſi eſt Archipresbyteratus s. Petri ad Neuias cum capellis s. Michaëlis, & s. Iuliani, membrum s. Crucis Mortarienſis, cuius Archipresbyter eidem Capitulo Generali anno 1448. interfuit, nunc vnitus monaſterio Abbatiali s. Mariæ Nouæ Aſtenſis noſtræ congregationis.

In eadem Diœceſi recenſetur Prioratus s. Stephani membrum congregationis s. Laurentij Caſtri Vltij, cuius fit mentio in priuilegijs Alexandri Tertij eidem monaſterio s. Laurentij conceſſis anno 1172. & 1183.

In Diœceſi Aquenſi erat Prioratus s. Thomæ cum pertinentijs, & capellis ſuis. Item Prioratus s. Michaëlis de Ripalta cum Eccleſia S. Georgij de montibus, omnes ſpectantes ad præpoſituram, & congregationem s. Laurentij de Vltio, quorum in dictis priuilegijs Alexandri Tertij, & Lucij Tertij, mentio ſpecialis habetur.

In eadem Diœceſi Aquenſi Prioratus s. Ioannis de Nicia Palearum aliàs, apud Lauerias. erat membrum Congregationis Mortarienſis, cuius Prior nomine frater Adeodatus de Titionibus vltimo capitulo Generali interfuit. nunc commendatus. quidam clericus ſecularis in noſtris Comitijs Generalibus anno 1591. celebratis de illo ad fauorem noſtræ congregationis reſignando tractatum habuit, ſed cur tractatus effectum habere non potuerit, incompertum habeo.

In eadem Diœceſi erat Prioratus s. Trinitatis apud Gamundium, cum Hoſpitali s. Rainerij ſibi vnito, cuius in priuilegio Eugenij Tertij Præpoſito, & canonicis Mortarienſibus conceſſo fit mentio, modo commendatus, & canonicis omnino deſtitutus.

Caput vigeſimumoctauum.

De Eccleſijs, & monaſterijs Ordinis Canonicorum Regularium in Archiepiſcopatu Taurinenſi, & Principatu Pedemontium conſiſtentibus.

ECcleſiam Taurinenſem olim Epiſcopalem, nunc Metropolitanam ſuperiori ſeculo, & in antea regularem fuiſſe, ac in ea canonicos ſub B. Auguſtini regula viuentes degiſſe, oſtendit Practica, ſiue formularium Cancellariæ Romanæ Apoſtolicæ edita ſub Alexandro Sexto anno vndecimo ſui Pontificatus, & Romæ impreſſa apud Ioannem de Beſicken anno Domini 1503. nam fol. 120. pag. 2. ponens formam titulorum, qui præmittendi ſunt in literis Apoſtolicis, quæ diriguntur ad canonicos regulares, in hunc modum exemplificat: *Dilecto filio Ioanni An. canonico Eccleſiæ Taurinenſis Ordinis s. Auguſtini*. Et notandum, quod omnia exempla canonicorum, & Eccleſiarum regularium, quæ ponuntur in dicta Practica, quæ plurima ibid. intueri licet, ponuntur in perſonis, & locis, quæ verè, & propriè erant Ordinis D. Auguſtini, vt patet inductione per ſingula, quare non eſt dubiū, ipſam Eccleſiam Taurinenſem vſque ad Alexandrum Sextum nomine ſaltem, ac titulo regularem extitiſſe. Porro in Diœceſi Taurinenſi multa recenſentur collegia canonici ordinis, quæ tamen ferè omnia vel cladibus bellorum, vel hominum incuria corruerunt, & illorum bona vel ad alios ordines, vel ad manus ſecularium perſonarum deuenerunt, nam I.

In Diœceſi Taurinenſi in oppido Cherij erat præpoſitura s. Andreæ congregationis Mortarienſis, quam fundauit Magiſter Rolandus Domini Papæ Capellanus, & dicti oppidi oriundus. hic enim pius, & venerabilis ſacerdos cum vnicus filius, & hæres parentum ſuorum exiſteret, pro remedio animæ ſuæ, & parentum ſuorum, de bonis per propriam induſtriam acquiſitis, ac etiam ex paterna hæreditate, circa tempora Alexandri Tertij monaſterium canonicorum ſub inuocatione s. Andreæ in dicto oppido fabricauit, quod optimis redditibus dotatum canonicis s. Crucis Mortarienſibus ſtatim obtulit, ſtatuens ibi certum numerum canonicorum, ad diuina officia perpetuis futuris temporibus inibi celebranda, & ad dictam Eccleſiam regendam, initis etiam cum communitate Cherij certis pactis, & conuentionibus, quæ dicta com-

communitas promiſit inuiolabiliter obſeruare, & iura ac poſſeſſionem dicti monaſterij pro viribus tueri, quæ omnia fuerunt per Sedem Apoſtolicam firmata, ſcripturis authenticis in Archiuis dictæ communitatis per multos annos ſeruatis, quæ nūc forſan ibidem reſeruantur. Tenuerunt Mortarienſes canonici dictam Eccleſiam multis annis. Verùm ſæuiente diro ſchiſmate, quod anno 1378. inchoatum vſque ad 1427. durauit, cum ferè omnia monaſteria regularium collaberentur, & perſonis regularibus deſtituerentur, ipſa quoque conuenienti canonicorum numero eſt deſtituta, remanente ibidem Præpoſito nomine Antonio, viro ſimplici, ac ſene, quem Abbatiſſa cum monialibus s. Mariæ de Stiuolato eiuſdem loci Cherij blanditijs illexerunt, vt abſque licentia Præpoſiti Mortarienſis ad illarum fauorem præpoſituram reſignaret, & ita per ſubreptionem à Ioanne XXII. Pontifice In ſchiſmate creato eandem Præpoſituram ſibi vniri impetrauerunt anno Domini 1413. Verùm cum de nullitate vnionis dubitaretur, iterum pro illius cōfirmatione Domino Papę Eugenio ſupplicauerunt: ſed cum monaſterium Mortarienſe cum omnibus ſuis membris fuiſſet noſtræ congregationi vnitum, Rector Generalis anno 1456. pro dicta Præpoſitura recuperanda litem inchoauit, ſententiam fauorabilem obtinuir, à qua per Abbatiſſam, & moniales fuit ad Sedem Apoſtolicam appellatum, ac eidem expoſito, quod ipſæ moniales à quadraginta annis, & ſupra fuiſſent in pacifica poſſeſſione dictæ Præpoſituræ, obtinuerunt à Caliſto Tertio reſcriptum ad Epiſcopum Taurinenſem, & Prępoſitum Taurinenſem, & s. Mariæ de monte Calerio, quatenus conſtito de pacifica poſſeſſione quadragenaria, illas in d. poſſeſſione manutenerent, & parti aduerſæ ſilentium impónerent. Præpoſitus verò Taurinenſis ſine legitimis probationibus, & contra rei veritatem eas in quadragenaria pacifica poſſeſſione manſiſſe declarauit, a qua ſententia per noſtros ad Sedem Apoſtolicam appellatum, & negotium in longum tempus protractum. Cæterum ſuperuenientibus guerris noſtri ad alia intenti rem inconfectam dimiſerunt, & dicta Præpoſitura eſt amiſſa, ſicut aliæ quamplures, quæ vel ad laicos tranſierunt, vel beneficia clericorum ſecularium ſunt effecta, & hæc omnia ex authenticis ſcripturis Romæ in noſtro monaſterio s. Mariæ de Pace ſeruatis ſunt deprompta.

II. IN eadem Diœceſi erat altera Præpoſitura ſancti Andreæ de Braida in capitaneatu tamen Aſtenſi, & membrum eiuſdem cōgregationis Mortarienſis. Hanc præpoſituram ſiue aliàs Prioratum ſub Caliſto Secundo, Robaldus miles fundauit, & canonicis Mortarienſibus obtulit, eamq; Caliſtus Secundus ſub protectione Sedis Apoſtolicæ recepit. meminit illius Innocentius Secundus in priuilegio, Præpoſito, & canonicis Mortarienſibus anno 1134. conceſſo, ac etiam Vrbanus Tertius, & Ioannes XXII. fuit autem dicta præpoſitura ſucceſſiuis temporibus ſemper à Præpoſito Mortarienſi, dum vacabat, collata vſque ad annum 1497. quo anno defuncto D. Georgio de Marcheſijs, Præpoſitus Mortarienſis illam contulit cuidam D. Bernardo canonico eiuſdem monaſterij Mortarienſis. Verùm Cardinalis tituli ſancti Clementis runc Epiſcopus Taurinenſis vigore indulti à Sede Apoſtolica ſibi facti eam contulit cuidam Magiſtro Stephano de Zaramellis abbreuiatori, & ſolicitatori literarum Apoſtolicarum, & vtraque collatione ab Alexandro Sexto per ſignaturam ſupplicationum firmata, beneficium factum fuit litigioſum, ſed D. Bernardus ſententiam fauorabilem obtinuit in Curia Romana, à qua cum fuiſſet appellatum, iterum Præpoſituram obtinuit in forma gratioſa de an. 1502. ex authenticis ſcriptutis in noſtro Archiuio Romano repertis: poſtea ſupplicatum fuit Domino Papæ, vt dicta Præpoſitura vniretur Eccleſiæ s. Syluestri Ciuitatis Aſtæ, ſupportatis tamen oneribus curæ animarum.

In Ciuitate Taurinenſi erat conuentus canonicorum regularium congregationis s. Laurentij de Vltio, & alter conuentus eorundem canonicorum regulatium in Diœceſi Taurinenſi, & aliæ viginti circiter Eccleſiæ, cmnes ferè parochiales, eiuſdem congregationis s. Laurentij, quorum fit mentio in priuilegijs Præpoſito, & canonicis dictæ Eccleſiæ per Summos Pontifices conceſſis, præſertim in priuilegijs Alexandri Tertij anno 1172. & Lucij Tertij 1183. emanatis.

In eadem Ciuitate Taurinenſi eſt præcipuum collegium ſacrarum Virginum s. Crucis nuncupatum noſtræ congregationis, quod celebri fama ſanctitatis floret.

IN Caſtro Vltij vulgo Orſo Diœceſis Taurinenſis, ſed in Delphinatu poſiti, eſt ſupradicta prępoſitura s. Laurentij, quæ olim erat caput congregationis: nam in actis Capituli Generalis dictæ Congregationis anno 1342. celebrati, viginti ſeptē Prioratus cum ſuis familijs ſub ſe habuiſſe reperitur. Huius Præpoſituræ fundationem Iacobus Philippus Bergomenſis lib. 12. ſupplementi ſub anno 985. refert in Marchiones Montis Ferrati. Verùm ex relatione canonicorum illius Eccleſiæ nunc ibidem commorantium rem ſe aliter habuiſſe inferius, dicemus. Viget nunc etiam in eadem canonica regulare inſtitutum, licèt aliqualiter relaxatum. III.

In Caſtro Secuſiæ, quod olim Seuciam vocatum reperio, in finibus Italiæ, & Delphinatus Prouinciæ Galliarum, eſt Eccleſia s. Mariæ canonicorum regularium Ordinis s. Auguſtini dictæ congregationis s. Laurentij de Vltio, quam Eccleſiam Cunibertus Epiſcopus Taurinenſis anno 1065. dictis canonicis s. Laurentij, ac illorum Præpoſiturę vniuit, quæ in Caſtro Secuſiæ vicem gerebat matricis, & Eccleſiæ Epiſcopalis.

In eodem Caſtro Secuſiæ eſt Præpoſitura conuentualis noſtræ congregationis s. Iuſti nuncupata, quæ anno 1057. ab Adalcida Manfredi, & Bertæ Secuſiæ Marchionum, qui eam prius inchoauerant, ad perfectum reducta, prædictis canonicis s. Lau-

rentij

rentij fuit donata, quibus poſt aliquot annos D.Benedicti Monachi ſucceſſerunt. tandem ad Canonicos Regulares reuerſa, noſtræ Congregationi ab annis circiter quadraginta eſt vnita. Iacent in Eccleſia s.Iuſti multa corpora Sanctorum, de quibus in congregatione Lateranenſi fuſius dicemus.

In ciuitate Saluciarum ex actis dicti Generalis Capituli congregationis s.Laurentij anno 1342. habiti, erat Prioratus Cōuentualis dictæ congregationis, cuius Prior cum tribus canonicis eidem capitulo adfuit.

In oppido Auilliano eiuſdem Diœceſis, vt puto, erat alius Prioratus dictæ congregationis, cuius Prior cum tribus canonicis eidem capitulo ſimiliter interfuit.

In oppido Rauelli Marchionatus Saluciarū erat alius Prioratus, cuius Prior cum quinque canonicis dicto capitulo interfuit, & fortè plures alij Prioratus in eiſdem actis nominati in diſtrictu dicti Marchionatus, vel in finibus Pedemontium erant conſtituti.

IV. Aſtenſis Eccleſia cathedralis ab inſtitutione fuit regularis, ac in ea inſtituta regularia per longa tempora viguerunt, ſi vera ſunt, quæ de illa Ioannes Philippus noſter lib.3.cap.23. ſcribit, ſuo tempore adhuc ſuperfuiſſe illius Dormitorium, & Cellas Canonicorum.

In ciuitate Aſtenſi eſt Cœnobium Abbatiale s.Mariæ Nouæ noſtræ congregationis, quod prius erat Prioratus congregationis Mortarienſis, ſed vnitus noſtræ congregationi per Sixtum Quartum anno Domini 1473. Abbatiali dignitate ornatus per Pium Quartum, de quo in congregat. Lateranenſi.

In Diœceſi Aſtenſi apud caſtrum s.Martini eſt Prioratus s.Mariæ cum capella s.Martini annexa, olim membrum congregationis ſanctæ Crucis Mortarienſis, & per canonicos dictæ congregationis regi ſolitus vſque ad annum 1498. quo anno defuncto fratre Carolo de loco Gouoni, vltimo canonico dictæ congregationis, nobiles de Solario tunc Domini locorum Gouoni, & ſancti Martini dictum Prioratum occūpauerunt, aſſerentes illum eſſe de iure Patronatus illorum familiæ, & cum Præpoſitus Mortarienſis quendam D.Matthæum Aſtenſem noſtræ congregationis canonicum dicti loci Priorē inſtituiſſet, illi ab adipiſcenda poſſeſſione eum violenter impediuerunt. tandem concordatum fuit cū dictis nobilibus de Solario, vt Prioratus eis cederet, & illi vice verſa monaſterio s.Mariæ nouæ Aſtēſis octo ſaccos tritici, & duo plauſtra vini quotānis ſoluerent: & Prior de nouo eligēdus, Præpoſito Mortarienſi confirmandus præſentaretur, & illius correctioni ſubeſſet: & ita ſupplicatum fuit, & obtentū.

V. Eccleſiam Vercellenſem temporibus B. Euſebij Epiſcopi, & martyris regulariter fuiſſe inſtitutam oſtendimus ſupra cap. 11. autoritate D. Ambroſij Epiſcopi Mediolanenſis, quæ quo tempore ab obſeruantia Regulari defecerit, hactenus non vidi.

In ciuitate Vercellenſi eſt Cœnobium Abbatiale ſancti Andreæ per Cardinalem Gualam de Bicherijs anno Domini 1224. fundatum Caſtris, Villis, & magnis prædijs tributis dotatum, & inter omnia cœnobia illius Prouinciæ præcipuum, noſtræ congregationi vnitum, de cuius fundatione, & progreſſu lib. ſequenti dicetur.

In eadem ciuitate erat Præpoſitura conuentualis ſancti Gratiani membrum ſanctæ Crucis Mortarienſis, cuius Præpoſitus per Præpoſitum, & Canonicos Mortarienſes ſemper inſtitutus fuerat, vſque ad 1480. vel circa, quo tempore Sixtus Quartus ad inſtantiam fratris Petri Riarij Sanctę Romanæ Eccleſiæ Cardinalis eius nepotis, dictam Prępoſituram canonicis Mortarienſibus abſtulit, & illius bonis menſæ Epiſcopali applicatis, monaſterium monialibus ordinis ſanctæ Claræ conceſſit, quæ nunc etiam illud tenent.

In eadem ciuitate erat monaſterium ſancti Bartholomæi ſub titulo Præpoſituræ, cuius canonicum cuiuſdam Cardinalis s.Cæciliæ nepotem, Ioannes alſertus Papa XXIII. anno tertio ſui Pontificatus creauit Priorem monaſterij s.Laurentij Hipporedienſis, quod erat membrum s. Crucis Mortarienſis: ea tamen lege, vt dictus canonicus ad Mortarienſem Eccleſiam accedens in canonicum Mortarienſem reciperetur, & ſub obedientia Præpoſiti Mortarienſis conſtitueretur, & viueret. Extant literæ Apoſtolicæ ea de re confectæ in noſtro Archiuo Romano. Perſeuerauerunt autem canonici Regulares in dicto monaſterio, vſque ad annum ſaltem 1512. teſte Auguſtino Ticinenſe. Verùm ingruentibus tumultibus bellorum ijdem canonici, quod extra ciuitatem eſſet poſitum, illud tandem deſeruerunt, & ſic illius bonis commendatis, monaſterium conceſſum fuit fratribus Ieſuatis, qui nunc illud inhabitant.

Prope eandem ciuitatem, eodem Ticinenſi referente, erant Prioratus s.Bernardi, necnon Eccleſia s.Mariæ de Vezulano, & Eccleſia s. Mariæ Cremaſchi, quæ nunc ſunt commendatæ, vel alijs Eccleſijs vnitæ.

In Diœceſi Vercellenſi erat Prioratus s.Mariæ apud Blanchetam congregationis Mortarienſis, cuius mentio habetur in Archiuis dicti monaſterij Mortarienſis. Verùm ad aliorum manus ille quoq; peruenit.

In ciuitate Vercellēſi erat Præpoſitura s.Stephani de Citadella, quam Paulus Tertius, anno 1536. reſignante Bonifacio de Ferrerijs S.R.E.Cardinali, noſtræ congregationi vniuit. Verùm circa annum 1581. cum Sereniſſimus Sabaudiæ Dux ciuitatem, & arcem, intra quam dictum monaſterium erat cōſtitutum, in meliorem formam, & magis tutam reformari iuſſiſſet, illud ſolo eſt ęquatum, ac illius vice Præpoſitura s.Iuſti apud Secuſiam nobis vnita.

Apud Hipporediam ciuitatē erat Prioratus conuentualis s.Laurentij, ac membrū congregat. Mortarienſis. in d. Prioratu de anno 1502. adhuc reſidebant canonici Regulares, quo tēpore Auguſt. Ticinenſis Rector Generalis noſtræ congregationis pro reſtitutione dicti monaſterij, vtpote membri con-

grega-

gregationis Mortarienſis, quod cum ſuo capite noſtrę cógregationi fuerat vnitũ, Alexand. VI. preces ſupplices porrexit, licèt ob mortem Alexandri ſtatim ſecutam, vnio, ſeu reſtitutio effectum non habuerit : ac exinde ſuccedentibus guerris ipſe Prioratus fuerit canonicis omnino deſtitutus, ac illius bona vel commendata, vel rapinæ expoſita. Extant in Archiuo Mortarienſi, ac etiam Romano plures ſcripturæ authenticæ ad dictum Prioratum attinentes.

Caput vigeſimumnonum.

De Eccleſijs, & Monaſterijs, quæ ſunt, vel fuerunt olim in Regnis vtriuſq; Siciliæ.

I. QVo tempore Beatus Gelaſius Valerij filius, & s. Auguſtini diſcipulus canonicam inſtitutionem, à beato Auguſtino inſtauratam, Romam deferens in Lateranenſi Baſilica plantauit, eodem prorſus Sanctiſſimi Epiſcopi Quoduultdeus Carthaginéſis, Gandioſus Bitinenſis, cum maxima multitudine Epiſcoporum, Sacerdotum, & aliorum clericorum nauigijs ſine velis, & remigijs impoſiti, & ad manifeſtum naufragium ex Africa pulſi, vt Victor Vticenſis lib 1. ſcribit, magno Italorum emolumento ſoſpites Neapolim Campaniæ Vrbem, Deo Duce, applicantes, eandem Auguſtinianam reformationem primum in ipſa Ciuitate, ac exinde per alias omnes vtriuſq; Siciliæ prouincias propagauerunt. Nam quod ad Neapolitanam Vrbem attinet, duo ibidem clericorum ſecundum beati Auguſtini Regulam viuentium collegia ab illis fuiſſe inſtituta, antiqua illius Eccleſiæ tabularia, necnon etiam ciuitatis monumenta veriſſimè teſtantur. quorum Primum fuit s. Ioannis maioris, quod vt ſuperius dictum eſt, per Magnum Conſtantinum ædificatum, & per Beatum Syluestrum Papam, clericis more Apoſtolico viuentibus ibidem conſtitutis, fuerat dedicatum. Conſtitiſſe verò in eadem Eccleſia s. Ioãnis Maioris ipſum ſanctum Quoduultdeum cum multis ſacerdotibus, & clericis ex Africana perſecutione profugis, ac in ea beatiſſimi Patris inſtitutum erexiſſe, illudq; multis ſeculis in eadem Eccleſia viguiſſe, tum hiſtoria ipſius ſancti Quoduultdei, tum Neapolitanæ Vrbis hiſtoriæ à Ioanne Villano, & Ioanne Antonio Summuntio exaratæ, quarum ſupra cap. 11. meminimus, apertiſſimè teſtantur, vt Auguſtinum Ticinenſem noſtrum omittamus in libello de Origine, & Procurſu Chriſtianarum Religionum hæc ſcribentem. *Hi omnes Vuandalicam perſecutionem fugientes ſicut in geſtis B. Quoduultdei legitur, Parthenope commigrarunt ex Africa, & in Eccleſia s. Ioannis Maioris canonicum ordinem erexerunt :* Quo verò tempore diſciplina canonica ibi defecerit, authentico documento non licuit inuenire : ſed hoc ſcire parum retulerit. Alterum collegium illud fuit, quod beatus Gaudioſus in ſuburblo eiuſdem ciuitatis inſtituit Neridanum vocatum, in quod cum pleriſq; ſacerdotibus, & clericis Africanis ſeſe recipiens, ſancto ibidem fine requieuit. de quo cum libro primo multa dixerimus, ſuperfluitatem vitantes, ad illum legentes remittimus, hoc vnum aduertentes, labi Ioſephum Mozzagrugnum, dum ſcribit lib. 7. de rebus geſtis canonicorum regularium : *Eccleſia parochialis s. Agnelli Maioris de Neapoli fuit primitus in honorem Beatæ Virginis fabricata à* B. *Gaudioſo Bitinenſis Eccleſiæ apud Africam Epiſcopo, cui addito conuenienti cęnobio, in eo Abbatem monachorum conſtituit Beatum* Agnellum, *quem à pueritia in Dei timore, & cęleſti eruditione ædificauerat, qui optimi Magiſtri æmulator effectus, tandem virtutibus, & miraculis clarus, anno ætatis ſuæ 61. Domini verò 1076. die 14.* Decembris *ſanctiſſimè ab hoc ſeculo migrauit &c.* in quibus verbis, quod illius pace ſit dictum, vix tot dictiones reperiuntur, quot errores. Primus, dum putat, Eccleſiam à B. Gaudioſo ædificatam illam eſſe; quæ nunc intra ciuitatem s. Agnelli dicitur, quam canonici congregationis s. Saluatoris Bononienſis tenent. nam illa non intra ciuitatem, ſed in ſuburbio, quod Virginum dicitur, fuit exſtructa, in loco, quem fratres Prædicatores tenent, & in quo Eccleſiam ſub inuocatione beatæ Mariæ de Sanitate nuper erexerunt. Vide Baronium in notis ad Martyrologium Romanum ſub die 28. Octobris, & Paulum Regium Vici Epiſcopum in Vita s. Agnelli Italico idiomate deſcripta. Secundus eſt, beatum Gaudioſum monaſterium monachorum inſtituiſſe, eſto enim ſucceſſu temporum illud ad monachos deuenerit, tamen quos ibi s. Gaudioſus collegit, non monachi fuerunt, ſed vel Epiſcopi, vel Sacerdotes, & clerici, vt ex hiſtoria Victoris Vticenſis liquet. Tertius licèt non eios peculiaris, beatum Agnellum illius monaſterij Abbatem fuiſſe per ipſum s. Gaudioſum inſtitutum, quomodo enim id eſſe potuit, cum Gaudioſus anno 440. Neapolim Epiſcopus peruenerit, Agnellus verò ſexagenarius anno 576. ſecundum Paulum Regium, aut ſub Pontificatu ſancti Gregorij Papæ ſecundum Baronium in notis ad Martyrologium die 14. Decembris obierit? Quartus eſt, beatum Agnellum à ſancto Gaudioſo eruditum anno 1076. die 14. Septembris obijſſe, quod vel errorem Typographi, vel imperitiam autoris conuincit.

PRæter ſupradicta collegia, in quibus diſciplina canonica iam ante plura ſecula defecit, eſt tertium collegium, illudq; vetuſtiſſimum, quod ſancti Petri ad Aram dicitur, & eſt Abbatiale cœnobium noſtræ congregationis Lateranenſis, de cuius antiquitate, & priuilegijs nonnulla in ſequentibus dicemus. II.

Quartum eſt ſanctæ Mariæ Pediſcryptæ noſtræ congregationis, tum loci ſanctitate, tum aëris amœnitate, ac ſalubritate ſuper alia dictæ ciuitatis

loca frequentatiſſimum. de quo vide lib. ſequenti in Congregatione Lateranen.

Quintum eſt ſancti Agnelli maioris, quod à B. Gaudioſo Bitinenſi Epiſcopo extructum Ioſephus Mozzagrugnus perperam affirmat. puto fuiſſe monaſterium monachorum, verùm monachis deſtitutum à Leone Decimo Congregationi canonicorum regularium ſancti Saluatoris Bononienſis ann. 1517. fuit vnitum.

Sextum eſt ſanctæ Mariæ de Capellis, quod cum prius eſſet ordinis D. Benedicti ex libro Taxarum Apoſtolicarum, eidem Congregationi fuit conceſſum à Paulo III. anno 1549. die 9. Aprilis.

Præter ſupradicta Collegia eſt in eadem Ciuitate Collegium ſacrarum Virginum canoniſſarum, quod S. Mariæ Reginæ Cœli dicitur, & numero canoniſſarum, & generis nobilitate, & morum probitate inter cætera ſacrarum Virginum illius Ciuitatis præcipuum, cuius regimem ſpectat ad Abbatem ſancti Petri ad Aram, & ad ſuperiores ex noſtra Congregatione.

III. IN Diœceſi Nolana, & propè Ciuitatē eſt Prioratus Conuentualis noſtræ Congregationis ſanctæ Mariæ ad Parietem vocatus, de cuius fundatione vide lib. ſequenti.

In Ciuitate verò Nolana eſt collegium inſigne canoniſſarum noſtri ordinis, quod vulgo collegium nuncupatur. fundauit illud Comes Nolanus anno 1213. vt ex Archiuis dictæ ciuitatis colligitur. Perſeuerat in eo regularis obſeruantia cum magna laude, & quæ in illud recipiuntur, ferè omnes nobiles ſunt vel ex ciuitate Nolana, vel etiā Neapolitana.

In Diœceſi verò Nolana in oppido, quod Laurum vocatur, eſt aliud collegium canoniſſarum noſtri ordinis, quod Comitiſſa Nolana vxor dicti Comitis paulò ante fundauerat, & mille aureorum annuorum redditibus à prima fundatione dotauerat. quod nunc etiam ſub canonica diſciplina floret.

IV. ECcleſia Beneuentana Metropolitana ferè vſq; ad noſtra tempora regularis manſit, cuius canonici tempore quadrageſimæ præſertim maioris hebdomadæ, cappas nigras more canonicorum noſtræ Congregationis Lateranenſis in Choro detulerunt vſque ad annum circiter 1610.

N ciuitate Beneuentana eſt cœnobium Abbatiale s. Modeſti noſtræ congregationis, quod ſub ſe nonnullas Eccleſias Parochiales habet, in quibus Abbas dicti monaſterij iuriſdictionem ordinariam exercet.

In eadem ciuitate erat vetus monaſterium canonicorum regularium, cuius fit mentio in quodam priuilegio Alexandri Tertij, ac etiam Gregorij IX. quod vbi eſſet, vel quo titulo nuncuparetur, videre non potui: quia integrum priuilegium non habui, ſed tantum illius fragmentum, quod refert Ioannes Marquez in ſuo libro de Origine Fratrum Eremitarum c. decimoquarto §. 8. ad ſui ordinis Eremitici antiquitatem probandam, licet non efficaciter, cum verba priuilegij ſint: *Cum in Eccleſia veſtra ſit ordo canonicus ſecundum Deum, & beati Auguſtini regulam nouiter inſtitutus.* Hoc priuilegium dicit reperiri in Bibliotheca Vaticana inter Bullas Gregorij Noni numero 97. ſed parum retulerit illam videre. fuiſſe verò in Epiſcopatu Beneuentano monaſteria canonicorum regularium anno milleſimo trecenteſimo quadrageſimo quarto, conſtat ex Actis Capituli eo anno Eugubij celebrati, in quo Prior ſanctæ Mariæ Nouæ de Vrbe ad illa viſitanda fuit deſignatus.

In eadem ciuitate eſt monaſterium ſanctæ Sophiæ, quod Clemens Octauus anno 1595. canonicis regularibus congregationis ſancti Saluatoris Bononienſis vniuit, cum eſſet priùs monaſterium ordinis monachorum ſancti Benedicti.

In Diœceſi ſanctæ Agathæ Metropolis Beneuentanæ ex libro Taxarum Cameræ Apoſtolicæ eſt monaſterium ſancti Mennæ, ſed canonicis deſtitutum, & commendatum, ſicut alia innumera in regnis vtriuſque Siciliæ, quorum vix nomen, ac ne vix quidem inuenitur.

In eadem Diœceſi in oppido, quod vulgo appellatur Rienſo, eſt collegium canoniſſarum noſtri ordinis vetuſtiſſimum, quæ ſub regulari obſeruantia, ac etiam ſub regula, & habitu canonico ſatis laudabiliter perſeuerant.

IN Diœceſi Melphitana ſunt quædam beneficia V.
canonicorum regularium, quæ deſtituta canonicis, ſunt vnita menſæ Epiſcopali, vt ex Archiuis dictæ Eccleſiæ colligitur.

In ciuitate Brunduſio eſt Eccleſia ſancti Sepulchri olim congregationis canonicorum regularium ſancti Sepulchri Ieroſolimitani, cuius fit mentio in literis Cœleſtini Secundi Petro Priori, & illius fratribus ſancti Sepulchri Ieroſolimitani directis anno 1143. Verùm congregatione extincta, dicta Eccleſia cum alijs multis in eodem Regno exiſtentibus eſt commendata.

In oppido Barletæ Eccleſia ſancti Sepulchri cum ſuis pertinētijs ad prædictam congregationem ſpectabat, ex dictis literis Cœleſtini Secundi, quæ ſimiliter manet commendata, vel ordini equeſtri ſancti Ioannis Ieroſolimitani vnita, vt multæ aliæ Eccleſiæ eiuſdem congregationis.

In ciuitate Venuſina Eccleſia ſancti Nicolai ad prædictam congregationem ſpectabat, vt ex dictis literis colligitur, quam Epiſcopus quidam Venuſinus eidem donauerat.

In ciuitate Troiæ ſiue iuxta illam Eccleſia ſancti Sepulchri erat dictæ congregationis, quam nunc tenent equites ſancti Ioannis Ieroſolimitani, & ſimiliter Eccleſia ſancti Theodori iuxta portam ciuitatis Beneuentanæ, ex dictis literis Cœleſtini Secundi.

In eadem ciuitate Troiæ monaſterium ſancti Nicolai fundatum per Nicolaum Decanum Eccleſiæ Troianæ, de quo Innocentius Tertius in epiſtola ad Archiep. Sipontinum libro primo fol. centeſimo nonageſimo octauo.

In Diœceſi Miletenſi prouinciæ Reginæ in Calabria Prioratus inſignis ſanctæ Mariæ de Balnearia, vulgo della Bagnara membrum Abbatiæ s. Mariæ de Gloria, de quo vide lib. 3. cap. 30.

In actis Capituli Prouincialis Engubij celebrati deſignatus eſt Viſitator pro monaſterijs, & locis conuentualibus canonicorum exiſtentibus in Apulia.

VI. IN Mari Adriatico propè Theatinam Diœceſim ſunt Inſulæ Tremitanæ olim Diomedeę, in quarum maiori eſt cœnobium ſanctæ Mariæ cum arce munitiſſima noſtræ congregationis. Abbas Tremitanus in dictis Inſulis iuriſdictionem ordinariam ſpiritualem, & temporalem, & vtrunque gladium habet, ac etiam in terris littoris adiacentis: & inter Barones Regni Neapolitani numeratur, & incedit. De monaſterio Tremitano, vide quę dicuntur lib. ſequenti.

In Ciuitate Lauicani eſt Abbatiale cœnobium noſtræ congregationis ſanctæ Mariæ nouæ olim de Friſa vetuſtiſſimum, de quo libro ſequenti plura habes.

Apud Ciuitatem Veſtanam in Prouincia Capitaneatus eſt etiam vetuſtiſſima Abbatia ſanctæ Mariæ de Calena, quam noſtræ congregationi vniuit Eugenius IV. anno 1446.

In extremis partibus Calabriæ, quæ Meſſanam Ciuitatem vltra Pharum aſpiciunt, in oppido, quod vulgo Bagnara nuncupatur, fuiſſe olim præcipuum collegium canonicorum regularium, teſtantur tabularia Eccleſiæ Cathedralis Cephaludienſis in Regno Siciliæ vltra Pharum conſtitutæ: illa enim Eccleſia priuſquam in Cathedralē erigeretur, eiuſdem collegij membrum fuiſſe perhibetur, vt ex relatione ab illius Eccleſiæ canonicis habita, & ad me tranſmiſſa nuper accepi. fertur enim idem collegiū aliud monaſterium intra Meſſanam Ciuitatem ſibi ſubiectum habuiſſe, de quo nihil certi habere hactenus potui.

VII. POrro in Regno vlterioris Siciliæ Eccleſia ipſa Cephaludienſis, quæ nunc eſt Cathedralis, à prima illius fundatione fuit canonicorum regulariū ordinis Diui Auguſtini, ſub quo ordine vſque in præſens permanet, licet ab initio non eſſet Cathedralis, ſed ſimplex collegium canonicorum regularium, quod Rugerius Sicilię Comes, deinde Rex opere magnificentiſſimo, & Regia munificentia verè digno erexit anno Dominicæ Incarnationis 1148. Regni verò ipſius anno 18. quemadmodum ſequentes verſus in apſida maiori illius Eccleſiæ muſiuo inſcripti indicant.

Rugerius Rex egregius plenus Pietatis
Hoc ſtatuit templum, motus zelo Diuinitatis.
Hoc opibus ditat varijs, varioque decore
Ornat, & amplificat in Saluatoris honorem.
Ergo ſtructori meritò Saluator adeſto,
Vt ſibi ſubueniens conſeruet corde modeſto.
Anno ab Incarnatione Domini M.C.XLVIII.
Regni eius XVIII. hoc opus muſia factum eſt.

Scribit verò Syluester Maurolicus in ſuo libro, quem mare Oceanum omnium Religionum adtitulauit, ipſam ſancti Saluatoris Baſilicam ab eodem Rugerio magnificentiſſimè ornatam, duabus nimirum turribus campanariis, & picturis pulcherrimis muſiuo elaboratis, necnon duplici mauſoleo porphiretico pro ſe, ac cæteris Siciliæ Regibus illius Succeſſoribus, quæ poſtea Fridericus Secundus Imperator ex dicta Eccleſia ad Palermitanam tranſtulit, ac etiam canonicos regulares Auguſtinianos in dicta Eccleſia ab eodem Rugerio conſtitutos, quibus iuxta Eccleſiam clauſtrū ædificauit, quod vſq; in præſens tenent, ſubdit etiam dictos canonicos regulares Syracuſanam Eccleſiam olim tenuiſſe, in qua ſanctus Zoſimus floruit regularis canonicus, & poſtmodum Syracuſanus Epiſcopus, quod ſe in antiquis Chronicis manuſcriptis legiſſe affirmat, quāquam non deſint, qui Eccleſiam Syracuſanam non canonicos regulares, ſed Diui Benedicti monachos tenuiſſe affirment.

IN Ciuitate Meſſana erat Prioratus ſanctæ Crucis nuncupatus cum Eccleſia pulcherrimè exornata, quam anno 1537. Fettantes Gonzaga Siciliæ Prorex cum alijs duabus, & viginti Eccleſijs ſub ſpecie Ciuitatis muniendæ, ſolo æquauit. eodem Syluestro Maurolico tradente in Congregatione ſancti Sepulchri Ieroſolimitani, ad quam ille Prioratus ſpectabat: quam ob cauſam locus canonicis regularibus fuit deſtitutus. Prioratus verò ad Eccleſiam ſanctæ Pelagiæ tranſlatus, & commendatus, qui ad nominationem Regis Catholici confertur. VIII.

In Ciuitate Plateę nuncupata eſt alter Prioratus ſancti Andreæ eiuſdem congregationis Dominici Sepulchri, quem Simon Butheræ Comes cum Thomaſia illius coniuge anno Domini 1106. multis Villis, & prædijs, ac etiam nonnullis Eccleſijs attributis fūdauit, & dotauit: qui Prioratus ad nominationem à Rege Catholico factam, Prioribus fiduciarijs, quos vocamus Commendatarios confertur, eodem Syluestro Maurolico referente in Congregatione Dominici Sepulchri Ieroſolimitana.

Præter collegia verò Canonicorum memorata, ſunt in Regno Siciliæ vltra Pharum nonnulla Collegia Sanctimonialium Canoniſſarum Congregationis Vallis Viridis nuncupatæ, quarum præcipuum eſt ſanctæ Catharinæ Vallis viridis Ordinis ſancti Auguſtini olim extra Ciuitatem Meſſanam à quadam Regina Cypri fundatum, poſtea circa annum milleſimum ducenteſimum intra Vrbem ſub titulo ſanctę Mariæ, & s. Catharinæ Vallis Viridis tranſlatum, quod erat caput cæterorum monaſteriorum canoniſſarum eiuſdem Congregationis in Regno Siciliæ exiſtentium, nimirum s. Luciæ Vallis Viridis Panormitanæ, monaſterij Vallis Viridis in Taormina, & in Caſtro veteri: quæ monaſteria per Abbatiſſam ſanctæ Catharinæ Meſſanenſis viſitabantur.

tabantur. De ijs plura idem Maurolicus in congregatione Vallis Viridis: ex quibus etiam deducit, dictam congregationem in Regno Siciliæ multa collegia canonicorum habuiſſe, quibus deficientibus, cum prædictę canoniſſæ regimen permutaſſent, etiam habitum nonnullæ mutauerunt, retenta nihilominus regula D. Patris Auguſtini, ac etiam rochetto, quod in feſtis ſolemnioribus, præſertim cum ad Sacramentum Euchariſtię ſumendum accedunt in ſignum priſtinæ illarum profeſſionis, & inſtitutionis, ferunt.

In Diœceſi Agrigentina reperitur monaſterium ordinis canonicorum regularium Diui Auguſtini, quod dicitur ſancti Spiritus de Calato. Verùm puto illud nunc eſſe commendatum, vel ex regulari ad ſtatum ſecularem tranſlatum. Eius autem mentio habetur in libro Taxarum Cameræ Apoſtolicæ.

Caput trigeſimum.

De Propagatione Ordinis Canonici in Prouincijs, & Regnis Hiſpaniarum, & primò de Eccleſia Cæſarauguſtana ſanctæ Mariæ de Pilari, ſiue de Columna nuncupata.

I. IN Prouincijs, & Regnis Hiſpaniarum exiſtunt adhuc Eccleſiæ canonici ordinis vetuſtiſſimæ, pluresq; olim extiterunt, quarum notitia poſt generale diluuium Saracenorum, quod omnes penè regiones Hiſpanorum inuaſit, vel in ruinis ædificiorum, vel ſaltem in membranis Eccleſiarum, & libris Hiſtoricorum fideliter ſeruatur, quæ ipſum canonicum inſtitutum à ſanctiſſimis Apoſtolis plantatum, & à beatiſſimo Patre noſtro Auguſtino reformatum, in prædictis prouincijs Hiſpanorum ab antiquiſſimis temporibus, ipſo Auguſtino adhuc ſuperſtite propagatum, fide certiſſima demonſtrant: ex quibus vt antiquiſſimum cœnobium Siſletanum apud Toletanam ciuitatem omittam, quod era. 461. id eſt anno Chriſti quadringenteſimo vigeſimo quarto, aſſertus autor Hiſtoriæ ſub nomine Flauij Lucij Dextri, & alij nonnulli Hiſtorici ſub beati Auguſtini Regula exſtructum aiunt: vnam nunc referam antiquiſſimam, & inter omnes Hiſpaniarum Eccleſias digniſſimam, Angelicis manibus Præexcelſæ Dei Genitrici in Cæſarauguſtana ciuitate erectam, & ſanctæ Mariæ Maioris ſiue de Columna vulgo de Pilari nuncupatam, de qua cum multa præclara, & memoranda quamplures viri docti tradiderint, illud certè non reticendum, quin pro diuino miraculo mea quidem opinione recenſendum, quod Sacræ Theologiæ Licentiatus, & eiuſdem Eccleſiæ regularis canonicus Michaël Cercito in præfatione librorum Ioannis Trullo de ordine canonicorum elucidato ſcribit, ipſum ordinem canonicum per D. Iacobum Apoſtolum ſemel in dicta Eccleſia plantatum nullis vnquam etſi difficillimis temporibus interruptum, vſque ad ſua tempora ſtetiſſe. De huius ſacratiſſimæ Eccleſiæ antiquitate nonnulla ſuperius cap. 11. notauimus, de cuius miraculoſa fundatione, Sanctorum Martyrum, & Confeſſorum reliquijs in eadem quieſcentibus, viris ſanctitate, ac dignitate, necnon etiam eruditione illuſtriſſimis, vel ab illa profectis, vel etiam eidem Eccleſiæ præfectis, & tandem de illius priuilegijs, & ſuper cæteras Eccleſias Hiſpaniarum eminentia nunc aliquid dicturo, tot profectò, & tam præclara, veridiciſq; teſtimonijs roborata ſcribenda occurrunt, quæ ſi vellem ex integro percenſere, non vnicum capitulum, ſed integrum, illudque non exiguum volumen, me ſcribere oporteret. Quam ob cauſam tum rei, tum etiam temporis compendium facturo, illud tandem animo inſedit, cæteris omnibus impræſentiarum omiſſis, vota, & motiua ſententiæ hic ad verbum exſcribere, quæ lata fuit pro Priore, & canonicis eiuſdem Angelicæ Eccleſiæ beatæ Mariæ Maioris de Pilari, in Curia illuſtriſſimi Domini Iuſtitiæ Aragonum S. C. M. Conſiliarij ſuper iure præcedendi Capitulares, eorumque Syndicos, & Procuratores Eccleſiarum cathedralium Regni Aragonum exceptis duntaxat Capitularibus Sedis Metropolitanæ, in Comitijs, & quibuſlibet congregationibus Aragonum anno Domini 1605. & typis edita Madriti apud Ludouicū Sanchez an. MDC.VI. omiſſa tamen præfatione, ac etiam additionibus marginalibus, ne pro vna ſententia, integrum librum exſcribere cogamur. Ea verò talis eſt.

IN Dei nomine Amen. Nouerint vniuerſi, quod II. *anno computato à Natiuitate Domini milleſimo ſexcenteſimo quinto apud ciuitatem Cæſarauguſtæ Regni Aragonum, in Camera conſilij fuerunt præſentes illuſtriſſimus Dominus Iuſtitiæ Aragonum S. C. M. Domini noſtri Regis Conſiliarius, & Illuſtres Domini locum tenentes ipſius Curiæ, iuriumq; Doctores, nempe illuſtriſſimus* Don *Martinus* Baptiſta *de Lanuça, Iuſtitia Aragonum, Dominus* Ioannes *Clemens* Romeu, *Dominus Mattheus Deça, Dominus* Petrus *Hieronymus de Mendieta, Dominus* Martinus *de* Godino, *Dominus* Michaël Martinez *del Villar, exiſtenteq; proceſſu* Prroris, *canonicorum, & Capituli beatæ Mariæ Maioris de* Pilari *ſuper apprehenſione in deliberatione circa diffinitiuam ſententiam, Dominus Michaël Martinez del Villar* Relator *fuit voti, & opinionis, quod debet pronunciari, & mandare fieri contenta in propoſitione oblata pro parte Prioris, canonicorum, & Capituli beatæ Mariæ Maioris, & de Pilari principalium, Antonij Miranetæ, Auguſtini Ximeno, & Petri Hieronymi* Paſamar *procuratorum, reſpectu iurium, in vndecimo articulo*

culo dictæ propoſitionis deductorum, & reſpectu domus apprebenſæ præſtita cautione forali. cæteras propoſitiones reijci, & repelli debere, & reſeruari ſua iura, ea reſeruari ſupplicantibus. neutram partium in expenſis condemnando, ex eo pra moximè, & alias, quia etſi ratio aliqua babenda minimè foret in hoc litis pendentiæ iudicio (vbi de nuda tantum, quatenus facti eſt, & non iuris poſſeſſione, agitur) de longiſſima, bonorificentiſſima, venerandiſſimaque antiquitate, & dignitote tantæ Eccleſiæ, quæ ſacra eſt, ac gloria, & ornamentum non ſolùm buius Cæſarauguſtæ inclytæ ciuitatis, & fideliſſimi Regni Arogonum, verùm totius Hiſpaniæ, & Orbis: Obtinet enim ex receptiſſima omnium Eccleſiarum, præſertim iſtius ampliſſimæ prouinciæ troditione à Pontificibus Summis non ſemel approbata, inter omnes Eccleſias mundi vetuſtatis, & excellentiæ originis primatam, atque ideo de ea Cæſaraugaſta verè, ac iurè gloriari poteſt, ſe primam non ſolùm in Hiſpania, ſed in vniuerſo orbe Catholicæ fidei ſedem, & oram tenuiſſe, & extitiſſe. & inde meritò Petrus Librana primus Cæſarauguſtæ Epiſcopus, poſt Arabes vrbe pulſos, vnà cum Gelaſio ſecundo Pontifice Maximo circa annum milleſimam centeſimum decimum octauum, ad inſtaurandum templum dictæ Eccleſiæ, quod vetuſtatis cauſa eſſet ruinoſum, ijs verbis vniuerſos chriſtiani orbis fideles excitabat: Quam beato, & antiquo nomine ſonctitotis, ac dignitatis pollere noniſtis. Et nos iare quidem poteramus litem buiuſmodi decidere, declarando, debere eam præcedere Eccleſias Cotbedrales dicti Regni, origine, & dignitate poſteriores, ex quo ordo temporis indueit prælationem in bonoribus: nam qui prior eſt tempore, potior eſt in iure, vltra quod ſemper in Regno noſtro ſeaeclus venerabilis fuit, & quando glorioſiſſimum admirandum principiam, origoque dicta Auguſtiſſimæ Eccleſiæ ius aliquod ad obtinendum et non tribueret, quæ Angelicis manibus iuſſu ſacratiſſimæ Reginæ Virginis Dei Genitricis, dum adbuc in bumanis ageret, outore Diuo Iacobo Maiori Chriſti Apoſtolo, conſcbrinoque conſtructa, erectaque fuit, catus etiom ratione, & cauſa præferenda eſt tanquam dignior, & excellentior: nulla enim maior nec venerabilior origo, quam regalis eſt, atque ideo, & meritò maior bonor debetur illi, qui bonorabiliorem originem babet. talem præſertim & tantom, qualem babuit, & habet præclariſſimo Eccleſia. & quando od buiuſmodi prælationem nihil prodeſſet, ab initio naſcentis Eccleſiæ ſæpe dictam ſacroſanctam Eccleſiam Epiſcopum bobuiſſe, matrem Eccleſiorum dictæ vrbis fuiße, Catbedralemque extitiſſe, autoritate præexcellentiſſimi Iacobi Zebedæi, quouſque vnita, ſeu tranſlata fuit in excelſom ſancti Saluatoris Eccleſiam, Arabibus Cæſarauguſta exturbatis, vt conſtitutiſſimum eſt. Fuit namque conſuetudo Apoſtolorum in ciuitatibus, vbi verbum Dei prædicarant, Eccleſias apud vnamquamque condere, vt teſtantur Tertullianus, ſanctus Cyprianus, ſanctus Irenæus, quos refert Pamelius, ex Chriſticolis nouè ad fidem ab eis conuerſis, vnam cuique Ciuitati Epiſcopum præficere, qui cæteros verbo Dei inſtrueret, & alia tantæ dignitatis officia exerceret, vt apparet in beato Apoſtolo Paulo, qui Ephesi beatum Timotheum eius ciuitatis Epiſcopum nominauit, & Athenis beatum Dionyſium, & Dertuſæ in Hiſpania ſanctum Rufum, vt affirmant grauiſſimi Patres, & apparet etiom ex Actis Apoſtolorum cap. decimo quarto, ibi, & cum conſtituiſſent eis per ſingulas Eccleſias Presbyteros: Olim namque coaleſcentis Eccleſiæ primis exordijs idem erat presbyter, quod Epiſcopus, ſecundum iura vulgaria, ac Diuum Thomam, & Baronium. Iacobus ergo aliorum Apoſtolorum veſtigijs inhærens, hac in ciuitate vnum è nouem ab eo ad fidem conuerſis (Athanaſium ſcilicet) huic ciuitati Epiſcopum præpoſuit, & ſanctum Petrum Martyrem Bracharij in Luſitania, vt vetuſtiſſima traditio eſt, & antiquiſſima Breuiaria, Annales, Celtiberi, Chronicæ Hiſpaniæ, Martyrologia Romana, & alij grauiſſimi Patres atteſtantur. Ex quibus ſatis liquet, hanc ſanctam Eccleſiom ab eius initio Cathedrolem dignitotem, & nomen babuiſſe. Quod ratione etiam comprobatur: Iacobus conſecrauit Athanaſium in Epiſcopum huius ciuitatis. ergo aliquam certam, & determinatam babuit Eccleſiam, cui tunc præficeretur, vt ratio, & munus ipſum indicat, ſunt enim hæc correlatiua Epiſcopus, & Eccleſia, inter quos matrimonium ſpiritaale contrahitur: at eo tempore nulla alia, non ſolùm in dicta ciuitate, ſed etiam in tota Hiſpania Eccleſia reperiebatur, nec erat, vt eſt concors omnium ſententia. ergo fatendum, & neceſſariò tenendum eſt, in ea ſedem Epiſcopalem tunc extitiße, & primom omnium totius Hiſpaniæ, hoc nomen, & dignitatem meruiſſe Conſeruaſſe autem eam toto tempore primitiuæ Eccleſiæ, & eius diris perſecutionibus feruentibus, non eſt dubium, nam dum à principio ibi fuit conſtituta, in poſterum quoque permanſiſſe credendum eſt, cum ex præterito in futurum inferatur, non docto de contrario: maxime non conſtito de mutatione, quæ præſumenda non eſt, tum quia multò poſt Gothorum tempora circa annum ſexcenteſimum vigeſimum conſtat, eandem dignitatem babuiſſe. ex Breuiarijs tam antiquis, quàm modernis Cæſarauguſtæ, & ordinis ſanctiſſimi Diui Hieronymi ſic incipientibus lectionem feſtiuitatis ſancti Braulij dictæ ciuitatis glorioſi Epiſcopi. Diſputatione autem longa conſummata, & Synodo celebrata, vnuſquiſque ad propriam ſedem eſt reuerſus: Beatus verò Braulius dum in ciuitate Cæſarauguſtana in ſancta Maria Maiori ſuam ſedem diutius ſituaſſet, orta eſt hæreſis de ſecta

illius

illius falſidici Mahometis. Idem quoque reperitur in quodam Miſſali antiquo eiuſdem Diœ*ceſis manuſcripto, in officio, quod in Miſſa ſancti Braulij celebratur, & canitur. feſta colens* Braulij *aulæ, qui ſancta Maria fuit præſul.* Probatur *idem* Breuiario *domus Regiæ montis Aragonum antiquæ, & illuſtris, quod agens de eadem ciuitate ſic ait.* Synodo *celebrata vnuſquiſque ad propriam ſedem eſt reuerſus, &* Braulius *Cæſarauguſtam repetens, apud ſanctam Mariam Maiorem ſuam ſedem ſituans, ſuis canonicis ſic fraterna dilectione adhæſit. Corroboratur idem quodam libro, ſeu tractatu de vita* Diui Braulij *antiquiſſimo, manu exarato, qui cum prædictis Breuiarijs per eundem ferè ſermonem conteſtatur. Beatus verò* Braulius *dum in* Cæſarauguſtana *ciuitate in ſancta Maria Maiori ſuam ſedem diuinitus ſituaſſet. Quibus aſſentitur* Aimonius *monachus* Gallus, *& antiquiſſimus, probatiſſimus, fideliſſimusq; teſtis, ſcriptorq; priſci ſeculi rerum geſtarum: ſcripſit enim circa annum octingenteſimum ſeptuageſimum ſecundum, & de huiuſmodi* Eccleſia *hac verba. Atque in* Eccleſia *beatæ Mariæ ſemper Virginis, quæ eſt mater* Eccleſiarum *eiuſdem Vrbis. & tandem idem affirmat Martinus Garzia canonicus Cæſarauguſtanus* Epiſcopus Barcinonæ, *Inquiſitor Generalis* Regnorum *Aragoniæ, Hieronymus Zurita, Hierònymus* Blancas, *Hieronymus* Roman, *Ioannes de Marieta, & alij quamplurimi grauiſſimi viri.*

III. T*Vm quia in tota illo infælici, & miſerrimo tempore, quo Cæſarauguſta ſub Arabum ditione extitit (quod circiter quadringentorum annorum terminum explet) dictam* Religioſiſſimam *Eccleſiam ſedem fuiſſe* Epiſcopalem *dubio caret, adeo quod Cathedrales inficiari nec audent, nec poſſunt: nullæ enim Chriſtianis* Eccleſia *permittebatur ab infidelibus, præter hanc glorioſiſſimam, vt noſtri Hiſtorici varijs in locis teſtantur, præſertim* Prades, *Goribay,* Beuter, Blancas, *Zarita, qui notabiliter ſic exclamat. Cæſarauguſtæ ſatis conſtat reliquis ſacris ædibus, ſiue ſacris tectis depopulatis, ſanctum, & religioſiſſimum templum* Diuæ *Mariæ Virgini dicatum, quod vulgus de Pilari nuncupat, miſeris illis temporibus ſanctitatis,* Religionis, *& Concilij publici tanquam ſacram aram, & perfugij portum noſtris fuiſſe. vnde & Helecæ, & Seniori, ac ſuperioribus, poſterioribuſq;* Epiſcopis, *&* Eccleſiaſtico *cœtus ſacroſancta ea ædes ſedem, ac domicilium præbuit. Tum quia ab huiuſmodi ſacra id æde iam diu in contradictorio iudicio obtentum eſt: fuit enim lite vertente inter eam, & inſignem ſancti* Saluatoris *Eccleſiam, & ſeu ipſius Antiſtitem cordatè, & maxima cum deliberatione præhabita cauſa cognitione, partibus auditis, declaratum à* Ioanne *Ferrer canonico, & Archidiacono Hoſcenſis Eccleſiæ, & Vicario Generali excellentiſſimi Infantis* Alfonſi *Regis Catholici filij Archiepiſcopi Cæſarauguſtæ anno milleſimo quingenteſimo ſecundo, dictam* Eccleſiam *fuiſſe à primordijs Chriſtianitatis Cathedralem vſque ad tranſlationem, ſeu vnionem deſuper dictam, his verbis. Conſtat etiam, quod dicta* Eccleſia, *in qua glorioſa* Dei *Genitrix Virgo dum in humanis ageret, beato Iacobo Apoſtolo mirabiliter ſuper pilare marmoreum* Angelicis *manibus deportatum apparere dignata eſt, in quo primaria ſedes Cæſarauguſtana per multa annorum curricula collocata fuit, beato* Braulio, *& alijs multis dignißimis* Epiſcopis *ſucceſſiuè præſidentibus. & licet poſtea dicta ſedes Cathedralis tranſlata fuerit, nihilominus tamen multa inſignia, & prærogatiuæ Cathedralis* Eccleſiæ *penes eam remanſerunt, & quaſi vna* Ecceleſia *cum Maiori Cæſarauguſtana reputatur in prærogatiuis, prædictis. Quæ ſententia ab eodem Archiepiſcopo fuit poſtea approbata, & ratificata, necnon & à dictis partibus laudata. Tantorum ergo virorum decreta certam faciunt determinationem noſtram, ſcilicet ſæpedictam* Eccleſiam *ab initio naſcentis Eccleſiæ* Epiſcopos *habuiſſe, Cathedralemq; extitiße. & conſequenter conſtat, ipſam præponi, & anteferri debere, ex quo prius meruit dignitatem, & huius ſedis adeptione longe poſteriores, & inferiores illa ſint, & appareant prædictæ* Eccleſiæ *Cathedrales: adeo quod de ea illud Poëtæ dicere verè poſſumus.*

Fortia facta Patrum, *ſeries longiſſima rerum.*
Per tot ducta viros antiqua ab origine Gẽtis.

E*T quando in hoc articulo curandum non eſſet de cultu* Dei, Religioneq; *ibi tandiu mirabiliter præfulgenti, de rebus in ea mirificè geſtis, de innumeris & aſſiduis miraculis ibi quotidie fulgentibus, de pura, ſinceraque fide ab exordio Chriſtianitatis vſque nunc, abſque ruga, & macula apud eam inuiolabiliter pro* Dei *benignitate ſeruata, itaut portæ Inferi, Hæreticorum caliditas, Ethnicorum impietas, Saracenorum iniquitas aduerſus eam præualere minimè potuerint, nec in medio ignis fuit vnquam æſtuata, ſed potius ipſa contriuit eorum capita, & fuit noſtris (vt diximus) ſacra ara, eoſque tanta conſtantia, & ſtabilitate muniuit, quod nulla vnquam Tyrannorum ſæuitia, nulla perſecutionum immanitas, nulla rei familiaris, nulla patriæ honoris iactura, nullæ Hæreticorum fraudes, nulla denique ſanguinis effuſio clariſſimum fidei lumen in eis ſemel incenſum extinguere potuerint, vt adimpleretur, quod ſacratiſſima Dei Genitrix promiſerat Diuo Iacobo, quando ad ripam Iberi, vbi ſtat dicta* Eccleſia, *eidem corporaliter videndam, & eius diſcipulis ſeſe obtulit, eamque conſtrui præcepit.* Pilare *iſtud erit in loco iſto, vſque in finem mundi, & Chriſtum colentes nunquam ex hac* IV.

Vrbe deficient. Quare iure meruit principatum dictam prælationem primum, honorabilioremq; locum inter dictas Eccleſias vbique obtinere, tum quia debetur illi, quæ rerum geſtarum gloria, religione, cultuque Dei præ cæteris fulget. Si enim ex ſola religione Cicero Rempublicam Romanã *cæteris omnibus antepo-nebat dicens.* Etſi *fortè conferre volumus noſtra cum exteris, cæteris rebus aut pares, aut etiam ſuperiores reperiemur, religione, id eſt cultu* Deorum *multò ſuperiores, quantò maiori cum ratione præferenda eſt huiuſmodi illuſtriſſima Eccleſia, quæ eodem cultu, ac dignitate originis, excellentia ſenectutis, decoreque rerum geſtarum omnes prædictas Eccleſias procul à ſe relinquit? tum quia talibus huiuſmodi priuilegium propter vitæ diſcrimen conceditur, in quo propter ſalutem* Rei*publicæ ſe conſtituerunt: tum quia inde ampliſſimos, & maximos honores eius Fani Antiſtitibus ſemper habitos, & vetuſtis tabulis, & memoria ſuperiorum temporum pro certo cum Zurita, & alijs affirmare poſſumus. Tum demum quia ſi ex omnibus prædictis in aliquibus præcedere meruit dictam Metropolitanam Eccleſiam, quæ prædictas omnes antecedit, quantò maiori cum ratione poterit ipſa eaſdem præcedere? & quando tandem non eſſet attendenda exemptio, qua ſubeſt tantum, & immediatè Chriſti Vicario, ſummoque totius* Eccleſiæ *Pontifici Maximo.* Nec Ciuitas *vbi adeſt, quæ eſt Metropolis, & inſigne omnium Ciuitatum Regni, ac eiuſdem, & celſitudinis corona Sereniſſimorum* Aragoniæ *Regum caput, omniumque etiam (teſte* Diuo *Iſidoro) ciuitatum Hiſpaniæ in multis clarior, quibus ex cauſis debuit, & debet etiam huiuſmodi prælationem habere: cum quando quis ſublimiori, & digniori immediatè ſubeſt, ac in excellentiori loco exiſtit, tantò dignior, & honoratior ſit.*

V. SEd *in hoc indicio tandem attendenda eſſet inſiſtentia, ſtatuſque rei apprehenſæ, iuriumque apprehenſorum tempore apprehenſionis, & quæ ex dictis* Eccleſijs *melius quaſi poſſeſſionem iurium apprehenſorum probauerit, adhuc debuit, & debet obtinere huiuſmodi ſuam* Eccleſia, *quæ multò melius dictam inſiſtentiam, poſſeſſionemq; probauit, tum teſtibus, tum Chronicis, ſiue tractatibus, de modo, & ordine celebrandi* Curiam: *Tum demum alijs inſtrumentis, documentis, monumentiſq; antiquis, quibus potius lux veritatis ex omnibus prædictis, & alijs aſſiſtit: conſuetudo namque in materia præcedentiæ præualet, vt per Innocentium, & alios probat* Franc. *Marzarius conſil. 25. Non enim obſtat, in Comitijs Tiraſſonæ celebratis anno milleſimo quingenteſimo nonugeſimo ſecundo, prædictas Eccleſias Cathedrales prælationem habuiſſe: quia conſtat fuiſſe ex conſenſu partium, iureq; dicti conſenſus, & familiaritatis, & non animo, nec titulo acquirendi poſſeſſionem, quibus ſtantibus, nullam iuris, nec facti acquirere potuerunt, ex traditis à* Mandoſia *in* Reg. 33. *de Annalibus quæſt. vndecima num. quarto.* Oldrad. *conſ.* 241. Dec. *conſ.* 116. Aym. Crau. *conſ.* 127. *num. ſeptimo.* Portol. *de conſort. cap. trigeſimo octauo numero tertio. Tum quia ante dictum conſenſum in exordio dictarum Curiarum Cathedralem ibi exiſtentem præceſſit ipſa.* Nec *refragatur, dictam prælationem habuiſſe in ſolio propoſitionis, non verò in brachio, ſeu ſtamento, & quod poſſeſſio non recipit extenſionem. quoniam quaſi poſſeſſio vnius actus inducit quaſi poſſeſſionem quoad alium actum ſub eadem ſpecie comprehenſum, vt prædictum. ex quo eodem ordine, quo ſtant in ſolio, ſedent in brachio, ſeu ſtamento.* Tum *quia in curijs Montiſoni habitis an.* 1585. *in ſtamento quoque, ſiue brachio præceſſit dictas Eccleſias, & quando de huiuſmodi quaſi poſſeſſione nulla habenda foret ratio ex ſimili conſenſu apud eas facto, habenda eſt tamen ex fractione dicti conſenſus à* Syndico *Hoſcenſi facta: tentauit enim prius votum ſuum præſtare, quàm* Syndicus *dictæ Eccleſiæ. & ideo potuit (vt fecit) reſiſtere illi, & ante eum votum ſuum proferre. quare dum illud fecit contra dicti* Syndici *expreſſam voluntatem, viſus fuit interuertere poſſeſſionem dicti conſenſus, & aliam de nouo acquirere. facta namque interuerſione interuertens verè poſſidere dicitur. Nec poſſeſſionem amiſit, immo potius efficaciter retinuit, in conuocatione omnium generalium ſtatuum regni anno milleſimo ſexcenteſimo primo, Cæſaraugustæ facta. nam cum hora & die ſignatis, Syndici, dictarum Cathedralium Eccleſiarum conueniſſent in aulam regiam deſtinatam, ad eam conuocationem inuenerunt iam ibi* Syndicum *dictæ* Eccleſiæ, *quem vidiſſe conſtat, & ſedentem pacificè in loco ſublimiori, eumq; minimè in ſua pacifica poſſeſſione moleſtaſſe, nec perturbaſſe, ſed immo ſua intentione fruſtrari timentes, & repulſionem (vt credendum eſt) ſuſpicantes, quibuſdam proteſtationibus contenti, egreſſi fuerunt ab aula. quare contrariam quaſi poſſeſſionem, quando eam haberent, amiſiſſe dictas Eccleſias, eamq;* Eccleſiam *de Pilari acquiſiuiſſe, conſtitutiſſimum eſt. nam etſi abſens retineat poſſeſſionem loci ſemel adeptam, licet ab altero poſtea corporaliter occupetur: tamen ſi reuerſus in locũ repellatur ab eo, qui corporaliter poſſidet, vel nõ admittatur, & ſuſpicetur poſſe repelli, ciuilẽ quam antea retinebat, dubio procul amittit. Et cũ in omnibus, & per omnia ad normã, & ſimilitudinẽ* Curiarum *Regni in domibus diſputationis dicta generalis cõuocatio habita fuerit præparandarum* Curiarum *cauſa, idem de ipſa iudicandum eſt, quod de ipſiſmet* Curijs, *ex quo præparatio ad actum idem operatur, quod ipſe actus.* Nec *obſtat non apparere eos, qui ita egreſſi fuerunt, Syndicos dictarum* Eccleſiarum *fuiſſe: quia immo conſtat per teſtem ex*

ipſarum

ipſarnm parte prodnctum, qui contra eas probat maximè, cum ab vtraqur partr fuerit approbatus. Nec Regrſtra Curiarum poſſeſſionem aliquam ex partr cathedralium probant, tnm quia ex ipſiſmet apparet, multoties in diuerſis Curijs, & ſeſſionibus dictam Eccleſiam cathedrales præceſſiſſr. Tum qnia vltimus ſtatns, & noniſſima poſſeſſio eſt, qna in hoc poſſeſſorio ſummarijſſimo attenditur, non verò antiqna, & multò minns illa, quæ ſic ſepties fuit, & eſt interuerſa, & in multis curijs habita aliarum qualitatum cauſa, quàm dictarum Eccleſiarum, qnibus ſupradictam Eccleſiam præcederr poturrant. Nec releuat poſſeſſionem habitam reſpectu ſtandi, & ſedendi in præexcrllentiori loco non extrndi, nec trahi poſſe ad ſuffragij præſtationem: qnia ex quo dicta Eccleſia habuit, & habet locnm in comitijs, habet ea, quæ ſunt loci. nam locns deſignat locatum, & eius officinm, atqnr ideo per locum traditur, probatur, acquiritnr qnaſi poſſeſſio votandi, & iuxta prælationem loci. nec obſtat, quod de inre debent Eccleſiæ cathedrales præcederr collegiatam maximè regularem, conuentualemq; cum præſens cauſa per poſſeſſionem, non autem per titulum decidenda veniat. Sed quid? quando per titulum iudicanda foret, cnm potiorem titulum habeat (vt viſnm eſt) ſæpe dicta Eccleſia debuit vincere, & non vinci: coruſcat enim radijs prioris dignitatis, vltra quod ſemper quoad dictam prælationem pro cathedrali habita eſt, vt ex omnibus prædictis, regeſtriſq; curiarum reſultat, & potnit etiam iura, præeminentiaſq; cathedralis acquirere, præſcribereq; inſuper dignitas canonicorum regnlarinm magna eſt, quoniam illorum congregatio Epiſcopali, & Archiepiſcopali dignitate fulget: atqur ideo Cæſaraugnſtana Eccleſia non minus præceſſit dictas cathedrales, dum fuit regularis, quàm nunc, poſtquam effecta eſt ſecnlaris. Neque ſæpe dictam veriſſimam tot ſeculis ſtabilitam traditionem infringunt fundamenta, quibus eam, impoſſibilitando aduentum beati Iacobi in Hiſpaniam, potins temrrariè, quàm inre infringerr nonnnllis nituntnr, vt tanto titulo de medio ſnblato, non dicta Eccleſia, ſed ſæpè dictæ obtineant. Tum quia vt egregiè docent grauiſſimi noſtræ ætatis Patres, eiſdem fundamentis infringi poſſent alia multa, & ferè omnrs traditiones Eccleſiæ, qnod nimis durum, & hæreſi proximum eſſet. Tnm quia traditiones à Patribus inſtitutæ non ſnnt infringendæ, ſed potius ab omnibus pro legibus tenendæ, ac venerandæ: nam traditiones approbatæ non minorem vim habent, qnàm ſcriptæ leges, vnde admonet ſacra Scriptura: Non te prætereat narratio Seniorũ, ipſi enim didicernnt à patribns ſuis. Quare & meritò dicebat Iob: interroga generationem priſtinam. Quæ loca Theologi Sacri egregiè expendunt de traditionibns Eccleſiaſticis, quæ ſcripto nõ conſiſtunt, contra Hæreticos eas tanquam nouitatũ ſectatores rrijcientes. Tum quia nunc famæ rernm inconcnſſæ ſtandnm eſt, vbi certam derogat vetuſtas fidem. Tnm quia aduentum Diui Iacobi in Hiſpaniam trſtantur pluſqnam octoginta magnæ autoritatis viri, & inter eos ſeptem ex grauiſſimis Eccleſiæ, ſanctiſq; Doctoribus.

Primus D. Hieronymus in illis verbis. Dederitq; eis ſortes, atque diuiſerit, vt alius ad Indos, alius ad Hiſpanias, alins ad Illyricum, alins ad Græciam pergeret, vt vnuſquiſqur in Euangelij ſui, atqnr prouincia rrquieſcrrrt, quibus expreſsè id firmat, dum apnd nos Hiſpanos ex Apoſtolis tantũ requieſcit Iacobus.

Secnndus s. Athanaſius Patriarcha Antiochenus, qui floruit circa annum Domini 560. dicrns, in hac die multiplicibus martyrijs affectus eſt s. Iacobns Apoſtolus frater Ioãnis filij Zebedæi, idq; poſtqnam abijt in Occidentem.

Tertius s. Iſidorus per hæc verba. Iacobus filius Zebdæi frater Ioannis, quartus in ordine xij. tribubus, atque Hiſpaniæ, & Occidentalium locorum popnlis Euangelium prædicauit.

Quartus venerabilis, ſanctnſq; Beda, qui ſic ait, Apoſtoli Chriſti prædicatores fidei, & Doctores gentium certis locis in mundo ad prædicandum ſortes proprias acceperunt: Petrus namq; Romam accepit, Andræas Antiochiam, Iacobus Hiſpaniam, Thomas Indiam, Ioannes Aſiam, Matthæus Macedoniam, Philippus Galliam, Bartholomæus Lycaoniam, Simon Zelotes Aegyptum, Matthias Iudæã, Iacobus frater Domini Ieroſolimam, Paulo cũ cæteris Apoſtolis nulla ſors propria traditur.

Quintns s. Braulius Cæſarauguſtæ digniſſimns Epiſcopus in abbreuiatione vitæ ſancti Iſidori.

Sextns s. Vincentius in ſrrmone dr s. Iacobo.

Septimus s. Antoninus glorioſiſſimus Florentiæ Archiepiſcopus. tum quia eiuſdem etiam traditiones, & hiſtoriæ teſtem omni exceptione maiorem Pontificem Summnm Caliſtnm Tertinm habemus, in qnadam Bnlla ſic dicẽtem. Cnm itaqur ſicut accepimus, Eccleſia monaſterij per Priorem ſolita gubernari eiuſdem beatæ Mariæ de Pilari &c. in qua dicta beata Maria antequam ad cælos aſſumeretur, cum Ieſu Chriſto Iacobo Maiori in colnmna marmorea apparnit, & ob hoc ipſa Eccleſia nomen beatæ Mariæ de Pilari aſſumpſit, ac inibi quamplurima, & infinita miracula diuina prouiſione dietim fiunt: necnon Chriſtifideles magna deuotione, & veneratione imaginem eiuſdem beatæ Mariæ, & eius filij in quadam capella eiuſdem Eccleſiæ, quæ de mandato dictæ beatæ Mariæ per dictum beatum Iacobnm fabricata, & Camrra Angelica Dei Genitricis de Pilari nuncupata, & appellata extitit, colunt, & venerantur, & cum maxima deuotione viſitare non ceſſant. Quibns verbis non ſolùm aduentum in Hiſpaniam s. Iacobi, & miraculoſã huius Eccleſiæ fundationẽ, ſed in eius cõprobationẽ traditionis efficaciſſimum refert teſtimonium per illa verba: Sicut accepimus,

quæ etiam non poſſe opponi de ſubreptione impediunt, cum non referantur ad partem, vt dicitur, de clauſula aſſeritur.

VI. *NEc huius veritatis inſcij, aut dubij fuerunt Sereniſſimi Reges Aragonum, vt conſtat ex priuilegijs Regum Ioannis Secundi, & Ferdinandi Secundi, qui per eadem verba idem egregiè affirmarunt. Nec etiam incliti Reges Caſtellæ, vt conſtat ex priuilegio Regis Ramiri Primi, in quo apparitio ſancti Iacobi eidem Regi facta, recenſetur. Quis ergo tantæ ſuperbiæ faſtigio tumidus erit, vt tot Eccleſiarum, Sanctorum Pontificum, Regum, & Principum teſtimonium contemnere auſit? tum quia tota Hiſpania, & omnes illius Eccleſiæ idem Breuiarijs antiquiſſimis, & nouiſſimis profitentur, vt ex ipſis apparet (& teſtatur Cardinolis Baronius, Venerabilis Pater Petrus de Ribadeneyra, diligentiſſimus Mariana, multi alij eminentiſſimi viri) & ſummi gaudij ſui cauſam in die ſolemni ſancti Iacobi his propalarunt verbis. Adeſt nobis valde lætabundus dies præexcellentiſſimi Apoſtoli Iacobi, per cuius ſaluberrimam prædicationem totius plebs Hiſpaniæ ſuum cœpit agnoſcere Redemptorem. Eoquod maioris autoritatis, & fidei eſt hæc concertatio ſiue conſenſus in libris Eccleſiaſticis, in quibus ratio precum, & ritus continentur, Breuiaria vulgariter dicta, quo plures non homines priuati, ſed conuentus integri in vnam ſententiam conſpirarunt: optimum enim eſt iudicium, quod plurimorum vocibus confirmatur. Tum quia prædictæ Eccleſiæ Cathedrales eiuſdem etiam voti, & ſententiæ ſunt, & fuerunt, vt apporet ex ipſarum Breuiarijs, quarum nunc dum contrarium, litis cauſa, aſſerere nituntur, audienda minimè ſunt: nimis enim iniquum iudicatur, vt quod ſua voce dilucidè proteſtati fuerunt, id in eundem caſum infirmare, teſtimonioq; proprio reſiſtere. Tum quia non ſolum ab Eccleſijs Hiſpaniæ huiuſmodi traditio recepta eſt, ſed etiam ab Eccleſia inſigni Mediolani, vt conſtat ex Breuiarijs illius Archiepiſcopatus iuxta inſtitutionem ſancti Ambroſij illius Ciuitatis Archiepiſcopi, anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo nono, editis, quorum verba huiuſmodi ſunt. Iacobus Maior Apoſtolus Domini, frater Ioannis Euangeliſta, filius Zebedæi dum vniuerſam prædicando peragraſſet Hiſpaniam.*

Et non mirum, quandoquidem eandem traditionem vniuerſalis Eccleſia totius Orbis Terrarum admiſit, tam ante reformationem ſacri Concilij Tridentini, vt ex Breuiarijs Romanis illius temporis conſtat ſic loquentibus. Hiſpaniam adijſſe, & ibi Euangelium prædicaſſe autor eſt Iſidorus: quam poſt dictam reformationem, vti apparet per Breuiaria autoritate ſanctiſſimi Patris Pij Quinti facta in hæc verba. Mox peragrata Hiſpania, ibiq; prædicato Euangelio, redijt Ieroſolimam. Ridiculũ igitur eſt, & ſatis abominabile dedecus, vt temporibus noſtris vel falſò inſimulari s. Dei Eccleſiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitùs à Patribus ſuſcepimus, pro libito errantium infringi patiamur. Tum tandem quia adeo certa, irrefragabili, indubitataq; traditione receptum eſt, D. Iacobum in Hiſpaniam aduentaſſe, dictamq; inſignem Eccleſiam fundaſſe, quòd apud nos Celtiberos non habeatur vt Catholicus, qui dubitet, ſicuti teſtantur Magiſter egregius Iſela in libro Regulæ Ordinis s. Iacobi, & Religioſus doctiſſimus Martinus del Rio. de dicto ergo aduentu s. Iacobi in Hiſpaniam, eiuſq; Prædicatione Euangelica in ea dubitare iam apud Hiſpanos præſertim fas nõ eſt, permaximè poſtquam à ſanctiſſimo Domino Clemente Octauo, tom in Breuiario Romano ſua peculiari autoritate edito, quàm in Breuiario fratrum Prædicatorum propria etiam ſua autoritate confirmato, diffinitum eſt, eſſe conſtantem traditionem omnium Eccleſiarum Hiſpaniæ, præter vetera monumenta, quæ ipſam teſtificantur ſanctum Apoſtolum Hiſpaniam adiſſe, ibique Euangelium prædicaſſe. Eo namq; ipſo, quod Pontifex Summus hoc inter traditiones conſtantes non vnius, aut duorum Eccleſiarum, ſed omnium Hiſpaniæ admiſit, non minus certum, & indubitatum eſt, quàm ſi manifeſtiſſimis monumentis eſſet firmatum. Et quidem traditio hæc meritò vocatur à Pontifice Maximo conſtans: non enim vago, aut nutuanti verbo nititur, ſed demonſtratione earum Eccleſiarum, quæ fundatæ in Hiſpania fuerunt occaſione aduentus huius ſancti Apoſtoli, vt exemplum eſt Eccleſia Bracharenſis, quæ primùm habuit Antiſtitem ſanctum Petrum Martyrem, quem refert Martyrologium Romanum 26. Aprilis, & Card. Baronius ſcriptores vitæ huius Sancti recenſet, quos qui legat videbit, eos aſſerentes id, quod in eadem Eccleſia, & alijs Portugalliæ Prouinciæ Eccleſijs ſolemniter traditur s. Petrum Martyrem ab Apoſtolo Iacobo Hiſpaniam peragrante, ordinatum fuiſſe primũ illius Prouinciæ Epiſcopum, & idcirco Bracharenſis Eccleſia ſæpe de ſuo primatu contendit, de quo quanta maiori ratione poteſt hæc noſtra Cæſarauguſtana glorioſiſſima, ex omnibus prædictis ſatis liquet. Nec obſtat quod dicitur s. Iacobum martyrio fuiſſe còronatum ſtatim poſt Chriſti Domini Aſcẽſionem, ideoq; non potuiſſe ſubeſſe tempus peragrandi Hiſpaniam. nam id falſiſſimum eſſe comprobat Illuſtriſſimus Baronius ex eo, quod colligitur ex ſacro Actuum Apoſtolorum libro s. Iacobum decollatum fuiſſe ab Herode ann. 44. à Natiuitate Chriſti numerando, quod ſimiliter tradit, & comprobat Archiepiſcopus Gilbertus Genebrardus in ſua Chronologia: & ideo decem annis ad minus poſt aduentum Spiritus ſancti, tempus ſanè ſit ſufficiens. nõ ſolùm ad Hiſpaniam, ſed ad vniuerſum orbem peragrandum ab eo præcipue viro, qui vocatus fuit à Chriſto Boanerges, id eſt filius tonitrui propter admirandum, & velocem curſum ſuæ prædicationis.

Nec

VII. *Nec obſtat, quod proponitur, Apoſtolos ante mortem ſancti Iacobi non fuiſſe egreſſos Ieroſolima, ſiue Iudæa, neque ante eandem mortem prædicaſſe Euangelium Gentibus, falſum enim eſt, Apoſtolos non fuiſſe ante deceſsum ſancti Iacobi egreſſos ex Iudæa: nam in primis Cardinalis Baronius in annotationibus ad Martyrologium die vigeſima quinta Iulij, poſtquam teſtimonio Diui Iſidori ab Eccleſia Toletana recepto, confirmauit Diui Iacobi aduentum in Hiſpaniam, manifeſtè concedit in ea diſperſione diſcipulorum Chriſti, quæ facta fuit Ieroſolimis ſtatim poſt mortem glorioſiſſimam Protomartyris Stephani, quæ fuit paulo poſt aduentum Spiritus ſancti, aliquos Apoſtolos ex Iudæa egreſsos regiones gentium adiſſe, & eleganter explicat ibi loca Scripturæ ſanctæ, quæ oppoſitum dicere videntur: quam doctrinam iterum approbat tomo primo Annalium anno quadrageſimo quarto, deinde expreſsè Diuus Paulus in epiſtola ad Galatas capite primo narrat, ſe ſtatim atque fuit à Chriſto de cælo deſcendente vocatus (multis certè annis ante mortem Diui Iacobi) non inquit veni Ieroſolimam, ſed abij in Arabiam, & ibidem docet, ſe antequam Ieroſolymam veniret, varias Regiones peragraſſe, & in eodem loco notat Teophilactus Epiſcopus, tunc Apoſtolum Paulum ad rudiores Gentes, & loca minus exculta ſe contuliſſe. Gilbertus etiam Genebrardus in Chronologia docet, quod Barnabas prædicauit fidem Chriſti Romæ, viuo adhuc Tyberio, ex ſententia Diui Clementis, & Doſithei. Certum eſt autem Tyberium multis annis ante Diuum Iacobum mortuum fuiſſe. Inſuper licet dubium ſit graue apud Sacros Theologos de tempore, quo Apoſtoli cœperunt prædicare Euangelium Gentibus, & quando Gentiles fuerunt abſoluti, & omnino admiſſi ad Eccleſiam, conſtans tamen eſt omnium ſententia, nullatenus Apoſtolos à die aduentus Spiritus ſancti dubitaſſe, omnibus Iudæis vbique eſſent, prædicandum fuiſſe Euangelium: certum eſt enim tunc Iudæos diſperſos fuiſſe per vniuerſum terrarum orbem: nam ipſos variæ bellorum agitationes multò ante Chriſti aduentum, Aſsyriorum, Babylonarum, Perſarum, & Macedonum Regibus orta, alios aliò expulerunt, vt veterum monumenta abundè prodiderunt, ſatiſque literæ ſacræ indicant, in quibus Iudæi per orbem agentes vocabantur diſperſi. ijs igitur prædicandum fore Euangelium ſtatim (vt diximus) ab initio cognouiſſe ſanctos Apoſtolos non minus quam illis, qui in Iudæa agebant, ad quos & epiſtolas ſcribebant euangelizandi fidei gratia, ſicuti & ſcripſit Diuus Petrus ſuam epiſtolam canonicam fratribus electis aduenis diſperſionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bitiniæ. Non ergo eſt contra traditionem conſtantem omnium ſupradictarum Eccleſiarum Hiſpaniæ à Sanctiſſimo Clemente expreſsè firmatam, aſſerentem Diuum Iacobum in Hiſpania prædicaſſe Euangelium, id quod dicitur ante eius mortem nondum prædicari cœptum fuiſſe Euangelium Gentibus, ex quo iure potuit Diuus Iacobus, vt prædicaret Euangelium Iudæis in Hiſpania degentibus, eam adire. itaque ſe habuiſſe ſanctum Apoſtolum, ſicuti ſe habuerunt illi diſcipuli, qui multò ante eius mortem abierunt ad regiones Gentium, de quibus dicitur in dicto libro Actuum Apoſtolorum cap. vndecimo, quod pertranſibant ſanè inter Gentiles, nemini loquentes verbum, niſi ſolis Iudæis. Sed quid? non ſolis ijs, qui natura erant Iudæi ſtatim in principio annunciabant Apoſtoli Euangelium, ſed & innumeris gentibus, quę tamen factæ erant Proſelyti, quorum maxima multitudo ab initio etiam in ipſo ſanctiſſimo die Pentecoſtes recepit ſacrum Euangelium, vt ex Beda annotauit Claudius Guiliaudus in primam canonicam Petri Apoſtoli, & talem cenſent multi Theologi fuiſſe illum Eunuchum Reginæ Candacis, cui Euangelium prædicauit ſanctus Philippus, vt dicitur in libro Actuum Apoſtolorum cap. octauo, & doctiſſimè docet Nicolaus Sanderus. Præterea textus hiſtoriæ erectionis ſanctæ Eccleſiæ, cuius ſententiam Patres noſtri annuntiarunt in Chronicis Regni Aragonum, in antiquiſſimo Barchinonenſi Archiuo, necnon & in Beatiſſimi Gregorij Papæ moralium libris inuentus, omnem tollit dubitationem, aſſerens Diuum Iacobum profectum in Hiſpaniam, non ſequentem communem ſententiam Apoſtolorum, ſed reuelationem diuinam, quam contulit cum beatiſſima Virgine, quæ optimè à Ruperto Abbate vocatur Apoſtolorum magiſtra cæleſtis. Ergo reuelatione actus Diuus Iacobus ad prædicandum Euangelium in Hiſpaniam ſe contulit: quoniam Deus ipſe, qui præſciebat futuram mortem eiuſdem Apoſtoli, antequam Apoſtoli per orbem diſpergerentur, eundem peculiari inſpiratione adegit, vt ſicut morte ſua præceſſurus erat reliquos Apoſtolos, etiam præcederet, & anteiret eius prædicatio ad Gentes. Tum vt adimplerentur prophetiæ Regis Dauid: in fines orbis terræ verba eorum pſalm. decimo octauo, necnon & illa ſuſcepimus: Deus miſericordiam tuã in medio templi tui, ſic & laus tua in fines terræ pſalm. quadrageſimo ſeptimo, quæ cum iam adimpleta fuiſſent, in principio Apoſtolatus Diui Pauli (vt ipſe teſtatur ſcribens ad Roman. cap. vndecimo) adimpleri aliter non potuerunt, quam aduentu, & prædicatione ſancti Iacobi in Hiſpaniam, quæ per Occidentem tunc erat orbis, terræque, & nuncupabatur finis. Atque idea eodem aduentu, & prædicatione declaratur quidam locus Prophetæ Abdiæ ad finem in verbo: Et erit Domina Regnum in Hiſpania (quod vt dicit Rabbinus Salomon) fuit impletum per Iacobum Apoſtolum, & eius diſcipulos ibi fidem Chriſti primitus prædicantes, & colla gentium ſubiugantes.*

Tum

Tum ne tantus Apoſtolus abſque Prouincia relinqueretur, & ea careret gloria, qua cæteri Apoſtoli: nam vnuſquiſque pro magno honore habet peculiarem prouinciam, in qua Euangelium prædicauit. ex quibus luculenter conſtat, firmiſſimam traditionem quaſi per manus à maioribus perpetuo temporum decurſu ad nos delatam, cum nulla probabili ratione conuelli poſſit, meritò à nobis retinendam, & conſeruandam eſſe. Neque enim impedimentum aliquod, aut difficultas conſiderari poſſe videtur, quibus dicti Beatiſſimi *Apoſtoli in Hiſpanias aduentus, vel refelli, vel in dubium vocari poſſit: quin potius non ſolùm poſſibilis, & veriſimilis, ſed & certus, & conſtans multis rerum argumentis ſupra confectis, conuincitur: nec enim ex huius prouinciæ ſitu, & qualitate, nec ex temporis anguſtia, nec ex alijs rerum difficultatibus hic aduentus inueriſimilis exiſtimari poteſt. nam cum ad omnes Orbis etiam remotiſſimas partes, nec ita claras, nec celebres, & multis terrarum, mariſq; ſpatijs ſeiunctas profecti fuerint Apoſtoli, vt eò ſacri* Euangelij *ſplendidiſſimam lucem circumferrent, quis inueriſimile putet, ad hanc Hiſpaniarum Prouinciam toto terrarum orbe celeberrimam, & clariſſimam, & perpetua fama peruagatam, nec ita à Ieroſolimis marino præſertim tractu diſtantem, idem* Euangelij *lumen non pertuliſſe?*

VIII. M*inus etiam obeſt temporis breuitas, & anguſtia, cum integro, vt minimum decennio poſt Chriſtum paſſum dictus* Apoſtolus *in viuis egerit, non tantum ſemel eam legationem obire potuiſſe, in comperto eſt, quod ſi refractarius quiſpiam eius ab Ieroſolymis profectionem exiſtimet non veriſimilem fuiſſe, vſque ad tempus conſpecti à beato Petro* Apoſtolo *lintei animalibus immundis pleni, quo ſigno* Eccleſia *oſtium Gentibus reſerari* Apoſtoli *cognouerunt, id quidem licèt certa ratione comprobari non poſſit, tamen quantuncunque ita eſſet, certè cum ea apparitio iuxta frequentiorem* Patrum *ſententiam ſeptimo anno poſt Chriſti* Domini *mortem contigerit, & iuxta eoſdem Diuus Iacobus martyrium (vt dictum eſt) anno, vt minimum decimo ſubierit, pluſquam expeditum eſt, toto ad minus triennio remanente, iter illud conficere potuiſſe, &* Pro*uincia peragrata ad propria rediſſe. quibus ex cauſis vereri tam omnes amplius oportet, vſque adeo conſtabilitam ſententiam, non dicam ad impoſſibile, ſed nec ad inueriſimile deducere conari: in qua intrepidè aſſerenda tenet nos conſenſio populorum, atque gentium, tenet autoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata, cultuq; & obſequio in ſacratiſſimam Virginem roborata, tenet tandem ab ipſo Iacobo tutelari totius Prouinciæ Diuo, & Fani huius fundatore vſque ad præſens tempus Catholicorum in eo perpetua ſucceſſio, & inter tot perſecutionum turbines, & procellas, tot & tanta ſupplicia, totque martyrum, & martyriorum myriades, puriſſimè, & inuiolatè in Chriſtum fidei continua perduratio, quam & vſque in finem ſeculi tantorum patronorum beneficio duraturam percredimus, & exiſtimamus.*

Neque obſtant verba Innocentij Primi *in cap. Quis neſciat, vndecima diſtinctione.* Præ*ſertim cum ſit manifeſtum in omnem Italiam,* Gallias, Hiſpanias, *Africam, atque Siciliam, inſulaſq; interiacentes nullum inſtituiſſe* Eccleſias, *niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus* Petrus, *aut eius ſucceſſores conſtituerunt* Sacerdotes. *aut legant, ſi in iſtis Prouincijs alius Apoſtolorum inuenitur, aut legitur docuiſſe. Quod ſi non legunt, quia nuſquam inuenitur, oportet eos ſequi, quod* Romana Eccleſia *cuſtodit. Tum quia quod in hac parte profitemur, legitur, habeturq; in ſæpe dicta hiſtoria, in Breuiarijs, libriſque Eccleſiaſticis antiquiſſimis, & ſequimur (vt viſum eſt) quod* Romana Eccleſia *cuſtodit. Tum quia verba quantumuis generalia ſint, accipienda ſunt ſecundum iuris intellectum. quare ſupradicta non ita intelligenda ſunt indiſtinctè, ſcilicet nullum Apoſtolum præter* Petrum *in eas* Prouincias *perueniſſe, & in eis Eccleſias ædificaſſe: ſequerentur enim grauiſſima abſurda inter alia, &* Paulum *Apoſtolum varijs in locis falſum dixiſſe, Italiam, &* Romam *perueniſſe, vbi à Nerone legimus fuiſſe carceribus mancipatum, flagellis cæſum, & tandem capite truncatum anno decimo ſeptimo, poſt Paſſionem* Chriſti. Et *eundem* Apoſtolum *Hiſpanias adiſſe ſanctiſſimi, & grauiſſimi viri teſtantur.* Referunt *etiam ſanctus Iſidorus, & alij plurimi, Philippum* Apoſtolum *in* Gallijs *quoque prædicaſſe. Quos omnes, & Summos Pontifices in dictis indultis, & Breuiarijs iuſſu eorum editis, & comprobatis erraſſe, & deceptos eſſe dicere cogeremur, ſi dicta verba eo modo eſſent intelligenda, quod durum admodum eſſet. non ergo ſic accipienda ſunt, ſolum* Petrum *in Occidente prædicaſſe: quia ab eo miſſi prædicarunt, & Eccleſias inſtituerunt, vt idem Innocentius profitetur. Beatus autem Iacobus, &* Paulus, *qui Hiſpanias adierunt, à* Petro *vt à capite Eccleſiæ miſſi fuere, & eius autoritate* Eccleſias *inſtituerunt, atque ideo* Innocentius *non repugnat, nec diffitetur, Iacobum in Hiſpanias perueniſſe: ſed omnes, qui huc peruenerunt, iuſſu, vel conſilio Petri veniſſe dicit. in ſumma enim hæc intendit Innocentius, omnes, qui in eas aduentarunt prouincias, vnam eandemque fidem profeſſos, eam ſcilicet, quam* Petrus *Eccleſiæ caput profeſſus eſt, quam genuinam interpretationem, cum omnia ſic verò conſonent, & inter ſe ad concordiam redigantur, ne vnus tantum* Pontifex *tot* Pontificibus *Sanctis,* Doctoribuſq; *grauiſſimis, traditionibus, &* Breuiarijs *aduerſetur, ſequi tenemur. ſed quorſum hæc ita diffuſa diriguntur verba de re conſtantiſſima Eccleſiæ, ſanctorumq;* Patrum *teſtimonio ſæpius definita, cum alienum*

prorſus

prorſus ſit ab Eccleſiaſtica, & fidelium conſuetudine in eo dubitationem accipere, quod ex Eccleſiaſtica quoque, & fidelium traditione deſcendit?

Nec in contrarium facit, quod ſaltem verum eſſe contendunt, dictam Eccleſiam nunquam Cathedralem fuiſſe, ſed ſancti Saluatoris. quia vltra quod nemo eſt, qui id atteſtetur, ipſamet profitetur contrarium in Breuiario, & Miſſali ſuæ Diœceſis (vt viſum eſt) ac laudando ſententiam Ioannis Ferrer, quæ verbis expreſſis idem teſtatur. De priuilegio autem Imperatoris Alfonſi tot vitijs laborante, nulla eſt habenda ratio, præſertim cum eidem non debeat, nec poſſit maior fides adhiberi, quàm ipſi Eccleſiæ, & toti Archiepiſcopatui ipſi, totque Eccleſijs, & viris grauiſſimis antiquis, & nouiſſimis contrarium atteſtantibus, collegij, multorumque teſtimonio potius adhærendum eſt, quàm vnius perſonæ quantumcunque Præſidiali præfulgeat dignitate. Rurſus dum dicta Eccleſia beatæ Mariæ fuit vnita, communicata, ſeu tranſlata in dictam ſancti Saluatoris, de ea intelligitur, quod de prædicta refert dictus Sereniſſimus Princeps, atque ideo non obſtat eius priuilegium.

Nec quod de inſcriptionibus capitum diuorum Valerij, & Vincentij tantum ex aduerſo celebratur, cum in eadem verificatur Eccleſia, & multò magis verè, & propriè, vt ex omnibus præmiſſis ſatis patet. Nec contrarium ſuadet, quod ex Chronicis Roderici Archiepiſcopi Toletani, & Generalis opponunt, nullam fuiſſe Ciuitatem Cathedralem in Hiſpania, quæ ab Arabibus non fuerit in eorum impia inundatione, aut incenſa, aut diruta: & ideo ſi tunc Eccleſia de Pilari Cathedralis exiſteret, ipſa, aut eius Ciuitas, vt cæteræ Eccleſiæ, & Ciuitates perijſſent. quia non ita generaliter vt ſonant, intelligendæ ſunt, quod nulla ſupererit. alias enim in notorio mendacio deprehenderentur, quia non ſolùm permanſit inſignis huiuſmodi Ciuitas, ſed & Toletana, Hoſca, Tyraſona, & aliæ, quæ vt nunc, eo tempore fuerunt Cathedrales. Nec refert intelligendas Chronicas fore de ipſis Eccleſijs, quæ fuerunt ab ipſis Saracenis ſic labefactatæ. nam in hoc, vt in multis alijs præ cæteris micat, & reſplendet huiuſmodi clariſſima Eccleſia, dum Omnipotens Deus non fecit taliter omni nationi. Tum quia tantæ immunitatis, & ſingularis excellentiæ cauſa nulla alia eſſe potuit, quàm quòd iuſſu ſacratiſſimæ Deiparæ à Diuo Iacobo in ipſius verbo, quod ſemper ſtabit, fuerit conſtructa. Nec mouet in contrarium, ſæpe dictas Eccleſias Cathedrales antiquiſſimas, ſanctiſſimas, magnique habitas (& meritò quidem) ſemper fuiſſe, Epiſcoporumque ſedes extitiſſe in primitiua Eccleſia. Hoc enim non negamus. Sed quod ipſæ inficiari nequeunt, & omnes fatentur, Eccleſiam de Pilari multò antiquiorem exiſtere, & ante eas huiuſmodi dignitatem habuiſſe, ſequi cogimur: moribus namque confirmata deſtruere, difficillimum eſt. Nec facit in contrarium, dictam Eccleſiam non templum, neque Eccleſiam, ſed Oratorium, vel capellam appellari ab aliquibus ex antiquis Scriptoribus: nam vt egregiè ait doctiſſimus Cardinalis Bellarminus, veteres Patres Latini, & Græci per aliquot ſecula nunquam Eccleſias Chriſtianorum, templa vocarunt, ſed oratoria, vel Eccleſias, vel domos orationis, vel Baſilicas, vel martyria: quia adhuc vigebat memoria templi Iudaici, ne viderentur Apoſtoli ſimile aliquid introducere, & vt diſtinguerent Eccleſiam à Synagoga. Nec amiſſionis argumentum ſumptum ex Prudentio (qui omnia notabilia Chriſtianæ Religionis Ciuitatis Cæſarauguſtæ, & Hiſpaniæ ſcripſit, & de huiuſmodi ſanctæ Eccleſiæ fundatione non meminit, vt meminiſſet, ſi ita ſe haberet) procedit. quia multa, & grauiſſima quidem (vt notiſſima) omiſit Prudentius, & inter alia illuſtriſſimos Martyres, nempe Diuum Laurentium Hoſcenſem, & ſanctum Lambertum Cæſarauguſtanum. Sed non ſilentio præterit eam, ſecundum aliquos non vulgaris autoritatis Doctores, dum pro ea canit. Plena magnorum domus Angelorum, & paulò poſt. Nouerat templo celebrari in iſto. & alibi. Hinc Sacerdotum domus inſulata Valeriorum.

Vltra quod non de omnibus ſcripſit Prudentius glorioſè hic geſtis, ſed de aliquibus tantum. Nec pulſis Arabibus Rex Alfonſus dictam Eccleſiam dehoneſtauit, transferendo ſedem in Eccleſiam ſancti Saluatoris: nam licet eo tempore pro beneficijs ab ea receptis huiuſmodi dignitatem, quando non haberet, meruiſſet, multa tamen ſereniſſimum, glorioſumque Regem mouere ad id potuerunt. Primum maiorum ſuorum veſtigijs inhærere, qui recuperata à Saracenis aliqua Ciuitate ſolebant mezquitam maiorem ſtatim cultui diuino conſecrare, & in ea Epiſcopalem ſedem conſtituere. ne ergo à ſuorum conſuetudine diſcederet, mezquitam maiorem Cæſarauguſtæ in Eccleſiam erexit, & ſedem Epiſcopalem in eam tranſtulit, vt vbi caput ſuperſtitionis fuerat, ibi caput quieſceret ſanctitatis. Quod etiam Apoſtolos obſeruaſſe comperimus, vt apparet ex epiſtola prima Clementis Papæ ad Iacobum, quæ habetur in cap. In illis, octuageſima diſtinctione. Potuit etiam moueri pulchritudine eius ædificij, ac magnitudine: longè enim ſuperabat dictam Eccleſiam, cuius tunc parietes vetuſtate ferè collapſi, & diruti erant, vt ex Bulla Gelaſij Secundi, & Petri Librana Primi Epiſcopi deſuper relata conſtat. Vel potuit etiam moueri ex alijs cauſis à Martino Garzia, & alijs adductis. Nec audiendus eſt Zurita, ſentiens ſedem tunc priſtino, & natiuo loco reſtitutam, non verè

nouâ

noue conceſſam. Tum quia contra ſeipſum loquitur, dum alibi dixit agens de Eccleſia beatæ Mariæ, vnde & Helecæ, & Seniori, ac ſuperioribus, poſterioribusque Epiſcopis, *& Eccleſiaſtico cœtui ſacroſancta ædes ſedem ac domicilium præbuit. Arabum namque tempore alios ante eos, quos enumerat non habuit Epiſcopos: atque ideo non de illis agit verbis ſuperioribus, ſed de illis, qui à primordio dictæ* Eccleſiæ *præfuerunt in ea. Tum quia eidem plures autoritate, antiquitate, & numero ſuperiores refragantur, & tot* Breuiaria *grauiſſima, quibus potius ſtandum eſt. Nec tandem obſtat, ob dictam tranſlationem dictam* Eccleſiam *omiſiſſe priuilegia, præeminentiasq; omnes cathedralis Eccleſiæ, ex quo conſtat, tranſlationem factam fuiſſe non cum omnimoda dictarum praeminentiarum extinctione, ſed immo potius cum expreſſa reſeruatione earundem praeminentiarum, vt fuit. pronunciatum. à ſæpe dicto* Ioanne *Ferrer, & iure ſanè, quandoquidem non ob delictum, non ob culpam factam fuiſſe conſtat.*

Admittitur tamen dictæ Eccleſiæ propoſitio reſpectu domus Diputationis, *quia ipſa tantum, & non regnum, nec alia loca eiuſdem fuerunt apprebenſa, & alias att. cont. &c. Et cum his dictus* Dominus *locum tenens* Relator *requiſiuit dictos illuſtres* Dominos *locum tenentes, quatenus votum ſuum proferrent, qui omnes fuerunt eiuſdem voti ex eiſdem motiuis.* Deinde *altera die apud eandem ciuitatem Cæſarauguſtæ in Camera conſilij interfuerunt* Domini *locum tenentes ſequentes* Dominus Clemens Romeu, *Dominus Matthæus* Deça, *Dominus Hieronymus Mandieta, Dominus Martinus Godino, Dominus Michaël Martinez del Villar, & exiſtente dicto proceſſu in deliberatione ſuper reuocatione dictæ ſententiæ ſupplicata, Dominus Michaël Martinez del Villar Relator fuit voti, & opinionis, quod debet pronunciari, & ſtare in pronunciatis. non obſtante reuocatione ſupplicata, quæ locum non habet ex eiſdem motiuis. & requiſiuit dictos* Dominos *locum tenentes, quatenus votum ſuum præſtarent, qui fuerunt eiuſdem voti ex eiſdem motiuis.*

Signum mei Ioannis Baptiſtæ *habitatoris ciuitatis Cæſarauguſtæ, autoritateq;* Regia *per totum Regnum Aragonum publici* Notarij, *ac ſcribæ principalis Curiæ Domini Iuſtitiæ Aragonum, & Secretary Conſilij eiuſdem Curiæ, qui huiuſmodi vota, & motiua à ſuo originali libro* Conſilij *dictæ Curiæ de anno milleſimo ſexcenteſimo quinto, vbi continuata exiſtunt, manu aliena extraxi, & cum dicto ſuo originali libro conſului benè, & fideliter comprobaui, & in teſtimonium præmiſſorum meo ſolito ſigno ſignaui.*

IX. EX iſta aurea deciſione, & illius motiuis nonnulla maximi ponderis eliciuntur, & primò colligitur, iſtam Eccleſiam vetuſtate, & origine omnibus Chriſtianorum Eccleſijs antiquiorem, eſſe, vtpotè circa annum quintum, vel ſextum à glorioſa Domini Noſtri IESV Chriſti Aſcenſione Angelicis manibus ædificatam, idq; ex omnium Hiſpaniç Eccleſiarum traditione receptiſſima, & à Summis Pontificibus probata teneri.

Secundò in eadem Eccleſia Sedem Cathedralem Cæſarauguſtanam ab illius fundatione vſque ad tranſlationem dictæ Sedis factam ad Eccleſiam ſancti Saluatoris, curante Alphonſo Hiſpaniarum Rege circa annum 1120. in dicta Eccleſia ſanctæ Mariæ Maioris ſemper manſiſſe, quod etiam confirmant Gelaſij Secundi literæ, quibus Cæſarauguſtanæ Ciuitati è Saracenorum manibus nuper ereptæ, Petrum Epiſcopum ſuis manibus conſecratum deſtinat, & porrigentibus manus adiutrices pro reparatione ipſius Eccleſiç à Saracenis veſtatç, Indulgentias concedit, iunctis alijs literis eiuſdem Petri Epiſcopi ad vniuerſos Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, Sacerdotes, & Chriſti fideles eadem cauſa ſcriptis, quæ videri poſſunt apud Cardinalem Baronium tom. 12. Annalium ſub anno 1118. vbi & alia multa de ipſa Eccleſia beatæ Mariæ Virginis de Pilari ſcribit, quam vniuerſo Chriſtiano orbi illuſtri fama notiſſimam eſſe dicit.

Nam cum Gelaſius II. per ſupradictas literas, Indulgentias porrigẽtibus manus adiutrices pro Eccleſia Cæſarauguſtana inſtaurãda largitus fuerit, & nomine Eccleſiæ Cæſarauguſtanæ abſolutè prolato ex vſu Cancellariæ Apoſtolicæ intelligi debeat ipſa Eccleſia primaria ſeu cathedralis, de qua re nullus, niſi in hac parte ignarus, hæſitare poteſt, ſicut non hęſitamus, an ſub nomine Eccleſiæ Mediolanenſis, Neapolitanæ, Toletanæ &c. abſolutè, & ſine vlla additione prolato comprehendatur ſola Cathedralis, ſeu Metropolitana Mediolanenſis, Neapolitana, vel Toletana &c. cum etiam ſupradictus Petrus Librana Cæſarauguſtanus Epiſcopus aſſerat, Gelaſium prædictas Indulgentias conceſſiſſe ijs, qui manus adiutrices pro inſtauranda ipſa Eccleſia beatæ Mariæ Maioris porrexiſſent, ſequitur per ſequelam ineuitabilem, tunc temporis Epiſcopalem Cathedram Cæſarauguſtanam in Eccleſia beatç Mariç Maioris ſiue de Pilari cõſtitiſſe. Quod vel ex ipſius epiſtolæ verbis nõ obſcurè colligitur, dum inquit. *Diuina fauente clementia, veſtriſq; precibus, & fortium virorum audacia, Cæſarauguſtanam vrbem chriſtianis manibus ſubiugari, ac beata, & glorioſæ Virginis Mariæ Eccleſiam, quæ diu (proh dolor) ſubiacuit Saracenorum ditioni, liberari ſatis audiſtis: quam beato, & antiquo nomine, ſanctitatis, ac dignitatis pollere nouiſtis &c.*

Quam ſententiã pręter cõem traditionem, & famã totius Regni vetuſtiſſimã, & conſtantiſſimã, quæ in antiquis ſufficiẽter probat, præſertim cũ de facto agitur, vt Iuriſconſulti cõiter affirmãt, & præter alia in eadem ſententia, ſiue in illius motiuis, & fundamentis allegata, probant graues hiſtorici, & alij viri

docti,

docti,& eruditi non pauci. Primus Aymonius hiſtoricus antiquus octingentorum circiter annorum, in lib. hiſtoriæ tranſlationis reliquiarum s. Vincentij martyris, vbi vocat Eccleſiã B. Mariæ matrem Eccleſiarum eiuſdem ciuitatis. Secundus D. Martinus Garzias Epiſcopus Barchinonenſis ſerm. 150. vbi ait,tempore perſecutionis Chriſtianorum factæ per Dacianum anno nimirum 300. Eccleſiam ſanctæ Mariæ Maioris fuiſſe Metropolitanam. Nec refert,quod Eccleſia Cæſarauguſtana non fuerit Metropolitana ante Ioannem XXII. nam potuit eo tẽpore eſſe Metropolitana,& poſtea irruẽtibus Saracenis vſque ad Ioannem XXII. manſiſſe ſimplex cathedralis, & per Ioannem XXII. iterum in Metropolitanam erigi: aut potuit prædictus autor nomen Metropolitanæ cum nomine ſimplicis Epiſcopalis confudiſſe,præſertim eo tẽpore, quo per multos iam annos illa in Metropolitanam fuerat reſtituta. Tertius Antonius Beuter 1. par.ſuę Chronicę cap.23. Quartus Iacobus Valdeſius in lib. de dignitate Regum cap. 6. num. 21. Quintus Ambroſius Morales lib.9.ſuæ Chronicæ cap.7. aſſerentes, B. Iacobum Apoſtolum in dicta Eccleſia s. Mariæ poſuiſſe duos diſcipulos Athanaſium, & Theodorum, quorum alterum presbyterum,alterum Epiſcopum ordinauit. Sextus antiquum Breuiarium s. Braulij lect.4.& 9. Septimus Ioannes Prades lib.1.c.5. §.1. pag.79.& lib.2.c.6. §.2. Octauus Hieronymus Romano de Republ. Chriſtiana lib. 4. cap. 2. Nonus Hieronymus Curita in ſuis Annalibus dicens, D. Petrum Libranam reſediſſe in Eccleſia s. Mariæ de Pilari. Decimus Lupus Arces in ſuo teſtamento cõdito anno 1131. vel paulò poſt,exiſtente Epiſcopo D.Garzia,in quo ſtatuit,vt amici ſui poſt illius obitum ex illius hæreditate tres portiones facerent, & vnam darent s.Mariæ Cæſarauguſtanę,& Epiſcopo, & ſucceſſoribus illius,perſonæ eodem D.Garziæ Epiſcopo. Vndecimus Teſtamentum Vicecomitiſſæ Biarnæ conditum an. 1135. in quo donauit, ſeu legauit prædictæ Eccleſiæ s.Mariæ,& dicto Epiſcopo D. Garziæ, ac illius ſucceſſoribus quandam vineã per illos tenendam, & poſſidendam.

Ferunt etiam, exiſtere in eadem Eccleſia s.Mariæ ſiue in eius clauſtro Imagines vetuſtiſſimas ante ann. 300. Saluatoris ſub forma agni vexillum tenentis, quæ ſunt inſignia Eccleſiæ cathedralis Cæſarauguſtanæ,cum hac inſcriptione: *Agnus iſte docet, hanc fuiſſe Sedem*, quæ Imagines,cum dicantur ſaltem annis tercẽtis antiquiores,non fuiſſent permiſſæ ab Epiſcopis,& Metropolitanis eo præſertim tempore, quo ipſa Eccleſia s. Mariæ nondũ à iuriſdictione Ordinarij fuerat exempta, niſi conſtitiſſet de veritate illius inſcriptionis. ex quibus omnibus ſatis euidenter liquet, non ſolùm ante recuperationem Cæſarauguſtanæ Vrbis de manibus Saracenorum, verùm etiam poſt dictam recuperationẽ,& poſtquam ipſamet Eccleſia s.Saluatoris in cathedralem fuit erecta, Sedẽ nihilominus Epiſcopalem apud Eccleſiã s.Mariæ per aliquod tẽpus manſiſſe, itaut ambæ Eccleſiæ s.Saluatoris, & s. Mariæ pro vna,& eadẽ cathedrali reputarẽtur,quod in alijs ẽt Vrbibus factũ legimus, nã Modiolani duplex eodẽ prorſus tẽpore cathedralis olim extitit s.Ambroſij, & s. Teclæ, & Bergomi duplex item cathedralis ſancti Alexandri, & ſancti Vincenti.

Et quod omnem dubitationem to llere videtur, cũ canonici s. Mariæ de Pilari ex antiqua lòci conſuetudine feſtum dedicationis Eccleſię cathedralis Cæſarauguſtanæ vti propriũ illius Eccleſiæ,ritu ſolemni celebrarent,cathedralibus s. Saluatoris contradicentibus, cauſaq; ad Auditores Sacri Palatij Apoſtolici deducta,canonici s. Mariæ ſententiã, & deciſionẽ fauorabilem ſub Illuſtriſs.Ludouiſio tunc Rotæ Rom. Auditore, qui fuit Summus Pontifex Gregorius XV. in hunc modum tetulerunt.ſub die 18. Iunij 1610.

Dubitatũ,an Eccleſia s.Saluatoris Cęſarauguſtanæ eſſet dandum mandatum de manutenendo in quaſi poſſeſſione celebrandi ſub die 12.Octobr.& ſeptẽ ſequentibus,dedicationem Eccleſiæ priuatiuè ad Eccleſiam B.Mariæ del Pilar eiuſdẽ ciuitatis, & fuit reſolutum non eſſe dandũ:quia ex teſtibus, & alijs deductis apparet, Eccleſiã del Pilar antiquitus fuiſſe Cathedralem,& in ea extitiſſe Sedem Epiſcopalẽ Cæſarauguſtanam,illiuſq; dedicationem eſſe die 12.Oct. & quolibet anno fuiſſe ſolẽniter in dicta Eccleſia celebratum pro dedicatione propria, vt benè probant plures teſtes de viſu, & auditu, qui deponunt de pluribus annis vſque ad tempus motę litis.

Et licet Eccleſia s.Saluatoris,quæ prius erat Meſchita Maurorũ, & poſtea illis eiectis cultui diuino dicata,& conſecrata 6.Ian.& in Metropolitanam erecta 17.Iulij,vltra feſtũ dedicationis, quod in dictis diebus ſolemniter celebrat, celebrat etiam dedicationem primeuæ cathedralis Eccleſiæ illius ciuitatis, & ſic Eccleſiæ del Pilar 12. Octobris: attamen eiuſdem feſtiuitatis celebrationem continuauit ſemper dicta Eccleſia del Pilar.

Non obſtant teſtes pro Eccleſia s. Saluatoris examinati,quia nullus deponit, quod Eccleſia del Pilar per ipſã fuerit prohibita celebrare feſtũ dedicationis ſui tẽpli,& acquieuerit prohibitioni, quod eſt neceſſariũ,vt dicatur in quaſi poſſeſſione priuatiuè gloſ. in l. qui hominibus,& ibi Bart. Caſtren. & alij ff.de ſer. vrb. pręd. Fel. in c.Paſtoralis n.5.in 8. limit. de off. ord. late Gomeſ. de contract. cap.15. num.28. verſ. item Addi. Gabr. de præſcript.concl.10. num.13.

Nec eſt verum, quod in Eccleſia del Pilar fuerit celebratum feſtum dedicationis nomine Eccleſiæ cathedralis aduerſariæ,quia hoc tãtũ videtur deponere octauus teſtis,qui nõ probat vti vnicus; & quando etiam alij hoc innuerent,ſunt multò plures in contrarium,qui dicunt,Eccleſiã del Pilar celebraſſe feſtũ vti propriam ipſiuſmet Eccleſiæ dedicationẽ: & propterea earum depoſitio debet præualere,tum quia numera excedunt l.ob carmen §.fin.ff.de teſt.c.in noſtra eod.tit.tum quia cũ eorum depoſitione concurrit præſumptio.Paul.de Caſtr.conſ.192.col.2. ad fin. lib.2. Ruin.conſ.35.ſub n.16.verſ.teſtes autem lib.4. Aym. conſ.73.poſt num.41. Actus enim præſumitur potius

F 1 *factus*

factus iure proprie, quàm alieno l. titiam. & l. & magis. ff. de ſolut.gloſ. in l. 2. in ver. & dominum. vbi Bart. & Salic. C. de acquir. poſſeſſ. l. 3. §. ex contrario, & ibi not. ff. eod. tit. Bart. in l. 1. §. nuntiatio num. decimotertio ff. de nou. oper. nunc. Bald. in l. 2. quaſtione nona C. de ſeruit. & aqu. Et quia aſſiſtit depoſitio iuris communis Iaſ. conſ. 563. colum. penult. ad fin. lib. ſecundo cum alijs cumulatis per Gabr. de teſtib. concl. 3. num. vigeſimotertio. De iure enim omues Eccleſiæ tenentur celebrare feſtum ſuæ dedicationis cap. ſolemnitatis. primo, & ſecundo de conſecr. diſt. 1. cap. primo diſt. 3. not. in cap. fin. de ferijs Abb. in Rubr. de conſecrat. numero tertio.

Nec obſtat, quod iſta feſtiuitas generaliter in toto Archiepiſcopatu celebretur: quia vltra quod teſtes hoc non probant, cum dicant, ſe ita credere, & pro certo habere. Iaſ. poſt alios in l. 1. ff. de iuſt. & iur. quando etiam hoc probaretur, non poſſet tamen fieri illatio, quam facit pars aduerſa, quod ſicut aliæ id faciunt intuitu Eccleſiæ cathedralis, ita & Eccleſia del Pilar, quia cum in hac Eccleſia ſit probatum per teſtes, quod ab ea celebratur nomine ipſiuſmet Eccleſiæ, & vti propria dedicatio, probatio in ſpecie præfertur probationi generali Innoc. in cap. auditis de Præſcript. Aym. conſ. 258. numero decimoſexto circa medium, late Gabr. dict. concluſ. 4. num. 72. de teſti. Menoch. de Arbitr. caſ. 526. nu. trigeſimo tertio, & viget diſpar ratio; quia in alijs Eccleſijs non poterat dici dedicatio propria, & propterea cum non competeret iure proprio, ſed alieno, nihil mirum, ſi cenſeantur nomine alieno id facere, Bart. in d. §. nuntiatio, num. decimoquinto latè Surd. conſ. 19. num. trigeſimo quinto: non ſic in Eccleſia del Pilar, cui cum iure proprio etiam competat celebratio propter propriam dedicationem, quando eſſemus in dubio, præſumeretur nomine proprio celebraſſe. Menoch. præſumpt. 49. num. vigeſimo tertio cum ſupra deductis. Quæ deciſio fuit confirmata ſub eodem R. P. D. Ludouiſio die Lunæ 24. Ian. 1611. altera deciſione, quæ talis eſt.

Domini ſteterunt in deciſis, rationibus, de quibus in deciſione. Non obſtat, quod obijcitur, teſtes fuiſſe examinatos, & ítea compulſata extra terminum, hoc enim ex facto tollitur, quia licèt nuncius dederit terminum. 40. dierum, attamen illum prorogauit ad alios 40. & iſte terminus ita prorogatus. 80. dierum incipiebat die 16. Decemb. & currebat vſque ad diē 4. Martij incluſiuè. Teſtes autem omnes iurarunt de menſe Febr. vno excepto, qui iurauit die 3. Martij, & compulſatio Scripturarum cœpta die 1. Martij conſummata fuit, & perfecta die 4. eiuſdem, quibus ſcripturis coram Nuncio productis nihil fuit oppoſitum pro parte Eccleſiæ Cæſarauguſtanæ, & dicta teſtium recipiunt adminiculum veritatis ab antiquis hiſtorijs loquentibus de multis prærogatiuis, & præeminentijs, quas habuit Eccleſia del Pilar, quæ fuit antiquitus cathedralis.

Non obſtat, quod cum iſta celebratio fuerit facta ab Eccleſia S. Saluatoris vti de feſto dedicationis Sedis, id eſt Eccleſiæ effectæ cathedralis, iſta quaſi poſſeſſio in vim prærogatiuæ cathedralitatis, quæ vni tantum Eccleſiæ competere poteſt (cum non ſit dare in eadem Diœceſi plures cathedrales) videatur continere prohibitionem implicitam quoad alias Eccleſias, quæ ſufficit ad acquirendam quaſi poſſeſſionem priuatiuè, vt dixit Rota in Hoſtien. litteris maris. 20. Decembr. 1574. coram Rubeo, ex Calder. conſ. 2. de præſcr. & alis, tunc allegatis, quia reſpondetur, Eccleſiam del Pilar non celebrare feſtum ratione cathedralitatis, ſed vti propriam Eccleſiæ dedicationem, vt in qualibet Eccleſia celebratur. Vnde ſequitur, quod cum celebratio competat vtriq; Eccleſiæ diuerſis reſpectibus, vna poſſeſſio non poteſt continere prohibitionem alterius, ſed ſunt compatibiles. Doct. c. licet cauſam. de prob. Bart. in l. ſi duo ſub n. 4. ff. vti poſſid. Rip. l. ait Prætor n. 55. ff. de re iud. Caſ. de Graſſ. dec. 33. n. 7. de cauſ. poſſ. & propr.

Non obſtat quod dicitur, Eccleſiam cathedralem facere celebrationem propter cathedralitatem, quam amiſit, quia omiſſo, an id facere poſſit, & in hoc cōſeruare prærogatiuam antiquæ cathedralitatis iuxta tradita per Io. de Plat. in l. 1. & 21. de Præfec. Prat. lib. 12. Guido pa. deciſ. 377. & dato, quod facere non poſſet, poſſet autem, vt negari non poteſt, vti propriā dedicationem quaſi poſſeſſio celebrādi cenſeri debebit facta eo nomine, vt legitimè fieri potuit. Signor. conſ. 75. n. 10. poſt med. Aym. conſ. 322. poſt num. 3. Caſ. de Graſſ. dec. 19. n. 5. de probat. & eſt regula generalis, quod actus præſumitur fieri eo modo, quo validè, & licitè fieri poteſt l. quoties de reb. dub. l. merito, ff. pro Soc. Corn. 237. ſub nu. 3. verſ. & qui poteſt facere lib. 1. Rimin. Sen. conſ. 42. num. 12.

Non releuat, quod dicitur probari ex literis quorundam Cardinalium, Eccleſiam del Pilar fuiſſe parochialē, & collegiatam, quia quando probaretur, non excluderet cathedralitatē, cum vt notū eſt, & pluribus exemplis conſtat, iſta ſunt compatibilia.

Et cum rurſus dubitatum eſſet, an poſt mandatum de manutenendo conceſſum Eccleſiæ B. Mariæ de Pilari ſuper celebratione feſti propriæ dedicationis, eadem Eccleſia teneretur ad inſtar aliarum, dedicationis Eccleſiæ Metropolitanæ feſtum celebrare, Domini Auditores reſponderunt negatiuè, vt patet ex illorum deciſione ponente R. P. D. Veroſpio die Lunæ 9. Iunii 1614. quæ incipit.

Poſt mandatum de manutenendo me ponente conceſſum Eccleſiæ B. Virginis del Pilar ſuper celebratione feſti propriæ dedicationis. Dubitaui, an eadem Eccleſia teneretur ad inſtar aliarum dedicationis Eccleſiæ Metropolitanæ feſtum celebrare, & fuit negatiuè reſponſum, ex quo cum dedicatio Metropolitanæ ſub eodem die cadit cum dedicatione Eccleſiæ del Pilar, iſta cogi non debet ad illam celebrandam, cum de iure communi propriæ dedicationis diem celebrare teneatur cap. ſolemnitas. 1. & 2. de conſecrat. diſt. 1. & cap. 1. eod. tit. diſt. 3. & notat Abb. in rubr. de conſecrat. num. 3. Quod idem vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudini reſpondet: ſiquidem officiū dedicationis propriæ Eccleſiæ regulariter alijs

ſolem-

ſolemnitatibus præfertur, vt ex rub. Breuiarÿ Romani *4. in ordine de Dominicis* Ex. *10. de tranſlatione feſtorum colligitur. Hæc autem conſuetudo eſt ſeruanda* Vital.in Clem.dignum nu. *59.& 60. de celebrat. Miſſarum Fœlin. in rubric. de maior. & obed. num. 10. Nauarr. in Manuali cap. 13. nu. 5.* Rota *in nouis, deciſione quarta numero tertio de electione.*

Et hoc idem iuri conſonat cum reſpectu præcedentiæ quilibet in domo ſua maior dicatur, l. nihil omnino & ibi gloſ. fin. C. *de Palat. ſacr. larg. lib. 12.* Capic. *deciſ. 27. num. 24. & 25.* Corn. *conſ. 193. num. 15. lib. 2.*

Vlterius ex quo Ecclesia del Pilar *fuit olim Cathedralis, cenſetur prærogatiuam celebrandi ſuam dedicationem retinuiſſe.* Ioan. de Platea *in l. 1. & 2. de præſ. præt. libro duodecimo,* Guido *Pap. deciſ. 277. Quæ ratio dignitatis antiqua non militat in alÿs Ecclesÿs, & ideo hæc non tenetur, ſicut aliæ Metropolitanæ, dedicationem celebrare.*

Stante igitur aſſiſtentia iuris, necnon dicta vniuerſali conſuetudine pro Eccleſia del Pilar debuit Metropolitana probare, ſe poſt erectionem, & tranſlationem in Cathedralem illi prohibuiſſe, ne propriè dedicationis ſolemnitatem celebraret, & quod eadem etiam per tempus requiſitum ad præſcribendum acquieuerit per gloſ. in l. qui luminibus & ibi Bart. *Caſtr. & alÿ, ff. de ſeruit. vrb. præd. Fœlin. in cap. Paſtoralis num. quinto in 8. limit. de officio Ordinarÿ cum alÿs per Gabriel. de præſcript. concluſ. decima numero 130. Hoc tamen nunquam fuit probatum non obſtantibus teſtibus aliàs in contrarium adductis, vt fuit reſolutum in deciſionibus coram* Reuerendiſſimo *Bononien.* Et *cum hodie nihil vltra releuans deducatur non videtur in eodem amplius inſiſtendum &c.*

Tertiò colligitur, in eadem Eccleſia clericos canonicos id eſt regulariter viuentes ſemper manſiſſe, non ſolùm poſt dictam Eccleſiam cum ciuitate Cæſarauguſtana per Alphonſum Regem Hiſpaniarum auxilio Chriſtianorum Principum è manibus Saracenorum liberatam, quod contigit circa annum ſalutis 1118. ex quo tempore vel paulò poſt nulli dubium eſt ſemper canonicos ſub D. Auguſtini regula degentes illam tenuiſſe, quemadmodum, & nunc tenent ſub Reuerendiſs. & multis titulis ſuſpiciendo Domino Doct. Iacobo de Ayerue illius digniſſimo Priore, qui magno cum diuini cultus ſplendore, ac incremento illam moderatur. Verùm etiam antequam Saraceni prædictam ciuitatem occuparent, cum in eadem ſententia de ſancto Braulio eiuſdem Eccleſiæ Epiſcopo, qui illam circa annum 620. regebat ita legitur: *Synodo celebrata vnuſquiſque ad propriam Sedem eſt reuerſus, & Braulius Cæſarauguſtam repetens apud ſanctam Mariam Maiorem Sedem ſuam ſituans, ſuis canonicis ſic fraterna dilectione adhæſit:* quod in cauſa fuit, vt poſt eandem Eccleſiam à Saracenis ereptam Petrus cognomento Librana, vel eius ſucceſſor Collegium canonicorum regularium in ea reſtituendum ſtatim curaret, quòd nimirum per ipſos canonicos regulariter viuentes ab antiquis temporibus regi conſueuiſſet.

Quartò infertur, ſanctiſſimos Epiſcopos, & clericos Cæſarauguſtanæ ciuitatis Marcum, Maximũ, Braulium, Helecam, & ante illos Valerium, & illius Archidiaconum Vincentium glorioſi nominis Martyrem, & alios ante annum 1140. omnes prædictæ Eccleſiæ s. Mariæ Maioris Epiſcopos, & clericos, & conſequenter canonicos regulares numerandos, præſertim cum non ſolùm poſt D. Auguſtinum, verùm etiam ante illum ab initio naſcentis Eccleſię ſemper in dicto loco clerici canonici Apoſtolorum more communiter viuentes manſerint, vt ſupra fuit notatum. Propterea falſitatis, & impoſturæ arguendum autorem aſſertæ hiſtoriæ ſub nomine Marci Maximi, recens editæ, cum ſub Era 606. nimirum anno Chriſti 568. ſcribit: Ego *Marcus Maximus, qui hæc ſcribo, vixi multos dies in æde s. Mariæ de* Columna, *à beato Iacobo Zebedæi filio exædificata ſub Regula s. Benedicti, propèq; erat monaſterium monachorum Benedictinorum conſtitutum:* Quid enim monachis Diui Benedicti, quid regulæ Diui Benedicti cum canonicis cathedralibus? præſertim per illa tempora, quibus vel Diui Benedicti inſtitutum illas regiones nondum penetrauerat, vel ſi penetrauerat, illius profeſſores non clerici, ſed vt ſic per vocabulorum inopiam dicatur, laici erant, non in cathedralibus, ſed in ſolitudinibus, & tugurijs degebant, ſed vide, quæ de hac re libro primo cap. quinquageſimotertio adnotauimus.

IN hoc præclariſſimo Collegio floruerunt poſt ciuitatem à Saracenis recuperatam, multi viri tum pietate, tum omni genere ſcientiarum eruditiſſimi, ex quibus vt paucos referam, fuerunt Ioannes Trillo primùm canonicus dictæ Eccleſiæ ſanctæ Mariæ, exinde Prior monaſterij s. Chriſtinę eiuſdem inſtituti, Sac. Theologiæ Profeſſor eruditiſſimus, qui volumen de Ordine canonicorum regularium elucidaro quatuor libris diſtinctum edidit, in quo præter ea, quæ ad canonicos regulares pertinent, alia quamplura tum ad moralem, tum ad naturalem Philoſophiam, & diuinæ Scripturæ intelligentiam conducentia, doctiſſimè explicauit. Secundus Bartholomæus Laurente eiuſdem Eccleſiæ Prior, & Regni Aragonum Hiſtoriator, qui epiſtolas aliquot, Vitam ſancti Braulionis, & alia opuſcula digniſſima perfecit: quædam verò inchoata, morte præuentus abſoluere nequiuit. Tertius Petrus Cenedo canonicus item, & Prior in vtroque iure verſatiſſimus, qui duo edidit volumina: alterum quæſtionum, quæ ad praxim in tribunalibus frequenter reducuntur. Alterum Collectanearum iuris canonici tribus libris diſtinctum, quorũ primus materias Decreti. Secundus Decretaliũ. Tertius Sexti, Clementinarũ, & Extrauagantium perſtringit. Quartus Dominicus Garzia, canonicus, & Prior d. Eccleſiæ, Doctor Theologus Complutenſis, & linguarũ intelligentia eruditiſſimus. XI.

ditiſſimus. hic vt audio, ſcripſit librum de excellentia ſanctiſſimi Nominis Ieſu: alterum quoque de aduentu Meſſiæ, & de Scripturarum intelligentia contra Iudæos: tractatum quoque Chriſtianæ peregrinationis, necnon quæſtiones ſuper librum Geneſis ſummo ingenio, & lucubratione elaboratum propediem in lucem emiſſurus. Demum de miraculoſa Eccleſia ſanctæ Mariæ de Columna integrum librum recens edidit Reu. Adm. Pater frater Didacus Murillo Seraphici Ordinis D.Franciſci regularis obſeruantiæ profeſſor, ad quem lectores plura cupientes remitto.

Caput trigeſimumprimum.

De cæteris Eccleſijs, & monaſterijs canonicorum in Regnis, & Prouincijs Hiſpaniarum, excepta Luſitania conſtitutis.

I. ACturus nunc de alijs Eccleſijs, & Collegijs canonicorum regularium in omnibus Prouincijs, & Regnis Hiſpaniarum, excepta Luſitania, vel nunc, vel olim exiſtentibus, illud ante omnia præmittendum cenſui, de quo per ſuas certiorem me reddit Reuerendiſs. & Excellentiſs. Doctor & Prior s. Mariæ Maioris ſiue de Pilari Cæſarauguſtanæ Dominus Iacobus de Ayerue, nimirum in omnibus Eccleſijs Hiſpaniarum diſciplinam canonicam, ſiue regularem antiquitus fuiſſe inſtitutam. quod triplici coniectura, mea quidem opinione, valde probabili confirmat. Prima eſt, quia quo tempore Diuus Gregorius Auguſtinum Anglorum Apoſtolum ad inſtituendam Eccleſiam Anglicanam deſtinauit, eo etiam tempore Iſidorum Hiſpalenſem Archipræſulem totius Hiſpaniæ Legatum, ad illius Eccleſias reformandas, & ad priſtinum, perfectumq; ſtatum reducendas deſignauit. quare quod Diuus Gregorius Auguſtino Anglorum Apoſtolo præcepit, vt in Eccleſijs Anglicanis illam vitam inſtitueret, quæ ab initio naſcentis Eccleſiæ inter primos illos clericos Apoſtolicos legitur inſtituta, de quo in cap. Quia tua fraternitas 12. quæſt. 1. non minus Iſidorus in Eccleſijs Hiſpaniarum, quàm Auguſtinus in Anglicanis, exequendum curauit, vt ſcilicet canonicam, & communem vitam, eamq; perfectiſſimam reſtitueret. quam ille in ſecundo libro de officijs primo loco deſcribit, quam non aliam fuiſſe, niſi communem, & canonicam vitam clericorum regulariter viuentium, quos ante illum beatus Auguſtinus reformatos regula præclariſſima, & toti mundo celebri donauit, ex eo conuincitur, quod Turpinus in Vita Caroli Magni cap. 5. ſcribit, Carolum Magnum Saracenis à Compoſtella profligatis Archiepiſcopum, & canonicos ſecundum B. Iſidori regulam viuentes in Eccleſia Compoſtellana poſuiſſe: nã cũ in omnibus B. Iſidori ſcriptis nulla peculiaris regula canonicorum ab illo ſcripta reperiatur, certè non de alia regula, quàm de Apoſtolica per D. Auguſtinum in ſcriptis redacta, & ad normã vitæ Apoſtolicæ conquadrata, & exinde per totum orbem diuulgata, intelligendum videtur. Altera verò coniectura non minus euidens eſt, quòd vt ille narrat, Eccleſiæ, quæ inter Saracenorum ruinas remanſerunt, vel quæ ad illorum manus non peruenerunt, omnes regulares erant, qualem fuiſſe Geſtabienſem, ſiue s. Petri de Taberna, monumenta vetuſtiſſima teſtantur. Quæ verò Saracenis ſuperatis ex illorum manibus eripiebantur, cuiuſmodi fuerunt Rotenſis in Ripa Curtia, & Pampilonenſis ambæ tunc Cathedrales, & collegiatæ Ronceuallis, & s. Chriſtinæ de Summo Portu, & Alquezarenſis, & quotquot ſubinde ad ditionem Chriſtianorum deueniebant, in eiſdem ordo canonicus ſecundum B. Auguſtini Regulam illico reponebatur, vt de Toletana, Oxomenſis, & alij Autores grauiſſimi tradunt, ſed tertia, quæ omnem prorſus dubitationem eliminat, eſt, quia in Regnis ſaltẽ citerioris Hiſpaniæ, vtpotè Aragoniæ, Nauarræ, Valẽtiæ, & in Principatu Cataloniæ nulla eſt Eccleſia cathedralis, vel collegiata inſignis, in qua non adhuc extent clauſtra, dormitorium, refectorium, & officia regularia, & in quibus canonici non recipiant veſtiarium, & alia regularibus dari conſueta. Idẽ de Eccleſijs Regnorum Aragonæ, Nauarræ, & Caſtellæ ſe aut vidiſſe, aut legiſſe affirmat Ioannes Trullo lib. 1. cap. 11. num. 2.

Hinc apparet, grauiſſimum eſſe pondus machinę, quam mouendam aggredimur, Catalogũ Eccleſiarum, & monaſteriorum canonicorum regulariũ, quæ nunc ſunt, vel aliàs fuerunt in Prouincijs Hiſpaniarum recenſuri, tum ob illorum numerum, tũ quòd illorum maxima pars, vel abiectis regularibus inſtitutis, ac etiam inſignijs ad ſtatum ſecularẽ tranſierunt, vel bellorum procellis attrita, vel Præſulũ incuria collapſa ruerunt, adeout ne illorum quidẽ veſtigia liceat intueri. Quæ cauſæ etſi nos ab incœpto terrere meritò deberent, tamen ne noſtrum qualecunq; ſtudium in hoc deſideretur, recẽſebimus breuiter, quæ vel ex probatis autoribus deprõpſimus, vel Reuerendiſs. Patrum D. Antonij à Cruce congregationis Colimbricenſis Generalis digniſſimi, & D. Iacobi de Ayerue s. Mariæ de Pilari Prioris, relatione accepimus. In recenſendis verò prædictis tam Eccleſijs, quàm monaſterijs non ordinem Prouincialis Romani, qui centũ abhinc annis in multis eſt immutatus, ſed ordinem Alphabeticum, ad errores, quantũ fieri poterit, vitandos ſequar, ponendo primũ Eccleſias cathedr. ſub ſuis Metropolitanis iuxta ordinem Prouincialis antiqui: deinde ſingula monaſteria, quæ ſunt vel fuerunt in ſingulis ciuitatibus, vel in earũ Diœceſibus. Horũ autẽ nomina hæc ſunt.

IN Abulenſi Diœceſi Prouinciæ Toletanæ monaſterium ſanctæ Mariæ de Burgo Ordinis ſancti Auguſtini, reperitur in libro Taxarum Apoſtolicarum. II.

licarum. an verò ſit prioratus, an Abbatia non inueni. & cum nullus eorum, qui Catalogum Eccleſiarum, & monaſteriorum canonici Ordinis tam ex citeriori, quàm ex vlteriori Hiſpania tranſmiſerunt, huius monaſterij meminerit, ſuſpicor eſſe dirutum, & illius bona vel commendata, vel alijs Eccleſijs, vel Ordinibus applicata.

In Aſturijs in Diœceſi, vt arbitror, Ouentenſi monaſterium s. Mariæ vulgo de Cueua Donga. canonici Regulares illud adhuc tenent, ex relatione Luſitana.

Apud Auguſtobrigam monaſterium canoniſſarum regularium s. Fœlicis nuncupatum, quod ab illis adhuc tenetur. Relatio Luſitana.

In Aurienſi Epiſcopatu prouinciæ Compoſtellanæ prioratus dictus de Iunquera ſatis opulentus. Verùm canonicis deſtitutus, & commendatus.

Alquezarenſis Eccleſia in Regno Nauarræ ſtatim à Saracenis recuperata canonicis regularibus fuit reſtituta, qui multo tempore illam tenuerunt.

Binarienſis Eccleſia Cathedralis olim regularis ex Auguſtino Ticinenſi.

Barchinonenſis Cathedralis Prouincię Tarraconenſis. hanc regularem antea extitiſſe tradunt Ioannes de Nigraualle, & relatio Hiſpanica.

In Barchinonenſi ciuitate monaſterium canonicorum ſatis celebre ſanctæ Annæ vocatum. ex practica Cancellariæ Apoſtolicæ, & Auberto Miræo de collegijs canonicorum regularium cap. 32.

Apud Burgenſem ciuitatem monaſterium s. Ioannis de Ortega, quod ipſe Sanctus ædificauit, & in eo ſepultus iacet. olim canonicorum regularium, nunc eremitarum ordinis ſancti Hieronymi Relat. Luſitana.

Apud eandem ciuitatem monaſterium s. Ioannis de Ortega, quod ipſe Sanctus ædificauit, & in eo ſepultus iacet. olim canonicorum regularium, nunc eremitarum ordinis ſancti Hieronymi. Relat. Luſitana.

Apud eandem ciuitatem aliud monaſterium canonicorum regularium ſanctæ Mariæ della Serra nuncupatum. nunc dictorum eremitarum. Relat. Luſitana.

In eadem ciuitate monaſterium s. Dorotheæ, item aliud monaſterium s. Ildefonſi. item monaſterium s. Mariæ de la Calera, omnia ſunt canoniſſarum regularium ordinis s. Auguſtini, & ſunt valde opulenta. Relat. Luſit.

In Regno Caſtellæ monaſterium s. Barnabæ vulgo del Puerto nuncupatum antea canonicorum regularium, nunc ab Eremitis D. Hieronymi poſſidetur. Relat. Luſit.

Calarogẽſis ſeu Calaguritana Eccleſia prouinciæ Cæſarauguſtanæ, olim erat canonicorum regularium, ex Ioanne de Nigraualle Carthaginẽſis prouinciæ Valentinæ, olim canonicorum regularium ex eodem Nigraualle.

Cariolamenſis ordinis canonicorum regularium. ex eodem.

Cæſarauguſtana ſancti Saluatoris Metropolitana ab illius fundatione mãſit regularis vſq; ad annum 1604. quo anno Philippo Secundo Hiſpaniarum Rege procurante, facta eſt ſecularis. Eã verò ab inſtitutione ſub beati Auguſtini Regula fundatam conſtat ex libro Prouinciali Romano, & ex omnibus de illa ſcribentibus. Hæc prius fuerat Meſchita Saracenorum magnificenter extructa, quam ob cauſam Alphonſus Rex Hiſpaniarum Cæſarauguſta à Saracenis recepta, Sedem Epiſcopalem ex Eccleſia s. Mariæ Maioris ad illam transferendam procurauit, præſertim quòd dicta Eccleſia ſanctæ Mariæ Maioris vetuſtate ferè conſumpta collabebatur. Eandem verò Ioannes XXII. cum eſſet Epiſcopalis, in Metropolitanam erexit, cui Hoſcenſem, Tiraſonenſem, Pampilonenſem, Calaguritanam, & Segobricenſem Eccleſias ſubiecit ex eodem prouinciali. Porro in eadem Eccleſia floruerunt ex ordine canonicorum regularium in primis beatus Petrus Arbueſius Epilenſis, Theologus inſignis, & Inquiſitor hæreticæ prauitatis, vir eximiæ ſanctitatis, quem in eodem Eccleſia laudes matutinas recitantem, Neophiti ex Iudaiſmo conuerſi occiderunt, ſeu potius martyrio affecerunt: nam carne defunctus miraculis coruſcat, cuius nunc canonizatio apud Sedem Apoſtolicam procuratur, vt à viris fide dignis accepi. III.

Secundus D. Martinus Garzias eiuſdem Eccleſię primò regularis canonicus, deinde Epiſcopus Barchinonenſis, Theologus præclarus, & à ſacris concionibus Sereniſſimorum Regum Ferdinandi, & Elizabethæ, qui volumen ſacrarum concionum edidit. Tertius D. Didacus Diaſt eiuſdem Eccleſiæ canonicus. hic ſcripſit libros Phyſicos ſatis luculentos, & alia quędã opuſcula Theologica non ſpernenda, vt notat Ioannes Trullo libro primo cap. ſexto, quę ad manus meas non venerunt.

In Diœceſi Cæſarauguſtana ſiue in Hoſcenſi Metropolis Cæſarauguſtanæ monaſterium s. Chriſtinæ titulo Prioratus vetuſtiſſimum, cuius idem Ioannes Trullo prius ſanctæ Mariæ de Pilari canonicus, poſtea Prior extitit, nunc ſoluta regulari diſciplina in prioratum ſecularem in Eccleſia Cæſarauguſtana erectum.

Cordubenſis Eccleſia prouinciæ Hiſpalenſis olim regularis ex Ioanne de Nigraualle. In ea monaſterium s. Petri, cuius fuit canonicus Hugo de Folieto S. R. E. Cardinalis, qui multa pręclara ſcripſit teſte D. Antonino Archiepiſcopo Florentino 2. par. Hiſtor. tit. 18. cap. 2. in principio ex Vincentio Beluac. lib. vigeſimo octauo Speculi hiſtor. cap. decimo octauo, & Ciaconio in Innocentio Secundo, & Ioanne de Nigraualle in Epilogo Chronicarum 13.

Compoſtellanam Eccleſiam Metropolitanam à Saracenis ereptam per Carolum Magnum regulariter fuiſſe inſtitutam, & in ea per eundem Archiepiſcopum, & canonicos ſecundum B. Iſidori Regulam, quam Apoſtolicam, & ab Auguſtino deſcri-

Ff iij piam

ptam ſuperius diximus, collocatos, affirmant Turpinus in vita Caroli Magni cap. 5. ſic dicens: *De auro, quod Carolo Reges, et Principes Hiſpaniæ dedere B. Iacobi Baſilicam tunc per tres annos in illis oris commorans augmentauit, Antiſtitem, & canonicos ſecundum B. Iſidori Epiſcopi, & confeſſoris regulam inſtituit: eamque tintinnabulis, pallis, libris, cæteriſque ornamentis decenter ornauit*. Immo in dicta Eccleſia canonicum inſtitutum, ſiue regulare vſque ad Innocentium Papam huius nominis IV. durauiſſe, affirmat Ioannes de Nigraualle, dum inter Doctores Ordinis canonicorum regularium numerat Bernardum Compoſtellanum Canonicum, & eiuſdem Innocentij Capellanum, quem dicit ſcripſiſſe ſuper 1. 2. & 3. Decretalium, ac etiam de canonicorum moribus librum vnum.

In Diœceſi Compoſtellana fuit antiquiſſimum cœnobium canonicorum regularium Ordinis ſancti Auguſtini, quod S.Eligij nuncupatur, quod circa annum 1170. Ordini militari ſancti Iacobi de Spata fuit vnitum, qui ordo & ipſe habet canonicos regulares Beati Patris Auguſtini Regulam profitentes.

In eadem Diœceſi Compoſtellana eſt Prioratus vetus, qui adhuc ordinem retinet ſub vno Priore, & ſex canonicis profeſſis, ſanctus Ioannes de Cauero nuncupatus, à ſancto Rodiſindo ante annos octingentos fundatus, qui Rodiſindus poſtea fuit Archiepiſcopus Compoſtellanus. Item alius Prioratus de Sar, verùm commendatus, in quo manent clerici ſeculares ad nutum Prioris ammouibiles, & capitulo Sarenſi ſcribit Innocentius III. lib. 2. fol. 371. vbi etiam meminit alterius monaſterij de Iunquaria.

IV. Derturienſis Eccleſia Prouinciæ Taraconenſis, quæ ab initio ſub Beati Auguſtini regula fuit inſtituta, nunc etiam retinet inſtitutum canonicorum regularium, vt patet ex Pontificali Romano, Io. de Nigraualle, & ex proœmio conſtitutionum Benedicti XII. vt ex relatione virorum illius prouinciæ percaccepi.

Gerundenſis Eccleſia eiuſdem Prouinciæ Taraconenſis inter eas, quæ ab initio regulares extiterunt, recenſetur in eodem proœmio Conſtitutionum Benedictinarum, & à Ioanne de Nigraualle. nunc effecta ſecularis. In Diœceſi Gerundenſi eſt monaſterium s. Mariæ de Villa Bertrandi ex libro taxarum Cameræ Apoſtolicæ.

Guadalupenſe monaſterium ſanctæ Mariæ nuncupatum in regno Caſtellæ fuit vſque ad noſtra, ferè tempora collegium præcipuum inter cætera monaſteria canonicorum regularium in regnis Hiſpaniarum conſiſtentia, in quo miraculoſam ſanctæ Dei Genitricis imaginem ſeruari, quam cum D.Gregorius, Ciuitate Romana peſte laborante, & penè conſumpta, publicè in proceſsionibus deferret, auditæ ſunt voces Angelorum canentium: *Regina cæli lætare, &c.* Multi autores graues affirmant, & illius Prouinciæ conſtans eſt traditio affirmans, cum idem Gregorius Leandro Hiſpalenſi Archipræſuli dono illam miſiſſet, poſt multos annos Saracenis irrumpentibus ſublatam, & in quodam Sacello ſubterraneo abſconditam, ibidem manſiſſe occultam vſque ad Ildefonſum XI. Hiſpaniarum Regem, eoque tempore ipſa imagine à quodam Paſtore detecta, Reges Hiſpaniarum templum cum primis nobile in honorem B. Virginis ibidem erexiſſe, additoque monaſterio canonicos regulares ad diuina in eodem templo peragenda conſtituiſſe. Verùm cum conſtet, imaginem B. Virginis, quam D. Gregorius publicè in proceſsionibus tulit, nunc etiā Romæ in Eccleſia s. Mariç Maioris ſumma cum veneratione ſeruari, quā B.Gregorius Leādro dono miſit, aliā fuiſſe oportet nempe quam ſecretò in ſuo quodam Oratorio tenebat. Canonici verò locum tenuerunt vſque ad annum humanæ ſalutis 1589. quo tempore exiſtente illius monaſterij Priore Io. Arias Montano, viro alioquin eruditiſsimo, res ita eſt compoſita, vt ipſe monaſterio reſignato Epiſcopus Segorbienſis fieret, monaſterium verò ex canonicis Regularibus ad Eremitas ſancti Hieronymi tranſiret. Quod & factum eſt, & in eundem modum canonici regulares alia collegia in Regnis Hiſpaniarum amiſerunt. Vide Syluestrum Maurolicum pag. 12.

Hiſpalenſis Eccleſia Metropolitana à Ioanne de Nigraualle inter Eccleſias canonicorum regularium recenſetur, & meritò quidem, cum illius Archipræſul fuerit B. Iſidorus, quem dubium non eſt, in ordine canonico in Eccleſijs Hiſpaniarum reſtituendo ab ea, cuius ipſe erat Epiſcopus, tantum negotium auſpicari voluiſſe. Porro in ciuitate, & Diœceſi Hiſpalenſi multa ſunt collegia canonicorum regularium s.Iacobi de Spata ſub D.Auguſtini regula militantium. Primum ſancti Iacobi in Oppido, quod dicitur Vcles, ſiue Vncles. Secundum ſancti Marci de Leao. Tertium, quod de Calera dicitur. Quartum Emeritæ. Quintum s.Iacobi in ipſa ciuitate Hiſpalenſi. Sextum s.Iacobi in ciuitate Granatenſi, quæ omnia prætato conuentui de Vcles ſubduntur. Canonici verò dictorū locorū inſignia Ord.D.Iacobi in veſtimētis deferūt. V.

Hyeronenſis etiam Eccleſia inter eas, quæ olim erant regulares ab eodem Nigraualle numeratur, ſicut & Iulienſis.

In Legionenſi ciuitate Prouinciæ Toletanæ eſt inſignis Abbatia canonicorum regularium ſancti Iſidori nuncupata, ad quam ex Vrbe Hiſpali ipſius Beati Iſidori reliquiæ à Rege Ferdinando primo fuerunt translatæ, qui huius monaſterij fundator extitit circa annum milleſimū decimūſeptimum, in eodem tumulatus, in quodam ſacello ipſius monaſterij ſanctæ Catharinæ dicato corpora multorum Regum, & Reginarum Caſtellç, & aliorū virorum Illuſtrium conduntur. Sed præter reliquias B.Iſidori Archiepiſc. Hiſpalenſis ſunt in eodem monaſterio, ſeu in illius Eccleſia corpora ſanctorum Vincentij de Aquila, & ſororis eius, & mala ſancti Ioannis Baptiſtæ Præcurſoris Domini noſtri Ieſu Chriſti. Quadraginta canonici hoc cœnobium

biũ incolunt, qui omnes capellani Regis exiſtunt, & plures illorum in omni genere ſcientiarum verſatiſſimi: nam & collegium proprium S. Mariæ de la Viega in Salmanticenſi vniuerſitate habent, in quo Philoſophiæ, ſacræ Theologiæ, & alijs bonis artibus operam, & ſtudium impendunt. Floruerunt in hoc cœnobio beatus Martinus Abbas dicti monaſterij, de quo Ambroſius Morales lib. 12. Hiſtoriarum cap. 23. ſcribit, iam ab antiquis in dicta Eccleſia altare ſibi erectum, & in Eccleſia S. Mariæ de la Viega Salmanticæ miraculoſam eius ſcientiæ acquiſitionem eſſe depictam, cui cum nihil in ſtudio literarum proficeret, in oratione pernoctanti ſanctum Iſidorum apparuiſſe, & librum degluticndum tradidiſſe affirmat, ac cum illo tantum doctrinæ, & ſcientiæ apprehendiſſe, vt plures libros, eosq; mirabiles ediderit, quorum aliquos & vidiſſe, & legiſſe fatetur. Secundus D. Lucas eiuſdem monaſterij primùm Canonicus, deinde Tudenſis Epiſcopus, qui fuit Chroniſta Reginæ Berengellæ, & Regum Hiſpanorum hiſtoriam ſcripſit. De hoc monaſterio ſcribit Nauarrus comment. 3. de Regularibus nu. 7. & 22.

In eadem ciuitate Legionenſi eſt monaſterium S. Marci canonicorum regularium S. Iacobi de Spata. Item aliud monaſterium S. Ioannis del Mirango, in quibuſdam rupibus Regni Legionenſis ædificatum, quod nunc etiam incolitur à canonicis regularibus.

In Murcia ciuitate eſt monaſterium canoniſſarum regularium, quod dicitur monaſterium Matris Dei.

In Oſcenſi diœceſi eſt inſignis Abbatia à Regibus Aragonenſibus fundata, quæ vulgo montis Aragonum nuncupatur, in qua canonicum inſtitutum ſatis floret, de quo Miræus de Collegijs Canonicorum Regularium cap. 32. nonnulla ſcribit. Huic Abbatiæ nunc præſidet Martinus Carillo vir ſanè doctus, & ſingularis eruditionis, qui in Iure Canonico plura ſcripſit, & adhuc ſcribit.

Oxomēſis Eccleſia prouinciæ Toletanæ per multa tempora fuit regularis, & in prouinciali Romano ſub Alexandro VI. edito adhuc inter cathedrales, quæ erant Ordinis S. Auguſtini numerabatur: Huius Eccleſiæ canonicus, & Subprior fuit S. Dominicus fundator Ordinis fratrum Prædicatorum, vt ex Breuiario Romano, & alijs Hiſtoricis paſſim habetur.

VI. PAmpilonenſis Metropolitana ſtatim poſt eiectionem Saracenorum per canonicos regulares S. Auguſtini fuit reformata, quorum adhuc inſtitutum in illa viget: nam & in prouinciali Romano recenſetur inter Eccleſias, quæ ſunt Ordinis Diui Auguſtini. De hac ſcribit Nauarrus in comm. 3. de Regularibus nu. 17. vbi etiam aliarum quarundam meminit. Huius etiam fit mentio à Ioanne de Nigraualle, & in proœmio conſtitutionum Benedicti XII. In hac metropolitana floruit Martinus de Arles, & Androſilla eiuſdem Eccleſiæ Archidiaconus, qui librum aduerſus ſuperſtitiones, & lectam Lamiarum edidit, eiuſdem Eccleſiæ fuit Epiſcopus S. Cerbonius, quem Ioannes de Nigraualle in Catalogo Sanctorū Ordinis canonicorum regularium deſcribit.

In ciuitate Pampilonenſi eſt aliud monaſterium canonicorum regularium ſancti Petri nuncupatum. In diœceſi verò Pampilonenſi eſt inſignis, & vetuſtiſſima collegiata S. Mariæ Ronceuallis in finibus Regni Nauarræ à Carolo magno, vt fertur, fundata cum hoſpitali adiacente, & magnis redditibus, & prædijs attributis ditata, cuius extitit canonicus Martinus ab Azpilqueta, cognomento Nauarrus Doctor tum eruditione, tum vitæ integritate toti Orbi notiſſimus. cuius opera, quòd omnium manibus terantur, præcone non indigent. Hic cum Salmanticenſem primam cathedram Iuris Canonici, ac deinde Colimbricenſem pluribus annis rexiſſet, multis laboribus pro Eccleſia Catholica exantlatis, Romæ tandem requieuit octogenario maior, ſepultus in Eccleſia ſancti Antonij Nationis Luſitanorum cum Epitaphio.

In eadem diœceſi eſt aliud monaſterium canonicorum regularium, quod dicitur ſanctæ Mariæ de Vanneuiuere, cuius meminit liber taxarum Apoſtolicarum. In eadem eſt aliud monaſterium vetuſtiſſimum tempore Gothorum in mōtibus Pirenæis extructum in Comitatu, qui dicitur Riba Gorza, & vocatur monaſterium ſancti Petri de Taberna. Iſtud monaſterium Saracenis cæteras Hiſpanias inuadentibus, ad illorum manus non peruenit, ſicut ex antiquiſſimis monumentis conſtat, & difficillimis illis temporibus ſub Regulari diſciplina ſemper manſit, & adhuc manet: licet alteri monaſterio de Ouuare nuncupato vnitum, vt teſtatur Didacus Murillo in lib. de miraculoſa Eccleſia ſanctæ Mariæ de Pilari cap. 3.

Eccleſia Palentina prouinciæ Toletanę à Ioanne de Nigraualle recenſetur inter Eccleſias, quæ olim erant Canonicorum Regularium. Cæterum in diœceſi Palentina eſt monaſterium canonicorum regularium, quod dicitur de Beneuiuere, vbi triginta canonici reſident, & monaſterium iuriſdictionem ſpiritualem, ac etiam temporalem habet. In eadem diœceſi in loco, qui dicitur Frias, eſt aliud collegium canonicorum regularium, quod de Frias dicitur. In eadem diœceſi collegium, quod appellatur Matris Dei clericorum ſecularium, olim erat monaſterium canonicorum regularium. In eadem diœceſi in loco, qui dicitur Hornillos, eſt collegium ſacrarum virginum canoniſſarum. Item in ciuitate Palentiæ aliud monaſterium canoniſſarum beatiſſimo Patri Auguſtino dicatum. Item aliud, quod dicitur de Vatto, ſub inuocatione Sanctiſſimi Sacramenti, ſimiliter canoniſſarum ſub ſancti Auguſtini Regula degentium.

Rotenſis Eccleſia olim cathedralis in Ripa curſa ab inſtitutione erat canonicorum regularium, vt illius monumenta vetuſtiſſima demonſtrant.

IN Salmanticenſi ciuitate eſt collegium ſancti- VII. monialium canonici ordinis, quod ſancta Ma-

 ria

ria de las Duenas vulgo nuncupatur.

In Segouienſi diœceſi eſt monaſterium S. Mariæ de Parace, cuius meminit Nauarrus comment. 3. de Regularibus nu. 9. 17. & 22. & vocat illud auguſtiſſimum. In eadem diœceſi erar aliud monaſterium ſeptem leucis à Segouia, verſus Septentrionem ædificatum, quod per Abbatem perpetuum iuriſdictione, & inſignijs Epiſcopalibus vtentem, regebatur. Cuius Abbatis prouentus annui octo millia aureorum erant, & totidem alij Conuentui reddebantur. verùm nunc prædictum monaſterium, cum omnibus prouentibus Eremitæ D. Hieronymi de Eſcuriali ex donatione Philippi Secundi Regis Hiſpaniarum poſſident.

In Seguntina diœceſi prouinciæ Toletanæ eſt monaſterium, quod dicitur de Villa Vitioſa, iſtud monaſterium fundauit Dominus Aegidius de Albornoz Archiepiſcopus Toletanus, quod multis redditibus locupletauit, & priuilegijs communitum fuit, & S. Blaſio nuncupauit. Verùm illud quoque ab eremitis D. Hieronymi opera Regum Hiſpaniarum nunc tenetur.

In Tiraſonenſi diœceſi prouinciç Cæſarauguſtanæ in oppido Calarao, ſiue Calatambio eſt Illuſtris Abbatia ordinis canonicorum regularium, quæ vocatur Dominici Sepulchri, eoquod illius canonici ſint de congregatione canonicorum Dominici Sepulchri Ieroſolimitani. meminerunr huius Abbatiæ Aubertus Miræus de collegijs canonicorum regularium cap. 32. & alij. Canonici dictæ Abbatiæ inſignia Regni Ieroſolimitani in externis veſtimentis deferunt. Habent collegium canoniſſarum eiuſdem inſtituti intra ciuitatem Cæſarauguſtanam. de congregatione Dominici Sepulchri inferius ſuo loco dicemus.

Tarraconenſis Eccleſia metropolitana, quæ ab initio fuit regularis, vt ex prouinciali Romano, & ex vetuſtis illius monumentis habetur, nunc etiam inſtitutum canonicorum regularium tenet. Habuir Eccleſia Tarraconenſis viros ſanctiſſimos tum Epiſcopos, tum etiam canonicos, quos Ioannes de Nigraualle Apoſtolicus Bibliothecarius in album Sanctorum canonici ordinis reponit, videlicet ſanctum Fructuoſum Epiſcopum, ſanctum Aemilianum canonicum, & ſanctum Badulphum, quem nominat Abbatem canonicæ Tarraconenſis. vnde præter cathedralem oportet aliam in Tarraconenſi ciuitate canonicam fuiſſe, in qua ille Abbatis munere fun gererur: nam Eccleſiæ cathedrales Abbates non habent, ſed Epiſcopi loco Abbatum canonicis, præſunr.

Apud Torquematam eſt monaſterium canoniſſarum vulgo dictum de Bertauillo, à quodam Comite nomine Domno Parancuelo fundatum.

VIII. DE Toletana metropolitana referunt grauiſſimi Autores teſte Iacobo de Ayerue Priore S. Mariæ maioris Cæſarauguſtanæ, illam ſtatim à Saracenis recuperatam D. Auguſtini Regulam ſuſcepiſſe, quippe quæ cum alijs Eccleſijs Hiſpanicis ante irruptionem Saracenorum Auguſtinianum inſtitutum profiteretur. Porro apud vrbem Toletanã vetuſtiſſimum monaſterium tempore Gothorũ fundatum fertur extitiſſe, quod monaſterium Siſlæ ordinis D. Auguſtinl ab aſſerto autore hiſtoriæ Flauij Dextri, & ab alijs quibuſdam eſt nuncupatũ. quod ſi verum eſt, de quo non contendo, quandoquidem ab aliquot ſeculis nulla illius vel minima veſtigia remanſerunt, neceſſe erit dicere, illud canonicorum regularium cœnobium extitiſſe: quandoquidem tempore Gotborum nulli præter canonicos ſub Auguſtini Regula militabant. Nec difficultatem ingerit, quod idem Autores illius monaſterij accolas non canonicos, vel clericos, ſed monachos nominauerint. quid enim obſtat, aliquem illius hiſtoriæ deprauatorem, aut impoſtorem, vel ex imperitia, vel ex partium ſtudio pro clericis de ſuo cerebro monachos poſuiſſe? præter quod quis neſciat, nomine monachorum ipſos etiam clericos canonicos ob votorum emiſſionem, ſæpius nuncupatos? vide quæ de hac re notauimus lib. primo cap. 37.

Prope ciuitatem Toletanam inſignis Collegiata, quæ ſanctæ Eleucadiæ dicitur, ab inſtitutione canonicorum regularium extitiſſe conuincitur ex eo, quoniam illa Eccleſia à tempore antiquiſſimo Abbatem babere conſueuit, quemadmodum ex Iuliano Toletano refert frater Ioſepb de Siguentia Eremita Ordinis Diui Hieronymi in Chronica ſui Ordinis libro primo capite decimo tertio, ſub anno 1375. Abbates autem, ſicut & Priores, non niſi Eccleſiæ Regulares olim habebant.

VNum reſtat, quod fuerat olim apud eandem vrbem Toletanam vetuſtiſſimum Agalienſe cœnobium, multis quidem titulis cum primis celebre, ſed præſertim inhabitatione Sanctiſſimi viri Ildefonſi Beati Eugenij Toletani Archiepiſcopi nepotis, & in Archiepiſcopali munere ſucceſſoris, qui in eodem cœnobio Regularis vitæ inſtituta ſanctiſſimè ſuſcepit, & multo tempore profeſſus fuit. Super hoc cœnobio non me latet controuerſiam inter Diui Benedicti monachos, & Regulares Canonicos exortam, dum illud quique in ſuas partes traducere nituntur, in qua ne ſi abſque fundamento probabili inter monaſteria canonicorum retulero, abacti pecoris accuſet, ſi verò nulla cogente ratione monachorum Ordini conceſſero, neglecti gregis reus dijudicer, id ſolum referam, quod Doctor Franciſcus de Piſa lib. 2. Hiſtoriæ Toletanæ de hac ipſa controuerſia ſcribit. *Non minor*, inquir, *eſt difficultas in verificando, cuiuſnam Ordinis Regularis ex tunc approbatis fuerit monaſterium Agalienſe, cuius fuit monachus ſanctus Ildefonſus, & etiam Abbas, & ſub qua Regula, & inſtituto monachi illi viuerent, cum certum & conſtans ſit, per ea tempora nullam aliam Regulam in Occidente præter Auguſtini, ac Diui Benedicti ſeruari ſolitam. Multi affirmant monaſterium ordinis D. Benedicti extitiſſe, cuius ſententiæ* IX.

ſunt

ſunt Tritbemius, Petrus de Alcozer, & Marieta de Sanctis Hiſpaniarum, & Michaël Carranza in Vita iſtius ſancti, qua cum libro eiuſdem de Virginitate B. Dei *Genitricis Mariæ habetur. Eidem* Fr. *Prudentius de Sandoual adbaret, ſecutus cuiuſdam opinionem, qui cartas nonnullas in librarij domo ſolutas inuenit.* Primum *huius ſententiæ fundamentum eſt nomen Monachi, & Abbatis, quo nomine illi vtuntur, qui* S. *Ildefonſi hiſtoriam ſcribunt, quod profeſſorum Ord.D.*Benedicti *proprium videtur. Verùm* Breuiarium Toletanum, *quod per multos annos Eccleſia prædicta in vſu habuit, nimirum ab vrbe recuperata, vſque ad reformationem Pij V. clarè dicit, & repetit in octaua lectione, illud fuiſſe canonicorum regularium. Idem ait liber ille vetuſtus de Vitis ſanctorum* Iſidori, & Ildefonſi, *ex* Bibliotheca *ſanctæ* Eccleſiæ, *ſcilicet Toletana aliàs allegata. Idem etiam habebant libri Flos ſanctorum nuncupati, qui vulgari idiomate circumferebantur ante editum librum à Magiſtro Villegas, quorum vnus à quodam fr. ſancti Hieronymi, alij ab alijs longè antea fuerũt editi. Id ipſum Ioannes Trullo* Prior *ſanctæ Chriſtinæ lib.1. de Ord.canonicorum regularium c.6. ſcribit, nixus autoritate Fr. Alphõſi de Orozco in Chronica ord. D.*Aug.Nec *mirũ quod fratres Auguſtiniani, & Monachi* Benedictinenſes *hunc ſanctum adeò illuſtrem quique in numero ſuorum habere velint, quemadmodum de ſtirpe Homeri poſt illius obitum multæ vrbes decertauerunt. Vtraque opinia probabilis videtur, nec in tanta controuerſia iudicem volo agere, eligat quiſque, quod magis probauerit. hoc ſolùm aduerto in nomine Abbatis, quod huius monaſterij præfecto tribuitur, parum momenti conſtitui, quandoquidem ante inſtitutum ordinem D.*Benedicti, *inter eos, qui eremum colebant, iam in vſu erat.* Sed *nec ipſe* D. *Ildefonſus in ſuo libro de Viris illuſtribus eiuſdẽ cœnobij Præfectum* Abbatem *vocat, ſed* Rectorem. *multò minus vim facit nomen monachi, quod omnibus communem vitam ſimul ducentibus commune eſt, à græco nomine Monos deriuatum, quod ſignificat vnum, & eſt illorum omniũ proprium, qui in commune viuentes plures vnum ſiunt, habentes ſcilicet cor vnum, & animam vnam, ſicut in Actis* Apoſt. *legimus. Ita etiam eleganter idẽ Auguſt. in pſalmum 132. qui incipit:* Ecce *quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum oſtendens ſe, & ſuos in* Congregatione *ſecum viuẽtes iure, & proprie monachos vocari potuiſſe. Quare, inquit, nos non appellemus monachos, cum dicat pſalmus: Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum. & alia ſubiungit, quæ ibi videri poſſunt, & idem habet in ſerm.53. ad fratres in Eremo, qui eſt de Communi vita Cleiicorum.* Hęc dictus autor, ex quibus cum nõ ſolùm habeatur, ex conſtantiſſima totius Eccleſiæ Toletanæ traditione & illius Breuiario, ac etiam autoribus, qui de vita s. Ildefonſi vſque ad tempora Pij V. ſcripſerunt, monaſterium Agalienſe non monachorum, ſed canonicorum regularium extitiſſe, verùm etiam euerſio fundamenti contrariæ aſſertionis, quod in ſolo nomine Abbatis, vel monachi conſtitutum eſt, cum ante & poſt exortum D. Benedictum tam canonici regulares, quàm monachi, Abbates habere conſueuerint, cum etiam nomen monachi, ſi vim nominis attendamus, & illius vſum apud grauiſſimos autores in more poſitum, æquè conueniat ipſis canonicis regularibus, vt lib.1. cap.38. deducimus. mirum ſanè videtur, Hiſpanos, qui tantam vim in ſuarum Eccleſiarum traditionibus conſtituunt, antiquiſſima traditione totius Eccleſiæ Toletanæ inter Eccleſias Hiſpaniarum facilè principis recepta per annos circiter quingentos, nimirum ab ipſa Eccleſia recuperata, quod accidit ante annum circiter 1080 vſque ad Pium V. qui obijt anno 1572. eadem nunc poſthabita, contrariam ſententiam amplexatos, nullo alio fundamento nixos, niſi quòd ſanctum Ildefonſum monachum dictum inuenerunt, quod tam infirmum eſt, vt vix dignum ſit in illius infirmitate monſtranda laborare. Verùm de ſancto Ildefonſo, & illius inſtituto ſermo forſan redibit.

ECcleſia Valentina olim Epiſcopalis, nunc Metropolitana canonicorum regularium fuiſſe conuincitur non ſolùm ex Catalogo Ioannis de Nigraualle, verùm etiam ex officio proprio D. Patris Auguſtini, quod more canonicorum regulariũ etiam nunc recitatur teſte Io. Trullo lib.1. de Canonicis, cap.3. num.3. In Ciuitate Valentiæ eſt monaſterium canoniſſarum regul. quod vocatur S. Mariæ de Las Duenas. In Metropoli Valentina eſt aliud monaſterium canoniſſarum ſancti Chriſtophori. X.

In Vrgellenſi Diœceſi Prouinciæ Tarraconenſis eſt monaſterium s. Vincẽtij de Cardona. Item aliud monaſterium Agerenſe nuncupatum. Idem aliud monaſterium s. Mariæ de Solſona, omnia canonicorum regularium ex libro Taxarum Apoſtolicarum.

Adde tandem ex Nauarro in Comm.3. de Regularibus præſertim nu.17. & 22. plures Eccleſias tum Cathedrales, tum Collegiatas, & monaſteria canonicorum regularium in Regnis Aragonum, Caſtellæ, Nauarræ, & Luſitaniæ fuiſſe, quæ ad ſua vſq; tempora per canonicos regulares regebantur, etſi illorum nomina non ponat. & quidem alia innumera canonicorum regularium collegia per omnes Hiſpanias olim extitiſſe, quæ nunc in collegiatas ſeculares fuerunt conuerſa, oſtendunt dignitates Abbatum, vel Priorum in eiſdem Eccleſijs poſtea retentæ, quæ certè nonniſi ex regularibus ad ſeculares ſunt deriuatæ. neque vllam Eccleſiam reperire licebit, quæ ante annos quadringentos eiuſmodi dignitatibus fuerit inſignita, quæ non fuerit regularis. Vnde audiendus non eſt in hoc Doctor Franciſcus de Piſa dum lib. 2. Hiſtoriæ Toletanæ contra Arnoldum Vuion aſſirmat conſuetum eſſe apud Hiſpanos, multos collegiatarum Prælatos, & etiam aliarum Eccleſiarum Parochos Abbates nũcupari: id enim (ſi de titulo vero agitur, non de

vulgi nuncupatione) verum non eſt, niſi de Eccleſijs, quæ ab inſtiturione fuerant Regulares, vt capite ſtatim ſequenti ex Codice vetuſtiſſimo, in Archiuo s. Crucis Colimbricenſis ſeruato euidenter oſtendemus.

Caput trigeſimumſecundum.

De Eccleſijs, & Monaſterijs Canonicorum Regularium Prouinciæ Luſitaniæ.

I. IN Regnis Luſitaniæ vetuſtiſſimam extitiſſe propagationem clericorum canonicorum, quos regulares dicimus, & in exordio naſcentis Eccleſiæ per B. Iacobi Apoſtoli diſcipulos inchoatã, vetus & cõſtans illius prouinciæ eſt traditio. nam quemadmodum ipſe beatiſſimus Apoſtolus ſanctum Athanaſium Cæſarauguſtanum, ita beatum Petrum Bracharenſem in Luſitania Epiſcopos ordinauit, quos eiſdem legibus, & inſtitutis cum ſuis presbyteris, & clericis viuere præcepit. Confirmant hanc traditionem Eccleſiæ canonicotum regularium vetuſtiſſimæ, quas omnes anre annos quingentos, vel ſexcentos ſub canonica diſtrictione, & ſub beati Auguſtini Regula vixiſſe, antiqua illarum tabularia, & monumenta produnt. Cuiuſmodi fuerunt Portugallenſis, Bracharenſis, quæ in prouincia Luſitana primatum tenet, Colimbricenſis, Vlyſſiponenſis, Lirinenſis, & aliæ. Nam Portugallenſem Eccleſiam canonicos regulariter, & ſub D. Patris Auguſtini Regula vſque ad annum 1185. habuiſſe, probat liber vetuſtus in eius Eccleſiæ Cartophilacijs ſeruatus, qui Cenſuale nuncupatur, in quo quidem parte ſexta titulo de Diuiſionibus inter Epiſcopum, & capitulum fol. 130. hæc habes: *Poſt mortem* D. *Ferdinandi Martini Epiſcopi Portugallenſis, qui obijt era 1223. ſexto idus Decembris, fuit electus in Eccleſia Portugallenſi Martinus* Petri *Decanus Bracharenſis, & poſtquam fuit* Epiſ*copus factus, inſtituit in eadem Eccleſia nouiter quatuor dignitates, ſcilicet Decaniam, Cantoriam, Scholaſtiam, Theſaurariam. Nondum erant in eadem Eccleſia ſupradictæ dignitates: ſed erant omnes regulares ſub regula ſancti Auguſtini, dormientes in vna domo, comedentes in alia, & in clauſtro conuerſantes.*

De Bracharenſi verò Metropolitana in eodem libro Eccleſiæ Portugallenſis idem habetur: inquit enim, dictum Epiſcopum diuiſiſſe redditus, & prouentus totius Epiſcopatus, qui ante in communi cum canonicis reperiebantur, in tres partes, quarum duas Epiſcopo reſeruauit, tertiam canonicis dimiſit, quemadmodum antea factum fuerat in Eccleſia Bracharenſi, quæ eſt mater Eccleſiæ Portugallenſis. Porrò in Diœceſi Bracharenſi erant tres prioratus canonicorum regularium, quorum meminit Innocentius Tertius lib. 2. fol. 352. in epiſtola ad Priores Vimarenſem de Coſta, & de ſancto Tornaco.

De Colimbricenſi, quæ eſt in eadem prouincia Bracharenſi, liber fundationis monaſterij ſanctæ Crucis Colimbricenſis de beato Tellone eiuſdem Eccleſiæ Archidiacono, & dicti monaſterij fundatore ſic habet: *Hinc enim anno à Virginis partu milleſimo centeſimo trigeſimo primo ſuſcitauit Deus virum quendam præclarum, vitæq; ſanctimonia, ac diuinarum literarum gloria excellentem, qui ſanctiſſimum regularis ordinis canonici inſtitutum in Portugallia funditus euerſum, excitauit, & in priſtinum ſtatum redegit. fuit autem is nunquam ſatis laudatus* Domnus *Tello ampliſſimæ huius Sedis Colimbricenſis Archidiaconus, ibiq; canonicæ obſeruantiæ regularis profeſſus obſeruantiſſimus, ac illius, quæ dicitur ſanctæ* Crucis *Colimbricenſis autor, & parens &c.*

De Vlyſſiponenſi, quæ nunc eſt Metropolitana, idem teſtatur Ioannes de Nigraualle in Catalogo Eccleſiarum regularium Hiſpanicarum: ſimiliter de Eccleſia Leirinenſi, quæ olim erat ſimplex collegiata, nunc verò erecta in cathedralem, & etiam ex regulari ſecularem effectam eiuſdem Eccleſiæ vetera monumenta produnt euidenter, vt ex relatione ad me ex illis Regionibus tranſmiſſa à Reuerendiſſimo Generali Colimbricenſi accepi.

PRæter ſupradictas verò Eccleſias cathedrales, II.
& alias, quæ ad meam notitiam non venerũt, alias plurimas collegiatas, & monaſteria canonicorum regularium in prouincia Luſitana extitiſſe, quotum nomina, quin etiam & veſtigia funditus perierunt, fidem facit liber vetuſtus in Archiuo ſanctæ Crucis Colimbricenſis ſeruatus, in quo ita legitur: *Era 1394. (fuit is annus à Chriſti natiuitate 1356. quo tempore in Italia propter bella, & ſchiſmata ordo canonicus maxima detrimenta accepit) tanta fuit in Portugalia gentium ſtrages, cauſa magna ſterilitatis, & prouentuum penuriæ, quod ex tribus gentium partibus duæ perierunt, tam breui temporis interuallo, vt iam cœmeteria tot mortuorum cadauera minimè capere potuiſſent. ſed iam in illis, quàm extra in antris, quæ ad hoc fiebant quaterna, ſena, & quotquot poterant, ſepeliebantur. quod malum per totam Iberiam, & Galliciam curſauit: quo tempore Saraceni totam Bethicam, omnia ſolo æquando, infeſtauerunt, Catholicis multa mala inferentes, & arcem Calpes expugnauerunt. & ob has ſtrages, & ſterilitates iſtorum tam calamitoſorum temporum multa monaſteria Ordinis canonicorum regularium extinguebantur, eoquod omnes eorum Religioſi, & penè omnes Parochiani moriebantur, & monaſteria deſerta extiterunt ſine habitatoribus. tunc Epiſcopi cum Eccleſias recognoſcerent, de prædictis monaſterijs Abbates Vicarios, & Curiones proſpiciebãt: & poſtea multa illorũ in cõmendatitijs cõuerſa, ſicut nũc, proh dolor, intuemur.* Hæc ille. Ex quibus habes, vnde originem apud Iberos habuerit conſuetudo vocandi Abbates capi-

ta

ta Eccleſiarum collegiatarum ſecularium, ac etiam Parochos: quia ſcilicet illæ Eccleſiæ antea fuerant Regulares, in quibus deficientibus ipſis regularibus, inſtituti fuerunt clerici ſeculares.

III. PORro quæ adhuc in eadem Prouincia Luſitana ſuperſunt canonicorum monaſteria, hæc in duplici ſunt differentia. nam Aliqua canonicis deſtituta, vel ex regularibus collegia clericorum ſecularium, ſunt effecta, vel commendata, vel ad alios Ordines regulares tranſlata, illiſq; vnita. Aliqua verò ſunt, in quibus canonicum inſtitutum nunc etiam per Dei gratiam viget, & floret. Quæ canonicis regularibus omnino deſtituta, vel facta ſunt ſecularia, vel ad alios Ordines tranſierunt, hęc ſunt, quæ ex Catalogo ab eodem Reuerendiſſimo P.D. Antonio à Cruce Generali Colimbricenſi ad me nuper tranſmiſſo accepi, quem totidem verbis hic reddendum iudicaui.

Primum monaſterium de Leca, eoquod iuxta fluuium Leca ædificatum eſt. nunc Ordinis militaris S. Ioan. Ieroſolimitani.

2. Monaſterium Aquarum ſanctarum eiuſdem Ordinis Melitæ, ſiue ſancti Ioannis Ieroſolimitani.

3. Monaſterium collegiatum ſanctæ Mariæ, vulgò Sedofeita iuxta Portugallenſem ciuitatem. Habet Abbatem, & canonicos ſeculares.

4. Monaſterium de Baucas. fuit comitatus Marialuæ. nunc verò poſſidet illud Academia Colimbricenſis.

5. Monaſterium in ciuitate Leirinæ, nunc Sedes Cathedralis canonicorum ſecularium, erat membrum antiquæ congregationis ſanctæ Crucis Colimbriæ.

6. Monaſterium ſanctæ Crucis de Cortes iuxta Auguſtobrigam. fertur tempore bellorum, quæ inter Luſitanos, & Iberos olim fuerunt deperditum. nunc verò eſt monialium.

7. Monaſterium s. Martini de Mancellis. nunc Prædicatorum Ord. S. Dominici.

8. Monaſterium Sancti Andreę de Anſede eiſdem inſtituti. habet Aſylum, & Iuriſdictionem ciuilem.

9. Monaſterium Sancti Ioannis Longorum collium, quod poſſident nunc RR. Patres Societatis Ieſu.

10. Monaſterium Dominæ noſtræ de Carquere. idem Ieſuitæ poſſident.

11. Monaſterium s. Ioannis de Roijs, quod incolunt Ieſuitæ.

12. Monaſterium de Coſta iuxta municipium de Guimaraēs, quod tenent fratres Eremitæ s. Hieronymi, & eſt nobiliſſimum, & magnis redditibus locuples.

13. Monaſterium s. Iacobi Dantas. nunc Abbatia ſecularis.

14. Monaſterium de Freyno.

15. Monaſterium de Nordelo. nunc Abbatia ſecularis, & Camera Epiſcopi Portugallenſis.

16. Monaſterium de Baldreu, ſiue Collis Dei. nunc commendatitium.

17. Monaſterium de Biade.

18. Monaſterium Sancti Saluatoris de Balneo. olim nobiliſſimum, ex quo Magnus Alphonſus Hēricus I. Luſitanorum Rex primos tres Priores monaſterij ſancti Vincentij Vlyſſipponenſis accepit. modò commendatum. Ordinis militiæ IESV CHRISTI.

19. S. Saluatoris de Ribas.

20. Monaſterium de Barbaēs Limiæ.

21. Monaſterium de Requiam commendatitium.

22. Monaſterium s. Mariæ de Rates. commendatitium.

23. Monaſterium de Sauto in termino Municipij de Guimaraēs.

24. Monaſterium s. Chriſtophori de Maphoēz. quod Rex D. Alphōſus Henricus multis redditibus ditauit, erat enim iam tunc temporis Oratorium clericorum.

25. Monaſterium Cerzedelli.

26. Monaſterium s. Torcati.

27. Monaſterium Villę Coux.

28. Monaſterium de Airaēs.

29. Monaſterium S. Andreæ de Tolloēs.

30. Monaſterium S. Petri de Ferreira.

31. Monaſterium de Reflorijs de Ribadaue.

32. Monaſterium s. Vincentij de Sernande Lucanæ Diœceſis, cuius etiam fit mentio in libro taxarum Apoſtolicarum.

33. Monaſterium ſancti Iacobi de Fonte Arcada commendatitium.

34. Monaſterium de Lobao nunc Eccleſia parochialis. Adde ex libro taxarum Apoſtolicarum.

35. S. Mariæ de Iſmagad Diœceſis Lucenſis Prouinciæ Bracharenſis, quod puto eſſe commendatum. & Nota, quod aliud monaſterium eiuſdem nominis ponitur in Diœceſi Laonenſi in eodem libro.

CAetera monaſteria, quæ nunc etiam inſtitutum canonicum retinent, omnia ad Illuſtriſſimam s. Crucis Colimbricenſis congregationem ſpectant, quæ ſola in Regnis Hiſpaniarum ex ordine Canonicorum regularium inuenitur, in qua regularia inſtituta maximè vigent, de quo, quòd inferius ex inſtituto dicendum ſit, ne ſuperflua repetitione tempus, & paginas conteramus, hoc ſolùm Catalogum monaſteriorum dictę congregationis, quàm breuiſſimè deſcribemus, quæ impræſentiarum obtinet: nam ante reformationem alia plura obtinuiſſe ex illius monumentis antiquis non obſcurè indicatur. Habet congregatio s. Crucis Colimbricenſis decem, & nouem, eaque præcipua monaſteria. quorum IV.

Primum, quod dignitate cæteris præſtat, & eſt caput dictæ congr. in quo illius Prior, ſeu Abbas Generalis ſuam ordinariam reſidentiam habet, eſt Regium monaſterium s. Crucis in Balneo Suburbano ciuitatis Colimbriæ ex donatione Alphonſi Luſitaniæ

ſitaniæ primùm Ducis, deinde Regis, Ferdinandi Comitis,& Taraſiæ Reginæ filij acceptū,à Sanctiſſ. viro Tellone Colimbricēſis Eccleſiæ tunc regularis Archidiacono, & cæteris ſocijs anno 1131. fundatum, ex quibus vnus fuit ſanctus Theotonius primus eiuſdem monaſterij Prior conuentualis, alter venerabilis Domnus Odorius eiuſdem monaſterij Prior clauſtralis. Hoc monaſterium maximis priuilegijs Summorum Pontificum,& Regum Luſitaniæ, & aliorum Principum munitum, prędijs, Villis, Caſtris cum Iuriſdictione ſpirituali, & temporali donatum, magnos viros ſanctitate, & omnigena doctrina illuſtres protulit,& tanquam amœniſſimum omnium virtutum viridarium ſemper floret: propter quæ apud omnes Luſitanos, & Iberos in ſumma veneratione habetur.

2. Monaſterium eſt s. Vincentij apud Vlyſſiponam ab eodem Rege Alphonſo Henrico ad plagam Orientalem dictæ ciuitaris anno 1148. Vlyſſipona ab infidelibus erepta fundatum,tum ob hoc præcipuè, quòd in eo B. Antonius Seraphici Ordinis illuſtrator, de Padua nuncupatus ordinem, canonicorum regularium s. Auguſtini profeſſus,duobus annis ſua ſanctiſſima conuerſatione illud decorauit.

3. Eſt collegium s. Auguſtini in ciuitate Colimbricenſi nuper fundatum videlicet anno 1593. ſiue potius ex ipſo cœnobio ſanctæ Crucis, in quo prius fuerat erectum extra in opportuniorem locum translatum.

V. QVartum monaſterium eſt s. Saluatoris de Eccleſiola nuncupatum,duabus leucis à Portugallenſi ciuitate diſtans, anno 912. fundatum, cuius etiam in libro taxarum Apoſtolicarum mentio habetur.

5. Eſt monaſterium s. Auguſtini antea s. Saluatoris vulgò de Serra in cacumine montis iuxta fluuium Durium à Ioanne Tertio Portugalliæ Rege ædificatum.

6. Eſt s. Saluatoris de Morejra in Diœceſi Portugallenſi ante annos ſexcentos fundatum, vt ex cartis donationum monaſterij illius habetur.

7. Sanctiſſ. Dominæ noſtræ de Nandino ædificatum inter fluuios Durium, & Minium, & eſt vetuſtiſsimum, de cuius antiquitate conſtat ante annum 1177.

8. Eſt ſanctiſsimæ Mariæ de Refiorijs propè fluuium Limiam, & oppidum, quod Pons Limiæ dicitur. Extant cartæ donationis eidem factæ anno 1124.

9. Sancti Georgij propè ciuitatem Colimbriam iuxta flumen Mundan a quodam Comite Colimbricenſi ex voto fundatum, & abundantiſſimis redditibus dotatum, huius monaſterij in libro taxarum Apoſtolicarum mentio habetur, & eſt taxatum in ducatis octingentis: quod illius opulentiam monſtrat.

10. S.Petri de Floques propè municipium de Arganil Colimbricenſis Diœceſis.

11. Eſt s.Petri de Paderne iuxta fluuium Minium, quod de anno 1141. videtur fuiſſe monialium. poſtea de anno 1231.Regularium canonicorum erat.

12. Sanctæ Mariæ de Molia in Diœceſi Bracharenſi apud municipium, quod dicitur Barca. extant monumenta illius antiquitatis de anno 1141.

13. Monaſterium ſancti Simeonis de Iunquejra. ſunt inſtrumenta permutationum, quæ illius antiquitatem ante annum Chriſti 1 0 9 6. demonſtrant.

14. Monaſterium s.Stephani de Villella in Diœceſi Portugallenſi vetuſtiſsimum.

15. Villæ Bonæ Epiſcopi nuncupatum inter Lamicam, & Durium fluuios fundatum anno 990. à Domno Monione Viegas,& Domno Seſnando Epiſcopo Portugallenſi.

16. Sancti Martini de Cramos ſitum in Diœceſi Bracharenſi, in quo anno 1123. Prioratum gerebat Gundiſaluus Menendi, ex quo illius antiquitas probatur.

17. Eſt monaſterium s.Michaëlis de Villarinho inter Durium, & Minium in Diœceſi Bracharenſi circa annum 1674. fundatum ex quadam carta donationis.

18. Sanctæ Mariæ de Oliuejra, quod fundauit Domnus Seſnandus de Hueris anno Domini noſtri 1033.

19. Eſt monaſterium ſancti Martini propè caſtrum de Anobrega in Diœceſi Bracharenſi inter Durium, & Minium ſituatum, quod fundatum fuit era 1174. id eſt anno Domini noſtri Ieſu Chriſti 1136. ex inſcriptione in porticu illius Eccleſiæ ſeruata.

Hæc omnia ex Catalogo monaſteriorum dictæ congregationis à Reuerendiſſ.P.D.Antonio à Cruce Generali ad me Romam tranſmiſſo per ſummam ſunt accepta. de quibus in eadem congregatione fuſius dicemus.

FVerunt etiam in eodem Regno Luſitaniæ vetuſtiſsima collegia ſacrarum Virginum canoniſſarum, ac in primis in fundatione monaſterij ſanctæ Crucis Colimbricenſis conſtructum fuit clauſtrum ſeparatum illuſtribus, & nobilibus fœminis, quæ contēptis mundi illecebris, Deo ſub D. Auguſtini regula ſeipſas dicabant, ſub obedientia Priorum dicti monaſterij, quas Domnas vocabant, vt patet ex ſchedula profeſsionis Domnæ Moniæ, quæ talis eſt: *Ego Monia Martini filia timens Deum, & vltimi diem iudicij trado meipſam Deo, & Colimbricenſi monaſterio ſanctæ Crucis, ac vobis quoque Domno Theotonio eiuſdem monaſterij Priori, & cæteris canonicis ibidem in perpetuum commorantibus: & offero ibi villam nomine Almaſum integram iuxta fluuium Mondiu ſitam, pro qua ego dedi aliam villam, quæ dicitur Terroſo iuxta Dortum, &c.* Itemque in veteri libro, quo mortuorum nomina notari ſolebant, inuenitur Regina Domna Maphalda ſanctæ Crucis Canonica ſic notata: *Obijt Domna Maphalda inclita* VI.

Regi-

Regina Portugalliæ Coniux Domini Alphonſi Primi Portugalliæ Regis, Canonica ſanctæ Crucis, nonis Decembris. & filia quædam Regis, nomine Domna Conſtantia ſimiliter reperitur Canonica. Permanſerunt autem dictæ Canonicæ in eodem monaſterio, vſque ad ſecundam reformationem factam autoritate Apoſtolica, inſtante Ioanne Tertio Rege Portugalliæ, quo tempore ille viuendi modus dictarum Canoniſſarum fuit abrogatus. Eſt in Sacello Reliquiarum eiuſdem monaſterij quædam capſa, in qua oſſa vnius ex dictis canoniſſis ſeruantur, quæ tum ab antiquis, tum etiam recentioribus in veneratione habetur: licet non de miraculis, ſed de monumento ſolùm conſtet. Erat etiam in ſacello IESV intra clauſtrum eiuſdem monaſterij Saluatoris Crucifixi Imago vetuſtiſſima, quam vnam dictarum canoniſſarum alloquutam fuiſſe, & ſuper petitione iniuſta reſpondiſſe, neſcitis quid petatis, vetus eſt loci traditio, qua ob illius vetuſtatem penè conſumpta ſublata, altera ei ſimilis ob deuotionem, & facti memoriam in eius locum eſt ſuffecta, illa vetuſta in loco decenti ſeruata. Prætet quas canonicas duo adhuc canoniſſarum monaſteria vetuſtiſſima ſuperſunt, quorum prima fundatio vix inueniri poteſt, quorum alterum, quod media leuca ab Vlyſſipona diſtat, Chellas vocatur, redditibus, & canoniſſarum numero abundans. Virginum Veſtalium eum locum primitus extitiſſe, quorundam eſt ſententia, ex quibuſdam literis ſuper ædiculæ aditum cælatis hauſta, in quo inter Veſtales olim Achillem ſe abſcondiſſe, ne ad bellum Troianum iret, ibique ab Vlyſſe inuentum, ac ob eam cauſam nomen Chellas ab Achille eidem loco inditum Hiſtorici quidam comminiſcuntur, apud quos ſit fides. Alterum verò etiam nobiliſſimum, & vetuſtiſſimum intra muros Colimbricenſes poſitum ſanctæ Annæ dicitur. Verùm iſtud recens renouatum alium etiam habitum accepit.

Tandem in eodem Regno Luſitaniæ eſt inſigne monaſterium canonicorum regularium D. Auguſtini regulam profitentium ordinis militaris ſancti Iacobi de Spata, ac eiuſdem Ordinis in Luſitania Metropolis, qui ordo habet etiam monaſterium canoniſſarum propè Vlyſſiponam, ad quod nonniſi Dominæ ex illuſtriſſimis familijs procreatæ admittuntur. Hæc duo monaſteria Io. Tertius Portugalliæ Rex congregationi Colimbricenſi per Sedem Apoſtolicam vniri procurauerat, verùm ipſo ex hac vita ſublato literæ, vnionis iam expeditæ effectum ſortitæ non ſunt.

Caput trigeſimumtertium.

De Propagatione, Eccleſijs, & monaſterijs Canonicorum Regularium in Prouincijs Galliarum.

QVis ordinem canonicorum regularium per Beatum Auguſtinum reformatū primus in prouincias Galliarum inuexerit, quanquam certò decernere, & vt aiunt, digito monſtrare non valeam, duo tamen ſunt, quorum alterum probabile admodum videtur, alterum autem omnino certum, & conſtans. quod in hac re probabile, & ferè certum videtur, eſt, reformationem clericorum à Beato Auguſtino in Eccleſia Hipponenſi inchoatam, ipſo adhuc in humanis agente, vel ab eius diſcipulis, vel ab externis, quibus cum Auguſtino conſuetudo familiaris, cauſa inquirendarum ſolutionum grauiſſimarum quæſtionum ad fidem, & religionem ſpectantium intercedebat, quippe qui ad illum tanquam ad diuinum oraculum in cauſis grauiſſimis ex omnibus mundi partibus accurrebant, in alijs quoque prouincijs, præſertim Hiſpaniarum, & Galliarum fuiſſe propagatam. Suadet enim hoc in primis neceſſitudo ſanctiſſimorum virorum Hilarij, & Proſperi cum ipſo Beato Auguſtino, quorum primus ſe illius filium, & alumnum, & cum fratre, & fratria eidem Auguſtino valde familiarem fuiſſe indicat in epiſtola ad ipſum D. Auguſtinum, quæ præmittitur libro Diui Auguſtini de Prædeſtinatione ſanctorum: alter verò licet facie incognitus, tamen per literas Auguſtino ipſi notiſſimus, vt illius doctrinæ ſuper omnes alios acerrimus propugnator extitit, vt omnibus patet. Suadent etiam commercia quotidiana, quæ inter Afros præſertim Hipponenſes, & Tunetanos, & Gallos Narbonenſes, tempore Auguſtini intercedebant. Nam, & Leporius ex Gallijs diſcedens, Vticæ in Africa Epiſcopus fuit ordinatus, cui in Pelagianiſmum lapſo, vt ad ſanam fidem reuerteretur, tum Beatus Auguſtinus, tum in primis Maſſilienſes operam dederunt, quemadmodum apud Caſſianum in libro de Incarnatione, Gennadium, & alios videre licebit. Sed quod maximè hanc ſententiam firmat, ipſo Auguſtino adhuc ſuperſtite illius libri præ manibus Gallorum iam plures habebantur, quorum cauſa Pelagiani, & Semipelagiani magnos tumultus excitabant, pro quibus ſedandis, & Catholica Beati Auguſtini doctrina defendenda, ſtrenuè iidem Hilarius, & Proſper decertauerunt. quis autem credat, Epiſcopos, & Presbyteros Galliarū, qui pro fide Catholica tuenda, & explicanda B. Auguſtini libros tanta diligentia exquirebant, ad compoſitionem, & cleri reformationem, non

etiam illius vitæ inſtitutum, & regulam pro reformatione clericorum editam ad ſe deferri, & in ſuis Eccleſijs plantari, & propagari ſtuduiſſe? Certè B. Proſper Auguſtiniani inſtituti æmulatorem ſtrenuum ſe oſtendit in omnibus libris de Vita contemplatiua, in quibus quæ Auguſt. de communi vita clericorum tribus ſermonibus ſcripta reliquit, idem Proſper totidem ferè verbis pro reformatione clericorum Gallicanæ Eccleſiæ notauit.

II. QVod verò in hac re omnino certum eſt, & in dubium reuocari nequit, eſt canonicorum regularium inſtitutum ſub ipſa tempora D. Auguſtini non ſolùm in Gallias inuectum, verùm etiam per multas Eccleſias Galliarum ampliatum. Nam in Concilio Arelatenſi III. quod anno Domini 450. vel circa fuit celebratum ſub Leone Primo editus eſt hic canon; *Prouidendum neceſſe eſt vnicuique Epiſcopo, qualiter canonici viuere debeant, nec non & Monachi ſecundum ordinem canonicum, vel regularem viuere ſtudeant, vt ait Apoſtolus, vnuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt in ipſa permaneat.* Qui canon repetitur in Concilio Quarto Arelatenſi ſub formalibus verbis, cap. ſexto, & in Concilio Secundo Turonenſi ſub Pelagio Primo celebrato cap. vigeſimo nominantur canonici, & ne quis dicat, illos fuiſſe canonicos regulares, legat Concilium quartum Arelatenſe cap. 8. vbi ſtatuit, vt in monaſterijs canonicorum, vel monachorum, vel puellarum non amplius ſuſcipiantur, quàm ratio permittit, & in eodem monaſterio abſque neceſſariarum rerum penuria degere poſſint. Legat etiam Concilium Tertium Turonenſe anno 813. celebratum capite vigeſimo quarto ſtatuens, vt canonici, & clerici ciuitatum, qui in Epiſcopijs conuerſantur, in clauſtris habitantes omnes ſimul in vno dormitorio dormiant, ſimulque in vno reficiantur refectorio, &c. cap. ſequenti vbi ſtatuit: *Simili modo Abbates Monaſteriorum, in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nunc videtur eſſe, ſollicitè ſuis prouideant canonicis, vt habeant clauſtra, & dormitoria, in quibus ſimul dormiant, ſimulque reficiantur, horas canonicas cuſtodiant, &c.* Hi enim canones euidenter probant, nomen canonicorum de antiquo tempore ante annum octingenteſimum, nonniſi ad deſignandos clericos regulariter in clauſtris, & monaſterijs, communiterque viuentes vſurpatum, omneſque clericos canonicos nuncupatos regulares fuiſſe, vt vel ipſum nomen canonici abſque alia probatione oſtendit, quod etiam eleganter Renatus Choppinus in ſuo monaſtico titulo tertio, §. decimo quarto notauit, eſtque textus expreſſus cum ſua gloſſa in cap. omnibus de Conſecrat. diſtinctione quinta. Hinc etiam deducitur, ab antiquiſſimo tempore ante Concilium tertium Turonenſe fuiſſe in Gallijs, immo, & in tota Eccleſia Dei, canonicos in Monaſterijs ſub Abbatibus degentes, quin, & illos, qui in monaſterijs ſub Abbatibus, & in Epiſcopijs ſub Epiſcopis degebant, eiſdem prorſus regulis vixiſſe, & conſequenter eiuſdem inſtituti extitiſſe. Vnde habes, quo Abigeos repellas, qui ſtatim atque in aliquo monaſterio Abbatem inuenerint, totam familiam ad caulas monachorum abigere volunt. Sed videatur capite trigeſimo primo eiuſdem Concilij Turonen. quod de canonicorum monaſterijs diſponit, iunctis ijs, quæ ſtatuta ſunt in Concilio Moguntino ſub Leone Tertio celebrato capite vigeſimo, & vigeſimo primo, & in Concilio Meldenſi capite quinquageſimo tertio, & quinquageſimo octauo; pro reformatione canonicorum in monaſterijs commorantium.

HOc vnum addiderim, ipſam D. Auguſtini inſtitutionem, ſiue potius canonici ordinis reſtitutionem, tam citò per omnes Galliarum Eccleſias dilatatam, vt dixerit venerabilis Petrus Cluniacenſis D. Bernardi contemporaneus libro tertio, epiſtola vigeſima octaua olim in omnibus Cathedralibus, & collegiatis fuiſſe canonicos regulares in communi viuentes. Sed & Archidiaconus in capite Quæſitum, prima, quæſtione tertia, teſtatur, omnes Cathedrales Galliarum antiquitus vocatas fuiſſe monaſteria. tanta quippe deuotione, ac honore ipſi Galliarum Antiſtites, immo & Principes, ac Reges ipſam canonicam inſtitutionem colebant, præſertim Carolus Magnus, & Ludouicus eius filius, & regni, ac Imperij digniſſimus hæres, & ſucceſſor, vt de ipſo Carolo Magno ſcripſerint Ioannes Turpinus in eius vita cap. decimo tertio, & ex illo Vincentius Bellouacenſis in Speculo hiſtoriali libro vigeſimo quarto, capite decimo quarto, illum canonicos, & monachos ſemper ad menſam ſuam habere voluiſſe, & Renatus Choppinus in Monaſtico lib. 1. tit. 3. §. 6. affirmet, illum Imperiali decreto ſtatuiſſe, vt omnes Galliarum Cathedrales regerentur per ipſos canonicos regulares, quod decretum inter leges antiquas Regni Galliarum per Carolum Magnum editas cap. 115. dicit contineri. Etſi autem laborioſum valdè fuerit ſingulas Eccleſias, ac monaſteria, in quibus olim viguit inſtitutio canonicorum regularium, vel nunc etiam viget, diſtinctè, ac ſingillatim cum illarum fundationibus recenſere, referam nihilominus pauca de multis, quarum mentio, vel in Prouinciali Romano, vel in libro Taxarum Apoſtolicarum, vel in libro, qui dicitur Practica Cancellariæ Apoſtolicæ, vel in libris Hiſtoricorum illius Gentis, aut alias apud autores graues fide dignos, & non ſuſpectos habetur, in quibus referendis licet Ordo Prouincialis Romani antiqui ante centum annos in multis fuerit immutatus, tamẽ ne dum ab vno errore cauere volumus, in multos alios recurramus, eiuſdem antiqui Prouincialis ordinem aliquatenus ſequemur, ſingulas Cathedrales ſub ſingulis Metropolitanis referentes, ſub quibus conſtituuntur in eodem Prouinciali relicto tamen in reliquis illius Ordine, & ſequendo Ordinem Alphabeti facilioris doctrinæ gratia, hoc vnum aduertentes, nos in Ec- III.

clesijs

cleſijs, & monaſterijs Galliarum recenſendis aliqua numerare, quæ non ſunt propriè in regno Galliarum, ſed in prouincijs finitimis, vt Sedunenſiũ, Cathaloniæ, ſiue Gotiæ, & Sabaudiæ, quòd prædictæ Eccleſiæ, vel monaſteria ſub Metropolitanis Galliarum ſint conſtitutæ. Eccleſiæ, & monaſteria prouinciarum Galliarum, quarum notitiam venari licuit, hæc ſunt.

IV. ALbienſis Cathedralis prouinciæ, id eſt Metropolis Bituricenſis, quæ cum ab antiquo tempore eſſet regularis, & poſtea relaxata, tempore Bonifacij Papæ Octaui, curante Bernardo eiuſdem Eccleſiæ præſule, per canonicos regulares fuit reformata, referente Auguſtino Ticinenſi in Dilucidario Chriſtianarum Religionum fol. 32. pag. prima, eam verò ex regulari factam ſecularem notat Rebuffus in Praxi Beneficiorum, in titulo, de Eccleſiæ erectione in ſecularem nu. 8.

Anicienſis Cathedralis eiuſdem prouinciæ Bituricenſis, ſed exempta, cuius Epiſcopus vtitur pallio. ex proœmio libri Conſtitutionum Benedicti XII. pro reformatione canonicorum regularium editi, in quo notantur Eccleſiæ Metropolitanæ, vel Cathedrales, quæ tunc temporis regebantur per canonicos regulares. Liber impreſſus fuit Romæ per Magiſtrum Stephanum Guillereti de Lunariuilla Tullenſis diœceſis, quo primùm tempore vſus artis Typographiæ obtinere cœpit. Ex hoc Epiſcopatu, inquit Ticinenſis loco proximè citato, aſſumptum Clementem Papam Quartum, qui poſtea illum ſub arctiori canonicorum regularium obſeruantia reformauit. Et dicit hoc haberi ex Conſtitutionibus ea de cauſa editis, quas ille fortè vidit.

Abrincenſis Cathedralis prouinciæ Rotomagenſis. Huius Eccleſiæ meminit Innocentius III. lib. 2. epiſtola ad Decanum, & Capitulum Abrincenſem fol. 284. In diœceſi Abrincenſi eſt monaſterium Ordinis canonicorum regularium, quod vocatur montis Maurelli, ex libro taxarum Cameræ Apoſtolicæ.

Adurenſis Epiſcopalis prouinciæ Auſitanæ habebat quatuor monaſteria Ordinis canonicorum regularium, de quibus Renatus Choppinus in Monaſtico lib. 1. tit. 1. S. 17. ita ſcribit. *In diœceſi Adurenſi prouinciæ. Auxitanæ ſunt quatuor monaſteria canonicorum regularium, qui ab annis ſexaginta citra facti ſunt ſeculares.*

V. AMbianenſis Cathedralis antiquitùs erat Regularis, ex Ioanne de Nigraualle in Catalogo Eccleſiarum Regni Gallici Regularium, qui autor eſt fide dignus, quia fuit Bibliothecarius Apoſtolicus, & dictum Catalogum ex Archiuis Eccleſiæ Romanæ collegit: & quia in omnibus veridicus inuenitur, hoc excepto, quòd aliquos viros, & etiam Eccleſias refert in Catalogum Canonicorum, qui ſunt, vel fuerunt de Ordine monachorum, quippe quia inuenit illos regulares, ſed non inuenit cuius Ordinis eſſent profeſſores, quod ſemel monuiſſe ſufficiat. In ciuitate verò Ambianenſi eſt monaſterium Abbatiale ſancti Martini apud Gemellos Congregationis Victorinæ, vt Aubertus Miræus in lib. de Collegijs canonicorum regularium cap. 49. ſcribit. *Ante altare notatur locus, in quo ſanctus Martinus adhuc Cathecumenus, & poſtea Turonenſis Epiſcopus clamydem ſuam ſcidit, & pauperi petenti dedit: fuit enim eo loci olim Vrbis porta: quæ omnia volupe nobis fuit ex adiuncta inſcriptione diſcere, cum ante annos aliquot Ambiani eſſemus.* Secundum etiam reperitur ibi monaſterium Ordinis canonicorum regularium, dictum ſanctæ Mariæ de Viſignolo. Tertium quoque ſancti Petri Ambianenſis, cuius fuit canonicus S. Domicius Confeſſor, ex Ioanne de Nigraualle in Catalogo ſanctorum Canonici Ordinis, nunc ordinis Præmonſtratenſis. Horum trium fit mentio in lib. taxarum Camerę Apoſtolicę. Quartum quod dicitur Spiſſi campi in diœceſi Ambianenſi, cuius meminit Innocentius III. lib. 1. fol. 116. in epiſtola ad N. Epiſcopum Ambianenſem, pro eodem monaſterio miſſa, ita ſcribens. *Autoritate tibi præſentium indulgemus, vt niſi dilectus filius Abbas ſancti Martini de Gemellis Canonicos ſui Ordinis in domo Spiſſi campi, quam eius Eccleſia Religionis obtentu ad inſtituendos ibidem ſui Ordinis fratres, liberalitate propria conceſſiſti, duxerit ſtatuendos, tu poſt trinam commonitionem vel eiuſdem, vel arctioris Ordinis viros inſtituendi, appellatione poſtpoſita, liberam habeas facultatem.* Quintum eſt ſancti N. de Petro moſo eiuſdem diœceſis, quod fundauit Theobaldus Epiſcopus Ambianenſis, vt habes ex literis Innocentij III. eidem Theobaldo Epiſcopo directis libro ſecundo fol. 438.

In Andegauenſi Epiſcopatu prouinciæ Turonenſis ſunt quatuor eiuſdem Ordinis monaſteria ex lib. taxarum Cameræ Apoſtolicæ, primum ſancti Georgij, ſecundum monaſterium omnium Sanctorum, tertium ſanctæ Mariæ de Rota, vel vt alij libri legunt de voto, quartum ſancti Ioannis Melinenſis, cui eſt vnitus prioratus ſanctæ Mariæ de Failleta eiuſdem Ordinis.

Aromatenſis Eccleſia Cathedralis prouinciæ Remenſis erat canonicorum regularium ex Innocentio III. cap. Sane de Regularibus.

Arelatenſem Eccleſiam Metropolitanam ab inſtitutione fuiſſe Regularem, oſtendunt Concilia in ea celebrata, & Canones pro reformatione canonicorum regulariũ ibidem editi. Cæterum inſtitutũ canonicorum regularium in eadem Eccleſia vſque ad Innocentium III. immo vſque ad Alexandrũ Sextum, vel continuatum, vel reparatum, oſtendunt epiſtolæ eiuſdem Innocentij III. Capitulo Arelatenſi directæ, quę habentur lib. 1. fol. 228. ac etiam Prouinciale Romanum ſub Alexandro VI. editum, in quo Eccleſia Arelatenſis inter Eccleſias Ordinis ſancti Auguſtini numeratur, quemadmodum etiam in proœmio dicti libri Conſtitutionum Benedicti XII. & in Catalogo Ioannis de Nigraualle. In diœceſi Arelatenſi erat prioratus

S.Iacobi de Sanicino eiuſdem Ordinis, qui anno 1455. per Caliſtum Tertium menſæ Epiſcopali fuit vnitus. decipitur tamen Auguſtinus Ticinenſis, dum inter canonicos regulares illius Eccleſiæ numerat s.Honoratum, s. Hilarium, & s.Cæſarium eiuſdem Eccleſiæ Epiſcopos: illi enim regulares, & dictæ Eccleſiæ Epiſcopi fuerunt, at nō canonici, ſed monachi ex monaſterio Lirinenſi: non tamen tunc Ordinis D. Benedicti, vt alij perperam ſcribunt, qui nullum monachum, niſi Benedictinum in Occidente fuiſſe putant: nam per ea tempora necdum Beatus Benedictus natus fuerat.

VI. Avenionenſis Eccleſia Metropolitana per s.Rufum Apoſtolorum diſcipulum fundata, clericos regulariter viuentes ſecundum regulam Apoſtolicam vſque ad annum circiter 1480. ſemper habuit, vt ex omnibus de eadem Eccl. ſcribentibus apertè liquet. Immo in Prouinciali Romano, quod poſtea editum fuit, inter Eccleſias ordinis D. Auguſtini recenſetur. Vide quæ de illius fundatione ſcribit Renatus Choppinus in Monaſtico lib.2.tit.1 S. 20. Hanc Eccleſiam ex regulari ſecularem fecit Iulianus de Ruuere S. R. E. Cardinalis, & Galliæ Legatus anno 1485. qui poſtea electus ſummus Pontifex, vocatus eſt Iulius Secundus.

Propè ciuitatem Auenionenſem fuit monaſterium s.Rufi circa annum milleſimum ædificatum à quatuor canonicis cathedralibus, quod fuit caput totius congreg. s. Rufi nuncupatæ, quod circa annum 1200. per Albigenſes Hæreticos eſt euerſum, & canonici Valentiam commigrarunt.

Auguſtana Prætoria Cathedralis Prouinciæ Tarantaſienſis, quæ ab antiquiſſimo tempore, & ab inſtitutione regularis extitit, nunc etiam inſtitutum canonicorum regularium retinet, qui ſuper veſte nigra, quam more clericorum ſecularium deferunt, haſtam lineam ſtrictam ad latitudinem trium, vel quatuor digitorum in ſignum regularis profeſſionis omnibus patentem portant. Quæ Eccleſia, vel hoc ſolo titulo ab omnibus regularibus canonicis digna eſt venerari, quòd illius fuerit Archidiaconus s.Bernardus, non ille Clareuallenſis Abbas, ſed canonicus regularis, & multorum ſignorum patrator, inter quæ illud præcipuum extitit, quod cum in monte Iouis, nunc s. Bernardi, in finibus Allobrogum Sedunenſis Diœceſis Iouis ſtatuam, in qua Dæmon reſponſa, & ſanitates dare profitebatur, euertiſſet, & incolas peſſima ſuperſtitione, & tyrannide liberaſſet, Dæmonē adiuratum in aſpera, & profunda montium loca ablegauit. quam ob cauſam factum eſt, vt Dæmon ad pedes D. Bernardi catena ligatus pingatur: licet per errorem, vel imperitiam à nonnullis hoc factum D. Bernardo Abbati Clareuallenſi tribuatur. De quo plura videri poſſunt apud Carolum Nouarienſem Epiſcopum in ſua Nouaria libro decimo. Nam hic ſanctus vir apud Nouarienſes ſua pignora reliquit, quæ in Eccleſia Cathedrali in maxima veneratione habentur. Quod autem ad Eccleſiam Auguſtanam ſpectat, idem autor hæc habet de ipſo Bernardo ſcribens: *Atque ea nocte Auguſtam petijt, vbi à Petro benignè ſuſceptus, habitum quoque Eccleſiæ canonicorum conſenſu poſtea accepit, qui vita, regulaque communi, vt pleraque vetera huiuſmodi Collegia vtebantur, poſtea ſacris initiatus Eccleſiæ, piè, aſſiduèque canonicis horis inſeruiuit, donec Petro mortuo magna Cleri, populique voluntate Archidiaconus, licet inuitus, factus eſt, anno Domini nongenteſimo ſexageſimo ſexto, cum beatus Vrſus, vt quidam ſcribunt, Vrbis eſſet Epiſcopus.* Eſt in ciuitate Auguſtana monaſterium ſancto Vrſo nuncupatum, quod Iacobus Philippus Bergomenſis libro duodecimo ſub anno Domini 985. a Marchionibus Montiſerrati fundatum, & canonicis regularibus cum dote duorum millium aureorum annuorum donatum affirmat. Idem confirmat relatio ex Auguſta Prætoria nuper tranſmiſſa, licet nunc quod ad redditus ſpectat, illi nunc valdè imminuti ſint, & vix ad duo millia nummorum parui ponderis Sabaudiæ aſcendant. Eccleſia ob multa inſignis eſt, & prima poſt Cathedralem in toto Epiſcopatu Auguſtano, cuius canonici numero duodecim ſtatutis diebus ſolemnioribus, in Cathedrali cum illius canonicis ad ſacra facienda conueniunt, & in publicis proceſſionibus pariter incedunt. Habet Priorem, qui poſt Epiſcopum primam dignitatem obtinet, & inſignijs Pontificalibus vtitur: Licet iam multis abhinc annis non regularis profeſsus, ſed ſecularis, & fidnciarius eſſe conſueuerit. Præfuerunt tamen eidem monaſterio plures canonici profeſſi, tum vitæ ſanctitate, tum dignitate inſignes, & illuſtres, ex quibus fuit ipſe Beatus Vrſus primùm dicti monaſterij, quod antea Sancto Petro Apoſtolo nuncupabatur, poſtea ipſius ciuitatis Auguſtanæ Præſul in eodem monaſterio, ſiue in eius Eccleſia, cui poſtea nomen dedit, honorificè tumulatus. propè cuius ſepulchrum iacet corpus Beati Galli Epiſcopi Auguſtani. Arnulphus quoque Epiſcopus Auguſtanus, Petrus de Palatio Epiſcopus Auguſtanus, Bonifacius Epiſcopus Auguſtanus, qui pro Beato in veneratione habetur, Herluinus Archiepiſcopus Tarantaſienſis, qui omnes dicti loci Priores extiterunt. Emericus quoque ex canonico dicti monaſterij Epiſcopus Auguſtanus, qui pro Beato habetur. Eccleſia ſancti Vrſi præter illius ſacra pignora, multis reliquijs inſignioribus eſt dotata, ſunt enim in illa, vna de ſpinis coronę Dominicæ, Crux parua ex ligno viuificę Crucis Saluatoris mundi. Item pars Spongiæ, qua Dominus noſter felle, & aceto fuit potatus. Item vna de Coſtis ſancti Petri Apoſtoli, & alias plures thecis argenteis decentiſſimè cuſtoditæ.

Prioratus ſancti Vrſi, qui etiam curam animarum annexam habet, decem & ſeptem Eccleſias parochiales olim ſubiectas habebat, nunc vix quinq; obtinet, quæ per canonicos dictæ Eccleſiæ regi con-

conſueuerunt. Hæc ex relatione nuper tranſmiſſa per ſummam fideliter collegi.

In Diœceſi quoque Auguſtana in Oppido Veretij eſt aliud monaſterium canonicorum regularium ſancti Aegidij nuncupatum, in quo duodecim canonici reſidere ſolent, licèt bellis nunc ſatis attritum, vt ex autheuricis ſcripturis Romam tranſmiſſis didici. Eſt etiam in finibus Auguſtanæ Diœceſis, & Tarantaſiẽſis aliud monaſterium ab eodem ſancto viro Bernardo in honorem Dei, ſanctæque illius Genitricis, & Beati Nicolai fundatum, ac dotatum, quod nunc ſancti Bernardi dicitur, de quo idem Carolus Nouarienſis Epiſcopus hæc habet: *In alia item montis parte Diœceſis Tarantaſienſis columnam eſſe (ſcilicet audiuit) cui carbunculus erat impoſitus, quem illius ſtatuæ oculum vocabant, dicebantq; per eum languores hominum à Ioue longè proſpici, & curari*: & infra: *Atque eo loco ad honorem Dei, eiuſque ſanctiſſimæ Matris, & patroni ſui Nicolai Eccleſiam, ac cœnobium inſtituit, Monachorum, ſeu Canonicorum, quod quidem primò bonis, quæ in ſua erant poteſtate dotauit: deinde etiam Richardo Patri, & Bernardo patruo perſuaſit, vt alia bona largirentur, ex quibus magni hodie quoque ſumptus ad canonicorum alimenta, aduenarumq; omnium hoſpitium ſuppeditantur. Monaſterium ab Auguſta, qua in Gallias itur, diſtat ferè iter diei, & nomine ſancti Viri appellatur, &c.* Aliud demum eſt monaſterium in eadẽ Diœceſi canonicorum regularium, quod ſancti Bernardi parui ad differentiam alterius, de quo nunc dictum, vocatur, de quo idem Carolus Epiſcopus ita ſubiungit: *Cumque alia Eccleſia, & Cœnobium aliud eiuſdem nominis ſit poſtea conſtitutum, primum illud magni nomen acceperit.*

In Aurelianenſi Epiſcopatu Prouinciæ Senonenſis ſunt duo monaſteria ex libro taxarum Cameræ Apoſtolicæ. primum vocatur ſanctæ Mariæ de Balgentiaco, alterum ſancti Emirtij.

In Antiſiodorenſi Epiſcopatu eiuſdem Prouinciæ Senonenſis ſunt etiam duo monaſteria ex eodem libro taxarum Apoſtolicarum. primum ſancti Laurentij de Abbatia. ſecundum s. Petri Antiſiodorenſis.

VII. IN Bellouacenſi Epiſcopatu eſt celebris, & antiquiſſima Præpoſitura ſancti Quintini, de qua Sigibertus, & omnes Hiſtorici loquuntur. Fuit enim huius Eccleſiæ Præpoſitus ſanctus Iuo Epiſcopus Carnotenſis, per quem Ordo canonicus in Gallicana Eccleſia relaxatus admodum, & propè collapſus refloruiſſe perhibetur, & ad priſtinam diſciplinam reſtitutus. De antiquitate huius monaſterij idem Choppinus lib. 2. tit. 2. §. 1. hæc habet: *Ex conſimili Quintinianæ Bellouacorum Eccleſiæ exemplo apud Iuonem Carnotenſem, quæ communibus ſtetit* Romanorum *Antiſtitum, Regumque Francorum auxilijs, & beneficijs epiſtola 280. ad Gotofredum Bellouacenſem Epiſcopum quemadmodum &c. Quo in monaſterio ſancti Quintini, aut Montis Quintiniani Carolus Caluus Galliæ* Rex *Placitum tenuit cum ſuis Conſiliarijs anno 874. ex Aimonij appendice lib. 5. de geſtis* Francorum *cap. 31.* Ex quibus videas, iſtud monaſterium eſſe antiquum ante annos circiter octingentos: neque Diuum Iuonem in eo Canonicam regulam primùm inſtituiſſe, ſed iam olim inſtitutam reformaſſe. In eodem Epiſcopatu videtur eſſe alia Abbatia ſancti Georgij de Boys, cuius idem Renatus Choppinus meminit lib. 1. tit. tertio, num. ſiue §. 16. Item alius Prioratus parochialis ſancti Petri de Pemponne, & ſancti Martini de Boys, aliàs de la Veronica apud Bellouacum, cuius idem autor meminit ibid. §. vigeſimo primo in Additionibus. Meminit etiam Ioannes de Nigraualle in Catalogo ſanctorum canonici Ordinis cuiuſdam Abbatiæ Bellouacenſis, cuius fuit Abbas ſanctus Marius Confeſſor.

Bituricenſem Eccleſiam Metropolitanam fuiſſe olim regularium canonicorum, præter Ioannem de Nigraualle fatentur Rebuffus in lib. de Regularibus ad prælaturas nominandis §. ad præmiſſa, in verbo Priuilegia, & ex illo renatus Choppinus lib. 1. tit. 3. §. 6.

In Diœceſi verò Bituricenſi ſunt infraſcripta monaſteria canonicorum. Primum Plenipendenſe, ſiue de Pleubendem, quod exſtruxit Riccardus ſecundus Bituricenſis Archiepiſcopus, & in eo defunctus eſt anno 1092. Cui monaſterio Adalbertus Riccardi ſucceſſor multa bona eſt largitus. ex Choppino lib. 2. tit. 3. §. 3. in Additionibus. Secundum eſt monaſterium ſancti Ambroſij. Tertium ſancti Saturi. Quartum ſanctæ Mariæ de Collis: omnium iſtorum fit mentio in libro taxarum Cameræ Apoſtolicæ. Quintum ſancti Cyrici Exuldenſis, de quo idem Choppinus eodem lib. ſecundo tit. 3. §. 11. refert quandam ſententiam Parlamenti Pariſienſis ad fauorem capituli dicti monaſterij, quæ apud illum videri poteſt.

VIII. BIſuntinam Metropolitanam Prouinciale Romanum inter Eccleſias ordinis ſancti Auguſtini refert. de qua Petrus Damiani in epiſtola ad Hugonem Archiepiſcopum Biſuntinum, quæ legitur inter eius epiſtolas lib. 3. epiſt. 8. ſcribit, vidiſſe in eadem Eccleſia alterum clauſtrum, quod dextrum tenebat latus, vbi candidus clericorum cœtus tanquam chorus nitebat Angelicus, qui velut in cœleſtis Athenæ gymnaſijs ſacrarum ſcripturarum erudiebantur eloquijs, & veræ Philoſophiæ ſolerter incumbebant ſtudijs, ſeſeq; ſub regularibus exercebant quotidie diſciplinis. Subdit ibidem *Nec iſtud excidit, quia præter iſtas, duas alias nouiter canonicas vno ſimul, eodemq; tempore conſtruis, vnã ſcilicet cum Eccleſia s. Mariæ Magdalenæ: alteram verò ſi ritè teneo cum Eccleſia s. Laurentij.*

Cum autem duas canonicorum regulariter viuentium Eccleſias ab eodem Hugone reſtitutas Beatus Petrus Damianus his verbis narret, al-

teram, cuius nomen reticetur s. Pauli, nunc Abbatialem intra eandem ciuitatem fuiſſe, ex dictæ Eccleſiæ s. Pauli fundatione, & reſtitutione per Reuerendum adm. Patrem Dominum Ioannem Nardinum illius modernum Priorem collecta, & ad me nuper tranſmiſſa, probabile forſan videbitur. Sciendum enim eſt, præter cathedralem, & alias à beato Petro Damiano memoratas, quaſdam alias canonicorum regularium Eccleſias præcipuas fuiſſe olim in Diœceſi Biſuntina, & nunc etiam reperiri, quarum nonnullæ Abbatiali, aliæ Prioratus titulo ſunt decoratæ.

Prima Abbatialis eſt Eccleſia inſignis s. Pauli in eadem ciuitate Biſuntina per s. Donatum Biſuntinum præſulem anno Domini 630. ſub Regula s. Columbani Abbatis Luxouienſis, cuius precibus eundem s. Donatum Vuandalenus, & Flauia Burgundionum Duces obtinuerāt, primitus fundata, deinde poſt varios caſus, & ruinas anno Dom. 1044. per B. Hugonem Biſuntinum Archiepiſcopum, qui antea eandem s. Pauli Abbatialem poſt Albericum Rodulpho Rege iubente, obtinuerat, reſtituta, collocatis in ea canonicis, quos non amplius ſub Abbate, vel præpoſito, ſed ſub Decano per fratres eligendo viuere conſtituit. Conſtant omnia ex illius teſtamento, ſiue ex diplomate inſtitutionis ipſius canonicæ s. Pauli, in quo inter alia ſic habet: *Igitur poſt ordinationem Congregationis Venerabilis Patroni noſtri ſancti Stephani Protomartyris, quam ex bonis ipſius, quæ quondam malè ablata fuerant, & ex proprio beneficio, necnon ex materna hæreditate coadunaueram, diuino prouocatus inſtinctu, volui & in ſanctæ Dei Genitricis honorem à fundo Eccleſiam ædificare, & canonicorum frequentia pro bonorum exhibitione decorare. Dum autem hæc mecum tacitus reputarem, diuq; vtrum hoc, aut illud ſurgendo operi cohæreret, conſilio haberem, placuit ſententiam priorem mutare, nec tamen ab incœpto ceſſare. Abbatia enim s. Pauli olim in eius honore, nunc piiſſimæ Virgini Mariæ dicata in meam poteſtatem venerat, quam bonæ memoriæ prius Abbas dum vixit, Albericus rexerat. Quapropter inquam conſulenti potiſſimum viſum eſt mihi, vt & quod debebam meæ Mariæ, & quæ erant in mea poteſtate bona s. Pauli vnirem, vnitaq; canonicis ibi Deo, & Matri eius, & beato Apoſtolo, ſanctoq; Anthidio in eadem Eccleſia requieſcenti ſeruientibus attribuerem.* & infra. *Rogo obnixè, ne in loco ſupraſcripto Abbas ponatur, neque Præpoſitus ordinetur: quia ſæpius quærunt, quæ ſunt propria, negliguntq; fratrum commoda. Decanus ibi conſtituatur, talis tamen, qui à fratribus eligatur, & qui magis velit prodeſſe, quàm præeſſe. Si quis igitur ſucceſſorum &c.* Hoc teſtamentum actum fuit anno 1044. & viginti Epiſcoporum nominibus ſubſignatum, quo anno primus canonicorum Decanus nomine Vuichardus eſt inſtitutus, perſeuerauitq; regimen Decanorum in eadem Eccleſia vſque ad ann. 1122. poſtquem annum inuecta eſt in illam beati Auguſtini regula, prius enim dicti canonici illam non habebant, & fortè ſub D. Benedicti regula quoquo modo adhuc viuebant, vel ſub aliqua regula ab eodem Archiepiſcopo illis præſcripta. Hinc inter canonicos exortæ contentiones, quod nonnulli ab arctioris vitæ inſtituto abhorrerent, quæ ann. 1131. per Biſuntinum Archipræſulem ita ſunt compoſitæ, vt canonicis ſub B. Auguſtini regula degentibus Prior præeſſet, cæteris Decanus, & exinde ab illo tempore Decanorum nulla amplius mentio eſt habita: cum etiam vetuiſſet Innocentius Quartus ſuo diplomate dato Cluniaci, ne quis, qui beati Auguſtini Regulam ſequi nollet, in beati Pauli cœnobiū admitteretur, paulatim defecerunt ibi canonici ſeculares, & ſic tandem in Auguſtini regulam domus tota conſenſit, cui primus Abbas præfectus eſt D. Stephanus de Cicone, qui obijt anno 1258. alijq; Abbates numero tres ſupra viginti eidem in regimine ſucceſſerunt, etſi ſeptem poſteriores fiduciarij, & non Regulares extiterint. Plura de hoc Abbatiali cœnobio vir eruditiſſimus Dominus Ioannes Iacobus Chiffletius Patricius Conſularis ciuis, & Archiater Biſuntinus in ſua antiqua Veſuntione, ex quo iſta etiam feruntur excepta.

Conduntur in dicta Eccleſia corpora Sanctorū Anthidij martyris, & Archiepiſcopi Biſuntini ſub Honorio, & Theodoſio iuniori, Donati, Migetij, Thecnatij. Beati Hugonis, & Vuandaleni Ducis Patris s. Donati.

Manent vſque in præſens in eadem Eccleſia canonici regulares ſub Priore item regulari, nam Abbas eſt ſecularis commendatarius, etſi omnimodam communitatem, & alia regularium inſtituta non ad vnguem ſeruent, nigris tunicis more clericorum ſecularium induuntur, ſuper quibus haſtam lineam ſtrictiſſimam deferunt, porrò in illorum numerum nonniſi viri nobiles, vel doctrina clari admittuntur. Eorum Prælati in comitijs prouinciæ, ſicut & alij dicti ordinis Abbates locum honorabilem, & votum habere conſueuerunt, qui extra clauſtrum, rocbettum, cum mozzetta, & deſuper pallium, & tonſuram clericalem more Epiſcoporum deferunt. Ipſi verò canonici in publicis profeſſionibus immediatè poſt cathedrales incedunt, & habēt duo ſuffragia in electione Archiepiſcopi Biſuntini.

SEcunda eſt Abbatialis Eccleſia s. Mariæ de IX.
Gollia in oppido Salinarum, quam circa annū Domini 1200. fundauit ſtrenuus, & excellens vir Dominus Gautherius Dominus de Salinis, qui vt fertur, tria monaſteria vno die fundauit, primum de Roſerio Ordinis Ciſtercienſis, ſecundum s. Mariæ de Gollia, tertium de monte s. Mariæ Ordinis item Ciſtercienſis. Reſident in ea decem canonici regulares ſub Abbate fiduciario. huius monaſterij in libro Taxarum Apoſtolicarum mentio habetur.

Tertia eſt Abbatialis Eccleſia montis Benedicti inter montes altos, & aſperos circa annum Domini 1100. erecta ſeu potius inſtaurata per illuſtres viros Landricum, Amandricum, Hugonem, & Henricum Dominos de Ioulx, & Arſyes, qui totam terram Vallis de Saluegio continentem duas circiter

citer leucas Gallicas in longitudine, & totidem in latitudine cum decimis, varijs iuribus, præſtationibus, & iuriſdictione temporali obtulerunt. Habet annexam amplam parochiam quatuor millium, & amplius perſonarum, quæ per canonicos dictæ Eccleſiæ regi conſueuit. Pendent etiam ab illa tres Prioratus, ſcilicet de Valle, de Vllorbio, & de Grandecurtio, primus Abbas nomine Narduinus ab Innocentio Secundo anno 1141. exemptionem obtinuit. Benedictus verò Duodecimus dictæ Eccleſiæ Abbatibus vſum Põtificalium conceſſit. Sunt in ea plures Sanctorum reliquiæ, eſt etiam Arca lapidea vetuſtiſſima quatuor columnis fulta, in qua cuiuſdam ſancti viri Benedicti nomine corpus dicitur reconditum, quem ferunt ibi loci vitam ſolitariam agentem, eidem monti Benedicti nomen dediſſe. ſub ea infantes infirmi poſiti melius habere conſueuerunt. Hæc Abbatia per centum ferè annos Abbates habuit fiduciarios, ſub quibus in ſpiritualibus, & temporalibus plurimum fuerat deteriorata. diuino tandem conſilio, & pietate sereniſſimi Archiducis Alberti magno eius emolumento ſpirituali, & temporali, Abbatem ex ordine canonicorum regularium profeſſum ſortita eſt Reuerendiſſimum Dominum Renobertum Cheureton, Sac. Theologiæ Doctorem eruditiſſimum, & regularis diſciplinæ inſtauratorem zelantiſſimum, cuius votis vt Deus faueat, obnixè obſecro, quem dictæ Abbatiæ reſtauratorem meritò vocare poſſumus: Nam ædificia ferè omnia tam in dicta Abbatia, quàm in domibus ex ea dependentibus de nouo extruxit, iura vindicauit, redditus auxit, officium nouum Romanum multis libris magno ære comparatis introduxit, diſciplinam regularem reſtituit, & parochiam ei annexam, & vicinis Heluetijs Hæreticis contiguam per abſentiam Paſtorum à bonis moribus, & verò cultu nonnihil errantem, in Religione, & Fide Catholica firmauit.

X. PRæter ſupradictas verò Abbatias ſunt in Biſuntina Diœceſi, quatuor Prioratus Conuentuales eiuſdem ordinis, qui ſuos habent Priores canonicos regulares. Primus Lantenenſis. Secundus Marterenſis, vterque habens quatuor canonicos. Tertius de Valle, qui tamen habet Priorem fiduciarium, & duos canonicos. Quartus Marodinus, qui habet ſex canonicos, ſed nuper fuit annexus Eccleſiæ collegiatæ Dolanæ. Sunt etiam plures alij Prioratus Rurales, qui vocantur cellæ dependentes à prædictis duabus Abbatijs ſancti Pauli, & montis Benedicti, quæ olim regebantur per canonicos dictorum monaſteriorum, ſed nunc obtineri cœperunt in Curia Romana.

Meminit tandem alterius canonicæ ſancti Martini in oppido Salinarum fundatæ per canonicos ſãcti Ioannis Biſuntini Innocentius Tertius in epiſtola ad capitulum s. Ioannis Biſuntini data, quæ habetur lib. 1. fol. 121. in qua inter alia hæc habet. *Inde eſt, quod cum in Eccleſia s. Martini, quam habetis apud Salinum, iuxta facultates Eccleſiæ canonicorum ordinem velitis inſtruere, ſicut fuit in Auditorio noſtro propoſitum. Nos veſtro propoſito grato volumus condeſcendere voluntate, vobis præſenti pagina indulgentes, vt habito aſſenſu venerabilis fratris noſtri Biſuntini Archiepiſcopi, nullius appellatione, vel contradictione obſtante, laudabile propoſitum valeatis effectui mancipare.*

XI. BVrdegalenſis Metropolitana, cuius fit mentio in cap. Præterea, de præbendis, dum memoratur, quidam Archidiaconus in ea Regulariter profeſſus. in cuius Diœceſi eſt inſignis Eccleſia canonicorum regularium in oppido Blauij à Carolo Magno extructa, de qua Ioannes Turpinus, vnde Vincentius Bellouacenſis, Antoninus Florẽtinus, & alij hæc habent in Vita Caroli Magni cap. 29. *Beatum namq; Rolandum ſuper duas mulas tapeto aureo ſubuectum, pallijs tectum, vſque ad Blauium Carolus deferri fecit, & in B. Romani Baſilica, quã olim ipſe ædificauerat, canonicoſq; regulares intromiſerat, honorificè ſepeliuit, mucronemq; ipſius ad caput, & tubam eburneam ad pedes, ſcilicet ad decus Chriſti, & probæ militiæ eius, ſuſpendit.* & infra. *totam terram, quæ circa Baſilicam ſancti Romani Blauienſis milliariorum ſpatio porrigitur, totumq; oppidum Blauienſe cum cunctis, quæ ſibi pertinent, ac etiam mare, quod ſub eo eſt, vſibus eiuſdem Eccleſiæ in allodio amore Rolandi dedit, & præcepit canonicis eiuſdem loci, ne alicui perſonæ humanæ ſeruitutis officia amplius exhiberent &c.* In eadem Diœceſi referuntur alia duo monaſteria, videlicet ſancti Petri de Bertholio, & ſancti Petri de Inſula in Medulco. ex lib. Taxarum Cam. Apoſtolicæ. Meminit etiam Iacobus de Victriaco canonicorum regularium ſanctæ Mariæ Bleſenſis lib. Hiſtoriæ Occidentalis cap. 21. quorum vitam exactam miris laudibus extollit, oppidum autem Blais idem eſt, quod Blauium.

XII. CHabilonienſis Epiſcopalis Prouinciæ Lugdunenſis, quam inter Eccleſias, quæ olim erant canonicorum regularium numerat Petrus ſancti Iuliani de Chabilonenſibus, & Matiſconenſibus antiquitatibus, & ex illo Renatus Choppinus lib. 1. tit. 3. num. 6. In Epiſcopatu Chabilonenſi eſt monaſterium ſanctæ Mariæ de Mac ex lib. Taxarum Apoſtolicarum.

In Catalaunenſi Epiſcopatu Prouinciæ Remenſis eſt monaſterium omnium Sanctorum, quod Rogerius Secundus Catalaunenſis Epiſcopus fundauit anno 1063. ita Annales Hannoniæ, & ex illis Choppinus lib. 2. tit. 3. §. 3. & Miræus de Collegijs canonicorum regularium c. 40. In eodem Epiſcopatu ſunt alia duo monaſteria videlicet ſancti Memmini, & ſanctæ Mariæ de Virtute, ex libro Taxarum Apoſtolicarum.

In Carnutenſi Epiſcopatu Prouinciæ Senonenſis ſunt quinque monaſteria canonicorum. Primũ ſanctæ Mariæ de Burgo medio. Secundum ſancti Vincentij in nemore. Tertium ſancti Ioannis de Valeia. Quartum ſancti Cerauni propè Carnutum. Quintum ſanctæ Mariæ de Claro fonte, omnia ex eodem libro Taxarum Apoſtolicarum.

In Cenomanenſi Epiſcopatu Prouinciæ Turonenſis ſunt ſex monaſteria, ex eodem libro Taxarũ Apoſtolicarum. primum quod dicitur de bello loco, cuius Abbati ſcribit D. Bernardus epiſtola 348. ſecundum ſancti Georgij in nemore, tertium ſanctæ Mariæ de Vadacio, quartum ſancti Nicolai de Olivueto, quintum monaſterium fontis Danielis, ſextum ſanctæ Catharinæ de Valle, cum duobus prioratibus ſibi vnitis.

Apud Cæſarisburgum monaſterium canonicorum, quod fundauit Mathildis Imperatrix ex Chronica Normandica ſub anno 1116. fol. 1001. in fine

In Claramontenſi Epiſcopatu prouinciæ Bituricenſis ſunt quatuor monaſteria, primum dictum de Cautoin, ſiue Camptominici, ſecundum ſancti Amabilis de Rionio, tertium ſancti Symphoriani. hæc tria recenſentur in lib. Taxarum, quartum ſancti Ioannis Baptiſtæ membrum congregationis ſancti Laurentij de Vltio, ex priuilegijs monaſterij ſancti Laurentij, & actis capituli Generalis dictæ congregationis ann. 1342. celebrati.

Apud Compendium eſt monaſterium congregationis Victorinæ, apud quod nonnulli Galliarum Reges ſepulturam acceperunt, vt ex quodam eius monaſterij canonico, qui ad nos ante annos 25. nomine Domnus Aegidius tranſierat, accepi. Eſt in oppido Compendij alia inſignis Abbatia, cuius meminit Innocentius Tertius in literis Abbati, & conuentui Compendienſi directis, in quibus Epiſcopum Syluanetenſem eidem Conſeruatorem tribuit, & concedit, vt ad illum pro Chriſmate, oleo ſancto, conſecratione Eccleſiarum, & ordinatione clericorum eiuſdem monaſterij accedant. habentur literæ in 1. lib. fol. 213. niſi ſit eadem cum dicto monaſterio congregationis Victorinæ.

Chaigeum Abbatiale cœnobium Ordinis ſancti Auguſtini, Renatus Choppinus lib. 1. tit. 3. §. 9. inquit anno 1514. fuiſſe reformatum, de quo Rebuffus in praxi beneficiorum, in tit. de forma Vicariatus num. 198. In quo autem Epiſcopatu, vel prouincia ſit conſtitutum, apud illum quære.

In Epiſcopatu Coriſopitenſi prouinciæ Turonenſis monaſterium s. Mariæ de Doulas ex lib. Taxarum Apoſtolicarum.

In Epiſcopatu Conſtantienſi prouinciæ Rotomagenſis ſunt duo monaſteria, primum s. Mariæ de Voto, ſecundum s. Laudi ex lib. Taxarum Apoſtolicarum.

In Dienſi Epiſcopatu prouinciæ Viennenſis, vel nunc Ebredunenſis, quæ vulgo dicitur Ambrun in Delphinatu eſt prioratus conuentualis s. Mariæ de Sinardo, cuius Prior interfuit capitulo Generali congregationis s. Laurentij de Vltio an. 1342. cum nouem ſuis canonicis, vt ex actis dicti Capituli apparet.

XIII. Dignenſis Epiſcopalis prouinciæ Ebredunenſis in Prouincia erat regularis tempore Alexandri Sexti, vt apparet ex Prouinciali Romano, & proœmio libri Conſtitutionum Benedicti Duodecimi.

In Dolenſi Epiſcopatu prouinciæ Turonenſis monaſterium s. Iacuti ex lib. Taxarum.

In Eduenſi Epiſcopatu prouinciæ Lugdunenſis eſt monaſterium s. Mariæ de Ogneo, ſiue Ognitio ex eod. lib. Taxarum.

In Ebredunenſi Archiepiſcopatu vulgo Ambrũ eſt monaſterium s. Mariæ de Brianzona, cum octo Eccleſijs ad illud ſpectantibus, membrum congregationis s. Laurentij de Vltio ex priuilegijs dicti monaſterij.

In Eluenſi Epiſcopatu prouinciæ Narbonenſis eſt monaſterium s. Mariæ de Regali ex libro Taxarum.

In Engoliſmenſi Epiſcopatu prouinciæ Burdegalenſis ſunt duo monaſteria, primum dictum de Cella froini, ſecundum de s. Corona, ex eodem lib. Taxarum.

In Epiſcopatu S. Flori, monaſterium Piperuicenſe. ex eodem lib. Taxarum.

In Gaptenſi Epiſcopatu vulgo Gap. olim prouinciæ Aquenſis, nunc Ebredunenſis, vt Maginus in Galliæ deſcriptione obſeruat, monaſterium ſancti Laurentij belli montis, cuius Prior cum duodecim canonicis dicto Capitulo Generali congregationis s. Laurentij de Vltio interfuit, & aliud de Arigio nuncupatum; quæ ſunt membra dictæ congregationis ex priuilegijs monaſterij s. Laurentij.

In Gebennenſi Epiſcopatu prouinciæ Viennenſis in Delphinatu ſunt quatuor monaſteria ex lib. Taxarum Apoſtolicarum, primum s. Mariæ de Abundantia, ſecundum s. Filiaci, tertium dictum de Lits, quartum s. Mariæ inter montes, quod eſt congregationis s. Rufi ex Catalogo monaſteriorum s. Rufi relato à Choppino lib. 2. tit. 1. §. 20. in Additionibus, quanquam in priuilegijs dicatur eſſe in Geneuenſi.

Geneuenſis Epiſcopalis s. Petri antequam à fide Catholica ciuitas illa deficeret, vt fieret Synagoga, & Sedes Sathanæ, per regulares canonicos tenebatur, vt illorum Prouincialium conſtans eſt traditio.

Gerundenſis Epiſcopalis prouinciæ Narbonenſis, ex Prouinciali Romano, & proœmio libri Cõſtitutionum Benedicti Duodecimi. In Epiſcopatu verò eſt monaſterium s. Mariæ de Villa Bertrandi ex lib. Taxarum.

Gratianopolitana Epiſcopalis prouinciæ Viennenſis ex dicto proœmio conſtitutionum Benedictinarum, & ex Prouinciali Romano, illius etiam vti regularis fit mentio in cap. Per tuas, de voto, & voti redemptione. de eadem Ioannes de Nigraualle in Catalogo Eccleſiarum Galliarum. In Epiſcopatu Gratianopolitano eſt monaſterium de Arenis, cum viginti Eccleſijs ad illud ſpectantibus, de quo in priuilegijs monaſterij s. Laurentij de Vltio, inter cuius membra numeratur.

Hugonienſis Eccleſia in prouincia Picardiæ, ex Ioanne de Nigraualle, in eodem Catalogo Eccleſiarum Galliarum erat canonicorum regularium.

In

XIV. IN Lemouicenſi Epiſcopatu prouinciæ Bituricenſis ſunt quinque monaſteria canonicorum. primum s. Galterij Stupeni, ſiue de Stupeno, ſecundum s. Petri Stirpenſe, cuius meminit Innocentius Tertius in epiſtola ad Archiepiſcopum Bituricenſem, quæ habetur lib. 1. fol. 131. tertium s. Bartholomæi de Beneuento, quartum s. Aniani de Vrſolaco, & Barſolaco. Hæc omnia ex lib. Taxarum, quintum s. Martialis, de quo Renatus Choppinus lib. 1. tit. 3. §. 6. Canonici inquit *s. Martialis Lemouicenſis pœnali exemplo territi ſecularizatione Eccleſiæ s. Martini Turonenſis relicto, ſeculari habitu, ſe ad monaſticam vitam conuerterunt, teſte Gaguino lib. 5. Annalium Francorum*. Aduertendum autem, hunc autorem paſſim vocare canonicos regulares monachos.

In Lingonienſi Epiſcopatu prouinciæ Lugdunẽſis monaſterium s. Stephani, & monaſterium s. Mariæ de Caſtighone ex lib. Taxarum. Eccleſiam Caſtellionenſem ex ſeculari regularem fecit, s. Bernardus, quòd apud illam ab infantia fuerat nutritus, vide in Vita s. Bernardi lib. 1. c. 1.

In Lucionenſi Epiſcopatu prouinciæ Burdegalenſis ſunt duo monaſteria, primum s. Mariæ de Angelis, ſecundum Fontanellæ nuncupatum, ex eodem lib. Taxarum.

Lugdunenſem Metropolitanam Ioannes de Nigraualle inter regulares numerat. In Diœceſi Lugdunenſi referuntur hæc monaſteria, primum de Belle Ville, ſecundum s. Reguberti ex lib. Taxarum Apoſtolicarum, tertium dictum de Platea congregationis s. Rufi ex Catalogo dictæ congregationis. Meminit etiam idem Ioannes de Nigraualle cuiuſdam Abbatiæ Lugdunenſis, cuius inquit fuiſſe Abbates, ſanctum Lupicinum, & s. Sequanum canonicos regulares.

Magalonenſis Epiſcopalis prouinciæ Narbonenſis fuiſſe olim canonicorum regularium, conuincitur non ſolùm ex proœmio libri Conſtitutionum Benedicti XII. ſed ex epiſtola Innocentij III. Epiſcopo, Archidiacono, & Sacriſtæ Magalonenſibus directa, quæ habetur lib. 1. pag. 117.

In Monte Peſulano Magalonenſis Diœceſis collegium s. Rufi congregationis s. Rufi, cum tribus Eccleſijs ab eo dependentibus, quod fundauit Cardinalis Anglicus, ſiue Angelicus Grimaldi canonicus regularis dictæ congregationis, vt infra in eadem congregatione dicetur.

In Maclonienſi Epiſcopatu prouinciæ Turonenſis ſunt tria monaſteria ex lib. Taxarum, quorum primum dicitur de Bello loco, ſecundum Montis fortis, tertium Panis pontis, cum Prioratu s. Bartholomæi ſibi vnito.

In Maleacenſi Epiſcopatu prouinciæ Burdegalenſis ſunt quatuor monaſteria, primum s. Petri aureæ Vallis, ſecundum s. Vincentij de Molio, tertium dictum de Belloforte, quartum de Malo Leone, ex eodem libro Taxarum. ſunt in Aquitania.

Meldẽſis Epiſcopalis prouinciæ Senonenſis oſtẽditur fuiſſe ordinis canonicorum regularium ex Practica Cancellariæ Apoſtolicæ pag. mihi 120. nã in forma titulorum literarum quæ ſcribuntur capitulo Eccleſiæ regularis ordinis s. Auguſtini ponitur Eccleſia Medenſis in hunc modum: *Dilectis filijs Capitulo Eccleſiæ Meldenſis ordinis s. Auguſtini*: Vnde conſtat, in ea inſtitutum canonicorum regularium vſque ad tempora Alexandri Sexti, quibus editus eſt hic liber extitiſſe, cæterum in Epiſcopatu Meldẽſi recenſetur monaſteriũ s. Mariæ de Villaco in libro Taxarum. Item s. Saluatoris, cuius Prior fuit conſtitutus Viſitator monaſterij s. Crucis Patiſienſis vnà cum eius Generali, & duobus ſocijs referente Choppino lib. 1. tit. 3. §. 16.

Matiſconenſis Epiſcopalis prouinciæ Lugdunenſis inter eas, quæ ab inſtitutione fuerunt canonicorũ regulariũ notatur à Petro s. Iuliano, de Antiquitibus Matiſconenſibus, qui dicit, eam ſub canonica regula ſtetiſſe vſque ad Paulum Quartum, qui eam ſeculariz auit, referente Choppino lib. 1. tit. 1. §. 6.

NArbonenſis Metropolitana refertur inter regulares ordinis D. Auguſtini à Ioanne de Nigraualle, nec mirum, nam de alijs Epiſcopatibus illius prouinciæ ferè omnibus conſtat, illos regulares extitiſſe. In Diœceſi Narbonenſi monaſterium s. Mariæ de Quadraginta, ex libro Taxarum Apoſtolicarum. XV.

In Nannetenſi Epiſcopatu prouinciæ Turonenſis monaſterium s. Mariæ de Burgo propè Pornidium, ex lib. Taxarum.

Nemanenſis Epiſcopalis prouinciẹ Narbonenſis fuiſſe canonicorum regularium conuincitur ex c. Ad noſtram. de Confirmatione vtili, vel inutili.

In Niuernenſi Epiſcopatu prouinciæ Senonenſis eſt inſignis Abbatia s. Martini, eaq; vetuſtiſſima, olim tamen Prioratus: nam ante Innocentium II. Frumentius Niuernenſis Epiſcopus multis Eccleſijs illam donauerat, cuius donationem idem Innocentius priuilegio facto 14. calend. Ianuar. ann. 1130. confirmauit, referente Choppino lib. 2. tit. 3. §. 22. in additione, de eadem Miræus de collegijs canonicorum regularium c. 40. qui ſubdit, ab eadem Abbatia multos Prioratus pendere, quod etiã implicitè notauerat Choppinus.

Nicienſis Eccleſia Epiſcopalis prouinciæ Ebredunenſis in Prouincia vſque ad noſtra tempora fuit regularis. Verùm ab annis duodecim quidam illius Epiſcopus eam ſua autoritate ſecularizauit: vnde ſuper canonicatuum impetratione lites oriuntur, dum idem canonicatus impetratur ab vno tanquam regularis, ab altero tanquam ſecularis. Eidem Eccleſiæ nunc præeſt Reuerendiſſimus Dominus Petrus Franciſcus Mallettus Vercellenſis priùs omnibus gradibus Abbatis, Viſitatoris, Procuratoris, item & Abbatis Generalis digniſſimè per multos annos in congregatione Lateranenſi functus.

In Nouiomenſi Epiſcopatu prouinciæ Remenſis ſunt duæ Abbatiæ ſatis diuites, prout colligitur ex libro Taxarum Apoſtolicarum, altera s. Mariæ Naumenenſis: altera Eligij fontis nuncupata.

XVI. IN Pariſienſi Epiſcopatu eſt Abbatia tum antiquitate, tum Regia munificentia, tum virorum ſanctitate, & eruditione, ac etiam numero; qui in illa floruerunt, inter omnia Occidentis cœnobia, tam canonicorum, quàm monachorum cum primis illuſtris, & caput præclariſſimæ Congregationis Victorinæ nuncupatæ, de qua Congregatione, & viris præclaris ex illa profectis, quoniam inferius ex inſtituto dicendum erit, nunc ea ſolùm perfunctoriè attingam, quæ ad illius fundationem, & antiquitatem ſpectant. Hanc Abbatiam fundauit Ludouicus Galliarum Rex cognomento Craſſus iuxta murum ciuitatis Pariſienſis, in loco Cella veteri nūcupato circa annum 1113. nam ille triginta circiter annis regnauit, & anno 1137. obijt, in eadem Eccleſia tumulatus, cuius Regio ſepulchro ſequens Epitaphium habetur inſcriptum.

Illuſtris genitor Lodoici Rex Lodoicus,
Seruorum Chriſti vir clemens ſemper amicus.
Inſtitui fecit paſtorem canonicorum
In cella veteri trans flumen Pariſiorum.
Hanc vir magnanimus almi Victoris amore
Auro, Reliquijs ornauit, rebus, honore.
Sancte Dionyſi, qui ſeruas corpus humatum
Martyr, & Antiſtes Lodoici ſolue reatum.

Conduntur in eadem Eccleſia Reliquiæ B. Thomæ martyris eiuſdem Abbatiæ Canonici, & Prioris, qui inſtar alterius Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi, & ſimiliter canonici regularis, ſed iſto aliquantò poſterioris, pro veritate, & iuſtitia, & pro tuenda Eccleſiæ libertate aduerſus intolerabilia grauamina, & exactiones Dominorum ſecularium inter brachia Epiſcopi Pariſiēſis à nepotibus Thebbaldi Archidiaconi Pariſienſis fuit excerebratus tempore D. Bernardi Clareuallenſis, & Innocentij II. ad quem ſpectat epiſtola eiuſdem D. Bernardi lamentabilis de nece cruenta tanti viri. Habet eius ſepulchrum ſequens inſcriptum Epitaphiū.

Et lux æterna Thomæ collata Priori,
Qui meruit martyr iuris amore mori.
Nouit Bernardus Clareuallenſis idipſum,
Qui cauſam ſcribit, martyrijq; modum.
Conſignata breui clauditur membra ſepulchro,
Vix tamen acta viri claudit vterque polus.

In eadem Eccleſia conduntur etiam Reliquiæ B. Hilduini primi illius Abbatis, qui apud Pariſienſes pro ſancto habetur, cum ſequenti Epitaphio.

Hilduinus abijt de caſtris victor ad aulam
Idibus Aprilis Rege vocante ſuo.
Prima collina domus, cuſtos gregis, Ordinis autor
Hoc iacet æterno dignus amore loco.

Tertius ibi reconditur Beatus Hugo natione Saxo, ſed à loco profeſſionis de ſancto Victore nuncupatus, religione, ac doctrina toti orbi notiſſimus, quem non eſt dubium inter Beatos eſſe numerandum, cum de illo ſcribant Vincentius, & ex illo D. Antoninus tit. 18. hiſtoriæ in principio, & alij paſſim, illum ægritudine ſtomachi laborantem, & morti propinquum, & vt ſibi ſacramentum Euchariſtiæ afferrent, fratres rogantem, illis quod præ ſtomachi debilitate nullum amplius cibum teneret, conſilio inito, ſed non ſalutifero, hoſtiam non conſecratam afferentibus, & Euchariſtiam eſſe ſimulantibus, ſimulationem diuina reuelatione retexiſſe, illos increpaſſe, iuſſiſſe, vt verum Domini noſtri Iesv Christi Corpus ſibi afferrent: eo verò allato, cum eructeret, ſe illud ſine periculo ob ſtomachi debilitatem ſumere non poſſe, ita dixiſſe: Aſcendat filius ad Patrem, & ſeruus ad Dominum, qui fecit illum. Eo dicto ſpecies Euchariſtiæ diſparuiſſe, ac eodem momento illum Domino ſpiritum reddidiſſe. Cuius ſepulchri Epitaphium eſt huiuſmodi.

Cōditur hoc tumulo Doctor celeberrimus Hugo,
Quam breuis eximium continet vrna virū!
Dogmate præcipuus, nulliq; ſecundus in Orbe,
Claruit ingenio, moribus, ore, ſtylo.

Quartus etiam B. Riccardus de ſancto Victore, cuius ſcripta toti mundo ſunt notiſſima, in eadem Eccleſia tumulatus iacet, eiuſdem Hugonis cōtemporaneus, in ſepulchro Venerabilis Gualterij Abbatis, & Roberti ſubprioris poſitus.

Quintus quoque B. Gaufredus Meldenſis Epiſcopus, qui obtenta ab Innocentio III. facultate cedens Epiſcopatui, in eadem Abbatia ſanctiſſimo fine quieuit.

Sextus B. Riccardus Anglicus, veriùs Scoticus alius ab eo, quem proximè recenſuimus, cuius Epitaphium in ingreſſu monaſterij cernitur æreis characteribus in hunc modum inſcriptum.

Tellus quem genuit fœlici Scotia partu,
Hunc tegit in gremio Gallica terra ſuo.

Sed, & alius eiuſdem æui doctor præclariſſimus, & eiuſdem inſtituti Canonici profeſſor in eadem Eccleſia ſancti Victoris tumulatus, recenſetur à Syluestro Maurolico in ſuo libro Mari Oceano nuncupato Petrus Comeſtor Hiſtoriæ Scholaſticæ autor, cuius Epitaphium ſepulchro appoſitum ſic refert.

Petrus eram, quē terra tegit, dictusq; Comeſtor.
Nunc comedor, viuus docui, nec ceſſo docere
Mortuus: vt dicat, qui me videt incineratum,
Quod ſumus, iſte fuit, erimus quandoque,
quod hic eſt.

IN eadem ciuitate Pariſienſi eſt alia Abbatia insignis ſanctæ Genouefæ ante Eugenium III. Collegium canonicorum ſecularium magni nominis, & eruditionis. Cæterum anno Chriſti 1147. Eugenio Pariſijs exiſtente, canonici regulares ſancti Victoris in eandem Eccleſiam autoritate Pontificis, & Regis Galliarum fuerunt introducti, & ſeculares canonici vitam regularem ſunt amplexati. factum & cauſam narrat Surius tom, 2. ſub die 6. Aprilis in hunc modum. *Paucis deinde elapſis diebus voluit idem Pontifex in Eccleſia ſancta Genouefæ myſteria diuina peragere: quia Apoſtolica dicebatur: vbi eò ventum eſt, orta eſt contentio inter Summi Pontificis, & huius Eccleſiæ canonicorum miniſtros adeo, vt ad pugnos res proceſſerit, & non ſolùm Pontificis miniſtri, ſed etiam ipſe Rex Ludouicus, qui illos compeſcere voluit, à canonicorum illorum famulis* XVII

verbe-

verberatus ſit. tanta autem nefariæ rei indignitate permotus Pontifex, cum Ludouico Rege tractauit de improborum hominum inſolentia digne caſtiganda. Viſum eſt autem, in eorum locum ultro ſubrogare homines religioſos, nempe monachos illos, quos nigros vocant: neque tamen Canonicos illos per vim ſuis præbendis, ſiue ſacerdotijs priuare volebant, erant enim inter eos non pauci nobiles, & literati, ſed permittere, vt illis, quoad viuerent, vterentur. verùm iſtud Pontificis, & Regis propoſitum ad aures Abbatis ſancti Victoris perlatum eſt, Pontifici, & Regi valdè ſupplices preces ille obtulit, vt Ordinis S. Auguſtini profeſſores in eam Eccleſiam introducerentur, multiſq; oſtendit rationibus, contumaces illos facilius ad horum vitam Regularem, quam ad monachorum habitum, & conſuetudinem traductum iri. Pontifex, & Rex his auditis, cum iam exploratam haberent bonam famam illius Abbatis, & fratrum eius, eorumq; inſtitutum præ multis alijs prædicari non neſcirent, domum quoque ſancti Victoris ſuauè eximiæ charitatis de ſe odorem ſpargere, Abbatis precibus aſſenſere, atque die ſequenti electus eſt in Abbatem Odo Prior homo ſanctæ conuerſationis, atque totius religionis amator indefatigabilis, adiunctiq; ſunt ei duodecim Canonici viri probi, & bonæ æſtimationis, qui in Eccleſia S. Genouefæ commorarentur: atque ex eo tempore in præſens iſtic canonicorũ S. Auguſtini inſtitutum in ea Eccleſia conſeruatur, ex priuilegio Pontificis Eugenij, & Regis Chriſtianiſſimi Ludouici. Hæc Surius. Inter canonicos verò, qui B. Auguſtini Inſtitutum in dicta Eccleſia S. Genouefæ illico amplexati fuerunt, vnus extitit Magiſter Petrus Lombardus Nouarienſis noſter, Pariſienſis poſtea Epiſcopus, Theologorum princeps, & magiſter, qui magiſter ſententiarum nuncupatur. ex Ioanne de Nigtaualle Apoſtolico Bibliothecario in Catalogo Doctorum Canonici Ordinis, Ioanne Philippo Nouarienſi in Chronica lib. 5. cap. 14. & Ioanne Baptiſta Plotio Iureconſulto Nouarienſe in repetitione, l. ſi quando, C. vnde vi. & in ſuo Indice in verbo Nouaria.

Abbas S. Genouefæ habet iuriſdictionem temporalem ex ſententia Parlamenti Regij Pariſienſis, quam refert Renatus Choppinus in 2. lib. Monaſticon ſæpe cit. tit. 2. §. 15. lata anno 1273. quæ ibi videri poteſt.

In eadem ciuitate Pariſienſi eſt alia Abbatia canonicorum regularium S. Hilarij, de qua Io. Philip. Nouar. lib. 3. cap. 37. & ante illum Ticinenſis in 1. par. Dilucidarij pag. 33. Item in ſuburbio Pariſienſi prioratus S. Lazari eiuſdem Ordinis, cuius meminit Aubertus Miræus de Collegijs canonicorum regularium cap. 30. Item in Epiſcopatu Pariſienſi eſt alia Abbatia S. Mariæ Liuriacenſis, cuius fuit Abbas Io. Mauburnus Bruxellenſis Theologus clariſſimus, & de ordine canonicorum regul. optimè meritus: nam præter Roſetum exercitiorum ſpiritualium, Defenſionem canonici ordinis edidit, ſub titulo Venatorij ordinis canonicorum regularium, cuius Molanus in lib. de Sacris Imaginibus, & alij viri docti, & eruditi meminerunt. In eodem Epiſcopatu erat alia Abbatia S. Mariæ de Herinale, quę nunc menſæ Epiſcopali eſt vnita, cuius meminit Miræus loco proxime cit. Harum autem duarum poſtremarum, ſicut & duarum primarum in lib. taxarum Cameræ Apoſtolicæ mentio habetur.

In Petragoricenſi Epiſcopatu prouinciæ Burdegalenſis eſt monaſterium S. Mariæ de Cancellata. ex lib. taxarum. In eodem Epiſcopatu Abbatia de Corona nuncupata, de qua Choppinus lib. 1. tit. 3. num. 8. ſcribit, fundatam fuiſſe per quendam virum Religioſum nomine Lambertum anno 1118. cuius eſt membrum Prioratus cum Cura de la Faye nuncupatus.

Pictauienſis Epiſcopalis S. Mariæ prouinciæ Burdegalenſis à Choppino lib. 1. tit. 1. §. 6. dicitur fuiſſe olim canonicorum regularium. profert Annales Aquitanos. In Epiſcopatu verò Pictauienſi multa referuntur monaſteria canonicorum in ſæpe allegato lib. taxarum. primum ſancti Seuerini, cui ſunt vniti duo prioratus de Geux, & de Lezaio: ſecundum de Cella prope Trecas: tertium, ſancti Hilarij de Cella, niſi illud idem ſit cum ſecundo: quartum, ſanctæ Mariæ de Regali: quintum, ſanctæ Mariæ fontis comitis: ſextum, ſanctæ Crucis de Anglia: ſeptimum, S. Lami de Toarchio: octauum, S. Mariæ de Cella: nonum, S. Petri de Cenephaye Congregationis S. Rufi ex Choppino.

Remenſem Eccleſiam Metropolitanam iure XIIX
inter eas, quæ ab inſtitutione fuerunt canonicorum regularium recenſet Ioannes de Nigraualle in ſuo Catalogo, cum illam S. Remigius fundauerit, quem non eſt dubium, clericum canonicum fuiſſe, & Eccleſias, quas multas in Gallijs, & in Belgio fundauit, ſub diſciplina canonica inſtituiſſe. Sed & Vrbanus II. quem, antequam fieret Abbas monaſtici ordinis Cluniacenſium, regularem prius canonicum fuiſſe teſtantur Ciaconius, Onuphrius, Antonius de Butrio in cap. Intelleximus. de ætate, & qualitate. Laërtius Cherubinus in noua compilatione Bullarij Romani, & alij, ipſius Eccleſiæ Remenſis canonicus extitit. In ciuitate verò Remenſi eſt Inſignis Abbatia S. Dionyſij cuius etiam fit mentio in lib. taxarum.

In Redonenſi Epiſcopatu prouinciæ Turonenſis monaſterium S. Petri de Reloio. ex lib. taxarum.

Rotomagenſem Metropolitanam ſancti Malonis primi illius Ciuitatis Epiſcopi habuiſſe olim Conuentum canonicorum regularium, ſcribit Vitalis Odericus Vticenſis lib. 5. Hiſtoriæ Normandicæ fol. 558. & poſt illum Ioannes de Nigraualle in ſuo Catalogo. In ciuitate verò Rotomagenſi eſt Conuentus canonicorum regularium ſanctæ Mariæ Magdalenæ, qui habet vnitum monaſterium canoniſſarum eiuſdem Ordinis, in quo viginti ſacræ Virgines ad præſens reperiuntur, cum Hoſpitali etiam adiuncto, quæ omnia ſunt ſub regimine Abbatis dicti monaſterij, vt habui ex ſcripturis Romam tranſmiſſis pro quadam cauſa, quas ipſe vidi.

In Diœceſi Rotomagenſi eſt aliud monaſterium s. Honorinæ de Grauilla, ex quibuſdam ſcripturis in Archiuo s. Mariæ de Pace repertis.

Sagienſis Epiſcopalis prouinciæ Rotomagenſis tempore Innocentij Tertij erat regularis, ex illius epiſtola ad Priorem, & fratres Eccleſiæ Sagienſis, quæ habetur in 2. lib. fol. 316.

Salarienſis item Eccleſia Epiſcopalis, cuius prouinciam in Pontificali Romano non inueni. De hac Eccleſia liber Chronicæ Normandicæ ex Bibliotheca Victorina Pariſienſi acceptus, & ad calcem librorum Oderici Vitalis Vticenſis recens editus, ſub anno 1143. ita habet: *Obijt Ioannes Salarienſis Epiſcopus, cui ſucceſſit Girardus canonicus eiuſdem Eccleſiæ, vir iocundus, & admodum literatus. Iſte Ioannes rem dignam memoria tempore Regis Henrici fecit, canonicos enim ſeculares eiuſdem Eccleſiæ, regulariter, & ſecundum s. Auguſtini inſtitutionem viuere fecit, additis officinis congruentibus, & clauſtro. Hoc idē Ioannes Luxouienſis auunculus eius, & Gaufredus Carnotenſis Epiſcopi tentare in ſuis Eccleſijs voluerunt: ſed in ipſo conatu defecerunt*. Hæc ibi. Reperitur in Burgundia inferiori in Prouincia Biſuntina ciuitas Saliuarum vulgo Salins: Verùm præter quod nomina omnino non conueniunt, ipſa ciuitas Salinarum Epiſcopum non habet.

In Sarlatenſi Epiſcopatu prouinciæ Burdegalenſis eſt monaſterium ſancti Amandi ex libro Taxarum.

In Sedunenſi Epiſcopatu prouinciæ Tarantaſienſis eſt inſignis Abbatia s. Mauritij ad radices montis Iouis poſita, vulgo Agaunenſis nuncupata, quæ notatur in lib. Taxarum Apoſtolicarum. Cæterum de illius fundatione Choppinus lib. 2. tit. 2. §. 18. hæc ſcribit: *In Allobrogibus pariter Agaunenſe monaſterium ad radices montis D. Bernardi condidit B. Sigiſmundus Burgundiæ Rex Gundebaldi filius, ſæui Burgundionum Regis circa annum 600. Id quod Sabaudiæ Chronicis planum fit cap. 157. eſt Abbatia s. Mauritij nuncupata in Diœceſi Sedunenſi*. Is locus ille eſt, vbi s. Mauritius cum legione Thebeorum ſub Maximiano Cæſare martyrij palmam eſt aſſecutus.

Senonenſem Metropolitanam inter Eccleſias ordinis ſancti Auguſtini numerat Ioannes de Nigrualle in Catalogo Eccleſiarum. Porrò in Archiepiſcopatu Senonenſi ſunt quinque monaſteria canonicorum prout ex lib. Taxarum colligitur, primum ſancti Ioannis, ſecundum ſancti Eugenij, tertium ſancti Seuerini de Caſtronantonis, quartum ſancti Iacobi de Prouino, quintum ſancti Ioannis de Iardo.

In Syluanetenſi Epiſcopatu prouinciæ Remenſis Abbatia ſanctæ Mariæ de Victoria. de cuius nomine, & fundatione Gaguinus lib. 6. de origine, & geſtis Francorum ad nuem hæc habet, de ſancto Ludouico Rege Galliarum ſcribens: *Eodem tempore, quo Philippus Othonem vicit, Ludouicus de Pictauis Victoriam obtinuit, quorum beneficiorum gratia Rex, qui in Deum omnia referebat, monaſterium, quod Victoriam appellauit, propè Syluanetum ædificat, aſſignatis largiſſimè annuis prouentibus ijs, qui in eo miniſtraturi erant cœnobitis*. In eadem Adeleidis Roberti Regis Francorum mater fecit monaſterium ſancti Frambaldi, in quo poſuit duodecim canonicos, referente Choppino lib. 1. tit. 2. §. 17.

In Sylua de Goſer nuncupata monaſterium canonicorum, quod fundauit Mathildis Imperatrix. ex Chronica Normandica ſub anno 1116.

XIX. IN Sueſſionenſi Epiſcopatu prouinciæ Remenſis propè ciuitatem eſt Abbatia inſignis s. Ioannis in Vineis, de cuius fundatione idem Choppinus lib. 2. tit. 2. §. 20. *Monaſterium*, inquit, *beati Ioannis de Vineis Sueſſionum condidit Hugo Caſtri Theoderici Dynaſta, Regis Philippi Primi auſpicijs, anno 1076. rem teſtante in Aula Manaſſe Remorum Antiſtite, & Gotofredo Pariſiorum iuri Præfecto Galliæ. & in additionibus. Abbatia s. Ioannis de Vineis ex Soiſſons fundata à* Domino *de Caſteau in pænitentiam labis Simoniacæ: nam ſex Eccleſias parochiales, quibus malè vſus fuerat, clericis ſecundum beati Auguſtini Regulam cedens, vineta, & alia circunquaque eis pro dote cœnobij tribuit*. Quam verò inſigniter in eodem cœnobio canonica inſtitutio multis ſeculis floruerit, illa Cardinalis Iacobi de Vitriaco regularis canonici in lib. Hiſtoriæ Occidentalis cap. 21. verba ſatis indicant, quibus tum illius, tum aliorum paucorum cœnobiorum encomia proſequitur in hunc modum. *Conuentus ſiquidem canonicorum regularium ſancti Ioannis in Vineis Sueſſionenſis, & s. Oberti Cameracenſis, & s. Mariæ Bleſenſis, & s. Nicolai de Oegnies, cum quibuſdam alijs, quaſi pauci racemi conſumpta vindemia in virtute Religionis, & feruore Charitatis, & decore honeſtatis permanſerunt: Aſcendentes de virtute in virtutem, & odore bonæ vitæ, & ſanctæ conuerſationis multos allicientes de mundi naufragio ad congregationem ſuam, tanquam ad ſecurum tranquillitatis portum traxerunt*.

Sed nec illud omittendum, quod Ioannes Philippus Nouarienſis lib. 7. cap. 7. teſtis oculatus refert: *Vidi*, inquit, *Sueſſionenſem ciuitatem in Gallia excommunicationi (rectius interdicto) ſubiacuiſſe diutius, & nonniſi ſub ſilentio diuina myſteria clericos miniſtrare*. In *vigilia igitur Aſſumptionis* B. *Mariæ Domnus* Ioannes *Prior canonicorum regularium s. Ioannis in Vineis extra muros eiuſdem ciuitatis, aſſumptis ſecum tribus canonicis deuotiſſimis viris, qui nunc omnes defuncti ſunt, in monte proximo ciuitati, in loco vbi quondam eremita reſederat, ad celebrandum ſolemnitatem Virginis glorioſæ ſeceſſerunt. Inclinato autem die cantatis Veſperis panem, & aquam ore ſobrio libauerunt, & Completorio dicto, poſt orationes deuotas, & longas, membra ſuper nudam humum (deſertus enim erat locus, vbi quieſcerent) paululum proſtrauerunt. Nec mora decentior. Surgunt ad Matutinum, cantant ſimpliciter, ac deuotè. at vbi ante laudes Prior no-*

nam lectionem ex more finiuit, ſubito concentus mirabilis inſonuit Angelorum, & Reſponſoriorum: Fælix namque es &c. altiſſimis vocibus cantauerunt, quo peracto tantum quatuor ex illa multitudine verſum, & Gloria ſingulariter decantauerunt, multitudine ſemper reſpondente. Poſt repetitionem verò ſecundam iterato: Fælix namque. iuxta morem Gallicum incboauerunt, & proſequentibus omnibus communiter finierunt: finito autem reſponſorio factum eſt ſilentium Angelorum. Prior autem incboato: Te Deum laudamus, matutinas cum ſuis Laudibus perfecerunt, quibus dictis quot ſingultus, quot lacrymas, quot ſuſpiria in recordatione ſuauiſſimi modulaminis ab imò pectoris ediderunt illi quatuor Beatiſſimi viri, non eſt noſtræ poſſibilitatis euoluere, vel effari. Hæc autor, qui tunc Sueſſione erat, quo tempore iſta acciderunt.

In eodem verò Epiſcopatu Sueſſionenſi ſunt alia tria monaſteria canonicorum. primum ſanctæ Leodegardis: ſecundum, ſancti Medardi: tertium, ſancti Criſpini, cuius Miræus meminit de Collegijs canonicorum regularium cap. 54. & ſupra cap. 10. vbi illud numerat inter monaſteria Congregationis Aroaſienſis. Horum etiam in libris taxarum Apoſtolicarum mentio habetur.

Seuerenſis Epiſcopalis prouinciæ Ebredunenſis in Prouincia erat canonicorum regularium circa annum 1500. ex libro Prouinciali Romano, & ex procemio libri Conſtitutionum Benedicti XII.

In Siſterienſi Epiſcopatu vulgo Ciſterone prouinciæ Aquenſis monaſterium, quod Groſſienſe dicitur. ex libro taxarum.

In loco Soyſi nuncupato prioratus canonicorum regularium, in quo extremum diem clauſit B. Edmundus Archiepiſcopus Cantuarienſis, referente Matthæo Pariſio in Hiſtoria Anglicana ſub anno 1240. pag. 730. quem locum dicit à Pontiniaco viginti leucis diſtare, in qua diœceſi, mihi incompertum.

XX. Tarantaſienſis Metropolitana. ex Prouinciali Romano, & lib. Conſtitutionũ Benedicti XII ſuperſunt adhuc, qui in ea canonicos regulariter viuentes ſe vidiſſe aiunt.

Taruanenſis ſeu Tarmanenſis Epiſcopalis prouinciæ Auxitanæ, ex eiſdem Prouinciali Romano, & lib. Conſtitutionum Benedicti XII. de qua in hiſtoria Normandica ſupra citata ſub anno 1185. hæc habes. *Mortuo Venerabili Milone Epiſcopo Taruanenſi electus eſt Milo eiuſdem Eccleſiæ Archidiaconus canonicus regularis, ſicut prædeceſſor eius fuerat, &c.*

In Tolonenſi Epiſcopatu prouinciæ Arelatenſis monaſterium Inſulæ Arearum. ex Innocentio III. epiſtola ad Maſſilienſem, & Agatenſem Epiſcopos. quæ habetur lib. 2. fol. 327.

Toloſana Metropolitana ab antiquiſſimo tempore vſque ad annum 1500. canonicorum regularium fuiſſe conuincitur. ex cap. in cauſa de electione. cap. Præterea. de præbendis, ex Prouinciali Romano. & lib. Conſtitutionum Benedicti XII. de qua plura Ticinenſis in Dilucidario fol. 32. eam fundauit Carolus Magnus, de quo in Chronica Toloſana ſcribitur, quòd circa annum 800. in medio ciuitatis Lateritium poſuit monaſterium, conſtituens ibi ſedem Archiepiſcopalem. & multa corpora Sanctorum in ea condidit. In ciuitate verò Toloſana eſt vetuſtiſſimum monaſterium ſancti Saturnini. Sed & monaſterium ſancti Romani, in quo S. Dominicus ſui Ordinis prima iecit fundamenta, Ordinis canonicorum regularium ſub beati Auguſtini regula viuentium extitiſſe, conuincitur euidenter ex bulla Honorij III. per quam eundem Ordinem probauit, quæ in Bullario nuper edito legi poteſt.

Trecenſis Epiſcopalis prouinciæ Senonenſis canonicos regulares habuit, quantum ex epiſtola D. Bernardi ad canonicos Trecenſes venari licet. In ciuitate Trecenſi ſunt duæ Abbatiæ canonicorum prima ſancti Lupi. quæ cum eſſet antea Præpoſitura, in Abbatiam fuit erecta anno Domini 1104. Altera S. Martini in Areis, cuius primus Abbas nomine Gulielmus anno 1142. obiit. Ita Miræus lib. cir. cap. 70. ex Nicolao Camuzatio in Promptuario Antiquitatum Trecenſium.

In Trecorenſi Epiſcopatu prouinciæ Turonenſis monaſterium S. Crucis. ex lib. taxarum.

Turonenſem Eccleſiam Metropolitanam ſub Pelagio Primo, qui vixit anno 560. fuiſſe Regularem, indicant verba Concilij ſecundi Turonenſis eodẽ tempore celebrati cap. 20. dum ibi canonicorum Turonenſium mentio habetur: tunc enim temporis nomine canonicorum non quiuis clerici, ſed ſoli regulariter viuentes dicebantur, vt ſupra non ſemel fuit notatum. Cæterum eam abſolutè regularem faciunt Ioannes de Nigraualle in Catalogo, & Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 12. in fine dicens: *Scribit quoque Gregorius Turonenſis in fine hiſtoriæ Francorum Baudinum Turonis inſtituiſſe menſam canonicorum.* In diœceſi verò Turonenſi numerantur ſequentia monaſteria. primum S. Mariæ de Aquaniua, cui vnitus eſt prioratus ſancti Medardi. ſecundum S. Mariæ de Gaſtineta. ex lib. taxarum.

In Valentino Epiſcopatu prouinciæ Viennenſis XXI. eſt Illuſtris Abbatia S. Rufi vetuſtiſſima, & caput præclariſſimæ olim Congregationis, de cuius fundatione inferius in ipſa Congregatione S. Rufi verba faciemus. In eodem eſt aliud S. Turci Saone. tertium quoque ſancti Bernardi apud Valentiam ex lib. taxarum Apoſtolicarum. Sed duas etiam alias Eccleſias Conuentuales dictæ Congregationis ſancti Rufi fuiſſe apud Valentiam, alteram foris S. Felicis: alteram intra ciuitatem S. Iacobi, colligitur ex priuilegijs eiuſdem Congregationis.

In Viennenſi Archiepiſcopatu tria monaſteria Ordinis S. Auguſtini referuntur in lib. taxarum. primum ſancti Antonij; ſed iſtud eſt caput Ordinis nuper inſtituti. ſecundum S. Petri. tertium S. Andreæ extra muros.

Vranenſis Epiſcopalis in Comitatu Venuſino, & pro-

prouinciæ Auenionenſis, nunc etiam eſt Regularis, de ea Prouinciale Romanum, & liber Conſtitutionum Benedicti XII.

Vticenſis Epiſcopalis prouinciæ Narbonenſis regularis. ex libro Conſtitutionum Benedicti XII. nam Præpoſitus Vticenſis regularis canonicus literarum Apoſtolicarum executor eſt conſtitutus.

Vngiacenſis Abbatia, cuius Abbati ſcribit Innocentius III. lib. 1. ſuarum epiſtolarum pag. 105. & meminit in ea canonicorum, & fratrum dictæ Eccleſiæ.

In Xantonenſi Epiſcopatu prouinciæ Burdegalenſis monaſterium de Sabuncellis, & monaſterium S. Mariæ de Caſtris ex libro taxarum, quibus addendum monaſterium de Perato nuncupatum, pro quo Innocentius III. Epiſcopo Xantonenſi ſcribit lib. 1. fol. 9. Item prioratus dictus Lampi nouè vnitus monaſterio de Corona diœceſis Engoliſmenſis eiuſdem Ord nis ex lib. taxarum.

Zanzaronenſis Metropolitana, cuius mentio habetur in dicto libro Conſtitutionum Benedicti XII. Verùm in Prouinciali Romano tum vetuſtò, & manuſcripto, tum etiam typis edito, iſta Metropolitana ſub hoc nomine non inuenitur.

Præter Eccleſias, & Conuentus memoratos, ſunt etiam in Gallijs tria capita Congregationum canonicorum regularium. primum eſt monaſterium S. Victoris Pariſienſis, cuius Congregatio Auguſtino Ticinenſi referente in Dilucidario fol. 33. triginta Abbatias, octoginta Prioratus, & quadraginta Præpoſituras, ac etiam multa Collegia canonifſarum ſub ſe continebat, quarum maxima pars in Gallijs, quædam verò in Gallobelgica exiſtūt: licet modò in Congregatione non viuant, vt Miræus de Collegijs canonicorum regularium cap. 12. ſcribit. Secundum eſt monaſterium S. Rufi apud Valentiā, quod habebat 112. Prioratus referente Choppino lib. 2. Monaſtici tit. 1. §. 20. in additionibus. Ticinenſis verò eodem lib. fol. 34. ſcribit, quingentas Abbatias in varijs partibus ſeu prouincijs ad normā reformationis S. Rufi fuiſſe inſtitutas, ſeu reformatas. Tertium eſt monaſterium S. Laurentij de Vltio in Delphinatu, quod tempore Capituli Gener. ſuæ Congregationis anno 1342. celebrati 27. prioratus conuentuales cum ſuis familijs habebat, qui omnes notantur in actis dicti Capituli, & multi ex Prioribus dictorum prioratuum Capitulo perſonaliter interfuerunt, licet nonnulli ex illis in finibus Pedemontium in Italia eſſent conſtituti.

Suſpicor tamen pleraque dictorum monaſteriorū vel iniuria Hæreticorum, vel conditione temporum, quæ nihil ſub Sole permanens eſſe finit, vel incuria Prælatorum, vel tandem auaritia laicorum nunc canonicis deſtituta, vel funditus euerſa, quod etiam in Italia videmus, ac in alijs prouincijs intueri licebit. Verùm de Eccleſijs, & Monaſterijs Galliarum hæc dixiſſe ſit ſatis.

Caput trigeſimumquartum.

De Propagatione Canonici Ordinis in Hybernia, & de S. Patricio eius inſulæ Apoſtolo, & illius inſtituto.

PRimum Canonici Ordinis in hac Inſula, quæ priſcis Scotia, recentioribus Hybernia, vel Irlandia dicitur, fundatorem fuiſſe B. Patricium D. Martini Turonenſis Epiſcopi ex ſororis filia nepotem, & ſecundum Hybernenſium Epiſcopum, à Cœleſtino Primo Romano Pontifice ordinatum, canonici regulares (nec immeritò) affirmant, præſertim Lateranenſes, qui etiam in album Sanctorum ſui Ordinis illum referētes, peculiari officio per Sedem Apoſtolicam probato, quotannis diem eius natalitium venerantur, quam ſententiam, quòd nonnullis vel in hiſtoria minus verſatis, vel oculos non ſanos habentibus minus probabilis videatur, priuſquam ad vlteriora gradum faciamus, non ſolùm probabilem: ſed etiam veriſſimā eſſe, ſequentibus rationibus euidentiſſimè comprobamus. Et primò quidem B. Patriciū canonici inſtituti non ſolùm propagatorem, verùm etiam profeſſorem extitiſſe, facilè intelligent, qui ea legerint, quæ de illius aduentu in Gallias, necnon de clericatu, & habitu regulari à S. Martino Turonenſi accepto Gocellinus in eius vita cap. 22. Probus, & alij autores ſcribunt. *Illum ſcilicet cum B. Martino Turonenſi Epiſcopo aliquanto tempore demoratum, qui etiam auunculus matris ſuæ Conqueſſa fuerat, & quia idem Sanctiſſimus ſacerdotum Carbunculus monachus fuit, cognato ſuo Patricio monaſticum habitum, & eius inſtituta tradidiſſe obſeruanda, quæ iſte deuotè ſuſcepta, actibus reſpondentibus habitui adornauit, & in eiſdem perſeuerauit.* Ita enim Gocellinus ſiue Iocellinus loco proximè citato ad literam ſcribit. Quis .n. ambigat, B. Martinum illud monaſticum inſtitutum nepoti Patricio ſeruandum tradidiſſe, cuius ille profeſſor exiſtebat? At verò S. Martini Turonenſis monachatum, ſiue regulate Inſtitutū illud idem extitiſſe cum eo, quod B. Auguſtinus ex Italia in Africam inuexerat, & in Eccleſia Hipponenſi plantauerat, & quo ſuos clericos Hipponenſes inſtituerat, quodq; cum illis vſque ad obitum eximiè obſeruauerat, conceptis verbis affirmat Cardinalis Baronius tom. 3. Annalium ſub anno 328. num. 22. vbi de monaſtico inſtituto clericorum Vercellenſium à Beato Euſebio ex Orientali Eccleſia in Occidentalem euectum differens, illudq; miris laudibus extollens ſubdit: *Quod ipſum præſtantiſſimum vitæ genus S. Martinus Turonenſis Epiſcopus tranſuexit in Gallias, & S. Auguſtinus in Africam, qui admirabili connexione duo hæc, vt dictum eſt, omnium perfectiſſima vitæ genera clericorum, & monachorum in vnum pariter*

pariter coniungentes, tanquam lucidiſſimis aſtris, vt olim martyres tempore perſecutionis, Chriſti Eccleſiam exornauerunt. Ecce tibi, qualis B. Martini monachatus fuerit, quem in ſuam Turonenſem Eccleſiam ex Inſubtibus aduexit, quemq; ex illo B. Patricius acceptum, in Eccleſia Hybernenſium plantauit, propagauit, & dilatauit, illud inquam, quod B. Euſebius Vercellenſis clericis ſuæ cathedralis indidit, quod B. Ambroſius epiſt. 82. ad Vercellenſes, & ſerm. 69. in Natali B. Euſebij vocat inſtitutum monaſticũ clericatui adiunctum, quodq; B. Auguſtinus in ſuam cathedralem Hipponenſem introduxit, & ex quo clerici per D. Auguſtinum reformati Canonici ſiue Regulares fuerunt poſtea nuncupati.

Poſſet hæc ratio teſtimonijs multorum autorum roborari, qui ipſum B. Patricium in Catalogo Sanctorum canonicorum regulariũ recenſent, vt Ioannis de Nigraualle ſæpe allegato lib. epilogi Chronicarum 13. cap. 18. Volaterrani lib. 21. Antropologiæ, Roberti Riccardini in Regulam D. Auguſtini circa illa verba, *& nolite cantare, niſi quod legitis eſſe cantandum*, vt Ioannem Trullum, & Auguſtinum Ticinenſem canonicos regulares omittã, ac etiam Gocellinum, quem perperam citat Ioannes Marqnez cap. 15. §. 5. dicentem in vita S. Patricij cap. 116. B. Patricium ſub D. Auguſtini regula militaſſe, vbi nihil tale dicit, ſed nec in toto libro. Verùm pro omnibus vnus ſufficiat Romanus Pontifex Pius V. in Bulla approbationis officiorum Sanctorum Ordinis S. Auguſtini, quæ recitantur in Congregatione Lateranenſi, in qua S. Patricium ſignanter, & nominatim inter ſanctos Ordinis canonicorum regularium numerat, & illius hiſtoriam, quæ legitur in eius officio ſub die 16. Martij, ſimiliter probat.

II. Porro quod ad alteram eiuſdem noſtrę aſſertionis partem attinet, ipſum videlicet B. Patriciũ canonici inſtituti non ſolum profeſſorem extitiſſe, verumetiam apud Hybernos propagatorem, multiplici argumentatione ſuadetur. & primò quidem ex vetuſtiſſima totius Inſulæ Hybernenſium traditione, cuius meminit Vincentius in Speculo Hiſtoriali lib. 21. & ex illo S. Antoninus 2. pat. tit. 11. cap. 18. in fine, Stanhiurtus quoque, & Matthæus Pariſius, qui hiſtoriam Anglicanã ante annos 350. ſcripſit in Stephano Rege ſub anno 1153. pag. 116. editionis Lundinenſis, vbi illam hiſce verbis referens, hæc habet, quæ totidem ferè verbis alij autores præfati ſcribunt, de Purgatorio S. Patricij nuncupato loquentes. *De hoc quoque Purgatorio, & eius origine, quod ſequitur, tradunt veteres hyſtoriæ Hybernenſes. Magnus Patricius dum in Hybernia verbum Dei prædicaret, & multis ibi miraculorum ſignis coruſcaret, beſtiales illius patriæ homines terrore infernalium tormentorum, ac Paradiſi amore gaudiorum à mortuis ſtuduit reuocare; ſed ipſi plano ſermone affirmabant, ſe non conuertendos iri ad Chriſtum, niſi oculata fide prius conſpicerent, quæ promiſit. vnde dum B. Patricius pro ſalute Populi in ieiunijs, vigilijs, & orationibus poſitus Dominum precaretur propenſius, pius Dei Filius apparens ei, duxit eum in locum deſertum, & oſtendit illi ſpeluncam rotundam, & obſcuram intrinſecus, & dixit, quiſquis veraciter pœnitens, & in fide conſtans hanc ſpeluncam ingreſſus fuerit ſpatio vnius diei ac noctis, ab omnibus in ea purgabitur peccatis, quibus in tota vita ſua Deum offendit: atque eam ingrediens non ſolùm tormenta malorum, ſed ſi in dilectione Dei conſtanter perſeuerauerit, videbit & gaudia Beatorum. Sic Domino diſponente Beatus Patricius tam pro Domini apparitione, quàm pro ſpeluncæ oſtenſione lætus ſperabat, miſerum Hyberniæ populum ſe ad fidem Catholicam conuerſurum: & in loco illo confeſtim Oratorium conſtruens, ſpeluncam, quæ in Cœmeterio eſt ante frontem Eccleſiæ circundedit, & ianuam cum ſeris appoſuit, ne quis eam ſine eius licentia introiret. Canonicos Regulares loco illo introduxit, & Priori Eccleſiæ clauem cuſtodiendam commiſit. Statuens, vt quicunque Purgatorium ingredi voluerit, ab Epiſcopo loci licentiam habeat, & cum literis Epiſcopi accedat ad Priorem, & ab eo inſtructus Purgatorium intret. Multi autem in diebus Patricij Purgatorium introierunt; qui reuerſi teſtati ſunt, ſe tormenta grauia pertuliſſe, & gaudia magna ibidem, & inenarrabilia conſpexiſſe.* Hæc dictus autor ibidem, & plura alia de viſionibus, quas nonnulli dictam ſpeluncam ingreſſi viderunt, quæ cum ex vetuſtis Hibernenſium hiſtorijs ſe accepiſſe fateatur, conſentiantq; prædicti autores proximè allegati Vincentius, Antoninus, Stanhiurtus, ac etiam alij, quos refert idem Antoninus in Summa Theologica pat. 4. tit. 14. cap. 10. §. 8. vbi de hoc ad longum ſcribit, ſitq; apud omnes Hybernenſes hæc de ſancti Patricij Purgatorio traditio tam certa, & conſtans, quemadmodum à viris illius Inſulæ fide digniſſimis, ac præſertim à Reuerendiſſ. Domino Ardmachano Archiepiſcopo nunc Romæ commorante accepi, vt de illa nullus ſit ambigendi locus, ſola ſufficere poſſunt ad Canonici inſtituti per ſanctum Patricium in Hybernia propagati veritatem demonſtrandam.

Nec enim obſtat, quod loco citato Vincentius Bellouacenſis contra prædictam hiſtoriam opponit, illam à multis non recipi, propter illud maximè, quòd dicat, animas à Purgatorio liberatas non ſtatim euolare in cœlum, ſed in paradiſo terreſtri tanquam in loco quietis intermedio tempore, commanere, & poſtea ſtatuto tempore ad patriam peruenire: nam nullus eſt ex omnibus, quos de hac re ſcribentes legere potui, qui dixerit, illud fuiſſe Purgatorium animarum corpore ſolutarum, quæ à pœnis purgatæ non ſtatim ad cœlum euolarent: ſed inquiunt, fuiſſe Purgatorium viuentium, qui verè pœnitentes illud ingreſſi, & pœnas illas atrociſſimas ſiue per veram paſſionem, ſiue per imaginariam apprehenſionem ſuſtinentes, à pœnis omnibus pro peccato debitis purgabantur, quemadmodum alij infiniti in hac

vita degentes pro pœnis illorum peccatis in Purgatorio debitis, hic vel per ieiunia, vel per alia pœnitentiæ opera, vel per Indulgentiarum applicationem ſatisfaciunt, qui niſi noua peccata admiſerint, ex hac vita migrantes ad cœlum ſine alio Purgatorio ſtatim euolant. Quæ ſententia tam probabilis eſt, & Catholica, vt non poſſit ab aliquo, niſi in hac parte ignaro, erroris inſimulari. Sanè D. Bonauentura in 4. d. 20. par. 1. quæſt. vltima in corpore, etſi quæ de dicto Purgatorio ſancti Patricij in vniuerſum traduntur, fabuloſa eſſe ſuſpicetur, ait tamen D. Patricium impetraſſe cuidam, quod puniretur in quodam loco in terra: & ex hoc fabuloſè ortum, quod ibi eſſet Purgatorium. Vbi vides ſanctum Doctorem non negare, quin potuerit ſanctus Patricius pro aliquo impetrare, vt in eo loco purgaretur: ſed ſolùm reijcere fabulam aſſerentiũ, Purgatorium ibi loci eſſe, ſicut meritò reijcienda eſt: nam qui de ſancti Patricij Purgatorio loquuntur, non dicunt, illud fuiſſe Purgatorium animarum, in quo illæ in altera vita de lege Dei ordinaria purgantur, ſed Purgatorium ſpeciale viuentium, in quo homines in hac vita degentes, & verè pœnitentes, pro pœnis illorum peccatis in alia vita debitis, ex ſpeciali Dei conceſſione ſatiſfaciunt.

III. VErùm præter hanc rationem, ex communi, & conſtanti totius inſulæ traditione deſumptã, quæ certè magnum habet robur, ac vires, alia non minoris, ſed longè maioris efficacitatis adijcitur: nam cum ex ſanctiſſimis illis religioſis viris per ſanctum Patricium inſtitutis, quamplures zelo ſalutis animarum ſucceſi in Scotiam, Angliam, Gallias, & Germaniam ad Chriſti Euangelium prædicandum proficiſcerentur, ſtatim clericorum canonicorum, quos regulares canonicos dicimus, Monaſteria, & Collegia fundabant: nam vt monaſteria in regionibus Anglorum, & Scotorum ab illis fundata omittamus, in ſequentibus de illis opportuniori loco verba facturi, ſanè de Beato Rumoldo Epiſcopo Dublinenſi patria Hybernenſi, & Regis Dublinenſis filio, qui in Belgio anno 775. Martyr occubuit, Ioannes Molanus in Natalibus ſanctorum Belgij ſub die prima Iulij, hæc ſcribit: *Beati Rumoldi opus eſt monaſterium apud Malinas, qui locus quantumuis à Nordmannis eſſet vaſtatus, tamen celebris antiquitus fuit, vt connumeretur in portione Caroli, quam de Regno Lotharij in diuiſione cum fratre ſuo Ludouico facta, accepit. Fuit autem ab initio fundationis non Monachorum, ſed Canonicorum monaſterium, quomodo in Chronicis Cameracenſibus ante annos ferè ſexcentos conſcriptis nominatur. Qua autem phraſi canonicorum collegia dici ſoleant monaſteria, in primo libro de canonicis à nobis eſt explicatum.* Hæc ille, & plura alia, quæ apud illum videri poſſunt. Eiuſdem inſtituti fuiſſe monaſterium fundatum a ſancto Killiano genere Hyberno, & Regio ſanguine procreato, in Diœceſi Attrebatenſi, in loco Albiniaco nuncupato, Chronicon Atrebatenſium in hunc modum teſtatur. *In vico Albiniaco eſt monaſterium Canonicorum, videlicet ſancti Killiani, qui Scotus fuiſſe traditur.* Eiuſdem inſtituti monaſterium fundatum à ſancto Bertuino Epiſcopo Hybernenſi in Villa Malonia Leodienſis diœceſis, notat Aubertus Miræus Bruxellenſis canonicus Antuerpienſis, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Protonotarius, de Collegijs canonicorum regularium capite vigeſimò quinto. Veniſſe autem ſanctum Killianum ex Scotia in Gallias, cum aliquibus ſocijs, anno ſexcenteſimo quinquageſimo primo, teſtatur Sigibertus Gemblacenſis in Chronico. De ſancto verò Frigdiano Vltoniæ Hybernenſium Regis filio, quem Romam venientem Pelagius primus Lucanæ ciuitatis Hetruſcorũ Epiſcopum ordinauit, illum in ea Ciuitate monaſterium clericorum canonicorum illico fundaſſe, & cum illis regulariter vſque ad vitæ exitum ſanctiſſimè vixiſſe, ipſius monaſterij tabularia, quod vſque in hanc diem ſub Regulari diſciplina canonicorum viget, manifeſtiſſimè teſtantur. Quæ cum ita ſe habeant, quis inficias ibit, iſtos ſanctiſſimos viros Regularis vitæ inſtitutum, quod in externis regionibus plantabant, in patrio ſolo, & apud proprios lares antea didiciſſe? quod cum non ab alio, quàm à ſancto Patricio, vel ab eius diſcipulis diſcere potuerint, certè non video, qua ratione inficiari poſſit, Beatum Patricium primum Canonici inſtituti autorem, & propagatorem in illis Prouincijs extitiſſe. & profecto cum de eodem Beato viro ſcribat Antoninus in Summa Hiſtoriali, loco ſupra hoc eodem capite citato, illum trecentas, & ſexaginta quinque Eccleſias in Hybernia erexiſſe, totidemque Epiſcopos in eis ordinauiſſe, & presbyterorum tria millia ab eodem conſecrata, quis dubitet, ſanctum virum Apoſtolicum in eiſdem Eccleſijs primos clericos tales inſtituere voluiſſe, quales in primitiua Eccleſia à Beatis Apoſtolis inſtitutos, qualesuè tunc potiſſimum temporis in Italia, Hiſpania, Africa, & in Gallijs ſolicitudine ſanctiſſimorum Epiſcoporum, præſertim Diui Patris Auguſtini, floruiſſe, non ſolùm aliorum traditione didicerat, verùm etiam oculata fide probauerat Romæ, & in Gallijs ſub Martino Turonenſi auunculo, & Germano Antiſiodorenſi Doctore?

IV. DEmum, quod omnem dubitationem eliminat, certum eſt, fuiſſe in Hybernia monaſteria canonicorum regularium antiquiſſima, etiam ante Bedæ Venerabilis tempora, cum ille in 4. lib. Hiſtoriæ Gentis Anglorum cap. 4. monaſterij in Hybernia ſub Regula, & Abbate Canonico exiſtentis hiſce formalibus, & conceptis verbis meminerit, dicens: *Ad exemplum Venerabilium Patrum ſub Regula, & Abbate Canonico, in magna continentia, & ſynceritate proprio labore manuum viuunt.* Paris autem certitudinis eſſe debet, nullum ante illa tempora Canonicam

insti-

inſtitutionem in eam inſulam inuexiſſe ; præter vnum Hybernenſium Apoſtolum D. Patricium, & qnanquam ob illius inſulæ à fide Catholica defectionem ſeu verius ob Catholicorum eiuſdem Inſulæ tyrannicam, & truculentam nimis internecionem, & conſumptionem, non facilè fuerit eorundem monaſteriorum, vel etiam nomina reperire, inueniuntur tamen aliqua de multis, quorum vel apud D. Bernardum, vel in libris taxarum Cameræ Apoſtolicæ, vel apud alios probatos, & fide dignos autores mentio diſtincta habetur, quæque Canonici inſtituti apud Hybernenſes antiquitatem ſufficienter oſtendere poſſunt. Ea verò ſunt.

In Ardmacha ciuitate, & totius Regni, ſiue Inſulæ Metropoli S. Patricius monaſterium fundauit, in quo poſtremis vitæ ſuæ temporibus degebat, orationi, & contemplationi vacans, neque niſi pro cauſis grauiſſimis exibat, vel ſemel in anno cauſa Concilij celebrandi. ex Gocellino illius vitæ ſcriptore cap. 191.

In Diœceſi verò Armachana erat monaſterium apud Foueam, Purgatorium S. Patricij nuncupatam, cuius Prior clauem dictæ foueæ ex ordinatione ipſius S. Patricij tenebat. ex Vincentio, Matthæo Pariſio, S. Antonino, Stanhiurto ſupra citatis, & alijs. & notandum, quod D. Antoninus ſicut etiam alij præfati autores vnanimiter dicunt, illud monaſterium fuiſſe canonicorum regularium, ſub Priore, & ſub Regula D. Auguſtini. At ipſe D. Antoninus in ſumma Theologica par. 4. tit. 14. cap. 1. §. 8. dicit fuiſſe monaſterium monachorum. vt videas, autores confundere nomen monachi, & canonici regularis, quod maximè aduertendum, ad intelligentiam dicendorum. Purgatorium S. Patricij Antonius Maginus in deſcriptione Hyberniæ dicit, in quadam inſula certi lacus prope lacum Ernum, ad quindecim milliaria eſſe conſtitutum.

In eadem Diœceſi erat aliud monaſterium canonicorum regularium ſanctorum Petri, & Pauli vocatum. ex lib. taxarum Apoſtolicarum.

In Epiſcopatu Arefordenſi prouinciæ Caſellenſis monaſterium ſanctorum Petri, & Pauli. ex eodem lib. taxarum Apoſtolicarum.

In loco, qui dicitur Chircheam erat Prioratus canonicorum regularium, cuius meminit D. Bernardus in vita S. Malachiæ. S. Malachias factus Dunenſis Epiſcopus, &c. *Gulielmus*, inquit, *tunc Prior in Chircheam Regularium fratrum, nunc verò monachus, & monachorum pater in Mailros monaſterio Ordinis noſtri, &c.*

In Clonenſi, ſiue Cluanenſi Epiſcopatu prouinciæ Armachanæ monaſterium S. Mariæ de Antro. ex lib. taxarum.

In Dublinenſi Metropolitana monaſteriū ſancti Thomæ martyris. ex eodem lib. taxarum. Item aliud monaſterium ſancti Patricij nuncupatum, quod ſanctus Laurentius Dublinenſis Archiepiſcopus eiectis clericis antiquis, qui ad ſecularitatem tranſierant, introductis iterum canonicis regularibus reſormauit, & Congregationi de Aroaſia vniuit. ex Catalogo monaſteriorum dictæ Congregationis, Auberto Miræo de Collegijs canonicorum regularium cap. 10. & ex Surio tom. 6. ſub die 14. Nouembris. & tabularijs monaſterij Aroaſienſis.

Dunenſis Epiſcopalis prouinciæ Armachanæ, per ſanctum Malachiam fuit facta Regularis teſte D. Bernardo in eius vita S. Malachias factus Dunenſis Epiſcopus, &c. ibi enim dicit, illum factum Dunenſem Epiſcopum confeſtim curauiſſe adſciſcere ad ſolatium ſibi de filijs ſuis conuentum regularium clericorum. Nec verum eſt, quod ait Antonius Yepes, referente Ioanne Marquez de origine fratrum Eremitarum cap. 15. §. 4. illos clericos fuiſſe monachos Ordinis ſancti Benedicti: nam ſanctus Malachias nunquam fuit monachus ſancti Benedicti, ſed clericus, vt ſtatim dicemus: neque Diuus Bernardus nomine regularium clericorum conſueuit vocare monachos, ſed ſolùm canonicos regulares, quos ſemper conſueuit vocare vel clericos regulares, vel fratres regulares, vel fratres Ordinis D. Auguſtini, quippe quia tempore D. Bernardi nulli præter canonicos, Ordinis D. Auguſtini cenſebantur, vel dicebantur, vt verſatis in lib. D. Bernardi ſatis conſtat ſine alia probatione. & quod excludit omnem dubitationem, in antiquis tabularijs monaſterij Aroaſienſis notatum reperitur, ſanctum Malachiam illac in Hyberniam redeuntem inſtituta, & habitum Canonicorum Aroaſienſium accepta in Hyberniam tranſtuliſſe, & in Epiſcopatibus Hybernenſibus à clericis obſeruari præcepiſſe. Vnde habes clericos Eccleſiarum Hybernenſium, quæ ſancto Malachiæ erant ſubiectæ, omnes regulares extitiſſe.

In Laomenēſi Epiſcopatu prouinciæ Caſellenſis monaſterium de Forgio. ex eodem libro taxarum.

In Liſmorenſi, & Vuaterfordenſi vnitis prouinciæ Caſellenſis monaſterium ſancti Brogani de Motalia. Item monaſterium dictum de Melanſil. Item aliud monaſterium inſulæ ſancti Melanſidis ex lib. taxarum.

In Midenſi Epiſcopatu prouinciæ Armachanæ monaſterium ſanctæ Mariæ de Caurlis. Item aliud ſanctæ Mariæ de Truno, ex eodem lib. taxarum. In eodem monaſterium dictum de Portu Patrum, aliàs de Pottu puro, cuius ſit mentio in eodem lib. raxarum. & de iſto monaſterio tempore perſecutionis impiiſſimæ Iezabelis, ſiue Elizabethæ venerunt ad noſtram Congregationem Lateranenſem nonnulli, inter quos Don Ioannes, qui apud nos ſanctiſſimè per multos annos fuit conuerſatus.

In Archiepiſcopatu Tuamenſi monaſterium ſanctæ Mariæ de Conca nuncupatum. ex lib. taxarum Apoſtolicarum.

Sancti Iacobi Vartrienſe Cœnobium in Hybernia canonicorum regularium Geruaſio Abbati ex Congregatione Aroaſienſe ſeſe reformandum tradidiſſe,

didiſſe, produnt tabularia vetuſtiſſima dictæ Congregationis.

Prope ciuitatem Vuaterfordenſem monaſterium ſanctæ Catharinæ. ex literis cuiuſdam collationis eiuſdem monaſterij nuper factæ in Curia Romana, ſub titulo monaſterij Ordinis canonicorum Regularium.

In Oſſarienſi diœceſi prope Oppidum Kilcheni monaſterium ſub titulo prioratus de Kels nuncupatum, obtinet nunc Comes de Ormun ex Regia cōceſſione. conſtat ex chirographo conceſſionis.

In eodem Oppido Kilcheni monaſterium ſancti Ioannis. eius bona nunc à Ciuibus ſunt occupata ex Regia conceſſione, vt ex Regiſtris eiuſdem Ciuitatis habetur.

In Childarienſi Epiſcopatu Prioratus de Conalmor. ex collatione dicti Prioratus nuper facta in Curia Romana ſub titulo monaſterij Ordinis ſancti Auguſtini.

Monaſterium Benchorienſe à S. Malachia reſtitutum, cum alijs ab illo exſtructis, antequam Archiepiſcopus Ardmachanus creatus ad monaſteriū Clareuallis acceſſiſſet, non eſt dubium fuiſſe monaſteria canonicorum, non monachorum, quidquid nonnulli inficientur; id enim apertè colligitur ex illius vita per S. Bernardum deſcripta: primò, quia conſtat ipſum Malachiam, & Imarium eius magiſtrum, cuius iuſſu ille monaſterium Benchorienſe reſtituit, non monachos, ſed clericos fuiſſe: ſecundò, quia D. Bernardus religioſos illius monaſterij nunquam vocauit monachos, ſed ſolùm fratres, quo nomine conſueuit vocare clericos regulares: tertiò, quia in §. Erat tunc temporis &c. apertè dicit, quod antequam Malachias ad D. Bernardum accederet, quod accidit, poſtquam fuit ordinatus Archiepiſcopus Armachanus, Hybernenſes licet à diebus antiquis monachorum nomen audiuiſſent, monachos nondum viderant. ergo illa monaſteria non erant monachorum: ſed clericorum.

Caput trigeſimumquintum.

Dubia nonnulla contra ea, quæ ſuperiori capite de Canonico Diui Patricij inſtituto dicta fuerunt, proponuntur, & ſoluuntur.

I. ADuerſus ea, quæ de Canonico D. Patricij inſtituto ſuperiori capite docuimus, dubium oritur ex antiquis ſcriptoribus, Beda, Probo, Mumbritio, Mariano Scoto, Gocellino, & alijs, qui ante annos quadringentos de illius vita, & rebus geſtis ſcripſerunt. illi enim omnes monachum eum faciunt, & monachorum autorem, non clericum, nec clericorum canonicorum inſtitutorem, vt legentibus eorum libros abſque vlla prorſus hæſitatione patebit: prædictis verò autoribus magis credendum eſt, quā recentioribus, qui illum referunt in Catalogum canonicorum regularium, quibus veterum ſcriptorum nullus adſtipulatur.

Reſpondeo, Bedam, Probum, Gocellinum, & cęteros antiquos vitæ S. Patricij ſcriptores omnes monachos fuiſſe; ac proinde non mirum, quod ad monaſticum ordinem dignificandum, quem Regularem, & Regularium inſtitutorem deprehenderant, in Catalogum monachorum retulerint, nomine monachorum iuxta latam ſignificationem vtentes, ſecundum quam etiam regulares clericos comprehēdit. Vel clarius reſpondendo dicendum eſt, nomen monachi duobus modis à ſcribentibus vſurpatum, vno modo ſecundum ſtrictam ſignificationem, & acceptionem, quatenus certum genus perſonæ regularis ſignificat, quæ à clericis canonicis ſiue regularibus contradiſtinguitur: Altero modo ſecundum latam acceptionem, ſecundum quam omnia genera perſonarum regularium, ſiue quos propriè monachos dicimus, ſiue etiam canonicos regulares complectitur: hoc enim ſecundo modo acceptū nomen monachorum in vſum frequentiſſimum tum veterum, tum etiam recentiorum autorum venire conſueuiſſe, oſtendimus lib. 1. cap. 38. multis teſtimonijs Doctorum. Immo verò ſi ſedulò rem inſpiciamus, tam frequens eſt hic vſus nominis monachorum iuxta hanc ſecundam acceptionem, vt vix vllum autorem reperias, qui iuxta illam eodem nomine non vtatur. Ecce tibi in ſubiecta materia, D. Antoninus, qui in ſumma Hiſtoriali dixerat B. Patricium apud ſpeluncam Purgatorium nuncupatam, conſtituiſſe monaſterium canonicorum regularium Ordinis S. Auguſtini, tamen in Summa Theologica 4. par. tit. 14. cap. 10. §. 8. dicit conſtituiſſe ibi Monachos.

Matthæus quoque Pariſius ſancti Albani monachus in Hiſtoria Anglicana in Henrico III. ſub anno 1240. pag. 730. editionis Lundinenſis, obitum ſancti Edmundi Cantuarienſis Archiepiſcopi narrans inquit: *Obijt autem apud Soyſi domum canonicorum regularium, & dum adhuc ſoſpes ibi viueret, & crederent monachi, quod ab alijs recederet, ait Prior loci, qui fuit ei ſpecialiſſimus. Domine vt quid recedis? &c.* Vide obſecro quomodo paſſim, & familiariter autores hoc nomine monachi regulares canonicos accipiant. Eodem igitur modo dicendum eſt, nominibus monachi, vel monachorum vſos antiquiores vitæ B. Patricij ſcriptores, quatenus ſcilicet canonicos regulares, ſiue clericos regulariter viuentes comprehendunt, nec vim ponendam eſſe in vocabulis, cum rem ipſam teneamus. id verò ne me de meo confingere ad Canonici Ordinis dignitatem amplificandam exiſtimes, lege imprimis Venerabilem Bedam Hiſtoriæ Anglicanæ lib. 3. capite vigeſimo ſexto de ſanctis Epiſcopis, & ſacerdotibus ex

Hyber-

Hybernia in Angliam profectis, de illorũ vitæ continentia, paupertate, doctrina, & monaſterijs per illos inſtitutis mulra præclara, & mirabilia ſcribentẽ, quæ in tota ferè hiſtoria proſequitur, quoſq; ſemper nomine monachorum appellare conſueuit, vbi ſic tandem concludit: *Tota enim fuit ſolicitudo Doctoribus illis Deo ſeruiendi, non ſeculo, tota cura cordis excolendi, non ventris. Vnde & in magna erat veneratione temporibus illis religionis habitus, itaut vbicunque clericus aliquis, aut monachus adueniret, gaudenter ab omnibus tanquam Dei famulus exciperetur.* & infra. *Nam neque alia ipſis ſacerdotibus, aut clericis vicos adeundi, quàm prædicandi, baptizandi, infirmos viſitandi, & vt breuiter dicam, animas curandi cauſa fuit, qui in tantum erant ab omni auaritiæ peſte caſtigati, vt nec territoria, ac poſſeſſiones ad conſtruenda monaſteria, niſi à poteſtatibus ſeculi coacti acciperent, qua conſuetudo per omnia aliquantò poſt hæc tempora in Eccleſiis Nordanimbrorum ſeruata eſt.* Et ad omnes dubietatis nebulas diſcutiendas, lege deinceps D.Bernardum in vita S. Malachiæ, illius reditum ex vrbe Roma in Hyberniam deſcribentem, & ad monaſterium Clareuallis diuertentis, & rogantis, vt quoſdam illius ſocios, quos apud D.Bernardum relinquebat, in diſciplinis monaſticis inſtrueret, & ſic inſtructi monachorum inſtituta antea in Hybernia inuiſa in eam inſulam inferrent: *Qui reuertens*, inquit, *per Clareuallem, ſuam nobis largitus eſt benedictionem, & alta ſuſpiria trahens, quod uõ liceret ſibi pro ſuo deſiderio remanere, hos*, inquit, *interim pro me oro, vt retineatis, qui à vobis diſcant; quod nos poſtmodum doceant*, & infert: *erunt nobis in ſemen, & in ſemine iſto benedicentur gentes, & illæ gentes, quæ à diebus antiquis monachi quidem nomen audierunt, monachum non viderunt. & dimiſſis quatuor à latere ſuo abijt, qui probati, & digni inuenti, monachi facti ſunt. &c.* Vide igitur obſecro, an viri illi Religioſi per ſanctum Patricium, & illius diſcipulos in Hybernia inſtituti monachi à clericis canonicis cõtradiſtincti extiterint: quandoquidem vſque ad tempora ſancti Malachiæ Hybernenſes, licet ab antiquo nomen monachorum audiuiſſent, monachos tamen necdum viderant. Erat ergo monachus B.Patricius, erant monachi religioſi ab eodem viro Apoſtolico in Eccleſijs Hybernenſium inſtituti: ſed non tales, quales nonnulli contendunt, à clericis regulariter viuentibus diſtincti, Verùm tales erant, qualis ſanctus Euſebius Vercellenſis, qualis Hilarius Pictauienſis, Martinus Turonenſis, qualis Athanaſius Alexandrinus, & Auguſtinus Hipponenſis, quales tandem erant illorum clerici ab ipſis reformati, & cum illis in eorum Eccleſijs regulariter viuentes, & vota monachorum cum officijs clericalibus iungentes, vt D.Ambroſius locis ſæpe citatis ex epiſt. 82. ad Vercellenſes, & ſer. 69. ac nouiſſimè Cardinalis Bellarminus de ſcriptoribus Eccleſiaſticis in Auguſt. & in cẽſura ſermonum ad Eremitas, cũ alijs pluribus lib. ſuperiori relatis veriſſimè dixerunt.

II.

SEcundum Dubium. Canonici Regulares præſertim Lateranenſes affirmant, ſanctum Patricium Romam adoleſcentem profectum, in Eccleſia Lateranenſi canonicorum regularium inſtitutum ſuſcepiſſe ſub Cœleſtino Primo. Verùm hanc illorum hiſtoriam apocrypham, & falſam eſſe duo euidenter conuincunt, & primùm quidem, quod Sanctus Patricius adoleſcens non Romam, ſed in Gallias profectus fuit, ibique à ſanctis Martino Turonenſi auunculo, & Germano Antiſiodorenſi tum ſacris ordinibus initiatus, tum regularibus inſtitutis & ſacris literis imbutus, ſub quorum diſciplina cum ſpatio trium, & viginti annorum manſiſſet, poſtea Germano Epiſcopo, & magiſtro conſulente, Romam veniens, à B. Papa Cœleſtino Primo Epiſcopus Hybernenſium fuit conſecratus. Ita in eius vita Iocellinus cap. 24. & duobus ſequentibus, Probus, & alij, qui vitam huius ſancti viri literis mandauerunt. non ergo adoleſcens Romam veniens in Eccleſia Lateranenſi ſub Papa Cœleſtino vitæ regularis inſtitutum ſuſcepit. Secundum conuincitur eidem hiſtoria ex officijs ſacris congregationis Lateranenſis, quæ ab illius canonicis quotannis recitari ſolent, nam in hiſtoria ſancti Gelaſij Papæ illi dicunt, B. Gelaſium Valerij filium, & ſancti Auguſtini diſcipulum, cum nonnullis ſocijs ex Africa pulſum, Neapolim primum, & Romam exinde ſub Leone I. Pontifice veniſſe, & ab eo in Eccleſia Lateranenſi locatum, canonicum ibi ordinem iuxta D.Patris noſtri Auguſtini regulam, & ſaluberrima inſtituta inſtaurare cœpiſſe. Verùm Cœleſtinus I. ante Leonis Primi Pontificatum octo circiter annis iam obierat. non igitur ſub Cœleſtino Primo ſanctus Patricius inſtitutum canonicorum regularium D. Auguſtini ſuſcepit, neque ipſius B. Auguſtini regulam inde accipere potuit, vt in Hyberniam portaret.

Reſpondeo, de tempore aduentus B. Patricij ad Vrbem Romanam, quemadmodũ de illius ætate, ac cæteris multis ad illius vitam ſpectantibus varias eſſe ſcribentium opiniones. Nam Marianus Scotus, ſiue Hybernenſis in eius vita inquit, illum anno ſexto decimo venditum fuiſſe, & ſex annis vixiſſe in ſeruitute in Romanis partibus, & ſexaginta annis in Hybernia prædicaſſe, & annis duobus ſuper nonaginta vitam produxiſſe. iuxta cuius ſententiam conſequens eſt illum anno ætatis vigeſimo ſecundo redemptum, vel manumiſſum, liberum vixiſſe ſaltem decem annis in partibus Romanis, ibique literarum ſtudijs, & Eccleſiaſticis inſtitutis eam operam dediſſe, ob quam apud Summum Pontificem, & totam Curiam Romanam eam ſibi famam ſanctitatis, & eruditionis compararet, vt tanto munere, quale illud Hybernenſium Apoſtolatus erat, ab omnibus dignus iudicaretur. Hanc ſententiam ſecutus eſt autor Hiſtoriæ, quam Canonici regulares Lateranenſes quotannis in officijs diuinis recitare ſolent, aſſerentes illum poſt captiuitatem in Eccleſia Lateranenſi tum ſacris literis imbutum, tum etiam Eccle-

ſiaſticis inſtitutis eruditũ, & in regulari diſciplina optimè inſtitutum: neque enim obſtat, quod B. Auguſtini regulam primus Gelaſius ſub Leone Primo ex Africa in ipſam Eccleſiam Lateranenſem inuexerit, quia ipſa Eccleſia Lateranenſis à prima illius inſtitutione, & fundatione regularis fuerat, vt ſupra cap. 11. dictum fuit: Nec Gelaſius canonicorum inſtitutum in ea primus plantauit, ſed ſolùm relaxatum introducta B. Auguſtini regula, inſtaurauit. Nec Lateranenſes in officio ſancti Patricij, in quo illum in Eccleſia Lateranenſi canonicorum regularium inſtitutum amplexum aſſirmant, ſub Cœleſtino I. Regulæ B. Auguſtini vllatenus meminerunt. Neque inde ſequitur, illum inter ſanctos canonici ordinis immeritò à nobis recenſeri, cum ipſi B. Auguſtinum eiuſdem ordinis reformatorem, non autem primum autorem veriſſimè dicamus, ſicut non ſequitur, non eſſe inter ſanctos ordinis canonicorum regularium numerãdos, Beatos Anianum Marci Euangeliſtæ diſcipulum, Athanaſium Alexandrinum, Euſebium Vercellenſem, Gaudentium Nouarienſem, Iacobum Bergomenſem Archidiaconum, & martyrem, Hilarium Pictauienſem, Martinum Turonenſem ſanctiſſimos Epiſcopos, & alios innumeros propter hoc, quòd ſub D. Auguſtini regula non vixerunt.

Alij verò ex quibus ſunt Gocellinus in vita ſancti Patricij, & Probus, quorum ſententiam probare videtur Cardinalis Baronius tom. 5. ſub anno 431. num. 188. è contra affirmant, eundem Patricium ſexdecim annorum à Pyratis raptum, in Hyberniam deportatum, & Milconi cuidam venditum, ſex annos in ſeruitute duriſſima, & viliſſima, porcos ſcilicet paſcendo, tranſegiſſe: poſtea diuino miraculo à ſeruitute redemptum, in Britanniam ad patrios lares primum repedaſſe, inde verò Angelo monente, in Gallias transfretaſſe, & ad ſanctum Martinum Turonenſem Epiſcopum illius auunculum iuiſſe, ac ab illo clericum ordinatum, quadriennium ſub eius inſtitutione tranſegiſſe. Inde à ſancto Germano Antiſiodorenſi Epiſcopo ſacris literis imbutum: vocatum verò ad Hybernorum conuerſionem, non prius illuc ſe contuliſſe, quàm Romam ad Cœleſtinum Papam acceſsiſſet, accepturus ab Apoſtolica Sede ad eius gentis cõuerſionem Apoſtolatum. Adhæret ex parte Sigibertus in Chronico ſub anno 431. quo tempore ſcribit, illum à Cœleſtino I. Scotorum Epiſcopum ordinatum. Harum autem opinionum vtra verior ſit, Deus nouit, nobis hoc ſufficiat, ſiue priorem, ſiue poſteriorem ſequamur, euacuari penitus dubium allatum, cum ſuis rationibus. nam ſiue in Eccleſia Lateranenſi, ſiue in Gallijs ſub S. Martino Turonenſi fuerit regulariter inſtitutus, nihil refert, cum huius, & illius Eccleſiæ idem prorſus eſſet inſtitutum. Neque dicimus, illum ordinis canonicorum regularium Diui Auguſtini profeſſorem extitiſſe, quòd ſub eius regula per illum ſcripta militauerit, quanquam etiam id verum eſſe potuerit, ſuppoſita veritate eorum, quæ ſupra dicta ſunt de inſtituto Beati Auguſtini ipſo adhuc ſuperſtite, in Eccleſijs Galliarum propagato: ſed quia idem prorſus erat inſtitutum, quod in Eccleſia Lateranen. per B. Sylueſtrum, & in Africana per B. Auguſtinum, & in Turonenſi per B. Martinum fuerat plantatum.

Dices. Si Beatus Patricius ſub ſancti Auguſtini regula non militauit, cur ergo aſſerunt canonici regulares, & alij quidam, illum ſancti Auguſtini regulam in Hyberniam detuliſſe, & monaſterium canonicorum regularium ordinis ſancti Auguſtini apud locum ſancti Patricij purgatorium nuncupatum, inſtituiſſe? Vnde enim illam accepit? nam quo tempore ille à ſancto Cœleſtino Pontifice ordinatus apud Hybernos profectus eſt, ſancti Auguſtini regula ad Romanam vrbem nec dum fuerat delata.

Reſpondeo. Si non Romæ, potuiſſe tamen ex Eccleſijs Galliarum, per quas in Hyberniam contendens tranſijt, & in quibus valdè probabile videtur ipſam Diui Auguſtini regulam, ſicut etiam alios eius libros iam tunc temporis fuiſſe diuulgatam, illam accipere. Vel dicendum, ipſum ſanctum Patricium eandem regulam Romæ accepiſſe, non quo primum tempore fuit Scotorum Epiſcopus ordinatus, ſed quando poſt annos triginta Angelo monente, vt Gocellinus, capite 166. ſcribit, iterũ ad Sedem Apoſtolicam repedauit.

III. TErtium dubium mouet Ioannes Marquez ordinis Eremitarum in ſuo libro de Origine Fratrum Eremitarum cap. 15. S. 5. quo in loco etſi concedat, ſanctum Patricium ſancti Auguſtini regulam in Hyberniam detuliſse, eiuſque profeſſorem extitiſſe, & ſub eadem regula innumera religioſorum monaſteria erexiſſe, contendit tamen, illum non clericum canonicum, ſed eremitam, & Eremitici ordinis ſancti Auguſtini in ea Inſula propagatorem extitiſſe. & licet fundamenta, quibus ad hoc adſtruendum mouetur, ſatis leuia ſint, ne tamen ex induſtria diſſimulata videantur, breuiſſimè adducemus, & reſoluemus. Eſt igitur tertium dubium huiuſmodi, Beatus Patricius baculum, & cucullam deferre conſueuit: & baculi quidem meminit Diuus Bernardus in vita ſancti Malachiæ in illis verbis: *Porrò Nigellus videns, ſibi imminere, fugam tulit ſecum inſignia quædam ædis illius, textum ſcilicet Euangeliorum, qui fuit Beati Patricij, baculumq. auro tectum, gemmis pretioſiſſimis adornatum, quem nominat baculum Ieſu, &c.* Cucullæ verò apertè meminit Gocellinus in vita ſancti Patricij cap. 4. ſcribens: *Maris namque profluuium implendo totum locum conſuetum, & ſpatium occupauit, ſed ſolùm locum illum, in quo cuculla S. Patricij detinebatur, intactum dimiſit.*

Reſpondeo, neque baculum illum D. Patricij neque cucullam, cuius Iocellinus meminit, cum baculo, & cuculla eremitarum ordinis S. Auguſtini aliquid cõmune prorſus habuiſſe. Nam quod ad baculũ attinet, ille non erat baculus, quẽ eremitæ Auguſtinenſes, non ex inſtitutione S. Auguſtini, vt ipſi aiunt, ſed ex Gregorij IX. præcepto, in Eleemo-

ſynarum

ſynarum petitione deferebát, à quo ſe diſpẽſari ſub Alexandro IV. ſupplicauerunt, & obtinuerunt, vt lib. 1. notauimus, ſed baculus miraculoſus inſtar alterius virgæ Moſis à Ieſu Chriſto Seruatore noſtro beato Patricio donatus, cum quo multa mirabilia eſt operatus, quique baculus Ieſu dicebatur: & poſt beati Patricij obitum inter ſacras, & pretioſiſſimas ſancti viri reliquias vſque ad tempora S. Malachiæ, de quo D. Bernardus loquitur, in Eccleſia Hybernenſium ſeruabatur. ſcribit de iſto baculo Ieſu Gocellinus cap. 24. quem vide. Cuculla verò s. Patricij qualis fuerit, & quam proportionem cũ cuculla Eremitarum Auguſtinenſium habuerit, idem Gocellinus cap. 185. non autem quarto, vel octauo, vt Marquez inquit, qui ſe Gocellini librum minime vidiſſe prodit, his verbis patenter explicauit: *Super cætera*, inquit, *indumenta cuculla candida amiciebatur, vt ipſe habitus forma, & colore Monachatus ſui ſpeciem, & candidatum humilitatis, & innocentiæ repreſentare videretur. vnde & Monachi in Hybernia ſancti Patricij ſequendo veſtigia, per multa temporum volumina habitu ſimplici cõtenti erãt, quem ouium miniſtrabat lana, qualibet extrinſeca tinctura remota.* Hæc ſancti Patricij erat cuculla, veſtis ſcilicet alba, quam ſupra cætera indumenta ferre conſueuerat pro pallio, vel birro, quam pro temporum, & locorum opportunitate deponebat, ſicut qui deponunt pallium, vel birrum, vt idem Gocellinus loco à Marquez allegato, non ex cap. 4. ſed centeſimo vndecimo ſcribit, cum ait: *Quodam tempore nauigatione neceſſaria completa ſanctus Patricius cũ ſuis viris Religioſis applicuit, & egreſſus ad arenam fortuito caſu cucullam ſuam in littore reliquit &c.* Quæ quam couenientiam habeant cũ cuculla nigra Eremitarum Auguſtinenſium zona coriacea præcincta, quam publicè incedentes nũquam dimittere poſſunt, prudentes dijudicent, ſed ad pleniorem huius difficultatis ſolutionem, aduertendum, ne in ſcirpo nodum quæramus, cucullam duobus modis poſſe accipi, vno modo ſtricta quadam ſignificatione pro habitu monachorum proprio, & eſſentiali, quem illi nunquam dimittunt, quemq; Concilia, & Sacri Canones clericis, ſiue ſecularibus, ſiue etiam regularibus interdicunt in Concilio Aquiſgrani ſub Ludouico Pio celebrato c. 125. & in cap. Mandamus 19. quæſt. 3. Alio modo lata acceptione pro ſuperiori veſte externa, quæ vicem pallij, vel birri gerit, & eius loco deferri conſueuit, non ſolùm à monachis, verùm etiam à clericis, & laicis, & non ſolùm Chriſtianis, ſed etiam paganis. Sciendum enim eſt, antiquos, quòd illud capitis tegumentum, quod birretum nunc dicimus, in vſu non haberent, in veſtibus ſuperioribus aliquid deferre conſueuiſſe, quo cum oporteret, ipſum caput tegerent, à quo tegumento iuxta variam illius formam vel ampliorem, vel ſtrictiorem ipſæ etiam veſtes varium nomen ſortiebantur, aut birrorum, aut cucullarum: cucullion enim, à quo cuculla dicitur, capitis tegumentum propriè illud eſt, quod etiam collum tegit, & ambit. hinc deductum vt omnes veſtes ſuperiores, & externæ, huiuſmodi tegumentum habentes, lata quadam ſignificatione cucullarum nomine vocentur, vnde etiam fit, vt canonici regulares præſertim Italici veſtem exteriorem cum eiuſmodi operimento deferentes, à quibuſdam cucullati, & monachi dicantur. Nec deſinit etiam ex ipſiſmet canonicis regularibus, præſertim inter Hiſpanos, qui dicant canonicos Italicos eiuſmodi habitum aſſumentes, ad monachatum tranſiſſe, vt videri poteſt apud Ioannem Trullum lib. 1. de ordine canonicorum regularium cap. 11. Quanquam ſic aſſerentes errore maniſeſtiſſimo halucinentur, tũ quòd cũ cappa, quam Italici cappuccio, ſiue cucullo deferunt, non nuper fuerit ab illis excogitata, ſed ſit habitus antiquus canonicorum, vt in Clementina 1. de electione, in verbo Habitus notatur, tum quòd eadem cappa non ſit propriè cuculla monaſtica, quæ clericis interdicitur, ſed habitus accidentalis extrinſecus, non ſolùm monachis, ſed etiam clericis, & laicis antiquitùs communis. nam quod huiuſmodi habitum ferrent clerici, habes ex Vita s. Germani Epiſcopi Antiſiodorenſis, deſcripta per s. Antoninum 2. par. tit. 11. cap. 17. S. 1. vbi dicit: *Indumentum eius ſemper cuculla, & tunica, nec hyeme adiectio, nec æſtate leuamen eſt admiſſum, quod vtrunque tandiu in vſu fuit, niſi fortè donatum eſt, donec attritione nimia ſolueretur.* Quod verò etiam laici ſiue chriſtiani, ſiue pagani cucullis vterentur, habes ex Codice Theodoſiano lib. 14. tit. 10. l. 1. vbi hæc leguntur: *Seruos ſanè omnium, quorum tamen dominos ſolicitudine conſtat militia non teneri, aut birris vti permittimus, aut cucullis.* Sed & Cato de re ruſtica cap. 2. ait, cucullam, ſiue cucullionem (idem namq; ſunt) genus veſtis ruſticanæ, ac vilis fuiſſe, qua illi ad iniuriam aëris pellendam tegebantur. & hæc cauſa extitit, meo iudicio, quod vſus cucullarum apud ſolos monachos, qui vilioribus, & humilioribus indumentis ex humilitate vtuntur, fuerit retentus, cum tamen olim etiam nonnulli clerici, & ſanctiſſimi Epiſcopi illas in vſu haberent.

QVartum dubium. Beatus Patricius Angelo iubente ex Hybernia in Gallias tranſiuit, vbi ſancti Germani diſcipulus fuit, qui non canonicus regularis, ſed frater Eremita extitit, vt ex habitu illius à s. Antonino deſcripto apparet: erat enim illius habitus eremiticus, & ei, quem s. Fulgentius gerebat, omnino ſimilis, nimirum cuculla, & tunica cingulo præcincta, quod nec etiam dormiturus ſoluebat. poſtea eodem Angelo monente, ad quoſdam Eremitas peruenit, & cum illis octo annis manſit. Hæc omnia ex Probo illius vitæ autore ita ſcribente: *Et fugiens inde peruenit ad Martinum Epiſcopum Turonenſem, & quatuor annis manſit cum eo, & tonſo capite ordinatus eſt ab eo in clericum, & tenuit lectionem, & doctrinam ab eo: peracto verò quadriennio apparuit ei Angelus Domini, & dixit illi, Vade ad plebem Dei, id eſt ad Eremitas, & manſit cum Eremitis octo annis.* Subdit Ioannes Marquez probabile admodum ſibi videri illos fuiſſe Ere- IV.

ſe Eremitas Inſulæ Lirinenſis,qui ſub D. Auguſtini regula degebant, vt probabile putat Antonius Yepes.

Reſpondeo, in hoc dubio multa verè dubia, immo & falſa complicari. Primò quod ad Probi hiſtoriam attinet, illa non ab omnibus recipitur, & in aliquibus falſa eſſe conuincitur apertiſſimè, vt cum dicit ſanctum Patricium non à Cœleſtino Primo, neque à ſancto Germano Antiſiodorenſi, ſed ab Amatore ipſius Germani prædeceſſore, ac ordinatore fuiſſe Scotorum Epiſcopum ordinarum. Secundò, quod ait ſanctum Germanum fuiſſe eremitam Auguſtinenſem, falſum eſt tum in ſe, tum ad hominem, ſecundum ſe, quia ſanctus Germanus ſplendidiſſimis ortus natalibus, & in artibus liberalibus apprimè eruditus, cum ciuitatis Antiſiodorenſis præfectura fungeretur, repente à ſancto Amatore ciuitatis Epiſcopo, Dei nutu, & inſpiratione apprehenſus, clericus, ſacerdos, & Epiſcopus fuit ordinatus, nec ante Epiſcopatum, nec poſtea, viram monaſticam, aut eremiticam profeſſus fuit. & hęc ex eodem Antonino loco proximè citato paret. Ad hominem verò, quia idem Marquez cap.6.§.4. de Beato Auguſtino verba faciens, contendit Epiſcopum nulli regulari inſtituto ſeipſum poſſe ſubijcere, & in eo præcedentia vota religionis penitus extingui. Quare cum conſtet, ſanctum Germanum ante Epiſcopatum eremitam, aut monachum nullatenus fuiſſe, nec poſt Epiſcopatum, ſiue in Epiſcopatu vitę monaſticæ potuit ſeipſum ſubijcere. neque verum eſt, eundem fuiſſe D. Germani, & B. Fulgentij habitum, cum Beatus Fulgentius nunquam legarur cucullam induiſſe. neque D. Germani cuculla habitus monaſticus proprius, & eſſentialis extitit, ſed veſtis ſuperior externa, qua ille ob humilitarem, quòd vilior eſſet, pro birro, vel pro pallio vtebatur. Tertiò falſum, & fabuloſum omnino eſt, eremitas illos, ad quos Diuus Patricius poſtea iuit, Inſulæ Lirinenſis incolas fuiſſe, vel Lirinenſes ſub Beati Auguſtini regula militaſſe, nam quo tempore Beatus Martinus in viuis agebat, qui ſanctum Patricium ordinauit, Inſula Lirinenſis nondum habirabatur, primuſq; illius loci incola fuit ſanctus Honoratus, qui cum Beato Hilario fugatis ſerpentibus eum locum tenuit, & monaſterium ibi fundauit, non ſub regula D. Auguſtini, ſed ſub regula à ſe præſcripta, de qua plura ex inſtituto lib. 1. ſunt notara, ad quem lectores beneuolos remitto. qui verò fuerint illi eremitæ, ad quos ſanctus Patricius, Angelo monente, profectus fuit, dara opera Iocellinus cap. 24. hiſce verbis aperit: *Sedit animo ſancti Patricij ſedem petere ſancti Petri, in petra fundali, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ canonicis inſtitutis vberius imbui, cupiens autoritate Apoſtolica iter, & actus ſuos roborari. Cum autem quod corde conceperat, enodaſſet ſancto Germano, approbauit ſanctum ipſius propoſitum ſanctus Germanus, adiungens ei Chriſti ſeruum Segetium presbyterum itineris ſocium, laboris ſolatium, ſanctæ conuerſationis teſtem idoneum. Profectus verò diuino inſtinctu, ſeu reuelatione Angelica ad quendam in quadam Inſula Tyrreni maris degentem ſeceſſit, ſolitariæ vitæ, opinionis optimæ, magni meriti virum, nomine ac opere Iuſtum. Cumque poſt ſanctam ſalutationem ſalutaria verba conferrent, dedit idem vir Dei Patricio Baculum, quem ſe ſuſcepiſſe aſſeruit de manu Domini Ieſu ſibi apparentis, ipſi conferendum. Erant etiam in eadem Inſula quidam alij viri ab habitaculo illius ſolitarij ſemoti, quorum quidam iuuenes videbantur, alij ſenes decrepiti, cum quibus cum conſeruiſſet Patricius colloquium, didicit ab eis, ſeniſſimos eſſe filios illorum iuuenum. cumque admirans ſanctus Patricius inquiſiuiſſet euentum tam grandis miraculi, reſpondentes dixerunt ei, nos à pueritia, Domino miſerante, miſericordiæ operibus fuimus iugiter intenti, oſtiumq; noſtrum patuit omni viatori, pro Chriſti nomine victualia, ſiue hoſpitium petenti; quadam nocte quendam peregrinum in manu baculum habentem hoſpitio collegimus, & ſecundum poſſe noſtrum omnem ei humanitatem exhibuimus. Mane igitur facto nos benedixit, & ait: Ego ſum Ieſus Chriſtus, cuius hactenus membris miniſtraſtis, quem hac nocte in propria ſuſcepiſtis perſona. Deinde baculum, quem manu geſtabat, dedit viro Dei ſpirituali Patri noſtro, præcipiens illi, vt illum ſeruaret, & cuidam peregrino nomine Patricio poſt multos dies ad ſe venturo tribueret. Hæc dicens aſcendit in cœlum, noſq; permanſimus in eodem ſtatu iuuenilis decoris, & vigoris, quo tunc fuimus, vſque in diem hodiernum. Filij verò noſtri, qui tunc erant paruuli, iam vt cernis, facti ſunt decrepiti. Sanctus verò Patricius Deo gratias agens cum viro Dei diebus aliquot manſit, ac eius exemplo magis, ac magis in Deum proficiens, ei tandem vale facto cum baculo Ieſu proficiſcebatur, quo propoſuit.* Hæc ille, ex quibus habes, quinam illi Eremitæ eſſent, an Auguſtinenſes, qui Auguſtino ſeniores erant, an in Inſula Lirinenſi, quæ per ea tempora à ſerpentibus tota obſidebatur. Habes etiam, vnde ſanctus Patricius baculum illum mirabilem habuerit, qui baculus Ieſu dicebatur, & apud Hybernos in tanta venerarione habebatur.

Quintum dubium. Iocellinus in vita ſancti Patricij cap. 17. apertè ſcribit, Beatum Patricium eremitas in Hybernia inſtiruiſſe: *Nulla*, inquit, *eremus, nullus penè terræ angulus, aut locus in inſula tam remotus, qui perfectis monachis, aut monialibus non repleretur, &c.* Quodque magis dubium confirmar, refert Riccardus Stanhiurtus in vita Sancti Patricij pag. 71. inuentum Chyrographum in monaſterio Glaſtonenſi huius, qui ſequitur tenoris: *In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Ego Patricius humilis ſeruunculus Dei anno Incarnationis eiuſdem 433. in Hyberniam à ſanctiſſimo Papa Cæleſtino legatus Dei gratia Hybernicos ad fidem veritatis conuerti, & cum eos in fide Catholica ſolidaſſem, tandem in Britanniam ſum reuerſus ad Inſulam Aualonta, & ibi duodecim fratres* V.

tres inueni eremiticam vitam ducentes, & cum inueni eos humiles, ac quietos, elegi potius cum illis abiectus eſſe, quàm in regalibus curijs habitare: ſicque licet inuitum in paſtorem me prætulerunt.

Reſpõdeo ex verbis Gocellini citatis, quæ ille habet nõ c. 17. ſed 174. nihil pro inſtitutione Eremit. concludi. quot enim fuerunt, & ſunt nunc etiam canonicorum monaſteria in locis ſolitarijs, & ab hominum conuerſatione longè remotiſſimis? nihilominus mea ſententia hæc eſt, virum illum Apoſtolicum more primitiuę Eccleſiæ duos in Hybernia regularium ordines inſtituiſſe, alterum clericorum, alterum monachorum, qui laicorum naſcentis Eccleſiæ vitam, & inſtitutum tenerent. & primis quidem regulam ipſam Apoſtolicam præſertim à B. Auguſtino conquadratam, & in ſcriptis redactam, ſeruandam dediſſe: ſecundis verò ipſum Patricium regulam ex Actis Apoſtolicis, vel ſententijs ſanctorum Patrum, aut etiam ex ipſamet Auguſtini regula deprompṭam præſcripſiſſe. Id namque Venerabilis Beda in Vita sãcti Patricij notauit, dicens: *Monachorum plebibus intererat, regulamq; quam tenerent, Spiritu ſancto repletus condidit.* Conſentit Gocellinus loco proximè citato ex cap. 174. vbi de monachis per ſanctum Patricium in Hybernia conſtitutis verba faciens ſubdit: *Viuebant enim ſecundum regulam à S. Patricio illis præfixam, mundi contemptu, cæleſtium appetitu, ſancta mortificatione carnis, ac abdicatione voluntatis propriæ, pares Aegyptijs Monachis, merito, atque numero, ita ut exteras atque longinquas regiones illuſtrarent verbo, ac religionis exemplo.* Vbi vides iuxta Gocellini ſententiam, beatum Patricium in religioſis Hybernenſibus inſtituendis, morem primitiuæ Eccleſiæ, & præſertim à D. Marco in Eccleſia Alexandrina ſeruatum, de quo ſupra cap. 4. ſatis dictum fuit. imitari voluiſſe. Porro autem quod ad Chyrographum in Glaſtonenſi monaſterio inuentum ſpectat, illud in primis monendum, apud Stanhiurtum pag. 71. à Marquez allegata minimè reperiri, ſed nec alibi, quantum in eodem libro, raptim tamen peruoluto, videre conceſſum fuit. Sed ſiue apud illum, ſiue apud alios reperiatur, nonniſi falſum, apocryphum, & ab aliquo impoſtore confictum, facilè videbunt, qui ſancti Patricij vitam à ſupradictis autoribus deſcriptam legerint. ille enim non in Britannia, vel inter eremitas inſulæ Aualoniæ, illorum Prioratum gerens, ſed in Hybernia Archiepiſcopus ſancto fine decedens in ciuitate Dunenſi Deo ſpecialiter diſponente, religioſo, & ſolemni ritu tumulatus eſt, vbi ſanctiſſima illius pignora infinitis miraculis per multa ſecula coruſcauerunt. Et profectò quis adeò deſipiat, vt credat, virum Apoſtolicum, ad quem totius Hyberniæ ſolicitudo ex diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ ſpectabat, vti illius Apoſtolum, & Eccleſiæ Hybernicæ primatem per ſedem Apoſtolicam ordinatum, tanti gregis cura poſthabita, ad Inſulam Aualoniam inter eremitas confugere voluiſſe, ad duodecim eremitarum præfecturam gerendam? quod etiamſi efficere in animo ei ſediſſet, tamen abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione minimè licebat. Sed puto, nec meus me animus fallit, huius chyrographi autorem ei ſimilem eſſe, qui fingit B. Auguſtinum ſuorum clericorum, & ciuium conſuetudinem pertæſum, relicta propria Eccleſia tempore quadrageſimali, & Paſchali in eremum ad quoſdam ſuos eremitas ſe recepiſſe, ſermone 5. ad fratres in Eremo. de quo ſupra libro 1. cap. 31. dictum fuit.

PEr hæc verò ad alia multa reſponderi poteſt, VI. quæ idem Marquez eodem loco ad probandum, Beatum Patricium ſuos Eremitas Auguſtinenſes in Hyberniam inuexiſſe, & propagaſſe, longo diſcurſu inculcat, de duobus monachis ex Scotia tempore Caroli Magni in Gallias tranſmigrantibus, & ab eodem receptis, & ad fundandas ſcholas Pariſienſes, & Papienſes ab eodem Carolo deſtinatis: de inſtituto item ss. Columbæ: & Colũbani, & Galli Colũbani diſcipuli, in quib. multa à veritate aliena comminiſcitur, vt quòd Carolus Magnus ipſos Auguſtinenſes monachos maximo gaudio complecteretur, & pari beneuolentia proſequeretur. quæ ſi de Eremitis Auguſtinenſibus intelligi velit commenta eſſe hominis, ſibi, ac ſuis blandientis, nullus non videt, qui in hiſtorijs Conciliorum Aquiſgrani, & Moguntini, ac Turonenſis legerit, tempore Caroli Magni, ac etiam longè poſt illum, nullos in Gallijs fuiſſe monachos ſub S. Auguſtini, ſed omnes ſub D. Benedicti regula inſtitutos. Quare abſolutè, & ſine hæſitatione dicendum eſt, vel illos monachos ex Hybernia in Gallias profectos, regulares canonicos fuiſſe, aut certè monachos, nõ Eremitas Auguſtinianos, ſed per Diuum Patricium ſub regula ab ipſo eis tradita inſtitutos. quod etiam de ſanctis Columba, & Columbano, & aliis multis in Angliam, Gallias, Belgium, & Alemaniam profectis valdè probabiliter dici poteſt. Vel tãdem dicendum Congellũ, Columbam, & Columbanum, & alios ſanctos viros monachos proprij inſtituti per illos excogitati, & per Epiſcopos, in quorum Diœceſibus degebant, probati, autores, & profeſſores extitiſſe. neque enim in ea ſumus opinione, veriùs autem errore illorum, qui putant, nullos alios fuiſſe in Occidente monachos, præter Benedictinos. quid enim prohibebat? eo præſertim tempore, quo tum in Italia, tum etiam in Gallijs, Hiſpanijs, & Hybernia monachi fuiſſe memorantur, antequam D. Benedictus naſceretur.

VNus ſupereſt Malachias Hyberniæ Archiepiſcopus, VII. quem non ſolùm Regulæ Diui Auguſtini profeſſorem, verùm etiam eremitici inſtituti alumnum idem Marquez obtrudere conatur, quod in eius Vita dicat Bernardus, illum ſub Imario in quadam cella vitam eremiticam diutius egiſſe. ſed in hoc quoque à ſcopo veritatis illum aberrare plurimum intelligent, qui eiuſdem ſancti Malachiæ vitam legerint ab eodem Diuo Bernardo ſcriptam,

& à

& à ſancto Antonino tit. 17. cap. 2. abbreuiatam. ibi namque quis, & qualis Imarius ille fuerit declarans, ſub cuius diſciplina Beatus Malachias vitam ſolitariam ducebat, ita ſcribit: *Erat autem in Ciuitate Ardamacha, in qua nutritus eſt Malachias, vir ſanctus, & auſteræ admodum vitæ, qui cellam habens intra Eccleſiam, Deo ſeruiebat, ieiunijs, & obſecrationibus vacans die, ac nocte. Ad hunc ſe contulit Malachias ab eo formam vitæ accepturus: ſeditque ipſe ſolitarius, ſed infra paucos dies habuit imitatores non paucos exemplo ſui prouocatos, tandem ordinatus eſt ſacerdos anno ætatis ſuæ 25.* Ecce quis, & qualis ſanctus ille Imarius fuerit, ad quẽ Malachias vitæ formam accepturus iuit. non Eremita, non in ſyluis, non in ſolitudine viuens, ſed in ciuitate, ac in cella intra Eccleſiam conſtituta, quales olim erant, & nunc ſunt cellæ, in quibus clerici canonici apud Eccleſias, & intra Vrbes ſub Regulæ canonicæ diſtrictione vitam ſoliariam lectionibus, meditationibus, & orationibus traducunt. ibi ſedẽs B. Malachias ſolitarius habuit infra paucos dies imitatores non paucos, qui illius exemplo excitati ad Eccleſiam conuolabant, & illud vitæ genus aſſumebant, quod & beatus Bernardus Clareuallenſis in ſuo ad Religionem ingreſſu feciſſe legitur, quem triginta iuuenes nobiles ad monaſterium fuerunt ſecuti: non autem quod pater Monachorum effectus ſtatim fuerit, vel quòd monaſterium inſtituerit, vel monachos tunc regendos ſuſceperit, vt Marquez aſſerit. Poſtea vero quam ſacerdos an. ætat. ſuæ 25. fuit ordinatus, & Epiſcopus vices illi ſuas commiſit, vt munus illi commiſſum dignè exercere valeret, ad quendam Epiſcopum ſanctitatis nomine celebrem contendit, ac monaſterium Benchorienſe reparandum poſtea aſſumpſit: nec tamen monachus factus eſt. Demùm ad epiſcopalis dignitatis gratiam euectus, confeſtim, inquit, Bernardus more ſuo curauit adſciſcere ad ſolatium ſibi de filijs ſuis conuentum regularium clericorum. quæ cum ſcribat Bernardus, qui Malachiam vidit, & dicat, illum de more ſuo aſciuiſſe ſibi ex filijs ſuis conuentum regularium clericorum, omnem ſuſpicionem eliminat, & in meridiana luce monſtrat, illum ante Epiſcopatum non cum eremitis in ſolitudine, ſed in ciuitate cum clericis regularibus regulariter vixiſſe. Denique ipſe Diuus Bernardus, qui eius vitam optimè perſpectam habuit, & ſcripſit, nunquam illum inter monachos, ſed ſemper in ordine clericorum repoſuit, vnde in libro vitæ ipſius beati Malachiæ dixit, ratò talem inter clericos inueniri. quem tamen non eſt dubium inter monachos repoſiturum, ſi ille verè monachus fuiſſet. quam ſententiam cum vniuerſalis Hybernenſium traditio confirmet, quæ illum beati Auguſtini Regulæ profeſſorem facit, quod idem Marquez eodem cap. §. 4. liberè confitetur, perſpicuum eſt, beatum Malachiam clericum canonicum, non autem Eremitam Auguſtinenſem extitiſſe, adeo vt ſuperfluum ſit contendere hanc veritatem pluribus illuſtrare.

Caput trigeſimumſextum.

De Eccleſijs, & monaſterijs Canonicorum Regularium in Regno Scotorum conſiſtentibus.

DE propagatione canonicorum regularium in Prouincia, ſiue in Regno Scotorum verba facturus, ne legentes ob locorum ſynonimiam labantur in errores, vnum ante omnia neceſſariò monendum exiſtimaui, duas nimirum prouincias longa maris intercapedine ſeiunctas nomen Scotiæ olim habuiſſe, quarum altera ea eſt, quam nunc Scotiam dicimus. Borealis nimirum Albionis, ſiue Britanniæ, ſiue Anglicanæ inſulæ portio, quæ ab Auſtrali Duedo, ac Solueo fluminibus ſecernitur, quam terram Pictorum, ſiue Albaniam nuncupare veteres ſcriptores conſueuerunt. Altera verò cum Hybernia eadem eſt, quam nunc Irlandiam dicimus, de qua duobus proximè præcedentibus capitibus ſermo eſt habitus. nam Hyberniam Scotiam olim vocatam, teſtes ſunt ex priſcis autoribus, D. Proſperus Aquitanus lib. contra collatorem cap. 41. ſcribens, Palladium à Papa Cœleſtino Scotorum Epiſcopũ ordinatum, quod ipſum repetit in Chronico in conſulatu Dionyſij, & Florentij, & iterum in conſulatu Baſſi, & Antiochi, Beda tum in Vita ſancti Patricij, tum in hiſtoria Gentis Anglorum cap. 1. ad finem ſic dicens: *Hybernia longitudine, & latitudine ſui ſtatus, & ſalubritate, ac ſerenitate aërum multum Britanniæ præſtat, & poſt pauca. Hæc autem propriè patria Scotorum eſt.* Probus quoque, & Marianus Scotus, & Gocellinus, qui ſancti Patricij vitam ſcripſerunt, vel de eius Apoſtolatu ad Hybernos ſunt locuti, omnes ſine hæſitatione ad Scotos illum miſſum dixerunt. Conſentit Sigibertus in Chronico ſub anno 432. ſcribens: *Cœleſtinus Papa ad Scotos in Chriſtum credentes Palladium mittit primum Epiſcopum, poſt quem ad eoſdem ab eodem Cœleſtino miſſus eſt S. Patricius, genere Brito, filius Conches ſororis ſancti Martini Turonenſis.* & poſtea ſub anno 491. *Sanctus Patricius ſecundus Hyberniæ Archiepiſcopus anno ætatis ſuæ 122. in Chriſto quieuit.* Ex recentioribus verò Giraldus Cambrenſis in deſcriptione Hyberniæ diſtinctione tertia cap. decimo ſexto, ita inquit: *Hic quoque notandum videtur, prædicto Nello Hyberniæ Monarchiam obtinente, ſex filios Muredi Regis Vltoniæ in claſſe non modica Boreales Britanniæ partes occupaſſe, vnde & gens ab ijs propagata, & ſpecificato vocabulo Scotia vocata vſque in hodiernum, Angulum illum inhabitant.* Adſtipulatur Baronius tum in notis ad Martyrologium ſub die decimaleptima Martij, tum in Annalibus tomo quinto ſub anno 431. num. 188. & tomo ſexto

ſub anno 491. n. 20. vt breuitati conſulentes alios omittamus.

Porro alteram Albionis partem ſeptentrionalem non ſolùm à modernis, verum etiam à plęriſq; vetuſtiſſimis autoribus vſu frequenti Scotiam nuncupatam, multis teſtimonijs collatis oſtendit erudiſſimus Iurecóſultus Thomas Dempſterus Scotus, & Baro de Mureſck in apparatu ad Hiſtoriam Scoticam libro 1. capite 3. ad quem ne in re notiſſima probanda ſuperfluè laboremus, legentes remitto.

II. CVi verò iſtud nomen Scotiæ primitùs obtigerit, an Hyberniæ, an illi Britanniæ parti, quæ Scotia nunc dicitur, controuerſia eſt non leuis inter ſcribentes, de qua Venerabilis Beda loco proximè citato ex hiſtoria Gentis Anglorum libro primo capite primo ita ſcribit: *Eſt autem Hybernia inſula omnium poſt Britanniam maxima, ad Occidentem quidem Britanniæ ſita, ſed ſicut contra Aquilonem ea breuior; ita in meridiem ſe trans illius fines plurimum protendens vſque contra Hiſpaniæ Septentrionalia, quamuis magno æquore interiacente peruenit. ad hanc ergo vſque peruenientes nauigio Picti, vt diximus, petierunt in ea ſibi quoque ſedes, & habitationem donari. Reſpondebant Scoti, quia non ambos eos caperet inſula: ſed poſſumus, inquiunt, ſalubre conſilium vobis dare, quid agere valeatis. Nouimus inſulam aliam eſſe non procul à noſtra contra ortum Solis, quam ſæpè lucidis diebus de longe aſpicere ſolemus; hanc adire ſi vultis, habitabilem vobis facere valetis: & ſi qui reſtiterint, nobis auxiliarijs vtemini. Itaque petentes Britanniam Picti, habitare per Septentrionales inſulæ partes cœperunt, nam Auſtrina Britones occupauerant. Cumque vxores Picti non habentes petierunt à Scotis, ea ſolum conditione dare conſenſerunt, vt vbi res veniret in dubium magis de fœminea Regũ proſapia, quam de maſculina Regem ſibi eligerent, quod vſque hodie apud Pictos conſtat eſſe ſeruatum. Procedente hoc tempore Britannia poſt Britones, & Pictos tertiam Scotorum nationem in Pictorum parte recepit, qui Duce Reuda de Hybernia progreſſi, vel amicitia, vel ferro ſibimet inter eos ſedes, quas hactenus habent, vindicauerunt.* Hæc Beda, cui Giraldus Cambrenſis loco proximè citato adſtipulatur, necnon Henricus Huntigdonienſis hiſtoriæ Anglicanæ lib. 1. pag. mihi 300. eiſdem penè verbis.

Cæterùm contrariam ſententiam, quod nomen Scotorum ex Britonibus Septentrionalibus ad Hybernos tranſierit, non è contra ab Hybernis ad Britones, ſiue ad Pictos, primoſque originarios, & veros Scotos, non Hybernos, ſed Boreales Britannos extitiſſe, idem Thomas Dempſterus proximè allegatus pluribus contendit. Mihi verò cum ex iam dictis de nomine Scotiæ, & quid eo nomine nunc temporis paſſim intelligant ſcribentes, ſatis conſtet, nedum huius difficultatis attigiſſe ſit ſatis: nunc enim nomine Scotiæ non amplius Hyberniam, ex vſu loquendi, accipimus, ſed eam ſolam Britanniæ inſulæ partem, quæ ad Septentrionem vergens tum à modernis, tum etiam vetuſtis autoribus probatis Regnũ Scotiæ nũcupatur.

III. POrro quod ad præſens inſtitutum nunc attinet, quis in hoc regno canonici ordinis primus fuerit propagator, ſi vera ſunt, quæ de Aidano, & Columba, & alijs Epiſcopis, Doctoribus, & ſanctiſſimis viris ex Hybernia in Septentrionalem Angliam profectis, de Euãgelio Pictis prædicato, & de Gente Pictorum ad fidem Catholicam conuerſa, de Eccleſijs in eo Regno inſtitutis, monaſterijs erectis, & propagatis idem Venerabilis Beda lib. tertio eiuſdem hiſtoriæ cap. tertio, quarto, & ſequentibus vſque ad finem ſcribit, mihi certiſſimum eſt, paulò poſt Beati Patricij obitum in regno Scotorum ipſum ordinem Canonicum fuiſſe propagatum, ſcilicet circa annum quingenteſimum quinquageſimum quintum, de qua re idem Venerabilis Beda lib. tertio cap. quarto in hunc modum ſcribit: *Siquidem anno Incarnationis Dominicæ quingenteſimo quinquageſimo quinto, quo tempore gubernaculum Romani Imperij poſt Iuſtinianum Iuſtinus minor accepit, venit de Hybernia presbyter, & Abbas habitu, & vita Monachi inſignis nomine Columba Britanniam, prædicaturus verbum Dei prouincijs Septentrionalium Pictorum, hoc eſt eis, quæ arduis, atque horrentibus montium iugis ab Auſtralibus eorum ſunt regionibus ſequeſtratæ, &c.* Et multa alia ibidem proſequitur, quæ breuitati conſulens omitto, quod apud ipſum Bedam legi poſſint. neque aliquem mouere debet, Venerabilem Bedam ipſum Columbam, & alios Epiſcopos, & Doctores ex Hybernia, quam ibi vocat Scotiam, in Angliam tum Auſtralem, tum Septentrionalem traijcientes, Monachos, non clericos appellare, cum ex ſuperiùs allegatis tum primo tum hoc, ſecundo libro, ſatis conſtet, ſub nomine monachorum ipſos clericos canonicos comprehenſos; idque ex ipſomet Beda eodem libro capite vigeſimo ſexto, & lib. 4. cap. 4. cuius verba ſemel, & iterum recitauimus, manifeſtiſſimè teneamus, & quod caput eſt, cum ipſa monaſteria à ſancto Columba fundata inter collegia ordinis canonicorum regularium referantur ab Hiſtoricis, qui monaſteriorum Scoticorum fundationes literis mandauerunt.

IV. IN Regno Scotiæ fuit præcipuum, ac inter cætera canonicorum regularium collegia, cum primis illuſtre, quod s. Andreę nuncupabatur, quod primò in Cathedralem erectum Sixtus IV. Archiepiſcopali dignitate auxit anno primo ſui Pontificatus, ſubiectis illi ſuffraganeis Epiſcopis Glaſquenenſi, Dunkeldenſi, Aberdonenſi, Muranenſi, Brechinenſi, Dumblanenſi, Roſeuenſi, Katenenſi, Candidæ caſæ, Liſmorenſi, Sordorenſi, & Inſulenſi. Perſeuerauit in Eccleſia s. Andreæ diſciplina, & inſtitutio canonicorum regularium vſque ad tempora Alexandri VI. vt ex Prouinciali Romano habetur, de qua Ticinenſis in Dilucidario: *Archiepiſcopatus*, inquit, *vniuerſitatis S. Andreę in Scotia cuius Prior prçcedit quoſcũq; Abbates aliorũ ord. in toto*

Ii *illo*

illo regno Scotia,& ſub illo Epiſcopatu sũt quinquaginta duo Prioratus canonicorum regularium : Cuius Ticinenſis dictum probat in ſuo apparatu ad Hiſtoriam Scoticam libro primo, capite decimo quinto eruditiſſimus Thomas Dempſterus illius regni Gentilis. *Octuageſimum ſecundum (ſcilicet monaſterium) Sancti Andrea in Fiſe ordinis ſancti Auguſtini fundauit, inquit, Rex Alexander Primus, Hector Boeth. lib. 17. pag. 348. Huius Priores ſolemni Comitiorum regni conuentu omnes Abbates pracedebant, non modò ex veteri prarogatiua,ſed & ſententia* Iacobi Primi *Regis, contendente Abbate de Calco, vt eſt in Scotichronico lib. 6. cap. 49. notat diligens autor Auguſtinus de nouis Ticinenſis in progreſſu canonicorum regularium pag. 49. vt inde appareat Scotichronicum non fuiſſe peregrinis ignotum, nam & ille & Vuion notant.*

Sed & aliorum multorum collegiorum noſtri ordinis interScotos olim conſiſtentium idem autor ibi loci meminit, quæ totidem verbis ab illo accepta, hic reddenda putamus, omiſſis tamen collegijs Præmonſtratenſium, etſi inter monaſteria canonicorum regularium illa etiam numerentur. Sunt autem ſequentia.

Monaſterium nuncupatum Ieduuod in Clydeſdale, quod ordini ſancti Auguſtini fundauit ſanctus Dauid Rex. Hiſtorici vocant Iedburgum. Hector Boeth. lib. 12. pag. 264. hoc cum viginti millibus Anglorum Comes Surræus impijſſimè Iacobi Quinti tempore expilauit, & deuaſtauit, nec loci reuerentia rapaces militum manus coërcuit. clades illa contigit anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio, Ioannes Leslæus libro nono, nomen à fluuio ſyluam interluente habet. quare melius Ieduuod, quàm Iedburg: ſic enim Scotichronicon habet lib. 10. cap. 40.

V. Monaſterium S. Crucis vulgò Halyrudhouus in Laudonia propè Regiam Edimburgum in ſylua condita, vbi die feſto ſancti Dauid Rex Venatus à ceruo percuſſus, dum cornu comprehenderet, Crucis imaginem, non cerui cornu vidit, eodemque loco cœnobium magnificentiſſimum erexit, & D. Auguſtini canonicis conceſſit, vt narrat illius loci Martyrologium. Hector Boeth Deſcriptione Scotiæ. Annus fundationis milleſimus centeſimus decimus tertius. Meminit Clemens Tertius apud Rogerum Houedenum diligentem, ſed in rebus regum noſtrorum mendacem ſcriptorem par. 2. pag. 369. Primus Abbas ſanctus Aluuinus, ſancti Dauidis Regis confeſſor. Meminit eiuſdem Abbatiæ noſter Ticinenſis: verùm non à Rege Dauid, ſed à Rege Gulielmo fundatum ſcribit. Sed autori Scotico, & de Scoticis agenti maior fides adhibenda.

Monaſterium, quod dicitur Campus Kennethi, vulgò Cambus Kinneth propè Stirlingũ, ordini D. Aug. idem Rex fundauit. Hector Boeth. ibid. nobile. morte, & ſepultura Iacobi III. Regis. Leslæus lib. 8.

Monaſterium Inſulæ miſſarum in Stratherne ordini s. Augu. fundauit Gilbertus Comes Stratherniæ, vt in carta originaria continetur. Boeth. lib. 14.

Monaſterium Emoniæ Inſulæ ordini s. Auguſtini fundauit Rex Alexander Primùs cognomento Ferox. Hoc hiſtorijs aſſeruandis, ac publicis Regni monimentis reponendis dicatum. Hector Boeth. Scotiæ deſcriptione.

Monaſterium Sconæ in Gauurea ordini s. Auguſtini fundauit Rex Alexander Primus, & ſanctæ Trinitati, & ſancto Michaëli dicauit, cuius meminit Bulla Papæ Clementis III. apud Rogerum Houedenum par. 2. Hiſtoriæ pag. 369. Hic lapis fuit fatalis coronandis Scotiæ Regibus, à regni principio veneratione ſumma habitus. Hector Boeth. lib. 12. pag. 264. lapidi ex Aegypto, vt fabulantur, allato hi verſiculi inerant.

Ni *fallit fatum, Scoti quocunque locatum*
Inuenient lapidem, regnare tenentur ibidem.

Monaſterium Inſulæ Mahomo canonicorum, vt puto, regularium.

Monaſterium Omeley in Inſulis ordini ſancti Auguſtini fundauit ſanctus Columba. Leslæus. Hic s. Buonis cognomento Bardi corpus, & opera religioſa cura aſſeruabantur.

Monaſterium Inſulæ s. Mariæ in Galuueia ordinis s. Auguſtini. Cella s. Crucis multis reliquijs nobilitatur.

Monaſterium Inſulæ ſancti Colmoci ordini ſancti Auguſtini fundauit Mordachus Comes de Monteth.

Monaſterium Maij in Inſula ordinis s. Auguſtini Cella ſancti Andreę s. Adriano Martyri ſacrum. Hector Boeth. lib. 10. pag. 206. multorum martyrum à Danis cæſorum corporibus fœlix.

Monaſterium Inſulæ de Læuin ordinis s. Auguſtini, Cella etiam s. Andreæ s. Philano dicata, ad quem creberrimi tota inſula concurſus, & piorum peregrinatio poſterioribus etiam temporibus, cuſtodia Mariæ Reginæ duriſſima.

Monaſterium Keſtennot in Auguſta Abbatia, vt puto, ordinis s. Auguſtini Cella de Ieduuod, ſed de hoc delibero.

Monaſterium Monimusk in Mar ordini s. Auguſtini, fundauit Epiſcopus ſancti Andreæ.

Monaſterium Locthay in Mar Ordinis ſancti Auguſtini. Cella Sconæ.

Monaſterium Inſulę Lonæ ordinis s. Auguſtini, qui ferunt Rocherum, ait Polychronicon. Fundator ſanctus Columba, vt aiunt. quis dotarit, non reperio. Hæc omnia habentur ex Thoma Dempſtero.

Monaſterium inſulæ s. Columbæ in Epiſcopatu Dunkeldenſi ordinis ſancti Auguſtini, ex libro taxarum Cameræ Apoſtolicæ.

Monaſterium dictũ Scouuet in Epiſcopatu Glaſquenſi Prouinciæ ſancti Andreæ ordinis ſancti Auguſtini ex libro taxarum.

Monaſterium dictum de Pitiuenne Prioratus in Archiepiſcopatu ſancti Andreæ ordinis ſancti Auguſtini. liber taxarum Apoſtolicarum. In eodem Archiepiſcopatu alia nõ pauca collegia canonicorũ

Regu-

Regularium tempore Innocentij Tertij Pontificis fuiſſe, illius literæ ad Epiſcopum S. Andreæ datæ indicant, quas lib. 1. pag. 80. videre potes.

Caput trigeſimumſeptimum.

DeEocleſijs, & Monaſterijs Ordinis Canonicorum Regularium Anglicanis.

I. AVtor eſt Iocellinus monachus in Vita ſancti Patricij cap. 167. Beatum illum virum ſecundò Roma in Hyberniam reuertentem in ſuo regreſſu per aliquod temporis ſpatium in Britannia, quæ illius natalis fuit patria, moratum, monaſteria multa fundaſſe, & alia à Paganis deſtructa per eum reparata, monachorum ſacris conuentibus ſecundum formam religionis, quam eis præfixerat annuentibus repleuiſſe. Sed & Venerabilis Beda locis proximo capite notatis, ac in primis lib. 3. cap. 3. de Epiſcopis, & alijs ſacris Doctoribus ab Oſuualdo Rege Anglorum ex Scotia ſiue Hybernia in Angliam aſcitis differens, hũc in modum exorditur: *Idem ergo Oſuuald mox vbi Regnum ſuſcepit, deſiderans totam, cui præeſſe cœpit, gentem fidei Chriſtianæ gratia imbui, cuius experimenta permaxima in expugnandis barbaris iam cœperat, miſit ad maiores natu Scotorum, inter quos exulans ipſe baptiſmatis ſacramenta cum ijs, qui ſecum erant, militibus conſecutus erat, petens, vt ſibi mitteretur antiſtes, cuius doctrina, ac miniſterio gens, quam regebat Anglorum, Dominicæ fidei, & dona diſceret, & ſuſciperet ſacramenta. Neque aliquando tardius, quod petebat, impetrauit. Accepit namque Pontificem Aidanum, ſummæ manſuetudinis, ac pietatis, & moderaminis virum, habentemque zelum Dei, quamuis non plenè ſecundum ſcientiam,* & infra. *Veniente igitur ad ſe Epiſcopo, Rex locum ſedis Epiſcopalis in Inſula Lindisfarnenſi, vbi ipſe petebat, tribuit.* & infra: *Exinde cœpere plures per dies de Scotorum regione venire in Britanniam, atque in illis Anglorum Prouincijs, quibus regnauit Oſuuald, magna deuotione verbum fidei prædicare, & credentibus gratiam baptiſmi, quicunque erant ſacerdotali gradu præditi, miniſtrare. Conſtruebantur ergo Eccleſiæ per loca, confluebant ad audiendum verbum Dei populi gaudentes, donabantur munere Regio poſſeſſiones, & territoria ad inſtituenda monaſteria, imbuebantur præceptoribus Scotis paruuli Anglorum, vnà cum maioribus ſtudijs, & obſeruatione diſciplinæ regularis: nam monachi erant maximè, qui ad prædicandum venerant, monachus ipſe Epiſcopus Eudanus de Inſula, quæ vocatur Hu, deſtinatus, &c.* Et alia plura in toto libro, & ſequentibus proſequitur. Ex quibus clarè liquet, in Occiduis ſaltem Anglorum Prouincijs Hyberniam aſpicientibus, canonicam inſtitutionem tum per ſanctum Patricium, qui in ea Britanniæ regione natus fuerat, tum per illius diſcipulos poſt eius obitum longè ante D. Auguſtini in Angliam aduentum, fuiſſe plantatam, & multis erectis monaſterijs latè propagatam.

II. CAeterùm de Beato ipſo Auguſtino Anglorum Apoſtolo, quem Magnus Gregorius ad illarum gentium illuminationem, & conuerſionem delegauit, certo certius eſt, per illum in omnibus Anglorum Eccleſijs, & Prouincijs clericos more Apoſtolico regulariter viuentes, quales illi naſcentis Eccleſiæ extiterant, fuiſſe mandato Apoſtolico inſtitutos. Extat enim de hac inſtitutione canonicorum regularium in Eccleſijs Anglorum ipſius magni Gregorij mandatum in Reſponſionibus ad quæſtiones per prædictum Auguſtinum propoſitas, quod in hoc ſenſu, & ad hoc ipſum inſtitutum refert Gratianus in cap. Quia tua fraternitas, duodecima, quæſtione prima: *Quæ, inquit, tua fraternitas monaſterij regulis erudita ſeorſum non debet fieri à clericis ſuis in Eccleſia Anglorum, quæ autore Dea nuper ad fidem perducta eſt, hanc debet inſtituere conuerſationem, quæ in initio naſcentis Eccleſiæ fuit Patribus noſtris, in quibus nullus eorum ex eis, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia, ſi qui verò ſunt clerici extra ſacros ordines &c.*

Nec audiendi, qui hæc non de regularibus clericis, ſiue canonicis, ſed monachis ordinis Diui Benedicti intelligenda contendunt; quos ab Auguſtino Monacho in cathedralibus Anglicanis pro clericis Inſtitutos aiunt exemplo Cantuarienſis Metropolitanæ, Vuigornienſis, & Vvintonienſis, & aliarum quarundam cathedralium adducti, quas ab illarum inſtitutione non canonicorum regularium, ſed monachorum Benedictinenſium fuiſſe putant. Primò quia ſic dicentibus tum ipſe Gratianus alioqui monachus: & partium monaſticarum acerrimus propugnator aduerſatur, qui non de monachis, ſed de clericis magnum Gregorium locutum arbitratur. & textus ipſe de clericis, non de monachis loquitur, & ſemel, ſi de monachis, non de clericis intelligendus eſt, perperam eo loci, vbi de ſolis clericis agitur, ab ipſo Gratiano eſt allegatus. tum etiam Summus Pontifex Eugenius Quartus in Bulla, per quam Canonicos regulares ſacroſanctæ Lateranenſi Baſilicæ vti originarios eiuſdem Eccleſiæ clericos reſtituit, in qua D. Gregorij ſententiam non de monachis, ſed de ipſis clericis ſic interpretatur: *Huius profectò ſacri ordinis, & ſancti propoſiti poſt ſanctos Apoſtolos primum in Alexandrina Eccleſia Marcue Petri diſcipulus fuit inſtitutor, & conditor, ac glorioſus Doctor Auguſtinus Epiſcopus diuinis regulis, & doctrina decorauit, & ſanctæ memoriæ Vrbanus inſignis Martyr, & Sanctiſſimus Pontifex Generalis Decreti ordine reformauit, & Beatiſſimus Gregorius Auguſtino Anglorum Epiſcopo velut plan-*

tationem ſacram in commiſſo ſibi populo præcepit inſtitui, & in Occidentis finibus ampliauit.

III. SEcundò quia decipiuntur manifeſtè, qui putant, monachos Vuintonienſes, aut Vuigornienſes, aut etiam Cantuarienſes, aut demum quoſuis alios in dictis Eccleſijs ab initio conſtitutos. nam habeo teſtes ex ijſdem monachis, quos proferam, & quibus probem, clericos regulares in dictis Eccleſijs, excepta Cantuarienſi, vſque ad annum circiter milleſimum ſtetiſſe: ac ſubinde ſoluta paulatim diſciplina canonica, eoſdem vel appetitu vitæ laxioris, vel aſtu circunuentos quorundam monachorum illarum Eccleſiarum Antiſtitum loco pulſos, vt monachi ſubintroducerentur: inprimis enim id vltroneus fatetur Gulielmus Malbeſburienſis de Regibus Anglorum libro ſecundo, capite octauo, pagina mihi quinquageſima ſexta, vbi de Oſuualdo Odonis Cantuarienſis Epiſcopi nepote, & Vuigornienſi primùm Epiſcopo, deinde Eboracenſi Archiepiſcopo, ex monaſterio Floriacenſi aſſumpto, necnon de illius zelo in monachiſmo ampliando differens, hæc prodit: *Nam eaſdem terens orbitas, monachorum regulam iure ſuo ampliauit; ſedem Epiſcopalem Vuigornienſem clericis non vi pulſis, ſed arte ſancta circunuentis, repleuit monachis regularibus.* Expulerat ante regali iuſſione *Ethelnualdus Epiſcopus clericos de Vuintonia, qui cum data à* Rege *ſibi optione, vt aut regulariter viuerent, aut loco cederent, magiſque vitam mollem elegiſſent, tunc tota inſula incerti vagabantur ſedibus.* & infra eodem capite pagina quinquageſima octaua, narrationem geſtorum Regis Edgari proſecutus, ſubdit ex nomine ipſius Regis: Ego *Edgarus totius Albionis* Baſileus, *necnon maritimorum, ſeu inſulanorum Regum circumhabitantium, adeo vt nullius progenitorum meorum ſubiectione, largiflua Dei gratia ſuppetente, ſublimatus, quid imperij mei potiſſimum Regi Regum dono darem, tanti memor honoris, ſolertiùs ſæpè tractaui. Piæ igitur fautrix deuotionis peruigili meæ ſtudioſitati ſuperna ſubito inſinuauit, quæque in regno meo inſtaurare monaſteria, quæ velut muſcinis ſcindulis, curioſiſque tabulis tigno tenus viſibiliter diruta ſic, quod maius eſt, intus à ſeruitio Dei fermè vacua, fuerant neglecta idiotis nempè clericis eiectis, nulli regularis religionis diſciplinæ ſubiectis, plurimis in locis ſanctioris ſeriei, ſcilicet, monaſtici habitus, præfeci paſtores, ad ruinoſa quæque templorū reintegranda.* Euectus eſt Edgarus ad Regnum anno humanæ ſalutis 960. cuius autoritate nonnullis quidem ſanctiſſimis monachis in regimine præcipuarum Eccleſiarum conſtitutis, antiquis clericis, quòd nullum amplius canonicæ diſciplinæ veſtigium tenerēt, ex illorum monaſterijs eiectis, monachi ſubintroierunt. Conſentit per omnia Henricus Hutingdonienſis Archid. libro primo pagina mihi 356. ita de eodem Rege Edgaro ſcribens: *Edgari pacifici anno quinto Ethelnualdus venerabilis feliciter Epiſcopatum Vuinceſtrenſe ſuſcepit. hic ſecundo Epiſcopatus ſui anno quoſdam canonicos in veteri monaſterio Vuinceſtrenſe degentes, & ordinem ſuum pigrè, & negligenter ſeruantes eiecit, & Monachos impoſuit, quæ Eccleſia temporibus noſtris loco mutata eſt, quia nimis coniuncta erat matri Eccleſiæ, quæ ſedes eſt Epiſcopi. conſenſu igitur Epiſcopi, & Abbatis monaſterij extra muros vrbis fundata eſt.* Et ne putes, hunc Epiſcopum Ethelwaldum de ſolo monaſterio cathedrali contiguo, non de ipſa cathedrali canonicos eieciſſe, vt monachos introduceret, lege ſupra memoratum Gulielmum Malbeſburienſem lib. ſecundo de Epiſcopis Anglicanis Vuintonienſis Eccleſiæ, hæc dicentem in Epiſcopo Ethelnodo: *Clerici Epiſcopatus ſimul, & alterius Eccleſiæ, quæ iuxta erat, quam nouum monaſterium vocabant, data optione, vt aut vitam mutarent, aut loco cederent, molliorem partem eligentes, exturbati ſunt, monachis introductis.* & infra de monaſterio eidem Cathedrali contiguo, de quo proximè dictum eſt: *Eſt*, inquit, *in eadem ciuitate monaſterium, quod quondam* Rex *Elfredus mente conceperat, & Eduardus filius ædificauerat, & in eo canonicos poſuerat, Grimbaldo quondam monacho* Flandrenſe *ſuadente, qui ibi magna gloria humatus ſanctus prædicatur, & creditur. Sed B. M. Ethelnualdus canonicis expulſis, monachos poſuit, præficiens eis Abbatem Edgardum nomine, de quo ſuperius dixi. Ad huius monaſterij officinas inſtituendas ſufficiens terræ ſpatium ab Epiſcopo Beneſuulfo, & canonicis illius temporis mercatus ſupradictus* Rex, *ad vnumquemq; pedem Marcam auri publico pondere penſitauit, & erant ambæ Eccleſiæ ſic vicinæ parietibus contiguis, vt voces canentium aliæ obſtreperent alijs. Vnde tum propter hoc, tum propter cætera infelix liuor plurimas effodiebat cauſas, quibus non modicas inuicem excuderent offenſas. quapropter nuper cœnobium extra vrbem tranſlatum ſanctiùs colitur, & liberiùs inſignitur.*

VErùm ne dum audis, Regem Edgarum canonicis ex antiquis Eccleſijs, & monaſterijs pellendis, & in eorum locum monachis ſubrogandis tam impensè deditum, exiſtimes illum ſua ſponte, & non potiùs monachorum ſuaſione, ac ſtimulis eam prouinciam ſuſcepiſſe, audi quæſo te lectos, quæ Rogerus Houedenus in ſuis Annalibus ſub anno 963. de eodem Ethelwaldo Vuintonienſi Epiſcopo, & ipſius Regis Edgari intimo conſiliario notauit: *Anno*, inquit, *963. S. Ethelwaldus Venerabilis Abbas à Beato Dunſtano educatus, mortuo Bricthelmo Epiſcopatum Vuintonienſis Eccleſiæ ſuſcepit, & eodem anno iuſſu* Regis *expulſis clericis, vetus monaſterium cum monachis inſtituit.* Hic *namque Regem, cuius eximius erat* Conſiliarius*, ad hoc maximè prouocauit, vt clericos à monaſterijs expelleret, & monachos, ſanctimonialeſque in eis collocaret.* Quos verò tumultus idem clerici ex prædictis antiquis monaſterijs pulſati excitarint, idem Houedenus in Annalibus parte 1. ſub anno 975. immo ipſemet IV.

Guliel-

Gulielmus Malbesburienſis. lib. 1. de Regibus Anglicanis c.9.& lib.1.de Epiſcopis Anglicanis in Lamphranco referunt, qui apud illos legi poſſunt.

Non diſſimilem caſum tulerunt clerici cathedrales Schireburnenſes eodem Gulielmo referente lib. 1. de Epiſcopis Schireburnenſibus in Vuilfrino, qui in ſede Epiſcopali conſtitutus, confeſtim electis clericis monachos inſtituit: *Ne*, inquit, *in tanta contemporaneorum Epiſcoporum ſedulitate dormitare videretur*. Sed & clerici Roſenſes eodem modo, licet ex diſſimili cauſa, è cathedrali eiecti, & eorum loco monachi ſubrogati, ſub Lamphranco Cantuarienſi Archiepiſcopo memorantur ab eodem Gulielmo lib. 1. de Archiepiſcopis Cantuarienſibus in Lamphranco.

V. HInc planè vides, ante annum 960. in omnibus cathedralibus Anglicanis, ac in eis præſertim, quas Monachi poſtea tenuerunt, non monachos D. Benedicti, ſed clericos regulariter iuxta morem naſcentis Eccleſiæ viuentes, per Diuum Auguſtinum Anglorum Epiſcopum fuiſſe conſtitutus, vt perperam, & contra veritatem hiſtoriæ ſcripſerit Odericus Vitalis monachus Vticenſis lib. 4. ſuæ Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſub anno 1070. pag. mihi 516. Auguſtinum, & Laurentium, alioſq; primos prædicatores Anglorum, quòd monachi eſſent, in Epiſcopijs ſuis monachos vice canonicorum, quod vix in alijs terris inuenitur, piè conſtituiſſe. contrarium enim veriſſimum eſt, nimirum clericos regulariter viuentes per prædictos viros Apoſtolicos ordinatione Apoſtolica, in Eccleſijs Anglicanis primùm fuiſſe inſtitutos: ipſis verò cedentibus, vel deficientibus, aut etiam vi pulſis, & arte circumuentis, ſubintroiſſe monachos. vnam excipio Cantuarienſem Metropolitanam, in qua poſt ſancti Auguſtini deceſſum Laurentium illius ſucceſſorem, Bonifacio Romano Pontifice permittente, & ſpeciali reſcripto ad inſtantiam Ethelberti Anglorum Regis concedente, monachos poſuiſſe, idem Gulielmus Malbesburienſis de Epiſcopis Anglicanis lib. 1. pag. 208. ſcribit. quanquam de hoc non ſatis adhuc conſtet, cum non deſint eodem autore ibi loci paulò ſuperiùs, nimirum pagina 203. referente, qui affirment, Elfricum Secundum à Dunſtano Archiepiſcopum monachos in eadem Eccleſia, pulſatis clericis, poſuiſſe, quæ res hanc veritatem non ſolùm non infirmat, ſed potius euidentiſſimè confirmat, ſi aduertamus, ſpecialem diſpenſationē, & conceſſionē arguere, generalem iuris diſpoſitionē contrarium iubere. Præter quod illud etiam non omittendum, licet Laurentius, ſiue alius quiſpiam in Eccleſia Cantuarienſi conuentum monachorum ſtatuerit, non tamen eiectos clericos, ſed quod etiam in alijs Eccleſijs præcipuis factū didicimus, & ſuperiùs monuimus, vnà cum conuentu monachorum ſtetiſſe collegium canonicorum, quod ne monſtrum ex frigido cerebro confictum inſimules, lege in primis ordinationem Archiepiſcopi Dunſtani ab eodem autore eodem libro, pagina ducenteſima prima, relatam, necnon quæ de beati Thomæ Cantuarienſis Archidiaconatu, de illius martyrio, de clericis fores templi claudere conantibus, & qui eidem martyrio aderant, ab omnibus Hiſtoricis paſſim traduntur. & ad omnem dubitationem excludendam, vide literas Alexandri Tertij Romani Pontificis Archiepiſcopo Cantuarienſi directas pro quodam canonico in eadem Eccleſia inſtituendo, ſeu pro præbenda eidem iam inſtituto aſſignanda, quæ referuntur in Decretali Gregoriano cap. Relatum. de Præbendis, in hunc modum: *Relatum eſt*. & infra. *Quoniam igitur dignum eſt, vt poſtquam magiſter I. in Eccleſia tua canonicus eſt inſtitutus, & à te habuit in promiſſis de conferenda ſibi prima præbenda, cum in Eccleſia ipſa vacaret, vt debeat præbendę integritate gaudere, mandamus, quatenus ſi idem* I. *in Eccleſia tua eſt canonicè inſtitutus, & in choro, & capitulo, & in alijs, quorum vſus eſt communis, poteſtatem ſicut canonicus habet, ei præbendam, ſi qua nunc vacat, vel cum ibi primò vacauerit, ſecundum promiſſionem tuam concedas liberaliter, & aſſignet: quia non eſt congruum, vt præbenda careat, qui in canonicum noſcitur eſſe receptus*. Hæc Alexander Papa, quæ de monachis verificari omnino nequeunt, qui nec canonici erant, nec tales in literis Apoſtolicis vnquam dicti ſunt, nec præbendas habebant, quippe qui communiter ſine proprio, ex ſolemni profeſſione, viuere debebant, nec ab Epiſcopo inſtituebantur, nec ad Archiepiſcopum collatio beneficiorum illorum ſpectabat.

IN hoc igitur Regno Anglorum omnes Eccle- VI.
ſiæ cathedrales ſaltem ante annum nongenteſimum ſexageſimum fuerunt canonicorum regularium, vt ex ſupra allegatis patet. paulatim verò diſſoluta diſciplina regulari, quædam illarum ad ſtatum omnino ſecularem tranſierunt: quædam verò per monachos ordinis Diui Benedicti, curantibus nonnullis ſanctiſſimis Epiſcopis ex eodem ordine aſſumptis, fuerunt reformatæ, qui in eiſdem per multa annorum curricula perſeuerauerunt, vt etiam ex Pontificali Romano colligi poteſt. De Metropolitana Eboracenſi legitur in Vita ſancti Guidberti, quod per Egbertum Eboracenſem Archiepiſcopum in Eccleſia Metropolitana s. Petri in canonicum ordinatus, in conuentu illo tā ſtrictè per biennium regularibus diſciplinis ſe mancipauit, quod omnibus fratribus perfectè, & regulariter viuentibus forma, & exemplar factus fuit, & poſtea in Abbatem electus. extant literæ Alexandri III. ad Archiepiſcopum Eboracenſem, cui mandat, vt in ſuo monaſterio regulares regularem habitum deferant, quæ referuntur in Breuiario Extrauagantium Præpoſiti Papienſis.

De Eccleſijs Vuigornienſi, Vuintorienſi, Schireburnenſi, & Roffenſi habes ex ſupra dictis. De Lindisfarnēſi vide Venerabilem Bedam libro tertio capite quarto Hiſtoriæ Anglorum, & Gulielmum libro tertio de Epiſc. Anglicanis Lindisfarnenſibus præſertim pag. ducenteſima ſeptuageſima ſexta.

De Epiſcopis Candidæ caſæ eundem in eodem lib. De Dorceſtrenſi, & Lincolnienſi vide Matthæum Pariſium ſub anno 1241. vbi de ſedis tranſlatione, & ſecularizatione pluribus edifſerit, & Gulielmum Malbesburienſem lib. 4. de Epiſcopis Dorceſtrenſibus. De Conuentrenſi, in qua cum monachis erãt canonici, vide eundem Matthæum Pariſium ſub anno 1239. plura ſcribentem.

Sed præter Eccleſias cathedrales fuiſſe ante annum 960. per omnes prouincias Anglorum monaſteria canonicorum, quæ pulſis clericis ſub Rege Edgaro data fuerunt monachis, Rogerus Houedenus 1. par. Hiſtoriæ pag. 426. his verbis atteſtatur: *Anno 969. Rex Anglorum pacificus Edgarus ſancto Dunſtano Dorbennenſis, & B. Oſuualdo Vuigornienſis, & S. Ethelunaldo Vuintonienſis Eccleſiæ Epiſcopis præcepit, vt expulſis clericis in maioribus monaſterijs per Merciam conſtructis, monachos collocarent. vnde S. Oſuualdus ſui voti compos effectus clericos Vuigornienſis Eccleſiæ monachalem habitum ſuſcipere recuſantes de monaſterio expulit, &c.* Quorum autem nomina, vel fundationes ſiue ante prædictum Edgarum, ſiue poſtea factæ ad meam notitiam deuenerunt, notatis autoribus, ex quibus fideliter ſunt collecta ſubijcio. Ea verò ſunt

VII. PRimum monaſterium S. Gregorij apud Cantuariam. de iſto Gulielmus in Lanfranco. *Extra Cantuariam vrbem in Aquilonari parte lapideas domos omnibus egenis, in Occidentali parte regia valetudine fluentibus ligneas locauit. Canonicis etiam apud S. Gregorium regularibus inſtitutis, qui ijs diuina facerent officia, diuiſis pro varietate ſexuum habitationibus, ſumptibusq; prouiſis.* Priori ſancti Gregorij ſcribit Innocentius III. lib. 1. pag. 17.

Secundum in ciuitate Vuintonienſi prope cathedralem ab Eduardo Rege Elfredi filio canonicis fundatum, ſed pulſis clericis ab Etheluualdo Epiſcopo monachis collatum. de quo ſupra. Guliel. lib. 2. de Epiſcopis Vuintonienſibus in Etheluualdo.

Tertium S. Etheldridæ in Inſula, ſiue in Epiſcopatu Elienſi, primum monialium, poſtea clericorũ. deinde pulſis clericis monachorum. Idẽ Gulielm. in Epiſcopis Elienſibus lib. 4.

Quartum Oxerfordenſe prius ſanctimonialium à ſanctiſſima virgine Frideſuida Regia ſtirpe genita fundatum, poſtea tempore Engelredi igne conſumptum, ſed mox Regis pœnitentia purgatum reſtitutum, & poſſeſſionibus auctum, & clericis datum, qui tempore ſuccedente cum liberiùs viuerent, tandem locus à Rogero Saliſberienſi Epiſcopo Guimũdo excellentis literaturæ, & non aſpernandæ Religionis canonico datus, qui non inoperosè commiſſo inſudans muneri, multos ibi canonicos regulariter victuros exhibuit. Guliel. lib. 4. de Epiſcopis Dorceſtrenſibus, & Lincolnienſibus.

Quintum S. Petri Exceſtrenſe, de quo idem Gulielm. lib. 2. de Epiſcopis Cridienſibus in Lefrico. *Hic Lefricus eiectis ſanctimonialibus à monaſterio ſancti Petri Epiſcopatum, & canonicos ſtatuit, qui contra morem Anglorum ad formam Lotharingorũ vno triclinio comederent, vno cubiculo accubarent. tranſmiſſa eſt huiuſmodi regula ad poſteros, quamuis pro luxu temporum nonnulla iam ex parte deciderit. habentq; clerici Oeconomum ab Epiſcopo conſtitutũ, qui eis dietim neceſſaria victui, annuatim amictui commoda ſuggerat.* Hi vt vides, cathedrales erãt. Porro quod ait Gulielmus, eam viuendi formam contra formam, & morem Anglorum introductã, non de prima viuendi forma à S. Auguſtino præſcripta intelligas, ſed de relaxata.

SExtum monaſterium Chriſti ciuitatis Londinẽ- VIII.
ſis. De hoc Matth. Pariſius ſub anno 1107. pag. 84. editionis Londinenſis. *Normannus Prior fundauit Eccleſiam Chriſti Londinenſis ſub Ordineq; ſancti Auguſtini canonicos collocauit.* Addit ibidem obijſſe Mauritium Epiſcopum Londinenſem, qui Eccleſiam ſancti Pauli fundauit.

Septimum ſanctæ Crucis Valatinæ vulgo de Valtam in Epiſcopatu Londinenſi, antea Collegiũ ſecularium clericorum. *Sed cum Henricus Secundus Rex de nece ſancti Thomæ Cantuarienſis diffamatus in expiationẽ propriæ famæ, & ſancti Martyris honorem de fundando monaſterio in honorem ipſius Martyris cogitaſſet, ac etiam votum feciſſet, parcere volens proprijs ſumptibus, exactis clericis ſecularibus, in eo canonicos regulares ſtatuit, ratus ſancto Martyri pergratum futurum, ſi illius habitum honeſtaſſet.* Polidorus Virgilius Hiſtoriæ Anglicanæ lib. 13. ſub anno 1178. Matthæus Pariſius ſub anno 1177. pag. 176. qui dicit autoritate Summi Pontificis eiectos ſeculares clericos, & regulares introductos in Vigilia Pentecoſtes Rege procurante Henrico, & præſente, & eadem die Rodulphum Ciſceſtrenſem canonicum de manu Londinenſis Epiſcopi curam Eccleſiæ prædictæ ſuſcepiſſe, ipſi tanquam Diœceſano de canonica ſubiectione ſeruanda verbis ſe obligaſſe, & fratribus cum eo introductis Priorem ab eodẽ Epiſcopo deſignatum, & in ſua ſede ſolemniter collocatum. Dedicata eſt Eccleſia anno 1242. Regio priuilegio munita 1252. quæ omnia apud eundem Matthæum Pariſienſem ſub annis eiſdem vide. Confirmata, & aucta priuilegia per Innocentium III. quæ habes lib. 1. ſuarum epiſtolarum multis in locis.

Octauum S. Mariæ de Maritonia à ciuitate Londinenſi ſeptimo ferè milliario diſtans, de cuius fundatione Polidorus Virgilius lib. 16. ſub anno 1227. *Monaſterium de Maritonia, quod diſtat à Londino ſeptem milliaribus, fundatum à Gilberto principe Normanno, qui cum Gulielmo primo in Angliã traiecerat.* Traiecit autem Gulielmus primus in Angliam anno circiter 1060. vt ex faſtis Regum Anglicorum habes. Claruit hoc Cœnobium educatione S. Thomæ Cantuarienſis Epiſcopi, & martyris ſub Roberto Priore. Geruaſius Dorobennenſis autor Quadriloqui lib. 1. c. 4. Raphaël Olinſchend. pag. 407.

NOnum Abbatia S. Mariæ apud Legeceſtriam. IX.
meminit illius Matthæus Pariſius ſub anno 1234. his verbis: *Stephanus verò de Legraue in*

Eccleſia ſanctæ Mariæ in Abbatia canonicorum apud Legeceſtriã delitans, & qui prius à clericatu ad militiam per arrogantiam confugerat, ad clericatus officium reuerſus, coronam, quam reliquerat inconſulto Epiſcopo, *reuocauit*.

Decimum. Prioratus apud S. Albanum diœceſis Herefordenſis meminit idem Matthæus ſub anno 1248. caſum lugubrem eius loci Prioris referẽs, qui dum frumenti conſertum aggerem, quem, vt inquit, vulgariter taſſum appellamus, venalem æſtimaret, agger ille nutans, & inordinatè compoſitus, ſubito corruit ſuper eum, & antequam garbæ glomeratæ ſuper ipſum diſſipari poſſent, memoratus Prior homo quidem ſimplex, & ſubſtantiæ tenuis, miſerabiliter ſuffocatus expirauit.

Vndecimum S. Bartholomæi Londinenſis. refert de hoc cœnobio præfatus autor ſub anno 1250. quod cum Archiepiſcopus Cantuarienſis Londinũ profectus, vt eius ciuitatis clericos tam ſeculares, quàm regulares viſitaret, à cathedralibus repulſam habuiſſet. *In craſtino ira adhuc tumidus, & lorica, vt perhibent, qui viderunt, indutus venit ad prioratum S. Bartholomæi, vt ibi Canonicos viſitaret, cui aduentanti, & Eccleſiam intranti occurrit Subprior cum ſolemnitate, multorum accenſione cereorum, & ſonitu campanarum. Erant autem in Capis Chorealibus valdè pretioſis, quarum pretioſiſſimã habuit Subprior memoratus, de quo ſibi exhibito honore non multum curauit Archiepiſcopus, dixitque, ſe illuc veniſſe, vt viſitaret Canonicos, &c.* & tragediam ſatis flebilem ibi loci proſequitur: nam cũ vnus canonicorum, omnium nomine, Archiepiſcopo reſpondiſſet, ipſos Epiſcopum peritum, & prudentem habere, ad quem ſpectabat, ſi opus eſſet, illos viſitare, & quod nec debebant, nec volebant in contemptum eiuſdem Epiſcopi ab alijs viſitari, idẽ Archiepiſcopus ira ſuccenſus in Subpriorem irruit, & ſuæ conditionis oblitus, ipſum ſanctum virum, religioſum, & ſacerdotem in medio Eccleſiæ exiſtentem pugno impiè in faciem, & in pectus percuſſit, & in caput impulit truculenter. & alia multa, quæ ob reuerentiam dignitatis Archiepiſcopalis reticenda exiſtimo. Subdit, idem Archiepiſcopum cum alijs canonicis regularibus ſanctæ Trinitatis agere voluiſſe, & alia multa, quæ apud illum videri poſſunt.

Duodecimum. Abbatia S. Mariæ de Crokeſtuna, in qua Rex Ioannes anno 1216. naturæ debitũ ſoluit, cuius rei euentum idem Pariſius ſub eodem anno 1216. ſic refert. *Veruntamen ſummo inde diluculo licet cum labore recedens (ſcilicet Rex Ioannes) ad Caſtellum de Lafort hoſpitaturus perrexit, vbi maxima corporis pregrauatus moleſtia, in craſtino vix ad Caſtellum de Neuuere equo vehente peruenit: quo in loco inualeſcente morbo, ab Abbate de Crokeſtana conſilium Confeſſionis, & Euchariſtiæ ſuſcepit.* & infra. *Abbas igitur Canonicorum Crokeſtoniæ peritiſſimus in medicinis, qui Medicus Regis tunc temporis extiterat, facta anatomia de corpore Regio, &c. moriturus domui de Crokeſtuna decem librarum terram contulit opulentam.*

Decimum tertium de Neuuenhã. meminit eiuſdem dictus Matthæus Pariſius ſub anno 1252. pag. 1145. & cuiuſdam Vuillelmi de Bellocampo eiuſdẽ monaſterij perſecutoris. *Qui didicerat ex vxore ſua,* inquit, *vxorius enim erat, religioſos pluſquam milites impugnare, dum iam per ſpatium duodennę Canonicos de Neuuenham inceſſanter fatigarat, durus exiſtens, & petrinus, quibus patronus debuit exiſtere.*

DEcimum quartum de Neuburgo iuxta ſyluã, X.
quæ dicitur Cucullina. Eius Priori, & canonicis ſcribit Innocentius III. lib. 2. fol. 329. confirmans eis Eccleſiam de Houingham iuxta conceſſionem C. prædeceſſoris ſui. Habuit viros præclaros, & eruditos, quorum meminerunt Pitſius de Scriptoribus Anglicanis, & Matthæus Pariſius ſub anno 1254. & 1256. nimirum Ioannem canonicũ, eiuſdem monaſterij Priorem, & Henrico tertio Regi mirificè charum, qui à canonicis Carleolenſibus, vt eum Epiſcopum eligerent, vrgentiſſimis precibus poſtulauit, nec obtinuit, & Gulielmum cognomento Paruum, qui floruit circa annum 1200. ex eodem Pitſio.

Decimum quintum Romenienſe, fundatum anno 1258. à Domino Ioanne Marſel Beuerleiæ Præpoſito, qui vt præfatus Matthæus Pariſius ſub eodem anno 1258. pag. 1294. ſcribit: *Cum eſſet Domini Regis clericus, & conſiliarius ſpecialis, vir prudens, & circumſpectus, ac diues, prudenter conſiderans, quoniam Regis gratia non eſt hæreditaria, vel proſperitas mundi ſemper duratura, vnam domum Religioſorum ſcilicet canonicorum regularium fundauit, & gratanter locupletauit iuxta* Romeniam *ad duo milliaria ſupra mare, & illam canonicis inſtaurauit.*

16. Exemplo Petri Chaceport, qui quondam domum eiuſdem Ordinis paucis retro actis diebus piè, ac fœliciter fundauerat, informatus, vt ſic per bona temporalia tranſeuntes non amitterent æterna.

Decimum ſeptimum S. Trinitatis Londinenſe. Habuit virum inſignem Riccardum Londinenſem, qui multis libris editis claruit anno Domini 1200. teſte Ioanne Pitſio de Scriptoribus Anglicanis, vbi & Catalogum operum illius ſcribit. Meminit eiuſdem monaſterij Matthæus Pariſius tum ſub anno 1250. tum ſub anno 1256.

Decimum octauum Chiechenſe, ex quo ad Cantuarienſem Archiepiſcopatum aſſumptus eſt Gulielmus anno Domini 1123. Odericus Vitalis monachus Vticenſis lib. 12. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ ſub eodem anno, vel ſub 1120. pag. 873. vbi hæc habet. *Tandem anno ab Incarnatione Domini 1123. indictione 1. Radulfus Archiepiſcopus 13. Kalend. Nouemb. Cantuariæ obijt. cui Gulielmus Gorbulienſis canonicus regularis poſt aliquot annos ſucceſſit. Ecce antiquus mos pro inuidia, qua clerici contra monachos urebantur, deprauatus fuit: Auguſtinus enim monachus, qui primus in Anglia Euangelium*

praeicauit &c. Angli monachos, quia per eos ad Deũ conuerſi ſunt, indeſinenter diligentes, honorauerunt, ipſiq; clerici reuerenter, & benignè ſibi monachos præferri gauiſi ſunt. Nunc autem mores, & leges mutatæ ſunt, & clerici vt monachos confutent, aut conculcent, clericos extollunt. Vide quæſo Lector, quàm benè cum D. Gregorio hic monachus concordet: nam S. Gregorius Auguſtino Anglorum Epiſcopo mandauit, in omnibus Eccleſijs Anglorum regulares canonicos inſtitui, qui eas vſque ad annum circiter milleſimum tenuerunt, eo tempore, vel paulò ante quidam monachi, Edgaro Rege fauente, in ſedibus Epiſcopalibus Cantuarienſi, Vuigornienſi, & Vuintonienſi ſemel conſtituti, non de vno monacho ad Epiſcopatum promouendo, ſed de omnibus canonicis ex antiquis illorum Eccleſijs, & monaſterijs turbandis ſtatim agere, Regem ſtimulare, impellere pro viribus certatim ſtuduerunt, nec ab incœptis, donec optatis potirentur, deſiſtere voluerunt. Hic verò Monachulus pro vno canonico regulari in Archiepiſcopum Cantuarienſem ſuffectо, omnes Anglos inuidentiæ, & veterum legum, & morum perturbatores, quin & monachorum conculcatores, accuſare non vereтur.

XI. Decimum nonũ Abbatiale S. Oſytæ de Chuc. habet inſigne priuilegium Innocentij III. lib. primo epiſtolarum fol. 126.

Vigeſimum S. Oſuualdi in diœceſi Gloceſtrenſi. de eius fundatione, & antiquitate Gulielmus Malbesburienſis lib. 4. de Epiſcopis Vuigornienſibus pag. 283. Priori, & Canonicis S. Oſuualdi ſcripſit Innocentius III. lib. 2. fol. 327. quibus ad exemplar C. prædeceſſoris ſui quatuor Eccleſias confirmat.

Vigeſimum primum Giſiburnenſe in Occiduis Angliæ finibus, hoſpitio S. Malachiæ Hybernorum Archiepiſcopi decoratum, vt inquit D. Bernardus in vita eiuſdem S. Malachiæ S. Percunctatus ad finem. *In ipſo*, inquit, *introitu Angliæ diuertit ad Eccleſiam Giſiburnenſem, vbi habitant viri Religioſi Canonicam degentes vitam ab antiquo familiares ei pro ſua religioſitate, & honeſtate.*

Vigeſimum ſecundum S. Mariæ de Brigdlintona in diœceſi Eboracenſi multorum bonorum hominũ ſanctitate, & doctrina illuſtrium Seminarium: nam ex hoc monaſterio prodierunt in primis Achardus eius cœnobij primùm canonicus, poſtea S. Victoris Pariſienſis Abbas, ac deinde Epiſcopus Abrincenſis, qui multa ſui præclari ingenij monimenta reliquit, apud Ioannem Pitſium de Scriptoribus Anglicanis. Creatus eſt autem Epiſcopus Abrincenſis anno 1162. ex continuatore Sigiberti ſub eodem anno, & ex hiſtoria Normandica fol. 997. ſub 1160. Georgius Riplarius vir ingenij perſpicacis, Poëta, Rethor, Mathematicus inſignis, & omnium ſcientiarum peritiſſimus, qui arctioris vitæ deſiderio ad Carmelitas, Pontificis diſpenſatione, conceſſit. hic inter alia ſui ingenij monumenta, quæ idem Pitſius recenſet, ſcripſit vitam S. Ioannis Brigdlintoni lib. 1. Gregorius quoque Hortumbrenſis muſicus peritiſſimus, & Chori præcentor, ſed & in ſacris literis apprimè verſatus, quemadmodum illius ſcripta indicant, quorum meminit idem Pitſius, ac demum ſanctus Ioannes de Brigdlintona nuncupatus, & illius monaſterij Abbas, vir eximiæ tum eruditionis, tum ſanctitatis, qui in ſuis contemplationibus exthaſes mirabiles patiens, arcanas viſiones habuiſſe perhibetur, & de futuris teuelationes, quibus homines terrens, à vitijs reuocabat, qui tandem multis ſanctitatis indicijs euidentiſſimis relictis, anno 1379. ſub Riccardo ſecundo ad cœleſtem patriã migrauit, in Sanctorum numerum relatus. Scripſerunt eius vitam Georgius, ſiue Ioannes Riplarius eius monaſterij primùm Canonicus, poſtea Carmelita, & ex Italis Auguſtinus noſter Ticinenſis, ſed diminutam, & cum errorum admixtione, vt qui veras hiſtorias Anglicanas non habuit, inter quos ille notandus, quod ſub anno 1412. illius obitum reponit.

Vigeſimum tertium Eſſibienſe in occiduis Angliæ regionibus. Meminit Pitſius de Scriptoribus Anglicanis in Alexandro Eſſibienſis monaſterij Priore Chronographo, quem virum magnæ integritatis, & lectionis commendat, cuiuſque multa præclara ingenij monumenta in Catalogo Scriptorum Anglicorum refert, atq; illum floruiſſe circa annum 1220. XII.

Vigeſimum quartum Oxonienſe S. Auguſtini, cuius inter alios alumnus, & profeſſus extitit Alexander cognomento Necham, qui multa commentaria in varios libros diuinarum Scripturarum elaborauit, quorum meminerunt Sixtus Senenſis in Bibliotheca, & Pitſius de Scriptoribus Anglicanis, floruit autem anno 1215. quo tempore ipſius monaſterij Abbas eſt renunciatus.

Vigeſimum quintum Langtonienſe apud Claudioceſtriam, cui præfuit inſignis Abbas nomine Clemens Claudioceſtrenſis circa annum 1170. Pitſio tradente in eodem libro, in quo varia eiuſdẽ viri ſcripta numerat, necnon Gulielmus Langtonienſis ab eodem monaſterio, cuius Abbatiam moderatus eſt, ita cognominatus, & inter Scriptores Anglicanos ab eodem Pitſio relatus ſub an. 1230.

Vigeſimum ſextum Leicenſtrenſe item Abbatiale, cui præfuit Gilbertus Foliotus, vir prudens, & inſigniter doctus primùm eiuſdem monaſterij Abbas, poſtea Herefordenſis, deinde Londinenſis Epiſcopus, & ſemel, omni laude dignus, hoc excepto, quod Henrico II. Regi contra D. Thomam Cantuarienſem Epiſcopum, adhæſit, & ſcripſit pro cauſa Regis ad Alexandrum Tertium, & alia, quæ refert Pitſius libro ſæpe memorato. vixit circa annum 1177. Philippus item Repingtonus in eodem monaſterio literis claruit anno 1410.

Vigeſimum ſeptimum Oxonienſe de Oſnei nuncupatum, cuius fuiſſe Canonicos Gualterum Bakerum, qui ſcripſit hiſtoriam de Vita, & morte Regis Eduardi II. & claruit anno 1320. necnon Thomam Vuiccium, qui ſcripſit hiſtoriam rerum Anglicarum à principio Regni Gulielmi primi vſque ad Eduar-

Eduardum primum, & Catalogum Abbatum ſui monaſterij,& floruit circa annum 1290.teſtatur in eodem lib.Pitſius.

Vigeſimum octauum Liſburnenſe,quod B.Brius in Ciuitate Eboracenſi ad Theſim fluuium ædificauit,ex eodem Pitſio.

Vigeſimum nonum Chricheſlacenſe apud oppidum Valſingamum Comitatus Norfolcenſis,præfuit huic monaſterio Richardus Crickeſladenſis, vir ſanctitatis opinione, & ſingulari doctrina celebris,prout illius ſcripta teſtantur à Pitſio notata, qui ait illum floruiſſe circa ann. 1310.

Trigeſimum ſancti Auguſtini Græcoladenſe, id eſt, in oppido Græcolada nuncupato, cuius meminit idem Pitſius in Roberto Canuto, qui floruit anno 1170. quem eiuſdem monaſterij collegio adſcribit.

Trigeſimum primum s. Fridiſuidæ apud Oxoniam. Prioratus, cuius fuit Prior idem Robertus Canutus,eodem Pitſio ibi loci referente.

Trigeſimum ſecũdum Plintonienſe in Deuonia, cuius canonicus fuit Robertus Plintonus à loco, in quo regulam canonicam fuerat profeſſus,ita cognominatus, qui poſtea ad Archidiaconatum Totneſij euectus, feruens, & frequens verbi Dei ad populum prædicator euaſit. Claruit circa annum 1320.ex Pitſio.

Trigeſimũ tertiũ Vuarotrenſe apud Caſtrum Cago Diœceſis Eboracenſis ex eodem Pitſio,qui Stephanum Eitonum eius monaſterij canonicum poſt Lælandum multis commendat, quem circa annum 1320.floruiſſe commemorat.

Trigeſimum quartum Oſtiey nuncupatum ordinis s. Auguſtini in Diœceſi Cantuarienſi, ex libro Taxarum Apoſtolicarum.

Trigeſimum quintum Prioratus de Noſtad,ſiue de Holſtat Eboracenſis Diœceſis. Huius Priori, & canonicis ſcribit Innocentius Tertius lib. 2. pag. 327. confirmans eis quatuor Eccleſias à B. Eboracenſi Archiepiſcopo eidem monaſterio vnitas.

Trigeſimum ſextum ſancti Andreæ Ciſtrotonenſe in Elienſe, ſiue potius Vellenſe Diœceſi, per Regem Henricum Tertium monaſterio ſancti Andreæ apud Inſubres vnitum,quod Cardinalis Gualla de Bicherijs canonicis regularibus ex pecunijs ſibi ab eodem Henrico Tertio collatis in expiationem necis beati Thomæ martyris fundauit, & dotauit. vnionem probauit Summus Pontifex. meminit dictæ vnionis,& confirmationis Gregorius Nonus in priuilegio,quod Abbati s. Andreæ Vercellenſi, & eius canonicis conceſſit anno 1227. & ſui Pontificatus primo. Suſpicor iſtud non fuiſſe collegium formatum.

Etſi verò ſupradictorum monaſteriorum nõ omnes fundationes teneamus, vero nihilominus cõſentaneum eſt, pleraq; illorum fuiſſe vetuſtiſſima ſaltem ante annos quingentos: nam circa annum 1069. monaſteria canonicorum in Anglia renouata, Odericus Vitalis Vticenſis lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ fol. 517.adnotauit.

Demum non omittendum, quod notat Pitſius pag.252.ex Lælando, Gilbertum quemdam natione Anglum,patria Lincolnienſem, ex oppido Sempingam,parentibus ex equeſtri ordine progenitum, diuinæ gloriæ,ſanctæq; religionis zelatorem feruentiſſimum, cum beati Auguſtini Regulam inter canonicos paulatim neglectum iri animaduertiſſet, nec tam accuratè obſeruari, quemadmodum ipſe cupierat, anno Domini 1148. quandam ordinis canonici reformationem aggreſſum, cuius reformationis cultores à fundatore Gilbertini ſunt vocati: eiuſq; laboribus Deum ita benedixiſſe,hominiq; tã lõgam vitam tribuiſſe,vt ipſe adhuc in viuis agens, viderit in tredecim monaſterijs à ſe inſtitutis monachos ſeptingentos, & ſanctimoniales plus minus mille centum.

Cum ſupradicta ex varijs autoribus hinc inde conquiſita in vnum collegiſſem,peruenit ad manus meas volumen Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Anglicanæ, Autore Nicolao Harpsfeldio Archidiacono Cantuarienſi recens editum, cum adiuncto Catalogo monaſteriorum, & ſacrarum ædium tempore Henrici Regis Angliæ Octaui in Anglia exiſtentium, opera Ioãnis Speed Scriptoris Anglici collecto. ex quo ſequentem monaſteriorum canonici ordinis partialem Catalogum colligendum curaui, totidẽ verbis ab ipſomet autore depromptum. Circa quem notandum, ipſos canonicos regulares non vno, ſed multiplici nomine in eodem Catalogo notari: nam aliquando votantur canonici regulares, aliquãdo canonici Auguſtiniani,aliquãdo canonici albi, quãdoq; nigri,quòd duplici habitu in Anglia, ſicut etiam in Gallijs,Germania, & alijs prouincijs idem canonici vterentur, aliqui albo, aliqui nigro. ſed nihil intereſt:omnes enim canonicos regulares, non ſeculares extitiſſe,duplex nota declarat.Prima titulus monaſterij, vel Prioratus locis inditus. Secunda quòd quando Autor canonicorum ſecularium meminit,conceptis verbis ſeculares exprimit, Notantur autem ipſa monaſteria ſecundum ordinem Ciuitatum,vel Epiſcopatuum, in quibus conſiſtebant,hoc pacto videlicet.

In Comitatu Bedfordiæ, vulgo Bedford-Shire.

Buſhemedi,aliàs Biſſemedi. Fundator.Hugo de bello campo,& Rogerius frater eius. Prioratus. canonici Auguſtiniani.

Caldeuuelliæ Titulus. Ioannis Baptiſtæ.Fundator Dominicus Latimers, alij Ioan. de Byddyſley. Prioratus. canonici Auguſtiniani.

Chickſandiæ Tituli s. Mariæ. Fundator Paganus de bello campo. Prioratus Virginum. canonicæ albæ.

Dunſtablij Tituli s. Petri. Fundator Henricus primus Rex.Prioratus. canonici nigri.

Neuuenhamiæ. Fundatrix vxor Pagani de Beauchamp. nomine Roiſia. Prioratus. canonici Auguſtiniani.

In Comitatu Bercheriæ, vulgo Barke-Shire.

Biſtlehami nunc Bishami, Tituli Chriſti & B. Virginis. Fundator Gulielmus montis acuti primus Comes Salisburienſis A. 15. Eduuardi IIII. Regis monaſterium. canonici.

In Comitatu Buckinghamiæ, vulgo Buckinghamſhire.

Lauedeni, tituli s. Mariæ, Fundator Ioannes de Bedon. monaſterium. albi canonici.

Luffeldi, tituli s. Mariæ, Fundator Robertus Comes Leiceſtriæ. monaſterium. albi canonici.

Miſſendeni tituli s. Mariæ. Fundator D'Oiles ſiue Doily. monaſterium. nigri canonici.

Noteleyæ tituli s. Mariæ. Fundator VValterus Giffard Comes Buckinghamiæ anno Domini 1124. monaſterium. nigri canonici.

Paretrenduni. Prioratus. nigri canonici.

In Comitatu Cantabrigiæ vulgo Cambridgeshire.

Cantabrigiæ. Prioratus. Canonici.

Cantabrigiæ Collegia.

Barnvvelliæ tituli s. Andreæ s. Aegidij. Fundator Paganus Peuerell Vexillifer Roberti Ducis Normanniæ in bello ſacro tempore Henrici primi Regis. Prioratus. nigri canonici.

S. Emundi. Fundator Canutus Rex. Prioratus. albi canonici.

Fordhami. Fundator Henricus Den vel Deus. Prioratus. Gilbertini fratres.

Marmoundij. Prioratus. Canonici.

Suuaueſeye. Fundator Alanus la Zouch frater Rohaim Vice Comitis minoris Britanniæ. nigri canonici.

In Comitatu Cantiæ, vulgo Kent.

Beighami tituli s. Mariæ. Fundatores Maiores Thomæ Sakuile, alij Robertus Normham Eques. Prioratus. albi canonici.

Belſintoni, vel Bilſingtoni tituli s. Mariæ. Fundator Ioannes Maunſell. Præpoſitus Beuerlacenſis pro Henrico III. Rege, & Eleonora eius vxore. Prioratus. nigri Canonici.

Bradeſokiæ tituli s. Radegundis. Fundator Hugo primus Abbas. monaſterium. albi canonici.

Iuxta Cantuariam tituli s. Gregorij, vel s. Georgij. Fundator Louufranus ibidem Archiepiſcopus. Prioratus. nigri canonici.

Combeuuelliæ tituli s. Mariæ Magdalenæ. monaſterium. nigri canonici.

Eaſtbridgiæ. Fundator Henricus I. dedit pro Gulielmo patre quidquid. Robertus Brus dederat Eccleſiæ de Elteburch, & fratribus ibidem regularibus. Hoſpitium pauperum.

Landon tituli s. Thomæ martyris. monaſterium. nigri canonici.

Leedeſiæ tituli s. Nicolai. Fundator Robertus Cremecuer. Prioratus. nigri canonici Auguſtiniani.

Leſneſiæ ad Thamiſim tituli s. Auguſtini; vel s. Thomæ martyris. Fundator Riccardus de Lucie ſummus Angliæ Iuſticiarius anno Domini 1179. Prioratus. nigri canonici.

Rocheſtriæ tituli s. Andreæ. Fundator Gundulfus Epiſcopus Normannus anno Domini 1080. monaſterium. nigri canonici.

Tunbridgæ tituli s. Mariæ Magdalenæ. Fundator Riccardus Clare Comes Gloceſtriæ. Prioratus. nigri canonici.

In Carliolo, vulgo Carlioli.

Carlioli in Cumberlandia tituli s. Mariæ. Fundator Domini Regis progenitor. Prioratus, de quo dictum eſt ſupra.

In Comitatu Ceſtriæ, vulgo Cheshire.

Birkeheadæ tituli s. Iacobi. Fundator Comitis Derbiæ anteceſſor. monaſterium. canonici nigri.

Ceſtriæ tituli s. Mariæ, Fundator Domini Regis progenitor. monaſterium. nigri canonici.

In Comitatu Cornubiæ, vulgo Cornuuall.

Bodmini tituli s. Petri. Fundator primũ Athelſtanus Rex, inde Gulielmus VVaruuaſt Exceſtriæ Epiſcopus, & confirmatum à Ioanne Rege. monaſterium. nigri canonici.

Bouariæ s. Petroci. Fundator Rex Athelſtanus. monaſterium. nigri canonici.

Launceſtoni tituli s. Stephani. Fundator Reginaldus Comes Cornuualliæ anno Domini 1150. monaſterium. nigri canonici Auguſtiniani.

In Comitatu Derbiæ vulgo Darby-shire.

Bello-Capite tituli s. Thomæ. Fundator Robertus filius Ranulphi Domini de Alfreton ibidem canonicus. monaſterium.

Derbiæ tituli s. Iacobi. Fundator Domini Regis progenitor. Cella. nigri canonici.

Derelegiæ, vel Darleighiæ tituli B. Mariæ. monaſterium. nigri canonici.

Repingdoni, alias Repdoni tituli s. Mariæ. Fundator Domini Regis progenitor, alij Aimerus de Valentia, & Randulphus Comes Ceſtriæ. monaſterium. nigri canonici.

In Comitatu Deuoniæ, vulgo Deuon-shire.

Berdleſthoni Prioratus. nigri canonici.

Cliuiæ tit. s. Mariæ Magdalenæ. Fundator Almarius Comes Cornubiæ. monaſteriũ. nigri canonici.

Cuichæ tituli s. Andreæ. monaſterium. nigri monachi.

Hartlandiæ tituli s. Necani martyris. Fundatrix Githa vxor Gooduuini, Riccardus Pictauienſis Archidiaconus, & Gaufridus de Dinan ſenior, & Oliuerius eius frater benefactores. monaſterium. nigri canonici.

Plimptoni tituli s. Petri s. Pauli. Fundator Balduuinus de Reduers Comes Deuoniæ, & Dominus de Inſula tempore Henrici III. Regis. Prioratus. nigri canonici Auguſtiniani.

Tauiſtockiæ tituli s. Mariæ, s. Burienæ, Fundator Ordolphus filius Ordgari Comes Deuoniæ anno Domini 961. monaſterium. nigri monachi Auguſtiniani.

Torræ tituli s. Saluatoris. Fundator Gulielmus de Brieuuet. monaſterium. albi canonici Auguſtiniani.

Eboraci vulgo Yorke-shire.

Beuerleyæ Eccleſia Collegiata tituli s. Ioannis. Fundator Ioannes Eboracenſis Archiepiſcopus, & reſtaurator Athelſtanus Rex anno 629. primùm monachi, poſtea canonici.

Bridlingtoni tituli s. Mariæ. Fundator Gualterus de Gaunt, & Iordanus Paganell. circa Regnum Conqueſtoris. monaſterium. canonici regulares.

Draxiæ, Fundator Gulielmus Painel anteceſſor Marmaduci Conſtabilis. Prioratus. canonici.

Eboraci tituli s. Trinitatis. Fundator Domus canonicorum à Conqueſtore euerſa, ſed à Radulpho Painel reſtaurata pro monachis. monaſterium. nigri monachi.

Kirkehami Fundator Vualterus Eſpec. anno Domini 1122. Auguſtiniani. vide ſup.

Mertoni, vel Martoni. Fundatrix Catharina de Brouumere. Prioratus.

Neuuburgi. Fundator Robertus Mouubray anno Domini 1127. Prioratus. canonici Auguſtiniani.

Noſtelli tituli s. Oſuualdi. Fundator primum Robertus Lacy Comes Lincolniæ poſtea reædificauit A. Henrico I. Regi à ſacra confeſſione. monaſterium. canonici.

Sempringhamiæ tituli s. Gilberti, & s. Mariæ Vuotton. Fundator s. Gilbertus auctor ordinis, & Agnes de Cheſter. monaſterium. Gilbertini.

Vuarteri tituli s. Iacobi. Fundator Galfridus Trusbut Eques, & Gulielmus Roſſe de Hamela circa tempora Henrici I. Regis. Prioratus. nigri canonici Auguſtiniani.

Vuattoni, Fundator Euſtachius Fitz Ioãnis Monoculi, regnante Stephano. monaſterium. albi canonici. & moniales.

Vuychamæ, Fundatores Regis maiores. monaſterium. albi canonici. & moniales.

In Eſſexia vulgo Eſſex.

Chichæ tituli s. Petri, s. Oſithæ. Fundator Riccardus Epiſcopus Londinenſis anno Domini 1120. monaſterium. nigri canonici.

Colceſtriæ tituli s. Ioannis Baptiſtæ. Fundator Eudo Dapifer Henrici I. monaſterium. nigri canonici.

Dummouuæ tituli s. Mariæ. Fundatrix Iuga nobilis Domina anno Domini 1111. Prioratus. nigri canonici.

Gingæ atteſtone. Prioratus. nigri canonici.

S. Oſithæ. Fundator Riccardus Epiſcopus Londinenſis anno Domini 1520. monaſterium. canonici regulares.

Stratford Langthornæ, tituli s. Mariæ. Fundator Gulielmus Mountfitchet primùm. deinde Riccardus II. Rex anno Regni 20. monaſterium.

In Comitatu Gloceſtria vulgo Gloceſter-shire.

Brunfeildiæ. Prioratus. canonici.

Cirenceſtriæ tituli s. Mariæ. Fundatores primùm Saxones, inde Henricus I. Rex. monaſterium. nigri canonici.

Gloceſtriæ. Fundator Athelſtanus Rex. canonici Auguſtiniani.

Iuxta Gloceſtriam, tituli s. Oſuualdi, Fundatrix Egelfleda filia Elfredi Regis prima fundatrix anno Domini 910. Prioratus. nigri canonici. alij fratres Prædicatores.

Lanthoniæ prope Gloceſtriam tituli s. Mariæ. Fundator Milo Comes Herefordiæ. Prioratus. nigri canonici Auguſtiniani.

In Comitatu Hamptoniæ vulgo Hamp-shire.

Bromeræ tituli s. Trinitatis s. Mariæ s. Michaëlis. Fundator Balduinus Comes de Reduerijs, & Deuoniæ. Prioratus. nigri canonici.

Mottisfonte tituli s. Trinitatis. Fundatores Ranulphus Flammardus Epiſcopus Dunelmenſis, Riccardus de Riparijs Comes Deuoniæ, & Gulielmus de Bruere tempore Gulielmi Rufi. Prioratus. nigri canonici, vel Auguſtiniani de Berton.

Iuxta Southamptoniam tituli s. Dionyſij. Fundator Riccardus I. Rex dictus Cor-leonis anno 1179. Prioratus. nigri canonici.

Southuuikæ tituli s. Mariæ. Fũdatores Gulielmus Pontlarge ſiue Pont-le-arch, & Gulielmus Danys Normanni. Item Gulielmus de Ponteys benefactor. Prioratus. canonici regulares.

In Comitatu Hertfordia, vulgo Hertford-shire.

Mirdiallæ tituli s. Mariæ. Prioratus. nigri canonici.

Vuymondleyæ. Fundator Riccardus Argenten. Prioratus. canonici.

In Comitatu Hũtingdoniæ vulgo Huntingdon-shire.

Huntingdoniæ tituli s. Mariæ. Fundator Euſtachius

chius Louetot. Prioratus. nigri canonici Auguſtiniani.

Stoneleyæ, Fundator Mandeuuill. Comes Eſſexiæ. Prioratus. nigri canonici Auguſtiniani.

In Comitatu Leceſtriæ, vulgo Leiceſter-ſhire.

Bredoni Cella annexa D. Oſuualdi. Fundator Domini Regis progenitor, alij Almarus Comes Cornubiæ. monaſterium. nigri canonici.

Calæ. Prioratus. nigri canonici.

Laundæ. Fundator Riccardus Baſlec diœceſis Lincolnienſis. monaſterium. nigri canonici.

Vuereuuerdoni. monaſterium. nigri canonici.

In Comitatu Lincolniæ, vulgo Lincolne-ſhire.

Aluinghami tituli s. Mariæ. Fundator Antonius de Bec. Epiſcopus Dunelmenſis, & Patriarcha Ieroſolimitanus. Prioratus. albi canonici, & moniales Gilbertinæ.

Bolingtoni tituli s. Mariæ. monaſterium. albi canonici, & moniales Gilbertinæ.

Brunnæ. nigri canonici.

Cateleyæ, vel Catlini tituli s. Mariæ. Fundator Ioannes Spaule Armiger. monaſterium. albi canonici, & moniales Gilbertinæ.

Elshamæ. Fundator Gulielmus Dyue. Prioratus. nigri canonici.

Grimmesbiæ tituli s. Auguſtini, & s. Toloſſ. Fundator Domini Regis progenitor. nigri canonici.

Hauerholmæ tituli s. Mariæ. Fundator Alexander Epiſcopus Lincolnienſis. monaſterium. albi canonici, & moniales Gilbertinæ.

Lincolniæ Epiſcopatus tituli s. Mariæ. monaſterium. canonici ſeculares.

Iuxta Lincolniam tituli s. Catharinæ. Fundator Robertus de Caneto Epiſcopus Lincolnienſis. Prioratus. Gilbertini.

Neuvvhouſiæ tituli s. Martialis. Fundator Petrus de Gaulia. albi canonici, & prima domus ordinis Præmonſtratenſium in Anglia.

Nevvnersbiæ, vel Nun-ormesbiæ. Prioratus. albi canonici, & virgines Gilbertinæ.

Nevvſtediæ iuxta Stanfordiam. monaſterium. Gilbertini.

Notani, vel Noctoni Parke tituli s. Mariæ Magdalenæ. Fundator Robertus Darcie. monaſterium. nigri canonici.

Nun cottoni tituli s. Mariæ. Prioratus. albi canonici, & moniales Oxeneyeſiæ. nigri canonici.

Sempringhamiæ tituli s. Gilberti. Fũdator s. Gilbertus fundator dicti ordinis. monaſterium. albi canonici, & moniales Gilbertinæ.

Sixleæ tituli s. Mariæ. albi canonici, & moniales.

Stixvvoldæ, vel Stixvvellæ tituli s. Mariæ. Fundatrix Lucia prima Comitiſſa de Percha. monaſterium. albi canonici, & moniales.

Suuinsheda in Hollandia tituli s. Mariæ, Fundator Robertus Griſleius miles. monaſterium. albi canonici.

Sixhillæ. Prioratus. Gilbertini.

Toringtoni tituli s. Mariæ. Fundator Gulielmus de Arundel. nigri canonici.

Torkeſeiæ. Prioratus. nigri canonici.

Tupholmiæ tituli s. Mariæ. Fundator Alanus Neuill. monaſterium. albi canonici.

In Middleſexia, vulgo Middleſex, Londini intra mœnia.

In Gay-ſpurlane Elſing Spitthle. Fundator Gulielmus Elſing Ciuis Londinenſis anno Domini 1329. anno 3. Eduuardi III. Hoſpitium pauperum. canonici regulares. alij centum cæci.

Iuxta Aldgate Eccleſia Chriſti tituli s. Trinitatis. Fundatrix Mathildis vxor Henrici I. Regis anno Domini 1108. Prioratus. nigri canonici, vel canonici regulares.

Londini extra mœnia in ſuburbijs.

VVeſtmonaſterij iuxta Charing Croſſe Cella annexa Dominæ noſtræ de Runciaualle in Nauarra tituli s. Mariæ. Fundatrix anno 15. Eduuardi Quarti.

In Flecte-ſtreete tituli s. Bartholomæi. Fundator Henricus Rex Angliæ primus fundauit eccleſiã, poſtea Raherus primus ibidem Prior anno Domini 1102. monaſterium. nigri, vel regulares canonici.

Extra Biſhopſgate nouum hoſpitale tituli Beatę Mariæ. Fundator VValterus Brune, & Roiſia vxor eius anno Domini 1235. Prioratus. canonici regulares.

Norfolciæ vulgo Norfolke.

Bokenhamiæ, aliàs Bukkenhamiæ tituli s. Iacobi. Prioratus. nigri canonici.

Budhamiæ tituli s. Mariæ. nigri canonici.

Hemptoni, vel Homptoni tituli Dominæ noſtræ, & s. Stephani. Fundator Riccardus VVard hic canonicus. Prioratus.

Mamoundæ, Virgines moniales Gilbertinæ.

Peneneyæ, & VVormegayæ tituli s. Mariæ Magdalenæ. Fundator Reginaldus de VVarenna. monaſterium. nigri canonici.

Shuldehamiæ tituli s. Crucis, & s. Mariæ. Prioratus. moniales albæ Gilbertinæ.

Thettordiæ tituli s. Mariæ, & s. Ioannis. Fundator Rogerus Bigod Comes Norfolcię. Prioratus. nigri canonici.

VVeſtacreæ tituli s. Mariæ, & omnium Sanctorum. Prioratus. nigri canonici.

VVeſtdcrehamæ. monaſterium. albi canonici.

VVirhamiæ tituli D. VVinevvaldi. Prioratus. nigri canonici de Martiall.

In Comitatu Northamptoniæ vulgo Northampton-ſhire.

Cachumi tituli s. Petri s. Pauli. Fundatores Gulielmus Knovvles, Hugo Avvreſey miles. Prioratus. nigri canonici.

Northamptoniæ tituli s. Iacobi. monaſterium. nigri canonici.

S. Dauidis tituli s. Trinitatis, & s. Mariæ. Prioratus. nigri canonici.

In Comitatu Nottinghamiæ vulgo Nottingham-ſhire.

Thurgattoni tituli s. Petri. Fundator Radulphus Denicour, confirmauit Rex. Prioratus. nigri canon.

VVelbecke tituli s. Iacobi. Fundatores anteceſſor Epiſcopi Elienſis Thomas de Cukenay, vel Cokeney. monaſterium. nigri canonici.

VVorkeſopæ tituli s. Mariæ de Radford. Fundatores Gulielmus Loueto, & anteceſſores Comitis Salopiæ. monaſterium. nigri canonici.

In Comitatu Oxonienſi vulgo Oxford-ſhire.

Brockeleæ tituli s. Mariæ. Prioratus. nigri canonici.

Dorcheſtriæ tituli ss. Petri, & Pauli. Fundator Birinus Apoſtolus VVeſt-Saxonum, & mox Nicolaus Huntetcombe hæres Gulielmi Huntercombe. monaſterium. nigri canonici.

Nortoni. Fundator Domini Regis progenitor, Reginaldus Comes Bononienſis dedit iugera centum, & octo cum dimidio Riccardus Sergeaux. Prioratus. nigri canonici.

Oxonij tituli s. Frideſvvidæ. Fundatrix Frideſvvida filia Algari, reſtaurauit Ethelredus Rex, & Domini Regis progenitores. Prioratus. moniales, inde nigri canonici.

Oxonij tituli s. Mariæ Oſneyenſis. Fundator Robertus filius nigelli fratris Roberty D'oily Normanni anno Domini 1129. monaſterium. nigri canonici.

Collegia Oxonij.

Saucombæ tituli s. Mariæ. Prioratus. nigri canonici.

VVroxtoni tituli s. Mariæ. Fundator magiſter Michaël Bylet pro Hermæo Bylet patre ſuo, & confirmauit Rex Ioannes. Prioratus. canonici.

In Comitatu Salopiæ vulgo Shrop-ſhire.

Haughmondiæ tituli s. Mariæ, & s. Ioan. Euangeliſtæ. Fundator Gulielmus Fitz-Alane. monaſterium. albi canonici.

Lyleshulli. Fundator Beaumeiſorum familia. monaſterium. nigri canonici.

VVigmoriæ. Fundator Hugo de mortuo-mari anno Domini 1172. monaſterium. albi canonici.

In Comitatu Somerſetenſi vulgo Somerſet-ſhire.

Briſtolij tituli s. Auguſtini. Fundator Rex Henricus II. & Dominus Robertus filius Hardingi filij Regis Dennemarchiæ, Henricus VIII. Rex mutauit in Eccleſiam Cathedralem. monaſterium. nigri canonici Victorini.

Keynshamiæ tituli s. Mariæ. Fundator Gulielmus Dux Gloceſtriæ. monaſterium. nigri canonici.

VVellijs vulgo VVels tituli s. Ioannis Baptiſtæ, vel s. Andreæ. Fundator Rex Ina, Eccleſiam, & Collegium extruxit Rex Kinevvolphus, amplis dotauit poſſeſſionibus anno 776. Rex Eduardus ſenior, Epiſcopalem ſedem conſtituit Robertus, & Iocellinus Epiſcopi, & Radulphus Salopienſis. monaſterium. ſeculares canonici. quos ex regularibus ſeculares factos monſtrat nomen monaſterij.

In Comitatu Staffordiæ vulgo Stafford-ſhire.

Lichfeildæ Eccleſia Cathedralis. Fundator Oſvvinus Rex Northumbriæ, Epiſcopalem ſedem conſtituit, Adrianus verò Papa Archiepiſcopalem. Griſæi fratres, & poſtea canonici.

Staffordiæ tituli s. Thomæ martyris. Fundarotes Radulphus Comes Staffordiæ, & Riccardus Epiſcopus Ceſtrenſis. Prioratus. nigri canonici, & Auguſtiniani.

Stonæ tituli s. Vvolphadi. Fundator Radulphus Comes Staffordiæ. Prioratus. nigri canonici.

Trenthæ. Fundator Radulphus Comes Ceſtriæ. Prioratus. canonici.

Suffolciæ vulgo Suffolke.

Briſetæ tituli s. Leonardi. Prioratus. nigri canonici.

Burleyæ tituli s. Mariæ. Fundator Radulphus de Glanuill. Prioratus. nigri canonici.

Heringfletæ tituli s. Olauij. Fundatot Rogerus filius Osberti. monaſterium. canonici regulares.

Ipſvvici tituli s. Trinitatis. Fundatores Norman, & Ioannes de Oxenford. Prioratus. nigri canonici.

Ipſvvici tituli ss. Petri, & Pauli. Fundator Cardinalis VVolſæus. Sed ante eum Thomas de Lacy, & Alicia vxor ipſius. monaſterium. nigri canonici.

Surreiæ vulgo Surrey.

Martoni tit. s. Mariæ. Fundator Rex Henricus I. anno Domini 1117. Prioratus. nigri canonici.

Southvvarkiæ rituli s. Mariæ Virginis de Ouerey. Fundatrix primùm Suuerhena nobilis fœmina, deinde puella nomine Maria, & tandem poſuit canonicis in collegium Gulielmus Pont del Arche anno 1016. monaſterium. nigri canonici.

Suſſexiæ vulgo Suſſex.

Haſtingliæ tituli s. Trinitatis. Fundator Ioannes

Pelham Miles, quando poſſeſſiones eorum maris inundatio ſubmerſerat. Prioratus. nigri canonici.

Michelhamiæ tituli S. Mariæ Magdalenæ. Prioratus. nigri canonici Auguſtiniani.

Oceehamiæ rit. S. Laurētij. Prioratus. albi canon.

Tortingi tituli s. Mariæ Magdalenæ. Prioratus. nigri canonici.

In Comitatu VVaruuicbiæ vulgo VVaruuick-ſhire.

Kenelvvorthæ. Fundator Galfridus Clinton à cubiculis Henrici I. Regis. monaſterium. nigri canonici.

Studeleyæ. Prioratus. nigri canonici.

VVarvvichiæ. Fundator Petrus de Mountford. Prioratus. canonici nigri.

In Comitatu VVigorniæ vulgo VVorceſter-ſhire.

Elnecestriæ. Prioratus. nigri canonici.

In Comitatu VVilconienſi vulgo VVilt-ſhire.

Bromhoriæ, vel Bromoriæ tituli S. Mariæ, & S. Michaëlis. Fundator Balduinus Comes de Riuers, & Deuoniæ. Prioratus. canonici nigri.

Brioptunæ tituli s. Mariæ Magdalenæ. Prioratus. canonici nigri.

Edoroſiæ. Fundatores Henricus II. & poſtea Henricus III. Reges. Prioratus. canonici nigri.

Marlebørgi tituli s. Margaritæ. Fundator Edmundus Comes Cornubiæ. Prioratus. canonici.

Caput trigeſimumoctauum.

De antiquis, & recentioribus Canonicorum Regularium Eccleſijs, & Monaſterijs in Belgio conſiſtentibus.

1. DE Fridelino, Chiliano, Bertuino, Rumoldo, Sicinenſis, Albiniacenſis, Malonienſis, & Mechliniāſis Collegiorum primis fundatoribus, & alijs ſanctiſſimis viris, beati Patricij Hybernenſium Apoſtoli diſcipulis, ferunt dictarum Eccleſiarum tabularia, & Chronica vetuſtiſſima, quæ referunt Ioannes Molanus, Aubertus Miræus, & alij recentiores, eos ad Euangelium Chriſti prædicandum in Gallias, & in Belgium profectos, multa ibi monaſteria canonicorum erexiſſe, clericisq; probatiſſimis repleuiſſe, ac in eiſdem fine ſanctiſſimo tandem quieuiſſe. Quam ob cauſam non deerunt forſan, qui primam canonicorum regularium apud Belgas fundationem in prædictos D. Patricij diſcipulos referendam putēt. Verùm longè antiquiorem euincent Cathedrales per B. Remigium circa annum 470. ſub regula canonica in eiſdem Prouincijs inſtitutæ, de quibus mox dicemus, vt ea, quæ de B. Materno Petri Apoſtoli diſcipulo primo illarum Gentiū Apoſtolo, necnon de Eccleſijs per illum inſtitutis à nonnullis traduntur, omittamus, ne ipſam canonici Ordinis originem antiquiorem, quàm par ſit, expiſcari velle videamur.

Eccleſias Cathedrales, & monaſteria canonicorū regularium ab antiquis, vel etiam noſtris temporibus in Belgio exiſtentia, quæ autor Chronicæ Cameracenſis ſexcentis fere annis antiquior, necnon etiam Chronicæ Capituli, ſeu congregationis Vuindeſimēſis, Heriberti Roſueydi è Societate Ieſu Theologi opera, & diligentia nunc primum in lucē editæ, Ioannes quoque Molanus Theologus Louanienſis, & Aubertus Miræus canonicus Antuerpienſis S. R. E. Protonotarius, ambo de Ordine canonico optimè meriti præbuerunt, hic fideliter, & totidem ferè verbis ab illis accepta, ordine tamen alphabetico, non quidem iuxta ſeriem Prouincialis Romani, quod ob nouam multarum Cathedralium acceſſionem, & erectionem, totum pene eſt immutatum, ſed iuxta nomina locorum, in quibus ipſa monaſteria reperiuntur, deſcribam.

Attrebatenſis metropolitana in Arteſia S. Mariꝰ nuncupata à prima fundatione fuit regularis. fundator S. Vedaſtus ſiue S. Remigius Remenſium Archiepiſcopus ſub Rege Clodoueo. Chronicon Cameracenſe, ſiue Attrebatenſe anno 1040. ad Gerardum primum Cameracenſium, & Attrebatenſium tunc vnitarum Archiepiſcopum lib. 1. ex nomine S. Remigij in ſuo teſtamento. *Eccleſia*, inquit, *Attrebatenſi, cui Deo autore, Vedaſtum fratrem meū chariſſimum Epiſcopum conſecraui, ex dono iam dicti Principis, ſcilicet Ludouici, quem de ſacro fon.e ſuſcepi, villas duas in ſtipendijs clericorum delegaui, hortos videlicet, & Sabucetum.* Eos autem clericos fuiſſe, quos poſteri canonicos regulares vocauerūt, conuincit nomen monaſterij, cuius in eodem Chronico Molano lib. 1. de Canonicis cap. 12. tradente, mentio habetur. De hac Molanus ibid. & in Natalibus SS. Belgij ſub die 6. Febr. pag. mihi 30. Miræus de Collegijs canonic. ſecul. c. 10. Porro quod addit Molanus, ex vſitata quorundā locutione omnia canonica collegia olim dicta eſſe monaſteria, falſum omnino eſt, & ex alio falſo principio deductum, quod ab antiquo tempore non eſſent canonici regulares, ſed illos ex diſſolutione veterum canonicorum ortos, contrario modo re ſe habente, quod canonici, qui nunc ſeculares dicuntur, ex diſſoluta veterum canonicorum regularium diſciplina exorti ſunt, vt ſuperius oſtenſum fuit.

Albiniacenſe S. Chiliani cœnobium in territorio Attrebatenſi. De hoc Molanus ex hiſtoria à canonicis in monte s. Eligij accepta, & ex Chronico Attrebatenſi. *Albiniaci in territorio Attrebatenſi S. Chiliani Epiſcopi, & Cōfeſſoris, qui in Hybernia Regio ſanguine procreatus cum ſeſe intra humilitatis lineā cohiberet, & multarum virtutū decore polleret, a Prouincia illius Clero, & populo ad Epiſcopatum eſt electus. & poſt multa. legitur in Chronico Attrebatenſi,*

in vico Albiniaco eſt monaſterium canonicorum ſancti videlicet Chiliani, qui Scotus fuiſſe traditur. Hæc, & alia Molanus in Natalibus ſub die 13. Nouembris, ex quo Miræus de Collegijs canonicorum regularium cap. 23.

Aroaſienſis Abbatia ſancti Nicolai in agro Atrebatenſi vetuſtiſſima, & inter omnes illius Prouinciæ olim præclariſſima, quæ congregationis octo, & viginti Abbatialium cœnobiorum erat caput, anno Domini 1097. per Cononem, qui poſtea fuit S. R. Eccleſiæ Cardinalis, & Heldemarum viros religioſiſſimos fundata. de cuius fundatione Miræus de Collegijs Regularium, cap. 46. & nos infra in congregatione Aroaſiæ dicemus.

II. Sancti Andreæ iuxta Ariam Audomarenſis diœceſis Prioratus Conuentualis, ex quo Prioratu aſſumptus eſt Venerabilis, & Reuerendiſſimus Abbas nomine frater Ioannes, qui nunc Abbatiali monaſterio ſanctorum Amandi, & Bertiliæ Mareolenſis in agro Attrebatenſi præſidet, vt ex illiuſmet literis ante paucos menſes accepi.

Arnhemenſe, ſiue monaſterium fontis B. Mariæ apud Arnhemum Geldriæ oppidum, diœceſis nunc Ruremundenſis, olim Vltraiectenſis, congregationis Illuſtriſſimæ Vuindeſimenſis nuncupatæ, fundatum per Venerabiles ſacerdotes Dominum Florentium Radeuuini, Dominum Ioannem de Gronde, D. Ioannem de Brinkerinc, & alios dictæ congregationis Patres anno Domini 1392. concedentibus Illuſtriſſimo Principe Vuillhelmo Duce Iuliacenſi, & Geldrenſi, necnon Archiepiſcopo Traiectenſi. Chronicon Capituli Vuindeſimenſis lib. 1. cap. 37.

Amſterlodamenſe S. Ioannis Euangeliſtæ prope Amſterlodamum, nunc in Heglo prope Halcmariã Hollandiæ oppidum diœceſis Harlemenſis, eiuſdem congregat. Vuindeſimenſis, quod anno 1394. puto fundatũ, ex eodẽ Chronico Vuindeſimenſi cap. 38.

Armesfordenſe Beatæ Mariæ in Bireket prope Amersfordiam, nunc Curia B. Mariæ in Amersfordia diœceſis Vltraiectenſis, eiuſdem congregationis. Miræus de Colleg. Regul. cap. 13. in Catalogo congregationis Vuindeſimenſis.

In Amersfordia oppido diœceſis Vltraiectenſis monaſterium S. Ioannis Baptiſtæ congregationis Vuindeſimenſis, de quo Miræus de Collegijs Regularium cap. 55.

Aningenſe monaſterium Beatæ Mariæ in Friſia, olim diœceſis Vltraiectenſis, eiuſdem congregationis Vuindeſimenſis. Miræus in Catalogo dictæ congregationis.

Andainum monaſterium S. Huberti à S. Beregiſo Abbate in ſylua Arduenna fundatum, & à fonte Andaina contiguo, cognominatum. de hoc Molanus in Natalibus ad 2. Octobris. *Veriſimile eſt autem ex primæua inſtitutione vtrobique fuiſſe clericos, ſiue canonicos Regulam profeſſos. de Vulcando enim ſcribitur, quod pro canonicis ad ſanctum Hubertum, Benedictinos inſtituerit, cum illi à ſua regula degeneraſſent. & alibi legitur, quod ſanctus Beregiſus Abbas clericos ſuos, & diſciplinis inſtruxerit regularibus, atque in ſpiritualibus, & temporalibus promouerit: nam & donationem vinearum Treuiris à Grimberto Comite anno 5. Theodorici Regis cum multis alijs obtinuit.* Vide alia ibid.

Albengenſe monaſterium S. Antonij Confeſſoris in Albengen in Tuenta diœceſis olim Vltraiectenſis, congregationis Vuindeſimenſis. Miræus in Catalogo dictæ congregationis.

Bapalma monaſterium in Arteſia ſic nuncupatũ. III. meminit illius Miræus de Collegijs regular. cap. 69. aliud de hoc non vidi.

Berg monaſterium S. Petri ſic vocatum, & in pago Maſo prope fluuiũ Bure diœceſis Vltraiectenſis à S. Hungero Vltraiectenſi Epiſcopo ex conceſſione Lotharij Imperatoris fuit fundatum circa annum 856. ex Molano in Natalibus die 22. Decembris.

De Bello loco monaſteriũ congregationis Aroaſienſis, & Abbatia primæ claſſis ſanctæ Mariæ nuncupata, quam à monaſterio ſancti Ioannis iuxta Chocques initium habuiſſe, ſcribit idem Miræus in Catalogo Abbatiarum dictæ congregationis Aroaſienſis, & de Collegijs Regular. cap. 10.

Bornhemianum vetuſtum monaſterium in Flandriæ finibus, haud longè à fluuio Scaldi olim ſitum fuit; canonicorum regularium Abbatiale Cœnobiũ, à Vuennemano Caſtellano Gandauenſe, & Manaſſe Cameracenſe Epiſcopo anno 1101. extructum, quod poſtea Abbate, & canonicis tradentibus, Diui Benedicti regulam accepit. Miræus de Collegijs Regular. cap. 51.

Bolonienſis Abbatia S. Mariæ congregationis Aroaſienſis anno 1159. fundata, ab Henrico VIII. Anglorum Rege Apoſtata anno 1554. funditus eſt euerſa. Miræus de Collegijs regular. cap. 10. & 77.

Bolonienſe aliud Abbatiale Cœnobium ſancti Vlmari eiuſdem congregationis Aroaſienſis. idem Henricus Anglorum Rex euertit. ex Miræo loco proximè allegato.

Brugenſe monaſterium ſancti Bartholomæi in ſuburbio fundatum, & à loco vbi quercuum erat numeroſa multitudo, Quercetum nuncupatum, anno 1050. eſt fundatum. ex Meyero in Annalibus Flandriæ. Aduocati ſunt autem ad illud regendũ canonici ex monaſterio s. Marci, ſiue s. Nicolai in pratis, ex quo habes vtriuſque monaſterij laudabilem antiquitatem. erat Abbatia congregationis Aroaſienſis, cuius fundationem, & progreſſum longius proſequitur Miræus cap. 33. ad quẽ remitto.

Brugenſe aliud s. Mariæ Collegium. meminit illius Miræus de Collegijs regular. cap. 69.

Bruxellenſe s. Iacobi in monte Palatino, vulgo Cauuemberch, iuxta palatium Principis. Præpoſitura. Præpoſitus vtitur mitra, & Pontificalibus. Miræus de Collegijs regul. cap. 55.

Bethlehemiticum Beatæ Mariæ in oppido Zuuellis, olim diœceſis Vltraiectenſis, nunc Dauentrienſis, congregationis Vuindeſimenſis. Chronicon eiuſdem congregationis lib. 1. cap. 45. Miræus in Catalogo.

Bethlehemiticũ aliud S. Mariæ apud Louanium dictæ congregationis. ijdem autores.

Apud Brielam Hollandię oppidum monaſterium S. Elizabethæ, diœceſis Vltraiectenſis, & congregationis Vuindeſimenſis. Miræus in eodem catalogo.

Prope Bomeliã Geldriæ oppidum diœceſis Syluiducenſis monaſterium, ſtagnum B. Petri Apoſtoli nuncupatum, congregationis Vuindeſimenſis. ibid. Miræus.

IV. CAmeracenſis metropolitana S. Mariæ regularis à ſua inſtitutione extitit, nam monaſterij canonicorum in ea degentium autor dicti Chronici Cameracenſis meminit non ſemel. Quod etiam Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 12. hiſce verbis atteſtatur. *Extant ad Gerardum primum Cameracenſem, atque Attrebatenſem coniunctarum tunc temporis ſedium Epiſcopum Chronica, circa annum* Domini *quinquageſimum ſupra milleſimum conſcripta, in quibus ſub illo Epiſcopo nominantur monaſteria canonicorum Camerati, Attrebati, vtrunque in primaria Baſilica ad honorem B. Mariæ fundauit S. Vedaſtus Clodouæi Regis Chriſtiani primi huius nominis Catechiſta.* Miræus de Collegijs canonicorum ſecularium cap. 8.

Cameracenſis S. Auberti Abbatia templũ olim fuit B. Perro Apoſtolo ſacrum. ferunt in eo clericos ſeculares à B. Auberto primitùs inſtitutos. his verò tempore procedente canonicos regulares congregationis Lateranenſis ſubſtitutos, referente Miræo de Collegijs Regular. cap. 37. vbi ſcribit, Libertum XXXII. Cameraci Epiſcopum ſeculares canonicos in ordinem redactos S. Auguſtini regulæ ſubdidiſſe anno 1066. Horum canonicorum præclariſſimum elogium ſcribit Iacobus de Vitriaco Cardinalis in Hiſtoria Occidentali cap. 21. Quare autem Lateranenſes canonici vocentur, puto ex Apoſtolica conceſſione, & priuilegiorum communicatione, quæ ijdem ampliſſima obtinent, vt accepi ex quodam eius Collegij canonico, qui proxima æſtate cum ſacra loca veneraturus veniſſet, in reditu apud Papiam in noſtro S. Petri in cœlo aureo corpore ſolutus, ad patriam cœleſtem, vt piè creditur, migrauit. Cæterùm iſti canonici violaceis tunicis, ac pileis vtuntur, & ſub regularis diſciplinæ obſeruantia non ignauiter perſeuerant. Cum autem dicat Molanus in Natalibus ſub die 13. Decembris S. Aubertum diſcipulos Landelinum Abbatem Criſpinij, & alios viros Apoſtolicos ex Scotia illuc aduenrantes habuiſſe, probabilius eſt illum in dicta Eccleſia clericos regulariter viuentes iuxta morem Epiſcoporum, & aliorum virorum Apoſtolicorum illius temporis ab initio conſtituiſſe, ſed illis deficientibus, præſertim quòd anno 996. Eccleſia tota igne fuiſſet conſumpta, ſeculares canonicos ſucceſſiſſe.

Cantipratanum monaſterium canonicorum regularium, quod erat olim congregationis S. Victoris Pariſienſis, fundauit Rogerius 44. Cameracenſis Epiſcopus circa annum Domini 1185. qui adeo canonicorum regularium D. Auguſtini ordinem amauit, vt anno 1190. naturæ debitum perſoluens, in Regulari habitu ſepeliri voluerit. fuerat hoc monaſterium non longè à muris ciuitatis Cameracenſis conſtitutum. Verùm Cantipratano monaſterio per bella vaſtato, canonici non procul ab Hallis Hannoniæ oppido ſedes locauerunt. Miræus de Collegijs Regul. cap. 81.

Apud caſtrum Lenenſe in diœceſi Attrebatenſi monaſterium canonicorum, de quo autor Chronici Cameracenſis lib. 2. cap. 22. *Apud Caſtrum Lenenſe habetur quoque monaſterium canonicorum vbi ſanctus Vulganus requieſcit, qui Scotus traditur extitiſſe. Diſtat autem Lenſium quatuor horarum itinere ab Attrebato.* Molanus in Natalibus ad diem 2. Nouembris. Miræus de Collegijs canonic. ſecularium cap. 69. vnde puto nunc factum collegium clericorum ſecularium.

Caſletanum S. Petri monaſterium titulo Præpoſituræ erexit Robertus Friſo Flandriæ Comes, cum aduerſus Richildem, eiusq; filium Armelfum, & contra Galliæ Regem iuxta Caſletum in die Cathedræ S. Petri victoriam obtinuiſſet, in quo & canonicos conſtituit anno Domini 1071. ibiq; ſepultus eſt in Crypta anno 1073. Miræus de Collegijs ſecular. cap. 81. ex Ioanne Iperio Abbate Bertinẽſi. Addens huius monaſterij Præpoſitum fuiſſe Langicrucium, qui de canonicis ſcripſit.

Caſtellionenſe monaſterium, Abbatia congregationis de Aroaſia, habuit originem à monaſterio S. Mariæ in nemore eiuſdem congregationis. Miræus de Collegijs Regul. cap. 10.

Ciſonienſis Abbatia S. Caliſti congregationis de Aroaſia apud inſulas Flandriæ oppidũ à S. Euerardo Comite Ciſonienſe fundata anno 838. ad quam ille S. Caliſti Papæ, & martyris corpus Romæ acceptum anno 855. attulit, teſte Molano in Natalibus ad 14. Octobris. Miræus de Collegijs Regul. cap. 10. 21. & 69. ait autem canonicos ſeculares locum prius tenuiſſe, ac poſtea regulares introductos autore Hermano Inſulenſi viro nobili anni 1129. primumq; Abbatem fuiſſe Anſelmum Remis ad S. Dionyſium antea canonicum ex Meyero: ſed veriùs eſt, eoſdem canonicos regulares eo anno reſtitutos propter ea, quæ de S. Euerardo ſcribit Molanus in Natalibus ad diem 6. Decemb.

Chocquenſis Abbatia apud Bethunum Arteſiæ oppidum congregationis Aroaſienſis fuerat olim collegium canonicorum ſeculariũ, quos anno 1120. regulares fecit B. Ioannes Morinenſis Epiſcopus. Dotem auxerunt poſtea Gulielmus, Balduinus, Daniel, & Robertus Bethuniæ Domini Miræus de Colleg. Regul. cap. 10. & 58.

Caluiacenſis Abbatia S. Eligij fontis congregationis Aroaſienſis in oppido Caluiaco, quod Gallicè dicitur Chanij. Miræ. in catalogo.

A Claro Fageto monaſterium Abbatiale eiuſdẽ congregationis Aroaſienſis. Miræus loco cit.

A Caſtricijs monaſterium Abbatiale dictæ congregationis S. Mariæ nuncupatum Miræus ibid.

Cam-

Campus Beatæ Mariæ prope Ezinghen diœceſis Bremenſis in Friſia Orientali congregationis Vuindeſimenſis, Miræus in catalogo dictæ congregationis.

Apud Condatum oppidum diœceſis Cameracenſis monaſterium Beatæ Mariæ, de quo autor chronici Cameracenſis lib. 2. cap. 42. *Apud villam*, inquit, *Condatum quondam Regalis, & diues fuit Abbatia puellarum in honore S. Mariæ Virginis, deinde præ inopia paucorum monaſterium extitit Canonicorum, vbi ſanctus Vuaſnulphus transcurſo fœliciter huius vitæ ſtadio, in pace quieuit, multis annis clarus miraculis. Scotus hic erat natione.* Molanus in Natalibus ad primum Octobris,& ad diem 11. Octobris, vbi dicit, ſanctum Brunonem Archiepiſcopum Colonienſem canonicos Cōdati locauiſſe, quorum tunc magna erat in Eccleſia dignitas,propter regularem diſciplinam,& ſtudium iuuandi plebem. Miræus de Colleg. ſecul. cap. 16.

V. Abbatia de Daucourt in diœceſi Attrebatenſi fundata ab Odone pio ſacerdote anno 1101. in honorem Deiparæ, cui Lambertus Attrebatenſis Epiſcopus facultatem dederat, ſocios colligendi, qui illius etiam dotem auxit. Miræus de Colleg. regular. cap. 50.

Dauentrienſis Cathedralis à Philippo II. collato eidem monaſterio canonicorum regularium Blocoſter apud Zuuollam tranſinſulanæ prouinciæ oppidum nuncupato,eſt dotata. ex Miræo de Colleg. ſecul. cap. 101.

Dononienſe S. Martini monaſterium ad Scaldim ædificauerunt parentes ſanctæ Reginæ neptis Pipini Regis, de qua Molanus ad primum Iulij ex officijs Dononienſibus. *Aedificauerunt etiam parentes harum virginum ad Scaldim fluuium in loco, qui Dononium dicitur, Cœnobium ad honorem Dei Genitricis, itemq; Eccleſiam in honore n S. Martini, vbi numeroſum ſanctimonialium numerum, cui Beata Regemfridis filia præfuit, & clericorum Dei gregem inſtituerunt, redditibus, & prædijs decenter ad ſeruitutem Dei largitis.* Eſt locus apud Valencenas in finibus diœceſis Attrebatenſis, quam eo loci Scaldis terminat.

Dulcis vallis Abbatiam iuxta Midelburgum Flandriæ oppidum congregationis Aroaſienſis fundatam anno 1215. ſumptis initijs ex monaſterio Brugenſi S. Bartholomæi, teſtatur ex Meyero Miræus in catalogo dictæ congregationis, ſcilicet de Colleg. Regul. cap. 10.

Dodeuilla monaſterium Abbatiale eiuſdem congregationis. ex eodem Miræo.

Apud Dordracum Hollandiæ oppidum monaſterium S. Saluatoris in Eemſtheym congregationis Vuindeſimenſis,quem pius vir Reynaldus Munembode ciuis Dordracenſis fundauit, & dotauit anno 1382. Chronicon Vuindeſim. lib. 1. cap. 37. Miræ. in catalogo eiuſdem congregationis.

In Dumo prope Endouiam Brabantiæ oppidum monaſterium B. Mariæ, nunc in ciuitate Siluiducenſe fundatum anno 1419. congregationis Vuindeſimenſis. idem Miræus loco citato.

Fanopienſis Abbatia S. Chriſtophori congregationis de Aroaſia apud Inſulas Flandriæ oppidum fundata anno 1039. ex Miræo in catalogo.

Apud Furnas Flandriæ oppidum anno 1091. inceptum eſt monaſterium, cui nomen Euersham, ſuper fluuio Iſara iuxta Stauelam Vualberto canonico Caſletenſi ibi altare D. Petri ad ipſum offerente, quod & Gerardus Morinorum Epiſcopus libertate donauit. Ita Meyerus in Annalibus Flandriæ. Alij canonicum iſtum vocant Vualterum, Auctum eſt poſtea monaſterium mirificè, ac dotatum à Roberto Ieroſolimitano Flandriæ Comite, eiuſq; matre Gertrude. Miræus de Colleg. Regul. cap. 42.

Flonenſis Abbatia canonicorum regularium ad Moſam diœceſis Leodienſis. Miræus de Colleg. Regul. cap. 55.

Gandaui monaſterium S. Bauonis fundauit S. Amandus Traiectenſis Epiſcopus opibus eiuſdem S. Bauonis, ibiq; clericos regulariter viuentes poſuit. quibus, quòd licentius viuerent, amotis, poſtea D. Benedicti monachi ſunt ſuffecti, qui ibi locum tenuerunt vſque ad annum 1535: quo tempore Paulus III. amotis monachis canonicos ſeculares introduxit. Vide Molanum in Natalibus ad primum Octobris, & Miræum de Colleg. ſecul. cap. 124. VI.

Ibidem monaſterium B. Mariæ in Mello prope ciuitatem, congregationis Vuindeſimenſis Chronicon Vuindeſimenſe lib. 1. cap. 45. Miræus in catalogo.

Apud Goch in Geldria monaſterium B. Mariæ in Goeſdonk diœceſis Ruremond. congregationis Vuindeſimenſis. Chronicon, & Miræus.

Groningenſis Eccleſia Cathedralis fuit erecta anno 1568. & pro dote fuerunt illi attributa duo monaſteria canonicorum regularium, quorum alterum dicitur Ezenſe, alterum verò Vitteuirumenſe. Miræus de Colleg. ſecul. cap. 126.

Guatinenſe monaſterium à viro religioſo Odfrido conſtructum fuit, in quo clericos Apoſtolicæ vitæ canonem ſectantes poſuit, vt in hiſtoria S. Donatiani legitur. Molanus lib. 1. de canonicis cap. 4. neſcio an hoc ſit idem cum monaſterio apud Vuattanas, de quo infra dicemus.

Harlemenſis Eccleſia Cathedralis in Hollandia conſtituta eſt ex monaſterio canonicorum regularium de Heylo nuncupato prope Alcmariam. Miræus de Colleg. ſecul. cap. 128.

Ibidem monaſterium congregationis Vuindeſimenſis, quod Viſitationis B. Mariæ dicitur, quod fundauit Venerabilis Dei ſacerdos Dominus Hugo Golſmit circa annum 1406. Chronicon Vuindeſimenſe lib. 1. cap. 39. Miræus in Catalogo.

Prope Herentaliam Barbantiæ oppidum monaſterium congregationis Vuindeſimenſis,quod thronus B. Mariæ dicitur, huius Prior fuit Venerabilis Doctor Ioannes Latomus,cuius opera circumferuntur typis edita. meminit illius Aubertus Miræus de Collegijs Regularium capite trigeſimo tertio,

& ſupra cap. 13. in Catalogo congregationis Vuindeſimenſis.

Henniacenſis B. Mariæ Abbatia congregationis Aroaſienſis aliàs S. Martini de Henniaco. Miræus de Colleg. Regul. cap. 10.

Hortus Beatæ Mariæ in diœceſi Traiectenſi in loco campeſtri, & mari propinquo fundatus per beatum Fridericum in villa Hallum progenitum, de quo Molanus in Natalibus Sanctorum Belgij ad diem ſeptimum Martij hæc habet. *Porro Fridericus mortua matre pro eius refrigerio ſeipſum Chriſto, & B. Mariæ obtulit, conteſtans ſe deinceps ſecundum Regulam D. Auguſtini viuere velle, vt anima matris in pace requieſcat. Die itaque ſequenti Traiectum vadit, ab Epiſcopo habitu induitur canonico, & licentiam accipit monaſterium clericorum conſtruendi, inde ad inſulam* B. *Mariæ domum Ordinis Præmonſtratenſis diuertit, vbi ſanctos mores ſitibundo pectore hauſit, domum reuerſus, in loco campeſtri, & mari vicino monaſterium conſtruxit, quod Hortum B. Mariæ nuncupauit, in quo præcipuè pauperes recepit, quod eos videret à nouella Griſeorum, ſeu Ciſtercienſium in Friſia plantatione non recipi.* & multa de viris præclaris eiuſdem monaſterij, & de fundatore ibidem ſepulto proſequitur.

Apud Huyum oppidum Leodienſis diœceſis monaſterium Abbatiale fundatum à Venerabili Petro ſacerdote, & eremita, qui Ieroſolimam deuotionis, & orationis cauſa profectus, cum oppreſſionē Chriſtianorum non ſine multis lachrymis vidiſſet, pro Simeone Ieroſolimorum Patriarcha ad Romanum Pontificem, & Principes Chriſtianos in Europa degentes legatione functus, omnes Occidentales ad recuperationem ſanctæ Ciuitatis incitauit, quod & re ipſa, Deo fauente, perfecerunt. Hic cum Vrbem fœliciter recuperatam vidiſſet, in Belgium reuerſus, in Suburbio Huyenſi monaſterium canonicorum fundauit, ſumptibus præſertim Cononis Comitis montis Acuti, & Lamberti Comitis Clarimontis, in quo & Prior obijt circa annum 1115. quod poſtea Abbatiali titulo fuit donatum per Epiſcopum Leodienſem. Molanus in Natalibus die 15. Iulij. Miræus in Colleg. Regul. cap. 53.

VII. IGriuatenſe monaſterium Ordinis S. Auguſtini in diœceſi Attrebatenſi. liber taxarum.

Inſulenſes Canonici Cathedrales à prima illius Eccleſiæ fundatione fuerunt Regulares. Conſtat ex inſtrumento fundationis, & dotationis Balduini Flandriæ Comitis, qui dictam Eccleſiam fundauit anno 1035. in quo de communi Vita Clericorum primitus ibi degentium mentio habetur. de quo Molanus in Natalibus ſub die primo Februarij, & ex eo Miræus de Collegijs ſecularium cap. 73.

Iprenſem Eccleſiam nunc Cathedralem B. Ioannes Morinorum Epiſcopus in honorem S. Martini fundauit circa annum 1101. in qua canonicos regulariter viuentes poſuit, ex Molano in Natalibus ſub die 27. Ianuarij. Miræus in Collegijs regulariū cap. 44. & in Collegijs canonicorum ſecularium cap. 125.

Apud Laubium oppidum diœceſis Cameracenſis in monte monaſterium Sanctorum Vrſmari, & Ermini circa tempora Pipini Regis Francorum fundatum, nimirum circiter annum 700. de quo Molanus in Natalibus ad 18. Aprilis ex Chronico Cameracenſi ſcribit, vnde hic locus in Chronicis ad Gerardum Cameracenſem Epiſcopum ſcriptis, clariùs nominatur monaſterium ſanctorum Vrſmari, & Ermini canonicæ congregationis.

Leodienſis Eccleſia Metropolitana à primæua inſtitutione habuit clericos regulariter viuentes, Molanus lib. 1. de canonicis cap. 3. eius fundationem nonnulli in beatum Hubertum referunt, qui non ſolùm Metropolitanæ ſancti Lamberti, ſed ipſius etiam ciuitatis Leodienſis autor fuit. Miræus de Collegijs ſecularium cap. 21. cum eo anno 709. corpus B. Lamberti cum ſede Epiſcopali ex Traiecto tranſtuliſſet. Notgerus verò eiuſdem ciuitatis Epiſcopus, prout legitur in tabula quadam exiſtente in Eccleſia D. Ioannis Euangeliſtæ Leodienſis, monaſterium beati Lamberti in melius, quàm antea fuerat, immutauit: Eccleſia enim, quam beatus Hubertus ædificauit, ad lapſum declinauerat, hac diruta, templum ſexagintà canonicorum iuxta magnificentiam dilatati cordis ſui exaltauit, clauſtris ditioribus decorauit, clauſtrum, & domorum ædificia renouauit. illud porro memoriæ poſterorum commendandum, quod cap. 21. de Collegijs ſecularium notat Miræus, cum Innocentius Papa huius nominis II. Leodium cum beato Bernardo Clareuallenſi Abbate iuiſſet, reſediſſe in ea Baſilica ſancti Lamberti, Regum filios nouem, Ducum quatuordecim, Comitum triginta, inferioris ordinis nobilium Canonicos ſeptem, omnes numero ſexaginta, quorum nomina leguntur in tabula ad latus aræ maioris in templo D. Lamberti ſuſpenſa.

Leodij monaſterium ſancti Petri fundauit idem beatus Hubertus anno 714. & opulenter dotauit, quod à Normannis vaſtatum, inſtaurauit Richarius Leodienſis Epiſcopus anno 935. Aegidius Bucherius in Chronico, & ex eo Miræus loco pròximè citato. De regularitate Eccleſiæ Leodienſis adeſt irrefragabile teſtimonium Vuazonis 23. eiuſdem Eccleſiæ Epiſcopi ex Præpoſito aſſumpti, ad fratrem Ioannem dictæ Eccleſiæ Præpoſitum. quam refert Mauburnus in Venatorio libro ſecundo pagina ſeptima cap. 40. fuit autem Vuazo Epiſcopus anno 1040.

Ibidem anno 960. Eraclius poſt Baldricum Epiſcopus Leodienſium factus duo in vrbe Leodienſi monaſteria conſtruxit ad titulum ſancti Pauli, & ad titulum ſancti Martini Epiſcopi. Sigibertus in Chronico. Porro in dictis monaſterijs canonicos inſtitutos, monſtrat hiſtoria Notgeri Epiſcopi, quæ ſic habet. *Eccleſiam ſancti Pauli à feneſtris ſupra conſumauit, & bonis adiectis, vbi viginti tantum erant Canonici, triginta perfecit.* Miræus de Collegijs ſecularium cap. 55. & 58. ex Sigiberto, & Aegidio Bucherio.

In

Iu eadem ciuitate Leodienſi anno 972. idem Notgerus cœnobium ſancti Ioannis Euangeliſtæ in Inſula fuudauit, in quo triginta canonicos conſtituit. Sigibertus iu Chronico, Aegidius Bucherius iu Chronico. Miræus de collegijs ſecularium cap. 59.

In eadem ciuitate anno 979. idem Notgerus Eccleſiam ſub iuuocatione ſanctæ Crucis cum clauſtro pro quindecim fratribus canonicis inſtituit, & dotauit. Miræus, ibid. cap. 60.

In eadem ciuitate anno 987. idem Notgerus Nirardo Maioris Eccleſiæ cuſtode adminiſtrante, condidit Eccleſiam iu honorem B. Martyris Dionyſij, iu qua primùm viginti, poſtea decem additis, triginta canonicos inſtituit. Miræus ibid. cap. 61. ex Ortelio, & Aegidio Bucherio. factus eſt autem Notgerus Leodienſium Epiſcopus anno 971. & obijt anno 1007.

In eadem ciuitate Baldricus Secuudus Eccleſiã s. Bartholomæi in Leodio dedicauit, quam Godeſcalcus Præpoſitus maioris Eccleſiæ ædificauit, & duodecim fratres ibi inſtituit, & ſuis alodijs dotauit. dicitur quod ſanctus Vlbertus martyr, ibi quieſcit. Molanus in natalibus ad diem 22. Octobris.

In eadem Ciuitate monaſterium beatæ Elizabeth. bonorum puerorum congregationis Vuindeſimenſis. Miræus de collegijs regularium cap. 13. in Catalogo.

Apud eandem ciuitatem ſecundo lapide Abbatia ſancti Aegidij canonicorum regularium. meminit Miræus de collegijs regularium cap. 55. ad finem, aliud non vidi.

VIII. APud Liram oppidum Diœceſis Antuerpienſis monaſterium canonicorum, de quo Autor chronicæ Cameracenſis: *Non procul à Maclinis eſt monaſterium canonicorum, quod ex proprijs prædijs vir Dei Gummarus illuſtris laicus ſtruxit, ibique ſepultus diem Reſurrectionis expectat.* Fuit autem Gummarus Pipino Caroli Magni genitori valde charus, cuius acta ſcribunt Theobaldus apud Surium ſub die 11. Octobris, & Molanus in Natalibus eodem die, qui dicit, eundem Gummarum ibi ſepultum. Addit Miræus, Carolum Magnum dotem Eccleſiæ auxiſſe, canonicosq; ibid. inſtituiſſe, de collegijs ſecularium cap. 92.

Loe in Flandria inſignis præpoſitura, ſiue Abbatia anno 1050. fundata, ad quam dimidia pars oppidi ſpectat. Miræus de collegijs regularium c. 35.

Louanij præpoſituram ſanctæ Gertrudis, cum prius eſſet ſimplex ſacellum, Henricus primus Dux Lotharingiæ, & Brabantiæ anno 1206. in monaſterium erexit canonicorum regularium, Abbatiali poſtea titulo inſignitam. Eſt autem monaſterium magnis fabricis exornatum. ad quod nonuiſi nobili genere nati admittuntur. ex Miræo de collegijs regularium cap. 85.

In eadem ciuitate eſt collegium eruditiſſimorũ, & probatiſſimorum hominum ſancti Martini, quod nunc tenent canonici congregationis Vuindeſimẽſis, quibus de anno 1447. ipſi Martinenſes canonici fuerunt vniti. floruit in eo cœnobio Martinus Lipſius Iuſti Lipſij Patruus circa annum 1550. Miræus in Vita Iuſti Lipſij.

Apud eandem ciuitatem monaſterium ſanctæ Mariæ de Bethleem congregationis Vuindeſimenſis. Chronicon Vuindeſimenſe lib. 1. cap. 45. Miræus in Catalogo. Hoc monaſterium erat prius canonicorum regularium præpoſitura, quod cum alijs ſex monaſterijs reformationem Capituli Vuindeſimenſis libentiſſimè ſuſcepit, & illius ſe congregationi copulauit anno 1413. Chronicon Vuindeſimenſe lib. 1. cap. 40.

Apud Leouardiam in loco, qui dicitur Bergum, Diœceſis olim Vltraiectenſis, nunc Leouardenſis, monaſterium ſancti Nicolai eiuſdem congregationis Vuindeſimenſis. Idem autores.

Ludingehercanum ſiue Ludingaſenſe s. Martini monaſterium in Friſia fundatum eſt anno 1157. Primus eius loci Abbas Vvigboldus à Godefrido Vltraiectenſi Epiſcopo conſtitutus. Ex hoc monaſterio prodijt monaſterium Virginum in Seluert, & Oegecloſter. Ludingehercani Abbates fuerunt numero ſeptem, & viginti, quibus ſucceſſerunt poſt reformationem Priores titulo Abbatis omiſſo: nam illud monaſterium ante annum 1430. per canonicos congregationis Vuindeſimenſis fuit reformatum. Chronicon Vuindeſimenſe lib. 1. cap. 44. Miræus de collegijs regularium cap. 75.

Luthoſanum ſancti Badilonis monaſterium in Villa Luthoſa Diœceſis Cameracenſis s. Amandus fundauit. de quo Autor Chronici Cameracenſis apud Molanum in Natalibus ad diem octauum Octobris: *Monaſterium*, inquit, *canonicorum in honore Apoſtolorum Petri, & Pauli in vico, qui dicitur Luthoſa, quod conſtruxit beatus* Amandus, *& eſt diues Abbatia, vbi vir Dei venerabilis* Badilo *requieſcit*. Fuit autem ſanctus Badilo eius monaſterij Abbas ex Molano ibid. De eodem monaſterio Molanus lib. 1. de canonicis cap. 12. Miræus de collegijs ſecularium cap. 70.

MAreoli apud Attrebatum Abbatia vetuſtiſſima ſanctorum Amandi, & Bertiliæ congregationis Aroaſienſis, de qua in Chronico Cameracenſi lib. 2. hæc habentur, referente Miræo de collegijs regularium cap. 25. *Eſt etiam in vico Maraeolo, aliàs Mareolo Monaſterium canonicorum, vbi ſancta Bertilia quieſcit, quæ hoc ipſum ſuum prædium ſanctæ* Mariæ *(ſcilicet Cathedrali Attrebatenſi tunc regulari) tradidit.* Subdit verò idem Miræus. Vixeruut autem in Mareolo canonici olim ſeculares, quos ob liberiorem vitam anno 1144. amouit Aluiſius Epiſcopus Attrebatenſis. Regulares ſubſtituit, & Balduinum Baliolanum, qui Furnij in Eccleſia ſancti Nicolai cum laude præfuerat, ipſis præfecit, quod non de prima canonicorum regularium ibi loci inſtitutiones, ſed de reſtitutione arbitror intelligendum, cum ſancta Bertilia Eccleſiam, & prædium, in quo in honorem ſancti Amandi Eccleſiam erexerat, canonicis regularibus, non ſecularibus teſtamento legauerit. Vide Molanum IX.

in natalibus ad diem 3. Ianuarij Præeſt nunc eidem Abbatiæ R. Ioan. antea Prior monaſterij ſancti Andreæ Diœceſis Audomarenſis, qui multa ſolicitudine eidem quoad ſpiritualia, & temporalia inſtaurandæ operam ſtrenuam impendit.

Maricolis apud Sambram B. Humbertus ſancti Amandi contemporaneus, & peregrinationis illius ad vrbem Romanam comes, exſtruxit cœnobium, in quo triginta clericos conſtituit. Molanus in Natalibus ad 25. Maij.

Meclinenſis Eccleſia cathedralis in Brabantia per ſanctum Rumoldum Dublinenſem Epiſcopum circa annum 775. eſt fundata, & in ea clerici canonici ab inſtitutione conſtituti, teſte Molano apud Niræum de Collegijs ſecularium capite ſeptuageſimo quarto, ita ſcribente: *Beati Rumoldi opus eſt monaſterium apud Malinas.* & infra. *Fuit autem ab initio fundationis non monachorum, ſed canonicorum monaſterium, quomodo in Chronicis Cameracenſibus ante annos ferè ſexcentos conſcriptis nominatur.* Conſentit Autor eiuſdem Chronici, ſic ſcribens: *Apud Machlinas eſt Monaſterium canonicorum, vbi quieſcit pretioſus Martyr Dei Rumoldus, genere Scotus, qui vitam eremiticam ducens inibi martyrizatus eſt. Hoc autem monaſterium ab antiquitate conſtructum, regalibus emolumentis maxime augumentatum.* Cœterùm dictum monaſterium in collegiatam ſecularem, ac deinde in Metropolitanam, Philippo Secundo Hiſpaniarum Rege poſtulante, anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo nono per Paulum Quartum Pontificem eſt erectum. Obijt autem ſanctus Rumoldus martyr ann. 775. in die feſto s. Io. Baptiſtę.

Apud Morinos Monaſterium ſancti Fregandi canoniſſarum ſecularium, olim canonicorum regularium à ſancto Amando fundatum, vbi ſanctus Fredegandus ſacerdos Hybernenſis quieſcit. Molanus in Natalibus ad 17. Iulij.

Morinenſis Eccleſia cathedralis ab inſtitutione fuit regularis, vt patet ex vetuſtiſſimis illius Eccleſiæ monumentis, quæ recenſet Molanus lib. 1. de canonicis cap. 3. quorum vnum præcipuum eſt, quod in ipſis ſcripturis Morinenſes canonici vocabantur fratres.

In Morinenſi Diœceſi monaſterium Sanctorum Petri, & Pauli Vuaſnaſcenſe, & monaſterium ſancti Io. Euangeliſtæ de Dondiauilla ex lib. taxarum Apoſtolicarum.

Mons s. Aeligij vetus, & inſignis eſt Abbatia canonicorum Diœceſis Attrebatenſis, cuius etiam in lib. taxarum Apoſt. mentio habetur. Fundator extitit s. Vindicianus Cameracenſis, & Attrebatenſis tunc vnitarum Eccleſiarũ Epiſcopus circa annũ 678. quem Miræus dicit ibi conſtituiſſe canonicos ſeculares, quos B. Lietbertus Epiſc. cum vitæ eſſent liberioris, ann. 1068. ad regularem vitam amplectẽdam permouit, primuſq; Abbas ibi conſtitutus fuit Ioan. qui cum annis 40. præfuiſſet, viuere deſijt an. 1108. Ita Miræus de collegijs regularium c. 38. verùm puto, canonicos à s. Vindiciano primùm inſtitutos regulares, non ſeculares fuiſſe. nullus enim per illa tempora canonicus ſecularis dicebatur: ſed nec per aliquot annos poſtea id aliquem autorem probatũ vſurpaſſe inuenitur. quare Lietbertus canonicorũ reg. ibi loci reſtitutor fuit, nõ aũt inſtitutor. Hi canonici colore violaceo ſub Rochetto vtuntur.

Mons Petri monaſterium canonicorum extitit in quodam mõte apud Ruremũdum à ſanctis Plechelmo natione Scoto, & Candidæ caſæ prius Epiſc. & Vuirone item Scoto illuc profectis ædificatum, teſte Molano in Natalibus ad diẽ 8. Maij & 15. Iulij: inquit. n. illis Roma in patriã reuertẽtibus Pipinũ Regẽ tũc Ducẽ Francorũ, comperta illorũ ſanctitate, locum à turbis remotum, tribuiſſe, in quo Oratoriũ Virginis Mariæ conſecratum eſt, & monaſterium s. Petri præclaro opere, ibiq; Pachelmum, & s. Vuironem fœliciſſimo tandem fine quieuiſſe, intra oratorium B. Virginis tumulatos. ſed ſubdit poſtea, illorum reliquias cum collegio canonicorũ intra ciuitatem Ruremundũ trãſlatas. vbi vides, illud monaſteriũ non monachorũ, ſed canonicorũ extitiſſe.

In Montenſi Eccleſia poſt vaſtationem Normannorum s. Bruno Archiepiſcopus Colonienſis poſuit canonicos regulares, quorum tunc magna erat in Eccleſia dignitas, propter regularem diſciplinam, & ſtudium iuuandi plebem. Molanus in Natalibus ad 11. Octobris ex Rogerio in Chronicis Hannoniæ, Sigiberto, & alijs.

Apud Monreſem ciuitatem in Villa dicta Caſtriloco autor Chronicę Cameracenſis ponit monaſterium s. Germani canonicorum: *In Villa*, inquit, *Caſtriloco duo monaſteria vnum puellarum, alterum canonicorum S. Germani*. Miræus de Collegijs canonicorum ſecularium c. 47. dicit, eſſe illud idem, quod nunc eſt ſeculare collegium s. Germani.

Apud Meſſenas anno 1065. Adela filia Roberti Regis, & coniux Balduini Pij Flandriæ Comitis inſtituit collegium canonicorum, & monaſteriũ puellarum Benedictinarum, vbi etiam ſacrum velamen marito orbata accepit. Molanus in Natal. ad. 3. Iulij.

Mons s. Agnetis apud Zuuollam monaſterium congreg. Vuindeſimenſis à nonnullis Gerardi magni diſcipulis fuit fundatum circa an. 1395. in magna quidem humilitate, & paupertate ſpiritus. fœlix plantatio, quæ tam vberes in vinea Domini fructus protulit, & Deo adiuuante, in dies profert: ex hoc enim ſanctiſſimorum certè canonicorum collegio viri probitate, & doctrina ſpectatiſſimi prodierunt, Thomas ille Venerabilis de Kempis nuncupatus, cuius ingenium, & pietatem illius opera toti mundo notiſſima teſtantur. Io. item de Kempis eius frater natu maior, cuius vitã texuit Ioan. Buſchius dictę congreg. canonicus, & alij quos recenſet idem Thomas de Kempis in Chronico dicti monaſterij, quod nuper edendum curauit R. admodum Pater Heribertus Roſuueydus è Societate Ieſu. Addie Ioan. Trithemius de Viris illuſtribus Germaniæ ſub anno 1495. Ioannem Bruxellenſem cognomento Mauburnum, quem dicit fuiſſe canonicum in monaſterio D. Agnetis apud Zuuollam.

Apud

X. APud Namurcũ oppidum diœceſis Leodienſis eſt Abbatia vetuſtiſſima, quæ dicitur Malonia, vbi corpus s. Bertuini Epiſcopi Hyberni, & eiuſdem monaſterij fundatoris quieſcit, de quo ita Molanus in Natalibus ad ij. Nouembris. *In Malonia ſancti Bertuini Epiſcopi, & Confeſſoris, qui de Hybernia inſula veniens in ſaltum, qui vulgo appellatur Marlingis, condidit Oratorium in ſupradicta villa Malonia ſuper Sambram in honorem ſemper Virginis Mariæ, vbi diu Deo militans curſum ſuum fœliciter impleuit. Fuerat in Anglia educatus in monaſterio, cui nomen eſt Otbbellum, & in eiuſdem parochia Epiſcopum, vacante ſede, aſſumptus.* & infra. *quieſcit prope Namurcum, in ditione tamen, & diœceſi Leodienſi, in monaſterio canonicorum ſiue clericorum veteris inſtituti S. Auguſtini, quod Malonia dicitur, vbi diu Domino militauit.* De hoc Sigibertus ſub anno 651.

In Naſſonia oppido diœceſis Leodienſis monaſterium s. Mononis martyris natione Scoti, & diſcipuli ſancti Ioannis Agni Epiſcopi Vltraiectenſis, cui ob fidem Catholicam mactato, Pipinus Rex decimas obtulit, quas habet inter Letiam, & Vrcam: Sanctus verò Ioannes Agnus clericorum regulariũ Conuentum ibi inſtituit. eſt locus in ſylua Arduenna ſub ditione Abbatis s. Huberti, de quo ſupra dictum fuit in monaſterio Andaino. ex Molano in Natalibus ad diem 18. Octobris, & Miræo de Collegijs ſecularium cap. 80.

Apud Niuellam in Brabantia diœceſis Namurcenſis monaſterium, quod dicitur Buſcum Domini Iſaac congregationis Vuindeſimenſis, fuit fundatũ anno 1416. floret in eo diſciplina canonica. Miræus in catalogo, Chronicon Vuindeſimenſe lib. 1. cap. 4.

Nouiomagi monaſterium B. Mariæ congregationis Vuindeſimenſis diœceſis Ruremundenſis in Geldria. Miræus, & Chronicon Vuindeſimenſe.

In Nouiemenſi ciuitate monaſterium s. Eligij ſatis locuples. illius meminit liber taxarum Apoſtolicarum, necnon Molanus in Natalibus ad diē 10. Septembris, vbi dicit, ad illud fuiſſe tranſlatas reliquias s. Eunucli Epiſcopi, & olim s. Lupi monaſterium fuiſſe vocatum. Cæterùm in lib. taxarũ Apoſtolicarum dicitur monaſterium s. Eligij fontis.

In Oegnies oppido Brabantiæ diœceſis Cameracenſis inſigne Cœnobium canonicorum s. Nicolai, à quibuſdam s. Mariæ de Oegnies nuncupatum, à ſanctiſſima fœmina ibidem degente, cuius vitam longo ſermone deſcripſit Iacobus de Vitriaco S.R.E. Cardinalis, & eiuſdem monaſterij canonicus regularis, qui eidem B. Mariæ à ſacris Confeſſionibus inſeruiebat. Meminit eiuſdem monaſterij laudabiliter idem Iacobus de Vitriaco in Hiſtoria Occidentali cap. 21. Fundator tam præclari Collegij fuit Aegidius de Vuallecuria anno 1192. Claruerunt in eo monaſterio Doctores Theologi dictus Iacobus de Vitriaco, & Ioannes de Niuigella, & alij, quorum nomina ſcripta ſunt in libro vitæ. Scribunt plura Franciſcus Moſcus in Catalogo Antiſtitum Ogniacenſium, & ex illo Miræus de Collegijs Regularium cap. 82.

Radenſis Abbatia celebris, & antiqua canonicorum regulariũ, diœceſis Leodienſis, territorij Limburgenſis, à Ducibus Limburgenſibus exſtructa, & dotata, habens ſub ſe octo parochias, & tria monaſteria canoniſſarum.

In Riuouilla, ſiue Guiſſeauilla monaſterium Abbatiale s. Mariæ in nemore congregationis Aroaſienſis. Miræus de Collegijs Regular. cap. 10.

Rodenſe collegium canonicorum in Brabantia olim fuiſſe monaſterium clericorum regularium, ſententia eſt veterum Scriptorũ, quos recenſet Molanus in Natalibus ad diem 27. Nouembris. deceptus tamen, & decipiens, dum putat vetuſta canonicorum clauſtra non propriè monaſteria vocata.

In Romeſuuaēl Zelandiæ oppido diœceſis Midelbulgenſis monaſterium B. Mariæ congregationis Vuindeſimenſis. Chronicon Vuindeſimenſe lib. 1. cap. 45. Miræus in Catalogo.

Rotnacenſe canonicorum monaſterium fundauit s. Amandus Epiſcopus in honorem ſanctorũ Apoſtolorum Petri, & Pauli, teſtibus Chronographo Cameracenſi, & Iacobo Guiſio, referente Miræo de Collegijs ſecularium cap. 13. eſt locus in Comitatu Flandriæ in diœceſi Meclinlenſi.

Ruremundæ monaſterium B. Hieronymi cõgregationis Vuindeſimenſis, nunc Collegium Societatis Ieſu, ſed bona tenent canonici cathedrales. Miræus ibid.

Rubeæ Vallis monaſterium congregationis Vuindeſimenſis s. Pauli nuncupatum apud Bruxellas. Hoc monaſterium anno 1413. cum ſex alijs in Brabantia conſiſtentibus, Capitulo ſeu congregationi Vuindeſimenſi ſeſe vniuit. Chronicon Vuindeſimenſe lib. 1. cap. 40.

Roſæ Vallis monaſterium B. Mariæ congregationis Vuindeſimenſis in Haſca oppido Friſiæ Oriētalis, olim diœceſis Vltraiectenſis. Chronicon lib. 1. cap. 45. Miræus in Catalogo.

SArchinij in Hasbania monaſterium s. Trudonis, nunc vt puto collegium canonicorum ſecularium. Molanus in Natalibus ad diem ſecundam Octobris. XI.

In Syluiducenſi ciuitate Prioratus canonicorum regularium Diuina nuncupatus. Miræus de Collegijs ſecularium cap. 94.

In Syluiducenſi territorio apud Turnhautũ municipium alius Prioratus Corſendouca appellatus. Miræus ibid. eſt congregationis Vuindeſimenſis. ex eodem in Collegijs Regularium cap. 13.

Apud Sonegias in Hannonia monaſterium ſancti Vincentij in quo s. Bruno Colonienſis Epiſcopus amotis monachis, inſigne collegium canonicorum erexit, ijsq; conſtitutiones iuxta regulam ſancti Auguſtini præſcripſit, templo & clauſtro reparatis. Iacobus Guiſius in Chronicis Hannoniæ. Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 12. & in Natalibus ad diem 14. Iulij, vbi dicit, hanc inſtitutionem canonicorum factam anno 965. nunc cum Miræus

referat

referat illud cap.45.inter collegia ſecularium,puto factum ſeculare,ſicut alia innumera.

Ad ſeptem fontes monaſterium beatæ Mariæ congregationis Vuindeſimenſis in territorio Bruxellenſi eidem congregationi vnitum anno 1413. Chronicon Vuindeſimenſe lib. 1.cap.40.

Traiectenſem Eccleſiam cathedralem ſancti Seruatij fundauit ſanctus Monulphus, qui vt Gregorius Turonenſis atteſtatur, magnum templũ Traiecti in honorem ſancti Seruatij conſtruxit,compoſuit,& ornauit, in quod multo ſtudio, & veneratione tranſlatum corpus magnis virtutibus pollet. Clericos Deũ timentes ibidem inſtituit, quos monuit,ſemper ſecundum canonica inſtituta in omnibus viuere : Hæc Molanus in Natalibus ad diem 16. Iulij. meminit etiam eiuſdem monaſterij canonicorum ſancti Seruatij Traiectenſis lib. 1.de canonicis c. 12. Hinc videas, illius antiquitatem, cum ſanctus Monulphus anno 609.ad cœleſtem gloriam fuerit tranſlatus. De eodem Miræus in collegijs ſecularium c.12.Tornacẽſis cathedralis fuit regularis.ex Ioanne Molano lib. 1.de canonicis cap.3.

Tornaci, Abbatiale cœnobium ſancti Marci aliàs ſancti Nicolai de Pratis, quod Ogerus canonicus regularis montis ſancti Eligij apud Attrebates fundauit anno 1125.poſtea canonicis in Agrum vrbi vicinum migrantibus,cœnobium in Pratis eſt exſtructum,quod cum anno 1566.ab impijs Caluinitis eſſet vaſtatum, canonici iterum in Vrbem ſe receperunt. Miræus de collegijs regularium cap. 59.numeratur inter Abbatias Aroaſienſes.

Troncinij monaſterium ſancti Baſini à s. Amando Gandauenſium Apoſtolo fundatum, cum à Normannis eſſet dirutum, Balduinus caluus reædificauit,& dictum eſt altum monaſterium in Troncinio. ſed canonicis, qui regularem, & monaſtico nomine dignam vitam abiecerant, ſucceſſerunt canonici Præmonſtratenſes anno 1138. numeratur inter Abbatias Diœceſis Grandenſis. Molanus in Natalibus ad 14.Iulij.

In Thabor propè Snecam Friſiæ Occidentalis oppidum monaſterium ſancti Saluatoris congregationis Vuindeſimenſis,circa annum 1406. fundatũ per ſtrenuum militem Ieroſolimitanum nomine Dominum Reuenicum. Chronicon Vuindeſimenſe lib. 1.cap.39.

Tungrenſem Eccleſiã à ſua fundatione regularẽ fuiſſe, illud euidenter demonſtrat, quod ſedes Archiepiſcopalis Vltraiectenſis, & Leodienſis, quas omnes regulares fuiſſe perſpicuum eſt, antea Tungris erat,vt notat Mireus de collegijs ſeculariũ c.4.

Tungris monaſterium Paſſionis Chriſti, & beatæ Virginis congregationis Vuindeſimenſis fundatum anno 1420.eſt in Diœceſi Leodienſi.

XII. VLtraiectenſem ſancti Martini Metropolitanã inter Eccleſias, ab illarum inſtitutione regulares, numerat Molanus lib. 1. de canonicis cap. 3. & 12.probant hoc innumera priuilegia, & ſcripta vetuſtiſſima donationum Regum, Principum, & aliorum magnatum conceſſa eidem Eccleſiæ ſancti Martini, & monachis vel canonicis, ſiue fratribus in ea ſeruientibus, omnibus enim prædictis nominibus vocantur clerici dictæ Eccleſiæ in eiſdem priuilegijs; vt videre eſt in priuilegio Pipini Regis,& filij magni Caroli, quod refertur à Miræo de collegijs ſecularium cap.20.vt hinc etiam videas, vetuſtis illis temporibus,eoſdem fuiſſe canonicos regulares, ac monachos,contra illos, qui ſtatim atque aliquem,monachum vocari deprehenderint, à cœtu regularium clericorum excludendum volunt. De Eccleſia ſancti Martini Vltraiectenſis alia plura Molanus, & Miræus locis citatis poſt Ioannem Becanum,& Gulielmum Eda, de Epiſcopis Vltraiectenſibus, ac etiam ipſe Molanus in Natalibus ad diem 5.Iulij,vbi hæc inter alia notanda ſcribit. *Porrò corpus ſancti Athalarij in tumba portatili quieſcit Traiecti in antiqua, vel potius antiquato monaſterio ſancti Saluatoris : hodie enim eſt canonicorum collegium,vix vllas habens monaſterij reliquias, præter nomen,& multas diuitias, quas peperit quidem monaſtica pietas, ſed pleriſq; locis filia matrem ſuffocauit*. Fundator huius monaſterij fuit ſanctus Vuilibrordus Epiſcopus, ex Molano in Natalibus ad diem 7. Nouembris, qui cum ſancto Suitberto ex Eboracenſi Eccleſia, in qua canonicæ inſtitutionis habitum, & formam didicerant, Vltraiectum veniens, ſtatim in fundo Baſilicæ ſancti Thomæ Apoſtoli propè caſtrum Traiectenſe, canonicorum cœnobitalium conſecrauit,Eccleſiam in honorem ſancti Martini. ita Marcellinus Traiectenſis canonicus in Vita ſancti Suitberti cap. 13.plura de hac re Mauburnus, in Venatorio lib.2.par.7.cap.39.

In eadem ciuitate erãt alterum monaſterium ſancti Saluatoris paris antiquitatis, & pari munificentia,priuilegijs Regum,& Principum munitum & opibus affluenter ditatum, teſte eodem Molano de canonicis lib.1.cap.3.& 12.

In eadem ciuitate monaſterium beatæ Mariæ, & duodecim Apoſtolorum, quod ad regulares dicitur congregationis Vuindeſimenſis. Miræus in Catalogo, & cap. 55.Verùm Eccleſia Vltraiectenſis, cum ſuis monaſteriis, ſub poteſtate Hæreticorum nunc manet, manentibus tamen monaſteriis, vt ex viris fide dignis accepi.

Vlmetum monaſterium in Mechlinia à ſancto Rumoldo fundatum, ita dictum, quod inter vlmos eſſet exſtructum, de quo Molanus in Natalibus ſub die 1.Iulij,de hoc verba fecimus ſupra in Eccleſia Medinienſi.

Apud Vuatanas Flandriæ oppidũ monaſterium titulo Præpoſituræ fundatum in honorem B. Mariæ, à Roberto Flandriæ Comite,ex Miræo de collegijs regularium cap.39. ſed puto idem eſſe cum Guatinenſi,de quo dictum eſt ſupra.quanquam illius dicatur Fundator quidam nomine Odefridus:potuit enim eadem fundatio duobus,diuerſa ratione tribui,alteri tanquam largitori dotis, ac fundi : alteri tanquam Auxiliti, maxime quod in fundatione dictæ præpoſituræ vtriuſque habita ſit mentio à Meyero in Annalibus Flandriæ.

In

In Vnolcnrt oppido Diœceſis Cameracenſis s. Vindicianus Cameracenſis, & Attrebatenſis Epiſcopus monaſterium conſecrauit ad laudem Dei,& venerationem ſancti Petri, ibique clericos, & ſanctimoniales conſtituit. Molanus in Natalibus ad diem 11. Martij.

In Vilica non procul ab oppido Bona ducatus Bergenſis ſanctus Megengoſus Geldriæ præfectus condidit monaſterium canonicorum, & canoniſſarum, vbi & ſepultus eſt anno ſuæ præfecturæ 28. Molanus in Natalibus ad diem 19. Decembris.

Valencianis in Hannonia in Eccleſia ſancti Ioannis Baptiſtæ anno Domini 1112. Sanſon Archiepiſcopus Remenſis amotis clericis ſecularibus, conſtituit canonicos regulares, euocato ex monaſterio ſanctorum Criſpi, & Criſpiniani Gilberto canonico, & primo eiuſdem ſancti Ioannis Abbate ordinato. Miræus de collegijs regularibus c. 54. Illud monaſterium adhuc floret.

Varneſtonenſe monaſterium ſancti Petri Abbatia olim congregationis Aroaſiæ. Miræus de collegijs regularium cap. 10.

In Voſago Abbatia ſanctæ Mariæ, & ſancti Huberti eiuſdem congregationis Aroaſienſis. idem Miræus.

Vallis Viridis monaſterium beatæ Mariæ apud Bruxellas fertur à nonnullis fuiſſe olim caput, aut certè membrum amplæ ſatis congregationis Vallis Viridis nuncupatæ, quæ multis monaſterijs canonicorum, & canoniſſarum per Belgium, Gallias, Italiam, & Siciliam fuit dilatata, ſi vera ſunt, quæ de eadem congregatione Sylueſter Maurolicus in ſua Hiſtoria, mare Oceanum vocata, ſcribit. Verùm puto illum ſine fundamento id ſcripſiſſe. Eſt nunc membrum congregationis Vuindeſimenſis, cui circa annum milleſimum quadringenteſimum decimum tertium, eius loci canonici cum alijs ſex monaſterijs ſeſe iunxerunt. Habuit hoc monaſteriũ inſignem pietate virum primum Priorem nomine Ioannem Rusbrochium, qui multa egregiè, & diuino planè ſpiritu ſcripta edidit Germano idiomate, ſed à Laurentio Surio in Latinum verſa, quod forſan in cauſa extitit, vt Sixtus Senenſis in Bibliotheca, vbi mirificè illum laudauit, inter monachos Carthuſianos eundem cenſuerit. Obijt anno ſalutis 1381. cũ vixiſſet in monaſterio annis viginti octo: præter hunc, alium habuit eruditiſſimum canonicum, & aliquando Subpriorem, quem laudat Trithemius in lib. de viris illuſtribus Germaniæ, nomine Ioãnem de Schonhonia, qui claruit circa annum 1420. tempore Concilij Conſtantienſis. de vtroq; vide Chronicon Vuindeſimenſe lib. 1. cap. 40. Fundatur anno 1349. ex Miræo in lib. de tribus congregationibus nuper edito.

Vallis Angelorum monaſterium beatæ Mariæ in Leydendorp in Hollandia Diœceſis olim Vltraiectenſis, congregationis Vuindeſimenſis. Chronicon lib. 1. cap. 39. vbi ponit fundationem illius ſub anno 1400.

Vallis Pacis monaſterium congregationis Vuindeſimenſis in Diœceſi Vltraiectenſi, nunc monaſterium ſancti Ioannis in Amersfordia, fundatum per quendam venerabilem Dominum Vuernboldum de Buſchoep, fuit circa annum 1417. eidem congregationi incorporatum, idem Chronicon cap. 40.

Vallis beatæ Mariæ monaſterium propè Aldenardum Flandriæ oppidum Diœceſis Tornacenſis, congregationis Vuindeſimenſis. idem Chronicon cap. 45.

Vallis beatæ Elizabeth propè Ruremundam monaſterium eiuſdem congregationis, idem Chronicon, & Miræus de collegijs regularium cap. 13.

Vuindeſimẽſe monaſteriũ s. Mariæ apud Zuuollam in prouincia Tranſinſulana, & Diœceſi Dauentriæ caput præclariſſimæ congregationis, quæ centum & viginti per ſuperiorem, & inferiorem Germaniam olim monaſteria complectebatur: hodieq; nõ mediocriter floret, anno 1387. fuit fundatum, de cuius fundatione inferius in ipſa congregatione Vuindeſimenſi fuſius dicemus.

Zunebecanum monaſterium Abbatiale s. Mariæ congregationis Aroaſienſis anno 1578. per tumultus bellicos eſt euerſum. Miræus de collegijs regularium cap. 10.

Zuuollis monaſterium beatæ Mariæ cõgregationis Vuindeſimenſis, Miræus in collegijs regularium cap. 55.

Præter prædicta canonicorum collegia, quorum licet aliqua ex regularibus ad ſecularitatem tranſierint, alia ab Hæreticis fuerint euerſa, maior tamen pars ſub diſciplina canonica nunc etiam viget. reperiuntur in Belgio pleraq; collegia canoniſſarum regularium, quæ quoniam vel ad congregationem Vuindeſimenſem, vel ad Victorinam ſpectant, in Catalogis dictarum congregationum referemus. Collegia verò canoniſſarum ſecularium, quæ multa etiam in Germania tum inferiori, tum ſuperiori viſuntur, ex regularibus per relaxationem ferè omnia ſunt profecta: ſicuti etiam ex canonicis regularibus eodem planè modo ſeculares canonici ſunt exorti.

Caput trigeſimumnonum.

De Propagatione Canonicorum Regularium, & eorum Eccleſijs, & Monaſterijs in Prouincijs Alemanniæ.

PAris antiquitatis exiſtere propagationẽ canonici ordinis in prouincijs vaſtiſſimis Alemãniæ, mõſtrant præter Concilia Prouincialia Mogũtiæ, Aquiſgrani, & Vuormaciæ pro illius reformatione edita, Eccleſiarum regularium, & monaſteriorum earundem prouinciarum fundationes vetuſtiſſimæ ex quibus vt pauca, quæ ex Bruſchio, & Auentino, licet damnati apud nos nominis autoribus, ac etiã ex Trithemio, Mirço, & alijs catholicis collegimus I.

eodem

eedem ordine in præcedenti capite ſeruato recenſeamus, ſunt inprimis.

Aquiſgrani cathedralis, quam ſub inuocatione ſanctæ Dei Genitricis magnificentia regali, & ſuo autore digna fundauit Carolus Magnus. de qua Molanus in Natalibus ad diem 28. Ianuarij hæc habet: *Dicta eſt autem Aquiſgranenſis Eccleſia à maioribus monaſterium ſanctæ Mariæ, eo quod viginti clerici à ſancto Carolo Magno inſtituti regulariter, & canonicè in eo vixerint, ſub obedientia, in communi, intra clauſtrum, ſimul manducantes, & dormientes, iuxta ſtatuta Concilij Moguntienſis ſub Carolo Magno celebrati. ſed hoc ſuaue iugum ſibi, vt Moguntini, & pleriq; alij, excuſſerunt ſub Othone Tertio, & Nodgero Epiſcopo ſuo, qui regulares clericos viginti cõuerterunt in viginti octo clericos proprietarios, quoniam id temporum illorum malitiam exigere iudicabant.* Hæc Molanus ibi, quę cum alijs multis tum apud dictum autorem, tum apud Miræum de collegijs ſecularium cap. 30. legi poſſunt.

Propè eandem ciuitatem ſanctus Henricus fundauit conuentum canonicorum ſancti Adalberti, quod modò eſt in ciuitate. Molanus in Natalibus ad diem 13. Iulij.

Aquiſgrani nunc floret monaſterium ſancti Ioannis Baptiſtæ congregationis Vuindeſimenſis, de quo Miræus cap. 13. de collegijs regularium in Catalogo.

Auguſtæ Vuindelicorum in Sueuia præpoſitura inſignis ſanctæ Crucis nuncupata, cuius Præpoſitus Mitra, Pedo, & alijs Pontificalibus vtitur in ſacris. De fũdatione huius præpoſituræ Gaſpar Bruſchius de monaſterijs Germanię fol. 111. pag. 1. ita ſcribit: *Sanctæ Crucis Auguſtanum cœnobium inſtituti, & ordinis canonicorum regularium s. Auguſtini ex Hamelbergo, vbi antea ſitum fuerat, in Auguſtam Vindelicam tranſlatum ann.* Domini *1144. per* Epi*ſcopum Auguſtanum Vdſchalcum Comitem à Thenneenlhoe primum huius cœnobij intra Auguſtanæ Vrbis Mœnia fundatorem, quod primùm à Marſallis de Biberach in Mutterhoſen pago inchoatum, mox inde à Conrado Antiſtite Auguſtano Comite Lutzelnſtenio in* Hamelbergum *montem Auguſtanæ Vrbi vicinum, & inde tandem iterum, vt prius dictum ob Vdeſchalco in vrbem tranſlatum eſt.* Subdit ibidem Catalogum Præpoſitorũ, qui loco præfuerunt vſque ad ſua tempora, vnum, & viginti. Regit nunc eandem præpoſituram Reuerendiſſimus Pater, & Dominus frater Ioannes S. R. E. Protonotarius, qui canonicæ diſciplinæ ad primæuum ſtatum inſtaurandæ propenſiſſimus deludat, cuius votis rogo Deum optimum fauere.

In eadem Auguſtana ciuitate eſt alia præpoſitura canonicorum regularium s. Georgij, de qua hæc habet idem Bruſchius fol. 119. pag. 1. *Sancti Georgij monaſterium, quod eſt intra muros Vrbis Auguſtanæ ordinis canonicorum regularium s. Auguſtini fundatum legitur ann. Chriſti 1135. abſolutum verò anno 1142. à Vuoltero Comite Palatino Tubingenſi, & Epiſcopo Auguſtano, eiuſq; canonicis in honorem s. Georgij martyris. Huic monaſterio præfuerunt ad hoc vſque ſeculum hi ſequẽtes Domini Præpoſiti &c.* proſequitur Catalogum Præpoſitorum vſque ad annum 1545. num. 25. quem breuitati conſulens, omittere compellor.

Argentinenſem cathedralem in Alſatia Ioannes de Nigraualle refert in Catalogum Eccleſiarum Germaniæ, quæ ab illarum inſtitutione fuerunt regulares. Porro in Ciuitate Argentina fuit monaſterium canonicorum vetuſtiſſimum s. Thomæ martyri, & Germanorum Apoſtolo nuncupatum, quod dicebatur s. Thomæ Scotorum à Scotis, qui illud olim tenebant. Hoc monaſterium queritur Renatus Choppinus in monaſtico lib. 1. tit. 3. per quendam Epiſcopum Argentinenſem ex canonicis regularibus tranſlatum ad ſeculares anno Chriſti 830. vt hinc etiam videas antiquitatem canonicorum regularium inter Scotos, illosq; ex Scotia in Germaniam deriuatos.

In Ciuitate Argentina monaſterium dictum in Scuchcia ordinis s. Auguſtini, ex lib. Taxarum Apoſtolicarum.

BAmbergenſem Epiſcopalem inter collegia ca- II.
nonicorum regularium refert Miræus de collegijs regularium cap. 69. in fine. Hanc fundauit ſanctus Henricus cum ſancta Cunegunde illius cõiuge, quam Imperiali munificentia ab illis dotatã, redditus, quos nunc poſſidet, ſine alio teſte docent. Erecta eſt Eccleſia ſub inuocatione ſanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli. Addit verò Mauburnus in Venatorio lib. 1. cap. 9. B. Henricum cum Cunegunda vxore præter Eccleſiam Bambergenſem alia plura cœnobia canonicorum regularium erexiſſe.

In eadem ciuitate præter dictam cathedralem, aliam erexit idem Imperator Eccleſiam ſub inuocatione Prothomartyris Stephani, paruo quidem ſtemmate, ſed maiori opera, in qua regulares clericos conſtituit, ad quam dedicandam Benedictum Papam venire rogauit, teſte Baronio tomo vndecimo ſub anno milleſimo decimo quinto in principio.

In eadem ciuitate eſt collegium præpotens ſanctarum Virginum Canoniſſarum regularium ſancti Theodori, quod primùm Michelsfeldi in colle ſancti Nicolai fuerat fundatum anno milleſimo centeſimo trigeſimo quinto, ſed poſtea Bambergam anno milleſimo centeſimo quinquageſimo tranſlatum ibique in honorem ſancti Theodori fundatum à Gertrude Palatina Conradi Marchionis Miſnenſis filia, quæ defuncto marito hoc ipſum cœnobiũ ingreſſa, per aliquot annos eidem monaſterio prę fuit, & ſanctiſſimè vixit. ex Miræo de collegijs regularium cap. 67.

Baſileæ cathedralis olim regularis. ex Ioanne de Nigraualle in Catalogo. In Ciuitate Baſileæ monaſteriũ s. Leonardi cõgregationis Vuindeſimẽſis, de quo Miræus in Catalogo dictæ congregationis.

Bergenſis Eccleſia Cathedralis canonicorum regularium Ioannes de Nigraualle in Catalogo.

In

In Badersholm oppido Holſatiæ diœceſis Bremenſis monaſterium B. Mariæ cõgregationis Vuindeſimenſis. Miræus loco cit.

Bernfridẽſe monaſterium in Bauaria ad ſtagnum Vuirmſee fundauit in honorem ſancti Martini Epiſcopi Comes Otho de Vallay cum coniuge Adlhaide. ex Ioanne Auentino, huius confirmatio facta eſt à Caliſto Secundo anno 1120. Secunda ab Eugenio Tertio. Ita Miræus de Collegijs regularium cap. 57. ex Auentino lib. 5. & Bruſchio in Chronologia monaſteriorum Germaniæ, puto erraſſe Typographum, dum pro Caliſto Secundo, ponit Ioannem XXII.

Berchtolgadenſe cœnobium ſancti Ioannis Baptiſtæ in Bauaria canonicis Auguſtinianis an.1108. fundauerunt, & dotauerunt Beringerus, & Cuno Comites de Sultzpach, cum ipſorum matre Irmogarda. Auentinus in Annalibus lib. 5. & alibi. Miræus de Collegijs regularibus cap.52. eſt in agro Salisburgenſi.

Beurenſis Præpoſitura Ordinis canonicorum regularium in diœceſi Conſtantienſi. ex Miræo de Collegijs regul. cap. 56. ad finem.

Apud Bredeuoert oppidum diœceſis Monaſterienſis cœnobium B. Mariæ in Nazareth congregationis Vuindeſimenſis. Miræus in catalogo.

Brandeburgenſis metropolitana numeratur inter Eccleſias olim canonicorum regularium in proœmio libri conſtitutionum Benedicti XII. pro reformatione ordinis canonicorum regularium.

Beyhartingenſe monaſterium vulgo Beyharting in ſuperiori Vindelicia, ſiue Bauaria fundauerunt nobilis matrona Iudith, & frater eius Megingotzus ſodalibus Auguſtinianis conſecratum à Romano Epiſcopo Gurcenſi iuſſu Conradi Archiepiſcopi Salſpurgenſis anno 1130. quod poſtea per Rodulphum, & Ludouicum, qui fuit Imperator, & Stephanum iuniorem Bauariæ Duces maximis priuilegijs fuit munitum. Miræus de Collegijs regularium cap. 62. ex Auentino, qui dicit, Auguſtinianis monachis eſſe fundatum.

In Bircling oppido diœceſis Herbipolenſis monaſterium B. Mariæ congregationis Vuindeſimenſis. Miræus in catalogo dictæ congregationis.

In diœceſi Brixinenſi Comitatus Tirolis monaſterium Vartobergenſe nuncupatum, cuius fuit Præpoſitus Nicolaus de Cuſa, qui poſtea fuit ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, vt ipſemet fatetur in epiſtola, quam præmiſit ad librum de filiatione Dei Conrado confratri eiuſdem Vartobergenſis monaſterij canonico directa.

In Bloemenberch oppido diœceſis Padebornenſis monaſterium Corporis Chriſti congregationis Vuindeſimenſis. Miræus in catalogo dictæ congregationis.

In Bodihen oppido eiuſdem diœceſis Padebornenſis monaſterium ſancti Meynulphi, eiuſdem congregationis Vuindeſimenſis. ex eodem Catalogo.

In Bodinghen prope Ziberch in Ducatu Montenſi diœceſis Colonienſis monaſterium, quod dicitur mons B. Mariæ eiuſdem congregationis. ex dicto catalogo.

In Bucangia ſiue Buchouia Canoniſſarum, ſiue Monialium nobilium, ac antiquo ſtemmate, maiorumq; imaginibus conſpicuarum, ab omni tamen voto immunium, ac prorſus liberarum Collegium fundatum legitur in honorem ſanctorum Cornelij, & Cypriani à D. Adelinde Hildebrandi potentiſſimi Sueuorum Ducis filia, Hildegardis Regina, & Campidonenſis fundatricis ſorore, Comitis verò Othonis à Keſſelburg in Blanchina valle circa Riberacum habitantis relicta vidua, quæ ibi ſepulta eſt ſub Carolo Magno. Id primum fuit Monialium Auguſtinianæ profeſſionis Cœnobium. Ita Bruſchius fol. 17. pag. 2. quæ ſi vera ſunt, verum etiam eſſe conuincitur, ſeculares apud Germanos canoniſſas ex regularibus per relaxationem ortas, ſicut canonicos ſeculares ex regularibus, quidquid dicat in hoc Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 15.

Brundenſis cathedralis refertur à Nigrau alle inter Eccleſias olim regulares. verùm in qua prouincia ſit conſtituta, non reperi.

COlonienſis Eccleſia metropolitana à ſancto III.
Materno Beati Petri Apoſtoli diſcipulo ſuam fundationem accepiſſe gloriatur. Eam verò non ſolùm regularem extitiſſe, ſed vſque ad Philippum Epiſcopum quadrageſimumquartum Regularia inſtituta tenuiſſe, tradit Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 14. vbi ponit reſcriptum Eccleſiæ Colonienſis ad canonicos Traiectenſes. cum enim in Eccleſia Traiectenſi, aut rectiùs Vltraiectenſi feruor Regularis diſciplinæ relaxaretur, & Godebaldus Epiſcopus cœpiſſet primam Præbendam Decano maioris Eccleſiæ conferre, quibuſdam renitentibus, Eccleſia Colonienſis, quam ſuper ea re conſuluerant, in hunc modum reſpondit. *Domini, ac fratribus noſtris ſanctæ Traiectenſis Eccleſiæ, tam maioribus, quàm minoribus ſalutem, vt Præpoſitura, Decania, vel aliqua clauſtralis obedientia pro beneficio habeatur, vel beneficium nominetur, Eccleſia noſtra conſuetudo non patitur.* addit ibid. Molanus vnum valde notandum, eum ſub Philippo quadrageſimo quarto diſciplina Regularis in Eccleſia Colonienſi relaxaretur, canonicos nonnullos, qui in Regulari obſeruantia manere voluerunt, Nuſſienſe monaſterium condidiſſe, quod ſi verum eſt, conuincitur falſum eſſe, quod idem Molanus ſupra non vno in loco in gratiam canonicorum ſecularium ſcribit, ſenſus verborum antiquorum Conciliorum diſtorquens, canonicos cathedralium, licet regulariter, & communiter viuerent, non tamen fuiſſe verè Regulares, cum votorum emiſſione: quod præterquam ex multis alijs capitibus falſiſſimum eſſe conſtat, ex hoc etiam euidenter conuincitur, quia Colonienſes nonnulli, vt propoſitum vitæ Regularis alijs deficientibus tenerent, monaſterium Nuſſienſe erexerunt: nam qui in Nuſſienſi viuebant verè

Regulares erant cum votorum emiſſione. quo verò tempore Nuſſienſes ſuam congregationem inchoauerint, videtur id circa annum milleſimum centeſimum ſeptuageſimum contigiſſe: nam per ea tempora Philippus 44. Eccleſię Colonienſi pręfuit. Cęterùm de vera canonicorum Colonienſium regularitate, de omnimoda proprietatis abdicatione, de obedientia clauſtrali, de clauſtro, & officinis, de regula D. Auguſtini a Colonienſibus ſeruata, & alijs id genus teſtatur Vuazo Leodienſis Præpoſitus in quadam epiſtola, quam refert Mauburnus in venatorio libro 2. par. 5. cap. 30. vbi alia plura refert, & Innocentius Tertius in cap. Poſtulaſtis. de clerico excommunicato, ſcribens Decano, & Priori Colonienſi.

Habuit verò Eccleſia Colonienſis quamplures viros ſanctitate, & doctrina inſignes, & illuſtres, ex quibus vnus extitit Aquilinus dictæ Eccleſiæ canonicus, qui Mediolani ab Arrianis confoſſus martyr occubuit. Puto autem non ſolùm Cathedralē, ſed etiam alias Eccleſias Colonienſes olim regulares fuiſſe, & reſcriptum illud ſupra memoratum non de conſuetudine ſolius cathedralis, ſed totius Eccleſiæ Colonienſis intelligendum eſſe.

Eſt in eadem ciuitate monaſterium canonicorū, & canoniſſarum reformatum s. Cæciliæ nuncupatū. ex Miræo de colle. regularium cap. 93. item tria collegia canoniſſarum regularium s. Auguſtini videlicet s. Maximini, s. Michaëlis, & s. Mariæ Magdalenæ. ex eodem autore ibid. cum alijs quatuor s. Nicolai, s. Reinoldi, in Maiori Nazareth, & ſancti Iacobi Maioris ad agnellum in muro Caſtrenſi; quas ibi, & capite pręcedenti vocat moniales Auguſtinianas, & numerat cum canoniſſis: neſcio autem an ſint inſtituti canonici, an eremitarum.

In eadem ciuitate Colonienſi anno 1423. operæ Arnoldi Schillingi ciuis Colonienſis ex ſacello factum eſt monaſterium, quod dicitur ad Corpus Chriſti, traditumque canonicis regularibus capituli Vuindeſimienſis. Occaſionem præbuit miraculum, quod circa venerabile Sacramentum contigit, fusè commemoratum à Bredenbachio lib. 1. cap. 8. Sacrarum collationum. Miræus de colleg. regularium cap. 92.

Confluentia locus eſt, vbi Moſella Renum influit ibi loci Hecto, qui ex Abbate monaſterij cuiuſdam Mediolanenſis factus fuerat Archiep. Treuerenſis, anno 847. à ſancto Materno in ſomnijs admonitus, fundauit monaſterium canonicorum regulariū, in quod corpus ſancti Caſtoris de Cardona transferens collocauit: ſed canonici ſancti Caſtoris ante plures annos regulam abiecerunt. Trithemius in hiſtoria Hirſaugica ſub. anno 847. & 957. & ex illo Molanus lib. 2. de canonicis cap. 14.

Apud Confluentiam, quæ eſt oppidum Diœceſis Treuerenſis, monaſterium Beatæ Mariæ in Inſula congregationis Vuindeſimenſis. Miræus in catalogo.

Conſtantiæ eſt vetus, & inſignis Abbatia canonicorum regularium de Cruetzlingen, ſiue de Crutrelingen. de qua in lib. 1. Conſtitutionū Concilij Conſtantienſis fol. 135. ita ſtatuitur: *vt Abbas canonicorum regularium de Cruetzlingen, & canonici dicti monaſterij in Proceſſionibus, & actibus publicis præcederent Abbatem, & monachos ordinis D. Benedicti monaſterij eiuſdem ciuitatis, quod dicitur Petri Domus &c.* Hæc Abbatia erat olim caput multorum monaſteriorum canonici ordinis, vt in Bulla Innocentij VIII. infra cap. 71. relata, legitur. Sunt etiam in Diœceſi Conſtantienſi quinque præpoſituræ canonicorum regularium, & duæ canoniſſarum, de quibus ſub ſuis proprijs nominibus dicimus. ex Ioanne Piſtorio in Chronico Conſtantienſi. Eſt etiam in diœceſi Conſtantienſi monaſterium B. Mariæ loci eremitarum ordinis ſancti Patris Auguſtini. ex lib. taxarum Apoſtolicarum.

Chichgetenſe monaſterium in diœceſi Vuormatienſi erat ſanctimonialium; quibus peſtilentia conſumptis, Fridericus II. Vuormatiæ Epiſcopus anno 1440. illud repurgatum, & reſtauratum canonicis regularibus incolendum tradidit. Miræus de collegijs regularium capite nonageſimo ſexto.

Chiemſeenſe monaſterium in Prouincia Saliſburgenſi duplex eſt, aliud canonicorum, aliud verò canoniſſarum. Monaſterium canonicorum prius pro monachis Diui Benedicti fundatum fuerat: verùm pro illo Abbatia Luxouienſi monachis commutata, dictum monaſterium canonicis regularibus fuit donatum. Eſt vetus Abbatia ſancti Saluatoris nuncupata, vt conſtat ex antiquo diplomate Regis Arnulphi dato Ratisbonæ anno 891. de qua ſic Hundius ex Auentino ſcribit: *In Norico Conradus Iuuauiæ Epiſcopus, & Abenſpergenſi familia oriundus Chiminum templum olim a Teſſalono ſecundo Duce Bauariæ D. Benedicto conditum ab Vgris ad egeſtatem redactum, monachis Auguſtinianis tradidit &c. hoc eſt canonicis regularibus ſancti Auguſtini.* Ita Hundius. Vide Miræum de collegijs regularium cap. 26.

Chiemſeenſe verò canoniſſarum fundauit Teſſalo Rex, & dotauit, cuius priuilegium roborauit Henricus Quartus Imperator ſuo diplomate dato anno 1077. Ratisbonæ.

In Cluſa oppido Diœceſis Treuerenſis monaſterium B. Mariæ Congregationis Vuindeſimenſis Miræus in catalogo.

DAniæ Regnum habuiſſe olim multa monaſte- IV.
ria canonicorum regularium Benedictus XII. in Bulla Generalis reformationis eiuſdem ordinis in cap. de Capitulis Prouincialibus apertè fatetur. Primum qui in Regno Danorum monaſteria canonicorum, & monachorum erexit, & redditibus locupletauit, Choppinus in monaſtico lib. 2. ti. 2. n. 18 fatetur fuiſſe Canutū Regē Danorū ex Saxone Grāmatico in Hiſtoria Danorū. Cæterū inter Eccleſias canonicorū regul. huius regni erat olim cathe. Roſkildenſis, ad quam reliquiæ ſancti Lucij I. Papæ, & martyris ſunt tranſlatæ, referente Ioanne Mau-

burno

burno in venatorio canonici ordinis lib. 2. par. 4. cap. 24.

Dieſenſe monaſterium varias habuit fundationes, ruinas, & reparationes. primus fundator fuit Rathardus canonicus Auguſtanus, & frater Attonis Comitis de Andechs, & Epiſcopi Auguſtani, qui monaſterium ſancti Georgij martyris fundauit prope oppidũ Dieſſen in Bauaria diœceſis, vt puto, Auguſtanæ circa annum 840. quod à quodam Arnoldo vaſtatum anno 1013. fuit inſtauratum per quendam Adheleimum, & Adalricum fratres. poſtea cum Cunegunda Comitiſſa filia Othonis primi Imperatoris fundaſſet Eccleſiam B. Stephani, & in ea tres canonicos regulares poſuiſſet, Hartucius Præpoſitus s. Georgij annuente Epiſcopo Auguſtano cum ſuo conuentu propter maiorem commoditatem ad Eccleſiam ſancti Stephani migrauit. plura de hoc monaſterio videri poſſunt apud Miræum de collegijs regularium cap. 22. quæ ex Auentino, & Hundio collegit.

Diethramzellenſe apud Iſaram in Bauaria monaſterium ſancti Martini Abbatiale fundauit quidam Otho cum Socio Berengero, & venerabili ſacerdote Dietrhamo anno Domini 1099. fundationem, & dotationem Paſchalis II. anno 1107. ſuo diplomate firmauit. Vide Miræum de collegijs regularium cap. 47.

In Daelem oppido diœceſis Padebornenſis monaſterium s. Petri congregationis Vuindeſimenſis. catalogus dictę congr.

Euerbardica cluſa vulgo Eberbarts Clauſen in Diæceſi Treuerenſi pulcherrimum coenobium canonicorum regularium s. Auguſtini tribus lapidibus à Treuerenſi verſus Hunuorum terga, vel præſidia ſitum ex eleemoſynis vtriuſque ſexus fidelium certatim vndequaque ad S. Virginem ex omnibus prouincijs concurrentium hoc modo emerſiſſe ibidem legitur. Erat anno Domini 1440. laborioſus quidam, ruſticaque, & vita, & artis homo ſimplex Euerbardus nomine, ex pago Eſch oriundus, agricola, vinitor, & ſector ſtraminum in vſum, & paſtum iumentorum, virginitatis, ac pudicitiæ ſummus amator, qui ob deuotionem, quam à pueris conceperat maximam erga matrem Domini Beatam Virginem Mariam, ſtipitem quendam in loco iſto tunc temporis deſerto terræ infixit, & in eo ſuperius excauato Imaginem triſtiſſimæ, ac doloroſiſſimæ matris in gremio extinctum habentis filium collocauit. Is poſtea à glorioſa Virgine admonitus, & coactus, domunculam paruam eidem ædificauit, & ſublato ſtipite illam ipſam adhuc eo loci præſentem, ſuoq; pretio Treueri prius emptam in priori muro domunculæ repoſuit, vbi cum miracula plurima fierent, & oblationes innumeræ quotide accederẽt, & hominibus religionis ergo catervatim venientibus, mox his oblationibus adiutus Euerhardus, ſacellũ paulò grandius fabricauit: & poſtea circa idẽ ſacellũ Baſilicam in lõgitudine 26. & in latitudine 12. paſſus habentem fundauit, & ædificauit in anno Iubilæo, quo mox factus eſt maximus omnis generis hominum concurſus. Hanc Baſilicam Reuerendiſſimus Dominus Iacobus de Sirgk Archiepiſcopus Treuerenſis centeſimus præſentibus Prælatis plurimis in die Annunciationis B. Virginis Mariæ anno Domini 1449. ſolemniter dedicauit Euerhardo aũt an. Dom. 1451. in pace quieſcẽte, conſentientibus, & id deſiderantibus Dominis fundi, in primis verò Domino Godefrido de Eſch ordo canonicorum regularium ſancti Auguſtini introductus eſt, anno Domini 1456. Hi nouum chorum ædificauerunt, & anno Domini 1474. dedicari fecerunt, ſtructuras etiam vtriuſq. ambitus, & multorum ædificiorum erexerunt, & baſilicam maiorem, quæ hodie viſitur, antiqua deiecta, ac deſtructa ad ſummum compleuerunt, cuius dedicatio facta eſt anno Domini 1502. Hæc Bruſchius folio quinto pagina prima, qui etiam proſequitur Priores, qui ibi fuerunt vſque ad annum 1542. puto eſſe congregationis Vuindeſimenſis.

In Euuich prope Attendoren diœceſis Colonienſis monaſterium s. Saluatoris congregationis Vuindeſimenſis. ex catalogo dictæ congr.

FRanchenthaël, quod nunc eſt oppidum mu- V.
nitiſſimum, apud Vuormatiam, prius erat monaſterium canonicorum regularium, de quo Trithemius in hiſtoria Hirſaugica ſub anno 1135. iſta ſcriptis mandauit: *His etiam temporibus, videlicet anno Domini milleſimo centeſimo trigeſimo quinto* Buggo *Vuormatienſis Eccleſiæ* Reuerendiſſimus *Epiſcopus monaſterium Franchenthaël non longè à Vuormatia fundauit, in quo fratres in communi ſub ſancti Auguſtini regula viuentes collocauit, quibus Eccleſia de corporis neceſſarijs copiosè prouidit. Cœnobium quoque ſanctimonialium eiuſdem religionis iuxta præfatum monaſterium Franchenetaël conſtituit, in quo multitudinem virginum Chriſto in caſtitate famulantium, prouiſis neceſſarijs poſuit. Verùm poſt annos fermè trecentos, viginti ſex tempore Reynardi Vuormatienſis Epiſcopi, cum de conſenſu eius fratres regulares de Vuindeſheim partium inferiorum ipſum cœnobium Franchenthaël ad reformandum ſuſcepiſſent, & titulum Abbatialem, quo antea ſemper inſignitum fuerat, extinxerunt, etiam coenobium foeminarum prædictum expulſis monialibus monaſterio fratrum coniunxerunt.* Hæc Trithemius. Verùm iſtud monaſterium, in quo canonica diſciplina ſummoperè florebat, paucis abhinc annis factum eſt habitatio omnis ſpiritus immundi, cum Caluinitæ, ex Belgio profugi illud permittente Comite Palatino Rheni occupauerunt, & pulſis canonicis in oppidum, & in arcem erexerunt.

Friburgi in Heluetijs Præpoſitura omnium ſanctorum diœceſis Conſtantienſis. Io. Piſtorius in Chronico Conſtantienſi edito Francoforti. Miræus de collegijs regul. cap. 56.

Apud Halberſtadium monaſterium s. Pancratij in Hamersleue congr. Vuindeſimenſis. catalogus dictæ congr.

Hamburgenſis Metropolitana à ſua fundatione fuit regularis, & in ciuitate, ac etiam Diœceſi

multa canonicorum monaſteria fundauit Vuanus Epiſcopus temporibus Henrici Primi Imperatoris, qui fuit ſanctus, vel quæ antea ædificata, ad normam vitę regularis reformauit, teſte Alberto Crantio in ſua Metropoli lib. 4. cap. 1. clauſtri canonicorum Hamburgenſium meminit etiam Molanus in Natalibus ad diem 3. Februarij in vita ſancti Anſcharij.

Herdeuuille oppido Diœceſis Argentinenſis monaſterium S. Chriſtinæ congregationis Vuindeſimenſis. Catalogus dictæ congregationis.

In Hegene oppido Comitatus Leingen Diœceſis Vuormatienſis monaſterium ſancti Petri Apoſtoli congregationis Vuindeſimenſis. catalogus dictæ congr.

In Hertzenhagen apud Frācofordiam Diœceſis Moguntinæ monaſterium B. Mariæ dictæ congr. ex eodem catalogo.

Heerbrectingum cœnobium canonicorum regularium ad Fluiolum Brentianum Auguſtanæ Diœceſis in honorem S. Dionyſij fundatum anno Domini 1144 à potentiſſimo Sueuorum Principe Friderico Barbaroſſa, qui tandem ad imperij dignitatem, ac culmen euectus eſt. Habuit hoc cœnobium ſemper ad hæc vſque noſtra tempora gubernatores Præpoſitos, quorum talis extat, niſi non omnino integer Catalogus primus Amandus &c. Ita Bruſchius de monaſterijs Germaniæ fol. 2. pag. 2. qui Catalogum Præpoſitorum deducit vſque ad annum 1548.

Heyne monaſterium apud Vuormatiam in Dumetis fundauit circa annum 1135. Eunucho Comes de Lingen in honorem Principis Apoſtolorum, & multis bonis, & redditibus ſublimauit. cuius Eccleſiam ſæpe dictus Epiſcopus Buggo, in cuius Diœceſi monaſterium eſt conſtructum, anno Domini 1141. conſecrauit, & Harburgum primum Præpoſitum ordinauit, qui vitam canonicorum regularium primus ibidem inſtituit. Trithemius in Hirſaugica ad annum 1135. & in Chronica Spanhemenſi ſub anno 1137. Floruit in hoc cœnobio Rutgerus Vernay, cuius elogium idem ſcripſit Trithemius de Viris illuſtribus Germaniæ, ac etiam in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Hildeſimæ in Saxonia temporibus s. Henrici Imperatoris erat monaſterium, cuius canonicus ſcripſit vitam ſancti Godehardi Epiſcopi. Molanus in Natalibus ad diem 25. Martij.

Apud Heldeſimenſem ciuitatem, in loco, qui dicitur Zulta, monaſterium perfectum s. Bartolomæi, poſtea congregationi Vuindeſimenſi vnitum. catal. dictæ congr.

In Hildeſimenſi Diœceſi Præpoſitura Boſarienſis, cui præfectus fuit ſanctus Benno Epiſcopus Miſnenſis. ex illius vita, & ex Bulla canonizationis illius, qui ſanctus vixit temporibus Leonis Noni & Henrici III. Imperatoris.

In Hiſſa prope Sarburch Diœceſis Metenſis monaſterium s. Laurentij d. congr. ex eodem catalogo.

VI. Intzchofenſis Præpoſitura canoniſſarum regul. s. Auguſt. Diœceſis Conſtantienſis. Io. Piſtorius in chronico Conſtantienſi. Item Villæ Diœceſis Argentinenſis anno 1137. Conradus canonicus Argentinenſis condidit collegium canonicorum regularium. Miræus de collegijs Reg. cap. 45.

Magdeburgenſis Eccleſia metropolitana in Saxonia fuit olim regularis, ex Ioanne de Nigraualle in catalogo. eius fundationem ſcribit Miræus in collegijs ſecularium cap. 54.

Maguntina Metropolitana ipſa quoque vſque ad annum ſaltem circiter 1000. regularis manſit; ex Gaſpare Bruſchio in 1. tomo Epitome de Eccleſijs Germaniæ; in Epiſcopatu Spirenſi, & Trithemio in Hiſtoria Hirſaugica, ſub an. 977. quorū verba infra hoc eodem cap. referemus, & notat etiam Ioannes Molanus lib. 1. de canonicis cap. 14.

Apud Marbach Alſatiæ oppidum Diœceſis Argentinenſis anno 1094. quidam vir pius nomine Manegoldus Monaſterium canonicorum regulariū D. Auguſtini condidit auxilio, & opibus viri nobilis Burchardi à Gebelſuller, ſeq. iiſdem aggregauit, vt in vita Othonis 43. Epiſcopi Argentinenſis, & lib. de Epiſcopis Argentinenſibus Franciſcus Guillimanus teſtatur.

In eodem oppido monaſterium s. Irenæi martyris congr. Vuindeſimenſis. Verum Miræus in catalogo dictæ congr. ponit oppidum Marbach in Diœceſi Baſileæ ad Rhenum fluuium ex oppoſito oppidi Briſgoiæ. quare vel ſunt duo eiuſdem nominis oppida, vel decipitur alter horum autorum, cum vnus illud ponat in Diœceſi Argentinenſi, alter in Baſileenſi, vel tranſlatum eſt de vna ad alteram Diœceſim.

Mathichouſe in Bauaria, vbi quondam Regum Bauariæ Prætorium fuiſſe vetuſta indicant diplomata, Io. Cuchler cum Catharina coniuge collegiū Myſtis, id eſt canonicis Auguſtinianis inſtituit circa annum 1413. Miræus de coll. ſecularium cap. 117. ex Io. Auentino in Annalibus.

Meicheshuſen in Haſſia Diœceſis Maguntinæ monaſterium s. Io. Baptiſtæ congr. Vuindeſimenſis. ex catal. dictæ congr.

Metenſis cathedralis in Lotaringia Prouinciæ Treuerenſis olim canonicos regulariter viuentes habuit, quibus s. Godegrandus eiuſdem ciuitatis Epiſcopus regulam ſcripſit, & ſeruandam tradidit circa annum 765. Verum canonici ſub Vualone Epiſcopo, ſicut pleræq; aliæ Eccleſiæ regulam abiecerūt, & facti ſunt re, & nomine, & cōuerſatione ſeculares, & proprietarij. Molanus in natalib. ad diem 6. Martij ex lib. de vita B. Godegrandi, & ex centuria 8. c. 10. & ante illū Io. Mauburnus in Venatorio canonici ord. lib. 2. par. 5. cap. 30. ex Chronicis Metenſibus.

In Epiſcopatu Metenſi ſunt duæ ampliſſimæ Abbatiæ, quarum altera dicitur s. Clementis extra muros ciuitatis Metenſis: altera s. Petri Montis, ambæ ordinis s. Auguſtini: ex lib. taxarum Cameræ Apoſtolicæ.

In Metenſi Diœceſi videtur fuiſſe monaſterium canonicorum regularium ordinis ſancti Auguſtini

ſancti

ſancti Antonij nuncupatum, nam in practica Cancellariæ Apoſtolicæ typis edita ſub Alexandro VI. ſcribitur cuidam Ioanni Andreæ canonico s. Antonii ordinis s. Auguſtini Metenſis Diœceſis, niſi fortè fuerit canonicus ordinis s. Antonij Viennenſis: nam & illi dicuntur ordinis ſancti Auguſtini.

Maria Lapidis monaſterium canoniſſarum regularium ſancti Auguſtini ſic nominatum ad fluuium Altmulam, ſiue Almonum prope Aychſtadium, quod anno 1470. à Gulielmo Epiſcopo Aychſtetenſi inchoatum piorum fœminarum eleemoſynis poſtea auctum, & adiutum fuit. Canoniſſæ proprio labore manuum victitant, vt plurimum. Bruſchius de Monaſterijs Germaniæ fol. 102. pag. 2.

Monaſterienſis cathedralis à prima fundatione ex ipſomet illius nomine regularis fuiſſe conuincitur, nam vt Buſſemecherius autor eſt, monaſterium tertia erat Epiſcopalis Eccleſia, quam erexit Carolus magnus in Meditullio regionis Mimingrode dicto loco, qui poſtea ab inſigni ibi fũdato monaſterio monaſteriũ fuit denominatũ. Ordinauitq; ibi Epiſcopum Ludgerum natione Friſium fratrem Hildegrini Epiſcopi Halberſtadenſis. Huius ſucceſſor Hermanus dedicauit, & conſecrauit Eccleſiam, & monaſterium trans aquas in titulum, & honorem Virginis Mariæ, quod breui monaſterium ita excreuit, adeoque factum eſt celebre, vt nomen dederit ciuitati, & Epiſcopo. Quod autem addit Caniſius, id monaſterium datum ſanctimonialibus, parum probabilitatis habet: nunquam enim fuit conſuetudo ponendi ſanctimoniales in cathedralibus. Sed tantum clericos, ſed quod illam tenerent canonici regulares, expreſsè teſtatur Crantius lib. 3. ſuæ Metropolis cap. 15. dicens: *Vuillibold us enim nonus Epiſcopus primitùs fratribus fructum in temporalibus fecit. poſt quem Rodo decimus ſucceſſit, qui canonicos regulares ex veteri cathedrali Eccleſia cum libris, & clenodijs tranſtulit, vnde & tunc terræmotus factus fuit.*

Apud Molembeæke oppidum Diœceſis Mindenſis monaſterium ſancti Dionyſij congregationis Vuindeſimenſis. ex catalogo dictæ congregationis.

Montis Sereni monaſterium ordinis S. Auguſtini Diœceſis Magdeburgenſis. ex lib. taxarum Apoſtolicarum.

Montis Fagorum monaſterium B. Mariæ Diœceſis Conſtantienſis congreg. Vuindeſimenſis. ex catalogo dictæ congr.

Monſterlingẽte canoniſſarum regularium D. Auguſtini Præpoſitura Diœceſis Conſtantienſis. Ioannes Piſtorius in Chronico Conſtantienſi.

VII. NEmetenſes canonicos malo exemplo quorundam aliorum cathedralium factos ex regularibus ſeculares, meritò queritur Gaſpar Bruſchius lib. 1. de Epiſcopatibus Germaniæ: *Sub Balderico*, inquit, XXII. *Epiſcopo Spirenſe canonici Nemetum, quemadmodum etiam Vuormatienſes, & Maguntini monaſtica vita profeſſione abiecta, ſeculares fieri, ſeorſum habitare, ac propria habere, & annuos prouentus inter ſe diſtribuere cæperunt.*

Neunchirchium monaſterium canonicorum regularium s. Auguſtini abeſt ab Alba augia cænobio Benedictino in Norimberga Diœceſis Bambergenſis duobus breuibus milliaribus, quod circa annum Chriſti 1302. Leopoldus Epiſcopus Bambergenſis vigeſimus, & Comes de Grunlach fundauit, & dotauit, ac in eo ſepultus fuit anno 1305. Habuit inſignes benefactores Burggrauium Noricorum, & Fredericum Marchionem Brandeburgenſem, qui dederunt eius monaſterij cænobitis poteſtatem ſyluæ Norimbergenſis, abeſt monaſterium tribus lapidibus à Norimberga. Hæc ex Bruſchio fol. 4. pag. 1. vbi etiam catalogum præpoſitorum dicti monaſterij deſcribit quem vſque ad annum 1546. perducit.

In Noerthoern in Vueſtfalia Diœceſis Monaſterienſis monaſterium ſanctæ Mariæ congregationis Vuindeſimenſis. ex catalogo dictæ congregationis.

Nuſſienſe monaſterium in Diœceſi, & territorio Colonienſi circa tempora Philippi 44. Archiepiſcopi à nonnullis Colonienſibus canonicis fundatum fuit: cum enim ſub illo Antiſtite, Colonienſes canonici à regulari obſeruantia ad vitam ſecularem ſe tranſtuliſſent, nonnulli eorum in regulari obſeruatione permanere volentes, in loco qui dicitur Nuſſia monaſterium erexerunt, ac ibi ſeſe ſub diſciplina regulari continuerunt. ex Molano lib. 1. de Canonicis cap. 14. Viguit autem in dicto monaſterio canonicum inſtitutum adeò, vt breui monaſterium in congregationem duodecim collegiorum excreuerit: quæ collegia cum ſuaueolentiam bonæ famæ, & ſanctitatis canonicorum regularium congregationis Vuindeſimenſis perſentiſſent, in eorum ſocietatem tranſierunt anno Domini 1430. & ſic ex duabus congregationibus effecti ſunt vna congregatio. Ita Chronicon Vuindeſimenſe lib. 1. cap. 44.

Olſembergenſe ſanctæ Mariæ vulgò Montis oliuarum cœnobium in Diœceſi Baſileæ fundatum fuit anno 1197. à quadam Comitiſſa, cuius Præpoſitus habet vſum Pontificalium, & votum in Comitijs Prouinciæ, vt à Reuerendiſſ. D. Petro Mandero illius Præpoſito commendatario, & vtriuſque ſignaturæ referendario accepi.

OEningenſis Præpoſitura Decanatus Stuelningenſis Diœceſis Conſtantienſis ordinis ſancti Auguſtini canonicorum regularium, habens ſub ſe moniales eiuſdem ordinis. ex Ioan. Piſtorio in Chronico Conſtantienſi. videtur eſſe eadem cum illa de, qua Bruſchius fol. 96. pag. 2. ita ſcribit: *Oeningum cænobium peruetuſtum in dextera Rheni ſupra Steynium Negomæ oppidum ſitum, olim Benedictinæ profeſſionis monachorum, poſtea verò canonicorum regularium s. Auguſtini fundatum legitur ab eiuſdem nominis Comitibus, quorum ſtirps defecit anno 1430. Fundatorem Cunonem vocant Comitem Oeningenſem.* Subdit eiuſdem monaſterij Præpoſitos vſque ad annum 1540. quo anno inquit incorporatur totum cœnobium menſæ Epiſcopali. VIII.

Conſtantienſi ab Antiſtite Ioanne à Vueza Sicambro Archiepiſcopo Lundenſi,& Epiſcopo Rotſchildenſi.

Otingenſe collegium in Bauaria propè ciuitatem Otingen Diœceſis Salſpurgenſis, quod Miræus de collegijs ſecularium cap. 28. numerat inter collegia canonicorum ſecularium, à Carolo magno fuerat fundatum, & dotatum pro canonicis regularibus anno 776. vt illemet teſtatur.

IX. PAdebornenſis cathedralis Prouinciæ Maguntinæ habuit canonicos regulares vſque ad annum 1254. ſicut teſtatur Bruſchius in Epitome Epiſcopatuum Germaniæ in Bernardo XXI. Epiſcopo, ſic dicens: *Bernardus Quartus huius nominis paſſus eſt, vt canonici Padebornenſes obſeruantiam regularem, quæ hactenus viguerat, mutarent in ſecularium canonicorum ſtatum. Obijt anno 1254.*

Patauienſis, ſiue Paſſauienſis Eccleſia cathedralis etiam ipſa olim erat regularis. ex Ioanne de Nigrauallc, in eadem ciuitate Paſſauienſi, quæ eſt in Bauaria: *Monaſterium ſancti Nicolai Atlmannus Epiſcopus Patauiæ auxilio Agnetis Auguſtæ, & Henrici Neoburgenſis intra mœnia vrbis Aurelianis ſiue Auguſtinianis myſtis exſtruxit circa annũ.* 1050 Ita Auentinus in Annalibus, literæ tamen fundationis habent annum 1074. de hoc Miræus de collegijs regularium cap. 34.

In eadem ciuitate Patauienſe Vtilo Dux an. 739. monaſterium ſacrarum Virginum canoniſſarum conſtruxit, quod ſanctus Henricus Romanorum Rex ob preces coniugis Cunegundæ, & Hezelini fratris magnis prędijs, & ſyluis tributis dotauit. Vide Mirçum de collegijs canonicorum regularium cap. 17.

Paringenſe monaſterium in Diœceſi Ratisbonæ fundauerunt Conradus, Henricus, & Gebardus canonicus maioris Eccl. Ratisbonẽſis fratres, & Comites de Raning, & Rotemburg, vt teſtatur diploma fundationis Henrici Epiſcopi Ratisbonẽſis circa annum 1142. nam Henricus Comes vnus de fundatoribus eodem anno obijt, in dicto monaſterio ſepultus. Miræus de Collegijs regularium cap. 71.

Pragam canonicos regulares introduxiſſe Carolum Quartum Imperatorẽ ſcribit Renatus Choppinus in monaſtico lib. 2. tit. 2. §. 18. ex Dubrauio in Hiſtoria Bohemiæ lib. 17. vbi dicit, Othocarum Bohemiæ Principem de Bela Hunnorum parto triumpho, erexiſſe in hoſtilibus manubijs monaſterium clarum, ac ſplendidum, quod Regiam Coronam adtitulauit ſub anno 1270. & deinde Carolum Quartum canonicos regulares Pragam acciuiſſe. Vbi vides ex ſerie verborum, illos fuiſſe canonicos ex cœnobio Regiæ coronæ accitos. quod vbi loci eſſet, mihi non eſt compertum.

Peilbergenſe monaſterium ad Soyſam in Bauaria aliàs Peijrbergenſe, vel Beurbergenſe ſub inuocatione s. Petri fundatum eſt anno Domini 1100. per Othonem illuſtrem virum de Caſtro Iringi, & a fratribus, & coniuge. fundationem probauit, & firmauit Caliſtus ſecundus anno 1121. Priuilegio Laterani dato. Hæc cum alijs ex Hundio, Miræus de collegijs regularium cap. 49.

Pildenreutenſe monaſterium, ſiue vt Bruſchius ſcribit, Pildenreutum canoniſſarum regularium S. Auguſtini in nemore Norimbergę nõ procul à Latomijs initium habuit circa an. 1340. Ludouico III. Bauaro Imperante, à quinque pijs ſororibus, quæ cum ab Imperatore locum ad cœnobiolum in nemore conſtruendum precibus obtinuiſſent, Imperator loci deſignandi gratia in nemus è Norimberga egreſſus, cantu quodam ſuauiſſimo audito, & imagine Crucis altæ quercui imminente viſa, locum cœlitùs deſignatum intellexit, & primus ſecuri arborem excidendam, ibi loci monaſterium ædificandum notauit. Mox Conradus magnus Norimbergenſis Patricius, qui cum Imperatore aderat, prædium optimum, quod in ipſa vicinia habebat, futuræ congregationi perpetuum donum dedit. tandem cum certam regulam non haberent, an. 1378. ſubdidere ſe Rabano Aiſtetenſi Epiſcopo, qui miſſo ad eas quodam canonico ex ſancti Vuillibaldi collegio nomine Burchardo de Pleynfeld eas canonicas s. Aug. Regulares deſignauit, & Præpoſitã illis præfecit in die s. Thomæ Apoſtoli anno 1379. ex Bruſchio fol. 100. pag. 1. vbi etiam habes catalogum Præpoſitarum vſque ad annum 1548. Vide etiam Miræum de collegijs regularium cap. 89.

Polingenſe monaſterium vulgo Poling in Bauaria vetuſtiſſimam habet fundationem. quæ refertur ad Lanfridum, Vualdamum, & Elilandum fratres Comites ab Antorf, & Soyſa ante annum 788. Verùm varias ſuſtinuit preſſuras. ferunt primùm pro Virginibus ſanctimonialibus extructum, poſtea per Vngaros anno 973. vaſtatum, deinde reſtitutum, & à s. Henrico Imperatore priuilegio munitum. ſed in priuilegio, quod Miræus c. 20. de collegijs regularium recitat, non moniales, ſed fratres in dicto monaſterio degentes nominantur. Auentinus ſcribit in Annalibus: *Poling, & Schlecdorf ab Vngaris affliguntur, amotis illis fratribus myſtæ D. Aurelij Auguſtini nominantur.* Nihilominus ſubdit Miræus, Giſlam Imperatricem, quæ obijt circa annum 1041. Moniales ex illo loco eiecisse, & canonicos ſubſtituiſſe. vtcunque ſit, canonici regulares vſque in hodiernum, locum tenent.

Pompurgenſe in Bauaria fundauerunt Adelebida filia Cunonis Comitis de Meglin, ac Irmogarda cum marito Berengario, filijs Berengerio, & Conrado à Sultzpach (oppidum id Nariſcorum eſt) Dynaſtis ad confluentes Train, & Alſſæ Pampurg, vbi humati perhibentur Collegium Auguſtinianis. Ita Auentinus lib. 5. Annalium, qui etiam libro 7. ponit Pampurg olim arcem fuiſſe in Boiaria Noricorum ad radices Curuancæ montis, & confluentes Azali, atque Train ſitam, nunc in collegium Auguſtinianorum Myſtatum commutatam.

RAtisbonenſis cathedralis canonicos regulariter viuentes olim habebat, quos à regularibus inſtitutis relaxatos s. Vuolphangus Epiſco- X.

pus

pus ad normam vitæ regularis reformauit: quod etiam cum canonicis Treuerenſibus egerat, cũ eius Eccleſiæ eſſet Decanus. Ita Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 12. & 14. ex Surio in vita S. Vuolphangi, quam habet ad diem 31. Octobris cap. 7. & 20.

In eadem ciuitate Ratisbonæ circa annum 1135. Gebardus Ratisbonenſis canonicus ædificauit monaſterium S. Magni canonicis regularibus in ſuburbio ciuitatis vltra pontem, cui Rex Conradus anno 1138. ſuburbium ipſum donauit, & Hartuuecus ſecundus Epiſcopus plurima priuilegia, & etiam Eccleſiam in Saler contulit circa annum 1156. & 1161. De eodem Auentinus lib. 6. Annalium. *Conradus*, inquit, *Henricus, Gebardus myſta* Regiuoburgenſis *fratres germani in Rauing, & Rotemburg Comites, cum matre Matſelda Paning, & D. Magnum ad confluentes Danubij, & Rheni in aduerſa Reginoburgi ripa monachis Auguſtinianis dedicant*. Ita Hundius in metropoli Salisburgenſi, & ex illo Miræus de Collegijs Regul. cap. 68. ex quibus habes, eoſdem fuiſſe fundatores huius, & Paringeſis monaſterij. de quo dictum eſt ſupra.

Raitembuchenſe monaſterium in Bauaria fundauit Guelpho primus Dux Bauariæ huius nominis, & filius Guelphonis, qui fundauit aliud monaſterium in Altorph circa annum Chriſti 1185. qui princeps cum poſtea ad terram ſanctam cum multis ſocijs profectus eſſet, in ſuo reditu obijt in inſula Cypri, & ſocij peregrinationis perfidia Alexij Græcorum Imperatoris, aut interfecti, aut viui Saracenis traditi, ex quibus Thiemo Archiepiſcopus Salisburgenſis apud Corozaim martyrio eſt affectus. Miræus de Collegijs regul. cap. 76.

Rauersbergenſe monaſterium congregat. Vuindeſimenſis in diœceſi Maguntina, ex Catalogo dictæ congregationis.

Repdorphum, ſiue Repdorphenſe canonicorum regularium S. Auguſtini Cænobium præclarum, & elegans ad Altmulam, ſeu Almonum fluuium ſupra Aychſtadium poſt ipſam arcem Epiſcopalem in longè amœniſſima valle ſitum, fundatum, ac exſtrui cœptũ eſt anno Domini *1156. ſub Epiſcopo Aychſteſenſi* Domino *Conrado à Morſpech Friderici Imperatoris præcipuo, & gratiſſimo Conſiliario, ab Imperatrice* Domina *Beatrice Burgundionum* Duciſſa *Friderici Barbaroſſæ ſecunda coniuge, quæ pagum Repdorphenſem dono dabat Epiſcopo ad exſtruendum monaſterium. Epiſcopus Conradus ſibi in eo ſepulturam adhuc viuus ordinauit, in quam mortuus depoſitus eſt anno* Domini *1171. Cubat in eadem Eccleſia Redorphenſi media fere ſub inſigni, ac ſublimi marmore Illuſtris* Dominus *Gebardus vltimus Comes Hirsberg maximus, & Cænobij huius, & totius Epiſcopatus Aychſtetenſis, cui totum Comitatum Hirſbergenſem legauit moriens, benefactor. Habuit hoc Cænobium initio ſui omnes monachos ferè genere nobiles, quorum gubernator erat Præpoſitus. Hi cũ tandem a virtute maiorum degeneraſſent, Epiſcopus Aychſtadianus* Dominus *Ioannes de Quercu ſubſtitutis melioribus, obſeruantiam regularem introduxit anno* Domini *1458. ſumpta occaſione apud Cæſarorum Horti Cænobium, in quo fuerat dum ad Vuormatienſia Comitia ſui temporis acceſſiſſet, cuius loci diſciplina captus, mox domum reuerſus, ex hac ipſa præpoſitura ſua S. Auguſtini Prioratum fecit*. Ita Bruſchius de monaſterijs Germaniæ fol. 102. pag. 2. vbi etiam ſubnectit numerum Priorum ab ipſa reformatione vſque ad ſua tempora. Nunc eſt monaſterium congregationis Vuindeſimenſis, vt patet ex Catalogo dictæ congregationis, & puto per illos de Vuindeſem dictum monaſterium anno 1458. fuiſſe reformatum. Vide etiam Miræum cap. 74.

Reicherpergenſe monaſterium S. Michaëlis in Bauaria ad Oenum ſupra Paſſauiam, ſiue Patauiam fundauit Bernardus Comes de Reicherperg cum Dietpurga coniuge ſorore Gebardi Archiepiſcopi Salisburgenſis, de qua fundatione ſic Hundius in metropoli Salisburgenſi ex Auentino in lib. 10. Rapſodiarum. *Anno* Domini *1084. Reicherperg Caſtro Vuernerus præpotens Boius ſuper flumine Oeno Patauienſis diœceſis, vxor eius Dietpurga ſoror Gebardi Archiepiſcopi Salisburgenſis, is poſt mortem vnici filij, & vxoris, cum oriretur lis eo viuo inter agnatos eius de hæreditate, caſtrum demolitur, D. Michaëli templum dedicat, Canonicis regularibus attribuit. Poſt Albinus filius Arbonis fratris huius Vuerneri viuente patruo ſacerdotes pellit, prædium occupat, Vuernerus in tutelam præſenti Gebardo Archiepiſcopo Salisburgenſi tradit, pauloq; poſt obijt 3. Nonas Octobris, ad arcem ſanctæ Crucis cum filio, & vxore ſepultus*. Miræus de Collegijs Regular. cap. 41.

Apud Rychenberg oppidum diœceſis Hildeſimenſis in Saxonia monaſterium B. Mariæ congregationis Vuindeſimenſis. ex Catalogo dictæ congregationis.

In Riederen loco diœceſis Conſtantienſis Præpoſitura canonicorum regularium Ordinis ſancti Auguſtini. Ioannes Piſtorius in Chronico.

Ranshouienſe monaſterium ſancti Pancratij in Bauaria vetuſtiſſimam habet fundationem, quam proſequitur Miræus cap. 38. Verùm ex illius diſcurſu ante annum 1100. videtur fuiſſe Eccleſia ſacerdotum ſecularium. Cæterùm circa illud tempus euocatos inquit ad illud canonicos Auguſtinianos, quibus Henricus Octauus Dux Bauariæ parochiã, & templum D. Pancratij tradidit, contuberniumq; initiauit, eiusq; religionis ſacratis viris, & fœminis dicauit: nam ibi ſacratarum fœminarum cœnobiũ fuiſſe teſtantur pleraque veſtigia, & monumenta, quæ ibi extant in libris, inſtrumentis, templo, & monaſterio, maximè Occidentem verſus. non plures tamen, quàm ſex receptæ ſunt, quarum vna erat Præpoſita. Ita Conradus Primus D. Pancratij Præpoſitus, & ex illo Hundius in metropoli Saliſburgenſi.

Rorenſe monaſterium ſanctæ Mariæ in Inferiori Bauaria in Vico Rorenſi fundatum eſt anno 1133. per magnum filium Rudperti Comitem Alensbergenſem. Miræus de Collegijs regul. cap. 65.

XI. SAliſburgenſis metropolitana inſtitutum canonicorum regularium vſque ad annum circiter 1500. retinuit, vt habes ex Pontificali Romano ſub Pontificatu Alexandri Sexti edito, in quo ipſa Eccleſia Saliſburgenſis refertur inter Eccleſias, quæ tunc erant ordinis D. Auguſtini, quod etiam notatum eſt in lib. conſtitutionum Benedicti XII. Romæ per illa tempora, vt puto, edito; quandoquidem annus impreſſionis in eo non eſt notatus.

In Sangallenſi oppido Heluetiorum Vuernerus trigeſimus primus Abbas Sangallenſis anno 1128. à Lothario Imperatore confirmatus ante muros Sangallenſes fundauit, & ſuis ſumptibus Germaniæ fundauit canonicis Auguſtinianis Seemannus nobilis Bauarus Archidiaconus Ratisbonenſis circa annum 1260. Miræus cap. 87.

Schlirenſe monaſterium, quod eſt ad lacum nomine Schliris inter Oenum, & Magualdum flumina ad radices Alpium ſitum, Benedictinis monachis prius traditur fundatum: verùm cum per Vngaros eſſet vaſtatum, Henricus Dux Bauariæ ex familia ſancti Leopoldi illud anno 1140. cum alijs reſtauratum, canonicis regularibus tradidit, vt ex Auentino, & Hundio Miræus cap. 18. notauit.

Subenſe monaſterium in Bauaria inferiori dicitur fundatum ab Engelberto III. huius nominis Charinthiæ Duce, ex familia Comitum Orrembergenſium, vnà cum coniuge ſua Vita Comitiſſa de Sultpach. vt notat Miræus cap. 61. ex Auentino. videtur eſſe in diœceſi Patauienſi.

In Suuauenheim loco diœceſis Moguntinæ monaſterium B. Mariæ congregationis Vuindeſimenſis. ex Catalogo dictæ congregationis.

XII. TReuerenſis Eccleſia metropolitana ab inſtitutione fuit regularis, in qua circa annum 957. Henricus Archiepiſcopus, qui Ruthgero ſucceſſerat, canonicam diſciplinam inſtaurauit, extructis officinis, & clauſtro circa Eccleſiam ſancti Petri. *Hac eſt maior Eccleſia Treuerenſis* (inquit Trithemius in Hirſaugica ſub anno 967.) *in qua hoc tempore ſicut in cæteris antiquis Eccleſijs canonici ſecundum regulam eis præſcriptam in communi viuebant, vnam habentes menſam, vnã burſam, vnumq; commune dormitorium, ſicut hodie inter nos iuxta normam nobis propoſitam conuerſamur.* tamen paulo poſt ijdem canonici abiecta regula, ad ſeculares tranſierunt, eodem Trithemio atteſtante, & in hunc modum ſcribente in præcitata Hiſtoria Hirſaugica ſub anno 977. *Anno iſto moritur Theodoricus Archiepiſcopus Treuerenſis, ſub quo canonici maioris Eccleſiæ ibidem abiecta regulari vita, quam hucvſque in eadem Eccleſia maiores eorum continuauerũt, deſierunt eſſe regulares, & facti ſunt nomine, & re & conuerſatione ſeculares. Quorum exemplo malo canonici quoque ſancti Paulini Treuerenſes, ſancti Caſtoris in Confluentia, Moguntinenſes, Vuormatienſes, Spirenſes, & complurium aliarum Eccleſiarum, diuerſis quidem temporibus, ſed vno impietatis ſpiritu, regularis vitæ communitatem abiecerunt.* Hæc ille. ex quibus habes, vſque ad illa tempora antiquas Eccleſias Germanorum omnes regulares extitiſſe. Florebat maximè in eadem Eccleſia inſtitutum canonicum ſub Regula D. Auguſtini circa tempora Abruncull 46. Archiepiſcopi. vide Mauburnum in Venatorio lib. 2. p. 5. cap. 30.

In eadem ciuitate Treuerenſi erat collegium regulare s. Paulini, quod poſtea exemplo malo Eccleſiæ maioris ad ſecularitatem tranſiuit, vt ex dictis patet.

In eadem Ciuitate, vel Diœceſi monaſterium Vallis Brundi. ex lib. taxarum Apoſtolicarum.

In Tullenſi diœceſi prouinciæ Treuerenſis ſunt duo monaſteria canonicorum regularium. ex lib. taxarum, quorum vnum dicitur Calmonſtratenſe: alterum de Lunariuilla, cuius etiam fit mentio in lib. conſtitutionum Benedicti XII. In eadem diœceſi eſt monaſterium ſancti Petri vulgo de Saymõ, quod à Dominis Canoniſſis Armomoricenſibus, vulgo de Caremon ante annos quingentos legitur fundatum, vt ex relatione virorum eius loci fide dignorum accepi.

Truttenhuſanum monaſterium Ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini ad pedem altiſſimi montis ſanctæ Otiliæ in Alſatia ad Volagum peramœno loco ſitum, fundatum eſt in honorem B. Virginis Mariæ, ac ſancti Nicolai Epiſcopi ſub Lucio eius nominis tertio Pontifice Maximo, Imperatore verò Friderico Barbaroſſa Sueuiæ, & Alſatiæ Duce, potentiſſimiq; ſanctæ Otiliæ Cœnobij aduocato anno Domini 1181. à Domina Herarda inſigni, ac deuotiſſima Abbatiſſa, in Altitona, ſiue ſanctæ Otiliæ monaſterio, & à Domino Gunthero germano fratre prædictæ Abbatiſſæ nobiliſſimo viro. Bruſchius fol. 153. pag. 1. prædictum vero monaſterium per canonicos Vuindeſimenſes fuit reformatum, extrui curauit Præpoſiturã ſancti Leonardi, quæ erat regularium aliquot canonicorum habitatio, ac cœnobium, quod tamen Abbatis Cunonis tempore iterum propter bellicos tumultus poſtea euerſum eſt, cum floruiſſet annis 350. annui redditus ſunt Sangallum tranſlati. Poſtea euerſum eſt penitus vnanimi S.P.Q. Sangallenſis ſententia anno Chriſti 1530. Gaſpar Bruſchius fol. 116. pag. 2.

Idem ex arce Ittigenſi monialium cœnobium fecit, & collegium duodecim canonicorum regularium, ita Bruſchius fol. 116. pag. 2.

In Sangallenſi ditione in loco dicto Thurgouia Præpoſitura ſancti Alexandri, in qua manebant duodecim canonici tempore Gerardi 24. Abbatis Sangallenſis. ex eodem Bruſchio fol. 115.

In Sambeco oppido diœceſis Ratiſponenſis monaſterium ſancti Georgij martyris congregationis Vuindeſimenſis. ex Catalogo dictæ congregationis.

Schamhaptenſe monaſterium ſupra vicum Altmanſtain diœceſis Ratiſponenſis fundauit nobilis matrona Gertrudis vidua Bertholdi, cũ filia Luitgarda circa annum Domini 1130. quam fundationem confirmauit, & auxit dote Henricus Epiſcopus Ratiſponenſis, meminit dicti Bertholdi Auentinus

tinus lib.6. Annalium Miræus de collegijs regularium cap.63.

Schlechdorfenſe monaſterium in Bauaria ſuperiore antiquam habet fundationem à Comitibus ab Altorf, & Layſa, ſub Vtilone Duce Bauariæ, ſed Auentinus relatus à Miræo de collegijs regularium cap.29.dicit: *Schlechdorf, & Poing, poſt Vngarorum deuaſtationem receperunt regulam ſancti Auguſtini: nam ab initio erant ordinis* Diui Benedicti.

Secanis, quæ Inſula eſt in Rheno ſita, erat Secingenſe cœnobium, à ſancto Fridelino Scotorum, & Hyberniæ Regis filio, qui Philoſophiæ ſtudijs præclarè imbutus, & Eccleſiaſticæ vitæ in primis ſtudioſus peregrinari ſtatuit plantandæ religionis, & propagandi Chriſtianiſmi cauſa, fundatum anno 495.confirmatumq; à Rege Galliarum Clodoueo; ferunt illum in Gallias ad ſanctum Hilarium Pictauienſem iuiſſe, & inter illius monachos vixiſſe, & ſanctum Hilariũ à terra leuaſſe, & Clodoueo adiuuante, magnificum ibi cœnobium erexiſſe. Deinde in Belgium profectum apud Moſellam in honorem ſancti Hilarij aliud monaſterium erexiſſe, & aliud etiam eiuſdem nominis in Voſagi montis cacuminibus fundaſſe: aliud item Argentinæ: inde per Burgundiones ad Curiam Rhetorum venientem, aliud ibi monaſterium Diui Hilarij fundaſſe: tandem in Augiam Secingenſem reuerſum in Inſula Secania cœnobium inſtituiſſe, quod modo factum eſt collegium canonicorum ſecularium, vbi ſolent eſſe octo canoniſſę, & octo canonici. Hæc ex Miræo de collegijs ſecularium cap. 7. vbi alia multa habet. Verùm ex dictis colligitur ſanctum Fridelinum ex primis s.Patricij diſcipulis fuiſſe, cum s. ipſe Patricius illius ferè tempora æquauerit. Quod autem dicitur illum ad s. Hilarium iuiſſe, puto de Eccleſia, vel de cadauere, vel de monaſterio s.Hilarij intelligendum, non de ipſo s.Hilario Epiſcopo, & in viuis agente, quomodo enim, qui anno 495.Secingenſis monaſterij iecit fundamenta, s. Hilarij diſcipulus eſſe potuit, qui plenus dierum obijt circa annum 369. cuiuſque diſcipulus fuit beatus Martinus s. Patricij ex filia ſororis auunculus, vt Baronius tom.4.ſub anno 369. num. 13. & alij notant? vtcunque ſit, cum conſtet beati Hilarij, & etiam beati Patricii monachos eoſdem fuiſſe cum illis, qui clerici regulariter viuentes nunc dicuntur; conſtat monaſteria per beatum Fridelinum fundata clericorum extitiſſe.

Spirenſis cathedralis etiam ipſa ante annum circiter milleſimum erat regularis, ex Trithemio in Hirſaugia ſub anno 977. Molano lib.1. de canonicis cap.14.

Sigebergenſis Eccleſia cathedralis in Prouincia Bremenſi cuius fuit canonicus regularis ſanctus Meinardus Liuoniæ Apoſtolus, ex Arnoldo Abbate Lubecenſi in Chron. Slauorum libro ſeptimo cap. octauo, & nono. Martino Baronio in Vita ſancti Meinardi nuper edita Craconiæ anno milleſimo ſexcenteſimo decimo. Huic Meinardo ſcribit Innocentius Tertius in cap. Deus qui, de Vita, & honeſt. clericorum, de eodem Baronius tomo duodecimo Annal. ſub anno milleſimo centeſimo octuageſimo ſexto poſt medium.

Propè Seghemberch in Holſatia Diœceſis Lubecenſis monaſterium B. Mariæ, & Ioannis Euangeliſtæ congregationis Vuindeſimenſis, ex Catalogo dictæ congregationis.

Semenshauſenſe monaſterium in Pago Rodani inferioris vt apparet ex Catalogo monaſteriorum dictæ congregationis. Cæterùm Comites, ſeu nobiles de Lanſpergio, vt pote ab illorum atauis fundatum illud nunc ſibi vendicarunt.

Turicenſe monaſterium ſancti Martini Diœceſis Conſtantienſis congregationis Vuindeſimenſis.ex Catalogo dictæ congregationis.

Vuirdunenſes clerici ante octingentos annos regulares erant, & in monaſterio degentes, vt notat Molanus, de monaſterio Vuirdunenſi verba faciens lib. 1. de canonicis cap. quarto & 11. quanquam ita rem componere videatur, vt illi regularem, & communem quidem vitam in monaſterio tenerent, ſine tamen vlla votorum emiſſione, quod quàm à veritate alienum ſit, ſuperiùs indicauimus: differt autem Eccleſia Vuirdunenſis à monaſterio Vuerdæ fundato, de quo idem Molanus in Natalibus ad diem primum, & ſecundum Martij: nam primi idem Molanus fundatorem facit beatum Ludgerum primum Epiſcopum monaſterienſem: alterius verò ſanctum Luitbertum, cuius vitam ſub die prima Martij deſcribit: conſtat autem hoc ſecundum fuiſſe monaſterium clericorum, ex illius Præpoſito ſancto Vuilleico, qui vt Molanus die ſecunda Martij notat, conuentus nouellæ Traiectenſis Eccleſiæ canonicus extitit, quam regularem fuiſſe ſuperiori capite iam probauimus, eſt in diœceſi Colonienſi.

Viennæ Auſtriæ eſt præpoſitura canonicorum XIII.
regularium ſanctæ Dorotheæ, cuius Præpoſitus in ſacris vtitur Pontificalibus, vt à viris illius ciuitatis religioſis, & fide dignis accepi.

Apud eandem ciuitatem, in diœceſi tamen Paſſauienſi, ſeu Patauienſi eſt inſignis præpoſitura ſanctæ Mariæ, nunc ſancti Leopoldi ab illius fundatore nuncupata. fundauit enim illam ſanctus Leopoldus Auſtriæ Dux cognomento Pius octauo ab inclita Viennenſi Vrbe lapide, Ottone Pontifici primùm Principis rogatu, lapidem iaciente, quam ſecularibus clericis cum largo cenſu principio donatam, quòd illi incurius, quàm par eſſet, rem agerent, Auguſtinianis monachis reſignauit, atque vt id fixum, & ratum perpetuo foret, ab Innocentio Secundo diplomata, quibus pleno ore Leopoldus laudatur, & honoris ergo beati Petri filius vocatur, impetrauit: Ita ferè ad verbum Miræus de collegijs regularibus capite ſeptuageſimo tertio.

Sunt etiam in Prouincijs Auſtriæ, Stiriæ, & Carinthiæ ſex alia canonicorum monaſteria præcipua, vt ex relatione virorum fide dignorum didici.

dici. Verùm, quòd illorum nomina, & fundationes nullo authentico documento, licet multo labore ex illorum Præpoſitis conquiſita, hactenus habere potuerim, nihil de illis ſcribendum iudicaui.

Vuittembergæ Saxoniæ oppido diœceſis Hildeſimenſis monaſterium beatæ Mariæ congregationis Vuindeſimenſis, ex Catalogo dictæ congregationis.

In Vden oppido Ducatus Cliuiæ diœceſis Colonienſis monaſterium ſancti Spiritus eiuſdem cõgregarionis. ex dicto Catalogo.

In Volckerdinchkuſen oppido diœceſis Padebornenſis monaſterium ſancti Ioãnis Baptiſtæ eiuſdem congregationis. ex dicto Catalogo.

Valdſcenſe monaſterium eſt præpoſitura canonicorum regularium in Sueuia intra Mœnia oppidi Vualczenſis ad amplum lacum, vnde monaſterio, & oppido nomen deductum, fundata. Primus illius fundator fuit Fridericus Secundus Sueuorum Princeps, qui poſtea fuit Romanorum Imperator, qui eius fundamenta iecit anno milleſimo centeſimo octuageſimo primo, de quo Imperatore, & illius coronatione, & dictæ præpoſituræ fundatione Bruſchius fol. centeſimo ſeptuageſimo octauo pagina ſecunda, & ex illo Mirçus cap. ſeptuageſimo nono.

Vueramenſe in Bauaria fundauit circa annum milleſimum centeſimum trigeſimum tertium Sigebotho Comes de Falckſtain, & Neuburg, vt patet ex diplomate fundationis, quod tale eſt; *In nomine ſanctæ, & indiuiduæ Trinitatis notum ſit omnibus Chriſtifidelibus, quod ego Sigebotho Dei gratia aliquando Comes in honorem Domini Ieſu Chriſti, eiuſque perpetuæ Virginis Matris Mariæ, necnon omnium Sanctorum pro remedio animæ meæ, & quondam coniugis meæ Adilhaid, noſtrorumque filiorum Sigepothonis, & Gertrudis, omniumque parentum noſtrorum partem hæreditatis meæ concedentibus noſtris propinquis ad conſtruendam in honorem Principum Apoſtolorum Petri, & Pauli vinariam cellam contradidi, in qua Deo opitulante canonicos ſub Regula beati Auguſtini communem vitam profitentes locare diſpoſui. ſingula autem ad ſubleuandam neceſſitatem eorum delegata in carta præſenti ſubſcripſi, & rata teſtium adſtipulatione infrapoſitorum corroboraui.*

XIV. *Vlmæ in Bauaria ſancti Michaëlis Archangeli Vuegenſe cœnobium ordinis, & inſtituti regularium canonicorum ſancti Auguſtini, quod nunc tertio loco intra ipſa Ciuitatis Vlmenſis mœnia ſitum eſt in monte Vrbi vicino, & hodie adhuc ſancti Michaëlis tituli accolis noto primum cœpit anno 1183. indictione ſecunda, imperante Friderico Barbaroſſa, Romanæ verò cathedræ Præſidente Lucio Tertio Pontifice Maximo, ad Epiſcopatum autem Conſtantienſem, & Abbatiam Augienſem ſedente Diethelmo, fundatum, ac conſtructum a nobili, ac generoſo viro Vuitigono Comite de Albenglefe, & eius coniuge Domina Berta, in hoc ipſo cœnobio quieſcentibus, & ſub honorifico tumulo humulatis.* Hæc Bruſchius fol. 127. pag. 2. vbi Catalogum Præpoſitorum deducit.

Vuettenhuſium monaſterium Marchionatus Burgonienſis in Sueuia ad Camlachium amnem medio itinere inter Vlmam, & Auguſtam ſitum ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini fundatum eſt anno Chriſti 982. à Conrado equite aurato, & Vuernhero fratribus Comitibus de Roebenſtem, *& Domina Gertrude eorum matre: petijt enim tantum agri à filijs ad exſtruendum locum ſacrum, quantum ipſa unius diei ſpatio aratro poſſet circumſcribere, quod cum à filijs facetè impetraſſet, ipſa miræ paruitatis, & leuitatis aratrum adornans, id ſpatium, quod hodie adhuc iſti cœnobio paret obequitans, & aratrum in ſinu geſtans circumſcripſiſſe, & obtinuiſſe legitur.* Bruſchius de monaſterijs Germaniæ fol. 180. pag. 1.

Vuormatienſem cathedralem olim Vuangionũ nuncupatum vſque ad annum circiter milleſimum ſub regulari diſtrictione manſiſſe, habes ex Trithemio in Hirſaugica ad annum 977. cuius verba ſuperius ſunt relata. Adſtipulatur Bruſchius in primo libro de Epiſcopis Germaniæ ſub Baldrico Vigeſimo ſecundo Epiſcopo Spirenſe, cuius verba ſupra ſunt recitata. In Ciuitate Vuormatiæ eſt monaſterium, quod dicitur Hortus Beatæ Mariæ, congregationis Vuindeſimenſis ex Catalogo dictæ congregationis.

Vndeſtorfenſe monaſterium ad Gelonum fluuium in Bauaria anno milleſimo centeſimo vigeſimo ſexto, regnante Lothario nobilis vir Otho Palatinus Comes de Vuitlſpach maior, Pater Othonis poſtea Ducis Bauariæ ædificare cœpit in honorem Dei Omnipotentis, beatæ Mariæ Virginis, necnon ſanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli. Anno autem milleſimo centeſimo trigeſimo primo, ab Innocentio Secundo confirmationem impetrauit, cuius Bulla extat, in qua etiam ſanciuit, vt nullus per violentiam, ſed per fratres ſecundum regulam beati Auguſtini Præpoſitus liberè eligeretur, ac conſtitueretur. Prædictus Otho de Vndeſtorf ſuum prædium Vndeſtorf, tradidit monaſterio, quam traditionem confirmauit Lotharius anno milleſimo ducenteſimo trigeſimo, puto eſſe errorem Librarij, & legendum milleſimo centeſimo trigeſimo. Ita Miræus de collegijs regularium cap. ſexageſimo. Videtur eſſe idem cum monaſterio Vndisdorfenſi, de quo ſcribit Bruſchius fol. centeſimo quinquageſimo ſeptimo pagina ſecunda, nam nomina monaſterij, & fundatoris conueniunt. verùm diſcordant primò circa locum, quia Bruſchius ſuum cœnobium Vndisdorfenſe conſtituit ad Vilſum amnem in Norico ſitum: Miræus verò ad Gelonum Fluuium. Secundò quia Bruſchius illius fundationem refert ad tempora Friderici Barbaroſſæ, qui imperauit vſque ad annum 1190. verum Miræus longè anteriorem facit, & ponit ſub anno milleſimo centeſimo vigeſimo ſexto.

Sancti

Sancti Zenonis Cœnobium in Norico fundauit Córadus Archiepiſcopus Salisburgenſis nepos Babonis Comitis Abenſpergenſis, apud Reichenhall in Norico, canonicis regularibus S. Auguſtini, primumq; ibi Præpoſitum Lenzonem ordinauit, qui Conradus obijt anno 1147. poſtquam Eccleſiam Salisburgenſem annis 46. laudabiliter rexiſſet. Ita Miræus cap.72. ex Auenrino lib. 6.

In Zindelfingen oppido diœceſis Conſtantienſis monaſterium s. Martini congregarionis Vuindeſimenſis. ex Catalogo dictæ congregationis.

Omittimus monaſteria prouinciarum Morauiæ, & Sileſiæ, necnon Regnorum Noruegiæ,& Sueriæ, de quibus cum monaſterijs Regni Poloniæ in ſequenti capite dicemus.

Caput quadrageſimum.

De Monaſterijs Canonicorum exiſtentibus in Prouincijs Morauiæ, & Sileſiæ, necnon in Regnis Poloniæ, Suetiæ, & Noruegiæ.

1. PRouincias Morauiæ, & Sileſiæ, licet ſint verè in finibus Alemanniæ, & inter illius prouincias numerandæ, cum Poloniæ regno cõiungimus, tum ob vicinitaté: ſunt enim intermediæ quædam regiones Sarmatiam Europæam, ſiue Poloniam ab Alemania diuidentes: tum quod maior illarum pars quoad ſpiritualia Archiepiſcoparui GneZnẽſi ſubijci videatur.

In Morauia ciuitate Olomutiẽſi eſt inſignis Præpoſitura omnium Sanctorum, cuius Præpoſitus vtitur inſignijs Pontificalibus. Hæc Præpoſitura fundata eſt ab ipſiſmet canonicis regularibus ex ruinis cuiuſdam alterius monaſterij Langſtronenſis nuncupati, & ab hæreticis vaſtati paulo ante Alexandrum Sextum in Eccleſia, quam à cathedralibus canonicis obtinuerunt, à Ioanne Vuaridinenſi Epiſcopo antea inſtaurata. Monaſterium ipſi regulares canonici ſeu Ioannes Sriacoka primus loci Præpoſitus erexerunt proprijs ſumptibus ſine alicuius moleſtia, vel grauamine, quod Rex Vladiſlaus ſuo priuilegio muniuit, & ſub protectione Regia ſuſcepit. Conſtant omnia ex cartha priuilegij eiuſdem Vladiſlai facta in ciuitate Olomutij anno 1510. cuius hæc ſunt verba. *Præterea cum peculiariter ſimus erga templum ſub titulo omnium Sanctorum, & monaſterium Olomutij ſummo templo proximum affecti, quod Reuerendiſſimus Ioannes quondã Vuaridinenſis ex fundamento refici, & ædificari curauit, illud prouiſione ampliauit, necnon Reuerendiſſ. Ioannes Stiacoka ibidem apud omnes Sanctos Præpoſitus primus Venerabilem Conuentum impenſis ſuis abſque moleſtia, & ſolicitudine aliorum hominum monaſterium fundauit,& templo adiunxit, prout dit, ampliauit,& huc vſque illud augeri non ſine magna victus, & alimentorum extenuatione, & laudabiliter Dei cultus continuari ab incolentibus religioſis haud prætermittitur, &c.*

Porro huic monaſterio ſic erecto adiunxerunt ſe alia quædam canonicorum monaſteria, in eadem prouincia conſiſtentia, ex quibus, quæ ex literis ad noſtrum Procuratorem Generalem Romam tranſmiſſis collegi, ſunt Præpoſitura Fulneccenſis, cui nunc præſidet R. P. Dominus Thomas Silerus, & Præpoſitura Sterabergenſis, ſiue Stambergenſis, quam moderatur R.P.Dominus Matthias Farecius, & aliæ quædam, quibus in vnam congregationem vnitis Alexander Sextus titulum, & priuilegia canonicorum regularium Lateranenſium conceſſit, & concedenda indulſit, & illos ab omnimoda iuriſdictione Ordinariorum exemit,& ſub immediata Sedis Apoſtolicæ protectione recepit, & ego dicta priuilegia hic Romæ vidi.

In oppido Glatz erat antiquum Cœnobium, ex quo accepti canonici, qui Cracouiæ Caſimiriæ in monaſterio Corporis Chriſti anno 1405. primitus ſunt conſtituti. ex hiſtoria fundationis dicti monaſterij: ſed timeo ne recentibus ruinis bellorum ſit ab Hæreticis euerſum.

In Sileſia diœceſi Vratiſlauienſi reperio notatam Abbatiam ſanctæ Mariæ de Sagano congregationis Aroaſienſis, cuius Abbas nomine Alardus ſcriptus eſt in Calendario defunctorum dictæ congregationis. ex Miræo de Collegijs Regularium cap. 10. hoc puto eſſe idem cum monaſterio item Abbatiali ſanctæ Mariæ in eadem diœceſi, fortaſſis etiam ciuitate, fundato anno 1134. à nobili viro Petro de Dara Comite in Slertyn. ex quadam relatione, quam ex Polonia nuper tranſmiſſam accepi.

IN Regno Poloniæ vſque ad tempora Benedicti I. Papæ XII. parum videtur propagatus ordo canonicorum regularium, quandoquidem in bulla generalis reformationis in cap. de Capitulis prouincialibus, vbi omnium prouinciarum meminit, in quibus tunc regulares canonici degebant nulla, huius regni mentio videtur habita. Cæterùm fuiſſe tunc temporis, & longè ante illud in varijs illius vetuſtiſſimi regni prouincijs canonicos regulares, conuincunt monaſteria in eodem regno ab antiquo tempore fundata, nam in regno Poloniæ.

2. Prima Eccleſia Culmenſis cathedralis prouinciæ Rigenſis à ſua prima inſtitutione fuerat regularis, vt habetur in vita beatæ Iuthæ viduæ Prutenæ, & Oblatiſſæ eiuſdem Eccleſiæ, quæ cum apparitionibus miraculoſis obijt 5. Maij, in eadem Eccleſia Culmenſi ſepulta anno 1263. Extat eius vita deſcripta idiomate Polonico ad finem libelli vitæ beati Staniſlai canonici regularis, ex monaſterio Corporis Chriſti Caſimiriæ: eam paucis ab hinc annis in latinum vertit Martinus Baronius, quæ impreſſa eſt Cracouiæ anno 1610. Ex monaſterijs verò extra Eccleſias cathedrales ſunt.

Secundum Tremeſnenſis Abbatia, fundata eſt anno 965. a Mieſcko primo Principe Chriſtiano huius

huius nominis ex relatione, quam licet conciſam tranſmiſit R.P.D. Chriſtophorus Lomiroſcki regularis ad monaſterium Corporis Chriſti Caſimiriæ canonicus.

Tertium Abbatia Teruenenſis Beatæ Mariæ in Maſtouia, quod habet ſub ſe nouem monaſteria; licet illorum nomina non acceperim.

Quartum ſanctiſſimi Corporis Chriſti Caſimiriæ prope Cracouiam fundatum per Caſimirum II. Regem Poloniæ anno 1347. ex occaſione miraculoſæ inuentionis diuini ſacramẽti Euchariſtiæ, ablati, & proiecti cum delatorio æreo in Paludẽ Motta iuxta villam Vauel, quod monaſterium cum præfatus Rex teſtamento regularibus canonicis legaſſet, Vladiſlaus Secundus dictus Iagello Lituanus fundator Academiæ Cracouienſis ex oppido Glatz diœceſis Pragenſis introduxit anno 1405. in craſtino Annunciationis Beatæ Virginis, cum ſolemnitate omnium proceſſionum Cracouiæ, & præſentia multorum Senatorum Regni. Floruit in hoc monaſterio beatus Staniſlaus dicti loci canonicus, & Subprior, cuius ſanctitatem declarauerunt miracula, quæ poſt illius mortem, quæ contigit an. 1489. tertia die Maij, ſunt ſecuta, ex quibus primo ſtatim anno 173. per presbyteros dicti monaſterij ſunt notata, & in Cartophilacijs ſeruata, quæ cum alijs vulgari idiomate Polonico, vnà cum vita eiuſdem beati Viri de licentia Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Domini Bernardi Epiſcopi, & S. R. E. Cardinalis typis ſunt mandata. Eius virtus in releuandis ægrotis maximè manifeſtatur. Hi canonici veſte alba, & Rochetto, & Almucio coloris violacei in Eccleſia vtuntur cum birreto clericali. porro ex hoc monaſterio alia multa cœnobia originem acceperunt.

III. QVintum Bichouienſe in Ruſſia, quod Excellentiſſimus D. Ioannes Carolus exercituum Regni Generalis, & Lithuaniæ Dux ſtrenuiſſimus inchoauit anno 1618. & magnificè perficiendum ex teſtamento legauit, annexum monaſterio Corporis Chriſti Caſimiriæ.

Sextum ad montem Silicenſem in Lithuania. quod nuper Illuſtriſſimus, & ſtrenuus vir D. Nicolaus Vuolchi Caſtellanus Vuitebſtenſis fundauit aduocatis ex monaſterio Caſimiriæ quatuordecim canonicis.

Septimum Beatæ Mariæ prope fluuium Iaſonis diœceſis Caminenſis, quod eſt congregationis Vuindeſimenſis. ex Catalogo monaſteriorum dictæ congregationis in fine.

Octauum ſancti Aegidij Cledauorenſe in diœceſi Gneſnenſi. ex libro taxarum Cameræ Apoſtolicæ.

Præter hæc ſunt alia monaſteria, quæ cum prædictis ſunt numero viginti, vt ex relatione prædicti R. Patris Chriſtophori Lomitoski habui, quorum canonici generalem vnionem in vnum corpus congregationis ſub vno capite, vt audio percupiunt, & forſan tractant: quorum pium deſiderium Deum adiuuando proſequi obnixius obſecro. mihi enim ex tot monaſteriorum ruinis, quas hactenus didici, firmiſſimè ſuadeo, hanc vnicam poſt ſupernum auxilium relictam nobis viam, quæ modò ſuperſunt monaſteria ſub canonica diſtrictione ſeruandi, qua præciſa, omnia tandem ruere neceſſarium erit.

Sunt præterea in regno Poloniæ multa monaſteria certi Ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini, ſanctæ Mariæ de Metri, ſiue de Pœnitentia beatorum martyrum nuncupati, qui habent vnum Generalem, cui obedientiam præſtant, ex quo ordine fuit Beatus Michaël Lituanus quatuor mortuorum ſuſcitator mirificus. de quo ordine plura in libello ſanctorum Poloniæ edito Cracouiæ 1610.

FLoruerunt in hoc regno in primis Beatus Mey- IV.
nardus Epiſcopus de Segeberg canonicus regularis, & primus Liuoniæ Apoſtolus, qui obijt Rigæ anno 1205. miraculis clarus, in Eccleſiã maiori ſepultus, cuius vita idiomate Polonico deſcripta, cum vita Beati Staniſlai canonici Caſimiriæ, item regularis, & Beatæ Iutæ Prutenæ Oblatiſſæ nuper in latinum verſa, edita eſt Cracouiæ, ſcilicet anno 1610. huic ſcribit Innocentius III. in cap. Deus qui, de vita, & honeſtate clericorum. Sed & alij canonici regulares eidem prouinciæ Liuoniæ ad fidem Chriſti adducendam impenſiſſimè operam dederunt, quorum meminit Innocentius III. in epiſtola ad dictum Epiſcopum Liuoniæ data, cuius fragmentum habetur in Decretali dicto cap. Deus qui, de vita, & honeſtate clericorum. Vnde veroſimillimum eſt, alios viros Apoſtolicos cum Euangelio, & fide Chriſti multa etiam canonicorum regularium Seminaria plantaſſe: etſi ob locorum diſtantiam illorum nomina hic non teneamus. Beatus quoque Iuo Epiſcopus Cracouienſis patruus ſancti Iacinti ſancti Dominici diſcipuli, qui Pariſijs habitum canonicorum regularium aſſumpſit. Sanctus etiam Adalbertus Pragenſis primùm, deinde Gneſnenſis Epiſcopus, & martyr, & alij, de quibus in Catalogo dicemus.

In Regnis etiam Suetiæ, & Noruegiæ, & Panoniæ fuiſſe temporibus Benedicti XII. quamplura canonicorum Cœnobia, illa eius verba indicant, per quæ de Capitulis prouincialibus in ſingulis prouincijs celebrandis diſponit, cum inquit: *Prouinciæ Strigonienſis, Colocenſis, & Gueznenſis cum Epiſcopatu Caminenſi pro vna, ſcilicet prouincia.* & infra: *Regna Daciæ, Noruegiæ, & Suetiæ pro vna prouincia deputantur.* Cæterùm propter bellicas vaſtationes, & Religionum immutationes, puto dicta monaſteria in dictis Regnis cum fide Catholica interijſſe.

Caput

Caput quadrageſimumprimũ.

De inſtitutione, & propagatione Canonicorum Regularium in Imperio Orientali.

I. SAnctiſſimus Pontifex Benedictus huius nominis XII. cuius zelo, & pietati totus ordo canonicorum Regularium tantum debet, quantũ nulli Romano Pontifici vnquam magis, in Bulla reformationis eiuſdem ordinis cap. de celebrandis Capitulis prouincialibus ad finem, prouincias ſingulas dicti ordinis diſtinguens, ita ſubiungit: *Vt autem de Prouincijs in quibus dicta prouincialia Capitula fuerint celebranda, diſtincta limitatio habeatur, nec de ipſis in poſterum hæſitetur, quamlibet prouinciam, quoad huiuſmodi prouincialia celebranda Capitula, prout ſequitur, limitamus.* & infra: *Prouinciæ Thebana, Cretenſis, Athenienſis, Patraceñſis, Corinthienſis, & Neopathenſis cum toto Patriarchatu Conſtantinopolitano pro vna. Regnum Cypri pro vna.* & infra: *Patriarchatus Aquilegenſis, & Gradenſis, cum Prouincijs Iadrenſi, Spalatenſi, Raguſina, Antibarenſi pro vna &c.* Ex iſtis verbis liquet, canonicos Regulares etiam ſecundum inſtitutum per B. Auguſtinum reformatum (de eo namq; prædictus Pontifex in ſuis literis præcipuè loquitur) non ſolùm in Eccleſia Occidentali, ſed etiam per prouincias Imperij Orientalis latiſſimè fuiſſe ampliatum. & licet Deus iuſtus Iudex, qui dedit cultoribus ſuis regiones gentium, & labores populorum in poſſeſſionem, vt cuſtodirent iuſtificationes eius, & legem eius requirerent, peccatis noſtris id iuſtiſſimè poſcentibus, poſuerit terram fructiferam in ſalſuginem à malitia inhabitantium in ea, & Iſaiæ vaticinium illud impleuerit. *Paſtores non requieſcent ibi, ſed requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur domus eorum draconibus, habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi, & reſpondebunt ibi vlulæ in domibus eius, & Syrenes in delubris voluptatis.* Quo fit, vt catalogum Eccleſiarum, & Monaſteriorum in prouincijs Orientalibus olim conſiſtentium hic deſcribere minimè poſſimus. Referemus nihilominus nonnullas, quas vel ex textibus Sacrorum Canonum, vel ex literis Summorum Pontificum, vel aliàs ex probatis autoribus licuit nobis expiſcari.

II. AC in primis Sacroſancta Patriarchalis Ieroſolimitana princeps prouinciarum, & domina Gentium, Chriſti Saluatoris hominum ſecundum carnem patria electa, in qua pedes Domini ſteterunt, cui primò præfectus eſt Iacobus frater Domini, à prima inſtitutione ſub ipſiſmet Sanctiſſimis Apoſtolis clericos regulariter viuentes cum emiſſione votorum habuit: ſi vera, & non conficta ſunt, quæ Gratianus in Decreto cap. Dilectiſſimis 12. quæſt. 1. ex Clemente Primo Romano Pontifice in epiſtola quinta ad Iacobum fratrem Domini recenſet. Nec dubium, quin vſque ad Conſtantini magni tempora ijdem Regulares Clerici in ipſa Eccleſia Ieroſolimitana perſeuerauerint, cum ſcribat Euſebius lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſupra cap. 5. à nobis relatus, inſtitutum vitæ Regularis à D. Marco in Eccleſia Alexandrina plantatum in omnibus Eccleſijs vſque ad ſua tempora durauiſſe. Hinc ſtrenuiſſimus ille Auſtraſionum princeps, & ſacri belli Ieroſolimitani Dux Gotifredus Vrbe Ieroſolima ex infidelium manibus erepta, & repurgata, ad primam illius Eccleſiæ inſtitutionem aſpiciens, clericos canonicos ſecundum B. Auguſtini Regulam viuentes tum in ipſa Patriarchali, tum in alijs Eccleſijs Ieroſolimitanis, & aliarum Ciuitatum ſuffraganeis ſtatim reponendos curauit, ſic atteſtante Iacobo de Vitriaco S. R. Eccleſiæ Cardinali Aconenſi Epiſcopo, & pro Romano Pontifice in eadem Eccleſia Ieroſolimitana legatione functo, qui illius, & aliarum Eccleſiarum Orientalium ſtatum, quem teſtis oculatus viderat, literis commendauit, in proprio libro de hac ipſa re conſcripto ſub titulo Hiſtoriæ Oriẽtalis cap. præſertim 58. vbi de Patriarcha Ieroſolimitano, Abbatibus, & Prioribus ſub illo conſtitutis hæc ſcribit. *Patriarchalis ſiquidem Eccleſia, quæ eſt Dominici Sepulchri ſub monte Caluario canonicos habet Regulares ſecundum habitum, & Regulam Beati Auguſtini viuentes. habent autem Priorem, ad quem cum dictis canonicis pertinet eligere Patriarcham, qui eſt illis loco Abbatis. In Eccleſijs autem templi Domini, & montis Sion, & montis Oliueti ſunt Abbates, & canonici ſecundum Regulam prædictam B. Auguſtini Domino miniſtrantes.* Eadem ferè verba vidiſſe, ac legiſſe in Codice vetuſtiſſimo Bibliothecæ montis Sion ſub anno 1479. teſtatur Cambius de Boſſis nobilis Mediolanenſis ſecundum carnem, ſed ſtudio, & profectu Sanctæ Religionis longè nobilior, cuius teſtimonium, quod integrum refert Ioannes Philippus Nouarienſis noſter in Chronica lib. 3. cap. 14. libet hic loci ad futurorum memoriam integrum etiam adnotare. *Ego, inquit, Domnus Cambius de Boſſis Mediolanenſis Canonicus Regularis ſancti Auguſtini cum veniſſem in anno Domini 1479. Ieruſalem Saluatoris noſtri, noſtraq; ſalutis adoraturus monumenta, de Montis Sion Bibliotheca venit ad manus meas libellus ipſa vetuſtate venerandus, cui titulus erat de Redemptione, & Captione terræ Sanctæ, de quo hæc ipſa, quæ ſcripſi, decerpenda putaui. Habet Ieroſolimitanus Patriarcha quoſdam ſuffraganeos ſibi nullo mediante ſubiectos, id eſt Bethlehemitanum, & Hebronenſem, & Liddenſem. fuit autem Eccleſia Bethlehemitica Prioratus Canonicorum Regularium vſque ad tempora Balduini primi Regis Latinorum in Ieruſalem. Rex verò propter loci dignitatem, & Dominicæ Natiuitatis precellentiam, eam dignitate Cathedrali ſublimauit; conſtituens in ea Epiſcopum de mandato, & voluntate bonæ*

memoriæ Paſchalis Papæ, qui Aſcalonem eidem immediatè ſubiecit. Similiter Hebronenſis Eccleſia, quæ prius fuerat Prioratus propter loci dignitatem, in quo ſepulti ſunt Adam, & Eua, Abraham, Iſaac, & Iacob cum Sara, & Rebecca, in ſpelunca duplici, propter reuerentiam ſeruorum Dei ad Epiſcopalem ſublimata eſt dignitatem. Habet inſuper prædictus Patriarcha Abbates, & Priores ſibi ſubiectos, inſignia Pontificalia baculos, & mitras, annulos, & ſandalia ex priuilegio dignitatis habentes, Domino Patriarchæ in miniſterio reuerenter aſſiſtentes. Patriarchalis ſiquidem Eccleſia Dominici Sepulchri ſub monte Caluario Canonicos habet regulares ſecundum regulam, & habitum beati Auguſtini viuentes. Habent autem Priorem, ad quem cum prædictis Canonicis pertinet eligere Patriarcham, qui eſt eis loco Abbatis. In Eccleſijs autem templi Domini, & montis Sion, & montis Oliueti ſunt Abbates, & Canonici Regulares ſecundum Regulam beati Auguſtini Domino ſeruientes. Hæc ille. Ex quibus vides, quæ ſcribit Iacobus de Vitriaco in ſua Hiſtoria de canonicis regularibus Ieroſolimitanis, totidem verbis in illo libro vetuſtiſſimo Bibliothecæ montis Sion reperiri. eundem autem librum in dicta Bibliotheca nunc etiam ſeruari teſtatur, qui nuper Romam Ieroſolimis reuerſus eſt R. admodum, & linguarum peritiſſimus Pater Fr. Thomas Nouarienſis ex ordine D. Franciſci Regularis obſeruantiæ, qui multis annis ibidem ſui monaſterij gubernator, ſiue Guardianus fuit. & hinc etiam collige, non ſolùm poſt ereptam ab Infidelibus vrbem Ieroſolimam, ſed longè antea fuiſſe canonicos regulares in Palæſtina ſub beati Auguſtini regula viuentes, cum dicat Iacobus de Vitriaco, ante Balduinum, qui regnum obtinuit ſtatim poſt Ieroſolimam recuperatam, Eccleſias Bethlehemiticam, & Hebronenſem fuiſſe Prioratus Canonicorum Regularium.

III. PORro quia non ſolius Patriarchalis, verùm etiam aliarum Eccleſiarum canonicorum Regularium ciuitatis Ieroſolimitanæ, & aliorum locorum adiacentium apud prædictos autores mentio habetur, operæ pretium erit, vt diſtinctè de ſingulis aliquid dicamus. Ipſa igitur Patriarchalis Ieroſolimitana non ea extitit, quæ templum Domini vocabatur, ſed quam apud Dominicum Sepulchrum magnus Conſtantinus in honorem Dominicæ Reſurrectionis excitauit. de cuius, & aliarum dictæ Ciuitatis Eccleſiarum fundatione per eundem Conſtantinum facta, ornamentis, ac donis collatis plura Euſebius in libris de vita Conſtantini præſertim lib. 3. Hieronymus in Chronico, Cyrillus Ieroſolimitanus, & ex illis Baronius tom. 3. Annalium ſub anno 326. num. 34. & ſequentibus, & ſub anno 335. num. 41. & ſequentibus, vbi agit de illius dedicatione. In hac igitur Eccleſia ſtatim extructa, & ſolemni omnium ferè totius Aſiæ Antiſtitum conuentu dicata clerici communem vitam more Apoſtolico ducentes ſtatim fuerunt inſtituti. Nec dubium, quin longè ante ipſam Ciuitatem ex infidelium manibus per Chriſtianos ereptam, reformationem canonici ordinis factam à beato Auguſtino, quam plereque omnes aliæ maiores Eccleſiæ receperant, ipſa etiam Ieroſolimitana admiſerit. Præſertim cum ipſo Auguſtino adhuc in viuis agente, illius nomen, & inſtitutum inter omnes Palæſtinos notiſſimum, ac longè celeberrimum extiterit, vt ex literis Auguſtini ad Hieronymum, & Hieronymi ad Auguſtinum, & nuncijs hinc inde miſſis, ſatis conſtare videtur. Vtrum autem Ieroſolima ab infidelibus occupata; in eadem Eccleſia ipſi Regulares clerici vſque ad Regis Gotifredi tempora perſeuerauerint, durìſſimis illis, & iniquiſſimis temporibus, partem affirmantem veriorem eſſe crediderim, tum quòd conſtet ſub Saracenis perſeueraſſe ibidem Chriſtianos, ac etiam clericos, ſub Patriarcha, iniquis licet legibus, & conditionibus, quod etiam prææallegatus autor Iacobus de Vitriaco cap. 64. iſtis verbis ſic adnotauit. *Princeps autem Aegyptius, qui vniuerſas regiones à Laodicea Syriæ, vſque ad extremam Aegypti ciuitatem Alexandriam poſſidebat, quartam ciuitatis Ieroſolimitanæ portionem ex parte Dominici Sepulchri Surianis, & Patriarchæ eorum ſub annuo tributo ad habitandum conceſſerat; alias autem tres portiones habitabant Saraceni.* Tum propter quandam Bullam plumbeam Vrbani Papæ Secundi exiſtentem in monaſterio Fratrum Minorum Regularis obſeruantiæ dictæ Ciuitatis, in qua dicitur, quod ipſe Vrbanus Secundus Clericos dictæ Eccleſiæ ad obſeruantiam Regularem reduxerat. ſi enim reducti fuerant ad vitam Regularem, clarum eſt illos antea regulariter vixiſſe. quam rem maximè confirmat, quod reformatio illa ante ipſam Ieroſolimam à Gotifredo receptam facta fuit: nam Vrbanus Papa ante illius receptionem ſecundum omnes hiſtoricos, vel è viuis iam exceſſerat, vel ſi eidem ſuperuixit, tempus exiguum adeo extitit, vt de Eccleſia Ieroſolimitana diſponere aliquid non potuerit, tum denique, quia in vicinis Eccleſijs Bethlehemitica, & Hebronenſi ante illa tempora erant canonici Regulares ex iam dictis. Extant in eodem monaſterio aliæ literæ Summorum Pontificum, in quibus de canonicis Regularibus ſub beati Auguſtini regula in Eccleſia Dominici Sepulchri degentibus mentio habetur, ex quibus inferius vnam Cœleſtini Secundi referemus in Congregatione Dominici Sepulchri: illa ſiquidem Eccleſia non ſolùm fuit Collegium canonicorum Regularium, ſed etiam caput non exiguæ Congregationis, ac Ordinis militaris equitum, qui vocabantur Dominici Sepulchri, & ſub beati Auguſtini regula viuebant. Tandem in libro, qui dicitur Praxis Cancellariæ Apoſtolicæ vſque ad tempora Alexandri Papæ Sexti in literis Capitulo dictæ Eccleſiæ directis talis titulus præmittebatur. *Priori, & Capitulo Eccleſiæ Ieroſolimitanæ, & Sepulchri Dominici*

Ordinis

Ordinis ſancti Auguſtini. Ex hoc Collegio aſſumptus eſt Venerandus ille, ac miræ ſanctitatis Epiſcopus Domnus Petrus Prior eiuſdem Dominici Sepulchri, de quo hæc ſcribit Vuillhelmus Tyri Archiepiſcopus de Bello ſacro lib. 16. c. 17. *Porro Tyriæ metropoli ſubſtituitur eſt vir miræ ſimplicitatis, & manſuetudinis, timens Deum, & recedens à malo, cuius memoria in benedictione eſt apud Dominum, & homines, Dominus Petrus Dominici Sepulchri Prior, de citeriore natus Hiſpania, de ciuitate Barcinona, nobilis ſecundum carnem, ſed ſpiritu nobilior, cuius vita, & conuerſatio longiores, & diligentiores poſtulant tractatus: ſed nos hiſtoria reuocat, vt omiſſis ſpecialibus de publicis ediſſeramus.*

IV. SEcunda Eccleſia erat templum Domini, quæ non modico locorum interuallo ab ipſa Patriarchali Sepulchri Dominici diſtabat. in eodem loco exſtructa, in quo Rex Salomon templum toti mundo Venerandum erexerat in monte Moria nuncupato, ſi vera ſunt, quæ idem Iacobus de Vitriaco dicto lib. cap. 62. ſcribit. in ea ſiquidem erant canonici regulares ſecundum regulam B. Auguſtini viuentes ſub Abbate, ſicut ex eodem autore in verbis ex cap. 58. ſupra allegatis, & ex prææallegato Codice Bibliothecæ montis Sion colligitur. Habebat autem Abbas Dominici Sepulchri ordinē equeſtrem militum, qui templarij vocabantur, quique albis veſtibus cruce rubea ſignatis vtebantur, de quibus idem Iacobus de Vitriaco dicto lib. cap. 65. diffuſe.

Tertia fuit Eccleſia montis Sion, ibi loci erecta vbi Dominus, & Saluator noſter Paſcha cum diſcipulis manducauit, nouum condidit teſtamentum, diſcipulorum pedes lauit, & Euchariſtiæ ſacramentum ineffabile inſtituit. Idem autem eſt locus, quē rediuiuus poſt dies octo ianuis clauſis ingreſſus eſt ad diſcipulos, ibidem propter metum congregatos. ex eodem Iacobo de Vitriaco cap. 61. in ea ſiquidem Eccleſia fuerunt canonici regulares ſecundum B. Auguſtini regulam inſtituti. ex prææallegatis autoribus.

Quarta fuit Eccleſia montis Olivetl. de qua idē autor cap. 62. *Mons*, inquit, *Oliueti quaſi paſſibus mille diſtat ab Ieruſalem, in cuius decliuio eſt Bethphage, quæ interpretatur domus buccæ, viculus ſacerdotum, & Bethania Caſtellum Mariæ, & Marthæ, & Lazari &c. Ex hoc monte videntibus diſcipulis ſuis ad cœlos glorioſè aſcendit.* In huius montis ſummo vertice Magnus Conſtantinus Euſebio in eius vita lib. 3. tradente, in matris ſuæ memoriā templum Imperiali magnificētia dignum exſtruendum curauit. in eo verò degiſſe canonicos regulares ſub Abbatis obedientia conſtitutos, habes ex eodem autore in verbis ex cap. 58. citatis, & ex libro Bibliothecæ montis Sion allegato.

Quinta fuit Eccleſia in Villa Gethſemani vbi Dominus orauit, & à miniſtris captus eſt, vt duceretur ad Crucem. Eſt aūt Gethſemani paruus pagus in valle Ioſaphat, quæ eſt inter montem Sion, & montem Oliueti trans torrentem Cedron, qui vallem allambit, & mediam diuidit. In eo autem loco, vbi Saluator noſter orauit, ob memoriam Agonij illius exſtructam fuiſſe Eccleſiam, & inſtitutum Collegium canonicorum teſtatur Landulphus de vita Chriſti, & Auguſtinus Ticinenſis in 1. parte Dilucidarij fol. 30.

Sexta fuit Eccleſia Bethlehemitica, quæ teſte eodem Iacobo de Vitriaco cap. 57. fuerat prius Prioratus canonicorum regularium vſque ad tempora Balduini primi Regis Latinorum in Ieruſalem. Rex verò propter loci dignitatem, & Dominicæ Reſurrectionis præcellentiam, eam Cathedrali dignitate ſublimauit, conſtituens in ea Epiſcopum de mandato, & voluntate bonæ memoriæ Paſchalis Papæ, qui Aſcalonem eidem immediate ſubiecit. Canonicis huius Eccleſiæ ſcribit Innocentius III. in cap. Cum ſuper electione. de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, & cap. Cum ſuper. de confeſſis. ex quibus textibus habetur, canonicos Bethlehemiticos ſuos Epiſcopos eligere conſueuiſſe, ſicut & canonici Dominici Sepulchri eligebant Patriarcham.

Septima fuit Eccleſia Hebronenſis, de qua idem autor dicto cap. 57. ita ſcribit. *Similiter Eccleſia Hebronenſis, quæ prius fuerat Prioratus, propter loci dignitatem, in quo ſepulti ſunt Adam, & Eua, & tres Patriarchæ Abraham, Iſaac, & Iacob, cum Sara, & Rebecca in ſpelunca duplici, & propter reuerentiam ſeruorum Dei ad Epiſcopalem ſublimata eſt dignitatem.*

Octaua fuit Eccleſia Nazarethana Patriarchalis, quam habuiſſe canonicos regulares ſub Beati Auguſtini regula, & habitu viuentes, habes ex capitulo Sicut nobis. de Regularibus. vbi fit mentio cuiuſdam clerici, qui in infirmitate grauiſſima conſtitutus, poſtulauit, & accepit habitum regularem à canonicis Eccleſiæ Nazarethenſis: poſtea verò conualeſcens abiecto habitu regulari ad ſæculum tranſijt, quem Pontifex habitum reſumere, & regularem vitam, quam fuerat profeſſus, tenere præcepit.

Nona fuit Eccleſia Ioppe, quæ ſpectabat ad canonicos Dominici Sepulchri eis immediatè ſubiecta. ex eodem Iacobo de Vitriaco cap. 58. quia illa Epiſcopum non habebat.

Decima Eccleſia Neapolitana, quæ in Euangelio vocatur Sicar, iuxta quam erat fons Iacob, ſiue puteus, cui inſidens Saluator Mundi mulierem Samaritanam conuertit, quæ quoniam Epiſcopum non habebat, per Abbatem, & canonicos templi Domini regebatur. ex eodem Iacobo cap. 58. Non eſt autem dubium, plures alias fuiſſe Eccleſias canonicorum regularium in illis prouincijs conſtitutas, maximè, quæ erant Cathedrales, quas ſine hæſitatione credendum eſt, ad inſtar Patriarchalis, & aliarum relatarum fuiſſe regulariter inſtitutas.

Idem prorſus credendum de Eccleſia Patriarchali Alexandrina, quā conſtat ab initio per D. Marcum regulariter plantatā, & reformatam per Beatū Athanaſium, in qua nunc etiam videntur imagines

 cano-

canonicorum regularium, vt ex relatione virorum fide dignnrum, qui eam videtunr, accepi.

De Epiſcoparibus verò in Babilonia exiſtentibus Auguſtinus noſter Ticinenſis in Dilucidario par. 2. pag. 32. hæc ſcripta teliquit: *Epiſcopatus in Babilonia conſtitutus eſt per ſanctum Anianum diſcipulum ſancti Marci, & ibi vſque in præſens viget ordo canonicus, & ego ex illis Indianis vidi, & noui, & dilatati ſunt per omnem fere Indiam in Regno Ioannis, & ibi plurimi ſunt Epiſcopatus, & Abbatie, & Præpoſituræ, & Prioratus. In lingua Chaldæa habent officium, & in Aethiopia ſimiliter florent ibi canonici regulares.* Concordat Zacharias Ferrerius in libro, quem ſcripſit de habitu canonicorũ regularium ad Leonem X. probatione prima circa medium. *Et iſti,* inquit, *qui veniunt ex India, dicunt, quod maior pars Eccleſiarum cathedralium India, immo quaſi omnes, gubernantur per canonicos regulares: quoniam ibi adhuc viget in Eccleſijs ille cultus regularium clericorum, qui fuit in primitiua Eccleſia, & dicunt, quod omnes illi canonici profitentur inſtituta clericorum ſecundum regulam B. Auguſtini &c.*

Demum in ciuitate Conſtantinopolitana Eccleſia, in qua conditum erat corpus B. Helenæ matris Conſtantini, erat canonicorum regularium. ex hiſtoria tranſlationis dicti corporis Venetias, quæ habetur, & legitur in monaſterio S. Helenæ, vbi illud nunc iacet, quæ olim erat canonicorum regulariũ, nunc autem monachorum alborum D. Benedicti, vt ſupra cap. 24. in deſcriptione dicti monaſterij fuit adnotatum, quem locum vide. Monaſteriorum verò canonicorum regularium exiſtentium in Epiſcopatu Conſtantinopolitano meminit Innocẽtius III. in cap. Inter quatuor. de religioſis domibus, iubens ne ad clericos ſeculares transferrentur.

Caput quadrageſimumſecundũ.

De Canonicorum Regularium multiplici reformatione.

I. EX varijs argumentis, quibus canonici ordinis dignitas, ac eminentia plurimum elucet, vnum præcipuum eſſe crediderim, aſſiduam illam, & nunquam omnibus ferè ſeculis intermiſſam vigilantiam, quam Summi Pontifices in primis, ac deinde cæteri Eccleſiarum Præſules tum in eodem ordine per omnes Eccleſias inſtituendo, & propagando, tum etiam vbi à primæuis inſtitutis labentem cernerent, ad priſtinã diſciplinam reformando, ac inſtaurando nauiter impenderunt, non ſecus ac Principes terreni faciunt, qui arces, quas pluris æſtimant, & magis diligunt, aggere, ac mœnibus obuallant firmius, inuiſuntq; frequentius, & cuſtodiunt diligentius. Diximus in præcedentibus de ipſius ſacri ordinis inſtitutione, & propagatione. nunc de multiplici illius reformatione tum generali, tum priuata, & particulari, necnon de particularibus congregationibus canonicorum regularium in varijs Prouincijs conſiſtentibus diſtinctè agendum nobis erit. & primo quidem dicemus de Reformationibus generalibus factis per Romanos Pontifices, ſiue per ſacra Concilia Generalia, ſiue Prouincialia. Exinde verò de Reformationibus particularibus, & priuatis, quæ ipſum ordinem multis canonicorum cœtibus, & congregationibus multipliciter decorauerunt.

Prima reformatio Generalis canonicorum regularium facta eſt à Sanctiſſ. Pontifice, & Chriſti martyre Vrbano primo circa annum Chriſti Seruatoris noſtri ducenteſimum, & vigeſimum. Hic namq; Sanctiſſ. Pontifex cum ipſum ordinem à prima illa norma Apoſtolica declinare animaduertiſſet, Generali decrero per orbem vniuerſum emiſſo, ad priſtinam vitæ regulam, & ad votorum obſeruantiam reuocandum ſtatim curauit. Extat illius decretum ea de cauſa promulgatum in epiſtola ipſius Vrbani primi ad omnes Catholicos tranſmiſſa, quæ habetur in primo volumine Conciliorum, necnon in Decreto cap. Scimus 12. q. 1. quod omitto, quia in dictis locis videri poteſt.

Secunda Generalis reformatio facta fuit quarto ſeculo primùm quidẽ in Eccleſia Romana per Beatiſſ. Papam Sylueſtrum, qui in ſacroſancta Lateranẽ Baſilica per magnum Conſtantinum fundata clericos regulariter viuentes ſecundum normam Apoſtolicam inſtituit, quam ob cauſam alij Pontifices ipſum ordinem canonicorum regul. eiuſdẽ Eccleſię Lateranẽ originarium ordinem nuncupare conſueuerunt, vt ſupra indicauimus, mox vt cæteros omnes clericos ad communem vitam clericorum Apoſtolicorum reduceret, clericos egentes diuitibus adiũxit, vt in Breuiario Romano, necnon etiam in Pontificali habetur. exinde verò in Eccleſia Vercellenſi per B. Euſebium, in Nouarienſi per S. Gaudentium, in Mediolanenſi per Ambroſium, in Gallicanis Pictauienſi, & Turonenſi per ſanctos Epiſcopos Hilarium, & Martinum, in Eccleſia Orientali per magnum Baſilium, & S. Athanaſium, ac demum in Africana per ſanctiſſimum Patrem, & Patriarchã noſtrum inclitum Auguſtinum. de quibus in præcedentibus dictum fuit.

TErtia Generalis reformatio facta eſt quinto ſeculo ſub Leone I. Pontifice Maximo: nam ſub hoc Pontifice non ſolùm B. Gelaſius Valerij filius, & S. Auguſtini diſcipulus Auguſtinianam reformationem Romam ex Africa inuectam in Lateranenſi Baſilica plantauit, autore Onuphrio in additionibus ad Platinam in Leone Primo, ex qua Eccleſia tanquam ex capite ipſa Beati Auguſtini reformatio in omnes Italicas Eccleſias mox deriuauit: Verùm etiam in Generali Concilio Calcedone habito editus eſt Canon de clericis in monaſterijs degentibus, quem habes in cap. quidam monachorum 18. q. 2. ſed & in Concilio tertio Arelatenſi ſub eodem Pontifice congregato pro eiuſdem ordinis reformatione ita conſtitutum legimus. II.

Prouidendum eſt vnicuique Epiſcopo qualiter canonici viuere debeant, necnon & monachi, ſecundum ordinem canonicum, vel regularem viuere ſtudeant, vt ait Apoſtolus: vnuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea viuere ſtudeat.

Quarta Generalis reformatio facta fuit ſexto ſeculo per magnum Gregorium Romanum Pontificẽ. extant enim duo illius canões, in quorum altero Auguſtino Anglorum Epiſcopo mandat, in Eccleſia Anglicana clericos regulariter viuentes inſtituere iuxta morem clericorum primitiuæ Eccleſiæ: in altero verò præcipit, vt Epiſcopi omnes ſacerdotes, diaconos, ac cæteros clericos illorũ viſitationi ſubiectos canonicè, ideſt regulariter viuere compellãt, habentur hi canones cap. Quia tua fraternitas, & cap. Quoniam velim 12. q. 1. ſed vt videas, quid in hoc opere Sanctiſſ. ille Pontifex præſtiterit, audi Ioannem Diaconum lib. 2. cap. 12. de illo ſic loquentem. *Videbantur paſſim cum eruditiſſimis clericis adhærere Pontifici religioſiſſimi monachi, & in diuerſis profeſſionibus habebatur vita communis, ita vt talis eſſet tunc ſub Gregorio penes Vrbem Romanam Eccleſia, qualis ſub Apoſtolis à Luca, & apud Alexandriam à Philone commemoratur, & ſupra cap. 5. Vt radices vitiorum euelleret, & virtutes plantaret, à cubiculo ſuo omnes ſeculares amouit, clericorum religioſorum, vel monachorum prudentiſſimos familiares, & conſiliarios ſociauit.* vide cap. 11.

Quinta Generalis reformatio facta eſt nono ſeculo ſub Summis Pontificibus Leone III. Stephano IV. Eugenio II. Gregorio IV. Leone IV. & Benedicto IV. nam in primis ſub Leone III. & Carolo Magno anno 813. habitum eſt quartum Concilium Arelatenſe, in quo renouatus eſt canon Cõcilij tertij proxime relatus. & eſt caput ſextum dicti Concilij quarti, addito alio canone, vt non amplius ſuſciperentur in monaſterijs canonicorum, aut monachorum, quàm in eiſdem monaſterijs abſque neceſſariarum rerum permutatione degere poſſent, & eſt caput octauum. Deinde ſub eodem anno habita ſunt Concilia Turonenſe III. in quo non pauca edita pro reformatione canonicorum ab antiquo tempore in monaſterijs degentium ſub regimine Epiſcoporum, vel Abbatum, quæ legi poſſunt in eodem Concilio, quod habetur in tertio volumine cap. 24. 25. & 31. Eodem anno habita eſt Synodus Moguntina, in qua plura ad canonici ordinis reformationem ſunt conſtituta, quæ habentur cap. 9. & 20. & 21. Eodem anno celebrata eſt Synodus Remenſis, cuius caput 25. cum quinque ſequentibus in eodem negotio Reformationis canonicorum regularium conſumuntur. Anno verò ſequenti 816. ſub Stephano quarto, & Ludouico Pio Imperatore congregata eſt Synodus in ciuitate Aquiſgrani, in qua eadem reformatio exactiſſimè fuit tractata, & abſoluta, vt patet in Actis dictæ Synodi cap. 115. vſque ad finem, edito etiam libro ex varijs Sanctorum Patrum autoritatibus pro eadem reformatione collecto, quem piiſſimus Imperator Ludouicus per omnes ciuitates, & monaſteria canonici ordinis ſui miſit imperij per manus miſſorum prudentium, qui illum in omnibus facerent tranſcribi, vt teſtatur Aimonius lib. 5. de Geſtis Francorum cap. 10. ſic ſcribens. *Imperator Generalem habuit conuentũ Aquiſgrani, in quo quantum feruoris circa diuinum cultũ pectoris geſtaret in arca, toto declarauit adniſu: Congregatis enim Epiſcopis, nobiliſſimoq; Sanctæ Eccleſiæ Clero fecit componi, ordinariq; librum canonicæ vitæ normam geſtantem, in quo totius ordinis perfectio continetur, ſicut recultus ipſe fatetur, in quo etiam inſeri iuſſit cibi, potusq;, atque omnium neceſſariorum ſummam, vt omnes tam viri, quàm ſanctimoniales ſub hoc ordine Chriſto ſeruientes nullis præpediti neceſſitatibus, libera ſeruitute Domino militare meminiſſent. quem librum per omnes Ciuitates, & monaſteria canonici ordinis ſui miſit imperij per manus miſſorum prudentum, qui illum in omnibus ſupradictis facerent tranſcribi locis &c.* Neque verò in Eccleſia ſolùm Gallicana, verùm etiam in Eccleſia Romana ipſi Summi Pontifices opus tam ſanctum, & tam præclarum pro virili adiunxerant, nam circa annum 824. Eugenius Secundus ex canonico regulari, & Archipresbytero S. Sabinæ ad Pontificalis dignitatis gratiam ſubleuatus, inter alia tanto Pontifice verè digna facinora Concilio ſexaginta, & trium Epiſcoporum Romæ cõgregato, Generale decretum condidit, vt clauſtra apud Eccleſias conſtituerentur, in quibus clerici diſciplinis Eccleſiaſticis vacarent, quibus communis eſſet domus, & victus. quod decretum à Leone IV. in alio Concilio Romæ anno 855. celebrato renouatum, Gratianus ſuo decreto inſeruit in cap. Neceſſaria 12. q. 1. neque verò eiuſmodi decreto contentus idem Sanctiſſimus Pontifex Eugenius in eodem Concilio librũ edidit, quem canonicum quinque Capitulorum ad titulatum omnibus canonicis obſeruandũ mandauit, ex quo tum Iuo Carnotẽſis, tum ipſe Gratianus plures Canones ſuis decretis inſerendos curauerũt. Ac demum vt alias Synodos Prouinciales omittamus, in quibus eodem ſeculo eadem reformatio eſt tractata, vt videre eſt in Meldenſi an. 845. ſub Sergio Secundo habita cap. 10. 11. 53. & 58. necnon in Ticinenſi an. 856. ſub Benedicto III. celebrata. Idem Ludouicus Pius an. 833. Gregorio IV. Rom. Pontifice annuente, alterum Concilium in eadẽ ciuitate Aquiſgrani cogendum curauit: ac in eo reformationem in altero Concilio promulgatam iterum confirmari, & executioni mandari, prout illa eiuſdẽ Concilij verba par. 3. c. 15. demonſtrant. *In Cuſtodijs verò congregationum tam canonicorũ, quàm monachorum, necnon ſanctimonialiũ ſummoperè ſtudendum cenſuimus, vt in omnibus locis clauſtra eis prouideantur, religioni eorũ congruentia, ſed & habitacula domorum, in quibus religio Deũ ſequi volẽtibus perfici, atque augeri poſſit, potius quã vitia nutriri. Hoc tamen vt non negligatur à Prælatis congregationum, miſſis Dominicis cõmittatur. Modus autẽ erga ipſarum congregationum diſciplinam hic eſſe debet, ideſt, vt canonici ſecundum id, quod continetur in libro, qui de eorum vita collectus eſt, religioſè conuerſentur.*

IV. SExta generalis reformatio inchoata eſt vndecimo ſeculo per Nicolaum Põtificē huius nominis Secundum, hic enim beatus Pontifex anno 1059. in Baſilica Lateranenſi conuentum centum, & tredecim Epiſcoporum conuocauit, in quo inter alia, ſanctiſſima decreta de clericis canonicis ita definiuit: *Et præcipientes ſtatuimus, vt ij prædictorum ordinum, qui eidem Prædeceſſori noſtro obedientes caſtitatem ſeruauerint, iuxta Eccleſias, quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent, & dormiant, & quidquid eis ab Eccleſijs venit, communiter habeant, & rogantes monemus, vt ad Apoſtolicam, communem ſcilicet vitam, ſummoperè peruenire ſtudeant*. Habetur dictum Concilium in quarto volumine in actis Nicolai II. Porrò eandem reformationem inchoatam à Nicolao, proſecutus eſt, qui eidem in Sede Pontificali ſucceſſit Alexander Secundus, antea Lucenſis Epiſcopus ex canonico Lateranenſi Anſelmus de Badagijs vocatus, qui Pontifex renunciatus, mox ipſam Patriarchalem Baſilicam Lateranénſem per S. Frigdiani Lucenſis canonicos reformauit, teſte Onuphrio in lib. de ſeptem Vrbis Eccleſijs, in Eccleſia ſanctæ Crucis in Ieruſalem. quod etiam Anaſtaſius Quartus in quodam Priuilegio Ioanni Priori ſacroſanctæ Baſilicæ Saluatoris Domini, quæ Conſtantiniana vocatur, pariterq; SS. Ioannis Baptiſtæ, & Euangeliſtæ, ac eius fratribus conceſſo, non obſcurè his verbis indicauit: *Eapropter vobis in Domino filijs Eccleſiam ipſam, in qua diuino mãcipati eſtis obſequio, ad exemplar Prædeceſſoris noſtri beatæ memoriæ Alexandri Papæ Secundi Apoſtolicæ Sedis priuilegio communimus, in primis ſiquidem ſtatuentes, vt ordo canonicus qui ſecundum Deum, & beati Auguſtini regulam ibi noſcitur inſtitutus, perpetuis ibi temporibus inuiolabiliter obſeruetur*. Deinde verò Concilio Romæ habito Decretum Nicolai Prædeceſſoris ſui de communi vita, & caſtitate à clericis regularibus ad normam vitæ Apoſtolicæ ſeruanda, totidem verbis renouauit, vt videre eſt in eius decreto, quod integrum excepit Gratianus c. Præter 32. diſt. Illud verò non omittendum, huius tam pij, & tam præclari operis præcipuum autorem, aut certè ſuaſorem, ea tempeſtate fuiſſe beatum Petrum Damiani, quod ex multis ipſius Epiſtolis, ſed præſertim ex ea, quam hac ipſa de cauſa ſcribit ad Alexandrum Secundum, quæ eſt in primo libro epiſtolarum dicti Petri Damiani num. decima ſexta cuiuſque meminit Cardinalis Baronius tomo 11. Annalium ſub anno 1063. num. 30. intueri licet, quod forſan in cauſa extitit, vt pleriq; autores illum inter canonicos regulares cenſuerint, & Conſtitutionum Portuenſium, quæ à Paſchali Secundo ſunt firmatæ, autorem æſtimauerint, quod à vero longè abeſt, vt alibi dicetur.

Caput quadrageſimumtertium.

De generali reformatione canonicorum regularium anno Domini 1339. per Benedictum Papam huius nominis XII. promulgata.

POſtrema generalis canonici ordinis reformatio ea extitit, quæ facta eſt per Benedictum Papam huius nominis XII. qui vt erat mente, & profeſſione religioſiſſimus, poſteaquam ad faſtigium eminentiæ Pontificalis euectus eſt, nihil magis in votis ſe habuiſſe indicauit, quàm vt omnes regularium ordines ad primam illorum inſtitutionem reduceret, ac ea tempeſtate plurimum relaxatos reformaret, quod ex einſdem Pontificijs Decretis, & literis Apoſtolicis ea de cauſa emanatis, ac nouiſſimè in prima parte Bullarij per Laërtium Cherubinum editi compilatis, ſatis clarè intueri licet. is itaq; religioſiſſimus Pontifex inter alios regularium ordines, ad illum canonicorum mentis oculos dirigens, & diſciplinam canonicam in pleriſq; mundi partibus, vel collapſam penitus, vel ad occaſum inclinantem animaduertens, vt illam erigeret, ac repararet, tanto animi conatu inſtitit, vt pro illius reparatione non iam vnam, quod aiunt, Bullam, ſed integrum librum conſtitutionum ediderit, quem librum (vt Ioannis Trulli Aragonenſis canonici verbis vtar in primo ſuo lib. de canonicis cap. 11. ad finem) vtinam noſtri canonici, præſertim ſuperiores continuo exercitio retinuiſſent: ſic enim effectũ fuiſſet, vt nec ſacer ordo tantam calamitatem, & cladem accepiſſet, nec ad occurrendum, medendũq; tot incõmodis, omnis, ferè via nũc occluderetur. Verùm quod ea ſit naturæ noſtræ deprauatę conditio, vt in præceps ſpontè ſine aliqua difficultate feramur, ad bonum verò nonniſi cum magno labore, ac conatu contendamus, & quam citiſſimè, niſi manu Dei validiſſima teneamur, à benè cęptis reuocemur: hinc factum eſt, vt leges illę ſanctiſſimæ, licet per varias Prouincias promulgatę, ac etiã nonnullis Capitulis prouincialibus coactis, vſui quadantenus mandatę, breuiſſimo temporis interuallo, ſiue in Italia, ſiue etiam in Gallijs, Hiſpanijs, Alemania, cæteriſq; Prouincijs in deſuetudinem inerint adeo, vt vix illarum nomen memoretur. nã quod ad Hiſpanos attinet, referam hic, quæ præfatus Ioannes Trullus loco proximè citato ſcribit, nimirum lib. 1. cap. 11. ad finem: *Iubente* inquit, *Benedicto XII. Prælati Regulares Eccleſiarum Cathedralium, & monaſterium Prouinciarum Taraconenſis, & Cæſarauguſtanæ anno Domini 1340. menſe Auguſto in Caſtro Regio Ciuitatis Illerdæ Capitulum Prouinciale coegerunt, & aliquot diebus celebrarunt, in quo promulgatæ fuerunt ſaluberrimæ illæ conſtitutiones generales omnium totius orbis canoni-* I.

noni-

nonicorum regularium eodem Benedicto XII. *antore, & euulgatore: quæ quidem hac noſtra tempeſtate non ſolùm ab vſu receſſerũt, ſed etiam obliuione profunda cõſepultæ iacẽt.* De Germanis verò, Polonicis ac ẽt Gallicanis certò certius eſt, apud illos in obliuionẽ penitus iuiſſe, vix illarũ nomine retento, cũ illi eas quotidie per literas ex nobis requirant. De Italis non mirum, quandoquidem noſtro ſeculo iã nulli ſunt in Italia canonici regulares, qui non peculiares conſtitutiones habeant à Sede Apoſtolica probatas. Addunt nonnulli, prædictas Benedicti XII. Conſtitutiones fuiſſe per Clementem VI. illius immediatum in Pontificatu ſucceſſorem abrogatas, cuius abrogationis authenticum in Archiuo s. Mariæ de Pilari Cæſarauguſtæ contendunt aſſeruari, cuiusq; exemplum mihi oblatum Romæ vidi. Verùm cum extent literæ Bonifacij IX. ad Abbatem s. Petri in cœlo aureo Papiæ, necnon etiam ad Priores ſancti Frigdiani, & ſancti Auguſtini Nicoſiæ Lucenſis, & Piſanæ diœceſim, datæ anno Chriſti 1401. octauo Calendis Aprilis, quarum authenticum Papiæ in dicto monaſterio noſtro ſancti Petri in cœlo aureo ſeruatur, per quas Prouinciale Capitulum iuxta formam Conſtitutionum Benedicti XII. iubet congregari, ac in eiuſdem contenta executioni demandari, cum etiam Martinus V. noſtros Lateranenſes ab obſeruatione prædictarũ Conſtitutionum Benedictinarum ex ſpeciali conceſſione diſpenſauerit, quod (vt eius vtar verbis) mores, obſeruantias, & conſuetudines abundantiores habeamus, & in rigiditatibus, & diſciplina ordinis ſtrictiores, & obſeruantiæ regulari aptiores ad conſeruandum religionis ſtatum, creditu difficile videtur, ipſas Benedicti XII. Conſtitutiones per Clementem Sextum ſaltem generaliter fuiſſe abrogatas. Vtcunque res ſe habeat, ne tantus theſaurus, in quo eximiæ dignitatis, & antiquitatis ſacri ordinis canonici monumenta præclariſſima habentur, in tenebris obliuionis conſepultus deliteſcat, eas huic noſtro operi inſerendas opportunum exiſtimaui, tum vel maximè ob hanc cauſam, quòd per illas conſtet in primis canonicos regulares in Oriente, & Occidente in omnibus Chriſtianorum Prouincijs non ſolùm monaſteria innumera, verùm etiam Eccleſias Cathedrales pleraſq; & Metropolitanas vſque ad tempora Benedicti XII. tenuiſſe, conſtet etiam omnes canonicos regulares, tam in monaſterijs extra cathedrales, quàm in ipſis cathedralibus degentes, eiuſdem prorſus ordinis, dignitatis, ſtatus, ac vt ſic dicamus, naturæ extitiſſe, cum Summus Pontifex æquè, & pari modo de omnibus diſponat.

Benedicti Papæ XII. Conſtitutiones pro Generali reformatione canonicorum regularium ordinis ſancti Auguſtini.

B*Enedictus* Epiſcopus *ſeruus* ſeruorũ Dei *ad perpetuam rei memoriã. Ad decorem Eccleſiæ ſponſæ Dei, & ſanctarum religionum fundatarum in ea, quæ licet diuerſis diſtinctæ ſint gradibus, in vnius tamen veræ fidei propoſitum coeuntes, eandem* Eccleſiã *venuſtant varijs floribus meritorum, pro iniunctæ nobis Apoſtolicæ ſeruitutis officio ſummis vigilijs, & indefeſſis ſtudijs intendentes, ad ea, quæ pro diuini nominis laude, religionum ipſarum ſtatum, puritatẽ, honeſtatem morum, regularis obſeruantiæ diſciplinam, & ſacrarum peritiam ſcripturarum reſpiciunt, labores noſtros libenter impendimus, & opportunæ ſolicitudinis diligentiam adhibemus. Ideoq; inter religiones alias in agro eiuſdem plantatas Eccleſiæ, ad religionem canonicorum regularium ordinis ſancti Auguſtini, ab Chriſti glorioſis* Diſcipulis *in primitiua Eccleſia ſacris inſtitutionibus ſtabilitam, gerentes præcipuæ charitatis affectum, ac volentes, quæ in eadem religione reformanda cognouimus, abſque reformationis remedio præterire, omnia, quæ in religione prædicta tam à prima ipſius inſtitutione, quàm à ſacris canonibus ſunt ſalubriter inſtituta, omnino immota in ſua firmitate manere cenſentes, nonnulla quæ experientia deeſſe probauit, & ſupplenda dictæ religionis vtilitas, quinimo neceſſitas, perſtatuendam ſuadet, prouidimus, in ea perpetuis futuris temporibus obſeruanda.*

§. 1. Canonicorum recipiendorum forma.

S*Tatuimus igitur vt quando in Eccleſia cathedrali, monaſterio ſeu loco alio Religionis eiuſdẽ, canonicorum creatio fuerit facienda, nullus recipiatur, vel induatur in canonicum, niſi perſona idonea, vel de cuius idoneitate ſpes veriſimilis habeatur, & talis, quæ inibi in diuinis, vel alijs, Deo poſſit, & velit debitè impendere obſequia opportuna. & quod huiuſmodi creatio, & habitus traditio fiant publicè, intra Eccleſiam monaſterij, ſeu alium locum conuentualem religionis eiuſdem, niſi cauſa rationabilis eas alibi fieri ſuaderet. nulliſq; promiſſionibus ſeu obligationibus cum iuramento vel ſine, cuiquam faciendis. Quod ſi ſecus actum fuerit, eo ipſo irritum habeatur. quodq; huiuſmodi creatio ſeu habitus traditio, non niſi perſonæ, ſeu perſonis religionis eiuſdem, quæ tũc etiam in Eccleſia, loco, ſeu monaſterio prædictis fieri debeat aliquatenus committatur.*

§. 2. Probationis modus, & locus.

I*j verò, qui creati fuerint in canonicos, infra probationis tẽpus, in loco in quo ſaltẽ ſeptem canonici reſideant, neceſſariò habeant reſidere: eiſq. idoneus & fidelis deputetur inſtructor, qui eos inſtruere valeat in diuinis officijs, & obſeruantia regulari.*

§. 3. Canonicorum creatio ad quem ſpectet.

C*Aeterũ ſi canonicorum creatio fuerit facienda, eaq; pertineat ad Prælatũ, vnà cũ Capitulo vel conuentu, vel cum conſenſu fieri debeat eorundem.* Si *Capitulum ſeu Conuentus, vel eorum maior pars purè ad eam non procederent, vel creationi faciendæ ſine cauſa rationabili renuerent conſentire, Prælatus, ex quo ſibi euidenter expediens, vel neceſſarium apparebit, huiuſmodi canonicorum creationem fieri debere, vel per Prælatum, &* Capitulum, *ſeu conuentum, aut per illum, ſeu illos, ad quem, ſeu quos pertinuerit concorditer deliberatum, & diffinitum fuerit*

rit

rit fore creationem huiuſmodi faciendam, tunc Prælatus moneat Capitulum ſeu conuentum, & in virtute obedientiæ eis iniungat, vt pure, ac ſecundum Deum infra vnius menſis ſpacium ad dictam creationem, cum eo in primo caſu procedant, vel in ſecundo creationi faciendæ ſuum præſtent conſenſum. quod ſi præfati Capitulum ſeu conuentus monitioni, vel iniunctioni huiuſmodi parere neglexerint, vel recuſauerint, creatio ipſa ea vice liberè pertineat ad Prælatum, dummodo per eum nil in præmiſſis factum fuerit fraudulenter. in caſu autem deuolutionis huiuſmodi, Prælatus faciendi eandem creationem cum conſilio ſeniorum eorundem Capituli, vel conuentus, eligendorum per ipſum Prælatum, tertiam partem numero ad minus facientium eorundem Capituli vel conuentus, de perſonis idoneis liberam habeat facultatem. ita tamen, quod tunc per dictum Prælatum, tot, & non plures creentur, quot attentis facultatibus, à ſtatu antiquo, & debito locorum, creandi ſeu creati rationabiliter fuiſſent, ſi Prælatus, & Capitulum ſeu conuentus in creatione huiuſmodi concorditer conueniſſent. Rurſus eorum arbitrium, qui ad priuata ſuorum commoda reciprocantes affectum, faciendæ creationi canonicorum huiuſmodi nolunt aliter conſentire, niſi concedatur eiſdem, quod vnus vel plures, quos maluerint, ſeu nominauerint, in canonicos creentur, penitus deteſtantes, hoc deinceps omnino fieri prohibemus: decernentes conceſſiones huiuſmodi (ſi quæ eis factæ fuerint) fore nullas. quodq; nulli ex receptione ſeu creatione ex ea, vel ob eam ſecuta, ius aliquod in loco, in quo, ſeu ad quem fuerit, aliquatenus acquiratur. Inſuper præmiſſis adijcimus, quod Capitulum, vel conuentus Religionis eiuſdem in nouitate ſui Prælati, nequeant eidem Prælato, vel alteri, occaſione ipſius, facere gratiam ſuper receptione, vel creatione canonicorum pluriũ, quàm duorum. nec ad huiuſmodi pro duobus gratiã faciendam, eos, niſi de libera eorum voluntate proceſſerit, intendimus obligare.

§. 4. Profeſſio vt fienda.

P*Raſenti quoquè ſtatuimus ſanctione, quod ſinguli canonici Religionis eiuſdem, profeſſionem expreſſam faciant, non clandeſtinè, ſed patenter, & ſi commodè fieri poterit in Eccleſia, & cum miſſa. quod ſi fortè Prælatus ad quem ſpectabit profeſſionem ipſam recipere, tempore probationis elapſo, per canonicum profiteri volentem congruo loco, & tempore humiliter requiſitus, profeſſionem eandem recipere ſine rationabili cauſa renuerit, vel vltra debitum fortè diſtulerit, dictus canonicus ex tunc in dicta Eccleſia, vel monaſterio, ac membris ipſius, ad omnia idoneus cenſeatur, ad quæ cenſeretur ſi foret expreſſè profeſſus. Teneatur tamen quum ad hoc opportunitas ſe obtulerit, expreſſè nihilominus profiteri. Alioquin ex tunc ad præmiſſa donec expreſſè fuerit profeſſus, minus idoneus habeatur, ac nihilominus poſſit per proprium Prælatum ad profitendum expreſſè compelli. Prælatus quoque, qui profeſſionem ab eo recipere renuerit, aut diſtulerit, vt præfertur, ad ipſius profeſſionem admittendam, expreſſe, per ſuum immediatum ſuperiorem Religionis eiuſdem, ſeu per eum ad quem pertinuerit, compellatur.*

§. 5. Receptio clerici, vel laici ad præbendam, vt prohibetur.

P*Rohibemus inſuper ne in Eccleſia cathedrali, ſeu monaſterio, vel loco alio Religionis eiuſdem, quiuis clericus ſecularis, vel laicus recipiatur ad præbendam, ſeu etiam portionem, niſi eidem Eccleſiæ, ſeu monaſterio, vel loco dederit primitus ſe, & ſua. nec huiuſmodi præbenda, ſeu portio ad vitam, vel ad tempus vendatur, detur, ſeu aliàs concedatur eidem. Quicquid autem contra prohibitionem huiuſmodi attentatum fuerit, omnino decernimus irritum, & inane. ac nihilominus recipientes, vendentes, dantes, & concedentes huiuſmodi, vltra pœnas à iure ſtatutas, Superiorum ſuorum arbitrio puniantur. Per præmiſſa verò, non intendimus circa officia, vel miniſteria, aut alia obſequia opportuna, inibi conſueta per ſeculares clericos, vel laicos exerceri, aliquid immutare.*

§. 6. Prioris clauſtralis electio, quando, & quomodo facienda.

V*T autem dicta Religio ſalubriter in omnibus dirigatur, in Eccleſia, ſeu monaſterio, loco ue alio collegiato, ſeu conuentuali Religionis eiuſdem, Superiorem dictæ Religionis non habente, ac etiam in quolibet collegiato, ſeu conuentuali loco duodecim, vel maiorem numerum habente canonicorum (etiam ſi Superiorem in ipſa Religione habeat) necnon in alio loco etiam minorem duodecim numerum habente, in quo Prior clauſtralis eſſe conſueuerit, conſtituatur huiuſmodi Prior clauſtralis. dictaq; Prioris conſtitutio fiat per illum, ſeu illos, ad quem, vel ad quos pertinuerit, cum conſilio aliquorum ſeniorum illius loci, in quo conſtituetur. attentius prouidendo, quod perſona, quæ zelum Religionis ordinatum habeat, quæue exiſtat idonea ad exercendum, in Prioris clauſtralis officium, in loco, in quo conſtituta fuerit, aſſumatur. Dictus verò Prior quum eum abeſſe, vel ſic impediri contigerit, quod incumbens ſibi officium per ſe nequeat exercere, teneatur aliquem ex canonicis dicti loci, ad hoc idoneum deputare, qui huiuſmodi abſentia, vel impedimento durante, vices ipſius gerat. niſi alicui ex priuilegio, ſeu ſtatuto, vel conſuetudine ratione dignitatis perſonatus, vel alterius beneficij, in præmiſſis caſibus gerere vices huiuſmodi, competere noſceretur, vel niſi dicti Prioris Superior aliquem ad hoc pro ipſo Priore duxerit deputandum. in loco autem in quo ſecundum præmiſſa Prior clauſtralis minime fuerit ſtatuendus, Præſidens tali loco quum ipſum impediri, vel abeſſe contigerit, vt de Priore clauſtrali præmittitur, teneatur aliquem loco ſui, qui ad ea quæ ad officium Prioris clauſtralis pertinẽt, deputare. Per hoc autem, quod volumus conſtitutionem dicti Prioris fieri de conſilio ſeniorum; non intendimus circa admonitionem ipſius, de priſtina obſeruantia aliquid immutare.*

Pro

§. 7. Regulare Capitulum quoties, & quomodo tenendum.

PRo regulari diſciplina attentius obſeruanda in Eccleſia cathedrali, ſeu monaſterio, locoue alio conuentuali Religionis *eiuſdem, diebus ſingulis, in alijs verò locis, in quibus quatuor, aut plures canonici fuerint deputati, ſaltem ſemel in ſeptimana, & etiam ſæpius in eiſdem (ſi in ipſis ſæpius, ac in quibuſuis locis alijs non conuentualibus, toties, & quando eſt in eis fieri conſuetum) regulare Capitulum teneatur. in quo antequam ad tractanda alia procedatur, canonicorum exceſſus, tranſgreſſiones, & negligentia corrigantur, ac de diſciplina & confirmatione regulari tractetur ſalubriter, & agatur. nullo ibidem proteruè, aut clamosè, ſeu irreuerenter ſe habere quomodolibet præſumente.*

§. 8. Annuale Capitulum vbi conuocandum, & qui eidem intereſſe debeant, & quæ in dicto Capitulo agenda ſint.

IN ſingulis quoque Eccleſijs cathedralibus, monaſterijs atque locis collegiatis, ſeu conuentualibus Religionis *præfatæ principalibus, non ab alijs dependentibus (etiam ſi in eis aliàs non fuerit conſuetum) & in ſingulis alijs locis* Religionis *eiuſdem habentibus membra ſibi ſubiecta, aut ſi inibi ſolitum eſt* Capitulum *celebrari annis ſingulis* Capitulum *celebretur, die videlicet ad hoc ſtatuto, vel per ipſum* Capitulum *annis ſingulis ſtatuendo. in loco ſcilicet principali, & non alibi, niſi euidens neceſſitas ſuaderet huiuſmodi* Capitulum *alibi celebrandum.* Prælatus *aũt loci principalis, in loco in quo celebrabitur ipſum* Capitulum, *eidẽ* Capitulo *omnino ſtudeat perſonaliter intereſſe, cui etiam præeſſe debebit. quod ſi eum tunc ab eodem* Capitulo *abeſſe contigerit, teneatur alicui idoneo, loci &* Religionis *eiuſdem committere vices ſuas, qui interſit, & præſit* Capitulo *memorato, niſi ex priuilegio, ſtatuto, vel conſuetudine alteri hoc competere noſceretur. ad huiuſmodi autem* Capitulum Abbates, Præpoſiti, *Priores, & adminiſtratores eidem loco principali immediatè ſubiecti, necnon vbi fuerit conſuetum, etiam canonici adminiſtrationem non habentes, extra Eccleſias, monaſteria, & loca prædicta morantes, perſonaliter conuenire impedimento ceſſante legitimo, aut impedimento huiuſmodi ſubſiſtente,* Abbates, *Præpoſiti, Priores & adminiſtratores præfati procuratorem idoneum ſufficienter inſtructum, cum mandato legitimo cauſam, ſeu cauſas impedimenti huiuſmodi, & expreſſè iurandi in animas ipſorum conſtituentium, cauſas huiuſmodi fore veras, & reddendi rationem infraſcriptam, & illa faciendi, quæ facere poſſent ſi eſſent præſentes, poteſtatem continentem, ad ipſum* Capitulum *dirigere teneantur. Is verò, qui tunc præerit dicto* Capitulo, *cum quatuor ſenioribus per ipſum* Capitulum *aut maiorem partẽ ipſius eligendis, an cauſæ huiuſmodi ſufficientes fuerint arbitrabitur vel eis non venientibus, aut nullum talem procuratorem mittentibus, vel cauſas minus ſufficientes prætendentibus, de pœna condigna ob hoc talibus infligenda habeat extimare, quam ipſe ſolus Præſidens infligendi, & aliàs contra ipſos abſentes ſi opus fuerit auctoritate Apoſtolica prout iuſtitia, & regularia inſtituta ſuaſerent, procedendi habeat facultatem. Conuenientes ad dictum* Capitulum *vitã ducant communem, & faciant proportionaliter ſimul omnes expenſas, niſi fortè ex cõſuetudine, vel ſtatuto, aut alia ordinatione rationabili incumberet alij, ſeu alijs onus expenſas huiuſmodi faciendi. quos tamen ſi ex hoc, quòd ſingulis annis fieri volumus* Capitulum *memoratum, vel ex alijs ſupra, vel infra ſtatutis, ampliores expenſas fieri cõtigerit, nolumus in expenſis publicis plus ſolito onerari, ſed tunc huiuſmodi ampliores expẽſæ fiant per omnes ſimul proportionabiliter, vt præfertur. Quod ſi forſan aliquis ex locis prædictis in quibus, vt præfertur, debet dictum* Capitulum *celebrari, mẽbra habeat adeò ſibi remota, quòd adminiſtratores principales dictorũ membrorũ nequeant annis ſingulis ad ipſum* Capitulum *abſq; notabili diſpendio conuenire, tunc dictum* Capitulũ *teneatur ordinare, quando dicti adminiſtratores ad* Capitulum *huiuſmodi debeant conuenire.*

In huiuſmodi autem Capitulo *tractetur præcipuè de reformatione morum & obſeruantia regulari, ac corrigantur & reformentur in eo, quæ ſuper ſpiritualibus, & temporalibus* Religionis *eiuſdem corrigẽda fuerint, & etiam reformanda. ipſoq;* Capitulo *perdurante,* Abbates, Priores, Præpoſiti, *ac Archidiaconi, cæteriq; adminiſtrationem habentes in religione prædicta, quouis nomine cenſeantur, de ſuis adminiſtrationibus eidem* Capitulo *teneantur afferre, & in ſcriptis tradere rationem. declarando videlicet ſi adminiſtrationes ipſæ aliquibus, & quantis, & ex quibus cauſis, quibuſq; perſonis, & qualibus obligationibus, & an ſub vſuris ſint debitis obligatæ, & an ipſa debita poſſint de rebus extantibus mobilibus perſolui, alioq; onera ſibi, ſuiſq; adminiſtrationibus incũbentia ſupportari ſine debitorum augmento. & generaliter an adminiſtrationes ipſæ in caſu deſolationis, & quare, vel in ſtatu proſperitatis exiſtant. Huiuſmodi autem rationum ſcripturæ, cõtinentes adminiſtrationum ipſarũ tam onera, quàm augmenta, in loco principali cuius tenetur* Capitulũ, *ſub fida cuſtodia fideliter conſeruentur, eorum à quibus ratio reddita fuerit proprijs ſubſcriptionibus cõmunitæ. Volumus autem, quòd in caſu, vbi* Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, *Archidiaconis, & alijs adminiſtrationẽ habẽtibus, minimè videretur expediens, ſed periculoſum eſſe reuelare in dicto* Capitulo *cõmoda, ſeu augmẽta, quæ de adminiſtratione huiuſmodi ſupereſſent; quatuor eligendis de dicto* Capitulo, *duobus per ipſum Abbatem, ſeu Præpoſitum, vel Priorem, ſeu Archidiaconum, vel quemuis alium adminiſtrationem habentem, & duobus alijs per* Capitulum, *vel maiorem partem ipſius, qui quatuor huiuſmodi officium in virtute obedientiæ recipere teneantur, reuelare prædicta, quæ ſuperſint in quibuſcunque rebus conſiſtunt, fideliter teneantur eiſdem quatuor ſic electis. iuramentis in præſentia dicti* Capituli *præſtitis, quòd non reuelabũt prædicta, niſi cedentibus, vel decedentibus ijs, qui reddiderint rationem, vel alia cauſa rationabili exigente.*

gente. & tunc de licentia ſuperioris ſui, vel illius, qui dictam reddit rationem.

§. 9. Capitulum prouinciale vbi, & per quos fieri debeat.

CONſtitutionem inſuper Concilij Generalis de communi Capitulo Abbatum atque Priorum Abbates proprios non habentium, in ſingulis regnis ſiue prouincijs faciendo, volentes exacta diligentia obſeruari, ſtatuimus quod in regione prædicta, in ſingulis prouincijs per vos deſignatis inferius & diſtinctis, fiat in loco, qui ad hoc fuerit deputatus de quadriennio in quadriennium (ſaluo iure Diœceſ.) commune ſeu prouinciale capitulum Abbatum, Præ*poſitorum, Priorum, cæterorumq; prælatorum, Abbates, ſeu alios Prælatos ſuperiores eiuſdem* Religio*nis non habentium; necnon Præpoſitorum, Priorum, vel aliorum maiorum in* Eccleſijs Cathedralibus *poſt antiſtites exiſtentium, ac poſt antiſtites ipſos regularē curam canonicorum habentium, quocunque nomine cenſeantur, aut nuncupentur, ſiue prænominati exēpti ſiue non exempti exiſtant. ad quod vniuerſi conueniant, impedimentum canonicum non habentes, dictā Conſtitutionem circa præfatum prouinciale capitulū, & alia in ea tam prouidè, quàm ſalubriter inſtituta in* Religione *præfata irrefragabiliter obſeruātes. Qui verò ad præfatum capitulum perſonaliter venire nequiuerint legitimè impediti, ad allegandam cauſam impedimenti huiuſmodi, & probādam, necnon ad videndum ordinationes, ſeu ſtatuta, atque mandata in dicto capitulo facienda; ac ſi idem taliter impeditus perſonaliter præſens eſſet concanonicū ſuum eiuſdem Eccleſiæ, monaſterij ſeu loci (ſi cōmodè fieri poſſit) alioqui in aliā perſonā idoneā cū ſufficienti mandato cauſam impedimenti huiuſmodi continente, & ei poteſtatem in animam conſtituentis eundē, iurandi cauſam huiuſmodi verā eſſe, ad dictū capitulum mittere teneantur. Perſonæ verò quæ præfuerint huiuſmodi prouincialibus capitulis celebrandis (quarū poteſtatē de vno prouinciali, ad aliud prouinciale volumus perdurare) arbitretur, & decernant an excuſationū cauſa dictorum non venientiū ad capitulū, ſufficiētes exiſtant, à quarū arbitrio, ſeu decreto ſuper hoc nulli appellare liceat, vel ēt reclamare. Non venientes autem ad dictū capitulum legitimo impedimento ceſſante, aut quum ſubeſt impedimentū, procuratorē ad illud cum ſufficienti mādato, vt præmittitur, non mittentes, teneantur expenſas, quas fecerint in veniendo ad dictū capitulum morādo, & redeūdo facturi, iuxta Præſidentū dicto capitulo, ſeu maioris partis eorū, arbitriū extimandas in termino per ipſos Præſidentes ſtatuendo, de bonis ſuæ adminiſtrationis perſoluere, in vtilitatem ipſius prouincialis capituli conuertēdas. ſuper quibus nulli, in totum, vel in partē gratia fieri valeat, vel remiſſio indulgeri. Poſſintq̄; dicti Præſidentes, eoſdem ad eorū ſolutionem per cenſurā Eccleſiaſticā auctoritate Apoſtolica coërcere, ſuoſq; proceſſus, & ſententias publicare, ſeu facere publicari in locis dictæ Religionis, prouinciæ tamen eiuſdem. Et nihilominus alios, contra non veniētes præfatos (maximè ſi vt correctionem euitent ſiue vt neſciatur ſtatus Eccleſiæ, vel monaſterij eorundē, vt alias malitioſè ſe ſubtrahāt) prout dictis Præſidentibus, ſeu maiori parti ipſorum viſum fuerit, procedatur. Circa præſidentes verò, ac viſitatores, in eiſdem capitulis deputandos, & alia quæque eis exequenda, illa ſeruentur, quæ in eiuſdem generalis concilij, & fel. record. Honorij Papæ III. prædeceſſoris noſtri conſtitutionibus expreſſius continentur, prout ſtatui, & religioni congruis eorundē. ſeruatis tamen ſtatutis, ordinationibus & adiectionibus noſtris, ſupra & etiā infra ſcriptis.*

§. 10. Capituli prædicti ordinationes quos ligent.

AD hæc, decernimus Abbates, Præpoſitos, Priores, ac maiores præfatos, capitula, conuentus, cunctoſq; canonicos Eccleſiarum, & monaſteriorum eiuſdē Religionis (etiam ſi in ipſis Eccleſijs, vel monaſterijs, ſiue extra ea, vbicunque Prioratus officia, vel adminiſtrationes habuerint, ſeu morā traxerint) tam exemptos, quàm non exemptos, dictorum capitulorum prouincialium diſtrictionibus, correctionibus, & ordinationibus ſubijci, & ipſis aſtringi, eoſq; ad obſeruationem illarum fore per præſidentes, ſeu alios, ad quos pertinuerit, compellendos.

§. 11. Eiuſq. expenſæ à quibus ſuſtinendæ.

DEcernimus etiam quoſq. dictarum Eccleſiarū & monaſteriorum, vel aliorum locorum eiuſdem canonicos beneficia obtinentes, ad contribuendū in expenſis moderatis, & rationabilibus per capitulum annale religionis eiuſdem immediatè præcedens taxandis, ſecundum ſuarum exigentiam facultatū, quas dicti conuenientes facient ad illa capitula eundo, morando, & redeundo impoſita, tam dictis conuenientibus ſecundum ſuarum exigentiam facultatum, de dictis expenſis congrua fore portione per eoſdem conuenientes auctoritate Apoſtolica per remedia opportuna, ſublato appellationis obſtaculo, compellendos. Ordinarijs locorum, exemptis, & non exemptis diſtrictius iniungentes, quod nullum prædictis impedimentum apponant, vel apponi permittant, ſed legitimè requiſiti ea faciant executioni mandari, & inuiolabiliter obſeruari.

§. 12. Quid agendum quando cathedrales canonicorum carerent maioribus tempore celebrationis d. Capituli.

QVodſi forte tempore, quo imminebit prouinciale capitulum celebrandum, contigerit Eccleſias cathedrales Religionis eiuſdem carere maioribus prælibatis, vel monaſteria, ſeu loca Religionis eiuſdem ſuis vacare, ſeu carere paſtoribus, qui ſi adeſſent, aſtricti forent ad conueniendū in prouinciali capitulo memorato, capitula Eccleſiarum, & conuentus monaſteriorum, aliorumq; locorum conuentualium prædictorum, teneantur perſonam ſufficientem de gremio eorundem (ſi commodè fieri poſſit, alioquin aliunde tranſmittere ad huiuſmodi capitulum celebrandum, ad faciendum & implendum omnia iuxta arbitrium Præſidentium, quæ facere poſſent & tenerentur prælati, ſeu maiores præfati, ſi venirent ad dictum capitulum, & in eo perſonaliter intereſſent.

§. 13. Qua-

§. 13. Quadriennium pro Capitulo celebrando quomodo intelligatur.

QVod autem præmittitur de prouinciali Capitulo de quadriennio in quadriennium celebrando, ad cuiuſlibet hæſitationis ſcrupulum amputandum; ad ſanum referri volumus. vt ſcilicet ſi prouinciale Capitulum fuerit celebratum, duobus futuris annis proximis ab illo valeat abſtineri, eo in alio anno immediatè ſequenti omnimodè celebrando.

§. 14. Quoue in loco celebrandum ſit.

HViuſmodi verò commune, ſeu prouinciale Capitulum apud vnum de monaſterijs Religionis eiuſdem ad hoc aptum, ſi in eadem exiſtat prouincia debeat celebrari. Alioquin celebretur in loco alio congruo & ſecuro, de quo à die primi Capituli celebrandi, & alijs ad hoc facientibus, opportunè prouidebunt illi, qui ſuper hoc per Sedem Apoſtolicam deputati fuerint prima vice.

§. 15. Quæ in eodem ſtatuenda ſint pro futuro Capitulo.

ET vt ſuper eodem Capitulo & per illud extunc in poſterum rationabilis ordinatio habeatur, in dicto primitus celebrando, & in alijs etiam per ſucceſſiones temporum ſimiliter celebrandis, Præſidentes eiſdem ſeu pars maior eorum, prouideant & ordinare procurent, per quem in ſequenti Capitulo ſermo fieri, miſſaq; debeat celebrari. Eligant quoque tam locum in quo alia vice proxima huiuſmodi Capitulũ fuerit celebrandum, quàm eos, qui Præſidentes eſſe debeãt in eodem. Prouideant etiam, qui Abbates, quiue Præpoſiti, ſeu alij ex eis, qui ad ipſum capitulũ venire tenentur, qui & quot & quotiens Eccleſias cathedrales, monaſteria, & alia loca religionis eiuſdem debeant vſque ad aliud proximum ſequens prouinciale Capitulum, viſitare.

§. 16. Quæ perſonæ ad Capitulum duci nequeant.

CAeterùm prohibemus, ne venientes ad prouincialia, ſeu annualia capitula, ſecum ducant, vel duci faciant, ſeu permittant euectiones, ſeu familiares numero ſuperfluos, ſeu quomodolibet exceſſiuos, aut tales de quibus præſumi valeat, quod alicui ad ipſa Capitula venienti, aut in eis moranti, vel de illis redeunti, aut Eccleſijs, monaſterijs, Prioratibus, vel alijs locis eorum inferant per ſe vel alios, in perſonis, vel rebus, iniuriam, vel offenſam; vel quod in aliquo de dicto Capitulo aut in Eccleſia, vel monaſterio, ſiue loco, quibus illa contigerit celebrari ſcandalum ſuſcitare, vel turbationem facere, ſeu diſcordiam, vel contentionem mouere veriſimiliter præſumatur: ſed numero euectionum, & familiarium, ſtatui cuiuslibet eorum congruo ſint contenti. Si quis autem eorum, ſcienter & ex propoſito, duxerit, vel tenuerit aliquem, vel aliquos ad inferendum iniuriam, vel offenſam huiuſmodi, vt turbetur, vel impediatur imminens Capitulum, vel aliquem, ſeu aliquos ad hoc conuocauerit, & ob hoc turbatio, ſeu impedimentum ſecuta fuerit, vel ſequutum, necnon quicunque alius de perſonis religionis eiuſdem conſentiens in præmiſſis extiterit, præſtando auxilium, vel fauorem, ſcienter, & ex propoſito, vt præmiſſum eſt, excõmunicationis incurrat ſententiam ipſo facto.

§. 17. Impedientium celebrationem Capituli prouincialis, vel annalis pœna.

EAndem quoque excommunicationis ſententiã quicunque religionis præfatæ, per ſe, vel alium impediuerit malitioſè, ſcienter, & ex propoſito, quo minus dicta Capitula, prouinciale videlicet & annale, & eorum quodlibet valeant celebrari, aut propterea præſumpſerit euntes ad illa, vel aliquod eorundem, vel in eis morantes, ſeu de ipſis redeuntes, capere, ſeu capi facere, ſeu captos detinere, aut impedire, vel eis aut eorum familiaribus, in perſonis vel rebus inferre damna, iniurias, vel offenſas. necnon quicunque ipſius religionis, qui ad hoc ne fiat, aut impediatur viſitatio malitioſè, & ex propoſito, prædicta, vel eorum aliquod, per ſe vel alium commiſerit, in perſonas Abbatum, Priorum, vel aliorum proprios ſubiectos viſitantium, vel in perſonas Viſitatorum, qui in prouincialibus Capitulis, aut per Abbates, ſeu prælatos alios fuerint deputati, vel familiarium eorundem, aut in bonis eorum, dum tamen propter hoc viſitatio huiuſmodi fuerit impedita, ipſo facto incurrant. Præſidentes autem prouincialibus, & annualibus Capitulis prælibatis, & rorũ quilibet poſtquam ſimpliciter & de plano eis conſtiterit aliquem ex prædictis præfatam excommunicationis ſententiam incurriſſe, ipſum excommunicatum per omnia eiuſdem religionis loca, de quibus eis videbitur tamdiu ſolemniter publicent, & faciant ab alijs auctoritate Apoſtolica publicari, eos ad hoc per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compellendo, donec excommunicatus huiuſmodi condignam ſuper hoc ſatisfactionem impenderit, & abſolutionis beneficium meruerit obtinere. Poſſint autem ab huiuſmodi excommunicationis ſententia, congrua ſatisfactione præmiſſa, abſolui per Præſidentes prædictos prouincialibus Capitulis, & quemlibet eorundem, quorum offenſa concernet eorum prouinciale Capitulum, aut per Viſitatores deputandos ab eo; illi quorum offenſa reſpiciet annale Capitulum, per Prælatos qui huiuſmodi annuali, ſeu annualibus Capitulis præfuerint, aut per ipſos Prælatos viſitantes, ſeu per Viſitatores deputatos ab eis congrua ſatisfactione præmiſſa abſolui valeant. niſi forſan offenſa adeo grauis exiſteret, quòd ſuper ea Sedes Apoſtolica foret meritò conſulenda.

§. 18. Offendentiumq; perſonas & loca religionis.

VT autem profeſſores religionis eiuſdem, quietiùs & liberiùs valeant domino famulari, diſtrictè præcipimus tam Diœceſanis, quàm perſonis, quæ prouincialibus Capitulis præſidebunt, vt Aduocatos, Patronos, Magnates, Rectores, Vicedominos, Conſules, Milites, & quoſcunque alios per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione remota compeſcãt, ne Cathedrales Eccleſias, monaſteria, aut loca religionis eiuſdem præſumant offendere in perſonis, aut rebus eorum, eoſque ſi forte eiſdem offenſas intulerint,

lerint, ad ſatisfaciendum eis compellere non omittant.

§. 19. Prouinciarum in quibus celebrentur Capitula diſtinctio.

V*T autem de Prouincijs, in quibus dicta prouincialia Capitula fuerint celebranda, diſtincta limitatio habeatur, nec de ipſis in poſterum hæſitetur, quamlibet prouinciam, quoad huiuſmodi prouincialia tenenda & celebranda capitula, prout ſequitur, limitamus. In primis Vrbs Romana cum Epiſcopatibus nobis immediatè ſubiectis, in noſtra ſpeciali prouincia conſtitutis cum toto Regno Sicilia pro vna prouincia computatur. Prouinciæ Thebana, Cretenſis, Athenienſis, Patraceñſis, Corinthienſis, & Neopatenſis, cum toto Patriarchatu Conſtantinopolitano pro vna. Regnum Cypri pro vna. Regnum Corſicæ, & Sardiniæ pro vna. Prouinciæ Piſana, Ianuenſis, Mediolanenſis, & Rauennas, cum Epiſcopatibus Placentinenſi, Ferrarienſi, Ariminenſi pro vna. Patriarchatus Aquilegenſis, & Gradenſis, cum Prouincijs Iadrenſi, Spalatenſi, Raguſinenſi, Antibarenſi pro vna. Prouinciæ Strigonienſis, Colocenſis, ac Gueznenſis, cum Epiſcopatu Caminenſi pro vna. Rigienſis pro vna. Salſebargenſis, Madeburgenſis, & Bremenſis pro vna. Colonienſis, Maguntinenſis, Treuerenſis, cum Epiſcopatu Bambergenſi pro vna. Ebredunenſis, Viennenſis, Aquenſis, Arelatenſis pro vna. Lugdunenſis, Tharantaſienſis, & Biſuntina pro vna. Remenſis, Senonenſis pro vna. Rothomagenſis, & Turonenſis pro vna. Burdegalenſis, & Bituricenſis, cum Epiſcopatu Anicienſi pro vna. Narbonenſis, Tholoſana, & Auxitana pro vna. Tarraconenſis, & Cæſarauguſtana cum Epiſcopatu Maioricenſi pro vna. Toletanenſis, Hiſpalenſis, Compoſtellanenſis, & Bracharenſis pro vna. Cantuarienſis, & Eboracenſis pro vna. Tota Hybernia pro vna. Regnum Scotiæ pro vna. Regna Daciæ, Noruegia, & Suetia pro vna prouincia deputantur. Si qua verò Epiſcopatus, vel monaſteria, aut loca alia dictæ religionis exiſtant, quæ in aliqua dictarum Prouinciarum minimè includantur, quoad dicta capitula prouincialia intelligantur eſſe de illa prouincia, cui viciniora exiſtere dignoſcuntur.*

§. 20. Viſitatorum munus præfinitur.

V*Iſitatores ſiquidem, qui ſecundum Conſtitutionem dicti generalis Concilij fuerint in prouincialibus Capitulis deputati, ſint ſoliciti circa huiuſmodi viſitationis officium exequendum, & quantum ſtatui, & religioni eorum conuenit, obſeruare ſtudeant, quæ in dictis conſtitutionibus præfatorum Concilij, & Honorij ſunt ſtatuta. Quod ſi omiſerint illa exequi negligenter, à Præſidentibus prouincialibus Capitulis, quum eis huiuſmodi negligentia nota fuerit, grauiter arguantur, & per eos prout qualitas culpæ ipſorum exegerit, puniantur. Vt autem dictorum Viſitatorum officium cum ſinceritate procedat, diſtrictiùs inhibemus, ne quis Viſitator ſibi deputati eodem anno eſſe valeat Viſitator. Dicti autem Viſitatores & familiares eorum, in Eccleſia Cathedrali, ſeu monaſterio, vel alio loco religionis ad quem viſitationis cauſa duxerint declinandum, vltra duos dies nequaquam remaneãt, niſi euidens neceſſitas foret, vel magna vtilitas Eccleſiæ, monaſterij, ſeu loci huiuſmodi, ampliorem moram Viſitatorum, vel familiarium exigeret eorundem. quo caſu poſſint vlterius remanere, ita tamen quod id faciant de conſilio ſeniorum dictæ Eccleſiæ, ſeu monaſterij, ſiue loci. Dicti quoque Viſitatores, vel familiares eorum, Eccleſiæ, Monaſterio, ſiue loco, cui officium Viſitationis impendunt, oneroſi nequaquam exiſtãt, nec ſumptuoſas epulas quærant, ſed cum gratiarum actione recipiant, quod honeſtè, & competenter eis fuerit miniſtratum. Caueant inſuper, ne quiſquam ipſorum, aut familiares eorum per ſe, vel per interpoſitam perſonam aliquam pecuniam huiuſmodi, vel alia occaſione quacunque, niſi pro expenſis duntaxat, & tunc ſecundum infraſcriptum modum exigant, aut etiam à volente recipiant. neque aliquod munus quodcunque ſit, vel qualitercunque offeratur præſumant recipere à quocunque, vt non quæ ſua ſunt videantur quærere, ſed quæ Chriſti. quod ſi fuerit contra præſumptum, duplum eius quod receperint, Eccleſiæ, monaſterio, ſiue loco, à qua, vel quo id receptum fuerit, intra menſem reddere teneantur: alioquin duplum ipſum eis vltra dictum tempus reſtituere differentes, tamdiu ſint ab officio, beneficioq; ſuſpenſi, quouſque grauatis Eccleſijs, monaſterijs, ſiue locis, de huiuſmodi duplo plenariam ſatisfactionem impendant. nullis in hoc dantium liberalitate, remiſſione, vel gratia valituris. Et nihilominus ijdem Viſitatores ſi opus fuerit, per Præſidentes dictis capitulis prouincialibus, & eorum quilibet, ad reſtitutionem præfati dupli, auctoritate Apoſtolica per cenſuram Eccleſiaſticam, & alia opportuna remedia compellantur. Concedimus tamen, vt Præſidentes dictis capitulis, vel pars maior eorum, ordinare poſſint prout & quando eis viſum fuerit expedire, quod dicti Viſitatores expenſas recipiant in pecunia. & eo caſu quo hoc duxerint ordinandum, dictas expenſas, omni odio & fauore remotis, moderari habeant, & taxare. prouiſa tamen quod ſumma, in conſtitutione, quam ſuper moderatione procurationum edidimus, quæ incipit,* Vas electionis, *nullatenus excedatur. Iidem etiam Præſidentes diſcretè prouideant, vt quum inter loca viſitata, & viſitanda magna fuerit diſtantia, quantum quilibet eorundem locorum, viſitatus ſcilicet, & etiam viſitandus, ſoluere habeant Viſitatori pro ſuis ſumptibus moderatis. Si tamen monaſteria viſitanda in facultatibus ſint collapſa, tunc de expẽſis quas dicti Viſitatores facturi erunt occaſione viſitationis locorum huiuſmodi collapſorum, prouideatur eiſdem de communi contributione in prouinciali capitulo facienda. Vt autem via ſcandalis præcludatur, inhibemus Viſitatoribus memoratis, ne illos, ſeu eorum nomina, qui eis aliqua ſecreta in viſitationibus reuelauerint, præſumant alijs reuelare, ſed tunc demũ dicti Viſitatores procedant ſuper dictis reuelatis, prout ſecundum canonica & regularia inſtituta fuerit procedendum. Quod ſi dicti Viſitatores contra*

inhi-

inhibitionem huiuſmodi reuelauerint, ſeu eorum nomina detexerint, prout facti qualitas exiget, per Præſidentes, vel eorum quemlibet, puniantur.

§. 21. Collectæ quæ, & quando pro ſubuentionibus imponantur, & quomodo.

QVum in prouinciali, & annali Capitulis, & alijs negotijs expenſæ neceſſariæ requirantur, vt onus diuiſum in partes leuius ſupportetur, ſtatuimus, quod in eiſdem Capitulis cuiuſquam contradictione, vel abſentia non obſtante, pro communibus libertatibus defendendis, necnon neceſſitatibus, vtilitatibus, & alijs plerunque occurrentibus neceſſarijs oneribus, & expenſis autoritate Apoſtolicæ imponantur collectæ, ſubuentiones, ſeu contributiones. videlicet in Capitulo prouinciali pro tangentibus ipſum Capitulum, ſecũdum arbitrium ipſius prouincialis Capituli, vel maioris partis eiuſdẽ. in annali verò Capitulo, pro tangentibus ipsũ annale Capitulum, vel locũ principalem, vbi debet ipſum Capitulum celebrari, ſecundũ arbitrium prælati Præſidentis ipſi annali Capitulo, & Diffinitorũ, vbi Diffinitores fuerint, & vbi non fuerint, ſecundũ arbitrium ipſius Capituli, ſeu maioris partis eiuſdem. Volumus tamen, quod libertates, neceſſitates, ſeu vtilitates, & alia pro quibus huiuſmodi collecta, ſubuentiones, ſeu cõtributiones fuerint imponendæ, in eiſdem Capitulis prouincialibus, & annalibus clarè, & explicitè ponãtur, & aliter, quàm vt præmittitur imponi, nõ poſſint. & ſi ſecus actũ fuerit, impoſitio, & proceſſus, ac ſententiæ occaſione huiuſmodi impoſitionis facti, & latæ, omni careant roboris firmitate, ac nihilominus reſtituatur eiſdem quicquid occaſione huiuſmodi ab ipſis exactum fuerit & receptũ. De dictis autẽ ſubuẽtionibus, contributionibus, ſeu collectis, poſſit mẽbris neceſſitatẽ patiẽtibus ſubueniri, prout expoſitis prius dictis neceſſitatibus annali Capitulo, prædicti quorum arbitrio ſubuentiones, contributiones, ſeu collectæ huiuſmodi imponi debuerint, in ipſo annali Capitulo fuerint arbitrati. prouiſo tamẽ quod adminiſtratores dictorũ mẽbrorum neceſſitatẽ patiẽtium expendere habeant pro dictis neceſſitatibus quãtum membra ipſa poterint ſuſtinere. Vt autem in cõſeruatione collectorũ, ſubuentionũ, ſeu contributionum huiuſmodi adhibeatur cautela diligens, & etiã opportuna, præcipimus vt illæ quæ impoſitæ fuerint in Capitulo prouinciali, per tres bonos, & fideles de illis, qui ad ipſum Capitulũ prouinciale venire tenentur, in aliqua Eccleſia, Monaſterio, ſeu alio loco conuenienti, & ſecuro ſeruentur. quæ verò impoſitæ fuerint in annali, per tres fideles canonicos loci, in quo imponẽtur (quorum vnũ ponat ille, qui præfuerit ipſi Capitulo annali, aliũ verò Priores, & adminiſtratores, & tertium Capitulũ, ſeu conuentus, monaſterij, ſiue loci, vbi huiuſmodi annale Capitulũ fieri debet) in vna arca ferrata in tribus diuerſis ſeris, & clauibus fideliter cuſtodiantur, & in vſus duntaxat, pro quibus impoſitæ fuerint, conuertantur. Pro his autẽ collectis, & ſubuentionibus, ſeu contributionibus fideliter conſeruandis, & vt præmittitur expendendis, dicti tres, qui ad hoc fuerint in prouinciali Capitulo deputati, præſtent in Præſidentiũ ipſius Capituli, & alij præfati tres canonici in Prælati Præſidentis, & Capituli, ſeu conuentus loci principalis, cuius annale Capitulum celebrabitur præſentia, corporaliter iuramentũ. nec imponi valeat alia contributio, quamdiu aliquid de prima contributione, quod ſufficiat contigerit ſupereſſe. Habeant autem Præſidentes & eorum quilibet, quo ad huiuſmodi prouincialia capitula, ſimiliter quoque prælati, ſeu alij, qui præerint dictis annalibus Capitulis, quo ad ipſa annalia capitula autoritate Apoſtolica ſupradicta exigendi, colligendi, & leuandi collectas, ſubuẽtiones, & cõtributiones prædictas. & contradictores, & rebelles quoſlibet eadem autoritate per cenſuram Eccleſiaſticam, vel alia iuris, & ipſius religionis remedia, remoto cuiuſlibet appellationis obſtaculo compellendi, & etiã puniendi, & exequendi liberè ſuos proceſſus, & ſententias ſuper præmiſſis habitos, & prolatos in Eccleſiis Cathedralibus, alijſue locis religionis eiuſdem, quando, & quotiens eis viſum fuerit expedire. necnon etiam abſoluendi (congrua tamen ſatisfactione præmiſſa) à dictis ſententijs, & relaxandi, atque tollendi omnes proceſſus & ſentẽtias eorundem. & cum eis, qui dictis ligati ſententijs per ſimplicitatem, & iuris ignorantiam, non tamen in contemptum clauium, celebrando diuina, vel ſe ingerẽdo eiſdem irregularitatem incurrerint ſuper irregularitate huiuſmodi diſpenſandi liberam poteſtatem.

§. 22. Magiſtri ad docendos canonicos deputentur.

QVoniam per exercitium lectionis, ſtudentes literarum ſcientijs imbuuntur, nos cupientes vt viri religionis eiuſdem in primitiuis, & deinde in Diuini, & Canonici Iuris ſcientijs inſtruantur, ſtatuimus, quod in qualibet Eccleſia Cathedrali, monaſterio, loco ue alio Conuentuali, ſeu Collegiato dictæ religionis, cui ad hoc ſuppetent facultates, habeatur magiſter, qui canonicos doceat infra ſepta locorũ in ſcientijs, videlicet Grãmatica, Logica, & Philoſophiæ. prouiſo attentius, vt ſeculares inſtruendi cum ipſis canonicis, docendiue in eiſdem monaſterijs, ſiue locis, nullatenus admittantur. In Eccleſijs tamen Cathedralibus religionis eiuſdem, iura ſuper hoc edita obſeruentur. Prouideatur autem quotidie præfato magiſtro, ſi alius, quàm canonicus eiuſdem loci fuerit, ſufficienter in pane & vino, & pitantia, per illos, qui talia tenentur in eadẽ Eccleſia, monaſterio, ſiue loco canonicis miniſtrare. Eidem quoque magiſtro pro veſtimentis, & calceamentis, ac ſalario congrua penſio annua aſſignetur, ſummã viginti librarum Turonenſium paruorum nequaquam excedens, quæ de infraſcripta communi contributione ſoluatur, donec pro ea certi, & perpetui redditus fuerint aſſignati. Si verò in locis prædictis fuerit canonicus ad huiuſmodi inſtructionem idoneus, per ſuperiorem ſuum, ad quẽ hoc pertinuerit deputetur inſtructor, & ad hoc ſi neceſſe fuerit compellatur. cui ſiquidẽ inſtructori Canonico vltra victum, & veſtitum, pro libris emendis, & alijs neceſſitatibus ſuis iuxta diſpoſitionem Superioris ſui, decem libræ paruorum Turonẽſium aſſignentur. Prælati verò, ſeu alij ad quos ſpectauerit, canonicos inſtruẽdos dociles tam de capite, quàm de membris, cum conſilio ſeniorum eligere, & de

ipſorum certo numero, ac de locis, & temporibus, quibus lectionibus, quibuſue diuinis officiys, ſeu obſequijs alijs opportunis intendant, ordinare purè, & prouidè teneantur. Si tamen dicti Canonici inſtituendi, teneri, & inſtrui commodè in loco principali nequiuerint, & propter hoc fuerit hactenus conſuetum ipſos inſtruendos in aliquo de membris ipſius loci teneri, atque inſtrui, non intendimus circa hoc, dummodo ibidem vigeat obſeruantia regularis, aliquid immutare. Poſſint autem præfatus Magiſter, ſeu inſtructor, & inſtruendi, cum conſilio ſeniorum prout expediens viſum fuerit eis, ad quos pertinuerit, remoueri, & per eos loco eorum, qui remoti fuerint, alij ſubrogari. Præcipimus inſuper cunctis Viſitatoribus in prouincialibus Capitulis deputatis, quod ea, quæ ſunt de Magiſtro, ſeu inſtructore, & perſonis inſtruendis, & alijs circa hæc ſuperius ordinata, faciant autoritate Apoſtolica per cenſuram Eccleſiaſticam, & alia opportuna remedia appellatione remota, firmiter obſeruari. Et nihilominus, ea quæ ſuper prædictis fecerint, & inuenerint, Præſidentibus Capitulo prouinciali referant. qui etiam Autoritate Apoſtolica, ſi eis, vel maiori parti ipſorum viſum fuerit, contra negligentes, vel rebelles in præmiſſis, procedat ſicut videbitur expedire.

§. 23 Canonici qui, & quot ad ſtudia mittantur.

Q*Via verò expedire dignoſcitur, vt iidem Canonici poſtquam in ſcientijs primitiuis fuerint eruditi, ad ſacræ Theologiæ, vel Canonum tranſeant facultatem, ſtatuimus, vt Eccleſia Cathedralis, Monaſterium, Prioratus, locuſuè alius religionis eiuſdem, cum membris inferius declarandis, de quolibet vicenario numero Canonicorum, vnum aptum Canonicum huiuſmodi ſcientijs acquirendis ad generalia, ſeu ſolemnia ſtudia mittere, & cuilibet mittendorum ipſorum teneantur de infraſcripta annua penſione prouidere. Huiuſmodi autem vicenarium numerum ſic volumus computari, vt videlicet illi dumtaxat Canonici numerum ipſum efficiant in caſu, qui fuerint in Eccleſia, Monaſterio, vel loco alio principali, & in loco alio ei ſubiecto, habente octo, vel plures Canonicos, præter Priorem, ſeu adminiſtratorem loci ſubiecti, & ipſorum, cum Canonicis eiuſdem Eccleſiæ, ſeu Monaſterij, & loci alterius principalis, in comparatione, ac miſſione huiuſmodi coniungantur. Quod ſi forſan vltra dictum numerum vicenarium aliqui ſupereſſent, qui tamen vicenarium alium non complerent, non propter hoc arctetur aliquem mittere ad ſtudia prælibata. Vbi autem huiuſmodi Eccleſia, Monaſterium, ſiue locus ad mittendum plures ad prædicta ſtudia, quàm præmittitur, aſtringeretur ad conſuetudinem, vel ordinationem aliam, ſeu ſtatutam, non intendimus conſuetudini, ordinationi, ſeu ſtatuto huiuſmodi per præmiſſa aliquatenus derogare. Si verò in huiuſmodi Eccleſia, Monaſterio, vel loco alio principali, vicenarius Canonicorum numerus non exiſtat, numerus tamen maior ſenario ſit ibidem, teneantur viſitatores per prouinciale Capitulum deputati, quum in ea, vel eo viſitationis officium exercebunt, inquirere de facultatibus, & oneribus huiuſmodi Eccleſiæ, monaſterij, ſiue loci. & ſi huiuſmodi oneribus ſupportatis, inueniãt facultates ſufficere pro vno, vel pluribus Canonicis ad dicta ſtudia deſtinandis, relationem de hoc faciant in prouinciali Capitulo ſubſequenti. in quo Præſidentes cum conſilio, & aſſenſu maioris partis Capituli, ordinent autoritate Apoſtolica iuxta huiuſmodi ſuppetentiam facultatum, de vno, vel pluribus Canonicis ad eadem ſtudia deſtinandis. Eligantur autem ipſi Canonici mittendi, prout ad ſcientias Theologiæ, vel Iuris Canonici, ſeu magis ad vnam, quàm ad alteram aptiores poterint inueniri. ſic tamen quod (ſi tot apti reperiantur pro ipſius Theologiæ ſtudio) ad minus medietas mittendorum, pro ipſius Theologiæ ſtudio deſtinetur. & qui electus fuerit, ad vnam de ijs ſcientijs, ad aliam proprio arbitrio nequeat ſe transferre, quod ſi fecerit, de ſtudio reuocetur. Vt autem ad electionem Canonicorum ad prædicta ſtudia mittendorum, ſincerè, & celeritate congrua procedatur, Capitulum Eccleſiæ Cathedralis religionis eiuſdem ſeptem: Abbas verò, Prior, & quiuis alius Prælatus Monaſterij, ſeu Prioratus, & loci Conuentualis religionis eiuſdem, habentis vicenarium, aut maiorem numerum Canonicorum, quinque: habentis verò numerum minorem vicenario, tres Canonicos ſeniores, qui dictam electionem facere habeant infra quinque dies poſt feſtum Beatæ Mariæ Magdalenæ, quod primitus à publicatione huiuſmodi noſtræ conſtitutionis in eorum Capitulis annalibus facta occurrerit, & deinde ſingulis annis in perpetuum, quotiens electio de Canonicis, vt præmittitur, mittendis extiterit facienda, infra idem tempus eligere teneatur. Seniores autem ipſi antequam ad huiuſmodi electionem procedant, iuramentum præſtent (ad quod præſtandum per Superiores ſuos, ſi opus fuerit, eos volumus coarctari) quod timore, amore, odio, pretio, ſeu fauore reiectis, illos ex Canonicis in ſcientijs primitiuis, & regularibus obſeruantijs informatis, ac vita, & moribus commendandis, eligant ad Studia ſupradicta, quos magis dociles, & aptiores eſſe crediderint ad alterutram, ex Theologiæ, & Iuris Canonici ſcientijs, ad quam fuerint deſtinandi. Quum verò dicti ſeniores præſtiterint huiuſmodi iuramentum, teneantur infra tres dies cum conſilio Inſtructoris, ſi Canonicus extiterit, iuramento ſimili aſtringendi, coram Eccleſiæ Cathedralis Capitulo, vel Abbate, ſeu Priore, uel alio Prælato prædictis, mittendos præfatos eligere. Electione autem facta per ſeniores eoſdem, uel maiorem partem numeri eorundem, cum conſilio; ut præmittitur Inſtructoris, is ad quem pertinuerit, licentiam eundi ad ſtudia ſupradicta infra ſex dies, poſt habitam de dicta electione notitiam, concedere eis ſit aſtrictus. Idemque electi mittendi ad Pariſienſe ſtudium, illuc in Exaltatione ſanctæ Crucis, alij verò ad alia ſtudia deſtinandi, illuc in ſancti Lucæ diebus feſtis, uel circa, adeſſe procurent. Quod ſi forſan, dictum Capitulum*

tum infra prædictos quinque dies, præfatos ſeptem ſeniores; non elegerit, aut ſi ipſi ſeptem ab eodem Capitulo, vel dictis quinque, ſeu tribus ſenioribus, à præfato Abbate, ſeu Priore, vel alio prælato, vt præfertur, electis, ijdem ſeniores, vel eorum maior pars in caſu quolibet prædictorum, infra dictos tres dies huiuſmodi Canonicos mittendos non duxerint eligendos: ex tunc in Eccleſia Cathedrali, ad illum, qui præeſt in regularibus diſciplinis poſt Antiſtitem, in Monaſterio verò, ſeu Prioratu, locone alio ad Abbatem, ſeu Priorem, vel alium prælatum, eo ipſo huiuſmodi electio deuoluatur: Ille verò ad quem ipſa electio fuerit deuoluta, electione dictorum mittendorum infra triduum poſt notitiam deuolutionis huiuſmodi, cum conſilio quatuor canonicorum diſtrictiorum ſuæ Eccleſiæ, ſeu Monaſterij, aut loci, vel Prioratus huiuſmodi, quos ad hoc elegerit, & ſimili aſtrinxerit iuramento; facere teneatur. Qui verò in præmiſſis repertus fuerit deliquiſſe, prout delicti qualitas exegerit, puniatur. nihilominus his, quæ circa hæc negligenter omiſſa, vel dolosè commiſſa fuerint ſupplendis quantocius, & etiam reformandis.

§. 24. Penſiones Doctoribus, Lectoribus, Scholaribus, &c. aſsignentur.

QVoniam inſiſtentes literarum ſtudijs diuerſa ſubire oportet onera expenſarum, prædictis Canonicis, qui mittentur ad ſtudia generalia, Magiſtris, & Bacchalarijs, legentibus, ac ſcholaribus ſtudentibus, in ſubſequentibus quantitatibus pro expenſis huiuſmodi, forè decernimus penſiones annis ſingulis miniſtrandas. videlicet in Theologia magiſtro ſexaginta, Bacchalario quadraginta, ac ſcholari ſimiliter quadraginta. In iure verò Canonico Doctori quinquaginta, Bacchalario verò, ac ſcholari, cuilibet eorum videlicet, triginta quinque libras Turonenſium paruorum, vel earum valorem in alia moneta, tam pro victualibus, & veſtimentis, quàm pro libris, & quibuſcunque neceſſitatibus alijs eorundem. Si autem in aliqua Eccleſia, Monaſterio, ſiue loco eſt taxatum, ſiue ordinatum, quod & quantum aſſignari debeat Canonico in ſtudio exiſtenti, illud detur, & aſſignetur loco penſionis prædictæ, etiam ſi eandem excedat, ei qui vt præmiſſum eſt, ad ſtudium transmittetur. Vbi verò huiuſmodi taxatio, vel ordinatio non eſt facta, volumus, quod ij, qui tenentur Canonicis reſidentibus in ſuis Eccleſiis, Monaſterijs, ſeu locis, de victualibus, & veſtibus prouidere, prouiſionē huiuſmodi ijs, qui mittentur ad huiuſmodi ſtudia (etiam ſi taxationem dictarum pēſionū excedat) loco penſionum huiuſmodi integraliter facere teneantur. Quod ſi huiuſmodi taxatio, ordinatio, ſiue prouiſio ad ſummam dictarum non aſcendent penſionum, de infraſcripta communi contributione, id quod ei defuerit ſuppleatur. Et ſi forte taxatio, ordinatio, ſeu prouiſio præfata, non in pecunia, ſed in alijs rebus ipſis Canonicis conſueuerint aſſignari, ne ſuper æſtimatione earum poſſet altercatio ſuboriri, in primo annali Capitulo Eccleſiæ, Monaſterij, ſiue loci eorum, qui mittentur ad ſtudia, tres probi viri per ipſum Capitulum, vel maiorem partem ipſius deputentur, qui in pecunia valorem prouiſionis eiuſdem computando ea, quæ computanda fuerint de bono, & æquo, & compenſando vnum annum cum alio, debeant æſtimare. quæ quidem promiſſiones, penſiones, ſeu alia, quæ loco earum fuerint aſſignanda, per eos, qui ad earum ſolutionem tenebuntur, in feſto Aſſumptionis Beatæ Mariæ anno quolibet, collectoribus ad eorum collectionem deputatis, integraliter perſoluantur. & per eos illis videlicet, qui ad ſtudium Pariſienſe, in feſto Exaltationis ſanctæ Crucis, vel circa illud; eis vero, qui ad alia ſtudia generalia, vel ſolemnia fuerint deputati, in feſto Beati Lucæ, vel circa; ſingulis annis infallibiliter tranſmittantur. Si quis verò Abbas, Præpoſitus, Prior, vel Adminiſtrator, vel quicunque alius, qui ad prædicta ſoluenda tenebuntur, illud quod ipſorum quemlibet pro rata contingente in termino ad hoc ſtatuto ſoluere dictis collectoribus non curarent, teneantur ex tunc vltra quantitatem, ad quam erunt vt præmittitur, obligati, quintam partem eiuſdem quantitatis, nomine pœnæ ſoluere dictis collectoribus infra menſem. Quod ſi non fecerint, ſit eis eo ipſo tamdiu Eccleſiæ interdictus ingreſſus, donec tam principalem quantitatem, quàm huiuſmodi quintam partem duxerint perſoluendas. Et ſi ex tunc per quatuor menſes pertinaciter huiuſmodi ſubſtinuerint interdictum, ſint ipſo facto tamdiu à diuinis ſuſpenſi, donec vtranque duxerint perſoluendam, nulla ſibi permiſſione præmiſſorum quomodolibet profutura. Quantitas autem huiuſmodi pœnæ nomine, vt præmittitur exſoluenda, in acquiſitione librorum vtilium, & profectus alios dictorum ſtudentium, iuxta Superioris eorum arbitrium conuertatur. Quod ſi Priores, Præpoſiti, vel alij adminiſtratores quicunque, qui non præſunt Collegio, nec habent per electionem aſſumi, Abbatibus tamen, ſeu Prælatis alijs religionis eiuſdem ſubiecti, huiuſmodi ſummas ſoluere contempſerint, & prænominatas pœnas, per alios quatuor menſes immediatè ſequentes ſuſtinuerint animis induratis, excommunicationis incurrant ſententiam eo ipſo. à qua, ſatisfactione præmiſſa poſſint abſolui tam per Diœceſanum locorum, quàm per Præſidentes deputatos in Capitulis prouincialibus illius prouinciæ, cuius erunt, vel alterum eorundem. Quod ſi huiuſmodi ſententiam per annum animis pertinacibus ſubſtinuerint, eo ipſo quibuſcunque obtentis beneficijs ſint priuati, per illos ad quorum collationem, vel aliam diſpoſitionem pertinuerint, liberè perſonis alijs conferendis. Nullus autem cuiuſcunque conditionis, dignitatis, aut ſtatus, ſiue collector penſionum huiuſmodi, ſeu redituum aſſignandorum, pro ipſis aliquid ſibi, vel alteri, ſeu vſui cuicunque de præfatis penſionibus, vel fructibus, redditibus, ſeu prouentibus, qui aſſignabuntur pro penſionibus ipſis, quomodolibet applicare, vel alienare præſumat, in diminutionem penſionum, ſeu præiudicium ſtudentium prædictorum,

Si quis autem collector, vel quiuis alius, aduerſus hoc aliquid applicauerit, vel alienauerit, necnon collector, qui dictas penſiones in ſupradictis terminis eiſdem ſtudentibus mittere nõ curauerit, prout culpæ qualitas exegerit, per illos ad quos pertinuerit puniatur & nihilominus ſi ſoluendo fuerit de damnis, & intereſſe ſatisfacere compellatur.

§. 25. Et per quos illæ ſoluantur.

VT autem onus penſionum huiuſmodi leuius ſupportetur, contributiones, quæ pro penſionibus ſtudentium, & inſtructorum prædictorum fuerint facienda, ſoluantur per Capitulum Eccleſiæ Cathedralis, & per Abbatem, Priorem, Præpoſitum, ſeu Conuentum, & quemuis alium adminiſtratorem monaſterij, prioratus, locive alterius, religionis eiuſdem, necnon beneficiatos quorumlibet beneficiorum canonicalium ad Eccleſiam, monaſterium, prioratum, vel locum alium, beneficiumque, vel dependentium ab eodem, iuxta diuiſionem inter eos omnes, ſecundum taxationem, vel extimationem decimæ in taxatis; in nõ taxatis verò beneficijs ſecundum taxationem proportionaliter, & rationabiliter iuxta valorem ipſorum, in primo cuiuslibet Eccleſiæ Cathedralis, monaſterij, ſiue prioratus, vel alterius loci ipſius religionis annali Capitulo, faciendam per illum, qui eidem Capitulo præerit, & per ipſum Capitulum, ſeu maiorem partem ipſius. quam ſi forte in huiuſmodi annali Capitulo illius prouinciæ, & quilibet ipſorum præſidentium, ac viſitatores per dictum prouinciale Capitulum deputati, & eorum quilibet ipſos, autoritate Apoſtolica per cenſuram Eccleſiaſticam, & alia opportuna remedia; ad illam faciendam (appellatione ceſſante) compellere teneantur, donec ea, quæ per communem contributionem in ſupplementum huiuſmodi dari debent ſtudentibus, & inſtructoribus præfatis, in certis, & perpetuis redditibus de nouo pro his acquiſitis fuerint aſſignata. Si qui verò ex prædictis beneficiatis prouentus habeant adeo tenues, & exiles, quod ſecundum communem extimationem non ſufficiant ſupportatis eius neceſſarijs oneribus, ad vitam contributionis huiuſmodi, ad eandem contributionem minimè teneantur. Ad hæc, prohibemus ne ulli Canonico quodcunque beneficium quantumcunque modicum, vel aliam penſionem habenti, niſi illo, vel illa omnino dimiſſa, vel dimiſſo, aliqua de dictis penſionibus ſtudentium aſſignetur. quod ſi ſecus actum fuerit nullius penitus ſit momenti. Si verò ipſi Canonico huiuſmodi penſionem ſtudentium obtinenti, beneficium aliquod quantumcunque modicum conferatur, volumus quod adepta poſſeſſione ipſius, ceſſet ipſa penſio ipſo facto, eaque priuatus exiſtat, ſtudenti alteri aſſignanda, vt non deſit ſtudens de numero inſtituto. nec per literas à Sede Apoſtolica, vel Legatis ipſius ſuper prouiſione Canonicorum, aut quorumlibet aliorum obtentas, de penſione aliqua ſtudentium prædictorum cuiquam valeat prouideri, nec poſſit alicui alteri, niſi fuerit de ſtudentibus, ipſa penſio per aliquem aſſignari, aliàs nulla ſit aſſignatio huiuſmodi ipſo iure, & tam aſſignans, quam recipiens, ad reſtitutionem eorum, quæ inde recepta fuerint teneantur. quæ in libris, vel alijs neceſſitatibus dictorum ſtudentium conuertantur. alienatione quoque librorum, qui dictis ſtudentibus fuerint deputati, ſeu diſtractione, vel etiam obligatione ipſorum penitus interdictis, niſi ſtudens huiuſmodi vtiliores libros emat, & etiam id faciat licentia ſui immediatè ſuperioris obtenta. volentes, quod libri prædicti defunctis eiſdem ſtudentibus, ad Eccleſias, monaſteria, & loca alia, ad quæ pertinuerint, liberè reuertantur.

§. 26. Diſtributio librorum inter conuentus.

VOlumus etiam, quod ſi in Eccleſia, monaſterio & loco alio religionis eiuſdem libri multiplicati fuerint, libris neceſſarijs in Eccleſijs, monaſterijs, & locis alijs remanentibus, cæterorum librorum per Antiſtitem, Abbatem, ſeu alium, ad quem pertinuerint de conſilio ſui Capituli, ſeu Conuentus, vel maioris partis ipſorum, fiat conueniens diſtributio inter ſtudentes eoſdem. fiatque prius de perſonis ſtudentium, quibus dicti libri tradentur, & librorum nominibus prædictorum memorialis ſcriptura, quæ in Eccleſia, monaſterio, ſeu loco huiuſmodi conſeruetur. prouiſo tamen, quod pulchriores, & vtiliores in eiſdem Eccleſia, Monaſterio, ſiue loco debeant remanere. Si quis verò de ſtudentibus ipſis per ſe, vel per alium, librum, ſeu libros huiuſmodi, qui ſi peruenerint ad eundem contra hoc diſtraxerit, aut obligauerit, eo ipſo ſit inhabilis per biennium ad quodcunque beneficium obtinendum, & nihilominus de ſtudio reuocetur; & loco ſui alius ſubrogetur, & etiam per ſuum Superiorem, prout facti qualitas exegerit, puniatur. Poſſit tamen dictis ſuper inhabilitate huiuſmodi diſpenſari, ſi Superiori viſum fuerit expedire. Vbi autem erit aliquis de ipſis ſtudentibus, qui ſit vitæ laudabilis, & aliàs idoneus, ac diſcretus, & ad Baccalariatum, vel Magiſterium diſpoſitus, vel habilis, de cuius fructu ſcientiæ acquirendæ poſſit veriſimilis ſpes haberi, Prior dictorum ſtudentium, qui erit pro tempore, cum conſilio aliquorum ſtudentium eorundem proborum, ſcribat præſidentibus antedictis, vt proprio prælato ipſius mandent, & ordinent cum eodem, quod talem de ſtudio non reuocet, ſed eum in ſcientia proficere, & ad ſtatum Baccalariatus, & honorem Magiſterij peruenire, lecturamq; continuare permittat, ipſumq. & alios ſimiles, quos in ſcientia laudabiliter proficere nouerit, dignis attollat laudibus, honoribus, & promotionibus efferat opportunis. Prouideant quoque Præſidentes, & alij Prælati conuenientes in ipſo Capitulo prouinciali, quod Canonici ad dicta Studia tranſmittendi prout conuenientius, & commodius fieri poterit, inſimul commorentur ſaltem quinque, vel quatuor ad minus, & quatuor, vel quinque huiuſmodi duobus ſeruitoribus ſint cõtenti.

§ 27. Regimen canonicorum ſtudentium quod eſſe debeat.

PRæcauere tempe volentes, & etiam prouidere, vt dictis ſcholaribus in dictis ſtudijs pro tẽpore morãtibus, regularis nõ deſit ſalubre gubernaculum diſciplinæ, ordinamus, quod in Capitulis prouinciarum in qui-

bus

bus erunt huiuſmodi ſtudia, Præſidentes vnum de ijs, qui debent ad prouinciale Capitulum conuenire, vicinum loca vbi ſtudium erit, (quem quotiens eis placuerit, ponere valeant, & mutare) deputent, & aſſignent, qui ex dictis ſtudentibus vnum inibi Priorem ſtudentium conſtituat, per annum ſolummodo duraturum: quem tamen Priorem tam ipſe, quàm etiam Præſidentes, & quilibet eorundem, mutare valeant infra annum, ſi & quotiens eis videbitur expedire. Conſtituatur autem ipſe Prior, talis, qui ſit potens in opere, & ſermone, vt Canonicos ſtudentes penſionarios, & alios etiam beneficiatos in bona inſtruat, & à malo ſtudeat reuocare. ipſoſque quotiens ſibi videbitur expedire, conuocet ad alium locum competentem, eiſque quo ad regularem præſideat diſciplinam. Et poteſtatem habeat illos corrigendi, puniendi, & abſoluendi, & cum eis diſpenſandi quamdiu in ipſis ſtudijs moram traxerint, ab omnibus à quibus, & ſuper quibus, & prout poſſet Superior poſt Antiſtitem, vel Abbas, ſeu prælatus alius eorum proprius in Eccleſia, monaſterio, vel alio loco vnde clauſtrales exiſtunt. ipſoſque informandi, & inſtruendi, & tenendi ſub regularibus diſciplinis, & illos etiam coërcendi ne vagentur, vel actibus, ſeu operibus vacent illicitis, ſed ſtudeant, & proficiant ſicut decet, viuantque laudabiliter, & honeſtè. Prouideat inſuper idem Prior ſtudentium, quod dicti Canonici penſionarij ſtudentes expenſas faciant moderatas, non ſuperfluas, nec aliquatenus exceſſiuas, eoſque cogat ad reddendum de receptis, & expenſis in fine menſis cuiuſlibet, vt prout alias ſibi videbitur rationem illi, vel illis prouidis, & diſcretis, quos idem Prior ad id duxerit deputandos. & quando ipſorum ſtudentium conditio, ſeu demerita ſuaſerint eos à ſtudio reuocandos, idem Prior teneatur id (conſultè tamen, & cautè) Antiſtiti, Abbati, vel alij prælato eorum proprio per ſuas literas intimare. ijdemque Antiſtites, Abbas, ſeu prælatus proprius eos reuocare debeat, & in locis eorum totidem Canonicos ſubrogare per modum ſupraſcriptum, appellatione, contradictione, vel reclamatione reiectis. Concedimus quoque prædicto Priori, Canonicos ſtudentes penſionarios, & alios etiam beneficiatos, quamdiu fuerint in ipſis ſtudijs, ab excommunicationis, ſuſpenſionum, & interdictorum ſententijs, per ſtatuta prouincialia, ſeu cuiuſuis Eccleſiæ, monaſterij, ſeu loci dictæ religionis, vel per Diœceſanum contra ſtudentes in locis vbi erunt Studia generaliter promulgatis, congrua ſatisfactione præmiſſa, iuxta formam Eccleſiæ auctoritate Apoſtolica abſoluendi. & cum eis ſuper irregularitate, quam ſic ligati celebrando diuina, ſeu alias ſe ingerendo eiſdem, per ſimplicitatem, & iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clauium) incurrerint, diſpenſandi, autoritate prædicta liberam poteſtatem. Per hoc verò dictos canonicos ſtudentes à poteſtate Antiſtitis, vel aliorum Ordinariorum ſuorum, vel alterius prælati ſui, nolumus aliquatenus eximere, vel etiam liberare. Quilibet autem dictorum Canonicorum religionis eiuſdem, huiuſmodi ſtudijs inſiſtens, penſionarius, & alius etiam beneficiatus, præfato eorum Priori de quinque ſolidis Turonenſium paruorum, vel eorum valore in alia moneta prouidere annis ſingulis teneatur. ad quorum ſolutionem, idem Prior poſſit eoſdem per cenſuram Eccleſiaſticam, & alia ipſius religionis remedia, autoritate Apoſtolica, remoto appellationis obſtaculo coërcere. Idem tamen Prior ſumptus nunciorum ſubeat, quos pro præmiſſis duxerit tranſmittendos.

§. 28. Præſidentium munus quo ad canonicos ſtudentes.

Dicti quoque Præſidentes in ſingulis eorum prouincialibus Capitulis, deputent aliquem de illis, qui debent ad dictum prouinciale Capitulum conuenire, idoneum, ac vicinum ſtudio, in quo ſtudentes huiuſmodi morabuntur. & tam huiuſmodi deputatus, quàm etiam Viſitatores in prouinciali Capitulo ordinati, diligenter, & fideliter ſe informent, ea quæ per eos, de ſtudentibus, & eorum penſionibus, & alijs circa hæc, ſtatuta, & ordinata exiſtunt, fuerint effectui mancipata. & ſi qua inuenerint non completa, eorum plenam relationem, & etiam informationem qualiter compleri poſſint faciant in proximo prouinciali Capitulo eorundem, in quo ordinari debeat, quod efficaciter compleantur. Habeant inſuper Præſidentes præfati, & quilibet eorundem, faciendi compleri, & inuiolabiliter obſeruari autoritate Apoſtolica, omnia & ſingula ſupradicta. necnon contradictores, & rebelles per cenſuram Eccleſiaſticam, & per alia iuris, ſeu ipſius Ordinis remedia, ſublato appellationis obſtaculo, compellendi, & proceſſus & ſententias eorũ in locis religionis eiuſdem ſolemniter publicandi, & illos, qui ſententias ipſorum incurrerint, congrua ſatisfactione præmiſſa iuxta formam Eccleſiæ abſoluendi, & cum illis, qui huiuſmodi ligati ſententijs per ſimplicitatem, & iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clauium) diuina celebrarint officia, vel ingeſſerint ſe eiſdem, ſuper irregularitate per eos exinde contracta, autoritate prædicta diſpenſandi liberam facultatem.

§. 29. Quæ per aſſumendos ad gradus ſeruari debeant.

Rurſus ſtatuimus, & etiã ordinamus, quòd nullus religionis eiuſdẽ, ad recipiẽdũ magiſtratus, ſeu doctoratus honorẽ de cætero aſſumatur, non præſtito per eũ primitus iuramẽto in præſentia dicti Prioris ſtudentiũ, ac ſex proborum, & diſcretorum ex ſtudentibus antedictis, quod in aſſumptione ipſius honoris, vel ante, vel poſt, eius occaſione circa cibos, veſtes, vel alia non expendet, per ſe vel alium vndecunque habuerit, vel fuerit ſibi datum, nec quantum in eo fuerit à quibuſuis alijs expendi permittet, vltra valorem duorum milliũ Turonenſium argenti. Illi etiam, qui ad Baccbalariatũ fuerint aſſumendi, iuramentum præſtare ſimiliter teneantur in præſentia Prioris ſtudentiũ, & quatuor proborũ, & diſcretorum de ſtudentibus memoratis, quod huiuſmodi ſui Baccalariatus prætextu, ipſa die, qua Bac-

chalarij erunt, vel ante, ſeu poſt, nullum feſtum, ſeu conuiuium facient, per ſe, vel alios, aut quantum in eis fuerit, fieri permittent à quibuſcunque alijs, etiam eorum conſanguineis, vel amicis. Adhæc ſtatuimus, & etiam ordinamus, quod quilibet ipſius religionis, qui in dicto Pariſienſi, vel in aliquo alio generali Studio per ſex annos in Theologia ſtuduerint, in alijs primitiuis ſcientijs prius ſufficienter inſtructi, & alias ſufficientes ad hoc, & idonei fuerint, poſſint in ipſo Pariſienſi Studio curſus Bibliæ facere conſuetos. qui verò per octo annos in Theologia ſtuduerint, librum ſententiarum legere valeant (ſi ad hoc ſufficientes fuerint) in Pariſienſi Studio prælibato. & quod in eodem Pariſienſi, & alio quocunque Studio, in quo ad magiſterium in Theologia licentia dari poterit, ſeu conſueuerit, quum digni ad hoc reperti extiterint, ad magiſterium, & doctoratum in Theologia liberè admittantur. Illi verò religioſi eiuſdem, qui in ipſa Pariſienſi ſtudio, vel quouis alio ſtudio generali audiuerint iura Canonica per ſex annos, de quibus per tres annos ad minus audiuerint decretum (dummodo ſufficientes, & idonei fuerint) poſſint ad Bacchalariatum, & lecturam iuris Canonici, ſiue Decretorum in eodem Pariſienſi, vel in alio generali ſtudio in cappa ſuæ Religioni congruenti aſſumi. Qui verò per quinque annos in Pariſienſi, vel in alio generali ſtudio iura Canonica, vt Bacchalarij legerint, & de hoc primo fidem fecerint per eorum proprium iuramentum, & duorum aliorum teſtimonium iurantium ſe credere eos verum iuraſſe, poſſint ſi voluerint in cappa ſimiliter earum Religioni congruenti, ad magiſterium in Decretis, vel ad lecturam Decretorum in eadem Pariſienſi, & quolibet alio ſtudio generali, dilatione, & difficultate malitioſa, & impedimento quibuſcunque ſublatis; ſicut ibidem conſueuerunt aſſumi cæteri clerici ſeculares. Et per Cancellarium Eccleſiæ Pariſienſis in Pariſienſi ſtudio, vel per illum ad quem pertinuerit, ad huiuſmodi magiſterium, ſeu doctoratus honorem promoueantur liberè, & etiam admittantur. Non obſtantibus quibuſcunque ſtatutis, & conſuetudinibus Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum locorum religionis eiuſdem, necnon Pariſienſis, & aliorum quorumcunque Studiorum contrarijs, iuramentis, confirmationibus Apoſtolicis, & quibuſuis firmitatibus alijs roboratis, & illis præſertim, quibus in eodem Pariſienſi ſtudio cauetur dicitur, quòd nullus poſſit legere curſum Bibliæ, niſi ibidem ſtuduerit ſeptem annis, nec permittatur legere ſententias, niſi ibidem ſtuduerit decem annis, quodq; nullus canonicus, vel religioſus alius legat ibidem iura Canonica, vel ad Bacchalariatus gradum, aut Magiſterij honorem in iure canonico permittatur aſſumi, ſeu quod nullus Regularis rubea cappa Decretum legat, ſeu legere permittatur ibidem, aut nullus ibi legere valeat iura Canonica, vel ad Bacchalariatum aſſumi, ſiue vt Bacchalarius legere Decretales, aut ad magiſterium aſcendere in Decretis, ſiue doctor fieri Decretorum, aut ad lecturam in Decretis aſſumi, ſeu ipſam continuare, niſi ibidem, vel in aliquo ſtudio generali audiuerit iura Canonica per quinque, vel alibi iura Ciuilia per tres annos, aut alibi iura Ciuilia per quinque, & ibi vel in alio generali ſtudio iura Canonica per tres annos, prout ſic vel aliter in ſtatutis ipſius Pariſienſis ſtudij dicitur contineri, vel de conſuetudine obſeruari, & alijs conſuetudinibus, vel ſtatutis eiuſdem Pariſienſis ſtudij quibuſcunque, & ſub quacunque forma, vel expreſſione verborum in contrarium editis, vel edendis. necnon quibuslibet priuilegijs, & indultis generalibus, vel ſpecialibus, & literis Apoſt. contrarijs, Ordinibus, Eccleſijs, monaſterijs, locis, & ſtudijs quibuſcunque ſiue vniuerſitatibus magiſtrorum, vel ſcholarium eorundem, ſeu perſonis Eccleſiaſticis, ſecularibus, & regularibus, exemptis, & non exemptis, cuiuſcunque ſint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, aut ſtatus, ſub quauis forma vel expreſſione verborum conceſſis, per quæ præmiſſis non expreſſa, vel totaliter non inſerta, effectus huiuſmodi ſtatutorum, et Ordinationum, et ſingulorum contentorum in eiſdem impediri valeat quomodolibet, vel differri; et de quibus quorumque totis tenoribus, plenam, et expreſſam, ac de verbo ad verbum in illis, vel alijs noſtris literis fieri mentionem. quibus non intendimus quo ad alia in aliquo derogare.

§. 30. Obſeruanda à Canonicis beneficia obtinentibus.

VT cultus augeatur diuinus, & religioſis vagandi materia præcludatur, ſtatuimus, quod Canonici religionis eiuſdem, extra Eccleſias, Monaſteria, ſiue loca alia principalia, obtinentes Prioratus, ſeu quæuis alia beneficia, quibus ad hoc ſuppetunt facultates, in ipſis beneficijs reſidere, & ſocium, vel ſocios ſui Ordinis ſecum habere, iuxta ipſorum facultatum ſuppetentiã teneantur, ſtatutis & conſuetudinibus contrarijs non obſtantibus quibuſcunque. quadque ſocium, vel ſocios eiuſmodi prælatus, ſeu is, ad quem hoc pertinuerit, prout locis congruere nouerit, & perſonis, & cum conſilio & aſſenſu ſui Capituli, ſeu Conuentus. vocatis his, qui dicta beneficia obtinebunt, huiuſmodi ſuppetentiam arbitrando aſſignet eiſdem. Quod ſi huiuſmodi Priores ſeu adminiſtratores, quibus fuerint Canonici in ſocios aſſignati, ceſſante cauſa rationabili arbitrio aſſignantis, recuſent admittere ſibi aſſignatos, vel eis ſufficienter & decenter in neceſſarijs prouidere, cogantur ad hæc per cenſuram Eccleſiaſticam, & alia iuris remedia opportunè, & nihilominus de huiuſmodi inobedientia puniantur. qui autem in Eccleſijs Cathedralibus ſeu Monaſterijs, dignitates, perſonatus, officia, ſeu adminiſtrationes alias habuerint, & in eiſdem Eccleſijs, ſeu Monaſterijs conſueuerint reſidere, cogantur officium incumbens eis, tam in diuinis, quàm in alijs debitè exercere: familiamque exceſſiuam præſertim infra clauſtra non teneant, aut talem, per quem veriſimiliter præſumatur in ipſis Eccleſijs ſeu Monaſterijs ſcandalum generari. Et quia ſecundum præmiſſa nonnulli de Canonicis Regularibus, qui in Eccleſijs, ſeu Monaſterijs conſueuerant reſidere, habebunt extra in ſuis Prioratibus, ſeu beneficijs alijs reſidentiam facere, in Capitulo annali cuiuslibet Eccleſiæ, & Monaſterij, per prælatum, & Capitulum, vel maiorem partem ipſius, ſcito, & cognito dili-

diligenter quot mittantur extra pro reſidentia in dictis Capitulis, & beneficijs facienda, proinde ordinetur, quot loco eorum, qui extra mittentur, in ipſis Eccleſiis ſeu Monaſterijs fuerint ſubrogandi. Obtinentes autem beneficia ſimplicia, quibus cura non imminet animarum, quorum ad tenendum ſocium non ſufficiant facultates; ſi propinqua ſint Eccleſiis, vel Monaſterijs à quibus illa dependent, in dictis Eccleſijs, vel Monaſterijs reſidentiam facere compellantur, & habeant de prouentibus dictorum ſuorum beneficiorum expenſas, quas in victualibus in ipſis Eccleſijs, vel Monaſterijs reſidendo, faciant illi, vel illis exſolui, qui in dictis Eccleſijs, ſeu Monaſterijs victualia Canonicis miniſtrare tenerentur; dummodo ad hoc redditus beneficij huiuſmodi obtinentis ſufficere dignoſcantur. Quod ſi huiuſmodi beneficia ſimplicia longè diſtent ab Eccleſijs, ſeu Monaſterijs, quibus ſubſunt, & in Prioratibus, & adminiſtrationibus Canonici reſidere conſueuerint, quæ ſint propinqua modo præmiſſo, cum ſatisfactione ſimili expenſarum, obtinentes huiuſmodi beneficia, ſeu adminiſtratores eorum, ad reſidendam in dictis Prioratibus, ſeu adminiſtrationibus deputentur, niſi per fundatores huiuſmodi beneficiorum aliter fuerit ordinatum, cui ordinationi per hoc non intendimus derogare. Super diſtantia verò ſeu propinquitate beneficiorum huiuſmodi, ſtetur arbitrio annalis Capituli, eiuſq; in hoc deliberatio obſeruetur. Quod ſi dicta beneficia ſimplicia tam ab Eccleſijs, quàm Monaſterijs, vel ab eorum Prioratibus, ſeu adminiſtrationibus ſint remota, per dictum annale Capitulum ordinetur, vbi tales debeant reſidere. Prouiſo tamen quod diuinus cultus exerceatur debitè in beneficijs memoratis.

§. 31. Canonici quid circa officia celebranda ſeruare debeant.

Canonici autem in huiuſmodi Prioratibus, ſeu adminiſtrationibus commorantes, in Eccleſia horis congruis, cum dictis Prioribus, ſeu adminiſtratoribus ſimul interſint, Canonicas horas dicant, in Miſſis celebrandis ſuas hebdomadas ordinatè teneant, & in loco vbi tres fuerint, vel plures vna per eos Miſſa ad minus cum nota, die qualibet celebretur, & horæ Canonicæ cum nota dicantur. Dicti quoque Canonici Priorum, & adminiſtratorum prædictorum in vna domo communi regulariter iaceant, camerulis, & cellulis eis penitus interdictis. In vna etiam domo veſcantur Prior inſuper, & adminiſtrator, & Canonici, niſi infirmitas, vel alia euidens ratio interdum aliud ſuaſerit faciendum. In veſtitu etiam, & vſura, à communi Eccleſiæ, Monaſterij, ſiue loci cui ſubijciuntur, inſtitutione, vel debita obſeruantia non recedant. Et ſuo proprio Priori, vel adminiſtratori iuxta ordinationem Prælati ſui, vel ſuperioris, obediant humiliter, & deuotè. Et ſi aliquando dictos Canonicos in Prioratibus, ſeu adminiſtrationibus mori, aut fugitiuos fieri forſan contiget, Priores, ſeu adminiſtratores prædicti, diem mortis, aut fugæ, ſeu receſſus ipſorum, Prælatis, aut eorum Superioribus vt in Eccleſijs, ſeu monaſterijs eorum principalibus, pro defunctis eorum conſueta fiant ſuffragia; & ſeu fugitiuos reuocare, vel in Prioratibus, ſeu adminiſtrationibus, alios loco eorum ſubrogare valeant, quam citius commodè poterunt, intimare per ſuas literas teneantur. Quod ſi Priores, ſeu adminiſtratores prædicti, diem obitus, aut fugæ, ſiue receſſus huiuſmodi, Prælatis ſuis Superioribus ſignificare diſtulerint, tertiam partem illorum, quæ Canonicus expendiſſet, ſi non fuiſſet mortuus, vel in fuga, pro pitantia Capituli, vel Conuentus Eccleſiæ, Monaſterij, vel loci principalis ſoluere teneantur. Inſuper Canonici prædicti, non ſoli, ſed honeſtè aſſociati, & cum habitu decenti incedant. nec in villis, in quibus Prioratus, ſeu adminiſtrationes huiuſmodi fuerint, comedere, vel bibere, aut ingredi domos præſumant; alſi cum honeſtis perſonis. & tunc de ſui Prioris ſeu adminiſtratoris licentia ſpeciali. Qui verò contrarium fecerint, regulari ſubiaceant diſciplinæ. Vt autem hæc efficacius obſeruentur, Antiſtites, Abbates, & cæteri eorundem Canonicorum ſuperiores, necnon alij, qui ad viſitandum per eos fuerint deputati, quam Prioratus, & adminiſtrationes huiuſmodi viſitabunt, circa illa ſeruanda, & non ſeruata corrigenda, curam habeant diligentem.

§ 32. Beneficiati ſubſint Superioribus.

PRæcipimus, quod Canonici religionis præfatæ, qualitercunque in ipſa religione auctoritate Sedis Apoſtolicæ, vel Legatorum ipſius beneficia obtinentes, obediant Superioribus ſuis religionis eiuſdem, ipſorumq. ſubſint correptionibus, ordinationibus, punitionibus, & ſtatutis. ac beneficijs huiuſmodi ex cauſis rationabilibus priuari, & ab illis amoueri poſſint, quemadmodum poſſent, ſi foret per ſuperiores ſuos de ipſis beneficijs eis prouiſum.

§. 33. Locus infirmariæ exiſtat.

QVum expediat infirmis de domo ſeu loco congruo prouideri, ſtatuimus, quod in Eccleſiis, Monaſterijs, & locis alijs conuentualibus religionis eiſdem, in quibus certa domus, ſeu locus deputata, vel deputatus non fuerit pro infirmis, ij ad quos id pertinuerit, quibus ad hoc ſuppetent facultates domum ſeu locum huiuſmodi ſufficientem iuxta ſtatum & facultates locorum, quantocius commodè fieri poterit deputare ſeu conſtituere teneantur, eiſdem infirmis ſufficienter de lectis, victualibus, ſeruitore, medicis, & rebus medicinalibus, & alijs quibuslibet neceſſarijs prouidendo. ad quæ peragenda, & complenda per Superiores ſuos immediatos, & per Præſidentes, ac Viſitatores, & eorum quemlibet autoritate Apoſtolica per cenſuram Eccleſiaſticam, & alia opportuna remedia compellantur. Vbi autem adminiſtratores eorum, qui ad præmiſſa tenentur, ſufficientes ad ea peragenda non habuerint facultates, in annali Capitulo per ipſum Capitulum vel maiorem partem ipſius autoritate Apoſtolica ordinetur, quod adminiſtrationes huiuſmodi ſufficientes ad hoc reddantur per aſſignationes penſionum, prout infra in alio caſu ſub

rubrica de victualibus, & alijs miniſtrandis.

§. 34. Numerus canonicorum.

QVum ſit conſonum rationi, vt obtinentes beneficia, ipſorum onera debeant ſupportare, ſtatuimus, quòd in monaſterijs, Prioratibus, & alijs beneficijs quibuſcunque religionis eiuſdem, perſonis quibuſcunque extra præfatam religionem, cuiuſcunque ſint dignitatis, gradus, ſeu præeminentiæ (etiam ſi fuerint Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales) collatis, ſeu commendatis, vel de cætero conferendis, ſeu commendandis, tot Canonici teneantur, quot in eis tenerentur ſi per canonicos regulares Monaſteria, Prioratus, & beneficia huiuſmodi regerentur. Et quod nihilominus Canonico in eiſdem monaſterijs, prioratibus, & beneficijs, committatur id quod ſupra, vel circa alios Canonicos inibi reſidentes, haberet exercere adminiſtrator Canonicus, ſi præeſſet eiſdem, quantum ad ea, quæ pertinent ad regulam, ſeu diſciplinam, vel obſeruantiam regularem. & quod quilibet prædictorum, huiuſmodi monaſteria, prioratus, & beneficia quomodolibet obtinentes, ad procurationes, alia quælibet onera ipſis monaſterijs, prioratibus, & Beneficijs incumbentia, ſupportanda, perſoluenda, & reddenda integrè ſint aſtricti. quodque ad hæc, & alia ſupradicta, autoritate Apoſtolica per cenſuram Eccleſiaſticam, & alias compelli valeant per Capitulorum prouincialium Præſidentes, & quemlibet eorundem, prout per Superiores ſuos poſſent, & deberent compelli Canonici regulares ſi præeſſent monaſterijs, prioratibus, & beneficijs memoratis. niſi fuerint S.R.E. Cardinales, quos nolumus talium compulſionibus ſubiacere.

§. 35. Vetantur animalia, ac ſeculares, præter hic exceptos.

PRohibemus ne Canonici regulares in Eccleſiis Cathedralibus, monaſterijs, ſeu locis alijs Conuentualibus religionis eiuſdem, teneant aut nutriant equos, ſeu alias vectiones. neuè familiares, ſeu ſeruitores habeant ſeculares. niſi ratione dignitatum, officiorum, vel adminiſtrationum ſuarum, quæ geſſerint, id eis permiſſum fore noſcatur. In infirmitorio tamen & coquina monaſterij, ſeu prioratus, & alijs officijs atque ſeruitijs alijs communibus, poſſint tenere ſeculares ſeruitores honeſtos; ſi & prout in Eccleſijs, ſeu monaſterijs, & alijs locis prædictis fuerit hactenus rationabiliter obſeruatum, non in exceſſiuo, ſed moderato numero, iuxta arbitrium prælati immediati. Seruitores autem ſeculares huiuſmodi, quantominus fieri poterit cum canonicis conuerſentur, neque cum eis in communi comedant, neque bibant, etiam ſi presbyteri fuerint, vel clerici ſeculares. niſi fortè tales forent presbyteri, vel alij ſacris ordinibus conſtituti, qui eſſent inibi perpetui, & cum canonicis etiam in refectorio comedere aſſueti, & tunc à Canonicis ſedeant ſegregati cum habitu conſueto, & etiam honeſto, ſe eiſdem Canonicis in ſilentio, & obſeruantijs alijs honeſtis, quamdiu cum eis fuerint, conformantes, quibus prouideatur iuxta morem inibi rationabiliter obſeruatum. Et ſi presbyteri, ſeu ſeculares clerici prædicti perpetui, infra Eccleſiarum, ſeu Monaſteriorum ſepta deliquerint, ſeu exceſſerint in leuibus, per ademptionem partis pitantiæ, ſeu portionis, quam fuiſſent aliàs percepturi, per immediatum prælatum regularem loci vnde ſumunt prædicta, vel per illum, qui inibi præerit, regularibus diſciplinis poſſint corrigi, ac puniri.

§. 36. Lautaq. conuiuia, & immoderati ſumptus.

CAueant inſuper Abbates, Præpoſiti, Priores, & cæteri quicunque ipſius religionis, ne lautis conuiuijs, & commeſſationibus occupentur, nec in ijs ſumptus immoderatos faciant, vel alias etiam exceſſiuos à familiarium quoquam ſeruitorum, aut ſequentium fieri permittant. necnon à rerum, ſeu veſtium multitudine indecenti, & exceſſiua, vbique diligenter ſtudeant abſtinere, & honeſtè, ac laudabiliter conuerſari.

§. 37. Religioſi aſſociati incedant.

DIcti quoque Abbates, necnon Præpoſiti, Priores, cæterique adminiſtratores, & profeſſores alij religionis eiuſdem, extra loca ſua proficiſcentes, aſſociati incedant, prout ipſorum congruit honeſtati. & vbi Canonicorum numerus ſufficiens fuerit, & ad hoc etiam ſuppetent facultates, Abbates, & alij prælati ſaltem religionis ſuæ duos ſocios ſecum ducant.

§. 38. Superiores prædicta faciant obſeruari.

PRæſidentes autem Capitulis prouincialibus, ac Viſitatores per ipſa Capitula deputati, necnon Prælati alij religionis eiuſdem, quo ad ſuos ſubditos attente prouideant, quod præmiſſa diligentius obſeruentur, tranſgreſſores arguendo, & prout expediens fuerit, puniendo.

§. 39. Ad Ordines promouendi qui, & quando.

PRæſentium autoritate ſtatuimus, quod canonici beneficia ſimplicia obtinentes, & alij beneficiati religionis eiuſdem, ad mandatum prælati ſui infra terminũ per eum præfigendũ eiſdem, ſe faciant ad ordines quoſlibet promoueri, niſi eos cauſa rationabilis, quam ipſi prælato infra dictum terminum exponere habeant, excuſaret. quod ſi non fecerint, beneficiati eo ipſo ab obtentis beneficijs ſuſpenſi; non beneficiati verò ad beneficia obtinenda, ſint & remaneant inhabiles, donec promoti fuerint ad ordines ſupradictos. quodq. Prioratus curam animarum habentes, & alia beneficia curata, quorum Prioratuũ, & beneficiorum cura per perpetuos Vicarios exercetur, committi nequeant, vel conferri; niſi eis, qui vigeſimum annum computandum à tempore collationis ſeu commiſſionis ſibi factæ de eis, & poſſeſſionis adeptæ, vel infra vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum, (ſi ante annũ ipſum Prioratus, ſeu beneficia huiuſmodi eis collata fuerint, ſeu commiſſa) ſe faciant ad ſacerdotium promoueri. Prioratus quoque Conuentuales, Dignitates, Perſonatus, Officia, ſeu adminiſtrationes, videlicet ſacriſtia, theſauraria, eleemoſynaria, operaria, cameraria, & ſimilia, quæ in Eccleſijs, & alijs locis Conuentualibus, ſeu Collegiatis dictæ religionis, officia, ſeu adminiſtrationes, & beneficia fuerint, etiam ſi eiſdem officijs, ſeu adminiſtrationibus, animarum cura nullatenus ſit annexa, alicui, niſi vigeſimum quintum annum attigerit conferri nequeant, aut committi.

mitti. Ee qui Prioratus, Dignitates, *Perſonatus, Officia, ſeu adminiſtrationes huiuſmodi obtinnerint, infra tempus collationis, ſen commiſſionis eie facta de ipſis, & adepta poſſeſſionie eorum ſe faciant ad ſacerdotium promoueri, vel ſaltem ad Ordinem, quem* Dignitates, *Officia, vel adminiſtrationes obtenta requirent de iure, conſuetudine, ſeu ſtatuto. nec contra d quoquam valeat diſpenſari.* Nos *inſuper commiſſionee, ſeu collationes factas contra præmiſſa, decernimus fore irritas, & inanes. Hi quoque qui iuxta præmiſſa ceſſante cauſa rationabili ad ordines promoti non fuerint, ſint Prioratibus,* Dignitatibus, *Officijs, Adminiſtrationibus, &* Beneficijs *prædictis eo ipſo priuati, quæ ipſis iterum ea vice nullatenue conferantur. Noſtra verò intentionis exiſtit, quod præſene conſtitutio quantum ad ea, quæ de recipiendis ordinibus per Priores, & alioe beneficiatos præmiſimus, illos etiam poſt duos menſee à die publicationis præſentium conſtitutionum in eorum annali Capitulo facta conſtringat, & eos etiam, qui in præſenti talia beneficia obtinent, vel dicta publicationis tempore obtinebunt, dummodo ætatis legitimæ ſint effecti. Alioquin quum ad ætatem legitimam peruenerint, ad recipiendum ſecundum præmiſſa dictos ordinee ſint aſtricti, niſi foret aliud Canonicum, quod eos ab huiuſmodi ſuſceptione ordinum excuſaret.*

§. 40. Veſtium præfinitio.

D*ignum fore cenſentee, vt Canonici religionis præfatæ non ſolùm morum, & vitæ, ſed etiam habitus & veſtimentorum refulgeant honeſtate, diſtrictius inhibemus, ne dicti Canonici extra ſepta Eccleſiarum, Monaſteriorum, ſeu locorum ſuorum proficiſcentes, portent alias veſtes ſuper habitum, quàm cappas, ſeu mantellos honeſtos, & rodondellos, ſeu elochias, talares, velcirca, iuxta vſum, vel conſuetudinem laudabilem Eccleſiarum, Monaſteriorum, & locorum ſuorum. vſum, ſeu verius abuſum manticarum, ſeu tabardorum, necnon rondodellorum, vel elochiarum notabilem habentium breuitatem, eiſdem Canonicis penitus prohibentes. Præcipimus quoque quod in Eccleſiis, Monaſterijs, & alijs locis religionis præfatæ, in quibus Canonici cappas à parte anteriori apertas de panno laneo conſueuere deferre, quæ in quibuſdam locis cappæ de* Choro, *ſeu cappella vulgariter nuncupantur, ipſas honeſtas, non nimia longitudine, vel breuitate notandas portare debeant, locis, & temporibus conſuetis.* Deferant *etiam cappas huiuſmodi à feſto omnium Sanctorum vſque ad feſtum Paſchæ, infra ſepta quarumcunque Cathedralium Eccleſiarum religionis eiuſdem, ac monaſteriorum, & aliorum locorum immediatos Superioree ipſius religionis non habentium, in quibus monaſterijs, ſiue locis fuerit duodenarius Canonicorum numerus, licet hactenus ipſas ibidem non conſueuerint deportare. Sanè infra Eccleſias, clauſtrum, capitulum, refectorium, ac dormitorium, non capputijs, ſed almutijs honeſtis vtantur. Capputia verò ſi ea per ipſos extra loca prædicta deferri contigerit, ſint honeſta, & illa, quæ cum cappis, mantellis, elochijs, ſeu rodondellis portarint, vnius cum eis, & eiſdem coloris exiſtant, niſi ex priuilegio, aut inſtitutione laudabili capputia certi coloris, aut formæ eſſent conſueti portare. Almutiæ autem ſi de panno fuerint, illius cuius cappa eſſe debent, coloris exiſtant. Per hoc autem, non liceat portare capputia, vel rodondellos, ſeu elochias eis, quibus alias portare licitum non exiſtit. Prohibemus etiam, ne dicti Canonici de cætero ferant forcaturas de ventribus Variorum, aut Squilororum cum* Dorſis *permixtis, ſed ſint de Ciuilibus ſimplicibus, vel albis, vel nigris, aut griſeie.* Præcipimus *etiam, quod Canonici dictæ religionis infra Eccleſias, & Clauſtra locorum Cathedralium, aliorumque Conuentualium, ſeu Collegiatorum ipſius religionis, & alibi conuentualiter incedentes, portent ſuperpellicia magna, & ampla, iuxta cuiuſlibet Eccleſiæ conſuetudinem rationabilem. quæ in longitudine manicarum vltra manum quatuor digitis tranſuerſalibus, vel circa, & vltra mediam tibiam, vel circa in ſui longitudine protendantur. Extra Eccleſias verò, clauſtra, & loca prædicta, & vbique ſub cappie, rodondellis, ſeu elochijs, vel mantellis in locis debitis vti poſſint ſuperpellicijs, quorum manicæ vſque ad palmum in latitudine, vel circa, & eorum longitudo vſque ad mediam tibiam, vel circa protendantur. Per hoc autem nolumus derogare conſuetudini quorundam locorum, quæ ab antiquo, vel ab inſtitutione habent vſum ſuperpelliciorum ad formam Rochettorum, ſeu Camiſiarum Romanarum. prouiſo tamen quod minoris longitudinis ſuperpellicia huiuſmodi non exiſtant, & adeo manicas longas habeant, quod eis brachia vſque ad pugnum valeant cooperiri. per formas autem huiuſmodi ſuperpelliciorum, alias formas longiares, & honeſtioree, ſuperpelliciorum, & habituum, non intendimus prohibere, nec circa eas aliquid innouare. Statuimus inſuper, quod Canonici dictæ religionis, cappis, & veſtibus albi, blaui, nigri, ſeu quaſi nigri coloris duntaxat vtantur. quodque illi, qui altero tantum de dictie coloribus vti conſueuerunt, ſeu tenentur, non poſſint ad alium portandum, ſeu aſſumendum aliquatenus ſe transferre, niſi ad album dumtaxat. Veſtis quoque ſuperior habitui proxima, ſit rotunda per circuitum, & non fiſſa, nec longitudine nimia, aut breuitate notanda. Ab eiſdem quoque Canonicis in eorum veſtibus ligata manica non portentur, nec in apparenti conſuticiæ, vel quomodolibet botonata. In Cathedralibus autem Eccleſijs Antiſtites, ſeu Præpoſiti, Priores, ſeu alij maiores in illie poſt ipſos Antiſtites exiſtentes: ac in monaſterijs Abbatee, Præpoſiti, Priores, ſeu alij, non habentes Superiores religionis eiuſdem, ſic aliam formam honeſtam, veſtium, & calceamentorum ordinent, & diſponant, quod ſit in colore ſaltem omnibue Canonicis eiuſdem Eccleſiæ, ſeu Monaſterij, tam extrinſecus, quàm intrinſecus vniformis. ipſamque tam Abbates, quàm Præpoſiti, Priores, & Adminiſtratores, ac cæteri quicunque Canonici, & alij*

per

per proprios eorum Antiſtites, vel Abbates, ſeu alios: Abbates verò, & cæteri prælati, Superiores proprios eiuſdem religionis non habentes, per Præſidentes prouincialibus Capitulis, ſeu per quemlibet eorum, ac per viſitatores in ipſis Capitulis deputandos, teneri & ſeruare cogantur. Qui verò veſtem, vel habitum contra ordinationem præſentis conſtitutionis deferre præſumpſerit, per dictos Superiores, vel per Præſidentes, ſiue per Viſitatores, ſeu eorum quemlibet, ſic debitè puniatur, quòd cæteri à ſimilibus arceantur; & nihilominus ab eo auferatur veſtis prohibita pauperibus eroganda. Et ſi infra ſpacium quindecim dierum à tempore monitionis, ſeu præcepti ſibi facti computandum, veſtem, vel habitum huiuſmodi, non dimiſerit cum effectu, vel ablationi prædictæ reſtiterit, ſi beneficiatus fuerit, per quatuor menſium ſpacium ab adminiſtratione temporalium ſit ſuſpenſus; non beneficiatus verò, dicto tempore ſit inhabilis ad Eccleſiaſticum beneficium obtinendum quodcunque. Qui autem exhibens ſe in publica, habitum (ſuperindumenta ſcilicet linea) temerè occultauerit, ſi monitus emendare noluerit, iuxta præmiſſam perſonarum diſtinctionem, dictas ſuſpenſionis, & inhabilitatis pœnas per idem tempus incurrat. Iniungimus inſuper Præſidentibus, Viſitatoribus, & Prælatis alijs religionis prædictæ, vt contra tranſgreſſores eorum, quæ circa honeſtatem veſtium, & habitus ſuperius ſunt ſtatuta, prout ad eos, & eorum quemlibet pertinuerit, monitionem prædictam (quum tranſgreſſio eis nota fuerit) facere, non omittant. Et nihilominus, Præſidentes, & Viſitatores prædicti, monere teneantur, Abbates, Præpoſitos, & alios, ad quos id pertinuerit, religionis prædictæ, vt præmiſſa, quæ vt prædictum eſt circa honeſtatem veſtium, & habitus ſunt ſtatuta, ſeruent, & faciant ab alijs ſub dictis pœnis diligentius obſeruari.

§. 41. Exitus de monaſterio quando permiſſus.

VT in religione prædicta vitetur diſſolutio, & obedientia teneatur, diſtrictius inhibemus, ne quiuis Canonicus dictæ religionis de Eccleſia, Monaſterio, vel loco ſuo Conuentuali exeat, niſi primitus obtenta licentia ab illo, qui eam valeat impartire, quauis conſuetudine contraria non obſtante, quodque cauſam ſui exitus veraciter, & abſque fictione exponat ei, à quo erit licentia obtinenda. Qui verò huiuſmodi licentiam conceſſerit, Canonicis clauſtralibus nullam adminiſtrationem, vel beneficium obtinentibus, terminum redeundi quantò conuenientius poterit breuiorem aſſignet. Sani adminiſtratoribus, & beneficiatis, qui habent reſidere in clauſtro, poſſit dari licentia ſine præfixione termini, ſi hoc concedenti viſum fuerit expedire. Si quis autem exiuerit extra Eccleſiam, Monaſterium, ſeu locum alium Conuentualem ſine licentia, vel in termino aſſignato iuſta cauſa ceſſante, non redierit, pœna, quæ in tali caſu per ſtatuta, vel conſuetudines eiuſdem Eccleſiæ, vel Monaſterij, ſeu alterius loci infligenda fuerit, infligatur eidem. Et ſi ſuper hoc ſtatutum, vel conſuetudo aliqua non exiſtit, pœna quæ ſequitur, infligatur. videlicet quòd ille, qui infra nouem dies poſt exitum, ſeu terminum prædictos redierit, vltimus ſtet in Choro, & ſecunda, quarta, & ſexta ferijs eiuſdem ſeptimanæ, in pane & aqua ieiunet. Illis verò, qui infra huiuſmodi nouem dies non redierint, pœna quæ ſequitur, imponatur. videlicet quod à porta regulari, parlatorio, ſeu alio loco deuenti per clauſtrum, cum Magiſtro Nouitiorum, vel alio ad hoc deputato ad Capitulum veniant, camiſiam, femoralia, & caligas tãtum habentes, ſuperpellicium in brachijs, ac ferulã, ſeu virgam in manibus ſuis ferentes. cum quibus in dicto Capitulo venia prius recepta, & recognita culpa ſua, coram omnibus verberentur. & nihilominus alia pœnitentia ſiue pœna pro qualitate demeriti imponatur eiſdem ſecundum arbitrium imponentis. Quod ſi ſine ſcandalo huiuſmodi pœna imponi non poſſet, in pœnam aliam ſecundum ſui Prælati arbitrium, de proborum, & ſeniorum Conuentus conſilio commutetur, quam in dicti Conuentus præſentia facere teneantur. proniſo attentius, quòd menſuram peccati correctionis inflictio, non excedat. Simili quoque vel alia condigna pœna puniantur Canonici in Prioratibus, ſeu adminiſtrationibus alijs externis aſſignati, qui ſine licentia Priorum, ſeu Adminiſtratorum eorundem, de ipſis prioratibus, ſeu adminiſtrationibus recedentes fuerint euagati, vel in termino non redierint aſſignato. Si autem de dictis prioratibus, ſeu adminiſtrationibus ad Clauſtrum, ſeu Prælatum ſuum à ſuis Prioribus, ſeu adminiſtratoribus, licentia non petita, vel petita, & non obtenta veniunt, eidem Prælato, ſeu Superiori ſuo cauſam ſui aduentus ſtatim exponant. qui Prælatus, ſeu Superior an cauſa huiuſmodi rationabilis, & vera fuerit arbitretur. & ſi cauſam minus rationabilem, ſeu falſam eſſe repererit, vel ſi huiuſmodi venientes nullam cauſam ei expoſuerint, aut licentiam non petierint, per Prælatum, aut Superiorem, prout eis viſum fuerit expediens, puniatur. Nullus quoque Canonicus pernoctaturus extra Eccleſiam, Monaſterium, vel alium locum ſuum abire ſine Breuiario permittatur, in quo penſum ſeruitutis ſuæ dicendo horas Canonicas poſſit ſoluere Creatori.

§. 42. Alienatio prohibetur abſque licentia Sedis Apoſtolicæ.

PErpetuo prohibemus edicto, ne Ciuitas, Caſtrum, Villa, vel fundum notabile, aut Iuriſdictio alicuius ipſorum, vel Grangia, ſeu locus, territorium, ſiue magnus poſſeſſionum, ſiue terrarum numerus, vendi, vel etiam principaliter, & expreſſè obligari, vel Monaſterium, ſeu Prioratus, aut Eccleſia religionis præfatæ in alium transferri valeant per quaſcunque etiam in caſu aliàs à iure conceſſo, abſque licentia Sedis Apoſtolicæ ſpeciali. omnem venditionem, obligationem, & tranſlationem de præmiſſis, & contra hoc factam irritam decernendo. ac nihilominus quilibet Capitulis prouincialibus Præſidentium, ac Viſitatorum, alienationes huiuſmodi eaſdem, ac conſentientes eiſdem Sedi Apo-

ſtolicæ,

ſtolicæ, ſi exempti fuerint, alioquin Ordinarijs, ſeu Diœceſanis ipſorum intimare per ſcripturam authenticam, vel literas eorum ſigillis munitas, quamcitius commodè poterunt, teneantur.

§. 43. Ficti contractus prohibentur.

MVltis fraudibus, atque dolis, quæ per nonnullos religionis eiuſdem, in damnum, & præiudicium Eccleſiarum*, Prioratuum, & aliorum locorum prout experientia docuit, committuntur, opportunis obuiare remedijs quoniam cum Deo poſſumus: ſalubriter cupientes, hoc conſulto edicto probibemus, ne Abbates, Præpoſiti, ac Priores, vel quiuis adminiſtratores, & alij Canonici, ſeu conuerſi religionis eiuſdem, prætextu religionum, vel negociorum, quæ gerunt, fraudolentos, vel doloſos, aut ſimulatos, vel fictos contractus inire, vel mutua ſimulata vel ficta ſuſcipere, ſiue proprio, ſiue fideiuſſorio, vel quouis alio nomine alieno. neuè etiam confiteri in inſtrumentis publicis, vel authenticis, alijſue ſcripturis, ſe à patre, fratre, nepote, vel conſanguineo, ſeu quolibet alio coniuncto, affine, familiari, ſeruitio, amico, ſeu mercatore recepiſſe mutuo, vel aliàs, pecuniam, pannos, bladum, vinum, equos, boues, ſiue animalia alia, vel res, ſeu alia bona, eaque in vtilitatem locorum, quibus præſident, vel adminiſtrationum, quas, gerunt fuiſſe conuerſa, neque tamen pro ſe, ſeu locis eorum, neque pro adminiſtrationibus ſuis ipſa receperint, quoquomodo præſumant. Similiter etiam probibemus, ne fingant, ſeu ponant, vel ſcribant ſe fore principales debitores, neue vt tales ſe obligent, vbi re vera non principales, ſed fideiuſſores exiſtunt. neue in talibus contractibus, vt præfertur, ſimulatè conceptis, ſe ac alios ſuo nomine, locaque ipſa, poſſeſſiones, redditus, prouentus, bona, & iura locorum obligent, vel ſubmittant. neque in fraudem, ſeu doloſè confiteantur, vel alios præſertim debitores eorum faciant confiteri, ſeu etiam obligari, vel ſuper ijs inſtrumenta, vel authenticas, ſeu alias ſcripturas in fraudem confici, continentia quod iura, redditus, poſſeſſiones, animalia, blada, pecuniam, ſeu alia bona ad ipſos, vel Monaſteria, ſeu quæuis alia bona ipſius religionis pertinentia, ſeu debita fuerunt, ſunt, vel eſſe debent, patris, matris, ſeu fratris eorum, vel aliarum perſonarum prædictarum, & ad ipſas perſonas pertinere, vel debita eis fore. vel alios quoſcunque contractus ſimiles fraudulenter, & doloſè confici faciant, vel fieri procurent, per quos* Eccleſia*, Monaſteria, & alia loca religionis ipſius, quibus præſunt, ac iura, redditus, & poſſeſſiones, ſiue alia loca ipſorum damnificari, grauari, obligari, vel aliàs impediri, ſeu deperire valeant quouis modo. Nos autem omnes prænominatos, in graue, & enorme præiudicium adminiſtrationem ſuarum talia committentes, vel fieri facientes, aut eis conſentientes, præter alias pœnas iuris (niſi infra duorum menſium ſpacium à tempore contractus, ſeu commiſſi huiuſmodi numerandum) ea quantum eis poſſibile fuerit tolli fecerint, & Eccleſias, Monaſteria, Prioratus, adminiſtrationes, & loca prædicta reddiderint, ſeu reddi fecerint indemnia, ſeu à talibus diſpendijs liberarint, excommunicationis ſententia eo ipſo decernimus ſubiacere. Quod ſi fortè præmiſſa effectualiter non poterint reuocare, teneantur infra alios duos menſes, illos duos immediatè ſequentes, ea ſuis Superioribus reuelare. quod ſi non fecerint, ſententiam excommunicationis incurrant, & aliàs pro dictis exceſſibus debitè puniantur, taliter quòd cedat cæteris in exemplum. Poſſint autem Præſidentes, ac Viſitatores in Prouincialibus Capitulis deputati, & eorum quilibet, Abbates, alioſque quoſcunque Prælatos, ac adminiſtratores, non habentes Superiores religionis eiuſdem, qui huiuſmodi ſententiam excommunicationis incurrerint, ſatisfactione præmiſſa abſoluere, & ſecum ſuper irregularitate, ſi per ſimplicitatem, & iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clauium) diuina celebrauerint, vel ſe ingeſſerint eiſdem, inde contracta miſericorditer diſpenſare. cæteros verò conſimiliter abſoluere, & cum eis in ſimilibus caſibus diſpenſare valeant immediati Superiores eorum.*

§. 44. Mutua quomodo recipienda.

MOnaſteriorum, & locorum religionis eiuſdem diſpendijs, quæ ex mutuorum contractu plerunque proueniunt, præcauere conſultius intendentes, ſtatuimus, quòd Abbas, Præpoſitus, Prior, ſeu quiuis alius (etiam Apoſtolicæ Sedis Notarius) religionis eiuſdem, quum per ipſum fuerit mutuum ſuſcipiendum, vltra ſummam communi prouidentia per annale Capitulum, ſeu maiorem partem ipſius taxandam, infraſcriptam ſolemnitatem obſeruet. videlicet, vt quilibet de prædictis Superiorem eiuſdem religionis non habens, qui habebit recipere mutuum ſupradictum, tractatum ad minus, & conſilium duorum dierum non continuatorum, ſeu interpellatorum, cum Capitulo, ſeu Conuentu ſuo diligentem habeat, & maturum. Et nihilominus de conſenſu ſui Capituli, vel Conuentus, mutuum huiuſmodi recipiatur ab eo. In Monaſterio verò, Prioratu, & adminiſtratione, conuentuali, vel non conuentuali Superiorem immediatum in eadem religione habente; conuentuali videlicet, cum conuentu ipſius, in non conuentuali, cum conuentu Superioris Eccleſiæ*, Monaſterij, ſiue loci, tractatus huiuſmodi habeatur. Et nihilominus in vtroque licentia, ſeu auctoritas interueniat dicti Superioris quocunque nomine cenſeatur. eo plenè certificata, in quantum commodè fieri poterit, de omnibus, quæ interuenire debent in tractatu præfato. in quo quidem agatur, & clarè liqueat, ob quam cauſam cuiuſue ſumma, & ſi fieri poteſt, à quibus creditoribus, & ſub quibus conditionibus, & obligationibus, quibuſue terminis ſoluendum ſuſcipiatur mutuum ſæpedictum. de ijs nihilominus authentica conficienda ſcriptura, in qua ea omnia, ac nomina illorum, qui interfuerint in tractatu, ac etiam conſentientium, & autorizantium exprimantur, & ipſorum auctorizantium ſigilla ſcripturæ huiuſmodi apponantur, Prohibemus inſ per, ne prætexu alicuius procura*

gene-

generalis, etiam ſi contineatur in ea, quod procurator mutuum poſſit recipere, aut obligare Eccleſiam, monaſterium, vel alium locum mutuum recipere valeat Eccleſia, monaſterium, vel locus alius obligari, niſi prius prædicta omnia fuerint obſeruata: Volumus autem, quòd pecuniæ, quæ taliter vt præmittitur, mutuo recipietur, non remaneat in ſolius Antiſtitis, ſeu Abbatis, vel Prioris, aut alterius adminiſtratoris huiuſmodi contractum ineuntis principaliter poteſtate; ſed ſi commodè fieri poteſt, tradatur tribus, ſeu pluribus, aut paucioribus viris, prout expediens videbitur prouidis, & diſcretis, qui dictum mutuum ad illas vtilitates, ſeu neceſſitates conuertant, ob quas noſcitur fuiſſe contractum. qui ſuper hoc fideliter exequendo iuramenti vinculo aſtringantur, diſtrictius inhibentes, ne eorum, quæ debentur Eccleſijs, Monaſterijs, ſeu locis alijs religionis eiuſdem, remiſſio fraudulosa, & notabiliter damnoſa à quoque valeat attentari. Permittimus tamen, quòd ſi Antiſtes, vel Abbas, aut alij quicunque adminiſtratores religionis eiuſdem, à locis alijs dictæ religionis, quibus ſubſunt, ſint multum remoti, & caſus aliquis euidenter vtilis, ſeu neceſſarius occurrat, cui ſuccurri non valeat, niſi vltra dictam ſummam communi prouidentia taxatam, mutuum contrahatur, licitum ſit eiſdem abſque ſolemnitate huiuſmodi, & pœnis infraſcriptis, vt tali caſu valeat prouideri, cautam abſque fraude qualibet ſummam recipere mutuo, quanta neceſſaria fuerit pro caſu præfato. Recipientes autem mutuum in caſu huiuſmodi, ſi Superiores eiuſdem religionis non habuerint, in Conuẽtibus proprijs: Si verò Superiores tales habuerint, eiſdem Superioribus, & nihilominus ſuis Conuentibus ſi Conuentum habeant infra octo dies poſtquam eorum præſentiam habere commodè poterunt, id exponere, & de ijs, qui in ipſo contractu interuenerunt eos certiores reddere teneantur, & conficiatur inde ſcriptura ſi ipſis Superioribus, vel conuentibus viſum fuerit expedire. Prælatus autem, ſeu quiuis adminiſtrator, qui ſemel recipit, ſiue particulariter, ſiue ſimul, ſummam prædictam, communi prouidentia (vt præmittitur) prætaxatam, quodcunque mutuum recipiat vltra eam, niſi eſſet modicum, quod tamen quartam partem eiuſdem ſummæ non excedat, teneatur ſub infraſcriptis pœnis ſolemnitatem ſecundam plenariè obſeruare. Quod ſi Abbas, Præpoſitus, Prior, vel adminiſtrator alius dictæ religionis quocunque nomine cenſeatur, contra præmiſſa faciens, mutuum vltra dictam ſummam communi prouidentia taxatam abſque dicta ſolemnitate recipiendo, locum ſibi commiſſum, aut iura, redditus, ſeu poſſeſſiones ipſius expreſsè obligauerit, vel literas, vel inſtrumenta conceſſionis, vel recognitionis ſuper hoc conceſſerit, ſeu alias ſubmiſerit (niſi infra ſex menſes immediatè ſequentes obligationes, & ſubmiſſiones huiuſmodi ceſſare fecerit) ſit ei ex tunc donec ea compleuerit, Eccleſiæ interdictus ingreſſus. & inſuper Præpoſiti, Priores, & alij adminiſtratores ſuperiorem eiuſdem religionis, non tamen conuentum, habentes, ſi præfatum interdictum per alios ſex menſes, præfatos ſex immediatè ſequentes pertinaciter ſuſtinuerint, ſint ex tunc à ſuis adminiſtrationibus ſuſpenſi, donec obligationes prædictæ tollantur, & eorum adminiſtrationes redditæ fuerint indemnes. Suſpenſione autem huiuſmodi durante, Superiores immediati taliter ſuſpenſorum adminiſtrationes eorum recipiant, eaſque per ſe, vel alios fideliter gerere, & indemnes pro poſſe reddere ſtudeant, ac nihilominus ſuſpenſos eoſdem aliter punire, prout culpæ qualitas exegerit, non omittant. Si quis autem taliter ſuſpenſorum Superioribus ipſis in prædictis de facto contradicere præſumpſerit, & in contradictione huiuſmodi per octo dies pertinaciter perſeuerauerit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto. quam ſi ſuſtinuerit pertinaci animo per ſex menſes, dignitate, officio, adminiſtratione, ſeu beneficio per eum obtenta, ſeu obtento priuetur.

§. 45. Locationes quæ damnatæ ſint.

QVoniam ex minus prouida locatione locorum religionis eiuſdem, ſeu conceſſione ipſorum ad firmam, prouentuum locorum ipſorum plurima pertulit hactenus dicta religio detrimenta, ſolubri prohibemus edicto, ne Abbates, Priores, Præpoſiti, aut cæteri adminiſtratores religionis ipſius, ſine cauſa neceſſaria, vel vtili, loca ſuæ adminiſtrationi commiſſa, vel prouentus ipſorum locorum, ad firmam tradere, ſeu locare præſumant. Quod ſi ex cauſa huiuſmodi id facere voluerint, & Capitulum, ſeu Conuentum habuerint, non tamen Superiorem religionis eiuſdem, debeant cum eodem Capitulo, ſeu Conuentu præmittere tractatum de cauſa huiuſmodi, & de quantitate pretij, & ſub quibus obligationibus, & de perſona illius, cui firma, ſeu obligatio huiuſmodi fuerit facienda, ipſaſque facere cum conſilio ipſius Capituli, ſeu Conuentus, vel maioris partis eiuſdem. Si verò Capitulum, ſeu Conuentum proprium, & nihilominus Superiorem eiuſdem religionis habuerint, non ſolùm cum ipſo Capitulo, ſeu Conuentu, ſed etiam cum eodem Superiore dictum tractatum præhabeant, & cum conſilio Capituli, ſeu Conuentus ipſorum, vel maioris partis, ac de dicti Superioris licentia, & non aliter ad eas procedant. Si autem Priores, vel Præpoſiti, aut alij adminiſtratores extiterint, non habentes Conuentum, ſed Antiſtitem, Abbatem, vel alium Superiorem religionis eiuſdem, tractatum prædictam cum eodem Superiore præmittant, & cum ipſius licentia, & non aliter faciant firmam, ſeu locationem præfatam. Per hoc autem non intendimus prohibere, quo minus redditus, & prouentus adminiſtrationum ſuarum locare, ſeu vendere valeant abſque ſolemnitate præmiſſa ad tempus modicum, iuxta morem in regione in qua erunt, ſolitum obſeruari. ſtatutis Eccleſiarum, Monaſteriorum, vel aliorum locorum religionis eiuſdem (ſi qua ſuper hoc fuerint) rationabilibus obſeruatis. Si tamen ex huiuſmodi locatione, ſeu venditione prouentuum ad tempus modicum, vt præmittitur faciendis, contingeret infra vnum annum recipi pecuniam, vel aliud quodcunque precium prouentuum rei locatæ vnius anni excedens, tunc ſolemnitates præmiſſas volumus obſeruari. Simile modo etiam prohibemus ne aliquo caſu, firmæ, ſeu locationes,

tiones, ſeu venditiones huiuſmodi fiant per eoſdem perſonis ſuſpectis: neue quibuſuis firmarijs, ſeu conductoribus, ſiue emptoribus liber originalis cenſuum, aut inſtrumenta, ſeu monumenta originalia ſuper iuribus Eccleſiarum, vel adminiſtrationum confecta tradantur, neue iuriſdictiones per ſe, aut cum vniuerſitate, ſeu ciuitates, vel villæ, vel inſignia loca, ſeu caſtra, vel fortalicia locentur, ſeu ad firmam tradantur, ſiue ſublocatione, vel firma includantur. Redditus tamen, ſeu prouentus Ciuitatum dicti ordinis, villarum, locorum, caſtrorum, & fortaliciorum, huiuſmodi, prout ſuperius præmittitur, vendi valeant, ſeu locari. Vbi autem occaſione firmarum, aut locationum, ſeu venditionum huiuſmodi continget perſonas, vel bona Eccleſiaſtica ipſius religionis obligari, vel ſubmitti, obligationes, & ſubmiſſiones huiuſmodi fieri volumus Eccleſiaſticæ iuriſdictioni, & coërctioni duntaxat, & per Eccleſiaſticam iuriſdictionem, & coërctionem executioni mandari. Firmas autem, ſeu locationes, aut venditiones prædictas contra præmiſſa factas, inſtrumenta quoque, & quælibet documenta ſuper eis confecta, viribus carere decernimus, & nullius exiſtere firmitatis. Et nihilominus Abbates, Priores, Præpoſiti, & cæteri adminiſtratores ſuperiorem religionis eiuſdem non habentes, qui contrafecerint, per Præſidentes capitulis, vel per viſitatores deputandos in eis corrigantur. Cæteri verò per Antiſtites, Abbates, ſeu alios immediatos ſuperiores eorum, ſi eis viſum fuerit, in quinta parte pretij locationis, ſeu firmæ: fabricæ, ſeu ornamentis Eccleſiæ, monaſterij, ſiue loci, cui immediatè ſuberunt applicanda, & aliàs debitè puniantur.

§. 46. Regiſtra, & archiuia conficiantur.

VT Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum locorum religionis eiuſdem, bona, & iura ſalubriter conſeruentur, ſtatuimus, quòd præſidentes Eccleſiis Cathedralibus, monaſterijs, prioratibus, & adminiſtrationibus alijs quibuſcunque dictæ religionis, quamprimum commodè poterunt, conficiant, ſeu confici faciant regiſtra, in quibus poſſeſſiones, cenſus, iura, & cætera bona immobilia quæcunque, & qualitercunque fuerint, ad eorum adminiſtrationes ſpectantia, ſigillatim, & ſpecificè deſcribantur. Fiant etiam per eoſdem regiſtra de ornamentis Eccleſiaſticis, vaſis, lectis, animalibus, & alijs rebus mobilibus, & ſe mouentibus pro agricultura, & alia inſtructione locorum neceſſarijs, vel vtilibus. & huiuſmodi regiſtra, in locis ſubiectis alijs ſuperioribus religionis eiuſdem duplicentur. quorum vnum in loco ſuperiori, & reliquum in ſubiecto ſeruetur. Viſitatores quoque in prouincialibus capitulis deputati, cum viſitabunt loca ſuæ viſitationi commiſſa, prælati etiam, & alij ſuperiores cum fuerit opportunum, diligenter inquirant, an res, & bona prædicta, neceſſaria pro inſtructione locorum teneantur in locis eiſdem, & prouideant, quòd perpetuo teneantur in eis, alioquin reperta faciant emendari, & ſecundum quod culpa exegerit, puniant delinquentes. Inſuper præſidentes præfati, cum poſſeſſiones adminiſtrationum ſuarum fuerint aſſecuti, inuentaria, de bonis mobilibus, & ſe mouentibus repertis in adminiſtrationibus ipſis conficiant. Hi verò, qui habent ſuperiores religionis eiuſdem, huiuſmodi inuentaria faciant duplicata, quorum vnum in loco ſubiecto ſeruetur, & ſuperiori reliquum aſſignetur, vt per ea, in quo ſtatu adminiſtrationes ipſas receperint, valeant apparere. Fiant autem huiuſmodi inuentaria, & regiſtra per tabellionem, vel ſaltem in aliarum publicarum præſentia perſonarum. Adijcimus etiam, quòd præſidentes Eccleſijs Cathedralibus, monaſterijs, & locis alijs dictæ religionis, qui bona mobilia prioratuum, adminiſtrationum, & beneficiorum quorumlibet religionis eiuſdem, ſibi ſubiectorum vacantium in eis, tempore huiuſmodi vacationis inuenta, ſeu illa durante obuenientia ex priuilegio, vel conſuetudine, ſeu alia cauſa rationabili ad ſe aſſerunt pertinere, vaſa, veſtimenta, ſeu alia ornamenta diuino cultui deputata: animalia etiam tam pro agricultura, quàm pro alijs ipſorum locorum neceſſitatibus teneri inibi conſueta, vaſa vinaria, & coquinaria, lectos etiam, & alia ſupellectilia neceſſaria, ſeu vaſa (niſi fortè aurea, vel argentea fuerint) nullatenus occupare, vel exinde aſportare, aut ſibi appropriare præſumant. In apprehendendis quoque bonis alijs conſtitutionem fœlicis recordationis Bonifacij Papæ Octaui prædeceſſoris noſtri ſuper hoc editam, quæ incipit, Præſenti diligenter obſeruent. Qui verò ſecus fecerint, iuxta qualitatem delinquentium perſonarum pœnas incurrant, quæ per conſtitutionem eandem eius tranſgreſſoribus imponuntur.

§. 47. Alimentorum præſtationes non differantur.

QVum ſit rationi conſonum illos non debere onera recuſare, qui rerum commoda complectuntur, ſtatuimus, quod Antiſtites, Abbates, Præpoſiti, Archidiaconi, Priores, & adminiſtratores cæteri religionis præfatæ, qui cenſus, redditus, penſiones, ſeu quæcunque ſimilia, debent, vel debebunt in poſterum pro alimentis quotidianis, vel pro veſtiarijs in Eccleſiis Cathedralibus, monaſterijs, præpoſituris, prioratibus, officijs, & adminiſtrationibus, ſeu alijs locis religionis eiuſdem, ſiue in blado, vino, carnibus, oleo, piſcibus, pecunia, ſeu rebus alijs quibuſcunque conſiſtant, illa eis in terminis conſuetis, vel præfixis, ſeu in antea præfigendis, integrè ſoluere non omittunt. Quod ſi Priores, Præpoſiti, Archidiaconi, & cæteri adminiſtratores eiuſdem religionis, ea in ipſis terminis, vel ſaltem infra menſem non ſoluerint, requiſiti, quantum aſcendit quarta pars illius debiti, vltra ipſum debitum nomine pœnæ ſoluere teneantur. Et ſi infra aliũ menſem immediatè ſequentẽ non ſoluerint, tum pœnam, quàm etiam ipſum debitum principale, eo ipſo ſint (donec de prædictis fuerit integraliter ſatisfactum) à temporalium adminiſtratione ſuſpenſi, & prælatus durante ſuſpenſione prædicta, miniſtret per alium temporalia beneficij illius, qui ſuſpenſionem incurrerit ſupradictam, & ſatisfa-

ciat de prædictis. Antiſtites verò ſi poſt lapſum terminum requiſiti infra duorum menſium ſpacium, à die requiſitionis huiuſmodi computandum ſatisfacere contempſerint, pœnam tertiæ partis debiti incurrant irremiſſibiliter eo ipſo. Abbates autem, & alij Prælati religionis eiuſdem, ſi poſt requiſitionem conſimilem infra menſem ſatisfacere contempſerint, incurrant pœnam conſimilem ipſo facto. Et ſi Abbates, & alij Prælati huiuſmodi, per alium menſem ſequentem, ſoluere non curauerint, à ſtallo chori, & loco Capituli deputatis eiſdem, ſint ipſo facto, & tamdiu remaneant ſuſpenſi, donec integraliter de debito, & pœna ſatisfecerint memoratis, nulla remiſſione profutura eiſdem. In prædictis tamen caſibus de principali debito ſatisfacto Antiſtites, Abbates, & alij Prælati liberè inferiores verò de ſuorum licentia Prælatorum remittere valeant pœnas præfatas ab alijs, quàm à præfatis Antiſtitibus, Abbatibus, & Prælatis ſibi debitas pro prædictis. Inſtitutionibus regularibus inhærentes, ſtatuimus, vt Canonici in Eccleſijs Cathedralibus, monaſterijs, ſiue locis alijs Collegiatis, ſeu Conuentualibus dictæ religionis conſtitutis, conſuetudine ſeu vſu (quinimmo abuſu contrario non obſtante). in refectorio comedant in communi, niſi in caſibus, in quibus, & prout eiſdem licitum eſt, ſeu permiſſum extra refectorium comedere, ſecundum regularia & canonica inſtituta. prouiſo quod illi, quibus incumbit onus prouidendi de victu Canonicis, eiſdem prouideant ſufficienter & decenter, non in pecunia, ſed in victualibus, prout cuilibet opus erit. de qua ſufficientia & decentia victualium tractetur, & ſi expedierit ordinetur in Capitulo annali. decernentes, quod ſi qui redditus, vel penſiones alicui ex Canonicis ſingulariter hactenus pro victualibus fuerint aſſignati, nullatenus dimittantur eidem. Nos enim aſſignationes huiuſmodi reuocamus, & pro reuocatis haberi volumus, & tas fieri deinceps prohibemus. Illi quoque quibus incumbit onus de veſtimentis, calciamentis, & alijs corporis indumentis neceſſarijs dictis Canonicis prouidendi, eiſdem prouideant ſufficienter, & decenter, & tempore congruo iuxta ſuppetentiam facultatum, & conditionem, ſeu qualitatem regionis. & illud quod dandum erit ſingulis, pro veſtimentis, & alijs prædictis, ordinent & taxent ſi opus fuerit in annali Capitulo memorato. Ad hæc ſubiungimus, quod illi, qui prædicta adminiſtrare tenentur, ad ea omni excuſatione ceſſante, vt præmittitur miniſtranda per Superiores ſuos, aut in defectum eorum, per Viſitatores, vel Præſidentes in Capitulo prouinciali deputatos, & eorum quemlibet compellantur. nec audiantur, ſi dicant priuilegium, ſtatutum, ordinationem, vel conſuetudinem contraria ſe habere, aut pro ſuis perſonis, eorumq; ſtatu iuxta perſonarum, & officiorum decentiã ſuſtentandis, ſe aſſerant indigere. nulla quoque ſuper hoc appellatio, nullave ſupplicatio eis proſit. Et ſi tertiò moniti per aliqua dierum competentia interualla monentis arbitrio relinquenda, præmiſſis efficaciter parere contempſerint, remoueantur à ſuis adminiſtrationibus vel officijs, ipſaq; alijs perſonis idoneis prædicta complere valentibus committantur. Abbates verò, Præpoſiti, Priores ac cæteri, etiam Apoſtolicæ Sedis Notarij non habentes Superiores religionis eiuſdem, vel habentes, ſi præſint Collegijs ſeu Conuentibus, qui de prædictis prouidere tenentur, non habentes quidem Superiores, à Præſidentibus, ac Viſitatoribus, & eorum quolibet: cæteri verò tam ab eiſdem, quàm etiam à dictis ſuis Superioribus per cenſuram Eccleſiaſticam, alijsq; remedijs ad hoc congruentibus ad id omnino cogantur. eiſdem Superioribus niſi ſuos ſubditos: necnon dictis Præſidentibus, ac Viſitatoribus, niſi Abbates, Priores, & alios ſupradictos efficaciter ad præmiſſa compulerint; in Capitulis prouincialibus grauiter arguendis, & taliter corrigendis, quod cedat cæteris in exemplum. Cæterùm ſi redditus, & prouentus dignitatum, officiorum, ſeu adminiſtrationum quibus onus prædictum incumbit, aut dicta victualia, veſtimenta, ſeu alia pro victu ſeu veſtitu neceſſario Canonicis miniſtrando non ſufficerint, poſſit Prælatus in ſuo annali Capitulo, cum conſilio & aſſenſu eiuſdem Capituli, vel maioris partis ipſius, auctoritate Apoſtolica prioratibus, adminiſtrationibus, & alijs beneficijs per Canonicos dictæ religionis ſolitis gubernari, quibus eorum ſupportatis oneribus ad hoc ſuffecerint facultates (vocatis tamen ad hoc Prioribus, vel adminiſtratoribus, & alijs beneficiatis, qui eiſdem præfuerint) penſiones perpetuas imponere, pro ſufficienti ſupplemento defectus victualium, & veſtimentorum, & aliorum neceſſariorum, pro habitu corporis dumtaxat. quas quidem penſiones ex tunc, tam illi, qui eiſdem prioratibus, adminiſtrationibus, & beneficijs alijs, tempore huiuſmodi impoſitionis præfuerint, quàm ſucceſſores eorum ſoluere teneantur.

§. 48. Eſus carnium quando prohibitus.

VT ſalutis Auctori purius ſeruiatur, ſtatuimus, quod vniuerſi Canonici religionis præfata, ab eſu carnium diebus . . . . . Sabbati, & per totum Aduentum Domini ſtudeant abſtinere, non obſtantibus ſtatutis, vel contrarijs quibuſcunque. Super abſtinentia verò ab eſu huiuſmodi carniũ in quarta feria, & Septuageſima, Prælati ſeu alij, ad quos ſpectauerit, conſuetudines & ſtatuta, antiqua & noua, honeſta & rationabilia ſuorum locorum ſeruent, & faciant obſeruari. Illis tamen qui ad maiorem abſtinentiam ſunt aſtricti, per hoc eſum carnium non intendimus indulgere.

§. 49. Accubitus ſint in dormitorijs &c.

RVrſus præcipimus, quod Canonici religionis eiuſdem reſidentes in clauſtris, omnes ſimul, vel ſi multitudo eorum non ſinit, ſaltem quanto plures ex ipſis commodè poterunt, in vna domo dormiant & quieſcant, iuxta regularia inſtituta Canonica, non habentes ſeparatas cameras ſiue cellas. exceptis ijs, qui propter ſenectutem, vel valetudines corporales, aut propter adminiſtrationes ſeu officia, quæ geſſerint, vel ex alijs cauſis iuxta diſpoſitionem ſui Superioris rationabiliter excuſantur. Statuimus etiam quod in dormitorijs cellas non habentibus,

tibus, cellæ de cætero nullæ fiant. Permittimus tamen, quòd in eis vbi ſunt cellæ iam factæ, remaneant; ſed à parte anteriori debeant aperiri, ita quòd à tranſeuntibus, hi qui intra fuerint conſpici valeant & videri. & quod per Prælatos locorum infra ſex menſes à tempore, quo præſentes conſtitutiones fuerint publicatæ, vel ipſis negligentibus, ſeu non valentibus, per Viſitatores in prouincialibus Capitulis deputatos, in prima viſitatione, quam impenderint, omnes tales cellæ ab anteriori parte debeant aperiri. & ſi ſuper hoc fuerint aliqui reſiſtentes, vel impedimentum præſtantes, ſeu præſtari procurantes, vel ad id dantes auxilium, conſilium, vel fauorem, publicè vel occultè, vel huiuſmodi cellas de nouo facere præſumentes, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto. quos etiam ipſi Prælati, & Viſitatores præfati, per alia iuris & ipſius religionis remedia, valeant ſuper his autoritate Apoſtolica coërcere. Ab huiuſmodi autem excommunicatione ſi ipſam incurrerint, poſſint abſolui per Viſitatores præfatos, vel per Prælatos immediatos eorum. & cum eis ſuper irregularitate, ſi quam forſan contraxerint, per ſimplicitatem, & iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clauium) celebrando diuina, vel ſe ingerendo eiſdem, per eoſdem valeat diſpenſari.

§. 50. Priuilegia, & mobilia non transferenda.

R*Eligionis eiuſdem conſulere commodis, & præcauere diſpendijs cupientes, ſtatuimus, vt ſi quis Eccleſiæ Cathedrali, Monaſterio, Prioratui, Præpoſituræ, ſeu adminiſtrationi cuiuis dictæ religionis Præſidens, aut ſimplex Canonicus, ſeu conuerſus religionis eiuſdem priuilegia, literas, vel inſtrumenta conceſſa, ſeu confecta ſuper libertatibus, poſſeſſionibus, rebus, ſeu iuribus eorundem, aut vaſa aurea, ſeu argentea diuino cultui dedicata, necnon reliquias, ornamenta* Eccleſiaſtica*, libros, aut res alias notabiles vel pretioſas ipſorum, extra Eccleſiam, Monaſterium, Prioratum, ſeu adminiſtrationem huiuſmodi, in damnum ipſorum, apud ſuos conſanguineos, vel propinquos, ſeu quoſcunque alios fraudulenter tranſportare, ſeu tenere præſumpſerit (niſi infra duorum menſium ſpacium, prout poſſibile fuerit ei ad loca ipſa reduxerit, vel eadem loca, ſeu adminiſtrationes infra idem ſpacium indemnia reddiderit). ex tunc præſidens ipſe, tamdiu donec præmiſſa, vt præfertur emendauerit, ab adminiſtratione temporalium ſit ſuſpenſus. ſimplex verò Canonicus, vel conuerſus, ad beneficia ſeu officia qualibet religionis ipſius obtinenda, ſit eo ipſo tamdiu inhabilis, quouſque per immediatum Superiorem ipſius, ſatisfactione præmiſſa, cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum. & ſi Præſidentis eiuſdem, qui tamen Antiſtes non fuerit, culpa extiterit manifeſta, per Præſidentes in prouinciali Capitulo, ſeu Viſitatores per idem Capitulum deputatos pœnæ grauiori ſubdatur.*

§. 51. Miſſarum celebratio iniungitur.

H*Ortamur Præpoſitos, Priores, & Adminiſtratores, ſingulosq; Canonicos dictæ religionis in ſacerdotio conſtitutos, in* Eccleſ*ijs, monaſterijs, & alijs eorum locis Conuentualibus reſidentes, vt (ſi non frequentius) ſaltem bis in ſeptimana: reſidentes autem in Prioratibus, vel alijs locis non Conuentualibus, ſaltem ſemel in hebdomada: in ſcholis verò vel alibi commorantes, infra quindecim dies ſaltem ſemel, ſalua honeſtate & debita deuotione, Miſſas ſtudeant celebrare.*

§. 52. Et Euchariſtiæ ſuſceptio.

A*Lij verò Canonici non ſacerdotes vbilibet conſtituti, in qualibet quindena ſaltem ſemel confiteantur, & quolibet menſe reuerenter ſuſcipiant Euchariſtiæ Sacramentum. niſi fortè de proprij Confeſſoris conſilio, ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab eius perceptione eorum aliquis duxerit abſtinendum. Per hoc autem, ſtatutis, conſuetudinibus, ordinationibus, ſeu obſeruantijs* Eccleſ*iarum, monaſteriorum, ſeu locorum prædictorum, quibus frequentius pro certis diebus confiteri, communicare, vel celebrare debeant, vel ſæpius celebrando locorum onera ſupportare, in aliquo non intendimus derogare. adijcientes quòd Abbates, Præpoſiti, ſeu Priores cæteri locis Conuentualibus Præſidentes, die qualibet, rationabili cauſa ceſſante, Miſſam celebrent, vel audiant. & nihilominus in ſolemnibus feſtis, in ſuis monaſterijs ſiue locis Miſſas ſolemnes ſtudeant celebrare.*

§. 53. Diuinorum Officiorum recitatio.

H*Ortamur etiam quòd in* Eccleſ*ijs, monaſterijs, ſiue locis alijs Conuentualibus, cum modeſtia humiliter, & deuotè, Horis nocturnis & diurnis, ad diuina officia vniuerſi, & ſinguli Canonici ſtudeant conuenire, ipſaq; non tranſcurrendo, aut ſyncopando, ſed tractim, & diſtinctè, pſallant & celebrent, ac deuotè. Sanè in* Eccleſ*ijs Cathedralibus, monaſterijs, & locis alijs Conuentualibus religionis eiuſdem, Miſſa maior per Canonicum celebretur. Et ſi inibi, magnus & ad hoc ſufficiens fuerit Canonicorum numerus, in officijs Diaconatus, & Subdiaconatus miniſtrent huiuſmodi celebranti. & qui hebdomadarius fuerit Miſſæ maioris, ceſſante impedimento legitimo, horas Canonicas incipiat, & collectas & orationes dicat. Tranſgreſſores vero præmiſſorum debitæ ſubiaceant diſciplinæ.*

§. 54. Reliquiarum &c. conſeruatio.

D*Enique ſoliciti ſint Antiſtites, Abbates, Præpoſiti, Priores, Sacriſtæ, & adminiſtratores alij religionis præfatæ quocunque nomine cenſeantur, quibus incumbit Eccleſias, Oratoria, altaria, reliquias, vaſa, corporalia, veſtimenta, & alia ornamenta Eccleſiaſtica, munda & nitida conſeruare, & facere ab alijs cõſeruari. de breuiarijs quoque, miſſalibus, alijsq; libris, & veſtimentis, ac ornamentis quibuſlibet neceſſarijs, iuxta facultates & exigentiam locorum ſuorũ,* Eccleſ*ijs, & locis eiſdem omnino prouideant, ſeu faciant prouideri. quod ſi præmiſſa pro poſſe adimplere neglexerint, ad ea complenda competentibus remedijs compellantur. & ſi opus fuerit pars prouentuum beneficiorum eorum per Superiores recipiatur eoſdem, & in prædictorum prouiſionem per aliquem idoneum conuertatur.*

§. 55. Fori vſus damnatur.

IN fauorem religionis præfatæ probibemus, ne Antiſtites, & alÿ Eccleſiaſtici Iudices, trahant profeſſores religionis eiuſdem in cauſis criminalibus ad eorum conſiſtorium, ſeu iudiciale tribunal, vbi cauſæ communiter audiuntur; ſed alibi audiant dictas cauſas; niſi fortè criminis manifeſti enormitas aliud ſuaſerit faciendum.

§. 56. Venationumque.

POrro à venationibus, & aucupationibus canonici dictæ religionis abſtineant, nec eis intereſſe, aut canes ad opus venandi, vel aues venaticas per ſe, vel alios tenere præſumant, nec à familiaribus ſecum morantibus teneri permittant; niſi ſaltus, viuaria, vel garenas propria, vel ius venandi in alienis haberent. quo caſu hoc eis permittitur. dum tamen infra monaſterium ſeu domos, quas inhabitant, aut eorum clauſuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præſentiam exhibeant perſonalem. Si qui verò eorum venationi, aut aucupationi clamoſæ, vel alias, cum canibus vel auibus ex propoſito interfuerint; ſiquidem Abbas fuerit vel Prior ſeu præpoſitus, aut Apoſtolicæ Sedis Notarius quicunque non habens ſuperiorem eiuſdem religionis, per annum ſe nouerit à beneficiorum collatione ſuſpenſum. quo caſu ius collationis huiuſmodi, eo modo, quo ſibi competebat, ad Priorem clauſtralem, cum conſilio, & aſſenſu conuentus, vel maioris partis ipſius, durante ſuſpenſione huiuſmodi, deuoluatur. Si verò alius fuerit, ab adminiſtratione quam obtinet, ſit per annum ſuſpenſus. quod ſi nullam adminiſtrationem habeat, eo ipſo per annum reddatur inhabilis ad adminiſtrationem, ſeu aliud Eccleſiaſticum beneficium obtinendum.

§. 57. Armorum retentio prohibetur.

DIcti quoque canonici, infra ſepta ſuarum Eccleſiarum, ſeu monaſteriorum, arma nullatenus teneant ſine ſuorum licentia prælatorum. Tenentes verò abſque dicta licentia, per ſuperiorem ſuum taliter puniantur, quod ipſorum pœna cedat alÿs in exemplum. Super inhabilitate tamen, & ſuſpenſione prædictis, Præſidentes & eorum quilibet cum prælatis, & prelati cum eorum ſubditis poſſint, ſi eis expediens viſum fuerit, diſpenſare, iniuncta transgreſſoribus pœnitentia ſalutari.

§. 58. Accuſationes quæ recipiendæ.

QVia nonnulli canonici dictæ religionis contra prælatos, vel ſuperiores ſuos frequenter multa proponunt, non vt omnia per eos propoſita probent, quia nec facere poſſent, ſed vt infament omnibus, & probatis forſan illorum aliquibus, finem conſequantur optatum, diſtrictiùs inhibemus, ne quiuis canonicus religionis eiuſdem contra ſuum prælatum, vel ſuperiorem, ſuper crimine, vel criminibus deinceps quomodolibet admittatur; niſi prius ſe obligauerit ad pœnam congruam, ſi in probatione propoſitorum, vel alicuius ipſorum defecerit, per eum irremiſſibiliter ſubeundam.

§. 59. Reparatio locorum præcipitur.

SI aliqua Eccleſia cathedralis, monaſterium, ſeu alius locus religionis eiuſdem, in religione, vel regulari obſeruantia adeo ſint collapſa, quod per Antiſtitem, Abbatem vel alium prælatum, ſeu adminiſtratorem, vel canonicos proprios veriſimiliter nequeant reparari, ſtatuimus, quod per præſidentes prouinciales & quemlibet eorundem, ad requiſitionem, ſeu relationem Viſitatorum; prout eidem capitulo ſuper hoc conſulendo videbitur expedire, vel ſine conſultatione huiuſmodi, ſi ex dilatione conſulendi dictum capitulum periculum immineret, auctoritate Apoſtolica de alia Eccleſia, monaſterio ſeu loco, in qua ſeu quo eiuſdem religionis noſcitur obſeruantia reflorere, canonici aſſumantur idonei, & ad dictam Eccleſiam, monaſterium, ſiue locum, collapſum, ſeu collapſum mittantur, vt ibidem quandiu expediens fuerit morentur, per quos Eccleſia, monaſterium, ſeu locus huiuſmodi reparetur. Illi verò canonici, ob quorum culpam eiuſdem Eccleſiæ, monaſterÿ, ſiue loci huiuſmodi lapſus, ſeu deformatio noſcitur contigiſſe, in Eccleſia, ſeu monaſterio, vel loco, de qua, vel quo aſſumpti fuerint ÿ, qui ad Eccleſiam, vel monaſterium, ſeu locum, collapſam, vel collapſum, vt præmittitur tranſmittentur, vel in loco alio, in quo eadem religio vigeat, per præſidentes eoſdem, & eorum quemlibet, prout expediens fuerit, auctoritate Apoſtolica collocentur, vbi eorum mores valeant reformari. diſtrictiùs inhibentes ne monaſteria, ſeu alia loca collegiata, ſeu conuentualia religionis eiuſdem, Eccleſÿs, monaſterÿs, ſeu locis religioſorum quorumcunque alterius habitus vniantur, vel etiam ſubmittantur, ſine licentia Sedis Apoſtolicæ ſpeciali. ſi ſecus actum fuerit, decernentes irritum, & inane.

§. 60. Proprietarij damnantur.

LIcet contra religioſos proprietarios ſit prouiſum per canonicas ſanctiones, tamen ſpecialiùs prouidere volentes contra illos canonicos, & conuerſos dictæ religionis, qui ſuæ ſalutis obliti, contra regulares, & canonicas inſtitutiones pecuniam cõgregant, iura, poſſeſſiones, redditus, ſeu cenſus annuos, & alia bona emunt, ſeu emi faciunt, aliquando proprio, & ſæpè nomine alieno, multis ſuper ÿs figmentis adhibitis, alÿſque tradunt animalia nutrienda, & cum augmento, vel lucro, ſibi, vel alteri reddenda eorum nomine, ſeu pro ipſis, & alios multos contractus diuerſimodè tanquam negociatores exercent. necnon appetentes, & ſectantes lucra turpia, peculium occultant, & illicitè detinent in ſuarum periculum animarum. Decernimus omnia præmiſſa (quæ tamen reſtitutioni non ſubiaceant aliorum) nedum poſt obitum, ſed etiam in vita ipſorum canonicorum, & conuerſorum, forè adminiſtrationi, ad quam pertinuerint, applicanda, quacunque conſuetudine contraria non obſtante. quodque nulli canonico, vel conuerſo talia faciendi licentia à quoquam valeat indulgeri. & quod præfati canonici, & conuerſi prædicta committentes, & quæcunque religionis eiuſdem ſupradicta retinentes, aut ſibi ipſis appropriantes, vel applicationi huiuſmodi reſiſtentes, vel impedimentũ, publicè,

blicè vel occultè eidem præſtantes, ſeu præſtari procurantes, vel dictum peculium habentes, & non reuelantes Prælatis proprijs, ſi per eoſdem prælatos ſpecialiter & nominatim moniti, infra menſem poſt monitionem huiuſmodi immediatè ſequentem, à prædictis non deſtiterint, vel peculium non reuelauerint, & reſtituerint, ſi reſtituendi facultatem habuerint, ſint eo ipſo inhabiles ad Prioratus officium, adminiſtrationes, & beneficia qualibet in religione huiuſmodi obtinenda. Concedimus tamen quod cum talibus canonicis, ſeu conuerſis, Antiſtites, Abbates, Præpoſiti, & alij Prælati eorum immediati, poſſint ſuper inhabilitate huiuſmodi diſpenſare, quando eis videbitur expedire: dummodo à prædictis deſtiterint, & peculium, & alia ſupradicta reuelauerint & reſtituerint, vt præfertur. Teneantur inſuper Prælati, & Superiores præfati, in ſuis annalibus Capitulis monere generaliter annuatim omnes proprietarios, vt ab omnibus ſupradictis deſiſtant exceſſibus, & peculium, ſi quod habent, reuelent, & reſtituere non poſtponant.

§. 61. Conſpirationeſque.

Q*Vum ex conſpirationis, & coniurationis crimine, ſi fortè tranſeat impunitum, multa mala, & ſcandala poſſint exoriri. Statuimus quod conſpiratores, & coniuratores, ſi qui religionis eiuſdem de crimine huiuſmodi legitimè conuicti fuerint, vel confeſſi, præter alias pœnas talibus à iure, vel aliquo quouis modo inflictas, eo ipſo beneficijs, & adminiſtrationibus quibuslibet, quæ obtinuerint, ſint priuati. Si verò beneficiati non fuerint, eo ipſo reddantur inhabiles ad quæuis beneficia, ſeu adminiſtrationes Eccleſiaſtica quomodolibet obtinenda. Contra conſpiratores autem & coniuratores occultos, quorum notitia non habetur, per Superiorem, aut Viſitatores, etiam pœnæ aliæ, prout expedire videbitur, generaliter ſtatuantur. Si verò aliquis de prædictis ad cor reductus, illi vel illis, qui tanguntur ex eis, ipſas patefecerit tali tēpore, quod poſſint huiuſmodi factionibus obuiare, dignus abſolutione, & venia habeatur.*

§. 62. Electi, & fugitiui puniantur.

N*E canonici religionis præfatæ vagandi occaſionem habentes ſalutis propria detrimentum incurrant, ſtatuimus vt Præſidentes Prouincialibus Capitulis, necnon Abbates, Præpoſiti, Priores, & alij, ad quos id pertinuerit, fugitiuos, & eiectos de ordine ſuo, requirant ſolicitè annuatim, qui ſi in Eccleſijs, ſeu monaſterijs ſuis recipi poterunt, ſecundum ordinem regularem recipiantur, ſalua ordinis diſciplina. quod ſi diſciplinati incorrigibiles apparuerint, auctoritate noſtra prouideant Præſidentes, & alij prædicti, vt apud eaſdem Eccleſias, ſeu monaſteria, in locis competentibus à communi fratrum conſortia ſegregati ponantur ad agendum pœnitentiam; ibique vita neceſſaria miniſtrentur eiſdem. nec pateat alijs fratribus, aut cuiquam alteri acceſſus ad eos, niſi prius à Superiore petita licentia ſuper hoc, & obtenta. Si verò huiuſmodi fugitiuos, vel eiectos, inobedientes inuenerint, eos excommunicent, & ſandiu faciant ab Eccleſiarum prælatis excommunicatos pronunciari publicè, donec ad mandatum ipſorum humiliter reuertantur. Inſuper ſtatuimus, quòd prælati, & alij, ad quos pertinuerit in ipſa religione correctionem facere regulares, quotiens & quando pro grauioribus culpis debebunt pœnitentias iniungere, hoc faciant cum aliquorum proborum conſilio, & tractatu prahabito cum eiſdem.*

§. 63. Prædicta iuriſdictioni Ordinariorum non præiudicent.

P*Er præmiſſa verò iuriſdictioni Ordinariorum non intendimus derogare.*

§. 64. Iuſſio illa publicandi in Capitulis.

V*T autem ſtatuta huiuſmodi, quæ religionis eiuſdem ſalutem ſapiunt, & profectum, ad cunctorum profeſſorum eiuſdem ordinis notitiam deducantur, ac inuiolabiliter, & fideliter obſeruentur ab eis, auctoritate Apoſtolica præſentium tenore præcipimus, quod ſtatuta prædicta in primis Prouincialibus Capitulis eorundem, à principio vſque ad finem publicè legantur, & ſolemniter publicentur. eorumq; ſingulæ copiæ, ſingulis Eccleſijs, monaſterijs, atque locis religionis eiuſdem habentibus Capitula, Collegia, ſeu conuentus, per Præſidentes dictis Capitulis eorum, ſigillata ſingulis tradantur, & etiam aſſignentur. expenſis tamen Capitulorum, ſeu conuentuum, quibus huiuſmodi danda fuerint copia, conſcribenda. quodque in ſingulis Eccleſijs, monaſterijs, atque locis dicti ordinis, ſtatuta præfata bis in anno legantur, ſtatutis, & conſuetudinibus dicti ordinis, & priuilegijs quibuſcunque, ſi qua forſan huiuſmodi ſtatutis per nos editis obuiarent, omni quoad hoc deinceps robore carituris. Nulli ergo, &c. Si quis, &c.*

Dat. Auinione, Idibus Maij, Pontificatus noſtri anno quinto.

Caput quadrageſimumquartū.

De nonnullis Capitulis Prouincialibus pro executione prædictarum Conſtitutionum Benedicti XII. celebratis.

QVia fruſtra conduntur leges, niſi ſint, qui eas faciant executioni demandari, ob hanc cauſam parum viſum eſt ſanctiſſimo Pontifici Conſtitutiones huiuſmodi ſaluberrimas condidiſſe, niſi illas deſtinatis per ſingulas prouincias peculiaribus literarum Apoſtolicarum executoribus curaret quantocius executioni demandari: quod in nonnullis prouincijs effectum eſt ſtatim, congregatis Capitulis Prouincialibus, ac in eorum conuentibus prædictis conſtitutionibus promulgatis, & ſeruari mandatis. nam in prouincijs Taraconenſi, & Cæſarauguſtana, referente Ioanne Trullo lib. primo cap. vndecimo ad finem anno 1340. coactum eſt Capitulum Prouinciale in 1.

caſtro Regio ciuitatis Illerdenſis, in quo ipſæ Benedicti Duodecimi conſtitutiones fuerunt promulgatæ. Similiter in Prouincia Romana, & in cathedrali Eugubina tunc regulari anno 1344. die 4. Maij coactum eſt aliud Capitulum Prouinciale, in quo iuxta formam dictarum Conſtitutionum creati sũt Viſitatores Eccleſiarum, & monaſteriorum dictæ Prouinciæ Romanæ infraſcripti canonici, videlicet: *Prior ſancti Frigdiani Lucæ viſitare debeat, & teneatur omnes Eccleſias, monaſteria, & loca Conuentualia exiſtentia in Ciuitatibus, & Epiſcopatibus ciuitatis Caſtelli, Eugubij, Vrbis Veteris, Viterbij, & Romæ. Domnus Iacobus Prior cathedralis Eugubinæ ſanctorum Mariani, & Iacobi viſitare debeat, & teneatur omnes Eccleſias, monaſteria, & conuentualia loca Ciuitatum, & Epiſcopatuum Peruſij, Cluſij, & Florentiæ. Prior ſanctæ Mariæ Nouæ Romæ viſitare debeat, & teneatur omnes Eccleſias, monaſteria, & loca conuentualia Ciuitatum, & Epiſcopatuum Beneuenti, Neapolis, ac etiam in Regno Siciliæ, & in Apulia. Prior ſancti Andreæ de Moſciano Florentiæ viſitare debeat, & teneatur omnes Eccleſias, monaſteria, & loca conuentualia Ciuitatis & Diœceſis Lucenſis. Prior ſancti Ioannis de Vrbe Veteri viſitare debeat, & teneatur omnes Eccleſias, monaſteria, & loca conuentualia exiſtentia in Ciuitatibus, & Epiſcopatibus Firmano, & Aſculano:* Extant acta dicti Capituli Eugubij in Archiuio Eccleſiæ cathedralis. Bonifacius quoque Nonus anno milleſimo quadringenteſimo primo mandauit Abbati ſancti Petri in Cœlo aureo, necnon Prioribus ſancti Frigdiani Lucæ, & ſancti Auguſtini Piſarum congregare Capitulum Prouinciale iuxtà formam dictarum Conſtitutionum. Verùm ob dirum Schiſma, quod tunc temporis Eccleſiam exagitabat, cuius cauſa non pauca tum canonicorum, tum etiam monachorum cœnobia rapinis bonorum, incendijs, & alijs cladibus obnoxia corruerunt, arbitror dictum Capitulum minimè fuiſſe congregatum. nec dubium, quin alijs etiam in Prouincijs alia Capitula fuerint ea de cauſa congregata, quorum ad me notitia hactenus non venit. Cæterùm quod noſtra intereſt, vnum hic referam Capitulum Prouinciale in Ciuitate Papiæ aliàs Ticini celebratum anno Chriſti milleſimo trecenteſimo quadrageſimo, die vigeſima octaua Auguſti in feſto beatiſſimi Patris noſtri Auguſtini, cuius acta, quoniam in præcedentibus illorum ſæpius mentio eſt habita, ex lib. Conſtitutionum Benedicti Duodecimi, necnon eiuſdem Capituli Romæ edito ante annum, vt puto milleſimum quingenteſimũ per Magiſtrum Stephanum Guillereti de Lunariuilla Tullenſis diœceſis impreſſorem, ex integro accepta, hoc in loco imprimenda curaui.

Conſtitutiones factæ in Capitulo Prouinciali canonicorum regularium ordinis, ſeu Religionis ſancti Auguſtini in Piſan. Rauennat. Ianuen. & Mediolan. prouincijs, cum Epiſcopatibus Placentin. Ferrarien. & Ariminenſi ſub an. & indictione infraſcriptis. Celebrato in Abbatia ſancti Petri in Cœlo aureo Papiæ.

IN nomine Domini Amen. Venerabilis, & religioſus vir dominus Frater Philippus Abbas mo- II.
naſterij ſancti Petri in Cœlo aureo Papien. ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini, Commiſſarius à Sede Apoſtolica deputatus in hac forma. Benedictus Epiſcopus *ſeruus ſeruorum Dei dilectis filijs Abbati ſancti Petri in Cœlo aureo Papien. & Priori ſancti Georgij de Ferrarola, propè Ferrariam, per Priorem ſoliti gubernari monaſterij, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionẽ. Paternæ conſiderationis aciem ad ſalubrem ſtatum ordinis, ſeu religionis canonicorum regularium ordinis ſancti Auguſtini attentiùs dirigentes, pro ſalute, & proſperitate ipſorum, præhabita deliberatione matura, nonnulla ſtatuta edidimus, & ordinationes fecimus: quæ volumus, & mandamus in eodem ordine, ſeu religione perpetuis futuris temporibus obſeruari. Et quia in eiſdem ſtatutis, & ordinationibus inter alia duximus ſtatuendum, quod in ordine, ſeu religione præfata in ſingulis prouincijs per nos in ipſis ordinationibus nouiter ſtatutis, & etiam deſignatis fiat de quadriennio in quadriennium prouinciale Capitulum Abbatum, & Priorum monaſteriorum Abbates proprios non habentium, & etiam Priorum cathedralium* Eccleſiarum *ordinis, ſeu religionis ipſius; ſeu aliorum maiorum in ipſis Eccleſijs exiſtentium poſt Antiſtitem eorundem, apud vnum de veſtris monaſterijs eiuſdem ordinis ad hoc aptum, vel ſi hoc fieri non poſſet, apud alium locum ad hoc congruum, & ſecurũ, de quo monaſterio, ſeu loco, & de die primi Capituli huiuſmodi celebrandi, & alijs ad id opportunè facientibus, prouidere haberent, qui ſuper per Sedem Apoſtolicam forent deputati, prout in dictis ordinationibus plenius continetur. Vt hæc executioni debitè demandentur, vos de quorum circunſpectionis induſtria plenam in* Domino *fiduciam obtinemus, ad exequenda præmiſſa, & alia infraſcripta in Piſan. Ianuen. Mediolan. & Rauennaten. Prouincijs, cum Epiſcopatibus Placentin. Ferrarien. & Ariminen. quos quò ad celebrandum nunc, & in poſterum huiuſmodi Prouinciale Capitulum, pro vna volumus, & ſtatuimus reputari prouincia, tenore præſentium deputantes, diſcretioni veſtræ auctoritate apoſtolica committimus, & diſtrictius iniungimus, vt pro celebrando hac prima vice huiuſmodi Capitulo in dicta Prouincia, per nos vt præmittitur deſignata, aliquod monaſterium eiuſdem ordinis, ſeu religionis ad hoc aptum, ſi in ea valeat reperiri: alioquin locum alium ad hoc congruum, & ſecurum, & diem ad id etiam congruum, cum continuatione dierum ſequentium eligentes, Abbates, Priores, & alios prænominatos, ad huiuſmodi capitu-*

lum

lum conuocare curetis: diem, & locum prædictos eis per veſtras literas nihilominus intimantes, per quem in ipſo primo Capitulo miſſa ſolemniter celebrari, ſermoque conuenientibus ad dictum locum fieri debeat, prouidè ordinando, eodem Capitulo congregato, faciatis aliquas perſonas idoneas per ipſum Capitulum eligi, quæ dicto proximo Capitulo præſideant, eaque faciant, & adimpleant, quæ iuxta huiuſmodi noſtras ordinationes, vel alias per præſidentes huiuſmodi prouincialibus Capitulis facienda: ſtatuta quoque, & huiuſmodi ordinationes, quæ vobis, & dicto Capitulo ſub bulla noſtra tranſmittimus, in eodem Capitulo publicetis, ac legi, & auſcultari integraliter faciatis: omnes Abbates, Priores, & alios prædictos conuenientes ad Capitulum memoratum, necnon procuratores abſentium monendo, & ſi neceſſe fuerit, compellendo, vt ipſorum ſtatutorum, ſeu ordinationum copiam ſub authentica ſcriptura recipiant, illa ad Eccleſias, Monaſteria, ſeu loca ipſorum fideliter delaturi, quæ etiam in dictis Eccleſijs, Monaſterijs, atque locis legi faciant, & diligentiùs cuſtodiri, & etiam obſeruari. Volumus etiam, per dictum primum Capitulum prouideri de loco ad hoc commodo, & ſecuro eiuſdem prouinciæ, vbi liber ordinationum, ſeu ſtatutorum noſtrorum huiuſmodi bulla noſtra munitus perpetuis futuris temporibus debeat cuſtodiri. ſtatuta etiam in prouincialibus, ſeu communibus, Abbatum, & Priorum prædictorum dictarum Piſanen. Ianuen. Mediolanen. & Rauennaten. prouinciarum, ac Epiſcopatibus Placentinen. Ferrarien., & Ariminen. vel alicuius earum Capitulis olim facta portari per eos, qui illa habuerint, ad præfatum primum Capitulum, & ipſa per aliquos ab eodem Capitulo deputandos, examinari cum diligentia faciatis, & quæ in illis, quæ tamen noſtris prædictis ordinationibus non obuient, in ipſa veſtra prouincia obſeruari debeant, in ſequenti eiuſdem prouinciæ Capitulo ordinetur. deinde ad Eccleſias Cathedrales, Monaſteria, vel alia loca conuentualia eiuſdem ordinis, ſeu religionis infra eandem prouinciam exiſtentia coniunctim, vel diuiſim per diuiſas partes, prout ad inuicem conueneritis, perſonaliter accedentes, de ipſorum, necnon membrorum ſuorum facultatibus, ac quot Canonici eſſe conſueuerunt in eiſdem, quot etiam de dictis facultatibus, incumbentibus eis ſupportatis oneribus, commodè valeant ſuſtentari, diligenter inquirere, noſque de præmiſſis per diligentem, & fidelem relationem plenariè informare curetis: vt conſideratis facultatibus, & oneribus ſupradictis, certum cum eis canonicorum numerum ſtatuere valeamus. Inſuper, vt in exequendis præmiſſis vos non contingat expenſis proprijs prægrauari, pro ſingulis diebus, quibus poſt dictum Capitulum celebratum, in præmiſſæ executionis proſecutione, eundo, morando, & redeundo, cuilibet veſtrum exigendi quinquaginta Turonenſes argenti duntaxat ab Eccleſijs, Monaſterijs, alijſque locis prædictis conuentualibus, & membris eorum congrua per vos, vel veſtrum alterum de illis inter Eccleſias, Monaſteria, loca, ac membra prædicta, diſtributione facta: ita quod nihil aliud vltra quinquaginta turonos prædictos, vos, aut familiares veſtri ab Eccleſijs, Monaſterijs, locis, vel membris prædictis, vel à prælatis, ſeu quibuſuis perſonis ipſorum, petere, exigere, vel etiam à volentibus ſoluere, ſeu dare, recipere præſumatis. Alioquin pœnis contra Viſitatores in prouincialibus Capitulis deputandos, & familiares eorum, præter expenſas eis in victualibus miniſtrandas pecuniam, aut munera recipientes, in dictis conſtitutionibus, ac ordinationibus veſtris inflictis, vos, & dictos familiares veſtros volumus ſubiacere. Contradictores quoque in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum per cenſuram Eccleſiaſticam, & alia opportuna remedia compeſcendi, non obſtantibus aliquibuſcunque ſtatutis, & conſuetudinibus Cathedralium Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum locorum eiuſdem ordinis, ſeu religionis prouinciæ prædictæ contrarijs, iuramentis, confirmationibus Apoſtolicis, aut quibuſuis firmitatibus alijs roboratis, ſeu ſi Abbatibus, capitulis, aut Prioribus ſupradictis coniunctim, vel ſeparatim à præfata ſede indultum exiſtat, quod excommunicari, ſuſpendi, vel interdici non poſſint, per literas Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo, ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem: aut quibuſcunque conſtitutionibus, vel ſtatutis, priuilegijs, indulgentijs, vel literis Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus contrarijs, quorumcunque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta, earum effectus impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus habenda ſit in noſtris literis mentio ſpecialis, plenam, atq; liberam tenore præſentium concedimus poteſtatem. Quod ſi non ambo præmiſſis exequendis potueritis intereſſe, alter veſtrum ea nihilominus exequatur. Cæterum quia pro dictorum ſtatutorum, & ordinationum expeditione dilectos filios Raymundum Furnerij *de Bello vicino,* Guilelmum *Baſtardi de Celſis Nemaſen. & Pictauenſis* Diœceſis *Prioratuum Priores, ac Robertum de Mandigoto,* Præpoſitum *Eccleſiæ Vcicenſis dicti ordinis decretorum doctores in Romana curia proſecutores, per alias noſtras literas duximus deputandos, & eis, vel duobus ex ipſis inter alia exigendi, ab Abbatibus Capitulis, Prioribus, & alijs adminiſtratoribus eiuſdem ordinis, ſeu religionis, de quibus videretur eiſdem, pro præmiſſorum expeditione certas pecuniarum ſummas, & taxandi, ac diſtribuendi inter dictas prouincias, quantum videlicet quælibet prouincia per nos diſtincta de expenſis per eos in ſcripturis, aut aliàs præmiſſorum occaſione factis, ſoluere teneatur, liberam dedimus poteſtatem, volumus, & mandamus, quod vt tam vos, quàm Præſidentes primo prouinciali Capitulo, cæterique Abbates eiuſdem prouinciæ taxationem per eos in*

ipſa veſtra prouincia impoſitam ſoluere, & aliàs circa hoc eorum mandatis deuotè, & efficaciter parere curetis. Data Auinion. Kalend. Iulij Pontificatus noſtri anno quinto.

III. *VOlens huiuſmodi Apoſtolicum mandatum reuerenter exequi, vt tenetur, dicta Eccleſia ſancti Georgij de* Ferrarola *propè Ferrariam Priore vacante, prout idem Dominus Abbas percepit fide digna relatione multorum, omnes, & ſingulos Abbates, Priores, præpoſitos, aliosque prælatos, ſuperiores prælatos eiuſdem ordinis non habentes, Eccleſiarum, Monaſteriorum, aliorumque locorum conuentualium in prædictis Piſanen. Iannen. Mediolanen. &* Rauennaten. *prouincijs, cum Epiſcopatibus Placentinen. Ferrarien. & Ariminen. exiſtentium per ſuas patentes literas, & nuncios ſpeciales, in quibus dictarum literarum Apoſtolicarum, & prædictorum proſecutorum erant totaliter inſerti tenores, conuocauit, monuit, & citauit, vt in die feſti ſancti Auguſtini doctoris proximè tunc venturi, quod celebrari debeat die vigeſimo octauo menſis Augusti, in Ciuitate Papienſi in dicto Monaſterio ſancti Petri in cœlo Aureo, in quo corpus eiuſdem doctoris eximij reſidet tumulatum, & quod idem* Dominus Abbas *ad dictum Capitulum celebrandum locum aptum, & ſecurum elegerat: & in quo ſermonem fieri, & Miſſam, vt debebat, ordinauerat celebrari perſonaliter, niſi forent legitimo impedimento detenti, Alioquin per aliquem Canonicum eorum Eccleſiæ, Monaſterij, atque loci, ſi hoc commodè fieri poterat; vel hoc commodè fieri non valente, per aliam perſonam idoneam cum ſufficienti mandato, cauſam impedimenti huiuſmodi continente, & etiam poteſtatem iurandi in animam conſtituentis eandem cauſam huiuſmodi veram eſſe, ad dictum Capitulum comparere, vel mittere procurent. Præfati verò dicti Abbates, Præpoſiti, Priores, alijque Prælati dictarum* Eccleſiarum, *Monaſteriorum, & locorum, qui perſonaliter aderant, & procuratores abſentium, qui ad ipſum Capitulum venire non potuerunt, legitimè impediti, die, & loco ſuprascriptis congregati pro huiuſmodi capitulo celebrando, adhibitis notario, & teſtibus infraſcriptis ad ipſum capitulum celebrandum, & ad omnia alia infraſcripta per ordinem, qui ſequitur, proceſſerunt. Primo namque præfato die feſto ſancti Auguſtini in Eccleſia dicti Monaſterij ſancti Petri dictus Dominus Abbas, & Commiſſarius Miſſam ſolemniter celebrauit, deinde ipſis Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, & Procuratoribus, cæteriſque alijs memoratis ad alium locum in dicto Monaſterio ſe trahentibus, electum ad ipſum capitulum celebrandum, venerabilis Pater Dominus Præpoſitus Monaſterij ſancti Saluatoris Brixien. ſermonem fecit omnibus congregatis ibidem: quo finito præfatus* Dominus Abbas, *Commiſſarius, & totum Capitulum vnanimiter, & concorditer ordinauerunt; quod infraſcripti videlicet dictus* D. *Abbas Monaſterij* S. *Petri in cœlo aureo Papien. Prior Domus Dei Placentin. Præpoſitus Monaſterij ſanctorum* Fauſtini, *& Iouitæ ad ſanguinem Brixien., Præpoſitus Monaſterij ſancti Gratiani Vercellen. Præpoſitus Monaſterij ſancti Petri ad Vlmum Mediolan. Archipresbyter de Carpo, Præpoſitus Monaſterij ſanctæ Mariæ Nouarien. Præpoſitus Monaſterij ad Vincula Piſan. Prior Monaſterij ſancti Georgij Bononien. Prior Monaſterij Apoſtolorum* Bononien. *& Præpoſitus Monaſterij ſanctæ Agathæ Cremonen. prædicto primo prouinciali Capitulo præſiderent, & eos præſidentes, & pro præſidentibus elegerunt, & aſſumpſerunt, iuxta tenorem dictarum literarum Apoſtolicarum, eidem* Domino *Abbati directarum.* Qui *Præſidentes, vt prædicitur, electi, onus eis impoſitum ob reuerentiam Sedis Apoſtolicæ, & dictæ religionis ſtatum proſperum, & ſalubrem humiliter acceptantes, monuerunt prædictos omnes, & ſingulos ibi præſentes, quòd hora nona eiuſdem diei in dicto loco ad Capitulum conuenire debeant. Hora verò nona prædicta ipſis ibidem ad Capitulum congregatis, præfatus Dominus Abbas legi fecit, & publicari literas Apoſtolicas ſupradictas, commiſſionem ſibi factam vt præmittitur, continentes.*

DEinde ijdem Dominus Abbas, *& præſidentes prædicti legi, & publicari fecerunt literas proſecutorum prædictorum, quorum tenor ſequitur, & eſt talis. Reuerendis in Chriſto Patribus vniuerſis* Dominis *Abbatibus, Prioribus,* Decanis, *Præpoſitis, alijſque perſonis* Ordinis, *ſeu Religionis* Canonicorum *Regularium in proximo ipſo prouinciali Capitulo in Piſan. Iannen. Mediolanen. &* Rauennaten. *prouincijs, cum* Epiſcopatibus *Placentin. Ferrarien. & Ariminen. ſecundum conſtitutiones Apoſtolicas, quo ad hæc vna prouincia deſignata celebrando congregatis; Raymundus* Furnerij *de* Bello *vicino, ac Gulielmus* Boſtardi *Beatæ Mariæ de Celſis Nematiſen. & Pictauien.* Diœceſum, *Prioratuum Priores, eiuſdem* Ordinis, *decretorum doctores; ſalutem cum votiuis proſperis, & ſalubribus incrementis. Beatiſſimus in Chriſto Pater, &* Dominus *noſter,* Dominus *Benedictus diuina prouidentia Papa* Duodecimus *ſuper expeditione ſtatutorum, & ordinationum, quæ in Ordine canonicorum regularium ſalubriter edidit, cuius egregius* Eccleſiæ *Doctor glorioſiſſ. Auguſtinus ſpecialis, & præcipuus extitit inſtitutor: vos duos, vnà cum venerabili, & religioſo viro* D. *Roberto de Mandagoto Præpoſito* Eccleſiæ *Veicen. addita clauſula, vos, vel duo veſtrum, &c. proſecutores in* Romana *curia per ſuas literas deputauit. Et nobis inter alia pro prædictorum, & diuerſarum ſcripturarum propterea conficiendarum expeditione vtili, & celeri, ac præmiſſorũ miſſione ad diuerſas prouincias expenſis per vos faciendis, ab Abbatibus, Capitulis, Præpoſitis, Archidiaconis, Prioribus, & alijs in dignitatibus, perſonatibus, officijs, ac adminiſtrationibus eorundem* Ordinis, *ſeu religionis conſtitutis, exemptis, & non exemptis, de quibus nobis magis videretur expedire, certam ſummam pecuniæ exigendi, taxandi quoque, & diſtribuendi, quantum Abbates, Capitula, Priores, Præpoſiti, Archidiaconi, & cæteri in dignitatibus, adminiſtrationibus, & officijs eorundem religionis, ſeu ordinis conſtituti, ſoluere teneantur, ad finem, quod de præfata ſum-*

IV.

ma

ta pecunia recepta, & congregata de dictis prouinciis, præfatis Abbatibus, Capitulis, Prioribus, Præpoſitis, Archidiaconis, & cæteris, qui nobis prædictam ſummam primitus tranſmiſerint, plenaria ſatisfactio, ſeu reſtitutio impendatur; & inſuper ad præmiſſa omnia, & ſingula, omnes, & ſingulos præfatos Abbates, præpoſitos, & alios in ſupradictis dignitatibus, adminiſtrationibus, & officiis conſtitutos per cenſurã Eccleſiaſticam cõpellendi dedit plenam, & liberam poteſtatem, prout hæc in dictis literis Apoſtolicis, & aliis, quæ publicatoribus dictarum ordinationum in veſtra deputatis prouincia diriguntur, plenius continetur. Vobis igitur tenore præſentium intimamus, quod matura ſuper hoc deliberatione præhabita, certis ex cauſis veſtram prouinciam totam, pro expenſis factis per vos occaſione præmiſſorum, vt Abbatibus, & cæteris, quibus prædictam ſummam pro celeri expeditione præcepimus, ſatisfactio, & reſtitutio impendatur, autoritate Apoſtolica nobis in hac parte commiſſa taxamus in centum florenis auri boni, & legitimi ponderis de Florentia, vel valorem verùm, quia iuxta literarum Apoſtolicarum nobis directarum ſeriem, & tenorem taxatio huiuſmodi per præſidentes ipſi primo veſtro Capitulo prouinciali per ipſum capitulum eligendos inter ſingulos Abbates, Capitula, Priores, & adminiſtratores alios, Abbates, vel Superiores alios non habentes eiuſdem religionis, veſtræ prouinciæ debet proportionaliter diſtribui, ſecundum ipſorum, & membrorum ſuorum ſuppetentiam facultatum, autoritate Apoſtolica, nobis in hac parte commiſſa, requirimus, & tenore præſentium monemus, primò, ſecundò, & tertiò: & vna monitione peremptoria pro omnibus, illos ex vobis, qui in eodem primo capitulo præſidebunt, vt taxationem veſtram prædictam inter Abbates, Capitula, Priores, & alios adminiſtratores ipſius religionis veſtræ prouinciæ, Abbates, vel alios ſuperiores dicti ordinis proprios non habentes, iuxta ſingulorum, & membrorum ſuorum facultates, antequam ab ipſo diſcedant capitulo, æqualiter, & rationabiliter diſtribuant, omni gratia, & inordinato fauore relectis; & vos etiam omnes, & ſingulos, vt partem vos, & loca veſtra iuxta diſtributionem dictorum præſidentium contingentem, in ipſo primo prouinciali capitulo, vel infra triginta dies poſt ipſum capitulum immediatè ſequentes ipſis præſidentibus exſoluatis. Et eoſdem inſuper præſidentes, vt totam dictam veſtram taxationem infra alios triginta dies, dictos primos triginta dies immediatè ſequentes, mittant tam pro ſe, quàm pro aliis ad Romanam curiam .... ibidem, vel mandato veſtro tunc tradendam, & realiter aſſignandam. Quod ſi fortè mandatis noſtris, immò veriùs Apoſtolicis non parueritis cum effectu, vobis autoritate prædicta ingreſſum Eccleſiæ omnibus, & ſingulis, qui ſupra, his ſcriptis interdicimus: ſi verò prædictum interdictum per ſex dies ſuſtinueritis, in his ſcriptis vos ſuſpendimus à diuinis. Et ſi fortè, quod abſit, prædictas interdicti, & ſuſpenſionis ſententias per alios ſex dies præfatos ſex dies immediatè ſequentes animo ſuſtinueritis indurato, in omnes, & ſingulos ex vobis, qui vt præmittitur, contumaces, & rebelles fueritis in præmiſſis, canonica monitione præmiſſa ex nunc, vt ex tunc, in his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus. Poſtremò ſinguli Abbates, Capitula, Priores, & alii, Superiores in eadem religione non habentes ſecundum dictarum literarum tenorem de ſummis prædictis partem ipſos, & eorum loca, ſeu membra iuxta diſtributionem dictorum præſidentium contingentem, inter ſe, & ſubditos, ſeu membra ſua proportionaliter diuidant, ſecundum quod ipſorum ſuppetent facultates. vos tamen omnes, & ſingulos requirimus, & monemus, quatenus præmiſſorum occaſione à ſubditis veſtris vltra partem eis veraciter, & rationabiliter contingentem: ſaluis tamen expenſis pro dictis ſummis congregandis, & ad vos mittendis, exigere nullatenus præſumatis. quod ſi fortè, quod abſit, aliqui contrarium fecerint, hortamur ſuper hoc reſtitutionem plenariam fieri, & tã per præſidentes prædictos, quàm ipſarum ordinationũ publicatores, ſeu viſitatores alios ſalubre remedium adhiberi. In quorum omnium teſtimonium præſentes literas, ſeu publicum inſtrumentum per Ioannem Lauelli clericum Pictauien. diœceſ. notarium publicum inſtrumentum ſcribi, & publicari mandauimus, & ſigillorum noſtrorum appenſionibus roborari. Datum, & actum Auenion. in domo habitationis dicti Domini Prioris de Celſit in libraria Reuerendiſſimi in Chriſto Patris, ac Domini, Domini Ioann. Dei gratia Epiſcopi Pen. Sanctæ Roman. Eccleſiæ Vicecancellarii, ſub anno Domini milleſimo tricenteſimo trigeſimo nono, die vigeſimo quarto Menſis Iulii, Indictione ſeptima, Pontificatus Sanctiſſ. in Chriſto Patris, ac Domini, Domini Benedicti diuina prouidentia Papæ Duodecimi anno quinto. præſentibus diſcretis viris Domino Ioanne Morſani Presbytero, & Michaële Bellani Clerico, & Bernardo Alary Clerico Manueten. Pictauien. & Leoaen. Diœceſium teſtibus ad præmiſſa vocatis, & rogatis.

Die verò ſequenti de mane præfatus Dominus Ab- V.
bas Commiſſarius librum conſtitutionum ei ex parte prædicti ſanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini Domini Benedicti Papæ Duodecimi, & ſub eius Bulla miſſum prædictis Abbatibus, Prioribus, præpoſitis, aliiſque prædictis, & abſentium procuratoribus, ibidem in dicto Monaſterio congregatis, & qui totum capitulum faciebant, & ipſi capitulo præſentauit. Et qui liber ſic incipit: Benedictus Epiſcopus ſeruus. Et ſic finit. Datum Auenion. Idus Maii Pontificatus noſtri anno quinto: & ipſum librum à principio vſque ad finem ipſis in capitulo audientibus, & auſcultantibus publicauit, & legi fecit clarè, eadem die, & die alia immediatè ſequenti citò, & diſtinctè. Cæterùm præſidentes prædicti iuxta à prædicto D. ſummo Pontifice traditam eis formam ordinauerunt, elegerunt, & prouiderunt de conſenſu totius capituli ſupradicti, quod primum futurum prouinciale capitulum Abbatum, Priorum, Præpoſitorum, aliorumque Prælatorum prædictorum dictarum

Eccleſiarum, Monaſteriorum, aliornmque locorum conaentualium dicti ordinis, ſeu religioais dictarum prouinciarum, & Epiſcopatuum prædictoram, quæ pra vna tamen quo ad hæc debent prouincia reputari, debeat celebrari Anao Domini curſura. Milleſimo trigenteſimo quadrageſimo tertio, indictione vndecima, die prima menſis May in monaſteria ſancti Raymundi Placentin. & eidem capitulo tunc celebrãdo præſidebunt, & præſidentet eligerunt venerabiles viros Dominos Abbates monaſtery ſancti Petri in cœlo aarea Papien. Abbatem monaſtery ſancti Andreæ Vercellen. Præpoſitum moaaſtery ſancti Petri in Oliaeto Brixien. Priorem moaaſtery Campi mortui Mediolaa. Priorem monaſterÿ ſancti Michaëlis de Buſcho Bononien. Præpoſitum monaſterÿ ſancti Raymundi Placentin. Priorem monaſtery ſanctæ Catharinæ de Suburbÿs Mutinæ, Priorem ſancti Iulÿ de Dolzaga Nouarien. Abbatem. monaſtery Regien. Priorem monaſterÿ ſancti Auguſtini dicti Nicoxiæ Piſan. & Præpoſitum ſancti Ioannis de foris Brixien. ad præſidendum, ordinandum, & diſſinieadum, quicquid ordinari, & diffiniri oportebit, & debebit ſecundam prædictas conſtitutiones, & cananicas ſanctiones, in futuro capitulo memorato. Prouidentes, & eligentes etiam, quod in eodem futura capitula per venerabilem virum, D. Archipresbyterum de Carpo ſermo fieri, & per venerabilem viram D. Abbatem monaſterÿ ſancti Andreæ Vercellen. Miſſa debeat celebrari.

VI. SAnè vt mandatum Apoſtolicum adimpleatur, & agatur, quod cedere poſſit, in prædictarum Eccleſiarum, monaſteriorum, & locoram commodum, & ſalutem animarum degentiam in eiſdem, prædicti Præſidentes, & capitulum concorditer prouiderunt, ordinauerunt, & elegerunt viſitatorrs, qui viſitare debeant, & teaeantur ſemel vſqae ad aliud proximum futurum capitulum, prout inferiùs continetur, videlicet D. Archipresbyter monaſtery Montis Belli diœceſ. Bononiea. viſitare debeat, & teneatur omnia monaſteria, Eccleſias, atque loca conueatualia Ordinis ſupradicti, exiſtentia in ciaitatibus, & diœceſ. Bonoaien. Ferrarien. Mutinen. Ariminen. & in tota Romandiola. D. Præpoſitas moaaſtery ſaacti Raymundi Placentia. debeat, & teneatar viſitare omaia moaaſteria, Eccleſias, & loca conuentualia dicti ordinis in ciuitatibus, & diœceſ. Placentin. Cremonen. Parmen. Reginen. & Archipresbyteratam Carpi. Domin. Abbas monaſterÿ ſancti Andreæ Vercellen. viſitare debeat, & teneatur omnia monaſteria, Eccleſias, & loca conuentualia, exiſtentia in ciuitate, & diœceſ Papien. Nouarien. Vercellen. Hipporegien. & Tauria. D. Præpoſitus monaſterÿ ſancti Ioannis de foris Brixia viſitare debeat, & teneatur omaia monaſteria, Eccleſias, & loca exiſtentia in ciuitate, & diœceſ. Brixien. & Lauden. D. Præpoſitus monaſterÿ ſancti Petri de Ferraria Alben, diœceſ. teneatur, & debeat viſitare omnia moaaſteria, Eccleſias, & loca coauentualia dicti ordinis exiſtentia in ciuitate, & diœceſ. Alben. Aſten. Sauonen. Secuſien, & in tota prouincia Iauuen. D. Prior monaſterÿ S. Auguſtini dicti Nicoſiæ, teneatur, & debeat viſitare omnia monaſteria, Eccleſiat, atque loca coauentualia dicti ordinit, exiſtentia in tota prouincia Piſan. & D. Abbat monaſterÿ ſancti Petri in cœlo aareo Papien. teneatur, & debeat viſitare omnia monaſteria, Eccleſias, & loca conuentualia exiſtentia in ciuitate Mediolanen. & omnia, & ſingula monaſteria, atque loca, quibus præſunt Viſitatores ſuperius nominati. Statuentes, & ordiaantes, quòd Abbates, Priores, Capitala, cæterique adminiſtratores dictarum Eccleſiarum, monaſterioram, & locorum, ad quæ præfati viſitatores acceſſeriat, huiuſmodi viſitationis officium impenſari, eiſdem viſitatoribas, & familiaribus eorum expenſas in victualibus facere teneantar, honorificè, & decenter. Et dictis expenſis in victualibus dicti viſitatoret contenti exiſtant. Et ne impedimento aliquo obſiſtente, dicta monaſteria, Eccleſiæ, & loca remaneant noa viſitata, ſtatuerunt, & ordinauerunt, quòd ſi aliquis ex viſitatoribus antedictis adeò eſſet legitimo impedimento deteatus, quòd noa poſſet in aliquo dictorum moaaſteriorum, atq; locorum ſibi commiſſam officium exercere, quod ille ſic legitimè impeditus poſſit committere vices ſuas ad viſitationem huiuſmodi faciendam, dummoda committat vices alicui prælato dicti ordinis prouinciæ ſupraſcriptæ.

ET licèt per euadem Summum Pontificem ſuper honeſtate, & forma veſtimentorum prouiſum exſtiterit, tamea ad omnem dubitationem tollendam ſtatuerunt, & ordinauerunt, quòd quilibet prælatus, & canonicus regularis prouinciæ ſupraſcriptæ in monaſterÿs, & extra monaſteria vtatur ſuperpelliceo, ſecundum formam, quæ in conſtitutione nuper edita per eundem ſummum Poatificem continetur, quæ incipit, Dignam fore. Cappis, & rodondellis vtantur bruni, aigri, albi, et quaſi aigri coloris: et qui alio colore eſſent induti, vt dictos alias colores dimittant, et accipiant, quem maluerint ex prædictis. Item ſtatuerunt, et ordinauerunt, quòd nullus canonicus tenere debeat equũ, vel famulum. Porrò vt cunctis caaonicis dicti ordinis proainciæ prædictæ vagandi materia præcludatur, ſtatueruat, et ordinauerunt, quod nullus canonicus monaſteriorum, et locorum prædictorum exeat ſepta ipſorum monaſteriorum, atque locoram, in quibus reſidere teaetur, abſque licentia ſui proprÿ prælati: Et quòd tempore huiuſmodi licentiæ obtinendæ cauſam ſui exitus verè, et clarè exprimat, et ad quem locum iturus eſt. Et ſi cogente neceſſitate, vel ſuadente honeſtate ad alium locum ipſum ire contigerit, quod quam citius reuerſus fuerit ad ſuum monaſterium, locum prædictum: & cauſam ſui itineris ſuo prælato exprimere teneatur. Quanquam prouiſum ſit per conſtitutiones prædictas, quod oſtia Eccleſiarum, vbi Eccleſiæ ſunt in dormitorÿs, à parte anteriori debeant aperiri, tamen ne ſuper apertura huiuſmodi valeat in poſterum quæſtio ſuboriri, ſtatuerunt, & ordinauerunt, quod oſtia cellarum prædictarum per totum debeant feneſtrari, ſicut & prout prælatus eiuſdem monaſtery, atque loci videbit conuenire. VII.

Item ſtatuerunt, & ordinauerunt, quod nullus caue-

canonicus, vel conuerſus, ſiue dedicatus aliquam negotiationem, vel mercationem, vel aliquem alium contractum, obligationem, mutuum, ſeu ſocida, vel locationes facere præſumat abſque ſui prælati licentia ſpeciali. Et ſi quis contrafecerit, puniatur arbitrio ſui prælati: pœnas alias ſtatutas à iure communi, & conſtitutionibus antedictis nihilominus incurſurus.

Statuerunt etiam, & ordinauerunt, quod nullus ſubditus conſpirationem aliquam faciat contra ſuum prælatum, quam ſi fecerit, & eam non reuelauerit infra triduum dicto ſuo prælato, quod triduo elapſo ſit excommunicationis vinculo innodatus. Vt in ſingulis monaſterijs, atque locis prædictis, vigeat obſeruantia regularis, ſtatuerunt, & ordinauerunt, quod nullus prælatus monaſterij, Eccleſiarum, & locorum prædictorum teneatur recipere in canonicum, vel pro canonico habere aliquem, qui portauerit habitum in monaſterio, ac loco, & profeſſionem non fecerit tacitam, vel expreſſam: licet receptus fuerit in dicto monaſterio, vel ei, ſeu alijs de ipſo recipiendo prouiſum: conſtitutione de electis, & fugitiuis ſe non extendente ad tales, ſed ſolummodo ad illos, qui habitum portauerint, & profeſſionem tacitam, vel expreſſam fecerint.

Item ſtatuerunt, & ordinauerunt, quod nullus ludat ad aliquem ludum taxillorum, vel ex propoſito ſuam exhibeat præſentiam corporalem: & ſi quis contrafecerit, incurrat excommunicationis ſententiam, ipſo facto, per ſuperiorem ſuum, ſiue per aliquem præſidentium abſoluendus. Vanitatis, & ſcandali materiam cupientes pro viribus amputare ſtatuerunt, & ordinauerunt, quod nullus cantet cantilenas laicales cum laicis, vel coram laicis extraneis. Et ſi quis contrafecerit, debeat ieiunare in ſequenti die in pane, & aqua. Et à prima vice in antea; quo commiſerit antedicta, ſit excommunicationis vinculo innodatus, à quo poſſit abſolui ſubditus à ſuo prælato, & prælatus à quo maluerit ſacerdote, iniuncta ſibi pro modo culpæ pœnitentia ſalutari. Vt monaſteria, & loca iam dicta debitis officijs non fraudentur, ſtatuerunt, & ordinauerunt, quòd non ſurgentes ad matutinum legitimo impedimento ceſſante, illa die abſtineant ſe à vino.

Item ſtatuerunt, & ordinauerunt, quòd ſingulis diebus ſinguli teneantur in veſperis, & matutino facere commemorationem de Beato Auguſtino, præter in feſtis duplicibus, & principalibus. Et ne erga prædictũ Dominum Papam impenſi beneficij de præſenti ingrati exiſtere videantur, ſtatuerunt, & ordinauerunt, quòd quilibet ſacerdos ordinis, & prouinciæ ſuprascripta teneatur dicere vnam miſſam ſingulis annis pro Domino ſuo Papa prædicto ipſo viuente: & ipſo decedente, quod Deus auertat, vltra communes à iure communi exequias, in qualibet Eccleſia conuentuali debeat anniuerſarium celebrari: & quilibet ſacerdos debeat pro ipſius anima vnam miſſam celebrare. Quoniam ex mandato Apoſtolico tenetur capitulum memoratum prouidere de loco, accommodo, & ſecuro, vbi liber bullatus bulla Papali conſtitutionum, & ordinationum ſuarum debeat perpetuis futuris temporibus cuſtodiri, mandato prædicto parere volentes, prouiderunt, ſtatuerunt, & ordinauerunt præſidentes, & totum capitulum antedictum, quòd dictus liber bullatus conſtitutionum, & ordinationum prædictarum in Monaſterio Sancti Petri in cœlo aureo Papien. vbi corpus egregij Doctoris ſancti Auguſtini reſidere noſcitur tumulatum, reponatur, & ibidem debeat perpetuis futuris temporibus cuſtodiri. Cum aliquarum conſtitutionum præſentium tranſgreſſores incurſuri ſint excommunicationis ſententiam ipſo facto, volentes dicti præſidentes eorum animarum periculis præcauere, ſtatuerunt, & ordinauerunt, quòd quilibet præſidentium eorundem inſolidum plenam habeant poteſtatem tranſgreſſores ipſorum à ſententia excommunicationis huiuſmodi abſoluendi, & ſuper irregularitate, ſi quam forſan incurrerunt, diſpenſandi, iniuncta ei pro modo culpæ pœnitentia ſalutari. Denique volentes, vt dictarum conſtitutionum, & ordinationum memoria perpetuis futuris temporibus habeatur, & adimpleantur; quæ in conſtitutionibus huiuſmodi continentur, ſtatuerunt, & ordinauerunt, quod quilibet prælatus teneatur infra annum, ex nunc computandum, habere conſtitutiones Papales, & præſentes factas in capitulo ſupradicto in forma autentica, & ſub ſigillo Domini Abbatis monaſterij Sancti Petri in cœlo aureo Papien. ſub pœna ſuſpenſionis promulganda ad arbitrium ipſius Domini Abbatis.

Quæquidem ſtatuta, conſtitutiones, & ordinationes, & omnia ſingula ſuprascripta, acta, ordinata, ſtatuta, & completa fuerunt per prædictos præſidentes, & per totum capitulum ſupradictum. Et de eorum mandato lecta, & publicata fuerunt per Auguſtinum Paniciarium notarium infraſcriptum, & dictorum præſidentium, & capituli ſcribam. Anno à Natiuitate Domini Milleſimo Trigenteſimo Quadrageſimo, Indictione Octaua, die vltima Menſis Auguſti, in dicto monaſterio ſancti Petri in cœlo aureo Papien. præſentibus Petro Sclaſenato Canonico ſanctæ Mariæ in Pertica Papien. Auguſtino Sclaſenato Canonico ſanctæ Mariæ Canonicæ Perroni Papien. Fratre Apolonio, & Fratre Georgio canonicis dicti monaſterij, & Domino Franciſco de Varano Clerico Parmen. Vicario Domini Epiſcopi Papien. teſtibus ad prædicta vocatis, & rogatis.

Caput quadrageſimum quintum.

De varijs Congregationibus Canonicorum Regularium; ac in primis de Congregatione Lateranenſi S. Frigdiani.

I. PRæter Generales reformationes, alias complures, priuatas tamen nonnulli viri ſācti zelo diuini cultus, & ſanctæ religionis ſuccenſi, varijs in locis, ac temporibus moliti ſunt, iuxta quas reformationes, variæ in Eccleſia Dei Canonicorum Congregationes ſubſtiterunt, quibus illa tanquam Regina ſummi Principis Sponſa varietate circumamicta multipliciter fuit decorata. Hæ fuerunt ex Italicis noſtra Lateranenſis per Gelaſium Auguſtini diſcipulum ſub Leone Primo fundata, & per Alexandrum reparata, ac demum per Eugenium Quartum ex Canonicis Frigdionarijs inſtaurata. Secunda Lucenſis ſancti Frigdiani. Tertia Mortarienſis ſanctæ Crucis in Longobardis. Quarta Portuenſis in littore Adriatico apud Rauennam. Quinta ſanctæ Mariæ ad Rhenum propè Bononiam. Sexta ſanctæ Marię de Creſcentiaco apud Mediolanum. Septima ſancti Marci apud Mantuam, quanquam illa non tam diſtincta congregatio in ordine canonicorum regularium Diui Auguſtini, quàm nouus ordo canonicorum diſtinctus ab ordine Diui Auguſtini poſſit nuncupari. Octaua ſancti Saluatoris Bononienſis. Nona ſācti Spiritus Venetiarum. Decima ſancti Petri de Monte Corbulo in Hetruria. Ex Gallicanis verò prima ſancti Rufi propè Valentiam in Delphinatu. Secunda ſancti Victoris apud Pariſium. Tertia ſancti Laurentij de Vltio in Delphinatu. Ex Hiſpanicis ſanctæ Crucis Colimbricenſis. Ex Belgicis prima ſancti Nicolai de Aroaſia. Secunda ſanctæ Mariæ Vallis viridis. Tertia Vuindeſimenſis. Quarta Nuſſienſis in Diœceſi Colonienſi. Ex Germanicis Omnium Sanctorum Ciuitatis Olomutienſis, ac tandem ex Orientalibus ſancti Sepulchri Ieroſolimitana. De quibus congregationibus, excepta tamen noſtra Lateranenſi, de qua libro ſequenti ſpecialiter agendum erit, vt conſequenter eodem ordine aliquid dicamus, ea quæ, vel ex antiquis Chronicis dictarum Congregationum, vel ex illarum Archiuis, vel aliàs ex autoribus fide dignis aucupari potuimus, fideliter reddemus: vnum ante omnia præmittentes, hoc nomen, Congregatio, duobus modis poſſe vſurpari. vno modo iuxta latam ſignificationem, ſecundum quam omnis hominum cœtus in vna domo, & ſub vno capite degentium Congregatio vocari poteſt, iuxta quam acceptionem frequens eſt nomen Congregationis, ac illius vſus in vetuſtioribus decretis Summorum Pontificum, & ſacrorum Conciliorum: altero verò modo magis ſtrictè, prout ſignificat collectionem multorum collegiorum perſonarum regularium in vnum cœtum, & ſub vno capite eiſdem inſtitutis, ac legibus viuentium. Iuxta quam acceptionem nomine Congregationis in præſentiarum vtemur: nam iuxta priorem acceptionem idem eſſet, ſingularum congregationum origines inquirere, ac ſingulorum monaſteriorum origines, & fundationes peruestigare.

IGitur de prædictis congregationibus aliquid dicturi, à congregatione Lucenſi ſancti Frigdiani nuncupata, quippe quæ cæteris omnibus, excepta Lateranenſi, tum vetuſtate, tum etiam dignitate præſtiterit, initium deſumemus. Huius itaquè congregationis ſi primam originem, & fundationem inquiramus, dubium non eſt, in ſanctum Frigdianum Lucanæ Ciuitatis Epiſcopum eam referri oportere. Hic enim ſanctiſſimus Præſul ex Canonico regulari Eccleſiæ Lateranenſis prædictæ ciuitatis Epiſcopus à Pelagio I. circa annum à Saluatoris noſtri Natiuitate 596. deſtinatus, Eccleſiam in honorem trium Leuitarum Stephani, Laurentij, & Vincentij fundauit, ac in ea congregationem canonicam ſub Diui Auguſtini regula conſtituit in qua vſque ad extremum diem vixit, in eadem Eccleſia tumulatus, quæ poſtea eidem ſancto Frigdiano fuit nuncupata, in qua ipſa canonica inſtitutio ſemel inchoata, per tot annorum viciſſitudines, & temporum anguſtias continuata ſucceſſione vſque in hodiernum diem Deo, & Beato Frigdiano protegentibus perſeuerat. Verùm quo tempore canonici Frigdiani cœperint ad alias Eccleſias regendas vocari, & in congregationem multorum collegiorum coaleſcere, videtur id ſub Alexandro II. circa annum 1060. primitus contigiſſe. Nam cum dictus Pontifex ex Lucenſi Epiſcopo ad Pontificalem dignitatem eſſet ſubleuatus, canonicos ſancti Frigdiani, quorum ſanctiſſima conuerſatione plurimum fuerat oblectatus, cum omnibus bonis dictæ Eccleſiæ ſancti Frigdiani ſub protectione, ac defenſione immediata Sedis Apoſtolicæ ſuſcepit per ſuum priuilegium illis factum ſub 3. Idus Octobris anni 1068. quod incipit: *Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Canonicis Eccleſiæ S. Frigdiani, eorumq. ſucceſſoribus in perpetuum. Quoties à noſtris filijs illa poſtuntur, quæ ab æquitatis ratione non diſcrepant, &c.* Et infra ita ſubiungit: *Quapropter ego Alexander Sanctæ, & vniuerſalis Romanæ Eccleſiæ Pontifex, & Eccleſiæ ſanctæ Lucenſis Epiſcopus inclinati precibus veſtris, & ſperantes meritis, & interceſſionibus B. Frigdiani apud tremendum iudicem adiuuari ſuſcipimus, ſub defenſione Apoſtolicæ Sedis, quidquid in maritima eidē ſāctiſſimi Frigdiani Eccleſiæ pertinere videtur, videlicet in rino &c. vt ab hac hora in antea cōſiſtāt, & permaneāt ſupradictæ res in poteſtate veſtra presbyteri, & diaconi, et ſubdiaconi, ſiue etiā clerici, qui in præfata Eccleſia modo ordinati eſtis,*

veſtro-

noſtrorumq; ſucceſſorum, qui ibi in antea ordinati fuerint, & officium Dei ibi fecerint. Et licet in dicto priuilegio Regularis illorum inſtitutionis, & obſeruantiæ non meminerit, meminit tamen illius ſucceſſor Paſchalis Secundus in altero priuilegio, quod incipit. *Paſchalis Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Dilectis in Chriſto filijs Rothoni Præpoſito, & eius fratribus in Eccleſia Beati Frigdiani regularem vitam profeſſis, eiusq; ſucceſſoribus in eadem Religione permanſuris in perpetuum. Deſiderium, quod ad Religioſorum propoſitum &c. Datum Lucæ per manum Ioannis S. R. Eccleſiæ Diaconi Cardinalis, quinto Calend. Nouembris, Indictione 13. anno Dominicæ Incarnationis 1105. Pontificatus autem Domini Paſchalis Secundi Papæ, ſexto.* Qui Pontifex in alijs literis Præpoſito ſeu Priori ſancti Frigdiani directis (videmus enim caput illius Collegij nunc Præpoſitum nunc Priorem vocari) de continuatione canonicorum regularium in dicta Eccleſia vſque ad ſua tempora ſic ſcribit. *Itaque vſque ad noſtra hæc tempora ſemper in ipſa Canonica idem ordo viguit, cuius initij memoria non extat in contrarium, ab ipſa primaria ſui inſtitutione etiam ante magni Gregorij tempora: nam & ipſe B. Gregorius in lib. Dialogorum ipſius Sancti Viri miraculum refert:*

Porro ipſe Alexander Secundus Summum Pontificatum adeptus, qui antea ex Canonico Regulari Lateranenſi Epiſcopus Lucenſis fuerat ordinatus, regularem obſeruantiam in Eccleſia Lateranenſi fere collapſam animaduertens, accitis ſancti Frigdiani Canonicis, illam reformauit: idem etiam præſtitit in Eccleſia ſanctæ Crucis in Ieruſalem. cuius exemplum æmulati multi Epiſcopi, & viri religioſi, ac pij certatim dictos ſancti Frigdiani Canonicos ad ſuas Eccleſias reformandas poſtulare, vel nouas erigere, ac in illis dictos Canonicos inſtituere cœperunt: atque ita factum eſt, vt breui vnum ſancti Frigdiani monaſterium in Congregationem multorum Collegiorum ſuccreuerit, cuius caput erat Præpoſitus, ſiue Prior ſancti Frigdiani, qui Prior Generalis vocabatur, ſicut patet ex multis ſcriptis vetuſtis, & authenticis in pergameno, ac etiam ex literis vnionis monaſterij ſancti Frigdiani noſtræ Lateranenſi Congregationi, quæ ſunt Romæ in Archiuo ſanctæ Mariæ de Pace, quas ipſe vidi. Catalogus vero Eccleſiarum, ſeu monaſteriorum dictæ Congregationis hic eſt.

III. PRimum monaſterium ſancti Frigdiani, quod erat caput ſupremum totius Congregationis, à quo cætera monaſteria tanquam illius membra pendebant: nam ad Priorem, & Capitulum ſancti Frigdiani ſpectabat Priores, ſiue Rectores in cæteris Eccleſijs, & Monaſterijs dictæ Congregationis inſtituere, vel ſaltem à proprijs Capitulis electos confirmare, vt patet ex multis collationibus, & confirmationibus, quorum inſtrumenta ſeruantur in dicto monaſterio, ac etiam Romæ in monaſterio ſanctæ Mariæ de Pace. De hoc monaſterio dictum eſt ſupra cap. 20, & dicemus lib. 3. in Congregatione Lateranenſi, cui nunc cum aliquot illius membris eſt vnitum.

Secundo loco numerari poſſet monaſterium Lateranenſe, quod ſub Alexandro II. per canonicos s. Frigdiani fuiſſe reformatum, qui Archiuum ipſius Baſilicæ Lateranenſis luſtrauit Onuphrius in lib. de Septem Vrbis Eccleſijs in Eccleſia s. Crucis in Ieruſalem, hiſce verbis teſtatur. *In ea verò Eccleſia ſ. S. Crucis Alexander II. Canonicos Regulares Congregationis S. Frigdiani ab ſe Laterani etiam reſtitutos locauit, qui eam &c.* Confirmant literæ Anaſtaſij Quarti ad Ioannem Priorem, & Canonicos Lateranenſes, datæ anno 1154. in quibus ad exemplar Alexandri Papæ prædeceſſoris ſui Eccleſiam ipſam Lateranenſem Apoſtolicę Sedis priuilegio communiuit, ſtatuens vt ordo canonicus, qui ſecundum Deum, & B. Auguſtini regulam &c. Verùm quod idem Pontifex in dictis literis ipſam Sacroſanctam Lateranenſem Baſilicam nulli alteri ſubeſſe, quin potius cęteris omnibus præeſſe iure, ac meritò voluerit, illa eiuſdem priuilegij verba indicant. *Adhibentes ſuggeſtione, & voluntate fratrum noſtrorũ Cardinalium Epiſcoporum ſanximus, vt eadem Eccleſia tanquam principalis mater, & Domina omnino libera ſit, & nulli penitus niſi ſoli Romano Pontifici ſit ſubiecta.* Idcirco monaſterium Lateranenſe non inter membra Congregationis s. Frigdiani, ſed veluti caput Congregationis ab illo nuncupatæ cõſtituendum erit. hoc ſatis, eiuſdem prorſus inſtituti Lateranenſes, & s. Frigdiani Lucenſis canonicos extitiſſe.

Tertium monaſterium fuit s. Crucis in Ieruſalem de Vrbe, quod per Alexandrum II. ex canonicis s. Frigdiani fuit reformatum, ac inſtauratum, vt proximè dictum fuit: quam etiam ob cauſam decreto Lucij II. ſtatutum eſt, vt presbyter Cardinalis s. Crucis non niſi de gremio dicti Capituli, vel de Congregatione s. Frigdiani ſumeretur. vide quæ diximus ſupra cap. 16.

Quartum s. Mariæ nouæ de Vrbe, quod Haymericus S. R. E. Diaconus Cardinalis à Caliſto III. creatus cum ſua Eccleſia inſtaurauit, ac in eo ſancti Frigdiani canonicos autoritate Apoſtolica inſtituendos curauit, pro cuius inſtitutionis firmitate ab Innocentio II. priuilegium obtinuit, vt Diaconus Cardinalis dictæ Eccleſiæ non niſi de gremio Congregationis s. Frigdiani crearetur: quod ab alijs Pontificibus Cœleſtino II. Lucio II. Eugenio III. Adriano IV. & Alexandro III. fuit confirmatum. de quo vide ſupra cap. 16.

Quintum s. Mariæ Caſtri Montis Belli nuncupati in agro Bononienſi quintodecimo circiter milliario à ciuitate diſtans, quod Illuſtriſs. & Religioſiſſima Comitiſſa Mathildis ante annum 1110. ædificauit, & multis prædijs, ac redditibus attributis locupletauit. vide lib. ſequenti in Congregatione Lateranenſi: nam iſtud monaſteriũ noſtræ Congregationi fuit vnitum. fuiſſe verò de Congreg. s. Frigdiani teſtatur Chronica vetuſtiſſima in pergameno manu ſcripta ex Canonica noſtra Portuenſi tranſmiſſa.

Pp Sextum

IV. SExtum ſancti Marci ciuitatis Ferrariæ ab eadem Comitiſſa Mathilde ædificatum, & magnificentiſſimè dilatum, ac dotatum circa annum ſalutis 1083. vel vt alijs placet, anno 1071. nunc monachi s. Benedicti congregationis Caſſinenſis illud obtinent, & dicitur monaſterium s. Benedicti, de quo vide ſupra cap. 22.

Septimum s. Saluatoris vici Airoli nunc corrupto vocabulo Ficaroli in Epiſcopatu Ferrarienſi, quod eidem monaſterio s. Marci, ſiue s. Benedicti monachorum Caſſinenſium vniuit Sixtus IV. meminerunt huius monaſterij Innocentius II. in priuilegio Attoni Priori, & canonicis s. Frigdiani conceſſo anno Chriſti 1133. iij. nonas Octob. Cœleſtinus II. in altero priuilegio conceſſo priori, & fratribus s. Frigdiani, v. Idus Decemb. 1143. & Eugenius III. in altero priuilegio eiſdem Priori, & canonicis facto anno 1145. iij. Idus Aprilis. Vide ſupra c. 22.

Octauum S. Martini ciuitatis Senarũ, cuius Prior Pontificalibus inſignijs in ſacris vtebatur, de quo dictum eſt ſupra cap. 20. Huius meminit Innocentius Secundus in priuilegio conceſſo Attoni Priori, & fratribus s. Frigdiani 16. Calend. Maij 1133. quod incipit: *Quoniam ſine vera &c.*

Nonum s. Pantaleonis Lucæ, cuius Eccleſiam idem Innocentius per ſuas datas Calend. Nouembris anni 1137. Priori, & canonicis s. Frigdiani reformandam, & regendam commiſit, ſub iſtis pręciſis verbis: *Atque Eccleſiam s. Pantaleonis, ad reformandum in ea religionem, & locum ipſum tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus Deo propitio meliorandum, cum omnibus ſcilicet, quæ in præſenti Indictione iuſtè, et laudabiliter ad illos pertinere noſcuntur, Apoſtolica vobis diſpenſatione committimus, vt videlicet, quandiu ibi religio durauerit, idem venerabilis locus in veſtra diſpoſitione, veſtroq; regimine abſque aliquius contradictione conſiſtat.* Hoc monaſterium cum Eccleſia puto funditus euerſum, quandoquidem in monaſteriorum Catalogo, & Eccleſiarum Epiſcopatus Lucenſis nulla omnino mentio de illis modò habeatur.

Decimum Prioratus s. Saluatoris in Muſtiolo nuncupatus dictæ Ciuitatis, in quo Prior cum quatuor canonicis degere conſueuerant, ab Innoc. II. anno 1140. Priori, & canonicis s. Frigdiani traditus. cuius conceſſionem Cœleſtinus II. & Eugenius III. ſuis diplomatibus firmauerunt. Hic Prioratus cum ſuo capite nunc noſtræ congregationi eſt vnitus, in quo vnus Prior cum nonnullis canonicis degere conſueuerunt.

Vndecimum s. Andreæ oppidi Carrariæ Lunenſis ſiue Sarzanenſis diœceſis, quod cum quibuſdam capellis, & Eccleſijs parochialibus Priori, & canonicis s. Frigdiani donauit Gotifredus Epiſcopus Lunenſis conſentiente, & probante Eugenio III. per ſuas datas quinto Idus Maij 1150. & Anaſtaſius Quartus conceſſionem confirmauit per ſuas datas anno 1154. quarum initium eſt. *Anaſtaſius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filijs Priori ſancti Andreæ de Carraria, & eius fratribus tam præſentibus, quàm futuris regularem vitam profeſſis &c.* & Alexander III. per alias datas 12. Calend. Ianuarij anno 1160. iſtud monaſterium cum ſuo capite fuit vnitum noſtræ congregationi per Leonem X. de quo lib. ſequenti.

DVodecimum Sanctorum Quadraginta marty- V.
rum olim extra ciuitatem Taruiſinam, nunc intra ipſam Ciuitatem, quod ad congregationem s. Frigdiani ſpectauiſſe, indicant literæ Apoſtolicæ Alexandri Tertij anno 1172. emanatæ, in quibus inter alia ſtatuitur, vt ordo canonicus, qui ſecundum Deum, & B. Auguſtini Regulam, & inſtitutionem ordinis Eccleſiæ s. Frigdiani, in eodem loco inſtitutus eſſe dignoſcebatur, perpetuis ibi temporibus inuiolabiliter obſeruaretur, iſtud monaſteriũ cum incuria Prælatorum paulatim canonicis eſſet deſtitutum, & eius ædificia laberentur, erat enim commendatum Prioribus ſecularibus, anno 1412. per Gregorium XII. noſtræ congregationi Lateranenſi reparandum, eſt vnitum.

Decimumtertium S. Frigdiani de Saccis in ciuitate Bononiæ, quod fuiſſe olim monaſterium, & ſedem Prioris Generalis s. Frigdiani monſtratum eſt ſupra c. 23. nunc cum monaſterio s. Frigdiani vnitũ congregationi Lateranenſi, ſed canonicis deſtitutũ.

Decimumquartum s. Frigdiani ciuitatis Piſtorienſis, quod fuiſſe membrum dictæ congreg. conſtat ex nonnullis actis inter Abbatem s. Michaëlis Piſtorienſis, & Priorem dicti monaſterij s. Frigdiani ciuitatis Piſtorij, quorum exemplum in pergameno eſt Romæ in Archiuo s. Mariæ de Pace: nam cum Abbas s. Michaëlis anno 1350. eundem Priorem coram Epiſcopo Piſtorienſi citari feciſſet, dictus Prior comparens proteſtatus fuit de non competentia Iudicis, quòd illius Prioratus eſſet membrũ congregationis s. Frigdiani Lucenſis, & iuriſdictioni Prioris Generalis s. Frigdiani immediatè ſubiectũ, & exemptum à iuriſdictione Ordinarij.

PRæter ſupradicta loca, quę omnia fuerunt olim VI.
Conuentualia, habuit hæc congregatio alios Prioratus quamplures, & Eccleſias parochiales tum in dicta ciuitate, & Epiſcopatu Lucenſi, tum in alijs Epiſcopatibus, inter quos ſunt etiam nunc Prioratus SS. Quirici & Iulitæ in oppido Caſij diœceſis Bononienſis, cum Eccleſia Parochiali SS. Stephani & Laurentij eiuſdem loci, & diœceſis. Item Prioratus s. Bartholomæi de Colonato. Prioratus s. Petri de Auentia. Item Prioratus s. Michaëlis de Gragnano in Epiſcopatu Lucenſi Prioratus quoque S. Mariæ Magdalenę loci Caſtri Franchi, qui circa annum 1340. Conuentualis fuiſſe conijcitur ex nonnullis ſcriptis vetuſtis, & authenticis in monaſterio noſtro s. Mariæ de Friſonatia exiſtentibus: nã cum vacante Prioratu dicti monaſterij s. Mariæ de Friſonaria illius canonici ad electionem noui Prioris anno 1345. ſub die 12. menſis Maij deueniſſent, quidam illorum elegerunt fratrem Matthæum fratrem Conuentus, & loci, & ordinis fratrum de Caſtro Francho vallis Arni Lucanæ diœceſis, vt in Actis habetur. niſi fortè præter dictum Prioratum

erat

erat aliud monaſterium canonicorum regularium in præfato oppido Caſtri Franchi. Ad monaſterium verò S. Frigdiani ſpectant etiam nunc Eccleſiæ parochiales s. Leonardi in ciuitate Lucana, SS. Hyppoliti, & Caſſiani loci Motiliani cum alijs, de quibus lib. ſequenti dicetur. Ad idem monaſterium ſpectabat Eccleſia s. Bartholomæi de monte Scalocchio Volaterranæ diœceſis, vt patet ex quodam mandato facto Domno Ioanni canonico s. Frigdiani à Priore, & canonicis dicti monaſterij an. 1498. die 5. Octobris rogato per Petrum quondam Ioannis Pauli de Priſalla.

VII. EX iſta congregatione multi viri ſanctitate, literis, dignitate præclari, & S. R. E. Cardinales prodierunt. Prior etiam s. Frigdiani multis, ijsq; præcipuis priuilegijs per ſedem Apoſtolicam fuit decoratus, quorum plora nunc retinet, de quibus lib. ſequenti fuſior erit ſermo.

Habitus canonicorum dictæ cõgregationis idem omnino eſt cum habitu canonicorũ noſtrorum Lateranenſium, niſi quod referente Auguſtino Ticinenſi in Dilucidario parte 1. præfatione 28. *Apud S. Frigdianum Lucæ (formalibus eius verbis vtor) Canonici antiqui ab anno 1440. mutauerunt Cappam in Mantellum: tamen antiquitus indiſtinctè omnes regulares canonici regulariter viuentes vtebantur cappis apertis à parte ante, more canonicorum regularium congregationis Lateranenſis, & quod dicti canonici ſancti Frigdiani tali cappa vterentur antiquitùs, teſtantur imagines vetuſtiſſimæ, poſt altare maius Lucæ in dicta Eccleſia ſancti Frigdiani, quas tempore meo Dominus Paſquinus Prior aboleri fecit. ſed in marmoreo ſepulchro vetuſtiſſimo coram maioris capellæ altari adhuc eundem habitum præ ſe ferunt imagines ſculptæ. & vt à fide dignis accepi, Dominus Gulielmus Cinamus dicti Paſquini prædeceſſor primus ille fuit, qui in ſuis canonicis cappas mutauit in mantellum.* Hæc Ticinenſis ibidem, qui eadem ſcribit de canonicis regularibus ſancti Petri in cœlo aureo Papiæ.

Sed nec illud omittendum, quod idem autor ſcribit in Propugnaculo par. 4. cap. 22. anno Domini 1410. exiſtente Priore s. Mariæ de Friſonaria Ven. Patre Domno Leone de Carate, qui vnus extitit è primis Frigdionariæ reformationis autoribus, rogante Domino Vincentio Ianotto Priore s. Frigdiani, miſſos eſſe ex monaſterio de Friſonaria nonnullos canonicos ad idem s. Frigdiani monaſterium reformandum, facta eis ad id facultate à Priore, & canonicis Frigdionarijs, ſub forma inſtrumenti publici, rogati per Raphaëlem quondam Nicolai Benedicti notarium publicum Lucenſem: quod tam ſanctum opus vtinam contraria nonnullorum ſtudia vitæ laxiori indulgere cupientium non impediuiſſent: multa enim monaſteria dictæ congregationis, quæ ſoluta regulari diſciplina vel penitus exciderunt, vel ad alios tranſiere, in ordine canonico, & ſub regula canonica manſiſſent. Verùm vt procliue eſt hominibus meliora quidem probare, ſed deteriora ſequi, antiquis s. Frigdiani canonicis contraria in ſtudia tunc diuiſis, eius loci reformatio è manibus diffiluit. tandem verò multis dictæ congregationis monaſterijs partim canonicis deſtitutis, partim etiam autoritate Apoſtolica per aliorum ordinum regulares reformatis, ipſi canonici s. Frigdiani, quod erat caput totius congregationis cum decem Prioratibus noſtræ congregatiooi reformandum obtulerunt, probante Leone X. anno Chriſti 1517. iij. Octobris.

Caput quadrageſimumſextum.

De Congregatione Mortarienſi Sanctæ Crucis nuncupata.

ESt oppidum apud Inſubres in planitie, quæ Papienſem Comitatum à Nouarienſi diſterminat, à ſyluis, & nemoribus ſylua bella olim nominatum: ſed poſt cladem à Deſiderio Rege Longobardorum acceptam, qui cum Carolo magno de ſumma Regni certans, ibidem exercitu cum Regno amiſſo, captus cum filijs, & interfectus Regno Longobardorũ finẽ dedit, Mortarium, ſiue Mortaria deinceps nuncupatum. I.

Prope dictum oppidum anno circiter 1080. ſedente in Pontificatu Gregorio huius nominis VII. II.
Dominus Adamus clericus Mortarienſis vir Religioſus, pius, & ſatis diues in ſuo prædio, quod erat ad partem Occidentalem Eccleſiã in honorem Dei, & S. Crucis magnificentiſſimam cum monaſterio ædificauit, vbi familiam Religioſorum regulariter viuentium collecturus, primùm monachos ex monaſterio s. Michaëlis (arbitror fuiſſe monaſterium de Laſtella apud oppidum Auillianum, cuius autor ſupplementi lib. 12. ſub anno 985. meminit) eorum Abbate concedente, obtinuit. Verùm exacto triennio dimiſſis monachis clericos ſecundum B. Auguſtini regulam viuentes acciuit: quibus ex diuerſis locis concurrentibus breui monaſterium numero canonicorum, & cultu religionis auctum eſt adeò, vt ab eodem Gregorio VII. ſub ſpeciali ſedis Apoſtolicæ tutela recipi meruerit. Primus loci Præpoſitus fuit Domnus Gandulphus de Garlaſco pago diœceſis Papienſis, vir Religioſus, & timens Deum, ſed qui ſenex ad curam monaſterij euectus, in regimine paucos annos egit: cui defuncto ſuffectus fuit D. Ayraldus ex oppido Caltiniago Comitatus Nouarienſis, qui poſtea fuit Archiepiſcopus Ianuenſis, quo moderante attributi ſunt monaſterio Mortarienſi tres Prioratus, nimirum s. Andreæ de Ticinero, s. Mariæ de Carbonaria cum Xenodochio adiacente io Epiſcopatu Papienſi, & s. Andreæ de Olengo in Nouarienſi. Altare maius cõſecrauit Vrbanus Papa II. an. 1097. 18. Calend. Octob. cum pluribus Epiſcopis diuerſarum Prouinciarum in honorẽ s. Crucis, & B. Mariæ, & omnium Apoſtolorum, dum in Gallias proficiſceretur, confirmatis priuilegijs à Gregorio VII. factis, alijsq;

Pp ij plu-

pluribus adiectis. Sed & Inoocentius II. 20. 1132. ix. Calend. Maij in Italiam reuertens locum viſitauit; & altare in parte Septentrionali in honorem Sanctorum Apoſtolorum Petri; & Iacobi filij Zebedæi, & Stephani protomartyris cum tota Eccleſia intus, & extra conſecrauit. Hæc omnia ex tabularijs vetuſtiſſimis manuſcriptis in pergameno dicti monaſterij. Eccleſiæ verò ſanctæ Crucis à ſe conſecratæ meminit idem Innocentius in priuilegio directo Alphano præpoſito, eiusq; fratribus, quod incipit: *Officij noſtri hortatur autoritas &c.* Dato anno 1134. Cæterùm odore ſanctæ conuerſationis canonicorum Mortarienſium in dies creſcente, & per vicinas ciuitates iugiter ſe diffundente, ijdem canonici breuiſſimo interuallo in amplam congregationem multorum collegiorum ſuccreuerunt: nam ante datum priuilegium ab Innocentio II. iam quatuordecim Eccleſias, partim præpoſituræ, partim prioratus titulo decoratas obtinebant. ab ipſo verò Innocentio II. vſque ad Vrbanũ III. aliæ plures ſunt additæ; ſicut ex priuilegio ipſius Vrbani Præpoſito & canonicis Mortarienſibus facto colligitur, quod vetuſtate exeſum Ioannes XXII. renouauit. Omnium verò monaſteriorum, & eccleſiarum dictæ congregationis catalogus ex priuilegijs Pontificijs, & alijs ſcriptis authẽticis dicti monaſterij collectus, hic ſubijcitur.

II. PRimum monaſterium, quod erat caput totius congregationis, & illius Præpoſitus in ſcripturis publicis vocabatur Præpoſitus Generalis, à quo cæteri Præpoſiti, & Priores vt membra à capite pendebant, erat ipſum monaſterium S. Crucis.

Secundum Prioratus S. Mariæ de Carpenzago in Archiepiſcopatu Mediolanenſi. hanc Eccleſiam nonnulli putant fuiſſe eandem cum illa S. Mariæ de Creſcenzago, ſiue de Creſcentiaco tertio milliario foris portam orientalem à ciuitate diſtante, quod non credo: quia tempore Vrbani Papæ III. in cuius priuilegio Eccleſia S. Mariæ de Carpenzago refertur inter membra congregationis Mortarienſis, Eccleſia S. Mariæ loci Creſcenzagi erat caput congregationis, ſicut patet ex priuilegio eiuſdem Vrbani III. quo monaſterium S. Georgij de Brinate à ſe in ſuo paterno allodio fundatum Præpoſito, & fratribus de Creſcentiaco regendum tradidit, in quo inter alia hæc habentur: *Statuimus igitur, vt de Collegio Eccleſiæ veſtræ ſit in ipſa Præpoſitus, & tantus canonicorum numerus, quantùs de facultatibus ipſius Eccleſiæ poſſit commodè ſuſtentari, & vt in ipſa Eccleſia S. Georgij Ordo canonicus ſecundum Dei timorem, & B. Auguſtini regulam, atque inſtitutionem veſtram perpetuis temporibus inuiolabiter obſeruetur.* Addo, Eccleſiam S. Mariæ de Creſcentiaco ſeu Creſcenzago non niſi circa an. 1140. fundatam: At iſtius de Carpenzago mentio habetur in priuilegio Innocentij II. dato anno 1133. Puto igitur hunc prioratum ad clericos ſeculares tranſiiſſe.

Tertium Præpoſitura S. Marcelli in ciuitate Papiæ conuentualis, de qua dictum eſt ſupra, in qua fuerunt canonici regulares vſque ad annum 1510. nunc habet nonnullos clericos ſeculares.

Quartum Præpoſitura S. Victoris eiuſdem ciuitatis Conuentualis, in qua manſerunt primo canonici, deinde canoniſſæ regulares, quæ poſtea tráſlatæ ſunt intra ciuitatem ad aliud monaſterium eiuſdem Ordinis, & monaſterium S. Victoris dirutum. niſi fuerunt duo monaſteria eiuſdem nominis.

Quintum Prioratus S. Mariæ loci Carbonariæ, quem à temporibus Innocentij II. vſque in præſens canonici regulares tenuerunt. Hic Prioratus anno 1524. noſtræ congregationi eſt vnitus.

Sextum S. Caſſiani in oppido Mortarij, in eo erectum eſt collegium canoniſſarum regularium noſtræ congregationis, concedentibus Præpoſito, & canonicis ſanctæ Crucis.

Septimum Prioratus S. Petri de Cantiano nunc de Cereto vnitus monaſterio S. Crucis, vt eius membrum.

Octauum Prioratus S. Mariæ apud Caſtrum Gemitam vulgo Zem, quod Caſtrum attinet ad iura monaſterij ſanctæ Crucis; ſicut patet ex proceſſibus factis in cauſa contra illos de Porris, & illos de la Pergola vſque ad annum 1593. qui ſunt Romæ in Archiuo S. Mariæ de Pace. verùm poteſtate ſeculari vſurpatum.

Nonum Prioratus ſancti Andreæ apud Ticinetum in Epiſcopatu Papienſi, de quo proximè dictum fuit.

10. PRioratus ſancti Andreæ apud Caſtrum s. Saluatoris in Epiſcopatu Caſalenſi cum Eccleſia parochiali s. Syri eidem annexa, qui ob reſeruationes collationum, & indulta Apoſtolica in diſcrimen ſæpe adductus, tandem anno 1482. per Sixtum IV. vnitus fuit canonicæ ſanctæ Mariæ de Caſtello ciuitatis Alexandriæ noſtræ congregationis. III.

11. Prioratus ſancti Iacobi de Strata prope Nouarlam, vnitus canonicæ noſtræ ſanctæ Mariæ Gratiarum.

12. Præpoſitura ſanctæ Mariæ de Aggere in agro Nouarienſi.

13. Præpoſitura ſancti Stephani de Bornago in eodem agro Nouarienſi, quæ monaſteria cum antea eſſent inuicem vnita Sixtus IV. anno 1472. cum Prioratu S. Iacobi præfato, canonicæ S. Mariæ Gratiarum vniuit.

14. Prioratus S. Andreæ de Olengo diœceſis Nouarienſis, manet vnitus monaſterio ſanctæ Crucis Mortarienſis.

15. Præpoſitura ſancti Gratiani in ciuitate Vercellenſi, quam Sixtus IV. ad inſtantiam fratris Petri de Riarij Vercellenſis Epiſcopi, ac eiuſdem Pontificis nepotis canonicis Mortarienſibus abſtulit, monaſterium monialibus ordinis ſanctæ Claræ conceſſit, redditibus illius menſæ Epiſcopali applicatis.

16. Prioratus ſanctæ Mariæ apud Blanchetam in Epiſcopatu Vercellenſi.

17. Prioratus S. Agathę Caſtri Pontiſſturæ,

cuius

cuius Prior vltimo Capitulo Generali prædictæ congregationis Dertonæ anno 1448. interfuit, nunc vnitus Canonicæ noſtræ ſanctæ Mariæ montis Cretæ.

18. Prioratus ſancti Laurentij in ſuburbio ciuitatis Hypporediæ, de quo monaſterio dictum eſt ſupra cap. 28.

19. Prioratus s. Andreæ de Braida in territorio Aſtenſi, ſed in Epiſcopatu Taurinenſi, de quo ibidem ſermo eſt habitus.

20. PRæpoſitura s. Andreæ de oppido Cherij
IV. diœceſis Taurinenſis, de qua ſimiliter ibi dictum eſt. nunc monaſterium obtinent quædam moniales ordinis Ciſtercienſis.

21. Archipresbyteratus s. Petri ad Neuias in Epiſcopatu Albenſi, cum capellis ſancti Michaëlis, & ſancti Iuliani vnitis, cuius Archipresbyter anno 1448. Capitulo Generali interfuit. nunc vnitus monaſterio noſtro ſanctæ Mariæ nouæ Aſtenſis.

22. Prioratus ipſe ſanctæ Mariæ nouæ Aſtæ, quod monaſterium Sixtus Quartus anno 1472. noſtræ congregationi attribuit. erat enim tunc commendatum, nunc Abbatiali dignitate ornatum.

23. Prioratus ſanctæ Mariæ apud Caſtrum ſancti Martini ciuitatis Aſtæ, cum capella ſancti Martini à nobilibus de Solario fundatus, nunc vnitus monaſterio ſanctæ Mariæ nouæ dictæ ciuitatis.

24. Prioratus ſancti Ioannis de Nitia, aliàs apud Lauerias in Epiſcopatu Aquenſi, cuius Prior interfuit eidem Capitulo generali, nunc clericis ſecularibus commendatus. reperitur autem in Actis Capituli noſtri Generalis celebrati anno 1592. Rauennæ quemdam clericum, qui dictum Prioratum tunc obtinebat, illum ſub certis conditionibus noſtræ congregationi reſignare voluiſſe. cur autem reſignatio effectum non habuerit, incompertum.

25. Prioratus ſanctæ Trinitatis apud Gamundium cum Hoſpitali annexo ſancti Rainerij.

26. Prioratus ſancti Matthæi ciuitatis Dertonæ, in quo monaſterio habitum eſt vltimum Generale Capitulum huius congregationis, nunc vnitum noſtris Lateranenſibus.

27. Prioratus ſancti Ioannis apud Troncianum eiuſdem diœceſis Dertonenſis.

28. Prioratus ſanctæ Mariæ apud Veſulam in eadem diœceſi, puto factos ſeculares.

29. Prioratus ſancti Theodori de Faſiolo prope Ianuam, de quo vide ſupra cap. 27. nunc noſtræ congregationi vnitus, & Abbatiali dignitate auctus.

30. PRioratus ſanctæ Mariæ de Albario in diœ-
V. ceſi Ianuenſi beneficium commendatitium. Eius Prior Capitulo generali ſupradicto interfuit.

31. Prioratus ſancti Ioannis de Pauarano prope Ianuam. nunc obtinent Patres Societatis Ieſu pro domo Nouitiatus.

32. Prioratus S. Mariæ de Priano eiuſdem diœceſis. nunc vnitus monaſterio noſtro S. Theodori Ianuæ.

33. Prioratus s. Mariæ de Caſſinellis apud Prianum, quem monachi s. Nicolai de Boſchetto Congregationis Caſſinenſis anno 1451. à Nicolao V. impetrauerunt.

34. S. Petri de Prato diſtans octo milliaribus à ciuitate Ianuæ. nunc commendatum.

35. Præpoſitura s. Mariæ de Vineis ciuitatis Ianuæ. nunc collegium canonicorum ſecularium, de qua vide ſupra cap. 27.

36. S. Mariæ de Granarolo prope Ianuam. nūc monaſterium tenent Fratres tertij ordinis s. Franciſci.

37. S. Ioannis de Borbonino foris Ianuam in loco s. Petri de Arena. nunc commendatum.

38. Prioratus s. Matthæi ſiue Maphæi ciuitatis Placentiæ. nunc s. Cruci Mortarienſi vnitus.

39. Prioratus s. Michaëlis apud Tangonum in Epiſcopatu Parmenſi.

40. Præpoſitura s. Mariæ de Caſtello ciuitatis Alexandriæ; cuius Præpoſitus vltimo Capitulo generali interfuit, nunc vnita noſtræ congregationi.

41. Prioratus s. Bartholomæi ciuitatis Alexandriæ, cuius ſimiliter Prior eidem Capitulo interfuit, vnitus monaſterio s. Mariæ de Caſtello.

42. Cœnobium Abbatiale s. Petri in cœlo aureo Papiæ, quod Honorius III. vniuit canonicis Mortarienſibus ea conditione, vt ad illud caput totius congregationis transferretur. de quo lib. 1. dictum fuit.

Plures alias Eccleſias dicta congregatio obtinebat in diuerſis Epiſcopatibus, quæ neſcio, an conuentuales eſſent, ideo de illis dicere non curaui.

Præpoſitus Mortarienſis maximis priuilegijs à Summis Pontificibus fuit exornatus, quæ ferè omnia adhuc retinet, de quibus lib. ſequenti dicemus.

FLoruit verò congregatio Mortarienſis multis VI.
viris ſanctitate conſpicuis, ex quibus fuit ſanctus Guarinus Bononienſis, primum Cathedralis ſancti Petri Bononienſis tunc regularis clericus, deinde arctioris vitæ deſiderio ad Mortarienſes profectus, ac in eorum collegium cooptatus; qui a Papienſibus aliquando in eorum Epiſcopum electus, & ne fugeret, in cuſtodia poſitus, cum euaſiſſet, à Lucio II. Summo Pontifice canonico regulari vocatus, & licet inuitus S. R. Eccleſiæ Cardinalis, & Epiſcopus Præneſtinus ordinatus, cum eam Eccleſiam aliquot annis ſanctiſſimè rexiſſet, plenus meritorum, & annorum ſancto fine quieuit, in Sanctorum numerum relatus. ex antiquis Chronicis dicti monaſterij, & monumentis Eccleſiæ Papienſis. Ex eadem prodierunt Ayraldus Mortarienſis primùm Præpoſitus, deinde Archiepiſcopus Ianuenſis, ab Vrbano II. anno 1099. creatus, cuius etiam meminit Auguſtinus Iuſtinianus in ſua Hiſtoria ſub eodem anno. Item D. Bernardus quartus eiuſdem monaſterij Præpoſitus, cui ſcribit Paſchalis II. literas anno 1115. datas, poſtea Epiſcopus Papienſis, Albertus item Patriarcha Ieroſolimitanus, qui fratribus Carmelitis regulam dedit circa annū 1171.

cuius mentio habetur in literis Honorij III. quæ habentur in Bullario per Laërtium Cherubinum nuper compilato conſtitutione 8. inter conſtitutiones huius Pontificis. Item Iacobus Ianuenſis Archiepiſcopus anno 1341. creatus, quem idem Auguſtinus Iuſtinianus in præfata Hiſtoria Ianuenſi ſub anno 1343. ex ordine Mortarienſi acceptum fatetur, ſed vocat Iacobum de ſancta Victoria, forſan quia aſſumptus fuerit ex monaſterio ſancti Victoris Papienſi. Item Obertus eiuſdem monaſterij Præpoſitus, deinde Epiſcopus Dertonenſis, ad quē diriguntur literæ Lucij II. datæ anno 1144. Obertus alius Epiſcopus Bobienſis. Radolus antea Prior monaſterij, deinde Epiſcopus Placentinus demum. Albertus alter Epiſcopus Vercellenſis, quorum omnium fit mentio in antiquis ſcripturis prædicti monaſterij.

VII. POſtea ſucceſſu temporum idem monaſterium varijs bellorum cladibus, & rapinis bonorum tum in ſeipſo, tum in ſuis membris attritum fuit: ſed & monaſteria dictæ congregationis cœperunt clericis ſecularibus commendari: atque idcirco in bonis tum ſpiritualibus per negligentiam regularis diſciplinæ, tum in temporalibus grauiſſimè labefactari. immo quædam illorum ab obedientia Generalis Præpoſiti ſubduci, vel ſeſe ſubducere, renitentibus inferioribus locorum Prioribus vel Præpoſitis obedientiam, quam ſolemni iureiurando vouerant, ſuo capiti præſtare. fouentibus etiam, ac fauentibus nonnullis, quorum intererat, illorum proteruiam frangere, & contumaciam caſtigare. Donec circa annum ſalutis 1448. cum eſſet Præpoſitus Generalis dicti monaſterij quidam frater Raphaël de Altomonte ex Calabria oriundus, & vt erat vir pius, religioſus, & zelo Dei plenus, reformationi ſuæ congregationis tam in capite, quàm in membris totus incumberet, ipſo iubente congregatum eſt Capitulum generale dictæ congregationis in ciuitate Dertonenſi in monaſterio ſancti Matthæi, ad tractandum de modo ipſam congregationem reparandi, in quo quidem Capitulo nonnulla ſtatuta edita fuerunt. Præpoſiti verò, & Priores, qui cum alijs nonnullis canonicis dicto Capitulo interfuerunt, notati ſunt in illius actis, manu Stephani de Parentibus publici notarij Papienſis ab originali extractis, quorum exēplum ex parte libet hic loci exſcribere ad memoriam futurorum.

Hoc eſt exemplum cuiuſdam Capituli Generalis celebrati per Patres Congregationis ſanctæ Crucis Mortarienſis Ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini extractum, & exemplatum à ſuo libro originali, vt infra. talis eſt ipſius tenor videlicet.

In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Amen. Anno à natiuitate eiuſdem Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo octauo, indictione vndecima die veneris, decimo menſis Aprilis, mandato Reuer. in Chriſto Patris, & Domini Domini fratris Raphaelis Saluati de Altomonte, Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia Præpoſiti Generalis Eccleſiæ, Ordiniſq; ſanctæ Crucis Mortarienſis Ordinis S. Auguſtini, conuocato, & congregato Capitulo Generali ſuprascripti Ordinis ſanctæ Crucis Mortarienſis, in Eccleſia ſancti Matthæi ciuitatis Dertonæ prædicti Ordinis Mortarienſis, ab ipſo Generali Capitulo electi. Datiq; fuerunt pro Diffinitoribus frater Antonius de Albarate Prior clauſtralis præfatæ Eccleſiæ ſanctæ Crucis, frater Petrus de la Eccleſia canonicus iam dictæ Eccleſiæ, & in iure Canonico licentiatus, frater Ioannes de Ferrarijs Prior ſanctæ Mariæ nouæ de Aſt, & frater Antonius de Seſſa Prior S. Marcelli de Papia. ad conſtituendum, ordinandum, declarandū, & addendum in conſtitutionibus olim editis, & generaliter ad agendum quæcunque eis viderentur pro reformatione, & bono tam ſpirituali, quàm temporali totius prædicti Ordinis Mortarienſis. In prædicto autem Capitulo fuerunt infraſcripti præſentes. Frater Ioannes de Gattis Prior ſancti Theodori de Foſſulo de Ianua Locumtenens, & Vicarius Generalis prælibati D. Præpoſiti, frater Georgius Gallina Archipresbyter S. Petri apud Neuias diœceſis Albenſis, frater Bartholomeus de Camis Præpoſitus s. Stephani de Burnago diœceſis Nouarienſis, frater Zaninus de Lachis Prior s. Agathæ de Ponte ſturiæ diœceſis Vercellenſis, frater Laurentius de Domo Prior s. Iacobi de Strata extra muros Nouariæ, frater Georgius de Puteo Præpoſitus s. Mariæ de Caſtello de Alexandria, frater Ioannes Antonius della volta Prior ſancti Matthæi de Terdona, frater Chriſtophorus de Caſtellione Prior s. Mariæ de Albario diœceſis Ianuenſis, frater Geraldus de Puteo Prior s. Bartholomæi de Alexandria, frater Adeodatus de Titionibus Prior s. Ioannis de Nitta diœceſis Aquenſis, frater Theodorus de Buſti canonicus ſuprascriptæ Eccleſiæ s. Crucis, & reſidens in ſupraſcripta Eccleſia s. Theodori, frater Antonius de Titionibus canonicus ſupraſcriptæ Eccleſiæ s. Crucis, frater Auguſtinus de Gattis Prior s. Andreæ apud Caſtrum ſancti Saluatoris de monte Ferrato diœceſis Papienſis, frater Antonius de Arnadis Prior s. Andreæ apud Braidam diœceſis Aſtenſis, & presbyter Iacobus de Bulgaro coadiutor fratris Bartholomæi de Nigra Prioris ſanctæ Mariæ de Priano diœceſis Ianuenſis. Quibuſdam alijs tā Prioribus, quàm canonicis ſimplicibus venire nequeuntibus, vel propter ingens ſchiſma, vel propter nimiam ſenectutem. promiſerunt tamen, ratum, gratum, & firmum habere, quidquid per ſupradictos actum fuerit. Prælibatus verò Dominus Præpoſitus Generalis, *necnon prædicti infraſcripta conſtituerunt, ſtatuerunt, ordinauerunt, præceperunt, declarauerunt, addiderunt, & generaliter egerunt, videlicet noſtri Ordinis s. Crucis Mortarienſis caſum, & deformationem, quæ à centum annis, & amplius (proh dolor) accidit, ſubleuare, ac reformare, quemadmodum tenemur ex intimo cordis deſiderantes, & totis viribus conantes, ad honorem, & gloriam Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis, atque animarum noſtrarū tam præſentium, quam futurarū, & ædificationē proximi*

tam

tã præſentis ætatis, quàm ſucceſſiua poſteritatis, præſentibus infraſcriptis noſtris actibus, atque capitulis inſeruimus, quæ à noſtris patribus circa duntaxat infraſcripta, ordinata fuerunt, declarantes, & addentes ijs aliqua, quæ in ipſis, vel obſcurè, vel implicitè, & diminutè poſita erant. Cæterùm ante omnia ad Dei, & Eccleſiæ mandatorum, ac regulæ, & conſtitutionum noſtri ordinis obſeruantiam vniuerſos noſtræ profeſſionis magnopere exhortamur. Ego Stephanus de Parentibus filius quondam Petri publicus Papienſis Imperiali, & collegij autoritate notarius hoc exemplum extractum, & aſſumptum de primo folio cuiuſdam libri intitulati deſuper, regiſtrum actorum capituli Generalis inſignis præpoſituræ ſanctæ Crucis Mortarienſis ordinis ſancti Auguſtini, Diœceſis, Comitatuſq; Papienſis incboati in 1448. & cooperti corio rubeo, quem librum R. P. Dominus Præpoſitus, & Domini Domini canonici ibidem reſidentiam facientes atteſtantur, eſſe librorum Actorum dicti capituli, vna cum ipſo libro diligenter, & fideliter auſcultaui, & quia cum ipſo libro concordare inueni, nihil addito, vel diminuto, quod ſubſtantiam mutet, vel intellectum variet: ideo in teſtimonium ipſius me ſubſcripſi, & ſignum meum appoſui conſuetum anno Domini currente 1465. Indictione 13. die 19. Aprilis.

Cæterùm tam pius conatus ad effectum Diabolo impediente, peruenire non potuit. Nam defuncto Domino Aloyſio de Sancto Seuerino Caſtri Mortarij Capitaneo, cuius opera dictus frater Raphaël ipſam Generalem Præpoſituram obtinuerat, Mortarienſes, qui quòd multa bona, & iura monaſterij ab illis vſurpata recuperaſſet, illum infenſum habebant, quemdam eius fratrem dicti Capitanei ſecretarium per vim ex oppido expulerunt. quare ſibi timens ipſe quoque aufugit, & primò Ianuam iuit, deinde Romam venit: & cupiens in patriam, & ad ordinem ſuum ex quo aſſumptus fuerat, reuerti (erat enim Frater S. Dominici). timens ne præpoſitura, ſi liberè illam reſignaret, commendaretur, Priorem Lateranenſem accerſiuit, ac cum eo egit, vt præpoſitura cum omnibus ſuis membris canonicis noſtris Lateranenſibus reformanda vniretur: quod ei ad votum ſucceſſit, admittente huiuſmodi reſignationem, & vnionem, & illam probante Nicolao V. anno 1449. 8. Idus Februarij, atque in hunc modum congregatio Mortarienſis noſtræ congregationi fuit vnita.

Canonici Mortarienſes eundem habitum, gerebant, quem noſtri Lateranenſes nunc gerunt, ſi vera ſunt, quæ de canonicis s. Petri in cœlo aureo Papiæ, qui ex eadem erant congregatione, ſcribit Auguſtinus Ticinenſis in Dilucidario parte 1. præfatione 28.

Caput quadrageſimumſeptimũ.

De Congregatione Canonicorum Portuenſium apud Rauennam in Romandiola.

APud Rauennam Flaminiæ, nunc Romandiolæ ciuitatem olim præclaram in litore Adriatico templum eſt vetuſtum, religione celeberrimum, & fama notiſſimum, Virgini Deiparæ ſacrum non ſolùm ab incolis, & finitimis in magna veneratióne habitum, ſed ab Hiſtoricis commendatum, ac etiam à Poëtis Dante Aligero, & Franciſco Petrarcha decantatum. Tenuerunt illud ſemper clerici, canonici regulares nuncupati, & nunc etiam tenent. Hi etſi ſub diſtrictione canonica, quod ex antiquis eius loci monimentis coniectare licet, ibi religioſiſſimè antea vixiſſent, tamen circa Paſchalis Papæ Secundi tempora, quibus mirum in modum non ſolùm in Italia, verùm etiam in alijs Prouincijs ordo canonicus refloruit, arctioris vitæ deſiderio ſuccenſi, ſeipſos ad meliorem frugem reformare decreuerunt. Quod teſtatur idem Paſchalis Secundus in literis Petro Priori, & eius fratribus in Eccleſia B. Mariæ in Portu regularem vitam profeſſis in hunc modum ſcribens: *Quia igitur vos, ò filij in Christo dilectiſſimi, per diuinam gratiam inſpirati mores veſtros, regularis vitæ diſciplina coercere, & cõmuniter ſecundum ſanctorum Patrum inſtitutionem omnipotenti* Deo *deſeruire propoſuiſtis, nos votis veſtris paterno gratulamur affectu.* Verùm quòd viderent, B. Auguſtini regulam, ſub qua militabant, non ita ſpecificè cuncta ad canonicam vitam inſtituendam opportuna, & vt aiunt, in particulari diſtinguere, quod etiam ante illos aduerterant Patres in Concilio Cabilonenſi congregati cap. 53. ſuorum decretorum, nec inuenientes aliquem, qui clericis in vnum commorantibus ſufficientem regulam ſingularum rerum gerendarum, normam totius vitæ canonicæ continentem præſcripſiſſet, quẽdamodum in regula magni Patriarchę Benedicti continetur, in eam deuenerunt ſententiam, vt quaſdam conſtitutiones, ſiue ſtatuta ex autoritatibus diuinæ ſcripturæ, ſacrorum Conciliorum, & dictis ss. Patrum vti flores ſeligerent, in vnũ conflarent, & illas tanquã exactã canonicę vitæ regulam prius ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Apoſtolicæ, & illius Præſidi examinandas, corrigendas, & probandas offerrent, probatas verò inuiolabiliter obſeruarent. Quorum votis Deus ex alto fauit, nam libello compilato tribus partibus diſtincto, etiam Paſchali Secundo Pontifici oblato, ipſe Pontifex non ſolùm librum ſua autoritate laudatum probauit, & efficaciter obſeruandum iniunxit, verùm etiam Deus miraculo eaſdem conſtitu-

tiones confirmauit. Nam cum B. Vbaldus Eugubinus tunc cathedralis ſanctorum Mariani, & Iacobi Prior vitam regularem in eadem Eccleſia collapſam reparaturus, ad cœnobium Portuenſe contendiſſet: ibiq. nonnullos menſes commoratus, vt illorum vitæ inſtituta diſceret, cum ipſis conſtitutionibus Portuenſibus ad propriá reuerteretur, ac illas caſu in nemore, vbi pauliſper quieuerat, ex obliuione reliquiſſet, & poſt illius è loco diſceſſum maximus imber cecidiſſet, recordatus verò ſe librum ſub dio imbribus expoſitum reliquiſſe, cum maxima anxietate animi ad locum fuiſſet reuerſus, librum iuxta viam in terra circum circa imbribus madefacta prorſus illæſum, & intactum inuenit. Hæ illæ ſunt conſtitutiones, quas nonnulli per imperitiam Regulam Damianam vocant, alij verò, quod viderunt illas à Paſchali II. probatas, ab eodem Pontifice pro reformatione canonicorum regularium editas affirmant. Hæ inquam illæ ſunt conſtitutiones, quas Innocentius Secundus canonicis Rhenanis apud Bononiam ſeruandas tradidit anno 1136. circa quas, & circa illorum autorem, quoniam vidi nonnullos grauiter deceptos, fortaſſe, quia illas non viderunt, priuſquam de ipſa congregatione diſſeram, duos errores, alterum circa ipſas conſtitutiones, alterum circa illarum autorem retegere, & refutare neceſſarium exiſtimaui.

II. Nam quod attinet ad autorem, fuit communis error multorum, autorem iſtarum conſtitutionum fuiſſe beatum Petrum Damiani Rauennatem S.R. Eccleſiæ Cardinalem, & Epiſcopum Oſtienſem. Quæ ſententia tribuitur à nonnullis Danti Aligero Poëtæ præclaro, qui vixit circa annum 1320. & Franciſco Petrarchæ, qui vixit anno 1350. propter nonnulla, quæ illi de Petro Damiani, & de monaſterio Portuenſi in littore Adriatico ſcribunt; primus quidem in libro, ſeu cantico de Paradiſo: ſecundus verò in tractatu de vita ſolitaria. Verùm iſti autores non dicunt, Petrum Damiani edidiſſe librum conſtitutionum, immò nec fuiſſe canonicum Portuenſem, ſed ſolum quod fuit apud illud monaſterium in littore Adriatico, quod facere potuit abſque eo, quòd librum illum ſcriberet, aut etiam canonicum inſtitutum ibi ſumeret. Eandem ſententiam docet Volateranus lib. 21. Antropologiæ, Autor ſupplementi chronicorum in vltima editione Venetica anni 1506. lib. 14. ſub anno 1407. Auguſtinus noſter Ticinenſis, Ioannes Trullus, & alij: quanquam non eodem modo illam explicent, nam quidam animaduertentes, beatum Petrum Damiani monachum fuiſſe, ſiue eremitam Ordinis Camaldulenſis, & loci fontis Auellanæ, aiunt, illum poſt aſſumptionem ad Cardinalatum ſe ex licentia à Romano Pontifice habita, Cardinalatu, & Epiſcopatu abdicato, in Portuenſe monaſterium recepiſſe, & ibi cum canonicis vixiſſe, eisq; conſtitutiones à Paſchali Secundo probatas tradidiſſe, ita autor Supplementi, & Auguſtinus Ticinenſis: alij verò fatentur, illum ante Cardinalatum clericum canonicum dicti monaſterij fuiſſe, & poſt abdicatum à ſe Cardinalatum, ad idem cœnobium reuerſum, ita Volateranus. Alij tandem contendunt, beatum Petrum Damiani adoleſcentem Portuenſe cœnobium ingreſſum habitum canonicorum regularium ſuſcepiſſe, & canonicam inſtitutionem amplexatum; poſtea verò arctioris vitæ deſiderio ad Camaldulenſes monachos tranſiſſe, & in monaſterio fontis Auellanæ ſolitariam vitam egiſſe: deinde à Stephano Nono comperta illius vitæ ſanctitate, ad Cardinalatum euectum, quo ſub Nicolao II. à ſe abdicato, iterum ad ſolitudinem fontis Auellanæ reuerſus eſt, vbi degens à canonicis Portuenſibus rogatus regulam ſcripſit, quam Paſchali II. confirmandam miſit. Ita Ioſephus Mozzagrugnus in volumine nuper edito de rebus geſtis canonicorum regularium lib. 1. fol. 59. & 60. & lib. 8. fol. 9. & 10. vbi dicit, hanc ſententiam nemini poſteriorum Hiſtoricorum hactenus fuiſſe tam bene notam, puto voluiſſe dicere, anteriorum. Addit etiam, beatum Petrum Damiani fuiſſe electum Epiſcopum Oſtienſem ab Alexandro II. lib. 1. fol. 60. pag. 2. & tamen ſe abdicaſſe ab Epiſcopatu, & Cardinalatu ſub Nicolao II. fol. 61. pag. 1. quæ verum cohæreant, intelligent facilè, qui viderint; non Nicolaum Alexandro, ſed Alexandrum ipſi Nicolao in Pontificatu ſucceſſiſſe.

Haec tamen ſententia cuiuſcunq; ſit autoris, & quoquò modo explicetur, eſt error manifeſtus in Hiſtoria: nam Petrus autor Conſtitutionum Portuenſium, quæ à Paſchali II. fuerunt confirmatæ, non fuit Petrus Damiani Cardinalis, & Epiſcopus Oſtienſis, ſed Petrus de Honeſtis ciuis Rauennas, Sacerdos, & Prior ipſius monaſterij, qui etiam Eccleſia, quæ in hodiernam diem cernitur ædificata, ſancto fine quieuit, in eadem Eccleſia cum Epitaphio illius ſepulchro inſcripto tumulatus. & vt omittam, quæ de hac re pro illius monachatu multa congerit Conſtantinus Caietanus in præambulis ad libros eiuſdem beati Petri Damiani Romæ editos, & quæ de vtroque Petro ſcribit Hieronymus Rubeus lib. 5. hiſtoriæ Rauennatenſis, beatum Petrum Damiani Conſtitutionum Portuenſium autorem minimè fuiſſe, ſed nec eſſe potuiſſe, conuincitur ex tempore confirmationis earundem conſtitutionum. nam Petrus dictarum conſtitutionum autor in viuis agebat anno 1115. vt patet ex literis Paſchalis Papæ II. eodem anno, 3. Nonas Iulij directis eidem Petro Priori, & eius fratribus in Eccleſia beatæ Mariæ in Portu regularem vitam profeſſis, quibus illorum conſtitutionem, ſiue reformationem autoritate Apoſtolica firmauit, & illos ſub protectione eiuſdem Sedis Apoſtolicæ recepit, viuebat etiam anno 1118. quo anno idem Paſchalis conſtitutiones ab illo tranſmiſſas firmauit: nam Paſchalem eas conſtitutiones anno 1118. firmaſſe, ac probaſſe, conſtat ex literis confirmationis, quarum exemplum eſt. III.

IV. *Paſchalis Epiſcopus ſeruus ſeruorum* Dei *dilectis filijs apud Eccleſiam beatæ Mariæ in* Portu *Ra*

uenna-

uennati Exarchatus regulariter commorantibus ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Hanc inſtitutionis canonicæ regulam tam ex ſanctorum Patrum autoritate, quàm religioſorum virorum exemplis, & morum honeſtate conceptam nos perſpectam Deo autore ſuſcipimus, & autoritate Sedis Apoſtolicæ confirmantes, vobis per Dei gratiam efficaciter obſeruandam iniungimus: vt quorum ſequi veſtigia deuouiſtis in terris, eorum obtinere conſortium poſſitis in cœlis. Datum Transtyberim 12. Calend. Ianuarij indict. 10. Scilicet 1118. nam anno 1115. currebat indictio ſeptima, vt patet ex data alterius priuilegij facti eidem Petro Priori, & canonicis Portuenſibus eodem anno 1115. proximè memorato. Vixiſſe verò eo anno quendam Petrum Priorem Portuenſem, & autorem dictarum conſtitutionum, apparet, tũ ex epiſtola ipſius Petri ad Paſchalem II. quę in illarũ frõte ac limine habetur, quæq; talis eſt.

Paſchali Dei nutu ſummo, & Apoſtolicæ Sedis Epiſcopo Petrus Peccator clericus cum confratribus ſuis in Chriſto ſalutem, & omnem obedientiam. Cum veſtræ Beatitudini Petri vicem in Eccleſia gerere gratia diuina contulerit, non irrationabiliter credimus, quæcunq; in Eccleſijs ſtatuuntur vbilibet facienda, veſtræ autoritatis iudicijs pro iuſto, vel reprobari, vel confirmari debere. Quapropter hanc canonicæ inſtitutionis normam ex pluribus, vt in ſequenti patebit, collectam, & pro noſtri temporis fragilitate diſcretiuè ſtatutam, Maieſtati veſtræ præſentandam mandauimus, vt eam perſpectam, & vbi oportuerit, emendatam, huius Apoſtolicæ Sedis autoritate firmatam, atque ſuſceptam nobis remittatis, de cætero veſtra præceptione tenendam. Bene valete. Apparet tum & ex Epitaphio, quod eiuſdem Petri ſepulchro inſcriptum in eadem Eccleſia Portuenſi in hanc vſque diem cernitur; quod tale eſt.

Hic ſitus eſt Petrus Peccans cognomine dictus.
Cui dedit hanc aulã meritorũ condere Chriſtus.
Anno milleno centeno debita ſoluit,
In decimoq; nono defunctus corpore dormit.
Quarto Kal. Aprilis.

V. POſtrò beatum Petrum Damiani Cardinalem, & Epiſcopum Oſtienſem non vſque ad annum 1119. vitam produxiſſe, ſed neque niſi miraculo producere potuiſſe, apparet in primis ex ijs, quæ de illius obitu ſcribit Baronius tom. 11. ſub an. 1072. quo anno illius obitum contigiſſe, veriſſimè affirmat: & quanquam nonnulli eius vitam vſque ad annum 1080. producant, nullus tamen illum Gregorij Septimi Pontificatum exceſſiſſe affirmat. apparet etiam ex eo, quoniam ipſe B. Petrus Damiani grandæuus, & prouectæ ætatis, canitieq; perfuſus à Stephano IX. Cardinalis eſt creatus, vt habes ex illius epiſtola ad Nicolaum Secundum Stephani Succeſſorem, quæ eſt in ordine nona in primo libro epiſtolarum Petri Damiani, in qua illum orat, vt tanquam militi Veterano, & emerito mancipio ad quieſcendum, ſiue ad ſolitudinem depoſita Paſtorali ſolicitudine, remeare permittat. Obijt verò Nicolaus Secundus anno 1060. vt notum eſt, ſi autem tunc beatus Petrus Damiani ſenex erat, & miles emeritus, ac Veteranus, quomodo potuit vſque ad annum 1119. iuam ætatem produxiſſe?

Addo Petrum Portuenſem clericum inter clericos Portuenſes vſque ad obitum vixiſſe, & inter ſuos clericos in monaſterio Portuenſi ſepultum in Eccleſia à ſe ædificata, vt ex epiſtola liminari ipſarum Conſtitutionum, & ex illius Epitaphio habetur. Verùm beatus Petrus Damiani non clericus inter clericos, neque in monaſterio Portuenſi, ſed monachus inter monachos apud Fauentinam Ciuitatem in monaſterio Camaldulenſium corpore ſolutus eſt, & ibidem tumulatus, de qua re multis agit Baronius loco citato, & Conſtantinus Caietanus in præambulis ad libros Petri Damiani.

Quod autem de ſuo cerebro comminiſcitur Ioſephus Mozzagrugnus autorem dictarum Conſtitutionum non ex eodem Collegio Portuenſi fuiſſe, ſed monachum alterius Collegij à clericis tamen Portuenſibus exoratum, planè indicat, hunc autorem ipſas Conſtitutiones non legiſſe, multò minus ipſam autoris epiſtolam ad Paſchalem Secundum, quam ille vocat epiſtolam limitarem. Vidiſſet namque Petrum Peccatorem, qui earum autor extitit, confratrem, & canonicum dicti monaſterij fuiſſe, quando illas Conſtitutiones ſcribebat, & Paſchali Pontifici mittebat, vt illa verba epiſtolæ *Petrus Peccator clericus cum confratribus ſuis in Chriſto ſalutem*, & illa, quæ habentur in Prologo librorum. *Diuini cultus amore in vnum collecti fratres chariſſimi ſæpiſtis nobiſcum diligenter inquirere, vtrum quis Sanctorum Patrum &c.* & illa in eodem prologo: *Hæc ſingula nobiſcum pro captu, & viribus veſtris &c. cœpiſtis ſtatuere.* & alia id genus plurima, quæ legi poſſunt in tribus illis libris, apertiſſimè indicant, quibus oſtenditur, illas conſtitutiones non tam ab ipſo Petro Priore, quàm à toto conuentu canonicorum fuiſſe compilatas. VI.

FVit igitur autor dictarum Conſtitutionum Portuenſium non Petrus Damiani, ſed venerabilis, & beatus Petrus Rauennas clericus, & ſacerdos ex familia de Honeſtis vocata, qui voto nuncupato monaſterium in Portu Adriatico ingreſſus, illud inſtaurauit, & Eccleſiam, quæ nunc viſitur, ex bonis paternis ædificauit, ibique multo tempore in eodem monaſterio cum religioſiſſimè vixiſſet, illudque rexiſſet, non ſine opinione ſanctitatis ad præmia in cœlis capeſſenda migrauit anno 1119. 4. Kal. Iulij. Quę verò cauſæ ſupra citatos autores in errorem traxerat, vt pro Petro Portuenſi Priore Petrum Damiani acceperint, ſequentes eſſe arbitror, quarum prima fuit identitas nominũ: mos enim fuit vtriq; in ſuis epiſtolis ſe Petrum Peccatorẽ ſcribere, licet alter ſe monachum ſemper vocarit, alter clericum. ſecunda identitas ſoli natalitij, quia vterque ciuis fuit Rauennatenſis. tertia quia eodẽ ferè tempore ambo floruerunt, licet Petrus Damiani ætate maior, quarta quia ambo regulares, licet

alter

alter monachus, alter clericus fuerunt, quinta quia B. Petrus Damiani adhuc iuuenis cũ vitam Eremiticam iam animo meditaretur, antequam ad ſolitudinem fontis Auellanæ contenderet, ad Portuenſe monaſterium acceſſit, periculum facturus, an genus illud vitæ ferre poſſet, ibique autore Fortunio in Hiſtoria ordinis Camaldulenſis, in quadam cella propè monaſterium quadraginta diebus vitam ſolitariam egit. Sexta demum, quia B. Petrus Damiani reformationi canonicorum regularium ſummo animi feruore, & conatu incubuit, cui certè ordo canonicus tantum debet, quantùm illorum temporum nulli magis. Quod autem dicit Baptiſta Signius lib. 2. propè finem de eodem Petro Portuenſi ſcribens: *Clericus fuit ſemper, nunquam monachus, primus Portuenſis Rector, qui, & ſibi ordinem canonicũ regulariter inſtituit: ſed nunc pro clerico canonicum, & pro Rectore Priorem volunt.* Omiſiſſet penitus, ſi legiſſet in priuilegio Paſchalis II. ipſum Petrum Priorem, & ſuos clericos canonicos nuncupatos.

VII. Circa ipſas conſtitutiones dupliciter erratum eſt: nam aliqui, quòd legerint, B. Vbaldum regulam canonicam ex monaſterio Portuenſi acceptam ad propriam ciuitatem euexiſſe, & ſecundũ illam ſuos clericos Eugubinos reformaſſe, eandẽq. regulam diuino miraculo in itinere confirmatam, videntes etiam apud Concilia, & priſcos autores nomine regulæ canonicæ Beati Auguſtini regulam paſſim vſurpari, putant, B. Vbaldum ex cœnobio Portuenſi non ipſas conſtitutiones canonicorum Portuenſium à Paſchali recens confirmatas, ſed B. Auguſtini regulam accepiſſe, & Eugubium attuliſſe. Ita Ludouicus de Angelis de vita ſancti Auguſtini lib. 6. cap. 7. & Ioſephus Mozzagrugnus de rebus geſtis canonicorum regularium lib. 1. fol. 47. pag. 2. vbi de S. Vbaldo ſic dicit: D. *Vbaldus Eugubinus in Eccleſia Eugubina Prioratus curam ſuſcepit ante Epiſcopatum, vbi poſtea Epiſcopus regulam, & ordinem ſancti Auguſtini ſumptum ex monaſterio Portuenſi Rauennatenſe inſtituit.* Verùm decipiuntur hi autores, quia regula s. Auguſtini tunc temporis toti orbi erat notiſſima, & omnes canonici regulares tunc, & longè antea ſaltem D. Auguſtini regulam habebant. & de Eccleſia Lateranenſi hoc patet ſaltẽ à temporibus Alexandri II. ex priuilegio Anaſtaſij Quarti eidem Eccleſiæ Lateranenſi facto, in quo ad exemplar Alexandri Secundi ſtatuit, vt ordo canonicus, qui ſecundum Deum, & D. Auguſtini regulam ibi erat inſtitutus, perpetuis temporibus obſeruaretur. Idem patet de Eccleſijs Peruſina, & Ciuitatis Caſtelli, in quibus ab illarum exordijs ordo D. Auguſtini dicitur inſtitutus, prout habetur in bullis ſecularizationis dictarum Eccleſiarum, & idem omnino dici debet de ipſa Eccleſia Eugubina. nam illa ante B. Vbaldum erat regularis, vt conſtat ex vita ipſius S. Vbaldi deſcripta per B. Thebaldum Epiſc. eius ſucceſſorem. quare ſanctus Vbaldus non fuit primus autor ordinis canonicorum regularium D. Auguſtini in dicta Eccleſia, ſed eiuſdem ordinis iàm labentis reparator: & ita pro ſola regula Auguſtini accipienda ad Portuenſe monaſterium cõtendere opus non habuit, quam canonici Eugubini habebant, vel ex Tifernatenſibus, aut Peruſinis illorum propinquis habere potuiſſent. neque ob eam cauſam ad dictum monaſterium iuit, ſed vt modum viuendi canonicorum Portuenſium, ac illorum ſtatuta diſceret. quare vt demus, etiam B. Auguſtini regulam illum forſan ex cœnobio Portuenſi ſumpſiſſe: tamen de alia regula ſine dubio loquuntur, qui aiunt, illum regulam canonicæ inſtitutionis ex monaſterio Portuenſi acceptam Eugubium detuliſſe, nimirum de conſtitutionibus per Paſchalem Pontificem probatis, quæ illæ tandem ſunt, quas Deus in itinere miraculo confirmauit. Verùm error leuis eſt, & excuſatione dignus.

Ille verò grauior, & intolerabilis eorũ, qui ab oppoſito dixerunt, canonicos Portuenſes præter conſtitutiones, quas illi Damianas, ſeu Petri Damiani vocant, nullam aliam regulam, nec etiam illam B. Auguſtini habuiſſe. quem errorem ex Ioanne Baptiſta Signio acceptum, vt pleraque alia, conſtanter docet Ioſephus Mozzagrugnus lib. 1. fol. 26 pag. 2. & fol. 46. 2. & fol. 48. 1. & fol. 60. 1. & lib. 4. fol. 4. 2. & lib. 8. fol. 10. 2. vbi dicit, Auguſtinum Mamphridum ea de re fuiſſe admonitum, oſtenſo illi exemplo eiuſdem Regulæ Damianæ, in quo legimus, regulam ipſam tranſmiſſam fuiſſe Paſchali II. approbandam, & Auguſtinum Ticinenſem eiuſmodi regulam vocare conſtitutiones, pudefactum, canonicos illos, quos facit ſuos regulam prius nullam habuiſſe, nec militaſſe ſub Auguſtino. quam ſententiam ita frequenter inculcat, vt vix ſit pagina, quæ illam non redoleat. Videtur autem hæc ſententia valdè plauſibilis Conſtantino Caietano in ſuis Scholijs ad epiſtolas B. Petri Damiani; nam libro 1. epiſt. 18. ad Alexandrum II. ita notauit: *En quam regulam obſeruabant canonici regulares B. Petri Damiani tempore.* & in tabula, ſiue indice, verbo, Canonici, notans idem ſcholium, inquit: *Canonicorum regula antiquo tempore, quæ fuerit in Italia.* Verùm hunc errorem non opus eſt, vt multis confutemus, qui non niſi vel ex craſſa ignorantia, vel ex animi liuore ortum habere potuit. primò namque ſi canonici Portuenſes tempore B. Petri Damiani, & longè poſt nullam aliam regulam præter Damianam habebant, quæ nam fuit illa regula, quam cum ordine D. Auguſtini S. Vbaldus ex Monaſterio Portuenſi acceptam attulit Eugubium vt ipſe Mozzagrugnus lib. 1. fol. 47. pag. 2. fatetur? Ordo. n. D. Auguſtini, ipsã Auguſtini regulã ſupponit, præſertim cũ regula, ſeu conſtitutiones Portuenſes nõ niſi anno 1118. à Paſchali II. fuerint probatæ, Sanctus verò Vbaldus, vel ſub Caliſto Secundo, vel ſub Honorio, quatuor, aut ſex annis poſt illarum confirmationem ad Portuenſe monaſterium contenderit. nam ſub Honorio II. Epiſcopus Eugubinus eſt cõſecratus, cũ iã antea nõ ſolum Eccleſiam Eugubinam reformaſſet; verùm

VIII.

etiam Epiſcopus Peruſinus electus fuiſſet. quam electionem, vt eluderet, profugus per aliquot menſes delituit. Præterea ſi Portuenſes ſub beati Auguſtini regula non viuebant, quid eſt, quod idem autor lib. 4. fol. 3. pag. 2. ſcribit: *Anno Chriſti 789. Aquis in conuentu Epiſcoporum ordinatum fuit, vt clerici nedum in Epiſcopali Eccleſia, ſed etiam alibi ſub Epiſcopi cura canonicè viuant, ſecundum ſuam regulam, quæ quidem Auguſtini erat à Gelaſio tranſportata.* Quod repetit fol 29. 1. & alibi ſæpius. & ante illum Ioannes Baptiſta Signius lib. 2. cap. 8. in principio, quomodo enim collegium Portuenſe toti Italiæ celeberrimum ſine Auguſtini regula viuebat, quam longè antea canonici omnes regulares ex præcepto Concilij ſeruabant?

IX. SEd quod caput eſt, & omnem dubitationem excludit, ipſam beati Auguſtini regulam temporibus canonicorum Portuenſium, & beati Petri Damiani non ſolùm fuiſſe in Italia notiſſimam, ſed ab omnibus canonicis regularibus retentam, oſtendunt in primis Eccleſia Lateranēſis ſub Alexandro Secundo reformata ex canonicis ſancti Frigdiani cum Eccleſia ſanctæ Crucis in Ieruſalem, in qua Lateranenſi, ac etiam ſanctæ Crucis cum ordo canonicus ſecundum Deum, & beati Auguſtini regulam ab eodem Alexandro dicatur inſtitutus, ſiue potius reſtitutus, iam habes, Eccleſiam ſancti Frigdiani cum Lateranenſi, & ſanctæ Crucis ſub beati Auguſtini regula tunc degiſſe. Idem dicendū de Peruſina, & Tiſernatenſi, quas ſub beati Auguſtini regula inſtitutas Bullæ ſecularizationis earumdem Eccleſiarum indicant. Deinde ipſam Eccleſiam Portuenſem ſub beati Auguſtini regula inſtitutam, monſtrant literæ Innocentij Secundi pro canonicis Portuēſibus legato Romandiolæ directę anno 1139. in quibus illos canonicos vocat ordinis ſancti Auguſtini, & quod caput eſt, ipſe Innocentius Secundus, qui ab Vrbano Secundo Cardinalis fuerat creatus, quique confirmationi conſtitutionum Portuenſium poſt Paſchalem Papam penultimus ſubſcripſit, in quodam Concilio Romano mille Epiſcoporum anno 1139. celebrato tanquam rem notiſſimam ſupponit, omnes canonicos regulares ante ſua tempora ſub beati Auguſtini regula vixiſſe: nam in eo Concilio cap. 9. ita ſcribit: *Praua autem conſuetudo, prout accepimus, & deteſtabilis inoleuit, quod & monachi, & regulares canonici poſt ſuſceptum habitum, & profeſſionem factam, ſpreta Beatorum Magiſtrorum Benedicti, & Auguſtini regula, leges temporalis, & Medicinam gratia lucri temporalis addiſcunt,* & c. 26. ex quo accepit Gratianus textum cap. Perniercioſam 18. quæſt. 2. improbantur à Concilio omnes perſonæ Regulares, quæ non ſecundum aliquam ex tribus Regulis approbatis Diui Baſilij, Diui Benedicti, & Diui Auguſtini viuerent, & inter recenſendos profeſſores dictarum Regularum numerantur monachi, & canonici regulares. vt videas, ſuppoſuiſſe illud Concilium ſine vlla prorſus exceptione, omnes iam canonicos regulares non ſolùm in Italia, ſed in toto mundo ſub beati Auguſtini regula viuere conſueuiſſe, vt mirum ſit de lepidiſſimo, & doctiſſimo ſcholio illo Caietani dicentis: *Ecce quam regulam ab antiquo tempore canonici regulares obſeruabant in Italia tempore beati Petri Damiani:* Et multò magis mirandum, dixiſſe Ioſephum Mozzagrugnum lib. 8. fol. 10. pag. 2. hanc regulam Ticinenſem vbique Conſtitutiones appellare, pudefactum, quod ex illius procemio elici videatur, ac etiam ex epiſtola ſuperliminari, canonicos illos, quos faciunt ſuos, regulam prius nullam habuiſſe, nec militaſſe ſub Auguſtino. vnde enim, & ex quibus verbis elicitur ex epiſtola ſuperliminari, vel ex prooemio dictarum conſtitutionum, ante Petrum Damiani canonicos illos nullam regulam habuiſſe, vel ſub D. Auguſtino non militaſſe? nam in epiſtola Petri Portuenſis Paſchali Secundo cum conſtitutionibus tranſmiſſa, nulla prorſus Regulæ mentio ſub formalibus verbis habetur: nec dicitur, an illi aliam regulam haberent, vel non haberent, vel an ſub Auguſtino militarent, vel non militarent. In prooemio verò vocantur illæ Conſtitutiones, Regula canonicæ inſtitutionis. ſed vbi infertur, vel per quam illationem deducitur, illos canonicos Regulam beati Auguſtini non habuiſſe, aut ſub Auguſtino non militaſſe? Ego enim neque in prooemio, neque in toto corpore hoc videre potui. At autor, & etiam Paſchalis in epiſtola confirmationis vocant eam regulam. ſed quid tum? nonne omnes Conſtitutiones ſiue ſtatuta, ſiue decreta, quę olim à Summis Pontificibus, vel à Concilijs, vel à familijs pro diſciplina regulari ſtatuenda, vel reparanda decernebantur, Regulæ dicebantur? Videantur de hac re Pontificale Romanum, Anaſtaſius, & Platina in Innocentium Primum, Concilium Aquiſgrani, & Moguntinum ſub Ludouico Pio celebrata, textus in cap. Regula 3. d. Sed quid moror, cum ipſe autor lib. 2. fol. 33. pag. 2. ſui oblitus ſcribat, Paſchalem Secundum feciſſe conſtitutiones, quæ ſunt Rauennæ, in monaſterio Portuenſi. Paſchalis enim Secundus nullas Conſtitutiones pro canonicis regularibus Portuēſibus fecit, niſi quod conſtitutiones ab illis factas ſua autoritate firmauit, & lib. 1. fol. 50. pag. 2. dicit, nomine Regulę olim intelligi cōſueuiſſe quidquid, vel à ſuperioribus, vel ab ipſis Congregationibus communiter obſeruandum ſtatuebatur. Habuerunt igitur canonici Portuenſes regulam beati Auguſtini, habuerunt Conſtitutiones a Paſchali probatas, & tam illæ, quàm iſta, regulæ dici poterant, & meritò dicebantur: At illa prima per Antonomaſiam regula canonica dici conſueuit, illæ verò ad differentiam Prioris regulæ, conſtitutiones, ſiue ſtatuta ſunt nuncupatæ, ſicut etiam appellantur in ipſo prooemio ſæpe allegato.

POſt ſupradictam reformationem, & conſtitu- X.
tiones à Paſchali Papa confirmatas cœpit bonus odor religioſæ conuerſationis canonicorum Portuenſium mirum in modum dilatari: vnde & factum eſt in primis, vt religioſi viri quamplures illuc accurentes, ſeſe canonicis Portuenſibus in di-

ſci-

ſciplina regulari inſtituendos traderent, ac ſubinde ipſimet Canonici alijs Eccleſijs, & monaſterijs eis oblatis extra proprios limites numero familiarium ampliari cœperint, & dilatari, & in congregationem multorum Collegiorum propagari, cuius congregationis monaſteria, quæ ex authẽticis ſcripturis colligere potui, fuerunt iſta.

Primum monaſterium ipſum Portuenſe B. Virgini Dei Genitrici ſacrum, ante B. Petri Damiani tẽpora fundatum, quod erat caput totius congregationis, de quo dicemus in noſtra congregatione Lateranenſi, cui per ſedem Apoſtolicam fuit vnitũ.

Secundum S. Mariæ Charitatis Venetiarum, quod Marcus Iulianus clericus fundauit ſub Caliſto II. & Summo Pontifici obtulit, vt per canonicos Portuenſes regeretur, de quo dictum eſt ſupra cap. 24. eidem noſtræ congregationi vnitum.

Tertium Prioratus S. Margaritæ in Epiſcopatu Ferrariẽſi, cuius Eccleſiam anno 1120. monaſterio Portuenſi donauit Gualterius Archiepiſcopus Rauennatenſis ex regulari canonico. *Eandem verò Eccleſiam prædijs attributis dotauerunt Gulielmus Bulgari filius, eiusq; vxor Adelaſia anno 1123. 4. idus Octobris, & pro dote templi D. Margaritæ Caſtellaræ dederunt, in quo ædificatum ipſum templum eſt ita, vti tunc videbatur, foſſis & Eurippis cinctum, quæ ſunt omnia in agro Ferrarienſi. His tabulis teſtes adſcribuntur Fulco Marchio, Petrus canis, Salinguerra, Petrus Cõtrarius, Vgutio, Iſnardus Vgutionis filius.* Hieronymus Rubeus in Hiſtoria Rauennat. lib. 5. ſub anno 1120. & 1123. Hoc monaſterium eſt etiam nunc membrum cœnobij Portuenſis, ſed canonicis deſtitutum habet. vnum Priorem cum ſocio.

Quartum S. Mariæ de Vado Ferrariæ, quod circa annum 1135. poſtulante eodẽ Valtero Archiepiſcopo, monaſterio Portuenſi donauit Landulphus Epiſcopus Ferrarienſis, conuentu in eo conſtituto canonicorũ ſub Martino Priore, qui canonici multis ſeculis illud tenuerunt, ac demum eo ſponte derelicto, introducti ſunt canonici S. Saluatoris Bononienſis, qui nunc illud tenent. vide quæ diximus ſupra cap. 22.

Quintum S. Crucis intra Ceſennam, quod cum eſſet Xenodochium cum Eccleſia pro illius commodo, & vſu, illius confratres pia deuotione obtulerunt monaſterio Portuenſi ea lege; vt conuentus canonicorum ibidem erigeretur. Donationem probauit Innocentius II. ſuo priuilegio emanato 3. idus Aprilis 1139. confirmauerunt Cœleſtinus II. & Innocentius IV. vt dicemus in congregatione Lateranenſi, cui nunc eſt vnitum.

Sextum S. Bartholomæi foris Mantuam, quod fuiſſe monaſterium, & membrum dictæ congregationis Portuenſis, conſtat ex diſmembratione illius à monaſterio Portuenſi facta per Eugenium IV. anno 1438. de qua, & de eodem monaſterio lib. ſequenti in congregatione Lateranenſi, cuius eſt membrum, dicemus.

Septimum S. Auguſtini in Epiſcopatu Foroliuienſi ſub titulo Prioratus, quod fuiſſe monaſteriũ dictæ congregationis conſtat publico inſtrumento Rauennæ anno 1461. rogato die 20. Nouembris per Andream, quõdam Antonij de Baldinetis notarium Rauẽnatenſem. monaſterium vetuſtiſſimum ſed canonicis deſtitutum præter vnum Priorem, & ſocium, qui Prior Abbati Portuenſi eſt ſubiectus.

Octauum S. Mariæ de Stradella apud Fauentiã, cuius in eodem inſtrumẽto proximè narrato mentio habetur. Verùm nunc dirutum, bona illius à Communitate Fauentina occupata graues lites inter ciuitatem, & canonicos Portuenſes excitauerũt.

Illud etiam non omittendum, præter ſupradicta monaſteria, quæ omnia Priori Portuenſi tãquam capiti, & generali ſubdebantur, eam olim extitiſſe probitatis, & ſanctæ conuerſationis canonicorum regularium Portuenſium opinionem, vt etiam alij canonici aliorum cœnobiorum, & congregationũ prouinciæ Rauennatenſis ad Portuenſe monaſterium, & ad generale Capitulum inibi celebrandũ quotannis conuenirent. Conſtat ex actis cuiuſdam generalis capituli antiquiſsimi paulo poſt conſtitutiones a Paſchali confirmatas ibi celebrati, in quo ſequentes editæ ſunt conſtitutiones, quæ in libro vetuſto poſt ipſas conſtitutiones confirmatas charactere item antiquo ſunt adnotatæ, qui liber in eodem Portuenſi cœnobio aſſeruatur. XI.

Statuta cuiuſdam Capituli generalis canonicorũ regularium, prouinciæ Rauennatenſis apud S. Mariam in portu Rauennæ celebrati.

Statuimus, vt omni anno ſemel prælati congregationum noſtræ profeſsionis ſimul ad communem vtilitatem ordinis, & regulæ noſtræ prouidendam, apud S. Mariam in Portu conueniant, & quæcunq; cauſæ alicuius congregationis emerſerint, vel emendandæ apparuerint, ſic per omnes fratres aliarum congregationum, ac ſi per proprium Epiſcopum determinentur, vel emendentur: & ſi quid communi conſilio ſtatutum tunc fuerit, tanquam quæ in propria habentur regula, firmiter teneantur.

Vt nulli clerico vel laico profeſſo aliquid propriũ de ſuis, vel de Eccleſiæ rebus habere concedatur.

Vt nullus profeſſus clericus, vel laicus alicui medicamenta tribuat, niſi proprijs fratribus, cũ Prior id iuſſerit. Conſilium verò externis dare, cum Priori placuerit, non negamus. Artifices autem Eccleſiæ ſi extraneis laborauerint, non alibi operari permittantur, niſi in domibus proprijs iuxta Eccleſiam poſitis, & ſi pro laboribus eorum aliquid dono, vel pretio collatum fuerit, nõ ipſis, ſed camerario tribuatur. Cementarijs tamen non negamus, cum Priori placuerit, & fratribus, extraneis Eccleſiis, vel Pontibus, aut hoſpitalibus laborare. Verumtamen ſi aliquid pro ipſo labore oblatum fuerit, non eis, ſed vt prædictum eſt, camerario tribuatur.

De Mulierum autem acceſſu in officinis clericorum, vel clauſtro, & de priuatis earundem quocunque modo conſilijs, quæ in regula continentur, firmiter ab omnibus teneri ſtatuimus. De acceſſu verò extraneorum clericorum, vel laicorum in clauſtro, &

pri-

priuatis eorundem conſilijs, ſecundum regulam noſtram itidem obſeruari volumus.

Vt propria domus ad pauperum ſuſceptionem ſtatuatur, quibus reliquiæ ciborum fratrum tam clericorum, quàm laicorum, & quæ pro defunctis fratribus in menſa apponuntur, & decimæ omnium eorum, quæ in coquina pro communi præparantur cibo, fideliſſimè dentur.

Vt nullus clericus, ſiue laicus, ſine communi fratrum conſilio, & probatione ſuſcipiatur, & niſi primum omnia, quæ de rapinis, vel furtis, vſuris, aut cautionibus, aut aliquid alio modo pro poſſe reſtituat, minimè recipiatur.

Vt Eccleſiarum bona ſi diripiantur, vel ab aliquo iniuſtè detineantur, per vim non repetantur.

Vt ſi quis fratrum per Priorem, & ſuos proprios fratres emendari nequiuerit, ad aliquam aliam eiuſdem profeſſionis congregationem proprij Prioris, & fratrum voluntate ad corrigendum mittatur.

Vt qui ad Eccleſiam venerit, & ſe, & ſua, vel ſua tantum, dono tradiderit, ſi poſtea pœnituerit, nec ipſe abſoluatur, nec quæ ſponte dono obtulit, ei reddantur.

Vt nullus canonicus clericus, vel laicus profeſſus audeat ad nuptias, vel alicui pro aliqua terra, aut pro murorum ciuitatum, vel Caſtri ædificatione, aut reparatione adiutorium facere, vel ioculatoribus, niſi victum, aliquid dare.

Vt nullus canonicus clericus, vel laicus profeſſus compatres, aut commatres præſumat acquirere.

Vt nullus Prælatus propriam audeat habere cameram, aut clauem, ſed in dormitorio ſemper, cum domi eſt, cum fratribus dormiat, nec quemquam ſeruitorem ad diſcalceandum, aut ſpoliandum, niſi foris eum infirmatur, habere præſumat, & in refectorio ſemper cum proprijs prandeat fratribus, niſi, aliquoties fortaſſe gratia aduenientium clericorum aliter fieri oporteat, videlicet vel cum magnæ ſint perſonæ, vel cum ſine eorum ſcandalo vitari non poteſt.

Quandocunque alicui congregationi alicuius fratris alterius congregationis noſtræ profeſſionis obitus nuntiatus fuerit, agantur pro eo vigiliæ in nouem lectionibus, & propria miſſa vſque in ſeptimum, eiuſq; nomen proprium, & ordinis, & congregationis in propria ſcribatur matricula, & in anniuerſario ſemper pro illo tres lectiones, & miſſa fiat.

XII. FLoruerunt in hac congregatione multi viri ſanctitate inſignes, ac in primis ipſe Petrus Prior, & ſupradictæ reformationis autor præcipuus, cuius virtus in operibus pietatis ſpiritualibus, & corporalibus, vſque ad vitæ exitum probata, potiſſimum emicuit. nam quod ad ſpiritualia attinet, ordinauerat hic beatus, & pius Pater, cum monaſterij Prioratum ageret, vt canonici ſui pſalmos Dauidicos frequenter recitarent, & fructum Domino tribuendum committerent. contigit verò illis diebus quoſdam peregrinos ire verſus Occidentem, qui dum quadam die per vallem profundiſſimam montibus clauſam ambularent, procedentes audierunt quaſdam voces humanas fortiter clamantes, & dicentes, peregrini retrorſum reuertimini, quia iter erraſtis, ſed abite vſq; ad tale biuiũ, & in dextera via veſtra eſt. tũc vnus ex ipſis exclamauit, rogo per Deũ, vt dicatis nobis, qui eſtis, & reſpõdẽtes dixerunt, animæ ſumus mortuorũ, quæ habemus locũ hũc pro Purgatorio deputatũ: ſed quia reuelãtibus nobis Angelis, ſcimus vos de partibus Romãdiolæ venire, rogamus, vt in reditu veſtro in patriã, gratias immortales agatis nomine noſtro Patri Priori ſanctiſs. s. Mariæ in Portu extra Rauennã, ſignificãtes ei, quod fructus illorũ pſalmorũ, qui a canonicis illius monaſterij dicuntur, nobis Dominus pro ſua miſericordia tribuit, & quotidie aliqui ex nobis ad cœlũ euolant. illi aũt ad iter ſuũ properãtes poſtmodũ in patriã reuerſi, & euntes ad prædictũ monaſteriũ, omnia per ordinẽ Priori narrauerũt: qui vocatã canonicorũ congregatione monuit, in pſalmorũ lectione feruentius inſiſtendũ, omnibus Domino gratias agẽtibus, qui tribuit vnicuiq; iuxta opera ſua. Similiter de operibus miſericordiæ corporalibus cũ quadã die in morbũ decidiſſet, ex quo & mortuus eſt, morte inſtante, petijt ſibi dari piſcem, qui Lampreda Italicè dicitur, qua ſtatim coctã miniſter Patri obtulit, & vt ſumeret, hortabatur. Dominus aũt Ieſus Chriſtus veniens, vt animã ſerui ſui in cœlum aſſumeret, etiã in extremis ad exemplũ noſtri tentauit, nã dũ piſcis illi porrigitur, vt comedat, illicò campanula ad portã monaſterij crebris ictibus pulſatur, quod audiens s. Pater, curre, inquit, miniſtro velociter, & vide, quid ſit. ille ad portam accurrẽs, pauperem ſenem, & infirmum præ foribus inueniens cur ait, importunè, ſtrepitas? At ille, Pater miſerere mei pauperis, & ſenis, & infirmi. cui miniſter, patientiã habe, tibi eleemoſyna panis, & vini tribuetur. Verùm ille, panem, & vinum nolo, ſed oro, vt detur mihi vna lãpreda, alioquin moriar. Quod audiens, ſtomachatus ad Patrem redijt. cui Pater, quidnam hoc eſt fili indica mihi? at ille ſubridens comede, inquit, Pater, poſtea ediſſeram. Nequaquam inquit, ſed magis negotium explica. At miniſter, pauperem ad portam reperi, ſenem, & infirmum, dicentem ſe nolle eleemoſynam panis, nec vini, ſed vnã lampredam, quod audiens Pater, vide ait fili, Dominus Ieſus eſt, qui me vſque ad extremum vitæ probare vult, defer pauperi piſcem, cumq; miniſter iuiſſet, vt daret, pauperem non inuenit, & ad Patrem rediens emigraſſe reperit. nec dubium cum Chriſto, qui formam ſerui acceperat, eum in cœlum aſcendiſſe. Quæ res toti congregationi admirationi fuit, & ingens attulit gaudium. Ex Ioãne Philippo Nouarienſi in Chronicis lib. 7. cap. 11. & 12.

POteſt quoque iure merito inter canonicos di- XIII.
ctæ congregationis Portuenſis recenſeri ſanctus Vbaldus Epiſcopus Eugubinus, de quo inter alia hæc refert, qui eius vitam ſcribit beatus Theobaldus illius in Sede Epiſcopali primus ſucceſſor, & coætaneus. *Poſtmodum verò ad Eccleſiam B. Mariæ in Portu Rauennæ canonicorũ regularium Lateranenſium perrexit, vbi ſatis honeſtè Apoſtolicæ*

Qq ſerua-

ſeruabatur regula inſtitutionis, & ſplendor in omnibus fulgebat totius ſanctitatis. ibi ergo tribus menſibus ſub diſciplina canonicorum illorum regulariter vixit: quatenus diſcipulus veritatis factus, ſine errore poſtea doceret, quod primùm viſu, & auditu veraciter didiciſſet. ſcriptam itaque canonici ordinis regulam rediens attulit, eamq. canonicis omnibus proponens, diuino comitatus adiutorio, ſeruandã iniunxit, factumq; vt ex illo tempore cuncti regulariter viuerent, & canonicum ordinem omnes deuotè cuſtodirent. Hæc Theobaldus, cui cæteri omnes B. Vbaldi vitam deſcribentes conſentiunt.

Sed & B. Aldebrandus primùm Ariminenſis Eccleſiæ Præpoſitus, poſtea Foroſempronienſis Epiſcopus inter canonicos Portuenſes à Hieronymo Rubeo lib. 5. Hiſtoriç Rauennatenſis ſub an. 1119. hiſce conceptis verbis recenſetur: *Proximo anno, qui fuit à partu Virginis 1119. Petrus Peccator ſenex obijt 4. Kal. April. Rauennæ in Portuenſi ab ſe eſxtructo cœnobio, ibiq. ad læuam ingredientibus templum iuxta ſacram turrim ſepultus eſt. Ab eo plurimum is propagatus eſt ordo, qui nunc Canonicorum Lateranenſium vocatur, egregium certè bonorum hominum, ac doctorum ſeminarium. illius leges à Rhenenſibus Bononiæ, Nitoſienſibus in Piſano, à multiſq. præterea accepta, & ſeruata ſunt, cum interea confluerent vndique complures ad Portuenſe cœnobium, in diſciplinamq. ſeſe eius canonicis traderẽt. In ijs fuiſſe Aldebrandus legitur, qui in oppido Sorbetulo è Bobio, ſeu Galliata propè Ceſenam natus, & in grammatica eruditus in Portuenſe cœnobium, vt maiores in literis, ac pietate progreſſus faceret, ſe cõtulit. Cum autem Ariminenſes canonici Præpoſito deſtituti, peterent, vt fieri ab illis conſueuerat, ex eorum conuentu aliquem ipſis idoneum præfici, qui virtute præſtaret, Aldebrandum obtinuerunt, qui deinde Foroſempronienſium Epiſcopatum adeptus, Calend. Maij decedens in Diuorum numerum relatus eſt.* Hæc ille.

Nec dubium, alios quamplures viros doctrina, & ſanctitate conſpicuos in eadem congregatione olim extitiſſe, & ex illa ad dignitates Epiſcopales, & alias euectos, etſi illorum catalogus cum bona parte veterum ſcripturarum perierit. nam & monaſterium ipſum ſæpius vaſtatum, igni combuſtum, illius bona commendata, à laicis occupata, & rapinis expoſita, vt mirum non ſit, ſcripturas cõbuſtas, ſed mirum vel vnum lapidem ſuper lapidem inueniri. Tandem anno 1367. monaſterium ipſum Portuenſe reperio clericis ſecularibus commendatum, manentibus tamen in eodem nonnullis canonicis, in quo ſtatu vſque ad annum 1436. permanſit; quo tempore noſtræ congregationi reformandum conceſſum eſt, cui cum cæteris dictæ congr. monaſterijs, vno vel altero excepto, nunc etiam eſt vnitum. monaſterio Portuenſi complura priuilegia Paſchalis II. Innocentius Secundus, Cœleſtinus Secundus, Adrianus Quartus, Vrbanus Tertius, Innocentius III. & Alexander Quartus conceſſerunt. de quibus libro ſequenti fuſius dicemus.

Caput quadrageſimumoctauũ.

De Congregatione S. Mariç ad Rhenum prope ciuitatem Bononiam.

INter vetuſtas canonicorum con- I.
gregationes iure, ac meritò eſt numeranda congregatio s. Mariæ ad flumen Rhenum prope ciuitatem Bononiam, cuius caput extitit ipſum monaſterium s. Mariæ in ripa fluminis Rheni tertio circiter ab vrbe milliario ædificatum, de cuius prima fundatione variè ſentiunt ſcribentes. Nam Cherubinus in hiſtoria Bononienſi, ac cum illo Sigonius de Epiſcopis Bononienſibus, anno 1083. fundatum aiunt. Verùm cùm ſcribat Ioſephus Mozzagrugnus lib. 4. fol. 9. pag. 2. primum Priorem dicti monaſterij fuiſſe Guidonem, ad quem Innocentij Secundi literæ, & aliorum Pontificum ibi relatæ diriguntur, cumq; idem Guido vſque ad annum 1169. in Prioratu perſeuerauerit, vt apparet ex literis Alexandri Tertij ad eundem Guidonem Priorem, & illius canonicos datis Beneuenti 18. Calend. Iunij anno Chriſti 1169. & ab eodem Ioſepho Mozzagrugno eodem lib. 4. fol. 11. pag. 2. relatis, vnum ex duobus dicendum videtur, aut monaſterium Rhenanum non anno 1083. ſed aliquot poſt annis fundatum: aut certè nondum eo tempore conuentum canonicorum ſub Priore degentium habuiſſe, cum credibile non ſit, primum illum Priorem tot annis in regimine monaſterij nimirum ab anno 1083. aut demus etiam 1110. vſque ad annum 1169. durauiſſe. Quidquid autẽ ſit de prima illius fundatione, hoc certum, non ante annum circiter 1136. aliquam eius mentionem haberi ex literis Pontificum, nec de aliquo priuilegio ante illud tempus eidem monaſterio facto conſtare. Cæterùm ab illo anno cœpit monaſterium Rhenanum à Romanis Pontificibus, & Archiepiſcopis Rauennatenſibus, nec non etiam Epiſcopis Bononienſibus, & alijs viris religioſis, & pijs attributione priuilegiorum, immunitatum, & temporaliũ bonorum augeri, & locupletari. nam in primis ipſe Innocentius Secundus anno 1136. conſtitutionum canonicorum Portuenſium per Paſcalem Secundum confirmatas, quarum confirmationi ipſe tunc Cardinalis Gregorius Diaconus tituli s. Angeli nuncupatus ſubſcripſit, eiſdem canonicis Rhenanis ſeruandas ſua autoritate tradidit, & priuilegio Apoſtolicæ ſedis muniuit, vt ordo canonicus ſecundum Deum, & B. Aug. regulam ibidem inſtitutus &c. & vt bona, quæ tunc poſſidebant, vel in futurum adepti eſſent, firma illis manerent. Priuilegium datum eſt Piſis an. 1136. 6. Cal. Sep. eod. quoq. an. 1136. eandem Eccleſiam Rhenanã ſuis priuilegijs primitus munierunt Gualtherius Archiep. Rauennaten. & Henricus Epiſcopus Bononien. vt patet ex forma priuilegiorũ, quæ refert Mozzagrugnus eod. lib. 4. fol. 8. & ſeqq.

Et

Et ex tunc canonici Rhenani bono Chriſti odore plurimum circunquaque flagrantes: cœperunt numero familiarum augeri: nam illos ſequentes Eccleſias olim tenuiſſe, ex priuilegijs monaſterio Rhenano factis, manifeſtè liquet, etſi non ſatis conſtet, an omnes fuerint Conuentuales: fuerunt autem

Prima ipſa Eccleſia B. Mariæ ad Rhenum, quæ caput erat totius congregationis, cuius Priori cæteri aliarum Eccleſiarum Priores ſubijciebantur: de quâ dictum eſt ſupra cap. 23.

Secunda s. Saluatoris Bononienſis, quam circa annum 1136. cum antea eſſet parochialis, ijdem canonici Rhenani loco hoſpitij primum acceperũt; poſtea verò ſtatim inſtauratam, in collegiatam erexerunt: ea nunc caput eſt congregationis, quæ ab illa s. Saluatoris Bononienſis congreg. nũcupatur.

Tertia s. Andreæ in Turricella.

Quarta s. Domnini iuxta Bagnum.

Quinta s. Mariæ in Raticola.

Sexta s. Iacobi loci caſæ Dei nuncupati: quarũ Eccleſiarum meminit Eugenius III. in quodam priuilegio conceſſo Guidoni Priori, & canonicis Rhenanis 3. Idus Maij anno 1150.

Septima s. Potentianæ in Vrbe Roma; quã iuxta diſpoſitionem Guidonis S. R. E. presbyteri Cardinalis tituli Paſtoris nuncupati Adrianus IV. eidem Eccleſiæ Rhenanæ cõceſſit anno 1155. xvj. Calend. Aprilis ſtatuens, vt ordo canonicus ſecundũ Deum, & B. Auguſtini Regulam in ea conſtitueretur, & perpetuis futuris temporibus ſeruaretur.

Octaua s. Praxedis in eadem Vrbe Roma, quam Alexander III. in ſuo priuilegio dato anno 1177. x. Calend. Februarij teſtatur, ab Anaſtaſio IV. eiſdem canonicis Rhenanis conceſſam, & vt puto, cum eadem clauſula, vt ordo canonicus ſecundũ Deum, & B. Auguſtini Regulam in eadam inſtitueretur, & obſeruaretur. quam conceſſionem idem Alexander ſua autoritate confirmauit.

II. HVic congregationi priuilegia complura conceſſerunt Romani Pontifices, ac etiam Imperatores, quorum meminerunt Baſilius Sirenius noſter in lib. Indultorum congregationis Lateranẽſis, Ioannes Baptiſta Signius lib. 2. de Ordine, & Statu canonicorum regularium; & Ioſephus Mozzagrugnus lib. 4. proximè citato.

Habuit etiam hæc congregatio multos viros præclaros, qui non ſolùm ad dignitatem Epiſcopalem, verùm etiam ad Cardinalatum, & Summum Pontificatum aſcenderunt, ſi vera de illis ſcribunt Petrus Michaëlis Venetus canonicus ſancti Saluatoris Bononienſis, & ex illo Ioannes Baptiſta Signius lib. 2. cap. 8. & 9. & ſupra cap. 6. & Ioſephus Mozzagrugnus, qui Signium tranſcripſit lib. 4. fol. 29. & alibi. quippe quòd illos ſuos, aut ſe de illis antiquis canonicis Rhenanis eſſe affirment. Verum omnes ab eis in dictis locis numeratos inter canonicos Rhenanos recenſere non audeo, primò quia video, illos in dictis canonicis monaſterio Rhenano adſcribendis fundamento dubio, & in certo niti, quod quantum ex illorum verbis conijcio, duplex eſt, alterum eſt Calendarium quoddam in antiquo monaſterio Rhenano repertum, in quo ſingulorum canonicorum nomina ex hac vita migrantium deſcribi conſueuerant: alterum verò Annales antiqui dictæ congregationis, quos in Bibliotheca monaſterij s. Saluatoris Bononiæ adſeruari fatetur Ioannes Baptiſta Signius lib. 2. cap. 6. & alibi non ſemel: nam quod attinet ad Calendarium, non omnes in eo deſcriptos ex Rhenana congregatione canonicos fuiſſe, ſed ex alijs etiam congregationibus eiuſdem profeſſionis, habes ex vltimo decreto Generalis Capituli apud monaſterium Portuenſe celebrati, cuius autoritate iuſſum eſt illud Calendarium confici, ac in illo nomina ſingulorum canonicorum defunctorum cuiuſlibet congregationis, eiuſdem tamen profeſſionis deſcribi: quod Calendariũ non ſolum apud Rhenanos, ſed etiam apud noſtros Portuenſes, & Bononienſes s. Victoris, & s. Ioannis in monte habebatur, & nunc etiam forſan habetur, vt teſtatur canonici noſtri fide digni, qui illud viderunt. Pariter, quod ſpectat ad Annales, in illis multos errores palpabiles contineri, ſtatim oſtẽdemus.

Deinde ijdem autores alio fundamento falſo nituntur, omnes canonicos regulares olim Bononiæ, aut etiam Romæ exiſtentes ex congreg. Rhenanorũ extitiſſe, quemadmodum illa Io. Baptiſtæ Signij lib. 2. cap. 8. in princ. & Mozzagrugni verba indicant. *Teſtatur frater Petrus Michaëlis Venetus concanonicus noſter in Commentarijs ſuis, ſe legiſſe, ſexdecim canonicos de Rheno ipſo ad Cardinalatus honorẽ aſſumptos. Nec ſanè mirum, inquit, cum ipſa Lateranenſis Eccleſia, & omnes Eccleſiæ titulares Cardinalium regerentur per hos tum canonicos; qui omnes Regulam iam vulgatam* D. *Patris Auguſtini à Concilio præſertim Moguntino citra, de quo diximus, imitandam ſuſceperunt.* quæ verba vel de ſola identitate Ordinis, non autem eiuſdem congregationis intelligi volunt, vel de identitate canonicorũ eiuſdem congreg. Rhenanæ. Et ſi in primo ſenſu loquãtur, veriſſimè dicunt: ſed contra ſeipſos loquuntur, qui contra alios digladiantur, B. Guarinum, & Lucium II. & alios quoſdam inter Lateranenſes canonicos recenſentes. præter quod ex huiuſmodi identitate intentum probare non poſſunt, quod nimirũ ex monaſterio Rhenano ſexdecim canonici ad Cardinalatus honorem fuerint aſſumpti: quia Lateranenſis Eccleſia, & omnes aliæ titulares Cardinaliũ per eoſdem tunc regulares canonicos regerentur. Eſto .n. eſſent eiuſdẽ Ordinis, non tamen erant eiuſdem monaſterij Rhenani, neque eiuſdẽ congr. Rhenanæ, quæ quatuor, vel quinque Collegia non excedebat. Præter quod falsò etiam aiunt, Cardinales titulares s. Praxedis, & s. Potentianæ ex canonicis regularibus promoueri ſolitos: nam de ſolis titularibus s. Crucis in Ieruſalem, & s. Mariæ Nouæ, quæ erãt Eccleſiæ congregationis s. Frigdiani, ſiue Lateranenſis, Romani Pontifices id cauerunt, vt ſupra cap. 16. notatum.

III. DEmum, quæ de Romanis Pontificibus Innocentio II. Lucio II. Innocentio III. nec nõ de

S. Guarino Epiſcopo Præneſtino, & S. R. Eccleſiæ Cardinali ijdem autores ex illorum Annalibus Saluatorienſibus comminiſcuntur, eos monaſterij Rhenani canonicos fuiſſe, valdè dubia, aut etiam maniſeſtè falſa videntur. nam in primis, quod aiunt de Innocentio II. *Anno 1136. Innocentius II. Romanus antea vocatus D. Gregorius Canonicus Regularis, & reformator eiuſdem canonici ordinis in monaſterio Rhenenſi, vbi & canonicum habitum ſuſcepit, ac S. Potentianæ de Vrbe vnitis ſub Adriano IV. vt in Bulla præfati Pontificis ſub datum Romæ apud ſanctum Petrum 6. Kalend. Aprilis 1154. dum eſſet Bononiæ cauſa ſtudij, ad ſummum apicem aſcendit Pontificiæ dignitatis, ſeditq; annis 13. menſibus 7. diebus 8. vt in Calendario Rhenano antiquo legitur. commendatur ibidem eius obitus anno Dominicæ Incarnationis 1143. Sui verò Pontificatus 14. menſe ſeptembri ſepultus eſt in Laterano in theca apophiretica miro opere ſculpta.* Quæ ſunt verba Signij lib. 2. cap. 6. & Mozzagrugni lib. 4. fol. 23. pag. 2. hæc inquam verba multa continent errata. Primùm erratum eſt, Innocentium Secundum aſſumptum ad Pontificatum anno 1136. fuit enim creatus Pontifex anno 1130. vel vt ipſi eius obitum notantes fatentur. ſed demus hoc eſſe errorem Typographi in Signio, debebat tamen illum corrigere Mozzagrugnus. Secundò quod aiunt, Innocentium Secundum reformaſſe ordinem canonicorum in monaſterio ſanctæ Potentianæ monaſterio Rhenano vnito, magis falſum eſt; quia ante Adrianum Quartum, qui Pontifex anno 1155. eſt renunciatus, ordo canonicorum regularium in dicta Eccleſia non fuit reſtitutus. patet ex literis eiuſdem Adriani Quarti Guidoni Priori, & eius fratribus directis, datis apud ſanctum Petrum non anno 1154. vt Signius refert, nam eo anno 6. Calendis Aprilis ſedebat Anaſtaſius, ſed anno ſequẽti 1155. in quibus Adrianus ſtatuit, vt ordo canonicus in dicta Eccleſia s. Potentianæ per dictos canonicos iuxta inſtitutionem illorum regulæ, conſtituatur ac ſeruetur. Tertiò, multò magis falſum eſt, Innocentium Secundum electum fuiſſe Pontificem, dum Bononiæ ſtudiorum cauſa moraretur, in qua falſitate monſtranda vtpote omnibus conſpicua nolo immorari. Dicetur, illa verba: *Dum eſſet Bononiæ ſtudiorum cauſa.* non eſſe coniungenda cum ſequentibus: *Ad ſummum apicem aſcendit Pontificiæ dignitatis.* ſed cum antecedentibus: *Canonicum habitum ſuſcepit.* Dico verba ſic eſſe diſpoſita, vt cum ſequentibus ſint conſtruenda, non cum antecedentibus, ſed quod cum antecedentibus iungi rectè non poſſint, ex eo conuincitur, quia primus Prior Rhenanus fuit Guido, qui vixit vſque ad annum 1169. ex ſupra allegatis. At Innocentius Secundus ab Vrbano II. ante annum 1119. Cardinalis fuerat creatus, & vt dictum eſt, ante annum 1136. nulla in literis Pontificijs, vel probatis autoribus de monaſterio Rhenano mentio habetur. quare ſuſpicioni euidens locus eſt, Annales illos Saluatorienſes ab aliquo ignaro, vel otioſo, ex turbidis fontibus ad fucum faciendum hauſtos. Rurſus adhuc multò magis falſum eſt, quod ex eiſdem Annalibus deducit Mozzagrugnus ibid. fol. 24. pag. 1. dicens: *Mox verò, vt Innocentius II. Frangipanes ex parte Romanorum nobilis, immo de regione Tranſtyberina, qui à Paſchali II. ex canonico regulari fuerat Diaconus Cardinalis creatus &c.* Nam cum dixerit in verbis immediatè præcedentibus cum ſuo Signio, illum fuiſſe ex familia de Papareſijs, quæ nunc de Matthæis vocatur, idque probauerit, tum ex regione Tranſtyberina, vbi Innocentius Secundus natus eſt, quæ fuit etiam regio illorum de Papareſijs, tum ex ſimilitudine, ſiue identitate ſtemmatum gentilicorum, quænam cæcitas eſt, velle illum poſtea familiæ de Frangipanis adſcribere? quaſi ſint, qui neſciant, an familia de Papareſijs ſeu de Matthæis, ſit eadem cum familia de Frangipanis, vel familia de Frangipanis ſit, aut aliquando fuerit de regione Tranſtyberina. Omitto ex ſententia Onuphrij, Ciaconij, Baronij, & omnium de hac re ſcribentium, Innocentium Secundum, non à Paſchali Secundo, ſed ab Vrbano Secundo Diaconum Cardinalem fuiſſe creatum, eundemque non ex monaſterio Rhenano, ſed ex Lateranenſi: quanquam contendat Baronius, non ex monaſterio canonicorum, ſed monachorum aſſumptum, quod tamen tunc Laterani nullum extitiſſe aliàs probauimus.

Pariter quod de Lucio Secundo ex iiſdem An- IV.
nalibus Saluatorienſibus ſcribunt, hunc mendaciſſimè Onuphrium ex Congregatione s. Frigdiani Canonicum appellaſſe, cum ex eiſdem Annalibus conſtet illum fuiſſe canonicum ex monaſterio Rhenano, & nunc etiam in agro Bononienſi apud Vergatum ſit prædium, nuncupatum præ-Lucij, vulgò il Pra del Luzzo, non vſquequaque certum, & exploratum videtur; immo oppoſitum eſt verius. primò quia certum eſt, Lucium Secundum ex canonico monaſterij Lateranenſis immediatè acceptum, & Cardinalem non ab Innocentio Secundo, vt iſti Annales ſomniant, ſed à Caliſto Secundo creatum, vt Ciaconius, Onuphrius, vel ab Honorio, vt Baronius ex Codice Vaticano, illum autem ex monaſterio Lateranenſi acceptum, nec ipſe Signius negare audet, ſed inquit, Innocentium Secundum Pontificem creatum ſtatim hunc antea vocatum Gerardum ex Præpoſito Rhenano vocatum, & ſecum in Canonica Lateranenſi locatum non multò poſt in Cardinalem tituli ſanctæ Crucis aſſumpſiſſe, quod ad Onuphrium à mẽdacio tam inſigni vindicandum ſatis eſſe poterat. Deinde ipſe Gerardus Cardinalis ſãctę Crucis cum ſuam Eccleſiam reſtituiſſet, & monaſterium inſtaurasſet, ad Pontificatum euectus ſtatuit, vt presbyter Cardinalis titularis illius Eccleſiæ non niſi de gremio congregat. s. Frigdiani aſſumeretur. quod profectò non ſtatuiſſet, ſi ille de congr. Rhenana, nõ de Frigdiana antea fuiſſet. Dictũ eſt aũt ſuperius, eoſdẽ fuiſſe canonicos s. Frigdiani, & Lateranẽ. & S. Crucis, & s. Mariæ Nouæ. Quod autem ſubiungitur,

gitur, etiam nunc extare in agro Bononienſi prædium Lucij nuncupatum, voluntarium nimis eſt, & fortè dicitur illud pratum non à Lucio Papa, aut etiam homine eius nominis, ſed à piſce, qui vulgo dicitur Luzzo, quod illud pratum ante eſſet ſtagnum, vel per illud riuus decurreret, eius generis piſcibus abundans, qualia ſcimus plura eſſe in agro Bononienſi.

Quod etiam de Innocentio III. ait Mozzagrugnus lib. 4. fol. 28. pag. 2. ignoraſſe Onuphrium, cuius ordinis eſſet, falſum eſt, & indicat illum non legiſſe librum Onuphrij de ſeptem vrbis Eccleſijs in Lateranenſi, & ſecundum librum de Eccleſia Lateranenſi cap. 3. Quod autem cum ſuo Signio ſubdit, illum ſanctę Potentianæ canonicum fuiſſe, etiamſi verum id eſſet, Onuphrio non contradiceret, qui inſtituti identitatem, potius quàm loci attendit. Sed falſum eſſe ſuſpicor, quod illum ex canonico Lateranenſi aſſumptũ ſcribant præter Onuphrium, Sigonius de Regno Italiæ lib. 15. ſub anno 1198. Ciaconius in Innocentio III. Volaterranus lib. 21. Ioannes Baptiſta de Cauallerijs, & nouiſſimè Laërtius Cherubinus in Bullario in Innocentio III. quibus magis fides adhibenda eſt, quàm Annalibus Saluatorienſibus.

V. PAris incertitudinis reputandum eſt, quod de Sancto Guarino Cardinali, & Epiſcopo Præneſtino ex eiſdem Annalibus comminiſcuntur, illum ex canonico Rhenano aſſumptum ad dignitatem Cardinalatus, & Epiſcopatus Præneſtini: contrarium enim verum eſt, illum in Eccleſia Cathedrali Bononienſi tũc regulari clericum fuiſſe, deinde vt ſtrictiori ſub regula vitã inſtitueret, ad Mortarienſe monaſterium magna tunc ſanctitatis fama redolens contendiſſe, id enim præter quod vetuſtiſſima illius monaſterij tabularia teſtantur, comprobat electio à Papienſibus de dicto Guarino in illorum Epiſcopum communi conſenſione facta, de qua nullus hæſitat, nec etiam ipſe Mozzagrugnus, atteſtantibus vno ore hiſtoricis Papienſibus, qui de illius Eccleſiæ Epiſcopis ſcripſerunt, nam quomodo tam vnanimi conſenſu in virum conuenilient, non optimè perſpectum, notiſſimum, & probatum? aut quomodo nouiſſent, vel probatum habuiſſent, qui inter eos, vel apud illos nunquam ſtetiſſet, ſed nec ab illis aliquando viſus fuiſſet? quid etiam opus habuiſſet fugæ præſidium quærere, ad Epiſcopalẽ dignitatem recuſandam, ſi non inter Papienſes, ſed apud Bononienſes tempore illius electionis præſens fuiſſet?

Omitto, quæ de Epiſcopis Bononienſibus, præſertim de Gerardo Giſla ex eiſdem Annalibus effutiunt, quos non Rhenanos, ſed vel S. Ioannis in monte, vel S. Victoris canonicos fuiſſe certo certius liquet.

Hæc lõgius, quàm animo ſtatuerã, proſequi coactus ſum, tum propter nõnullos, quia autoritate prædictorum Annalium freti, non pauca contra veritatem effundunt, tum ad cuiuſdam autoris impoſturã retegendam, & reuincendam, qui vt S. Guarinum à Canonicis Mortarienſibus ad Rhenanos transferret, librum Alphonſi Ciaconij de ſummis Pontificibus corrupit, dum poſt paginam 434. ſublatis nonnullis paginis autoris, alias loco illarum repoſuit. quo fit, vt eiuſdẽ libri eodem anno, & loco ab eodem impreſſore, & ſub nomine eiuſdem autoris impreſſi exẽplaria diuerſa habeamus, in quorũ altero B. Guarinus inter canonicos Mortarieñ, in altero inter Rhenanos recẽſeatur. quanquã qui figmentũ meditatus eſt, Deo volente, citationem ex Auguſtino Ticinenſe ab autore poſitam reliquerit, quæ fraudem retegit, cum Auguſtinus Ticinenſis, ex quo Surius, & ipſe Ciaconius, B. Guarinum non inter Rhenanos, ſed inter Mortarienſes ponat. quod ſi rem diligenter attendas, in alijs etiam locis factum reperies, maximè vbi de Honorio II. & de Lucio II. agitur: nam poſt paginam 359. ſubducto ternione notato literis H b, in quo de Honorio II. autor ſcribit, illum canonicum Lateranenſem fuiſſe, alium repoſuit, in quo Rhenanum fingit, non aduertens in pagina immeditè præcedenti nu. 358 expreſsè ſcriptum: *Lambertus de Fagnano Canonicus Regularis Lateranenſis.*

Tandem hæc congregatio euerſo monaſterio S. Mariæ de Rheno ab exercitu Ioãnis Galeatij Ducis Mediolanenſium amiſſis etiam monaſterijs ſanctæ Potentianæ, & ſanctæ Mariæ Nouæ, & alijs circa annum 1418. vel ſub anno 1430. in Franciſco Ghiſlerio vltimo eiuſdem cõgregationis canonico, & Priore s. Saluatoris Bononiæ eodem anno 1430. defuncto, extincta eſt, ipſo monaſterio Saluatorienſi canonicis Ambroſianis, ſiue Ilicetanis diuerſi habitus, & obſeruantiæ, nuper ſub Gregorio XII. inſtitutis, per Martinum V. conceſſo, qui illud in caput ſuæ ipſorum congregationis erexerunt.

Caput quadrageſimumnonum.

De Congregatione Sanctæ Mariæ de Creſcentiaco iuxta Mediolanum.

IN Mediolanenſi agro tertio circiter ab vrbe milliario, in loco, qui Orientem verſus Creſcentiacum vulgò Creſcenzago nuncupatur, exiſtente Oberto Archiepiſcopo Mediolanenſi circa annum Chriſti Seruatoris 1140. Quidam vir nobilis religioſus, & diues Eccleſiam in honorem Beatæ Virginis Dei Genitricis ædificauit, quam attributis prædijs, ac redditibus locupletatam, canonicis regularibus regendam obtulit. Primus enim canonicæ Præpoſitus fuit Domnus Otto de Morbijs nobilis Mediolanenſis, ſub quo, vt etiam ſub alijs, qui eidem in regimine ſucceſſerunt, canonicæ diſciplinæ vigor adeo reſplenduit, vt in Congregationem complurium I.

Collegiorum illud Collegium breui excreuerit, ac in eo viri doctrina, & vitæ integritate præclari non pauci floruerint, qui ad gradus Epiſcopales, ac etiã Cardinalitios fuerunt aſſumpti. & licet dictum monaſterium hoſtili inuaſione ſemel totum flagrauerit, & varia diſpendia, & vaſtationes ſucceſſibus temporum non ſemel ſuſtinuerit, quibus ferè omnia illius authentica monimenta perierunt, & ob hanc cauſam non poſſit integer Catalogus locorũ dictæ Congregationis inueniri: adſint tamen veridicæ, & authenticæ ſcripturæ, ex quibus conſtat, illud fuiſſe olim caput non ignobilis Congregationis ſecundum propria ſtatuta viuentis, cuius Prælati ad ipſum monaſterium S. Mariæ de Creſcentiaco ſingulis annis in menſe Maij ad celebrandum Generale Capitulum conueniebant. Monaſteria prædictæ Congregationis, quæ ex illius ruinis eruere potuimus, hæc fuerunt.

Primum ipſum monaſterium S. Mariæ de Creſceuriaco, cuius Præpoſitus erat caput totius Congregationis.

II. SEcundum ſanctæ Mariæ de Cella prope Ianuam in loco, qui dicitur s. Petri de Arena. Huius monaſterij Præpoſitus reperitur fuiſſe quidã Domnus Simon, antea Præpoſitus ſanctæ Mariæ de Creſcentiaco, circa annum 1200. vnde apparet fuiſſe monaſterium ſatis vetuſtum. Verùm combuſto monaſterio de Creſcentiaco, & canonicis deſtituto, ſoluta congregatione, etiam iſtud monaſterium canonicis paulatim eſt deſtitutum, & aliquando per Sedem Apoſtolicam monaſterio s. Benigni de Capite Phari prope Ianuam Ordinis s. Benedicti vnitum, ita namq; in libro taxarum Cameræ Apoſtolicæ notatum inuenio. *Nota, quod monaſterium ſancta Mariæ de Cella extra muros Ianuenſes Ordinis ſancti Auguſtini valoris centum florenorum vnitur monaſterio ſancti Benigni:* & paulò poſt additur. *nota quod monaſterium ſancti Benigni de Capite Phari eſt incorporatum monaſterio ſancti Hieronymi.* Cæterùm cum ipſum monaſterium s. Benigni à monaſterio s. Hieronymi ſit ſeparatum, ac etiam monaſterium ipſum ſanctæ Mariæ de Cella à monaſterio ſancti Benigni, neſcio an dictæ vniones aliquando effectum fuerint ſortitæ. Iſtud monaſterium nunc tenent Venerab. Eremitæ Auguſtinenſes, qui circa annum 1500. illud obtinuerunt, conſentientibus canonicis regularibus, donec in eo regularis vigeret obſeruantia, & ea ceſſante, locus ad ipſos canonicos reuerteretur. Ita Auguſtinus Ticinenſis in Dilucidario par. 2. fol. mihi 31. & par. 3. quæ eſt de vita s. Auguſtini titulo 9. in tabula, vbi dicit, extare de hoc inſtrumenta apertiſſima, quæ quoniam ego non vidi, apud illum ſit fides.

Tertium s. Georgij de Brinate prope Ticinum, in agro tamen Mediolanenſi, quod Vrbanus Papa huius nominis III. ex nobili familia de Cribellis in ſuo allodio paterno fundauit circa annum humanæ ſalutis 1180. & bona parte paternæ hæreditatis, ac alijs etiam prædijs pecunia emptis, & redditibus plurimis attributis dotauit, & priuilegijs munitum Præpoſito, & canonicis de Creſcentiaco regendum tradidit iuxta inſtitutionem, & regulam dicti illorum monaſterij, prout conſtat ex priuilegio, cuius hic exemplum pro teſte ſubijcitur.

Vrbanus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Dilectis filijs Præpoſito, & fratribus de Creſcentiaco ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cum vita præſens nimis ſit fragilis, & caduca, ad futuram votiuis nos conuenit deſiderijs anhelare, quæ non nouit occaſum, & bene merentibus præbet gaudia ſempiterna. Sane ſi ex ſuſcepto adminiſtrationis officio tenemur alios ad opera Charitatis inducere, eis nos ipſos bonum præſtare debemus exemplum, vt efficacior noſtra prædicatio fiat, cum à nobis fuerit opere comprobata. Ea propter dilecti in Domino filij conſideratione ſupernæ retributionis inducti, Eccleſia ſancti Georgij de Brinate, quæ in allodio noſtro paterno fundata eſt, & omnibus poſſeſſionibus deſtituta, vniuerſas poſſeſſiones ſiue à Monialibus de Charono excepto Portu, & glarea, ſiue à Monachis ſancti Vincentij, aut militibus de Archonate vel à militibus de Dugnano emimus, ſicut in inſtrumentis factis de his continetur, & poſſeſſiones etiam, quas apud locum ipſum de Brinate Germani noſtri quittas nobis, & liberas dimiſerunt, & poſſeſſiones inſuper, quas apud caſale comparauimus, ſicut in inſtrumento authentico continetur, largitione perpetua duximus concedendas, vt eadem Eccleſia fiat canonica Regularis.

Statuimus igitur, vt de Collegio Eccleſiæ veſtræ ſit in ipſa Præpoſitus, & tantus canonicorum numerus, quantus de facultatibus ipſius Eccleſiæ poſſit commodè ſuſtentari. Et vt in ipſa Eccleſia ſancti Georgij ordo canonicus ſecundum Dei timorem, & Beati Auguſtini regulam, atque inſtitutionem veſtram perpetuis temporibus inuiolabiliter obſeruetur, & vt vnus presbyter illius Eccleſiæ ad hoc ſit omni tempore ſpecialiter deputatus, vt pro animabus parentum, & domeſticorum noſtrorum, & pro alijs fidelibus defunctis, necnon etiam pro ſalute noſtra ſingulis diebus, quibus de generali conſuetudine conuenienter id facere poſſit, miſſarum ſolemnia cantet. Præpoſito autem præfatæ Eccleſiæ, qui pro tempore fuerit, decedente, fratres eiuſdem Eccleſiæ de ſeipſis, ſi inter eos idoneus repertus fuerit, aut de Collegio fratrum veſtrorum ſibi Præpoſitum eligendi liberam habeant facultatem: ita tamen, vt electus à Præpoſito, qui in Eccleſia veſtra pro tempore fuerit, ſicut canonicum eſt, debeat confirmari. Statuimus etiam, vt eadem Eccleſia ſancti Georgij de Ordinis obſeruantia Eccleſiæ veſtræ, ſicut filia matri reſpondeat, eiq; debitam obedientiam exhibeat, & honorem, & Præpoſitus Eccleſiæ veſtræ in Eccleſia illa correctionem habeat Regularem, ita tamen, vt fratrum eiuſdem Eccleſiæ ſancti Georgij, ſi quando defuerint, ſupplere teneatur aliorum ſubrogatione defectum. Verùm vt fratres illius Eccleſiæ liberius obſequijs poſſint vacare diuinis, & regularem

larem ordinem obſeruare, ipſos & eorum Eccleſiam ab omni iuriſdictione Corbetæ, & Dairagi plebium autoritate, qua donante Domino præeminemus, eximimus, & ab omni grauamine Mediolanenſis Eccleſiæ liberam decernimus, & immunem. Itaq; prædictis plebibus quidquid iuris aliquando ſibi in Eccleſia illa vendicare, aut Mediolanenſis Eccleſiæ in ipſa exactionem quamlibet exercere minimè liceat, eo duntaxat excepto, quod Mediolanenſi Archiepiſcopo annuam libram ceræ nomine cenſus in ipſa Eccleſia ſancti Georgij reſeruamus, vt ab eo Canonicis ipſius Eccleſiæ oportuna defenſionis auxilium in ſuis neceſſitatibus impendatur. Si verò Archiepiſcopus eandem Eccleſiam contra ſtatutum noſtrum malitioſè aliquo tempore moleſtauerit, ex tunc eam non ſolùm in alijs, ſed etiam in ſolutione cenſus à perſolutione ipſius exemptam fore ſtatuimus, & ſicut ſpecialem filiam ad ius, & proprietatem Romanæ Eccleſiæ ſaluo iure Eccleſiæ noſtræ liberè deuoluendam. Germanis autem noſtris, & eorum hæredibus ius patronatus in ipſa Eccleſia reſeruamus, vt eam in ſuis Iuſtitijs defendere teneantur: non tamen vt in ipſa quidquam ſibi aliud vendicare debeant, niſi quod Eccleſiarum fundatoribus in eiſdem Eccleſijs ſecundum ſacrorum Canonum ſtatuta debentur, videlicet vt ſi quis eorum ad conuerſionem fratrum eiuſdem Eccleſiæ ſancti Georgij aliquando tranſire voluerit, in conſortium illorum recipi debeat, vel ſi vergeret ad inopiam, non ex debito, ſed ex gratia Charitatis ei ſecundum facultates Eccleſiæ ſubſidium conferatur. Vt igitur conſtitutio noſtra ſuper ijs inuiolabilem firmitatem obtineat, ſub interminatione anathematis inhibemus, ne quis eam infringere audeat, vel in aliquo diminuere, ſed omnia ſicut prædicta ſunt, futuris temporibus obſeruentur. Si quis autem huius noſtræ Conſtitutionis paginam temerè violare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Veronæ 7. Calend. Decemb. 1186. Pontificatus anno primo.
Hoc monaſterium poſt varios caſus cum eſſet clericis ſecularibus per aliquot annos commendatum, noſtræ Congregationi fuit vnitum, ſicut lib. ſequenti dicemus.

III. QVartum S. Mariæ de Cumignago in Nouarienſi Epiſcopatu, cuius reperitur fuiſſe Præpoſitus quidam Domnus Ambroſius canonicus monaſterij de Creſcentiaco, referente Ioanne Philippo noſtro in Chronicis lib. 3. cap. 38. quem tamen reprehendit Carolus à Baſilica Petri Nouariæ Epiſcopus in ſua Nouaria, quod hoc monaſterium ad Verbani ripam prope Bauennum ſtatuerit, cum potius in Vicariatu Burgi Manerij ſtatuendum eſſet, ibi loci, vbi Cominiacum dicitur, vbi antiquã Præpoſituram canonicorum regularium ſub titulo ſancti Spiritus extitiſſe vetera quædam monimenta nunc etiam demonſtrant. Verùm an idem eſſet monaſterium, de quo Ioannes Philippus, cum eo, qui Cominiaci in Vicariatu Burgi Manerij extitiſſe dignoſcitur, mihi incompertum, maximè quod alterum illorum titulo S. Mariæ, alterum ſancti Spiritus appellatum inueniatur. quare ſi corrigendus eſt Ioannes Philippus, non ſolùm quoad locum, verùm etiam quoad titulum Eccleſiæ corrigi debet.

Quintum S. Mariæ de Marcelengo cuius certum locum reperire non potui, niſi quod fuit monaſterium Congregationis canonicorum Creſcentiaci, & illius Præpoſitus fuit quidam D. Trogerius antea Præpoſitus ipſius monaſterij de Creſcentiaco, referentibus Ticinenſi, & Ioanne Philippo in Chronica loco proximè citato. qui Ticinenſis ait hunc Trogerium ſub Lucio II. Præpoſituram tenuiſſe, ſed pro Lucio II. Lucius III. reponendus.

Floruit dicta congregatio potiſſimum circa tempora Vrbani Papæ III. & aliquot annis poſtea, quibus temporibus habuit viros inſignes D. Thomam, & D. Albinum S. R. E. Cardinales, Iacobum de Cluſiani Præpoſitum S. Georgij de Brinate, de quo illud memoria dignum proditur, quod refert Ioannes Philippus noſter lib. 7. cap. 14. quod cum eſſet vir magnæ ſanctitatis, & liberalitatis erga pauperes, quodam tempore magnæ famis, & ſterilitatis omnia, quæ habere poterat, pauperibus diſtribuebat, vnde cum quadam die acceſſiſſet ad eum quidam ruſticus pauper, & cum lacrymis procidens ad pedes illius diceret, miſerere mei Domine Præpoſite. en fame morior cum filijs meis, iuſſit Procuratori parum frumenti, quod ſolùm in horreo pro neceſſario victu canonicorum ſeruabatur, pauperi dari, & renuente Procuratore, dixit ei, Vade, ſpero enim in Domino, quod triticum in horreo præparatum inuenies. qui dicto obediens iuit, & horreum adeo plenum inuenit, vt præ quantitate frumenti oſtium non poſſet aperiri. & alios plures Præpoſitos inſignes habuit, quorum catalogum, licet non integrũ, ijdem Ticinenſis, & Iacobus Philippus deſcribunt. videntur autem Præpoſiti monaſteriorum dictæ congregationis non perpetui in ſuis monaſterijs ſtetiſſe, ſed de vno ad aliud monaſterium tranſire conſueuiſſe.

Demum hæc congregatio neſcio quo tempore ſoluta eſt, duobus illius monaſterijs noſtræ Lateranenſi vnitis.

Caput quinquageſimum.

De Cõgregatione Canonicorum Regularium D. Marci apud Mantuam.

EVit etiam in ordine Canonico Congregatio, quæ noſtro ſeculo excidit, quæq; à proprio capite S. Marci de Mantua vocabatur, quanquam rectius nouus ordo canonicorum ab Auguſtiniano diſtinctus, quàm diſtincta congregatio canonicorum in ordine Diui Auguſtini vocari poſſet, vt ex dicendis apparebit. De hac Congregatione multa ſcribit Ioſephus Mozzagrugnus poſt Auguſtinum Mamphridum, I.

& Ioannem Baptiſtam Signium, nempe canonicos dictæ congregationis fuiſſe de illis à Diuo Marco Euangeliſta in Alexandria, & ab Hermagora in Eccleſia Aquileienſi inſtitutis, & ab illis propagatis: fuiſſe etiam canonicos ordinis ſancti Auguſtini, ſicut ſunt, & fuerunt alij cathedrales, & monaſteriales clerici (illius verbis vtor) Tertio illorum mentionem habitam fuiſſe ab antiquis. Quarto quod deferebant ſcapulare ſuper rochetto ad modum ſcapularis canonicorum regularium ſancti Saluatoris de Bononia, & hoc dicere Ioannem Andreæ in clementina prima de electione, & alia plura, quæ apud illum lib. 1. fol. 36. 46. 53. 58. & lib. 3. fol. 33. & alibi paſſim legi poſſunt. quæ illius pace voluntariè, ſine fundamento, & contra veritatem ſunt dicta, cum rei veritas ſit, dictos canonicos ſub Innocentio Tertio fuiſſe primitus inſtitutos, non autem ex illis per Diuum Marcum inſtitutis propagatos, & nullam eorum mentionem apud antiquos autores prorſus habitam, præſertim apud Ioannem Andreæ in dicta clementina prima de electione, ſed nec etiam alibi, quantum in omnibus eius libris maximo labore luſtratis, videre potui, ſed nec etiam in toto corpore iuris Pontificij, niſi ſemel in quadam additione ad gloſſam in cap. ex eo. de electione in 6.

Vera itaque dictæ congregationis, ſiue ordinis inſtitutio, & fundatio ex authenticis ſcripturis in monaſterio ſancti Marci Mantuani labore, & ſolicitudine R. P. D. Angeli Scarellæ Brixienſis noſtræ congregationis canonici prædicatoris, & ſancti Saluatoris Brixiæ Abbatis, dum eſſet à ſacris cõfeſſionibus canoniſſarum beatæ Virginis Annunciatæ apud Mantuam, tandem poſt multam inquiſitionem inuentis, & ad me tranſmiſſis, hæc eſt. Anno Domini milleſimo centeſimo nonageſimo quarto, ſedente Cœleſtino Tertio Romano Pontifice, exiſtente Epiſcopo Ciuitatis Mantuæ Henrico, Venerabilis ſacerdos Albertus Spinula aliàs de Formigola vir pius, & religioſus habita poteſtate à Sede Apoſtolica erigendi collegium canonicorum regularium ſecundum ordinem Diui Marci, vineam quandam ab Abbate ſancti Andreæ ad monaſterium inſtituendum obtinuit, propeque erat ſacellum de iure patronatus quorundam nobilium ciuium Mantuanorum, ſanctæ Mariæ in Menticale nuncupatum, cum duobus iugeribus terræ, quæ omnia pro ædificanda Eccleſia, & canonica ab Abbate, ac dictis ciuibus ſunt collata: alijs etiam prædijs, & redditibus ab eiſdem nobilibus pro victu, & ſuſtentatione canonicorum ibidem inſtituendorum attributis. quam collationem Cœleſtinus Tertius ſuo diplomate anno eodem emanato firmauit, quo anno ab Henrico Epiſcopo de more poſitus fuit primus lapis fundamentalis Eccleſiæ, & monaſterij ſancti Marci, certis legibus, & conditionibus à donatore fundi adhibitis, quarum vna extitit, vt dicta Eccleſia nulli vnquam Eccleſiæ ſubijceretur, aut vniretur, ſed ipſa eſſet caput ordinis ſancti Marci nuncupati, ſalua tamen obedientia, & reuerentia Epiſcopi Mantuani, quæ leges per Epiſcopum Mantuanum, & Sedem Apoſtolicam fuerunt confirmatæ: exinde cœperunt in dicto loco boni propoſiti clerici ſub canonica inſtitutione congregari, ex quibus fuerunt in primis venerabilis ipſe ſacerdos Albertus, & nobilis quidam, qui fundum ad Eccleſiam, & monaſterium extruendum fuerat largitus. quibus, quòd certam regulam non haberent, idem presbyter Albertus regulam ſcripſit, quam Innocentius Tertius anno 1204. ſibi oblatam probauit, illiſq; inuiolabiliter ſeruandam iniunxit. Quam regulam Honorius III. poſt Generale Concilium Lateranenſe iterum examinatam, & correctam confirmauit, & ſeruandam mandauit. Idem etiam Gregorius Nonus Honorij ſucceſſor egit. quæ habentur ex literis Gregorij Noni, quibus eadem Regula à prædictis Romanis Pontificibus examinata, & probata iterum confirmatur. Exemplum literarum eſt.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dile- II.
ctis filijs Prioribus, & collegijs Eccleſiarum ordinis ſancti Marci Mantuani tam præſentibus, quàm futuris hanc regulam profeſſis in perpetuum. Piæ poſtulatio voluntatis effectu debet proſequente compleri, vt & ſacræ Religionis vigor ſuccreſcat vberiùs, & deuotionis ſinceritas laudabiliter eniteſcat. Ea propter dilecti in Domino filij veſtris poſtulationibus inclinati regulam, quam deliberatione prouida ſtatuentes communiter approbaſtis, à fœlicis recordationis Innocentio Papa prædeceſſore noſtro vobis fratribus ſancti Marci dudum roboratam ante Concilium Generale, ac de mandato beatæ mem. Honorij, & Gregory Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum in quibuſdam ad petitionem veſtram, ſecundum quod vobis magis expedire viderunt, correctam, & emendatam, quibuſdam poſtmodum de noſtro mandato exinde vobis petentibus demptis ……. additis, & commutatis, vobis & omnibus regulam ipſam profitentibus confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. cuius tenorem præſentibus literis annotari fecimus, qui talis eſt.

Regula.

Quoniam fauente Domino nos Priores, & con- III.
uentus Eccleſiarum ordinis ſancti Marci de Mantua vni Domino ſeruire, vniq; Regi diſpoſuimus militare, volentibus nobis ſanctorum Patrum imitari veſtigia, vnum præcipuè neceſſarium eſt, vt omnibus nobis ſit cor vnum, & anima vna in Domino, & vnius moris habitemus in domo Domini militante, vt ſic peruenire mereamur ad illam vnam, quam Propheta in triumphante domo Domini poſtulat poſſidere. quod quidem vt poſſimus faciliùs obtinere, ad honorem Dei, ac Virginis glorioſæ, aliorumq; ſanctorum regulam canonicam, prout inferiùs deſcripta eſt, ordinauimus à nobis, noſtriſq; ſucceſſoribus ſecundum infirmitatem noſtram perpetuò obſeruandam. Sequuntur autem capita ipſius regulæ num. 32. Primum de ſilentio,

Secun-

Secundum de proprietate aliqua non habenda. Tertium de diſpenſatione ieiuniorum. Quartum de ieiunijs infirmorum. Quintum de abſtinentia ciborum. Sextum de numero pulmentorum. Septimum de Dormitione meridiana.

Octauum Caput eſt de veſtimentis canonicorum ſcilicet: *Sufficiant cuilibet clericorum una cappa, una cotta linea, duo ſcapularia lanea, due tunice; unum ſcapulare pelliceum, ſiue una pellis, & unum pelliceum, ſiue Ruppa. Verumtamen in arbitrio ſit, pro ruppa tertiam tunicam fratribus poſſidere, & nulla veſtis pellicea habeatur, niſi ouina, vel agnina mediocriter croſſa. Item due ſtaminte. poterit tamen Prior pro ſtamineis camiſias de panno ſtupeo croſſo concedere, quibus viderit expedire. Item duo femoralia, due caligæ laneæ, & quatuor linea ſine pedulibus, quatuor ſcuffones, & duo ſubtulares, & due bota filtrata, & duo pilei lanei, vel pelliceri.* Nonum Caput eſt de veſtimentis Converſorum ſcilicet: *Conuerſis prædicta ſufficiant veſtimenta, cottam tamen, & botas non habeant, niſi pro aliqua rationabili cauſa bote concedantur alicui à Priore. Singulis tamen eorum pro botis par unum concedatur ticpilorum.* Decimum Caput eſt de qualitate veſtimentorum: *Omnia verò lanea indumenta ſint naturalis coloris, & non tincta.* De Groſſitudine veſtiu *nullus murmuret. nec interdicimus veſtimenta de panno lana, lineq; contexto &c.* Vndecimum eſt de concedendis veſtibus. Duodecimum de loco & tempore vtendi cottis ſcilicet: *Non liceat uti cottis, niſi in Capitulo, & in Choro in diuinis offeys, & in obſequijs circa altaria exhibendis.* Decimum tertium de labore canonicorum. Decimum quartum de labore Conuerſorum. Decimum quintum de perſonis non recipiendis in collegijs. Decimum ſextum de forma ſeruanda in facienda profeſſione: *Scilicet ei exponantur Capitula Regulæ, quæ ſeruare debet, & dicatur ei. Ecce Regula, quam tenere debes. Si vis eam ſeruare, ingredere, ſi non vis liber diſcede &c.* Sequuntur alia capitula, & præcipitur, vt regula ſaltem ſemel in menſe coram fratribus legatur.

IV. EXrant in ſupradicto monaſterio Diui Marci authentica multorum Priuilegiorum Innocentij Tertij, Honorij Tertij, Gregorij Noni, Innocentij Quarti, Alexandri Quarti, Gregorij Decimi, & aliorum, quibus hic ordo Diui Marci communitus multis collegijs tum canonicorum, tum etiam canoniſſarum Mantuæ, Veronæ, Vincentiæ, Pataulj, Venetijs, Parmæ, Regij, Cremonæ, & alijs Ciuitatibus Lombardiæ, ac etiam Romandiolæ fuerat propagatus, & dilaratus, ex quibus quæ ad meam notitiam deuenerunt, hæc erant.

Primum monaſterium ipſum Diui Marci apud Mantuam anno 1194. inchoatum, & anno 1201. vt videtur, abſolutum, vel ſaltem in formam monaſterij redactum, vt colligi poteſt ex quodam inſtrumento concordiæ initæ inter Abbatem ſancti Andreæ, & presbyterum Albertum dicti monaſterij fundatorem rogato anno 1201. indictione quarta in clauſtro monaſterij s. Andreæ per Graſcendinum publicum notarium Mantuanum.

Secundum ſancti Viti in Suburbio ſancti Georgij, quod habebat vnitum aliud collegium canoniſſarum eiuſdem ordinis. Illud monaſterium cum ad duos canonicos ſub Priore, & duas canoniſſas eſſet redactum, anno 1459. Pio Secundo Pontifice, ad inſtantiam Illuſtriſſimæ Dominæ Barbaræ Mantuæ Marchioniſſæ iubente, ex certis cauſis exactis canonicis, & canoniſſis, per noſtros Lateranenſes fuit reformatum, qui nunc illud tenent.

Tertium ſanctæ Mariæ de Credaro nuncupatum in eadem ciuitate Mantuæ.

Quartum ſancti Matthæi foris portam dictæ ciuitatis Ceraſorum appellatam.

Quintum ſancti Spiritus eiuſdem ciuitatis, quod potius erat hoſpitium ad Generale Capitulum in eadem ciuitate congregandum ædificatum.

Sextum ſancti Leonardi in Monte Donico apud Veronam, quod canonicis deſtitutum, & multo ære alieno obpignoratum ad inſtantiam Ciuium Veronenſium ſub Gregorio Duodecimo, anno 1407. per noſtros fuit reformatum, & in Abbatiam erectum.

Septimum ſancti Spiritus in ciuitate Veronæ, cuius in literis Honorij Tertij Prioribus ſancti Marci, & ſancti Spiritus Veronæ, & quibuſdam alijs dicti ordinis directis mentio habetur, datæ ſunt literæ anno 1218. vnde colligitur iſtud de primis dicti ordinis monaſterijs extitiſſe.

Octauum ſanctæ Mariæ Caſtri Icerini Diœceſis Veronenſis, quod in margine earundem literarum Honorij Tertij inuenitur notatum.

Nonum Domus Religionis ciuitatis Parmæ, de qua in titulo earumdem literarum Honorij Tertij ſimiliter mentio habetur.

Decimum ſanctæ Perpetuæ ciuitatis Fauentiæ, cuius eędem literæ meminerunt.

Vndecimum ſancti Euſebij de Serratico Vicentinæ Diœceſis, in eiſdem literis memoratum.

Duodecimum ſancti Bartholomæi in ciuitatis Vicentinæ ſuburbio, quod cum eſſet deſtitutum, & commendatum, anno 1443. Eugenius Tertius noſtris conceſſit, quod poſtea in Abbatiam fuit erectum.

Decimum tertium ſanctæ Mariæ de Pane in Sacco Vicentinæ Diœceſis, quod antea eidem Prioratui ſancti Bartholomæi vnitum Eugenius Quartus cum dicto Prioratu noſtris tribuit, conſtat ex literis vnionis.

Decimum quartum de Neſſo nuncupatum in Epiſcopatu Patauino, meminit Syluester Maurolicus in dicta Congregatione Diui Marci pagina trigeſima ſexta.

Decimum quintum ſancti Antonij caſtri Corneliani in Epiſcopatu Cenetenſi, quod videtur habuiſſe coniunctum aliud collegium canoniſſarum dicti ordinis, quod noſtræ congregationi eſt vnitum per Sixtum Quartum anno 1479.

Decimũ ſextum s. Marci in ciuitate Regij Lepidi, quod tenuerunt canonici dicti ordinis vſque ad

annum

annum circiter 1497. quo anno defuncto illius Priore, qui ſolus in dicto monaſterio ex eodem ordine ſuperſtes erat, illud canonicis s. Saluatoris Bononienſis fuit vnitum. Prædictus Prior pro recuperando monaſterio s. Viti contra congregationem noſtram litem attentauit, ex Actis, quæ in Archiuo Romano legi.

Decimum ſeptimum S. Pelagiæ prope Cremonam, cuius fuit Prior Marcus Hieronymus Vida, qui poſtea ad noſtros tranſiens, tandem Albæ Epiſcopus obijt, Poëta inter Latinos cum primis clarus.

Decimum octauum, In ciuitate Venetiarum, cuius tamen titulum habere non potui, in qua etiam erat collegium canoniſſarum dicti Ordinis, quod s. Mariæ de Virginibus dicebatur. Nec dubium alia plura dicti ordinis tam canoniſſarum, quàm canonicorum collegia extitiſſe, quorum nomina cum illis exciderunt.

V. PORro circa dictam congregationem animaduertendum, illam à nobis inter congregationes Ordinis D. Auguſtini numeratam, non quòd eius canonici ab illorum inſtitutione fuerint ſub D. Auguſtini Regula, vel à canonicis antiquis Auguſtinianis, vel à D. Marco deſcendentibus primitùs inſtituti: ſed quia ſecundum inſtitutionem antiquorum canonicorum Apoſtolicorum ille ordo in identitate habitus ex cõceſſione Apoſtolica primitus fuit fundatus: nam quòd ab initio dicti canonici B. Auguſtini Regulam non haberent, patet ex modo profitendi, & ex Regula, quam profitebantur, quæ non erat Regula B. Auguſtini, ſed ab illis compilata, & per Sedem Apoſtolicam examinata, emendata, & approbata, & quod ſufficit ad omnem dubitationem excludendam; hic ordo D. Marci in literis Apoſtolicis ponitur diuerſus ab ordine D. Auguſtini adeo, vt non poſſet in eodem collegio, vel monaſterio vnus ordo inſtitui, altero manente, ſed ad inſtitutionem vnius, deſtitutio, & extinctio alterius ordinis neceſſario ſequebatur, vt conſtat ex literis vnionis Prioratus ſancti Viti Mantuani cum noſtra congregatione Lateranenſi, in quibus hæc inter alia leguntur. *Ordinem ſancti Marci in ipſo Prioratu penitus, & omnino ſupprimimus, & extinguimus; in eoq; deinceps perpetuis futuris temporibus ordinem canonicorum regularium ordinis ſancti Auguſtini huiuſmodi dictæ congregationis vigere debere decernimus.* Quæ verba leguntur in alijs literis vnionum quorundam aliorum monaſteriorum dicti Ordinis cum noſtra congregatione.

VI. ADuertendum ſecundò dictos canonicos, licet ab initio Regulam D. Auguſtini non aſſumpſerint, illam tamen progreſſu temporis aſſumpſiſſe in quadam eorum reformatione, quæ facta eſt ante annum Domini 1452. cuius reformationis ſub Regula D. Auguſtini meminit Pius II. in quodam Breui conceſſo anno 1459. Ludouico Aldegato antea Priori Prioratus s. Viti, poſtea eodem anno tranſlato ad Prioratum s. Marci, ac exinde aſſumpto ad Epiſcopatum, qui tandem Mantuæ obiens in eadem Eccleſia s. Marci ſepulturã, & epitaphium accepit.

Aduertendum tertiò falſum omnino, quod Auguſtinus Mamphridus, Ioannes Baptiſta Signius, & Ioſephus Mozzagrugnus paſſim comminiſcuntur, dicti Ordinis canonicos ſcapulare ſuper veſte linea ex illorum inſtitutione ferre conſueuiſſe, ſaltem loquendo de ſcapulari eius formæ, cuius canonici ſancti Saluatoris Bononienſis nunc deferunt, ſiue albũ, ſiue nigrum: nam ſcapulare dictorum canonicorum non erat haſtatum, ſed ad formam cappuciorũ; quæ antiquitus à canonicis tum Regularibus, tum ſecularibus ferebatur, antequam illi cappas chorales ex priuilegio Apoſtolico ſumerent, & nunc etiã multi canonici ſeculares, & in quibuſdam Ciuitatibus parochi, & Lucæ noſtri canonici Frigdiani ſuper humeros deferunt, quidam lanea, quidam verò pelliceα, quæ olim ſuper ſcapulas ad illas tegendas ferebantur. vide canones Benedicti XII. in generali canonicorum reformatione cap. de Honeſtate, & forma habitus, & veſtimentorum: & iſtud fuiſſe ſcapulare eorum canonicorum dicti Ordinis monſtrãt verba ipſa illorum Regulæ cap. 8. cum tribuit cuique canonico duo ſcapularia lanea, & vnum ſcapulare pelliceum, & clarius Rituale; ſeu Cæremoniale dicti Ordinis; vbi ritum admittendi ipſos canonicos, tum ad habitum probationis, tum profeſſionis præſcribit: nam quod in Regula vocatur ſcapulare, in dicto Cæremoniali ſemper cappucium nuncupatur, quod album eſſe iubetur. Habeo ego Regulã cum priuilegijs, & Rituali ex libro vetuſtiſſimo in pergameno, qui in monaſterio ſancti Marci Mantuæ ſeruatur, manu Notarij publici fideliter exemplata.

QVod verò prædicti Autores addunt, ſcapulare fuiſſe habitum antiquum canonicorum, quos D. Marcus Alexandriæ inſtituit, quod dicti canonici eum vſque ad annum 1516. detuliſſent, ſuadentibus quatuor canonicis Lateranenſibus, qui ad illos deſciuerant, in almutiam commutauerunt, voluntariè dictum eſt, & nec cum veritate, nec cum dictis autoribus conſentit, ſi de ſcapulari canonicorum Saluatorienſium id intelligi velint: nullus enim canonicorum Regularium ante annum 1408. eiuſmodi ſcapulare detulit, multò minus antiquiores canonici, quos ijdem autores ſuimet ipſorum obliti fatentur, tunc primum ſcapulare ſumpſiſſe poſitis almutijs, cum canonici ſeculares ipſas almutias aſſumere voluerunt. lege Ioannem Baptiſtam Signium lib. 1. cap. 9. & Mozzagrugnum lib. 1. fol. 36. VII.

Tandem hæc congregatio cum aliquot ſeculis floruiſſet, & multos viros probitate inſignes habuiſſet, paulàtim deficiens, ob eam præcipuè cauſam, quòd illius prælaturæ clericis ſecularibus conferri, vel commendari cœpiſſent, noſtra ætate penitus fuit extincta: Monaſterio D. Marci, quod totius Ordinis erat caput, monachis Camaldulenſibus per Sedem Apoſtolicam collato, & Abbatiali dignitate decorato.

Ex hoc Ordine prodijt ſuperiori ſeculo præclarus Poëta Virgiliani carminis imitator incomparabilis, qui primus ferè omnium Poëtarum vitam,

mortem,

mortem, & reſurrectionem, aliaq; Seruatoris noſtri geſta ex quatuor Euangelijs collecta ſublimitate carminis Virgilianæ maieſtati proxima fœliciſſimè cecinit, vt Sixtus Senenſis in ſua Bibliotheca ſcribit; qui illum inter Lateranenſes cenſet, quòd ex ordine Diui Marci ad noſtros tranſierit obtento Prioratu ſancti Syluestri montis Compatrum in Diœceſi Tuſculana, qui erat membrum canonicæ noſtræ ſanctæ Mariæ de Pace.

Caput quinquageſimumprimū.

De Congregatione ſancti Saluatoris de Bononia, ſiue de Sylua lacus nuncupata.

I. EST apud Italos in eódem; ordine canonicorum regularium Diui Auguſtini alia congregatio ſancti Saluatoris de Sylua lacus, ſiue de Bononia, vulgo Scopetinorum, nuncupata. de cuius initijs, progreſſu, familijs, & viris illuſtribus, quos olim habuit non paucos, cum multa ex varijs autoribus conquiſita diligentiùs recurrerem, peruenit ad manus meas liber recens à Ioſepho Mozzagrugno eiuſdem inſtituti canonico editus, ſiue potius volumen octo libros complectens, ſub hoc titulo: *Narratio rerum geſtarum canonicorum regularium*. quem ex integro lectum, pleraque omnia ad hanc congregationem attinentia tractaſſe reperi. Quam ob cauſam ea ſolùm referenda exiſtimaui, quæ illemet cum ſuo Ioanne Baptiſta Signio de eadem congregatione ſcribit, reſeruata facultate nonnulla corrigendi, quæ illi ſuos fines excedentes contra veritatem in aliorum præiudicium ſcripſerunt, ac etiam notas abſtergendi; quibus idem autor quoſdam noſtros Lateranenſes indebitè aſpergit, quod libro ſequenti cum omni modeſtia, & moderamine inculpatæ tutelæ præſtandum erit.

Autor huius præclariſſimæ congregationis fuit venerabilis Pater Stephanus Cioni Senenſis Ioannis filius ordinis eremitarum Coadiutore Iacobo Andrea Senenſi eiuſdem inſtituti, quem Stephanū virum ſanctum vocat noſter Ticinenſis in ſuo Dilucidario par. 2. de origine, & procurſu Chriſtianarum Religionum, hæc formalia verba ſcribens: *Ordo canonicorum regularium, qui vulgariter Scopetini nuncupantur, in Senenſi agro ſancti Saluatoris à Venerabili viro Stephano fuit inſtitutus, cui coadiutor fuit frater Iacobus Andreas natione Senenſis, ordinis eremitarum. nam cum diuturna altercatione cum Generali ſuo concertaſſet, ob id maximè, quòd cum in monaſterio ſuo aliquem iuuenem bonis moribus, & literatura educaſſet, è veſtigio ipſum ſibi auferebat. Ipſe verò ſanctus vir zelo permotus, cernens hoc non cedere in profectum ipſis iuuenibus, poſt longam habitam ſecum concertationem, compulſus eſt, annuente Pontifice, habitum mutare, vel ſic abdicaretur à ſuo Generali*, vel dicendum huius congregationis autorem Gregorium Duodecimum Romanum Pontificem extitiſſe, quod autori magis placet, quippe qui eidem Vener. Stephano, ac ſocijs monaſterij Ilicetani ſancti Saluatoris antea eremitis Auguſtinenſibus habitum canonicorum regularium ſua apoſtolicà autoritate tradiderit, ac illos ex Eremitis Auguſtinenſibus Regulares D. Auguſtini canonicos creauerit, & illorum demum extincto ordinè eremitarum, monaſterium canonicorū inſtituerit, quæ in idē recidūt, vt opus nullatenus ſit pro huiuſmodi tumultuari.

LOcus inſtitutionis monaſterium ſancti Saluatoris in agro Senenſi ad tertium circiter lapidem ab Vrbe diſtans, qui ab Ilicum multitudine, & à lacu propinquo Ilicetum, & de Sylua lacus eſt nuncupatus. fertur is locus vetuſtum domicilium Eremitarum extitiſſe, quem fortè ante Alexandrum Quartū Gulielmitæ colebant: poſtea verò Eremitæ Auguſtinenſes illum vſque ad Greg. XII. tenuerūt. II.

Tempus inſtitutionis fuit annus noſtræ ſalutis 1408. quo anno priuilegium primum Gregorij XII. per quod Eremitas Ilicetanos ad canonicos tranſtulit, legitur emanatum.

Occaſio verò iſtius nouæ inſtitutionis à præfato autore duplex aſſeritur: altera nō vera, quòd nimirū tpe ipſius Gregorij XII. totus ordo canonicus eſſet collapſus, itaut nulli eſſent tūc canonici regulariter, & conuentualiter in monaſterijs degentes, vouiſſetq; idem Pontifex, ſi ſublato diro ſchiſmate pacē Deus Eccleſiæ redderet, ipſum ordinem canonicum reformare: atque ob eam cauſam, ſcilicet ad canonicum ordinem reparandum, & reformandum dictam congregationem inſtituere voluerit, cuius habitum, nempe ſcapulare griſuem, idem Pontifex ſub habitu Pontificali ex voto ferre conſueuiſſet, quam cauſam falſam eſſe cap. 53. demonſtrabimus. Altera vera, quam idem autor lib. 5. fol. 7. & ſequentibus proſequitur, & ibidem videri poterit, quam omitto, ne ſim prolixior.

MOdus verò, quo negotium ad finem perductum eſt, ab eodem autore eodem lib. fol. 11. & ſequentibus in hunc modum ſubiungitur. Ven. Pater Stephanus acceptis à Gregorio XII. literis, quibus monaſterium Ilicetanum in conuentum canonicorum Regularium erigebatur, & ipſi Eremitæ canonici creabantur, ad ſuos reuerſus ſeriem geſtorum expoſuit, & literas Pontificias publicauit, quarum hoc eſt exemplum. III.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei *ad futuram rei memoriam. Excitat noſtræ mentis arcanū ſpecialis, & affectuoſa dilectio, qua domum Prioratus s. Saluatoris de Sylua lacus ad Romanam Eccleſiam nullo modo pertinentem Ordinis s. Auguſtini Senenſis diœceſis ſumus hactenus proſecuti, & paterno proſequi ſtudio non ceſſamus, vt circa ſtatum eius attenta conſiderationis intuitum dirigentes, opē impendamus, & operam, vt illa ad* Dei *laudem, & gloriam non ſolùm in ſuis bonis, & iuribus conſeruetur.*

*tur, ſed etiam proſperis ſingulariter gratuletur euentibus, & potiùs fauente Domino in ſpiritualibus, & temporalibus ſucceſſibus augeatur. Hinc eſt, quod nos motu proprio, non ad dilectorum filiorum dictæ domus, quæ hactenus Ordinis fratrum Eremitarum dicta s. Auguſtini extitit, vel alicuius alterius pro ipſis nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate, & ex certa ſcientia eandem domum in Prioratum Conuentualem autoritate Apoſtolica erigimus, per Priorem ſub conditione, & modo infraſcriptis, perpetuo gubernandam. Volentes, & eadem autoritate ſtatuentes, quod ipſi fratres actu in eadem domo reſidentes, eorumq; ſucceſſores, qui erunt pro tempore, canonici Regulares, & ſecundum regularia inſtituta huiuſmodi canonicorum regularium deinceps viuere, & fratres ſancti Saluatoris nuncupari debeant. Et quorum quilibet ſub ſcapulari rochettum, ſuperius autem cappam griſei coloris laneam mordentis ad inſtar capparum conuerſorum Carthuſienſis ordinis geſtent; qua quidem cappa & ipſi fratres vtantur, cum eos exire contigerit ſepta Prioratus, ſeu domus huiuſmodi ad populum ſiue turbam. Necnon Prioratus, ſiue Domus huiuſmodi cum eiſdem fratribus, & conuerſis, ac perſonis in ea degentibus præſentibus, & poſteris cum omnibus membris, necnon bonis mobilibus, & immobilibus ipſius domus, ſiue Prioratus ad Domum, ſiue Prioratum huiuſmodi tam ratione domus, ſiue Prioratus, quàm perſonarum huiuſcemodi quomodolibet pertinentibus, ac deuolutis, & deuoluendis pro tempore ab omni ſuperioritate, dominio, & poteſtate Prioris Generalis dicti Ordinis fratrum Eremitarum, necnon Epiſcopi exiſtentis pro tempore, ac dilectorum filiorū Capituli Senenſis, ac quorumlibet aliorum Superiorum ſecularium, & regularium autoritate prædicta prorſus eximimus, ac totaliter liberamus, ita quod Prior Generalis, Epiſcopus, & Capitulum, & alij Superiores prædicti nullam poſſint in eos Viſitationē, Correctionem, vel aliam iuriſdictionem exercere, ſed nobis & Apoſtolicæ Sedi immediatè ſint ſubiecti. Et inſuper præſentibus adijcimus, quod ipſi canonici, ſeu fratres, qui regularem vitam eorundem canonicorum regularium pro tempore profeſſi fuerint, & ſub eadem obſeruantia Regulari dictorum canonicorum regularium pro tempore in domo huiuſcemodi reſidebūt, poſſint, quoties opportunum fuerit, tamen iuxta regularia inſtituta canonicorum regularium, idoneum fratrem etiam eiuſdem Ordinis profeſſorem in Priorem eorum, & eiuſdem domus eligere. Qui tamen poſtquam electioni de ſe factæ præſtiterit conſenſum, Diœceſano loci, vel eius Vicario in ſpiritualibus Generali, qui erit pro tempore, per electores huiuſmodi duntaxat debeat reuerenter, & humiliter præſentari: Quique poſtquam taliter præſentatus extiterit, cenſeatur eo ipſo à Sede præfata confirmatus, & ex tunc dictum Prioratum in eiſdem ſpiritualibus, & temporalibus liberè, & licitè valeat gubernare. Qui quidem Prior ſemper vno anno completo intelligatur abſolutus, niſi tunc per maiorem partem eorundem fratrum domus præfatæ in electione dicti Prioris vocem habentium determinatum fuerit, ipſum Priorem in dicto debere Prioratus officio domus eiuſdem vlterius permanere. Quodq; dicta Domo eius Prioris ſolatio deſtituta per mortem Prioris eiuſdē, vel alio aliquo caſu eadem vacatione contingente, quod durante vacatione huiuſmodi prædictum officium per antiquiorem fratrem dictæ Domus in Sacerdotio conſtitutum exerceatur, quouſque noua electio alterius Prioris iuxta præfatum modum fiat, & ad effectum debitum perducatur. Volentes etiam, & autoritate præfata concedentes eiſdem Priori, & fratribus, ſiue canonicis, conuerſis, & perſonis, quos pro tempore in domo huiuſmodi reſidere contigerit (vt præfertur) quod ipſi potiri, & gaudere poſſint, & debeant liberè, & abſolutè omnibus Priuilegijs, Indulgentijs, Gratijs, & Exemptionibus, & Libertatibus eis hactenus, ac ordini fratrum Eremitarum, & canonicis regularibus huiuſmodi, ac monaſterijs, & I
locis eorum tam per Sedem præfatam, quàm aliàs per quoſcunque conceſſis, & quibus fratres Ordinis Eremitarum, ac cæteri canonici Regulares, ac eorū Domus, monaſteria, & loca quomodolibet potiuntur, & gaudent. Et inſuper volumus, & ordinamus; quod Ven. frater noſter Antonius Epiſcopus Bononienſis Camerarius, ac dilecti filij Gabriel electus Senenſis Theſaurarius noſter, necnon & Ioannes electus Raguſinus eiſdem Priori, & fratribus ſiue canonicis, conuerſis, & perſonis de conuenientibus conſtitutionibus, & norma viuendi pro conſeruatione Prioris, & fratrum ſiue canonicorum, conuerſorum, & perſonarum prædictarum prouideant, & omnia alia, & ſingula faciant, ordinent, & diſponant in præmiſſis, & circa ea, prout eis viſum fuerit expedire. Decernentes ex nunc irritos, & inanes omnes proceſſus, & excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias, ſi quas forſan contra hæc quacunque autoritate contigerit promulgari; & etiam ex nunc ratum, & firmum motu ſimili habemus, quidquid per eoſdem Camerarium, Theſaurarium, & electum Raguſinum in præmiſſis, & circa ea diſpoſitum fuerit, ſeu quomodolibet ordinatum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ erectionis, voluntatis, ſtatuti, exemptionis, liberationis, adiectionis, ordinationis, conceſſionis, & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Dat. Lucæ 3. non. Aprilis 408. Pontificatus noſtri anno .*

His peractis, quod Pontifex tres S. R. Eccleſiæ Cardinales dictarum literarum executores conſtituiſſet, vt ipſis canonicis ex eremitis nuper creatis conſtitutiones conuenientes præſcriberent, ijdem Lucetani eoſdem Stephanum, & Iacobum Andreæ cum mandatis Lucam remiſerunt, qui venientes, ab ipſis Cardinalibus habitu canonicorum per Gregorium ſtatuto, nempe rochetto, ſeu camiſia Romana linea cum ſcapulari, & cappa griſei coloris ad inſtar cappæ conuerſorum monachorum Carthuſienſium, & conſtitutionibus qua- IV.

tuor-

quatuordecim Capitulis diſtinctis acceptis, cum poteſtate cæteros Ilicetanos de habitu canonico inueſtiendi, ad monaſterium s. Dominici Feſulanum regreſſi, illuc cæteros omnes Ilicetanos acciuerunt, & habitum canonicorũ regularium, vno excepto Conuerſo, autoritate Pontificia induerunt, adſtantibus vndecim eius monaſterij fratribus, & publico Notario die 28. Iunij eiuſdem anni 1408. Atque omnibus ita peractis ad nouam canonicam Ilicetanam redierunt. Verùm inimicus homo illorum quieti, ac profectui inuidens, in agro nouellæ illius canonicæ inſtitutionis zizania superſeminauit: nam nonnulli Procerum Ciuitatis præſidio fulti aduerſus Priorẽ canonicorum, & Ven. fratrem Stephanum armati inſurgentes, multis eos iniurijs, & perſecutionibus affecerunt, ac demum facto impetu Magiſtratus Senenſis, retentis omnibus illorum priuilegijs, ſcripturis, & bonis, eos violenter è monaſterio pepulerunt. Quibus Summo Pontifici Gregorio XII. per Ven. Stephanum renunciatis, pius Pontifex eis ex intimo cordis compatiens, vt illorum ſaluti conſuleret, ad eorum, & plurium nobilium Senenſium inſtantiam nouis literis Apoſtolicis die 20. Nouemb. eiuſdem anni 1408. Arimini confectis, eis ad primum habitum, & inſtitutum Eremiticum redeundi poteſtatem fecit, eorundem ſtatum Eremiticum, immunitates, & priuilegia, & cætera omnia, vt priùs, reſtituens. Quarum literarum vigore ex decem illis nouis canonicis illico ſex ad priſtinum ſtatum, & habitum Eremitarum reuerſi ſunt: alij duo Bonòniã ad quandam Eccleſiam ab Antonio Corario Cardinali remiſſi: Stephanus verò cum ſocio Curiã Romanam ſecutus eſt, donec Ilicetano monaſterio deplorato, Pontifex facultatem dedit vt vbicunque inuenirent locum licitum, & honeſtum, qui eis legitimè pro illorum reſidentia conferretur, ſuſcipere, in Prioratum conuentualem erigere, & liberè tenere valerent, dato eis priuilegio, cuius forma talis eſt.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad futuram rei memoriam. Dudum ſiquidem per noſtras literas Dat. Lucæ 3. non. April. Pontificatus noſtri *anno 2. excitante noſtra mentis arcanum ſpeciali, & affectuoſa dilectione, qua Domum, & Conuentum Prioratus s. Saluatoris de Sylua lacus ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertinentis Ordinis s. Auguſtini Senenſis diœceſis ſumus hactenus proſecuti, paterno proſequi ſtudio intendimus inceſſanter, Nos motu proprio, non ad dilectorum filiorum fratrum dictæ Domus, quæ hactenus Ordinis fratrum Eremitarum dicta s. Auguſtini extitit, vel alicuius alterius pro ipſis Nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate, & ex certa ſcientia eandẽ Domum in Prioratum Conuentualẽ autoritate Apoſtolica ereximus, per Priorem ſub nouis cõditionibus, & modis in ipſis literis inſertis perpetuò gubernandã. prout in eiſdem noſtris literis ſeriosiùs continetur. Cum igitur ſuperexcreſcente malitia temporis, peruerſorũ debacchante proteruia nonnulli fratres Conuentus prædicti ſub noſtra deuotione, & fidei integritate degentes de præſenti nequeant in Domo, & Conuentu huiuſmodi habitare, Nos eiſdem pio compatientes affectu, ac volentes paternæ protectionis ſuffragio ſubuenire, tenore præſentium eadem autoritate concedimus, quòd vbicunque fratres ipſi locum inuenerint congruum, licitum, & honeſtum, qui eis debitè, & canonicè pro eorum reſidentia conferatur, acceptare, & ſuſcipere, ipſumq; in Prioratum conuentualem huiuſmodi habere, & recipere ad omnipotentis* Dei *gloriam, & honorem liberè, & licitè valeant tenere, eadem autoritate in Prioratum huiuſmodi locum ipſum per eos habendum, vt præmittitur, erigentes, ac ſtatuentes autoritate præfata, quòd fratres ipſi in eo valeant habitare ſecundum inſtitutiones, & regulas per ipſas noſtras literas ſibi datas. Quodq; locus ipſe per ipſos fratres habendus, & in* Prioratum, *vt præmittitur, erigendus, & fratres ipſi ſub dictis modis, & regulis in alijs noſtris literis, vt præmittitur, expreſſis degentes vti, & gaudere valeant exemptionibus, conceſſionibus, indultis, & huiuſmodi literis, quarum tenores, & formas hic haberi volumus pro ſufficienter expreſſis, contentis, & annotatis. Conſtitutionibus Apoſtolicis, & alijs in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcunque. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis, erectionis, conſtitutionis, & voluntatis infringere, vel ei auſu &c.* Dat. *in ciuitate Auſtria Aquileienſis diœceſis Calend. Septemb.* Pontificat. *noſtri anno 3. Gratis de mandato D. N. Papæ.*

V. ALia etiam priuilegia prædictus Pontifex eiſdem canonicis adhuc ſine certis ſedibus vàgantibus indulſit, quæ priuilegia quoniam hic autor queritur lib. 8. fol. 12. pag. 2. à noſtro Sirenio in Compilatione Indultorum omiſſa, præter duo, quòd reliqua minus è re ſua forent, ne illorum priuilegia noſtris anteriora apparerent, quippe quod primum noſtrum priuilegium canonicis Frigdionarijs, & Veronenſibus à Gregorio XII. factum anno 1468. 5. Calend. Maij manauerit, cum primum illorum 3. nonas Aprilis eiuſdem anni datum fuerit: quod tamen illius pace frigidum eſt, quia noſtrum datum eſt canonicis, & monaſterijs tanquam antea reformatis, & inſtitutis: illorum verò datũ fuit Eremitis in canonicos transformandis, vel ſaltem vt per idem priuilegium tunc, & nõ antea canonicis crearetis, & præter illud priuilegium noſtris Frigdionarijs, & Veronenſibus à Gregorio XII. datum, aliud extet anno ſuperiori eiſdem Frigdionarijs conceſſum, ab eodem Pontifice datum Senis Idibus Decembris 1407. Pontificatus ſui anno primo, quod dubium non eſt, illum vidiſſe, & ex induſtria prætérijſſe, vt tamen occaſiones querimoniarum tollantur, eadem priuilegia hic recenſebo, non per extenſum, ſed per ſummam: quia tot ſcriptis librũ onerandi locus non vacat. Tertium igitur priuilegium datum eſt Caietæ Idibus Septemb. anno 1410. per quod omnia priuilegia tam in primo, quàm in ſecundo priuilegio conceſſa, eis confirmat. Incipit: *Sacræ Religionis ſub qua dilecti filij fratres ſeu canonici Prioratus ed Sylua lacus ad Romanam &c.* Quartum datũ eſt ibidem 14. Calend. Octob. Pontificatus ſui anno 4. ſcilicet 1410. quo nõnullas In-

dulgentias, & gratias ſpirituales eiſdem indulget incipit: *Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Dilectis filijs Priori, & Fratribus, ſeu Canonicis præſentibus, & futuris Prioratus s. Saluatoris de Sylua lacus, &c.* Quintum datum eſt ibidem 12. Calend. Octob. eiuſdem anni, per quod concedit eis facultatem deligendi Confeſſorem, incipit eodem modo ſicut quartum. Sextum datũ ibidem Idib. Ianuarij anno 1411. Pontificatus ſui anno 5. quo Priori domus olim s. Saluatoris de Sylua lacus concedit facultatem abſoluendi ingredientes illius congregationem à cenſuris, & diſpenſandi ſuper irregularitatibus, incipit: *Deuotionis dilecti filij Prioris Congregationis &c.* Septimum datum ibidem Idib. Ianuarij anni 1411. Pontif. ſui anno 5. quo eiſdem Priori, & Canonicis iterum concedit facultatem eligendi cõfeſſorem, incipit: *Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Dilectis filijs Stephano Priori congregationis canonicorum Regularium Prioratus olim domus s. Saluatoris de Sylualacus Romanæ Eccleſiæ immediatè ſubiectæ Ordinis s. Auguſtini, & eidẽ congregationi ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Eximiæ deuotionis &c.* Octauum quod ab Aurore ponitur in ordine. Nonum datum eſt ibidem 8. Calend. Febr. Pontif. ſui anno 6. ſcilicet 1412. per quod ipſi Stephano, & illius ſocijs canonicis cõceſſum eſt, vt decem perſonas religioſas aliorum quorumcunque Ordinum ad ſe tranſire volentes, & cum illis regulariter viuere, ad habitũ probationis recipere poſſent, non tamen ad profeſſionẽ, niſi prius conſulta Sede Apoſt. admitterẽt, cuius priuilegij vigore nonnulli aliorum ordinum illorum ſodalitio adhæſerunt, ex quibus vnus fuit quidam Fr. Petrus Paulus Senenſis ordinis Prædicatorum, incipit: *Syncera, & magnæ deuotionis affectus &c.* & hæc omnia priuilegia ipſis Priori, & Fratribus ſeu canonicis domus olim s. Saluatoris de Sylua lacus ſemper nuncupatis, ſeu illorum congregationi ſic nuncupatæ cõceſſa fuerunt, antequam aliquod monaſteriũ obtinerent, præter illud vnum s. Saluatoris, ex quo per vim Magiſtratus Senenſis turbati, huc, illuc ſine certis ſedibus vagari cogebantur.

VI. Poſtmodum verò anno eiuſdem Gregorij XII. octauo adiuuante Illuſtriſſ. Guidone Antonio Vrbini Comite idem Ven. Pater Stephanus, & ſocij Eremitorium s. Ambroſij prope Eugubium eodem Gregorio XII. concedente, obtinuerunt, quem locũ tenuerant prius quidã Eremitæ, nullius tamen certi habitus, & regulæ, quibus poſtea Epiſcopus quidam Eugubinus certum habitum dederat, & Regulam D. Auguſtini, & Eremitas s. Ambroſij vocari mandauerat: quem locum extincto Eremitarum ordine, idem Gregorius in Prioratum canonicorum regularium erexit, vt patet per illius priuilegium, quod eſt nonum in ordine, licet præpoſterè locatum. Datum Arimini 9. Calend. Octob. Pontif. ſui anno 8. incipit: *Fragrantia ſacræ Religionis, quæ apud Dilectos filios Priorem, & canonicos Prioratus s. Saluatoris de Sylua lacus Ordinis s. Auguſtini canonicorum Regularium fratrum nuncupatorum &c.* Circa quod priuilegium vnum notandum eſt, vt pote ſingulare inter omnia priuilegia canonicis Regularibus conceſſa, quæ hactenus vidi, nimirum clauſula illa *Prior & Canonici fratres nuncupati*, quam clauſulam vndecim vicibus in eodem priuilegio repetit: nam etſi canonici Regulares in priuilegijs Pontificum conſueuerint prænomine fratrũ nuncupari hoc modo: *Dilectis filijs Priori, & fratribus talis monaſterij, aut loci, vel fratres talis monaſterij:* nullum tamen reperitur, in quo ſic nuncupentur *Canonici Regulares talis monaſterij vel talis Congregationis fratres nuncupati.* præter hos ſolos canonicos de Sylua lacus. Quæ verò huius nuncupationis cauſæ extiterint, ſi diuinare liceat, duas fuiſſe arbitror, alteram quòd notum eſſet, illos recens autoritate Apoſtolica ex fratribus Eremitis in canonicos (vt ita dixerim) transformatos: quam ob cauſam, etſi habitũ, & ſtatum, non tamen nomen, vel nuncupationem apud vulgares ita facilè mutare potuerunt. Alterã, quòd tunc temporis apud multos in vſu poſitũ eſſet, alios canonicos Regulares tanquam clericos more cæterorum clericorum non iam amplius fratres, ſed Dominos vel Domnos nuncupare, ſolis Iliceranis fratribus nuncupatis, quod non ita certò apud vulgares conſtaret, an illi veri eſſent canonici, maximè propter ſcapulare griſæum ſuperadditũ cum cappa griſæa Conuerſorum Carthuſienſium. quæcunque verò cauſæ fuerint, hoc certum, eos ſolos inter omnes canonicos Regulares dictos eſſe canonicos fratres nuncupatos.

Decimum priuilegium datum eſt Arimini 3. Calend. Nouemb. Pontif. ſui anno 8. quo abſolutè conceditur, vt pro regularis obſeruantiæ incremento, quaſcunque perſonas regulares quorumcunque ordinum etiam mendicantium ad eos tranſire volentium ad probationem, & profeſſionem recipere poſſent, etiam licentia a proprijs Superioribus minimè requiſita, incipit: *Sacræ Religionis ſub qua &c.* Vndecimum datum eſt ibidem 8. Calend. Febr. Pontif. ſui anno 9. in quo fit mentio omnium præcedentiũ indultorum, & ijdem canonici præcipiuntur vocari fratres conſtantes s. Saluatoris, incipit: *Dudum ſiquidem per noſtras.* Duodecimum datum eſt ibidem 3. Calend. Martij eodem anno, in quo concedit eiſdem plures immunitates, & exemptiones, incipit: *Militanti Eccleſiæ diſponente Domino.*

Et hæc quidem huius ſanctæ inſtitutionis, & Sacræ congregationis fuerunt incunabula, hæc priuilegia, quibus cõmunita cœpit in regulari obſeruantia paulatim proficere, & virtutum, ac ſancti propoſiti ſuaueolentia populos oblectare. vnde & factum eſt, vt tum Romani Pontifices, tum Principes, & Magiſtratus multis collegijs, & prædijs, ac redditibus attributis illos donarent, præſertim ſublato ſchiſmate in Concilio Conſtantienſi, in quo ſponte cedente Gregorio XII. communi bonorum omnium lætitia, & conſenſu, electus eſt in Summũ Pontificẽ Otto Cardinalis ex familia Columnenſi, & Martinus V. nuncupatus, ſub quo Ambroſiani monaſterij fines excedere, & alia monaſteria obtinere, & in cõgregationem numero canonicorũ, & familiarũ creſcere cœperunt, vt ſequenti capite ſtatim dicetur.

Caput quinquageſimum ſecundum.

Catalogus Monaſteriorũ prædictæ Congregationis S. Saluatoris de Bononia recenſetur.

I. MOnaſteria prædictæ congregationis,quæ in præſentiarum obtinet, vel ab initio obtinuit, ſunt iſta.

Primum s. Saluatoris de Sylua lacus, vbi hæc congregatio primã originem accepit, quod probante Gregorio XII. iuſtis de cauſis dimiſerunt,quodque nunc etiam Eremitæ Auguſtinenſes obtinent.

2. Sancti Ambroſij apud Eugubium, cuius fuit alumnus Auguſtinus Sreuchus Chiſami Epiſcopus, cuius ingenium nobile illius opera, quæ multa, & præclara edidit, ſine alio laudatore ſatis commendant, de quo Sixtus Senenſis in Bibliotheca ſancta multa ſcribit.

3. S. Saluatoris Bononienſis,& s. Mariæ ad Rhenum ſimul vnitorum, quod poſtulante Franciſco Ghiſlerio vltimo illorum monaſteriorũ ex Rhenenſi congregatione Priore, & concedente Martino V. ijdem canonici, Ambroſiani tunc vocari, in hunc modũ obtinuerunt. Franciſcus Ghiſlerius vltimus Prior monaſteriorum s. Saluatoris, & s. Mariæ ad Rhenum ex antiqua cõgregatione Rhenenſi,de qua ſupra cap.48.dictum fuit,cum ſua monaſteria canonicis omnino deſtitura,& in eis diſciplinam canonicam penitus collapſam animaduerteret, quippe qui ſolus ſupererat ex antiquis canonicis Rhenanis,animo recogitans,ſi quo modo regularem diſciplinam ex canonicis item Regularibus in ſuis Eccleſijs poſſet inſtaurare, optima fama Religioſæ conuerſationis ipſorum canonicorum Ambroſianorum commotus, illos ad ſuum monaſterium s. Saluatoris accerſiuit. Supplicatumq; eſt Sũmo Pontifici Martino V. pro vnione monaſterij s. Ambroſij Eugubini cum ipſis monaſterijs s. Saluatoris, & s. Mariæ iam vnitis: & datæ ſunt literæ Apoſtolicæ Nicolao de Albergatis tunc Bononienſi Epiſcopo directæ nonis Iunij 1418. quibus commiſit,vt de narratis diligenti prius informatione habita, & conſtito de illorum veritate,ſi opus eſſe perſpiceret,ipſis canonicis Diui Ambroſij,licet eſſent diuerſi habitus, & obſeruantiæ ab antiquis illis Saluatorienſibus,retentis proprio habitu, & obſeruantijs, ad dicta monaſteria ſic vnita tranſeundi, & in illis iuxta conſtitutiones, & inſtituta ipſis, & dicto monaſterio ſancti Ambroſij per Sedem Apoſtolicam conceſſa, probata, & confirmata perpetuo manendi licentiam concederet, necnon etiam poſteaquam Stephanus, & Dominicus, & alij canonici monaſterij ſancti Ambroſij in dictis monaſterijs ſic vnitis fuiſſent recepti, & integrati, ſtatutis, & ordinatis circa illorum habitum, & obſeruantias, quæ per illum ordinari, vel diſponi contingeret, ipſa monaſteria in perpetuum vnire poſſet, & illa, ac illorum perſonas tam in membris, quàm in capite reformare: etſi poſt literarum expeditionem illæ non facilè fuerint executioni demandatæ, quod Ghiſlerius poſtmodum pœnitentia ductus, vel quod ſperaret, per ſuos, & ſui inſtituti canonicos de nouo recipiendos, diſciplinam canonicam in ſuis monaſterijs ſe poſſe reparare, vel quod Ambroſiani proprium habitum, & inſtituta nollent dimittere, Ghiſlerius verò canonicos diuerſi habitus, & inſtituti, ab inſtituto, & habitu ſuorum Rhenenſium in ſuis Eccleſijs noller admittere, nihil amplius de ipſa vnione perficienda cogitabat; erat enim canonicorum Ambroſianorum, & Rhenenſium habitus longè diuerſus: nam Ambroſiani, ſiue Ilicetani ſuper veſte linea ſcapulare laneum cucullatum, & deſuper cappam griſeam ad inſtar cappæ conuerſorum Carthuſianorum deferebant, ex præſcripto Gregorij XII. ac vt præſumitur, ſub veſte linea tunicam eiuſdem coloris griſei. Cæterùm canonicorum Rhenenſium habitus erat tunica linea vulgo Rochettum nuncupata, ſub qua tunicam albam laneam gerebant,& ſuper Rochetrum intra clauſtra almutias albas, & extra cappam nigram more aliorum canonicorum. Sed tandem conſilio, prudentia, & autoritate Reuerendiſſimi Patris Nicolai Epiſcopi res in hunc modum eſt compoſita, vt Ambroſiani ad ipſa monaſteria ſancti Saluatoris, & ſanctæ Mariæ vnitorum certis conditionibus admitterentur, quarum prima fuit, vt Ambroſiani, quatenus Rhenanis magis in habitu conformes eſſent, tunicam laneam, & ſcapulare, quæ griſea erant, in alba commutarent, & cappam irem griſeam in nigram. Secunda, quòd Ghiſlerius Prioratum, & liberam adminiſtrationem prædictorum monaſteriorum eius vita durante ſibi retineret. Tertia, quòd canonici Ambroſiani ad prædicta monaſteria recedentes in reliquis proprium habitum, inſtituta, & obſeruantias ipſis in dicto monaſterio ſancti Ambroſij per Sedem Apoſtolicam conceſſa, & confirmata retinerent, & ſecundum illa perpetuis temporibus viuerent. Quarta, quòd Ambroſiani ad dicta monaſteria accedentes durante vita ipſius Ghiſlerij,nullam ſuper prædictis monaſterijs, aut illorum rebus, vel bonis haberent poteſtatem. Quinta, quòd ijdem Ambroſiani retento habitu, & obſeruantijs huiuſmodi ad prædicta monaſteria tranſire poſſent, etiam in vita eiuſdem Ghiſlerij, & ibi ſecundum illorum inſtituta viuere, ſi & quatenus placuiſſet eidem Ghiſlerio, & non aliter, nec alio modo. Et hæc omnia patent publico inſtrumento vnionis factæ per dictum Reuerendiſſimum Patrem Dominum Nicolaum Epiſcopum, rogato per Rainaldum de Formaglinis Notarium publicum Bononienſem, quod inſtrumentum apud eundem autorem lib. 5. fol. 50. & ſeqq. legi poteſt.

His conditionibus canonici Ambroſiani ad prædicta monaſteria tranſierunt, conſtituto ſibi ipſis Vicario, cuius tamen autoritas in ijs ſolùm, quæ ad Regularem obſeruantiam ſpectarent, extendebatur, vſque ad obitum Ghislerij, qui accidit anno 1430. quo anno dicta vnio ſuum effectum plenè eſt conſecuta, impetratis pro illius maiori firmitate nouis literis Apoſtolicis ab eodem Martino V. datis 5. Idus Febr. Pontificatus ſui anno 13. & hoc fuit primum monaſterium, quod poſt Ambroſianum obtinuerunt, quod ob illius dignitatem, & antiquitatẽ, teſte eodem autore, in vniuerſalem titulum illorum congregationis præſtiterunt, hæc enim illius ſunt formalia verba lib. 5. fol. 54. in princ. *Bononienſes quidem ſuum* s. *Saluatoris in ciuitate alacriùs præſtiterunt in vniuerſalem titulum Cõgregationis, ac principalem conuentum, quemadmodum etiam ipſi Ambroſiani Martino V. fore ſupplicauerunt, per hæc verba in ipſa ſupplicatione poſt longam narrationem videlicet:* Dignetur *Sanctitas veſtra præfata omnia, & ſingula prædicta ex certa ſcientia, & motu proprio habere rata, & ea validare, ſupplendo omnẽ defectum, ſi quis in eis foret, & de nouo diſponere, & concedere, quod dictus* Prioratus *s. Saluatoris Bononiæ, &* s. *Mariæ de Rheno ſit caput, & ipſe ordo cũ habitu, & conſtitutionibus ſupradictis nominetur fratrum* s. *Saluatoris &c.* Vnde & vocatur modò illorum congregatio, ſeu Ordo canonicorum regulariũ s. Saluatoris de Bononia, ſicut patet ex multis literis Apoſtolicis, & præſertim ex literis Clem. Papæ Octaui emanatis anno 1595. die 5. Maij, quibus priuilegia duodecim congregationum Regularium confirmauit, ac etiam ex libris Ioannis Baptiſtæ Signij eiuſdem congregationis canonici: nam lib. 3. de ordine, ac ſtatu canonico in tabula, ſiue Indice ſic legitur: *De origine Canonicorum Regularium s. Saluatoris de Bononia.*

II. 4. MOnaſterium fuit s. Donati de Scopeto prope Florentiam, quod obtinuerunt ab eodem Martino V. per ſuas datas 5. Calend. Iulij anno 1420. cum antea eſſet Eccleſia dependens ex Abbatia s. Saluatoris de ſeptimo Ordinis Ciſtercienſis. Ab hoc loco cœperunt apud vulgus Scopetini denominari, ſicut alij ab alijs locis.

5. S. Mariæ Angelorum extra muros Senarum, quod erat prius monaſterium quarundam Monialium. conceſſit Eugenius IV. anno 1434.

6. s. Saluatoris ciuitatis Venetiarum, quod erat vetuſtum monaſterium canonicorum Regularium, ſed iam multis annis canonicis Regularibus deſtitutum, & commendatum. vniuit Eugen. IV. an. 1442. qui quando erat Cardinalis, illius monaſterij erat Commendatarius, tenuerunt illud noſtri Lateranenſes eodem Cardinali rogante, aliquot diebus: verùm Decreto Capituli Generalis anno 1427. celebrati dimiſerunt. vide quæ notauimus ſupra cap. 24.

7. s. Secundi prope Eugubium, quod antiquum erat domicilium canonicorum regularium reformatione s. Vbaldi memorandum, quod canonicis ſimiliter deſtitutum eidem congregationi conceſſit Caliſtus Tertius anno 1455.

8. s. Ioannis Euangeliſtæ ciuitatis Rauennæ, vetuſtiſſima, & digniſſima olim Abbatia Ordinis s. Benedicti, quam dictæ congregationi vniuit Pius Secundus anno 1459. num. 1449. vt autor ſcribit.

9. s. Danielis prope Aponum in agro Patauino, antea Abbatiale Cœnobium Ordinis s. Benedicti. conceſſit idem Pius Secundus anno 1460.

10. SAnctæ Mariæ Inſularum in agro Vicẽtino, III.
conceſſum per Paulum II. anno 1465. cũ eſſet prius Eccleſia ruralis, & campeſtris, ſed deuotione populorum frequenter viſitata.

11. s. Mariæ Maioris Taruiſij, toti Marchiæ Taruiſinæ notiſſimum, & in veneratione habitũ, ob miracula, quæ Deus in æde ipſius Virgini Genitrici nuncupata operatur, propter quæ cum ex paruo ſacello in ædem ampliſſimam creuiſſet, Pius II. dictæ congregationi regendam commiſit anno 1462.

12. s. Michaëlis loci Candianæ in agro Patauino Abbatiale, olim Ordinis D. Benedicti, vt notatũ eſt in lib. taxarum Cameræ Apoſtolicæ. conceſſit Nicolaus V. anno 1449.

13. s. Mariæ Angelorum apud Peruſium, degebant ibi prius Moniales s. Claræ, ſed illis certis de cauſis amotis, rogantibus Peruſinis, & probante Paulo Secundo anno 1468. ſuffecti ſunt canonici dictæ congregationis.

14. s. Antonij Venetiarum, erat antea eccleſia vnita monaſterio s. Saluatoris Venetiarum, ſed inſtante Nicolao Tioni Venetiarum Principe ſeparata, & in Prioratum Conuentualem erecta per Sixtum Quartum anno 1475.

15. s. Mariæ de Gratijs in pago Fornonij in agro Foroliuienſi, ſed tamen Bononienſis Diœceſis, de cuius fundatione vide ſupra cap. 21. conceſſit Sixtus Quartus anno 1477.

16. s. Mariæ de Vado Ferrariæ, quod erat olim monaſterium congregationis Portuenſis, de quo ſupra cap. 22. Sed cum Portuenſes illud deſeruiſſent, inſtantibus Ducibus Ferrariæ, vnitum eſt huic congregationi anno 1477. Habuit virum eruditum Iacobum Labetium, qui ſcripſit de habitu canonico, & carmina complura.

17. s. Ioannis Baptiſtæ apud Caſtrũ s. Archangeli in agro Ariminenſi, quod erat antiquus Prioratus canonicorum Regulariũ. tenuerunt illum noſtri Lateranenſes poſt reformationem Frigdionariã, vt patet ex literis Martini V. & Nicolai V. quomodo verò, & quam ob cauſam dimiſerint, neſcio. Dimiſſum conceſſit huic congregationi Sixtus IV. anno 1478. ſed eius bona monaſterio Fornonij applicata, nunc tandem in nouum Prioratum erectum eſt, vel potius reſtitutum.

18. s. Paterniani ciuitatis Fani, cuius Eccleſia populi deuotione erecta à Clemente Secundo fertur dedicata, poſtea inſtante ciuitate eidem congregationi conceſſa per Sixtum IV. anno 1482.

19. s. Agathæ ciuitatis Vrbini, quod ex libro taxarum apparet fuiſſe antiquum monaſterium cano-

canonicorum, poſtea verò canoniſſarum, ſed canoniſſis ad monaſterium S. Benedicti tranſlatis, inſtanre Vrbini Duce, repoſiti ſunt canonici huius cõgregationis per Sixrum IV. anno 1481. vnionem firmauit Alexandet VI. anno 1492.

20. SAncti Petri ad Vincula de Vrbe, cuius Ec-
IV. cleſiam eum Conuentu, qui olim fuerat canonicorum regularium, Innocentius Octauus inſtante Iuliano de Ruuere S. R. E. Cardinali, qui poſtea fuit Iulius Secundus, dictæ congregationis tunc Protectore, eidem vniuit anno 1489.

21. Sancti Ioannis Euangeliſtæ foris Brixiã, antiquum monaſterium canonicorum regulariũ, cuius Præpoſitus Capitulo Papiæ anno 1340. interfuit, deficientibus autem ibidem canonicis Iacobus Dominici vltimus Præpoſitus, qui ex dicta congregatione fuerat aſſumptus, eidem congregationi reſignauit: quam reſignationem inchoatam an. 1468. Innocentius Octauus anno 1485. confirmauit, & tunc ipſa vnio ſuum plenum effectum ſortita eſt. Hoc monaſterium protulit virum inſignem Marcũ nomine, linguatum Hebraicæ, Chaldaicæ, Græcæ, & Arabicæ notitia celebtem, cuius inter alia eſt opus Dictionatium illud Hebraicum locupletiſſimum, quod Arca Noë vocatur.

22. Sanctæ Mariæ de Coronato apud Ianuam, cuius Eccleſiam parochialem eidem congregationi vniuit Archiepiſcopus Ianuenſis. Confirmata eſt vnio à Legato Pontificio anno 1486.

23. Sanctæ Mariæ de Curuaria in agro Bononienſi, quod per ceſſionem cuiuſdam Thomæ Ioannis de Mancolino vnitum fuit canonicæ s. Saluatoris Bononienſis ab Innocentio Octauo anno 1487. neſcio an antea, vel etiam nunc ſit locus Conuentualis, an membrum s. Saluatotis.

24. S. Sebaſtiani Mantuæ antea Xenodochium, quod poſtea ampla Baſilica exſtructa anno 1488. à Franciſco Gonzaga Mantuæ Marchione donatum fuit Abbatiali Cœnobio s. Rufini extta Mantuam, quod erat dictæ congregationis, ſed antea monaſterium Ordinis s. Benedicti, vt apparer ex libro taxarum Apoſtolicarum. quam donationem Innocentius Octauus anno 1488. firmauit, poſtea anno 1527. amplo monaſtetio apud Eccleſiam s. Sebaſtiani exſtructo, s. Rufini canonici illuc tranſmigrarunt. floruit in hac canonica Auguſtinus Mamphridus Mantuanus.

25. Sanctæ Mariæ Gratiarum ciuitatis Cortonę, cuius Baſilicam piorum eleemoſynis magnificenter exſtructam, rogante Ciuitate, eiſdem canonicis tenendam rradidit Innocentius Octauus anno 1488.

26. S. Petri prope Callium in Vmbria erar Eccleſia Monialium s. Petri eiuſdem vrbis, quæ illis concedentibus à Sixto Quarto, dictæ congregationi fuit vnita anno 1483. deinde poſt aliquot annos in Prioratum erecta.

27. S. Euphemiæ ciuitatis Placentiæ, prius collegium canonicorum ſecularium, poſtea vnitum dictæ congregationi ab Innocentio Octauo an. 1491.

28. s. Mariæ Magdalenæ prope Caſtrum Mirandulam, quod antea extra Caſtrum exſtructum circa annum 1495. poſtea in obſidione ſolo æquatum, intra Oppidum renouatum eſt.

29. s. Marci in ciuitate Regij Lepidi, antea Prioratus congregationis s. Marci Mantuæ, ſed dictæ congregationi vnitus per Innocentium Octauum anno 1497.

30. SAncti Ioãnis Baptiſtæ de Vrbe veteri, quod etar vetuſtiſſimum monaſterium canonicorum regularium, quod cum pet multos annos canonicis deſtitutum manſiſſet, huic congregationi vniuit Alexander Sextus anno 1498.

31. s. Hieronymi Mutinæ, cuius Eccleſia antea ſecularis dictæ congregationi fuit vnita anno 1498. & in Prioratum erecta.

32. s. Auguſtini Nicoſiæ nuncupati in agro Piſano vetuſtum, & celebre antiquotum canonicorum Cœnobiũ, de quo vide, quæ diximus ſupra cap. 20.

33. s. Michaëlis de monte Branculi in Epiſcopatu Lucenſi, de quo ſimiliter vide ſupra cap. 20.

34. s. Mariæ de Gualdo Mazocca in diœceſi Beneuentana antea Ordinis D. Benedicti. ex lib. taxarum, conceſſum dictæ congregationi à Iulio Secundo anno 1507.

35. s. Laurentij extra muros Romanæ Vrbis, cuius Eccleſia eſt vna de quinque Patriarchalibus à Conſtanrino ædificata. hanc ab inirio tenebant clerici ex Onuphrio, ijdemq; Regulares, poſtea monachi D. Benedicti. Demum monachis ibi deficientibus, cum eſſet commendata, per Iulium II. huic congregationi fuit vnita anno 1511.

36. s. Mariæ foris portam ciuitatis Lucenſis, quod ab antiquo erat collegium canonicorum regularium, ſed multo iam tempore canonicis deſtitutum ab eodem Iulio Secundo Pontifice an. 1512. conceſſum eſt dictæ congregationi.

37. s. Agnelli Maioris in ciuitate Neapoli, quod eidem congregationi conceſſit Leo X. anno 1517. falſum autem omnino, quod de hoc monaſterio ſcribit Mozzagrugnus lib. 7. iſtud eſſe monaſterium à s. Gaudioſo Bitinenſi Neapoli ædificarum, adhuc magis falſum, quod s. Agnellus eius monaſterij Abbas fuerit, anno 1076. defunctus, vide quæ diximus lib. 1. cap. 57. num. 4.

38. s. Antonij de Vienna Patauij, antea membrum s. Antonij Venetiarum, ſed poſtea ſeparatum, & in Prioratum erectum à Pio Quarto anno ſalutis noſtræ 1563.

39. s. Celſi Mediolani, vnitum dictæ congregationi à Paulo Tertio anno 1548. eum antea eſſet Eccleſia Ordinis s. Benedicti, vr ex lib. taxarum Apoſtolicarum apparet.

40. s. Mariæ de Capellis Neapolis, antea Ordinis D. Benedicti. ex eodem lib. taxarum. vniuit Paulus Tertius anno 1549.

41. s. Sophiæ Beneuenti, Ordinis antea D. Benedicti. ex eodem lib. taxarum. conceſſit Clemens Octauus anno 1595.

42. Sanctæ Agnetis extra Vrbem via Nomentana. Hanc Eccleſiam Sixtus Quartus monaſterio

S. Petri ad Vincula vniuit, ſed Innocentius VIII. 1489. erexit in Abbatiam.

43. Sancti Spiritus in oppido Centi in diœceſi Ferrarienſi nuper ſub titulo Abbatiæ erectum, concedente Paulo V. anno 1609.

VI. HAnc congregationem complures Romani Pontifices illius virtute, ac moribus Religioſiſſimis ita promerentibus multis priuilegijs, iiſdémq; præcipuis decorauerunt, & muniuerunt, quæ apud Ioannem Baptiſtam Signium, & Ioſephum Mozzagrugnum, ac etiam Baſilium noſtrum Sirenium in Compilatione Indultorum canonicorum regulariũ legi poſſunt, inter quæ extant tria priuilegia, primũ Caliſti III. datum 16. Calend. Iulij 1456. ſecundum Sixti IV. datum 15. Calend. Iulij 1471. tertium Iulij II. datum 4. Nonas Aprilis anno 1512. quibus iidem canonici dictæ congregationis veri, & legitimi canonici Regulares Ordinis s. Auguſtini decernuntur, & declarantur, & pro talibus ab omnibus, & ſingulis haberi, & teneri iubentur, quorum priuilegiorum concedendorum cauſa exprimitur in dictis priuilegijs, quòd à nonnullis, an illi veri eſſent canonici Regulares dicti Ordinis, in dubium reuocabatur, & præſertim à quibuſdam Religioſis certi Ordinis mendicantium, qui in proceſſionibus Florentiæ illos præcedere volebant, vbi talis declaratio ad lites tollendas fuit neceſſaria, vt idem Mozzagrugnus lib. 2. fol. 48. & lib. 4. fol. 2. ſcribit, & ante illum Signius lib. 1. cap. 13. fol. 116. vbi dicit, illos, cum quibus lis orta eſt Florentiæ, fuiſſe Fratres Prædicatores s. Mariæ Nouellæ. Quæ verò cauſæ de hac re dubitandi exiſterent, Ticinenſis noſter duas fuiſſe ſuſpicatur, alteram quòd contra conſuetudinem cæterorum canonicorum voluerint vocari Fratres, cum alij vocarentur Domni, alteram, quòd ſuper veſte linea retinuerunt haſtam, ſeu ſcapulare laneum, quas rationes reijciunt Signius, & Mozzagrugnus. Verùm ſiue iſtæ fuerint veræ cauſæ illius dubij, ſiue aliæ, hoc ſatis, reuocatum in dubiũ, an illi veri eſſent canonici, & ad illud tollendum declaratione Sedis Apoſtolicæ opus habuiſſe.

Caput quinquageſimũtertium.

Corollaria quædam ex præcedentibus deducuntur per quæ nonnulla errata in opere Ioſephi Mozzagrugni corriguntur.

I. EX dictis in duobus capitibus immediatè præcedentibus, quæ fideliter ex libris Ioannis Baptiſtæ Signij, & Ioſephi Mozzagrugni præcitatis ſunt recitata, colligitur primò falſum eſſe nec omnino ferendum, quod idem Mozzagrugnus in offenſam totius canonici ordinis non leuem ſcribit, hanc congregationem à Gregorio XII. inſtitutam, ad reformandum, & reparandum in ea ordinem canonicum in vniuerſum. qui ordo ita in vniuerſum erat lapſus, vt quando Gregorius XII. meditatus eſt inſtituere illam congregationem, omnes canonici Regulares viuerent ſingulariter in canonijs particularibus, non conuentualibus, à rectis ſemitis Regulæ B. Auguſtini ipſis traditæ prorſus alieni, vt vix agnoſcerentur veſtigia canonicorum Regularium (formalibus illius verbis vtor.) & Gregorium XII. vouiſſe, canonicum ordinem, & monaſticum reformare, ad tollendum ſchiſma, quod Eccleſiam exagitabat: quin immo ſcapulare canonicorum dictæ congregationis intra habitum Pontificalem deferre conſueuiſſe. quæ paſſim ſcribit lib. 5. fol. 11. pag. 1. & fol. 12. 1. & 13. 1. & 14. & 17. & 26. & 29. & 35. & 37. & 49. & lib. 6. fol. 3. & lib. 7. fol. 2. & lib. 8. fol. 36. 1. & alibi.

Nam vt omittamus, voluntariè, & diuinando dicere hunc autorem, Gregorium XII. vouiſſe, ordinem canonicum reformare, quod eſto verum eſſe poſſit, nullo teſtimonio ſubnixus affirmat, & nullus eorum, qui illius vitam ſcripſerunt, huius voti meminit, & adhuc magis voluntarium, & prorſus incredibile, quod ſubdit, eundem Gregorium illorum ſcapulare intra habitum Pontificium tuliſſe, cum è contrario conſtet, monachos, & quoſcunque Regulares, exceptis ſolis clericis, ad Pontificatum aſſumptos omnia prorſus Regularium indumenta dimittere, maximè quòd ſcapulare griſeum ipſis canonicis dictæ congregationis à Gregorio XII. præſcriptum, ante illos nulli alij Regulares ferebant, ſed nec ipſi diutius illud tulerunt, quod in vnione cum Saluatorienſi monaſterio in album mutauerunt: vnde vero conſentaneum non eſt, Gregorium detuliſſe illud ſcapulare, tanquam habitum Religioſum, qui nondum erat habitus Religioſus. hæc inquam, vt miſſa faciamus. Primò quod ait, quando Gregorius XII. illam congregationem inſtituere cogitauit, totum ordinem canonicum in vniuerſum lapſum fuiſſe, & ita lapſum, vt omnes canonici Regulares viuerent ſingulariter, &c. tam falſum eſt, vt indignum videatur confutatione, cum eſſent in Hiſpanijs, Gallijs, Anglia, Germania, Polonia, innumera canonicorum monaſteria ſub canonica diſciplina viuentia, de quibus ſupra dictum fuit, in quorum pleriſque in hodiernum vſque diem regularis obſeruantia viget, præter congregationes ampliſſimas illis etiam temporibus floreſcentes ſanctæ Crucis Colimbricenſis, ſancti Rufi, ſancti Victoris, ſancti Laurentij in Gallijs, ſancti Nicolai de Aroaſia, Vuindeſimenſis, & Nuſſienſis in Belgio, quarum duæ poſteriores nuper reformatæ, tunc temporis magna ſanctitatis laude florebant. At inquiet, de canonicis Italicis loquimur, non de Gallis, Hiſpanis, Belgis: ſed quid ſonant verba illa. *Ordo canonicùs in vniuerſum erat lapſus*, & illa, *omnes canonici viuebant ſingulariter in canonijs particularibus, non conuentualibus, à rectis ſemitis, &c. vt vix agnoſcerentur veſtigia canonicorum Regulariũ*. ſi de ſolis Italicis agebatur? ſed vt demus de ſolis Italicis locutũ, falso ait tempore inſtitutionis dictæ

con-

congregationis, quòd fuit anno 1408. nullos canonicos conuentualiter in canonijs, & regulariter vixiſſe. viuebant enim canonici s. Petri in cœlo aureo s. Frigdiani, s. Auguſtini Nicoſiæ, ad quorum Abbatem, & Priores literæ Bonifacij Noni pro cogendo Capitulo Prouinciali datæ ſunt anno 1400. Viuebant Frigdionarij nuper reformati, ac etiam Veronenſes s. Leonardi, & Caſoretani apud Mediolanum, ad quos literæ Gregorij XII. an. 1407. & 1408. ſunt directæ. Viuebant Bononienſes Sanctorum Io. in Monte, & Victoris in Colle ſimul Vnitorum, Mortarięſes cum multis membris dictæ congr. de quibus dictum eſt ſupra c. 46. Cremonenſes s. Agathæ, s. Saluatoris Brixienſes, Bononienſes item Montis Belli, Vercellenſes s. Andreæ, & s. Bartholomæi, quos omnes longè poſt dictam congreg. inſtitutam conuentualiter vixiſſe, partim ſupra monſtratum eſt, partim libro ſequenti oſtendemus, vt mirum ſit, hominem ſenſatum has leuitates effutire.

II. SEcundò falſum eſt, eandem congregationem à Gregorio XII. inſtitutam ad reformandum ordinem canonicum in vniuerſum. primò, quia ex literis Gregorij XII. & ex ſerie narratorum apparet, illam eremitarum in canonicos mutationem à Gregorio factam non animo nouam congreg. fundandi, ſed vt ſaluti bonorum illorum virorum conſuleret, & ſalua manente profeſſione regulæ D. Aug. illos ab omnimoda ſubiectione Prioris Generalis, & cæterorum officialium ordinis eremitarum eximeret. & verba Pontificis clara, & aperta ſunt, nec opus eſt Soli nebulas offundere. Secundò, quia cum Pontifices aliquem ordinem reformare intendunt, perſonis in diſciplina regulari illius ordinis apprimè inſtructis, & verſatis vtuntur, non autem illius, quæ potius inſtructione, & reformatione ipſæ indigeant. tales autem erant illi eremitæ, qui licet optimi eſſent religioſi, tamen canonicæ inſtitutionis prorſus ignari erãt, & ita ignari, vt opus habuerint ipſi ab alijs leges accipere, & erudiri. Quam ob cauſam præfecti ſunt tres Cardinales, qui eis viuendi leges præſcriberent. Tertiò, quia conſtitutiones à prædictis Cardinalibus illis præſcriptæ non pro noua congregatione erigenda, ſed pro ſolo illo monaſterio traditæ fuerunt, vt patet ex forma ipſarum conſtitutionum, & vel ipſe autor vltrò fatetur lib. 5. fol. 29. pag. 2. & fol. 55. pag. 1. Quartò, quia Gregorius videns eoſdem eremitas Ilecetanos in canonicos nuper transformatos è monaſterio per vim Magiſtratus Senenſis turbatos, vt illorum ſaluti conſuleret, nouis literis datis facultatem fecit ad prius inſtitutum eremiticum reuertendi, cuius vigore ſex ex illis ad vitam eremiticam redierunt, quod omnino non feciſſet, ſi mens illius fuiſſet, nouam cõgreg. inſtituere ad ordinem canonicum in vniuerſum reformandum. Quintò, quia cum quatuor ex illis in habitu canonicali nuper aſſumpto manentes ſine certis ſedibus vagarentur, cumque tot eſſent monaſteria canonicorum regularium, ad quæ reformanda illos mittere potuiſſet, ac debuiſſet, ſi eo fine illos Canonicos inſtituiſſet, ad nullum tamen legitur miſiſſe. Sextò quia ipſi canonici de facto nullũ collegium antiquorũ canonicorũ reformauerunt, quin immo ipſi potius dici poſſunt Eremitæ in canonicos reformati. nam quod primi canonici dictæ congregationis eſſent eremitæ in canonicos reformati patet, quia primum illorum monaſterium fuit s. Saluatoris de Iliceto, ſiue de Sylua lacus, & Religioſi dicti monaſterij erant Eremitæ. Secundum fuit s. Ambroſij, & huius pariter omnes erant eremitæ. Et licet Gregorius XII. ne illa inſtitutio funditus periret, conceſſiſſet, vt decem perſonas religioſas aliorum ordinum ad eos tranſire volentes recipere poſſent, nullum tamen regularem canonicum legimus ad illos tranſiuiſſe. Quod autem nullum collegium canonicorum regularium ipſi reformauerint, patet, quia licet quædam monaſteria, quæ canonicorum prius fuerant, illi obtinuerint, tamen tempore vnionis illa iam canonicis omnino deſtituta erant, præter vnum monaſterium Saluatorienſe Bononiæ, in quo erat vnicus Ghiſlerius, qui licet illos admiſerit, neque illorum reformationem, neque habitum, nec viuendi modum ſuſcepit, & alterum s. Auguſtini Nicoſiæ, quod alijs de cauſis illis fuit vnitum.

NEc obſtat, quod obijcitur, reformationes non appendi muris, & officinis, ſed perſonis monaſteriorum. nam id verũ eſt, quando reformantur collegia, non autem quando reformantur monaſteria collegijs iam deſtituta, tunc enim licet ſubiectum reformationis non ſint parietes, & officinæ, ſed perſonæ, tamen non ſunt perſonæ, quæ in monaſterijs antea fuerant, & deſierunt, ſed perſonæ, quæ ſubintrant ſecum ferentes ipſam reformationem. nam & noſtri Lateranenſes multa monaſteria monachorum reformaſſe leguntur in literis Apoſt. & non ob hoc dicuntur reformaſſe ordinem monaſticum, qui ibi iam nulli erant monachi, ſed quia ſecum detulerunt reformationem ipſorum canonicorum Lateranenſium. III.

Nec obſtant ſecundò verba illa priuilegij Gregoriani: *Excitat noſtræ mentis arcanum ſpecialis, & affectuoſa dilectio, qua domum* Prioratus *S. Saluatoris &c.* Quæ autor de voto facto à Gregorio XII. inſtituendi prædictam congregationem, ad reformandum ordinem canonicum commentatur. nam iſta verba non ſunt tanti põderis, vt non poſſint alio modo abſque nota temeritatis, & impietatis, & falſificationis literarum Apoſtolicarum legitimè interpretari: nam in literis Apoſtolicis mentis arcanum non ſignificat votum, ſed mentem Pontificis, quæ eſt arcana, ſiue conſilium, ſiue cogitationem, ſiue prouidentiam, ſiue ſolicitudinem, ſiue animum Pontificis, quæ omnia ſunt arcana non ſolùm in Pontifice, ſed in quolibet homine, & literalis horum verborum intelligentia hæc eſt, affectuoſa dilectio, qua domum S. Saluatoris, & perſonas in ea degentes proſequimur, excitat noſtram mentem arcanam, ſiue noſtram cogitationem, no-

ſtrum animum arcanum, per conſtructionem, quam Logici vocant intranſitiuam, vt circa illorum ſtatum attentè cogitemus, & illorum curam prouidã geramus, & ſexcenta in literis Romanorum Pontificum ſunt exempla, ſimilia verba præ ſe ferentia, vt videri poteſt in Conſtitutione ſexta Alexandri Sexti, & Conſtitutione tertia, & decimaſeptima Leonis Decimi, & alibi. Præter quod clauſulæ illæ procemiales, & narratiuæ in literis Apoſtolicis ponuntur à Secretarijs Apoſtolicis ad libitum.

Multo minus etiam obſtant verba illa: *Motu proprio, & ex certa ſcientia*. In quibus autor vim facit, quia non ſemper indicant, non præceſſiſſe ſupplicationem Pontifici porrectam pro obtinendis, quæ in motibus proprijs conceduntur, ſed ponuntur, ne literæ ſubreptionis, vel obreptionis vllo tempore notari poſſint. quod, ne longiùs vagemur, patet ex eodem autore lib. 5. fol. 54. in principio, vbi refert ſupplicationem Martino V. ſub hac forma à ſuis porrectam: *Dignetur Sanctitas veſtra præfata omnia, & ſingula prædicta ex certa ſcientia, & motu proprio habere rata, & firma, & ea validare, ſupplendo omnem defectum &c.*

IV. SEcundò principaliter infertur, verum non eſſe, quod idem autor lib. 8. fol. 51. pag. 1. ſcribit, nullibi legi, quod Gregorius Duodecimus dederit canonicis dictæ congregationis ſcapulari griſei coloris, cum hoc dicat ipſe lib. 5. fol. 14. pag. 1. & fol. 53. pag. 1. & hoc expreſsè caueatur in Conſtitutionibus editis ab ipſis Cardinalibus à Gregorio deputatis cap. 11. quod nimirum ſcapularia ſint de panno capparum, quas cappas iubebantur ferre coloris griſei mordentis, ad inſtar capparum Conuerſorum Carthuſianorum.

Tertiò infertur, perperam dixiſſe eundem autorem, impiè errare eos, qui dicunt, venerabilem Patrem Stephanum compulſum ad illam mutationem habitus ex altercatione cum ſuo Generali, vt ab illius obedientia tandem eximeretur, quod ſcribit lib. 5. fol. 55. pag. 1. in fine, & lib. 8. fol. 18. pag. 1. quia eſto ille habitus mutationem non intenderet, tamen quod ad eandem mutationem compulſus fuerit ex eiuſmodi altercatione, apparet ex tota narratione eiuſdem autoris lib. 7. ab initio vſque ad fol. 14. vt ſi nota hæc afficit, ſuum priùs afficiat autorem.

Quartò infertur, iniuſtam eſſe querelam eiuſdem autoris lib. 8. fol. 26. pag. 1. fol. 38. pag. 1. aduerſus Syluestrum Maurolicum, & Baſilium Sirenium, quod dixerint, hanc congregationem primitus inſtitutam in agro Senenſi, & in monaſterio Iliceetano, cum ſint apertiſſima verba Gregorij Duodecimi, domum de Sylua lacus ordinis eremitarum in Prioratum canonicorum regularium erigentis, idq; præ ſe ferant omnia dicti Pontificis priuilegia, quibus hæc congregatio erigitur, inſtituitur, & firmatur, & ante quæ priuilegia nulla prorſus dictæ congregationis mentio habetur.

Quintò infertur falſum eſſe, quod idem autor ait lib. 8. fol. 37. pag. 1. nunquam dictum eſſe de hac congregatione, quòd ſit nouella plantatio. Quid enim ſignificant verba illa Gregorij Duodecimi in primo priuilegio? *Vnde domum ſancti Saluatoris de Sylua lacus in Prioratum conuentualem autoritate Apoſtolica erigimus, volentes, & eadem autoritate ſtatuentes, quòd ipſi Fratres in eadem domo reſidentes, eorumq; ſucceſſores, qui erunt pro tempore, canonici regulares, & ſecundum regularia inſtituta deinceps viuere, & Fratres ſancti Saluatoris nuncupari debeant*, & illa in priuilegio octauo *fragrantia Sacræ Religionis, quæ apud dilectos filios Priorem, & canonicos Prioratus ſancti Saluatoris de Sylua lacus &c. à nobis ſalutis ſuſcepit inſtitutionis initia*, & infra, *qui à nobis regularis habitus, & ordinis ſuſcipere primordia.*

SExtò infertur, abſque rationabili cauſa eundẽ autorem lib. 8. fol. 7. pag. 1. & alibi non ſemel & ante illum Signium Ticinenſi ſuccenſere, quòd dixerit, Lateranenſibus competere eſſe canonicos ex natura, ſuis autem Saluatorienſibus ex priuilegio: *Vnde enim inquit hanc tam argutam diſtinctionem naturæ, & priuilegij inuenerunt, quam non inuenerunt nec Diuus Thomas, nec Scotus, nec alij huius literaturæ eximij Doctores*. Nam reſpondetur, hanc diſtinctionem in primis reperiri apud ipſum autorem ad alia intentum lib. 2. fol. 37. pag. 1. qui eam ibi in terminis ponit, dum inquit, *Sicut filio, vel nepoti Regis Franciæ competit per ſe, quod ſit de domo regia: alteri verò facto de domo Franciæ à Rege priuilegio, aut alio modo, vt nobilitetur per accidens eſt talis, & eſt minus dignus eo, qui eſt naturaliter talis: vnde dicitur, quod omne, quod eſt per naturã tale, quod idẽ eſt quod per ſe tale, eſt magis tale, quã quod eſt per accidẽs tale.* Inuenitur etiam paſſim hæc diſtinctio apud Iuriſconſultos, cum de filijs legitimis, vel de feudis, vel de nobilitate familiarum, res agitur. nam duobus modis quis dicitur filius legitimus, vno modo ex natura, quia talis natus eſt, natiuitas enim natura dicitur 2. Phyſic. & à Diuo Paulo ad Epheſios 2. cum docet nos omnes natura eſſe filios iræ: altero modo ex priuilegijs Principis; quia Princeps natalium defectum abſtulit ſuo priuilegio, quæ diſtinctio maximè attenditur in ſucceſſione ad iura feudalia. Similiter duobus modis aliquis dicitur nobilis, & de corpore nobilium alicuius Reipublicæ, vel ciuitatis, vno modo ex natura, quia ex parentibus nobilibus natus eſt: alio modo ex priuilegio, quia ob illius merita in corpus nobilium Reipublicę fuit cooptatus. in hoc ſenſu dixit Ticinenſis, & verum dixit, Lateranenſibus competere eſſe canonicos ex natura: quia illi per continuatam ſeriem à clericis, ſeu canonicis per beatum Auguſtinum, immo per ſanctos Apoſtolos inſtitutis deriuant, vt deductum, probatum, & definitum fuit coram Summo Pontifice, & per eundem Summum Pontificem, vt lib. 3. oſtendemus. Saluatorienſibus autem competere eſſe canonicos ex priuilegio, quia attenta illorum primaria origine, & inſtitutione, illi neque à canonicis deriuant, neque ab illis inſtitutionem, neque habitum regularem,

regularem, neque in monaſterio canonicorum regularium acceperunt, ſed ab initio fuerunt eremitæ ex monaſterio Ilicetano, vel Eugubino ſancti Ambroſij, ſiue ex alijs ordinibus aſſumpti, & autoritate, ac priuilegio Apoſtolico in canonicos mutati. nec tamen negamus, illos veros eſſe canonicos, ſicut negari non poteſt eſſe verè legitimum, quem Princeps ſuo priuilegio legitimat.

VI. SEptimò infertur, falſum eſſe, quod ſcribit idẽ autor lib.5.fol.29. pag.2. hanc congregationẽ fuiſſe primitus inſtitutam inter cõgregationes canonicorum regularium, nam longè ante initium huius congregationis erant in Italia multæ aliæ congregationes ſub ſuis capitibus degentes, & conuentus Generales, ac etiam Rectores Generales habentes, vt ſupra oſtenſum fuit. extra Italiam verò erant præclariſſimæ congregationes Colimbricenſis ſanctæ Crucis, Pariſienſis ſancti Victoris, itẽ s.Rufi, & s.Laurentij, in Belgio Aroaſienſis, Vuindeſimenſis, Nuſſienſis, in Paleſtina ſancti Sepulchri, quæ omnes longè ante annum 1408. quo tempore cœpit hæc congregatio, fuerant inſtitutæ.

Scio dicet, ſe ſolùm comparatione noſtræ Lateranenſis Cõgregationis locutum, id enim ſatis euidenter alijs in locis indicat, vt dum lib. 8. fol. 12. ſcribit, primum priuilegium datum à Gregorio Duodecimo ſuæ cõgregationi eſſe prius primo priuilegio dato ab eodem Gregorio Duodecimo canonicis Frigdionarijs, immo quando Frigdionarij nondum ex ouo erupetant, & eodem lib. fol. 4. pag.2.& fol.21.pag.2.quod quibuſcunque iuribus contendamus, ſiue priuilegijs, vel præſtantioribus, vel vetuſtioribus, ſiue primatijs inſtitutionibus, ſiue quacunque antiquitate, etiam ipſo habitu canonico, & clauſtrali, ſuæ congregationis canonici noſtris ſint præferendi, iunctis alijs, quæ habet lib. 2. fol.46.pag.1. & lib.7. fol. 14. 1. & lib.8. fol.40.1. Verùm ſi ſic intelligi cupiebat, non debuerat abſolutè dicere, ſuam congregationem primitus inſtitutam inter omnes congregationes canonicorum regularium: Quod autem ad noſtros attinet, nobis nunc curæ non eſt de maioritate, & primatu contendere, ſufficit enim nobis Papalis deciſio, qua poſt longum examen deciſum eſt, nos eſſe de illis antiquis clericis à beato Auguſtino, immo verò à ſanctis Apoſtolis inſtitutis, idq; compertum ſatis ex pluribus veriſſimis, & authenticis documentis. Videatur Conſtitutio Pij Quarti, quæ eſt in Bullario 95. in ordine inter conſtitutiones huius Pontificis. probent etiam ipſi ſe eſſe de eiſdem clericis antiquis, & non nuper inſtitutis, & manum damus, ac etiam ex reuerentia, & amore fraternitatis per omnia cedimus, qui non de primatu contendimus, ſed de iuribus, & hæreditate, ac finibus Patrum noſtrorum conſeruandis. Quod autem ait, primum priuilegium datum à Gregorio Duodecimo huic congregationi eſſe prius primo priuilegio dato ab eodem Pontifice noſtræ congregationi, verum non eſſe inuenient, qui legerint eiuſdem Gregorij priuilegium anno milleſimo quadringenteſimo ſeptimo, noſtris Frigdionarijs conceſſum, quando illi nondum erant inſtituti.

OCtauò infertur, falſum eſſe, quod ſcribit lib.8.fol.12.13.26.37.38. & 43. & pro quo excandeſcit, nunquam inueniri, præſertim in literis Apoſtolicis dictos canonicos appellatos canonicos s. Saluatoris de Sylua lacus, vel de Bononia, vel de Venetijs: nam vocari s. Saluatoris de Sylua lacus, apparet ex duodecim priuilegijs Greg. XII. vocari etiam canonicos s.Saluatoris de Bononia, præter quod conſtat ex literis Clementis VIII. ſupra citatis, poteſt etiam ex eodem autore, qui dicit, ſuos erexiſſe monaſterium s.Saluatoris de Bononia in caput & titulum vniuerſalem congregationis, & pro confirmatione erectionis ſupplicauiſſe Martino V. vt videre eſt lib.5.fol.54. demum vocari canonicos s.Saluatoris Venetiarũ, fatetur ipſe lib.8.fol.3. pag. 2. vt ſatis non intelligam, quid dicere velit, dum ſæpiùs, de eodem affirmat, & negat. VII.

Nonò infertur, nulla probabilitate ſubnixũ, quod ſcribit lib.3.fol.38.pag.1.& repetit lib.8. fol.12.1. & fol.28.2. Hanc congregationem originem trahere ab antiquis canonicis Rhenenſibus, & quod de ſua congregatione fuerunt Lucius II. Honorius II. Innocentius II & alij relati inter canonicos antiquæ congregationis s.Mariæ de Rheno, pro qua re ferè vſque ad iniurias decertat lib.4.fol.4. & lib.5. fol.55.& lib.8.fol.17.& 28.& alibi ſæpiſſimè, cum iſta cõgregatio, ſi perſonas attendamus, ab Eremitis Ilicetanis, & Ambroſianis traxerit ſuã originem ſi ad autorem ille fuerit vel venerabilis Stephanus Eremita, vel Gregorius XII. ſi locum inſtitutionis, ille fuerit non monaſterium s.Mariæ de Rheno, ſed s.Saluatoris de Iliceto, & cum nonniſi ann.1418.ad monaſterium s.Mariæ de Rheno fuerint admiſſi, decem annis poſtea quam fuerant inſtituti, vnde non poſſunt dicere, ſe à Rhenanis deſcendere, niſi dicamus congregationem decem annis poſtquã ab vno parente nata eſt, iterato in ventrem alterius matris introire, & denuo ab illa originem ducere, & naſci, quod etiamſi per impoſſibile fingeremus, adhuc verum non eſſet, quod tanta conſtantia, & animoſitate fingit. primò quia quando iſti canonici ad monaſteria s. Saluatoris, & s. Mariæ de Rheno ſimul vnita admiſſi fuerunt, iam nulli amplius erant canonici Rhenani præter vnum Priorem Franciſcũ Ghiſlerium, qui nũquam illis vniri voluit, ſed omnimodam adminiſtrationem, & iuriſdictionem vſque ad mortem ſibi retinuit, & illos ſolùm admiſit ad diuina officia celebranda in ſuis Eccleſijs more Capellanorum, neq; vnio ante obitum dicti Ghiſlerij ſuũ plenum effectum eſt ſortita. Secundò quia literæ Apoſtolicæ expreſsè fatentur, dictos canonicos ſic accedentes alterius fuiſſe habitus inſtituti, & obſeruantiæ, ab antiquis illis canonicis Rhenanis, & à ſummo Pontifice ita admiſſos ad dicta monaſteria, vt tamen proprium habitum, inſtituta, & obſeruantias retinerent, & ſecundum illa perpetuo ibidẽ viuerent, adeo quod vetus congregatio cum ſuis inſtitutis in illorum aduentu penitus interijt, &

noua

noua congregatio alterius habitus, inſtituti, & obſeruantiæ ſucceſſit, vnde iſti noui canonici non magis dicere poſſunt ſe deſcendere ab antiquis canonicis Rhenanis, quàm à Monachis ſancti Benedicti, quorum multa monaſteria obtinuerunt, vt s. Ioannis Euangeliſtæ Rauennæ, s. Danielis: & s. Michaëlis in agro Patauino, & alibi, & qua ratione dicere poſſunt, canonicos illos Rhenanos eſſe de illorum congregatione, eadem dicere poſſunt s. Benedictũ, Placidum, Maurum, & alios monachos exiſtere de eadem congregatione.

VIII. SEd dicit. nos antiquis canonicis Rhenanis vniti ſumus. Ergo in illorum naturam trãſiuimus, & nobilitatẽ, iura, & præeminentias ſequimur, quia quod vnitur, ſequitur naturam eius, cui vnitur. ſed contra ſeipſum loquitur: nam quod alteri vnitur, iam ſupponitur exiſtens, & aliunde originem habens: vnde ſi ipſi ſunt vniti antiquis Rhenanis, iam fatentur, quod aliunde originem traxerunt. ſecundò falſum eſt illud, quod alteri vnitur, ſequi naturã illius, & conditiones, & illo inferius eſſe, neque iura ab eo allegata id docent, ſed oppoſitum, nã gloſſa in cap. Et temporis 16. quæſt. 1. varios modos vnionum diſtinguit, & docet, aliquando ita vniri Eccleſias, vt ambæ retineant ſua iura, titulos, & prælaturas, & tunc quod vnitur, non tranſit in naturam alterius, nec illius conditionem ſequitur, nec eſt inferius illo. contradicit etiam hic autor ſibi ipſi, qui lib. 8. fol. 52. pag. 2. dicit, ſuos Ambroſianos vnitos fuiſſe antiquis Rhenanis, vt illis præeſſent. quomodo igitur ſuã naturam ſecuti ſunt, & illis inferiores fuerunt? Tertiò falſum eſt, canonicos Ambroſianos antiquis Rhenanis fuiſſe vnitos, vt dictum eſt, niſi fortaſſis in ſepulchris: quia quãdo iſti ſucceſſerunt, iam illi omnes exceſſerant.

Dicit ſecundò nos inſerti ſumus antiquis canonicis Rhenanis. ergo iure gloriari poſſumus de illorum antiquitate, & nos ab illis originem ducere. Reſpondeo conſtare, non fuiſſe illis inſertos, quia illi non exiſtebant, niſi in ſepulchro, & quod alteri inſeritur ab alio originem traxit, vt notum eſt, & non gloriatur de radice, ſed radix de illo: quia trahit radicem, & truncum in ſuam naturam, non autem trahitur in naturam radicis, & trunci, alioqui ſuperfluè arbores Inſererentur, vt ex malis fierent bonæ, ſi quod inſeritur, naturam arboris ſequeretur. fateor aliam eſſe rationem in inſitione ſpirituali, maximè per quam Chriſto per fidem, & gratiam inſerimur ex naturalibus oleaſtris exciſi, & contra naturam in bonam oliuam inſiti Chriſto. Sed Paulus ipſe docet, hoc contra naturam inſitionis naturalis eſſe. Quare metaphora iſta inſitionis plus arguenti obeſt, quàm proſit.

Dicit tertiò, nos ſucceſſimus antiquis canonicis Rhenanis. Ergo omnia illorum priuilegia, & iura in nos tranſtulimus. Reſpondeo per hoc non probari, quod ipſi ſint de illis antiquis canonicis Rhenanis, vel ab eis originem ducant. nam pari paſſu dicere poſſemus, nos à monachis Diui Benedicti originem ducere, quia multa illorum monaſteria tenemus, quorum omnia, & ſingula iura, & priuilegia autoritate Apoſtolica ad nos fuerunt tranſlata, & vnus Princeps alteri in Regno, vel Imperio, vel feudo ſuccedens, omnia illius iura, & priuilegia, & præeminentias acquirit, & in ſe transfert, & tamen non eſt neceſſe, illum trahere originem ab illo, cui in principatu ſuccedit.

Dicit quartò, omnia antiqua iura, & ſtatuta antiquorum Rhenanorum in nobis ſunt reformata. Reſpondeo primò ex literis Apoſtolicis conſtare, falſum id eſſe, & potius omnia antiqua inſtituta, mores, & obſeruantias per iſtos nouos canonicos Ambroſianos, ſiue Ilicetanos fuiſſe abrogata; nam iſti noui illis antiquis ea lege ſucceſſerunt, vt cum eſſent diuerſi habitus, inſtituti, & obſeruantiæ ab illis antiquis, nihilominus ceſſantibus antiquis inſtitutis, illi ſuum habitum, inſtituta, & obſeruantias retinerent, & cum illis, & ſecundum illa in dictis monaſterijs viuerent.

Dicit quintò, reformatio ſpeciem non mutat cap. Relatum, ne clerici, vel monachi. Nos monaſterium Rhenanum, & ſancti Saluatoris reformauimus. Ergo ſumus de illis antiquis canonicis Rhenanis. Reſpondeo falſum eſſe, quod reformatio ſpeciem non mutet, neque hoc dicere illum textum: nam aliquando reformatur collegium, quod erat relaxatum, reducendo illud ad priſtinum ſtatum, & tunc reformatio non mutat ſpeciem: aliquando reformatur collegium cum immutatione ſtatus, vt cum Eremitæ Ilicetani facti ſunt canonici, & ſimiliter Ambroſiani, & tunc reformatio mutat ſpeciem: aliquando verò reformatur Eccleſia, ſeu monaſterium, & non collegium, & tunc reformatio mutat ſpeciem, vt dicit textus allegatus, & docet quotidiana experientia, quare cum iſti canonici reformauerint non antiquum collegium Rhenanum, quod erat extinctum, ſed ſolum illius monaſteria, potius concludendum eſſet, illos alterius ſpeciei fuiſſe.

IX. DEcimò infertur, nullatenus verum eſſe, quod ſcribit libro octauo fol. octauo pag. ſecunda de hac illius congregatione locutum Diuum Antoninum in ſecunda parte Hiſtoriali titulo decimoquinto cap. vigeſimo tertio §. ſecundo cum dicit: *Nam canonici regulares, qui dicuntur principium habuiſſe ab Auguſtino Gemma Doctorum, à regula ſua relaxati erant, & deformati: ſed reformati à Domino mediantibus duobus eximijs viris, ſcientijs, & vita præclaris*: Nam Diuus Antoninus non dicit, quod ij duo viri reformauerint ordinem canonicum ſub binas congregationes, vt ſuam comprehenderet, quemadmodum hic autor fingit, errorem incurrens, quem Ticinenſi imponit eodem libro folio tertio, ſed ſubdit ſtatim, quinã fuerint canonici per dictos duos viros reformati, addẽs: *Et iã dilatati ſunt per Italiã in fratribus, & monaſterijs in regulari obſeruãtia degentes, & primus horũ locus fuit, & eſt propè Lucã, & dicitur Friſonaria vnde & cõgregatio illa, quæ ſub vno capite gubernatur, dicitur de Friſonaria, & Abbatiam et*

Feſu-

Feſulanam poſſidet. & poſtea de hac noua congreg. canonicorum regularium s. Saluatoris de Bononia ſubdit: *Et poſt hos alij quidam religioſi ordinis eremitarum ſegregantes ſe ab ipſo ordine, vt reſtrictiùs viuerent, &c.* Ecce tibi, iſti non ſunt de illis primis à duobus viris ſcientia, & vita præclaris reformatis, quos Diuus Antoninus dicit à D. Auguſtino principium habuiſſe, ſed alterius inſtituti nuper inuenti.

X. 11. INfertur, ſine cauſa eundem autorem nonnullis Hiſtoricis, & autoribus ſuccenſere toto lib. 8. & ſupra lib. 2. fol. 54. & lib. 4. fol. 2. & lib. 7. fol. 7. & toto illo volumine, cuius hic eſt præcipuus ſcopus, & finis, quod negent hanc ſuam congregat. originem ducere ab antiquis canonicis Lateranenſibus, à s. Auguſtino, immo à ss. Apoſtolis inſtitutis, ſicut de noſtris affirmant: ex quibus Doctoribus præter noſtros Ticinenſem, & Sirenium, nominat Volaterranum, Syluestrum Maurolicum, Hieronymum Platum, Hieronymum Sorbum, Thomam Bzouiũ. potuiſſet addere Emanuelem Rodericum tomo 1. Quæſtionum regularium q. 3. art. 1. cum è contra, vt inquit, ipſi verè dicere poſſint, ſe deſcendere ab antiquis canonicis Lateranenſibus, & illis iunctos, ſicut & noſtri: & qua ratione Sixtus Quartus dixit, noſtros Frigdionarios deſcendiſſe ab antiquis canonicis Lateranen. & ab Apoſtolis, eadem id ipſum de ſua congregat. dicere debuiſſe: & quod ipſi per continuatum tramitem deſcenderunt à canonicis à D. Auguſtino inſtitutis. nam etſi hæc omnia illo poſſes verificare quàm maximè optaremus, quæ nihil nobis obeſſent, ſicut non obeſt, quod ſint in Gallijs, Hiſpanijs, Belgio, & Alemania complura collegia canonicorum regularium, quos cenſemus, & pro comperto habemus eſſe de antiquis canonicis à D. Auguſtino, vel etiam ab Apoſtolis inſtitutis: multùm verò prodeſſent, ad amputanda iurgia, & occaſiones altercandi de primatu cum admiratione, ac etiam ſcandalo eorum, qui noſtras nugationes legunt. tamen timeo, hunc autorem, ſuos canonicos eſſe de antiquis clericis, vel Lateranenſibus, vel à B. Auguſtino, & à ſanctis Apoſtolis inſtitutos, nonniſi cum magno labore poſſe probare, propter duo quorum alterum eſt, quia notum eſt lippis, & tonſoribus, illos, non ex antiquis canonicis deſcendere, ſed ex eremitis in domibus eremitarum autoritate Apoſtolica canonicos creatos, nam ſi Pontifex modò vnum, vel plura monachorum Benedictinenſium monaſteria, aut etiam Capucinorum, in canonicos erigere vellet, & illos monachos canonicos creare, nunquid non eſsent verè canonici? & tamen riſũ faceret, qui contenderet illos eſſe de canonicis antiquis Lateranen. ſiue à D. Auguſtino, ſiue ab Apoſtolis inſtitutis. Secundò quia ad probandam identitatem ſaltem ſpecificam, requiritur identitas habitus ſubſtantialis, ſiue eſſentialis, vt notum eſt, & ſupponitur pro comperto ex ijs, quæ communiter tradunt ſcribentes poſt Gloſſam in Clementina 1. de Electione, in verbo habitus. Verùm iſtorum canonicorum habitus etiam ſubſtantialis aliqua ex parte videtur diuerſus ab habitu antiquorum canonicorum Lateranenſium à D. Auguſtino, & à ss. Apoſtolis inſtitutorum, quod oſtenditur. nam antiquorum canonicorum Lateranenſium ſubſtantialis habitus eſt ſola tunica linea, quam ſub cappa deferunt, vt Io. Andreas in dicta Gloſſa communiter receptus tradit, & Benedictus XII. in Bulla Generalis reformationis canonicorum regularium in cap. de forma habitus, & idem autor fatetur: Verùm iſti canonici præter tunicam lineam habent pro habitu ſubſtantiali ſcapulare laneum cucullatum, quod ſapit naturam habitus monaſtici, & non clericalis. nam quod dictum ſcapulare ſit illorum habitus ſubſtantialis, fatetur idem autor lib. 3. fol. 21. pag. 1. maximè ſine cuculla, hæc enim illius ſunt verba: *Neque canonico ſcapulare illud, quod neque accidit canonico, ſed ſubſtantiale eſt &c.* & lib. 5. fol. 48. pag. 2. vbi ait, quod habitus profeſſionis eſt habitus de ſubſtantia, & eſſentia ordinis, iunctis ijs, quæ ſcribit lib. 6. fol. 18. pag. ſecunda, & fol. vigeſimo 2. & folio trigeſimo ſecundo 2. vbi dicit, ſcapulare eſſe habitum profeſſionis, in quo canonici illius congreg. profitentur, qui idcirco non datur Nouitijs, & ita etiam habetur in conſtitutionibus dictæ congreg. tum antiquis, tum etiam modernis Romæ editis 1612. cap. 19. quod eſt de profeſſione. Deinde fatetur idem autor lib. 4. fol. 53 pag. 2. illa verba Bullæ Martini V. per quam canonicos dictæ congregationis admiſit ad Eccleſiam S. Saluatoris Bononienſis, retento illorum habitu, licet illi eſſent diuerſi habitus, inſtituti, & obſeruantiæ ab antiquis canonicis dictæ Eccleſiæ, de habitu eſſentiali eſſe intelligenda: illi autem canonici Ambroſiani non erant differentes ab antiquis Rhenanis in habitu, qui eſt tunica linea, ſed quoad ſcapulare. Ergo illud eſt habitus eſſentialis. nam cappa exterior ſiue eſſet eadem, ſiue diuerſa, in vtriſq. accidentalis erat habitus, non eſſentialis. immo ſcapulare multò magis videtur habitus ſubſtantialis canonicorum dictæ congreg. quàm Rochettum: quia illi Rochettum concedunt etiam Conuerſis, ex illorum conſtitutionibus cap. 8. de Veſtibus, quibus tamen non concedunt ſcapulare, & tandem illud eſt habitus internus, vt idem autor concedit lib. quinto fol. quadrageſimo ſecundo 2. & quinquageſimo ſecundo 2. habitus autem internus, idem eſt, quod habitus ſubſtantialis.

QVod autem eiuſmodi ſcapulare ſit habitus monaſticus, fatetur ipſe lib. 3. fol. 17. per totum, & fol. 18, pag. 2. & fol. 22. pag. 2. & quod rem vrget lib. 3. fol. 21. pag. 2. vbi ſcribit, ſcapulare ſuorum canonicorum illud idem eſſe, de quo ſub nomine cucullæ loquitur Concilium Aquiſgrani cap. 125. hæc namque illius ſunt verba: *Ita illi, qui Ludouico Pio Imperatore in Concilio Aquiſgrani eo ſcapulari vſi ſunt, ſicut & nos vtimur, illi correcti, nos à Iulio II. & Caliſto III. adhuc retento ſcapulari, quod non contrarium eſſet habitui canonico, veri Canonici regulares D. Au-* XI.

guſtini

quare vt iura pro nobis allegata, & ſententia pro nobis lata ſuis prodeſſe poſſit, probandum erit, quod ſui ſint de veris, & antiquis clericis à D. Auguſtino, & à ss. Apoſtolis Inſtitutis, ad quod probandum non ſufficit aliorum dignitatem imminuere, vel aliorum iuribus decrahere. nam per hoc, quod domumvicini demolimur, & deprimimus, noſtram non erigimus, nec ſubleuamus.

Caput quinquageſimumquartū.

De quibuſdam alijs Congregationibus Italicis Canonicorum Regularium.

I. PRæter congregationes numeratas fuerunt, & ſunt etiam in Italia aliæ nonnullæ, licet numero familiarum multò minores, vt quæ duo, vel tria monaſteria ad ſummum non excedant. Hæ fuerunt congregatio Scholarium apud Bononiam, s. Iacobi Cellæ Volanæ in Epiſcopatu Comaclij in Romandiola, & nunc ſunt congregatio s. Spiritus Venetiarum, & s. Petri de Moure Corbulo in Hetruria.

Congregatio Scholarium fuit iuſtituta apud Bononiam ante annum 1200. à nonnullis Scholaribus Bononiæ cauſa ſtudij commorantibus. de qua Iacobus de Vitriaco S. R. E. Cardinalis Epiſcopus Tuſculanus in ſua hiſtoria Occidentali cap. 27. hæc ſcribit: *Eſt alia Regularium canonicarum Deo grata, & hominibus gratioſa congregatio extra ciuitatem Bononiæ, non longè ab ea in caſtris æterni regis militantium, & eidem ſub vnius maioris obedientia in feruore ſpiritus, & mentis exceſſu tam deuotè, quàm humiliter ſeruientium. Hi ſiquidem adeo expediti poſt Dominum currunt, & nudi nudū ſequuntur, quod omnem exteriorum curam, & temporalium poſſeſſionē à ſe penitus reiecerunt, omnia tranſitoria tanquam ſtercora reputantes, vt Chriſtum lucrifaciant. Sapienter enim penſantes, & prudenter attendentes, quod ſufficit diei malitia ſua, in tantum de craſtino non cogitant, quod eleemoſynas aliquas à fidelibus non recipiunt, niſi quantam ſobria vita ſua ad arctam neceſſitatem poſſit ſufficere. Tribus in hebdomada diebus carnes, ſi eis apponantur, non recuſant, in refectorio manducantes, & in dormitorio quiſcentes, & Horas Canonicas ſecundum D. Auguſtini regulam pariter in Eccleſia in voce exultationis, & confeſſionis Domino concinentes, immolantes Deo ſacrificium laudis, & reddentes Altiſſimo vota ſua. Ipſi autem ex numero Scholarium Bononiæ cauſa ſtudij commorantium in vnum Domino inſpirante congregati, diuinarum ſcripturarum lectiones, vno eorum docente, ſingulis diebus audiunt, quæ autem diligenter audierint, Summi Pontificis autoritate & S. R. E. inſtitutione Chriſti fidelibus diebus feſtis in prædicationis, & doctrinæ gratia decorantes, & Prædicatorum ordinem Canonicorum ordini coniungentes. Hæc igitur dulcis mixtura bonorum multos ad imitandum allicit, prouocat, & accendit, & diebus ſingulis ſancta, & honeſta Chriſti ſcholarium Congregatio, & numero ampliatur, & charitate dilatatur. Attendentes enim ſapienter fortes Athletæ Ieſu Chriſti, quod nullum Sacrificium magis placitum ſit Deo, quàm zelus, & ſalus animarum, & quod anima, quæ impinguat, impinguabitur, ſumentes in vaſis ſuis de optimis terræ fructibus, & ferentes viro munera, aquas ſuas in plateis diuidunt, & fontes eorum deriuantur foras, in agro Domini fructum centeſimum recepturi vnanimiter laborantes, vt animas peccatorum de faucibus Leuiathan extrahentes, poſtquam ad ſcientiam erudierint multos, fulgeant tanquam ſtellæ in perpetuas æternitates*

Vbi verò, ſiue in quo monaſterio hæc congregatio fuerit inſtituta, nunquam reperire potui, nam tempore Iacobi de Vitriaco non ſolùm in ciuitate Bononiæ, ſed iuxta illam in Suburbijs, vel collibus, aut agris vicinis multa canonicorum erant monaſteria. ſi diuinare liceat, ſuſpicor hanc congregationem erectam in monaſterio s. Victoris primò quòd in literis Apoſt. prçſertim Martini V. inueniatur illud monaſterium fuiſſe caput aliorum monaſteriorum, nam ſub illo erat monaſterium s. Ioãnis in Monte in ciuitate. ſecundò quòd locus eſſet prope ciuitatem, vnde diebus feſtiuis canonici in ciuitatem ad verbum Dei prædicandum ſeſe recipiebant. tertiò quòd ipſum monaſterium s. Victoris multorum doctiſſimorum virorum diuini, & humani iuris peritia clariſſimorum olim domicilium eſſet, vt ex antiquis monumentis illius apparet, licet multæ ſcripturæ ad illud attinentes bellorum ruinis, rapinis, & vaſtationibus perierint, ob quas ante Martinum V. iam annis quinquaginta ipſum monaſterium debito numero canonicorum erat deſtitutum.

II. COngregatio s. Iacobi Cellæ Volanæ inſtituta eſt in Epiſcopatu Comaclenſi in monaſterio vetuſtiſſimo canonicorum, dum Archiepiſcopi Rauennatenſes quædam monaſteria canonicis dicti monaſterij tenenda, & ſecundum illius inſtitutiones reformãda tradiderunt, ex quibus fuerũt monaſteriũ s. Adalberti in loco, qui nũc vocatur s. Albertus, necnõ monaſteriũ s. Laurentij in Cæſarea foris Rauennã, quod erat monachorũ ordinis D. Benedicti, ſed cũ diſciplina monaſtica penitus in eo defeciſſet, an. 1266. Philipphus Rauẽnaten. Archiep. canonicis s. Iacobi Cellæ Volanæ reformandum cõmiſit, publico inſtrumento vnionis confecto, ſub hac forma.

In nomine Domini amen. Anno à natiuitate eius 1266. die 11. Nouemb. Indictione 9. Argentę in camera venerabilis Patris Domini Philippi Archiepiſcopi Rauennaten. præſentibus venerabilibus Patribus Domino Guido Leſte Epiſcopo Piſtorienſi &c. Saluator mundi ad patiendum rediens, commiſſa B. Petro, & in ipſius perſona ſuis ſucceſſoribus ſuper cunctos generali tuitione, ac pleniſſima poteſtate, Apoſtolos per vniuerſum mundum ad prædicandum miſit, ſuis ſucceſſoribus Epiſcopis tradita poteſtate in grege ſibi commiſſo, vt euellant, & diſſipent, ædificent,

atque plantent, de ipſorum manibus gregis eiuſdem ſanguinem requiſiturus, cum in tam diffuſa commiſſionis, & protectionis cuſtodia generalis Chriſti Vicarius vbique dirigere nequeat ſuæ conſiderationis aſpectum, reparando ſingula, cui ſunt tradita vniuerſa, ad inſtar illius, qui cum ſit totus vbique, facit tamen Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos igne vreates. Igitur nos Philippus Dei, & Apoſtolica gratia s. Rauennatenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus ad reſtaurationem, & reformationem Eccleſiarum noſtræ cuſtodiæ commiſſarum ſolita benignitate, ac ſolicita, & debita ſolicitudine intendentes, cum inuenerimus monaſterium s. Laurentij in Cæſarea prope Rauennã ordinis s. Benedicti, quod olim per nigros monachos conſueuit gubernari, collapſum in ſpiritualibus, & quaſi totaliter in temporalibus etiam deſtitutum, & facta inquiſitione, & examinatione habita diligenti, non poſſumus de monachis eiuſdem ordinis ſine iactura irreparabili ipſum monaſterium reſtaurare, ex quibus deſtructio, & deſolatio eiuſdem monaſterij iam proceſſit, eodem monaſterio nunc vacãte, & nullo ibi monacho exiſtente, prouidimus, atque diſpoſuimus, habentes præ oculis ſolam Deum, ipſum monaſterium de religioſis, honeſtis, & diſcretis fratribus ordinis s. Auguſtini reformare. Quare iam dictum monaſterium cum omnibus ſuis iuribus, actionibus, poſſeſſionibus, bonis, & rebus omnibus, honoribus, & oneribus eiuſdem monaſterij de conſenſu fratrum noſtrorum Sinibaldi Archidiaconi, & Druidonis Præpoſiti Eccleſiæ Rauennaten. præſentium concedimus, vnimus, ac ſupponimus tibi præſenti D. Vbertino Præpoſito, ac Syndico Prioris, ac conuentus Eccleſiæ s. Iacobi Cellæ Volanæ recipienti, & ſtipulanti nomine, & vice ipſius Prioris, & conuentus, & pro ipſo Priore, & conuentu, ſeu Eccleſia ſupradicta, & ipſi Eccleſiæ, & canonica s. Iacobi Cellæ Volanæ ordinis s. Auguſtini Comaclenſis Diœceſis, ita quod de cætero vnus, & idem ſit Rector, adminiſtrator, & gubernator, & Prior, & Canonici ipſius Canonica s. Iacobi, & monaſterij prælibati, ſaluis, & reſeruatis nobis, & Eccleſia Rauennatenſi in ipſo monaſterio, & Rectore, iuribus, rationibus, & conſuetudinibus, & honoribus omnibus, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, vtraque lege Iuriſdictionis ſcilicet, & ditione hactenus præſtitis, conſuetis, & debitis nobis, & Eccleſia Rauennatenſi, ita quod per vnionem huiuſmodi nobis, ſucceſſoribus noſtris, & Eccleſiæ Rauennatenſi in aliquibus ſupradictis præiudicium nullum fiat, quæ omnia, & ſingula ſupradicta &c.

III. ET licet ex forma vnionis videatur iſtud monaſterium s. Laurentij eidem canonicæ s. Iacobi taliter vnitum, vt vnus, & idem in vtriſque monaſterijs eſſet Prior, conſtat tamen in eodem erectum conuentum canonicòrum ſub Priore diſtincto à Priore, & cõuentu s. Iacobi cum ſubiectione tamen ad ipſum Priorem s. Iacobi ex multis literis Apoſtolicis. reperitur autem idẽ monaſteriũ de an. 1396. poſtea vnitũ canonicis s. Mariæ in Portu, forſan quia canonici s. Iacobi illud ceſſerant, quibus vice verſa reperiuntur ipſi Portuenſes alia bona, & iura ceſſiſſe, quæ habebant in Epiſcopatu Comaclenſi.

Præter ſupradicta monaſteria ad eandem congr. ſpectabant Eccleſia s. Iuliani prope Fauẽtiam, quam canonici s. Iacobi an. 1222. accepta compenſatione conceſſerunt menſæ Epiſcopali Fauentinæ. Item Eccleſia Parochialis loci Mordani, cũ alia Eccleſia quã nunc tenent FF. Minores Conuentuales, quæ omnia conſtant authenticis ſcripturis exiſtentibus Ferrariæ in canonica noſtra Abbatiali s. Io. Baptiſt.

Verùm omnia hæc monaſteria nunc ſolo ſunt æquata, nam monaſterium ipſum s. Iacobi noſtræ congregationi vnitum, prope Ferrariam ob aëris intemperiem tranſlatum eſt, loco Cellæ Volanæ omnino deſtituto. Similiter monaſterium s. Laurentij, quod ab Eugenio IV. eidem congr. fuerat vnitum, paucis ab hinc annis in quadam ciuitatis Rauenn. munitione, quòd vrbi eſſet nimis propinquũ, euerſum eſt, illius materia pro ædificio noui templi s. Mariæ in Portu infra ciuitatem à Sede Apoſtolica conceſſa, in quo ſiniſtro latere ſacellum D. Laurentio ſacrum ad antiqui monaſterij memoriam cõſeruandam, erectũ eſt. monaſteriũ verò s. Adalberti cum vico ab eo cognominato ſæpius capto, combuſto, & euerſo deſtructum, tandem redactum eſt in Archipresbyteratum ſecularem.

Ex hac congr. prodijt Blaſius de Nouellis Ferrarienſis Lateranenſis Baſilicæ Pœnitentiarius, & deinde Adriæ Epiſcopus, qui cum eſſet Prior Monaſterij s. Iacobi Cellæ Volanæ, primò ſui monaſterij reformationi ex animo incubuit. Verùm cum eam difficilem deprehendiſſet, illud noſtræ congr. paulò ante reformatæ vniendum curauit, cum quo ipſam congr. ingreſſus aliquot annis ſanctiſſimè nobiſcum vixit, ad Epiſcopatum Adriaticũ poſtea aſſumptus, quem cùm laudabiliter rexiſſet, non ſine ſanctitatis opinione ex hac vita ad cœleſtem migrauit: cuius corpus Ferrariæ in Eccleſia noſtri monaſterij fuit tumulatum.

CONgregatio s. Spiritus Venetiarum ſub Martino V. ſuam originem habuiſſe dicitur circa annum 1424. in monaſterio s. Spiritus prope Venetias, quod antea fuerat canonicorum regul. circa annum 1140. fundatum, ſed poſtea circa an. 1380. canonicis deſtitutum monaſterio Abbatiali s. Michaëlis Brunduli vnitum. Autores huius congr. feruntur quatuor clerici nobiles Veneti ſeculares, videlicet D. Andreas Bondimerio, D. Michaël Mauroceno, D. Philippus Paruta, & D. Frãciſcus Cõtareno. hi zelo vitę cõmunis, & religioſę inflãmati primùm apud locũ intra lacunas s. Mariæ de Nazareth cõuenientes, vbi erat monaſterium eremitarũ ord. s. Auguſt. Magiſtro Gabrieli Spoletano eximio illorum temporum concionatori, & eius loci Priori ſe ipſos tanquam Patri ſpirituali inſtituendos tradiderunt, cuius hortatu ipſum ordinem eremiticum ingreſſi, & profeſſi, & de virtute in virtutem in dies proficientes paulò poſt monaſterium s. Danielis in agro Patauino Abbate commendatario concedente, obtinuerunt. verùm Abbatia alij collata, nego- IV.

tium

tium è manibus diſſiluit. quare in Patriam reuerſi, monaſterium s. Spiritus Abbate Brundulenſi concedente obtinuerunt, & canonicum ordinem in eo renouauerunt. nam an. 1424. ex commiſſione Martini Papę Quinti, dimiſſo eremitico, canonicum habitum, & inſtitutum ſumpſerunt, per manus D. Petri Marcello Epiſcopi Patauini, in cuius manibus iterato profeſſionem emiſerunt. Electus eſt Prior D. Andreas Bondimerio, qui multis annis ipſum monaſterium religioſiſſimè gubernauit. Poſtea aliud monaſterium Patauij obtinuerunt, quod S. Michaëlis dicitur. Priores habent annuos, per quos reguntur. Viſitatores verò per ſingulos annos ex conceſſione apoſtolica ex alijs ordinibus, ſiue clauſtralium, ſiue mendicantium ſibi deligunt, ſub protectione Sereniſſimi Principis Venetorum degunt. Ex monaſterio S. Spiritus prodierunt ipſe D. Andreas Bondimerio ex Priori Patriarcha Venetiarum III. in ordine anno 1460. electus, & confirmatus, & D. Philippus Paruta, qui aſſumptus eſt ad Archiepiſcopatum Cretenſem anno 1458.

V. COngregatio s. Petri de Monte Corbulo circa tempora Iulij Papæ II. fuit inſtituta. Ex Volaterrano lib. 21. locus primæ fundationis mons Corbulus in Epiſcopatu Florentino, ſed propè ciuitatem Senarum milliario circiter duodecimo. autor quidam Petrus Regienſis, vel Mediolanenſis, vt alijs placet, qui antea fuerat monachus Cartuſianus, immo, & canonicus s. Saluatoris Bononienſis, vt Mozzagrugnus lib. 1. in fine ſcribit, qui cum in Franciſci de Soderinis Volaterrani Epiſcopi, & Alexandri VI. Referendarij familiaritatem, & amicitiam deueniſſet, eius fauore fretus in eo loco in Eccleſia Diui Michaëli nuncupata dictam congregationem inchoauit, ſub inuocatione, & titulo Beati Petri Apoſtoli, quam à Iulio II. confirmatam ſcribit Volaterranus, aut à Leone X. vt autor eſt Benedictus de S. Geminiano eius congregationis canonicus. Addit Ioſephus Mozzagrugnus ex Annalibus dictæ congregationis locum primarium inſtitutionis non fuiſſe in Monte Corbulo, ſed monaſterium s. Mariæ de Bibona in Maritimis Piſanis, Volaterranæ tamen Diœceſis. Habitus canonicorum dictæ congregationis ab initio fertur fuiſſe tunica griſei, ſeu leonini coloris, ſuper quam rochettum, & ſuper illo almutiam, ſiue cappucium ferebant. Verùm anno 1521. mutatus eſt color griſeus in nigrum, & aſſumpta chlamis nigra, ad inſtar canonicorum s. Frigdiani Lucæ. Hi canonici in magna abſtinentia, & paupertate viuunt, antiquorum clericorum Apoſtolicorum vitam, & mores æmulantes, operibus charitatis incumbentes, & de labore manuum viuentes, & in communi operantur omnia. Solitudinem diligunt, hoſpitalitatem ſectantur, quorum mores, ac vitam vtinam vrbanitæ imitarentur. Horum meminerunt Volaterranus, Trullus lib. 1. cap. 10. & Mozzagrugnus loco citato, & alij, ad quos remitto.

Caput quinquageſimũquintum.

De Congregationibus Canonicorum regularium Gallicanis, & reformatione facta per Beatum Iuonem in Eccleſia Beluacenſi S. Quintini.

SEculum vndecimum, & duodecimum fauſta, & fœlicia multarum Eccleſiarum reformatione, & etiã fundatione plerarumque canonici ordinis congregationum in varijs mundi partibus extiterunt. I. nam quo tempore in Italia per canonicos ſancti Frigdiani, Portuenſes, Mortarienſes, Bononienſes, & alios fuit reformatus, & ſub varijs congregationibus reparatus eodem in Gallijs, Hiſpanijs; & in Belgio per ſanctos viros Iuonem, Theoroniſi, & alios legitur reſtitutus, & multarum congregationum inſtitutione ſimiliter propagatus. Cæterùm de Gallicanis congregationibus verba facturi, à reformatione facta in Eccleſia ſancti Quintini Beluacenſi per B. Iuonem illius Eccleſiæ Præpoſitum, ac deinde Carnotenſium Epiſcopum ſermonem exordiemur. De hac enim reformatione Sigibertus Gemblacenſis autor illorum temporum in ſuo Chronico ſub anno 1078. ſcribit: *Ab hoc tempore cœpit reflorere in Eccleſia B. Quintini Beluacenſi canonicus ordo, primùm ab Apoſtolis, poſtea à Beato Auguſtino Epiſcopo regulariter inſtitutus, ſub Magiſtro Iuone venerabili eiuſdem Eccleſiæ Præpoſito, poſtea Carnotenſium Epiſcopo*. His conſentiunt Vincentius Beluacenſis in Speculo Hiſtoriali, & ex illo D. Antoninus in 2. parte Hiſtoriali tit. 15. cap. 16. in fine, vbi eadem vtriuſque autoris verba repetens, ait: *Circa annum Domini 1080. cœpit reflorere in Eccleſia S. Quintini Beluacenſi ordo canonicorum regularium, primùm ab Apoſtolis, deinde à Beato Auguſtino Epiſcopo, & Doctore eximio regulariter inſtitutus ſub magiſtro Iuone venerabili eiuſdem Eccleſiæ Præpoſito, poſtea Carnotenſi Epiſcopo, qui poſt Iſidorum fecit compilationẽ antiquorum Decretorum*. Aſtipulatur autor Supplementi Chronic. lib. 12. ſub anno 1106. vbi de eodem Iuone diſſerens inter alia huius ſancti viri egregia facinora hoc memorat, quod cum incredibili ſanctitate, & humilitate inſignitus eſſet, etiam ordinem ſuum in Gallijs collapſum mirificè reformauit, & lib. 14. in vltima illius editione, ipſo adhuc autore ſuperſtite, & recognoſcente edita anno 1506. fol. 363. inquit: *Ordo canonicorum regularium ab Apoſtolis primùm inſtitutus, indeq; à Beato Auguſtino apud Hipponem Africæ vrbem diuinis inſtitutionibus decoratus refloruit, varijs poſtmodum temporum ſucceſſibus in Hiſpanijs, Gallijs reliquiſque per orbem regionibus, & per Italiam mirum in modum*

eſt profuſiùs dilatatus, ſed apud Burgundiam in Beluacenſi Eccleſia ſub magiſtro, ſanctoque viro Iuone eiuſdem Eccleſiæ Præpoſito ad priſtinam eiuſdem ordinis obſeruantiam efflorere cœpit vigeſima ſecundo imperij Henrici IV. anno. Allegat Vincentium, Antoninum, & autorem faſciculi temporum, & longius rem proſequitur, concordatque Onuphrius in Chronico ſub anno 1080. Multa, eaque præclara in huius ſanctiſſimi viri commendationem, ac illius doctrinæ, necnon conſtantiæ in eius ſeculi vitijs, & luxu arguendis, & corrigendis, & diſciplina clericorum penè ſoluta reparanda, ſcribunt paſſim Hiſtorici, & in primis Cardinalis Baronius tom. 11. qui hoc ſolùm omittit, quod alij ſummæ illius laudi tribuunt, illum, & canonicum regularem, & canonici ordinis reparatorem in Gallijs extitiſſe. Verùm qui ea ſolùm perſequimur, quæ ad ordinis reformationem, ſiue reparationem ſpectant, illis prætermiſſis, duas tantùm epiſtolas proferemus, ex quarum altera apparet, hunc ſanctum virum ex regulari canonico ad Epiſcopalis dignitatis gratiam euectum fuiſſe: ex altera verò illum non ſolùm in Præpoſitura ſancti Quintini, verùm etiam in Eccleſia, & Epiſcopatu Carnotenſi clericos canonicos habuiſſe. Prior epiſtola eſt Vrbani Papæ Secundi ad Richerium Archiepiſcopum Senonenſem, qua illum de huius ſancti viri aſſumptione ex ordine canonicorum regularium, & de illius conſecratione in Carnotenſem Epiſcopum certiorem reddit. Exemplum Epiſtolæ hoc eſt.

II. VRbanus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. *Richerio Senonenſi Archiepiſcopo ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Quantas pro Gaufrido quondam Epiſcopo Carnotenſi Eccleſia moleſtias ſuſtinuerit, quantæ ad Apoſtolicam ſedem querelæ perlatæ fuerint, dilectionis tuæ ſtrenuitas recognoſcit. tandem rei veritate diligentiùs perquiſita largiente Domino iuſtitiæ ſatisfecimus, & ab ipſo in noſtris manibus ſine cuiuſque tenore conditionis Epiſcopatus refutatus eſt, tunc ad ſuam fraternitatem ſcripta direximus, rei geſtæ ordinem indicantes, & vt tuum Carnotenſibus ad eligendum, & conſecrandum antiſtitem, auxilium præberes, flagitantes. Noſtra itaque Carnotenſes fulti locutione, venerabilem preſbyterum Iuonem ex ordine canonico in Epiſcopum ordinauerunt. Cum autem conſecrationis gratiam pro more Eccleſiæ petiuiſſet, tua ei fraternitas manus imponere recuſauit. ad nos ipſis venientibus, & conſecrationis eiuſdem gratiam poſtulantibus, nos qui viri religionem iam dudum noueramus, ac eius eligendi licentiam dederamus, petitioni iuſtæ deeſſe nequiuimus. Conſecratum igitur eum ſalua Eccleſiæ tuæ obedientia remittentes, dilectionis tuæ dulcedinem poſtulamus, vt omni litis fomite conſopito, benignitate eum debita complectaris, & ad Eccleſiæ regimen auxilium tuum largiaris. Porro Gaufridum, ſi Epiſcopatum reinuadere, aut Eccleſiam infeſtare voluerit, ipſum, ipſiuſq; fautores anathemati ſubiacere decreuimus. vale.*

ALtera epiſtola eſt ipſius Iuonis ad Petrum Pictauienſem pro quodam canonico regulari quem idem Petrus multis precibus ab ipſo Iuone poſtulatum, & obtentum, vt cuidam ſuæ Eccleſiæ præficeretur, ac etiam canonicè electum, vt Abbati s. Cypriani ſatisfaceret, confuſum ad ſuũ monaſterium remiſerat. exemplum autem Epiſtolæ hoc eſt. III.

Reuerendo in Chriſto Fratri Petro Pictauienſi Epiſcopo Iuo humilis Eccleſiæ Carnotenſis ſeruus. Sic bona plantare, vt non ſtudeat bona conuellere. Si fraternitatem veſtram iure vocare poſſemus, quantùm ſaluo charitatis vinculo poſſit fieri, iure à vobis multas expoſtularemus iniurias, partim communes, partim proprias: quia clericum in Diœceſi noſtra Deo militantem, & præ pulchritudine, & dulcedine vitæ contemplatiuæ ſonti totis deſiderijs inhiantem, ad publicum redire quietem ſuam interrumpere, veſtra admonitione, veſtra autoritate compuliſtis. Quem cum vobis ad regimen cuiuſdam regularis Eccleſiæ, Diœceſis veſtræ veſtris epiſtolis crebrò compulſi conceſſimus, & canonicè electum ab ipſa Eccleſia tranſmiſimus, non ſatis aptam à vobis paſſus eſt repulſam, quam præpoſtero ordine diſceptare cœpiſtis, quando iam facta à fratribus, & collaudata à vobis eius electio in Prioratus ſui ſede eum ſublimare noluiſtis. in quo & illi fratri non modicam intuliſtis verecundiã, & amico veſtro non minimam feciſtis iniuriam: non enim erat tanta precum inſtantia ab amico poſtulandus, qui ad iniuriam doni, & donantis tam facilè mutata ſententia fuerat refutandus. Nec ſatis tuentur fraternitatem veſtram literæ Domini Papæ, quibus dictandis altari interfuimus, quæ confirmãt Abbati ſancti Cypriani ius illud prædictæ Eccleſiæ, quod ſe habere dicebat ex legitima conceſſione quorundam Monachorum, qui vt audiuimus, quietam poſſeſſionem clericorum approbant. Monachorum verò ſancti Cypriani intruſionem prorſus improbant. Ad hoc prædictus Abbas modis omnibus nitebatur, vt prædicta Eccleſia Prioratus ei à Domino Papa concederetur, quod Dominus Papa nobis reclamantibus, & libertatem clericorum pro poſſe noſtro defendentibus facere noluit, præcauens, ſicut ipſe dicebat, ne per hanc occaſionem prædictus Abbas clericos moliretur excludere, & Monachos ſuos intrudere. Clericorum verò ordini publicam infertis iniuriam, qui Monachorum ordinem ad tam ruinoſam erigitis ſuperbiam, vt clericos eis ſubiugare ſtudeatis, quorum tanta debet eſſe excellentia, vt ſecundum Beatum Patrem Auguſtinum vix etiam bonus monachus bonum clericum faciat. Sed quia Clericus iſta dixit de clericis, audiamus monachum dicentem de monachis. dicit enim Hieronymus: Monachus non docentis, ſed dolentis habet officium; & alibi: Clerici oues paſcunt, ego paſcar, & alibi: Si cupis eſſe, quod diceris monachus, id eſt ſolus, quid facis in vrbibus, quæ vtiq; non ſunt ſolorum habitacula, ſed multorum. Habet vnumquodque propoſitum principes

ſuos

ſuos, & vt ad noſtra veniamus, Epiſcopi, vel Presbyteri habent ad exemplum Apoſtolos, & Apoſtolicos viros, quorum honorem habere nitantur, & meritũ: nos autem habemus propoſiti noſtri Principes Paulum, Antonium, Iulianum, Hilarionem, Macharium, & alibi: Mihi oppidum carcer, & ſolitudo Paradiſus, quid deſideramus Vrbium frequentiam, qui de ſingularitate cenſemur? Poſſemus in hunc modum multa colligere de priuilegio clericorum, & ſubiectione monachorum, niſi vitaremus prolixitatem epiſtolæ. nec tamen iſta dicendo monachorum religioni detrahimus, immò vt verè monachi ſint, id eſt verè ſingularem ſectentur viam, tota mente deſideramus. Laudamus quidem eos, ſi non tranſgrediantur terminos à Patribus ſuis poſitos, & tunc magis eſſe beatos, quum ſubeſſe magis ſtuduerint, quàm preæſſe, cum humilitas, & obedientia ſit eorum ſumma prouectio: ambitio verò, & ſuperbia lamentabiles, & ſuperba defectio. Hæc & his ſimilia diligenter attendite, & ordinem clericorum, in quo eſtis, & cui eſtis, & cui Deo autore præeſtis, ad meliora prouocando honorate, & nulli alij ordini eum contra morem Eccleſiaſticum ſubiugare permittite. Valete.

IV. EX his epiſtolis habes primò, beatum Iuonem ad apicem Epiſcopalis dignitatis ex ordine canonicorum regularium aſſumptum, quod omnes Hiſtorici aduertunt, vno excepto Cardinali Baronio. Secundò colligitur, beatum Iuonem non ſolum in Eccleſia ſancti Quintini Beluacenſi, verùm etiam in ſuo Epiſcopatu Carnotenſi clericos canonicos, ſiue regulares habuiſſe: nam clericus ille, quem Petrus Pictauienſis Epiſcopus poſtulauerat, de Diœceſi Carnotenſi erat, non de Beluacenſi. Tertio, quod quemadmodum tempore ipſius beatiſſimi Patris Auguſtini clerici ab illo reformati certatim à propinquis Epiſcopis, & ciuitatibus in Rectores ſuarum Eccleſiarum præficiendi poſtulabantur, ita etiam clerici regulariter reformati per hunc venerabilem virum ſanctum Iuonem. Quartò habes hinc etiam zelum feruentiſſimum huius ſancti viri in dignitate ſuorum clericorum more alterius Auguſtini, aduerſus conculcantes ordinem canonicum acerrimè defendenda. Ne autem exiſtimes, illum Carnotenſium canonicorum curæ incumbentem, ſuorum Beluacenſium ſolicitudinem neglexiſſe, lege aliam illius epiſtolam, quam ex Epiſcopatu Carnotenſi ſcribit ad Manaſſe Remorum Archiepiſcopum, in qua inter alia hæc habet: *Quam crebris luporum incurſionibus aggrauata ſit Beluacenſis Eccleſia, non eſt neceſſarium veſtram docere prudentiam: ſed quia illa me genuit, & fundamenta Religionis in me poſuit, cum illa infirmatur, non poſſum non infirmari*; & rurſus in alia ad ſuos canonicos Beluacenſes; *Præſens animo, corpore verò præſens exopto, & exhortor, vt pacem ſectemini, & ſanctimoniam. hæc vouiſtis, hæc debetis, hæc exhibeatis magis: per hæc bono odore diffuſo, qui hactenus a vobis proceſſit, & facultates Eccleſiæ veſtræ multiplicabitis, & de virtute in virtutem vt filij pacis, in pace in idipſum dormietis.*

QVintò colligitur etiam ex ſupradictis epiſtolis, quam ob cauſam beatus Iuo, etſi nullius certæ congregationis autor fuerit, ſed ſolùm Beluacenſem ſancti Quintini præpoſituram, & aliàs in ſuo Epiſcopatu canonicas reformauerit, dicatur nihilominus canonici ordinis in Eccleſia Gallicana reſtaurator, id namq; duplici ratione veriſſimè dicitur. Et primò quidem, quia quemadmodum Epiſcopi Africani videntes clerum Hipponenſem à Diuo Auguſtino reformatum, eius exemplo certatim ſuas Eccleſias regulariter inſtituere cœperunt, vnde reformatio per beatum Auguſtinum Hippone inchoata, breui per omnes Africæ, ac etiam aliarum Regionum prouincias obtinuit: ita exemplo beatiſſimi Patris Iuonis Epiſcopi, etiam alij Prælati Galliarum ſuos clericos iuxta normam antiquæ diſciplinæ canonicæ inſtituere, ſeu potius reſtituere cœperunt. Secundò quia quemadmodum clerici à beato Auguſtino inſtituti ad cathedrales, & alias inferiores Eccleſias aſſumpri, ipſi quoque in ſuis Eccleſijs canonicos regulariter viuentes inſtituere cœperunt: ita clerici per ſanctum Iuonem reformati, ipſi quoque alias Eccleſias reformare cœperunt. V.

Hinc demùm colligitur, vnde Ioachimi error corrigatur, qui alijs errandi occaſio extitit, aſſerentibus, canonicos regulares, qui nunc ſunt in Gallijs vel in Italia, non eſſe de illis à ſanctis Apoſtolis inſtitutis, & per beatum Auguſtinum, & alios Epiſcopos reformatis, & olim in cathedralibus exiſtentibus, ſed longè poſtea per beatum Arnulphum Epiſcopũ Lugdunenſem inſtitutos, & ab illis prioribus diuerſos: & de iſtis poſterioribus loqui ſacros canones, & Benedictum XII. in Bulla Generalis Reformationis, quod dixerunt Emanuel Rodriquez tom. 1. quæſtionum Regularium, quæſt. 3. art. 1. & ante illum Hieronymus Romano ab eodem relatus, & autor ſupplementi Chronicorum lib. 12. ſub anno 1106. & 1107. & Antonius Maſſa Galleſius in Allegationibus pro monachis Caſſinenſibus pagina 151. num. 31. & Ioannes Marquez Eremita Auguſtinenſis ſupra cap. 2. relati. Errat enim primò, dum inquit canonicos regulares, qui nunc ſunt in Gallijs, originem habuiſſe anno 1100. cum ſaltem dicere debuiſſet, originem habuiſſe circa annum 1080. ante quod tẽpus iam beatus Iuo ſuam Eccleſiam reformauerat. Secundò cum ait, canonicos regulares in Gallijs, & in Italia à beato Arnulpho cœpiſſe, cum antea exiſterent in Gallijs canonici per B. Iuonẽ reformati, & alij de quibus ſupra in progreſſu dictum eſt, ac etiam in Italia. Tertiò cũ inquit, illos, qui nunc ſunt, eſſe alterius rationis ab antiquis Cathedralibus, cum ius canonicum, & S. Concilia, & ſignanter literæ Benedicti XII. indiſtinctè de omnibus loquantur, & omnes illos eiuſdem naturæ, ac inſtituti ſupponant. Sed de his ſupra cap. 2. dictum eſt, & interius etiam cap. 68. aliquid addemus.

Caput quinquageſimumſextũ.

De Congregatione Gallicana canonicorum Regularium ſancti Rufi nuncupata.

I. Dicturus de antiqua, & præclara congregatione canonicorum ſancti Rufi nuncupata, priuſquam de illius primordijs, & procurſu edifferam, nonnullos ſcribentium errores circa illius originem, tempus, & locum primariæ inſtitutionis, ac etiam inſtitutorem retegendos,& refellendos neceſſarium exiſtimaui. nam omnes ferè quotquot de hac ipſa congregatione ſcripſiſſe reperi, vaniloquum Prophetam Ioachimum ſecutos, vel circa illius autorem, vel circa titulum, vel locum, vel tempus inſtitutionis, vel tandem circa ipſum inſtitutum hallucinatos, & deceptos inueni.

Primus autem ſcribentium error circa hanc congregationem fuit illorum, qui crediderunt,illam ab autore ſancti Rufi nuncupatam,cum rei veritas ſit, non ab autore ſic dictam, ſed ab Eccleſia, in qua prima ipſius fundamenta ſunt conſtituta, quæ fuit Eccleſia ſancti Rufi iuxta ciuitatem Auenionẽſem, vbi beati Rufi Chriſti diſcipuli, & primi illius ciuitatis Apoſtoli, & Epiſcopi ſacra pignora quieuerũt, vt ſtatim oſtendemus.

Secundus error ferè communis fuit illorum,qui crediderunt, locum primarium illius inſtitutionis fuiſſe prope ciuitatem Valentiam in Delphinatu: nam ſecundum rei veritatem is locus non fuit Eccleſia ſancti Rufi iuxta Valentiam, ſed iuxta ciuitatem Auenionenſem, licet circa annum Domini 1210.primo illo monaſterio apud Auenionem per Hæreticos Albigenſes vaſtato, & euerſo, canonici Valentiam commigrantes, ibiq; nouam Eccleſiam ſub titulo ſancti Rufi excitantes conſiſterint, eandem Eccleſiam in caput vniuerſale congregationis erigentes. Quod & Renatus Choppinus in ſuo Monaſtico lib.2.tit.1.S.20.notauit,& ſatis euidenter oſtendũt literæ Paſchalis Secundi ad Odoxenũ Abbatem anno 1115. ſub hac forma directæ: *Paſchalis Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilecto filio Odoxeno Abbati canonicæ ſancti Rufi,quæ in Epiſcopatu Auenionenſi eſt, eiuſq; ſucceſſoribus regulariter inſtitutis in perpetuum. Religioſis deſiderijs dignum eſt facilem præbere aſſenſum, vt fidelis deuotio celerem ſentiat effectum. vt prouida nos deuotione tuis precibus adnuentes, beati Rufi Eccleſiam, cui Deo autore præſides, cum omnibus ad ipſam pertinentibus ſub tutelam Apoſtolicæ Sedis excipimus &c.*

Tertius error etiam communis fuit illorum, qui dixerunt cum eodem Abbate Ioachimo,hanc congregationem anno 1160.vel poſtea inſtitutam. reuincitur autem hic error ex literis Vrbani Secundi anno 1092. ad Abbatem ſancti Rufi directis, quarum meminit Renatus Choppinus loco proximè allegato, ac etiam Innocentius Octauus in priuilegio eidem congregationi facto, & ſtatim ſubiungendo, quibus literis ipſe Vrbanus monaſterium ſancti Rufi magna tunc laude ſanctitatis celebre inſigni priuilegio communiuit, quas literas Ioannes Mauburnus lib.1.Venatorij cap.2.in principio & cap. 9. dicit ſuo tempore in Archiuo ſancti Rufi Valentiæ extitiſſe,vt ab eius loci canonicis acceperat:eaſq; magna ex parte refert. directæ ſunt Adalberto Abbati, & fratribus illius vitam canonicam profeſſis, quibus inſtitutionem canonicam miris laudibus extollit, illorum inſtitutum probat, & diſtrictè prohibet,ne cui liceat illum ſtatum:*Cuius, inquit, tantus in tot terrarum partibus fructus exuberat, vt plures Eccleſiæ veſtri ſaporis dulcedine condiantur*, in alterum commutare.

Quartus error pariter communis fuit circa illius autorem,quem alij fecerunt quendam beatum Arnulphum Epiſcopum Lugdunenſem, alij beatum Rufum Epiſcopum Auenionenſem, alij Arnulphum cum Rufo confundentes, aut Arnulphum Auenionenſem, aut Rufum Lugdunenſem Epiſcopum aſſeruerunt, quæ omnia illorum pace diuinando,veriùs errando dixerunt. Primò quia huius Rufi,ſiue Arnulphi, qui dictæ congregationis autor fingitur, nulla apud canonicos dictæ congregationis, ſiue ex vetuſtis illorum monimentis, ſiue ex maiorum traditione notitia habetur. Secundò quia præter beatum Rufum Chriſti Domini diſcipulum, & primum Auenionenſem Epiſcopum nullus Rufus ſiue Arnulphus in Catalogo Epiſcoporum Auenionenſium, aut etiam Lugdunenſium notatus reperitur, ſaltem ab anno 1000.vſque ad 1200.Scio quidem memorari à Trithemio in Hirſaugia ſub anno 1128. necnon à Platina in vita Honorij Secundi quendam Arnulphum, quem ferunt ex Gallijs in Italiam deſcendiſſe, per omnes ciuitates diſcurrentem, vitia exaggerantem, populos ad pœnitentiam hortantem, & demum Romæ, quòd luxum,& ſcandala clericorum vehementiùs obiurgaret, clam ſublatum, nec tanti ſceleris autores inueniri potuiſſe. Verùm eſto ille de congregatione ſancti Rufi prodierit,tamen Lugdunenſis,aut etiam Auenionenſis Epiſcopus eſſe non potuit, vt legenti Catalogos Epiſcoporum dictarum Eccleſiarum planum erit, ſed nec etiam primus fundator eiuſdem congregationis,quæ antea illius incunabula celebri iam fama coruſcabat.

Quintus error eſt nonnullorum aſſerentium, canonicos dictæ congregationis non eſſe verè de illis à Diuo Auguſtino,& à ſanctis Apoſtolis inſtitutis, qui error ex ſuperiùs dictis manet refutatus, & ex ſtatim dicendis clariùs adhuc patebit.

Vera itaq; prædictæ congregationis inſtitutio, II diu,multoq; labore conquiſita,tandemq; diligentia Reuerendiſſimi Patris Domini Gulielmi Emanuelis de La Fey Abbatis Generalis ex antiquis tabularijs accepta, & ad me nuper tranſmiſſa hæc eſt. Cum circa annum noſtræ ſalutis 1000. cathedrales s. Mariæ Auenionenſis canonici, quos ab

ab illorum inſtitutione vſque ad Iulij Papæ Secundi tempora regulares fuiſſe, ſuperiùs oſtendimus, canonicæ diſciplinæ iugum, & vitæ communis vinculum ſoluere, & abijcere cœpiſſent, quatuor ex illis pietate, & religione præſtantiores, grauiter admodum ferentes, diſciplinam regularem in eorum conuentu relaxari, à conuocato capitulo Eccleſiam quandam perexiguam ſancti Rufi ciuitati propinquam ſibi concedi poſtulauerunt, & ab eodem venerando capitulo cum terra eidem adiacente obtinuerunt. Condebantur in illa beati Rufi reliquiæ, quem Simonis Cirenæi filium, de quo apud Marcum cap. 15. quemq; Diuus Paulus ad Romanos 16. ſalutat, extitiſſe, totius prouinciæ antiqua, & conſtans eſt traditio: ferunt enim illum cum Magdalena, Martha, & Lazaro quatriduano reſuſcitato, Maximino, Trophimo, & alijs à Iudæis nauigio ſine velis, & remis ad naufragium manifeſtum expoſitis, Deo duce ad littora Maſſilienſium appuliſſe, primumq; Auenionenſibus verbum ſalutis annunciaſſe, & illius ciuitatis Epiſcopum ordinatum, cuius tandem corpus in dicta Eccleſia ſepulturam acceperit: iuxta quam Eccleſiam prædicti canonici ſe in vnum propoſitum colligentes, ſuos mores ad exemplar vitæ canonicorum Apoſtolicorum naſcentis Eccleſiæ reformantes, in humilitate ſpiritus, & paupertate profunda cum omni pietate primùm huius ſanctæ congregationis lapidem poſuerunt: & quia vt dictum eſt, in dicta illorum Eccleſia corpus beati Rufi Auenionenſium Epiſcopi ſeruabatur, ad diſtinctionem canonicorum cathedralium ſancti Rufi regulares canonici nuncupari voluerunt. ferunt extare adhuc Bullas in Archiuis dictæ congregationis, quæ huius fundationis meminerunt, & quia domus non ſuper arenam, ſed ſupra firmam petram fuit fundata, ſupra quam non iam lignum, aut ſtipulas, ſed lapides, ferrum, argentum, & aurum per veram omnium temporalium abdicationem, & exactam vitæ Apoſtolicæ imitationem ſuperædificare certauerunt, Deo adiuuante parua domus excreuit in ædificationem altam, & templum ſanctum in Domino: nã multi eorum exemplo ad frugẽ vitæ melioris aſpirantes, in illorum ſocietatem confluentes, ſeſe in amplißimam congregationem non ſolùm per Gallias, ſed etiam per Italiam, & Hiſpaniarum prouincias effuderunt, multis Abbatijs, & Prioratibus auctam, priuilegijs quoque Pontificum munitam, proprio etiam officio, & Conſtitutionibus, cum poteſtate congregandi Generale Capitulum more cæterorum ordinum donatam, cuius alumni ipſam ſancti Rufi Eccleſiam in caput totius congregationis prætulerunt. ſtetit verò ipſorum caput penes ciuitatem Auenionenſem in eadem Eccleſia vſque ad annum circiter 1210. quo tempore peſtis Hæreticorum Albigenſium partes illas Galliarum inuadens, & monaſterium ſancti Rufi euertens, canonicos aliò migrare, & alias ſedes ſibi quærere coëgit. Quare iuxta Euangelium ex illa ciuitate in aliam fugientes, Valentiam, quæ eſt Vrbs in Delphinatu illi boni viri commigrantes, nouum ibi templum cum monaſterio ſub inuocatione ſancti Rufi in caput totius congregationis erexerunt, cuius Abbas eiuſdem congregationis vſq; in hodiernum diem caput, & Abbas Generalis vocatur.

DE prædicto Ruſo primo Epiſcopo Auenionenſi, necnon de prima congregationis inſtitutione, & de monaſterio, apud Auenionem in Eccleſia ſancti Rufi excitato, illius euerſione, canonicorum ad Vrbem Valentiæ commigratione, noui monaſterij erectione, ac etiam priuilegijs dictæ congregationis multa videri poſſunt apud Renatum Choppinum in Monaſtico lib. 2. tit. 1. S. 20. vbi etiam Catalogum centum & duodecim illius Prioratuum ex parte deſcribit, in duobus tamen corrigendus, & primò quidem in eo, quod ait, priuilegium Vrbani Secundi anno 1092. Abbati ſancti Rufi apud Valentiam collatum, cum tamen monaſterium ſancti Rufi apud Valentiam non ante annum 1210. fuerit excitatum, & ex literis Paſchalis Papæ Secundi proximè relatis, quarum ipſe meminit, appareat, Abbatiam ſancti Rufi non in Valentino, ſed Auenionenſi Epiſcopatu tunc temporis conſtitiſſe. Secundò in eo, quod notat in Additionibus, dictum ordinem per Paſchalem Secundum fuiſſe approbatum, ſaltem ſi de prima approbatione intelligi velit, cum extet priuilegium Vrbani Secundi Abbati ſancti Rufi ann. 1092. collatum, quo etiam prohibet, ne canonici dicti ordinis ad monachos tranſgredi poſſint, de quo in alio priuilegio Innocentij Octaui ſtatim ſubiungendo expreſſa mentio habetur. Scribit etiam Auguſtinus Ticinenſis in Dilucidario par. 2. S. de propagatione canonici ordinis in Eccleſia Auenionenſi, vbi primordia dictę congregationis ad tẽpora Gregorij Septimi, & Alexandri Secundi refert, illam quingentas olim Abbatias in remotis regionibus habuiſſe, nonnulloſq; Prioratus recenſet, licet cum admixtione nonnullorum errorum ex ſupra narratis, in quos impegit, Vincentium, & autorem Faſciculi temporum ſecutus. Porrò quàm celebri fama dicta congregatio apud veteres claruerit, teſtantur illi ſancti viri, qui alterius congregationis in extremis terræ partibus ſcilicet in Luſitania conſtitutæ fundamenta ponentes, ad Abbatem, & canonicos ſancti Rufi pro exemplaribus miſerunt. III.

PRiuilegia verò à Summis Pontificibus eidem congregationi conceſſa, necnon Eccleſias, quas olim tenebat, ex vnico priuilegio ab Innocentio Octauo eidem collato, & Pariſijs anno 1621. typis edito ſic accipe. IV.

Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Benignitas Apoſtolicæ Sedis conſueta &c. Reliquum videatur ad longum in fine huius ſecundi Libri.

PRodijt ex eadem congregatione ſanctus vir Arnulphus prędicator verbi Dei feruidiſſimus, & vitiorum obiurgator conſtantiſſimus, de quo V.

Trithemius in Hiſtoria Hirſaugica ſub anno 1128. mandauit. Nauclerus volum. 2. Gener. 37. Platina in Honorio II. Autor ſupplement. Chronicorũ lib. 12. ſub anno 1107. illius vitam deſcribentes, quæ apud illos videnda erit.

VI. CONradus quoque de Suburra Romanus Benedicti filius, ex Abbate Generali totius Ordinis S. Rufi primùm presbyter Cardinalis S. Potentianæ, deinde Epiſcopus Sabinenſis ab Honorio II. creatus, demum anno 1153. Summus Pontifex eſt renũciatus, & Anaſtaſius IV. vocatus, ex Chronicis dictæ Congregationis, quibus Onuphrius in Chronico ſub anno 1153. & lib. 1. de Eccleſia Lateranenſi cap. 7. Maſſonius in vita eiuſdem Pontificis, Ciaconius in Honorio II. Sigonius de regno Italiæ lib. 12. ſub anno 1153. Ioannes Baptiſta de Caualerijs, & alij adſtipulantur. quem etiam Baronius ſub eodem anno canonicum Regularem fuiſſe affirmat.

Cui anno ſequenti ſucceſſit in Sede Pontificali Nicolaus Anglicus cognomẽto Haſtifragus ex Abbate item Generali dictæ Congregationis S. Rufi S. R. E. Cardinalis, & Legatus Apoſtolicus in Noruegiam deſtinatus, quem falsò inter Monachos D. Benedicti refert Trithemius in ſuo libro Hiſtoriæ Hirſaugicæ ſub anno 1154. cum Abbatia S. Rufi nunquam fuerit Ordinis D. Benedicti, de quo plura apud Onuphrium in Chronico, ſub eodem anno; Ciaconium in Eugenio Tertio, & Anaſtaſio Quarto, Baronium item ſub eodem anno, Ioannem Pitſium in lib. de Scriptoribus Anglicanis, & alios autores.

Anglicus quoque ſiue Angelicus Grimaldi de Briſaco Mimatenſis diœceſis Vrbani V. frater ſecundum aliquos, veriùs ex fratre nepos, ex canonico Regulari dictæ congregationis primùm Epiſcopus Auenionenſis, deinde presbyter Cardinalis tituli S. Petri ad Vincula ab eodem Vrbano V. anno Domini 1362. creatus, qui ad Cardinalatum euectus Collegium eidem congregationi præclariſſimũ in monte Peſulano fundauit, cuius in ſupra narrato Innocentij Octaui priuilegio mentio habetur, de quo Onuphrius lib. 1. de Eccleſia Lateranẽſi cap. 3. Ciaconius in Vrbano V. & alij.

Tandem verò hæc cõgregatio grauiſſima damna ab Hæreticis ſuſtinuit, à quibus ſuperioribus annis ipſo Cœnobio S. Rufi apud Valentiam vaſtato, illius canonici intra Vrbem in quadam dicti Ordinis Eccleſia ſedes poſuerunt. multa quoque illius monaſteria vel commendata, & canonicis tandem ſunt deſtituta, vel à ſecularibus occupata, & diruta. Retinet tamen formam congregationis ſub vno capite, quod eſt ipſe Abbas S. Rufi, cui omnes tanquam Patri ſubduntur, & reuerenter obediunt.

Caput quinquageſimum ſeptimum.

De Congregatione Canonicorum Regularium S. Victoris Pariſienſi.

I. EST etiam in partibus Galliarũ perantiqua, & cum primis illuſtris congregatio S. Victoris Pariſienſis, cuius ſumma cum laude meminit Cardinalis Iacobus de Vitriaco in ſua hiſtoria Occidentali cap. 24. ita ſcribens. *Sunt alia canonicorum Regulariũ deuota, & humiles, & amabiles Deo congregationes, qui S. Victoris canonici nuncupantur; eo quod prædictus Dei martyr Patronus, & aduocatus ſit eorum, in quibus huius Ordinis primordia claruerunt. Primus ſiquidem, & præcipuus huius ſanctæ Religionis conuentus extra muros Pariſienſis ciuitatis in Eccleſia, quæ dicitur S. Victoris quaſi lucerna Domini ſuper candelabrum poſita, non ſolum propinquam ciuitatem, ſed remotas circumquaque regiones, & ad Dei cognitionem illuminat, & ad charitatem inflammat, tanquam piſcina probatica, & luter æneus in templo Domini ſcholaribus Pariſijs commorantibus, & varijs populis vndique confluentibus aquas purificationis ſubminiſtrans. Hæc ſiquidem ſancta, & omni acceptione digna militantium in caſtris Domini congregatio refugium eſt pauperum, conſolatio lugentium, fulcimentum, & quaſi baſis debilium, recreatio laſſorum, releuatio lapſorum, portus trãquilliſſimus ſcholarium, quibus de mundi huius naufragio euadere cupientibus, ſinum miſericordiæ aperit, & in gremio ſuo velut pia mater eos fouet, & nutrit. Multis à principio Pariſienſibus magiſtris, viris literatis, & honeſtis velut ſtellis fulgentibus illuſtrata, & quaſi margaritis pretioſis decorata. Inter quos nominatiſſimus, & præcipuus extitit Citbariſta Domini, organum Spiritus ſancti magiſter Hugo de ſancto Victore dictus, qui malogranata tintinnabulis coniungens, exemplo ſanctæ conuerſationis multos ad honeſtatem incitauit, & melliflua doctrina ad ſcientiam erudiuit. Multos autem aquarum viuentium puteos effodiens libris ſuis, quos de fide, & moribus tam ſubtiliter, quàm ſuauiter differenda edidit, incerta, & occulta diuinæ ſapientiæ pluribus aperuit, mortalem ſui memoriam velut compoſitionem odoris, & opus pigmentarij, & in omnium ore quaſi mel dulcoratum velut muſicam in conuiuio vini, & tanquam naues poma ferentes poſteris relinquendo. Hi ſiquidem prudentes, & honeſti viri extra Pariſienſis vrbis tumultum ſeorſum congregati, ſupra firmum, & ſtabile fundamentum Regulæ ſancti Auguſtini inſtitutiones honeſtas, & ſalutares obſeruantias ſtatuerunt. Nigris ſiquidem cappis, & tunicis albis laneis induti, pellibus agninis, & lineis vtuntur camiſijs. Carnes in refectorio non manducant. Certis temporibus, &*

horis

boris conſtitutis infra terminos ſuos manibus ſuis corporaliter laborant: circa primam, vel ſecundam noctis horam ad matutinas ſurgentes in hymnis, & pſalmis, & canticis ſpiritualibus Domino *ſuauiter, & deuotè iubilando, reſiduum noctis plerunq; expendunt. Aeſtatis autem tempore à veſpera vſq; ad auroram, nocturnum frequenter protrahunt officium: Semel autem in anno omnes huius ordinis Abbates Pariſijs apud ſancti Victoris Eccleſiam Generale Capitulum celebraturi congregantur. Poſt diuinæ prædicationis epulas delicatas, & ſuaues, de his, quæ ad Religionem, & ordinis instituta pertinent, vnanimiter pertractantes.*

II. ORiginem huius Congregationis in annum circiter 1113. referunt Franciſcus Belleforeſtius in ſua Coſmographia, & Auguſtinus Ticinenſis in Dilucidario p. 2. S. *Inſtitutio canonici Ordinis in Ciuitate Pariſienſi*: quo tempore pijſſimus Rex Ludouicus cognomento Craſſus prope muros Pariſiorum ampliſſimum, & Regale cœnobium ſancto Victori Chriſti martyri nuncupatum excitauit, de cuius fundatione, quod ſuperius cap. 33. ſatis ſic dictum, nunc ſolùm de viris ſanctiſſimis, & doctiſſimis, qui tanquam ſydera micantia Eccleſiam illuſtrauerunt verbo, & exemplo, & de monaſterijs eiuſdem Congregationis quædam breuiter attingemus. Nam quod ad viros ſanctitate conſpicuos attinet, habuit hæc congregatio complures, quorum nomina piè creduntur eſſe ſcripta in libro viuentium in cœlis, & reliquiæ eorum tanquam Beatorum in veneratione habentur apud homines in terris. Hi fuerunt Primus beatus Hilduinus dicti cœnobij primus Abbas. Secundus beatus Hugo cognomento de ſancto Victore doctrina, & religione toti orbi conſpicuus. Tertius beatus Riccardus natione Anglicus, ſed à loco profeſſionis de ſancto Victore cognominatus, qui floruit circa annum ſalutis milleſimum centeſimum trigeſimum ſeptimum. Quartus beatus Gaufredus vir ſummę ſanctitatis, qui Meldenſium Epiſcopus cum eſſet, concedente Innocentio Tertio Epiſcopatu à ſe abdicato, in monaſterio ſancti Victoris ſeipſum diuinæ contemplationi arctiùs mancipauit. Quintus beatus Thomas martyr, & eiuſdem monaſterij Prior, qui vti alter Thomas Cantuarienſium Epiſcopus pro veritate, & iuſtitia, & defenſione Eccleſiæ inter manus Stephani Pariſienſis Epiſcopi crudeliter excerebratus, glorioſum martyriū conſummauit. Sextus B. Raucherus Prior. Septimus B. Achardus Epiſcopus Abrincenſis, de quibus ſupra c. 33. dictū fuit.

Doctores verò pręclaros protulit in primis ſupra memoratos Hugonem, & Riccardum de S. Victore, quorum opera notiſſima ſunt, & laudari opus non habent. Tertium quoq; Petrum Lōbardum cognomento Magiſtrum Sententiarum canonicum s. Genouefæ eiuſdem congregationis. Quartū Petrū Comeſtorem autorē Hiſtoriæ Scholaſticæ in Eccleſia s. Victoris cū Epitaphio tumulatū. Quintū venerabilē Thomā Abbatem s. Andreæ Vercellenſis, cuius nomē incompertū habuit in ſua Bibliotheca ſancta Sixtus Senenſis in verbo Abbas Vercellenſis. Sextum Abbatem Abſalonem. Septimum Magiſtrum Adamum, quorum opuſcula manibus omnium teruntur. Octauum Magiſtrum Achardum Abrincenſem Epiſcopum, de quo modo dictum fuit, qui teſte Ioanne Pitſio multa præclarè ſcripſit. Nonum Magiſtrum Riccardum Anglicum alterum ab eo, qui ſupra eſt relatus, nam hic poſterior floruit ſupra circa annum Domini 1240. ex Pitſio de Scriptoribus Anglicanis. Decimum Guernerum eiuſdem cœnobij Subpriorem, qui claruit anno 1400. ex Sixto Senenſi in Bibliotheca.

HAbeo qui ſcribant, ex hac Congregatione III.
tres Cardinales S. R. E. aſſumptos fuiſſe, nam beatum Hugonem de ſancto Victore ab Innocentio Secundo anno 1138. Cardinalem creatum ſcribit Ciaconius in Innocentio Secundo, & licet tā eximiæ dignitatis ſibi collatæ alij non meminerint, illud forſan in cauſa extitit, quod ipſe vita exceſſerit anno ſtatim ſequente antequam inſignijs Cardinalitijs donaretur. ſed & aliū nomine Hugonem celebrem Theologum ex canonico ſancti Victoris Cardinalem Epiſcopum Tuſculanum à Martino Quinto anno 1431. creatum tradit Volaterranus lib. 21. in Vita ſancti Patris noſtri Auguſtini, licet nullus hoc nomine ſub Martino Quinto ad Cardinalatum aſſumptus apud alios Hiſtoricos legatur. & fortè Volaterranus errauit in nomine, Hugonem ponens pro Ludouico: nam Martinus Quintus teſte Ciaconio D. Ludouicum Alamannum natione Gallum, & profeſſione canonicum regularem Archiepiſcopum Arelatenſem presbyterum Cardinalem ſanctæ Cæciliæ creauit, quem etiam ad Bononienſes Legatum deſtinauit. Meminit etiam ibi loci Volaterranus alterius nomine Iuonis ex canonico ſancti Victoris ad Cardinalatum euecti. Cæterùm cum neque tempus referat illius promotionis, nec Pontificem, qui illum ordinauit, apud eundem autorem ſit fides. Hoc certum ex eodem monaſterio plures Antiſtites ad cathedrales, & alias Eccleſias regendas aſſumptos: inter quos fuerunt beatus Achardus Epiſcopus Abrincenſis, Stephanus Epiſcopus Pariſienſis ex Abbate ſancti Victoris, inter cuius manus beatus Thomas eiuſdem monaſterij Prior martyrium conſummauit. Petrus Lombardus ex canonico ſanctæ Genouefæ Epiſcopus Pariſienſis. Beatus Gaufredus Epiſcopus Meldenſis, Thomas primus Abbas cœnobij Vercellenſis, qui obijt anno 1146. vt in Epitaphio eius ſepulchro appoſito notatur, Diuus Nicolaus Abbas, & reformator ſancti Petri ad Aram anno 1133. 6. Calend. Aprilis creatus. Abbati ſancti Victoris Pariſienſis ſcribunt Innocentius Tertius in cap. cum dilecti de electione, & Gregorius Nonus cap. Ex inſinuatione de reſcriptis, & illius Priori idem Gregorius Nonus cap. Significauerunt, de teſtibus. Addit Auguſtinus Ticinenſis ex Speculatore, in Cathedrali Pariſienſi vnum ex canonicis ſancti Victoris antiquo more Magiſtrum cæremoniarum extitiſſe.

Cata-

Catalogus monaſteriorum eiuſdem congregationis ex Ticinenſi, & Syluestro Maurolico fuerát olim triginta Abbatiarum, octoginta Prioratuum, & quadraginta Præpoſiturarum, ex quibus fuerunt Abbatia ſanctæ Mariæ de Victoria Syluanectenſis, & Abbatia ſancti Martini apud Gemellos Ambianenſis, & ſanctæ Genouefæ in ciuitate Pariſienſi, & alia in Compendio, & Cantipratana ité in Flandria, & Danienſis apud Brugas in Flandria, & aliæ partim in finibus Galliarum, partim in Belgio conſtitutæ; quarum plurimæ nunc etiam ſuperſunt, etſi illarum nomina, & fundationes non teneam, quoniam Catalogus à Reuerēdo admodum Patre Domino Dionyſio à ſancto Germano eiuſdem Cœnobij Priore tranſmiſſus ad manus meas non peruenit. Sunt pariter eiuſdem congregationis complura Collegia ſacrarum virginum Canoniſſarum Regularium in Gallijs, & etiam in Flandria, ex quibus ſex recenſentur ab Auberto Miræo de Collegijs canonicorum Regularium cap. 22. in fine, videlicet Gronembrielenſis Abbatia in vrbe Gandauenſi, Trudonenſis Abbatia in vrbe Brugenſi, Vuarmonſterienſis in agro Vuaſienſi apud Teneramundam; Abbatia Pontis Roradi vulgo Roesbrugge in Flandria, Abbatia noui monaſterij ſancti Vuinoci in oppido Bergenſi in Flandria, & monaſterium ſanctæ Margaritæ vulgo Nonnarum in ciuitate Antuerpię.

Cæterùm etſi monaſteria tam virorum, quàm fœminarum ſub regulari diſciplina non pauca adhuc ſuperſint, tamen ipſa Congregatio ſiue ob temporum difficultates, ſiue quòd Abbatia ſancti Victoris ex multo iam tempore Abbatibus ſæcularibus commendetur, qui multoties bona temporalia, & lucra potius, quàm incrementa ordinum, & Dei gloriam ſequuntur, ex multis annis (proh dolor) iam deſijt, nec iam amplius Generale Capitulum cogitur, nec Viſitatores ad Cœnobia iuxta ſacrorum Canonum, & ordinis ſtatuta viſitanda ad vitia extirpanda, vitam canonicam inſtaurandam, & Dei cultum augendum deſignantur: & licet decreto ſacri Oecumenici Concilij Tridentini ſeſſ. 25. de Regularibus ſtatutum fuerit, vt Abbates, cæteriq; Prælati monaſteriorum, quæ ſunt capita Ordinum ſiue Congregationum Regularem habitum ſumere, & vota Regularium profiteri, & ſecundum illa viuere deberent, nihilominus, tam pium, ſanctum, ſalubre, & neceſſarium decretum executioni hactenus non fuit demandatum. Floret tamen in eodem Cœnobio Regularis Ordinis obſeruantia ſub regimine Prioris, eſtq; ibi loci Bibliotheca manuſcriptorum præſertim Codicum longè præſtantiſſima, quam omnes meritò admirantur.

Caput quinquageſimumoctauũ.

De Congregatione Canonicorum Regularium S. Laurentij de Plebe Martyrum, ſiue de Vltio in Delphinatu.

I. ANtiquiorem habet originem alia Congregatio à loco primariæ illius inſtitutionis ſancti Laurentij de Plebe Martyrum vocata. Eſt locus in prouincia Delphinatus inter iuga montium aſperrima, quibus Italiæ fines à Gallicanis diuiduntur, quatuor leucis ab arce munitiſſima Secuſia nuncupata diſtans, propeq; oppidum, quod Vltium dicimus, vbi Cœnobium Sanctorum Monachorum martyri Laurentio dicatum, & vetuſtiſſimum etiam ante magni Patris Benedicti ſeculum fuiſſe, illarum gentium eſt traditio, vetuſtis monimentis comprobata. quę in locũ cum multi fideles Vuandalos fugientes ſeſe recepiſſent, quòd propter montium aſperitatem propè inacceſſibilis videretur, tandē ab ipſis Vuandalis poſt Italiam vaſtatam illac pertranſeuntibus dirè trucidati, vnà cum monachis, ab illorum martyrio ſancti Laurentij de Plebe martyrum loco nomen dederunt. Feruntq; occubuiſſe cum illis quendam monachum ſanctiſſimum hominem, & re ipſa Iuſtum, eiuſq; poſteà reliquias Secuſiam ſub Manfredo Marchione ad Eccleſiam eius nomini erectam circa annum Domini 1030. tranſlatas. Cæterùm poſt tranſitum Vuandalorum, & Cœnobij euerſionem locus per multa ſecula penè deſertus manſit, donec circa annum Chriſti Saluatoris 1050. Sacerdos Venerabilis, verè pius, Religioſus, & ſanctus Gerardus nomine; de Vltio oriundus, diuina inſpiratione paruam cellam in eodem loco ſibi ſtatuit, poſtea verò Cuniberto Taurinenſium Epiſcopo conſentiente, ac tradente, canonicorum regularium habitum, ac inſtitutum aſſumpſit, monaſterium dirutum refecit, illudq; cum nonnullis canonicis eiuſdem inſtituti primus inhabitauit: Quorum ſancta conuerſatione excitati nonnulli Principes Epiſcopi, & alij viri diuites multis non ſolùm prædijs, & redditibus, verùm etiam Eccleſijs in diuerſis Epiſcopatibus eidem monaſterio attributis breui admodum congregationem multorum Collegiorum non ignobilem erexerunt.

NAm conſtat imprimis anno 1057. Odonem II. Sabaudiæ Comitem cum Adeleide ipſius cōiuge Secuſiæ Marchioniſſa, & Manfredi nouiſſimi Secuſienſium Marchionis filia ipſi Gerardo; ac ipſius canonicis non ſolùm dictam Eccleſiam de Plebe martyrum, verùm etiam omnes Eccleſias, & Parochias locorum Seſanæ, Vltij, & Salabertani cum omnibus illarum bonis, & pertinentijs, necnon Eccleſiam ſancti Iuſti intra Secuſiam à Berta dictæ Adeleidis matre inchoatam, & ab eadem Adeleide II.

Mar-

Marchioniſſa abſolutam donauiſſe. feruntq; extare inſtrumenta donationum apertiſſima eodem anno 1057. ſtipulata. Deinde anno 1065. antedictus Cunibertus Taurinenſium Epiſcopus cum conſenſu, & voluntate ſuorum canonicorum cathedraliũ (erant per id temporis adhuc Regulares) non ſolùm prædictam Odonis donationem ſiue conceſſionem ſuo diplomate firmauit (erat enim locus in Epiſcopatu Taurinenſi) verùm etiam multis alijs Eccleſijs, parochijs, & illarum bonis collatis auxit, quarum præcipua fuit Eccleſia ſanctæ Mariæ in ciuitate Secuſia, quæ pœnitentialis, & quaſi cathedralis, & vicem gerens Epiſcopalis dicebatur. Libet ad rei veritatem illuſtrandam, & ad huius congregationis antiquitatem, & dignitatem monſtrandam, eiuſdem Cuniberti priuilegium ex integro hic ponere, quod cum alijs eiuſdem congregationis monimentis multo labore conquiſitis tandem inuenit, & tranſmiſit Reuer. admodum Pater Dominus Dionyſius Vercellenſis noſtri monaſterij Secuſiani ſancti Iuſti Præpoſitus, quod huiuſmodi eſt.

Priuilegium Cuniberti Taurinenſium Epiſcopi.

In nomine ſanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Ego Cunibertus diuina miſeratione Taurinenſis Epiſcopus. Conſtans, & patens eſſe cognoſcitur, canonicam inſtitutionem ab Apoſtolis cœpiſſe exordium, ſicq; deinde ex ſucceſſione temporum habuiſſe incrementum exemplis, & documentis ſubſequentium Patrum. Quocirca nobis, qui locum prælationis, & culmen regiminis videmur ſuſcepiſſe, enitendum eſt ſummoperè, vt id, ad quod vocamur ex nomine, tota mentis intentione ſtudeamus adimplere: Siquidem exuperatis mundanæ tempeſtatis fluctibus portum ſalutis, & requietionis volumus contingere. Oportet itaque nos in Eccleſia Dei *profectibus ſubditorum quam maximè inuigilare, videlicet deformia reformare, quod confractum eſt conſolidare, quod abiectum eſt reducere, quodq; perierat reſtaurare. Multiplex & varius eſt vſus bonæ actionis, ſed iam flectamus articulum ad executionem noſtræ propoſitionis. Erat equidem intra fines noſtri Epiſcopij locus inter Alpes ſitus, qui* Plebs *martyrum nuncupatur, inter* Secuſiam, *& Ianum montem, ſecus ripam Duriæ fluminis, reuerentia & religione reuera dignus, ſed multo tempore incuria, & negligentia poſt perſecutionem, & deſolationem Paganorum vſque ad noſtrum tempus deſertus: Poſtea verò reuelatione diuina ſacerdos quidam* Girardus *nomine, qui poſtmodum in Ciſtarienſi Epiſcopus eſt ordinatus, primum adiunctis ſibi Odolirico, &* Nantelmo *adhuc bonæ indolis puerulo, necnon ibidem à nobis ſanctæ* Congregationis Præpoſito *conſtituto, compertis quidẽ multis, & innumeris ſignis, & prodigijs, etiam confinibus loci illius adhortantibus, abrenuncians ſeculo diuina illuſtratione compunctus, habitaculũ in eodem loco conſtruxit.* Pauco *autem interiecto tempore ad nos veniens apud* Taurinum *huiuſmodi nobis, & canonicis noſtris fecit profeſſionem, vt collata ſibi à nobis licentia, & auctoritate tam ipſe, quàm cæteri, quos diuina miſericordia aggregaſſet, ibi omni tẽpore canonicam tenerent inſtitutionem. Huic igitur tã competenti petitioni gratuitò acquieuimus, & quoniam inter gelidas Alpes illas algore niuium, & ad fundũ horribili ſublimitate inſitum durus eſt, & difficilis incolatus, & aſper, vt vehementiori ſtudio, & cura diligentiori locus ille ſuis ab incolis ad plenitudinem perfectionis ducatur, & affectione, mentrq; lætiori ſemper inhabitetur.* Dr *vera pietatis, & miſericordia viſceribus viatarum immenſæ neceſſitati compaciens, ad* Dei *ſeruitium, eorumq; recreationem, liberam, ac venerabilem canonicam, & bonis affluentem ibi* Spiritus *ſancti conſilio fieri volumus, & maximè peroptamus. Ideoq; fratrum noſtrorum canonicorum communi conſilio, ac voluntate huic ſanctæ nouiter inceptæ regulari canonicorum congregationi* s. *Laurentij Vltienſis de martyrum præfata plebe præſenti, & futura* Deo *ibi famulanti iure perpetuo donamus, & concedimus cum primicijs, decimis, elemoſynis, oblationibus, teſtamentis, parochijs, omni iure parochiali, & vniuerſis omnino beneficijs, quæ illis pertinere dignoſcuntur, & in futurum* Deo *fauente contigerint. Eccleſiam* s. *Ioannis Baptiſtæ de Sezana, Eccleſiam* s. *Sicarij, Eccleſiam* s. *Reſtituti, Eccleſiam* s. *Geruaſij, Eccleſiã quoque* s. *Arigij, Eccleſiã* s. *Marci, Eccleſiam* s. *Mariæ de Vltio, Eccleſiam* s. *Gregorij de Sacculis, Eccleſiam* s. *Michaëlis de Bodulario, Eccleſiam* s. *Mariæ, ac* s. *Hippolyti de Bardoneſchia, Eccleſiam de Salaberti, & ſi quælibet ſint, vel fuerint alia bona, quæ noſtra congruant Epiſcopali ditioni in iam dictæ* Plebis *martyrum toto plebanatu. Simili modo ſubdimus, conferimus, & donamus huic ſanctiſſimo loco B. Laurentij de Vltio, & fratribus degentibus ibidem præſentibus, & futuris Eccleſiã, plebem, & pœnitentialem* s. *Mariæ, quæ ſita eſt, & ædificata infra ciuitatem Secuſiæ cum omnibus pertinentijs, & poſſeſſionibus. Quæ ſcilicet longæua matrix, & baptiſmalis Eccleſia quadam prærogatiua & excellentia honoris noſtram in omnibus, quibus licitum eſt in ſuo plebanatu dono, & aſſenſu Taurinenſis Eccleſiæ vicem gerit Epiſcopalem, & antiquitus multo iam tempore gerere conſueuit, quippe tam in vrbe nobili Secuſia quaſi ſedes eſt Epiſcopalis antiqua. Cuius plebanatus ſeu Archipresbyteratus appello Bonouonis ad pontem vſque Voluntiæ fluminis extenditur, & à montium cacuminibus, & infra hinc inde longè, lateq; comprehenditur, & terminatur. Huic ſiquidem prænominatæ Eccleſiæ B. Mariæ, cui prorſus vniuerſa parochia Secuſienſis cum omni ſuo iure parochiali, & omnimoda clericorum, ac laicorum ſecularium ſexus vtriuſque ſepultura à prædeceſſoribus noſtris Taurinenſibus Epiſcopis antiquitus, & à nobis datur, ac priuilegijs in perpetuum confirmatur pro ſumptibus canonicorum ibi* Deo *ſeruientium, & ſuſtentatione iuris ſimiliter perpetuo damus, & concedimus, cum primitijs, decimis, elecmoſynis, oblationibus, teſtamentis, parochijs, omni iure parochiali, & cunctis omnino beneficijs, quæ illis pertinere cernuntur, & in poſterum diuina miſeratione peruenerint. Eccleſiam de Extlijs, Eccleſiam*

de Chaumontio, Eccleſiam de Iallone in Ciuitate Secuſienſi, Eccleſiam ſancti Petri, & Eccleſiam ſancti Pauli, Eccleſiam ſancti Philippi, Eccleſiam ſancti Iacobi, Eccleſiam ſancti Saturnini, Eccleſiam ſancti Martini, Eccleſiam ſancti Marcellini, Eccleſiam ſancti Enaxij, Eccleſiam ſancti Conſtantij, Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Trauotio, Eccleſiam ſancti Euſebij, Eccleſiam ſancti Iacobi, & Chriſtophori, Eccleſiam ſancti Iuliani, Eccleſiam de Feriſto, Eccleſiam ſancti Petri, Eccleſiam ſanctæ Petronillæ, Eccleſiam de Matieis, Eccleſiam de Bozoleto, Eccleſiam ſancti Laurentij, Eccleſiam ſancti Baſilij, Eccleſiam ſancti Georgij, Eccleſiam de Vlario Folchardo, Eccleſiam de Chamuſſo, Eccleſiam de Bruxolio, Eccleſiam ſancti Deſiderij ac ſanctæ Mariæ, Eccleſiam de Fraxenirijs, & omnes decimas totius Secuſiæ Vallis, ea ſolùm excepta, quæ Capellæ pertinet Ariciagij Secuſienſis oppidi. Sic videlicet hoc donũ facimus, vt in omnibus prænominatis locis, & Eccleſiis canonici fratres tunc Vltienſis congregationis, vel alii ſacerdotes omni tempore, ſicut adi neceſsè fuerit, pro voluntate, diſcretione, ac diſpoſitione Præpoſiti Vltienſis ſubſtituantur, & maneant. Vt autem amplioris affectu dilectionis, & dulcedinis inuicem omni tempore Taurinenſis, & Vltienſis Eccleſia ſeſe diligant, & venerentur, & hæc illam ſedula mente foueat, ampliet, & tueatur, & huic illa diutiſſimè ſeruiat, & eam omnimodè reuereatur, Te Nantelmum dilectum filium noſtrum præfatum Vltienſem Præpoſitum in noſtra maiori Taurinenſi ſancti Ioannis Eccleſia pro canonico noſtro recipimus, ſtatuentes, vt quicunque deinceps Præpoſitus Vltienſis Catholicè fuerit ibi, canonicus noſter in futurum perpetuum habeatur. Inſuper etiam intra noſtrum Epiſcopium quidquid decimarum, oblationum, eleemoſynarum Eccleſiarum, ſeu cuiuſpiam honoris, & beneficii prædictæ congregationis fratres iam ſunt adepti, & deinceps poterunt adipiſci, autoritate quidem tam noſtra, quàm noſtrorum ſucceſſorum habita iſtis in præſentiarum p....... & poſthac pro tempore ſuccedentibus pro animæ noſtræ remedio, noſtrorumq; ſucceſſorum eis, & Eccleſiæ ſuæ Vltienſi donamus, & concedimus. Deniq; fidelibus noſtris tam clericis, quàm laicis, & omni noſtræ poſteritati notum fieri volumus, vt quandiu ibidem norma regularis tenebitur, Plebs illa Martyrum cum omni plebanatu ſuo, & poſſeſſione, quæ in eo eſt, libera ſit in omnibus in perpetuũ, & ab omni noſtra, poſterorumq; noſtrorum obedientia, & in petitione penitus abſoluta. ſalua tamen omnimoda reuerentia, & obedientia, quam ſancto Ioanni, & nobis debitè fieri volumus à Præpoſito Vltienſi pro aliis Eccleſiis, & beneficiis, quæ ſibi, & Eccleſiæ ſuæ iam contulimus, & ſucceſſores noſtri Deo inſpirante contulerint in ſubſequentibus. nec à nobis, & noſtris ſucceſſoribus aliqua oppreſſione locus ille moleſtetur vnquam, vel inquietetur, vel aliquatenus minoretur: ſed ſemper amplietur, & melioretur. Quod ſi aliqua perſona Diabolico ſpiritu vexata huic decreto noſtro vllo modo præſumpſerit obuiare, vel illud perfringere, & violare, ſit, niſi reſipuerit, & ad ſatisfactionem venerit, cum Datan, & Abiron, & Iuda proditore anathematis vinculo innodata, perpetuæq; damnationi ſubiecta. Cunctis autem eidem Eccleſiæ, quæ ſunt, aut fuerint ſibi data ſeruantibus, ſit Dei Summi pax in æternum, & amor. Vt autem hoc apud nos, & poſteros noſtros ratum, & inconuulſum, abiecto omni ſcrupulo poſſit haberi, vocabulo noſtro propria manu ſubſcripto fecimus inſigniri, & canonicis noſtris autoritatem permiſimus pariter ſubſcribendi. Ego Cunibertus Taurinenſis Præſul libens. Ego Albericus Cãtor lætus ſubſcripſi. Ego Viubertus presbyter. Ego Albertus Subdiaconus. Ego Ioannes Acolitus. Ego Udeprandus. Ego Ardaldus. Ego Albertus Acolitus ſcripſimus. Ego Gaufridus. Ego Giſulphus Primicerius libens. Ego Adam Presbyter. Ego Oddo Subdiaconus. Ego Adiprandus Subdiaconus. Ego Nantelmus Acolitus. Ego Ioannes Subdiaconus. Ego ...... Diaconus. Ego Ioannes Acolitus. Ego Albertus Subdiaconus. Ego Robaldus Archileuita. Ego Mills Archipresbyter. Ego Adam Præpoſitus libens.

Ob memoriam, & euidentiorem obſeruantiam iſtius beneficii duo in huiuſmodi tenore fecimus priuilegia noſtro Epiſcopali ſigno munita, vt omni tempore ſcilicet alterum haberetur in Vltienſi Eccleſia, alterum in Secuſienſi. factum hoc anno ab Incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti 1065. indictione ſecunda. Datum Taurini per manum Ebrardi ſcriptoris, & Cancellarii Domini Cuniberti præfati Epiſcopi pridie Calend. Maij.

EX iſto Priuilegio tria eliciuntur. Primum antiquitas dictæ congregationis ante annum III.
1065. contra vaniloquum Ioachimum, qui dicit cœpiſſe canonicos regulares in Gallijs poſt annum 1100. autore quodam Archiepiſcopo Lugdunenſi Arnulpho à ſe conficto, de quo ſupra dictum fuit, ſecundò, quo tempore Gerardus monaſterium ſancti Laurentij inſtaurauit, Nantelmum, qui tempore conceſſionis dicti priuilegij erat Præpoſitus, adhuc puerulum fuiſſe, & conſequenter primordia inſtitutionis canonicorum regularium in dicto monaſterio aliquot annis conceſſionem eiuſdem priuilegij præceſſiſſe: quod euidentiùs indicant illa verba priuilegij, quibus de primo dicti monaſterij fundatore mentiò habetur: *Poſtea verò diuina reuelatione ſacerdos quidam Gerardus nomine, qui poſtmodum in Ciſtarienſi Epiſcopus eſt ordinatus.* Quo loquendi modo indicat Gerardum illum ea tempora præceſſiſſe, & ſolo nomine Taurinenſi Epiſcopo notum fuiſſe, & tẽpore conceſſionis dicti priuilegij iam ſuum diem extremum obijſſe. Tertiò colligitur, canonicos dicti monaſterij, vel ſaltem illorum Præpoſitum Eccleſiæ cathedralis Taurinenſis canonicum fuiſſe, atque ideo vel canonicos Taurinenſes tunc regulares fuiſſe, vel canonicos regulares in Eccleſijs ſęcularibus conſtitui potuiſſe, ac etiam conſueuiſſe, cuius conſuetudinis alia nonnulla exempla inferius adducemus.

MVniuerunt eandem congregationem ſuis IV.
Priuilegijs Romani Pontifices non pauci nimirum

mirum Alexander II. anno 1072. Vrbanus II. anno 1096. Eugenius III. 1148. Adrianus IV. 1158. Alexander III. anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſecundo, & Lucius III. anno 1183. ex quibus duo poſtrema tantum referam, quod ex eis ſatis conſtare poſſit de numero Eccleſiarum dictæ congregationis.

Priuilegium Alexandri III.

Alexaader Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filijs Nicolao Præpoſito Vltienſi Eccleſiæ, quæ dicitur ad plebem martyrum, eiuſq; fratribus tam præſeatibus, quàm futuris canonicam vitam profeſſis ia perpetuum. Officij noſtri nos admonet, & inuitat autoritas, pro Eccleſiarum ſtatu ſatagere, & eorum quieti, ac tranquillitati ſalubriter auxiliante Domino prouidere. Digaum namq; & honeſtati conueniēs eſſe dignoſcitur, vt qui ad earum regimen Domino diſponente aſſumpti ſumus, eas & à prauorum hominum incurſibus tueamur, & beati Petri, atque Apoſtolicæ Sedis patrocinio muniamus. Ea propter dilecti in Domino filij veſtris iuſtis poſtulationibus clementer annuimus, & præfatam Eccleſiam, in qua diuino mancipati eſtis obſequio, ad exemplar Prædeceſſoris noſtri bonæ memoriæ Adriani Papæ, ſub beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti priuilegio communimus. In primis ſiquidem ſtatuentes vt ordo canonicus, qui ſecundum Deum, & beati Auguſtini regulam in eodem loco inſtitutus eſſe dignoſcitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obſeruetur. Præterea quaſcunque poſſeſſiones, quæcunque bona eadem Eccleſia poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione Fidelium, ſeu alijs iuſtis modis præſtante Deo poterit adipiſci, firma vobis, veſtriſq; ſucceſſoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis. In Epiſcopatu videlicet Taurinenſi infra muros eiuſdem ciuitatis ante maiorem Eccleſiam capellam ſancti Martini, & canonicam, & domum Magiſtri Abrardi. extra muros Eccleſiam ſancti Saluatoris cum pertinentijs ſuis, Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Renello cum capellis ſuis, & omnibus pertinentijs, Eccleſiam beati Ioannis de Plebe cum titulis ſuis, Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Spina, Eccleſiam de Petra alba cum pertinentijs ſuis, Eccleſia de Gilba, Eccleſiam ſanctæ Chriſtinæ de Surzana, Eccleſiam ſancti Pontij de Monte, Eccleſiam de Banniolo cum omnibus bonis ſuis. Eccleſiam de Monte Bracne, Eccleſias de Valle Cluſionis ſcilicet Eccleſiam de Mentulis, de Feneſtrellis, de Vſſello, de Prato Iallato, Eccleſias de Sezana ſcilicet ſancti Ioannis, & ſancti Reſtituti cum decimis, & pertinentijs ſuis, in Villa Vltio Eccleſiam ſanctæ Mariæ, in Villa Beolario, Eccleſiam ſancti Michaëlis, Eccleſiam ſanctæ Mariæ, & ſancti Hippolyti de Bardoneſcha, ſancti Ioannis de Solaberta, ſanctæ Mariæ de Exilijs, ſanctæ Mariæ de Chalmonte, Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Secuzia cum titulis ſuis, & pertinentijs, Eccleſias ſcilicet ſancti Martini, & ſancti Saturnini, ſancti Philippi, ſancti Marcellini, de Gellone, de Maſcis, de Bozoleto, de Bruxolio, Eccleſiam ſancti Deſiderij de Fraxinerijs, de Vilario Fulchardi, Eleemoſynariam domum ſanctæ Mariæ de Sceuzia cum omnibus bonis ſuis, & Eccleſiam de Auellana cum titulis ſuis, & pertinentijs, Eccleſiam de Villareto, & Eccleſiam de Almeſio. In Albanenſi Epiſcopatu Eccleſiam ſancti Stephani cum capellis, & pertinentijs ſuis omnibus, & titulis. In Aquenſi Epiſcopatu Eccleſiam ſancti Thomæ cum capellis, & pertinentijs ſuis, Eccleſiam ſancti Michaëlis de Ripa alta cum capellis ſuis, Eccleſiam ſancti Georgij de Monte. In Saonenſi Epiſcopatu Eccleſiam ſancti Ioannis de Vadio cum titulis ſuis. In Ebredunenſi Archiepiſcopatu, Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Brienxum cum capellis ſuis, Eccleſiam ſancti Theofredi, Eccleſiam de Salla, & ſancti Petri de Podio, ſancti Michaëlis de Seruerio, ſancti Paacratij, Eccleſias de Capreria, Eccleſias de Iarentona, Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Calma, ſancti Pelagij de Neuaſcha. In parochia de monaſterio medietatem decimarum. In Vapincenſi Epiſcopatu Eccleſiam Arigij, Eccleſiam ſancti Laurentij de Tilmonte cum Eccleſijs parochialibus, & capellis, & omnibus decimis, & pertinentijs ſuis. In Campo ſancto tertiam partem decimarum inter duas Seuariaſcas. In Epiſcopatu Gratianopolitano Eccleſias de arenis, Eccleſiam de Pariſio, de Leuto, de Becys, de Clauaone, de Myſona, de Freſneto, de Auris, de Veſio, de Reculatis, Eccleſiam de Garda, de Vulgania, de Oſſio, de Allemo, Eccleſias de Valle Nauigij, Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Comerio, ſancti Petri, ſancti Georgij, ſanctæ Agnetis de Gardeſino, ſancti Petri de Auellaaa, & decimas Caſtri, quod dicitur Mota, Eccleſiam ſancti Chriſtophori de Paſcherio cum capellis ſuis, & decimis. In Dienſi Epiſcopatu Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Sinardo, de Aueniona, de Claramonte, & Eccleſiam ſancti Pauli, & ſancti Gulielmi cum omnibus decimis, & pertinentijs ſuis. In Viennenſi Archiepiſcopatu Eccleſiam ſancti Donati cum omnibus Eccleſijs, & decimis ad eandem pertinentibus. In Claromontenſi Epiſcopatu Eccleſiam ſancti Ioannis Euangeliſtæ, Eccleſiam de Anzac, & Eccleſiam de monte Greziſco cum omnibus pertinentijs ſuis. Obeunte verò te eiuſdem loci Præpoſito, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſubreptionis aſtutia, ſeu violentia præponatur, niſi quem fratres communi conſenſu, vel fratrum pars conſilij ſanioris ſecundum Dei timorem, & beati Auguſtini regulam prouiderint eligendum. Prohibemus inſuper; ne cui liceat infra parochiam veſtram ſine veſtro, & Diœceſani Epiſcopi aſſenſu Eccleſiam, vel Oratorium ædificare. Saluis priuilegijs Romanæ Eccleſiæ. Chriſma verò, Oleum ſanctum, Conſecrationes Altarium ſiue Baſilicarũ, Ordinationes canonicorum, qui ad ſacros ordines fuerint promouendi,

à Diœceſano ſuſcipiatis Epiſcopo, ſiquidem Catholicus fuerit, & gratiam atque communionem Apoſtolicæ Sedis habuerit, & ea gratis abſque vlla prauitate vobis voluerit exhibere: alioquin liceat vobis, quem malueritis, adire Antiſtitem, qui noſtra fretus autoritate, quod poſtulatur indulgeat. Et ne cui poſt factam in eodem loco profeſſionem proprium aliquid habere, vel abſque libera Præpoſiti, ſiue Fratrum licentia de clauſtro diſcedere liceat prohibemus. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clauſis ianuis, excluſis excommunicatis, & interdictis, non pulſatis campanis diuina officia ſuppreſſa voce celebrare. ſepulturam quoque ipſius loci liberam eſſe decernimus, vt eorum deuotioni, & extremæ voluntati, qui ſe illic ſepeliri deliberauerint, niſi forte excommunicati, vel interdicti ſint, nullus obſiſtat, ſaluâ tamen iuſtitia matricis Eccleſiæ. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Eccleſiam temerè perturbare, aut eius poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuſlibet vexationibus fatigare, ſed illibata omnia, & integra conſeruentur eorum, pro quorum gubernatione, & ſuſtentatione conceſſa ſunt, vſibus omnimodis profutura, ſalua Sedis Apoſtolicæ autoritate, & in ſupradictis Capellis Diœceſanorum Epiſcoporum canonicâ Iuſtitia. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſecularisvè perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temerè venire tentauerit, ſecundo, tertiovè commonita, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit, poteſtatis, honoriſq; ſui dignitate careat, reamq; ſe diuino iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo Corpore, ac Sanguine Dei, & Domini Redemptoris Noſtri IESV CHRISTI aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictè vltioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem loco ſua iura ſeruantibus ſit pax Domini Noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum Iudicem præmium æternæ pacis inueniant. Amen. Ego Alexander Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus. Ego Vbaldus Oſtienſis Epiſcopus. Ego Gualterius Albanenſis Epiſcopus. Ego Ioannes presbyter Cardinalis tit. ſanctæ Anaſtaſiæ. Ego Gulielmus Cardinalis tit. ſancti Petri ad Vincula. Ego Bozo presbyter Cardinalis ſanctæ Pudentianæ tit. Paſtoris. Ego Petrus presbyter Cardinalis tit. ſancti Laurentij in Damaſo. Ego Ioannes presbyter Cardinalis tit. ſancti Marci. Ego Cintbius Diaconus Cardinalis ſancti Adriani. Ego Mamphridus Diaconus Cardinalis ſancti Georgij ad Velum aureum. Ego Hugo Diaconus Cardinalis ſancti Euſtachij iuxta templum Agrippæ. Ego Vitellus Diaconus Cardinalis ſanctæ Mariæ. Datum Anagniæ per manum Gratiani S. R. E. Subdiaconi, & Notarij, ſeptimo Idus Aprilis, Indictione ſextâ, Incarnationis Dominicæ anno M. C. LXXII. Pontificatus verò Alexandri Tertij, anno decimoquarto.

Priuilegium Lucij Tertij eidem Congregationi conceſſum.

LVcius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Dile- V.
ctis filijs Martino Præpoſito Eccleſiæ ſancti Laurentij de Plebe Martyrum, eiuſq; fratribus tam præſentibus, quàm futuris regularem vitam profeſſis in perpetuum. Religioſis deſiderijs dignum eſt facilem adhibere conſenſum, vt fidelis deuotio celerem ſortiatur effectum. Ea propter dilecti in Domino filij veſtris iuſtis poſtulationibus præbentes aſſenſum, præfatum locum, in quo diuino mancipati eſtis obſequio, ad exemplar fœlicis recordationis Adriani Papæ prædeceſſoris noſtri ſub Beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti priuilegio communimus. Statuentes, vt ordo canonicus perpetuis ibidem futuris temporibus inuiolabiliter obſeruetur. & ne cui poſt factam profeſſionem proprium aliquid habere, vel abſque libera Præpoſiti, vel fratrum licentia de clauſtro diſcedere liceat. Concedimus etiam vobis in Eccleſijs veſtris abſque Epiſcoporum contradictione, ſaluo ſcilicet iure Eccleſiaſtico canonicos, ſiue presbyteros inſtituere, & quæcunque eadem Eccleſia in præſentiarum iuſtè, & canonicè poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, ſeu alijs iuſtis modis cooperante Domino, poterit adipiſci, firma vobis, veſtriſq; ſucceſſoribus & illibata permaneant, in quibus hæc duximus proprijs exprimenda vocabulis, locum ipſum, in quo præfata Eccleſia ſita eſt cum omnibus pertinentijs ſuis. In Epiſcopatu Taurinenſi infra muros eiuſdem Ciuitatis ante maiorem Eccleſiam Capellam ſancti Martini, & Canonicam &c. reliqua ſequuntur ſicut in priuilegio Alexandri III. & eſt Datum anno 1183. Pontificatus Domini Lucij Papæ III. anno ſecundo.

EX prædictis priuilegijs, & ex actis Generalis VI.
Capituli dictæ congregationis in Eccleſia ſancti Laurentij de Plebe Martyrum anno 1342. celebrati colligi poteſt Catalogus Eccleſiarum, & Prioratuum, ſiue Præpoſiturarum, & Conuentuum ad eandem congregationem ſpectantium numero viginti octo, quorum nomina ſunt, quæ ſequuntur.

Primus. Præpoſitura ſancti Laurentij de Plebe Martyrum propè oppidum Vltij, in Diœceſi Taurinenſi vetuſtiſſima, quam ferunt ante irruptionem Vuandalorum in Gallias fundatam, prius monachorum Cœnobium, poſt cuius euerſionem circa annum Chriſti 1050. per Venerabilem, & ſanctum Virum Gerardum Vltienſem ſacerdotem reſtauratã, in Collegium Canonicorum Regularium, & caput congregationis fuit erecta: nam illius Præpoſito cæteri omnes dictæ congregationis ſubduntur, & debitam obedientiam, & reuerentiam exhibent. Degebant in eadẽ canonica tempore antedicti Generalis Capituli cano-

canonici viginti quinque videlicet Præpoſitus, decem Sacerdotes, tres Diaconi, tres Subdiaconi, & octo clerici. nunc verò ſexdecim. teſtatur Iacobus Philippus Bergomenſis autor ſupplemẽti Chronicorum, eandem Eccleſiam cum conuentu canonicorum à Marchionibus Montis Ferrati fundatã, & dotatam, quod ne priuilegio Cuniberti Taurinenſium Epiſcopi proximè relato contrarium videatur, ex quo venerabilem ſacerdotem Gerardum dictæ Eccleſiæ, & conuentus autorem tenemus, dici poteſt ipſos Marchiones eidem venerabili ſacerdoti Gerardo tum impenſas conferendo, tum etiam dotem augendo, manus adiutrices porrexiſſe. Conduntur autem in Eccleſia ſancti Laurentij innumeræ ſanctorum martyrum Reliquiæ, qui cum ſancto Iuſto pro fide Catholica ibidem ab infidelibus trucidati glorioſum martyrium conſummauerunt.

Secundus Priotatus ſanctæ Mariæ Maioris ciuitatis Secuſiæ, quę in dicta ciuitate, & in toto plebanatu Secuſienſi vicem gerit Eccleſiæ cathedralis, ex antiquiſſima, & approbata conſuetudine, etiam ante datum priuilegium Cuniberti Epiſcopi Taurinenſis anno 1065. quemadmodum ex eodem priuilegio apparet, in qua inſignes Sanctorũ Reliquiæ conduntur, ac in primis tres particulæ ex ligno viuificæ Crucis Domini noſtri Ieſu Chriſti, vna ex Coſtis ſancti Chriſtophori martyris, Brachium ſancti Saturnini martyris Toloſani, digitus ſancti Barnabæ Apoſtoli, & digitus ſanctæ Mariæ Magdalenæ. degebaut olim in eadem canonica nouem canonici, nunc quatuor ſub Priore.

Tertius Priorarus ſancti Saturnini in Diœceſi Taurinenſi, & plebanatu Secuſiæ, cuius mentio habetur in ſupradictis priuilegijs, degebant duo canonici ſub Priore.

Quartus Prioratus de Auilliano eiuſdem Diœceſis. ex dictis priuilegijs, & actis Capituli Generalis. Habebat Priorem cum tribus canonicis.

Quintus prioratus ſancti Donati in Archiepiſcopatu Viennenſi. Habebat quatuor canonicos, qui adhuc ibi manent. ex dictis priuilegijs.

Sextus ſancti Petri de Garda prioratus in Epiſcopatu Gratianopolitano. Habet quatuor canonicos ſub Priore.

Septimus priorarus Vallis Nauigij eiuſdem Diœceſis, habens ſex canonicos numerato Priore.

Octauus prioratus s. Mariæ de Comerio eiuſdem Diœceſis, ſunt in eodem prioratu octo canonici computato Priore.

Nonus prioratus ſancti Laurentij de Bellomonte in Epiſcopatu Vaprincenſi, habens canonicos duodecim.

Decimus prioratus ſanctæ Mariæ de Sinardo in Epiſcopatu Dienſi habens Priorem, & octo canonicos.

Vndecimus prioratus ſancti Erigij Vaprincenſis habens Priorem, & canonicos duos.

Duodecimus prioratus ſanctæ Mariæ de Calma in Diœceſi Ebredunenſi habens Priorem, & canonicos tres.

Decimustertius prioratus de Valle puta habens Priorem, & canonicos tres.

Decimus quartus prioratus ſanctæ Mariæ de Vignalibus in Diœceſi Ebredunenſi habens Priorem, & vnum canonicum.

Decimus quintus prioratus Mentularum Vallis Cluſionis in Diœceſi Taurinenſi, habens Priorem, & tres canonicos.

Decimus ſextus prioratus de Banniolo eiuſdem Diœceſis, habens Priorem, & duos canonicos.

Decimus ſeptimus prioratus de Villaralmerio eiuſdem Diœceſis habens Priorem, & canonicum vnum.

Decimus octauus plebanatus Reuelli eiuſdem diœceſis habens plebanum, & tres canonicos.

Decimus nonus prioratus de Reuello ibidem habens Priorem, & vnum canonicum.

Vigeſimus Archipresbyteratus ſancti Ioannis de Vadio in diœceſi Sauonenſi, habens Archipresbyterum, & duos canonicos.

Vigeſimus primus prioratus in ciuitate Salutiarum habens Priorem, & duos canonicos.

Vigeſimus ſecundus prioratus Caſtri Verſolij habens Priorem cum duobus canonicis.

Vigeſimus tertius Archipresbyteratus s. Stephani de Coilano habens Archipreſbyterum, & duos canonicos, extat in Epiſcopatu Albenſi ex priuilegio Lucij Tertij.

Vigeſimus quartus Archipresbyteratus ſancti Gorgonij de Veximenri, habens Archipresbyterum cum duobus canonicis.

Vigeſimus quintus Præpoſitura de Ripolis in diœceſi Taurinenſi habens Præpoſitum, & vnum canonicum.

Vigeſimus ſextus prioratus s. Chriſtinæ in diœceſi Taurinenſi.

Vigeſimus ſeptimus prioratus in Girba.

Vigeſimus octauus prioratus in Venieto, quorũ omnium in dicto Capitulo Generali anno 1341. mentio habetur.

Nec dubium præter Eccleſias memoratas plures alias tum in prædictis, tum in alijs Epiſcopatibus exiſtentes ad eandem congregationem olim ſpectauiſſe. nam in ciuitate Taurinenſi erat propè cathedralem quædam canonica, cuius meminerunt Alexander Tertius, & Lucius Tertius, & in Diœceſi Taurinenſi recenſentur viginti Eccleſiæ dictæ congregationis omnes ferè parochiales, præter illas, quæ Eccleſię ſanctæ Mariæ de Secuſia ſubdebantur. Item in Epiſcopatu Aquenſi in Monteferrato Eccleſia ſancti Thomæ cum capellis, & pertinentijs ſuis. Item Eccleſia ſancti Michaëlis de Ripa alta, & ſancti Georgij de Montibus cum pertinentijs ſuis. Verùm nunc maxima pars dictarum Eccleſiarum, vel ab Hæreticis diruta, vel à clericis ſecularibus obtenta, vel à laicis occupata, & quod grauius eſt, præpoſitura, quæ eſt caput ordinis, ſecularibus clericis eſt commendata.

Vnde non mirum, ſi hæc congregatio ad valde paucos canonicos ſit redacta. manent tamen hodie quoque in dicta Præpoſitura ſexdecim canonici Regulares ſub Priore clauſtrali, & Regulari.

Caput quinquageſimumnonũ.

De Congregatione Canonicorum Regularium Sanctæ Crucis Colimbricenſi.

1. Congregatio ſanctæ Crucis Colimbricenſis tũ apud Luſitanos ampliſſima, tum etiam in cunctis Hiſpaniarum regionibus celebris, & maxima in veneratione habita, in ciuitate Colimbriæ, quæ eſt in Regno Portugallenſi, autore Venerabili ſacerdote Tellone Eccleſiæ Colimbricenſis tunc Regularis canonico regulariter profeſſo, & Archidiacono, cooperantibus alijs vndecim pijſſimis, & religioſiſſimis viris circa annum humanæ ſalutis 1131. originem accepit. Id verò quemadmodum acciderit, ex indiculo fundationis monaſterij ſanctæ Crucis Colimbricenſis vetuſtiſſimo, in illius cartophilacijs adſeruato, cuiuſque exemplum tranſmiſit Reuerendiſſimus Pater Dominus Antonius à Cruce ipſius congregationis nunc Prior Generalis, breuiter, ac per compendium, quod tempus narrationi longiori non ſuppetat, fideliter recenſebo. Fuit in ciuitate Colimbriæ ſacerdos quidam miræ probitatis, & pietatis, ſanctæ Colimbricenſis Eccleſiæ canonicus, & Archidiaconus Tello nomine, patre Odario, matre Eugenia ciuibus Colimbricenſibus mediocris (vt aiunt) fortunæ, verùm honeſtis, & pijs genitus, corpore venuſtus, ſed mente pulchrior, & moribus comptus, humilis, modeſtus, omnibus amabilis, & Colimbricenſi Epiſcopo Mauritio ſummè charus, cuius Ieroſolimitanæ peregrinationis triennio comes fuit, ac etiam illius in Epiſcopali ſede ſucceſſori Gondiſaluo, quo ſimiliter decedente, in eius locum à toto Clero, & Populo ſummis precibus Epiſcopus fuit poſtulatus, licet Deo aliter diſponente, & ad maiora famulum ſuum Tellonem ſecundum altitudinem ſui diuini conſilij reſeruante; nam ſanctiſſimus, & religioſiſſimus Dei ſacerdos inter alias illorum temporum calamitates verè deplorandas, canonicam inſtitutionem, quam profitebatur, non ſolùm in ſua Colimbricenſi, verùm etiam in omnibus Eccleſijs Luſitanis penitus relaxatam, & ex alto ruentem animaduertens, de illa reparanda vehementiùs apud ſemetipſum cogitare cœpit, ſæpius animo gerens, & mente reputans, quanam ratione prouinciam tam arduam aggredi, & ad finem optatum perducere valeret, præſertim quòd ad tantum opus nec locum opportunum, nec adiutores haberet idoneos, ac neceſſarios, pro quo ſæpiſſime diuinum auxilium obnixè implorabat. Huius igitur ſancti Viri conatus pijſſimus miſericordiarum Pater, bonæ illius voluntati occurrens, vanos, & irritos eſſe diu paſſus non fuit. Venerat namque per ea tempora iuuenis quidam de partibus Galliarum nomine Ioannes, cognomine Peculiaris, cuius conſilio, & prudentia erectum fuerat monaſterium apud ſanctum Chriſtophorum. Hunc Venerabilis Tello accitum, patefacto conſilio de Cœnobio clericorum canonicorum regulariter viuentium erigendo, tanti laboris, & præmij participem fieri rogauit, & obtinuit. Sed & pijſſimus Princeps Alphonſus Henrici Comitis, & Tharaſiæ Reginæ filius, qui Portugalliæ Regnũ poſtea obtinuit, cognito illius inſtituto, & voluntate, Balneas Regias in Colimbriæ ſuburbio poſitas pro monaſterio extruendo confectis tabulis donauit. Emit præterea idem Venerabilis Archidiaconus à Bernardo Epiſcopo, & canonicis Colimbricenſibus hortum balneis contiguum, pro clauſtro extruendo, quod fontem aquarum haberet largum, & ſatis copioſum: ſtatimq; in tam præclaro, & tam pio opere non paucos nactus fuit conditores, quorum auxilio anno 1131. quarto Calendas Iulij in Vigilia Principis Apoſtolorum poſita ſunt prima fundamenta monaſterij ſub inuocatione ſalutiferæ Crucis, ijsq; iactis nondum elapſo anno die 24. menſis Februarij proximè ſequẽtis anni 1132. in feſto ſanctiſſimi Apoſtoli Mathiæ duodecim viri Apoſtolici ieiunio, & oratione muniti ſeſe in vnum Collegium ſub B. Patris Auguſtini Regula, & habitu iungentes, & anno tyrocinij expleto ſolemnem profeſſionem trium votorum emittentes, huic ampliſſimæ congregationi prima fundamenta locauerunt. Hi autem fuerunt in primis ipſe Domnus Tello ſanctæ Colimbricenſis Eccleſiæ Archidiaconus, Domnus Michaël eiuſdem Colimbricenſis Eccleſiæ Prior, Domnus Ioannes eiuſdem Eccleſiæ canonicus, & Magiſter Scholarum, Domnus Theotonius primus Prior monaſterij ſanctæ Crucis, Domnus Odorius ſancti Iacobi presbyter, & eiuſdem monaſterij ſanctæ Crucis Prior clauſtralis, Domnus Siſnandus montis maioris ſanctæ Mariæ Præpoſitus, Domnus Petrus presbyter, qui poſtea fuit Epiſcopus Portugalliæ, & alij quinque, quorum nomina ad meam notitiam non venerunt, quæ vt omnia firma iugiter manerent, eodem Venerabili ſacerdote, & Archidiacono vnà cum ſocio Ioanne cognomine Peculiari ad Sedem Apoſtolicam profecto, maximè quòd cathedrales canonicos in eo opere aduerſarios iam experiri cœpiſſent, ſub immediata tutela, & protectione Sedis Apoſtolicæ, ſe cum monaſterio, & omnibus illius bonis ac iuribus recipi ſupplices rogauerunt: quod perbenignè præſtitit Romanus Pontifex Innocentius II. datis literis Apoſtolicis tum ad Priorem, & canonicos ipſius ſanctæ Crucis, tum etiam ad Bernardum Colimbricenſem Epiſcopum, & ad Alphonſum Portugalliæ Principem, tenoris qui ſequitur.

Inno-

II. INnocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filijs Oderio Priori, & fratribus Eccleſiæ ſanctæ Crucis in Colimbricenſis Ciuitatis Suburbio ſitæ, eorumque ſucceſſoribus canonicam vitam profeſſis in perpetuum. Deſiderium quod ad Religionis propoſitum, & animarum ſalutem pertinere monſtratur, autore Deo ſine aliqua eſt dilatione complendum, vt fidelis deuotio celerem ſortiatur effectum. Proinde dilecti in Domino filij per interuentum filij noſtri Tellonis Colimbricenſis Archidiaconi veſtris poſtulationibus affectione paterna gratum præbemus aſſenſum, & Eccleſiam ſanctæ Crucis, in qua eſtis diuinis obſequijs mancipati, in beati Petri tutelam, protectionemque ſuſcipimus, & præſentis ſcripti pagina communimus; ſtatuentes, vt Ordo canonicus, qui ſecundum beati Auguſtini regulam ibidem cooperante Domino noſcitur inſtitutus, perpetuis temporibus inuiolabiliter obſeruetur. Sanè poſſeſſiones, & bona, quæ eadem Eccleſia iu præſentiarum iuſtè, & canonicè poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum; largitione Regum, oblatione fidelium, ſeu alijs iuſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci, vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, & per vos dictæ Eccleſiæ ſanctæ Crucis priuilegio confirmamus. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat prænominatam Eccleſiam perturbare: aut eius poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliqnibus vexationibus fatigare, ſed omnia integrè conſeruentur eorum, pro quorum gubernatione, & ſuſtentatione conceſſa ſunt, vſibus omnimodis profutura. Salua nimirum Diœceſani Epiſcopi reuerentia. Ad indicium autem perceptæ huius à Romona Eccleſia libertatis duos bizantios annis ſingulis nobis, noſtriſque ſucceſſoribus perſoluetis. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſæculariſuè perſona hanc noſtræ Conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temerè venire tentauerit, ſecundò, tertiouè commonita, ſi non ſatisfactione congrua reatum ſuum correxerit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamq; ſe exiſtere diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore, & ſanguine Dei, & Domini Noſtri Ieſu Chriſti alieno ſit, atq; in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem Eccleſiæ ſua iura ſeruantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum Iudicem præmia æternæ ſalutis inueniant. Amen. Amen. Amen. Ego Innocentius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus, &c. Datum Piſis ſeptimo Calend. Iulij, indictione duodecima, Incarnationis Dominicæ anno milleſimo centeſimo trigeſimo quinto, Pontificatus Domini Innocentij Papæ Sexto.

III. INnocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilecto filio illuſtri viro Alphonſo Portugalliæ Duci ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Quod perſonam, & honorem tuum paternis affectibus diligamus, ſæpè cognoſcere potuiſti. De tua itaq; probitate plurimum confidentes, rogando mandamus, quatenus ſicut nos pro Colimbricenſi Eccleſia tuis precibus acquieuimus, ita nihilominus pro Eccleſia ſanctæ Crucis Colimbricenſis poſtulationes noſtras exaudias, vt videlicet pro beati Petri, & noſtra reuerentia fratres eiuſdem loci attentiùs diligas, & honores, & à nullo infeſtari permittas. per hoc enim tam in præſenti, quàm in futuro ſæculo maiorem laudem, & gloriam conſequeris. Datum Piſis decimo tertio Calendas Iulij.

Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabili fratri Bernardo Epiſcopo, & dilectis filijs Clero, & populo Colimbricenſi ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. In beati Petri Cathedra diſponente Domino conſtituti, Colimbricenſem Eccleſiam, & vos ipſos paterno affectu diligimus, & veſtris poſtulationibus ſecundum Deum aſſenſum præbemus. Cæterùm nobis gratum eſt, quòd in Eccleſia ſanctæ Crucis Colimbricenſis, quæ in Ciuitatis Suburbio ſita dignoſcitur, cooperante Domino religionem accepimus inſtitutam. Ea propter dilectioni veſtræ rogando mandamus, vt locum ipſum, & fratres inibi Domino famulantes pro Omnipotentis Dei reuerentia diligatis, & propenſiùs honoretis, nec eis iniuriam, aut moleſtiam inferatis, nec inferri ab alijs patiamini: quatenus & ipſi liberiùs, & quietiùs valeant vacare obſequijs, & vos pro impenſa eis beneuolentia tam temporaliter, quàm ſpiritualiter ab Omnipotenti Deo retributionem percipere mereamini. Datum Piſis 13. Calend. Iunij.

PRædictis autem literis acceptis, idem venerabilis Archidiaconus cum ſocio ad Patriam remeans, Auenionem ad ſancti Rufi canonicos regulares tunc ſanctæ conuerſationis fama celebres diuertere voluit, cumq; apud illos eſſet parumper commoratus, benigniſſimè ab illis tractatus, à veneno etiam ſibi à quodam nefario parato diuinitùs præſeruatus, tandem cum ſocio, & literis Apoſtolicis ad ſuos eſt reuerſus. vbi dum operi perficiendo totus incumberet, poſt quinque circiter menſes morbo, qui Arabicè Aluaramal falzamuni, latinè Apoſtema dicitur correptus, huius vitæ finem ſibi imminere ſentiens, plurimis ſignis veræ pœnitentiæ monſtratis, omnibuſque Eccleſię Sacramentis ritè perceptis, inter Fratrum adſtantium, & collacrymantium manus, quas ſæpiùs oſculabatur, illa verba pronuncians: In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum, animam ſuo Creatori, ac Saluatori reddidit, corpore de more abluto, quod ſolẽnibus exequijs piè, & religiosè perſolutis, in dextro latere Eccleſiæ propè altare in honorem ſancti Spiritus erectum, eſt tumulatum. IV.

HIs verò peractis ipſi canonici in vnũ cõgregati ſuſceptũ vitæ regularis inſtitutũ cõibus votis denuò firmauerunt. Verũ quia præter ipſam B. Patris Auguſtini regulam nõdum aliqua peculiaria V.

ſtatuta ex condicto decreuerant, comperta iam ſatis optima fama religioſiſſimæ conuerſationis canonicorum ſancti Rufi proximè commemorati, illorum inſtitutiones, & laudabiles viuēdi conſuetudines perquirere, & ſecundum illas deinceps viuere communi conſenſione pariter decreuerunt. quā ob cauſam pro illis diſcendis, & obtinendis Petrum presbyterum Salomonis filium, eiuſdem monaſterij canonicum, ad ſancti Rufi canonicos datis literis ſequentibus miſerunt: *Dominis, & Patribus s. Rufi Abbati Gulielmo, ſancto religioſoq; conuentui, s. Crucis Prior, etſi indignus, atq; humilis congregatio morum diſciplinæ, & noſtrarum medela animarum quantamcunq; participationem. Quantas Deo, veſtræq; ſanctitati perſoluemus gratias pro beneuolentia, & charitate deuota in Dominicum Diaconum, & Ioannem tunc magiſtrum, nunc autem Archiepiſcopum, & Tellonem Archidiaconum, cuius anima requieſcat in pace, & nunc quia veſtri cupimus eſſe diſcipuli, quod nondum habuimus, per Petrū fratrem eius pro amore fraternitatis mandari nobis obnixè obſecramus. Valete.* Quibus cum literis ad illos veniens, & humaniſſimè exceptus, cum illis à Feſto s. Martini vſq; ad feſtum Paſchæ Dominicæ Reſurrectionis commoratus, omnem illorum vitæ rationem exactè didicit, cum eiſdem in Choro, Capitulo, refectorio, & dormitorio tanquam vnus ex ipſiſmet canonicis imprætermiſſè conuerſatus, ac tandem dicti monaſterij inſtitutiones, & totius anni morem pleniſſimum, ſiue quod vocant Ordinarium, vel Calendarium s. Rufi ſecum referens, paulò ante feſtum s. Ioannis Baptiſtæ ad ſuum Colimbricenſem conuentum s. Crucis repedauit: & hinc ortum habuit notitia conſtitutionum, & Ordinarij cōgregationis s. Rufi apud canonicos colimbricenſes, & cæteros Luſitanos. quod nonnulli viri docti neſcientes, in errorem prolapſi, alijs etiam errandi occaſionem præſtiterunt, aſſerentes, canonicos s. Crucis Colimbricenſis, & alios Luſitanos non eſſe de illis à beato Auguſtino inſtitutis, ſed à beato Arnulpho Lugdunenſi Archiepiſcopo, & de dicta cōgregatione ſancti Rufi, quia in monaſterio Colimbricenſi ſanctæ Crucis adhuc ſunt conſtitutiones, & regulæ, ſecundum quas dicebant officium diuinum ſecundum inſtitutum ſancti Rufi. Quod ex multiplici capite falſum eſſe conuincitur, vt ex dictis cap. 2. & 55. liquet. Verùm quod ad rem attinet, canonicos ſanctæ Crucis eſſe de veris antiquis clericis per Diuum Auguſtinum inſtitutis conuincitur ex primis dictæ congregationis autoribus, ex quibus tres ſaltem regulares canonici Colimbricenſis Eccleſiæ cathedralis extiterunt, videlicet Domnus Tello Archidiaconos, Domnus Michaël Prior, & Dominus Ioannes Magiſter Scholarum, qui poſtea fuit Archiepiſcopus Bracharenſis, eoſdē verò de congregatione ſancti Rufi nunquam extitiſſe; ſed solum illius conſtitutiones, & ritum celebrandi diuinum officium obtinuiſſe, certo certius erit, vetuſtiſſima dicti monaſterij monimenta reuoluentibus, neque enim ex eo, quod Colimbricenſes conſtitutiones ſancti Rufi, & regulas recitandi diuinum officium iuxta illius congregationis conſuetudinem habebant, legitimè inferri poteſt, illos eidem congregationi aggregatos: aliàs inferendum eſſet canonicos ſanctæ Mariæ de Rheno propè Bononiam, & Nicoſienſes in agro Piſano fuiſſe de cōgregatione canonicorum Portuenſium, quòd illorum conſtitutiones Apoſtolica conceſſione, vel etiam iuſſione ſeruandas acceperunt.

Contigit autem eo tempore, quo Colimbricenſes prædictum presbyterum ad ſancti Rufi canonicos miſerunt, Ioannem Peculiarem, defuncto Pelagio Brachatenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, in eius locum eligi, & ordinatum Romam ad Sedem Apoſtolicam deſtinari. quare iidem canonici optimam ſe occaſionem nactos arbitrati, miſerunt cum illo duos ex ipſiſmet canonicis, videlicet Petrum presbyterum, & Menandum, vt priuilegij per venerandæ memoriæ Tellonem Archidiaconum impetrati confirmationem procurarent: quod Deo fauente fœliciter præſtiterunt, nouis literis Apoſtolicis obtentis ad Bernardum Colimbricenſem Epiſcopum, & Alphonſum Portugalliæ Ducem, quarum exemplum eſt. VI.

Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabili fratri Bernardo Colimbricenſi Epiſcopo ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Ex diuina legis præceptis quod nobis fieri nolumus, proximis noſtris facere prohibemur. Hoc nimirum intuitu fraternitati tuæ mandamus, atque præcipimus, vt fugitiuos fratres de Eccleſia ſanctæ Crucis, quæ vtique cenſualis eſt beati Petri, neque ipſe ſuſcipias, neque ab aliquibus infra tuum Epiſcopatum ſuſcipi patiaris: quin potius ſi qui fratres ipſos abſque Prælati ſui licentia ſuſcipere auſi fuerint, ſi quod abſit, prælatis ſuis reddere recuſauerint, vſque ad ſatisfactionem tam ipſum transfugam, quàm eius temerarios defenſores excommunicationi ſubijcias. Eos etiam, qui fratres præfatæ Eccleſiæ iniuſtè opprimunt, & eorum bona diripiunt, niſi præſumptionem ſuam congrua ſatisfactione correxerint, ſimili ſententia punias. ſtudij quoque tui erit, vt iura Eccleſiarum præfatæ Eccleſiæ ſanctæ Crucis pertinentium, quæ per te, ac tuos auferri accepimus, eidem in pace dimittas, & eos, qui circa præfatam Eccleſiam commorantur, eam viſitare, & pro ſua deuotione adire nullatenus prohiberi permittas. cum enim vniuerſa, quæ habes, tibi ab Apoſtolico ſint collata, indignum tibi non debet videri, ſi ſpecialia loca Sanctæ Romanæ Eccleſiæ in tuis partibus augeantur, & tuo ſtudio à quibuſlibet turbatoribus defenſentur. Datum Laterani 5. Kal. Maij.

Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilecto filio Alphonſo Illuſtri Portugalliæ Duci ſalutem &c. bonorum Principum eſt, Eccleſias Dei filiali affectione diligere, eaſq; pro collata ſibi à Deo potentia defenſare. Huius rei gratia nobilitati tuæ per præſentia ſcripta rogando mandamus, quatenus Eccleſiam ſanctæ Crucis, quæ vtique cenſualis eſt B. Petri, & ſpecialiter

ſub

ſub eius tutela conſiſtit, pro reuerentia ſanctorum Apoſtolorum, & noſtra manuteneas, & defendas, & nullis iniurijs, vel moleſtijs fatigari permittas. Datum Laterani 5. Calend. Maij.

VII. PRæſtitit porrò idem pijſſimus Princeps ſeipſum eiuſdem monaſterij cunctis diebus vitæ ſuæ, ac etiam poſt mortem benefactorem largiſſimum, & tutorem zelantiſſimum: nam in primis locum Balnearum Regiarum ad cœnobium exſtruendum ipſe conceſſit: Deinde præter multa ad Eccleſiæ, & Sacrorum Altarium ornamenta, & ſupellectilem ſpectantia, copioſos reditus, prædia, villas, & caſtra cum omnimoda iuriſdictione, regia munificentia donauit: Iura monaſterij manu regia tutatus eſt, & pro illius immunitate, ac incolumitate apud Sedem Apoſtolicam non ſemel egit, vt euidens eſt ex literis ad Adrianum IV. & Alexandrum Tertiũ directis, quarum exempla in cartophilacijs eiuſdem monaſterij cuſtodiuntur: Huic Principi mos erat, cum cœnobium ingrederetur, gladium ad oſtium ponere, & ſuperpelliceum canonicum induere, & ſemper donec monaſterium egrederetur, geſtare, quod etiam, cum prælium ingrederetur, ſuper thoracem ferreum induebat, Regalia ſtemmata acu picta retro & ante monſtrans: quod ſuperpelliceum poſt illius obitum ad ægros, & fœminas ob partus difficultatem laborantes deferri conſueuerat, & melius habebant. Denique in Eccleſia ſanctæ Crucis ſibi, & ſuis ſepulchro deſignato, naturæ debito perſoluto, cum eodem canonico ſuperpelliceo tanquam vnus de numero canonicorum voluit ſepeliri. nam cũ olim ipſum Regem à Manſoleo monuiſſent, veſte inſtar pallæ vulgo Guarnaza nuncupata, & ſuperpelliceo canonicorum illius temporis indutũ inuenerunt, quod diu in monaſterio ſeruatum eſt, donec caſu igni fuit conſumptum.

VIII. HAnc ob cauſam ipſi canonici tantorum beneficiorum memores, vt erga tantum Principem grati illorum animi ſignificationem aliquã exhiberent, beato Theotonio Priore ſtatutum, quod hic ſequitur, fecerunt, probauerunt, & perpetuò à canonicis dicti loci ſeruandum in tabulis ſcripſerunt: *Autoritate Domini Noſtri Ieſu Chriſti huius Ordinis capitis, & beati Petri Apoſtolorum Principis, & iſtorum fratrum noſtrorum, qui in præſentiarum habentur, Domini Ioannis Archiepiſcopi Bracharæ, & Petri Portugalliæ Epiſcopi decreuimus, & decretum ſcripto poſteris mandamus, quod nunquam poſtmodum ab vllo poterit infringi, vt amodo, & vſque in ſempiternum quandiu hæc domus, & eius congregatio extiterit, centum pauperes intus in refectorio ad menſas ſeniorum pane, vino & carne, ſeu piſcibus vnoquoque anno ſaturentur pro eius anima (ſcilicet Regis Alphonſi, & cum Syphis, & ſcutellis ſeniorum eis ſeruiatur. In feſtis verò principalibus, id eſt Natalis Domini, Cœnæ Domini, ſanctæ Crucis, Pentecoſtes, & ſancti Auguſtini Patris noſtri vni pauperi tantum detur, quantum vni ſeniorum in refectorio ſumendum datur. Cum verò eius anima in pace pauſauerit, feſtiuitas illa centum pauperum in eius anniuerſarium vno quoque anno celebretur, & in refectione vnius pauperis per triginta dierum ſpatium, ſeu in diuinis obſequijs, ſicut vnicuique noſtrum, nec illas principales ſuas pauper perdat feſtiuitates, ſiquidem quod* X *ſubſtantiarum habemus ab eo habemus, & ab eo defenſamur, magnum, etſi hoc munuſculum & in vita, & in morte pro eo agendum ſtatuamus.*

Quibus verò difficilè videtur credere, prædictum monaſterium Regis donatione tot bonis locupletatum, ex vno diſcant, quod legitur in Vita beati Theotonij primi Prioris: cum enim Rex Alphonſus Caſtrum Leirienſe de manibus Saracenorum eruiſſet, ipſumq; cum ſeculari, ac etiam Eccleſiaſtica iuriſdictione cœnobio ſanctæ Crucis dono obtuliſſet, ac poſtea Saraceni reſũptis viribus, ipſum caſtrum ſub illorum poteſtatem redegiſſent, cum illius cuſtodibus, ac præfecto Goterre, quem in vincula ſtatim coniecerunt, ſanctus vir Theotonius conuocatis cœnobij clientibus, & vaſſallis Tranſtaganam Saracenorum regionem inuadens, oppidum de Arronches occupauit: quo itidem tempore Rex Alphonſus Caſtrum Leirienſe iterum de manibus Saracenorum liberatum ſuæ poteſtati ſubdidit, relictaq; ibi valida militũ manu ad cuſtodiam, Colimbriam cum Victoria eſt reuerſus.

VErùm parua hæc ſunt comparatione ſpiritualium theſaurorum, quibus idem monaſterium eſt ditatum, nam inter alia plurima, quæ in illo memoratu digna reperiuntur, conduntur in illo ſeptem corpora Sanctorum videlicet beati Patris Theotonij primi eiuſdem cœnobij Prioris, & ſanctorum quinque Martyrum ex ordine beatiſſimi Patris Franciſci Marochij occiſorum, & beatæ Cõbæ, præter alias penè innumerabiles Sanctorum Reliquias loculis aureis, & argenteis margaritis pretioſis affabrè intextis recluſas, quæ in quodam ſanctuario repoſitæ mira veneratione coluntur. Cernitur etiam in angulo vnius è clauſtris monaſterij ſacellum oſſibus mortuorum arte compoſitis circumquaque exornatum, quæ eſſe militum Chriſtianorum pro fide Catholica iuxta Ciuitatem Colimbriam in certamine contra Saracenos occiſorum, vetus, & conſtans eſt traditio, inter oſſa Saracenorum ſuperna reuelatione per quendam claritatis fulgorem ſuper illis apparentem indicata, & in vnum collecta, ac in ſacello à canonicis ordine collocata. IX.

Conditum eſt in eodem cœnobio cadauer pijſſimi Regis Alphonſi primi Regis Portugalliæ in Mauſoleo à latere Euangelij ſuperpelliceo canonicorum indutum, de quo proximè dictum fuit. Hũc Alphonſum Luſitani pro beato colunt. item Reginæ Maphaldæ ipſius Alphonſi coniugis, & canoniſſæ in eodem Mauſoleo repoſitum. Item Domni Santij Regis eiuſdem Alphonſi filij Secundi Regis Portugalliæ, cum cadauere Domnæ Dulciæ Reginæ illius coniugis. Item Domni Henrici Infantis filij Regis Santij, & duarum eiuſdem Regis agna-

tarum Domnæ Conſtantiæ, & Domnæ Taraſiæ. Item Domnæ Beringellæ Infantiſſæ Santij Regis filiæ, ac tandem Domnæ Santiæ filiæ naturalis eiuſdem Santij Regis.

X. SEd nec iſtud omittendum, in fundatione prædicti monaſterij alterum locum, ſiue clauſtrum ab illo canonicorum in altera parte Cœnobij extructum pro nobilibus, & illuſtribus fœminis, quæ ſpretis ſeculi delicijs, ſeipſas Deo ſub B. Patris Auguſtini Regula, & ſub obedientia Priorum dicabāt, quæ Domnæ vocabantur, vt ex ſequenti ſcheduła profeſſionis cuiuſdam Domnæ Moniæ apparet. *Ego Monia Martini filia timens Deum, & vltimi diem iudicij, trado me ipſam Deo, & Colimbricenſi monaſterio ſanctæ Crucis, ac vobis quoque Domno Theotonio eiuſdem monaſterij Priori, & cæteris canonicis ibidem in perpetuum commorantibus, & offero ibi mecum villam nomine Almaſum integram iuxta fluuium Mondui ſitam, pro qua ego dedi aliā villam, quæ dicitur Tirreſo vltra Dorium &c.* Inuenitur etiam in veteri libro defunctorum Regina Domna Maphalda ſanctæ Crucis canoniſſa, cuius deſcriptio obitus talis eſt. *Obijt Domna Maphalda inclita Regina Portugalliæ, coniux Domini Alphonſi primi Portugalliæ Regis canonica ſanctæ Crucis, nonis Decembris.* & alia eiuſdem Regis filia nomine Domna Conſtantia inter canoniſſas dicti monaſterij recenſetur: quæ canoniſſæ ibidem permanſerunt vſque ad tempora ſecundæ reformationis dicti monaſterij, quæ facta eſt tempore Ioannis III. huius nominis Portugalliæ Regis, quo tempore illæ penitus fuerunt extinctæ. Reperitur autem in Sacello Reliquiarum capſa quædam, in qua vnius prædictarum canoniſſarum oſſa cuſtodiuntur, quam tum antiqui, tum recentiores pro illius ſanctitate in maxima veneratione habere conſueuerunt: Verumtamen de miraculis non conſtat. Erat etiam in quodam ſacello intra idem clauſtrum imago Sanctiſſimi Domini Noſtri Iesv Christi Crucifixi, quam vnam illarum ſuper petitione iniuſta ferunt allocutam: *Neſcitis quid petatis.*

Hoc Cœnobium non eſt dubium, paulò poſt illius fundationem in cōgregationem multorum collegiorum excreuiſſe, quandoquidem ab antiquo tempore ex alijs monaſterijs ad iſtud ſanctæ Crucis tranſibant, & ex hoc ad alia, vt de ſancto Ferdinando monaſterij ſancti Vincentij Vlyſſiponenſis canonico, poſtea S. Antonio de Padua nuncupato ſtatim dicemus. Verùm quòd lapſu temporis congregatio fuerit ſoluta, & multa ex antiquis monaſterijs ob ſummam annonæ caritatem, & peſtilentiam ſecutā era 1394. ſcilicet anno Chriſti 1356. canonicis omnino deſtituta, in beneficia ſecularia fuerint commutata, vel à laicis occupata, & ipſum ſanctæ Crucis Cœnobium Munda fluuio erumpente totum penè cum cartophilacijs aquis inundatum, & ſuffocatum, ac in eiuſmodi alluuione magna pars veterum illius ſcripturarum deperdita, omiſſo Catalogo monaſteriorum, quæ dicta congregatio obtinebat ante reformationem, de ijs ſolis dicemus, quæ poſt reformationem ſub Ioanne Tertio Portugalliæ Rege ſecutam eidem congregationi fuerunt vnita, quod in ſequenti capite præſtandum erit.

Caput ſexageſimum.

De Reformatione prædictæ Congregationis, & de illius monaſterijs.

ANte primam reformationem an. 1527. inchoatam, mos erat canonicis ſanctæ Crucis Colimbricenſis, & aliorum dictæ congregationis Cœnobiorum per Priores perpetuos à Conuentibus canonicè electos gubernari. Quo tempore nimirū à prima dicti monaſterij inſtitutione vſque ad annum 1527. duos ac viginti perpetuos Priores habuiſſe perhibetur. Quorum primus fuit ſanctus Theotonius vnus è primis illis duodecim prædicti monaſterij fundatoribus, & antea Prior Viſienſis Eccleſiæ, quæ nunc eſt Cathedralis: nam Venerabili Tellone in humanis ſuperſtite, nullus erat Prior titularis canonicè, & Capitulariter electus, ſed erat tantum Prior clauſtralis Odorius nomine, ad quem diriguntur literæ Innocentij II. ſuperiori capite memoratæ. poſt obitum verò eiuſdem Venerabilis Archidiaconi primò canonicè electus eſt in Priorē maiorem, ac titularem (etſi reluctans & inuitus) ipſe Beatus Theotonius, qui tandem regimine ſuſcepto, zelo, & prudētia, & vitæ ſanctitate munitus, pro canonica diſciplina, bonis, ac iuribus monaſterij conſeruandis, & augendis magna, & mirabilia patrauit, priuilegia complura à Summis Pontificibus Lucio Secundo, Eugenio Tertio, & Adriano Quarto obtinuit, Deo & hominibus charus, & amabilis, cuius geſtorum narratio non intra vnius paragraphi ambitum perſtringi poteſt, ſed integrum librum requirit. qui demum grandæuus, nimirum annum octogeſimum attingens, bonis operibus plenus, miraculis etiam in hac vita conſpicuus, ex terreno huius corporis ergaſtulo ad cœleſtem patriam migrauit, anno ſalutis 1162. die 18. Februarij, quo illius feſtum ſolemni veneratione celebratur. Huic ſecundus ſucceſſit Domnus Ioānes Theotonius eiuſdem B. Theotonij nepos, & in regimine coadiutor, ad quem ſcripſit Alexander III. an. 1163. obijt anno 1181. Tertius alius Domnus Ioannes, qui tribus tantum annis vixit in regimine. obijt anno 1184. Quartus Domnus Petrus. obijt anno 1191. Quintus Domnus Petrus de Froes. huic Cœleſtinus III. dedit inſigne priuilegium contra inuaſores bonorum monaſterij anno 1196. Calendis Auguſti, Pontificatus ſui anno quinto, quod Pius V. confirmauit, & eſt aduertendum ab ijs, qui gaudent priuilegijs dictæ congregationis. Eo verò obeunte, ſucceſſit ſextus in ordine D. Ioannes de Magiſtris, ſub cuius regimine ſanctorum quinque Martyrum ex Ordine Minorum reliquiæ, qui pro fide Catholica paſſi ſunt apud Marochiū, an. 1220. I.

Colim-

Colimbriam ſunt delatæ: quas cum Domnus Petrus infans Alphonſi Regis huius nominis II. eò vehendas curaſſet, vt in Eccleſia cathedrali Colimbriæ conderentur, adiuuante ad opus illius Sacellano Domno Ioanne Roberto ſanctæ Crucis canonico, cuius cuſtodiæ ipſæ reliquiæ fuerant traditæ, mirabile dictu, mula, quæ pignora in capſis condita ferebat, ad fores Cœnobij ſanctæ Crucis ſubſtitit, nec loco moueri potuit, donec apertis templi valuis illud ingreſſa, ante altare maius genibus flexis procumbens, non prius ſurrexit, donec ſacta pignota deponerentur. Aderat ibi loci B. Antonius de Padua nuncupatus antea Domnus Ferdinandus de Bullohes eiuſdem congregationis, ac Cœnobij Regularis canonicus, in qua congregatione iam vndecim annis viuens, virtutum, & miraculorum gratia, & ſplendore coruſcare incipiebat. hic deuotionis feruore in ſanctos Martyres commotus, quos paulò ante in eodem monaſterio adhuc viuentes hoſpitatus fuerat, martyrium ſitiens, à ſupradicto Priore ad Ordinē B. Franciſci transeundi licentiam impetrauit. Obijt dictus Ioannes Prior anno 1236. quinquennio poſt obitum ipſius B. Antonij ſeu Ferdinandi, cui ſeptimus in regimine ſucceſſit Domnus Ioannes Petri obijt anno 1270. Octauus Domnus Bartholomæus, qui Brachium ſancti Vincentij Martyris à Rege Alphonſo Henrico illuc delatum, thecis aureis, & argenteis gemmis ornatis incluſit, vixit vſque ad annum 1274. Nonus Domnus Petrus, qui annis decem Prioratum tenuit. obijt anno 1284. Decimus ſucceſſit Domnus Laurentius Petri, vixit vſque ad annum 1294. Vndecimus Domnus Durandus Pelagij. obijt die nona Septembris. Duodecimus Domnus Dominicus, qui obijt anno 1322. Tertiuſdecimus Franciſcus Petri vſque ad annum 1332. Decimuſquartus Domnus Valaſcus de Bayo. Decimuſquintus Domnus Alphonſus, ſub quo Munda fluuio erumpente, horribilis monaſterij inundatio accidit, cum maxima ſcripturarum, & aliarum rerum iactura. Decimus ſextus Domnus Gondiſaluus, hic zelantiſſimus iurium, & honorum ſui monaſterij ſpiritualium, & temporalium fuit propugnator, ac defenſor tum aduerſus Aluarum Colimbriæ Epiſcopum, tum contra Præfectum, & Populum Ciuitatis, quem Deus & B. Rex Alphonſus Henricus inibi tumulatus miraculosè non ſemel adiuuerunt: nam & nepos Epiſcopi villam quandam monaſterij per vim inuadēs, dum in eadem villa cœnaret, ante oculos eiuſdem Epiſcopi repente vita priuatus eſt, & Præfecti filius, qui in gratiam ciuium Colimbricenſium aquam noui fontis ad iura monaſterij ſpectantem abduxerat, in aquis eſt præfocatus, & quidam Petrus Alphonſus, qui infantem D. Petrum Regis filium, & ipſum Ciuitatis Præfectum ad aquas abducendas incitauerat, morte ſubitanea correptus, & Martinus Dominici auditor Ducis Colimbriæ, qui monaſterij vineas inuaſerat; repentina paraliſi correptus, ex loco vinearum domum delatus, intra paucos dies animam exhalauit. Huius Prioris virtus in operibus miſericordiæ erga pauperes mirificè reſplenduit tempore magnæ ſterilitatis, quo modius tritici tribus quinarijs ſtabat: nam horreo aperto multorum modiorum hordei, ac millij pleno pauperum multitudinem innumerabilem à periculo mortis liberauit. Vixit in Prioratu annis 52. Obijt autem anno 1403. 17. Calend. Maij. Decimus ſeptimus fuit Domnus Gomeſius, qui olim Florentiæ Camaldulenſium Abbas fuerat, nuncius Apoſtolicus ad illas regiones à Pontifice deſtinatus. tenuit Prioratum vſque ad annum 1441. cui decimus octauus ſucceſſit Domnus Ioannes à Coſta. Decimus nonus D. Ioannes de Moronza ex nobili, & generoſa familia Marchionum villæ Regalis. Obijt an. 1506. Vigeſimus Domnus Petrus, qui fuit Epiſcopus Igitanenſis. rexit monaſterium vſque ad annū 1516. Poſt cuius obitum conſecutus eſt Prioratū Domnus Alphonſus S. R. E. Cardinalis, & Regis Emanuelis filius adhuc infra annos ætatis legitimæ conſtitutus, cui per reſignationem ab eodem Alphonſo Cardinali factam ſucceſſit Domnus Henricus infans illius frater, qui poſtea fuit Cardinalis, & denique Rex Portugalliæ. & hic fuit vltimus Prior ſanctæ Crucis ante primam reformationem: nam licet anno 1541. à Rege Ioanne ſuffectus eſſet quidam eius filius nothus nomine D. Eduardus, ille breui interuallo ex hac vita migrauit.

II. Cæterùm quod tractu tanti temporis fiue pro humanæ fragilitatis conditione, cui proprium eſt ad ima tendere, & in deterius labi, ſiue quòd prædictum monaſteriū Prioribus fiduciarijs, quos Commendatarios vocamus, regendum tradi iam tandem cœpiſſet, cœperunt etiam ipſi Colimbricenſes canonici paulatim relaxari, & à primæua inſtitutione ſanctiſſimorum virorum Theotonij, & aliorum dictæ congregationis parentum, ac fundatorum deflectere, & iugo regularis diſciplinæ ferè abiecto, vitam potius ſecularem ducere. Quod animaduertens clementiſſimus, & religioſiſſimus Portugalliæ Rex D. Ioannes III. & mente gerens, quantam operam illius maiores Portugalliæ Reges in eiuſdem monaſterij ſplendore, bonis, ac iuribus fouendis, & augendis contuliſſent, illorum pietatis, ac religionis verè æmulator, ad illius ruinam reparandam animum adiecit. Quare facultate prius à Sede Apoſtolica impetrata, necnon etiam ex commiſſione Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Domini Henrici S. R. E. Cardinalis eiuſdem monaſterij Prioris Cōmendatarij, cuius Cardinalis tunc in minoribus conſtituti idem Rex tutelam agebat, fratrem Blaſiū de Braga ex Ordine s. Hieronymi ad Priorem clauſtralem, & canonicos dicti monaſterij reformandos deſtinauit. Cœpta eſt reformatio anno Chriſti 1527. die 13. Octobris, vt ex ſcripturis authenticis apparet: & quidem hiſce legibus, inſtitutis, & ſub tali, & tanta Regularis diſciplinæ diſtrictione, præſertim in clauſura, & ſilentio ſeruandis, vt nec illa celeberrima Cartuſienſium congregatio illi præſtaret. Quam ob cauſam à publicis proceſſionibus, quibus priores canonicos ante ipſam reformationē adeſſe

adeſſe oportebat, Apoſtolica indulgentia fuerunt diſpenſati. Selecti ſunt ad eam perficiendam optimi iuuenes bonæ indolis, & virtutibus imbuti, alij etiam Nouitij additi à priſtinis canonicis iam admiſſi. Demum hæc ſancta reformatio adeo vtilis, adeo inſignis fuit, vt illa mediante, inſtitutio canonica ad priſtinam vitæ integritatem in Regno Luſitaniæ ſit exactiſſimè reſtituta, & canonici ipſi, qui prius ob illorum vitam parum religioſam contemptui habebantur, cunctis populis, ac in primis ipſis Sereniſſimis Regi, ac Reginæ ſummæ venerationi eſſent, ac etiam admirationi. Extant literæ Sereniſſimæ Reginæ Dominæ Catharinæ ipſius Regis Ioannis III. relictæ, & Philippi II. Regis Hiſpaniarum ſororis ad Summum Pontificem in commendationem eorundem canonicorum, & eorum laudem ſcriptæ, & vix credibilia narrantes.

III. IN hac reformatione prædicti monaſterij regimen eſt penitus immutatum: nam Priores, qui antea erant perpetui, poſtea triennales eſſe cœperunt. Porrò in eadem reformatione quòd canonici Priorem maiorem ſiue titularem ex gremio illorum Capituli non haberent (erat quippe fiduciarius ſiue ſecularis commendatarius, nempe ipſe Dominus Henricus S. R. E. Cardinalis) facta eſt diuiſio, aut ſeparatio quædam bonorum dicti monaſterij. vt enim Prior clauſtralis, & canonici reformati congruam ſuſtentationem haberent, nonnulla loca, redditus, & cenſus à menſa Priorali ſunt diſmembrata, & menſæ conuentuali canonicorum reformatorum applicata: & deinde idem Henricus prior, Commendatarius maior factus, vt eadem reformatio ſuum plenum, & integrum ſortiretur effectum, nec vnquam ſucceſſu temporum impediretur, quominus in dies ad vberiorem ſtatum, & perfectionē creſceret, omnem iuriſdictionem, dominium, ſuperioritatem, poteſtatem, & correctionem, quæ ad Priorem maiorem pro tempore exiſtentem ſpectabat, à ſemetipſo abdicatum Priori clauſtrali pro tempore exiſtenti, & iuxta dictæ reformationis ſtatuta electo remiſit, & pleniſſimè in illum tranſtulit, quæ omnia poſtmodum Paulus Tertius probauit, & confirmauit.

Non tamen omnia bona monaſterij in eadem reformatione, quæ à Commendatarijs tenebantur, illi ſunt reſtituta, quin potius prædictus Rex D. Ioannes ex parte vectigalium, quæ ad menſam Priorum maiorum pertinebant, Colimbricenſem Academiā condidit, & erexit, & caſtrum Leirienſe, quod ad dictum monaſterium ſpectabat, in Epiſcopatum erigendum curauit, & caſtrum de Arronches, quod S. Theotonius primus Prior è Saracenorum manibus eruerat, ipſe Rex Epiſcopatui de Portalegre adiecit.

IV. POrro reformatione ipſius monaſterij S. Crucis fœliciter abſoluta, idem Rex animum adiecit ad duo alia Cœnobia in Epiſcopatu Vlyſſiponenſi conſtituta, eaq; olim conſpicua reformanda, videlicet monaſterium ſancti Vincentij, & monaſterium ſancti Saluatoris de Eccleſiola nuncupatum, quod pari fœlicitate, ac facilitate obtinuit. Demum idem Rex Pontificatus Pauli Quarti anno ſecundo ab eodem Pontifice obtinuit, vt tria prædicta monaſteria ſanctæ Crucis, ſancti Vincentij, & ſancti Saluatoris de Eccleſiola ſic reformata, in formam vnius congregationis more congregationum Italicarum iungeretur, vnà cum alijs monaſterijs in Regno Portugalliæ reformandis, vel denuo fundandis, & aliàs iuſtè acquirendis, cuius congregationis caput eſſet Prior ipſius Cœnobij ſanctæ Crucis, & ab illo congregatio ſanctæ Crucis Colimbricenſis in poſterum vocaretur. Cuius conceſſionis extant literæ, ſeu illarum exemplum in noſtro Archiuo Romano totam ſeriem reformationis dicti monaſterij, & aliorum, ac etiam erectionis illorum in vnam formam, & vnum corpus congregationis continentes, Datæ apud ſanctum Petrum ſub ſigillo officij Sacræ Pœnitentiariæ 17. Calend. April. Pontificatus Domini Pauli Papæ Quarti anno ſecundo, quas breuitatis gratia omitto. Exinde verò cœpit ipſa congregatio numero monaſteriorum antiquorum, ſed reformatorum, ac nonnullorum, quæ poſtea ſunt fundata, & etiam numero canonicorum per totam Luſitaniam creſcere, & multiplicari, quorum monaſteriorum Catalogus, quòd ſupra cap. 32. poſitus fuerit, nunc inutilis repetitionis euitandæ gratia aliqua notabilia, & memoria digna circa nonnulla ex prædictis monaſterijs ſolùm aduertemus.

PRimum igitur, ac princeps huius congregationis collegium, quod cæterorum omnium eſt caput, eſt ipſum Illuſtriſſimum, ac celeberrimum, regiumq; cœnobium S. Crucis, cuius Prior, qui ſingulis triennijs in Generalibus comitijs totius cōgregationis eligitur, eiuſdem eſt Prior ſiue Superior Generalis, de cuius fundatione, priuilegijs, & ſanctorum Reliquijs in eo reconditis cum Regibus, & Reginis, & filijs, & filiabus Regum Portugalliæ dictum eſt in cap. præcedenti. V.

Secundum eſt collegium ſancti Vincentij Martyris propè ciuitatem Vlyſſiponam ad plagam Orientalem, ab Alphonſo Henrico primo Portugalliæ Rege anno 1148. fundatum, cuius fundandi occaſio hæc fuit. Anno 1148. Alphonſus Rex Portugalliæ Henrici Comitis, & Reginæ Tharaſiæ filius, inimicorum Crucis Chriſti extirpator mirificus anno regni ſui 18. ætatis 40. collegit exercitum, & obſedit Vlyſſiponam tunc ciuitatem Saracenorum, habuitq; auxiliarem electam manum fortium virorum, quos illi Dominus zelo fidei ſuccenſos in auxilium miſit cum centum ſexaginta nauibus ex partibus Septentrionis, videlicet Theotonicorum, Francorum, & Anglorum. Hi de nauibus proſilientes intrepidi, ex parte maris ciuitatem allabentis ſua contra illam caſtra diſpoſuerūt, quique per generationes, & linguas ſuas. Theotonici ſuburbia Orientalia Saracenis fugatis occupauerunt: Angli cū Britannis, & Aquitanis ſuburbia, quæ ſunt ad Solis occaſum ſimiliter tenuerunt: nam Septentrionalia Rex cum Ducibus, & equitibus ſuis multitudine

titudine obſidebat. cum autem multi de Franchis, quòd ſpreta pro Chriſto vita, ſeu morte propius ad mœnia ciuitatis accederent, ictibus telorum, & machinarum deſuper irruentium occumberent, vt illorum cadauer à pro Chriſto morentium religioſè more Catholicorum ſepulturam acciperent, ipſe Rex accerſito Reuerẽdiſ. Bracharẽſi Archiepiſcopo Ioanne (is vnus erat ex duodecim primis cœnobij s. Crucis Colimbriæ fundatoribus) cum eo egit, vt ſtatim propè ſtationes illorum duo cœmeteria deſignaret, & latices aſpergendo ritu Eccleſiaſtico ſanctificaret, votum vouens, quod ſi Dominus in manum illius traderet ciuitatem, duas ibi Eccleſias cum duobus collegijs religioſorum hominum, qui pro ſalute occiſorum deprecarentur, ſtatim exſtruendas curaret. Igitur Archiepiſcopus Ioannes cœmeterijs deſignatis, duos quoque lapides cõſignatos pro fundandis duabus Eccleſijs Regi offert, quos ille vota præueniens ſtatim locauit, alterum in cœmeterio Theotonicorum, vbi nunc ſitum eſt monaſterium s. Vincentij martyris: alterum in cœmeterio Anglorum, vbi eſt Eccleſia ſanctæ Mariæ ad Martyres, propter eos ſic dicta, qui vſque ad mortem pro Chriſto certantes ibidem ſepulti fuerunt. His ita geſtis cœpere Franci ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem interfectos ſuos Eccleſiaſticæ mandare ſepulturæ, & ſuper eos Eccleſias ædificare, ac de proprijs ſumptibus propoſito Regis, cuius animum piiſſimum cernebant, opem ferre. Theotonici Baſilicæ s. Vincentij, quæ in eorum cœmeterio exſtruebatur, præpoſuerũt presbyterum nomine Roardum, qui ſingulis diebus Miſſas cantaret, & oblationes acciperet à populo ad fabricam Baſilicæ erigendam. cum autem anno Domini 1148. menſe Octobr. in die feſto ss. Criſpi, & Criſpiniani capta Vlyſſipona Rex votum ſuum vellet opere complere, accerſito ciuitatis antiſtite nomine Gilberto, quem recens ordinari fecerat, vt quam vellet ex duabus Eccleſijs prædictis, ſibi, & ſuis clericis eligeret, optionem dedit. qui Eccleſiam s. Mariæ ad Martyres, quòd vrbi eſſet vicinior, poſtulauit, & obtinuit: altera verò ſancti Vincentij Rex cum omnibus ſuis iuribus ſuæ diſpoſitioni reſeruauit. Cumque de conſtituendo in ea collegio religioſorum virorum cogitaret, ecce Gualterus Abbas ſingularis ſanctitatis canonicus regularis ex ordine Præmonſtratenſi natione Flamingus, cum quatuor ſui ordinis fratribus Vlyſſiponam venit, quem Rex eidem Eccleſiæ ſtatim præfecit, ac exinde agros, vineas, & redditus pro ſtipendijs fratrum in ea commorantium neceſſarijs eidem cœpit donare. Verùm quòd dictus Gualterus eam ſuo Præmonſtratenſi monaſterio vellet ſubijcere, vt eſſet eius filia, Rege contradicente, dimiſſa Eccleſia ad ſuos reuerſus eſt. Quare Rex canonicum quendam regularem monaſterij, quod dicebatur de Balneo, Godinum nomine, qui poſtea fuit Epiſcopus Lamacenſis, eidem Eccleſiæ Priorem conſtituit: quo ad Epiſcopatum euecto rexit eãdem alius dicti monaſterij de Balneo canonicus nomine Menendus octo annis, cui ſucceſſit Dõnus Pelagius canonicus eiuſdem monaſterij de Balneo, qui in viuis agebat anno Dom. 1188. & hæc omnia fideliter excepta ſunt ex cartha fundationis dicti monaſterij vetuſtiſſima, ab autore illorũ temporum exarata, & in archiuis eiuſdem monaſterij vſque in hanc diẽ incorrupta ſeruata, per quã conſtat non ſolùm de antiquitate fundationis dicti monaſterij, & de illius fundatoribus, ſed etiam cuius inſtituti fuerint primi illi regulares canonici in eodem monaſterio conſtituti, nimirum ex monaſterio de Balneo vetuſtiſſimo, non autem ex congregatione ſancti Rufi Gallicana, vt quidam autores gratis aſſerunt, & ſine fundamento.

De hoc monaſterio nonnulla lib. 1. cap. 35. in fine annotauimus, quæ omnia videnda erunt: nam ex illis habebis, vnde plures errores Ioannis Marquez Eremitæ Auguſtinenſis emendes in ſuo libro de Origine Fratrum Eremitarum. Habuit autem iſtud monaſterium viros ſanctitate, & virtute illuſtres Domnum Godinum primum illius Priorem ex ordine canonicorum regularium, poſtea Epiſcopum Lamacenſem, denique Archiepiſcopum Bracharenſem, Domnum Ferdinandum de Bullohes, poſtea Antonium de Padua nuncupatum, & inter Diuos relatum, Domnum Stephanum Petri Epiſcopum de Tala, Domnum Nuninm Epiſcopum Tingitanenſem, D. Didacum Ortiz de Villegas: primò Epiſcopum inſulæ s. Thomæ, poſtea Epiſcopum Viſienſem, Domnum Ferdinandum de Menezes regium ſacellanum maiorem, & Lamacenſem Epiſcopum, ac deinde Vlyſſiponenſem Archiepiſcopum, qui omnes fuerunt etiam Priores dicti monaſterij ante illius reformationem, quæ facta eſt ſub Ioanne III. anno 1540. per quam Priores perpetui mutari ſunt in triennales more Priorum s. Crucis Colimbriæ, quorum etiam omnia priuilegia, & immunitates ijdem canonici s. Vincentij ſic reformati obtinuerunt Pontificatus Pauli III. anno 6. Datis literis apud s. Petrum 4. Idus Octobr. ſub ſigillo officij Pœnitentiariæ, ac demum eiſdem canonicis Colimbricenſibus fuerunt vniti in vnum corpus congregationis, vt ſupra dictum fuit.

VI. Tertio loco inter monaſteria dictæ congregationis recenſetur collegium s. Auguſtini Colimbriæ, quod ob antiquo tempore in ipſo monaſterio s. Crucis fuerat erectum, ſed paucis abhinc annis in eum locum, in quo nunc eſt translatum. Nam cum in Comitijs Generalibus in eodem monaſterio s. Crucis anno 1590. habitis, certis de cauſis viſum eſſet Patribus, ipſum collegium extra ſepta monaſterij ſtatuere, exiſtente Generali Reuerendiſſ. Patre D. Accurſio à s. Auguſtino, deſignatoque ad id opportuno loco intra mœnia ciuitatis, poſitus eſt primus lapis fundamentalis dicti collegij anno 1593. 3. Calend. Iunij per Illuſtriſſ. Domnum Alphonſum à Caſtrobranco Ciuitatis Epiſcopo, & continuo per ipſum Generalem, & illius ſucceſſores opus ad cõſummationem perductum, primuſq; illius Rector deſignatus idem Domnus Accurſius

curſius. Hoc collegium inter omnia Colimbricenſis Academiæ ſecundum obtinet locum. Loci verò amœnitate, & operis magnificentia omnibus antecellit. Degunt in eo canonici numeratis Rectore, Regente, Magiſtris, Lectoribus, & Procuratore numero quadraginta,&amplius,frequentaturq; à pluribus ſcholaſticis, tum regularibus, tum ſecularibus præſertim cum fiunt publicæ diſputationes.

De alijs verò monaſterijs, quæ omnia computatis proximè dictis ſunt numero decem, & nouem, vide, quæ ſupra cap. 32. notauimus. quia non vacat de ſingulis prolixiorem contexere ſermonem.

Caput ſexageſimumprimum.

De viris Illuſtribus prædictæ Congregationis Colimbricenſis.

I. Habuit hæc congregatio tum ante, tum poſt ipſam reformationem viros ſãctiſſimos complures, virtute conſpicuos, quorum non nulli inter Diuos ſunt relati, & vt tales in veneratione habentur, inter quos primo loco ponendus S. Theoronius primus Prior monaſterij Colimbricenſis, cuius feſtum ſolemni ritu agitur die 18. Februarij non ſolùm à Canonicis dictæ congregationis, verùm etiam à noſtris Lateranenſibus Pio Quinto Pontifice concedente.

Secundus eſt B. Antonius de Padua, Domnus Ferdinandus de Bullones antea vocatus, hic enim cum in Vlyſſiponenſi D. Vincentij monaſterio canonicorum habitum ſuſcepiſſet, & profeſſionem emiſiſſet, vt parentum, & amicorum frequentiam declinans totus Deo coniungeretur, biennio ibidem expleto Colimbriam ad cœnobium s. Crucis migrauit: vbi nouem annis in meditationibus, & ſtudijs diuinarum litterarum, & alijs pijs, & religioſis officijs ſeipſum exercens, perfectus poſſeſſor cœleſtis doctrinæ, ac ſanctitatis euaſit, qui tandem ob martyrii amorem, accepta à Priori licentia, ad ordinem s. Franciſci abiens, Deo aliter diſponente, in Italiam venit, & Pataui ſpiritum Deo reddidit, inter Sanctos relatus, tum viuus, tum mortuus miraculis innumerabilibus coruſcans, quæ ego in me ipſo expertus ad Dei, & ſancti ſui gloriam certiſſima fide conteſtor.

Tertius D. Ioannes Robertus canonicus profeſſus monaſterii s. Crucis, D. Petri Regis Santij primi huius nominis filii Sacellanus, qui quo tempore quinque martyres apud Marochium pro fide Chriſti occubuerunt ibidem aderat, & illorum reliquias cuſtodiuit, ac ſeruauit, quod obſequium ſancti Martyres dupliciter compenſare voluerunt. primò namque cum eques quidam nomine Petrus à Roſa ob ingens deſiderium illorum reliquias contemplandi, ſcalam aſcendiſſet, illico diriguit, cuius magnis eiulatibus hic ſanctus vir accurrens, illius criminibus confeſſione expiatis, caput vnius dictorum martyrum eius pectori admouit, quo facto, ille ſtatim perfectè priſtinam ſalutem recuperauit. Deinde cum Rex D. Alphonſus Secundus dictorum ſanctorum martyrum reliquias ad Cathedralem Colimbricenſem deferri ſtatuiſſet, illæ diuino miraculo in monaſterio s. Crucis ſubſtiterunt, ac ibidem ipſi martyres illorum pignora condi voluerit, vt conſtat ex Chronologiis ipſius Regis Alphonſi, necnon ex Chronicis Franciſcanis lib. 1. cap. 19. quod piè credendum eſt in recompenſationem laboris præſtitum, quem ſanctus hic canonicus eius loci profeſſus impenderat in eorum reliquiis cuſtodiendis.

Quartus fuit B. vir D. Petrus Moniz ſpectatiſſimæ vitæ, & omni virtutum genere probatiſſimus, Vrracæ Reginæ præfati Alphonſi Regis coniugis à ſacris cõfeſſionibus. Hic poſt dictorũ martyrum reliquias eò trãslatas, qua hora ipſa Regina, iuxta quod à ss. martyribus ſibi antea fuerat prophetatum, ex hac vita migrauit, cum eſſet Sacriſtiæ præfectus, nocturno tempore vidit innumerabilem cateruam FF. ordinis s. Franciſci, chorum s. Crucis proceſſionaliter ingredientem, & matutinas ſuauiſſimè cõcinentem, ac in medio illorum quendam cæteros præcedẽtem quem alii quinque, aliis excellentiores ſequebãtur. Hæc ille cernens, ac ſtupens, quonam modo nocturno tempore clauſis foribus, & nec dom ſignis datis ad canonicos ad matutinũ vocandos tanta illa fratrum multitudo ingredi potuiſſet, ab vno illorum, quinam eſſent, & qua via, clauſis ianuis, nocturnis horis illuc ingreſſi eſſet, quæſiuit. at ille, nos, inquit, omnes quos vides, fratres Minores ſumus, qui nunc in cœlis Deo fruimur: ille aũt, quẽ tanta gloria circundarum vides, B. eſt Franciſcus Aſſiſius, quẽ tanto deſiderio in hac vita videre cõcupiſti. alii quinque, qui inter cæteros quaſi excelſtiores eminẽt, ſunt fratres, qui Marochii pro nomine Chriſti palmam martyrii impetrauerunt, & in hoc monaſterio venerantur. Et quia tu es Reginæ cõfeſſor, & Deum timens, hanc viſionem voluit Dñs tibi reuelari. Et te minimè lateat, Reginã Vrracã hoc tẽporis interuallo è vita diſceſſiſſe; & quia illa ex toto corde noſtrũ ordinẽ dilexit, nos Dñs Ieſus Chriſtus, vt ei exequias præſtaremus, & matutinales horas recitaremus, demiſit. De obitu Reginę non dubites: cũ .n. hinc profecti fuerimus, indubitabile nuncium accipies. quod ita euenit: protinus nãq; Reginæ clientes ianuam pulſauerunt monaſterij, & eius tranſitũ denunciauerunt, poſtulantes, vt ad eius exequias perſoluendas canonici adirent. Conſtat ex Chronica ipſius Regis D. Alphonſi, & ex Chronicis Franciſcanis lib. 1. c. 23. Hic autem D. Petrus, quòd ſanctitatis fama commẽdaretur, ac etiam ob iſtam viſionem ad pedes ſanctorum ſepultum accepit.

Quinto loco recenſendi ſunt martyres Alphonſus, & Petrus eiuſdẽ cœnobii canonici apud Marochium pro fide catholica à Saracenis interfecti, quorum memoria in Catalogo vetuſtiſsimo defunctorum dicti monaſterii habetur: cum illorum vita, & martyrium in monaſterii inundatione perierit cum aliis plurimis ſcripturis vetuſtiſsimis.

Sexto

II. SExto loco numerari debet B. Gudinus primus Prior s. Vincentij, & antea monaſterij de Balneo canonicus, poſtea verò ad Epiſcopatum Lamacenſem, & tandem ad Archiepiſcopatum Bracharenſem aſſumptus: quem Archiepiſcopatum cum annis duodecim, menſibus ſeptem, & diebus viginti ſeptem ſanctiſſimè rexiſſet, ex hac vita ad æternam migrauit 3. Calend. April. anno Domini 1188. ibiq; ſepultus pro Sancto colitur, & in magna veneratione habetur. Quem Gaſpar Aluarez de Louſada Macado D. Auguſtini Bracharenſis Archiepiſcopi olim Chroniſta in ſuis memorijs narrat, miraculorum gloria floruiſſe.

Septimus fuit D. Gondiſaluus ſextus s. Vincentij Vlyſſiponenſis Prior, de quo in Vita B. Aegidij ex Ordine fratrum Prædicatorum per Andream de Reſende Luſitanum ſcripta, quæ in monaſterio ſancti Andreæ Scalabitano cuſtoditur, hæc habentur. *Vlyſſipona in Cœnobio Regularium D. Auguſtini vixit illo tempore conſpicuæ ſanctitatis vir Gondiſaluus Menendus, qui à pueritia Deo dicatus, cum annos plurimos innocentiſſimè vitam egiſſet, meritis exigentibus, Cœnobiarcha factus eſt: in qua adminiſtratione cum neque potentia, neque prauis cupiditatibus vllo modo efferretur more eorum, qui honoribus ad ſuperbiam, & voluptates abutuntur, ſed potius in dies melior, ſanctiorq; euaderet, tandem poſt quadraginta annorum curriculum, quibus in ſancta conuerſationis ſtudio deſudauerat, ad palmam cæleſtem vocatus eſt. In hora obitus eius contigit, virum Dei Aegidium in Cœnobio Sanctirinenſi ſacris altaribus operari, & ecce in ſubita mentis abſtractione raptus vidit Gondiſalui à nobis modò memorati animam, terrena mole iam depoſita, fulgentiſſima luce radiantem, per immenſi aëris huius ſpatia Angelorum manibus ſurſum ferri, quo viſu mirum in modum voluptate affectus, poſtaquam in illo raptu immoratus aliquandiu fuerat, rediyt ad ſe, nec præ gaudij magnitudine riſum poterat continere. Rector Cœnobitarũ, qui ad raptum eius videndum aduocatus fuerat ab Aedituo, cum & contra ſeueritatis ſuæ morem, & contra conſuetudinem aliorum raptorum, poſt quos crebra ſemper ſuſpiria, & gemitus emittebat, eũ riſiſſe admiraretur, peracto ſacrificio, illum non modò obnixè rogando, verùm etiam autoritate interrogando vrgebat, vt cauſam intempeſtiui riſus indicaret, tũ ille ſimplici animo retulit, quod viderat: & notata hora compertum eſt, virum illum Deo charum ex hac vita migraſſe. Is qui ante nos viri vitam conſcripſit, ait, ſe à Martino Eccleſiæ Vlyſſiponenſis Archidiacono viro doctiſſimo in frequenti ſacerdotum, & populi conuentu rem ita ſe habuiſſe confirmante, hoc audiuiſſe.* Hæc ille.

III. OCtauus eſt B. Seſnandus Portugallenſis ciuitatis Epiſcopus, quo tempore ſedes illa Cathedralis erat regularis. Hic ſenio iam proximus in monaſterium s. Mariæ de Villa bona diſceſſit, quod ille vnà cum fratre ſuo Domino Moniune fundauerat, vbi ambo fuerunt canonici Regulares, & in quo ipſe Germanus Prioratum geſſit. In hoc Cœnobio B. Seſnandus orationi, contemplationi, & ſanctis exercitijs totus deditus martyrij coronam taliter impetrauit. Huic ſancto Epiſcopo mos erat ſtatutis hebdomadæ diebus ſacellum quoddam petere, quod in quodam monte octo ſtadijs à Cœnobio diſtabat, ad rem ſactam faciendam. id Mauris vicina incolentibus cum innotuiſſet, poſitis inſidijs, vt primùm opportunitatem nacti ſunt, & illum ſacrum feciſſe agnouerunt, ſacris veſtibus indutum interficientes, diſceſſerunt. quod canonici agnoſcentes, & protinus accurrentes, vt illum iam exhalaſſe animam viderunt, multà lacrymarum vi profuſa, illius cadauer in monumento lapideo, in eodemq; ſacello condiderunt, quod poſt multos annos ad monaſterium tranſlatum plurimis fulſit miraculis: cuius glorioſi triumphi hiſtoria in pariete ſupra illius ſepulchrum eſt depicta. Inter alia huius ſancti Viri miracula, iſtud non eſt ſilentio prætereũdum, cum poſt aliquot annos à die translationis corporis illius ad monaſterium quidam agricola illius lapideum ſepulchrum è ſacello iam diruto, plauſtro impoſitum efferret, à quodam interrogatus, quo ſepulchrum illud deduceret, reſpondit, vt ſuibus paſtum præberet. & ecce necdum verba compleuerat, cum plauſtrum in fruſta totum illicò eſt confractum, cumque in propoſito ſiſtens plauſtrum aliud adduxiſſet, ſepulchro impoſito, bobus adhibitis nunquam loco potuit moueri. & cum ſecundum, & tertium iuga boum, & quotquot habebat, adhibuiſſet, re inconfecta, & funes, & plauſtra diſrupta ſunt, atque conciſa. Quare Agricola tædio affectus ſepulchrum in medio itinere dereliquit, vbi plus quadraginta annis ſtetit vſque ad annum 1596. quo anno monaſterij tunc commendati Vicarius facultate illud in monaſterium transferendi ſibi facta, ad Dei, & Sancti ſui gloriam ſine labore, ſine bobus, duabus ſolis vaccis plauſtro ſuppoſitis, illud ad monaſterium detulit, vbi nunc in veneratione habetur.

Nonus fuit Beatus Menendus canonicus, & Prior ſancti Saluatoris de Ribas, quod monaſterium nunc eſt commendatum, cuius ſepulchro, ob eius ſanctitatem, poſt illius obitum ſtatim inſcriptum fuit: *Hic iacet D. Menendus huius monaſterij Prior, qui nunquam dum vixit, pedem mouit, niſi ad obſequium Dei.* Quod Epitaphium à veridicis inſcriptum, compertum eſt anno 1565. annis circiter quadringentis ab illius depoſitione tranſactis, cum Rodericus de Mello eius monaſterij Commendatarius ob famam illius ſanctitatis ſepulchrum aperiri præcepit: nam repertum eſt cum eodem Epitaphio corpus reliquum in cineres ſolutum præter pedes, & crura integra, & cum carne quaſi animata, cum caligis, & calceis, quæ crura, & pedes tegebant, quæ illæſa, & integra ſunt reperta, ad viri Dei ſanctitatem, & Epitaphij veritatem probandam, & hi quidem ante ipſius congregationis reformationem in eadem congregatione floruerunt.

IV. CAeterùm etſi poſt illius reformationē obſummam vitæ regularis obſeruantiā,auſteritatem, clauſtri,& ſilentii rigidiſſimam cuſtodiā,& cæterarum virtutum exercitia,quibus cum maxima totius Luſitaniæ,ac etiam finitimarū Prouinciarum ædificatione d. Congregatio mirificè floret,omnes eius alumni ſancti meritò dici poſſint,præ cæteris tamen refulſit D. Laurentius, qui totius Congreg. Præfecturā ter functus eſt,diuinæ contemplationi ſummè deditus,& cæteris omnibus virtutum inſignibus cōdecoratus adeo, vt ad eius ſanctitatem teſtandam præter miracula nihil aliud deſideraretur: quæ tū poſt mortem non pauca edidit, vt Philippus II. Rex Hiſpaniarū ſua quadam epiſtola manu Regia ad Petrum dictæ congreg. tunc Generalem ſcripta teſtatus fuit. Cum .n. tempore altercationis inter ipſum Philippum II. & D. Antoniū Priorem de Crato prò ſucceſſione ad Regnum Luſitaniæ idem D. Laurentius partes D. Antonij ſequeretur, q ab illo in ſuo monaſterio s. Crucis more filiorū Regū Portugalliæ ab infantia fuiſſet educatus, ab eodem Philippo II. iuſſus eſt in Legionenſi s. Iſidori cœnobio regulariū canonicorū relegari: quod vit Dei maxima cū animi tranquillitate,ob Dei amorem tolerauit,tandem eo vita functo, Rex literas ad Priorem Generalē in hunc modum dedit: *Abbas cœnobij s. Iſidori: me certiorē fecit, veſtrum patrem D. Laurentium iam in illa defunctū miracula agere.* Quod ipſi Generali, & eius canonicis optimam illius vitam a primis annis in religione optimè perſpectam habentibus admirationi non fuit. Obijt 12. Calend. Decemb. anno 1583.

Necreticendus Ven. Anſelmus s. Crucis canonicus, vir in omni vita ſua inculpatiſſimus, & cæteris canonicis exemplar omnium virtutū. hic quadam die dum ad altare B. Theotonij humi proſtratus ſub lampade quæ ante illud ardebat,oraret, lampas funiculo ſoluto deſcendens miraculo in aëre ſine fractione,vel olei effuſione,ad illius ſanctitatē comprobandam ſtetit. Huic dies ſui obitus à Deo fuit reuelatus,quem ſtatim canonicis denuncians, in lectulū ſe proiecit, petens Eccleſiæ Sacramenta ſibi miniſtrari,quæ canonicis,quòd vires adhuc integras haberet,illi præbere nolentibus,in eadem petitione inſiſtebat: tandemq; omnibus ſumma cū deuotione perceptis,candelā ſuccenſam manu tenens,& Symbolum fidei recitans 9. Calend. Augusti 1557. ad Dominum migrauit.

V. HIs addendi Domnus Vrbanus, qui in adoleſcentia conſummatus in breui expleuit tempora multa, cui Deus ſexdecim dies antequā è vita migraret,diem ſui obitus,& horā reuelauit,qui obijt anno 1598. 10. Calend. Febr. D. Blaſius,qui cū annos 40. in ſumma aſperitate,& regulæ obſeruantia, vitam in Religione tranſegiſſet, toto tempore vitæ ſuæ nullum ieiunium ſiue ex præcepto Eccleſiæ,ſiue ex inſtituto Religionis omiſit, nunquam diuinū officium prætermiſit,præter Veſperas vnius diei,cauſa vehementis inteſtini cuiuſdā doloris, vt ipſe morti proximus retulit. Obijt anno 1571. pridie Calend. Maij. D. Paulus primus profeſſus s. Crucis poſt reformationem, in omni vita ſua vir ſimplex,& rectus, cuius vitę ſanctitas omnium ore eſt laudata,paupertatis amator adeo, vt nihil in dumēti haberet, præter illud ſolū, quo tegebatur, nec in cella aliquid aliud præter tabulā, in qua B. Mariæ Virginis imago erat depicta. Defunctus eſt anno 1591. 4. nonas Octob. Domnus quoque Gaſpar à Plagis Prior s. Mariæ de Reſlorijs apud Lamiā, ieiunij, & abſtinentiæ amator ſingularis,& diuini honoris zelator feruentiſſimus, qui obijt anno 1618. 3. Ianuar. ac tandem vt alios innumeros omittam, D. Antonius à Plagis, cuius ſanctæ conuerſationis, & ſingularis eruditionis fama percepta,Paulus V. dum Romæ negotia ſuæ Religionis ageret, eum Generalem congregationis, & Viſitatorem Apoſtolicum deſtinauit.

HAec congregatio poſt reformationem viginti, ac nouem Priores Generales habuit, qui ſingulo triennio, vt dictum eſt, canonicè in Generalibus Comitijs eliguntur Dominica 2. poſt Paſcha Reſurrectionis,quorum nouiſſimus,qui nunc præeſt, ac verè dignus,vt eius memoria illorum Catalogus obſignetur, eſt Reuerendiſſ. Pater D. Antonius à Cruce in liberalibus artibus apprimè eruditus, & omnium virtutum laude ornatiſſimus, qui ſumma prudentia congregationem moderatur. VI.

Prodierunt ex eadem congregatione viri dignitate cumprimis illuſtres,ad diuerſos Epiſcopatus,& Archiepiſcopatus aſſumpti. Primus D. Ioannes Peculiaris vnus ex duodecim primis illius fundatoribus Epiſcopus Portugalenſis, & poſtea Archiepiſcopus Bracharenſis. 2. D. Godinus primus Prior s. Vincentij Epiſcopus Lamacenſis,& poſtea Archiepiſcopus Bracharenſis. 3. D. Stephanus canonicus s. Crucis Archiepiſcopus Bracharenſis. 4. D. Pelagius Prior s. Vincentij primus Epiſcopus Elborenſis poſt ipſam ciuitatem a Saracenis recuperatā. 5. D. Seſnādus canonicus monaſterij Villæ bonæ Epiſcopus Portugalleñſis,& martyr. 6. D. Michaël canonicus Colimbricenſis Epiſcopus Colimbricenſis. 7. D. Petrus Rabaldi canonicus s. Crucis Epiſcopus Portugallenſis. 8. D. Petrus Seguin canonicus s. Crucis Epiſcopus Aurienſis. 9. D. Menendus canonicus s. Crucis Epiſcopus Oxonienſis. 10. D. Gudinus canonicus s. Crucis Epiſcopus Lamacenſis. 11. D. Ioannes canonicus s. Crucis Epiſcopus Sabinenſis, Legatus Apoſtolicus in Regno Luſitaniæ, & S.R.E. Cardinalis, qui Eccleſiam s. Crucis conſecrauit. 12. D. Rodericus canonicus s. Crucis Aegitanenſis. 13. D. Aegeas Pelagij canonicus s. Crucis Epiſcopus Lamacenſis. 14. D. Nicolaus canonicus s. Vincentij Epiſcopus Viſienſis. 15. D. Stephanus Petri canonicus s. Vincentij Epiſcopus Talæ,& capellanus Summi Pontificis. 16. D. Didacus Ortiz Prior ſancti Vincentij Epiſcopus inſulæ ſancti Thomæ, & poſtea Viſienſis, qui fuerat Ioannis Tertij Regis Magiſter, & Colimbricenſis Academiæ Cathedraticus. 17. D. Stephanus Epiſcopus de Follia. 18. D. Nonius Prior ſancti Vincentij Epiſcopus Tingitanenſis. 19. D. Ioannes Galicao canonicus ſanctæ Crucis Epiſcopus Colim-

limbriæ poſtea Archiepiſcopus Bracharenſis . . 20. D. Petrus canonicus ſanctæ Crucis Epiſcopus de Guarda.

VII. TAndem habuit ſemper hæc congregatio, & in præſentiarum habet viros in omni ſcientiarũ genere verſatiſſimos, quorum multi Doctores graduati fuerunt in Academia Colimbricenſi, quorum nonnulli varia opuſcula eruditionis plena in lucem ediderunt. Horum vnus noſtro ſeculo præcipuus, & præſtantiſſimus fuit D.Petrus à Figueyro,qui ob exactiſſimam linguarum Latinæ, Græcæ, Chaldaicæ, Arabicæ, & præcipuè Hebraicæ cognomento Hebraicus eſt nominatus, ſubtiliſſimus diuinarum Scripturarum indagator, & explanator, & eximiæ vir ſanctitatis, cuius fama per totam Luſitaniam euulgata, cum ad aures Philippi Regis perueniſſet, eiq; primam cathedram ſacræ paginæ in Colimbricenſi Academia obtuliſſet, ille ob humilitatem, & clauſuram, quam profitebatur, ſeruandam, humiliter recuſauit. Scripſit ſuper Hieremiæ Lamentationes volumen vnum, item ſuper totum Hieremiam, & nonnulla capita Iſaiæ, & ſuper viginti quatuor priores Pſalmos tomum alterum. tertium quoque in duodecim Prophetas minores, quæ Lugduni recens edita vidi, & ex parte legi. quartum contra Iudæos edendum. quintum in Logicam Ariſtotelis, quod ſimiliter in lucem proximè edendum ab illius congregationis canonicis accepi.

Caput ſexageſimumſecundum.

De Congregatione Belgica S. Nicolai de Aroaſia.

I. Congregatio Aroaſienſis à loco Aroaſia prope oppidum Bapalma in Arteſia,vbi eſt monaſterium s.Nicolai, quod illius eſt caput,ſic denominata ſuam fundationem, ſeu inſtitutionem debet duobus ſanctiſſimis, & religioſiſſimis viris Cononi, & Heldemaro, vt autor eſt continuator Sigiberti ſub anno 1114. & ex illo Aubertus Miræus de Collegijs canonicorum Regularium cap. 10. & 46. Hi namq; Religioſiſſimi viri cum aliquando vitam ſolitariam ſiue Eremiticam duxiſſent,anno Domini 1097.monaſterium Aroaſienſe ſub inſtitutione canonica, & B. Auguſtini Regula fundauerunt, & quidem tali, ac tanta regularis vitæ diſtrictione, & obſeruantia, vt breui ex vno Collegio in numeroſam congregationem multorum Cœnobiorum excreuerint, quorum aliqua prius fundata ſeſe in illius ſodalitium addiderunt, & ſubdiderunt: alia verò ſub eiuſdem Aroaſienſis cœnobij inſtitutione denuo erecta, quorum numerus teſte eodem Miræo,& Ioanne Molano in Natalibus Sanctorum Belgij, die 4. Maij,erat olim octo ſupra viginti Abbatiarum videlicet

Primum Monaſterium ipſum S. Nicolai Aroaſienſe, quod totius congregationis erat caput.

Secundum B. Mariæ Henniacenſe, ſiue S. Martini de Henniaco.

Tertium B. Mariæ Bolonienſe anno 1159. fundatum. Verum anno 1544. ab Henrico VIII. Rege Anglorum vaſtatum.

Quartum S. Eligij fontis in Caluiaco,alias à Caluiato, Gallicè Chanij.

Quintum S. Marci ſiue Nicolai in Pratis iuxta Tornacum.

Sextum S. Caliſti Ciſonienſe anno 838. à ſancto Euerardo comite fundatum.

Septimum S. Ioannis Baptiſtæ iuxta Chocques Arteſiæ pagum in agro Bethunienſi.

Octauum S. Mariæ de Bello loco, quod à monaſterio iuxta Chocques originem ſuam habet.

Nonum S.Mariæ Zunebecanum,quod an.1578. per tumultus bellicos fuit euerſum.

10. S. Mariæ à Caſtricijs.

11. S. Ioannis Baptiſtæ Valentianis in Hannonia, quod à monaſterio S. Criſpini in Cauea apud Sueſſiones originem traxit anno 1112.

12. S. Bartholomæi apud Brugas, Quercetanũ nuncupatum, quod originem traxit à monaſterio s. Marci ſiue s. Nicolai in Pratis apud Tornaeum anno 1050.

13. Bethlehemiticum in Alemannia.

14. S. Patricij in Hybernia, fortè illud, quod s. Laurentius Dublinenſis Archiepiſcopus conſtituit in eadem Ciuitate, ex Surio tom. 6. ad diem 14. Nouembris.

15. S. Mariæ in Nemore nunc Guiſeauilla, vel Riuouilla nuncupatum.

16. S. Criſpini in Cauea apud Sueſſiones.

17. S.Vlmari Bolonienſe in Gallijs, quod Henricus VIII. Rex Anglorum euertit.

18. S. Leodegarij apud Sueſſiones.

19. S. Amandi Mareolenſe à ſancta Bertilia virgine fundatum.

20. Monaſteriũ, quod à Claro fageto nuncupatur.

21. Sanctorum Petri, & Pauli Varneſtunenſe vulgo Vuarneſton.

22. Caſtellionenſe, quod originem habet à monaſterio B. Mariæ in Nemore.

23. Monaſterium à Dondelliauilla, ſiue à Dondeuilla nuncupatum.

24. S. Mariæ de Sagano in Sileſia in diœceſi Vratlauienſi, cuius Abbas nomine Alardus notatur in Catalogo defunctorũ monaſterij Aroaſienſis.

25. s. Chriſtophori Fanopienſe apud Inſulas Flandriæ Vrbem, anno 1039. fundatum.

26. s. Mariæ, & s. Huberti in Atrio alias ab Alteriaco in Voſago.

27. Dulcis Vallis prope Midelburgum in Flandria, quod à monaſterio s. Bartholomæi Brugenſi initium habuit anno 1215. ex Meyero, quod anno 1578. dirutum fuit per tumultus bellicos.

Vigeſimum octauum monaſterium ad meam notitiam non peruenit. & hæc monaſteria penè omnia noſtra etiam tempeſtate ſuperſunt, partim in Belgio, partim in Gallijs. Cæterùm illorum

vnio in vnum corpus congregationis ſub vno capite iam multis ab hinc annis ſoluta eſt: vnde nec Generale Capitulum iuxta morem cæterarum congregationum celebrare amplius conſueuerunt.

II. PRæſtat verò ad illius exactam canonicæ vitæ diſciplinam commendandam, Illuſtriſſ. Cardinalis Iacobi de Vitriaco teſtimonium hoc loco ponere, quod ille profert in ſua hiſtoria Occidentali cap. 23. *Sunt*, inquit, *alij Regulares Canonici, qui de Aroaſia nuncupantur, eo quod primà huius inſtitutionis Abbatia, quæ caput eſt omnium aliarum, ſic vocetur, in diœceſi Attrebatenſi ſita. Hi ſiquidem fundamentum Regulæ B. Auguſtini retinentes, vt carnem ſuam cum vitijs, & concupiſcentijs arctiùs crucifigerent, carnes à refectorio ſuo ſubtraxerunt; camiſijs inſuper non vtuntur, ſed tunicis laneis nocte in dormitorio ſuo quieſcunt. Quaſdam etiam alias inſtitutiones neceſſarias, & honeſtas ſupra prædictum fundamentum prudenter ædificantes, contra imminentia pericula ſibi præcauentes addiderunt. Et quoniam nihil magis virtutem Religionis conſeruat, vbi plures ſunt Congregationes, & Conuentus, quàm reſpectus ad vnum Superiorem, qui diuerſa ſub ſe membra regit, & continet quaſi ſummum, & ſupremum caput, ſemel in anno ſub primo, & principali Abbate Generale Concilium celebraturi conueniunt, vt omnes vnanimiter huius Ordinis Abbates, ſecundum quod religioni viderint expedire, corrigant corrigenda, reſecent ſuperflua, inſtituant, & addant, quæ fuerint ſuperaddenda, vel ſecundum temporum, aut rerum mutationem, quæ fuerint commutanda, commutent, & nouis ſuperuenientibus ita vetera reijciantur, quòd vetuſtiſſima veterum, prima ſcilicet antiquorum Patrum inſtituta firmiter, & inuariabiliter obſeruentur. Principalis ſiquidem Abbas filias ſuas, inferiores ſcilicet Abbatias per ſe, vel per viros idoneos ſtudiosè viſitando, quantum religioni ſubminiſtret fulcimentum, ne per negligentiã deſluat, vel per diſſolutionem ſtatus Religionis eneruatus corruat, ex his liquet Conuentibus, & Congregationibus, quæ ex vno tantum Abbate pendentes, & vni ſoli Superiori intendentes, cum corruente plerunque corruunt, cum non habeant, vnde aliàs fulciantur. Væ ſiquidem ſoli: quia ſi ceciderit, non habet ſubleuantem. funiculus autem multiplex non facilè rumpitur, frater enim fratrem adiuuans eſt quaſi ciuitas munita. Si autem corrupto capite ad Prælatos ſeculares recurrerint, Scyllam fugientes, frequenter Carybdim incurrerunt, & fugientes arma ferrea in arcum æreum inciderunt. Quidam enim Eccleſiarum Prælati regularium diſſenſionibus tantò magis exultant quantò velut in aqua turbata copioſiorem reperientes piſcationem, ab altera vel vtraque parte hac occaſione pecuniam emungere non formidant. Quod ſi fortè iuſtos, & timoratos inuenerint Prælatos, qui ab omni munere manus excutientes eorum partes intercedente pecunia fouere renuerint, tandem facta ad Dominum Papam appellatione, diſcurrendi, & euagandi materiam libenter inueniunt, & inutilibus expenſis ex vtraque parte miſerabilem domum eorum obligantes, redditus copioſos, & amplas plerunque conſumunt poſſeſſiones.*

POrro ipſe Cono, ſiue Cuno alter ex primis auctoribus dictæ cõgregationis à Paſchali II. S.R.E. Cardinalis Epiſcopus Prænestinus creatus, & in partibus Orientalibus nomine Sedis Apoſtolicæ Legatus, multa viriliter tum ibidem, tum in Occidentẽ reuerſus in multis Ciuitatibus geſſit pro defenſione Sedis Apoſtolicæ contra Henricum IV. Imperatorem, quibus nomen æternum ſibi comparauit, quæ pluribus proſequuntur Continuator Sigiberti ſub anno 1114. & Cardinalis Baronius tom. 12. ſub anno 1111. & 1114. & alibi, licet dicat illum aſſumptum ex profeſſione Eremitica, quod verum non eſt immediate. hunc per errorem nonnulli vocant Corradum.

Tandẽ, huius congregationis meminit Innoc. III. in epiſt. ad Epiſcopum Lebuſſenſem lib. 2. pag. 305.

Caput ſexageſimumtertium.

De Capitulo, ſiue Congregatione Belgica Vuindeſimenſi nuncupata.

QVo tempore per reformationem Frigdionariam congregatio Lateranenſis, & totus ordo canonicorum regularium in Italia fuit collectus, & inſtauratus, eodem in Belgio, immo per vtranque Germaniam inferiorem, & ſuperiorem reparatus eſt per fundationem præclariſſimæ congregationis Vuindeſimenſis nuncupatæ, per quam Deo adiuuante, non ſolùm multa Collegia canonicorum regularium ſecundum formam veteris inſtituti ſunt erecta, ſed etiam complura ex vetuſtioribus, quæ diſciplina canonica relaxata caſum minabantur, ad priſtinam obſeruantiam ſunt reſtituta, quæ cum maximo diuini cultus incremento, & animarum profectu, & populorum ædificatione pluribus in locis nunc florent. Huius congregationis primordia, & autores, ac etiam progreſſus, & viros illuſtres latè deſcribit Ioannes Buſchius (hunc per errorem Arnoldum Trithemius appellauit) in ſuo Chronico Capituli Vuindeſimenſis duobus libris digeſto, & nuper edito Antuerpiæ, ex quo, quæ hic per ſummam, ſiue per compendium ſubijcimus, fideliter deprompſimus. I.

Fuit in oppido Dauentriæ Traiectenſis diœceſis Diaconus valdè celebris, religioſus, & doctus, & zelator feruentiſſimus ſalutis animarum, nomine Gerardus, Groot vulgo appellatus, qui virtute, & ſanctitate magni cognomen veriùs, & rationabiliùs aſſecutus eſt, quàm illud quiuis alius ambitione quæſiuerit. Hic zelo diuini honoris, & ſalutis proximorum vehementer accenſus, cum eſſet in vita ſpirituali apprimè doctus, & exercitatus, hoc vnum Deo dante firmiter animo ſtatuit, non ſolum ſibi ipſi vacare, verùm etiam aliorum ſalu-

ſalutem omnibus, quibus poſſet modis, præſertim per diuini Verbi prædicationem procurare. Quam ob cauſam in Eccleſia Traiectenſi militiæ clericali primò initiatus, & deinde per gradus ſingulos vſque ad Diaconatum aſcendens, plenariam licentiam, & poteſtatem prædicandi Verbum Dei publicè in omnibus ciuitatibus, oppidis, & villis Traiectenſis diœceſis ab ipſo Traiectenſi Epiſcopo impetrauit: quia obtenta, illud munus prædicationis cum tanto ſpiritus ardore per omnes illas regiones cœpit exercere, vt breui complures à via iniquitatis auerſos in viam ſalutis dirigeret, & à ſeculi vanitatibus abſtractos, ad rerum ſecularium contemptum, & ad cœleſtem vitam in terris agendam perduceret. Inter alia huius ſancti viri præclarè geſta hoc fuit præclatiſſimum, nec ſilentio tegendum, quod Conuentum clericorum Dauentriæ collegit, qui ſanctorum Patrum libris exſcribendis (eo quippe tempore artis impreſſoriæ vſus nondum extabat) & ad fidem exemplarium verorum corrigendis operam nauarent, inter quos fuit vnus deuotus vir D. Florentius Radiuini Dauentriæ Vicarius, & ipſe ad meliorem frugem prædicationibus Gerardi magni conuerſus, cuius potiſſimum ſuaſionibus, ijdem clerici vitam communem inter ſe ſtatuerunt, eodem Magiſtro Getardo probante, quam poſtea tempore non modico ſumma cum laude tenuerunt; immo verò recogitantes apud ſe, communem vitam eſſe viam ad eam vitæ perfectionem aſſequendam, quæ vigebat in primitiua Eccleſia, quæque ſummopere laudatur in Actis Apoſtolorum, illud vitæ communis inſtitutũ perpetuo tenere ſub obedientia eiuſdem Domini Florentij, excepta ſolemni profeſſione votorum, communi decreto firmauetũt, victum, veſtitum, & cætera neceſſaria labore manuum in communi procurantes. Quod in cauſa fuit, vt exinde etiam mutua charitate maiori affectu ſe inuicem diligere inciperent, & plures non ſolùm clericos, verùm etiam laicos contempta huius ſeculi fœlicitate ad idem vitæ genus verbo, & exemplo traherent, & ſeipſos vitæ Apoſtolicæ, & perfectionis Euangelicæ exemplaria monſtrantes, multarum congregationum virorum, ac etiam fœminarum per Belgium, & Alemanniam initia ponerent.

II. Cum autem præfatus vir Venerabilis Gerardus animaduerteret, illud vitæ genus, quod ſub nullo inſtituto Regulari à Sede Apoſtolica probato eſſet fundatum, diu ſubſiſtere non poſſe, maximè quòd inſenſos ſibi haberet nonnullos ex ordinibus mendicantium (ex quibus vnum nomine fratrem Bartholomæum Dordracenſem, qui in publicis concionibus de eiuſmodi vitæ inſtituto fuerat oblocutus, & obloquendo doctrinas erroneas addiderat, idem Gerardus in Curia Traiectenſi Hæteſeos conuicit) tanquam pius pater, ac prouidus, vt filijs benè conſuleret, morte inſtante aliquem ordinem ex approbatis aſſumere ſuaſit. Interrogatus verò, quemnam potiſſimum aſſumere deberent, an Cartuſianorum, an Ciſtercienſiũ, quos penè ſolos in illis regionibus reformatos intelligebant, reſpondit, non hos aſſumatis, quia graues ſunt, nec cunctis hominibus portabiles: Ordinem verò canonicorum Regulariũ laxiori vitæ inſeruiẽtem omnibus penè Deo in Religione ſeruire volentibus bene cõgruentem, in loco, quem Dominus elegerit, quantocius aſſumere debetis: quia non multum à veſtra iam deuota conuerſatione videtur diſcrepare, niſi quòd in illo profeſſi ſeruant ex profeſſione, & voto, vos ſine voto ſeruatis charitatem, & tria vota ſubſtantialia. Geſſetat ipſe animo propoſitum monaſterium ædificandi, ſecundum inſtitutum canonicorum Regularium, adductus potiſſimum exemplo venerabilis, & ſancti viri Domini Ioannis Rusbrochij primi Prioris monaſterij Vallis viridis apud Bruxellam, & clericorum ſanctiſſimè in eodem monaſterio conuerſantium, quos cum in Brabantia perſonaliter viſitaſſet, illorũ viuendi forma mirificè oblectatus, eam ſibi, ac ſuis imitandam propoſuerat, vt in illius vita Ven. Thomas de Kempis cap. 15. notauit: ſed cum pro loco religioni, & Cœnobio fundando apto diligenter inſtaret, mortalitate præuentus non potuit perficere, quod optauit. His dictis eundẽ D. Florentium artium magiſtrum, & in Eccleſia Dauentrienſi Vicarium, virum valde pium, & religioſum illis in Rectorem præfecit, & vt patrem loco ſuo honorandum dimiſit, ac mutua dilectione illis commendata, in Domino obdormiuit: Cuius vitam, & res præclarè geſtas Venerabilis Dei ſacerdos Thomas de Kempis dictæ congregationis canonicus longa narratione eſt proſecutus. Nos ſolùm teſeremus epitaphium eidem inſcriptum à Magiſtro Vuilelmo Doctore, & Cantore Pariſienſi, & Leodienſis Eccleſiæ in Brabantia Archidiacono, quod eiuſmodi eſt.

Sacræ recordationis Magiſter Gerardus dictus Magnus fœliciter migrauit ad Dominum. & verè Magnus, quoniam in omnibus ſcientijs liberalibus, naturalibus, moralibus, ciuilibus, canonicis, & Theologicis nulli erat ſecundus in orbe: erat enim tantæ ſanctitatis, & exemplar in mortificatione carnis, in abnegatione temporalium, & contemptu mundi, in fraterna charitate ad omnes, in deſiderio ſalutis animarum, in efficacia prædicationis, in reprobatione, & deteſtatione vitiorum, in opponendo ſe hæreticis, in perſequendo ſecundum iura Canonica concubinarios, in conuertendo ad vitam ſpiritualem viros, ac mulieres prius ſecundum ſeculum viuentes, in fidelitate ad Dominum noſtrum Vrbanum VI. quòd multa millia perſonarum teſtificantur de credulitate, quod credunt, eum non minorem fuiſſe in dictis virtutibus, quàm in antedictis ſcientijs. Hæc Doctor prædictus, quæ referuntur in Chronico Capituli Vuindeſimenſis lib. 1. cap. 5. ad finem.

Defuncto itaque prædicto Venerabili Gerardo ipſe Dominus Florentius eum cæteris clericis prædictæ congregationis de monaſterio ſecundum conſilium ipſius magni Geratdi erigendo ſedulo cogitare, & inter ſe conſulere cœperunt, & tandem poſt longam conſultationem rebus hinc III.

inde ponderatis locum opportunum nacti prope Zuuollam Vuindeſimenſem nuncupatum, obtento etiam à Vuilelmo Geldriæ Duce, necnon ab Epiſcopo Traiectenſi conſenſu cum ſpeciali facultate, monaſterium pro congregatione canonicorum in eo ſtatuenda conſtruere cœperunt, in quodam allodio, quod ciuis prædiues Bertholdus Tenhaue ad eundem effectum illis donauit: & ita ex eo loco Capitulum Vuindeſimenſe cum tota congregatione eſt denominatum. Currebat annus noſtræ ſalutis 1386. cum illud monaſterium cœpit ædificari, ad quod perficiendum miſſi ſunt ex Dauentria ſex fratres de dicta Domini Florentij congregatione; quod opus multi viri pij, & fœminæ religioſæ, collata pecuniarum quantitate non modica, ex animo adiuuerunt. vnde factum eſt, vt ſequenti anno, videlicet 1387. abſolutum per Dominum Hubertem Ippuſenſem Epiſcopum Reuerendiſſimi Domini Florentij Traiectenſis Epiſcopi ſuffraganeum conſecratum fuerit in honorem ſanctiſſimæ Dei Genitricis, & Beatiſſimi Patris Auguſtini. Quinimmo peracta conſecratione, ſex de illis fratribus Dauentrienſibus, qui priùs ea de cauſa in monaſterio canonicorum Regularium in Emſteini ſub fratre Simone Præpoſito Regulam, inſtitutū, cæremoniaſq; canonicorum Regularium optimè didicerant, ſtatim per manum eiuſdem Domini ſuffraganei Epiſcopi Traiectenſis illius vice, ac nomine canonicorum Regularium habitum ſuſceperunt, & ſolemnè profeſſionem emiſerunt, quorum vnus in Rectorem ab eodem Suffraganeo illis datus eſt, donec ipſi de Prælato canonicè eligendo prouiderent. Et hæc fuerunt huius ampliſſimæ congregationis exordia, humilia ſecundum ſeculum, ſed alta ſecundū Deum, in humilitate, & paupertate profunda, & vitæ aſperitate conſtituta.

Caput ſexageſimumquartum.

Catalogus Monaſteriorum Congregationis Vuindeſimenſis tam mulierum, quàm virorum recenſetur.

1. POſt fundationem, & inſtitutionem ſupradicti Capituli Vuindeſimenſis cœpit ſtatim nouella plantatio per famam optimæ conuerſationis, odorem ſuauiſſimum circunquaque diffundere, ac inde propagines longè, latèq; diſtendere, & in congregationem ampliſſimā tum virorum, tum etiam ſacrarum virginum paulatim augeri. nam vt ex prædicto Chronico Ioannis Buſchij, & ex altero Ven. Thomæ de Kempis, & ex Capituli eiuſdem Vuindeſimenſis Catalogo, vna cū illius conſtitutionibus Traiecti edito an. 1552. colligi poteſt, hæc congregatio ante aliquot annos in Belgio, & per vtranque Germaniam centum, & viginti monaſteria canonicorum perſtringebat, exceptis monaſterijs Sanctimonialium. Nunc poſt deuaſtationes, quas vel cauſa bellorum, vel ab hæreticis paſſa eſt, octoginta circiter poſſidet, quæ nos ſparſim in deſcriptionibus monaſteriorum Belgij, ac Germaniæ recenſuimus. Quorum Catalogum ex Auberto Miræo acceptum, qui illum ex prædictis Chronicis collegit, iterum repetemus.

Primum igitur dictæ congregationis monaſterium, quod cæterorum omnium eſt caput, eſt ipſum monaſterium ſanctæ Mariæ Vuindeſimenſe prope oppidum Zuuollam, tertio ab vrbe Dauentria milliario ad flumen Iſalam in cliuo, fundatum anno 1387.

Secundum Beatæ Mariæ Nuſſienſe in Diœceſi Colonienſi, quod ideo ſecundo loco ponitur in catalogo dictæ congregationis, quia illud erat caput peculiaris duodecim monaſteriorum, quæ ſe Capitulo Vuindeſimenſi in vnum corpus, & in vnā congregationem vniuerunt circa annum Domini 1430 ex 1. lib. Chronici Vuindeſimenſis cap. 44. ante quem annum Capitulum Vuindeſimenſe alia plura monaſteria obtinebat.

Tertium Viridis vallis, quod ante ipſum Vuindeſimenſe fuit fundatum propè Bruxellam ſecundo lapide anno 1349. ſed poſtea eidē Capitulo Vuindeſimenſi vnitum.

Quartum Beatæ Mariæ in Bethlehem in oppido Zuuollenſi prope Dauentriam.

Quintum S. Pauli in Rubea valle prope Bruxellas anno 1373. fundatum.

Sextum S. Mariæ, & duodecim Apoſtolorum in vrbe Vltraiectenſi, quod dicitur ad Regulares.

Septimum S. Saluatoris in Eemſtheym prope Dordracum anno 1382. extructum à Rainaldo Minebodio ciue Dordracenſe.

Octauum B. Mariæ ad ſeptem fontes prope Bruxellam fundatum anno 1388. per Aegidium Bredeiquium primum eius loci Priorem.

Nonum fons B. Mariæ prope Arnhemum Geldriæ oppidum Diœceſis olim Vltraiectenſis, nunc Ruremundenſis. fundator Dux Iuliacēſis an. 1392.

10 Monaſterium ſancti Ioannis Euangeliſtæ prope Ambſterlodamum, nunc in Heglo prope Alcmariam Hollandiæ oppidum Diœceſis olim Vltraiectenſis, nunc Harlemenſis. fundatum anno 1394.

11 Monaſterium B. Mariæ in Noerthoern. in Vueſtphalia diœceſis Monaſterienſis.

12 Monaſterium B. Mariæ in Corſendonca, prope Turnhoutum Campaniæ Brabantiæ municipium diœceſis olim Cameracenſis, nunc Antuerpienſis. fundatum anno 1393.

13 Mons S. Agnetis prope Zuuollam diœceſis olim Vltraiectenſis, nunc Dauentrienſis.

14 Monaſterium B. Mariæ in Valle Angelorū in Leydendorp in Hollandia diœceſis olim Vltraiectenſis. fundatum anno 1398.

15 Monaſterium B. Elizabethæ prope Brielam, Hollandiæ oppidum diœceſis Vltraiectenſis. fundator Hugo Henſlitius anno 1406.

16 Monaſterium beatæ Mariæ in Goes donck propè Goch in Geldria diœceſis olim Colonienſis, nunc Ruremundenſis.floret.

17 Monaſterium beatæ Mariæ in Nouiomago Gelriæ oppido diœceſis olim Vltraiectenſis, nunc Ruremundenſis.

18 Monaſterium Viſitationis beatæ Mariç propè Harlemum Hollandiæ oppidum diœceſis olim Vltraiectenſis,nunc Harlemenſis. anno 1407. inchoatum.

19 Monaſterium ſancti Saluatoris in Thabor propè Snecam Friſiæ Occidentalis oppidum diœceſis olim Vltraiectenſis,nunc Leouardienſis, anno 1406.

20 Monaſterium beatæ Mariç in Bethlehē propè Louanium Brabantiæ oppidum diœceſis olim Leodienſis,nunc Machlinienſis.1408.

21 Monaſterium ſancti Meynulphi Confeſſoris in Bodicken diœceſis Paderbornenſis floret. Fundauit Gulielmus Epiſcopus Padebornenſis. 1409.

22 Sragnum beati Petri Apoſtoli propè Bomeliam Gelriæ oppidum diœceſis olim Vltraiectenſis, nunc Syluiducenſis. Fundatum à Domina in Brackel anno 1407.

23 Monaſterium beatæ Mariæ in Romerſuuaël Zelandiæ oppido diœceſis olim Vltraiectenſis,nūc Middelburgenſis.

24 Thronus beatæ Mariæ propè Harentaliam oppidum, & Grobbendonch Brabantiæ pagum diœceſis olim Cameracenſis,nunc Antuerpienſis. 1414.

25 Monaſterium ſancti Ioannis Baptiſtæ in Vrbe Aquiſgranenſi diœceſis Leodienſis.floret.

26 Monaſterium beatæ Mariæ in Birckel propè Amersfordiam,nunc Curia beatę Marię in Amerſfordia diœceſis Vltraiectenſis oppido.

27 Vallis Pacis propè Vltraiectum,nunc monaſterium ſancti Ioannis in Amerfordia diœceſis Vltraiectenſis. Vnitum anno 1417.

28 Monaſterium Vallis beatæ Mariæ, aliàs Elzeghem propè Aldenardam Flandriæ oppidum diœceſis Tornacenſis. Fundatum anno 1418.

29 Monaſterium beatæ Mariæ in Dumo propè Endouiam Brabātiæ oppidum diœceſis olim Leodienſis, nūc Syluiducenſis, hodie in Vrbe Syluiducenſi ſitum. Cœpit anno 1419.vnitum 1421.

30 Cāpus beatæ Marię in Friſia Orientali propè Ezinghen diœceſis Bremenſis.

31 Mons beatæ Mariæ in Bodinghen propè Zyberch in Ducatu Montenſi diœceſis Colonienſis. floret.

32 Monaſterium ſancti Saluatoris in Euuich propè Attendoren diœceſis Colonienſis.floret.

33 Monaſterium Paſſionis Chriſti,& beatæ Mariæ in oppido Tungrenſi diœceſis Leodienſis cœpit anno 1424.

34 Monaſterium beatæ Mariæ in Vuittemberga Saxoniæ oppido diœceſis Hildeſimenſis.

35 Monaſterium ſancti Martini in Lunenkercke, nunc Aclum in Friſia Orientali propè Herlinghen diœceſis olim Vltraiectenſis.

36 Monaſterium beatæ Mariæ in Sion propè Beuerteyck in Hollandia, diœceſis olim Vltraiectenſis.

37 Monaſterium beatæ Marię in Ryckemberch in Saxonia diœceſis Hildeſimenſis.

38 Vallis beatę Elizabeth propè Ruremundam Gelriæ oppidum diœceſis olim Leodienſis, nunc Ruremundenſis.floret.

39 Monaſterium beatæ Elizabethæ bonorum puerorum in Vrbe Leodienſi diœceſis eiuſdem, floret.

40 Monaſterium beatæ Marię in Nazareth propè Bredeuoert, diœceſis Monaſterienſis.

41 Monaſterium beatæ Mariæ in Aningen in Friſia, diœceſis olim Vltraiectenſis.

42 Monaſterium ſancti Bartholomæi in Zulta iuxta Hildeſem diœceſis Hildeſemenſis floret. Ad alteram Vrbis Hildeſemenſis partem floret,hodieq; Cartuſia.

43 Monaſterium beatę Mariæ in Hertzenhagen iuxta Francofurtum,diœceſis Moguntinenſis.

44 Monaſterium beatæ Mariæ in Mello iuxta Gandauum in Flandriæ Comitatu, diœceſis olim Cameracenſis,nunc Gandauenſis.floret.

45 Monaſterium ſancti Dionyſij in Molembeeke,diœceſis Mindenſis.

46 Hortus beatæ Mariæ Virginis iuxta Vuormatiam, diœceſis Vuormatienſis.

47 Buſcum Domini Iſaac iuxta Niuellam Brabantiæ oppidum,diœceſis olim Cameracenſis, nūc Namurcenſis floret. ann.1416.fundatum.

48 Monaſterium beatæ Mariæ,& Ioannis Euangeliſtæ iuxta Seghenberch in Holſatia diœceſis Lubecenſis.

49 Monaſterium ſancti Hieronymi in Ruremunda Gelriæ oppido,diœceſis olim Leodienſis, nunc Ruremundenſis. eſt nunc collegium Societatis Ieſu. Canonici cathedrales habent annuos redditus monaſterij.

50 Monaſterium ſancti Petri Apoſtoli in Hegene in Comitatu Lingenſi, diœceſis Vuormatienſis.

51 Monaſterium beatæ Mariæ in Inſula propè Confluentiam, diœceſis Treuerenſis.

52 Monaſterium beatæ Mariæ in Sylo propè Emdam in Friſia Orientali, diœceſis olim Monaſterienſis.

53 Monaſterium ſancti Antonij Confeſſoris in Albergen in Tuenta,diœceſis olim Vltraiectenſis.

54 Monaſterium ſancti Nicolai in Bergum propè Leouardiam, diœceſis Vltraiectenſis, nunc Leouardienſis.

55 Monaſterium Corporis Chriſti in Vrbe Colonienſi diœceſis eiuſdem.floret.

56 Monaſterium ſancti Petri in Daelem, diœceſis Badebornenſis floret.

57 Monaſterium ſancti Viti propè Naerden Hollandiæ oppidum diœceſis olim Vltraiectenſis, nunc Harlemenſis.

58 Monaſterium ſancti Nicolai in Trutenhuſen

diœceſis Argentinenſis. Fundatum à nobili Familia Lanſpergiorum, qui hodie illud ſibi vindicant.

59 Monaſterium ſancti Pancratij in Hamerſleue diœceſis Halberſtadenſis, floret.

60 Monaſterium ſancti Spiritus in Vden, ſiue Vallis gratiæ in Ducatu Cliuiæ diœceſis Colonienſis, floret.

61 Monaſterium s. Ioannis Baptiſtæ in Rebdorp diœceſis Eiſtetenſis floret.

62 Monaſterium ſancti Hieronymi propè Leidam Hollandiæ oppidum diœceſis olim Vltraiectenſis, nuuc Harlemenſis.

63 Monaſterium ſanctæ Mariæ Virginis in Cluſa, diœceſi, Treuerenſis, floret.

64 Monaſterium ſancti Martini in Vrbe Louanienſi diœceſis olim Leodienſis, nunc Machlienſis anno 1447. vnitum.

65 Monaſterium ſancti Irenæi Martyris in Marbach, diœceſis Baſileenſis ad Rhenum fluuium ex oppoſito Briſgoiæ oppidi floret.

66 Monaſterium beatæ Mariæ in Bircling diœceſis Herbipolenſis.

67 Monaſterium ſancti Leonardi in Vrbe Baſilea, diœceſis eiuſdem.

68 Monaſterium Roſæ Vallis B. Mariæ in Haſca, in Friſia Occidentali diœceſis olim Vltraiectinæ.

69 Monaſterium beatæ Chriſtinæ in Hirdeuuille, diœceſis Argentinenſis.

70 Monaſterium ſancti Ioannis Baptiſtæ in Vol kærdinckuſen, diœceſis Padebornenſis.

71 Monaſterium beatæ Mariæ Magdalenæ in Maiori Franckendael diœceſis Vuormatienſis. Ex hoc monaſterio factum eſt oppidum Frankendael à Caluiniſtis è Belgio profugis, permittente Comite Palatino Rheni.

72 Monaſterium beatæ Mariæ Virginis in Suuauenheim, diœceſis Moguntinæ.

73 Monaſterium in Rauensberghen, diœceſis Moguntinæ.

74 Monaſterium beatæ Mariæ in Arena propè Stralen Gelriæ oppidum, diœceſis Colonienſis, nūc Ruremundenſis, floret.

75 Monaſterium ſancti Martini iuxta oppidum Turicenſe, dięceſis Conſtantienſis.

76 Monaſterium Corporis Chriſti in Bloemenberch, dięceſis Padebornenſis.

77 Monaſterium ſancti Martini in Zindelfinghen, dięceſis Conſtantienſis.

78 Monaſterium beatæ Mariæ Montisfagorum vulgo Berenherch, dięceſis Conſtantienſis.

79 Monaſterium ſancti Laurentij in Hiſſa propè Sarburch, dięceſis Metenſis.

80 Monaſterium beatæ Mariæ in Bardersholm in Holſatia dięceſis Bremenſis.

81 Monaſterium ſancti Ioannis Baptiſtæ in Merkeshuſen in Haſſia, dięceſis Moguntinæ.

82 Monaſterium ſancti Georgij martyris in Sābeco, dięceſis Ratiſponenſis.

83 Mons beatæ Mariæ propè fluuium Iaſonis, dięceſis Caminenſis.

Cœnobia Monialium Capituli Vuindeſimenſis.

Primum monaſterium Campi beatæ Mariæ in Vrbe Amſterlodamenſi in Hollandia, dięceſis olim Vltraiectenſis.

Secundum monaſterium Vallis ſanctæ Barbaræ in Thenis oppido Brabantiæ, dięceſis olim Leodienſis, nunc Mechlinienſis.

Tertium monaſterium beatæ Mariæ, & ſanctæ Agnetis in Diepenvene propè Dauentriam diœceſis olim Vltraiectenſis, nunc Dauentrienſis.

Quartum monaſterium beatæ Mariæ in Redinchem propè Vuageningam in Ducatu Geldriæ, diœceſis Vltraiectenſis.

Quintum monaſterium ſancti Ioannis Baptiſtæ in Bronopia propè Campos oppidum, diœceſis olim Vltraiectenſis, nunc Leouardienſis.

Sextum Vallis Angelorum in Bonna oppido, dięceſis Colonienſis, floret.

Septimum monaſterium Hieruſalem in Vrbe Vltraiectenſi eiuſdem diœceſis.

Octauum monaſterium ſanctæ Agnetis in Dordraco Hollandiæ oppido, diœceſis Vltraiectenſis.

Nonum monaſterium beatæ Mariæ in Bethania propè Machliniam dięceſis olim Cameracenſis, nunc Machlinienſis, floret.

10 Monaſterium beatæ Mariæ in Bethania propè Arnhemum Gelriæ oppidum, dięceſis Vltraiectenſis.

11 Monaſterium beatæ Mariæ in Vrbe Gandenſi, dięceſis olim Tornacenſis, nunc Gandenſis, floret.

12 Monaſterium beatæ Mariæ in Facons, ſiue Facens in Vrbe Antuerpia, dięceſis olim Cameracenſis, nunc Antuerpienſis.

13 Monaſterium beatæ Mariæ in Neomago Gelriæ oppido, diœceſis olim Colonienſis, nunc Ruremundenſis, eſt nunc valetudinarium, ſeu nocoſomium.

14 Domus Præſentationis beatæ Mariæ Virginis fundata In Ooſtmall, tranſlata in Antuerpiam, eiuſdemq; dięceſis.

Hactenus ex Ordinario Capituli Vuindeſimenſis ſupra citato.

Eſt & monaſterium Virginum Regularium in Ooſtmal Brabantiæ pago dięceſis Antuerpienſis.

Cęterum canonici Regulares Capituli Vuindeſimenſis proprium habent Breuiarium ad horas canonicas legendas, ac cantandas, Louanij anno 1546. excuſum.

Fuit itaque olim longè celeberrima, atque ampliſſima congregatio Vuindeſimenſis, ſed quæ plurima poſt hęreſes in Germania, ac Belgio enatas monaſteria amiſit.

Caput ſexageſimumquintum.

De Viris Illuſtribus, qui floruerunt in eadem Congregatione Vuindeſimenſi.

I. FLoruit hæc congregatio multis viris eximijs ſanctitate, & doctrina illuſtribus, & per Dei gratiam in præſentiarum floret, cuius Angelicam in terris conuerſationem ſibi futuram gratiſſimam ante illius fũdationem certiſſimis indicijs Deus ipſe monſtrauit; ſcribit.n. autor Chronici Vuindeſimẽſis lib. 1. c. 7. quod ſæpè in loco illo, vbi nunc Chorus, & Eccleſia & totus clauſtri ambitus in Vuindeſẽ ſunt conſtructi, dealbatorum virorum Angelicæ viſiones ab vtriuſque ſexus colonis Villæ de Vuindeſem frequenter viſæ ſunt, & auditæ, laudes Deo concinnentes, proceſſiones peragentes, miriſq; modis Eccleſię Dei militantis ritum, iubilumq; præferentes, & ſimili etiam modo in alijs locis Ordinis, & Capituli Vuindeſimenſis, vt B. Mariæ propè Horn. & montis ſanctæ Agnetis, & in Nazareth Vueſtphaliæ ante primam ipſorum fundationem dealbatorum virorum appàratus nonnunquam cum multo lumine, ſonitu nolarum, tinnitu cymbalorum auditi, & viſi referuntur, vulgaribus eorum incolis veritati teſtimonium perhibentibus, cultum diuinum, & Eccleſiaſticum præſignantes officium, ſacramentorumq; miniſteria perpetuis ibi futuris temporibus à fidelibus peragenda.

Nec illud ſilentio tegendum, quod de monaſterio Rubeæ Vallis, & de canonicis eiuſdem loci R. admodum Pater, & de noſtro ordine optimè meritus Heribertus Roſuueidus in epiſtola liminari ad Chronicon Vuindeſimenſe ſcribit: *Sanctitatis eluxere ſpecimina in Ioanne, cui à ſapientia cognomen erat, qui ita ardentes ad Deum preces effundebat, vt immenſum ſepè lumen circa caput eius fulgere viſum ſit, Ioannes Gielemannus puerulum geſtaſſe à Ioanne Duyc, qui ei ſacris operanti miniſtrabat, conſpectus eſt. Tanta quoq; pietate rẽ diuinam faciebat Gulielmus Broeckius tertius Prior, vt Cameracenſis Antiſtes ſæpius ſe Bruxellis ſubtraheret, vt in Rubea Valle viri ſancti ſacrificis intereſſet, & à tam ſancto fonte pietatis fluenta in ſuam familiam deriuaret. Vuinandus etiam coquus prophetiæ gratia dotatus legitur.*

II. QVid dicam de venerabili viro Ioanne Ruſbrochio, ad quem magnum Gerardum audita illius fama per longinqui itineris ſpatium perrexiſſe ad vidẽdam illius præſentiam corporalẽ, & vt eius vocem tanquam Spiritus ſancti fiſtulam audiret ſua verba reſonantem ſcribit in eius vita venerabilis Thomas de Kempis cap. 10. quem Dionyſius Cartuſianus tract. 2. de Donis Spiritus ſancti virum mirabilem, & alterum Dionyſium Areopagitam à Spiritu ſancto inſtructum, Ioannes Molanus in Additionibus ad Martyrologium Vſuardi ſub die 2. Decembris virum doctrina, & ſanctitate clarum, ac demum Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Eccleſiaſticis virum diuinę contemplationi addictiſſimum vocauerunt, alijq; autores fide digni illius ſanctitatem, & eruditionem miris elogijs, & epithetis docuerunt, quorum atteſtationes in libello Antuerpiæ nunc edito, & ad me Romam trãſmiſſo ſanctiſſimo Domino noſtro Gregorio XV. pro ipſius venerabilis viri Ioannis Rusbrochij beatificatione præſentando, copioſiſſima videri poſſunt.

NOn ſunt etiam omittendi ſex illi boni viri, III.
qui eidem Capitulo Vuindeſimenſi prima fundamenta poſuerunt, quorum nomina hæc fuerunt. Primus Domicus Henricus Clingibile de Huxaria ſacerdos. Secũdus Vuernerus Keynkamp de Lochem. Tertius Henricus Vuilſen de Kampis. Quartus Ioannes de Kempis frater venerabilis Thomæ. Quintus Henricus Vuelde de Buſco Ducis, & Sextus Bertholdus Tenhaue, qui dedit allodium ad conſtruendum ipſorum monaſterium Vuindeſimenſe, qui omnes in multis probati ſanctè, & laudabiliter in Religione vixerunt, quiq; ad prælaturas euecti, verbo, & exemplo congregationem multis locis, & perſonis auxerunt. Horum res geſtas, & multorum aliorum proſequitur autor eiuſdem Chronici toto lib. 2. quæ idcirco apud illum videri poſſunt, ac etiam in Chronico Capituli montis ſanctæ Agnetis per venerabilem Thomam à Kempis compilato, quorum nomina piè credendum eſt, fuiſſe à Domino ſignata in libro Electorum in cœlis. Ac etiã illorum Catalogo illos additos, qui an. Chriſti 1572. ab Hæreticis Geuſijs pro Fide Catholica crudeliter extincti fuerũt, videlicet frater Gerardus Guibrandi in monaſterio nouæ lucis apud Hornam Hollandiæ oppidum ſtrangulatus, frater Ioannes Oſteruuicanus Rector Monialium ſuſpendio necatus, frater Theodorus Arduini vulneribus confoſſus, frater Arnoldus Somerens, & frater Ioannes Gonghel ſacerdotes profeſſi monaſterij ſancti Hieronymi Ruremundæ dire laniati, quos omnes ex relatione Reuerẽdiſſimi Patris Fratris Pauli Scoofſij eiuſdem congregationis Prioris Generalis didici. Item canonicus alius incerti nominis ex antenna ſuſpenſus referente Surio tom. 5. ſub die vigeſimaſexta Octobris.

FLoruerunt etiam in monaſterijs eiuſdem con- IV.
gregationis, ac ex illis prodierunt multi viri docti, & in omni ſcientiarum genere verſatiſſimi, vtpotè ex monaſterio Viridis Vallis Ioannes Rusbrochius eiuſdem loci Prior proximè nominatus, de quo Cardinalis Bellarminus in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis: *Ioannes Rusbrochius natione Belga Prior monaſterij Vallis Viridis, vir diuinæ contemplationi addictiſſimus ſcripſit lingua ſua patria, quæ in Latinam linguam conuerſa edita ſunt Coloniæ 1552 ſunt autem Summa totius vitæ ſpiritualis. Speculum ſalutis æternæ. Commentaria in tabernaculum Moyſis, Tractatus de præcipuis virtutibus. Liber de fide, &*

iudicio

iudicio, de quatuor tentationibus, de ſeptem cuſtodijs, de ſeptem gradibus amoris, de Nuptijs ſpiritualibus libri tres. Viuebat hic autor anno 1390. Hunc etiam Doctorem carpſit Ioannes Gerſon, & defendit Dionyſius Cartuſianus, *id enim accidere ſolet ijs, qui ſcribunt de Myſtica Theologia, vt eorum dicta ab alijs reprehendantur, ab alijs laudentur, quia non eodem modo ab omnibus accipiuntur.* Hæc ille. Qui verò illius libros è Germanica in linguam Latinam vertit, is fuit Laurentius Surius. ſed præter Dionyſium Cartuſianum habuit idem Rusbrochius defenſorem acerrimum contra Gerſonem Ioannem Sconhouium eiuſdem monaſterij Vallis Viridis canonicum, & Subpriorem, doctrina eruditiſſimum, & eloquio facundiſſimum, ac diſertiſſimum, de quo Ioannes Trithemius in lib. de Viris Illuſtribus Germaniæ ſcribit.

Ioannes de Sconhouia ordinis canonicorũ Regularium ſancti Auguſtini monaſterij Viridis Vallis in Brabantia Cameracenſis Diœceſis, in diuinis ſcripturis ſtudioſus, & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio ſubtilis, ſermone compoſitus, vita, & conuerſatione deuotus, ſcripſit quædam non ſpernendæ lectionis opuſcula, quorum lectio deuotis fratribus per quam vtilis iudicatur, ex quibus iſta feruntur Exhortatorium ſpirituale ad nepotem ſuum liber vnus. de curſu monachi lib. 1. de Profectu monachi lib. 1. Defenſorium Ioannis Rusbrochij contra Ioãnem Gerſon lib. 1. ſermones quoque varios edidit, & plures ad diuerſos epiſtolas, & alia complura. claruit ſub Sigiſmundo Imperatore tẽpore Concilij Conſtãtienſis an. Do. 1420.

Arnoldus Buderick monaſterij Vallis Rubeæ apud Bruxellas canonicus profeſſus, & monaſterij in Elzingen propè Aldenardam Flandriæ oppidum fundator, de quo hæc habet Heribertus Roſuueidus in epiſtola liminari Chronici Vuindeſimenſis: *Eruditionem ſuam poſteris probarunt Arnoldus Buderich initiator monaſterij in Elzingen propè Aldenardam, qui ſtricta, ſolutaq; oratione valuit. Odarum de laude Dei libros duodecim, in pſalmum ſeptuageſimum tractatus tredecim, aliaq; opuſcula concinnauit.*

Refert ibidem dictus autor alios duos viros ex eadem congregatione inſignes Ioannem Gieleman num, & Antonium Gheens, quorum Prior tam ſedulus ſcriptor fuit, vt vltra viginti volumina ſua manu exarauerit: poſterior verò quatuor tomos de Vitis Sanctorum poſteritati reliquit.

V. THomas de Kẽpis toti iam orbi cõſpicuus, de cuius laudibus cũ multi multa præclarè ſcribant, tum in primis ediſſerunt Trithemius in lib. de Viris Illuſtribus Germaniæ, & in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cardinalis Bellarminus in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & nouiſſimè Heribertus Roſuueidus in lib. quem Vindicias Kempenſes adtitulauit, cuius viri opera, quòd modò notiſſima ſint, & piorum omnium manibus terantur, illorum indicem hic texere opus non erit. Scripſit autem inter alia opus illud aureum, nec ſatis vnquam laudatum, & vel ab ipſis Turcis, & Infidelibus magno in pretio habitum, de Imitatione Chriſti quatuor libris diſtinctum. Hoc opus à caulis Kempenſibus abegerat Conſtantinus Caietanus monachus ex ordine ſancti Benedicti, vt ſuo cuidam Ioanni Geſſen, ſiue Gerſen, ſiue de Geſſate, (nec dum enim de cognomine illi ſatis conſtitit) adſcriberet, quem in monaſterio ſancti Gratiani Caſtri Aronæ ad litus Verbani in Agro Mediolanenſi olim ſui ordinis ſancti Benedicti Abbatem finxit. Cęterùm idem opus ab autore non vero, & illegitimo Domino vindicatum, ſuo legitimo reſtituit Heribertus Roſuueidus libello ea de cauſa edito, cuius eſt titulus *Vindiciæ Kempenſes*: in quo euidenter probat, ipſum opus de imitatione Chriſti, quod incipit: *Qui ſequitur me, &c.* ipſi venerabili Thomæ de Kẽpis adſcribẽdũ, cũ ex multis, tũ ex autographo eiuſdẽ Thomę charactere exarato, quod in ſuo Belgio fatetur adſeruari. Scio replicaſſe Conſtantinũ Caietanũ. Verũ quod in eius repetitione noui nihil additum, nec vbi liber impreſſus fuerit, vel cuius autoritate ex illius impreſſione conſtare poteſt, nec ipſe Roſuueidus plura addere dignum æſtimauit, nec ipſe addo.

I*Oannes Buſchius (hunc per errorem Trithemius vocat Arnoldum) ex Trithemio de Viris Illu-* VI. *ſtribus Germaniæ canonicus Regularis ſancti Auguſtini monaſterij Vuindeſimenſis in Diœceſi Traiectenſi, & aliquanto tempore Prior in Sulta Saxoniæ Diœceſis Hildeſimẽſis, vir ſtudioſus in Scripturis ſanctis, moribus honeſtis, conuerſatione deuotus. Scripſit aperto ſermone non abijcienda opuſcula, quorum lectio deuotis fratribus, & ſalutis ſuæ amatoribus vtilis iudicatur, è quibus tamen pauca in manus noſtras memini perueniſſe. legi volumen illud, quod ſcripſit de viris illuſtribus Ordinis ſui, & monaſterij Vuindeſimenſis lib. 1. de Origine quoque modernæ deuotionis, & reformationis Ordinis ſui lib. 1. epiſtolam prolixam de modo proficiendi in Religione. Cæteraque ſcripſit, ad manus meas non venerunt. Claruit ſub Friderico Imperatore* III. *anno Domini 1470.*

Vuilhelmus de Velde Patria Geldrenſis canonicus regularis ordinis ſancti Auguſtini in Franchendaël, Vuormatienſis diœceſis, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus, & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, Philoſophus, & Aſtronomus, Coſmographusque celebris, ingenio profundus, acutis, & valde ſubtilis, ſermone compoſitus, vita & conuerſatione deuotus, ſcripſit quædam perpulchra, & miranda volumina, quibus acrimoniam ingenij ſui legentibus patenter oſtendit, è quibus ſunt ſtatuta ordinis ſui lib. 1. opus ſubtiliſſimum de toto vniuerſo lib. 1. de Mundi principio, medio, & fine, quod prænotauit. Empireale maius lib. 14. item compendium huius operis, quod prænotauit Empireale minus lib. 7. Tabulæ quoque multæ in diuerſis materijs non minus vtiles, quàm ſubtiles, ſermones etiam complures ad populum, epigrammata, & diuerſa carmina, ſed & quædam non abijcienda in Mathematica: Hæc ex Trithemio de viris illuſtribus Germaniæ; qui etiam addit, illum epiſtolas plures ad ſe, & alios ſcripſiſſe, ac denique, nonnulla alia, & vixiſſe quinquagenarium in Darmoreia

Villa Vuormacienſis territorij plebanum, quo tempore Trithemius librum ſuum ſcribebat ann. 1495.

VII. IOannes quoque Mauburnus Bruxellenſis Abbas ſanctæ Mariæ Liuriacenſis propè Pariſium inter iſtius cōgregationis canonicos numerādus eſt, ſi vera ſunt, quæ de illo Trithemius in lib. de Viris Illuſtribus in hunc modū ſcribit: *Ioannes de Bruxellis oppido Brabantiæ oriundus, ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini, monaſterij ſanctæ Agnetis propè Zuuollas, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus, & eruditus, & ſecularis literaturæ non ignarus, ingenio clarus, & comptus eloquio, ſcripſit volumen magnum, & non inutile ad inſtitutionem omnium Chriſtianorum: quod prænotauit Roſetum exercitiorum ſpiritualium, & ſacrarum meditationum lib. 2. item de viris illuſtribus ſui ordinis lib. 1. & quædam alia nobis incognita. Viuit adhuc, vt intelligo in oppido Campis ſocius Confeſſoris Monialium & varia ſcribit ſub Maximiliano anno 1495.* illum verò fuiſſe canonicum dictæ congregationis habes ex ipſomet in venatorio lib. 2. cap. 125.

Thilmannus quoq; Dulmanienſis Patria Vueſtphalus ordinis ſancti Auguſtini canonicus in Bodiken monaſterio dictæ congregationis, quod eſt in Padebornenſi diœceſi, & Prior in Druttenhuſen, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus, & eruditus, ingenio promptus, ſermone compoſitus, vita, & conuerſatione deuotus, ſcripſit inſigne volumen de Laudibus Beatæ Mariæ Virginis, quod Coronam ſanctæ Mariæ prænotauit. Item ſuper illis verbis Domini: Niſi quis conuerſus fuerit ſicut paruulus longam, & non inutilem tractationem lib. 1. alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur. viuebat anno 1495. ex Trithemio.

Martinus Lypſius Iuſti Lypſij patruus, & ſancti Martini Louanienſis canonicus, cuius ingenium, pietatem, & eruditionem Aubertus Miræus in elogijs virorum illuſtrium ſui Belgij ſic commendat. *Martinum Lypſium ciuem meum à ſe, & Iuſto Lypſio Cl. Veutus patruus maior fuit, celebrem, ſi prudens præterierо, improbus ſanè, ſi imprudens, negligens meri ò videar. fuit in hoc viro multiplex eruditio, exacta linguæ tum Græcæ, tum Latinæ cognitiō, ſacrarumq; rerum haud mediocris intelligentia. Illud verò ſolidæ virtutis, ac pietatis ſpecimen fuit, quod fallaces huius vitæ ſpes fucum reputans, mente diuinitus monitus, vitaq; ratione conuerſa, ambitioni Vrbis Aulicæ Bruxellenſis, in qua honeſto loco natus erat, ſe ſubtraxit; & diuino ſe cultui totum mancipauit, in vetuſtum ſub Diui Martini patrocinio canonicorum Diui Auguſtini Louanienſe cœnobium, velut in portum ſe recepit. Hic in Bibliothecam ſe abdens, Macrobij, Hilarij, Auguſtini, Hieronymi, aliorumq; veterum Scriptorum opera cum membranis comparando, eadem mirificè illuſtrauit. Chromatij etiam homilias, & Symmachi Vrbis Præfecti epiſtolarum libros in luce donauit. Poſt vt erat ſingulari prudentia ſodalibus fuit præfectus, in medijs etiam muneris ſui curis, moleſtijsq; nullam animo requiem deditiſque ſuis duntaxat laboribus Reipublicæ prodeſſe ſtatuit: ſed & diſcipulos in ijs Garetium, Latomū, Coſterium, Vlimmerium, qui in eadem bene merendi palæſtra diu, multumq; deſudarunt, eduxit. deinde grauis Crucelenſis agri Leodienſis ad Hueнſe oppidum ſacris Virginibus Cœnobiarcha datus, eximia morum innocentia complures annos præfuit, ibique cum veteribus amicis, id eſt libris aſſiduè verſatus placidiſſima demum morte pius ſenex è vita exceſſit anno 1555. Sodales Martiniani hoc illi monumentum &c.*

Squallida multo ſitu veterū monumēta iacebāt,
Abdebatq; ſuo Bibliotheca ſinu.
Eruit hæc tenebris, & caſtigauit vtrq;
Lypſius, antiquum reſtituitq; decus.
Sic par conditio eſt Martinum ſacra decebant
Iuſtus Romanam reſtituit hiſtoriam.

Ioannes Garetius Louanij natus, atque in ſtudijs fœliciter educatus, cum eidem Martiniano in patria monaſterio ſe dicaſſet, Mulchagenſibus agri Antuerpienſis Virginibus ſacris præficitur, quibus aliò commigrantibus, ipſe Gandauum ad ſimilem prouinciam accerſitur, vbi in Cornelij Ianſenij Antiſtitis doctiſſimi familiaritate acquieuit; cumq; imminentem Belgio cladem animo præuideret, cœpit, vt erat antiquitatis peritiſſimus, Claſſes nouem de vera Corporis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ præſentia aduerſus ſacramentariam peſtem, è ſanctis vtriuſque linguæ Patribus, ætatis cuiusq; habita ratione, ſumma induſtria colligere, ac bono publico foras dare; ſed & mortuos precibus viuorū iuuari, ſanctosq; à nobis rectè inuocari, quæ in dubium vocari à ſectarijs ſolent, adiuuante Iacobo Pamelio Brugenſi, pari methodo adſtruxit. vir certè de Eccleſia, qua ſcribendo, qua concionando, nā & diſertè ad populum de verbo Dei diſſerebat, benè meritus, & a Franciſco Turriano, & Roberto Bellarmino Societatis Ieſu Theologis doctrinæ, atque induſtriæ nomine apprimè laudatus Gandauo Louanium veniens, à ſodalibus humaniter exceptus, calculi, qui familaris doctorum hominum morbus eſt, doloribus extinguitur, anno 1571. Iuſta carmine perſoluit Ioannes Latomus collega. ex Miræo ibidem.

Parem Ioanni Latomo, quam viris doctrina illuſtribus à Paulo Iouio Nucerino Epiſcopo celebratis gratiam præſtitit, quid ni referam? Hic Belgis ad zoniam fluuium apud Brabantos natus, Thronianis iuxta Herentaliam canonicis Auguſtinianis Cœnobiarcha multos annos cum laude præfuit, cumq; ad poëſim quaſi natus videretur, Pſalterium, & ipſe verſibus, vt alter Iacobus Latomus reddidit; ſed difficultate temporum præpeditus, non euulgauit, inter varia puri, & candidi ſermonis latini poëmata, quæ ad Iouiana luſit elogia, immortalem ſibi gloriam peperit, vt qui vnà cum Iouio viuere in ſingulis videatur Romam negotiorum ſui ordinis cauſa profectus, indeq; reuerſus, Antuerpiæ moritur 7. Calend. Sextilis anni 1578. atque in cœnobio ſacrarum virginum Facontinarum humo mandatur.

Cap.

Caput ſexageſimumſextum.

De quatuor alijs Congregationibus videlicet Marbacenſi, Vallis Viridis, Nuſſienſi, & Olomutienſi omnium Sanctorum nuncupatis.

I. PRęter duas ſupradictas Congregationes Aroaſienſem & Vuindeſimenſem, ſunt, qui ſcribant fuiſſe olim in Belgio, & in vtraq; Germania tres alias Congregationes, quarum prima dicebatur Marbacenſis, ſecunda Vallis Viridis, tertia Nuſſienſis, quarta verò, quæ nunc etiam extat, omnium Sanctorum Olomutienſis in Morauia.

Prima Congregatio Marbacenſis ab Oppido Marbach in Alſatia ſic dicta circa annum Chriſti Saluatoris 1090. vel 1094. ſua primordia ſuſcepit. de qua Ioannes Mauburnus in venatorio lib. primo cap. 9. ſic ſcribit: *Circa hæc etiam tempora, ſed quo anno non tam certum eſt, videtur exorta Marbacenſis monaſterij Capitularis congregatio, quæ tum erat florentiſſima, vt patet ex Bulla Honorij, ita dicentis: Honorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filijs Gernardo Præpoſito, & eius fratribus Marbacenſis Eccleſiæ canonicis ſal. & ap. ben. Quia ſpretis proprijs ſecularibus &c. Quæ domus quàm latè effloruerit, quã diſtrictam vitam duxerit, quàm ſublimata fuerit, teſtimonio ſunt capitularis congregatio ferè 300. monaſteriorum, Conſtitutiones, Reliquiæ, caput ſiquidem ſancti Matthæi, brachium diui Chriſtophori, & alia complura huiuſmodi Sanctorum inſignia ibidem habentur. Præterea, & arctiſſima habent ſtatuta de ſilentio, de non veſcendis carnibus, & pænitentijs agendis, ita enim in ipſorum cap. 78. habetur, ſi quis ſuperbus frater &c.* aliud non vidi.

Congregationem Vallis Viridis Sylueſter Maurolicus in ſua Hiſtoria omnium Chriſtianarum Religionum, mare Oceanum vocata, ſcribit à cœnobio Vallis Viridis propè Bruxellas in Brabantia, tanquam à capite, ſuam originem, & nuncupationem deduxiſſe: eamq; per Italiam, Siciliam, & alias Europæ regiones non modicè propagatam. indicio eſſe nonnulla monaſteria canonicorum regulariũ, & canoniſſarum ſub hoc nomine Vallis Viridis in quibuſdam ciuitatibus erecta: nam propè Cremonam erat monaſterium Vallis Viridis nuncupatum ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini, quod poſtea monaſterio ſancti Petri de Pado eiuſdem ordinis fuit vnitum. poterat addi monaſterium canoniſſarum eiuſdem ordinis, & inſtituti intra ciuitatem, quod canonicis deſtitutum, monialibus ordinis Ciſtercienſis eſt traditum, quæ in præſentiarum illud tenent: deficientibus enim canonicis in monaſterio extra ciuitatem poſito, etiam canoniſſæ in monaſterio intra ciuitatem conſtituto defecerunt, ſed in ciuitate Meſſana in Vlteriori Sicilia extat monaſterium, quod ſanctæ Catharinæ Vallis Viridis vocatur, canoniſſarum ordinis ſancti Auguſtini, ante ann. 1200. à quadam Regina Cypri foris ciuitatem, ſub inuocatione beatæ Mariæ Vallis Viridis fundatum, quod anno 1200. intra ciuitatem ſub titulo ſanctæ Mariæ, & ſanctæ Catharinæ Vallis Viridis fuit tranſlatum. Extat aliud eiuſdem inſtituti in ciuitate Panormi ſanctæ Luciæ Vallis Viridis, aliud in Taormina, aliud in Caſtro veteri, eidem monaſterio Meſſanenſi ſubiecta: nam illius monaſterij Abbatiſſa ante Concilium Tridentinũ hæc omnia monaſteria viſitabat, & nunc etiam horum Abbatiſſæ, ac Prioriſſæ per Abbatiſſam ſanctæ Catharinę ciuitatis Meſſanę confirmari ſolent, ſubdunturq; prædicta monaſteria immediatè Sedi Apoſtolicæ. Geſtabant olim tunicam lineam, ſiue rochettum, vt canonici. Verùm deficientibus ibi canonicis, ſub quorum regimine degebant, ob immutationem Dominorum temporalium, & attritiones bellorum. ipſæ canoniſſę paulatim numero, ac etiam dignitate imminutæ, aliud regimen, & cum eo nigrum habitum ſumpſerunt, retenta ſemper Diui Auguſtini regula, & etiam rochetto, quod induunt cũ ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumendum accedunt. Hæc Maurolicus, & alia multa ibidem, vbi inter viros illuſtres dictæ congregationis Ioannem Rusbrochium, & Ioannem Schonhouium recenſet monaſterij Vallis Viridis apud Bruxellas canonicos, quorum mentio capite præcedenti eſt habita.

CAeterùm ſi vera ſunt, quæ traduntur de prima eiuſdem monaſterij fundatione, illud ſcilicet anno 1349. primo ſub beati Auguſtini regula inſtitutũ, cum antea non monaſterium canonicorum, ſed locus eſſet quorundam eremitarum, primumq; illius Priorem fuiſſe memoratum Ioannem Rusbrochium, qui anno 1381. 2. Decembris in Domino obdormiuit, cum monaſteria, quæ Maurolicus in Italia, & vlteriori Sicilia ex eadem congregatione numerat, longè antiquiorem habeant originem, & fundationem, non video, qua ratione conſiſtere poſſit, prædictam congregationem ab hoc monaſterio ſuam originem duxiſſe: nam à priori poſterius deriuat, non prius à ſuo poſteriori, ac præſertim, quod ipſum cœnobium Vallis Viridis apud Bruxellam paulò poſt illius fundationẽ Capitulo Vuindeſimenſi in vnum corpus congregationis ſe ſociauit, procurante in primis Ioanne Schonouio illius Superiore, vt ex lib. 1. Chronici Vuindeſimenſis cap. 40. ſuperius eſt narratum. Verũ vt vt fuerit de capite, conſtat ex varijs monaſterijs virorum, & mulierum eiuſdem nominis, & inſtituti in variis locis, & prouincijs conſtitutis, fuiſſe olim congregationem canonicorum regularium, quæ Vallis Viridis vocabatur: etſi nec illius originem, nec Catalogum monaſteriorum teneamus. Ad quam congregationem puto ſpectauiſſe monaſterium s. Mariæ Vallis Viridis foris Bononiam propè portam s. Mariæ, quod nunc menſæ epiſcopali eſt vnitũ. Ex Cataſtico beneficiorum diœceſis Bononien. II.

III. Congregatio Nuſſienſis apud Nuſſiam nunc Noueſium oppidum Colonienſis diœceſis circa tempora Philippi XLIV. Colonienſis Archiepiſcopi, qui in viuis agebat 1170: ortum habuit ex Molano lib. 1. de canonicis cap. 14. vbi de antiquis canonicis communem vitæ vſum abijcientibus. diſſerens, hæc habet: *Sed hæc etiam Coloniæ immutata ſunt ſub Philippo XLIV. Epiſcopo; laxioribus enim prævalentibus, alij in vita regularis obſeruantia permanere volentes Nuſſienſe monaſterium inchoauerunt.* Vnde habes, illam congregationem non ab aliquo piam alterius inſtituti excogitatam, ſed ab antiquis canonicis in regulari obſeruantia, quam à maioribus didicerant, manere volentibus, inchoatam. De hac congregatione ita ſcribit autor Chronici Vuindeſimenſis c. 44. *Hinc eſt, quod Patres Capituli Generalis Nuſſienſis, duodecim habentes monaſteria ſibi vnita frequentius ad hoc inſtiterunt, vt Generali Capitulo noſtro de Vuindeſem ex toto vnirentur, quod tamen pluribus de cauſis partis vtriuſq; multis annis fuit impeditum, & non omnino inutiliter ſic dilatum, cum vnum aliud in feruore viſum fuit ſemper præire; ac plura ſibi monaſteria ad reformandum conaretur vnire. tandem ipſi Patres ad ſe inuicem, mutuamq; charitatem dextera* Dei *obſtetricante, coeuntes, certum modum conceperunt, quo in habitu, & ſtatutis perfectè ſe conformarent, & cum in vnum conueniſſent, capitularem vnionem deſiderantes Patres, & conuentus Capituli Nuſſienſis, ab omnibus Patribus Capituli Generalis de Vuindeſem hoc modo ſunt admiſſi, ſi vota fratrum omnium, & ſingulorum conuentuum ſigilla ad præmiſſa aſpirantium Capitulo de Vuindeſem præſentarent, & impedimenta colligationi huiuſmodi obſiſtentia remouerentur quantocyus, videlicet quòd ſtatuta, & priuilegia Capituli de Vuindeſem ad rigorem ordinis ſpectantia inuiolabiliter obſeruarent, nihil inde immutantes, niſi ſecundum formam ſtatutorum, & quod Capitulo de Vuindeſem parati ſint ſe ſubmittere, & eius conſuetudinibus omnino ſe conformare, & quod nullus à Sede Apoſtolica, aut loci Ordinario contrarium impetraret, & cappam pluuialem ſecundum formam à Patribus conceptam, quæ etiam in Conſtantienſi Concilio olim fuit recepta, & benè approbata, de cætero formarét. Capitulum enim de Vuindeſem cappam portare conſueuit circa faciem non reflexam: & cappa Capituli Nuſſienſis circa collum fuit rogata, circa faciem reflexa, & liripipium ſiue timpam rectè latam duplicẽ, & oblongam per dorſum habens dependentem.*

In iſtorum ergo vnione Capitulorum Vuindeſimenſe Capitulum aſſumpſit illam capparum in anteriore parte reflexuram, & Capitulum Nuſſienſe rugis circa collum à cappis depoſitis, cucullam Capituli de Vuindeſem pro timpa ſuſceperunt. plurimis igitur annis ſuper premiſſis diligenti deliberatione præhabita, tandem omnes concordati Capitulo Generali de Vuindeſem voluntariè ſe ſubmiſerunt, iuxta formam iam præſcriptam, literas, & ſigilla ſuorum conuentuum aſſenſum eorum continentes, ad Capitulum ſecum afferentes. Quapropter cuncti pariter exhilarati: Te Deum laudamus in iubilo cordis in choro pariter concinerunt, & quia vnum tunc corpus fuerant effecti, & vnum Capitulum Generale de Vuindeſem nuncupati, ideirco continuo de vtriſque tamen Capitulis Definitores tunc ſunt electi, & ita vſque in præſens libenter continuati. Hanc autem cordium ſuorum vnionem, & capitularem colligationem inuiolabiliter, & inconfractè cuſtodierunt vſque hodie per annos iam triginta tres, cum iſta conſcribimus. Hæc dictus autor.

Ex quibus habes, Capitulum Nuſſienſe ante annum milleſimum quadringẽteſimum trigeſimũ, quo iſta vnio cum Capitulo Vuindeſimenſi facta eſt, fuiſſe congregationem duodecim monaſteriorum diſtinctam à Vuindeſimenſi, ſua ſtatuta, & ſuum habitum exteriorem certis notis diſtinctum ab habitu Vuindeſimenſium habentem, & canonicos dictæ congregationis affectu charitatis corda illorum excitante in ſocietatem, & in vnum corpus cum Vuindeſimenſibus tranſire voluiſſe, quod vtinam omnes noſtri ordinis canonici æmularentur.

Congregatio omnium Sanctorum in ciuitate Olomutienſi in Morauia ante Alexandrum Sextum fuit inchoata, ſicut ſuperius diximus, cum de ipſa fundatione monaſterij omnium Sanctorum verba faceremus. Hanc congregationem Alexander Sextus titulo, & priuilegijs noſtræ Lateranenſis congregationis ſuo diplomate donauit, quod ab egregio viro Domino Ludouico Sanctolino dictæ congregationis Romæ procurationem agente mihi oſtenſum legi. Habet aliqua monaſteria, ex quibus tria ſolummodo propter nimiam diſtantiam locorum, & præſentium temporum difficultates, ad meam notitiam deuenerunt. IV.

Primum eſt ipſum monaſterium omnium Sanctorum Olomutienſe, cuius Præpoſitus vtitur Pontificalibus, & habet locum, & votum in Comitijs Generalibus ſtatuum Morauiæ. Secundum Fulnecenſe. Tertium Sternbergenſe, præter Langſtronenſe dirutum ab Hæreticis, ſunt tamen nonnulla alia monaſteria, vt ex quadam electione ab illis facta, cuius exemplum Romam fuit tranſmiſſum, vidi. Aliud de hac congregatione non noui.

Caput ſexageſimumſeptimum.

De Congregatione canonicorum Dominici Sepulchri Ieroſolimitana.

Hæc congregatio circa an. Dom. 1110. in Eccleſia Dominici Sepulchri Ieroſolimitana, quæ erat Patriarchalis ſub pijſſimo Principe Gotifredo fuit inſtituta, ſiue potius, & verius reſtituta, nã ipſa Patriarchalis Ieroſolimitana ab illius prima inſtitutione fuit regularis, vt ſup. hoc eod. lib. c. 41. oſtẽſũ eſt. Cũ aũt Chriſtiani Duce Gotifredo ciuitatẽ Ieroſolimã de manibus Saracenorũ eruiſſẽt, ipſe Gotifredus canonicos regulares, quos de partibus Occidẽtalibus ſecũ adduxerat, cũ religioſis monachis in Eccle. Dom. Sepulchri I.

& templi Domini, & alijs ſupra memoratis autoritate Apoſtolica ſibi facta collocauit, vt teſtantur Diuus Antoninus in 2.par.Hiſtor. tit. 16. cap. 13. §.8. in fine, & Iacobus de Vitriaco ſupra allegatus. ex quibus Eccleſijs ipſa patriarchalis non tantum fuit præcipuum, & peculiare canonici ordinis collegium, verùm etiam caput præcipuæ congregationis complurium Eccleſiarum, & collegiorum eiuſdem ordinis, quæ Eccleſiæ ſiue collegia non ſolùm in partibus Orientalibus, verùm etiam in Europa, videlicet in Italia, Sicilia, in Gallijs, & in Hiſpanijs olim erant conſtituta, ex quibus, quæ vel ex literis Apoſtolicis, vel ex Iacobo de Vitriaco, & alijs probatis autoribus expiſcari licuit, hic ſubijciuntur:

Prima igitur Eccleſia, & caput totius congregationis, à qua tota congregatio nomenclationem obtinebat, erat ipſa Patriarchalis Dominici Sepulchri, cuius Prior cum cæteris canonicis Patriarcham eligebant, qui erat eis loco Abbatis, de qua vide ſupra cap.41.

Secunda ſancti Petri in ciuitate Ioppe, quæ ciuitas non habebat Epiſcopum, ſed Eccleſia maior, quæ ſancti Petri dicebatur, per canonicos Dominici Sepulchi regebatur, ex Iacobo de Vitriaco in Hiſtoria Orientali cap.58. & ex literis Cœleſtini Papæ Secundi ad Petrum Priorem Dominici Sepulchri, quas ſtatim reddemus.

Tertia Eccleſia Dominici Sepulchri in Ciuitate Aconenſi, quam cum multis prædijs, & domibus eiuſdem canonicis donauerat nobilis vir Lambertus Hals.

Quarta Eccleſia ſanctæ Mariæ de Numaz in territorio ciuitatis Aconenſis.

Quinta Eccleſia ſanctæ Mariæ in ciuitate Tyro cum pertinentijs ſuis.

Sexta Eccleſia ſancti Sepulchri in monte peregrino cum pertinentijs ſuis,

Septima Eccleſia ſancti Georgij in montanis Iudeæ cum pertinentijs ſuis.

Octaua Eccleſia ſancti Sepulchri in ciuitate Brūduſio in Italia.

Nona Eccleſia ſancti Sepulchri in Barleto, quod eſt oppidum in Apulia ſatis nobile.

10 Eccleſia in ciuitate Venuſina, quam dono dederat Nicolaus Epiſcopus.

11 Sancti Sepulchri iuxta Troiam ciuitatem in Apulia.

12 Sancti Theodori Martyris propè ciuitatem Beneuentanam.

13 Eccleſia in pago Trendorf diœceſis Conſtantienſis, cuius, & omnium ſupradictarum in dictis literis Cœleſtini II. mentio habetur.

14 Eccleſia ſanctæ Crucis propè ciuitatem Meſſanam.

15 Sancti Andreæ in ciuitate Platea nuncupata in Regno Siciliæ, de quibus vide, quæ adnotauimus ſupra cap.29.

16 Sancti Sepulchri de Calatao, ſiue de Calatambio in ciuitate Tiraſonenſi prouinciæ Cæſaraugustanæ. de quo vide ſupra cap. 31.

17 Sanctæ Crucis Limburgenſis in confinibus quatuor ditionum tranſmoſanorum.

18 Herenſalienſis vulgo Chanaij in diœceſi Leodienſi.

19 Ruremundenſis in Geldria propè dictam ciuitatem.

20 Vdemenſis in Cliuia. Harum quatuor poſteriorum meminit Aubertus Miræus in libello nuper edito de tribus congregationibus canonicorum regularium. aliud collegium refert Mauburnus lib. 1. Venatorij cap.9. quod dicit extare in Huyo oppido diœceſis Leodienſis:

QVæ ſupradictæ omnes Eccleſiæ vocabantur II.
Prioratus excepta decimaſexta, quæ nunc titulo Abbatiali eſt inſignita, & aliquæ illarum erant ſine dubio collegiatæ & conuentuales, licet de omnibus id mihi non conſtet. præſtat verò ad veritatem prædictorum confirmandam, & præteritorum memoriam conſeruandam, ipſas Cœleſtini Papæ II. literas ſubijcere, quarum hoc eſt exēplum acceptum ex Authentico, quod in Eccleſia Archiepiſcopali Rauennatenſi ſeruatur.

Cœleſtinus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filijs Petro Priori, & fratribus ſancti Sepulchri Ieroſolimitani, tam præſentibus, quàm futuris canonicè ſubſtituendis in perpetuum. Si manſuetudo, & liberalitas Sancta Romana Eccleſiæ vniuerſis Chriſtianis debet opportuna ſolatia miniſtrare, multo magis his, qui Religioſam vitam ducunt, & Omnipotenti Deo familiarius adhærere videntur, id ipſum conuenit propenſiùs impartiri. Quia igitur dilecti in Domino filij iuxta Regulam beati Auguſtini viuere decreuiſtis, & in loco, vbi ſteterunt pedes Domini, adorantes apud glorioſum Sepulchrum eius, in quo triduo corporaliter requieuit, & alia ſacratiſſima loca, in quibus Redemptor mundi pro ſalute noſtra vincula, flagella, Crucis ignominiam, vulnera, mortemque ſuſtinuit, regulariter militatis maiori vos beneuolentia, & gratia dignos eſſe cenſemus, & paternis vos affectibus volumus confouere. Veſtris ergo poſtulationibus debita benignitate accommodantes aſſenſum, ſacroſanctam Eccleſiam ſancti Sepulchri, in qua diuinis obſequijs inſiſtentes paſſionem Dominicam, & Victorioſiſſimæ Crucis triumphum aſſiduè oculata fide recolitis, nec non etiam perſonas veſtras ſub beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti pagina communimus. Statuentes, vt quaſcunque poſſeſſiones, quæcunque bona eadem Eccleſia in præſentiarum canonicè poſſidet, quecunque etiam ab egregiæ memoriæ viris, Duce videlicet Godefrido, & vtroque Rege Balduino, venuſto quoque, & alijs Patriarchis eidem loco iuſtè collata ſunt, aut in poſterum à Patriarchis, vel alijs Dei fidelibus rationabiliter conferentur, firma vobis, & illibata permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis. Medietatem videlicet oblationum ſancti Sepulchri, & omnes oblationes Dominicæ Crucis, necnon & omnes oblationes altarium in Eccleſia ſancti Sepul-

Sepulchri exiſtentium, ſicut Patriarcharum dono uobis rationabiliter donata ſunt, domos, ſtationes, & furnos omnes ciuitatis Ieruſalem, exceptis duobus, Hoſpitalis videlicet, & Eccleſiæ ſanctæ Mariæ Latinæ, ſicut dono Ducis Godefridi, & fratris eius Regis Balduini, & aliorum bonorum hominum vobis legitimè conceſſa ſunt, caſaliaq; quæ poſſidetis in territorio Ieruſalem, Mahameriam videlicet cum pertinentijs ſuis; Sabaret, Caſarcab, Calandriam, Armotiam, Ramitiam, Berteligel, Betſori, Deſſans cum pertinentijs ſuis, in territorio Ramenſi Beta Caſale, cum pertinentijs ſuis. In territorio Caſarienſi Caſtellum Feniculi cum pertinentijs ſuis. In territorio Tyri Caſale de Riua cum pertinentijs ſuis, hortum, quem habetis inter murum, & ante murale ciuitatis Tyri. Hortum, & molendina, & alias poſſeſſiones, quas habetis infra, & circa Antiochiam. Eccleſiam Quarantene cum pertinentijs ſuis. Eccleſiam ſancti Petri in Ioppe cum pertinentijs ſuis. Eccleſiam ſancti Sepulchri in Acon cum terra, & domo, quam dedit vobis Lambertus Hals, & alijs pertinentijs ſuis in territorio eiuſdem ciuita-
II *tis. Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Numas cum pertinentijs ſuis. Eccleſiam ſanctæ Mariæ in ciuitate Tyri cum pertinentijs ſuis. Eccleſiam ſancti Sepulchri in monte peregrino cum pertinentijs ſuis. Eccleſiam s. Georgij in Montanis cum pertinentijs ſuis. Eccleſiam ſancti Sepulchri in Brunduſio ciuitate cum pertinentijs ſuis. Eccleſiam ſancti Sepulchri in Barleta cum pertinentijs ſuis. Eccleſiam, quam habetis in Venoſa ciuitate domo Nicolai eiuſdem ciuitatis Epiſcopi cum pertinentijs ſuis. Eccleſiam s. Sepulchri iuxta Troiam ciuitatẽ cum pertinentijs ſuis. Eccleſiam ſancti Theodori Martyris ante portam Beneuentanæ ciuitatis cum pertinẽtijs ſuis. Caſtellum Cerret cum pertinentijs ſuis, quod nobilis vir Albertus Blandracenſis Comes Eccleſiæ ſancti Sepulchri donauit. Eccleſiam, quam habetis in Epiſcopatu Conſtantienſi in Villa, quæ vocatur Detrendorf. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Eccleſiam temerè perturbare, aut etiam poſſeſſiones auferre, aut ablatas retinere, minuere, ſeu quibuſlibet moleſtijs fatigare: ſed omnia integra conſeruentur eorum, pro quorum gubernatione, & ſuſtentatione conceſſa ſunt, vſibus omnimodis pro futura. Salua Apoſtolicæ Sedis, & Patriarchæ Ieroſolimitani reuerentia, & Epiſcoporum, in quorum Parochijs Eccleſiæ veſtræ ſitæ ſunt, canonica iuſtitia. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſecularisuè perſona hanc noſtræ Conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temerè venire tentauerit, ſecundò, tertiouè commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendauerit, poteſtatis, honoriſq; ſui dignitate careat, reamq; ſe diuino iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem loco iura ſeruantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti; quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum iudicem præmia æternæ ſalutis inueniant. Amen. Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. ſanctus Petrus, ſanctus Paulus, Cœleſtinus PP. II.*

Ego Gregorius Presbyter Cardinalis tituli ſancti Caliſti ſubſcripſi.

Ego Gorzo Presbyter Cardinalis tituli ſanctæ Ceciliæ ſubſcripſi.

Ego Hubaldus Presbyter Cardinalis tituli ſanctæ Praxedis ſubſcripſi.

Ego Hubaldus Presbyter Cardinalis tituli SS. Ioannis, & Pauli ſubſcripſi.

Ego Cœleſtinus Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi. I.

Ego Conradus Sabinenſis Epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Theodeuinus ſanctæ Rufinæ Epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Albericus Hoſtienſis Epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Stephanus Preneſtinus Epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Imarus Tuſculanus Epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Gregorius Diaconus Cardinalis ſanctorum Sergij, & Bacchi ſubſcripſi.

Ego Orco Diaconus Cardinalis ſancti Georgij ad velum aureum ſubſcripſi.

Ego Octauianus Diaconus Cardinalis ſancti Nicolai in carcere Tulliano ſubſcripſi.

Datum Laterani per manum Gerardi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyteri Cardinalis, ac Bibliothecarij 4. Idus Ianuarij indictione 7. Incarnationis Dominicæ M.C.XL.IIII. Pontificatus verò Domini Cæleſtini Papæ II. anno primo.

CAeterùm Ieroſolima iterum ab infidelibus capta, & Patriarcha cum canonicis, aut interfectis, aut loco exactis, tota congregatio funditus eſt euerſa, præter vnicum monaſterium Abbatiale ſancti Sepulchri de Calatãbio, quod nunc etiam floret, & duo vel tria ex poſtremo loco narratis. Eccleſiæ dictæ congregationis in Italia, & vlteriori Sicilia conſtitutæ partim ſunt commendatę, partim militibus hoſpitalarijs s. Ioannis Ieroſolimitani vulgo Melitenſibus vnitæ, (quas antea milites ſancti Sepulchri Ieroſolimitani, qui Patriarchæ ſubijciebantur, obtinebant, verùm & illi & canonici nunc ferè extincti. III.

Plura de hac congregatione Syluester Maurolicus lib. ſæpè allegato, contendens, aliam fuiſſe à Lateranenſi, quòd illius canonici non albis tunicis vti Lateranenſes, ſed nigris ſub rochetto vterentur, ſuper quo pallium nigrum crucibus rubeis inſignia Regni Ieroſolimitani referentibus ſignatum geſtarent. Verùm leuia hæc ſunt: nec ipſi Lateranenſes, quod viderim, dixerunt, congregationẽ Dominici Sepulchri eandem fuiſſe cum illorum congregatione, ſed ambas eiuſdem ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini, ſola accidentaria differentia, non autem eſſentiali diſtinctas, vt cap. ſtatim ſequenti ex inſtituto oſtendemus.

Caput ſexageſimumoctauum.

Quod Canonici dictarum Congregationum eſſentialiter ſint vnitæ, & eiuſdem Ordinis inter ſe, & cum antiquis Canonicis à beato Auguſtino, & à ſanctis Apoſtolis inſtitutis.

I. QVod ſupradictæ canonicorum congregationes ſuis quæque inſtitutis, ac legibus, ac etiam habitu tum inter ſe, tum etiam ab antiquis canonicis per diuum Auguſtinum,& per ſanctos Apoſtolos inſtitutis diſtingui quadantenus videantur, viſum eſt nonnullis, canonicos dictarum congregationum non ſolùm eſſentia ab inuicem eſſe diſtinctos, verùm etiam ab antiquis clericis regularibus, præſertim cathedralibus, longè diuerſos, quam ſententiam præter nonnullos cap. ſecundo allegatos, probant ſaltem implicitè Molanus lib. primo de canonicis, & Ioannes Trullo Aragonenſis, & ſanctæ Mariæ de Columna Cæſarauguſtanę regularis canonicus lib. primo de ordine canonicorum regularium cap. vndecimo. Nam primus etſi concedat, veteres canonicos, pręſertim cathedralium, communis vitæ inſtitutum tenuiſſe, & ſub certis regulis intra clauſtra propè ſuas quoſq; Eccleſias vitam duxiſſe, atque ob eam cauſam canonicos regulares à Canone, qui eſt regula, non ab annuo canone, ſiue penſione, quam annuatim percipiebant, ſic denominatos: tamen dum illorum vitæ rationem explicandam aggreditur, in eam ſententiam ore rotundo, & quatuor pedibus deſcendit, in qua ſemper ſibi eſt conſtans, vt dicat, canonicos illos ſuos regulares nullatenus vota emittere conſueuiſſe, & clericos per votorum emiſſionem fieri monachos, & clericos, qui cum beato Auguſtino tria vota profitebantur, omnes monachos fuiſſe, atque vt ſemel dicamus, omnes clericos regulares, qui tria vota Religionis emittunt, eſſe veros monachos, & diſtingui ab illis priſcis canonicis regularibus in cathedralibus degentibus, ſicut monachi diſtinguuntur à canonicis regularibus. videatur idem autor lib. primo de canonicis cap. 11. 12. & duobus ſequentibus, vnde alia plurima eiuſdem autoris loca interpretanda, in quibus de canonicis regularibus reformatis, ſiue profeſſis perindę, atque de monachis, & ſub nomine monachorum ſemper loquitur, vt antiquorum canonicorum laudes, & merita ad ſuos ſeculares traducat. Alter verò ſcilicet Ioannes Trullo, etſi libro citato capite decimo in gratiam noſtræ Lateranenſis, & aliarum congregationum, nonnulla ſcribere videatur contra illos, qui perperam opinati ſunt, veterem illum canonicorum regularium ordinem in his rigidioribus congregationibus non eſſe conſeruatum, aut continuatum, ſed in alios nouos ordines immutatum, tamen capite vndecimo immediatè ſequenti in gratiam ſuorum Hiſpanorum ſcribit, ſuos Hiſpanos, vt etiam quoſdam alios Galliarum, & aliarum prouinciarum ſolum illud primarium Auguſtini inſtitutum colere, ac retinere, à prædictarum congregationum inſtitutione longè alienum, & diuerſum. quod inſtitutum longè diuerſum eſſe ab inſtitutis prædictarum congregationum, ex multis probat, ſed præſertim ex habitu: & tandem concludit, canonicos dictarum congregationum ad monachorum, & fratrum formam tranſiuiſſe, vt quidam Hiſtorici de noſtris Lateranenſibus cenſuerunt. Vtinam autem non ipſi Hiſpani, & aliarum prouinciarum canonici à monachorum nomine, vel inſtitutis reſilienſes, in manifeſtam ſecularitatem re ipſa, ſi non ſolo nomine recurrant, cum canonici ordinis & tot collegiorum iactura, quæ in dies abiecta regula, ex regularibus ſecularia fieri videmus.

AT decipiuntur profectò hi autores, & cum in fundamento, tum etiam in aſſertione à ſcopo veritatis plurimum aberrant. nam quod ait Molanus, priſcos canonicos regulares nuncupatos ſiue in cathedralibus, ſiue etiam extra cathedrales in clauſtris, ſiue monaſterijs degentes, tria vota minimè profiteri ſolitos, etſi de quibuſdam verùm id eſſe minimè detrectauerim, vt fuerunt Dauentriæ illi à Gerardo Magno inſtituti, & ſunt nunc Romæ, quos Sacerdotes congregationis Oratorij nuncupamus: tamen in vniuerſum, & vt in pluribus etiam acceptum falſum eſſe, præter ea, quæ ſupra hoc libro capite tertio, & libro primo capite ſecundo, de votorum emiſſione notauimus, oſtenditur inductione facta per omnes canonicos omnium prouinciarum, priuſquam eſſent in mundo congregationes reformatæ, quæ nunc viſuntur. nam in primis certum eſt in Italia canonicos Lateranenſes, Lucenſes, Peruſinos, Tiphernates, Eugubinos, & alios innumeros aliarum cathedralium regulariter cum emiſſione votorum vixiſſe, cum dictæ Eccleſiæ ab illarum inſtitutione fuerint regulares, & conſtet in illis fuiſſe canonicos profeſſos, & conſtet quo tempore profiteri deſierunt, non autem conſtet, quo tempore profeſſionem emittere cœperunt. Rurſus Alexander Secundus in capite Præter triceſima ſecunda diſtinctione præcipit, canonicos regulares ſeruare obedientiam, caſtitatem, & vitam cõmunem, ſicut ante conſueuerant, quod non faceret, niſi illi profeſſionem emiſiſſent: ſicut modò Papa non poteſt præcipere canonicis non profeſſis vitam communem. Item Vrbanus Papa in cap. Mandamus, & cap. Statuimus decima nona quæſtione tertia præcipit, ne canonici poſt emiſſam profeſſionem tranſeant ad monachos. & hic Pontifex fuit ante ortas ferè omnes congregationes reformatas. Idem habes in Concilio Romano ſub II.

Inno-

Innocentio Secundo celebrato cap. 9. & 26. præter quod inſtitutum vitæ communis, quod Auguſtinus in Africam inuexit, ab Italis accipit, vt ſupra dictum fuit: clerici verò per diuum Auguſtinum reformati vota emittebant. De Hiſpanis idem conſtat ex cap. obſeruandum. 15. quæſtione ſecunda, quod eſt Canon Concilij Tarraconenſis ann. 520. celebrati, nam in eo Canone prohibentur Sacerdotes, & clerici pro patrocinijs præſtitis munera accipere, idq; ſub pœna degradationis, & reatus vſurarum, quod Gratianus oſtendit neceſſariò exponendum de clericis regulariter profeſſis. Conſentiunt Gloſſa, & omnes Doctores communiter circa illum locum. Adde, ante congregationes reformatas fuiſſe in Hiſpanijs complures Eccleſias, in quibus erant canonici regulariter profeſſi, vt Cæſaraugustanam, ſanctæ Mariæ Runceuallis, Pampilonenſem, Colimbricenſem, Portugallenſem, Bracharenſem, & alias, de quibus ſupra dictum fuit. Idem conſtat de Eccleſijs Anglicanis, in quibus B. Auguſtinus ex iuſſione magni Gregorij canonicos, ſiue clericos inſtituit more clericorum primitiuæ Eccleſiæ viuentes, cap. Quia tua fraternitas. 12. quæſtione prima: clericos verò primitiuæ Eccleſiæ tria vota profiteri ſolitos oſtendimus ſupra cap. 5. immo circa ann. nongenteſimum ſexageſimum cum clerici Anglicani à prima illa inſtitutione deſciuiſſent, optione illis facta, an profiteri vellent, an monaſterijs excederc, ipſi laxiorem vitam eligentes, loco exceſſerunt, & in monaſterijs conſtituti ſunt monachi, ac etiam in Eccleſijs Vuintonienſi, & Vigornienſi, vt ſupra dictum fuit. Idem patet de clericis Gallicanis: nam canonici Auenionenſes ſine dubio profitebantur, quorum viuendi modus vſque ad tempora Iulij Secundi perſeuerauit. Idem patet de Eccleſia Tholoſana, & Burdegalenſi cap. Præterea. de Præbendis, & de alijs multis, quorum ſupra habita eſt mentio in cap. trigeſimo tertio. & ſanè cum beatus Iuo Beluacenſis in Gallicana Eccleſia canonici ordinis reparator ex omnium ſcribentium conſenſu prædicetur, ac laudetur, & illius canonici profeſſionem votorum emitterent, euidens argumentum eſt, canonicos regulares Eccleſiæ Gallicanæ, quorum ille diſciplinam reparauit, tria vota profiteri conſueuiſſe, & ſaltem de canonicis in monaſterijs ſub Abbatibus degentibus, quorum Concilia Turonenſe, Cabilonenſe, & alia meminerunt, videtur nullatenus negari id poſſe, cum dicta Concilia eodem modo de prædictis canonicis, ſicut de monachis diſponant.

Sed de ſuis Belgicis, & Germanis, in quorum illa gratiam iſta commentatus eſt, æquè certum, & conſtans hoc eſſe debet: id enim conſtat ex veterum hiſtorijs, quæ cum aiunt, veteres cathedrales regularem vitam in ſuis Eccleſijs duxiſſe, non ob hoc dicunt, illos fuiſſe verè monachos, accepto nomine monachorum, vt à clerico regulari è Religione diſtinguitur, vt Molanus putat, qui cenſet, clericos non poſſe regulariter profiteri, quin fiant verè monachi, & ſi veteres illi cathedrales vitam regularem cum emiſſione votorum non tenebāt, quid innuere volunt verba, quæ cap. decimo quarto lib. primo de Canonicis idem autor ſubdit? *Sed hæ etiam Coloniæ immutatæ ſunt ſub Philippo Quadrageſimoquarto Epiſcopo, laxioribus enim præualentibus, alij in regulari obſeruatione permanere volentes Nuſſienſe monaſterium inchoauerunt.* Nuſſienſes enim profiteri ſolitos, nec ipſe Molanus, vt puto negabit.

Demum hæc Molani imaginatio eſt contraria modo loquendi receptiſſimo apud omnes ſcribentes, quippe qui canonicos diſtinguunt, in regulares, & ſeculares, & nomine regularium intelligunt profeſſos, & dicunt, tunc primum exortam iſtam diſtinctionem in Eccleſia, cum cœperunt eſſe, qui regulariter profiterentur, & qui non profiterentur. Similiter Regulares prima diuiſione diſtinguunt in monachos, & clericos: Hic autem autor canonicos regulariter profeſſos inter monachos ponit, & ſolos non profeſſos vult olim fuiſſe dictos canonicos regulares, quod eſt nomina, immo res confundere, & fines Patrum transferre, & confundenda diſtinguere, & confundere diſtincta.

Erant præterea præfati autores in ipſa aſſertione, ad quorum errorem reuincendum ſtatuo hanc contrariam aſſertionem, quod *Canonici dictarum congregationum ſunt, & fuerunt eſſentialiter vnius, & eiuſdem ordinis, ac inſtituti inter ſe inuicem, & etiam cum antiquis regularibus canonicis cathedralibus à Diuo Auguſtino, ſiue à ſanctiſſimis Apoſtolis inſtitutis.* Hanc verò aſſertionem veriſſimam eſſe oſtendo, primò inductione, deinde ratione oſtenſiua. Et quidem inductione facta per ſingulas congregationes, apparet, duabus, aut tribus exceptis, illas omnes ab antiquis canonicis cathedralibus fundatas, & ab antiquis canonicis Apoſtolicis deriuatas. Et primò de noſtra Lateranenſi ſunt deciſiones Pontificiæ poſt cauſæ cognitionem, & diſcuſſionem, quæ videri poſſunt inter Conſtitutiones Pij Quarti conſtitutione nonageſima quinta de congregatione ſancti Frigdiani, Mortarienſi, Portuenſi, Rhenana, & ſanctæ Mariæ de Creſcentiaco Italicis, necnon de Colimbricenſi in Luſitania, ſancti Rufi, ſancti Victoris, ſancti Laurentij in Gallijs, Aroaſienſi, & Nuſſienſi in Belgio, & ſancti Sepulchri Ieroſolimitana, idem apparet ex illarummet fundationibus, de quibus ſupra dictum fuit, & licet de tribus, vel quatuor non conſtet, illas ab antiquis canonicis ſucceſſiua continuatione deriuatas, hoc nihil refert, ſufficit enim, illas ſub eodem habitu canonico, & eadem Regula cum emiſſione eorundem votorum, & eiſdem legibus eſſe inſtitutas. aliàs moniales, quæ ab Ordinarijs diuerſis in locis pro tempore inſtituuntur ſub habitu, & regula ſanctæ Claræ, vel Diui Dominici &c. non eſſent eſſentialiter eiuſdem ordinis, & inſtituti cum cæteris monialibus ſanctæ Claræ, vel ſancti Dominici: & antiqui canonici, qui ab Epiſcopis in illorum diœceſibus paſſim legūtur inſtituti, nō fuiſſent verè

rè eiuſdem ordinis cum cæteris antiquis canonicis, quod aſſerere vanum eſſet, ac riſu dignum, potius quàm ratione confutandum.

IV. Secundò probatur eadem aſſertio ratione oſtenſiua. nam quæ conueniunt in nomine, definitione, & qualitatibus, conueniunt etiam in eſſentia, vt notum eſt, nec probari indiget. ſed canonici dictarum congregationum conueniunt cum antiquis canonicis à diuo Auguſtino inſtitutis, ſeu reformatis, in nomine, definitione, & qualitatibus. nã quod conueniant in nomine patens eſt, qnia ſicut illi, ſic iſti vocantur clerici, vt cap. primo deduximus. & licet vocentur etiam canonici, vel canonici regulares, nihil refert: quoniam promiſcuè omnibus iſtis nominibus vocari conſueuerunt, vt ibidem oſtenſum eſt, & in ſubiecta materia omnia iſta nomina, & alia ibi explicata idem ſignificant. Quod conueniant in definitione probatur, nam ſicut illi à diuo Auguſtino inſtituti erant clerici regulariter viuentes cum emiſſione trium votorum, vt ſupra oſtenſum fuit, ita etiam iſti, & quemadmodum illis per ſe clericatus inerat, & non ex accidenti, ita etiam iſtis, vt notat diuus Thomas communiter receptus in 2. 2. quæſtione 189. articulo octauo. ad 2. Tandem quod conueniant in qualitatibus, probatur, quoniam ſicut illorum proprium erat, populum Dei paſcere, & regere cap. alia 16. q. 1. ita etiam iſtorum, nam canonici regulares ex propria natura, & ſine vlla diſpenſatione ſunt capaces omnium beneficiorum, & admitti poſſunt ad regimen animarum perſonarum ſecularium, vt tradit Innocentius Tertius in cap. Quod Dei timorem, de ſtatu monachorum, & deciſum eſt per Dominos Auditores Rotæ die veneris 6. Martij 1598. ſub Domino Seraphino Razalio. Deinde canonici regulares dictarum congregationum primorum Chriſtianæ Religionis clericorum normam, & traditiones, & inſtituta ſectantur, vt inquit Eugenius Quartus in Bulla, per quam canonicos regulares reduxit ad Eccleſiam Lateranenſem. Ergo conueniunt cum illis in qualitatibus, nec refert quod Pontifex non loquatur vniuerſaliter de omnibus, ſed ſolùm de noſtris Lateranenſibus, ſiue Frigdionarijs: quia eadem eſt ratio de alijs, qui æquè imitantur normam, traditiones, & inſtituta clericorum Apoſtolicorum, ſicut noſtri Lateranenſes, & vbi eadem ratio, idem ius ſeruari debet. capite Tranſlato, de Conſtitutionibus.

V. Tertiò probatur eadem aſſertio ex identitate habitus iſtorum, & illorum primitiuæ Eccleſiæ clericorum. nam ex identitate habitus eſſentialis infertur identitas eſſentialis ordinum à poſteriori, & à ſigno, quia habitus eſt ſignum externum profeſſionis internæ, vt tradit diuus Thomas, quem communiter ſequũtur Doctores in 2.2. quæſt. 185. articulo octauo, & in Clementina prima de electione: verùm horum canonicorum habitus, & illorum primitiuæ Eccleſiæ ſaltem eſſentialis vnus, & idem eſt nempe tunica linea, quæ ſola eſt habitus eſſentialis canonicorum regularium, vt notat Ioannes Andreæ in Clementina prima in verbo Habitus de electione.

Quartò varietas congregationem orta eſt in Eccleſia non tam per nouam inſtitutionem, quàm per reformationem eiuſdem ordinis. At iſta non mutat ſpeciem, vt ex textu in cap. relatum, & ibi obſeruant communiter Doctores ne clerici, vel monachi, & l. opponebatur de Iudicijs. notat Romanus conſilio centeſimo nonageſimo octauo, & alij.

Nec obſtat, quod opponit Ioannes Trullo libro VI. primo capite vndecimo, dicens, longum eſſe diſcrimen antiqui ordinis à ſupradictis congregationibus, quòd antiquus ordo cathedrales, & alias collegiatas obtinet, & habet dignitates, Archidiaconatus, officia, perſonatus, & alia plura tum ſimplicia, tum curata beneficia regularia, illis canonicis conferenda, & per illos regenda, quę canonici dictarum congregationum à ſe prorſus exploſerunt, & in formam monachorum prorſus tranſierunt. tum quia abſolutè falſum eſt, aliquos ſaltem ex dictis congregationibus omnia ſupradicta non habuiſſe, nam noſtri Lateranenſes habuerunt Eccleſiam Lateranenſem, quæ eſt omnium Eccleſiarum mater, & princeps, & non ſolùm cathedralis, verum etiam patriarchalis, neque illam obtinuerunt ex diſpenſatione, ſed tanquam proprij, & veri clerici originarij prædictæ Eccleſiæ, & licet per violentiam fuerint exacti, ſunt tamen nunc etiam veri clerici dictæ Eccleſiæ, ac ſi actu eſſent de gremio Capituli Lateranenſis, vt illorum priuilegiorum verba ſonant. Habent autem pro Archidiaconatibus Prioratus, & Abbatiales dignitates, & dignitas Abbatialis maior nunc eſt Archidiaconali, quidquid olim eſſet, quando Abbates nondum erant clerici. Immo omnes Abbates vtuntur inſignijs Pontificalibus, quibus non vtuntur omnes Archidiaconi. Habent etiam Præpoſitos, & Archipresbyteros ſaltem in noſtra congregatione, tenenr beneficia complura regularia tam curata, quàm ſimplicia, quæ per illos reguntur. Immo, & ſecularium beneficiorum ſunt capaces. demum eſto iſtis omnibus carerent, non propter hoc inferri poſſet, illos hæc omnia à ſe abieciſſe, vt in formam monachorum tranſirent, vel non eſſe illorum capaces. nam aliud eſt non habere aliquid: aliud eſt non poſſe illud habere, ſi ei conferatur. fatemur, canonicos dictarum congregationum non habere nunc Eccleſias cathedrales, non quòd ex illorũ natura habere nõ poſſint, ſed quia ipſi cathedrales canonici illorũ reformationẽ ſuſcipere noluerunt, & in tantũ à reformatione abhorruerunt, vt ad omnimodã ſecularitatẽ potius ſe cõtulerint, & quia nullus eſt, qui modò Regularibus Eccleſias reformãdas tradere velit. ne dicã, ſi fieri poſſet, quàm libentiſſimè complures bona ipſorũ regulariũ ab ipſis cõgregationibus ablaturos.

Cap.

Caput ſexageſimumnonum.

De multiplici habitu eorundem Canonicorum Regularium.

I. Contra aſſertionem ſuperiori capite firmatam vnicum reſtat dubiũ, quod oritur ex multiplici habitus varietate, ſeu potius diuerſitate, quam intueri licet tum inter canonicos prædictarum congregationum inter ſe inuicem, tum etiam inter illos, & veteres canonicos cathedrales, & alios antiquioris inſtituti: nam alij ſunt, qui veſtem lineam ad formam camiſiæ Romanæ deferunt, quæ vulgo apud nos rochettum dicitur, vt Itali, & apud Gallos Victorienſes, & apud Belgas, & Germanos, Vuindeſimenſes, & quidam alij peculiarium locorum: alij rochettum ſine manicis deferunt, vt Poloni, & nonnulli ex Bauaris, & Sueuis: alij ſuperpelliceo vndique clauſo, ſed tamen ſine plicis circa collum vtuntur, vt Colimbricenſes: alij nec ſuperpelliceum, nec rochettum deferunt, ſed haſtam lineam ſtrictam ad latitudinem quatuor digitorum à collo pendentem, & ſub ſiniſtro latere ligatam, vt plurimi ex Gallis, Belgis, & Germanis, qui extra congregationem viuunt: alij ſupparis ſiue tunicis albis ſub veſte linea vtuntur, vt omnes Itali, ex Hiſpanis Colimbricenſes, ex Gallis S. Rufi, & S. Victoris, ex Belgicis, Vuindeſimenſes, & multi ex Germanis: alij nigras portant, vt Cathedrales Hiſpani, & Galli, & qui extra congregationem viuunt tum in dictis locis, tum etiam in multis Germaniæ: alij violaceis vtuntur, vt olim in Italia canonici S. Ioannis de Vrbe veteri, nunc quoque in Belgio canonici S. Auberti Cameracenſis, & ſancti Eligij, & quidam canonici Anglicani ante illius Regni defectionem à fide Catholica: alij etiam ſunt, qui pallium more clericorum ſecularium deferunt: alij cappam cum cappucio, vt Itali, & in Belgio, Vuindeſimenſes: alij almutijs vtuntur, vt ante 25. annos omnes noſtri Lateranenſes, & in Luſitania Colimbricenſes, & in Belgio, & Polonia: alij cappucijs laneis quæ ſuper humeros deferuntur, vt antiqui canonici S. Frigdiani, qui mos etiam nunc à noſtris ibi loci ſeruatur: alij pellibus ſiue cappucijs, vel ſcapularib' pelliceis, quæ in Conſtitutionibus Benedicti XII. vocantur forcaturæ, vt canonici Victorini in Gallijs, & Vuindeſimenſes, & quidam alij in Belgio. Hæc autem tam multiplex varietas in habitu tum accidentali, tum etiam eſſentiali, vix ac ne vix quidem cum identitate eſſentiali vnius ordinis cõſiſtere videtur: nam ſi ab vnitate habitus ad vnitatem ordinis nobis argumentari licitum eſt, cur non etiam à diuerſitate eiuſdem habitus ad diuerſitatem ordinum arguere licebit? ſi enim affirmatio eſt cauſa affirmationis, etiam negatio negationis cauſa erit. Et hic eſt cardo rei, circa quem totius controuerſiæ pondus reuoluitur, & nodus difficultatis, pro cuius ſolutione, ſuppoſitis, quæ ſupra hoc eodem libro cap. 8. & lib. 1. cap. 22. notauimus de habitu clericorum D. Patris Auguſtini, & aliorum clericorum primitiuæ Eccleſiæ, recolenda nobis eſt diſtinctio illa vulgaris de duplici habitu, altero interno & eſſentiali, altero externo & accidentario, quam ſubiectæ materiæ applicando, dico internum habitum, & eſſentialem omnium, & ſingulorum canonicorum Regularium eſſe ſolam tunicam lineam, ſiue illa ad formam rochetti, ſiue ſuperpellicei, ſiue cum manicis ſtrictis, ſiue latis, ſiue etiam ſine manicis ſit formata: nam forma peculiaris non eſt ex vſu, vel traditione Apoſtolica, vel Eccleſiæ in ſpecie determinata, ſed ſolùm in genere, vt aliàs dictum fuit. Quod autem hic ſolus ſit proprius, & eſſentialis habitus canonicorum Regularium, & cætera omnia indumenta ſint illis accidentaria, ſiue illorum formam, ſiue materiam, ſiue colorem attendamus, præter ea, quæ ſupra locis proximè notatis deduximus, probatur euidenter autoritate Gloſſæ communiter receptæ in Clementina prima in verbo Habitus de electione, vbi dicit, quod habitus canonicorum Regularium eſt ſola tunica linea, quam ſub cappa deferunt.

Secundò probatur expreſſa definitione Benedicti XII. in Bulla generalis reformationis canonicorum Regularium in cap. de Forma, & honeſtate habitus, & veſtimentorum, vbi præſcribitur habitus, & omne genus veſtimentorum, quibus ijdem canonici vti poſſunt tam quoad materiam & colorem, quàm etiam quoad formam. Et nomine habitus Pontifex ſolam veſtem lineam intelligit, vt illa eius verba indicant: *Veſtis quoque ſuperior habitui proxima ſit rotunda per circuitum &c.* & infra: *Qui autem exhibens ſe in publicum habitum ſuper indumenta ſcilicet linea temerè occultauerit &c.* vbi vides, Pontificem diſtinguere habitum à veſte exteriori ſiue ſuperiori, & nomine habitus intelligere veſtem lineam, quod nonniſi de habitu eſſentiali intelligi poteſt, & vide illud caput, quia in eo ponitur varia, & multiplex forma eiuſdem veſtis lineæ per Pontificem approbata, vt inde habeas habitum eſſentialem canonicorum Regularium non habere formam in ſpecie determinatam, ſed in genere tantum. II.

Sub habitu verò accidentali eorundem canonicorum comprehenduntur alia omnia veſtimentorũ, ac ſuperindumentorum genera, quibus ijdem canonici in diuerſis prouincijs diuerſimodè vtuntur, vt ſunt tunica talaris, veſtis ſuperior, quæ dicitur cappa ſiue pallium, cappæ chorales, cappæ pluuiales, almutiæ, cappucia, quæ alio nomine dicũtur ſcapularia, pelles, quæ dicuntur varotæ, ſiue forcaturæ: hæc enim omnia comprehenduntur ſub habitu accidentali, quia variari, ac etiam omitti poſſunt iuxta laudabiles conſuetudines locorum: & quoad habitum accidentalem canonici Regulares, niſi per conſtitutiones ſuarum congregationũ id prohibeatur, omnibus indumentis vti poſſunt, quibus clerici ſecu-

lares licitè, & laudabiliter vtuntur. quod patet non ſolùm ex prædicto cap. Conſtitutionum Benedicti XII. de forma habitus, ſed etiam ex Innocentio III. in cap. Deus qui. de vita, & honeſtate clericorum, vbi reſcribens Epiſcopo Liuonienſi, cum quo erāt complures diuerſorum ordinum regulares, & conſequenter diuerſi habitus, ac inter illos multi canonici Regulares, illos omnes Pontifex iubet retento habitu interiori, cum cæteris in habitu exteriori ſe conformare. Addo vſum Eccleſiæ Romanæ, qui etiā præſcribitur in Cæremoniali nuper edito, quo Epiſcopi ex Ordine canonicorum Regulariū aſſumpti dimiſſis omnibus indumentis illorum ordinis; excepta veſte linea, habitum clericorum ſecularium aſſumunt. & ita etiam ante annos centum iudicialiter decreuit Leo X. cauſa prius cognita, cuius decretum videri poteſt in libro Indultorum congregationis Lateranenſis per Sirenium noſtrum compilato fol. 475. vnde argumentum euidens deſumitur, cætera omnia indumenta, & paludamenta præter lineam tunicam, ad habitum accidentalem ſpectare: aliàs nec mutari, nec omitti poſſent etiam per aſſumptionem ad Epiſcopatum, vel etiam Cardinalatum, vt decernitur in cap. Statutum 18.q.2. notat D.Thom. 2. 2. q. 185. art. 8. in corpore, & videmus ſeruari in praxi in Curia Romana.

IV. His de habitu eſſentiali, & accidentali conſtitutis. Dico primò, identitatem ordinis non ex habitu accidentali, ſed ex habitu eſſentiali attendendam eſſe. 2. omnes canonicos Regulares dictarum congregationum tum inter ſe, tum etiam cum antiquis cathedralibus, & alijs aliorum collegiorum in habitu eſſentiali conuenire: patet quia omnes deferunt tunicam lineam, nec refert quod hæc ſit ſub forma rochetti, illa ſub forma ſuperpellicei: quia iſtæ formæ particulares non ſunt ab Eccleſia determinatæ.

Verùm contra hanc noſtram aſſertionem duplex inſurgit dubium. Primùm quia modò ſunt multi canonici Regulares, qui non deferunt habitum lineum, ſed tantum deferunt faſciam ſeu haſtam ſtrictam lineam à collo pendentem, quæ tunica linea non eſt, nec vllatenus dici poteſt.

Reſpondeo nihilominus, iſtos canonicos deferre tunicam lineam ſaltem ſtatutis horis, puta cum interſunt officijs diuinis. Cæterùm extra clauſtra deberent etiam tunicas lineas deferre, id enim videtur iubere Benedictus XII. cum præcipit, vt nullus ſe in publico exhibens audeat illam temerè occultare: nam multò magis videtur præcipi, ne deponant. Cæterùm quia in multis Collegijs priuatis, quæ non ſunt vnita certis congregationibus, diſciplina canonica paulatim eſt relaxata, paulatim etiam cœpit omitti ipſe habitus: ſed ne omnino videretur dimiſſus, & ne illum ſic dimittentes inciderent in pœnam canonis cap. 2. ne clerici vel monachi in 6. & etiam, quia in Concilio Senonenſi celebrato anno 1523. in 2. parte cap. 22. ita cauetur. *Et ne notorium illum abuſum, quo nonnulli Regularium apoſtaſiam incurrendo ſine habitu regulari etiam in publicum incedere non erubeſcunt, ſub diſſimulatione pertrāſire videamur, ſtatuimus, quòd Canonici Regulares de cætero ſuper veſte exteriori togam lineam tam intra, quàm extra monaſterium ferre omnino teneantur.* Ideo nonnulli ad apoſtaſiam vitandam, paruam illam haſtam lineam ſuper cætera indumenta aſſumpſerunt, ne ſui habitus deſertores, & apoſtatæ viderentur, quam parunm rochettum vocant, quæ potius ſignum eſt veſtis lineæ, quàm verus eſſentialis habitus canonicorum Regularium.

V. Secundum dubium eſt, quia ſunt nonnulli canonici Regulares, qui vltra tunicam lineam ad habitum internum, & eſſentialem addiderunt haſtam laneam cucullatam, ſeu ſcapulare lancum, qui eſt illorum eſſentialis habitus, ſiquidem in illo habitu ipſi profitentur, vt canonici Regulares S. Saluatoris Bononienſis.

Reſpondeo ſi admittamus, eiuſmodi ſcapulare ſpectare ad illorum habitum eſſentialem, difficile admodum videri, defendi poſſe, illos non etiam aliquo modo differre ab antiqnis canonicis Auguſtinianis, quare qui concedunt, huiuſmodi ſcapulare ad illorum habitum eſſentialem ſpectare, ſibi ipſis conſulant. hoc certum, nullum ex antiquis canonicis eiuſmodi ſcapulare tuliſſe: nam quod ex Auguſtino Mamphrido comminiſcuntur, canonicos D. Marci Mantuanos, vel canonicos à D. Marco inſtitutos illud detuliſſe, frigidum eſt: non enim erat ſcapulare haſtatū ad modum cucullæ, ſed cappucium laneum, vel pellicenm, quo antiqui canonici ad tegendas ſcapulas vtebantur, quod nunc etiam à multis tum regularibus, tum ſecularibus ſuper humeros vel brachia in Eccleſijs deferri conſueuit. Mihi autem probabilius videtur dicendum, iſtud ſcapulare ad habitum eſſentialem nullatenus ſpectare, cuius rei argumentum eſt, quod canonici ex prædicta congregatione ad Epiſcopatum aſſumpti illud dimittunt, quod non facerent, ſi eſſet habitus eſſentialis, ſicut non dimittunt rochettum, & fortè ad lites amputandas omnino dimitti poſſet, ſalua ordinis, & habitus integritate.

Caput ſeptuageſimum.

De Canonicis Regularibus Præmonſtratenſibus, & alijs quibuſdam Ordinibus, qui dicuntur Canonicorum Regularium.

I. Præter canonicos Regulares, quos hactenus recenſuimus, ſunt alij Ordines canonicorum ſub D. Auguſtini regula militantium, licet non ſint de illis per B. Auguſtinum vel Apoſtolos inſtitutis, ſed per nonnullos pios, & ſanctos virum poſtmodum fundati, quorum nonnulli habent etiam inſtitutum mixtum quodāmodo

ex clericali, & monaſtico. horum primus eſt ordo canonicorum Regularium Præmonſtratenſiũ à ſanctiſſimo viro, & diuioi Verbi prædicatore eximio Norberto nobili Lotharingo, in loco Præmonſtrato nuocupato anno Domini 1120. fundatus. de cuius fundatione continuator Chronici Sigiberti ſub eodem anno 1120. hæc ſcribit: *Vir Dei Norbertus à Papa Caliſto Bartholomeo Laudunenſi Epiſcopo ſpecialiter commendatus, cum ei Eccleſia B. Martini à prædicto Epiſcopo offerretur, tum propter vrbis viciniam, tum quia eiuſdem Eccleſiæ clerici propoſiti, & vitæ eius auſteritatem horrebant, eam reliquit, & ab Epiſcopo diuerſis eiuſdem Prouinciæ locis religioni cõgruentibus ſibi oſtenſis; tandem diuinitùs in loco Premonſtrati reſedit, ibiq; ſolitarius religioſam vitam agere cœpit, & tempore Quadrageſimæ ad colligendos ſocios ſolus egreſſus, ante Paſcha cum tredecim ſocijs redijt, & cum ijs in Præmonſtrato loco ſecundam canonicæ inſtitutionis normam ad tenorem regulæ beati Auguſtini Deo militare cœpit*. Conſentiunt Vincentius Beluacẽſis in Speculo Hiſtoriali lib. 27. cap. 28. Baronius tom. 12. ſub anno 1120. & poſteriores omnes Hiſtorici, plura de hoc viro ſanctiſſimo, & de fructu incomparabili, & lucro animarum per verbum, & exemplum narrantes, præſertim Laurentius Surius tom. 3. ſub die 6. Maij, ex Hugone illius diſcipulo, qui eius vitam exarauit. Aduertendum tamen, ipſum Norbertum, antequam nouam familiam Præmonſtratenſium inſtitueret, fuiſſe profeſſione canonicum Regularem, vt autor vitæ illius cap. 22. ſcribit, quod nouam familiam volens inſtituere, ne profeſſioni canonicæ, cui ille, & qui cum illo viuere volebant, intitulati fuerant ab infantia, iniuriam inferre viderentur, regulam B. Auguſtini afferri præcepit. immo Caliſtus II. & Bartholomæus Epiſcopus Laudunenſis primò poſuerunt illum in monaſterio S. Martini, quod tunc erat canonicorum Regularium, quamuis ſatis relaxatum; vnde quòd canonici monaſterij illud vitæ genus ægrè ferrent, Præmonſtratum iuit. Sed quod ad ordinem per illum plantatum attinet, hic ordo etiam viuente eodem S. Norberto per omnes ferè prouincias occidentales mirum in modum fuit propagatus, & dilatatus, vt etiam in regionibus orientalibus ſuos palmites extenderit, vt Continuator Sigiberti ſub annò 1131. & ex illo Baronius tomo 12. ſub anno 1134. in fine teſtantur. quanquam exactum illius monaſteriorum catalogum hic deſcribere nullatenus poſſim, tum propter illorum nimiam multitudinem, tum etiam, quia (proh dolor) ordo in Eccleſia Dei tam præclarus noſtro ſeculo propemodum collapſus conſpicitur, & pleraque illius cœnobia, vel diruta, & bona à rapientibus occupata, vel commendata ita, vt ex innumeris, quæ olim in Italia poſſidebat, ne vnum quidem ſuperſit. Reperiuntur autem in lib. taxarum Cameræ Apoſtolicæ notata monaſteria huius ordinis circiter tria ſupra quinquaginta. Sed & Gaſpar Bruſchius, licet dãnati nominis autor, in Chronologia monaſteriorum Germaniæ aliorum multorum meminit. Sunt etiã in Hiſpanijs potiſſimum in Regnis Leonis, & Caſtellæ viginti circiter eiuſdem inſtituti Collegia reformata, quod ex relatione Reu. admodum P. Fratris Bernardi de Leon, illorum congregationis in Romana curia Procurationem agentis, accepi.

Meminit huius ordinis Innocentius III. in cap. Edoceri. de Reſcriptis. reperiuntur etiam inter epiſtolas huius Pontificis complures Abbatibus eiuſdem ordinis directæ. quæ multa, eaq; eximia continent priuilegia. Cæterùm ipſe Norbertus ſub Honorio II. ad Magdeburgenſem Archiepiſcopatũ euectus tum viuus, tum mortuus ſignis innumeris ſuam ſanctitatem teſtatus, tandem in album Sanctorum fuit relatus, quem veluti ſanctum venerantur D. Bernardus, Petrus Cluniacenſis lib. 4. epiſtola 3. Continuator Sigiberti, & Surius locis proximè allegatis.

FVit alius ordo canonicorum in Anglia, qui Gil- II.
bertini vocabantur à quodam Gilberto ex loco Sempingam quandoque ordo Gilbertinorum, quandoque verò de Sempingam nuncupatus, de cuius fundatione, quæ apud Ioannem Pitſium in lib. de Scriptoribus Anglicanis inueni, hic referam: *Gilbertus*, ait, *de Sempingam natione Anglus, patria Lincolnienſis, patre Ioceliuo viro equeſtris ordinis progenitus, vir corpore puſillo, & nonnihil deformi, animo tamen erecto, & magno nobilitatem generis animi virtutibus illuſtriorem reddidit. poſtquam humaniores literas in Anglia didiciſſet, ad maiora ſtudia progreſſurus, Academias Galliæ frequentauit, & vt corporis defectus animi virtutibus velaret, ſtrenuè bonis literis, & virtutum ſtudijs operam dedit. vbi ſimul cum literis ſalutaria fidei præcepta, & religionis, diuineq; gloriæ zelum auidiſſimus imbibiſſet, hauſiſſetq; fontem aquæ ſalientis in vitam æternam, in prouinciam Lincolnienſem reuerſus, talentum, quod ei Deus donauerat, in multarum animarum ſalutem impendere omni conatu, ac induſtria nixus eſt. Sic enim ex Lelando colligo. videns itaq; regulam S. Auguſtini non tam accuratè obſeruari, quàm par erat, & ipſe cuperet, anno Domini 1148. vt ſcribunt Scropus, & Capagius, quandam illius ordinis reformationem incœpit, cuius renouatæ diſciplinæ cultores ab iſto Gilberto primo fundatore Gilbertini vocabantur. primùm ſuis monaſterium erexit in pago ſuo natalitio, & paterna hereditate Sempingam: cuius laboribus Deus ita benedixit, hominiq; eam longam vitam tribuit, vt ipſe adhuc in viuis exiſtens normas viuendi ſuis religioſis præſcripſerit, eaſq; à Papa Eugenio III. ſimul cum ipſo ordine, & inſtituto confirmari fecerit*. Et licet hic ordo nunc, vti & omnis ordo ex Anglia ſit ſublatus, ille tamen ante ſuum obitum vidit in tredecim, quæ fundauerat monaſterijs huius ſui inſtituti monachos ſeptingentos, ſanctimoniales plus minus 1110. Hic ordo maximè florebat tempore Henrici VIII. numero canonicorum, & canoniſſarum, & vocabantur canonici albi S. Auguſtini, ad differentiam aliorum, qui vocabantur canonici nigri S. Auguſtini, vt habes ex Catalogo Eccleſiarũ, & monaſteriorum Anglicanorum, quæ per Henri-

cum

cum VIII. ſunt euerſa, quem Latinè redditum, autore Ioanne Speed, videre potes ad finem Hiſtoriæ Anglicanæ Nicolai Harpsfeldij Archidiaconi Cantuarienſis nuper editæ Duaci, ad quem Catalogum vitandæ gratia prolixitatis, remitto. Regulas autē ſuas potiſſimum decerpſit ex religioſis præceptis S. Auguſtini, & S. Benedicti, quæ intitulauit Giſbertinorum ſtatuta. obijt anno 1189. ætatis ſuæ 106. ſepultus in ſuo monaſterio Sempingum, poſtea relatus in album Sanctorum. Huius ordinis mentio habetur in Prouinciali Romano, & in Practica Cancellariæ Apoſtolicæ.

III. Eſt alius ordo canonicorum regularium S. Auguſtini, qui dicitur S. Iacobi de Spata. Hunc ordinem dicūt initium habuiſſe à Ramiro Rege Legionenſi circa annum Chriſti 830. ex Radeſio in ſuis Commentarijs. Verùm primus ex Romanis Pontificibus, qui illum probauit, & confirmauit ſub Regula D. Auguſtini; videtur fuiſſe Alexander III. cuius extat Bulla approbationis numero quinta inter Bullas huius Pontificis, ex qua tamen apparet; hunc ordinem circa tempora eiuſdē Alexandri III. primitùs inſtitutum. quanquam in dicta Bulla nulla fiat mentio canonicorum regularium; aut Regulæ D. Auguſtini: ſed ſolùm approbetur ipſe ordo in duas claſſes diuiſus, alteram militum, alteram clericorum, quos Conuentualiter ſimul viuere ſub vnius Prioris obedientia iubet, & ſuperpellicerum deferre. Verùm eiuſmodi clerici, regulares canonici ſub Beati Auguſtini Regula degentes vocantur ab Adriano VI. conſtitutione prima, & Clemente VII, conſtitutione 32. quæ in Bullario nuper edito videri poſſunt. Hic ordo nonnulla vetuſta canonicorum regularium Collegia ex conceſſione Apoſtolica obtinuit, quæ in præſentiarum poſſidet; vt S. Marci Legionenſis, & S. Iacobi de Veles, & alia, de quibus ſupra in Catalogo monaſteriorum Hiſpaniæ, & Luſitaniæ dictum fuit.

Alius eſt ordo canonicorum regularium S. Auguſtini, qui dicitur S. Mariæ de Metri de Pœnitentia martyrum, cuius canonici ſub vno Generali degunt. Hic ordo floret in Regno Poloniæ; ac præſertim in Ducatu Lituaniæ. meminit Martinus Baronius in lib. de Vita, & geſtis B. Eſayæ Poloni, item B. Stanislai Cracouienſis nuper edito Cracouiæ 1610. pag. 7. 10. & in Vita B. Stanislai pag. 10. Aliud de hoc ordine non vidi.

IV. Alius eſt ordo canonicorum regularium ſub Regula S. Auguſtini, qui dicitur S. Antonij de Vienna, cuius alumni ſuam fundationem ponunt ſub anno 1095. temporibus Vrbani Papæ II. Autor huius ordinis fuit Gaſto vir nobiliſſimus, cum quodam eius filio. Locus primæ inſtitutionis apud Viennam in Delphinatu Mota nuncupatus. ex Autore Chronicæ Antonianæ par. 2. cap. 23. Verùm per illa tempora ante Bonifacium VIII. profeſſores dicti ordinis nec clerici erant, nec ſub B. Auguſtini Regula militabant: ſed laicalem vitam ducentes, hoſpitalitatem ſectabantur, & infirmis ſacro igne correptis inſeruiebant: ſed Bonifacius VIII. Abbatiam S. Antonij erectam, regendam illis tradidit, & canonicos ſub Regula B. Auguſtini creauit, & vocari præcepit. Extat illius Bulla numero quinta inter conſtitutiones dicti Pontificis: & ita ordo canonicorum regularium S. Antonij ſub Regula B. Auguſtini vocari cœpit, & in multis prouincijs eſt mirabiliter propagatus; cuius domus vocantur præceptoriæ, & caput totius ordinis eſt Abbas S. Antonij apud Viennam. Hic ordo à Summis Pontificibus, Imperatoribus, & alijs Principibus maximis priuilegijs eſt munitus, & decoratus. de quibus conſulendus eſt Aymarus Fulco in ſua Hiſtoria Antoniana.

V. Meminit etiam Renatus Choppinus in ſuo Monaſtico lib. 2. tit. 1. §. 7. & tit. 2. §. 9. & lib. 2. tit. 1. §. 21. cuiuſdam ordinis Cruciferorum, qui vocantur canonici regulares ſub Regula S. Auguſtini. Hi videntur inſtituti circa annum 1248. in Belgio in Huyo oppido diœceſis Leodienſis: referuntur enim literæ Innocentij IV. ad Henricum, Leodienſem Archiepiſcopum, quibus illi mandat, date prædictis fratribus Conſtitutiones. hi ad beneficia curam animarum habentia, ſicuti cæteri canonici regulares admittuntur, etſi illorum habitus à canonicali ſit omnino diuerſus. differunt autem à Cruciferis Italicis tum habitu, tum etiam ordine, vt puto. Videatur idem autor in locis citatis, & lib. 1. tit. 3. §. 16. vbi refert Bullam Benedicti XII. in qua concedit Priori Generali dicti ordinis, vt poſſit corrigere canonicos, & conuerſos dicti ordinis, vocans illos canonicos.

VI. Poſtremò eſt alius ordo canonicorum antea ſecularium, nunc verò regularium S. Georgij de Alega Venetiarum circa annum Domini 1400. inſtitutus in perantiquo monaſterio canonicorum regularium ſancti Auguſtini S. Georgio in Alega nūcupato, locum cedente Venerabili viro Ludouico Balbo eius monaſterij canonico profeſſo, & Priore, qui poſtea ad monachos Benedictinos trāſiens, ſanctiſſimæ reformationis monaſtici ordinis autor fuit in monaſterio Patauino ſanctæ Iuſtinæ, & conſequēter præclariſſimæ congregationis monachorum antea S. Iuſtinæ, nunc verò Caſſinenſis nuncupatæ. Huius autem ordinis primi autores feruntur religioſi quidam, & piiſſimi viri ex Patricijs Venetis, qui cū clerici ſeculares eſſent, ſuaſionibus, & prædicatione Venerabilis viri, & Verbi Dei prædicatoris feruidiſſimi D. Bartholomæi Columnæ nobilis Romani, tūc clerici ſecularis, poſtea canonici regularis in monaſterio S. Mariæ de Frigdionaria, mundo vale dicentes, & communem vitam ſine vlla tamen votorum emiſſione inuicem deliberantes, primò apud S. Auguſtinum prope Vicentiam ſeſe colligentes, multitudinem iuuenum, & ſacerdotum ad illos ex ſeculi naufragio fugientium receperunt; ac deinde ad dictum monaſterium S. Georgij de Alega, cedente loci Priore Ludouico Balbo, commigrauerunt, probante huiuſmodi ceſſionem Gregorio Pontifice huius nominis XII. vt videre eſt in conſtitutione dicti Pontificis prima, ex quo loco toti congregationi

nomen inditum. fuerunt inter primos dicti Ordinis autores D. Antonius Corauius, & D. Gabriel Gondulmerius Gregorij XII. nepotes, quos ille ambos ad Cardinalatum euexit: poſterior verò ſummum etiam inijt Pontificatum, & Eugenius IV. eſt appellatus. cum autem ex eo loco illorum ſanctiſſimæ vitæ bonus odor circunquaque diffunderetur, ijdem numero Collegiorum in multis locis Italiæ multiplicati ſunt, habueruntq; viros complures ſanctitate, & dignitate illuſtres, ac inter illos Beatum Laurentium Iuſtinianum primum Patriarcham Venetum, cuius temporibus dignitas Patriarchalis, quæ in Eccleſia Gradenſi reſidebat, ad Eccleſiam Caſtellanam ſeu Venetiarum fuit translata. Hi canonici ante Pium V. tria vota regularium abſque vlla ſolemni eorundem votorum emiſſione, ſeu profeſſione obſeruabant, & canonici ſeculares dicebantur: Verùm eodem Pio V. mandante, ipſa vota ſolemniter profiteri cœperunt. Retinent nihilominus nunc etiam nomen, ac priuilegia canonicorum ſecularium, ne cæteris regularibus clericis in publicis proceſſionibus præire compellantur.

Caput ſeptuageſimumprimum.

De Canonici Ordinis eminentia, & iure præcedendi tum in Concilijs, & publicis proceſſionibus, tum in alijs quibuſdam actibus publicis, & priuatis.

I. Licet complura, eaq; ampliſſima priuilegia à Summis Pontificibus antedictis canonicorum congregationibus iuxta temporum, & rerum exigentias fuerint elargita, vix tamen aliquod toti ordini generaliter conceſſum inuenitur, ijs exceptis, quorum mentio in iure Pontificio paſſim habetur, quæque ad duo genera potiſſimum rediguntur, nimirum ad ius præcedendi cæteros ordines tum in Concilijs, tum in publicis proceſſionibus, & alijs actibus publicis, & priuatis, & ad facultatem ſiue capacitatem obtinendi cuiuſuis generis beneficia, curata, & non curata, tum regularia, tum etiam ſecularia, de quorum primo in præſenti, de ſecundo in ſequēti capite aliquid dicemus. Et quidem circa ius præcedentiæ ſciendum eſt, multis modis poſſe fieri cōparationem, primò inter canonicos regulares, & alios regulares aliorum ordinum: ſecundò inter canonicos regulares, & canonicos, ſiue clericos ſeculares. Rurſus inter canonicos, & alios regulares aliorum ordinum duplex comparatio fieri poteſt, nam vel comparamus totum ordinem cum toto ordine, vel Collegium vnius ordinis cum Collegio alterius ordinis: vel comparamus ſingulares perſonas vnius ordinis cum ſingularibus perſonis alterius ordinis, puta canonicum regularem cum monacho, vel Abbatem ordinis canonicorum regularium cum Abbate ordinis monachorum, quapropter ſingula colligendo circa iſtud ius præcedendi, quod aſſerimus competere canonicis regularibus comparatione aliorum ordinum regularium, & etiā clericorum ſecularium, triplex dubium emergit. Primum, an totus ordo canonicorum regularium de iure præcedere debeat omnes alios ordines regulares, ſiue an hoc Collegium & Capitulum huius, vel illius monaſterij ordinis canonicorum regularium præcedere debeat hoc, vel illud Collegium, & Capitulum monachorum, vel aliorum ordinum, facta comparatione ordinis ad ordinem, & Capituli ad Capitulum, & monaſterij ad monaſterium. Secundum an facta comparatione inter perſonas ſingulares puta inter Prælatum ordinis canonicorum regularium, & prælatum ordinis monachorum, quando ſimul concurrunt ſine Capitulis, & Conuentibus, vel inter canonicum, & monachum præcedere debeat canonicus regularis, an monachus. Tertiū an canonicis regularibus competat ius pręcedendi canonicos ſiue clericos ſeculares, & hi tres articuli fuerunt olim longa concertatione iudicialiter examinati, & terminati vt ſtatim dicemus nā.

Circa primum articulum controuerſia orta eſt II.
circa annum Domini 1500. inter canonicos regulares noſtræ congregationis Lateranenſis ex vna, & Ven. monachos S. Benedicti congregationis Caſſinenſis ex altera, ſuper iure præcedendi tā in proceſſionibus, quàm in Concilijs, & in alijs actibus publicis, & priuatis. quam poſt longum examen, & diſpendioſum nimis, altercationem, omnibus hinc inde collatis, & ponderatis Sanctiſſ. D. N. Pius IV. habita relatione trium Illuſtriſſimorum S. R. E. Cardinaliū Ioannis Baptiſtæ Cicadæ, Ioannis Michaëlis Saraceni, & Bernardini Scoti, quibus dictæ cauſæ cognitio motu proprio eiuſdem Pontificis fuerat demandata, decreto fatali, & ſententia inappellabili tandem ſic terminauit.

Chriſti nomine inuocato pro tribunali ſedentes, & ſolum Deum præ oculis habentes per hanc noſtram diffinitiuam ſententiam, quam ferimus in his ſcriptis in cauſa, & cauſis, quæ coram nobis, & quas dilectis filijs noſtris Ioanni Michaëli Saraceno tituli S. Anaſtaſiæ, Ioanni Baptiſtæ Cicadæ tituli S. Clementis, ac Bernardino Scoto S. R. E. Cardinalibus primò audiendas, cognoſcendas, & per eos decidendas, & terminandas, & deinde per præfatos Cardinales per Apoſtolica noſtra reſcripta nobis referendas commiſimus, inter dilectos filios Abbates, Prælatos, & canonicos regulares ordinis S. Auguſtini congregationis Lateranenſis, & vniuerſam eorum congregationem ex vna, & Prælatos, Abbates, & monachos ordinis S. Benedicti Congregationis Caſſinenſis, aliàs ſanctæ Iuſtinæ de Padua nuncupatos, & dictam eorum congregationem, de & ſuper præcedentia, & iure inter eos præcedendi tam in proceſſionibus, quàm in generalibus, & Synodalibus ſeu Prouincialibus Concilijs, omnibusq; actibus publicis, & priuatis, rebusq; alijs in actu cauſæ, & cauſarum huiuſmodi latius deductis,

ctis, & illorum occaſione, quæ in prima, ſeu alia verſæ fuerunt, & vertebantur inſtantijs, partibus ex altero, cauſa huiuſmodi coram dictis Cardinalibus ad plenum ventilata, ac ſæpius auditis partibus, & dubijs in ea plenè diſcuſſis, & reſolutis, ac viſis de iure videndis. & demum per dictos Cardinales nobis matura deſuper facta relatione. Pronunciamus, ſententiamus, decernimus, Abbates, Prælatos, & canonicos regulares congregationis Lateranenſis, vti clericos dimiſſa ſuperiori veſte, pallio, ſeu cappa, in linea veſte, clericaliq; habitu incedentes (quod etiam in alma noſtra vrbe Romæ conſuetum fuit, & nunc obſeruatur) in proceſſionibus, & omnibus alijs actibus publicis, & priuatis tam in dicta Alma Vrbe noſtra, noſtroq; & ſucceſſorum noſtrorum conſpectu, quàm alias vniuerſis, ac quibuſcunque alijs ciuitatibus, terris, oppidis, ac locis, dictis Abbatibus, Prælatis, & Monachis ordinis S. Benedicti Caſſinenſis præcedere debuiſſe, ac debere, eoſdemq; Abbates, Prælatos, & canonicos regulares, dictamq; eorum congregationem, vt ſupra incedentes dictis Abbatibus, Prælatis, & Monachis S. Benedicti, & eorum congregationi in omnibus, & ſingulis præmiſſis præferendos, anteponendos, & in digniori loco collocandos fore, & eſſe. Abbates verò dictarum congregationum Lateranenſis, & S. Benedicti ſingulariter, & de per ſe, abſque eorum conuentibus in Concilijs Generalibus, Prouincialibus, & Synodalibus, & alijs actibus publicis, & priuatis, in quibus Abbates de iure, vel de conſuetudine locum, & votum habent, vel pro tempore quomodolibet habebũt, inter ſeſe iuxta ſingulorum ipſorum Abbatum ibidẽ interuenientium priorem, & antiquiorem promotionẽ ad Abbatiam, ac illa promotione duntaxat, non autem congregatione, & ordine, cuius fuerint, attentis, præcedere, ac præferri, & in digniori loco collocari debuiſſe, ac debere, prout præferimus, anteponimus, collocamus, præferriq;, anteponi, & collocari reſpectiuè mandamus, iactationes quoque, moleſtationes, oppoſitiones, perturbationes, vexationes, & impedimenta quæcunque per præfatos Abbates, Prælatos, & Monachos dicti ordinis S. Benedicti, & dictam eorum congregationem eiſdem Abbatibus, Prælatis, canonicis regularibus dicti ordinis, & eorum congregationi de, & ſuper præfatis omnibus, & ſingulis, & illorum occaſione quomodolibet factas, præſtitas, & illatas, factaq; præſtita, & illata, fuiſſe, & eſſe temerarias, illicitas, indebitas, & iniuſtas, temerariaq;, illicita, indebita, & iniuſta, ac de facto præſumptas, & præſumpta, illaſq;, & illa præfatis Abbatibus, Prælatis, & Monachis feciſſe, & facere minimè licuiſſe, nec licere de iure. Et propterea de, & ſuper illis, ac dicto iure præcedendi, vt ſupra, omnibuſq; alijs, & ſingulis præmiſſis perpetuum ſilentium imponendum fore, & eſſe, ac imponimus. vtramque partem in expenſis iuſtis de cauſis abſoluentes. Ita eſt I. Ita refero, & cenſeo pronunciandum eſſe Io. Michaël Cardinalis Saracenus.

Ita refero & cenſeo pronunciandum eſſe Io. Baptiſta Cardinalis S. Clementis.

Ita refero, & cenſeo pronunciandum eſſe Bernardinus Cardinalis Tranen. lecta, lata, & in ſcriptis promulgata præſens, & diffinitiua ſententia, ſub annulo Piſcatoris ſignata per eundem S. D. N. D. Pium PP. IV. Romæ in Palatio S. Mariæ de Aracœli in Palatio eiuſdem S. D. N. PP. anno à Natiuitate eiuſdem Domini 1563. Indictione 6. die verò 23. menſis Septembris, Pontificatus S. D. N. D. Pij diuina prouidentia PP. IV. anno quarto, præſentibus ibidem Reu. D. Alexandro Palonterio Almæ vrbis Romæ Gubernatore, & Ill. D. Com. Annibale Altemps ad præmiſſa, & ſingula vocatis ſpecialiter, habitis, atque rogatis.

Addidit idem Pontifex motum proprium, per quem omnes, & ſingulos tum proceſſus, tum ſententiæ defectus etiam ſubſtantiales, ſi qui forſan interueniſſent, autoritate Apoſtolica ſuppleuit, & dictã ſententiam ab omnibus inuiolabiliter obſeruari mandauit.

Motus proprius eiuſdem Pij IV.

Pius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. *Ad futuram rei memoriam. Sedis Apoſtolicæ prouidentia circumſpecta, ne rurſus ea, quæ in controuerſijs inter perſonas, Eccleſiaſticas præſertim, Altiſſimo ſub regulari profeſſione famulantes, exortis, pro tranquillo religionis ſtatu prudenter ordinauit, in moleſtos contentionis anfractus relabantur, maiorem ſolet, dum id res ipſa requirit, adhibere cautionem. Sanè nuper poſtquam ſicut nobis innotuerat, ab antiquis vſque temporibus etiam ſupra centum annos retroactos lis, & cauſa ſeu controuerſia inter dilectos filios Rectorem Generalem, & canonicos regulares S. Auguſtini congregationis Lateranenſis ex vna, ac Monachos ſancti Benedicti Ordinis Caſſinenſis aliàs ſanctæ Iuſtinæ de Padua congregationem partibus ex altero, ſuper illorum præcedentia, ſeu iure præcedendi ſuborta, & coram diuerſis iudicibus etiam in noſtro Palatij Apoſtolici auditorio ventilata, ac demum non ſine animi noſtri moleſtia in Oecumenico Concilio Tridentino inter earundem congregationum Abbates renouata fuerat. Nos conſiderantes, lites, & controuerſias huiuſmodi in Eccleſia præſertim inter religioſas, & reformatas perſonas, quæ relictis mundi vanitatibus, votũ ſuum in humilitatis ſpiritu Domino, &* Deo *noſtro, qui ſe pro nobis vſque adeo humiliauit, vt formam ſerui acciperet, perſoluere profitentur, non modicum illi præclaræ, Deoq; præcipuè dilectæ virtuti, quæ eſt humilitas labem infundere, populoq; ſcandalum generare, & propterea illas omni ratione ſubmouendas, publicæq; Religionis tranquillitati, ac miniſtrorum Dei reconciliationi, & mutuæ dilectioni quamprimum conſulendum eſſe rati. Motu proprio dictas cauſas, & controuerſias, vbilibet, & coram quibuſuis iudicibus motas, & in quibuſuis inſtantijs indeciſas pendentes, ab eiſdem iudicibus ad nos aduocauimus, illaſq; dilectis filijs noſtris Io. Michaëli S. Anaſtaſiæ Saraceno, Io. Baptiſtæ S. Clem. Cicada, ac Bernardino Scoto nuncupatis S. R. E. presbyteris Cardinal. audiendas, cognoſcendas, & decidendas per quandam motus proprij*

ſcedu-

ſcedulam, & deinde illas per aliud noſtrum reſcriptum eiſdem Cardinalibus per eos audiendas tantum, nobisq; referendas commiſimus. qui quidem Cardinales dictis partibus, earumuè Procuratoribus, & Aduocatis pluries auditis, dubijsq; emergentibus ad plenum diſcuſſis, & reſolutis, comperto ſatis per eos ex compluribus literis Apoſtolicis, diuerſisq; alijs rationibus, & probationibus, quod ipſi canonici fuerunt, & ſunt de illis clericis à S. Auguſtino, quinimmo à ſanctis Apoſtolis inſtitutis, eoſdem canonicos tam ſuæ antiquæ inſtitutionis huiuſmodi, quàm etiam dignitatis clericalis, qua eos, ſtatim quod profeſſionem regularem emittunt, inſignitos eſſe oportet, aliarumq; qualitatum in eis exiſtentium ratione, dictamq; illorum congregationem Lateran. præfatos monachos, & eorum congregationem Caſſinen. præcedere debere cenſuerunt, & concluſerunt, ſuamq; concluſionem huiuſmodi ad audientiam noſtram iuxta vltimi noſtri reſcripti præfati tenorem retulerunt. unde nos illorum relatione intellecta, eaq; per nos diligenter examinata, quoniam eam in omnibus ſuis partibus veritati, & iuri conſonam comperimus, per noſtram diffinitiuã ſententiam pronunciauimus, ſententiauimus, decreuimus, & declarauimus, Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares congregationis Lateranẽſis, uti clericos, dimiſſa ſuperiori veſte, pallio, ſeu cappa in linea veſte, clericaliq; habitu incedentes (quod etiã in alma Vrbe conſuetum fuerat, & tunc obſeruabatur) in proceſſionibus, & omnibus alijs actibus publicis, & priuatis tã in dicta Vrbe, noſtroq;, & aliorum Romanorum Pontificũ ſucceſſorum noſtrorum conſpectu, quàm alias in uniuerſis, & quibuſcunque alijs ciuitatibus, terris, oppidis, & locis Abbates, Prælatos, & monachos ordinis S. Benedicti congregationis Caſſinen. prædictos præcedere debuiſſe, & debere, ac eoſdem Abbates, Prælatos, & canonicos regulares, dictamq; eorum congregationem, vt præfertur, incedentes dictis Abbatibus, Prælatis, & monachis ſancti Benedicti, & eorum congregationi in omnibus, & ſingulis præmiſſis præferendos, anteponendos, & in digniori loco collocandos fore, & eſſe. Abbates verò dictarum congregationum ſingulariter, & de per ſe, abſque illorum Conuentibus in Concilijs Generalibus, Prouincialibus, & Synodalibus, ac alijs actibus publicis, & priuatis, in quibus Abbates, de iure, vel conſuetudine locum, & votum habent, vel pro tempore quomodolibet habebunt, inter ſeſe iuxta ſingulorum ipſorum Abbatum ibidem interuenientiũ priorem, & antiquiorem promotionem ad Abbatiam, & illorum promotione duntaxat, non autem congregatione, & ordine cuius ſint attentis, præcedere, & præferri, & in digniori loco collocari debuiſſe, & debere, prout ex tunc prætulimus, antepoſuimus, & collocauimus, præferriq;, anteponi, & collocari mandauimus. tactationes quoque, moleſtationes, oppreſſiones, perturbationes, vexationes, & impedimenta quæcunque per Abbates, Prælatos, & monachos prædictos, & eorum congregationem Caſſinen. eiſdẽ Abbatibus, Prælatis, & canonicis regularibus congregationis Lateranen. ſuper præfatis omnibus, & ſingulis, & illorum occaſione quomodolibet factas, præſtitas, & illatas, facta, præſtita, & illata, fuiſſe, & eſſe temerarias, illicitas, indebitas, & iniuſtas, temerariaq;, illicita, indebita, & iniuſta, ac de facto præſumptas, & præſumpta, illasq;, & illa Abbatibus, Prælatis, & monachis congregationis Caſſinẽſis huiuſmodi feciſſe, & facere minimè licuiſſe, neque licere de iure. Et propterea de, & ſuper illis, ac dicto iure præcedendi, omnibusq;, & ſingulis alijs præmiſſis perpetuum ſilentiũ imponendum fore, & eſſe, & tunc impoſuimus, prout in reſcripto, relatione, & ſententia prædictis plenius continetur. Ne autem de ſententiæ, aliorumq; præmiſſorũ validitate vllo vnquam tẽpore dubitari, ac propterea, vel alio quouis prætextu rẽ maturè diſcuſſam, & iudicatam rurſus in controuerſiã retrahi, neuè denuo in Eccleſia Dei inter tales perſonas religioſas cõtentiones exoriri, ac populo ſcandala generari contingat, tempeſtiuè prouidere, ac ſupremam huic negotio manũ apponere cupientes; necnon veriores literarũ ſingulorum prædeceſſorum, ac reſcripti, proceſſus, relationis, ſententiarumq; præfatorũ, & inde ſecutorum tenores præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes. motu ſimili, non ad ipſorũ Abbatũ, Prælatorum, & canonicorum regularium congregationis Lateran., vel alterius pro eis nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiã, ſed ex mera deliberatione, & certa ſcientia noſtra, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ad effectũ executionis d. ſententiæ tum oẽs, & ſingulos proceſſus, & ſententiæ præfatorũ defectus, etiam ſubſtantiales, ſi qui forſan in eiſdem interuenerint, harum ſerie ſupplemus, ac eandẽ ſententiam vnà cũ eius proceſſu validos, & efficaces eſſe, ſuoſq; plenarios, & integros effectus ſortiri, & inuiolabiliter ab omnibus obſeruari debere, nec partes ipſas ab eis vllo vnquam tempore, quouis prætextu, quæſitouè colore reſilire poſſe, ſed ad illorum obſeruationẽ teneri, cenſuriſq;, & pœnis tam Eccleſiaſticis, quàm pecuniarijs ad id cogi, & compelli, neque monachos, eorumuè congregationẽ aduerſus ſententiã, aliauè præmiſſa in priſtinũ ſtatum quouis quæſito colore, vel ingenio reſtitui, nec illa oppugnãtes audiri, præſenteſq; literas de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, aut alio quouis defectu notari, ſeu impugnari poſſe. Sicq;, & non aliter per quoſcunque Iudices, & Commiſſarios, etiam S.R.E. Cardinales, ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretãdi facultate, & autoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid ſecus à quoquam quauis autoritate ſcienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus; præmiſſaq; omnia perpetuò ſtatuimus, & quod ita fiant, & obſeruentur volumus, atque mandamus. Similiter Venerabili fratri Epiſcopo Amerin. & dilectis filijs noſtro in alma Vrbe, & eius diſtrictu Vicario in ſpiritualibus, ac Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ auditori Generalibus per præſentes motu pari mandantes, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus eorum per ſe, vel alium, ſeu alios præſentes literas, et in eis contenta quæcunque vbi, et quando opus fuerit, ac quoties pro parte Rectoris Generalis, et Abbatum, Prælatorum, ac regularium canonicorum ſancti Auguſtini congregationis Lateranenſis præfatorũ, vel alicuius eorum fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, ac illis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio

aſſiſtentes, faciant autoritate noſtra illos ſuppletione, decreto, ſtatuto, voluntate, & mandata, alijsq; præmiſſis pacificè frui, & gaudere: non permittentes, eos, vel eorum quempiam deſuper per quoſcunque quomodolibet indebitè moleſtari, perturbari, vel inquietari. Contradictores quoſlibet, & rebelles, per ſententias, cenſuras etiam Eccleſiaſticas, & pecuniarias etiam arbitrio ſuo moderandas, & applicandas, quam etiam priuationis ſingulorum beneficiorum Eccleſiaſticorũ per ipſos contradictores obtentorum pœnas, aliaq; iuris remedia appellatione poſtpoſita, compeſcendo, ac legitimis ſuper his habendis ſeruatis proceſſibus, illos ſententias, cenſuras, & pœnas huiuſmodi incurriſſe declarando, illosq; etiam iteratis vicibus aggrauando, & interdictum Eccleſiaſticum imponendo, inuocato etiam ad hoc, ſi opus ſit, auxilio brachij ſecularis. Non obſtantibus præmiſſis, ac fel. rec. Bonifacij Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri de vna, & Concilij generalis de duabus dictis, dummodò quiſpiam præſentium vigore vltra tres dietas ad iudicium non trahatur, ac alijs quibuſuis conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, necnon monaſteriorum, & ordinum, ac congregationum præfatorum, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, vel conſuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apoſtolicis, illis, eorumq; ſuperioribus, ac perſonis, ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis etiam derogatoriarũ derogatorijs, alijsq; efficacioribus, & inſolitis clauſulis, irritantibuſq;, & alijs decretis in genere, vel ſpecie, etiã motu, & ſcientia ſimilibus quomodolibet conceſſis, ac etiã iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus illorum tenores præſentibus pro ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſſè derogamus. Contrarijs quibuſcunque, aut ſi aliquibus communiter, vel diuiſim ab Apoſtolica ſit Sede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, per literas Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Volumus autem, quod præſentium tranſumptis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, in iudicio, & extra, vbilibet locorum, plena, & indubia, eademq; prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibita vel oſtenſa. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die 18. Ianuarij M. D. LXIV. Pontificatus noſtri anno quinto.

III. HAec conſtitutio cum ſententia ab eodẽ Pontifice lata refertur etiam in Bullario nuper edito inter Conſtitutiones Pij IV. & eſt numero 95. circa quam notanda ſunt verba illa: *Qui quidem Cardinales dictis partibus, earumuè Procuratoribus, & aduocatis pluries auditis, dubijsq; emergentibus ad plenum diſcuſſis, & reſolutis, comperto ſatis per eos ex complurimis literis Apoſtolicis, diuerſiſq; alijs documentis, rationibus, & probationibus, quod ipſi canonici fuerunt, & ſunt de illis clericis à S. Auguſtino, quinimmo à SS. Apoſtolis inſtitutis, eoſdem canonicos tam ſuæ antiquæ inſtitutionis huiuſmodi, quàm etiam dignitatis clericalis, qua eos ſtatim, quod profeſſionem emittunt, inſignitos eſſe oportet, aliarumq; qualitatum in eis exiſtentium ratione, dictamq; illorum congregationem Lateranenſem, præfatos Monachos, & eorum congregationem Caſſinenſem præcedere debere cenſuerunt &c.* Pro quorum verborum intelligentia ſciendum eſt, vt ex relationibus dictorum Cardinalium colligitur, totum pondus cauſæ ad tria dubia redactum. videlicet an noſtri Lateranenſes eſſent verè de illis canonicis à D. Auguſtino, ſiue à ſanctis Apoſtolis inſtitutis, & circa hoc dubium concluſum fuit affirmatiuè. Secundò an ſuppoſito, quod canonici Lateranenſes eſſent verè de illis clericis à S. Auguſtino, & à ſanctis Apoſtolis inſtitutis, deberent præcedere monachos D. Benedicti; & concluſum fuit affirmatiuè, per iura in eiſdem relationibus allegata. & hæc fuerunt duo præcipua fundamenta, quibus nixus eſt Pius IV. in eadem ſententia pro canonicis Lateranenſibus contra monachos ferenda, videlicet prioritas inſtitutionis, & dignitas clericalis, quia ipſi canonici Lateranenſes ſunt clerici eſſentialiter, & non ex diſpenſatione, vel priuilegio, ſicut monachi: & quod eſt tale per eſſentiam, debet præcedere illud, quod eſt tale per accidens, & ex diſpenſatione. Et hinc deducitur, omnes canonicos regulares, qui ſunt verè de illis à D. Auguſtino, & à Sanctis Apoſtolis inſtitutis, ratione prioris illorum inſtitutionis, & etiam ratione dignitatis clericalis, quæ illis per eſſentiam, & non ex accidenti ineſt, omnes Monachos præcedere debere: licet in dicta ſententia de ſolis Lateranenſibus mentio habeatur, quia à paritate & identitate rationis optimè infertur ad paritatem, & identitatem iuris. Proceſſus totius cauſæ cum allegationibus pro vtraque parte deductis, & relationibus Illuſtriſſimorum DD. Cardinalium, & cauſæ concluſione cum ſententia, & motu proprio eiuſdem Pontificis typis editus eſt Cremonæ an. 1567. apud Vincentium Comitem.

CIrca ſecundum dubium lis orta eſt primò in Concilio Conſtantienſi inter Abbatẽ canonicorum regularium de Crutzelingen prope muros Conſtantiæ ex vna, & Abbatẽ monaſterij in Petri domo vltra pontem Conſtantiæ ordinis S. Benedicti ex altera, ſuper iure præcedendi in dicto Concilio Conſtantienſi: quam litẽ primò Ioannes XXIII. Papa nuncupatus in dicto Concilio, poſtmodũ verò Innocentius VIII. per ſequens decretum in hunc modum terminauit. *Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum* Dei, *ad futuram rei memoriam. Prouiſionis noſtræ debet preuenire ſubſidio, vt ſuum ius cuilibet conſeruetur. Hinc eſt, quod nos tenorem quarundam literarum Concilij Conſtantienſis in regiſtro ipſius Concilij repertarum, pro eo quod ſicut exhibita nobis pro parte dilectorum filiorum Abbatis, & Conuentus monaſterij in Crutzelingen extra muros Cõſtantiæ Ordinis S. Auguſtini petitio continebat, ipſi eo indigere noſcuntur, de verbo ad verbum tranſcribi, & ad ipſorum ſupplicantium inſtantiam præſentibus annotari* IV.

notari

notari fecimus, qui talis eſt. Sacroſancta, & Generalis Synodus Conſtantienſis ad perpetuam rei memoriam. Rationi congruit, & conuenit honeſtati, vt ea, quæ de Romani Pontificis gratia proceſſerunt, licet tēpore, quo Papatui præfuit, literæ Apoſtolicæ ſuper illis confectæ non fuerint, ſuum conſequantur effectum. Sanè dudum pro parte dilectorum filiorum Erardi Abbatis, & conuentus monaſterij Crutzelingen. extra muros Conſtantiæ Ordinis S. Auguſtini Baldaſari, tunc Ioanni Papæ XXIII. expoſito, quod licet ipſius ordinis regularis inſtitutio, ac eius per Apoſtolicam Sedem ſubſequens approbatio longe præcederent inſtitutionem, & etiam per eandem ſedem ſactam approbationem Ordinis ſancti Benedicti, præfatusq; Abbas in Abbatialis dignitatis promotione directus Eccleſiæ filium Ioannem Abbatem monaſterij in Petri domo vltra pontem Conſtantiæ dicti Ordinis ſancti Benedicti longè præceſſerit, necnon Abbas pro tempore exiſtens ſupradicti monaſterij Crutzelingen. mitra, & annulo, cæteriſq; Pontificalibus inſignijs, & ſpeciali priuilegio Sedis eiuſdem, cui non eſt in aliquo derogatum, vti, & gaudere ab olim conſueuiſſet, quibus dictus Abbas monaſterij Petri domus minimè vtebatur, ſeu gaudebat, ac eidem Abbati monaſterij in Crutzelingen. exiſtenti pro tempore, vt Patri Abbati etiam alia plura monaſteria dicti Ordinis S. Auguſtini in diuerſis locis conſiſtentia ſecundū eiuſdem ordinis regularia inſtituta per ſedem ipſam ex certa ſcientia approbata ſubeſſent, in quo, eorumq; perſonas degentes pro tempore in eiſdem, ius ſeu ſuperioritatem viſitandi, corrigendi, & puniendi haberet, & propterea Abbas, & Conuētus prædicti, necnon canonici eiuſdem monaſterij Crutzelingen., in quibuſcūque actibus ſolemnibus, necnon proceſſionibus generalibus, quæ fierent pro tempore in ciuitate Conſtantiæ, ac etiam in Generali Concilio Abbati, & monachis exiſtentibus pro tempore, ac Conuentui dicti monaſterij Petri domus præferri, atque in digniori loco, ſiue ordine collocari deberent. Tamen cum idē Ioannes Abbas, & Conuentus monaſterij Petri domus contrarium aſſerentes, iactarent ex aliquibus confictis, & minus validis rationibus ſe in talibus ipſis Abbati, Canonicis, & Conuentui eiuſdem monaſterij in Crutzelingen. fore præferendos. quodq; timebatur ex hoc inter partes ipſas exoriri lites, iurgia, & ſcandala, quæ forſan de facili reparari non poſſent, ac pro parte dictorum Erardi Abbatis, & Conuentus monaſterij Crutzelingen. eidem Baldaſari tunc Pontifici humiliter ſupplicato, vt in præmiſſis de benignitate Apoſtolica ſalubriter prouideret. idem Baldaſar tunc Papa deſiderans pacem, & concordiam inter Abbatem, & Conuentum, ac Canonicos, & Monachos huiuſmodi monaſteriorum præfatorum perpetuo ſtabilire, huiuſmodi ſupplicationibus voluit, & conceſſit videlicet 5. Calend. Decembris Pontificatus ſui anno 5. quod Abbas exiſtens pro tempore in Crutzlingen. præfato Abbati etiam pro tempore exiſtenti in Petri domo prædictorū monaſteriorum, necnon canonici in Crutzlingen. etiam exiſtentes pro tempore monachis, ſimiliter exiſtentibus pro tempore in Petri domo monaſteriorum præfatorum tam illis, quàm proceſſionibus huiuſmodi dicti Concilij Conſtantienſis, & quandiu illud duraret, quam etiam quibuſdam alijs proceſſionibus, congregationibus, necnō actibus ſolemnibus, & publicis, in quibus eos pro tempore inſimul conuenire contingeret, præferri, ac in locis dignioribus huiuſmodi perpetuis temporibus collocari deberent. Non obſtan. etiam quibuſcunque priuilegijs, indulgentijs, & literis Apoſtolicis generalibus, & ſpecialibus eiſdē Abbati, & Conuentui Petri domus, ac ordinis S. Benedicti conceſſis quorumcunque tenorū exiſterent, per quæ literis dicti Baldaſaris tunc Papæ, ſi ſuper his confectæ fuiſſent, non expreſſa, vel totaliter non inſerta, effectus earū impediri valerent quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorunque totis tenoribus de verbo ad verbū habenda eſſet in eiſdem literis mentio ſpecialis. Ne autem prœo, quod ſuper voluntate, & conceſſione præfatæ literæ dicti Baldaſaris tunc Papæ, interim quod Papatui præfuit, confectæ non fuerint, prædicti Abbas, & Conuentus, monaſterij in Crutzelingen. voluntatis, & conceſſionis prædictarum fruſtrētur effectu, volumus, & tenore præſentium decernimus, quod voluntas, & conceſſio prædicta, à dicta die videlicet 5. Calend. Decembris perinde ſuum conſequantur effectum, ac ſi literæ dicti Baldaſaris tunc Papæ ſuper illis ſub ipſius diei datis cōfecta fuiſſent. Quodq; præſentes literæ ad probandum plenè voluntatem, & conceſſionem prædictas, vbique ſufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam noſtræ volūtatis, & conſtitutionis refringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datū Conſtantiæ 16. Calend. Septembris, anno à Natiuitate Domini 1415. Apoſtolica ſede vacante. Cæterùm vt earundem literarum tenor prædictus inſertus omnimodam rei, ſeu facti certitudinem faciat, Apoſtolica autoritate decernimus, vt illud idem robur eandem vim, & eundem vigorem dictus tenor per omnia habeat, quē habent originales literæ ſupradictæ, & eadem prorſus eidem tenori fides adhibeatur, quandocunque, & vbicunque ſiue in iudicio, ſiue alibi, vbi fuerit exhibitus, vel oſtenſus, & eidem tenori firmiter ſtetur in omnibus, ſicut eiſdem originalibus literis ſtaretur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Per hoc autem nullum ius cuiquam de nouo acquiri volumus, ſed antiquum conſeruari tantummodo. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtri decreti, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1489. 5. Calend. Maij Pontificatus noſtri anno quinta.

Quo tamen decreto non obſtante eadem controuerſia denuo naſcitur in Concil. Trident. inter Abbates congregationis Lateranenſis ex vna, & Abbates congregationis Caſſinenſis ex altera, ſuper eodē iure præcedēdi. Quæ res in cauſa fuit, vt in Catalogo Abbatū, qui eiuſ Concilio ſubſcripſerunt, nullus

ex noſtris ſit notatus, quod noſtri de licentia Superiorum ad lites tollendas poſteriori loco ſubſcribere noluerunt. & iſtud fuit tertium dubium coram eiſdem Illuſtriſſimis Cardinalibus à Pio IV. delegatis propoſitum, & examinatum, & concluſum per eoſdem Illuſtriſſimos Cardinales, quod in tali caſu ſeruaretur ordo, qui ſeruatur in Abbatibus perpetuis, & in Epiſcopis, vt nimirũ attendatur antiquior promotio ad Abbatiam, vt habetur in cap. Epiſcopos 16. d. & cap. finali 75. d. & ita per eundem Pium IV. deciſum fuit in dicta ſententia in illis verbis: *Abbates verò dictarum congregationum Lateranenſis, & S. Benedicti ſingulariter, & de per ſe, abſque eorum conuentibus &c.*

V. VErùm circa huiuſmodi ſententiam, & deciſionem aliud dubium ſuboritur, quod per illam non videtur plenè deciſum, neque reſolutum, an cũ in congregatione Lateranenſi non omnes Prælati monaſteriorum ſint Abbates, ſed quidam Abbates, quidam Priores, alij Præpoſiti, alij verò Archipreſbyteri, dicta ſententia ſolos Abbates comprehẽdat, an verò ad cæteros etiam Prælatos extendatur. Nec deſunt, qui velint, illam ad alios Prælatos etiam non Abbates extendi, quòd illi eandem in ſibi ſubditos habeant autoritatem, & iuriſdictionem, quã habent Abbates in ſuis monaſterijs. mihi tamen, ſaluo iudicio melius ſentientium, diſtinguendum videtur de alijs Prælatis canonicorum præter Abbates: nam alij ſunt, qui ex priuilegio Pontificalium vſum obtinent, & ſibi ſubditis primam tonſuram, & quatuor minores ordines conferre poſſunt, & alia munera, quæ Abbatibus ex priuilegio competunt, exercere, quales ſunt Prior S. Frigdiani Lucenſis, & S. Catharinæ Fitmanæ, & S. Mariæ de Columna Cæſaraugustanæ, & Præpoſitus S. Crucis Mortarienſis, & alij plerique. Alij verò ſunt, qui eiuſmodi priuilegio non gaudent. Si de Prioribus loquamur, puto ſententiam Pij IV. ad illos poſſe extendi, ac debere, ita vt iuxta priorem promotionem ad huiuſmodi Prioratum competat illis ius præcedendi Abbates poſterius promotos. Primò quia huiuſmodi Priores gaudent eiſdem priuilegijs Abbatum. Ergo eodem modo præferendi ſicut Abbates. Secundò, quia quando Eccleſia Lateranenſis erat Regularis, Prior dictæ Eccleſiæ, quia habebat vſum Pontificalium, præcedebat omnes Abbates Vrbis, vt notat Onuphrius in libro de ſeptem Vrbis Eccleſijs in Lateranenſi: Eodẽ modo Prior ſanctæ Mariæ de Columna Cæſarauguſtanus præcedit omnes Abbates in Regnis Aragoniæ, & Valentiæ: ſimiliter Prior S. Frigdiani, & Præpoſitus ſanctæ Crucis Mortarij. Idem autem puto eſſe de alijs Prioribus habentibus ſimilem vſum Pontificalium. Tertiò, quia licet nunc dignitas Abbatialis ſit maior dignitate Priorali, poſteaquam Abbates facti ſunt clerici ex priuilegio, tamen ab initio non erat ſic, ſed quilibet non ſolum Prior canonicorum, ſed quilibet canonicus maior erat quolibet Abbate, vt eſt textus expreſſus in cap. à Subdiacono 93. d. nam quilibet oſtiarius præcedebat Abbatem. quare quod nunc Abbates præcedant Priores canonicorum, id non habent ex natura, ſed ex priuilegio. Ergo vbi Priores habent eadem priuilegia, quæ habent Abbates monachorum, cenſendi ſunt pares ipſis Abbatibus, immo ſuperiores, propter dignitatem clericatus, quæ canonicis ineſt eſſentialiter, monachis verò nonniſi per accidens, & ex diſpenſatione. Si autem loquamur de alijs Prioribus, vel Prælatis ſimilia priuilegia nõ habentibus, puto ius præcedendi Abbates illis minimè conuenire, quod ius à priuilegio deriuat.

VI. CIrca eundem articulum alia controuerſia exoritur in caſu, quo canonici regulares non Abbates, neque Prælati cum monachis non exiſtentibus Abbatibus, neque Prælatis ſine Capitulis de per ſe conueniunt, an præcedere debeant canonici, an monachi. quæ controuerſia nonnullis ab hinc annis excitata Patauij in congregatione Sapientia nuncupata, in qua vnus ex noſtris canonicis Lateranenſibus, & vnus ex monachis Caſſinenſibus cõuenerant, per S. Congregationem Illuſtriſſimorum Dominorum Cardinalium ſuper cauſis Regularium habito verbo cum Sanctiſſimo per hoc decretum fuit terminata.

Cum ſuperioribus diebus, die videlicet 4. Auguſti præſentis anni 1603. S.D.N. Clemens Papa VIII. in Congregatione Illuſtriſſimorum DD. Cardinaliũ ſuper negotijs Epiſcoporum, & Regularium, & ex voto eiuſdem congregationis ſuper controuerſia inter canonicos regulares Lateranenſes, & monachos S. Benedicti congregationis Caſſinenſis orta, occaſione præcedentiæ in congregatione nuncupata Sapientia, quæ in ciuitate Patauij celebratur coram Epiſcopo, interuenientibus in ea vno ex Canonicis, & vno ex Monachis prædictis, mãdauerit obſeruari ſententiam aliàs inter eoſdem canonicos, & monachos latam à fel. rec. Pio Papa IV. prout iacet. Cumque deinde alia noua differentia in eadẽ congregatione Patauina inter eoſdemmet orta ſit, prætendens monachus Caſſinenſis, vt non ſolùm canonicus regularis Lateranenſis (ad hoc vt iuxta dictam ſententiam ſit præferendus, & anteponendus in digniori loco) teneatur dimittere ſuperiorem veſtem palliũ, ſeu cappam nigram, ſed etiam induere ſuper linea veſte, quam rochettum vocant, aliud ſuperpelliceum lineum, vulgo cottam nuncupatum, quemadmodum ſolet fieri ab ipſis canonicis regularibus in publicis proceſſionibus. Eadem Sacra congregatio negotio maturè diſcuſſo declarauit, ſufficere, vt ipſi canonici regulares Lateranenſes in omnibus actibus publicis, & priuatis, & ſic etiam in eadem congregatione Patauina, remaneant (dimiſſa tantummodo ſuperiori veſte nigra) in linea veſte, videlicet in rochetto, abſque alio ſuperpelliceo, & tunc intelligantur eſſe in habitu clericali iuxta eãdem ſententiam Pij IV. & ita obſeruari mandauit. Romæ die prima Septemb. 1603.

VII. ADdo, quod ante illud decretum eandem controuerſiam terminauerat Pius V. per ſuum motum proprium anno 1570. 10. Calend. Ianuar. emanatũ, quo decreuit, & declarauit, omnes, & ſingulos canonicos noſtræ congregationis in omnibus

proceſ-

proceſſionibus, & alijs actibus publicis, ac etiam priuatis primum, & digniorem locum ſuper omnes Regulares tenere immediatè poſt clericos ſeculares, forma prædicti motus proprij talis eſt.

Pius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Cum ex ordinum vniuerſitate, quæ in Dei Eccleſia reperiuntur, illa caſtrorum aciei comparetur, illius autem gubernium Rom. Pont. B. Petri vero ſucceſſori ſit demandatum, mirum nemini videri debet, ſi ille curæ ſibi diuinitùs commiſſæ inuigilans, cuilibet quod ſuum eſt, benignè conrcedendo, & quæ clara etiam ſui ipſorum natura ſunt, ne in recidiuæ contentionis ſcrupulum relabantur, opportunæ declarationis, ac nouæ conceſſionis remedio conſolidat, vt quibuſuis ſublatis obſtaculis, quilibet pacis amœnitate frui liberè poſſit, ac ſcandalorum occaſio penitus tollatur. Cum itaque ſicut accepimus, dilecti filij vniuerſi canonici regulares Ordinis S. Auguſtini congregationis Laterunenſis, qui ab Apoſtolis originē traxerunt, quique ab eodem S. Auguſtino eorum reformatore iterum per reformationis viam mūdo genti meritò prætendere poſſunt, ſe omnes alias perſonas Eccleſiaſticas tam ſeculares, quàm regulares in proceſſionibus, & alijs actibus publicis præcedere debere. Cum tamen nō liceat membra à capite ſeparare, ſed tamen eis locum debitum aſſignare, ipſorumq; indemnitati, vt ſine populi ſcandalo in publicum prodire, exemploq; potius cæteris Chriſti fidelibus eſſe poſſint, conſulere volentes, atque omnium, & ſingularum litium, quæ forſan ſuper præmiſſis exortæ ſint, aut exoriri quoquo modo poſſint, ſtatus, & merita, nominaq; & cognomina Iudicum, & collitigantium præſentibus pro expreſſis habentes. Motu proprio, non ad dictorum canonicorum, vel alicuius alterius pro eis ſuper hoc nobis oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa ſcientia noſtra, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine omnes, & ſingulos canonicos prædictos vbicunque locorum exiſtentes, quos deinceps proceſſionibus, & alijs actibus publicis, vel priuatis intereſſe contigerit, ſtatim ipſum clerū ſecularem non exemptum ſubſequi, dum ipſi ſubſequendo præcedunt: dum verò præcedendo præcedunt, illū immediatè ſequi debere, autoritate Apoſtolica per præſentes declaramus. ac inſuper in omnibus locis, in quibus talis viget conſuetudo in proceſſionibus, vt dicti clerici non exempti præcipuè quando canonici alicuius Eccleſiæ Cathedralis paramenta Eccleſiaſtica induūt, vt cultus diuinus magis vigeat, ac vt Sanctiſſimū Corpus Chriſti, ſeu aliæ reliquiæ, quæ proceſſionaliter deferuntur, decentiùs, & honorificentiùs aſſocientur: aut quando hoc ipſius Ordinarij mandato contingēt, ipſi canonici ſimiliter, ac illi pluuialia, planetas, tunicellas, & alia paramenta ſuper eorū clericalē habitum deferre, necnon pro Cruce aſſocianda quæcunque luminaria deferre liberè, & licitè poſſint, ſtatuimus, & ordinamus. Diſtrictiùs inhibentes quibuſuis locorum Ordinarijs, etiamſi Patriarchali, Prouinciali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, aut alia dignitate præfulgeant, ſub excommunicationis, maioris, & indignationis noſtræ pœna, ne eoſdē Canonicos, ſeu aliquem eorū moleſtare, aut præmiſſa quouis modo declarare, vel interpretari audeant. Decernentes, præſentes literas nullo vnquam tempore ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quopiā alio defectu etiam ex eo, quod locorū Ordinarij, aut alij forſan intereſſe habentes vocati nō fuerint, aut nullitatis notari, impugnari, inualidari, ad terminos iuris deduci, in ius vel controuerſiā vocari, cauſamq;, vel cauſas, quare præmiſſa à nobis emanauerint, verificādū nullatenus teneri, nec ob id viribus carere, minusq; ſub quibuſuis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum reuocationibus, ſuſpēſationibus, limitationibus, aut alijs contrarijs diſpoſitionibus comprehendi: ſed ſemper ab illis exceptas, & quoties illa emanabunt, toties in priſtinū ſtatum reſtitutas, repoſitas, ac plenariè reintegratas, etiā ſub Dat. per ipſos Canonicos eligēda eſſe, ſicq; ab omnibus cenſeri. Et ita per quoſcunque Iudices, & Commiſſarios, etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, ac S.R.E. Cardinales, & ipſoſmet Ordinarios, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & autoritate iudicari, & diffiniri debere. Irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his à quocūque quauis autoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca dilectis filijs d. Congregationis Protectori, ſeu eius Viceprotectori, & cauſarū Curiæ Cam. Apoſt. Generali auditori, ac Vicario Ven. fratris noſtri Epiſcopi Lauden. in ſpiritualibus generali per Apoſtolica ſcripta motu ſimili mādamus, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus eorū per ſe, vel aliū, ſeu alios, præſentes literas, & in eis contēta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte canonicorum prædictorum, vel alicuius eorū fuerint requiſiti, ſolemniter publicātes, illiſq; in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant autoritate noſtra eoſdē Canonicos, illorūq; ſingulos præmiſſis omnibus, & ſingulis vi præſentium continentia, & tenore pacificè frui, & gaudere. Non permittentes eos, ſeu eorū aliquē deſuper per quoſcunque indebitè moleſtari, perturbari, & inquietari. Contradictores quoſlibet, & rebelles, ac præmiſſis non parētes per cēſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, aliaq; opportuna iuris remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, necnon legitimis ſuper his habendis ſeruatis proceſſibus, illas cēſuras, & pœnas ipſas incurriſſe declarādo, necnō eas etiā iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiā adhoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis. Non obſtan. fel. rec. PP. Bonifacij prædeceſſoris noſtri, etiā qua caueatur, ne quis extra ſuam Ciuitatē, vel diœceſim, niſi in certis exceptis caſibus, & illis vltra vnā dietam à fine ſuæ diœc. ad iudiciū euocetur, ſeu ne iudices à Sede Apoſt. deputati extra Ciuitatē, vel diœceſim in quibus deputati fuerint, cōtra quoſcunque procedere, aut alij, vel alijs vices ſuas committere præſumāt, ac de duabus dietis in conſilio generali edita, dūmodo vltra tres dietas quis vigore præſentium ad iudiciū non trahatur, ac alijs Apoſtolicis in Prouincialibus, ac Synodalibus Concilijs editis ſpecialiter, vel generaliter conſtitutionibus, & ordinationibus, ac etiā iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, etiā immemorabilibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apoſtolicis quibuſuis Eccleſijs, Congregationibus,

Capitulis, Collegijs, monaſterijs, & alijs locis, eorumq; ſuperioribus, & perſonis ſub quibuſuis tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis clauſulis, etiam derogatoriarum derogatorijs, irritantibusq;, & alijs decretis, motu, ſcientia, & poteſtate ſimilibus, etiam conſiſtorialiter conceſſis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiamſi de illis, eorumq; totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, tenores huiuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, ac forma illis tradita obſeruata, inſerti forent eiſdem præſentibus, pro ſufficienter expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus. Contrarijs quibuſcunque, aut ſi aliquibus communiter, vel diuiſim ab Apoſtolica ſit Sede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, per literas Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, ſtatuti, ordinationis, inhibitionis, decreti, mandati, & derogationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1570. 10. Calend. Ianuarij, Pontificatus noſtri anno 5. CC. Alp. Dia, Io. de Monſoi pro comp. G. Deldado. V. Macatan. Alex. Peregrinus. A. Canitranen. Ru. Bonſiolus. C. Math. à tergo in calce regiſtratum in Cam. Apoſt. Iu. Mandoſius.

VIII. CIrca tertium articulum ſeu dubium, an canonici regulares præcedere poſſint, & debeant canonicos ſiue clericos ſeculares, difficultas oritur, quia pro parte negatiua facit, quòd membra ſuum caput ſequuntur, vnde cum clerici ſeu canonici ſeculares habeant caput dignius, qui eſt Epiſcopus, qui omnes clericos ſiue regulares, ſiue ſeculares antecedit, etiam ſeculares ſuum caput ſequentes, clericos regulares præcedere debebunt. Verùm pro contraria parte affirmatiua facit antiquitas illorum inſtitutionis, & clericatus, qui per ſe illis competit: nam canonici regulares ſunt eſſentialiter clerici, & ſic quoad hoc, pares ſunt ipſis clericis ſecularibus. Sunt autem quoad inſtitutionem priores, & antiquiores clericis ſecularibus: quia omnes clerici ab initio erant regulares, & clerici ſeculares orti ſunt ex regularibus, vt ſupra in principio huius ſecundi libri deduximus. Ergo canonici regulares ſunt præferendi. iuxta regulam vulgatam. Prior tempore potior in iure, & alia ſuperius hoc eodem libro cap. 30. notata. Et confirmatur ratio: quia ſicut nullus ex propria malitia debet commodum reportare, ita nullus perſeuerans in bono ſtatu debet fieri deterioris, & inferioris conditionis: canonici autem regulares permanent in bono ſtatu clericorum primitiuæ Eccleſiæ. ergo non debent fieri deterioris, & inferioris conditionis à clericis ſecularibus, qui ab illo ſtatu deſciuerunt. Confirmatur ſecundo, quia de facto canonici regulares ſanctæ Mariæ de Columna Cæſarauguſtanæ per ſententiam latam in Generalibus Regni Aragoniorum comitijs ſupra cap. 30. recitatam, & ex antiqua conſuetudine omnes canonicos, & clericos ſeculares totiùs Regni Aragoniorum, exceptis Metropolitanis Eccleſiæ Cæſarauguſtanæ præcedunt, & cum ipſis Metropolitanis pares incedunt in publicis proceſſionibus, & alij etiam in alijs Ciuitatibus canonicos ſeculares præcedere conſueuerunt. Immo Pius V. in motu proprio nunc recitato fatetur, ipſos canonicos regulares meritò prætendere poſſe omnes alias perſonas Eccleſiaſticas tâ ſeculares, quàm regulares in proceſſionibus, & actibus publicis præcedere debere. In hac controuerſia, in qua hinc inde ſunt validiſſimæ rationes, mei non eſt articulum definire, ſufficitq; dubitandi rationes attigiſſe: optimum autem erit, vniuſcuiuſque iura, & laudabiles conſuetudines locorum cum moderamine inculpatæ tutelæ vnumquodque collegium pro viribus tueri.

Caput ſeptuageſimumſecundũ.

Canonicos Regulares ſine ſpeciali diſpenſatione obtenta à Sede Apoſtolica, cũ ſola licentia ſuorum Superiorum Regularium, poſſe beneficia ſecularia, etiam in titulum obtinere.

ALterum caput, ex quo canonici I.
ordinis dignitas, & eminentia dignoſcitur, eſt capacitas, ſiue aptitudo ad quæuis beneficia etiam ſecularia tum tegenda, tum in titulum obtinenda, quæ canonicis regularibus ineſt ex vi illorum profeſſionis abſque aliqua ſpeciali Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione, vel conceſſione. de qua nunc conſequenter aliquid breuiter dicturus, ante omnia præmitto, beneficia Eccleſiaſtica eſſe in duplici differentia, nam alia ſunt, quæ habent annexam curam, & regimen animarũ, quæ vulgò Curata nuncupamus: alia, quæ tale regimen adiunctum non habent, quæ idcirco vocantur beneficia ſimplicia. quæ tamen ſunt in duplici differentia: nam alia ſunt, quæ vocantur dignitates, vel quæ dignitatem adiunctam habent, vt Archidiaconatus, Præpoſituræ, Decanatus, & ſimiliũ in Eccleſijs Cathedralibus, ſiue Collegiatis: alia verò, quæ neque ſunt dignitates, neque dignitatem adiunctam habent, vt ſimplices canonicatus, cappellaniæ, & id genus, & quoniam non eodem modo de omnibus antedictis generibus beneficiorum loquuntur Doctores: ideo diſtinctè de ſingulis generibus dicendum erit. & Primò quod ſpectat ad beneficia, quæ animarum ſecularium curam, & regimen adiunctum habent, reſolutè dicendum eſt, canonicos regulares de iure communi abſque

ſpeciali

ſpeciali diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ habita licentia à ſuis Superioribus regularibus,poſſe ad huiuſmodi beneficia ſecularia admitti, & promoueri. Hæc aſſertio, quæ veriſſima eſt, probatur primò ratione demonſtratiua deducta ex ipſamet natura inſtitutionis, & ordinis ipſorum canonicorum regularium,quæ ſola benè inſpecta,ſufficit non ſolùm ad hanc veritatem in meridiana luce collocandam, verùm etiam ad omnes cauillos ſoluendos, quos ſcioli quidam nouiter excogitauerunt, nam canonici regulares eſſentialiter ſunt clerici, & de veris, & antiquis clericis à ſanctis Apoſtolis ad regendas Eccleſias inſtitutis, immò in ipſis canonicis regularibus nobilliùs viget,ac ſplendet inſtitutum canonicorum clericorum, qui ab Apoſtolis, & illorum ſucceſſoribus ad regendas Eccleſias, & animarum curam gerendam fuerunt inſtituti. Ergo canonici regulares ex vi illorum inſtitutionis, & ex intrinſeca natura æquè ſunt capaces regiminis omnium Eccleſiarum, & animarum ſecularium, ſicut quiuis clericus ſecularis. Hanc rationem inſinuauit Diuus Thom.in 2.2.quæſt.189.art.8.ad ſecundum ponẽs hoc diſcrimen inter canonicos regulares, & monachos, quòd canonici regulares per ſe ſunt inſtituti, & ordinati ad ea, quæ aguntur in diuinis myſterijs & ideò per ſe illis competit, vt ſint clerici religioſi, ad quæ per ſe non ſunt ordinati monachi, & ideo illis per ſe non competit, vt ſint clerici, ſed ſolùm ex accidenti.Declaratur eadem ratio,& roboratur.

In primitiua Eccleſia omnes Eccleſiæ ſiue curam animarum habentes, ſiue non habentes, regebantur per canonicos regulares, quia nulli alij præter illos erant clerici in Eccleſia Dei, vt ex dictis in principio huius libri apparet. Ergo etiam modò sũt capaces regiminis Eccleſiarum, quæcunque illæ ſint, quemadmodum & tunc erant. Sequela patet, quia nemo perſeuerans in bono ſtatu debet per hoc fieri deterioris conditionis, ſicut nemo,in eo,quod malè facit, debet fieri melioris conditionis, vt dicitur in l.non ſolum.ff. de noxialibus actionibus. Ergo canonici regulares, qui perſeuerauerunt in bono ſtatu clericorum apoſtolicorum, non ſunt effecti deterioris conditionis, neque minus capaces cuiuſcunque regiminis animarum, & Eccleſiarum, quàm eſſent tempore Apoſtolorum, & in primitiua Eccleſia. Neque clerici ſeculares, per hoc, quòd perfectionem vitæ regularis primorum naſcentis Eccleſiæ clericorum abiecerunt, facti ſunt magis apti, & idonei ad curam animarum gerendam, quã illi qui in bono ſtatu permanſerunt.

II. Confirmatur autem ratio ex vſu, qui rem dubiam declarat. ante exortas congregationes reformatas, quæ nunc cernuntur in Eccleſia, certũ eſt, maiorem partem Eccleſiarum, ſiue cathedralium, ſiue non cathedralium per canonicos regulares regi conſueuiſſe, cum omnes ferè cathedrales,& parochiales in Italia, Galliis, Hiſpanijs, Anglia, Hybernia, & Germania eſſent regulares. poſt exortas verò reformationes, & congregationes reformatas in tantum abſuit, vt Epiſcopi, & Romani Pontifices cenſuerint canonicos regulares effectos incapaces talis regiminis Eccleſiarum etiam ſecularium, vt certatim innumeras parochiales illis regendas tradiderint, quin immò à ſecularibus eas auferentes, perpetuo ipſorum regularium regimini ſubdiderint, vt patet de noſtra Lateranenſi, de Frigdiana, de Mortarienſi, & alijs Italicis,quæ plurimas adhuc parochiales ab aliquo tempore ſibi collatas retinent. Idem patet de congregationibus Gallicanis,nam congregatio s.Rufi,& s.Laurentij de Vltio, ſiue de Plebe Martyrũ cõplures parochiales habebãt,quarũ multas adhuc retinẽt,vt patet ex illarum priuilegijs ſupra narratis,idem verò de reliquis dicendum. Nec obſtat, quod Scioli quidam dicant, has parochiales per vnionem ex ſecularibus effectas fuiſſe regulares. iſti enim ſic dicentes, nodum difficultatis, & vim rationis non attingunt: nodus enim difficultatis eſt poſitus in hoc, an canonicus regularis ex ſua inſtitutione ſit aptus ad regimen animarũ perſonarum ſecularium, nam ſi eſt aptus, tam poteſt regere parochias, quæ non ſunt vnitæ ſuo ordini,quàm quæ ſunt vnitæ:etſi enim parochia per hoc, quòd vnitur monaſterio, dicatur fieri regularis ex parte Rectoris, non tamen fit regularis ex parte eorum, qui reguntur: nam Parochiani ita ſunt ſeculares in parochijs vnitis monaſterijs, & quæ reguntur per regulares,ſicut in parochijs, quæ non ſunt vnitæ, & reguntur, per ſeculares. quare ſi canonico regulari repugnat regimen animarum, æquè repugnat regere parochias ſuo monaſterio vnitas, ſicut repugnat regere non vnitas: & ſi non repugnat regere vnitas, nec etiam repugnat regere non vnitas. Quod adhuc magis explicatur, nam quia monachis ex vi illorum inſtitutionis non conuenit regimen animarum, cap. Monachus, & cap. Alia 16.quæſt.1.quia monachi eſt doceri, & paſci, non docere, & paſcere, vt ibi dicitur:ideo Eccleſiæ parochiales eorum monaſterijs vnitæ,non reguntur per monachos, ſed per clericos, ab ipſis tamen monaſterijs deputandos,vt tradũt Doctores poſt text. cap.Monachi, cum gloſſa. de ſtatu monachorum,ne ſinguli per villas,& oppida vagentur,vt ibi dicitur, in text. & eſt textus expreſſus in cap. 1. de capellis monachorum,qui eſt acceptus ex Concilio Claramont.ſub Vrbano Secundo. Ergo è contrario canonici regulares, quia ex vi illorum inſtitutionis ſunt idonei ad regimen animarum,æquè præfici poſſunt Eccleſijs non vnitis, ſicut præficiuntur vnitis. & ita conceptis verbis videtur dicere Innocentius Tertius in cap.Quod Dei timorem, de ſtatu monachorum, vbi inquit, quod licet in Concilio Lateranenſi cautum ſit ne monachi ſinguli per villas & oppida per quaſcunque parochiales ponantur Eccleſias, hoc tamen non prohibetur canonicis regularibus, qui regulæ inſeruiunt laxiori.

Tertiò principaliter probatur eadem veritas III. per textum expreſſum proximè allegatum in dicto cap.Quod Dei timorem, vbi Summus Pontifex hunc caſum in terminis reſoluit.cum enim quæſitum fuiſſet, an Plebanus ſancti Gauini,qui de

ſua conuerſione promiſſionem fecerat in manibus Prioris ſancti Victoris Bononienſis ordinis canonicorum regularium, poſſet poſt emiſſam profeſſionem Plebanatum retinere, Pontifex affirmatiuè reſpondit, dictum Plebanum licitè poſſe in ſuo Plebanatu, & regimine animarum manere, dummodo ſi fieri poſſet, vnum ſocium ſui ordinis haberet, quia licet ſit interdictum monachis, ne ſinguli præficiantur Eccleſijs parochialibus, hoc tamen non eſt vetitum canonicis regularibus, quia regulæ inſeruiūt laxiori. vbi vides, aptitudinem canonicorum regularium ad regendas parochiales in natura, & eſſentia illorum regulæ, ac inſtituti fundari, & textus eſt clarus, peruius, & ad hoc propoſitum ponderatus, & allegatus ab Abbate ibidem, & à Dominis Auditoribus Rotæ Romanæ in deciſionibus ſtatim ſubijciendis.

Dicetur, Pontificem non concedere, quod canonicus regularis poſt emiſſam profeſſionē poſſit beneficium ſeculare obtinere, ſed ſolùm permittere, vt qui antea ſeculare beneficium habebat, poſſit profiteri, & illud retinere. Verùm hoc nihil refert, cum ſint paria, retinere beneficium prius habitum poſt emiſſam profeſſionem, & nouum adipiſci. immo ex hoc textu colligitur euidenter, clericum ſecularem habentem beneficium curatum poſſe religionē canonicorum regularium ingredi, & profiteri, retento nihilominus beneficio ſeculari, accedente tamen conſenſu ſui Superioris regularis, ac etiam Epiſcopi, in cuius diœceſi eſt beneficium. quod licet videatur nouum, habetur tamen ex dicto textu, vt legenti patebit.

IV. QVartò probatur eadem aſſertio alia euidentiatione, quia vnicuique licitum eſt, quod ei per nullum ius prohibetur, neque per aliquid ei repugnat: ſed canonico regulari, dummodo habeat ſufficientem doctrinam, & vitæ probitatem, & licentiam à ſuoprælato regulari, ex nullo capite repugnat aſſumi ad regimen animarum perſonarum ſecularium. Quod probatur inductione, nam primò hoc illi non repugnat ex natura ſui inſtituti, quia canonici regulares per ſe ſunt clerici, & ex primaria illorum inſtitutione ad Sacramenta populis miniſtranda, verbum Dei prædicandum, & populum Dei paſcendum, & regendum inſtituti, cum illi fuerint primi Eccleſiarum Rectores in Eccleſia Dei per ſanctos Apoſtolos, & illorum ſucceſſores conſtituti, ac ordinati. vt ſæpè dictum fuit. non etiam repugnat illorum inſtituto, quod ſoli per villas, & oppida diſcurrāt occaſione regiminis animarum, ſicut repugnat monachis, quia canonici regulares inſeruiunt regulæ laxiori, vt dicit text. qui conſultò hanc repugnantiam ſuſtulit in dicto cap. Quod Dei timorem. Secundò non repugnat eiſdem canonicis regularibus tale regimen ex vi illorum profeſſionis, tum quia non repugnat poſt emiſſam profeſſionem manere in regimine parochialis antea habitæ ex dicto cap. Quod Dei timorem. Ergo non repugnat poſt emiſſam profeſſionem nouam parochialem obtinere: tum quia nonnulli canonici regulares in eorum profeſſione conceptis verbis hoc exprimunt, præſertim noſtri Lateranenſes: nam in forma noſtræ profeſſionis, quæ habetur lib. 1. noſtrarum Conſtitutionum cap. 42. hoc formalia verba exprimuntur: *Et quod nunquam abſque licentia Capituli Generalis, vel eius autoritate fungentis aliquod cum cura, vel ſine cura beneficium acceptabo intus, vel extra ordinem noſtrum. renunciando omnibus iuribus, & priuilegijs, & conſuetudinibus in contrarium mihi competentibus, vel quomodolibet competituris.* Et hac forma profitendi ſemper vſi ſunt noſtri canonici ab initio noſtræ reformationis vſque in præſens, vt videri poteſt in antiquis Conſtitutionibus ante annos 180. editis, quarum exemplum in Pergameno per ea tempora ſcriptum habeo. quod indicat, hunc modum profitendi apud noſtros eſſe vetuſtiſſimum. Tertiò non repugnat eiſdem canonicis regularibus tale regimen ex qualitate ipſius regiminis; quia regimen animarum ſecularium ſolùm requirit, ac poſtulat, vt Rector ſit clericus, habens ſufficientem ſcientiam, & bonam conſcientiam; hæc autem omnia cæteris paribus ſupponuntur nobiliùs ineſſe clerico regulari, quàm ſeculari, ſicut ſtatus clerici regularis eſt perfectior, & excellentior ſtatu clericorum ſecularium. Immo de facto, & per experientiam videmus hæc tria perfectiùs, & nobilius ineſſe clericis regularibus, quàm ſecularibus. nam quod ſpectat ad clericatū, clerici ſeculares eatenus dicuntur clerici, quatenus communicant, & participant de regularitate, vt notat Gloſſa, & cum illa Abbas cap. licet, de officio Ordinarij: & clerici inſtituti ab Apoſtolis in primitiua Eccleſia ſunt clerici regulares, non ſeculares, qui poſtea ex regularibus ſunt exorti per relaxationem. Vlterius quod ſpectat ad ſcientiam, nulli dubium eſt ſcientiam neceſſariam ad regimen animarum cæteris paribus, longè nobiliùs, & abundantiùs ineſſe clericis regularibus, quàm ſecularibus. nam vt de cæteris taceam, ex noſtris Lateranenſibus ſaltem duæ partes ex tribus ſunt vel Doctores, vel Licentiati in Sacra Theologia. puto autem omnes alios noſtris longè doctiores eſſe, & meliores. Deinde cum oporteat Parochum idoneum eſſe ad verbum Dei ſuis ſubditis prædicādum, certum eſt etiā, & vtinam ita non eſſet, pro vno clerico ſeculari mediocriter idoneo ad munus prædicationis, centū clericos regulares aptiſſimos in clauſtris reperiri, quos quotidie oportet à clauſtris ad Eccleſias cathedrales, & ad alias parochiales ad ſupplendum defectū ſcientiæ clericorum ſecularium, ad verbum Dei prædicandum exire. Oportere autem Parochos ſufficientem ſcientiam ad munus prædicationis legitimè exercendum habere, res nota eſt adeo, vt propter huiuſmodi ſcientiam antiqui Canones ipſos monachos ad regimen animarum idoneos cenſuerint, quod expreſsè notauit Innocentius Tertius in dict. cap. Quod Dei timorem, de ſtatu monachorum. Demum clericis regularibus cæteris paribus, ineſſe meliorem conſcientiam, negari non poteſt, niſi ab homine prorſus ignorante, quid interſit in-

ter ſtatum vitæ regularis,& ſecularis. quod ne quis ex parrium ſtudio ad concitandam inuidiam me ſcribere arbitretur, referam pulchram ſententiam venerabilis, & ſancti viri Iuonis Carnotenſis, de hac ipſa re ſcribentis aduerſus Epiſcopum Lemouicenſem epiſt. 93. *Quantum intellexi*, inquit, *ex literis ex veſtra parte mihi nuper oblatis, grauiter fert veſtra fraternitas, quod Lemouicenſis Epiſcopus in Synodo agens interdixit omnibus regularibus clericis, & regimen parochiarum, & confeſſionem Pœnitentium. qui rectiùs quidem feciſſet, ſi omnes Sacerdotes ad regularem vitam inuitaſſet, quàm regulariter viuentes à Dominicarum ouium cuſtodia penitus remouiſſet, quibus tantò plus diſplicet aliena malitia, quantò longiùs diſceſſerunt à ſua*: Hæc ille, quæ vellem ponderarent nonnulli, qui ſub prætextu pietatis, magnum ſe aliquid in Eccleſia Dei molituros arbitrantur, ſi iura regularium imminuendi nouos modos meditentur, & Superioribus exequendos proponant.

V. QVintò probatur eadem aſſertio ex Sacro Cõcilio Tridentino ſeſſ. 14. de Reformatione cap. 11. vbi prohibet, canonicum tranſlatum aſſumi ad beneficium ſeculare etiam curatum. nam à contrario videtur innuere, non tranſlatum poſſe aſſumi ad talia beneficia, & ita iſtum textum intellexit, & adduxit Rota in Deciſionibus ſtatim adducendis.

Sextò probatur per Deciſionem Dominorum Auditorum Rotæ, in quadam Papienſi iuriſpatronatus ſub Seraphino Razalio die 6. Martij 1598. quæ talis eſt. *Fuit quæſitum an canonico regulari cum licentia Superioris poſſit prouideri de beneficio curato ſeculari, & fuit concluſum poſſe per text. in cap. Quod* Dei timorem. *de ſtatu monachorum, & ibi Abb. in ſumm.* de ſtatu monachorum, *idemque videtur ſentire ſacrum Concilium Tridentinum cap. 11. ſeſſ. 14. dum vult, canonicum regularem tranſlatum ad alium ordinem, non eſſe capacem beneficij ſecularis Curati: Tacitè enim innuere videtur, non tranſlatum eſſe capacem: Idem voluit Rota deciſione 5. de Iurepatronatus in nou. quidquid ſit de alijs monachis quia iſti habent regulam laxiorem. Egid. deciſ. 751. ante fin. Federic. conſ. 136. Roch. de Iurepatro. in verbo honorificum, quæſt. 5. num. 13. Prœpoſit. in cap. Prœſcis num. 4. diſtinct. 56. Sylua de benef. part. 4. quæſt. 70. ver. aut eſt curata Nauar. conſ. 9. de præben. Lambert. lib. 2. par. 1. art. 19. 7. quæſt. principali, cum alys, & tenuit Rota referente Guidobono deciſ. 96. cui deciſioni circa illum art. An requiratur diſpenſatio Epiſcopi, vel ſufficiat licentia ſui Superioris, magis eſt ſtandum, quàm deciſ. 85. part. 1. Caputaq. cum Guidobonus fuerit relator illius cauſæ, & ita per Dominos concluſum.*

VI. TAndem poſſet eadem ſententia confirmari innumeris exemplis collationum, quæ olim factæ ſunt, & noſtris etiam temporibus fiunt ab Epiſcopis ſine alia diſpenſatione, ſolùm habita licentia a Superioribus Regularibus, ex quibus vnum referam ſanctum Carolum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, & Mediolani Archiepiſcopum, qui ann. 1584. Domnum Theophilum de Variſio canonicum noſtræ congregationis cum ſola licentia obtenta à Rectore Generali admiſit ad concurſum Eccleſiæ parochialis ſancti Remigij Vicemo Ironi, & idoneum repertum ad illius regimen promouit, vt videri poteſt ex literis collationis dictæ Eccleſiæ eidem Domno Theophilo factæ, quæ referuntur in libro Indultorum noſtræ congregationis fol. 628. quas hoc loco ad futurorum memoriam ſubijcio.

Audoenus Ludouicus I. V. D. vtriuſq; Signaturæ ſanctiſſimi D. N. Reſerendarius Archidiaconus Cameracenſis Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini Caroli tit. ſanctæ Praxedis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyteri Cardinalis Archiepiſcopi ſanctæ Eccleſiæ Mediolanen. Vicarius Generalis. Dilecto nobis in Chriſto Reuer. Don Theophilo Variſio de Triniglio canonico regulari congregationis Lateranenſis ſalutem in Domino. Inter cætera, quæ pro iniuncti nobis officij debito præſtare cupimus, illud præcipuè nobis cordi eſt, vt parochialibus Eccleſijs, quibus de Rectoribus per nos prouidendum eſt, tales præficiamus, qui officio, & miniſterio curæ animarum, quod omnium grauiſſimum eſt, laudabiliter ſatiſfaciant. Cum itaq; ſicut accepimus, parochialis Eccleſia ſancti Remigij Vicemodroni Pleb. Seerati Mediolanen. Diœceſis, *quã alias ven. Presbyter Ioannes Bonarotrus illius vltimus poſſeſſor obtinebat, per reſignationem eiuſdem Ioannis in manibus noſtris ſpontè, & liberè factam, ac per nos admiſſam nuper vacauerit, & ad præſens vacet, nos eidem Eccleſiæ, ac animabus illi ſubditis de idoneo Rectore prouidere volentes, tibi facultatem à Reuer. Generali tuo ſuſcipiendi beneficia Eccleſiaſtica etiam in hac diœceſi habenti, qui à Reuerendis Patribus examinatoribus in Synodo* Diœceſana *Mediolanen. deputatis in concurſu iuxta Sacri Concilij Tridentini præſcriptum examinatus, moribus, & doctrina ad hanc parochialem Eccleſiam regendam, eiuſq; curam per te ipſum gerendam idoneus nobis renunciatus fuiſti, & quem nos ipſi præ cæteris, qui ad eandem idonei nobis renunciati fuerunt, delegimus, parochialem Eccleſiam prædictam cum illi forſan annexis, ac omnibus iuribus, & pertinentijs ſuis vniuerſis conferimus, & aſſignamus, deq; illa te coram nobis propter hoc flexis genibus humiliter conſtitutum, & acceptãtem per birreti capiti tuo impoſitionem inueſtimus. Quo circa vniuerſis, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, Notarijſq; ac Tabellionibus publicis ciuitatis, & diœceſis Mediolanenſis in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub pœnis, & cenſuris contra inobedientes Superiorum mandatis à iure inflictis, & arbitrio noſtro infligendis per præſentes præcipimus, & mandamus, vt cum pro parte tua vigore præſentium requiſiti fuerint, vel eorum aliquis requiſitus fuerit, ad ipſam parochialem Eccleſiam perſonaliter accedere, teq; vel procuratorem tuum pro te in corporalem, realem, & actualem poſſeſſionem parochialis prædictæ, ac omnium illi annexorum, iuriumq; & pertinentiarum prædeceſſorum ſeruatis ſeruandis inducant, autoritate noſtra, & defendant inductum, amoto exinde quolibet*

bet illicito detentore, quem nos etiam horum ſerie amouemus, & denuntiamus amotum. ſictabilibus verò, colonis, & alijs arrendatarijs de parochialis prædictæ, ac omnium illi annexorum, iurium; & pertinentiarum prædictorum fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus, & obuentionibus vniuerſis integrè tibi, vel procuratori tuo legitimo debito tempore reſpondeant, ac ab alijs quantum in ſe fuerit, reſponderi faciant. In quorum fidem præſentes manu noſtra ſignatas, & per infraſcriptum Cancellarium Archiepiſcopalem ſubſcriptas, ſigilloq; Archiepiſcopali ſancti Ambroſij muniri fieri iuſſimus. Dat. & act. Mediolani in Palatio Archiepiſcopali, anno à Natiuitate Domini 1584. 4. *Idus Ianuarij, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris, &* D. N. D. *Gregorij diuina prouidentia Papæ Decimi tertij ann.* 12. *Præſentibus Reuerendis* D. *Io. Andrea* Pionnio *Soc. Theologiæ Doctore, &* D. *Io. Petro Gluſſiano Doctore, teſtibus idoneis ad præmiſſa omnia, & ſingula vocatis, atque ſpecialiter rogatis.*

VII. NEc obſtat, quod in contrarium ſcribit Stephanus Quaranta in ſuo Bullario in verbo Canonicus regularis, hodie nullos regulares, etiam ſi ſint canonici, habere poſſe ſine diſpenſatione Apoſtolica beneficia curata, nec in perpetuum, nec ad tempus, & ita in praxi obſeruari, vt teſtatur D. Hieronymus Gonzalez in Comm. ad Reg. Canc. gloſſ. 7. num. 53. referens etiam declarationem congregationis Sacri Concilij Tridentini videlicet: *Sanctiſſimus D. N. Gregorius XIII. noluit licere canonicis regularibus congregationis Lateranenſis etiam de licentia ſuis Generalis, abſq; permiſſu Summi Pontificis, aſſumere curam animorum etiam ad tempus, multoq; minus beneficium curatum ad tempus.* Primò quia cum hic autor ex ſola relatione D. Hieronymi Gonzalez hæc ſcripſerit, non maiorem fidem ſibi conciliare poteſt, quàm habeat idem autor principalis. Verùm ipſe D. Hieronymus Gonzalez in poſteriori editione de veritate melius doctus, & certioratus, priorem ſententiam retractauit, & mutauit, in fauorem eorundem canonicorum ſcribens dicta gloſſa 7. num. 55. verſ. cæterùm. Vnde Stephanus Quaranta, qui errantem ſecutus eſt, debebat etiam ſequi emendantem ſententiam, & corrigentem. Secundò quia falſum eſt, ita in praxi obſeruari: nam licet ſint nonnulli regularibus ita infenſi, vt magnum ſe obſequium Deo præſtare arbitrentur, ſi aliquam viam regulares inſequendi nanciſcantur: tamen plurimi ſunt Eccleſiarum Præſules, qui regulares probos, & doctos ſummo amore, fauoribus, & beneficijs proſequuntur, quos vellent ſi poſſent, omnes in ſuis Eccleſijs collocare, quippe qui optimè perſpectum habent, quantum adiumenti præſtent ipſi regulares ad regendas Eccleſias, verbum Dei prædicando, legendo, docendo, confeſſiones audiẽdo, & cætera id genus præſtando, & defectus clericorum ſecularium ſupplendo, quos etiam ad regimen animarum in ſuis Eccleſijs aſſumunt. Tertiò quia Sacra Congregatio Concilij Tridentini contrarium hoc pacto declarauit anno 1602. *Congregatio Concilij cenſuit, decretis eiuſdem Concilij canonicum regularem non prohiberi obtinere beneficia curata ſecularia, niſi fuerit ex ijs translatis, de quibus habetur Decreto cap.* 11. *ſeſſ.* 14. Quarto quia quod additur, ſanctiſſimum D. N. Gregorium Decimum tertium noluiſſe licere canonicis regularibus congregationis Lateranenſis &c. nunquam fuit promulgatum, quod probatur primò quia non fuit vſui demandatũ, & contrariũ eſt practicatum. Secundò quia ſanctus Carolus Borromæus, qui Gregorio Decimotertio Sinchronos fuit illud non ignoraſſet, & non contempſiſſet: & tamen triennio poſt emanatum aſſertum decretum Gregorianum, quod dicitur editum anno 1581. idem ſanctus Carolus ann. 1584. canonicos Lateranenſes ad concurſum admiſit, & eiſdem contulit etiam Eccleſias ſeculares parochiales, vt ex prænarrata prouiſione apparet. Tertiò quia Domini de Rota contrarium decreuerunt poſt Gregorium Decimum tertium, quos, cum ſint Capellani, & Iudices à Papa deputati, non eſt veroſimile decreta Pontificum, maximè recens edita ignoraſſe, vel contempſiſſe. Quartò quia Clemens Octauus anno 1602. contulit præpoſituram quandam D. Paulo Tapparello Pedemontano canonico noſtræ congregationis, & ante collationem viſum fuit, an ille eſſet capax eiuſmodi beneficij de iure, & oſtenſum, fuiſſe capacem. Deinde viſum eſt, an Decretis Concilij Tridentini obſtaret, canonicum regularem aſſumi ad dictum beneficium, & per ſacram congregationem reſponſum fuit, non obſtare, niſi ille eſſet tranſlatus, nam ea de cauſa edita eſt declaratio eiuſdem ſacræ congregationis proximè recitata. & ſic tandem collata fuit eidem præpoſitura, quam nunc per Dei gratiam laudabiliter regit.

DE alijs verò ſecularibus non Curatis, ſiue habeant annexam dignitatem, ſiue non habeant, maior eſt difficultas, an illorum canonici regulares cum ſola licentia ſuorum Superiorum regularium ſint capaces ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione. nam partem negatem expreſsè tuetur Hoſtienſis, & Ioan. Cald. quos refert Abbas in dict. cap. Quod Dei timorem. de ſtatu monachorum, qui indiſtinctè negant, regularem poſſe obtinere beneficium in Eccleſia ſeculari, ſiue collegiata, ſiue non collegiata, ſiue illud beneficium ſit dignitas, ſiue non. Quam ſententiam idem Abbas ex parte ſequitur, & ex parte reijcit. Diſtinguit. n. primò de Eccleſijs, quæ ſunt collegiatæ, & de illis, quæ non ſunt collegiatæ: ſecundò de beneficijs, quæ ſunt dignitates, & quæ non ſunt dignitates, & inquit, quod canonicus, & quilibet regularis poteſt obtinere dignitatem in Eccleſia ſeculari collegiata, non autem ſimplex beneficium, puta canonicatum aut aliud ſimile, ſiue in Eccleſia collegiata, ſiue non collegiata, cuius & aliorum Doctorum quoad aſſertionem negatiuam vnicum fundamentum hoc eſt, quia in tali caſu ceſſat ratio, ob quam permittuntur aſſumi ad beneficia ſecularia, quæ eſt ratio maioris boni, nimirum prædicationis verbi Dei, & curæ animarum. VIII.

Nihi-

IX. NIhilominus contrariam ſententiam docent gloſſa in cap. Præterea de præbendis, & Hugutio in cap. Deus qui, de vita & honeſtate clericorum, relatus ſimiliter in gloſſa, vbi abſolutè aſſerunt canonicum regularem poſſe fieri Archidiaconum, ac etiam obtinere ſimplicem canonicatum in Eccleſia ſeculari. & hanc ſententiam ſecutus eſt in quodam ſuo conſilio perill. & excell. Mag. meus D. Marcus Antonius Othellius in Almo Gymnaſio Patauino Primarius iuris ciuilis horis matutinis interpres, quam ego probabilem cenſeo, non propter inordinatum aliquem in meum ordinem affectum, ſed propter euidentem rationem in præcedentibus inſinuatam. quia vnicuique licet, quod illi nullo iure prohibetur: verùm nullo iure prohibetur, canonicum regularem effici Archidiaconum, vel canonicum in Eccleſia ſeculari: quod patet ponderando iura, quæ in contrarium afferuntur. primò namque allegatur textus in cap. Super eo, de Regularibus, vbi interdicitur clerico, qui religionem ingreſſus eſt, reuerti ad beneficium ſeculare, quod ante ingreſſum habuerat. Verùm ille textus neceſſariò intelligendus eſt de monachis, & ad illos reſtringendus, nec comprehendit canonicos regulares: aliàs contrarius erit ſuo autori, qui dicit in cap. Quod Dei timorem, de ſtatu monachorum, Plebanum Eccleſiæ ſecularis poſſe profiteri in monaſterio canonicorum regularium, & nihilominus conſentiente Epiſcopo, & ſuo Superiori regulari manere in regimine ſuæ plebis. & quod ille textus loquatur de monachis ſancti Benedicti, patet ex lectione. Secundò Obijciunt iura, quæ dicunt, non debere homines diſparis profeſſionis in eodem collegio ſociari. cap. in nona 16. q. 7. & Clementina prima de electione. Verùm illa iura extra propoſitum allegantur: nam loquuntur de monachis, & clericis, vel de clericis, & laicis, & volunt dicere, quòd in eodem monaſterio non debent eſſe clerici, & monachi, nec monachus debet præfici monaſterio clericorum, neque è contra, neque in eodem collegio debent eſſe laici, & clerici: non autem loquuntur de collegijs Eccleſiarum ſecularium. Epiſcopus enim cum ſuis canonicis facit vnum collegium, & tamen collegium ſeculare poteſt habere Epiſcopum canonicum regularem, vel monachum. Deinde canonici ſeculares, & regulares non ſunt diſparis profeſſionis eſſentialiter, ſed ſolùm accidentaliter, quatenus ſeculares deficiunt à perfectione regularium, immò ſunt eſſentialiter vnius, & eiuſdem profeſſionis. quare textus allegati nihil contra illos faciunt, præſertim quòd regulares, & ſeculares clerici conueniunt in habitu eſſentiali, & clericus regularis promotus ad

nonicum regularem non poſſe obtinere beneficium curatum ſeculare. At reuera neutrum concludit, quia per adeptionem beneficij ſecularis, ſiue curati, ſiue non curati regularis non tranſit ad ſecularitatem: id enim neque Summus Pontifex concedere poteſt, vt ſcilicet in regulari profeſſo extinguatur obligatio votorum, vt dicitur in cap. cum ad monaſterium. de ſtatu monachorum, in fine. Quod verum eſt etiam in Epiſcopo aſſumpto ex ordine regulari, vt lib. 1. dictum fuit. vnde per hoc, quod conſtituitur in collegio ſeculari, non eximitur ab obedientia, ſed conſtituitur ſub alio Superiore, ſicut Epiſcopus regularis, neq; fit proprietarius, ſed adminiſtrator bonorum temporalium ſui beneficii, ſicut etiam Epiſcopus regularis: multò minus diſpenſatur à voto caſtitatis, vt patet. quare ſingula colligendo, nullum apparet ius, quo prohibeatur canonico regulari obtinere beneficium ſeculare non curatum.

X. HAec ratio implicitè fuit inſinuata ab Innocentio Tertio in cap. Quod Dei timorem, cum decreuit, canonicos regulares poſſe præfici Eccleſijs parochialibus ſecularibus: duas enim huius deciſionis rationes attulit, alteram, quę ſpecialiter militat in ſolis canonicis regularibus: alteram, quæ etiam monachos comprehendit. Prima ratio eſt, quia licet in Concilio Lateranen. prohibeatur, ne monachi ſoli per parochias, & oppida vagentur, hoc tamen non prohibetur canonicis regularibus, quia illi inſeruiũt regulæ laxiori, quæ ratio ſi procedit in beneficijs curatis, procedit etiam in non curatis: nam nullum eſt Concilium, nullus Canon, qui hactenus prohibuerit canonicis regularibus adipiſci beneficia non curata, ſicut etiam nullus Canon prohibet adipiſci beneficia curata: immò verò implicitè, & latenter Pontifex aufert dubium, quod poſſet oriri in caſu noſtro: poſſet enim videri indecens, canonicum regularem dimittere clauſtrum, vt maneret apud beneficium ſeculare. Verùm hæc indecentia, quę ſola videtur contrariam opinionem cohoneſtare, tollitur ex natura, & conditione regulæ, quam ipſi canonici regulares profitentur, quæ latior eſt, quàm regula monaſtica, quæ ſicut permittit canonico regulari exire ſolùm de clauſtro ad regendas Eccleſias curatas: ita etiam permittit exire ſolùm ad obtinendum beneficium non curatum. ſed Abbas, & qui contrarium tenent, decepti ſunt, quia crediderunt Canonem permittere canonico regulari adeptionem beneficij ſecularis ſolùm propter munus prædicationis, quod eſt priuilegiatum, quod non eſt verum, quia propter hanc cauſam nihil plus haberet canonicus regularis, quàm mona-

curati, in quare plurimum à vero intellectu literæ prædicti Canonis recedere videntur.

XI. SEd ad maius robur noſtræ ſententiæ applicando rationes ſuperius factas ſic arguo. ſi repugnat canonico regulari obtinere beneficiū ſeculare nō curatū, vel repugnat illi ex natura, & conditione proprij ordinis, vel ſtatus, vel ex profeſſione, vel ex natura, & cōditione ipſius beneficij. nō ex primo capite, quia canonicus regularis ex ſui natura, & per eſsētiā eſt clericus, & capax cuiuſcūq; beneficij ſiue curati, ſiue non curati: nam in primitiua Eccleſia, & per multa ſecula omnia beneficia ſiue curata, ſiue non curata tenebantur à clericis regularibus, & illi in bono ſtatu perſeuerantes non ſunt effecti deterioris conditionis, quàm illi, qui à bono ſtatu defecerunt. non etiam ex vi ſuæ profeſſionis, quia immo canonici regulares in profeſſione exprimunt, quod non acceptabunt beneficium ſeculare, intus, ſiue extra ordinem, ſiue curatum, ſiue non curatum, ſine licentia ſuorum Superiorum. quæ exceptio firmat regulam in contrarium, quòd non intendunt exſpoliare ſe proprio iure obtinendi beneficia extra ordinem ſiue curata, ſiue non curata accedente licentia ſuorum Superiorum. Tandem non repugnat ex natura, & conditione ipſius beneficij; nam illud nihil aliud requirit, niſi, vt qui illud tenet, ſit clericus aptus ad exercenda munera, propter quæ datur ipſum beneficium: quæ omnia ſupponimus eſſe in canonico regulari habente ſufficientem ſcientiam, & bonam conſcientiam.

XII. TErtiò probatur eadem ſententia ex facto, multi enim reperiuntur ex ordine canonico aſſumpti ad dignitates, & canonicatus ſimplices in Eccleſijs ſecularibus, & in primis in Eccleſia Taurinenſi Præpoſitus ſancti Laurentij de plebe Martyrum, qui erat canonicus regularis, ſemper erat canonicus Eccleſiæ cathedralis, vt conſtat ex Priuilegio Cuniberti Taurinenſis Epiſcopi ſupra cap. 57. recitato. Similiter in Eccleſia Bononienſi Guido Baiſius cognomento Archidiaconus, antequam eſſet Archidiaconus ſancti Petri, erat canonicus regularis in monaſterio ſancti Victoris Bononienſis: vt dicit Ioannes de Nigraualle Apoſtolicus Bibliothecarius in eadem Eccleſia. Lambertus de Fagnano Archidiaconus, qui poſtea aſſumptus ad Cardinalatum demum Summus Pontifex eſt renuntiatus, vocatus fuit Honorius Secundus, antea fertur fuiſſe canonicus regularis. Dicetur, Eccleſiam Bononienſem, & Taurinenſem per eà tempora fuiſſe Regulares, ideo proferam exempla recentiora, nam ante annos 25. vel 30. D. Cherubinus Ariminenſis ex noſtra congregatione obtinuit Archidiaconatū in Eccleſia cathedrali Alexandrina, quem multis annis tenuit. ante annos circiter 15. D. Franciſcus Iuſtinianus Venetus ex eadem congregatione obtinuit canonicatum in Eccleſia cathedrali Iuſtinopolitana. anno verò 1616. D. Aemilius Caracciolus Neapolitanus obtinuit à fœl. record. Paulo Quinto canonicatum in Eccleſia cathedrali Caprienſi, & Summus Pontifex iuſſit examinari, an canonicus regularis eſſet capax canonicatus ſecularis, & comperta capacitate viſa præſertim forma profeſſionis noſtrorum canonicorum cum clauſula illa: *Et quod nunquam abſque licentia Capituli Generalis dictæ congregationis, vel eius autoritate fungentis aliquod cum cura, vel ſine cura beneficium acceptabo intus, vel extra ordinem noſtrum*. Idem Pontifex tandem annuit, & ſupplicationem ſignauit. & hæc omnia ipſe vidi, & tractaui.

Quæ recolenda exiſtimaui, non quòd magnopere interſit, noſtros canonicos ad beneficia ſecularia regenda è clauſtro recedere: ſed vt de bono iure noſtro conſtaret, contra nonnullos recẽtiores, quorum omne ſtudium in regularium priuilegijs, ac iuribus abradendis poſitum videtur. illud tandem adijciens, quando caſus tulerit aſſumendi canonicos regulares ad regimen Eccleſiarum, non ſine delectu admittendos, & cum conditione à Canone præſcripta, vt habeant ſocium ſui ordinis, ſi commodè fieri poſſit.

Caput ſeptuageſimumtertium.

Quod alij Regularium Ordines ſiue illorum Autores, & Legiſlatores, ſiue præcipui illuſtratores ex Ordine Canonicorum Regularium prodierunt.

EX. alio etiam capite canonici ordinis dignitas, & ſuper cæteros eminentia dignoſcitur, quod iuxta regulam Ariſtotelicam in ſecundo primæ Philoſophiæ tex. 4. *Primum in vnoquoque genere, cæterorum omnium in eodem genere exiſtentium eſt cauſa*. Ex ordine canonico cæteri omnes vel ſuam originẽ traxerunt, vel ſuos autores, & Legiſlatores, vel ſaltem præcipuos illuſtratores acceperunt. etſi enim ordo monaſticus (vt ab illo veluti antiquiſſimo in Eccleſia ordiamur) vetuſtiſſimus fuerit ſtatim poſt tempora ipſorum Apoſtolorum, cum tamen à clericali ordine inſtitutum oſtendit D. Dionyſius Areopagita in epiſtola ad Demophilum monachum, illius auſum obiurgans, quòd contra Sacerdotes, & clericos ſeipſum extuliſſet, à quibus diuina diſcere debuiſſet, & à quibus etiam, vt monachus fieret, accepit. hinc veriſſimè Ioannes de Nigraualle ſæpè allegatus: *Inter omnes*, inquit, *Eccleſiaſticos ordines ſiue religiones primatum, ſiue maioritatem obtinet ordo canonicus, antiquitate, doctrina, regimine, nobilitate, atque Sanctorum numeroſitate. Antiquitate ſiquidem, quia ex canonico ordine omnium primario cæteræ omnes religiones veluti ex limpidiſſimo fonte quaſi riuuli profluxerunt. ex eo namq; primùm monaſticus ordo traxit originem: cum enim in primitiua Eccleſia &c.* & infra. *Ideo monachi dicuntur figuratiuè filij Prophetarum, id eſt clericorum, vel canonicorum: quia in nouo teſtamento ceſſante figura, & ſuccedente veritate ex regularibus clericis, ſiue canonicis*

ab

ab Apoſtolis inſtitutis, vt ſupra viſum eſt, per prædicationem & informationem originem habuerunt.

At non ſolum originem, verùm etiam præcipuos illuſtrarores ex eodem ordine canonicorum ipſe ordo Monaſticus accepit: nam Leones Tertium, & Quartum, Vrbanum Secundum, & Paſchalem Secundum, quos monachi D. Benedicti ſuos faciunt, ex ordine canonicorum illos accepiſſe inferius in Catalogo virorum illuſtrium canonici ordinis oſtẽdemus. Idem de ſanctis Beruuardo, & Godehardo Hildeſimenſibus Epiſcopis, Vulfrano Senonenſi, Volfango Ratiſponenſi, Leodegario, & alijs. Idem de Guiberto fundatore monaſterij Gemblacenſis, de Odone fundatore monaſterij Cluniacenſis Turonenſi antea canonico, in eodem Catalogo præſtandum erit.

De Ciſtercienſibus res adhuc multò magis conſpicua eſt, cum vnus Malachias regularis canonicus in Hybernia tot Ciſtercienſium Cœnobia fundauerit, cum integra canonicorum monaſteria ad Ciſtercienſes tranſierint, vt patet de Alua Abbatia canonicorum regularium Leodienſium, quam ſanctus Bernardus in monaſterium Ciſtercienſium mutauit, & de Priore monaſterij Eboracenſis cũ omnibus ferè dicti monaſterij fratribus ad Ciſtercienſes profectis, pro quibus ipſe D. Bernardus ad Abbatem Eboracenſem ſcripſit epiſtolam, quæ eſt in ordine 95. ex quorum numero videtur fuiſſe Beatus Humbertus, cuius laudes recenſuit idem Diuus Bernardus in proprio ſermone de eodem habito.

Ordo quoque præclariſſimus Carthuſianorum, nonne ab ipſis regularibus canonicis fuit fundatus, & decoratus? nam canonicus regularis Eccleſiæ Rhemenſis fuit ipſe Bruno primus inſtituti autor, vt in eius vita legitur, canonici duo ex primis coadiutoribus ex ſancti Rufi congregatione profecti, vterque Stephanus vocatus, alter Dienſis, alter Burgenſis, vt ex Chronicis dictæ congregationis, & in vita ſancti Hugonis Gratianopolitani apparet, canonicus regularis ipſe Hugo Gratianopolitanus, cuius autoritate, & auxilio tam ſancto operi manum admoueiunt, & ordinis fundamenta iecerunt, in Eccleſia regulari Gratianopolitana regulariter viuens, vt patet ex illius vita, rogante Airaldo Morianenſi Epiſcopo deſcripta, canonicus etiam regularis Hugo alter Lincolnienſis in Anglia Epiſcopus, qui primus inſtituta Carthuſianorum in Angliam inuexit. ex Archidiacono Cantuarienſi in Hiſtoria Eccleſiaſtica Anglicana ſeculo 12. cap. 35. & demum integræ domus canonicorum regularium nempe Carleſienſis, excubiarum, & Eremi nuncupatæ in initio ferè ipſius tum etiam Epitaphium eius tumulo inſcriptum, quod in æde ſanctæ Iuſtinæ Patauina, videlicet in Capitulo monaſterij viſitur, manifeſtè adſtipulantur, quod Epitaphium hic adijcio ad tanti præſulis dignitatem, & vitæ ſanctitatem commemorandam, illud autem eſt huiuſmodi:

Mille quadringentis Domini currentibus annis
Quadraginta tribus, Septembris menſe fluente,
Progenie Veneta Balbo Ludouicus in aſtris
Mente nitens, tumulo clauſus ſepelitur in iſto.
Splendidus ille fuit, lucens virtute per orbem.
Quin etiam clemens, humilis, ſuper omnia caſtus.
Almæ Iuſtinæ Patauæ tunc extitit Abbas,
Cum Sancti normam Benedicti conſolidauit.
Illinc Italiæ celebres luſtrando per vrbes,
Ornauit Monachis Chriſto famulantibus alta
Conſilij Sancti Præſes, Præfectus, & autor,
Eccleſiæ pacem tractando ſchiſma remouit.
Eugenij Quarti præcepto Præſulis Orbis
Antiſtes nolens eſt Taruiſinus inunctus.

Porro eundem Ludouicum ex canonico regulari ordinis ſancti Auguſtini, & Priore ſancti Georgij in Alga ad ædem ſanctæ Iuſtinæ Patauinam migraſſe, habes manifeſtè, & expreſsè ex literis Bonifacij Noni, & Gregorij XII. per quas ordo canonicorum ſecularium ſancti Georgij de Alga nuncupatorum in eodem monaſterio ſancti Georgij ad hunc effectum per ſupradictum D. Ludouicum reſignato, fuit inſtitutus, quæ literæ in Bullario per Laërtium Cherubinum recens edito conſtit. 1. Gregorij Papæ XII. videri poſſunt.

AVtores Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum, qui ſub Innocentio III. anno 1198. eſt inchoatus, & anno 1209. ab eodem Pontifice confirmatus, antequam dictus ordo probaretur, ad Abbatem, & Canonicos ſancti Victoris Pariſienſis pro regularibus inſtitutis addiſcendis ab eodem Pontifice fuerunt deſtinati. Conſtat ex literis eiuſdem Innocentij Papæ lib. 1. fol. 233. regiſtratis, quæ habentur etiam in Bullario inter illius Bullas conſtitutione prima. Eundem ordinem Ioannes Rex Portugalliæ huius nominis Tertius in ſuis regnis cupiens inſtaurare, duodecim iuuenes ſapientia, & ingenio præſtantes delegit, quos ad Priorem ſancti Vincentij Vlyſſiponenſis nomine Franciſcum deſtinauit, vt habitum regularem illius ordinis acciperent, & cum illo vitæ regularis inſtitutum in eodem monaſterio diſcerent: atque in hunc modum dictus ordo in partibus Luſitaniæ ad meliorem frugem, & priſtinam diſciplinam, à qua nonnihil defecerat, optimè eſt reformatus. Ex Chronicis dicti monaſterij ſancti Vin- II.

Honorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. *Dilectis filijs Dominico Priori ſancti Romani Toloſanenſis, eiusq; fratribus tam præſentibus, quàm futuris regularem vitam profeſſis, Salutem, & Apoſtolicam benedictionem*, *Religioſam vitam eligentibus Apoſtolicum conuenit adeſſe præſidium, ne fortè cuiuſlibet temeritatis incurſus, aut eos à propoſito reuocet, aut robur, quod abſit, ſacræ religionis infringat. Ea propter dilecti in Domino filij veſtris iuſtis poſtulationibus clementer annuimus, & Eccleſiam ſancti Romani Toloſanenſis, in qua diuino eſtis obſequio mancipati, ſub B. Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti priuilegio communimus, in primis ſiquidem ſtatuentes, vt ordo Canonicus, qui ſecundum Deum*, & B. *Auguſtini Regulam in eadem Eccleſia inſtitutus eſſe dignoſcitur, perpetuis idem temporibus inuiolabiliter obſeruetur.*

IV. SAnctus Antonius de Padua nuncupatus, qui primus ex ordine Seraphico Beati Fräciſci Aſſiſij cathedram magiſtralem tenuit, & ſacras literas publicè eſt interpretatus, quem Summus Pontifex aliquando concionantem audiens, arcam teſtamenti appellauit, quique primus poſt ipſum Beatum Franciſcum ab eodem Summo Pontifice in Catalogum Sanctorum ſolemni ritu eſt relatus, priuſquam ad ordinem Seraphicum ob ſpem martyrij concederet, in ordine canonicorum regularium, nimirum in Cœnobijs ſancti Vincentij Vlyſſiponenſis, & ſanctæ Crucis Colimbricenſis admirabili vitæ ſanctitate, virtutum etiam, & miraculorum ſplendore coruſcans vndecim annis fuerat conuerſatus.

Beatum Nicolaum Tolentinatem, qui incomparabilis vitæ innocentia, & virtutum ſplendore ordinem Eremitarum Auguſtinenſium decorauit, ex ordine canonicorum regularium, nimirum ex collegio ſancti Saluatoris Caſtri ſancti Angeli Firmanæ diœceſis ad Eremitas fratris Ioannis Boni nuncupatos arctioris vitæ deſiderio commigraſſe, autor eſt Beatus Antoninus Florentinus in Hiſtoria 3. par. tit. 24. in principio, ſic ſcribens: *In iuuenili igitur ætate ſanctè conuerſans cuiuſdam Eccleſiæ ſancti Saluatoris canonicus efficitur regularis:* nam dictam Eccleſiam, quæ nunc ſecularium canonicorum conuentum habet, antea regularem fuiſſe præter vetuſta illius monumenta, indicat nomen, ac dignitas Prioris inter canonicos retenta.

Demum Carmelitæ, qui quartum locum obtinent inter mendicantes, ab Alberto Patriarcha Ieroſolimitano antea canonico regulari ſanctæ Crucis Mortarienſis proprij inſtituti normam, & regulam acceperunt, quam poſtea Honorius III. ſua conſtit. 8. in ordine, anno ſui Pontificatus 10. probauit & firmauit.

Caput ſeptuageſimumquartũ.

Catalogus omnium Ordinum, & Congregationum ſub magni Patris Auguſtini Regula militantium.

QVia fuerunt nonnulli, qui Catalogos Congregationum, & ordinum ſub magni Patris Auguſtini regula militantium deſcribentes, pro luce non veritatem, ſed proprium ingenium, vel commodum habentes, multa illos errorum caligine obfuſos in lucem ediderunt, tandem pro libri huius colophone, ſiue coronide prædictum Catalogum non è turbidis fontibus, vel ex frigido cerebro hauſtum, ſed ex veris, probatisq; autoribus, & authenticis documentis collectum adnotabo: qui tamen duas in claſſes facilioris doctrinæ gratia diuiſus erit. in quarum priori canonicorum, ſeu clericorum: in poſteriori verò cæterorum ſiue mendicantium, ſiue non mendicantium Ordines recenſebo. I.

Inter ordines canonicorum ſiue clericorũ B. Auguſtini Regulam profitentium primus eſt ordo, qui in Concilijs antiquis, necnon in literis Pontificijs, Iure Canonico, Prouinciali Romano, libris taxarum Cameræ Apoſtolicæ, & in Praxi Cancellariæ Apoſtolicæ ordo S. Auguſtini ſimpliciter, & ſine aliquo addito vocatur à Sanctiſſimis Apoſtolis inſtitutus, & per B. Auguſtinum in Eccleſia Hypponenſi reformatus, ſeu reſtitutus, & diuinis regulis informatus. de quo lib. 1. per totum. Hic ordo iuxta varias reformationes, quas progreſſibus temporum accepit, in multos canonicorum cœtus fuit diuiſus, & compluribus congregationibus decoratus, quarum prima eſt.

Congregatio Lateranenſis circa annum Domini 440. per Gelaſium B. Auguſtini diſcipulum inchoata, poſtea per Alexandrum II. circa annum noſtræ ſalutis 1060. reparata, demum per Eugenium IV. anno 1445. reſtituta ex canonicis S. Mariæ de Friſonaria Lucanæ diœceſis anno 1400. reformatis, autoribus Venerabilibus, & pijs ſacerdotibus Bartholomæo Romano ex familia Columnenſium, Leone de Carrate S. Petri in cœlo aureo Papiæ canonico profeſſo, & monaſterij Priore, & Iuris Pontificij Doctore, necnon Thadæo de Binaſco eiuſdem monaſterij s. Petri canonico: non autem à Fratre Iacobo Bergomenſi ex ordine Prædicatorum Apoſtata, vt quidam autores parum religioſè, ac minus veridicè calumniantur. de cuius reformationis, & congregationis totius origine, & procurſu. vide libro ſequenti per totum.

Secunda S. Frigdiani Lucenſis, quam idem ſanctus Frigdianus canonicus Lateranenſis, & Lucenſis Epiſcopus anno 556. ſub Pelagio Primo fundauit, ſub tempora Alexandri II. & deinceps valdè propagata. vide hoc lib. cap. 45.

Tertia

Tertia S. Rufi, non à B. Rufo ſiue Arnulpho Lugdunenſi Archiepiſcopo apud Valentiam in Delphinatu, ſed à quatuor Cathedralibus, ijsq; regularibus Auenionenſis Eccleſiæ canonicis primò in Eccleſia S. Rufi Auenionenſium Apoſtoli, & primi Epiſcopi, & prope eandem ciuitatem Auenionenſem, circa annum Domini 1000. inchoata: cuius tamen caput anno 1210. Valentiam fuit translatum. vide cap. 55.

Quarta s. Laurentij de Plebe martyrum in Delphinatu, in Epiſcopatu tamen Taurinenſi, de cuius origine conſtat ante annum 1050. autor Ven. Sacerdos Gerardus de oppido Vltij, poſtea Epiſcopus Siſtarienſis. vide cap. 57.

Quinta s. Crucis Mortarienſis. fundauit Ven. Sacerdos Adamus ex Caſtro Mortarij, ſub Gregorio VII. circa annum 1080. quam idem Gregorius, & illius ſucceſſor Vrbanus II. multis attributis priuilegijs decorauit. vide cap. 46.

Sexta s. Mariæ in Portu Adriatico apud Rauennam, eodem tempore exorta, & à Ven. Petro de Honeſtis Ciue Rauennatenſi Portuenſis Cœnobij Priore ſanctiſſimis legibus munita, quas deinde Paſchalis II. ſua autoritate probauit. vide cap. 47.

Septima s. Nicolai de Aroaſia prouinciæ Attrebatenſis in Gallobelgica, cuius initium refertur ad annum 1097. autore Conone poſtea S. R. E. Cardinali cum ſocio Heldemaro. vide cap. 61.

Octaua Marbacenſis in Marbach oppido Alſatiæ fundata anno 1094. vt ſupra cap. 39. & 66. vel anno 1090. vt Munſterus pag. 439. editionis Baſileæ. de qua vide, quæ ſupra locis citatis diximus.

Nona ſancti Sepulchri Ieroſolimitana poſt recuperatam Ieroſolimam ſub pijſſimis, & verè Chriſtianis Principibus Gotifredo, & Balduino circa annum 1100. reſtituta, & dilatata. vide cap. 66.

10. Sanctæ Crucis Colimbricenſis, quam anno 1131. fundauerũt tres religioſiſſimi Colimbricenſis Eccleſiæ tunc regularis canonici Tello Archidiaconus, Michaël Prior, & Ioannes Magiſter Scholarum, cum Theotonio, & alijs ſanctis viris. vide cap. 58. cum ſeq.

11. s. Mariæ ad Rhenum prope Bononiam in Emilia, quam per idem tempus nonnulli canonici regulares ſeſe in eo loco colligentes, & vitam in melius reformantes erexerunt. Deſijt anno Domini 1430. ſub Franciſco Ghiſlerio Priore, in quo penitus fuit extincta. vide cap. 48.

12. s. Victoris Pariſienſis, quæ habuit initium ante annum 1120. & ſummis viris ſanctitate, & doctrina conſpicuis floruit. vide cap. 56.

13. s. Iacobi de Cella Volana in diœceſi Comacli erat inſtituta. vide cap. 65.

16. Nuſſienſis in oppido Nuſſiæ Diœceſis Colonienſis ab illius Eccleſiæ canonicis ſub Philippo 44. Epiſcopo fundata. vide cap. 65.

17. s. Marci prope Mantuam per Ven. Sacerdotem Albertum Spinolam aliàs de Formigoſa anno 1198. inſtituta. Deſijt penitus ante annos circiter 25. exiſtente Duce Mantuæ Sereniſſimo Vincentio Gonzaga, quo curante, monaſterium s. Marci monachis Camaldulenſibus eſt datum. vide cap. 50.

18. Vuindeſimenſis in Belgio, cuius autor fuit Magiſter Gerardus ſub anno 1386. quæ magnos progreſſus facit, & fecit. vide cap. 61.

19. s. Saluatoris de Bononia vulgo Scopetinorum appellata, quæ Ven. & Beato viro fratri Stephano Eremitæ Auguſtinenſi ex monaſterio s. Saluatoris Ilicetani apud Senas profecto ſua primordia refert. vide cap. 52. & ſeq.

20. Sancti Spiritus Venetiarum. habuit initiũ anno 1424. non à quodam fratre Gabriele Spoletano ordinis Eremitarum, vt quidam falsò autumãt, quippe qui fratres Eremitas inſtituit, non canonicos regulares: ſed à quatuor religioſis clericis, & patritijs Venetis, qui cum hortante fratre Gabriele Spoletano habitum Eremitarum induiſſent, anno 1424. mandante Martino Papa V. eundem habitũ dimittentes, & canonicorum regularium aſſumentes, in monaſterio ſancti Spiritus antiquum inſtitutum canonicorum regularium, quod ibi antea viguerat, reſtituerunt. vide cap. 54.

21. Omnium Sanctorum Olomutieñs ante Alexandrum VI. erecta, cui idem Alexander canonicorum regularium Lateranenſium titulum, & priuilegia conceſſit. vide cap. 65.

22. s. Petri de monte Corbulo in Hetruria, quæ initium habuit ſub Iulio II. de qua vide cap. 54.

23. Caſtrinantonis in Gallijs eodem tempore inſtituta, cuius meminit Ioannes Trullus lib. 1. cap. 10. num. 6. ex Roberto Arboricenſi. aliud non vidi.

24. Scholarium apud Bononiam, quæ ante annum. 1200. erat inſtituta. ex Iacobo de Vitriaco, ſed aliud non reperi. vide cap. 54.

PRæter ſupradictas congregationes, quæ ad ordinem s. Auguſtini ſimpliciter nuncupatũ attinent, eſt ſecundus ordo canonicorum regularium ſub regula D. Auguſtini, qui dicitur Præmonſtratenſis à s. Norberto Lotharingo in loco Præmonſtrato anno 1120. inſtitutus. vide cap. 69. II.

Tertius ordo Gilbertinorum, cuius autor fuit Gilbertus de Sempingam oppido Angliæ an. 1148. vide cap. 69.

tentia martyrum, cuius profeſſores vocantur canonici regulares ordinis s. Auguſtini. ex Martino Baronio in vita B. Iſaiæ Cracouienſis pag. 7. & 12. & in vita B. Staniſlai pag. 10. hic ordo nunc floret in regno Poloniæ.

Sextus ordo ſancti Spiritus in Saxia, cuius clerici regulares ſub B. Auguſtini regula degentes in nonnullis literis Apoſtolicis vocantur.

Septimus ordo Cruciferorum apud Huyũ Flandriæ oppidum diœceſis Leodienſis anno 1248. inſtitutus. cuius profeſſores in quibuſdã literis Apoſtolicis nomine canonicorum regularium appellantur. vide cap. 69.

Octauus ordo s. Antonij Viennenſis, cuius profeſſores anno 1297. à Bonifacio Octauo titulo canonicorum, & regula B. Auguſtini fuerunt donati. vide cap. 69.

Nonus ordo canonicorum regularium, antea ſecularium in Alga per Antonium Corrarium, & alios quoſdam Patritios Venetos anno 1400. fundatus. vide cap. 69. & hi omnes dicuntur canonici regulares.

10. Ordo clericorum communiter viuentium, ſecularium tamen, & ſine votorum profeſſione, quem inſtituit Gerardus Magnus apud Dauentriam in Belgio circa annum 1376. de quo vide, quæ notantur in Chronico Vuindeſimenſi nuper edito lib. 1.

11. Ordo clericorum regularium Theatinorum, cuius fundamenta poſuit anno 1524. Reuerendiſſ. Pater D. Ioannes Carapha Epiſcopus Theatinus, qui poſtea ad Summum Pontificatum euectus Paulus IV. eſt appellatus.

Fundat. S. Caietanus Thienæus.

12. Clericorum Boni Ieſu in ciuitate Rauennæ per quoſdam deuotos, & pios clericos, ſuadente Seraphino Firmano ex noſtra congregatione Lateranenſi verbi Dei præcone feruidiſſimo, anno 1526. initiatus.

13. Clericorum regularium s. Maioli de Somaſca, qui ſuam originem debet Ven. viro Hieronymo Aemiliano ex ciuitate Venetiarum ſub anno 1531. qui à Paulo Tertio anno 1540. fuit confirmatus.

14. Clericorum regularium s. Pauli Decollati vulgo Barnabitarum ab Eccleſia s. Barnabæ olim canonicorum regularium in ciuitate Mediolani, in qua idem ordo, ſuadente potiſſimum eodem Seraphino Firmano, per tres piiſſimos ſeruos Dei Iacobũ Morigiam Mediolanenſem, Franciſcum Mariam de Zacharijs Cremonenſem, & Bartholomæum de Ferrarijs primitus fuit inſtitutus.

15. Clericorum Seruientium infirmis, quem Ven. Camillus de Lellijs ex oppido Bucianico inter Samnites anno 1581. primitus inchoauit, ſub Gregorio XIII. poſtea Sixtus V. anno 1586. ſuo diplomate confirmauit.

16. Clericorum regularium Minorum nuncupatorum, qui ſub eodem Sixto V. Romæ habuit initium in Eccleſia s. Agnetis in Agone à Clemente VIII. ſpecialiter confirmatus. Et alij forſan ſunt ordines clericorum regularium ſub B. Auguſtini regula militantiũ, quorum inſtitutio ad meam notitiam non peruenit.

ALij verò ordines ad ſecundã claſſem ſpectãtes, III. & ſub eadẽ B. Auguſtini regula inſtituti ſunt. Primus ordo s. Barnabæ, ſiue Apoſtolicorum, quẽ ferunt à s. Barnaba Apoſtolo primitùs inſtitutum. Verùm anno 1484. ab Innocentio Octauo, aut ab Alexandro Sexto anno 1496. B. Auguſtini regula primitùs donatus.

Secundus ordo Cruciferorum, qui à s. Cleto Lini ſucceſſore, vel à Cyriaco Epiſcopo tempore magni Conſtantini inſtitutus dicitur, cæterùm ab Alexandro Tertio, vel Vrbano Tertio ſub B. Auguſtini regula, vt videtur, reformatus, & approbatus: de quo vide in Bullario Vrbani Tertij conſtitut. 1. & Gregorij XIV. conſtitut. 13.

Tertius Gulielmitarum, quem ferunt à Gulielmo Duce Aquitaniæ circa annum Chriſti 1150. ſub B. Auguſtini regula inſtitutum. Verùm, quæ de Gulielmo Aquitaniæ Duce dicti ordinis fundatore nonnulli comminiſcuntur, reijcit Baronius tom. 12. ſub anno 1136. poſt medium: Gulielmitas verò, quos Alexander Quartus cum cæteris Eremitis in vnum ordinem collegit, quique tandem ab vnione reſiluerunt, non ſub B. Auguſtini, ſed Benedicti regula ante dictam vnionem inſtitutos, conſtat ex literis Innocentij Quarti, & aliorum, quas vide lib. 1. cap. 46.

Quartus ordo Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum ſub Innocentio Tertio inſtitutus, & ab illo ſub anno 1198. confirmatus, vt ex illius conſtitutione prima apparet.

Quintus ordo Vallis ſcholarium apud Pariſium per Gulielmum Scholarem Pariſienſem, & tres illius ſocios anno 1200. ſub B. Auguſtini regula inchoatus, & per Honorium Tertium anno 1218. probatus, referente Renato Choppino in Monaſtico lib. 1. tit. 1. nu. 13. & Auguſtino Ticinenſi in Dilucidario. par. 2. fol. 38. & hic ille eſt Gulielmus, per quem Iacobus Philippus Bergomenſis, & alij nonnulli nominum æquiuocatione decepti, ferunt ordinem Eremitarum in Gallijs fuiſſe reſtauratum, licet dictus ordo non ſpectet ad Eremitas Auguſtinenſes.

Sextus ordo Prædicatorum per B. Dominicum canonicum regularem ſub Innocentio Tertio ante Concilium generale fundatus, & per Honorium Tertium anno 1216. probatus, qui magna Eccleſiæ lumina in dies protulit, & profert.

Septimus ordo Eremitarum fratris Ioannis Boni circa annum 1200. inchoatus. Verùm ſine certo habitu, regula, & titulo, quæ omnia circa tempora Gregorij Noni ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ, eiſdem ſupplicantibus facta, obtinuerunt, vt patet authenticis documentis, quæ lib. 1. cap. 47. poſſunt videri.

Octauus ordo Eremitarum de Brittinis in diœceſi Fanenſi fundatus, ſeu inſtitutus, qui idem omnino fuit cum ordine fratris Ioannis Boni, qui à loco inſtitutionis de Brittinis, & ab autore ordo Iam-

bonitarum

bonitarum eſt appellatus. vide lib. 1. eodem cap. 47. §. 7.

Nonus ordo Seruorum B. Mariæ anno 1215. inchoatus, ſed ab Alexandro Quarto ſub B. Auguſtini regula probatus, referente Syluestro Maurolico in Hiſtoria omnium Religionum lib. 4.

10. Ordo Eremitarum Tuſciæ, quos Innocentius Quartus ſine certo habitu, regula, & titulo per Tuſciam vagantes, omnes exceptis Gulielmitis in vnum ordinem collegit, eosq; regula s. Auguſtini donatos, Eremitas ordinis s. Auguſtini vocari præcepit, quibus vnum Protectorem Riccardum s. Angeli Diaconum Cardinalem dedit. conſtat ex literis eiuſdem Innocentij Quarti lib. 1. cap. 25. relatis. ex quibus literis habes, vnde fabulam reijcias eorũ, qui fingunt, Eremitas à B. Auguſtino inſtitutos à tempore perſecutionis Vuandalicæ vſque ad generalem vnionem factam per Alexandrum IV. in partibus Hetruriæ fuiſſe conſeruatos.

11. Ordo Eremitarum de Fabali, ſiue de monte Fabali, qui ſub eadem tempora exortus, quòd ante Alexandrum IV. per Marchiam Anconitanam, & loca vicina ſine certo habitu, & regula vagaretur, ab eodem Alexandro certis ordinibus Eremitarum fuit vnitus, & cum illis vnus ordo conflatus. vide lib. 1. cap. 48.

12. Ordo Eremitarum s. Auguſtini nuncupatus, per Alexandrum Quartum ex varijs Eremitarum ordinibus vnitus. De hoc ordine videatur Trithemius in Hiſtoria Hirſaugica ſub anno 1287.

13. Ordo s. Pauli primi Eremitæ à Ven. viro Euſebio Strigonienſi anno 1215. in Vngaria inchoatus, ſed à Clemente V. anno 1306. ſub regula D. Auguſtini per ſuum Legatum Apoſtolicum probatus.

14. Ordo B. Mariæ de Mercede, quem probauit, & B. Auguſtini regula donauit Gregorius IX. anno 1230. vide conſtit. nonam eiuſdẽ Pontificis.

15. Ordo s. Brigidæ anno 1340. inſtitutus, & anno 1367. ab Vrbano V. confirmatus.

16. Ordo Ieſuatorum, quem idem Vrbanus eodem anno 1367. confirmauit.

17. Ordo Eremitarum s. Hieronymi an. 1373. per Gregorium XI. ſub B. Auguſtini regula confirmatus. floret in Hiſpanijs.

18. Ordo B. Ambroſij ad Nemus prope Mediolanum, quem idem Gregorius XI. eodem anno 1373. confirmauit, vt habes ex illius conſtitutione nona in ordine. Ex qua habes etiam, vnde illorum errorem conuincas, qui dicunt, B. Auguſtinum in eodem monaſterio vitam Eremiticam egiſſe. Eſſeq; illud met, cuius ipſe Auguſtinus lib. 8. Confeſsionum [illegible]

Pius V. anno 1568. ad vota emittenda obligauit.

20. Ordo alius Eremitarum s. Hieronymi de Feſulis per Gregorium XII. ſub regula D. Auguſtini probatus, vt habes inter illius Bullas conſtitutione 3.

21. Ordo alius ſancti Pauli primi Eremitæ in Oſſa Luſitaniæ rupe inſtitutus anno 1186. vt ferunt, ſed anno 1562. ſub Beati Auguſtini regula conſtitutus.

22. Ordo ſeruientium infirmis per religioſum virum Ioannem Dei Luſitanum anno 1570. inchoatus. Et alii fortè ſunt ordines in externis prouincijs ſub eadem Auguſtini regula conſtituti.

SVnt præterea nonnulli ordines militares ſub ea- IV.
dem regula, Primus ſancti Mauritij, quem Maurolicus temporibus magni Baſilij inchoatum aſſerit, & ſuæ aſſertionis Pios IV. & V. teſtes adhibet, quorum ipſe literas non vidi.

Secundus ſancti Iacobi de Spata, qui vnus ordo in duas claſſes, alteram clericorum, alteram militum eſt diuiſus, de quo ſupra hoc eodem cap. dictum fuit.

Tertius ſancti Ioannis Ieroſolimitani Melitenſium vocatus, quem Iacobus de Vitriaco in Hiſtoria Orientali cap. 64. fatetur, Redemptionem Ieroſolimæ per Gotifredum præceſsiſſe, poſt ipſam recuperationem ab infidelibus ſub certo habitu regulariter inſtitutus, ex eodem Iacobo de Vitriaco.

Quartus ſancti Lazari Ieroſolimitani, quem ſub regula B. Auguſtini inſtitutum fatetur Alexander Quartus conſtit. 1.

Quintus ſanctæ Mariæ de Mercede, qui etiam in clericos, & milites eſt diuiſus, à D. Petro Rege Aragoniorum inſtitutus, & per Gregorium Nonum confirmatus, de quo in illius Bullis conſtitut. 9.

Sextus ſancti Sepulchri Ieroſolimitani, qui Patriarchæ Ieroſolimitano obedientiam præſtabat, de quo Iacobus Villamontius, Ioannes Zaalardus, Bartholomæus à Salignaco, & alij, poſt captam ab infidelibus Ieroſolimam ferè extinctus. Fertur habere nonnullos Prioratus in partibus Galliarum. Videatur Franciſcus Menenius in lib. cuius eſt titulus, Deliciæ Equeſtrium. Alij alios ordines militares addunt, vt Equitum Iesv Christi in Luſitania, Theutonicorum in Germania, ſancti Michëlis, & ſancti Spiritus in Gallijs, quos tamen ſub regula D. Auguſtini inſtitutos nullo documento authentico cognoui. Hunc Catalogum ex probatis Scripturis, & autoribus fide dignis collectum, ſi cum alijs per Ludouicum de Angelis, Cornelium [illegible]

Eſſet nobis hic loci ponendum Priuilegium Innocentij Octaui pro Congregatione Sancti Rufi, cuius ſupra capite 56. in dicta Congregatione mentio habita, quippe quòd illius exemplum, quod vnicum præ manibus habebamus, à Reuerendiſſimo Abbate Generali dictæ Congregationis tranſmiſſum, caſu deperditum, tunc inuenire minimè licuiſſet. Verùm illud magna diligentia conquiſitum hactenus inuenire non potuimus, quod ſi nacti fuerimus, in finem Tertij Libri reijciemus.